

-YBHEYBHEITELRE

Nyabwa Nwe Testament

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

Matiee	4
Maakt.....	37
Luukt.....	59
'Zaan.....	95
Nunukpli	120
'Wlwmukwmu	152
1 Kwlwtukwmu	168
2 Kwlwtukwmu	184
Galasiikwmu	195
Efwtukwmu	201
Filipukwmu	207
Kolwsukwmu	212
1 Tesalonikkwmu	216
2 Tesalonikkwmu	220
1 Timotee	223
2 Timotee	228
Tiitl.....	232
Filemww	234
Eblee	235
Zaakt.....	248
1 'Pielt	252
2 'Pielt	257
1 'Zaan.....	260
2 'Zaan.....	264
3 'Zaan.....	265
Ziidt.....	266
"Dukuyrilizadt	268

'wa -pɔkɔ 'zɔ 'le un 'ke li'saa 'bho -Lagɔ 'yigbeyi. ¹² A -gblee, 'yi -ke a'ba tinɛ gɔgɔ 'yiti, 'unne 'ka-a: Nɔkpe ɔ 'bhle'e kwa 'le ɔ 'ke li'a 'yɔ 'mu bhla. -Yɔ 'bhle'a lɛ 'li, 'le ɔ 'ke ɪ 'sra 'yaa, 'le, 'ya flɪ-l 'ye'a 'bho -sie mu a, ɔ 'ke ɪ 'le nɛ 'mu po. ɛ-bɛ 'yi 'mnɛ'ɛ 'zɔ 'ka-a: 'Sra 'mo-o -Lagɔ gbo 'le nɛ 'du'o "kɔgwɛnɛ.

*'Zaan Batiisu *batizee'e-e *Zezii
(Maakt 1:9-11; Luukt 3:21-22)

¹³ L-bl 'wɔ 'mnɪ 'li, *Zezii -sɔ 'kɔ-kɔ Galileebhlukpa "kpi, 'le ɔ 'ye '*Zaan gbo mu 'bho Zudeɛn wɔnyɪ 'le 'Zaan 'ke ɔ *batizee. ¹⁴ 'Zaan na: 'lɪ se ɛ 'bhɛɛ, -ɛkedɪmaa, 'unmɔ 'ke -mnɔkɔ gbo yi 'le -ɪn 'ke 'unmu batizee. ¹⁵ 'Le Zezii na: 'Wɔkɔ nɛ! 'Ka-a ɛ 'ke 'mu-nɪ -tanyɪke-ɔ, 'le, lɛ'o lɛ -Lagɔ 'ybhaa'a -amu, -a 'ke ɛ 'yi-nynia. 'Le 'Zaan 'ye ɛ 'wɔkɔ, ɔ 'ye ɔ batizee.

¹⁶ 'Zaan gwe'ɛ Zezii'a batizee 'yi -nalo, -da Zezii -sɔ 'kɔ 'le "nukɔ, 'bho -gbaa -lue 'mu ɔ 'ye-e yaku li ɛ 'ye wɔkɔ kati 'le -Lagɔ 'kɔ Lisaazuzu 'ye ɔ "kpi'dree -ka 'gbɔkɛ. ¹⁷ Wɔlu-u 'wɔlu'a 'le yaku 'li ɔ 'wɔkɔ 'bɔ, -kaa ɛ 'lɛ'ɛ -kaa: -lɔmɔ 'mo-o 'an 'yu'a 'dɛ -lue -ke dɪ 'ɪn -kma'a. 'Le -ɪn 'mu 'ɪn po'o 'an 'bubua'a 'wee.

"Nyinyinidɪ'a tiyayi 'dɪn-e *Zezii ti
(Maakt 1:12-13; Luukt 4:1-13)

4 l zi'a -kaa a, *-Lagɔ 'kɔ Lisaazuzu -kpa -nɪ'e-e *Zezii'a -pɔkɔ 'le "musa "kpi 'le ɔ 'ye 'le mu, 'le "nyinyinidɪ'a tiyayi un-u 'la'a *Sataan 'ke ɔ ti'dɪn, 'le ɛ 'ke ɔ "nyinyinidɪ wɔkɔ 'bho -Lagɔ 'kɔ 'yigbeyi. ² ɔ nu 'le 'wɔlu'a -gwɪl 'wɔkɔ, ɔ -see lɛ wɔkɔ 'dɪ. 'Mu nu'a -kaa, ɛ-ɛ 'lɔb-ɔkɔ -sɔ, ³ 'le "nyinyinidɪ'a tiyayi 'ye ɔ tidɪnnamu yi 'le ɛ 'ke ɔ "nyinyinidɪ wɔkɔ 'bho -Lagɔ 'kɔ 'yigbeyi. 'Le ɛ na: -Bho -ɪn "du -Lagɔ 'kɔ 'yu -ziaka a, -zɛ sɪkɪ -nu "flɔkɔ 'mu. ⁴ 'Le Zezii na: -Kaa ɪ 'cnɪ-ɛ'ɛ -kaa 'le -Lagɔ 'kɔ 'wɔkɔ 'li: ɛ -se liliɪl'a "sɛ'ɛ dɪ nyunyɪ -nɪ kɔkɔ 'bhɪlukpa "kpi -ko. Wɔlu 'wee 'wɔlu'a 'le -Lagɔ 'kɔ wɔkɔ 'mu, ɔ 'ke ɪ -lɔkuipo, ɔ 'ke ɪ 'bho "du, 'ɛ dɪ ɔ -nɪ'e ti -lɛɛ.

⁵ ɔ po'a wɔlu 'mnɛ ti a, 'le Sataan 'ye ɔ 'mu'luo, ɛ -ke ɔ 'ye 'le -gwɔl -Lagɔ -za'a 'bho un-u 'la'a Zelizalɛmu 'li mu, 'le ɛ -ke ɔ 'ye 'le'a *-Lagɔ 'kɔ bubɔbhlegbo'a -buduk-lagba'a "kpi 'ya. ⁶ 'Le ɛ na: Zezii, -bho -ɪn "du -Lagɔ 'kɔ 'yu -ziaka a, "blu, -ɪn 'ke 'le 'zɔ 'kpa. -Kaa ɪ 'cnɪ-ɛ'ɛ -Lagɔ 'kɔ 'wɔkɔ 'li, na: -Lagɔ -kɔ 'ye-e ɔ gbo'a -dalbhomu -ya -mu, un-u 'ye-e -ɪnmɔ 'san -mu 'le -a'a -bhɪɛ'ɛ "bhuo -kaa sukɔyɛ li-tri. ⁷ ɛ 'lɛ'ɛ -kaa 'le Zezii na: -Kaa 'ka-a ɪ 'cnɪ-ɛ'ɛ -Lagɔ 'kɔ 'wɔkɔ 'li -lɛɛ: -A'a 'dɪn -a'a -Kɔyi -Lagɔ ti -le!

⁸ Sataan nu'a -kaa, ɛ "luo'o-o Zezii 'mu -lɛɛ 'le ɛ -ke ɔ 'ye 'le yatɛɪɪ "kpi mu, 'le ɛ 'ye ɔ 'kmu'a 'bhɪlkɪ -ke 'ya 'bhɪlukpayowli'a 'nynɪ'a "yibhɛɛ'ɛ klɛ "yigbeyi tide 'le ɔ -ke ɛ 'ye ɪ "kpitigbugbu, ⁹ 'le ɛ na: Zezii, -bho -ɪn po 'lɔmɔ 'kolri wɔnyɪ glu, 'le -ɪn 'ke 'ɪnmɔ 'bho "du -ɪn 'ke 'ɪnmɔ bubɔ kɔ, "lɛmnɪ 'an-a "nɪ-e -ɪnmɔ -kɔkɔ -nɪ'a klɛ. ¹⁰ 'Le Zezii 'ye -wɔlu "yikmaka 'le ɔ na: Sataan, -sɔ 'ɪnmɔ kli! -A'a -Kɔyi -Lagɔ -nɪ -lue 'tun, 'ɪn kɔkɔ -ɪn 'ke 'bho "du 'le -ɪn 'ke ɔ bubɔ. 'ka-a ɪ 'cnɪ-ɛ'ɛ -Lagɔ 'kɔ 'wɔkɔ 'li.

¹¹ ɔ po'a wɔlu 'mnɛ ti a, Sataan 'wɔlu -kɔ kli 'le -Lagɔ gbo'a -dalbhomu 'ye 'bho 'kɔ "troli yi 'le un-u kpa wɔkɔ.

Galileebhlukpa "kpi *Zezii "du -nɪ'e ɔ lbhu wɔn
(Maakt 1:14-15; Luukt 4:14-15)

¹² l zi'a -kaa a, *Zezii -sɔ 'kɔ-kɔ 'mu-ɛ, ɔ 'ye Galilee mu. (-Da ɔ 'wɔkɔ 'bɔ un 'po-o '*Zaan -jie 'mu, 'bho-o ɔ -mu -nɪ'e 'le.) ¹³ ɔ mu'a a, ɔ -see 'kɔ "bhɪ Nazalɛɪ ti-de; ɔ 'mu-o Kapɛnyaiimu, -gwɔl -nɪ'a 'bho Galileebadaklagba wɔkɔ 'le Zabilɔk -ke Nɛfutaliibhlukpa "kpi. ¹⁴ 'Ka 'mɔkɔ 'ka-a ɛ -nɪ'e 'mu, 'le, dɪ -Lagɔ 'kɔ wɔlu'a 'mutizayi *Ezayii -za 'ka 'mu, 'ɛ 'yri'a 'bɔ 'ye 'wɔlu. -Kaa ɔ 'lɛ'ɛ -kaa:

¹⁵ Zabilɔkɔmu! Nɛfutaliikɔmu! A-bu -badaklagba ge'a 'yi 'le Zudeɛn'ɛ 'kpukpu-u -nɪ'a 'le Galileefɔ gbo -u -se'a-a '*Zuifu! ¹⁶ -Ka nyu -yu -nɪ'a 'le -kuyre 'mu 'ye'a zɔklagba, 'ka 'mɔkɔ 'ka-a, nyu -yu 'mɛ'ɛ 'bho -Lagɔ 'kɔ 'yigbeyi, "dɪzɪgl -ya'a zɔklagba 'le 'wa -pɔkɔ 'zɔ 'le un 'ke 'pun 'bho -Lagɔ 'kɔ 'yigbeyi.

'Ka-a Ezayii 'lɛ'o. ¹⁷ 'Le 'mɔkɔ 'le-e ɔ -kɔ za nɪ'e "dɪzɪgl-ɪ 'wɔlu'a 'le -Lagɔ gbo 'mu. ɔ na: A jibo a'ba "nyinyinidɪ 'yi 'bho -Lagɔ 'kɔ 'yigbeyi, a 'ke 'le ɔ gbo "bhiti, -ɛkedɪmaa, 'kɔ nyu'a -kɔkɔ "kɔkɔ gbo.

*Zezii 'la-a "nizemu nyɛ
(Maakt 1:16-20; Luukt 5:1-11)

¹⁸ ɔ -lue 'zɔ, *Zezii -nɪ -badaklagba wɔkɔ tinanamu a, 'bho-o ɔ -ye'ɛ "nizemu 'sɔn. 'Lotu'a "nynuu mo'o, 'wa 'nynɪ-ɪ 'mo-o Simɔkɔ (un-u 'la'a '*Piɛɪ) -ke Andree. Un-u "vuto-o -dada 'le -bada kɔ, ¹⁹ 'le Zezii 'ye u 'la 'le ɔ na: A yi, -a 'ke mu, 'ɪn -ke a 'ke -na. -Ka a'ba -dada-a jri'a zmi a, a 'ke -kaa nyunyɪ jri 'le un 'ke yi, un 'ke -Lagɔ 'kɔ nu "du. ²⁰ 'Bho -gbaa -lue 'mnɛ 'mu un 'sie-e 'wa "nizɛɪ'a klɛ 'le un -ke ɔ 'ye mu. ²¹ ɔ nyni'a 'bho nya ti a, ɔ -ye'ɛ-ɛ 'lotu'a "nynuu 'sɔn -lruu. 'Wa 'nynɪ-ɪ 'mo-o Zaakɪ -ke '*Zaan. Nyɔ -lue un-u 'la'a Zebedee, 'kɔ "yreetɪ mo'o. Un -ke 'wa -tɪta -nɪ'e-e 'le gɔlu 'li 'le un-u nmaze'e 'wa -dadɪ, 'le Zezii 'ye u 'la, ɔ na: A yi! ²² 'Bho -gbaa -lue 'mu, un 'sie-e 'wa gɔlu -ke 'wa -tɪta 'le un -ke ɔ 'ye mu. ²³ ɛ-bɛ -kɔkɔ 'mnɛ ti, Zezii-i 'mu-o 'le Galileebhlukpa "kpi'a -da 'wee 'le -kɔ pa'a 'le *-Lagɔwɔlu'a 'licɪaanbidi 'li, -kɔ -kɔ -Lagɔ 'kɔ nyu'a -kɔkɔ "dɪzɪgl, 'le -kɔ 'pɔstɔ 'gɔwizimu'a -dadudu. ²⁴ ɔ 'nynɪ -wa'a-a 'le Siliibhlukpa "kpi ti, 'le nyu-u ɔ 'kɔ "gɔwizimu sɪa nɪ'a 'wall'a 'digbi'a -dadudu wɔkɔ 'mu, "nyinyinidɪ'a -zuzumubhlemu-e, -sukusukumubhlemu -ke -klɔklɔ -nɪ'e-e 'le 'wa "k-lumu, 'le -kɔ 'pɔstɔ nu'o. ²⁵ Nyunyɪ'a -dadudu-u "gbu-ti, 'le un-u na 'nɔkli. U-bu nyu 'mɔkɔ -kɔkɔ -da 'wee, -lruu "du Galileebhlukpa "kpi'a nyu, -lruu -kɔkɔ 'bhɪ-lukpa un-u 'la'a -Gwɛklɔgbɪ bue'a 'bhɪlukpa "kpi, 'le -lruu -kɔkɔ Zelizalɛmugwɔl 'mu -ke Zideebhlukpa "kpi'a -gwɛ -lru 'mu, 'le -lruu -kɔkɔ 'le Zudeɛn lemu'a 'bhɪlukpa "kpi.

Trɪ "kpi'a tite

5 -Da *Zezii 'ye'a nyu li un -die'a "yi, ɔ mu-o'o ɔ 'ye 'le trɪ -lue "kpi 'ya 'le ɔ 'ye ti-de, 'le 'kɔ 'bɪnamu 'ye ɔ linyini. ² ɔ -kɔ -kɔ nu-o'o na:

'e lemu 'mna-a 'wɫ -l amu 'yiti, nycɔ ʔ-zrɛ -le 'wee!
 Nycɔ ʔ-zrɛ -nɪ yaku 'mu -le! -Lagɔ ʔ-ɔ -dena mo'o. ³⁵ 'Bh-
 lukpa 'ka-a -lɛɛ! ɛ-be 'mo-o ʔ -kɔ-kɔ -lɛɛke. Nycɔ ʔ-zrɛ
 -nɪ Zelizalɛɛmua ʔfa 5 35 'Nɔkɔgbɛ -a "bhli -abu se
 gwɔɫ-e -sbhoosbholl'a 'muzrɛɛ yibo. 'Le Izrayɛɛɫ wa-a
 zrɛ 'nɪ 'mu-ɛ. ³⁶ Nycɔ ʔ-zrɛ -nɪ ʔ "bhuo'a 'lru 'mu -le,
 -ɛkedɪmaa, nyc se 'bhɛɛ ʔ 'ke "numnyusɛ'ɛ "bhuo-o
 -nɪ'a 'le ʔ "lru 'li "pluu -nɪ, 'le nyc se 'bhɛɛ ʔ 'ke ɛ -kpe
 -nɪ -lɛɛ. ³⁷ A'ba kɪn "du kɪn! A'ba -gba "du -gba! -Bho ɛ
 -se -mnɛɛ ɛ, -zrɛzrɛɛ nyc-ʔ "du'a 'bho "kpi, "nyinyinidɫ'a
 tiyayi'a -nɛ mo'o.

Nyc'o nycɔ ʔ'muybhɛɛ
 (Luukɪ 6:29-30)

³⁸ ʔ zi'a -kaa a, *Zezii 'de-e -bhla dɫ'a kɛ: A 'wɫn -l 'bɔ
 na "yri -ke "yri 'ke bhlu 'le 'nynɪɛ -ke 'nynɪɛ 'ke bhlu.
³⁹ 'Mna-a 'wɫ -l amu 'yiti, -bho nyc nu -unmu "nyinyinidɫ
 "lruɫi, -a'a -zɛ 'ɛ kpa -le! -Bho nyc -po 'le -a'a -linaloku
 'mu 'kpa, -tɔ ʔ -a'a kɪnɫaloku "yi ʔ 'ke 'le -po -lɛɛ.
⁴⁰ -Bho -zige kɫun -unmu 'le un 'ke -a'a -bana 'nynɪ 'mu
 po a, "du ɛ -a'a 'muwlayriɛ "kpi 'le -un 'ke ɛ bubɔ.
⁴¹ -Bho "kui'a nyc kɫun -unmu -glaka, -un 'ke ʔ -jeyi kpa,
 kɫ ʔ -jeyi 'le -un 'ke ʔ 'le nya -nynia. ⁴² Nyc-ʔ 'ybha'a
 -unmu ɫɛ, -a'a -bhle ʔ -le! -ʔy yi'a -unmu gbo ɫɛ -zɔ-
 namu, -a'a -bhle ʔ -le -lɛɛ!

Jɛkamu'a dɫkmɛɛ
 (Luukɪ 6:27-28, 32-36)

⁴³ *Zezii 'kɔ-ʔ 'bho wɫ -lɛɛ: A 'wɫn -l 'bɔ na: -Kma -a'a
 -bonyunycɔ ʔ dɫ, 'le -un 'ke -a'a jɛkayi 'mu'nyɛ. ⁴⁴ 'Mna-a
 'wɫ -l amu 'yiti, a -kma a'ba jɛkamu'a dɫ, 'le, nyu-u
 kla'a amu nyantɫ 'mu, a 'ke 'wa dɫ -Lagɔ libhade,
⁴⁵ "lemnu a kɔkɔ-ʔ a'ba -tɫta -Lagɔ -nɫ'a 'le yaku 'li.
 -Lagɔ ʔ 'tɛ 'mu. ʔ 'yru-u fan 'nɫ-e 'limu'a wɔnɫnɫmɔmɔ
 -ke 'limu'a wɔnɫnynimɫ 'mu, ʔ "ni-i lbha 'nɫ-e 'limu'a
 wɔnɫnɫmɔmɔ -ke 'limu'a wɔnɫnynimɫ 'mu. ⁴⁶ Nyu -yu
 -kma'a a'ba dɫ, -bho a -kma 'wa "sɛ'ɛ dɫ 'le, lee -ke dɫ
 a-a fuo'o -Lagɔ wɔn a'ba -zɛɛ'ɛ dɫ'a? Nyu-u za'a lapoo
 a 'nyɛ'ɛ 'mu'a "bhi, 'ka-a un-u nu'o. ⁴⁷ -Bho a -ka a'ba
 'lotu'a "nynuu'a "sɛ-ɛ 'ye 'le, leelɛ a nu'o -ɛ mu'o "yri
 gbɔkɔ? Nyu-u se'a -Lagɔ yibo, -ka -lue 'mɫn 'ka-a un-u
 nu'o. ⁴⁸ Dɫ 'un-l za'a amu -bodɫ 'mu, 'ya "lruyilbhanamu
 'ka-a: A'ba -tɫta -Lagɔ -nɫ'a 'le yaku 'li, -ka ʔ se'a 'bɫ
 li'bhle a, a "du 'na "yrili, -bho a -see "ma 'le a 'ke ʔ ka
 -nɫ.

"Sra 'mu'a 'jɛ

6 *Zezii po'a wɫ 'mnɛ ti a, ʔ na: A'ba -Lagɔlbhu'a
 nunusu'a damu, a "du a'ba "bhi "yrili, 'le a -kɛɛ ɛ
 'bho nyu "we'a "yigbeyi -nu -nɫ, 'le nyu -kaa amu "yrili-
 ya. -Bho a nu -kaa 'ya a, "lemnu a -see ɫɛ 'ye yi 'bho a'-
 ba -tɫta -Lagɔ -nɫ'a 'le yaku 'li gbo. ² 'ɛ dɫ, -bho a 'ke
 "puanlbhamu mɔni "nyɫ, a'ba po weze 'bho nyu'a
 "yigbeyi, a'ba -tɔ a'ba "bhi -le! -Ka -lue 'mɫn 'ka-a -mɫɛ
 'sɔnɫ ʔ 'bhlemu-u nu'o 'le -Lagɔwɫu'a 'liclaanbidi 'li -ke
 gwɔɫ ʔ -da nyu -die'a "yi. Un-u nu -l'o 'le nyu 'ke 'wa
 "dɫzɫɫ kpa. -Ziadɫ 'un-l za'a amu -bodɫ 'mu, -zɫɫ un 'ka

'le -Lagɔ gbo 'ye, un 'ye -l'o see. ³ -lnm -kɔ-ʔ, -bho -un
 "nyɫ "puanlbhayi mɔni, nyc -ke -un "kukɔkɔ gbo, ʔ
 'wɫn ʔ 'bɔ -le! ⁴ "Lemnu 'jɛ -un nu'a -sie'e-e 'le "sra 'mu,
 'le, -a'a -tɫta -Lagɔ -yc 'ye'a 'le lɫ 'wee'a "sra 'mu ti, ʔ 'ke
 -unmu -zɛɛɛ "lruɫinu -lɛɛ.

-ʔɔ-ʔ 'bho *-Lagɔ wɔngbopɔɛ'ɛ "kpi
 (Luukɪ 11:2-4)

⁵ A -gblee, -bho a -ka *-Lagɔ wɔn gbo-o po, a'ba nu
 -mɫɛ 'sɔnɫ ʔ 'bhlemu'a ka -le! -Bho un -kɔ ʔ wɔn gbo-o
 po, un-u "nyna-a yayi ti 'le *ʔ wɫu'a 'liclaanbidi 'li -ke
 gwɔɫ ʔ -da nyu-u -die'a "yi, 'le nyu 'wee 'ke u 'yra. -Zi-
 adɫ 'un-l za'a amu -bodɫ 'mu, -zɫɫ un 'ka 'le ʔ gbo 'ye,
 un 'ye -l'o see. ⁶ -Bho -mɫnɫnɫ 'ke -Lagɔ wɔn gbo po a,
 pa 'le -budu 'li, ka 'bho, 'le, ʔ -kɔ -Lagɔ nyc ʔ 'ye'a li, -un
 -ke ʔ 'ke -wɫu. "Lemnu -a'a -tɫta 'mɫnɫnɫ 'ye'a 'le lɫ
 'wee'a "sra 'mu ti 'ke -unmu -zɛɛɛ "lruɫinu -lɛɛ. ⁷ -Bho
 -un -kɔ ʔ wɔn gbo-o po, -a'a tro bhebhɛti'a -zebhle,
 nyu-u se'a ʔ -kɔ -Lagɔzɛɛɛ yibo'a ka -le! Ubu na, -bho
 un -ka wɫu tenyɫ, 'wa kɔku-u 'po -u -lokui. ⁸ Nyc ʔ -za
 'wa nyunyutu "bhle -le, -ɛkedɪmaa, ɫɛ -un se'a 'bhle,
 -bho -un -see ɛ 'ybha ke, -a'a -tɫta -Lagɔ yibo nɛ-o'o see.
⁹ 'ɛ dɫ, -ka -un 'kɔ ʔ wɔn gbo po, 'ka-a 'ka-a:
 -A'ba -Tɫta, -unmɫ -nɫ'a 'le yaku 'li, -a'a "bhuo nu ɛ, 'le,
 -ka -un 'saa'a li, nyu 'ke ʔ yibo! ¹⁰ Yi, -un 'ke nyu -kɔ! -Ka
 -a'a 'gwɫɫɫ -nu-ɛ'ɛ 'le yaku 'li, ɛ -nu-ɛ -kaa 'nɔkɔgbɛ 'bh-
 lukpa "kpi! ¹¹ "Nyɫ -amu -a'ba zɫɫɫɫɫ! ¹² Nyu-u nu'a
 -amu "nyinyinidɫ "lruɫi, -ka -a-bu 'bhɔ ʔ 'wa "nyinyinidɫ'a
 dɫ, -a'ba "nyinyinidɫ -a nu'a 'bho -a'a "yigbeyi, 'bhɔ -kaa
 'ya dɫ! ¹³ -A'a -za "nyinyinidɫ'a tiyayi "yrili, 'ɛ -lu -nɫ -amu
 tidɫnɫ 'mu tu wɔn 'mu -le, -za -amu "nyinyinidɫ'a tiyay-
 i'a 'mutikukue "kpi, [-ɛkedɪmaa -unmɫ ku'o wɔn, -a'a
 'nynɫ-l 'bhɛ'ɛ "yi, -unmɫ 'mo-o nyunyua'a -kɔkɔyi. *ɛ -nɫ
 -kaa 'mu "kɔmɫ!]
¹⁴ -Ziaka, -un -bonyunycɔ ʔ "nyinyinidɫ ʔ nu'a -unmu "l-
 ruli, -bho -un 'bhɔ 'ya dɫ, "lemnu -a'a -tɫta-a -nɫ'a 'le
 yaku 'li-i 'bhɔ-ʔ -a'a nɫ'a dɫ -lɛɛ. ¹⁵ -un -bonyunycɔ ʔ
 "nyinyinidɫ ʔ nu'a -unmu "lruɫi, -bho -un se 'ya dɫ 'bhɔ,
 -a'a -tɫta-a -nɫ'a 'le yaku 'li -see -a'a "nyinyinidɫ'a dɫ 'bhɔ
 yi "bhalɛɛke.

-ʔɔ-ʔ 'bho *-supɛ'ɛ "kpi

¹⁶ *Zezii na: A -gblee, -bho -un pa *su, -a'a -kma "yig-
 beyi -le, -mɫɛ 'sɔnɫ ʔ 'bhlemu'a ka! 'Wa "yigba-a zɛ-o'o
 'le nyu 'ke yibo -ka un-u pa'a su. -Ziadɫ 'un-l za'a amu
 -bodɫ 'mu, -zɫɫ un 'ka 'le -Lagɔ gbo 'ye, un 'ye -l'o see.
¹⁷ -Bho -mɫnɫnɫ -ka su-u pa, 'sra "yigbeyi 'le -un 'ke -a'a
 "numnɫ 'mu "flan. ¹⁸ "Lemnu nyu -see -a'a -supadɫ yibo
 yi. -Bho ɛ -se -a'a -tɫta -Lagɔ nyc ʔ 'ye'a li, un ʔ 'ke ʔ yi-
 bo, 'le, -a'a -tɫta 'mɫn, ʔ -ye'a 'le lɫ 'wee'a "sra 'mu ti, ʔ
 'ke -unmu -zɛɛɛ "lruɫinu -lɛɛ.

Yaku 'li'a 'nynɫwɫɛɛ
 (Luukɪ 12:33-34)

¹⁹ *Zezii po'a wɫ 'mnɛ ti a, -kaa 'ka-a ʔ 'le'ɛ -kaa -lɛɛ:
 Nyc ʔ zi ʔ kɫ 'kmu 'mu'a 'gagalɫ'a -zruu 'mupodɫ -le!
 -ɛkedɪmaa, kokoyrele -ke "gɫɫ -pa 'nɫ-l gbo, ya-a nynɫ

'lu-t wɔn, 'le 'yrimu-u za'a -budu'a -kpana glu, un-u 'luo 'nu 'mu. ²⁰ 'E 'zɔ-zɔ 'mo-o, nɔɔ 'ma 'kmu 'mu'a lu 'yi -le! 'E -nmɔ 'yriili nɔɔ 'ke 'k 'nyɔnwɔwɔ 'le yaku 'li'a dɪ zi 'le yaku 'li'a lu-t gwle'e 'mu-ε 'kɔgwɔka. Nɔɔ se 'bhɛε 'ke 'k wɔn-nɔɔ. ²¹ A po -lokui, -da nɔɔ 'tunulɛ -nɔ'a, 'bho-o 'k -pɔɔ 'wla'a ti.

Nɔɔ-zɔ-zɔ 'le -ziadi 'mu, 'k -nɔ'e-e zɔzɛ 'yi
(Luuku 11:34-36)

²²⁻²³ *Zezii 'po-o 'yi 'le 'k na: -Ka nɔɔ-zɔ-zɔ 'le -kuyre 'mu 'ye -nɔ'a 'napɛ 'mu ti, 'ka-a 'yri -nɔ'o nyunɔɔ 'ku -bodɪ. -Bho -a'a 'yri -ka ti-'ye, -a'a ku'a klɛ 'bhle-e zɔ 'mu. -Bho -a'a 'yri'a 'ye ti, -a'a ku'a klɛ -nɔ'e-e 'le -kuyre 'mu. 'E-be 'yi 'mɔnɛ 'zɔ 'ka-a: Nɔɔ-zɔ-zɔ 'mu-a -Lagɔ 'g-wɔɔɔ 'kɔ-zɔ-zɔ 'yri-i 'ye'a ti. Nɔɔ-zɔ-zɔ 'ma'a 'kmu'a lu 'yi 'kɔ-zɔ-zɔ 'yri-i 'ye'a ti. Nɔɔ-zɔ-zɔ 'nyunɔɔ 'ku-o wɔn, 'ε 'ye 'lɔɔ 'ya nɛ 'mu-zi.

Mɔni -ke -Lagɔ
(Luuku 16:13)

²⁴ *Zezii 'po-o 'yi -lɛɛ: Nɔɔ -lue se 'bhɛε 'k 'ke nyu 'wɔn 'yi-de. 'k 'nyɛ-ε -lue 'mu 'le 'k 'k 'ybhɛ'ε -lɛɛ 'mu. 'Le 'k 'k 'zi'e -lue gbo, 'k 'nyɛ'ε -lɛɛ 'mu. -Ka -lue 'mɔn 'ka-a nɔɔ se 'bhɛε 'k 'ke -dalue -Lagɔ -ke mɔni kli -ple -nɔ.

-Lagɔ 'k 'gwɔlɛɛ
(Luuku 12:22-31)

²⁵ A -gblee, 'lɔnɔnɔ 'a dɪ 'lɔn-t wɔ 't amu 'yiti, lililɛ -ke nɔɔ a-a 'kɔ 'kɔ 'ti 'le 'a 'ke ti-nɔ a, a'ba -kple 'ya dɪ -le! -Banɔ 'ka ku 'yi 'bhaa, a'ba -kple 'ya dɪ -le -lɛɛ! Nyunɔɔ 'kɔ tinɛ -nmɔ 'kɔ-zɔ-zɔ 'yriili 'le 'ε 'ye lililɛ -zi, 'le nyunɔɔ 'kɔ ku -nmɔ 'kɔ-zɔ-zɔ 'yriili 'ε 'ye -bana -zi. ²⁶ A -gblee, nɔkpi 'wee'a po -kɔɔ, 'ya cɛ -kɔɔ, 't se 'sra 'bhle, 'le 'a'ba -tɪ-ta -Lagɔ -nɔ'a 'le yaku 'li-i 'nyɔ 't lilia! A -se -kaa-a 'le 'le a se nɔkpi -zi? ²⁷ Nɔɔ se 'bhɛε 'k 'ke 'le 'k 'k 'bhɔ'o-a -kplek-plea 'mu 'k 'wɔ 'kpi 'wɔ -lue 'tɪn po. ²⁸ -Bho a se -bana 'bhle, a'ba -kple -le! 'Kwɔ 'zɔ-zɔ -sukui-i po'a 'bowle, a -gbu 'ya mɛmɛε ya. 'Ya nu lbhu 'le 'ya 'pa'a -banɔ. ²⁹ 'lɔn-t wɔ -t amu 'yiti, *Salomɔ 'ma-a 'bhɔ, 'k -bana -ke 'bhɔ 'ka 'yriili-nmɔ -ε 'ka 'bowle 'mɔn 'mu-zi, 'ε se -nɔ. ³⁰ A -gblee, 'kwɔ 'zɔ-zɔ -sukui, -bho nɔɔ glɛ'a, -bho zɔ zɔ, 'k 'po'a 'yri a, -Lagɔ-zɔ-zɔ 'bɛ nɔ-o'o 'le 'l-t nɔ 'kɔ 'le 'yri lemu ti, 'le, -taafɛ, a-bu 'ma-a *'an -namu, 'k -see amu li'gbaa yi -cuyɛ'a? -Ka a se'a -Lagɔ 'k 'gwɔlɛɛ 'mu'bhle, a -gbu -kaa ya! ³¹ 'lɔnɛ 'bhle'e 'nyɔnɔ 'a dɪ a, a'ba nu: Leeɛ -a 'ke li 'ya'a? Leeɛ -a 'ke 'na 'ya'a? Leeɛ -a 'ke 'mu-pa 'ya'a? A'ba -kple -kaa -le! ³² Nyu -yu se'a -Lagɔ yibo, 'lɔnɔ 'bɔ 't -kaa ti 'yɛɛɛ! -Bho a-bee -mɔn se 'le 'bhle, a'ba -tɪ-ta -Lagɔ -nɔ'a 'le yaku 'li, -ka a -kɔ 'nɛ 'mu, 'k yibo nɔ-o'o. ³³ -Lagɔ 'ke amu nyu -lɔnɔ 'gbaa 'le 'k 'ke amu -kɔ 'le 'a 'ke 'k 'k 'yisɛɛpie 'mu -nɔ, a zi 'ya dɪ -an-tanyɔ! 'lɔnɔ 'kɔ-zɔ-zɔ 'kɔ amu 'mu ti. 'Le, -t -sie'a 'bho, 'k 'ke 'l 'bho po. ³⁴ 'lɔnɛ 'bhle'e 'nyɔnɔ 'a dɪ, zɔ -yɛ 'ye'a -zɔ mu a, a'ba -kple 'ε dɪ -le, -εkedɔmaa, 'ε 'bhɔ-o 'ye-e amu 'ε -zɔɔ -ya -mu. 'Wɔ'o 'wɔ -ke 'ε sɔsɔaa 'bhɛ'ε 'mu-ε.

-A'a -tu -n -bonyunyu -zige -le!
(Luuku 6:37-38, 41-42)

7 A -gblee, *Zezii 'po-o 'yi 'le 'k na: -A'a -tu -n -bonyunɔɔ -zige -le, 'le -Lagɔ -kaa -nɔnɔ -zige -tu! ² -Ka 'ε -nɔ'a, -gɔɔɔ 'ye 'ε 'na, 'ka-a 'ε -nɔ'o 'le -dɔn 'wɛ 'ε ti. ³ -Bho a'ba 'bhi nu dɔkɔgbɔ, a-a po 'nɔ-t 'yriti. -Bho 'ε 'du a -bonyunɔɔ nu dɔtoope, 'lemnɔ a-a 'tɪtra-a li a 'ke 'k -zige -tu. 'Ka se 'yriili-nmɔ. ⁴ -lɔnɔ 'yri 'kanyɔ kɔnɔ'a tenyɔ a, -nɔnɔ nɔ'o -n -bonyunɔɔ -za 'kanyɔ 'yri 'mu'a? ⁵ -Mɛ 'kɔnɔ 'bhleyi, nmaze -a'a 'b-huo -tanyɔ 'le -n 'ke -a'a -bonyunɔɔ 'kɔnɔ 'bɔ 'ye. ⁶ Zezii 'po-o 'yi -lɛɛ, 'k na: Gbi se 'nyɔnbhɛɛ'ε dɪ 'yri yibo 'le -n 'ke 'ε 'nyɔ. -Bho -nɔ nu, -n 'ke 'ε wɔn 'yi -za a, 't 'bhɛ'ε'o 't 'ke -nɔnɔ nmɔ. -Ka -lue 'mɔn 'ka-a -gɔɔɔbheε se 'nyɔnbhɛɛ'ε dɪ 'yri yibo -lɛɛ, 'le -n 'ke 'ε 'nyɔ, ya-a na 'nɛ-ε 'kpi. 'E 'zɔ-zɔ 'mo-o: 'Bho 'lɛ'o 'lɛ'ε damu, 'bhle -naagɔ! 'Lɛ-ε 'ma-a -a'a 'yisɛɛzɛzɛ, -a'a -za 'ε dɪ nɔɔ 'o nɔɔ -bodɪ 'mu -le 'yɛɛɛ!

-Lagɔ 'k 'bho *Lagɔ 'k wɔngbopɔε 'kpi
(Luuku 11:9-13)

⁷ A -gblee, *Zezii na: -Bho -n -ka *-Lagɔ wɔn gbo-o po, 'kpi'a -wa -nɔnɔ 'yiti -le! -Ka, -bho -n bhɔ 'kɔ 'bho -buduwɔn 'yi, un-u 'ye'a 'bho kati mu a, 'ka-a, -bho -n 'ybhɔaa -Lagɔ 'ε 'le 'k 'ε -nɔnɔ 'nyɔ. -Bho -n 'bɛ 'ε ti a, -a 'ye -ε'o. ⁸ A 'ye li-k, -bho nɔɔ 'ybhɔa 'ε, 'le -Lagɔ-zɔ-zɔ 'nyɔ 'k 'ε'o. -Bho -n 'bɛ 'ε ti, -a 'ye -ε'o. ⁹ 'Le a'ba 'klumu, yɔɔ, -bho -k -ke 'yu 'ybhɔ'a 'fɔ 'kɔ 'k, -zɔ za'a 'le sukpu -k 'nyɔ 'k! ¹⁰ 'Le yɔɔ -ke 'yu, -bho -k 'ybhɔaa 'k -tɪta zmi, -k za'a 'le sɛn -k 'nyɔ 'k? ¹¹ A-bu 'ma-a 'limu'a wɔnnyimɔ, a-bu yibo'a lɔzɔɔ a 'ka a'ba 'yreetɔ 'nyɔ a, 'le, -taafɛ, a'ba -tɪ-ta -Lagɔ -nɔ'a 'le yaku 'li, -bho a 'ybhɔaa nɔ 'ε, 'k -see amu -zɛzɛ 'nyɔ 'yi'a? ¹² 'E dɪ 'k 'kɔ, 'ε a-a 'kɔ 'kɔ ti nyu 'ke amu 'lɔnɔnɔ, a nu 'ε a -bonyunyu -bodɪ. 'Ya lɛtu *Moyizɔ -ke -Lagɔwɔ 'a 'mutizamɔ -lɔnɔ 'cnɔ'o.

-Buduwɔn -nɔ'a 'sukupɔ
(Luuku 13:24)

¹³ *Zezii po'a wɔn 'mɔn ti a, nyunɔɔ 'a 'digbi'a kɔ 'kɔnɔ 'kpi'a 'yi 'k po'o: Nyu-u 'mɛ'ε 'bho -Lagɔ 'k 'yig-beyi -ke nyu-u 'yi'a Zezii -bodɪ, -u 'ye'a 'pɔnɔpɔn 'bho -Lagɔ 'k 'yigbeyi. 'k na: -Buduwɔn 'bhɛ'ε 'muti, 'ε -jɔlɔ-u 'mu-o 'mamagwɔ 'mu, 'le nyu'a -dadudu-u bhlu 'ε'o. 'E dɪ a -pa -nɔ 'bho -buduwɔn -nɔ'a 'sukupɔ 'yi, ¹⁴ -εkedɔmaa, 'ε-be -yɛ -nɔ'a 'sukupɔ 'mo-o 'yikmujɔlɔ -ε mu'a 'le 'kɔgwɔlɛtɪnɛ'ε gwɔ 'mu. Nyu -yu 'ye'a -jɔlɔ 'mɔn, un se 'yi-die.

Tu -ke 'ε 'bhɔ
(Luuku 6:43-44)

¹⁵ -Kaa 'ka-a *Zezii 'lɛ'ε -lɛɛ: A 'du a'ba 'bhi 'yriili 'b-ho nyu-u -se'a-a -Lagɔ 'k wɔn 'a 'mutizamɔzɔɔ 'a damu. 'Bho 'kpi ti un-u 'yi'e -nɔnɔ -bodɪ, -mɔn na un 'kɔ 'kɔ *'bhɔbhɛ'ε ka, 'le 'wa -pɔɔ 'a glu 'kɔ-zɔ-zɔ -blakpa 'mu-u 'lɔnɔ'a -ε 'kɔ 'kɔ lililɛ ti. ¹⁶ 'Le 'wa nɔnɔkpli 'mu, 'le-e a 'ke u yibo -nɔ. Wɔ 'mɔn'ε 'yitigugɔ 'ka-a: Nɔɔ se 'bhɛε 'k 'ke 'le nɔnɔbakuo 'mu -nyimɛbhɔ -za, 'le nɔɔ se 'bhɛε

Ɔ 'ke 'le -kikalɩ ya -vajibhuo -za. ¹⁷ A yibo'o-o na tuzegɛ-ε 'po-o 'bhizɩgɩ, 'le -kmakmatu-u po'o -kmakmabhi. ¹⁸ 'Mumutu se 'bhεε ε 'ke -zɔtu'a 'bhi -tro, 'le -zɔtu'a 'bhuo se 'bhεε ε 'ke 'le -sratu ya -nɩ. ¹⁹ Tu -yε'ε po'a 'b-hizɩgɩ, ε-ε 'ye-e -cε -mu 'le ε 'ke 'yri-po-ε. ²⁰ 'Ka 'mno 'ka-a, nyu-u -se'a-a -Lagɔwlu'a 'mutizamuzɩgɩ, 'le 'wa nunukpli 'mu a-a 'ye u 'yiyibo -nɩ mu.

*Zezii na: 'In se amu yibo
(Luuku 13:25-27)

²¹ A -gblee, 'an -tɩta -Lagɔ -nɩ'a 'le yaku 'li, nyɔ-Ɔ 'kɔ'kɔ ti, 'kɩ nyu Ɔ -kɔ'kɔ 'klumu, Ɔ 'ke 'le 'bɩ 'ye, -bho Ɔ -ka: 'An -Kɔyi! 'An -Kɔyi! 'bho wɔnkɩpu 'kpi'a 'sε-ε nu a, Ɔ -see 'b nyɔtu -kɔ yi. Nyɔ -yɔ nu'a 'kɩ 'gwɩɩɩɩ, 'unno Ɔ 'ke -kɔ. ²² -Lagɔ-Ɔ -zɩgɩ'a -nɔ ti a, nyu'a -dadudu-u 'ye-e na: -A'ba -Kɔyi, -a'a 'nyɩ 'mu -a -za -nɩ'e -Lagɔ-Ɔ wlu 'muti: -a'a 'nyɩ 'mu -a -nu -nɩ'e nyu 'mu 'nyinyɩɩɩɩ'a -zuzu ti, 'le -a'a 'nyɩ 'mu -a -nu -nɩ'e *wɔnkɩl'a -dadudu. ²³ 'Bho-o 'nɩ-ɩ 'ye -nu -nɩ mu: A-bu 'ma-a 'nyinyɩɩɩɩ'a numu a, 'n se a'ba -lue komu yibo! A po 'unmu le!

-Bidi 'kɔ'kɔ 'kpidɩ
(Luuku 6:47-49)

²⁴ *Zezii po'a wlu 'mne ti a, Ɔ 'po-o -bidi 'kpi'a 'yi, Ɔ na: 'An wlu 'n -za'a -laa 'mu, nyɔ -yɔ po 'ɩ -lokui, Ɔ -de 'nɩ 'mu ti, -a'a nyɔtu kɔ'kɔ-Ɔ -naagɩbhleyi -po -nɩ'a 'kɩ la-soobudu 'bho trɩ 'kpi. ²⁵ -Bibie nu'a -kaa, ε yi-o'o, 'ni-i lbha-a'o, 'nisu 'yi-o'o. ε -see bhlu, -εkedɩmaa, 'ε 'kpu -po-ε'ε-ε 'bho trɩ 'kpi glu. ²⁶ ε-be wlu 'n -za'a -laa 'mu, nyɔ -yɔ 'wɩ 'ɩ 'kɔ'kɔ, Ɔ -see 'ɩ 'mu ti-de, 'kɩ nyɔtu kɔ'kɔ-Ɔ nyɔ-Ɔ se'a -kɔ'kɔ 'bhle, Ɔ -po -nɩ'a 'bho -bɩsɩdudu 'mu -budu. ²⁷ -Bibie nu'a -kaa, ε yi-o'o, 'ni-i lbha-a'o, 'nisu 'yi-o'o, 'le -bibie 'ye ε -bhlu gbligbligbli, ε 'ye wɔn-nyɩ 'wee.

*Zezii'a wɔnkue

²⁸ A -gblee, -da *Zezii gwε'ε nyu'a -kɔ'kɔ 'yi, 'kɩ -kɔ'kɔ -ma'a-a nyu 'wee wɔnti. ²⁹ 'Ɔ nε se *Lagɔ-Ɔ gbayi-bomu'a -kɔ'kɔ ka -nɩ. Ɔ-Ɔ-Ɔ nε -ke wɔnkue -na'o.

*Zezii 'puun'o-o *lalulibhleyi -lue
(Maaku 1:40-45; Luuku 5:12-16)

8 ε-be nyu'a -kɔ'kɔ 'mne gwε'ε 'yi a, *Zezii -nɩ 'le trɩ 'kpi 'wɩnamu, nyu 'gbu-o ti 'le un-u na 'nɩ kli. ² Ɔ -ka 'le-e gbu, *lalulibhleyi -lue yi-o'o, Ɔ 'po-o 'kolri glu 'bho Zezii'a 'yigbeyi 'le Ɔ na: 'An -Kɔyi, 'unno bhade -unmu li, 'n yi-o'o -n 'ke 'unmu 'puun. ³ Zezii nu'a -kaa, Ɔ 'sro-o su, Ɔ 'ye Ɔ li'tu 'le Ɔ na: Kɩn, 'n 'wɔn-o'o, 'pun! 'Bho -gbaa -lue 'mne 'mu 'kɩ 'wε 'bhɔ-o'o, Ɔ 'pun-o'o. ⁴ 'Le Zezii 'ye Ɔ 'tmu 'le Ɔ na: Po -lokui! -Bho -nɩ mu a, nyɔ-Ɔ 'kɩ 'ya 'dɩ 'kɔ'kɔ -le! Mu 'le *Lagɔ-Ɔ 'sragazayi gbo, -ka -nɩ -nɩ'a, -nɩ 'ke Ɔ 'na 'yi-Ɔ, *sraga -ke dɩ *Moyiɩzɩ -za 'ka 'mu a, Ɔ 'ke ε -za -a'a dɩ 'le nyu'a kle 'ke yibo na -nɩ 'pun-o'o.

*Zezii 'puun'o-o 'Wlomεε'ε 'sroja'a -kɩgba'a lbhunuyi
(Luuku 7:1-10)

⁵ ɩ zi'a -kaa a, *Zezii 'zi-e 'bho li, Ɔ -nɩ -gwɩ un-u 'la'a Kapenayimu panamu, 'Wlomεε'ε 'sroja'a -kɩgba -lue 'nyɩ -Ɔ li. ⁶ Ɔ na: 'An -Kɔyi, 'an lbhuzeyi 'pε'ε 'le 'bhlegbo ti, Ɔ -kɩ'o 'le Ɔ-Ɔ sɩ'a'o tenyɩ. ⁷ Zezii na: 'n -ke -a mu-o'o, 'n 'ke Ɔ 'puun. ⁸ 'Sroja'a -kɩgba 'mno na: 'An -Kɔyi, leεε 'n 'du'o 'le -mno 'ke 'le 'an -budu 'li pa? -Bho -nɩ -za wɩkɩɩan 'mu, 'an lbhuzeyi-i 'ye-e 'pun -mu. ⁹ 'Mna-a 'mo-o nyu'a 'zɩnyɩ, 'le 'sroja -lruu -nɩ'e 'an 'lru 'zɩ. -Bho 'n nu: -Yɔ mu!, Ɔ-Ɔ mu-o'o, 'le, -bho 'n nu: -kɩnyɩ yi!, Ɔ-Ɔ yi-o'o. -Bho 'n nu: 'An lbhuzeyi, nu 'unneεε!, Ɔ-Ɔ nu -ε'o.

¹⁰ Zezii 'wɩ 'ɩ 'kɔ'kɔ, Ɔ -gbu 'nɩ-Ɔ ya, Ɔ 'lu-o 'lru 'yi, 'le, nyu -ke Ɔ-Ɔ na'a, Ɔ 'ye u -kaa 'yi'ε: -Waaa! -Ziadɩ 'nɩ-ɩ za'a amu -bodɩ 'mu, 'nɩ *Izrayεɩlbhɩkpa 'kpi 'n -see -bhɩa 'gwɩdeε -yεε'ε lεtu 'ye ke! ¹¹ A 'ye li-Ɔ! Nyu'a -dadudu-u 'ye-e 'bhɩkɩt 'wee 'kpiti 'wɩ -mu 'le un -ke *Ablaamu, *Izaaki, *Zakɔkɔ 'ke -dalue 'bubua -li -nɩ 'le -Lagɔ gbo. ¹² Nyu-u 'ke 'ka 'le -Lagɔ-Ɔ nyu'a 'klumu -nɩ, un-u 'ye-e 'le 'kɩgwɩkuyre 'mu 'vuto-ε -mu, 'nɩ 'vivia -ke 'kleyεε -nɩ'a. ε-ε 'kɔ'kɔ un -ke -Lagɔ-Ɔ 'yɩcεε.

¹³ 'Le Zezii na Ɔ-Ɔ 'sroja'a -kɩgba 'mno -bodɩ: Mu -nɩ 'bhɩ le! -Ka -nɩ de'a 'unmu 'gwɩ, ɩ -nɩ -kaa 'mu! 'Bho -gbaa -lue 'mu 'kɩ lbhuzeyi 'mno 'pun-o'o.

*Zezii 'puun'o-o 'gwizimu'a -dadudu
(Maaku 1:29-34; Luuku 4:38-41)

¹⁴ Dɩ'a kle zi'a -kaa a, *Zezii 'mu-o 'le *Piεɩ 'bhlibhlegbo. Ɔ -ka 'bho-o nyɩ, yakalɩ-ɩ 'lbha-a 'Piεɩ'a 'nyɩ-Ɔ 'lotu, un 'pε-ε 'bho 'wa 'kpitipeε 'kpi ti. ¹⁵ Ɔ nu'a -kaa, Ɔ 'kpun-o 'wa su, 'le 'bho -gbaa -lue 'mu un 'ye 'pun. 'Bho-o un -nyna'a ti, un 'ye Ɔ lilia 'nyɩ.

¹⁶ -Da 'jiazɔ nyɩ'a a, nyu 'bhle-e 'gwizimu'a -dadudu, -lruu 'bhle-e 'nyinyɩɩɩɩ'a -zuzu 'mu, 'le Zezii-i nu'o wlu, Ɔ-Ɔ nu'o 'nyinyɩɩɩɩ'a -zuzu nyu 'mu ti, 'le Ɔ-Ɔ 'puun'o 'wɩ -lru'a nyu. ¹⁷ Ɔ nu -ɩ'o, 'le, -Lagɔwlu'a 'mutizayi *Ezayii'a wlu Ɔ -za'a 'mu see 'bho *-Lagɔ-Ɔ 'Bhozayi -Ɔ 'puun'a nyu'a damu, 'ε 'yri'a 'bɩ 'ye 'wɩ:

Ɔ 'luo'o-o -amu 'mu Ɔ 'ye -amu -a'ba -nɩantaa -ke -a'-ba 'wɩ 'kpi -za. 'Ka-a Ezayii 'ε'o.

Nyu-u 'kɩ'kɩ ti un -ke *Zezii 'ke -na
(Luuku 9:57-62)

¹⁸ A -gblee, *Zezii nu'a -kaa, nyunyua -dadudu-u 'po -Ɔ -die 'li 'le Ɔ na: A-ba -zi 'le 'nɩbadakɩgba'a 'kpukpu -yε 'ntaa 'kpi. ¹⁹ Ɔ 'ke wlu tiponamu mu a, *-Lagɔ-Ɔ gbayiboyi -lue 'nyɩ -Ɔ li 'le Ɔ na: 'An -Kɔyi, 'n 'kɩ-Ɔ ti 'n -ke -nɩ 'ke -na, 'n -ke -nɩ 'ke da'o da mu. ²⁰ 'Le Zezii 'ye Ɔ -kaa 'yi'ε: -Toto 'we 'bhle-e 'limupabhie, 'le nɩkɩt 'bhle'e 'lru. -Da 'n 'ka 'kpu 'yi -jra -nɩ, 'unno *Nyunyɩ-Ɔ 'Yu -mno se 'bho 'bhle.

²¹ Ɔ -za'a wlu 'mne 'mu a, 'le *kɩ -namu'a -lue na: 'An -Kɔyi, -nyu, 'n mu, -bho 'n nɩmze 'an -tɩta ti-Ɔ 'le 'n 'ke yi. ²² 'Le Zezii na: Yi, -a 'ke mu! Nyu-u 'mε'ε 'bho

-Lagok 'yigbeyi, 'tayi nu 'yiti un 'ke 'wa 'memu tin-maze.

*Zezii 'kaa'a-a -bibie 'mu
(Maakt 4:35-41; Luukt 8:22-25)

²³ *Zezii gwε'ε -wluwlua 'yi, k -ke *k -namu 'kpa'a 'le-e goku 'li un 'ye -jeyi 'kpa. ²⁴ A -gblee, -bibieklagba -lue cε'ε yayi, ε-ε 'yi-e 'le -bada'a 'kpi ti, ε klu-o'o 'vuu! 'vuu! 'Le 'ni'a 'tarili-i cε'ε 'plan, ε-ε 'wla'a 'le 'wa goku 'li -wou! -wou! Un -ke goku -nt'a -kaa vnamu, Zezii -mnm -mu-o'o, ²⁵ 'le k -namu 'ye k linyni, un 'ye k 'nynyn 'mu -za. 'Le un na: -Yee! -A'ba -Kcyi, 'puun -amu, -a 'mε-ε'o. ²⁶ 'Le k na: Lee -stanyt 'lbha'a amu'a? A -see 'unmu 'gwlide, 'maae? 'Le k 'ye 'mu-sk, k 'ye -bie -ke 'ni 'mu'kaa, 'le k na: A 'bhk! l nu'a -kaa, t 'bhk -k'o blenyi! ²⁷ 'E dt, nyu -yu -nt'a 'le goku 'li, wnk mu 'u ti 'le un na: Nyunyok 'cε yεε k'k 'du'o 'le -bibie -ke 'ni-i 'du'o 'bho k wlu'a!

*Zezii 'puun'o-o nyu 'sokn-k 'bhle'a "nyinynidl'a -zuzu 'mu
(Maakt 5:1-20; Luukt 8:26-39)

²⁸ *Zezii -ke *k -namu cε'ε 'ni a, un 'nyini-e 'le 'bhlu-kpa un-u 'la'a Gadalenie'ε'ε 'kpi. Un -ka 'le-e gbu, nyu-u 'sokn 'da-a 'le zokogwlii 'mu, 'le un 'ye Zezii -jeyi yi. U-bu nyu 'sokn 'mnu 'bhle-e 'nyinynidl'a -zuzu 'mu. 'Wa 'm-namunynid, -jolu 'si'a -da un -nt'a ti, nyu'a bhlu ε. ²⁹ U-bu -sabhekpunmu 'sokn 'mnu 'ye'a Zezii 'yri, un 'w-k-o'o: -Lagok 'yu, leedl -a -ke -un 'bhle? -k-k -ye 'du-ε 'ka a, ε -see nyini, -un yi-o'o -un 'ke -amu ti-za'a? ³⁰ 'Bho zokogwlii 'mne 'trolli, -kaa nya -se, 'bho-o -gwlbkbee'a -dugbadokn -nt'o, t-t li'e ti. ³¹ 'Le 'nyinynidl'a -zuzu-u -nt'a nyu 'mnu 'mu na: Zezii, -a-bu bhade -unmu li, -bho -un nu -amu ti, 'tayi -amu 'yiti -a 'ke -bhee-e 'naa 'mu pa. ³² k 'w-k-o'o, 'le k na: A mu! 'Le 'nyinynidl'a -zuzu 'ye nyu 'mnu 'mu 'wlu, t 'ye -bhee 'mnu 'mu pa. 'Bho -gbaa -lue 'mu, -bhee gbug-bluo'o, 'ntn 'wlu'o 'le -gokg 'kpi, -t 'kpa'a 'nuk, -t 'mε'o 'wee. ³³ Nyu -yu fuo 'nt li, un ple-o'o, 'dt 'wee zi'a 'bho -bhee -ke nyukpasi 'sokn-k 'bhle'a 'nyinynidl'a -zuzu 'mu'a 'kpi, un 'ye 'le gwlu 'mu 'ya wlu kpa. ³⁴ 'Ya 'dt nyini'a 'le a, -gwlbkmu -sk 'mu-ε, un 'ye Zezii -jeyi mu. Un -ke k 'gbu'a 'le un na: -A-bu bhade -unmu li, 'wlu 'nk -a'ba 'bhlu-kpa 'kpi!

*Zezii 'puun'o-o -klklbyi -lue
(Maakt 2:1-12; Luukt 5:17-26)

9 l zi'a -kaa a, *Zezii 'kpa'a 'le-e goku 'li k 'ye Kapε-nayimu le mu. ² k nyini'a 'bho a, nyu -y-k -k-klklbyi -lue. k 'pε-ε 'bho k 'kpitipele 'kpi ti. Zezii 'ye'a -kaa k 'gwlide 'le nyu 'mnu 'mu 'li, 'le k na -klklbyi -bodt: 'An 'yu, po 'le 'kpi! -A'a 'nyinynidl -gwε'ε-ε 'bho -Lagok 'yigbeyi ti. ³ k 'le'ε -kaa a, 'le *-Lagok 'gba'a yi-bomu 'ye'a 'ε da-a wlu'o -kaa 'le 'wa -p-uk 'z: 'lntnk -naa, k-k 'nyini-e -Lagok 'nynl wnk! ⁴ Zezii -mnm yibo'o-o lε wa-a popo'a 'gwlutl see, 'le k na: Leedl a 'bhle'e -kaa 'nyinyninaagl'a? ⁵ 'ln 'bhε'ε'o 'un 'ke amu -t na 'un

'bhle-e wnkue 'le 'un 'ke nyu -bodt nu na: -A'a 'nyinynidl -gwε'ε-ε 'bho -Lagok 'yigbeyi ti. -Bho 'un nu ny -k-k -bodt na: -Sk 'mu, 'luo -a'a 'kpitipele 'mu, -un 'ke -na, 'le k 'ke ε nu, 'ntnε 'ke -t-k -ka 'un 'bhle'a wnkue 'le 'un 'ke nyu -bodt nu, na: -A'a 'nyinynidl -gwε'ε-ε 'bho -Lagok 'yigbeyi ti. ⁶ 'ln 'ybha-o'o a 'ke t yibo -ka 'un-mk *Nyunyok 'k 'Yu 'bhle'a wnkue 'nk 'bhlu-kpa 'kpi, 'un 'ke nyu'a 'nyinynidl'a dt 'bhk 'bho -Lagok 'yigbeyi. k 'le'ε -kaa a, 'le k na -klklbyi -bodt: -Sk 'mu, 'luo -a'a 'kpitipele 'mu, -un 'ke -un 'bhli mu! ⁷ 'Le k 'ye 'mu-sk, k 'ye k 'kpitipele 'mu'luo, k 'ye k 'bhli mu. ⁸ Nyu 'ye'a -kaa li 'sεε, wnk 'ma-a 'wa klε ti 'le un-u 'bhε'ε -Lagok 'nynl 'yi -ka k 'nyl'a nyunyu 'ε wnkueletu.

*Zezii 'la-a Matiee -nanadl
(Maakt 2:13-17; Luukt 5:27-32)

⁹ Dt'a klε zi'a -kaa a, *Zezii zi'e 'bho-o li. k -nt'a zi-namu, k 'ye-e lapoozayi -lue un-u 'la'a Matiee li, k -de'e-e 'le -budu -lue 'li ti. 'Bho-o k-k za nt'e zikamu mkn 'lrumu, 'le Zezii na: Matiee! Yi 'unmu 'bt, 'un -ke -un 'ke -na. Matiee nu'a -kaa, k -sk 'mu-ε, k -ke k 'ye mu.

¹⁰ k -lue 'z Zezii 'mu-o Matiee 'bhlibhlegbo. k-bk Zezii -ke k -namu -nt'a 'le Matiee 'mnm -budu 'li linamu a, lapoozamu -ke nyu -dudu -lruu Falizieε-ε zre nt'a 'nyinynikpli'a numu 'yi 'kpa-a 'le Zezii -ke k nyu'a 'klumu 'le k -ke un-u li'o. ¹¹ Falizieε -gbt -nt'a 'bho 'ye'a 'na li, un na k -namu -bodt: Leedl a'ba -t-tyi -ke -kaabonyu-u li nt'e -dalue'a? 'Ka se 'yrili-nmk.

¹² Zezii 'nk 'wa wlu 'mne 'k k, k -po 'nu-u 'nna 'le k na: 'Kpayibhleyi'a 'k 'gipoyi ti. Ny -ke 'lru-u 'b-hati'a a, 'ntn 'k'k 'gipoyi ti. ¹³ A mu a 'ke wlu -nε'ε 'z ti'k. ε-be wlu-u 'cnu-ε'ε 'le -Lagok 'li, 'ntnε 'ka-a: Nyu'a ngazeyεε 'mna 'ybha'o ε 'ye nmi'a 'srage -zi. A -gblee, nyu-u 'la'a 'wa 'bhi kplizgt'a numu, 'un -see k'k 'mu 'mu 'wa dt yi. 'Nyinynikpli'a numu'a dt 'un yi'o 'le un 'ke 'wa 'nyinynidl 'yiyibo 'bho -Lagok 'yigbeyi 'le un 'ke k gbo 'bhiti.

*Zezii na nyok 'bhete k -lklk -ke *Zuifu'a -nt gbo -le!
(Maakt 2:18-22; Luukt 5:33-39)

¹⁴ *Zezii gwε'ε nyutε 'yi a, z -lue 'z, *Zaan Batiist'a -namu 'yi -k -bodt un 'ye k tidede 'le un na: Leedl -a-bu -ke *Falizieε'ε -namu-u pa'a *su, 'le -mnaaa'a nu'a pa su'a? 'Ka se 'yrili-nmk. ¹⁵ Un po'a wlu ti a, 'le k 'ye 'yi po, na: 'Bho 'nynkpagok k nyimie-ε 'la-a nyu. -Bho k -nt 'bho 'le, 'gwlu 'bhε'ε ε 'ke nyu 'mnu li-nyni 'le un 'ke -k-l 'sun'a? -Gba, -bho k -nt 'bho a, 'gwlu -see u li-nyni yi, un-u 'ye-e -li -mu 'le 'bubua 'mu. -k-k -lre-ε 'ye-e -nyni -mu, nyimie 'mnm -k-ye-e 'wa 'klumu 'wlu -mu, 'bho-o un-u 'ye -k-l 'sun -nt mu.

¹⁶ k 'po-o 'yi -lre, k na: Ny se 'bhε k 'ke -banasua'a -da -cna'a 'yriefoklre 'pa -nt. -Bho ε -nt -kaa a, 'yriefoklre -geti-e -banasua, 'le 'ε 'bt-t 'bhε'ε 'muti. ¹⁷ A -gblee, -ka -lue 'mnm k, 'ka-a nyk se 'bhεε, 'tokog-balu un 'pa -nt'a -druten, k 'ke 'le 'ε 'limu nmokle po. -Bho ε -nt -kaa a, nmokle-e 'wa-a 'toko, 'le nm k-ke

'toko-o nyini'e wɔn. 'E dɪ nɔy-ɔ po'o nmɔlre 'le 'tokolre 'li 'le 'ya 'wee ma'a 'yi -ka -zegɛka.

'Nynaakpudraa *Zezii -za'a 'menynɔɔ 'mu -ke 'ny-naakpu-u 'tu'a Zezii'a -bana li
(Maaki 5:21-43; Luuki 8:40-56)

¹⁸ A -gblee, -da *Zezii -nɔ'a -wɔlunamu a, 'le nɔy -lue 'ye yi. *-Lagɔwɔlu'a 'liciaanbudu 'li'a -klagba mo'o. 'lɔnn -gble'e Zezii bɔt gbɔ, ɔ na: 'An 'yunynaakpudraa 'mɛ-o'o, un -kaaa 'mɛ, ɛ -see 'mu-gwɛ ke. 'lɔnmɔ bhade -ɔn-mu li, yi -ɔn 'ke u *kwa 'lru tide un 'ke 'menynɔɔ 'mu -ɔɔ, un 'ke 'pun! ¹⁹ ɔ 'lɛ'ɛ -kaa a, Zezii -ke *ɔi -namu -ɔɔ 'mu-ɛ, un 'ye ɔ kli mu.

²⁰⁻²¹ A -gblee, 'le nyu'a "klumu 'nynaakpu -lue-e-nɔ'e 'le, 'le -zɔtɔn -bue 'yɔ 'sɔn 'li un se 'kpa 'yi'bhle, -genplu 'lbhu u'o. Un 'kɔnɔ 'kɔnɔ Zezii-i 'puɔn'o nyu a, 'le un 'ye -kaa 'wa 'bhɔu'a -pɔɔnɔ 'zɔ bhaga: -Bho 'ɔn mu, 'le 'ɔn 'ke ɔ -bana li'tu fɔfuyiti a, 'ɔn-ɔ 'ye-e 'pun -mu. 'E dɪ un nyini ɔ li, un 'ye ɔ -bana lemu li'tu -nɔ. ²² ɔ nu'a -kaa, ɔ popo'o-o le. ɔ 'ye 'u li a, 'le ɔ na: 'An 'yu, a po 'le 'kpi! A 'de-e 'ɔnmɔ 'gwɔli'a dɪ, a 'pun'o. 'Bho -gbaa -lue 'mɛnɛ 'mu 'nynaakpu 'mɔnɔ 'pun-o'o.

²³ ɔ zi'a 'bho li a, ɔ 'nyini-e -Lagɔɔ nyɔklagba 'mɔnɔ "bhlibhlegbo. Bhlemu yi'a 'bho guzɔ -ke nyu-u-nɔ'a 'v-inamu, -da ɔ 'ye 'u li a, ²⁴ ɔ 'pa-a 'le -budu 'li, ɔ na: A 'da! U-bu 'nynaakpu 'mɔnɔ -see 'mɛ, un-u 'mu-o'o. ɔ 'lɛ'ɛ -kaa a, -glalaa! un 'ɔɔsɛ nɔ-o'o. ²⁵ 'Le ɔ na: A 'da 'wee! Un 'da'a a, ɔ 'pa-a 'le -buduyɔ -ke 'li 'ku -nɔ'a, ɔ 'ye 'wa su kpun, 'le un 'ye 'mu-ɔɔ. ²⁶ ɔ 'dɪ nu'a -kaa, ɔ -wa'a-a 'le 'bhɔɔkpa 'mɛnɛ 'kpi ti.

*Zezii 'puɔn'o-o 'lɔmu

²⁷ Dɪ'a 'wee zi'a -kaa a, *Zezii 'zi-e 'bho li. ɔ -nɔ mu-namu 'le 'mɔlɔmɔ 'sɔn 'ple -ɔ kli, 'le un-u 'wɔ'o: 'Bhɔɔkpayowli *Daviidɪ'a 'nayu, 'ye -a'ba ngaze, -ɔn 'ke -amu 'puɔn! ²⁸ ɔ nu'a -kaa, ɔ 'nyini-e 'bho "bhlegbo. -Da ɔ nyini'a 'bho "bhlegbo a, "lɔmɔ 'mɔnɔ 'nyini -ɔ li, 'le ɔ 'ye u tidede: A 'de-e 'ɔnmɔ 'gwɔli 'ɔn 'bhɛ'ɛ'o 'ɔn 'ke amu 'puɔn'a? 'Le un na: Kɔn. ²⁹ A -gblee, 'le ɔ 'ye 'wa 'yri li'tu, 'le ɔ na: -Ka a de'a 'ɔnmɔ 'gwɔli, ɛ -nɔ -kaa 'mu! ³⁰ 'Bho -gbaa -lue 'mu, un 'ye-e ti, 'le ɔ na: -Bho a mu a, nyɔɔ 'kɔnɔ 'ya 'dɪ 'kɔnɔ -le'a! ³¹ Un mu'a a, un -see 'bho ɔ wɔ 'mɛnɛ 'du. Un -za'a-a ɔ 'dɪ, ɔ 'ye 'le 'bhɔɔkpa 'kpi ti-wa.

*Zezii 'puɔn'o-o bobonyɔ -lue

³² *Zezii gwɛ'ɛ 'wa 'puɔnpuan 'yi a, un -nɔ munamu, nyu 'bhle-e 'gwizinyɔ -lue -lɔɔ -kɔ -wɔlu'a wɔn. "Nyinynidɪ'a -zuzu 'kpun -ɔ wɔn 'yi'a dɪ, un -yɔ ɔ Zezii ɔ 'ke ɔ 'puɔn, 'le ɔ 'ye ɔ "nyinynidɪ'a -zuzu 'mu tinu. ³³ -Da "nyinynidɪ'a -zuzu 'wɔlɔ -nɔ 'kɔ 'mu "gamu, ɔ -bɔ nyɔ 'mɔnɔ -kɔ wɔlɔ-o'o. Nyu-u 'ye'a 'ya da, wɔn 'mu -u ti 'le un na: -A -see -bhla -yɛɛ 'ye ke 'kɔnɔ *Izrayɛɛɔlɔbhɔɔkpa 'kpi! ³⁴ *Faliziɛɛn -gbɔ -nɔ'a 'bho a, un na: "Nyinynidɪ'a -zuzu 'we'a -kɔyɔ 'nyɔ ɔ wɔnɔ 'le ɔ -kɔ nu'o "nyinynidɪ'a -zuzu ti.

*Zezii 'ye-e nyunyu'a ngaze

³⁵ ɔ zi'a -kaa, *Zezii -sɔɔ 'mu-ɛ, ɔ -kɔ 'ple-e -gwɛɔklɔgbɔ -ke -gwɛɔtoope 'kpi ti, 'le *-Lagɔwɔlu'a 'liciaanbidi 'li ɔ -kɔ za nɔ'e wɔlɔ-u 'wɔlu'a 'le -Lagɔ gbɔ 'mu -lue -lue, 'le ɔ -kɔ za'a -Lagɔɔ nyu'a -kɔkɔ 'kɔnɔ "dɪzɔɔ 'mu, ɔ -kɔ 'puɔn'o "g-wizimu'a -dadudu-u 'bhle'a 'we'ɔ 'we'ɔ 'mu. ³⁶ Nyu-u "g-bu'a ti, -u sɔ'a, 'kpi -wa'a 'yiti, -u yi ɔ -bodi, -bho ɔ -gbu nu ya, ngaze-e 'lbhɔ -kɔ'o. Un kɔnɔ -kɔnɔ *'bhlabhlɔ -se'a ka 'yiriliduyi 'bhle; 'wa -klɔgbɔ'a -ɔn nu -Lagɔɔ -jɔlu'a dɪ mo'o. ³⁷ 'Bhɔɔkpi 'kpi'a nyu-u -fɔɔ -kɔ -pɔɔnɔ wɔn, -u 'ka -Lagɔɔ "dɪzɔɔ 'wɔnɔ, -ka nyɔ 'kɔ ɔ -bodi 'mu-za a, 'ya 'yi Zezii po'o 'le ɔ na: 'An -namu-a, lee -ke -kpa a 'bhɛ'ɛ -kaa 'yigbeyi ti, -ɛ -ke ɔmɔ se -kaa 'yi-die 'ya-a! ³⁸ 'E dɪ, a bhade -kpaayowli li 'le ɔ 'ke 'ɛ ɔmɔ -dudu -ya, un 'ke ɛ ɔɛ, un 'ke ɛ 'glo.

*Zezii'a -namu -bue 'yɔ 'sɔn
(Maaki 3:13-19; Luuki 6:12-16)

10 *Zezii po'a wɔlɔ 'mɛnɛ ti a, ɔ 'la-a ɔi -namu -bue 'yɔ 'sɔn, 'le ɔ 'ye u wɔnɔɔ 'nyɔ, un 'ke "nyinynidɪ'a -zuzu nyu 'mu tinu, 'le un 'ke "gwizimu -ke 'walɔ 'wee'a 'mubhlemu 'puɔn. ² U-bu ɔ -namu -bue 'yɔ 'sɔn 'mɔnɔ, 'wa 'nyɔ 'ka-a: Simɔn Zezii "duu'a 'nyɔnɔ -kɔ 'la'a *Piɛɔ -ke ɔ 'lotu'a 'yu Andree-e, Zaaki -ke ɔ leyɔ *Zaan-e, -u 'ma-a Zebedee'a 'yreet; ³ un -ke Filiipu -ke Batelemii-e; Tomaa -ke Matiee -kɔ 'ma-a *Iapoomɔni'a -zayi; nyɔ -lue un-u 'la'a Alifee, ɔ 'yu Zaaki -ke Tadi; ⁴ un -ke Simɔn -kɔ 'ma-a 'bhɔɔkpa'a "kpiticeyi -ke Zidaa Isikaliyoo -kɔ 'ye'a -laa Zezii ɔ tu'a nyu -jeyi "nyɔ mu.

*Zezii 'lbho-o ɔi -namu -bue 'yɔ 'sɔn
(Maaki 6:7-13; Luuki 9:1-6)

⁵ A -gblee, 'lɔnnu *Zezii "du'o "dɪ 'mu 'le ɔ 'ke u lbho, ɔ na: -Bho a mu a, -gwɛ -ke 'mu'a nyu-u -se'a-a *Zuifu, a'ba -pa -nɔ 'bho -le! A'ba -pa -nɔ 'bho *Samali-ikɔmu'a "gbe 'li -le! ⁶ A mu 'le *Izrayɛɛɔlɔkɔmu gbo. Un kɔnɔ -kɔnɔ *'bhlabhlɔ -u 'ma'a, -u se'a 'yiriliduyi 'bhle, -ɛkedɔmaa, 'wa -klɔgbɔ'a -ɔn nu -Lagɔɔ -jɔlu. ⁷ -Bho a -ka mu, a -ɔn nyu na -Lagɔɔ nyu'a -kɔkɔ "kɔnɔ -kɔnɔ gbo. ⁸ A 'puɔn "gwizimu -ke 'memu 'le un 'ke ti-nɔ -lɔɛ! A 'puɔn *lalulibhlemu! A nu nyu 'mu "nyinynidɪ'a -zuzu ti. Lɛ -Lagɔ "nyɔ'a amu, ɛ-ɛ 'mo-o 'jɛ, ɔ 'ye ɛ amu -bodi nu. 'E dɪ, a "nyɔ ɛ nyu bhebhe -lɔɛke! ⁹ A'ba 'bhle mɔnɔ gbɔli -le! ¹⁰ A'ba 'bhle badu -le! A'ba 'bhle -bantɔ'a 'sɔn-nɛ -le! A'ba 'bhle -bhɔpɔmupalɔ -le! A'ba 'bhle -kɔɔtu -le, -ɛkedɔmaa, lbhuzeyi -nɔmɔ -kɔnɔ lilile 'yiti.

¹¹ -Gwɔ -ke 'mu a-a 'ye'a -nyini mu, a dede ti, 'le, nyu un-u 'ye'a amu da -ɔn mu, ɔ -kɔ nyɔ 'mɔnɔ, -bho ɔ 'kre amu 'yriti, -bho ɔ -za amu -jeyi, a -de 'bho ɔ "bhlibhlegbo ti 'le a'ba mumunɔ 'ke nyini. ¹² -Bho a nyini, -budu -ke 'li a-a 'ye'a -pa mu, a na: -Lagɔɔ wɔnɔlipɛɛ -sie amu gbo! ¹³ -Bho -budu 'mɛnɛ 'li'a nyu kpun amu, a'ba wɔnɔlipɛɛ'ɛ 'yeyea 'mɛnɛ -nɔ nu 'kpi! -Bho un -see 'wɔn un 'ke amu kpun, "lemnu a'ba wɔnɔlipɛɛ 'mɛnɛ 'yi-e amu -bodi le 'le a -ke ɛ 'ke 'bho lizi. ¹⁴ -Bho ɛ "du

gwls 'mu'a nyu, 'le e 'ke -budu 'li'a nyu 'du, -bho un -see wohn un 'ke a'ba 'lukupu kpun 'le un 'ke amu -lokuipo, a -sɔ 'bho 'mu! -Bho a -ka mu, a 'gbɔɔ 'bho'a 'piplee-e -nɔ'a a'ba -bhopt li. 'lnnɛ 'ke u -tɔ na un -ke -Lago 'bhle -l'o. ¹⁵ -Ziadɔ 'un-l za'a amu -bodɔ 'mu, 'bho -Lago k'zige'a zɔ, gwls 'mnɛ'ɛ nyu'a 'kleyɛɛ-ɛ 'ye-e wohn-ku -mu 'le e 'ke *Sodɔɔmugwls -ke *Gomɔɔgwls k'kleyɛɛ 'mu-zi.

'Kleyɛɛ-ɛ -nɔ'a yinamu
(Maakt 13:9-13; Luukt 21:12-17)

¹⁶ Bho dɔ 'mnt'a 'kpi, *Zezii na: -Ka 'bhlabhɔl-l -nɔ'a 'le -bhlakpt'a 'klumu, 'ka-a 'un-l lbho'o amu 'le nyu-u se'a -Lago yibo'a 'klumu. 'E dɔ, a 'bhle 'klɔklɔ, nyc-k 'kɔkɔ 'le -kɔ 'si'a 'bho -k 'srɛɛ'ɛ 'yi, 'le a 'ke kɔ ka -nɔ! ¹⁷ A 'du a'ba 'bhi'a dɔ gba 'mu! A'ba 'wlaa nyu wohn ti -le! 'ln na, un-u 'ye-e amu -zige -tu -mu. 'Le *-Lagɔwlu'a 'liclaanbidi 'li un-u 'ye amu 'seen mu. ¹⁸ An dɔ un-u 'ye-e amu -kpun -mu 'le un 'ke amu 'bhɔkpiyowli -ke 'bho 'we'a wohny kpa 'le un 'ke amu -zige -tu. 'Bho 'wa 'yigbeyi -ke 'le 'wa nyu'a 'yigbeyi 'an 'dɔ a-a 'ye -za mu. ¹⁹⁻²⁰ -Bho a nyini 'le -zige 'mu ti a, 'bho dɔ a 'ka 'mu-za, 'ya 'kpi, 'le, -ka a 'klɔ l 'mu-za, 'ya damu, nymkɔ 'si amu 'gwls -le, -ɛkedɔmaa, 'bho 'mɔ, dɔ a-a 'ye'a 'mu-za mu, a'ba -tɔta *-Lago k'Lisaazuzu 'ye e amu -tɔ mu 'le a 'ke e 'mu-za.

²¹ Nyu -lruɔ, -bho koo e 'du 'wa 'lotu'a 'nynuu, 'le e 'ke 'wa 'yreetɔ 'du, un-u 'ye -u tu wohn-po -mu 'le nyu 'ke u 'lbha un 'ke 'mɛ. 'Le -lruɔ 'ke 'wa -kɔkɔ mu tu wohn-po 'le nyu 'ke u 'lbha un 'ke 'mɛ. ²² A-bu -yuɔ, 'an 'nyini a 'bhle'e 'kpi'a dɔ, nyu 'wee-e 'ye-e amu 'mu'nye -mu. 'Ka-a l-l 'ye 'mu-nɔ mu. Nyc -yɔ 'ye'a 'kpa 'yi -ku mu, -kɔ 'ye'a 'unmu 'srii mu 'kɔmukɔmu, 'unno 'ye 'pun mu 'bho -Lago k' 'yigbeyi. ²³ -Gwls -ke 'mu a -nɔ'a, -bho un -ka 'bho amu nyanɔ 'mu-u kla, a ple a 'ke -gwls -lɛɛ 'mu mu. -Ziadɔ 'un-l za'a amu -bodɔ 'mu, a -see *Izrayɛɛl'a gwle 'yiti-gwe yi 'le e 'ke 'unmɔ *Nyunyɔ k' 'Yu'a leyinɔɔ 'kpi bhla.

²⁴ A yibo na, nyc k'zɔ k'zɔ 'claanɔ se 'yi'bhɛ kɔ se kɔ -tɔyi -zi 'le lbhuzeyi se 'yi'bhɛ kɔ se kɔ -kɔyi -zi -lɛɛ. ²⁵ Le un-u nu'a nyu'a -tɔyi 'lruɔ, e -kɔkɔ -kɔ 'yrili un 'ke e kɔ k'zɔ k'zɔ 'claanmu 'lruɔ -lɛɛ, 'le, e un-u nu'a nyu'a -kɔyi 'lruɔ, e -nmɔ -kɔ 'yrili un 'ke e kɔ lbhuzemu 'lruɔ -lɛɛ. A -gblee, 'unmɔ kɔkɔ 'bhlegboyowli, -bho un 'la 'unmu 'nyinyinidɔ'a tiyayi *Bezebil, 'le, -taafle, a-bu -yu 'ma-a 'bhlegbo'a nyu, un -see amu 'nyinyinyinu 'duu yi'a?

Nyc -yɔ un 'ka ple
(Luukt 12:2-7)

²⁶ A -gblee, a'ba ple nyunyua -fanu -le! L-l 'zize'a, l-l 'ye-e 'piemu ti'pe -mu 'le l-l -yl -nɔ 'ka 'zizekwla 'mu-u 'ye-e yibo-e -mu. ²⁷ Le 'un -ke a-a ɛ'e kɔ 'un-l za'a amu -bodɔ 'mu, a -ze e 'muti 'bho nyu 'wee'a 'yigbeyi, 'le, e 'un-l za'a amu -bodɔ 'mu 'le 'sra 'mu, a -wa nɔ 'gba 'mu ti. ²⁸ Nyu -yu 'ka ku 'lbha, -u se'a -zuzu 'bhɛɛ, a'ba ple u -le! -Lago 'bhɛɛ'ɛ kɔ 'ke ku -ke -zuzu 'kleyɛɛ wohnpo 'le 'kɔgwɛnɛ 'mu, 'unno nyc 'ke ple. ²⁹ 'Le *Zezii 'ye 'yi -lue po, kɔ na: Nyc-k 'kpun-o nɔkpiyreetɔ 'sɔn 'le -a po 'nɔ

mɔkɔnyuɛ gbɛ 'mu 'pɛlu. -Bho -Lago -see 'wɔn, 'ya -lue'a 'bhuo yi ti'ga mu 'nɔ? ³⁰ -Lago yibo'o-o 'numnɔ 'diɛ -ke 'bhi -nɔ'a 'le a'ba 'lru 'li. ³¹ A 'du-o e, a 'ye 'yidi-enɔkpiyreetɔ -zi. 'E dɔ 'tɔ kɔ, -sɔnyɔ'a 'lbha amu -le!

*Zezii'a wɔnwɔn -ke kɔ 'yidepoɛ
(Luukt 12:8-9)

³² 'Ka-a l -nɔ'e 'mu'a dɔ a, nyc -yɔ nu'a 'bho nyu 'wee'a 'yigbeyi 'an kɔ kɔ 'du'o, 'mna-a 'ye -kɔ 'an -tɔta-a -nɔ'a 'le yaku 'li 'yi-tɔ -mu -lɛɛ 'an nyc kɔ kamu. ³³ Nyc -yɔ nu'a 'bho nyu'a klɛ'ɛ 'yigbeyi kɔ se 'unmu yibo, 'bho 'an -tɔta-a -nɔ'a 'le yaku 'li'a 'yigbeyi 'un-l 'ye -kɔ 'yidepo -mu 'le 'un 'ke na 'un se kɔ yibo nu.

-Pɔlu'a bhlubhlua -ko, e-ɛ 'mo-o 'yicɔɔɛ
(Luukt 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ A -gblee, a'ba de 'gwli -le na 'un 'yi-e 'nɔ 'kmu 'mu 'le 'un 'ke -kɔlu'a bhlubhlua -ya. 'Yicɔɔɛ 'mna-a ya'a 'nɔ. ³⁵ 'un-l 'ya-a 'yicɔɔɛ 'bho 'yu -ke kɔ -tɔta'a 'nynumu, 'yunynaakpu -ke 'wa 'lotu'a 'nynumu, 'le 'bho 'yu'a 'nyɔn -ke 'wa nyimie'ɛ 'lotu'a 'nynumu -lɛɛ, ³⁶ 'le nyc kɔ 'bhuo'a 'bhlegbo'a nyu 'ke kɔ jekamu 'du. ³⁷ -Bho e 'du -a'a -tɔta, 'le e 'ke -a'a 'lotu 'du, -bho -un -kma 'wa 'klumu'a nyc kɔ dɔ, e 'ke 'unmu -zi, -un se 'an nyc kɔ 'dudua 'yiti-nmɔ. -Bho e 'du -a'a 'yunyukpasu 'le e 'ke -a'a 'yunynaakpu 'du, -bho -un -kma 'wa 'klumu'a nyc kɔ dɔ, e 'ke 'unmu -zi, -un se 'an nyc kɔ 'dudua 'yiti-nmɔ. ³⁸ Nyc -yɔ -see'a ti'kɔ kɔ 'ke 'unmu 'srii 'kɔmukɔmu, -kɔ -see'a 'ybha kɔ 'ke 'kle 'ye kplokplo 'an dɔ 'le e-bɛ 'kleyɛɛ 'mɛ 'mu e 'bhɛ'ɛ nyu 'ke kɔ 'lbha kɔ 'ke 'mɛ 'le e 'ke ngazemɛmɛ'ɛ 'bhuoaka 'du, kɔ nyɔtu se 'an nyc kɔ 'dudua 'yiti-nmɔ. ³⁹ Nyc -yɔ kɔ zi'a kɔ 'bhuo'a tinɛ'ɛ dɔ, -kɔ sɔ'a 'an dɔ kplokplo 'le e 'ye'a kɔ 'menamu nyini, kɔ nyɔtu 'ke 'pun 'bho -Lago k' 'yigbeyi. Nyc -yɔ zi'a kɔ 'bhuo'a tinɛ'ɛ dɔ 'le 'kmu 'mu'a lɔ 'li, kɔ nyɔtu 'ke 'mɛ 'bho -Lago k' 'yigbeyi.

-Zɛɛ-ɛ -nɔ'a 'le -Lago gbo
(Maakt 9:41)

⁴⁰ A 'ye li-kɔ, a-bu 'mo-o 'an -nɔ'a dɔ, nyc -yɔ kpun'a amu -gli, 'unmɔ kɔ kpun'o 'le kɔ 'si'e 'bho, kɔ kpun'o -Lago -yɔ lbho'a 'unmu. ⁴¹ Nyc -yɔ kpun'a -Lago k'wlu'a 'muti-zayi -gli, -kɔ 'yee'a kɔ dɔ -ziadɔ 'mu -Lago k' kamu, -zɛɛ -Lago -kɔ 'ye'a kɔ nyu 'lruɔ-nu mu, kɔ nyɔtu -see e 'mu-kɔ yi. Nyc-kɔ 'srɛɛ'ɛ 'yi 'bho -Lago k' 'yigbeyi, nyc -yɔ kpun kɔ -gli, -kɔ 'yee'a kɔ dɔ -ziadɔ 'mu kɔ 'yisrɛɛ'ɛ kamu, -zɛɛ -Lago -kɔ 'ye'a 'yisrɛɛyi 'mɔ 'lruɔ-nu mu, kɔ nyɔtu -see e 'mu-kɔ yi. ⁴² Nyc -yɔ -ke 'bhuo 'nyl'a *'an -namu'a 'klumu'a 'zɔnyɔtoope 'nananikplan 'an -nanaa'a kamu, -ziadɔ 'un-l za'a amu -bodɔ 'mu, kɔ nyɔtu, -zɛɛ -Lago -kɔ 'ye kɔ 'lruɔ-nu mu, kɔ -see 'e -lue komu 'mu-kɔ yi!

*Zaan Batiis'a lbhomu
(Luukt 7:18-35)

11 A -gblee, *Zezii gwe'ɛ *kɔ -namu -bue kɔ 'sɔn kɔ -kɔkɔ 'yi, kɔ -kɔ kɔ 'mu-e, kɔ 'ye 'bho 'bhlukpa 'mne'ɛ 'kpi'a gwle 'mu mu kɔ 'ke -Lago k'wlu 'mu-za. ² 'Nɔ *Zaan Batiisɔ -nɔ'a -jie 'mu kɔ wohn-kɔ Zezii *Kliisɔ'a lb-

hu'a "dt kb, 'le k 'ye 'le k gbo k -namu -y gb l bho un 'ke k tidede: ³ *Lagok 'Bhozayi -k 'pust'a nyu, -k -ke dt -Lagok wlu'a 'mutizamu 'cni'a see -k 'ka yi, -a -ni'a wcnkfuonamu, 'ntn -nt 'du'a? -Ale -a 'ke k -bhla wcnfuoma'a? ⁴ 'Le Zezii na: -Bho a mu, li a-a 'ye'a li -ke li a-a 'kwn' kb, a 'tmust nu 'Zaan! ⁵ "Lamu-u 'ye-e ti, topomu-u na-o'o kpleyikpleyi, *lalulibhlemu 'pun-o'o, "sumu-u wcn' kb, 'memu-u 'sw' kb 'menyn' mu, dunnumu-u wcn' kb -Lagok "dzlgl kb. ⁶ Nyk -k -see'a 'an 'gwlide -kpl 'yi -za, k 'wa-a ti!

⁷ A 'ye li-k, 'Zaan'a lbhomu nu'a -kaa, un 'mu-o le. Un -ni munamu, Zezii 'ye 'bho 'kpa 'le k -k za'a 'Zaan'a "kpi'a dt nyu -bodl 'mu, k -k nu'o na: Lbheedi a mu'o 'le "musa "kpi'a? "Yripleyi a mu'o 'yenamua? -Gba. ⁸ Nyk -lue-e pa'a "yriinmbanl 'mu, 'ntn a mu'o 'yenamua? -Gba. A-a 'ye-e li'a, nyu -yu 'bhle'a "yriinmbanl 'mu, -mnust nu'e-e 'le 'bhle'a -denamu. ⁹ -Lagok wlu'a 'mutizayi a mu'o 'yenamua? Kun, 'tn -l 'tmust'o amu-e, kb 'bhle-e 'yi tenyl k 'ye -Lagok wlu'a 'mutizamu -lruu -zi. ¹⁰ 'Zaan 'mo-o nyk -y -ke dt -Lagok -zi -ni'a 'k wlu'a 'mutizayi 'mu 'le k 'ye'a na: 'An wlu'kpayi 'tn -l lbho'o 'le -a'a nya, 'le k 'ke -a'a -jolu po, 'le, wlu k -k 'ye'a 'mu-za mu a, e 'ke nyunyu'a -kpl 'zn nmaze, 'ntn mo'o.

¹¹ -Ziadl 'tn -l za'a amu -bodl 'mu, -e -k -tanyunyunyu "kpi, e 'ye'a 'Zaan "kpi bhla, nyk -k 'ka "yi'bhle -k 'k -zi, k se -ni. 'Bho 'e lemu, nyu -Lagok 'ye'a -k mu 'le 'wa "klumu'a nyk 'wa 'la'a le, k 'bhle-e 'yi, k 'ye 'Zaan -zi. ¹² A-a 'ye-e li'a, -e 'nyaa'a -k -ke ti 'Zaan Batiis-l za n'l'a -Lagok wlu 'mu 'le e 'ye'a -zian "kpi bhla, -ka tikumu kpa'a nyu tu gbo 'le wa-a kpun'a 'wa 'bhlu'kpa 'mne -glaka, 'ka 'mna 'ka-a, nyu -ke -kpl -gw'e'e ti 'bho -Lagok damu, un 'kwn' ti 'wa -kpl'a kle ti -Lagok 'ke u -k. ¹³ Dl *Moyiizl -ke -Lagok wlu'a 'mutizam -lruu 'c-nl'a see, 'ya "yri'a 'bl -ni'e-e 'bho 'Zaan "kpi 'wlu -ni-namu, ¹⁴ 'le, -bho a 'wcn' a 'ke l "gwlide a, -Lagok wlu'a 'mutizayi *Elii -ke "kpidl un 'cni'a see -k 'ye'a le -yi mu, k -k 'Zaan 'mna, 'ntn mo'o. ¹⁵ -Bho a 'kwn' ti a 'ke l 'muti'wcn, a popo 'gwloti -ziaka!

¹⁶ -Ka 'traamu'a nyu -ni'a, 'e "yi 'tn 'ke po. Un kwn' -k "yreetkwni-ce'e -pligbele le'o le'e kpun'a 'gwlu 'le 'wa bhuhladu 'mu -u "wuwu" 'lru: ¹⁷ -A bhle'a 'traamu -Aluku, a-bee -see lete! 'le un -u nu'o "bhalreeke: -Gwlan li'a -a'ba -kwb, a-bee -see yi 'le a 'ke -kple'a! ¹⁸ A -gblee, 'Zaan yi'a 'kwn' 'kmu 'mu a, li -lru nyu-u li'a, k li, k 'na nmu, 'le nyu-u nu'o: k 'bhle-e "nyinyinidl'a -zuzu 'mu! ¹⁹ 'Le 'ntn kwn' *Nyunyu' "Yu -mna 'ye yi, 'le 'tn -l li'e lilile, 'tn -l 'na'a nmu nyu 'wee'a ka, 'le nyu-u nu'o: -Oooo! A 'ye-e liliyi -ke nmu 'naye 'mna li'a! k -ke lapoozamu -ke "nyinyinikpli'a numu -lruu 'po-o bha! l -ni'a -kaa, 'le -Lagok -naag-l nu'o 'kwn' 'kmu 'mu lbhu 'le nyu 'bhle'o un 'ke e "yiyibo 'le 'tn -ke 'Zaan'a "yis-reekpli 'mu.

-Gwle -ke 'mu'a nyu-u -see'a ti'kb un 'ke "gwlide
(Luuku 10:13-15)

²⁰ *Zezii po'a wlu 'mne ti a, -gwle -ke 'mu k -nu -ni'a *wcnkult'a -dadudu, 'ya -da k -k wlu'o "yikmaka, -eked-
maa, 'bho l-bl gwle 'mna 'limu'a nyu -see 'wa

"nyinyinidl "yiyibo, un -see -Lagok gbo "bhiti, ²¹ 'le k na: -Yeee! Ngazedl! Kolazee'kmu-a! -Yeee! Ngazedl! Besayidaakmu-a! A-a 'ye-e 'kle 'ye -mu tenyl "se, -ekedumaa, wcnkult 'tn -nu -ni'a 'bho a gbo, -bho e "du 'kl Tiilt -ke Sidokgwle 'mu, -kwn' -a 'bhle'a -laa kwa, 'bho'a nyu yibo 'kl 'wa "nyinyinidl "yi, un "bhiti -Lagok gbo-k! 'Le un -cre 'kl -bhleezulu 'le un 'wla 'kl "tutoni "lru-k! 'Inne kwn' -ka un yibo'a 'wa "nyinyinidl "yi -ziaka, 'le un 'ye -Lagok gbo "bhiti. ²² 'Inni 'bhle'e 'nynt'a dt 'tn 'tmust'o amu, 'bho -Lagok -zige'a z, a'ba 'kleyee-e 'ye-e wcn-k -mu 'le e 'ke Tiilt -ke Sidok 'mu-zi. ²³ A-bu, Kapenayimukmu, a 'de-e "gwli na 'tn -ni'e-e -daa a'ba "klumu'a dt, -Lagok 'ye amu 'nynt "kpi -po mu'a? -Gba. k -k 'ye-e amu dt "yi 'lbhaa -mu 'le "kagwlene 'mu, -ekedumaa, wcnkult -nu-e'e 'bho a "bhli, 'le l 'ke 'kl 'bho *Sodokmu -nu-e -ni see a, "yri -nee "yi 'e -gwlc-tu -ni 'ko-o ti. ²⁴ 'E dt 'tn -l z l 'mu -lree, -Lagok -zige'a z, a'ba 'kleyee-e 'ye-e wcn-k -mu 'le e 'ke Sodokmu'a ne -zi.

A yi 'tnmu -bodl a 'ke -kpl'a bhlubhlua 'ye
(Luuku 10:21-22)

²⁵ E-be -kwn' 'mne ti *Zezii na: 'An -Tita, yaku -ke 'bh-lukpa'a -kwi, 'tn -l 'po-o -tnmu 'see -ka -tn -za'a -a'a "dzlgl "yiglu, -a'a nyu-u 'kwn' 'wa 'la'a le, -tn 'ye u l -t k; -ka -tn "zize 'nt 'nynlbhlemu 'ma-a "knguyibomuk-lgl -ke -naaglbhlemu -lruu "yriili, 'ya dt 'tn -l po'o -tnmu 'see. ²⁶ Kun, 'an -Tita, -ka -a'a 'gwlu 'kwn' ti, 'ka-a e -ni'e 'mu. 'E dt 'tn -l po'o -tnmu 'see. ²⁷ 'Le k na nyu-u -ni'a 'bho -bodl: 'An -tita -Lagok 'nyl-e 'tnmu 'kwn' kwn' -jeji, 'le nyk se 'tnmu 'kwn' 'yu yibo -ziaka, -bho e -se 'an -tita, 'le nyk se 'an -tita yibo -ziaka, -bho e -se 'tnmu 'kwn' 'ye -ke nyu 'tn 'kwn' ti 'tn 'ke "yri kati 'le 'tn 'ke u k -k 'le un 'ke k yibo -ziaka -lree. ²⁸ k po'a wlu 'mne ti a, k na: A-bu sta'a -ke a-bu se'a -kpl'a bhlubhlua 'bhle, a yi 'tnmu -bodl 'le 'mna 'ke amu -kpl'a bhlubhlua "nyl. ²⁹ A 'tayi a'ba "bhi "yiti 'le 'tn 'ke amu -k, a 'wcn' a 'ke 'an -l'kwn' kpun 'le a 'ke l 'mu ti-de. A -gblee, 'tnmu a-a 'ye'a -laa li, 'an -kpl'o 'kwn' 'le 'an 'bhle 'an "bhhuo "yi 'le a 'ke -kpl'a lipree 'ye. ³⁰ 'An nyu'a 'bhlebhlesu 'tn 'bhle'a nyu, 'e -sta -ni nu.

*Zezii 'bhle-e wcnkue 'bho *lifzok "kpi
(Maaki 2:23-28; Luuku 6:1-5)

12 -Nkwn' gbe zi'a a, *Zuifu'a lifzok, *Zezii -ke *kwn' -namu-u yi 'ni-e 'le -kpl 'mu. L-l -ke -kwbu gngg, un -u 'la'a 'blee, 'ya -kpl mo'o. 'Mu nu'a -kaa, e -e 'lbha-a k -namu, 'le un -u ce'e 'ya -flel 'le un -u li'e 'ya 'y. ² *Falizi'en "we 'ye u li, un dede-e Zezii ti un na: -Gbu 'kwn'! Le nyk -see'a -nu yi -a'ba lifzok, 'unne -a'a -namu-u nu'a?

³ 'Le k na: "Dl -l -ze'e 'mu 'le -Lagok "kng 'li, a 'mate ni-a'a-ae? -A'ba "na *Daviid, -da 'mu-u 'lbh' kwn' -ke kwn' -namu, koo un -nyna'a? ⁴ Un pa'a 'le -Lagok budu 'li, "fbc un -za'a *sraga 'mu, un "nyl'a -Lagok, 'ntn un li'o. l-bl "fbc 'mna, 'le -a'ba gba 'li, kwn' 'sragazamu'a "se-e 'ke l li. ⁵ *Gbawlu *Moyiizl 'cni'a see 'le -Lagok gng 'li, a -see l zree? -Lagok 'sragazamu -ni'a lbhu -nunamu 'le *

Lagɔ ƙ'wɔ bubɔbhlegbo, un 'cɛ-ɛ lifɔzɔ ƙ'wɔ gba 'mu 'le ɛ -se 'wa 'yikpadɔ -ko. ⁶ 'ɛ dɔ a, 'un-ɩ 'tmuɔ'o amu, nɔɔ-ƙ 'b-hɛ'ɛ 'yi, ƙ -zi'a -Lagɔ ƙ'wɔ bubɔbhlegbo, ƙ -nɩ'e-e -dagbɛ. ⁷ Nyunyu'a ngazeyɛɛ 'un 'ƙ'wɔ ti, ɛ -se nmisragazɛɛ -ko. -Bho a 'wɔn 'kɩ -Lagɔ ƙ'wɔ wɩ -nɛɛ'ɛ 'zɔ 'muti a, nyu-u -see'a dɩ'a da 'ye, a -see 'kɩ u dɩ 'yi-kpa yi. ⁸ 'Inmɔ *Nyunyu'ƙ'wɔ 'Yu, 'unmɔ 'bhle'e wɔnkue 'bho lifɔzɔ ƙ'wɔ 'b-huo 'kpi. 'ɛ dɩ ɩ-bɩ dɩ 'mɩɩ -nɩ'e -kaa 'mu.

*Zezii 'puun'o-o nɔɔ -ke su-u 'mɛ'ɛ
(Maakt 3:1-6; Luukt 6:6-11)

⁹ *Zezii po'a wɩ 'mɛɛ ti a, ƙ mu-o'o. *Falizien -ke ƙ depo'a a, ƙ 'ye 'le 'wa *-Lagɔwɩ'a 'liciaanbudu -lue 'li pa. ¹⁰ 'Le-e ƙ -yɛ'ɛ nɔɔ -lue -ke su-u 'mɛ'ɛ. Nyu-u -nɩ'a 'le 'bɔ-ƙ ti un 'ke Zezii dɩ -kɩun. 'ɛ dɩ un dede 'ƙ'wɔ ti: 'Bho *lifɔzɔ ƙ'wɔ nɔɔ 'bhɛ'ɛ ƙ 'ke nɔɔ 'puun'a? ¹¹ 'Le ƙ 'ye u -kaa 'yi'le: -Bho nɔɔ 'bhle 'bhlabhɩ, 'le 'ya "klumu'a -lue 'ke 'mutɛbhie 'li 'kpa -a'ba lifɔzɔ ƙ'wɔ, ƙ se 'bhɛɛ ƙ 'ke ɛ 'le -za? ¹² Nyunyu se -kaa 'bhlabhɩ -zi? "Lemnu ɛ -nɩ'ƙ-ƙ 'yrili -a 'ke -zɛɛ nu 'bho -a'ba lifɔzɔ ƙ'wɔ. ¹³ Ƙ po'a wɩ 'mɛɛ ti a, 'le ƙ na nyukpasu 'mɔnɔ -bodɩ: Sro su! 'Le ƙ 'ye ɛ sro, ɛ 'ye 'pun -nalo. ¹⁴ Ƙ gwɛ'ɛ 'yi a, Falizien -nɩ'a 'bho 'da'a 'le-e -Lagɔwɩ'a 'liciaanbudu 'li, un mu-o'o un 'ye 'lru'gbuɩ. -Ka un 'ka -nyna 'le un 'kɔ ƙ 'lbha ƙ 'ke 'mɛ, un 'ke 'na bhaga.

-Lagɔ ƙ'wɔ 'Bhozayi

¹⁵ *Zezii yibo'o-o na *Falizien-ɛ 'ye -ƙ fɛ 'zɔ -pa -mu. 'ɛ dɩ ƙ 'wɩ'u'o 'bho. 'Nɔnɔ ƙ mu'a a, nyu 'gbu-o ti, un -ke ƙ 'ye mu 'le ƙ 'ye 'wa "klumu'a "gwizimu 'wee 'puun, ¹⁶ 'le ƙ-ƙ 'lɩ 'u -kaa 'yi: A'ba 'si nɔɔ -yɔ 'un "du'a 'nynɩ -le'a! ¹⁷ 'ɛ lɛtu -nu-ɛ'o, 'le, wɩ -Lagɔ ƙ'wɔ wɩ'a 'mutizayi *Ezayii -za 'ka 'mu, 'ɛ 'yri'a 'bɩ 'ke 'wɩ. -Ka Ezayii 'le'ɛ, 'kla-a 'ka-a:

¹⁸ -Lagɔ na: 'An lbhuzeyi 'un -za'a 'bho, 'unmɔ 'ka-a. Ƙ dɩ 'un -kma'o, 'le ƙ 'mu 'un-ɩ po'o 'an 'bubua'a klɛ. 'un-ɩ 'ye -ƙ *'an Lisaazuzu 'mu -po -mu, -ka 'un-ɩ 'ye'a nyu 'yi-i'srɛɛ mu 'bho 'an 'yigbeyi, 'le ƙ 'ke ɩ-bɩ dɩ 'mɩɩ 'bhlɩkɩ -bodɩ 'mu-za. ¹⁹ Ƙ -ke nɔɔ -see -jɛ yi, 'le ƙ -see zɛ -po yi, ƙ -see 'yɛɛɛ -wɩ yi 'le ƙ -kaa ƙ 'bhuo nyu 'yi-tɔ. ²⁰ Nyu-u -nɩ'a 'menamu 'bho -Lagɔ ƙ'wɔ 'yigbeyi, ƙ -see u "kpi-tbɛ yi. Nyu -ke -Lagɔ ƙ'wɔ 'gwɩdeɛ-ɛ 'fɩn'a 'mu tenyɩ, ƙ -see u 'ɛ -du 'yriti-cɛ yi. 'Kla 'mɔnɔ 'ka-a ƙ-ƙ 'ye -nu mu 'le ƙ nyu'a 'yisrɛɛ'ɛ 'yri'a 'bɩ 'ke 'wɩ, ²¹ 'le 'bhlɩkɩ'a klɛ 'ke ƙ "gwɩde. 'Ka-a Ezayii 'le'o.

*Zezii "du-o *Falizien'ɛ wɩ "kpi
(Maakt 3:22-30; Luukt 11:14-23)

²² ɛ-be -nɔnɔ 'mɛɛ ti a, nyu 'bhle-e "nyinyinidɩ'a -zuzu'a 'mubhleyi -lue. Ƙ -wɩ wɔn 'le ƙ 'ye'e ti -lɛɛ. 'Inmɔ un -ya'a *Zezii. Ƙ-ƙ nyukpasu 'mɔnɔ, Zezii 'puun ƙ-ƙ 'o'ƙ 'le ƙ-ƙ wɩ'o 'yisrɛɛka 'le ƙ-ƙ 'ye'e ti. ²³ Nyu-u -nɩ'a 'bho, wɔn 'mu -u ti 'le un-u nɩ'o: 'Inmɔnɔ -se 'bhlɩkɩpayowli *Daviid'a 'nayu, -ƙ 'ma-a *-Lagɔ ƙ'wɔ 'Bhozayi -ƙ 'puun'a nyu? ²⁴ *Falizien "we 'wɩn 'l ƙ'wɔ, un na, "nyinyinidɩ'a -zuzu 'we'a -ƙɔɔ un-u 'la'a *Beezebill, 'unne "nyɩ ƙ

wɔnkue'ɛ dɩ ƙ-ƙ nu'o "nyinyinidɩ'a -zuzu 'we ti. ²⁵ Ƙ yi-bo'o-o ɛ un-u popo'a 'gwɩti'a dɩ ƙ na: -Bho 'bhlɩkɩpa -lue "kpi'a nyu cɩcɛ 'mu, un -ka tu-u vɔ, ɛ-be 'bhlɩkɩpa 'mɛɛ-ɛ 'mo-o tɩɔɩɛ. Gwɩ o, "bhlegbo o, -ɛ -ke 'mu'a nyu-u cɩcɛ'ɛ 'mu, -bho un vɔ tu, ɛ-be "bhlegbo 'mɛɛ-ɛ 'mo-o "bhlegbo -yɛ 'ka ti-ƙ -lɛɛ. ²⁶ 'Ka 'mɔnɔ 'ka-a, -bho Sataan -ka 'kɩ 'ɛ "bhuo ti-inu a, -bho 'ɛ "nyinyinidɩ'a -zuzu -ka 'kɩ 'mu-uɩcɛ ɩ -ka tu-u vɔ, 'ɛ wɔnkue-ɛ "tii 'ko-o "yi. ²⁷ -Bho a nu na 'un-ɩ 'nu-o "nyinyinidɩ'a -zuzu ti 'le Beezebill'a wɔnkue 'mu, 'le, "lemnu, a'ba 'bhi'a -namu -mɩu, doo un-u za'a wɔnkue 'le un-u nu'o "nyinyinidɩ'a -zuzu ti'a? ɛ-be -lue 'mɛɛ-ɛ "nyɩ 'u wɔnkue'ɛ? 'Wa "nyinyinidɩ'a -zuzu'a tinuɛ, 'unne za'a amu 'gɩ see. ²⁸ -Bho ɩ -see -kaa 'mu-nɩ, 'le ɛ 'ke 'le *-Lagɔ ƙ'wɔ Lisaazuzu 'mu 'un-ɩ nu nɩ'ɛ "nyinyinidɩ'a -zuzu ti a, "lemnu -Lagɔ ƙ'wɔ nyu'a -ƙɔɔ -yɛ'ɛ amu-ɛ.

²⁹ ɩ-bɩ dɩ 'mɩɩ'a kamu ƙ -za'a 'bho *Sataan "kpi 'yi 'le ƙ 'ye ɛ po -lɛɛ, 'le ƙ na: -Bho -un -see -glaliyi san ke, -un se 'bhɛɛ -un 'ke ƙ gbo pa 'le -un 'ke ƙ -ƙɔɔ 'mu'luo. -Bho -un wɔn ƙ, "lemnu -un -fɩ-ƙ-ƙ 'yi 'le -a "luo'o 'tɔ ƙ -ƙɔɔ 'mu 'wee. ³⁰ A -gblee, nɔɔ -ke 'un se'a -na a, ƙ-ƙ 'mo-o 'an tu'a nɔɔ, 'le, nɔɔ -yɔ -see'a 'unmu -kpa a, -a 'ke ɩ "lru "du, ƙ-ƙ 'mo-o ɩ'a yagbayi. ³¹ 'ɛ dɩ a, 'un-ɩ wɩ 'l amu 'yiti, nyunyu'a "nyinyinidɩ -ke "nyinyinwɩ'a 'wee un-u za'a 'mu, -Lagɔ-ƙ 'ye-e 'ya dɩ 'bɔ-ƙ -mu. Nyu -yɔ nyini'a -Lagɔ ƙ'wɔ Lisaazuzu'a 'nynɩ wɔn, -Lagɔ -see ƙ "nyinyinidɩ'a dɩ 'bɔ yi. ³² -Bho nɔɔ nyini 'unmɔ *Nyunyu'ƙ'wɔ 'Yu'a 'nynɩ wɔn ƙ, -Lagɔ-ƙ 'bɔ-ƙ ƙ "nyinyinidɩ'a dɩ. 'Bho 'ɛ lemɩ 'tɔ, nɔɔ -yɔ nyini'a -Lagɔ ƙ'wɔ Lisaazuzu'a 'nynɩ wɔn, -Lagɔ ƙ'wɔ 'bɔ ƙ "nyinyinidɩ'a dɩ "ƙɔmɔkɔmu! ɩ -nɩ 'nɔ-ƙ "kpi "kɔgwɩɛka.

Tu -ke 'ɛ "bhi
(Luukt 6:43-45)

³³ *Zezii po'a wɩ 'mɛɛ ti a, ƙ -po 'nu-u 'yi -lue, ƙ na: Tuzɛgbhleyi 'ye'e wɔnnmɔbhi. Nyu-ƙ 'bhle'a -kmakmatu, ƙ-ƙ 'ye-e -kmakmabhi, -ɛkedumaa, 'le tu'a "bhi 'mu, 'le-e nɔɔ yibo -nɩ 'nɛ 'yi, -bho ɛ "du -zɛɛ 'le -bho ɛ -se -zɛɛ. ³⁴ "Yrabhabhlemu-a! A-bu -yu -se'a-a -zɩɩ, koo a 'ke 'tɔ -ziadɩ 'mu-za'a? 'Kla 'mɔnɔ, ɩ-ɩ 'yi'a 'le -pɩɩ 'zɔ, 'unmɔ nɔɔ-ƙ po'o "piemu. ³⁵ Nyuzɛɛɛ-ɛ 'za-a dɩzɩɩ-ɩ 'wɩ'a 'le ƙ -pɩɩzɛɛ gbo 'mu, 'le nɔɔ-ƙ dɩ nyini'a "yrili-i za'a "nyinyinidɩ -nɩ'a 'le ƙ "nyinyinipɩɩ gbo 'mu. ³⁶ 'un-ɩ 'wɩ -ɩ amu 'yiti, -Lagɔ ƙ'wɔ -zɩɩ'a ƙ nɔɔ "o nɔɔ ƙ'wɔ bhebhewɩ 'wee ƙ -za'a 'mu, ƙ-ƙ 'ye-e 'ya kuna -po -mu, ³⁷ -ɛkedumaa, nyunyu'ƙ'wɔ "bhuo'a wɩ 'ke ƙ dɩ li-za. ɛ-be wɩ 'mɛɛ, 'unne 'ke ƙ dɩ -kɩun -lɛɛ.

'Traamu'a nyu 'ybha-a wɔnkule
(Maakt 8:11-12; Luukt 11:29-32)

³⁸ *Zezii po'a wɩ 'mɛɛ ti a, *-Lagɔ ƙ'wɔ gbayibomu -ke *Falizien gbɩ na: Zezii, -a'ba -Tɔɔyi, -a 'bɔ-ƙ ti -a 'ke -unmu ya-gbu, -un 'ke *wɔnkule nu. ³⁹ 'Bho 'wa wɩ "kpi ƙ na: 'Traamu'a nyu-u 'ma-a "nyinyinidɩ'a numu -u se'a "yikɩun -Lagɔ ƙ'wɔ damu, un 'ybha-a wɔnkule 'le 'ɛ -lue komu -see -nu-ɛ yi, -bho ɛ -se 'tɔ-ƙ -Lagɔ ƙ'wɔ wɩ'a 'mutizayi *Zonaast'a nɛ'ɛ "sɛ. ⁴⁰ -Ka Zonaast'u'a 'wɩ 'wɩ 'le zmiɩagba'a 'limu, 'ɛ tanzɔ 'le zmi 'ye ƙ gwɩ, ƙ -see'a

'mε ε, 'kla 'mno 'ka-a 'lno *Nyunyoy 'Yu-u 'ye 'wɪ 'soɲ 'le glu -nu mu, 'ε tanzɔ 'le 'un 'ke glu -so, 'un 'ke ti-ni -lɾεε.

⁴¹ 'Bho -Lagɔ 'k-zigle'a zɔ *Niniivokɔmu-u 'ye-e 'traamu'a nyu dɪ 'yi-kpa -mu, -ɛkedɪmaa, -da Zonaasi -za -ni nu'a -Lagɔwlu -bodɪ 'mu, 'bho-o Niniivokɔmu 'mno yibo -ni'e 'wa 'nyinyinidɪ 'yi 'le un 'ye -Lagɔ gbo 'bhiti, 'le, nyɔ -yɔ 'bhε'ε 'yi -zɪ'a Zonaasi, ɔ -ni'e -dagbε a'ba 'klumu 'le a'ba 'du'o 'bho 'k wlu'a!

⁴² -Lagɔ 'k-zigle'a zɔ, 'bhluɔkpa un-u 'la-a Sebaa, 'ε -yowlinynaakpu-u 'ye-e 'traamu'a nyu dɪ 'yi-kpa -mu, -ɛkedɪmaa, *Izrayɛlɪ'a 'bhluɔkpayowli *Salomɔɔ 'k-naagɪwlu'a dɪ un 'du'o 'le un 'ye 'le 'wa 'bhluɔkpa -ni'a 'le nya 'mu-so. Nyɔ -yɔ 'bhε'ε 'yi -zɪ'a Salomɔɔ, ɔ -ni'e-e -dagbε a'ba 'klumu 'le a'ba 'du'o 'bho 'k wlu'a!

"Nyinyinidɪ'a -zuzu'a leyis
(Luukɪ 11:24-26)

⁴³ ɪ zɪ'a -kaa a, *Zezii 'po-o 'yi, ɔ na: -Bho 'nyinyinidɪ'a -zuzu 'da nyɔ 'mu, ε-ε mu-o'o 'le ε-ε 'yeyε'e 'le 'musa 'kpi ti, ε-ε 'bɔ-ɔ -dena -lɾεε ti 'le 'ε 'ye 'ε. ⁴⁴ -Bho ε -see -dena 'ye a, 'le ε-ε nu'o na: 'ln-ɪ 'ye-e 'le 'an -budu 'li 'le -mu -mu, 'le, -bho ε -ka le-e yi, 'le ɪε se 'le -ni, 'le -budu 'li 'ke tiwopo-ε, 'le 'le 'ke -bε, ⁴⁵ ε-ε 'kɔ 'mu-ε, 'le, 'nyinyinidɪ'a -zuzu -mεεsoɲ -lɾu -yɪ -nyini'a 'mna 'mu, -ɪ -zɪ'a εbε ε, ε-ε mu'o 'ya dɪ 'le ε -ke ɪ-ɪ yi'o 'le ɪ-ɪ de'o. Nyɔ Zezii 'la'a -budu, 'le, ɔ-ɔ nyɔ 'mno, 'k ɪε-ε zɪ'e 'tɔ 'ka 'yi. -Ka -lue 'mno, 'ka-a 'traamu'a nyu-u 'bhle'a nyant'a -dedekpli-i 'ye 'mu-nɪ mu.

*Zezii'a 'lotu -ke 'k 'lotu'a 'nynuu
(Maakɪ 3:31-35; Luukɪ 8:19-21)

⁴⁶ A -gblee, *Zezii -ni nyu'a -dadudu -tɔnamu, ɔ 'bhle-e wlu wɔn 'mu 'le 'k 'lotu -ke 'k 'lotu'a 'nynuu 'ye yi. Un -nyina'a-a 'bho 'piemu ti, un 'bɔ-ɔ ti un 'ke ɔ 'tmu. ⁴⁷ 'Le nyɔ -lue 'ye ɔ linyini, ɔ na: Po -lokui! -A'a 'lotu -ke -a'a 'lotu'a 'nynuu -ni'e-e 'bho 'piemu. Un na un 'bɔ-ɔ ti un 'ke -unmu 'tmu. ⁴⁸ ɔ na ɔ-ɔ nyɔ 'mno -bodɪ: Yruu -ke 'bhi -ni'e bho, -u 'mo-o 'an 'lotu -ke 'an 'lotu'a 'nynuu -ziaka'a? ⁴⁹ 'Le ɔ 'ye *ɪ -namu -jiε 'yi-tɔ na: 'An 'lotu -ke 'an 'lotu'a 'nynuu 'ka-a! ⁵⁰ -Gblee, 'an -tita -Lagɔ -ni'a 'le yaku 'li, nyu -yu nu'a 'k 'gwɪdɪ, 'unnu 'mo-o 'an 'lotu -ke 'an 'lotu'a 'nynuuzɪgɪ.

'Bhluɔkpa'a 'digbi nyiε'ε 'yi
(Maakɪ 4:1-9; Luukɪ 8:4-8)

13 ɔ -lue 'mne 'zɔ, Zezii -so 'kɔ 'mu-ε, -budu -ke 'li ɔ -ni'a, ɔ 'ye 'le 'da, ɔ 'ye 'le -badaklagba wɔnli mu, ɔ 'ye ti-de 'le ɔ 'ke nyu -tɔ. ² Nyu'a -dadudu 'gbu'o-o 'bho 'k 'tɾoli. 'Wa 'yidiε'ε dɪ 'kpa'a ɔɔɔ -lue 'li, ɔ 'tε-ε 'kɪka gbo -sε 'le ɔ 'ye ti-de. Nyu'a klε yi'a a, un -ni'e-e 'bho 'ni wɔnli. ³ ɔ-ɔ tɔ 'nu-u li'a -dadudu 'le 'yi 'mu, na: A -gblee, nyɔ -lue -so 'kɔ 'mu-ε, ɔ 'ye 'k -jolugle -klu-namu mu. ⁴ ɔ -ni'a li 'le gle 'mu -gbanamu, 'ya 'yɔɔɔɔ 'kpa-a 'bho -jolukpa 'yi. Nɪkɪ nu'a -kaa, ɪ yi-o'o, ɪ 'ye ɪ li, ⁵ 'le 'ya 'yɔɔɔɔ 'ye 'bho kɪan 'kpi 'kpa, -da -ke 'bh-lukpa se'a 'muku. ɪ nu'a -kaa, ɪ mε-o'o -nalo. ⁶ Yru fan'a a, ɪ sin-o'o, ɪ 'ye 'mε, -ɛkedɪmaa, 'ya 'sɪsɪanyɪ -see

glu nyini. ⁷ 'Le -lru 'ye nngabakuo'a -gbɔɔɔ'a 'bhluɔkpa 'mu 'kpa. ɪ-bɪ 'wi 'mno mε'ε ε, ɪ -po'o-o 'ya -kɔni -popo 'lru. 'E dɪ ɪ nεsɾε'o 'le ɪ -see 'yɔ po. ⁸ 'Yɔ -lru nu'a -kaa, ɪ 'kpa-a 'bhluɔkpa'zεεε 'mu, 'le ɪ 'ye mε, ɪ 'ye -nugblu 'bh-le. ɪ wa'a a, ɪ -tɔ-ɔ 'yri. -Lue'a 'yɔ ε po'a a, ɪ 'bhε'ε-ε 'yɔ 'kɔ -gwɪ -lue 'yɔ -bue; 'plan -lɾεε 'klumu'a -lue 'b-hε'ε-ε 'yɔ 'kɔ -gwɪ tan 'le -yɪ -ni'a 'bho'a -lue po'o 'yɔ 'kɔ -gwɪ -muu. ⁹ Zezii gwε'ε -wluwlu'a 'yi, ɔ na: -Bho a 'bɔ ti a 'ke ɪ 'muti'wɔn ɔ, a popo 'gwɪluti -ziaka.

Lee -ke dɪ *Zezii-i po'o 'yi'a?
(Maakɪ 4:10-12; Luukɪ 8:9-10)

¹⁰ A -gblee, *Zezii gwε'ε -wluwlu'a 'yi a, *ɪ -namu 'nyini -ɔ li 'le un na: Leedɪ -a po'o 'yi'a? ¹¹ 'Le ɔ na: A-bu -yuu, -Lagɔ 'k nyu'a -kɔkɔ dɪ ɔ 'zize'a nyu -lruu 'yriili, ɔ zɪza 'ni-ɪ gɔɔ, ɔ 'ye amu -tɔ, a 'ke ɪ yibo. U-bee -mno'u a nε se -kaa 'mu-nɪ. ¹² A 'ye li-ɔ, nyɔ -yɔ 'bhle'a ɪ, -ɔ nu 'nε ɪbhu, -Lagɔ-ɔ 'nyɪ -ɔ -lɾεε, 'le ɪ-ɪ 'kpa'a 'kpi. -Yɔ 'bhle'a -toope, -ɔ de 'ε ti, ɔ-ɔ 'zε -ε ɔ kwa 'mu 'wee. ¹³ 'lnnε 'bhle'e 'nyini'a dɪ, 'un-ɪ 'tmu 'ni nu'o 'yi 'mu, -ɛkedɪmaa, -bho koo un 'yra 'unmu, 'wa -pɔɔ 'zɔ -see 'unmu 'yriili-gwε yi -Bho koo un po 'unmu -lokui, un -see ti'wɔn yi, 'le un -see ɪ 'muti'wɔn yi. ¹⁴ -Ka -Lagɔwlu'a 'mutizayi *Ezayii 'le 'ka 'bho 'wa 'kpi, 'ε 'yri'a 'bɪ-ɪ 'wlu'o -laa, ɔ na: -Lagɔ na: A-a 'ye-e 'an wlu 'bu'wɔn -mu -kpuun, 'le a -see ε 'muti'wɔn yi. A-a 'ye-e 'unmu ya-gbu -mu -kpuun, 'le a -see 'unmu 'yriili-gwε yi. ¹⁵ U-bu nyu 'mno, 'wa -pɔɔ 'k-pleku'o, 'le ε -kaa 'unmu 'yriili-gwε, 'wa -lokui 'bhlu-o -jɪdɔ 'le ɪ -kaa ti'wɔn. Un 'po-o 'wa 'yri kuku 'kpi, 'le ɪ -kaa ti'ye. Un nu -l'o 'le un -kaa kpli 'yizizia. -Bho un zizia 'kɪ kpli 'yi a, 'lemnu 'un-ɪ 'puun nu 'ko-o'o 'bho 'an 'yigbeyi. 'Ka-a -Lagɔ 'lε'o. ¹⁶ ɔ po'a wlu 'mne ti a, 'le ɔ na: A-bu -yuu, a'ba 'yri-i 'ye-e ti 'le a'ba -lokui-i 'wɔn' ti'a dɪ, a wa'a ti! ¹⁷ -Ziadɪ 'un-ɪ za'a amu -bodɪ 'mu, -Lagɔwlu'a 'mutizamu -ke -Lagɔ 'k nyu -lruu-u 'sɾεε'ε 'yi, -u -ni'a ti -benyɪ, 'wa -dadudu 'bɔ-ɔ ti, ɪ a-a 'ye'a li a, un 'ke ɪ li'ye, 'le un -see ɪ li'ye. ɪ a-a 'wɔn' 'kɔ, un 'bɔ-ɔ ti un 'ke ɪ 'bu'wɔn 'le un -see ɪ 'bu'wɔn.

*Zezii zɪza'a-a 'bhluɔkpa'a 'digbi nyiε'ε 'yi gbɔ
(Maakɪ 4:13-20; Luukɪ 8:11-15)

¹⁸ *Zezii po'a wlu 'mne ti a, ɔ na: 'Bhluɔkpa'a 'digbi nyiε'ε 'yi'a 'zɔ 'ka-a: ¹⁹ (Lɪgbayi 'mo-o -Lagɔwlu'a 'muzayi, ɪ'a 'kɔ-ɔ 'mo-o -Lagɔ 'k wlu, 'bhluɔkpa 'mo-o nyu-u po 'ε -lokui, 'wa -pɔɔ.) Nyu -yu 'wɔn' -Lagɔ 'k nyu'a -kɔkɔ 'kɔ 'kɔ 'dɪ 'kɔ, un se 'ɪ 'muti'wɔn, un ɔ-ɔ-ɔ -jolukpa 'yi'a 'bh-lukpa. 'Nyinyinidɪ'a tiyayi yi-o'o 'le ε-ε zɪ 'ɪ 'le 'wa -pɔɔ 'zɔ 'le un-u 'mate'e ɪ-bɪ 'dɪ 'mno. ²⁰ Nyu -lruu kɔkɔ-ɔ-ɔ kɪan -ke 'kpi ɪty 'kpa'a. Un 'wɔn' -Lagɔwlu 'kɔ -nalo, un-u kpuun -ε'o 'le 'bubua 'mu. ²¹ 'Le 'wa -de nε -pɔɔ ti -ziaka, un-u 'kpun -ε ti -daan. -Lagɔ 'k wlu'a dɪ, -bho 'kleyεε -ke nyu'a nyani'a 'muklεε bhlu u 'kpi, 'wa 'g-wlideε-ε 'tii-o'o. ²² Nyu -lruu kɔkɔ-ɔ-ɔ nngabakuo'a -gbɔɔɔ'a 'bhluɔkpa. Un 'wɔn' -Lagɔ 'k wlu 'kɔ, ɔ, 'kɔ 'k-mu'a -kɔ-ɔ -ke 'li -a -ni'a -laa 'traamu, 'ya ɪ-ɪ sɪa ni nu-o'o. 'Yewlilɪ -un 'ke 'ga -ke 'kmu'a ɪ -lru'a 'tu-u 'su-o

'wa -pɔkɔ 'yi, 'le un-u 'mate'e -Lagɔkɔ wlu. 'E dɪ un se 'bhɛɛ un 'ke ε 'bho 'du 'le un 'ke kpli 'yizizia. ²³ 'Le nyu -yu -nɪ'a 'bho kɔkɔ 'bhlɔkpaɛɛɛ. 'E -lolɔlɔ wa'a a, ɪ -tɔ 'yri a, -lue'a 'yɔ ε po'a a, ɪ 'bhɛɛ'ε-ε 'yɔ'ɔ -gwɪɔ -lue 'yɔ -bue; 'plan -lɾɛɛ "'klumu'a -lue 'bhɛɛ'ε-ε 'yɔ'ɔ -gwɪɔ tan 'le -yɪ -nɪ'a 'bho'a -lue po'o 'yɔ'ɔ -gwɪɔ -muu. U-bu nyu 'mnu 'kɔkɔ -Lagɔwlu -kɔ kɔ, un 'wɪn 'ɪ 'muti, 'le, -ka ε 'lɛ'ε ε, un-u nu'o -kaa. L-bl 'yi 'mnu, 'ya 'zɔ'ɔ 'tiinamu 'ka-a.

-Sukui 'kpi'a 'yi

²⁴ A -gblee, *Zezii -po 'nu-u 'yi -lɾɛɛ, ɔ na: Lɛ -ke -Lagɔkɔ nyu'a -kɔkɔ gugɔkɔ 'yiti, 'unne 'ka-a: Nyɔ -lue 'gba-a lɪ'a 'yɔ -ke -kɔkɔ gugɔkɔ 'le 'kɔ -kpa'a 'mu. ²⁵ '-Matu -lue, -da nyu 'wee -nɪ'a 'munamu, -sukui -ke ɪ-bl -lolɔlɔ 'mnu gugɔkɔ, nyɔ 'mnu jɛkayi yi-o'o ɔ 'ye 'ya 'yɔ 'le -kpa'a -lue 'mne 'mu -lo 'le ɔ 'ye mu. ²⁶ 'Le ɪ-bl -lolɔlɔ 'mnu 'ye mɛ. 'Ya wawaanɔ mu'a -nyini mu a, -sukui 'm-nɪ 'da-o'o -lɾɛɛ. ²⁷ -Kpaayowli'a lbhuzemu na: -A'ba -Kɔyi, -un -see -lolɔlɔlɔ 'le -a'a -kpa'a 'mu -lo? Doo -sukui 'wɪn'a? ²⁸ 'Le ɔ na: jɛkayi -lue-e nu'o -kaa. 'Le 'kɔ lbhuzemu 'mnu 'ye ɔ tidede: -ln 'kɔ-ɔ ti -a 'ke mu -a 'ke -sukui 'mnu 'le -lolɔlɔ 'mu -za'a? ²⁹ 'Le ɔ na: -Gba. -Bho a 'ke ɪ 'le ɪ 'mu -za a, a -ku ɪ -lolɔlɔlɔ 'gbaa. ³⁰ A 'tayi nɪ 'yiti. -Bho -lolɔlɔlɔlɔ zaan a, 'le 'un 'ke 'ba 'la 'le un 'ke ɪ gbobhete, un 'ke ɪ ti'wla 'le un 'ke ɪ 'muzɪza, un 'ke 'ya -pɔpɪ lisan, un 'ke ɪ 'yri'po 'le un 'ke -lolɔlɔlɔlɔ 'mu'tɛ, un 'ke ɪ 'sra wɔnyɪ 'du.

Tu'a 'yu'e 'kpi'a 'yi

(Maaki 4:30-32; Luuki 13:18-19)

³¹ A -gblee, *Zezii 'po-o 'yi -lɾɛɛ, ɔ na: -Lagɔkɔ nyu'a -kɔkɔ kɔkɔ-ɔ tu -lue'a 'yuɛ. 'lnne nyukpasu -lue -lo'o 'le 'kɔ -kpa'a 'mu. ³² Lɪ'a 'yɔ 'bhɛ-ε 'yi, 'ya 'wee 'ye ε 'mu-zɪ. -Bho ε mɛ, ε-ε 'bhua-a'o 'le ε-ε 'bhɛ'ε 'yi 'le ε-ε zɪ'e tui 'wee 'mu, 'le ε-ε 'du'o tu -ke 'klei -ke ya nɪkɪ-ɪ po nɪ'a 'lru.

"Flɔkɔ "buubuulɛ'ε 'kpi'a 'yi

(Luuki 13:20-21)

³³ *Zezii po'a 'yi 'mne ε, ɔ 'kɔ-ɔ 'bho -lɾɛɛ: -Lagɔkɔ nyu'a -kɔkɔ un 'ke "flɔkɔ "buubuulɛ likpukpa -nɪ. Lɪ'a 'pun un-u 'la'a falliini, -bho 'nynaakpu -lue 'pli ε -buaan, 'le ε 'ke kwa 'gbaa, 'le un bhete 'nɛ "flɔkɔ "bu-ubuulɛ 'mne gbo. -Bho ε lele 'le ε 'ke ε pa, "lemnu ε-ε "bu-o'o. (L-bl 'yi 'nɔn 'mnu, 'ya 'zɔ 'ka-a: -Ka tu'a 'yuɛ-toope 'bhua'a 'le ε 'du'a tuklagba, 'le, -ka "flɔkɔ "bu-ubuulɛ "buu -nɪ'a falliini, 'ka 'mnu 'ka-a nyu-u 'kɔkɔ -Lagɔwlu, 'bho 'ε 'nyaanamu un se 'yi-die. -Bho ε nyini 'le nya ti 'le nyu -lru-u 'kpu 'u 'kpi.)

*Zezii 'de-e 'yi'a kɛ

(Maaki 4:33-34)

³⁴ *Zezii -za -nɪ'e-e 'ya kle 'yi'a -dadudu nyu -bodɪ 'mu. Wlu ɔ 'ka 'mu-za kplanmuti, ε se -nɪ, -bho ε -se 'yi-a "sɛ. ³⁵ 'Kla 'mnu 'ka-a ɔ-ɔ nu'o, 'le, lɛ -Lagɔkɔ wlu'a 'mutizayi -lue -za 'ka 'mu see, 'ε 'yri'a 'bl 'ke 'ye-ε:

'Le 'yi 'mu 'un-l 'ye u 'tmuu -nɪ mu. 'Bho 'bhlukpa'a tiyanamu lɪ-ɪ 'zize 'ka a, 'un-l 'ye -u -bodɪ 'mu-za -mu.

*Zezii zɪza'a-a -sukui'a 'yi gbo

³⁶ Zezii gwe'ε -tɔkɔ 'yi a, ɔ "tayi'e-e nyu 'yiti ɔ -ke un 'ye lisusɔ 'le ɔ 'ye "bhlegbo mu, 'le *'kɔ -namu 'ye ɔ linyini 'le un na: Zɪza -kpa'a 'mu'a -sukui'a 'yi gbo! ³⁷ 'Le ɔ na: -Lolɔlɔlɔlɔ 'loyi 'mo-o 'unmu *Nyunyɔ 'kɔ'Yu. ³⁸ -Kpa'a-a 'mo-o 'kmu; -lolɔlɔlɔlɔ 'mo-o nyu-u 'wɔkɔ -Lagɔ, ɔ 'ke u -kɔ. -Sukui-i 'mo-o nyu-u 'du'a 'bho "nyinyinidɪ'a tiyayi'a wlu. ³⁹ jɛkayi -lo'a -sukui'a 'yɔ-ɔ 'mo-o "nyinyinidɪ'a tiyayi. -Lolɔlɔlɔlɔ 'ceceε-ε 'mo-o 'kmu'a 'yitiinamu. 'Ya cɛmu 'mo-o -Lagɔ gbo'a -dalb-homu. ⁴⁰ A -gblee, -ka nyɔ-ɔ 'kɪkle'a -sukui 'mnu'a -pɔpɪ "lɪrɪ 'le ɔ-ɔ po 'ɪ 'yri, 'kla 'mnu 'ka-a ε-ε 'ye 'mu-nɪ mu 'kmu'a 'yitiinamu. ⁴¹ 'lnmu *Nyunyɔ 'kɔ'Yu-u 'ye-e 'an -dalbhomu 'kɔ-ɔ -lbho -mu, nyu-u po'a 'wa -bonyunyu "nyinyinidɪ 'mu -ke nyu-u nu'a "nyinyinidɪ 'bho -Lagɔkɔ 'yigbeyi, 'le un 'ke u 'mu'tɛ, ⁴² 'le un 'ke u 'le "kɔgwɛne 'mu 'vuto, 'le-e 'vivia -ke 'kleyeεε -nɪ'o. ⁴³ 'Bho 'ε "kpi, nyu -yu 'wɔkɔ -Lagɔ 'ke u -kɔ, 'le ɔ-ɔ, 'wa -tɪta'a -de-namu, nyu 'mnu, 'le 'kɔ 'nyɪnɪ'a 'yibhɛɛε'ε -vlavlɪ 'mu un-u 'ye -vlan -nɪ mu 'yru'a ka. A -na nɪ -tɔ-ɔ ti -ziaka 'le a 'ke ɪ 'muti'wɔn!

Tiduwlilɛ'ε 'yi

⁴⁴ *Zezii po'a wlu 'mne ti a, ɔ na: -Lagɔkɔ nyu'a -kɔkɔ kɔkɔ-ɔ 'nyɪnbhlewɪlɛ -ε 'du-ε'ε 'le -kpa'a 'mu ti. Nyɔ -lue dide 'nɛ-ε "lru, ɔ "luo 'nɛ 'mu, ɔ "du -ε ti. 'Bubua 'lbho -kɔ'o, ɔ 'ye mu, ɔ 'ye 'kɔ-ɔ 'wee 'pɛɪɪ -po 'le ɔ 'ye -kpa'a 'mne de.

'Wɛnwɛnɛ'ε 'yi

⁴⁵ A -gblee, *Zezii 'po-o 'yi -lɾɛɛ, ɔ na: -Lagɔkɔ nyu'a -kɔkɔ kɔkɔ-ɔ kɔkɔ-ɔ lɛkpikpɛɛ 'pɛɪɪpɔyi -lue 'kɔ'ɔ ti. ⁴⁶ -Da ɔ -bhla -nɪ'a 'wɛnwɛnɛ 'mne "kpi a, ɔ mu-o'o ɔ 'ye 'kɔ-ɔ kɔkɔ'lɔ'le kle 'pɛɪɪ po 'le ɔ 'ye ε de.

"Pilo "kpi'a 'yi

⁴⁷ *Zezii na -lɾɛɛ: -Lagɔkɔ nyu'a -kɔkɔ kɔkɔ-ɔ zmi'o zmi, -bho nyɔ -po'a "pilo, -ɪ kɔn 'ε 'wɔn 'mu. ⁴⁸ Zmi tutro nɛ-o'o. -Bho ɪ -die 'yi, "lemnu "nizemu 'mnu-u 'jri-e "pilo 'le -koko wɔnli, 'le un-u de'e ti, un-u za'a zmi "pilo wɔn, 'le un-u po 'ɪ -taa 'li, 'le un-u po'o 'le "nukɔ bhebhɛɪ le. ⁴⁹ 'Bho 'kmu'a 'yitiinamu, 'kla 'mnu 'ka-a lɪ-ɪ 'ye -nɪ mu. -Lagɔ gbo'a -dalbhomu-u 'ye-e -yi -mu 'le un 'ke "yisrɛɛmu -ke "nyinyinidɪ'a numu 'muzɪza. ⁵⁰ 'Le "kɔgwɛnɛ 'mu un-u 'ye "nyinyinidɪ'a numu 'vuto mu. 'Le-e 'vivia -ke 'kleyeεε -nɪ'o.

'Nyɪnbhlewɪlɛ -ke 'sua

⁵¹ *Zezii na: A 'wɔn 'ya 'wee 'muti 'nɪ -ziaka? 'Le un na: Kɪn. ⁵² 'Le ɔ na: *-Lagɔkɔ gba'a yiboyi ɔ -ke -Lagɔkɔ na'a, 'le ɔ-ɔ 'kɔ'ɔ 'le 'kɔ tinɛ 'mu -Lagɔ 'ke ɔ-ɔ kɔ-ɔ, nyɔ un 'ke ɔ likpukpa -nɪ'a? ɔ kɔkɔ-ɔ -glɔgbayowli-i "luo'a 'kɔ 'nyɪnbhlewɪlɛ 'mu ɔ-ɔ po 'ɪ 'sua "kpi.

Nazalættkōmu -see Zezii "gwlide

(Maakt 6:1-6; Luukt 4:16-30)

53 *Zezii gwæ'ε "yi 'mnt'a 'wee "yi a, k 'zi-e 'bho li, 54 k -ke *'i -namu 'ye k 'bhligwλ 'mu mu, un 'ye nyni. A -gblee, k 'pa-a 'bho'a *Lagwlu'a 'liclaanbudu 'li. k -nū'a nyu -Lagwlu -tōnamu, nyu-u 'ye'a 'ε da, wōn 'mu -u ti 'le un-u dede'e -dede ti: Doo k -za'a -naagt -yεε'ε? Doo 'mutikukue k -k nu nū'a *wōnkult -nu 'wlu'a? 55 'ln- nōkō -naa -se -kaa tuibayi *Zuzεfu'a "yu? -k 'ma-a *Malii'a "yu -lreε? Zaak-ε 'Zuuzl-ε Ziidl -ke Simkōk venyi? 56 -k -ke lenynuubunynukpakpl -nū'a -laa gwλ 'mu -ko? Doo wōnkue -yεε 'wlu'a? 57 'ε dl, 'wa 'k 'l 'ε, 'le Zezii na: -Da 'wee -Lagwλ 'wlu'a 'mutizayi-i 'mu-o 'nynl, -bho ε -se 'bho k 'bhligwλ 'mu, k -glgwbawōnyi, k nyu'a "klumu, 'bho'a "sε, 'bho-o 'wa 'k 'l 'ε. 58 Nyu 'mnu -see Zezii "gwlide'a dl, k -see 'bho *wōnkult'a -dadudu -nu -nū.

Nyu 'lbha-a *Zaan Batiist, k 'ye 'mε

(Maakt 6:14-29; Luukt 9:7-9)

14 A -gblee, ε-be -kōn 'mnε 'li, Galilee'a 'bhluκpay- owli un-u 'la'a *Elkōdλ 'wōn k *Zezii'a "dl k 'b, k 2, k na k -namu -bodt: -ln! *Zaan Batiist -nū 'ka a, 'lnoō ma'a? 'lnoō kōk -k glu, -k yi'e 'kōn 'kmu 'mu le'a? 'ε dl k -k nu o' *wōnkult'a!

34 A 'ye li-k, 'Zaan Batiist'a 'mεmεε 'tbha-a -da. k -lue 'kōk 'kpa-a 'nyn, 'lnoō 'mo-o Elodiad. 'k 'lotu'a "yu un-u 'la'a Filiipu, k 'nyn kōm'o, 'lnoō Elkōdλ -k k 'li. k -kō 'Zaan Batiist 'mōn 'wλ 'l 'kō k, k mu-o' k 'ye k 'b- ho -yε 'le k na: Elkōdλ, ε se "yrili-nmō -nū 'ke -a'a 'lotu'a "yu 'nyn li-za. ε-be wlu 'mnε -see Elkōdλ 'tu nu'a dl, k 'nyε'ε 'Zaan Batiist 'mu. 'lnoō 'bhle'e 'nynū'a dl, k -po'o 'Zaan Batiist nyu 'sru un 'ye k kpun, un 'ye k san, 'le un 'ye k -jie 'mu po. Elodiad 'mnu'a dl, k nu'o 'Zaan Bati- ist kpli -nu "lru. 5 k 'kō -o ti k 'ke 'Zaan Batiist 'lbha k 'ke 'mε. *Zuifu'a klε-ε "du-o 'bho 'Zaan Batiist, -Lagwλ 'wlu'a 'mutizεε'ε kamu. U-bu nyu 'mnu'a -fanu k 'bhle'e ku 'muti'a dl, k se 'Zaan Batiist'a -nynaka 'bhle.

6 A -gblee, Elkōdλ'a 'wλwλgkōk -k -kōn 'nyni'o, 'le k 'ye nyukltgbl 'la. Elodiad'a "yunynaakpu nu'a -kaa, un-u lete'o 'bho nyu 'wee'a "yigbeyi. 'Wa letebhu 'pa-a Elkōdλ 'mu, 7 k 'ye 'bho 'kpa k 'ye "pli, k 'ye -zre 'le k na: Le a 'kōk ti, a "si ε 'nyn, 'un 'ke ε amu "nynl. 8 'Bho "yuyigbε'ε 'lotu'a wōnmupowlu "kpi, un na: 'ln 'ybha-a 'Zaan Batiist'a "lru. De ε 'le "bo 'li ti, -nū 'ke ε 'lnoō "nynl. 9 Elkōdλ nu'a -kaa, k "zru-o'o! -Ekedumaa, 'bho nyu 'wee'a "yigbeyi k -zre -nū'o. 10 'Le k 'ye "srojayi -lue 'sru po 'le k na: Mu, cε 'bho 'Zaan'a "lru, de ε 'le "bo 'li ti, -nū -ke ε 'ke yi. 'Le k 'ye 'le -jie 'mu mu, k 'ye 'Zaan Batiist "lru "yicε, 11 k 'ye k "lru "bo 'li tide, k 'ye ε u -ya, 'le 'nynaakpudraa 'ye ε 'le -za un 'ye ε 'wa 'lotu -jeyi "nynl.

12 'Zaan Batiist'a -namu 'wōn k 'kōn 'mεmεdl k 'b, 'le un 'ye yi, 'le un 'ye k "ku 'mu"luo, un 'ye ε tinmaze. 'Le lū 'wee zi'a a, un 'ye 'ya "dl Zezii kpa. -Kagbε ε, 'ka-a 'Za- an'a 'mεmεdl zi'o. 'ε dl Elkōdλ nu'o: Zezii 'mo-o 'Zaan Batiist -kōk glu.

Nyunnyu'a "dui -bue "dui 'sōn k -gwλ -bue *Zezii "nynl'e lilia

(Maakt 6:30-44; Luukt 9:1-17; 'Zaan 6:1-14)

13 *Zezii 'wōn k "dl 'mnu 'kōn k -ke *'i -namu -sōk 'mu-ε, un 'ye gλk 'li 'kpa, un 'ye -da cε'ε kpc mu. Nyu 'wλ 'l 'kō k, un 'wlu-o -gwλε gwλε 'mu 'le un 'ye "ni wōnli tiple un 'ye u kli mu. 14 k -ke un 'wlu'a 'le gλk 'li, un 'ye-e nyu'a -dadudu li. u-bu nyu 'mnu'a ngaze 'lbhō -k'o, 'le k -k 'pōun'o 'wa "gwizimu.

15 "Jiazō nyni'a a, k -namu 'nyni -k li 'le un na: 'Yru -nū'e-e tikpanamu 'le 'nōn cε'ε kpc. 'Tmōō nyu 'mnu, un 'ke gwλ 'mu mu, un 'ke lilia ti'kō. 16 k na: ε se -kaa ti- nmō un 'ke le mu. A'ba "bhi "nynl u lilia! 17 'Le un na: -A 'bhle'a -laa "klenyl, l-l 'mo-o "flεε -muu -ke zmi 'sōn! 18 Zezii na: A -yl l 'lnoō!

19 Un -ke l yi'a a, 'le k na: Nyu 'wee bhla 'bho -sukui "kpi gbō ti! 'Le k 'ye "flεε -muu -ke zmi 'sōn 'mu"luo. k popo'o-o 'le yaku "yi, k 'ye -Lagwλ sεε po, 'le k 'ye "flεε -ke zmi -jie "yi ticlεε -nū. 'lnoō k "nynl'e k -namu, un 'g- blee'e nyu "yiti. 20 'Wa 'wee li-o'o un 'ye lbhō, lililū 'ye ti- sie. "Flεε -ke zmi'a "di-i -sie'a ti, un 'tūte 'nū ti a, l 'po-o -clcl -bue 'y' sōn. 21 U-bu nyu'a 'wee li'a, -bho nyc -za 'bho "yreetl -ke 'nynukpakpl, 'wa "klumu'a nyukpasi'a "sεsε 'bhεε'ε-ε "dui -bue "dui 'sōn -gwλ -bue.

*Zezii -na'a-a 'bho "ni "yigbeyi

(Maakt 6:46-52; 'Zaan 6:15-21)

22 l zi'a -kaa a, *Zezii na *'i -namu -bodt: A 'kpa 'le gλk 'li. A -kō 'an nya, a 'ke "ni cε. -Bho 'un "nynl nyu -jolū 'le 'nū 'ke yi. 23 k gwæ'ε nyu'a -jolunylεε "yi a, k -nū -lue, k 'ye 'le -gōgō -lue "kpi 'ya, k 'ye *-Lagwλ wōn gbō po. -Da -kutamnū -nū'a 'mutikpenamu, k -nū -lue, k 'ye li-cε. 24 ε-be -kōn 'mnε 'li k -namu'a gλk -fla'a-a -jolū 'mu see. ε -tε'ε-ε 'klka gbō. -Bibie nu'a -kaa, ε yi-o'o. Un -ke ε-ε dede-e "yi 'le "tarili'a 'wōn kōk 'ke -na. 25 kōk "yri mu'a le -yi mu a, Zezii-i 'na-a 'bho "ni "yig- beyi 'le k -k mu'o k -namu "yi. 26 A -gblee, -da un 'ye k li, k -nū'a 'bho "ni "yigbeyi -nanamu a, "lri pu -u'o -stanyl'a dl, 'le un 'ye "kō, un na: "Kuzuzu mo'o! 27 'B- ho -gbaa -lue 'mu, k na: A -ku -gλk ti, -stanyl'a -lbha amu -le, 'lnoō Zezii mo'o! 28 *Piεl na: 'An -Kōyi, -bho ε "du -nnoō -ziaka, 'wōn 'un 'ke -nnoō -jeyi yi 'bho "ni "yigbeyi. 29 k na: Yi! 'Piεl 'wlu'a 'le gλk 'li, k 'kpa-a 'bho "ni "yigbeyi 'le k -k mu'o Zezii "yi. 30 k -gbu'a -bibie ya, -stanyl 'lbhō kōk -k'o, k "bhlu-o "nidu, 'le k 'ye "kō: 'An -Kōyi, 'pōun 'lnoō! 31 k 'le'ε -kaa a, Zezii 'sro-o su -nalo, k 'ye k kpun 'le k na: -ln -see 'lnoō "gwlidε ke! Leedl -a'a -gλk -kōk 'kōk? 32 Un -nū 'sōn nu'a -kaa, un 'ya-a 'le gλk 'li. 'Bho -gbaa -lue 'mu, blenyi, -bibie 'bhōk-o. 33 'Bho 'mōn k -namu -nū'a 'le gλk 'li 'wee 'po -k 'kolri wōnyl glu 'le un na: -Lagwλ 'yu -nū "du'o -ziaka.

*Zezii 'puun'o-o Genzalestl'a "gwizimu

(Maakt 6:53-56)

34 Un cε'ε "ni, 'bhluκpa un-u 'la'a Genzalestl, 'le-e 'wa gλk -kpun -nū'e 'kpukpu. 35 Un nyni'a -nalo, nyu-u -nū'a 'le 'f' mne "kpi yibo'o-o *Zezii "yi 'le un 'ye k

yyidi 'le 'wa 'bhlukpa "kpi ti-wa, 'le un-u yu 'k "gwizimu 'wee. ³⁶ Nyu bhade 'n-ka li "gwizimu 'ke 'k -bana li'tu fufuyiti, 'le, "gwizimu-u 'tu'a 'k -bana li, -Lag-ka 'puun nu'o.

"Na "we'a 'bhosiewlu-ae, -ale -Lag-ka-nε?
(Maaku 7:1-13)

15 'Bho ε-be -ka 'mne ti, *Falizieny gbi -ke *-Lag-ka gbayibomutolu 'wlu-o Zelizalem, un 'ye *Zezii -bodt yi 'le un 'ye 'k tidede, ² un na: *-A'a -namu 'ce-ε -a'ba "na "we'a gba 'mu. 'unne 'mo-o, -ka nyu-ka 'lre'a kwa 'le -a 'saa'a li 'bho -Lag-ka "yigbeyi, 'wa nu -kaa 'le un-u li'o. Leedt un-u nu'o 'na'a? ³ Un na: 'Le a'ba "bhi 'le, a -see -Lag-ka gba 'muce'ε? 'Mna na, a'ba "bhi'a gba a-a kpun'o "yi teny. ⁴ -Lag-ka na: "Du 'bho -a'a -tita -ke -a'a 'lotu'a wlu. -Kaa 'k 'le-ε -kaa -lre-ε: -Yu nu'a 'k -tita -ke 'k 'lotu "we'a -lue "nyinyinidit "lruli, kba 'ke 'lbhe-ε 'k 'ke 'me mo'o. ⁵⁻⁶ -Lag-ka 'le-ε -kaa see, 'ε dt, a-bu -yu, a-a tbe'ε u-bi -Lag-ka gba 'mnu "kpi 'le a-a 'k -kaa nyu. -Bho dt kpun -a'a -tita -ke -a'a 'lotu 'le un 'ke -unmu -bodt yi, -un 'ke u -kpa 'le -un 'ke na: 'ln 'wlu -l 'k, li 'un 'ke 'ka amu "nyl, 'un "nyl -l -Lag-ka -bonyaa 'mu, -bho -un 'le -kaa, -a'a nyutu se 't' 'bhe-ε -un 'ke u -kpa. 'Ka-a a'ba "se-ε tut'o "kukumu. -Bho a -ka -kaa-a nu, a 'po-o -Lag-ka wlu 'plu 'mu ti. ⁷ A-a 'mo-o -mle 'k'k'k' bhlemu. -Aaan! Dt -Lag-ka wlu'a 'mutizayi *Ezayii 'cni'a 'le -Lag-ka "k'k'k' 'li see, a'ba "kpidit -ke damu 'k -za'a -ziadt 'mu, 'k 'bhle-e 'gl'a? -Kagbe 'ka-a 'k 'cni ε'o: ⁸ -Lag-ka na: 'Bho -mle "yi u-bu nyu -nu 'bhle -nu'e 'an 'nynt, 'wa -puku se 'unmu "yi -nu -ka -zegeka. ⁹ -Bho koo un bubu 'unmu kplokplo, bhebheli mo'o, -ekedumaa, nyunyu'a 'liticedt un-u 'k'k'k' nyu, 'unni un-u 'la'a 'an wlu.

Lt-l po'a nyu "nyinyinyu
(Maaku 7:14-23)

¹⁰ A -gblee, 'kla 'm'k'k'k' dt, *Zezii 'la-a nyu'a -dadudu 'le 'k na: A'ba 'wee, a po 'unmu -lokui, a 'ke 'an wlu 'muti'w'ka -ka -zegeka. ¹¹ Un na: -kaa, 'k 'po-o "yi -lue 'le 'k na: Lilile nyu-ka li'a, 'ε po nyu "nyinyinyu 'bho -Lag-ka "yigbeyi. Le-ε 'wlu'a 'le nyu-ka -puku 'k, 'unne po 'k "nyinyinyu 'bho -Lag-ka "yigbeyi. ¹² Un po'a wlu 'mne ti a, 'le *k -namu 'ye 'k linynt 'le un na: Wlu -un -za'a -laa 'mu 'kpun-o *Falizien "we li, -un yibo nu 'nu? ¹³ Un 'le-ε -kaa, 'le 'k 'ye "yi -lue po 'le 'k na: -Lolole -ye 'an -tita -Lag-ka -nu'a 'le yaku 'li -see'a -lo, ε-ε 'ye-e glu -ze -mu. ¹⁴ A "tayi nu "yiti! Un k'k'k'k' -k'k'k' -yu 'k'k'k' nyu -jolu. 'Le, -bho "b'yi 'bhlee 'k -bolpyi -k'k'k' w'nyu a, un -nu 'k'k'k' un-u 'ga'a 'le "bhie 'li ti. ¹⁵ Un gwε'ε "yi -nεε "yi a, *Pielt "luo'o-o wlu 'mu, 'k na: 'An -Kyi, zua "yi 'mnu gbi! ¹⁶ 'Le Zezii na: A-bu -yu 'ku-o -loku 'mu -lreε? ¹⁷ A -see -bhla ti'w'ka ke? Le nyu-ka li'a, 'ε po nyu "nyinyinyu 'bho -Lag-ka "yigbeyi, -ekedumaa, ε-ε 'mu-o 'k 'limu. -Bho 'k mu 'kwla "kpi 'le ε-ε 'wlu 'k 'mu. ¹⁸ Lt nyu-ka popo'a 'gwlu, 'k -k nu'a, 'k -k za'a 'mu, 'unni po 'k "nyinyinyu 'bho -Lag-ka "yigbeyi. ¹⁹ 'Le nyunyu 'k -puku 'k, 'le-e "nyinyininaagu-l 'wlu'o, 'unni "tuu'o nyu 'le 'k -k nu'o "nyinyinidit -nu: 'Le nyu-ka 'lbha'a

"ku, 'le 'k -k 'ye'e -yranyobha, 'k -k "wlu'o, 'le 'k -k 'yri'o, 'k -k ce'ε sun, 'k -k nynt'e nyu'a 'nynt w'ka. ²⁰ A -gblee, li-l po'a nyu "nyinyinyu 'bho -Lag-ka "yigbeyi, 'unni 'ka-a! -Bho -un -see kwa -lre 'le -un 'ke li, 'ε po nyu "nyinyinidit 'mu.

'Laganynaakpu 'de-e *Zezii "gwli
(Maaku 7:24-30)

²¹ *Zezii po'a wlu 'mne ti a, 'k 'zi-e 'bho li, 'k 'ye Tiilt -ke Sidobhlu'ka "kpi mu. ²² Un nynt'a 'le, Kanaanynaakpu -u -nu'a 'le 'bhlu'ka 'mne'ε "kpi see 'yi -k -bodt 'le un-u "w'o: 'An -Kyi, 'bhlu'kpayowli *Daviid'a "nayu, 'ye 'an ngaze! 'An "yunyanaakpu se 'kpa "yi'bhle, un 'bhle-e "nyinyinidit'a -zuzu 'mu. ²³ Un 'le-ε -kaa a, 'k "suu 'nu 'mu-ε. 'ε dt *k -namu nynt 'k li, un na: Le un 'k'k'k' ti, nu ε u -bodt un 'ke mu, 'wa wlu 'kpun-o w'ka, un 'ke -amu kli 'wlu. ²⁴ Un na: *Izrayel'ka mu'a "se'ε dt 'un yi'o. Un k'k'k' -k'k'k' *m'ab'lab'hl. Un se *y'iriliduyi 'bhle. 'Wa -klugbi'a -k nu -Lag-ka -jolu. ²⁵ 'Nynaakpu 'mnu nu'a -kaa, un 'nynt -k li, un 'po -k 'kolri w'nyu glu 'le un na: 'An -Kyi, -kpa 'unmu! ²⁶ A -gblee, 'k na: ε se "y'irili-nm -un 'ke "yreett lilile w'ka "yi -za -un 'ke ε gbi "nyl. ²⁷ (-ε -ke dt 'k 'lu 'u -kaa "yi, 'unne 'mo-o un -se *Zuifunynaakpu -ko.) 'Le un na: Kun, 'an -Kyi, -ziadt mo'o. -Bho ε -nu -kaa a, -bho gbe'a -yowli -ka li, lilil'a k'k'k' 'ga'a ti, gbe -mne-ε li-o'o o! ²⁸ 'Le Zezii na: A 'de-e 'unmu "gwli -ziaka. -Ka a 'ybha'a a, ε -nu -kaa 'mu! 'Bho -gbaa -lue 'mne 'mu "nyinyinidit'a -zuzu 'wlu'o 'wa "yu 'mu-ε. Un 'pun-o'o.

*Zezii 'puun'o-o "gwizimu'a -dadudu

²⁹ Un zi'a -kaa a, *Zezii zi'e 'bho-o li, 'k 'ye Galilee'a -badaklagba w'nti le mu, 'k 'ye -g'g'g' -lue "kpi 'ya, 'k 'ye ti-de. ³⁰ -Ka 'k -nu'a 'bho, nyu 'wlu 'l 'k'k'k' k, un "gbu-o ti, un 'bhle-e 'wa "gwizimu. Topomu o, -n'aniamu o, "l'okumu o, -yu 'ma-a bobo -ke 'wal'a -dadudu -lru, 'un -nu un-u ya'a Zezii 'le 'k -k 'puun nu'o. ³¹ Nyu-u -nu'a 'bho a, un 'ye'a 'ε letu li, w'ka 'ma-a 'wa kle ti teny 'le un-u nu'o: -ln! Nyu-u 'ma-a bobo, wa-a wlu-o'o. Topomu-u na-o'o. "L'okumu 'ye-e ti; 'le un-u 'bhhe'ε *Izrayel'a -Lag-ka 'nynt "yi.

*Zezii "nyl-e nyunyu'a "dui bue lilia
(Maaku 8:1-10)

³² A -gblee, *Zezii -ke nyu 'mnu nu 'bho 'w' tan un -see le li, 'le 'k 'ye *k -namu 'la 'le 'k na: -Yee! Nyu -nuu, 'wa dt 'bhle-e ngaze 'mu "se, -ekedumaa, 'un -ke un 'nu-o 'k'k'k' w' tan, un -see li. 'Wa -dadudu 'wlu-o nya. -Bho un -k'k'k' mu, -bho un -ka u "bhli le-e mu, un-u 'ye-e -jeyi 'kpna -nu -mu. 'ε dt, -bho -a se u lilia "nyl, -a se 'bhhe -a 'ke u "yiti"tayi un 'ke mu. ³³ 'Le 'k -namu na: Nyu-u -die'a -kaa 'mu, 'k'k'k' -te'ε -kaa, 'k'k'k' gw' se'a -nu, 'le, doo -a 'ke lilile -za, -a 'ke u "nyl'a? ³⁴ 'Le 'k na: ε -nm'k'k' -k'k'k' "y'irili. "Flεε 'die a 'bhle'a? 'Le un na: -A 'bhle-e "flεε -mεε'k'k' -ke zmiyu -gbi. ³⁵ Un 'le-ε -kaa 'le 'k na nyu 'wee bhla gbi ti, 'le un 'ye gbi tibhla, ³⁶ 'k 'ye "flεε -mεε'k'k' -ke zmiyu gbi 'mu'luo,

כ 'ye -Lagɔ 'sɛɛ po, כ 'ye ɪ -jiɛ 'yi tiɪɪɛ -nɪ, כ 'ye ɪ כ '
-namɔ 'nyɪ, un 'ye ɪ nyu 'yiti'gblee. 37 'Wa 'wee li-o'o,
un 'ye lbho, lililɪ 'ye ti-sie. 'Ya kɔtɪ -sie'a ti, un 'tɪtɛ 'nɪ ti,
ɪ 'po-o -ɪɪɪ -mɛɛsɔn. 38 Nyu-u li'a a, -bho nyc -za 'bho
'nynɔkpaɪ -ke 'yreett, 'wa 'klumu'a nyukpaɪ'a 'sɛ'ɛ
'dui -nɪ -bue. 39 Un li'a a, Zezii 'tayi 'nu-u 'yiti, un 'ye le
mu. Un mu'a a, 'le כ -ke כ 'namu 'ye 'le gɔɪu 'li le 'kpa,
un 'ye Magadaabhɪukpa 'kpi mu.

*Falizieɛn -ke *Sadizieɛn 'ybha-o'o un 'ke *wɔnkulɛ -lue li'ye
(Maakt 8:11-13; Luukt 12:54-56)

16 l zi'a -kaa a, *Falizieɛn -ke *Sadizieɛn 'yi-e *Zezii
-bodɪ un 'ye כ 'bhakɔplu le 'gbaa -nɪ, un 'ye כ tid-
ede: -Bho ɛ 'du -Lagɔ lbho -nɪmu -ziaka, כ 'nyɪ 'mu,
nu -daa -a'ba 'yigbeyi *wɔnkulɛ -lue -a 'ke ɛ li'ye. 2 'Le
כ na: 'Bho 'yru'a tiganamu, 'le a 'ke yaku li'ye, 'le ɛ 'ke
zaan a, a-a 'nu-o: -Vlii 'wla-o'o, 3 'le ɛ 'ke -druma 'du a,
-bho yayi -nɪ -tukuu, a-a 'nu-o: "Ni-i 'ye-e -lbha -mu. A
yibo'o-o yaku 'yi'a li-l zi'a 'tibheli, 'le, -nɔ -ke 'muyi-
bolɪ'a dɪ a 'wɔnɔ 'bɔ see, a se ɪ 'yiyibo! 4 'Traamu'a
nyu-u se'a -Lagɔ 'yi-kpɔn, -u se'a 'yi'srɛɛ 'bho כ 'yig-
beyi, un 'bɔ-כ ti un 'ke wɔnkulɪ li'ye. 'Le 'ɛ -lue 'tɪn -see
-nɪ-ɛ yi, -bho ɛ -se *Zonaast'a 'sɛ'ɛ nɛ'ɛ 'yitigɔgɔɪɛ
'ye'a -nɪ-ɛ muɔ ɔFa16 4 -Bho a 'ke Zonaast'a wɔnkulɛ
'muti'wɔn, a -gbu 'le Mt 12 40.

*Falizieɛn -ke *Sadizieɛn'ɛ -tɔtɔɪ
(Maakt 8:14-21)

5 Un cɛ'ɛ 'ni a, 'le *כ 'namu 'ye 'gwɪɪtipopo -ka un
-see'a 'yidiɛfɔɔ 'mu'luo. 6 'Le *Zezii na: 'Bho *Falizieɛn
-ke *Sadizieɛn 'we'a 'fɔɔ'ɔ 'buubuulɛ'ɛ damu a 'du
a'ba 'bhi 'yrili! 7 'כ -namu'a 'sɛ nu'a -kaa, un-u 'kab-
ha'o: -A -ke 'yidiɛfɔɔ -see yi'a dɪ כ 'lɛ'ɛ -kaa lɛ-ɛ! 8 Dɪ un
-za'a 'mu, כ 'wɪn 'l 'bɔ 'le כ 'ye u -kaa 'yi'lɛ: Leedt a
nu'o -a se 'yidiɛfɔɔ 'bhle, 'ɛ dɪ כ 'lɛ'ɛ 'na'a? A -see -bhla
'nɪmu 'gwɪɪde ke! 9 A -see -bhla ti'wɔn ke? "Flɛɛ -muu
'nɪ cɪɪɛ'ɛ ti, nyunyu'a "dui -bue "dui 'sɔn -gwɪɪ -bue li'a
-ɪ -sie'a ti, a -see 'ya dɪ 'gwɪɪtipopo? Un li'a 'le, lililɪ'a
-ɪɪɪ 'diɛ -sie'e ti'a? 10 'Le 'flɛɛ -mɛɛsɔn nyunyu'a "dui
-bue li'a 'le ɪ 'ye'a ti-sie, a -see 'ya dɪ 'gwɪɪtipopo? Un
li'a 'le, lililɪ'a -ɪɪɪ 'diɛ -sie'e ti'a? 11 -Ka 'nɪ -see amu
'flɛɛ'ɛ dɪ -bodɪ 'mu-za, lɛ 'nɪ -za'a 'mu, a'ba 'wɪn ɪ
'muti? 'Bho Falizieɛn -ke Sadizieɛn 'we'a 'fɔɔ'ɔ 'bu-
ubuulɛ'ɛ damu, a 'du a'ba 'bhi 'yrili! 12 'כ mu'a 'bho
wɪl 'mɛ'ɛ da le a, -yrɔzaa! 'le כ 'namu 'ye ɪ 'muti'wɔn.
-Ka כ -see'a ka 'fɔɔ'ɔ 'buubuulɛzɛgɛ 'nyɪ 'si, 'le כ
'si'a ka Falizieɛn -ke Sadizieɛn 'we'a -tɔtɔɪ 'nyɪ, 'le un
'ye ɪ yibo.

*Piɛɪ na *Zezii 'mo-o *-Lagɔ'כ 'Bhozayi -כ 'puun'a nyu
(Maakt 8:27-30; Luukt 9:18-21)

13 *Zezii po'a wɪl 'mɛ'ɛ ti a, כ -ke *כ 'namu -sɔ'כ 'mu-
ɛ, un 'ye -gwɪɪklagba un-u 'la'a Filiipu'a Sezalee -bhoga
mu. 'Bho-o Zezii dede -nɪ'e כ 'namu ti: 'An -namu-a,
-bho nyu -ka 'nɪmɔ *Nyunyu'כ 'Yu'a 'kpɪdɪ 'mu-uza 'le,
un na 'kɔ'כ 'nɪ "du'a? 14 'Le un na: Nyu na -nɪmɔ 'mo-o
*Zaan Batiisi, -lruu na -Lagɔ'כ wɪl'u'a 'mutizamɔ -nɪ'a ti

-benyɪ, 'wa -lue -nɪ "du'o, -lruu na -Lagɔ'כ wɪl'u'a 'muti-
zayi *Elii -nɪ "du'o, 'le -lruu na -Lagɔ'כ wɪl'u'a 'mutizayi
*Zelemii -nɪ "du'o. 15 'Le כ na: -Bho ɛ 'du a'ba 'bhi
-bodɪ 'le, 'kɔ'כ 'nɪ "du'a? 16 'Le Simɔ'כ *Piɛɪ na: -nɪmɔ
'mo-o *-Lagɔ'כ 'Bhozayi -כ 'puun'a nyu, Tinɪlagɔ'כ 'yu.

17 'כ po'a wɪl 'mɛ'ɛ ti a, 'bho-o כ -nu -nɪ'e: Zonaast'a
Simɔ, -nɪ 'wa-a ti, wɪl -nɛɛ, 'an -tɪta -Lagɔ -nɪ'a 'le yaku
'li, 'nɪnɔ po 'ɛ -nɪmu wɔn 'mu, nyunyu -see -nɪmu -ziadɪ
wɔn 'mu po. 18 'nɪnɔ -kɔ, 'nɪ-ɪ 'wɪ -ɪ -nɪmu 'yiti, trɪ -ke
'kpi nyu-u -po'a -budu a, -nɪ -ke ɛ gɔgɔ'כ -כ 'yiti. -Ka
-lue 'nɪmɔ 'ka-a 'nɪ "luo'o -nɪmu 'mu -a'a lbhu 'mu
nyunyu'a -dadudu 'ke 'nɪmu -bodɪ yi, 'le -nɪ 'ke 'wa
nyamna "du. "Nyinyidɪ'a tiyayi'a wɔnkulɛ -ke
'mɛmɛɛ'ɛ "bhuo -see nyu 'mɪnɔ 'yi-pa yi. 19 Nyu -Lagɔ-כ
'ye'a -kɔ mu, -nɪmɔ 'ye 'wa nyamna "du mu 'le 'nɪ 'ke
-nɪmu 'an wɔnkulɛ 'nyɪ. -Lagɔ'כ wɔnkulɛ -ke -nɪ -na'a a,
'le ɛ 'mu lɛ'o lɛ -a 'ye'a 'mu'kaa mu 'kɔ'כ 'bhɪukpa 'kpi,
-Lagɔ -nɪ'a 'le yaku 'li-i 'ye -ɛ 'mu'kaa -mu -lɛɛ. Lɛ'o lɛ
-a 'ye'a wɔn 'kpiti-cɛ mu 'kɔ'כ 'bhɪukpa 'kpi, -Lagɔ -nɪ'a
'le yaku 'li-i 'ye -ɛ wɔn 'kpiti-cɛ -mu -lɛɛ. 20 'Le כ 'ye כ
-namɔ "dɪ 'mu "du 'le כ na: -Ka 'nɪ "du'a -Lagɔ'כ 'B-
hozayi -כ 'puun'a nyu, 'kɔ'כ 'wɔn nɪ amu wɔn 'yi 'bɔ
-le" a!

*Zezii -za'a-a כ 'mɛmɛɪt -ke כ 'glusɔdɪ 'mu
(Maakt 8:31-9:1; Luukt 9:22-27)

21 A -gblee, ɛ-bɛ -kɔ -lue 'mɛ'ɛ 'li, *Zezii 'kpa-a 'bho, ɪ
-Lagɔ 'wɔn כ 'ye כ -bodɪ -yi mu, 'nɪnɔ -כ -כ 'tmɔ'o *כ
-namɔ. 'כ na: 'nɪ-ɪ 'ye-e 'le Zelizalɛɛmu -mu -mu 'le *-
Lagɔ'כ 'sragazamɔklɪgɪ-e, *כ 'gba'a yibomu -ke
'Zuifu'a -zigletumu -lruu-u -nɪ'a 'bho-o 'ye 'nɪmu
'kleyɛɛɛ 'kpi -ya mu 'le un 'ke 'nɪmu 'lbha 'nɪ 'ke 'mɛ.
-Bho un nɛzɛ 'nɪmu ti, 'an 'mɛmɛɛ'ɛ 'wɪ 'sɔn, 'ɛ tanzɔ,
'le -Lagɔ 'ke 'nɪmu glu -za 'le 'nɪ 'ke ti-nɪ -lɛɛ. 'nɪnɔ כ
-za'a 'mu. 22 'כ 'yitɪfɔɔwɪl 'mɛ'ɛ -see *Piɛɪ'l'a -pɔɪ -bh-
lua, 'ɛ dɪ כ -ke כ -jri-ɛ'ɛ gɔ'כ 'le כ na: -Woofoa! 'An -Kɔyi,
'ya letu -see -nɪmu -bodɪ -yi yi. 23 'Piɛɪ 'lɛ'ɛ -kaa a, Zezii
'bhiti'e-e 'yiti 'le כ-כ wɪl 'nɪ 'lɪrɪli, כ na: *Sataan! po
'nɪmu le! Lɪ -ke -Lagɔ se'a -ybhɛ, 'nɪnɔ -a popo'o 'g-
wɪɪlɪ. -nɪ 'bɔ-כ ti -nɪ 'ke 'nɪmu 'nyinyidɪ 'mu po, 'le, lɛ
-Lagɔ 'bɔ'כ ti, 'nɪ 'ke nu, -nɪ 'ke ɛ 'nɪmu -pɔɪ 'yi -za,
-ɛkedɪmaa, -a'a popo -Lagɔ'כ ka 'gwɪɪlɪ, nyunyuɔnaagɪ
-nɪ 'bhle'e 'mu.

24 'Le כ na כ 'namu -bodɪ: Nyɔ -yɔ 'bɔ'כ ti כ 'ke 'nɪmu
'srii 'le 'nɪ -ke כ 'ke -na "kɔmɔkɔmɔ, -yɪ 'ma-a כ 'b-
huo'a 'gwɪɪdɪ, כ po ɪ ti 'le כ 'ke -Lagɔ'כ 'gwɪɪdɪ nu. 'כ
'wɔn כ 'ke 'kle 'ye kpɔkpɔ, 'le ɛ-bɛ 'kleyɛɛɛ 'mu ɛ 'b-
hɛɛ'o nyu 'ke כ 'lbha כ 'ke 'mɛ 'le ɛ 'ke ngazemɛmɛɛ'ɛ
'bhuko "du. 25 Nyɔ -yɔ'כ zi'a כ 'bhuo'a tinɛ'ɛ dɪ, -כ
sɪa'a 'an dɪ kpɔkpɔ 'le ɛ 'ke כ 'mɛnamu nyɪ, כ 'nyɪtu
'ke 'pun 'bho -Lagɔ'כ 'yigbeyi. Nyɔ -yɔ'כ zi'a כ 'bhuo'a
tinɛ'ɛ dɪ 'le 'kmu 'mu'a lɪ 'li, כ 'nyɪtu 'ke 'mɛ 'bho
-Lagɔ'כ 'yigbeyi. 26 -Gblee, -bho -nɪ "du 'kɔ'כ 'kmu
'mu'a 'gagalt 'wee'a 'yeyɛdɪ 'le -nɪ 'ke 'mɛ 'bho -Lagɔ'כ
'yigbeyi 'le, leelɛ -nɪ 'ye'e 'tɔ 'bho'a? 'Ya 'wee 'mo-o
bhɪbhɪl, -ɛkedɪmaa, 'ya letu se 'bhɛɛ ɪ 'ke nyɔ 'puun
'bho -Lagɔ'כ 'yigbeyi. 27 -Ziaka, 'nɪmɔ *Nyunyu'כ 'Yu,
'nɪ-ɪ 'ye-e 'le 'an -tɪta -Lagɔ gɔ'wɪl -mu 'le 'nɪ -ke כ

gbo'a -dalbhomu 'ke 'kכח 'bhlukpa ''kpi yi. 'Le 'כ 'nynti'a ''yibhεε 'mu 'un-l 'ye -yi -ni mu. 'Bho 'מחכ, nyc''o nyc'כ dı 'כ nu'a 'le 'כ 'ke 'ya 'pεlu 'ye. ²⁸ -Ziadı 'un-l za'a amu -bodı 'mu, 'unmכ *Nyunyכ 'כ 'Yu-u 'ye-e -yi -mu 'le nyu 'ke 'an nyu'a -kכככ da 'ye. A-bu -ni'a -laa, a'ba ''klumu'a nyu -lruu -see 'mε yi, a-a 'ye-e 'ε da 'ye -mu. 'Ka-a Zezii 'le'o.

*Zezii'a 'yigba-a vlan-a'o
(Maakt 9:2-13; Luukt 9:28-36)

17 *Zezii -za'a l-bı dı 'mni 'mu, 'כ nu 'bho 'ε ''kpi 'wı -mεεlo, 'le 'כ 'ye *'Piεl, Zaakt -ke 'כ 'lotu'a ''yu *'Zaan 'mu''luo, 'כ -ke un 'ye 'le trıklagba -lue ''kpi 'ya. 'Le-e 'כ -ke un -cε'ε li. ² Un nyini'a 'le trı ''kpi ''gamu, 'wa ''yri nu'a -kaa, l kati'o, 'le, -vlavlı 'bhεε'ε Zezii'a 'nyntı ''yi a, un 'ye l li'ye. 'כ ''yigba -ke 'כ -bantı ''plu-o'o 'le l-l vlan'o tenyl, 'kכ 'kmu'a ''pluplul nyc 'ku l likpukpa -ni, l se -ni. ³ *'כ -namu tan nu'a -kaa, *Moyiizı -ke *Elii 'ma-a -Lagכ wlu'a 'mutizamı -benyl, un 'ye -u li 'le un -ke Zezii-i wlu'o. ⁴ Un 'ye 'u -kaa li a, 'le 'Piεl 'ye wlu 'mu''luo, 'כ na: 'An -Kıyi, ε -nכככ -'yrili -a 'ke 'kככ -de. -Bho -un 'wככ, 'le -a 'ke -pepe tan po, -a'a -nε -lue, Moyiizı'a -nε -lue, Elii'a -nε -lue. ⁵ Wlu 'mne ''sri 'le 'Piεl'a wכ 'mu, 'mukudruku-u vlan'a 'wlu-o 'le yaku 'li, ε 'ye 'wa klε -zuzu ''lru''jri. Wlu -lue-e 'wlu'a 'le -druku 'mne 'mu, ε na: 'An ''yu'a 'de -lue -ke dı 'un -kma'a, 'unכ 'ka-a. 'כ 'mu 'un-l po'o 'an 'bubua'a klε. 'Unכ 'mo-o Zezii. A po 'כ -lokui! ⁶ -Da 'כ -namu 'wככ wlu 'mni 'kכ, -stanyı 'lbhu -u'o tenyl; un 'ga-a ti; un 'po-o ''yigba glu. ⁷ 'כ 'nyni -u li 'le 'כ 'ye u li'tu, 'כ na: A -sı 'mu, -stanyı'a 'lbha amu -le! ⁸ Un -sככ 'mu, un gbugbu'a ti, un -see nyc li'ye -bho ε -se Zezii'a ''sε, 'unכ -ke un -ni 'bho.

⁹ l zi'a -kaa a, un-u 'wlu-o 'tכ 'le trı ''kpi. Un -ni'a 'drenamı 'le Zezii 'ye u ''dı 'mu ''du: lı-l -ke da a 'ye'a -laa, a'ba -zı l nyu -bodı 'mu -le, 'le ε 'ke 'unmכ *Nyunyכ 'כ ''Yu'a glusככ ''kpi bhla''a! ¹⁰ 'כ -za'a wlu 'mne 'mu 'le 'כ 'ye 'כ tidede: -A'ba -Tıyi, *-Lagכ gbayibomu na Elii 'ke yi -tanyı. 'Ka-a ma'a? ¹¹ 'Le 'כ na: Kın, 'ka-a mo'o. Elii 'ke nya -kכ -ziaka 'le 'כ 'ke lı 'wee nmaze, l 'ke ''yrili-nmכ. -Bho 'כ yi-כ, 'le *-Lagכ 'Bhozayi -כ 'puun'a nyu 'ke yi. ¹² 'In-l 'tmus'o amu-ε, Elii yi-o'o see, nyu -see 'כ ''yiyibo. Lε un 'ככ ti, 'unı un nu 'כ ''lruı. -Ka -lue 'mככ 'ka-a un-u 'ye 'unmכ *Nyunyכ ''Yu'a ''bhu'a 'kleyεε ''kpi -ya mu -lrεε. ¹³ -Ka 'כ ''si'a ka *'Zaan Batiıı 'nyntı, 'כ -namu 'wın -l 'muti ''gamu.

*Zezii 'puun'o-o ''dana -lue-e 'bhle'a ''nyinynidı'a -zuzu 'mu
(Maakt 9:14-29; Luukt 9:37-43a)

¹⁴ A -gblee, un -ka 'bho trı 'zככ nyini, nyu 'gbuu'o-o ''lru, un-u fuo 'nu-u wככ. 'Wa ''klumu'a nyc -lue 'yi-e *Zezii -jeyi, 'כ 'ye 'כ bhı gbı -gble. ¹⁵ 'כ na: 'An -Kıyi, 'ye 'an ''yu'a ngaze! 'כ se 'kpa ''yi'bhle. 'כ 'bhle-e -sukusuku 'mu. -Bho 'ε 'cusasu 'wlu, 'wı -lrεε 'li 'ככ 'kpa-a nε 'mu, 'le 'wı -lrεε 'li 'ככ 'kpa'a ''nwı. ¹⁶ 'In -cy 'ככ *-a'a -namu 'le un se 'כ 'puunpuan 'bhεε. ¹⁷ 'Le Zezii 'ye -kaa 'כ -namu -ke nyu -lruu-u -ni'a 'bho ''yi'lε: -Wood! A-bu

-kככ 'a ''yikmumu -u -ke dı -nyini'a ''yrili, a -see 'unmu ''gwlıde ke! Bhuhuyiti'a dı 'un-l sıa'a -kaa a'ba dı kplokplı'a? -Bhlaaka a 'ke 'tכ ti'wככ? ε -nmכ -kaa-ti, a -ya 'unmu ''yuyigbε! 'Le un -ke 'כ 'ye yi. ¹⁸ 'כ yi'a a, Zezii ''plaan'a-a ''nyinynidı'a -zuzu ''lruı ''yikmaka, 'כ na: ''Nyinynidı'a -zuzu, 'dכ 'כ mu! 'Le ''nyinynidı'a -zuzu 'ye ''yuyigbε 'mu 'da, 'כ 'ye 'pun 'bho -gbaa -lue 'mu.

¹⁹ Zezii -ke 'כ -namu -cε'ε li, 'le un 'ye 'כ tidede: Leedı -a nu'o ''yuyigbε ''nyinynidı'a -zuzu 'mu ti, 'le -a se ε 'b-hεε'ε? ²⁰ 'Le 'כ na: -Ekedımaa, a -see 'unmu ''gwlıde. -Zı-adı 'un-l za'a amu -bodı 'mu, -bho a de 'ku 'unmu ''gwlı -toope a, lε-ε -kmu'a ''yi 'bho nyu 'wee'a ''yigbeyi -see amu wככ ''yi ti-nyna yi, lε''o lε-ε 'ye-e amu 'mu'wככ -mu. [²¹ 'Le -Lagכ libhadεε -ke -supεε 'mu, 'le-e nyc-כ nu ni'e 'ya ''nyinynidı'a -zuzutu ti.]

*Zezii -za'a-a 'כ 'memεdı -ke 'כ glusכdı 'mu -lrεε
(Maakt 9:30-32; Luukt 9:36-48)

²² l zi'a -kaa a, 'כ -lue 'zכ *Zezii'a -namu -ke 'כ 'gbuu'o-o 'bho Galilee ''lru, 'le, dı-l 'ye 'כ -bodı -yi mu, 'כ 'ye l 'mu-za -lrεε: 'Unmכ *Nyunyכ 'כ ''Yu, un-u 'ye-e 'unmu nyu -jeyi ''nyı -mu, ²³ 'le un 'ke 'unmu 'lbha 'un 'ke 'mε. -Bho 'un nmaze-ε ti, 'an 'mεwı'a tanzכ 'le 'un 'ke glu -sכ, 'un 'ke ti-nı -lrεε. Wlu 'mne -nyini'e-e 'כ -namu 'gwlu li.

*-Lagכ bubכbhlegbo'a zun 'li'a lapoo *Zezii ''pele'o.

²⁴ *Zezii po'a wlu 'mne ti, 'כ -ke 'כ -namu 'mu-o Kapε-nayıımu. Un nyini'a, nyu-u za'a *-Lagכ bubכbhlegbo'a lapoo 'ye-e *'Piεl li, 'le un 'ye 'כ tidede: A'ba -tıyi -ke a -na'a, 'כ ''pele lapoo? ²⁵ 'Piεl na: Leedı'a, 'ככ ''pele nε-o'o. 'כ 'lε-ε -kaa a, 'ככ -e Zezii -ke 'כ -namu -lruu 'nyini-e -budı -lue wככyi. Un pa'a a, 'le Zezii 'ye wlu 'mu''luo -antanyı 'le 'כ na: Simככ, koo -a popo'o 'gwłuti'a? -Mnככ -bodı 'le, 'kכ 'kmu 'mu yכ ''pele'e lapoo, 'כ ''nyı'e 'bhıukpayowlıklagba, 'כ nyu-ae -ale 'lku? ²⁶ 'כ na: 'Lıkpı mo'o. Zezii na: -Ka -lue 'mככ, -yu 'ma-a 'bh-lukpayowlıklagba'a nyu, un se 'bhεε un 'ke lapoo ''pele. ²⁷ -Lagכ ''yu 'mna ''du'o, 'un se 'ku 'bhεε 'un 'ke lı ''pele, 'le ε 'ye -kaa 'mu-nı'a dı, -abu -see nyu dı li-kpun yi 'le un -kaa 'cε po. 'ε dı, mu 'le -badaklagba 'כ, po 'le gwε. -Antanyızmı -a 'ye'a ''fla mu, 'bhε ε wככ 'mu, -a 'ye-e 'le netεmכni 'yee -mu. ''Pele -ni nε -a -ni 'kככ ''lrumu'a lapoo.

*Zezii'a -namu na: Yככ 'mo-o -klagba'a?
(Maakt 9:33-37; Luukt 9:46-48)

18 A -gblee, 'כ -lue 'zכ, *Zezii'a -namu 'nyini -כ li, un 'ye 'כ tidede: -Bho -a'a nyu'a -kכככ 'kככ nyini 'le, yכ 'mo-o -klagba'a? ² Un po'a wlu 'mne ti a, 'כ 'la-a ''yuyigbε -lue 'le 'כ 'ye 'כ 'bho 'wa ''yigbeyi ti-nyna 'le 'כ na: ³ -Ziadı 'un-l za'a amu -bodı 'mu, -ka a-a popo'a 'g-włuti, -bho a se 'na ''yızızia 'le a 'ke 'kככ -ka ''yuyigbε, ''lemnu 'mna se 'bhεε 'un 'ke a'ba -kıyi ''du. ⁴ 'An nyu 'un-l 'ye'a -kכ mu'a ''klumu'a -klagba-a 'mo-o nyc-כ ya'a 'כ ''bhuo 'zכ, 'ככ 'nε'ε dı 'muti ''danaka. ⁵ 'כ 'nyıku, nyc -cy ''du'a 'an dı -כ kpun 'כ -gli, de ''gwlı 'unmכ -un kpun'o.

*Zezii na: A -ke "nyinyinidɩ cɩcɛ "yi
(Maakt 9:42-48; Luukt 17:1-2)

⁶ 'ln-ɩ 'tmuɔ'o amu-ε, nyc -yc de'a 'unmu "gwli 'wa 'la'a le -ka "dana, -bho nyc -kɩɩ 'kɩ ti k 'ke k dt 'yrili"-maa 'le un 'ke 'an "gwliwedɩ 'bhɩ k, -bhladɩ k -see 'ε nu ke, ε -nmɩkɩ-k 'yrili, k nyunyɩtu, un 'ke k sukɩumua -bluu 'zɩ tɩtsan 'le un 'ke k 'tɩkɩ kɩ po. ⁷ Ngazedɩ'a 'yεε 'kaa'a? Lɩ'a -dadudu-u "tuu'o nyu "nyinyinidɩ'a nu-namu, ε-ε 'mo-o 'kmu -yε -ke "kpi 'ya lɩtu'a 'wlu-a'o! 'Ya lɩtu -see 'kɩ -kɩ yi. -Yɩ "tuu'a nyu 'ya lɩtu'a nu-namu, k dɩ-ɩ 'ye-e ngaze 'mu'bhle -mu "sɛ!

⁸ *Zezii 'po-o 'yi 'le k na: -Bho ε "du -a'a su 'le ε 'ke -a'a bhu "du, -bho ε "tuu -ɩnmu "nyinyinidɩ'a nunamu, -bhladɩ -ɩn -see 'ε nu ke, cɛ ε 'bho, -ɩn 'ke ε 'le nya "vu-to, ε 'ke -ɩnmu gbo-tɛ. ε -nmɩkɩ-k 'yrili -ɩn 'ke sugɩɩdie 'bhle 'le -ɩn 'ke bhugɩɩdie 'bhle 'le -ɩn 'ke "kɩgwɩɩɩε 'ye. -Bho -ɩn se ε 'bho cɛ ε, -ɩn -ke -a'a su -ke bhl 'sɩkɩ-k 'ye-e 'le "kɩgwɩɩε 'mu -mu -mu. ⁹ 'Le, -bho ε "du -a'a 'yri-i "tuu -ɩnmu "nyinyinidɩ'a nunamu -lɩɩ, -bhladɩ -ɩn -see 'ε nu ke, "tru ε 'le, "vuto nɛ 'le nya ε 'ke -ɩnmu gbo-tɛ. ε -nmɩkɩ-k 'yrili -ɩn 'ke 'yriyɩε -lue 'bhle 'le -ɩn 'ke "kɩgwɩɩɩε 'ye. -Bho -ɩn se ε 'le "tru a, -ɩn -ke -a'a 'yriyɩ 'sɩkɩ-k 'ye-e 'le nɛ 'mu -mu -mu, 'kɩ un-ɩ 'la'a Gεɛɩɩ.

"Mamabhlabhɩε 'kpi'a 'yi
(Luukt 15:3-7)

¹⁰ *Zezii po'a ε-be wlu 'mne ti a, k na: A "du a'ba "bhi'a dɩ gba 'mu, -klaabonyu -yu de'a 'unmu "gwli, 'wa 'la'a le "danaka, 'le a -kaa 'wa -lue "yi"pli. 'ln-ɩ 'tmuɔ'o amu-ε -ziaka, -Lagɩ gbo'a -dalbhomu "du 'u "yrili. 'An -tɩta -Lagɩ -nɩ'a 'le yaku 'li'a "yri -nɩ 'nu-ɩ "kpi "kɩmu. [¹¹ A -gblee, 'nɩn "Nyunyɩkɩ "Yu yi-o'o 'kɩ 'kmu 'mu, nyu-ɩ 'mɛ'ε 'bho -Lagɩkɩ "yigbeyi, 'un 'ke u 'puun.]
¹² Zezii'a "gwliɩdemu 'mnu'a dɩ k po'o 'bhlabhɩε 'yi, 'le k na: Koo a-a popo'o 'gwliɩ'a? -Bho nyc 'bhle 'bhlabhɩ'a -gwli -muu 'le 'ya "klumu'a -lue 'ke "ma 'le, k -see -mu yi k 'ke 'bhlabhɩ'a -gwli nyiε 'bhlabhɩ -bue 'yɩ -mɛnyiε 'bho "ko "kpi sie 'le k 'ke ε ti'kɩbɩ? ¹³ -Bho k 'ye ε, 'ln-ɩ 'tmuɔ'o amu-ε, εbε-ε'ε "kpi'a 'bubua-a 'ye-e "yi-die -mu 'le ε 'ke -gwli nyiε 'bhlabhɩ -bue 'yɩ -mɛnyiε -yɩ -see'a "ma 'mu-zi. ¹⁴ -Ka -lue 'mɩn 'ka-a, a'ba -tɩta -Lagɩ -nɩ'a 'le yaku 'li -see 'ybha 'le nyu-ɩ de'a 'unmu "gwli'a -lue 'tɩn 'ke 'an dɩ "yrili"maa 'le k 'ke k "nyinyinidɩ 'mu 'mɛ -nɩ.

'Lotu'a 'yu-u nu'a "nyinyinidɩ

¹⁵ A -gblee, *Zezii "du-o *kɩ -namu "srɩn 'mu, k na: -Bho -a'a 'lotu'a 'yu nu "nyinyinidɩ 'bho -Lagɩkɩ "yigbeyi, mu, -ɩn 'ke k 'bho -yε, 'le -ɩn -ke k 'ke li-cɛ. Lɛ k nu'a, -ɩn 'ke k 'yi-tɩ 'le k 'ke ε "yi'kɩkɩ k, "lemnu -ɩn -yɩ kɩ-kɩ 'bho -Lagɩkɩ -joluzεε 'yi le. ¹⁶ Lɛ k nu'a 'bho, -bho k -see ε "yiyibo, mu, 'la nyc -lue -ke 'sɩn 'le a 'ke 'sɩn -nɩ, 'le a 'ke tan -nɩ, 'bho a'ba "yigbeyi 'le a 'ke k tidede -lɩɩ, 'le a 'ke k 'kpa 'yi po 'le k 'ke ε "yiyibo. -Bho a nu -kaa a, "lemnu, -ka ε 'cɩn-ε'ε 'le -Lagɩwlu 'li, 'ka-a a-a

nu'o, 'le, lɛ'o le a-a 'ye'a 'mu-za mu, a-bu 'ke ε "kpi "-du, a-bu 'mo-o 'ε "dɩ'a -dayemu. ¹⁷ "Nyinyinidɩ k nu'a, -bho k -see ε "yiyibo, 'an -glɩgbawɩnyɩ -ɩn -nɩ'a a, mu -ɩn 'ke 'bho'a nyu -lɩruu wlu kpa. -Bho k -see ε "tɩ "yiyibo 'bho 'wa 'wee'a "yigbeyi, "lemnu 'an -glɩgbawɩnyɩ i'a nyu -zɩ k 'le 'wa "klumu, 'le, "sesinyɩ -ke un se'a le -lue 'mu-plɛ, un 'ke k "yi-zɩε -nɩ.

'Mukaale -ke wɩnkɩɩcɩε

¹⁸ A po -lokui, -ziadɩ 'ln-ɩ za'a amu -bodɩ 'mu, 'an wɩnkɩε 'un "nyɩ'a amu, 'le ε 'mu lɛ'o le a-a 'ye'a 'mu'kaa mu 'kɩ 'bhlukpa "kpi, -Lagɩ-kɩ 'ye -ε 'mu'kaa -mu 'le yaku 'li -lɩɩ, lɛ'o le a-a 'ye'a wɩn "kpiti-cɛ mu 'kɩ 'bhlukpa "kpi, -Lagɩ-kɩ 'ye -ε wɩn "kpiti-cɛ -mu 'le yaku 'li -lɩɩ. ¹⁹ 'Bho 'ε lemu -lɩɩ, 'kɩkɩε 'bhlukpa "kpi, -bho a'ba "klumu'a 'sɩn bhete gbo 'le -kɩkɩ -lue 'mu, 'le un 'ke le 'ybha a, 'an -tɩta -Lagɩ -nɩ'a 'le yaku li i "nyɩ 'ε amu-ε. ²⁰ A -gblee, -bho ε "du nyu 'sɩn, nyu tan, -da un 'gbuu'a "lɩru 'an 'nyɩn 'mu, 'un -nɩ'e-e 'bho 'wa "klumu.

Nyanɩbhleyi -lue

²¹ *Zezii po'a wlu 'mne ti, *'Piɩɩ 'nyɩn -kɩ li 'le k 'ye k tidede: 'An -Kɩyi, -bho 'an -bonyunyɩ -ka 'unmu "nyinyinidɩ 'lɩrɩli-ɩn -zɩk, 'un 'ke 'ya dɩ 'bhɩ 'le k 'ke mu ε 'ke kɩε -mɛsɩn "kpi bhla ma'a? ²² k na: -Gbaan! Kɩε -dadudu mo'o, ε -see "tiɩnamu 'bhle yi.

²³ A -gblee, lɛ -ke -Lagɩkɩ nyu'a -kɩkɩ gɩgɩ "yiti, 'ɩn -nɛ 'ka-a: 'Bhlukpayowliɩklagba -lue 'kɩ-kɩ ti k -ke kɩ lbhuzemu 'ke kɩ 'wɩlɩ'a sɩkɩ 'tɛ. ²⁴ k "du-o 'ya zɩzɩε wɩn, 'le, nyc -lue mɩnɩ -dudududududu -bhlɩ -nɩ'a "kpi, k 'ye k 'la 'le un 'ye k -ya. ²⁵ -Da k 'ka mɩnɩ 'mɩn -za 'le k 'ke l 'kwla-za, k se 'bho 'bhle. 'Le k -kɩyi na: 'ln-ɩ 'ye-e -ɩnmu 'dudɩ 'mu -sie -mu, -ɩn -ke -a'a 'nyɩn-e "yɩɩɩ-e -kɩkɩ klɛ 'le 'an kpa 'ke -ɩnmu "kpi ti-gwɛ. ²⁶ k 'lɛ'ε -kaa a, kɩ lbhuzeyi-i 'na-a 'koji 'bho kɩ "yigbeyi, k 'ye k libhade, k na: -Ku 'limu ti 'un -bodɩ, -ɩn 'ke 'an ngaze 'ye, 'ya 'wee 'ln-ɩ 'ye 'kwla-za mu. ²⁷ k -kɩyi nu'a -kaa, k 'ye-e kɩ ngaze 'le k 'ye kpa-a -nɩ 'kɩ "kpi'a dɩ 'b-hɩ 'le k 'ye k "yiti"tayi k 'ye mu.

²⁸ k -kɩ lbhuzeyi 'mɩn 'da'a 'bho "piemu, kɩ -bonyunyɩ -ke k -nɩ'a lbhu -lue 'mu -kɩ 'bhle'a kɩ mɩnɩkɩkɩ'a kpa, 'un kɩn 'ye'o 'le k 'ye k -bluu 'kɩ kɩn 'le -fukafuka 'ye k wɩn "suu, k na: 'An mɩnɩ -ɩn 'bhle'a, -zɩ ε 'kwla! ²⁹ 'Le kpabhleyi 'ye k bhɩ gɩ -gble, k 'ye k libhade: -Ku "gwli, -ɩn 'ke 'an ngaze 'ye, 'ln-ɩ 'ye -l 'kwla-za -mu. ³⁰ k -see 'wɩn, k 'ye k -jie 'mu po 'le nyukpasu 'mɩn 'ye k kpa -za -kpayɩ-k, 'le k 'ye k "yiti"tayi.

³¹ nyu -ke k -kɩ nu'a lbhu -lue, un 'ye kɩ zagbɩ'a da, l -see u 'tu nu, un mu-o'o un 'ye 'wa -klagba wlu kpa. -Ka 'ya 'wee zi'a, un 'ye k -kaa 'tmuɔ, ³² 'le 'wa -kɩyi 'ye k 'la, k na: Nyanɩbhleyi! -ln 'bhle'a 'an kpa 'le -ɩn 'ye 'lnmu libhade. 'ε dɩ 'un 'bhɩkɩ -a'a kpa 'wee'a dɩ. ³³ -Ka 'mna 'ye'a -a'a ngaze, 'ka 'mɩn, 'ka-a -ɩn 'ke 'kɩ -ɩn -bonyunyɩkɩ ngaze 'ye. ³⁴ 'Wa -kɩyi 'ye l 'cɛ "yi -po -nɩ 'le k 'ye k -jie 'mu po 'le un 'ke k nyɩn 'mu klɛ 'le k 'ke mɩnɩ 'mɩn 'kwla-za. -Bho l -gwɛ nɩ "kpi ti 'le k 'ke 'da.

³⁵ 'Le Zezii 'ye l wlu "kpi "du, k na: -Ka -lue 'mno k, a'-ba nyc -y- -see'a k -bonyunyd' "nyinynid' a d' 'bho k -p'alu'a kle ti, 'an -tita -Lagc -n' a 'le yaku 'li, 'ka-a k -k 'ye l amu "l'ruli-nu mu -l'ree.

'Bho 'nyni k'kwlaZe "kpi *Zezii -t'o
(Maakl 10:1-12)

19 A -gblee, *Zezii gw'e' nyu'a -k'k' "yi, k -ke *i' -namu -s'k' Galilee, un 'ye 'le Zudeen'e lemu Zideebhukpa "kpi mu. ² Nyu'a -dadudu "gbu-o ti un 'ye k kli mu, un 'ye k 'le -ye 'le k 'ye 'wa "gwizimu 'puun. ³ *Falizieen -gbt -n' a 'bho 'nyni -k' li, un 'gbaa 'k' -k' 'bhakuplu le, un 'ke k dt -kpun -n'. Un na: E -n' -k' -k' -kaa ti l'e' o l'e 'nynaakpu-u nu'a k' nyimie "l-ruli, k 'bh'e' e k' 'ke 'e dt "du k 'ke u 'kwla-za'a? ⁴ 'Le b'k 'ye u -kaa tidede -l'ree: -Ka -Lagc' wlu 'l'e' e, a se 'na yi-bo? 'Bho li 'wee'a 'nyaanamu -Lagc -ya'a-a nyunyu ti, nyukpasu -ke 'nynaakpu. ⁵ 'l'nnu 'bhle'e 'nyn' a d' nyukpasu -ke k' 'nyn' -n' -k' 'ke 'wa -tita -ke 'wa 'lotu "y-i'wlu 'le un 'ke 'wa "bhi'a da pa, 'le un 'ke nyc -lue 'tun "du. ⁶ 'E k' -k' -k' -mo-o nyukpasu -ke k' 'nyn' -se -k' -k' nyu 's'k' -ko 'bho -Lagc' "yigbeyi. 'Bho 'm' nyc -lue un "du'o. 'E dt, -bho -Lagc nu nyukpasu -ke k' 'nyn' -lue 'tun 'mu, 'le e 'se -kaa ti-nm' nyc -l'r- k' 'ke u liziza.

⁷ 'Le Falizieen "we na: 'Le leed' *Moyiiz' nu'o: -Bho nyc 'ke k' 'nyn' 'kwla-za a, k 'c'nu "b'g'u -e nu'a na: -E 'wlu'a -laa -zian 'un -za'a amu 'kwla. 'Le -un 'ke u "b'g'u 'mne "nyl un 'ke mu. Leed' ma'a? ⁸ Zezii na: E se 'k' -kaa 'mu-n' 'bho li 'wee'a 'nyaanamu. A 'ku-o -loku 'mu'a d' Moyiiz' nu'o a 'bh'e' o a 'ke 'nyn' 'kwla-za. ⁹ A -gblee, 'un- l' 'tmu' o amu-e, -bho nyc -za k' "yikpunny-naakpu 'kwla a, 'le k' 'ke -l'ruu kpa a, k 'ye-e -yranyn' bha.

¹⁰ 'Le Zezii'a -namu na: -Bho 'nyn' k'pad' -n' -kaa 'mu, e -n' -k' -k' "yirili nyc 'ke nyifa 'mu -sie. ¹¹ 'Le Zezii na: Nyu 'wee se 'e letu w'ny' 'bh'e. Nyu -Lagc "nyl'a w'nkue, 'wa "se-e 'bh'e ne'o. ¹² A -gblee, l' a -dadudu "du-o nyu -l'ruu -tanie 'mu 'le 'wa kpa'a 'nyn' 'le 'ny-naakpu'a kpa'a nyimie -l'ree. Nyu -l'ruu 'ka 'wlu see, un se nyukpasu n' 'mu-n' 'le 'nynaakpu se 'nynaakpu n' 'mu-n' -l'ree. Nyu -l'ruu -we' o, -l'ruu 'ma-a "yi 'le 'wa kpa'a 'nyn' 'le 'nynaakpu'a kpa'a nyimie 'le un 'ke "yi-fl' un 'ke -Lagc' k' nyuk'e' l' bhu nu 'wa -p'alu'a kle ti. Nyc -y- 'bh'e' e 'e letu w'ny, k nu e!

*Zezii -wunna'a-a "yreet' n'iti
(Maakl 10:13-16; Luuku 18:15-17)

¹³ l' zi'a -kaa a, nyu 'bhle-e 'wa "yreet', 'l'nnu un -ya'a *Zezii k' 'ke u *kwa "lru tide 'le k' 'ke u "niti-wunna. A -gblee, nyu 'mnu -ke 'wa "yreet' -l' yi'a -kaa a, *i' -namu k'ka 'nu-u "yiti 'le un-u nu'o: A -ke a'ba "yreet' po le! ¹⁴ 'Le k' na: A "tayi "yreet' "yiti un 'ke 'unmu -bod' y! A'ba "taa nu 'le -le! A -gblee, nyc -k' -ke 'limu'a -p'alu 'k' -k' -ka "dana'a -p'alu, k' nyctu -Lagc 'bh'e' e k' 'ke -k'. ¹⁵ 'k' nu'a -kaa, k 'de -u kwa "lru ti; k -wunna 'nu "niti 'le k' 'ye 'bho lizi.

'Gaganyukpasudraa -lue'a "kpidi
(Maakl 10:17-31; Luuku 18:18-30)

¹⁶ A -gblee, *Zezii -ka 'le-e gbu nyukpasudraa -lue 'nyni -k' li 'le k' 'ye k' tidede: 'An -T'yi, leele 'mo-o -zeg'e 'un 'ke nu, 'le, tin'e' z'e' se'a "tiinamu 'bhle, 'un 'ke e 'ye'a? ¹⁷ 'Le k' na: Leele -ke dt a dede'e 'unmu l'e-e 'ma-a -zeg'e "kpi ti'a? L'e-e 'ka -zeg'e "du, e se -n', -bho e -se -Lagc -n' -lue 'tun. 'Bho 'e "kpi, -bho -un 'b' ti -un 'ke "k'gwletin'e 'ye, -kpun *-Lagc' k' gba "yi. ¹⁸ 'Le k' 'ye tidede: Yru ma'a? 'Le Zezii na: -Lagc' k' gba nyc 'ka "yi-kpun, 'l'nnu 'ka-a: -A'a 'l' bha "ku -le! -A'a 'ye -yranyn' bha -le! -A'a 'yri -le! -A'a -ce -un -bonyunyc sun li -le! ¹⁹ "Du 'bho -a'a -tita -ke -a'a 'lotu'a wlu! -Ka -un -kma'a -a'a "bhuo'a d', -kma -kaa -un -bonyunyc' d'! ²⁰ Nyukpasudraa 'm' na: Gba -nu, 'un -kpun 'n' -l' "yi 'wee. Leele 'un 'ke nu -l're'e? ²¹ 'Le Zezii na: -Bho -un 'b' ti, -un 'ke 'e "tiinamu nyni, -a'a 'gagal' -un 'bhle'a, -a'a -p'alu kpun'a ti a, mu, po 'ya 'wee 'p'el' 'le -un 'ke 'ya m'k' "puanmu "yiti' gblee. -Bho -un nu -kaa a, 'lemnu -a 'ye-e "k'gwletin'e 'bho -Lagc' k' 't'roli. Ebe 'mne, 'l'nn'e bhle'e 'nyn', -e -zi'e 'k' 'kmu 'mu'a 'gagal' a kle. -Bho -un -po nu 'p'el' a, yi 'un -ke -un 'ke -na.

²² Nyukpasudraa 'm' n' k' wlu 'mne 'k' k' 'gwlu -nyni 'n' -k' li, k -kma'a-a "yigbeyi, k 'ye mu, -skedmaa, k 'ga-o' o tenyl. ²³ 'k' mu'a a, 'le Zezii na *i' -namu -bod' : -Yee! -Ziad' 'un- l' za'a amu -bod' 'mu, nyc -k' 'bhle'a 'ga-gal' a -dadudu -k' -ke -p'alu kpun 'l' ti, -Lagc 'ke k' -k, e ku -kaa w'k' 'ya! ²⁴ 'l' -l' 'tmu' o amu-e -l'ree, nmiklagba 'ke 'bho "bhietoope "yi -zi -n', e 'ku-o w'k'. 'Gagay' a -p'alu 'ke k' 'gagal' "yi -k' 'le -Lagc 'ke k' -k, e 'ku-o w'k' tenyl -l'ree, e 'ye nmiklagba'a 'bho "bhietoope'a "yizin'e -zi. ²⁵ 'k' -namu 'm' n' k' wlu 'mne 'k' k' 'mu -u ti 'le un na: -Bho e -n' -kaa 'mu 'le, "lemnu nyc k' k' 'ke 'pun 'bho -Lagc' k' "yigbeyi'a? ²⁶ 'k' -gbu 'nu ya, k na: 'l'nn'e e -n'e, nyunyc -bod' e ku'o w'k'. 'Bho -Lagc -bod' e se w'k'ku. 'Bho -Lagc -bod' l'e-e 'ka w'k'ku, 'e l'e-tu se -n'.

²⁷ 'k' 'le' e -kaa 'le *Pi'e' l' 'ye wlu 'mu' "luo 'le k' na: Zezii, -un 'ye li-k, -a'a d' -a "tayi'e -a'ba l' a kle "yiti 'le -a -ke -a na'o. Koo -abu-a'a d' 'ke 'mutinun' a? ²⁸ 'Le k' na: -Ziad' 'un- l' za'a amu -bod' 'mu, 'le 'unmu *Nyunyc' k' "Yu'a 'nyn' a "yibh'e' e 'mu, -k' -ke ti 'un- l' 'ye'a 'kmlre 'li'a l' a kle -k' mu, 'bho 'm' n', -ka a -n' a -bue 'y' k' 'un -ke a -na a, 'ka-a abu-u 'ye 'nyn' 'wlu mu -lue -lue 'le 'un -ke a 'ke l' -k' 'le a 'ke *Izray'e' l' a 'ce -bue 'y' k' 's'cn -zige -tu. ²⁹ 'Le nyc -y- "tayi'a k' "bhlegbo -ke k' -kpu "yiti, -k' sie'a k' -gl'gbaw'ny' a nyu, k 'lotu'a "nynuu o, -tita o, k' 'lotu -ke k' "yreet' o, -bho k' -tb'e l' -nu -ke nyu -nuu "kpi 'an d', -zeg'e -Lagc -k' 'ye k' "l'ruli-nu mu, e -n' -k' -k' "yirili, e 'ye l' -y' k' -tb'e' e "kpi -zi, 'le k' 'ke 'bho "si, tin'e' z'e' se'a "tiinamu 'bhle, k 'ke e 'ye. ³⁰ Nyu -y' 'ma-a k' 'kmu 'mu 'nyn' b'hemukl'gb', 'le nya 'wla 'wa -dadudu-u 'ye-e 'bho -Lagc' k' "yigbeyi bhuhunyu "du -mu. 'Le, nyu -y' ma 'ka-a bhuhunyu, 'bho -Lagc' k' "t'roli, 'wa -dadudu 'ke 'bho k' "yigbeyi 'nyn' b'hemukl'gb' "du.

-Kpaalbhuzemu

20 *Zezii po'a wlu 'mne ti a, k 'po-o 'yi -lue 'bho lbhunumu "kpi 'le k na: Le -ke -Lago k' nyu'a -ka k' g'g'g' "yiti, 'lnne 'ka-a: -Kpaayowli -lue 'da-o'o z'w'z'w'yi, k 'ye lbhunumu tib'namu mu, un 'ke 'k' -lololol 'z'z'ti 'bhuse. 2 k 'ye 'u a, k -ke un bhaga'o z' -lue 'z'z'z'z' m'kni "kpi. Wlu 'bhxe'e 'mu 'le k 'ye u 'le lbhu "yi kpa. 3 -Drumayruv'laan 'mu k -ka mu 'bho lbhutib'k'mu'a "l-rugbuunamu, nyu -lruu -n'le-e 'bho, un se le nunamu -n'le. 4 k na: A mu a 'ke 'le 'an -k'paa 'mu lbhu nu 'le 'ln 'ke amu -ka -z'eg'eka "pele, 'le un 'ye mu. 5 'Yru nyi'a "duu 'mu -k'paa'owli 'mno 'da-a'o k 'ye -kaa nu -lrre. 'Le 'Jiazzyruk'lagba 'mu k 'nu-o -kaa -lrre. 6 "Jiazzyru mu'a 'yiti'tepo mu, 'ka-a k nu'o -lrre, k 'ye gb'k'mub'hw'kmu -ye. k dede 'nu-u ti: Leedi a -see lbhu nu 'le glu-u gw'e'e? 7 'Le un na: Ny' -see -amu lbhu "nyu'a di mo'o. 'Le k na: A mu 'le 'an -k'paa 'mu a 'ke lbhu nu.

8 "Jiazzyru'a -gb'ktu -ce'e 'bho, -k'paa'owli 'mno 'la-a 'k' "k'w'g'w'iyiboyi k "pele'a nyu-u nu'a lbhu, k na: 'La lb-huzemu 'le -ln 'ke u "p'ele. Nyu-u 'bh'k'k' gb'k' mu, 'nyaa nu 'mu, 'le, -yu 'nyaa'a 'bho, -ln 'ke u "k'p' 'yi-g'w'e -n'le. 9 "Jiazzyru 'tep'o'a 'yiti, nyu-u yi'a 'ye-e 'wa z' -lue 'mu m'kni. 10 Nyu -yu yi'a lbhu 'mu see 'ye'a nyu 'mnu li, ubu na un-u 'ye 'ko-o 'yidiem'kni 'ye -mu. Un mu'a 'le -gb'k' mu, -ka -lue 'mno 'ka-a un 'ye'o -lrre.

11 'Bho m'kni 'mnu'a k'p'nnamu nyu-u -gw'e'e glu 'k'paa-k'p'aa'owli di 'yi, na: 12 -A-bu sia'a 'yru'w'k' mu, leedi -a -ke nyu-u yi'a 'traamu 'bhxe'e m'kni 'mu'a? 13 'Le -k'p'aa'owli 'ye -kaa 'wa -lue 'yi'l'e: 'ln bha, 'ln -see -ln-mu 'yrabha 'li -po. -ln 'ka lbhu 'yi kpa, m'kni -a'a "b-huo 'k'w'k' 'yi, 'lnne 'ln "ny'le -lnmu, 'k'la -ko? 14 "Luo -a'a m'kni 'mu, -ln 'ke mu. Ny' -y' yi'a -laa -lreeka a, -ka -ln 'ye'a, 'ka-a k 'ke 'ye. 15 'An "bh'uo'a 'yig'lem'kni, -ka 'ln 'k'w'k' ti, 'ka-a 'ln 'ke e nu -ko? 'An di'a "yri'linm'ce'e "munyn' -a nu'a?

16 'Le Zezii na: A -gblee, -ka e zi'a 'bho nyu 'mnu'a "k'p' -ka -lue 'mno, 'bho -Lago k' damu, 'ka-a e 'ye 'mu-nu mu. -Klagba -ke -toope -see -n'le yi. E -se 'bho 'wa lbhu'a "yig'w'lekamu, -z'eg'e -Lago 'ku u "l'rulinu, e 'ke "y-i'bh'e 'le e 'ke gb'k'mub'hw'kmu'a n'e 'mu-z' -ko, 'le e -se 'wa gb'k'mub'hw'kamu k 'ke 'wa -z'eg'e "y'i"pli -ko -lrre.

*Zezii'a 'mem'e -ke 'k' glus'ce'e di'a 'muz'e'e k'pe tanne 'ka-a

(Maakt 10:32-34; Luukt 18:31-34)

17 'l' zi'a -kaa a, *Zezii -ke 'k' -namu 'k'paa -jeyi, un-u 'mu-o Zelizal'emu. Un -n'le munamu, k -ke 'k' -namu -ce'e li. Un -n'le -nanamu 'le k' -k' 'tmu'u nu'o: 18 A -gblee, 'le Zelizal'emu 'k' -a -n'le'a munamu, 'lnm'k' *Nyuny'k' "Yu, 'le 'mno 'le-e un-u 'ye 'lnmu nyu -jeyi "ny' -n'le mu, * -Lago k' 'sragazamu'kl'gbl -ke 'k' gba'a yibomu 'we un-u 'ye 'lnmu -jeyi "ny' mu. Un-u 'ye-e 'lnmu di "k'p' "duu -mu 'le un 'ke -kaa 'le: k 'ke 'm'e mo'o! 19 "L'kpu -n'le'a Zelizal'emu, -u se'a -Lago yibo, 'lnnu un-u 'ye 'lnmu -jeyi "ny' mu. Ubu 'mnu-u 'ye-e 'lnmu 'c'ce -mu, un-u 'ye-e 'lnmu "se' -mu, 'le, tu -ke "yri un-u 'lbha n'le'a "ku, un 'ke 'lnmu 'bho k' 'le 'ln 'ke 'm'e. -Bho 'ln

'm'e, -bho un nmaze 'lnmu ti, 'an 'm'ew' tan'a z' -Lago 'ke 'lnmu glu -za, 'ln 'ke ti-n'le -lrre. 'Ka-a Zezii 'lu 'u "yi.

Zaaki -ke *Zaan'a 'lotu'a bhadowli

(Maakt 10:35-45)

20 'Bho 'mno k, Zebedee'a "yreeti, Zaaki -ke *Zaan -ke 'wa 'lotu 'ny'ni-e *Zezii li, un 'yi-e 'z' 'bho 'k' w'k'ny 'le 'wa 'lotu 'ke k 'le 'yb'haa. 21 k na: Leele a 'yb'ha'a? 'Le un na: -Bho -a'a nyu'a -k'w'k' nyi'n'ny' a, 'w'k' an "yreeti 's'k' -n'nu, 'bho -a'a 'z'k'ny'kl'gbl -u 'ka -lnmu "yi k'k' k, un 'ke u "du 'le un -ke -ln 'ke nyu -k'. 22 'Le k na: Le a-a 'yb'ha'a, a yibo 'e 'z' 'n'le? 'Le k 'ye 'wa "yreeti gbo "bhiti, k na: 'ln- l' dede-e amu ti, -ka 'ln- l' 'ye'a 'k'leyee 'mu -zi -n'le mu 'le 'ln 'ke 'm'e, a 'bhxe n'e 'n'le? Un -n'le 's'k' na: -A 'bhxe n'e-o'! 23 'Le k na: -Ka 'ln 'ka 'k'leyee 'mu -zi -n'le 'le 'ln 'ke 'm'e, 'ka-a a 'ke e 'mu -zi -n'le 'le a 'ke 'm'e. E -n'le'a -kaa 'mu a, 'bho le -ye a 'yb'ha'a -laa'a damu, 'ln se 'bho 'e "k'p' wlu 'bh'le, -bho e -se -Lago -n'le -lue 'l'ln. 'An 'z'k'ny'kl'gbl -u 'ka 'lnmu "yi k'k' k, 'le 'ln -ke un 'ke nyu -k'k' k, k -z' -u 'u-u 'bho see.

24 *Zezii'a -namu -bue -yu -sie'a 'bho 'k'w'k' wlu 'mne 'k'k' k, un -po'o-o u-bu 'lotu'a "ny'ny'ny' 's'k' mnu 'ce -k'wa, 25 'le k 'ye 'wa 'wee 'la k 'ke u 'tmu'u 'le k na: A yi-bo'o-o 'bh'k'k' a -yowli "we 'bh'le-e nyu 'wa w'k'z'ika 'le 'wa ny'kl'gbl -u nu 'n'le 'bho nyu "k'p' w'k'ny'e. 26 A-bu -yu, 'le a'ba "klumu 'e 'l'etu'a -nu-e -le! 'Le a'ba "klumu ny' -y' -k'w'k' ti k 'ke a'ba -k'lagba "du, k "du 'bho a'ba k'le k'plo'k'plo 'le k 'ke a'ba 'z'k'ny'kl'gbl -u "du. 27 -Y' 'k'w'k' ti 'le a'ba "klumu -lrre k 'ke amu -k'k' k, k -ya 'k' 'bh'uo 'z' k 'ke a'ba k'le'e 'geyik'p'aa' "du. 28 'lnm'k' *Nyuny'k' "Yu, 'ka-a 'ln -n'le-o -lrre. E -se nyu 'ke 'lnmu lbhu -bod' nu, 'e di 'ln yi 'k'w'k' k'mu 'mu -ko; 'ln yi-o'o 'ln 'ke nyu lbhu -bod' nu 'le 'ln 'ke nyu "we'a -z'eg'e di 'm'e. -Bho 'ln 'm'e e, 'bho -Lago k' "yig'beyi "ny'ny'ny'idi k'p' un 'u 'geyie 'mu, 'ln 'ke u 'le 'l' mu zetie. 'E di 'ln yi'e 'k'w'k' k'mu 'mu.

*Zezii 'puun'o-o 'm'k' 's'k'

(Maakt 10:46-52; Luukt 18:35-43)

29 A -gblee, *Zezii -ke 'k' -namu -n'le -gw'k' un-u 'la'a Zelikoo 'mucenamu 'le nyu'a -dadudu-u na 'k'kli. Un mu'a gw'k' ti-gw'e mu, 30 "m'k' 's'k' -de'e-e 'bho -jol'w'k'ny' ti. Un 'w'k'k' 'k'w'k' Zezii -n'le'e zinamu, un -n'le 's'k' "w'k' -n'le-e -dalue 'le un na: -A'ba -K'nyi Zezii'k'! 'Bh-lukpayowli *Daviid'la "nayu'k'! 'Ye -a'ba ngaze k'k'! 31 'Le nyu -u -die'a -kaa 'mu -u -n'le'a 'bho -nanamu-u 'kaa 'nu 'mu: -k'k' A 'b'k' z're ke! 'Le un 'ye 'bho 'k'paa -lrre un 'ye "w'k' teny: -A'ba -K'nyi Zezii'k'! 'Bh'lukpayowli *Daviid'la "nayu'k'! -Alele! 'Ye -a'ba ngaze k'k'! 32 Zezii 'k'w'k' 'wa wlu 'k'w'k' k, k -nyna'a-a ti 'le k 'ye u 'la: A yi! Un yi'a a, 'le k 'ye u tidede: Leele a 'yb'ha'a 'ln 'ke amu -bod' nu'a? 33 "L'k' 's'k' mnu na: -A'ba -K'nyi, -a 'yb'ha-o'o -a'ba "yri 'ke kati. 34 k -gb'k' nu ya, ngaze 'lb'k' -k' o teny 'le k 'ye 'wa "yri li'tu un 'ke ti'ye. 'Bho -gb'aa -lue 'mu nyu 's'k' mnu 'pun-o'o 'le un 'ye 'bho 'k'paa un-u na 'k'kli.

*Zezii 'nyini-e Zelizalæemu

(Maakt 11:1-11; Luukt 19:28-40; 'Zaan 12:12-19)

21 *Zezii -ke *k' -namu -n'le-e -bhla 'le Zelizalæemu -jeyi. -Bho nyc 'ke Zelizalæemu mu, -gwls -lue -a zi'e li. Gwls 'mnæ'ε 'nynt-l' mo-o 'Bεtfazee. -Ggɔg un-u 'la'a Oliviee'a -gɔgɔ, 'le 'ε 'troll -bhoga, 'le-e ε-bε gwls 'mnε -nt'o. -Da Zezii -ke 'k' -namu -nt'a 'le nyninamu 'le 'k' 'ye 'k' -namu'a 'klumu'a nyu 'sɔn 'tmuu, 'k' na: ² A mu 'bho -gwls -nt'a 'bho -a'ba nya 'mu. -Bho a -ka 'bho panamu-u mu, a-a 'ye 'bho-o -sokofalegbuda -lue -ke 'ε 'lotu -yε -mu. -Bho a nyini li, a bɔti nɪ ti, a 'ke 'l' unmu -ya. ³ -Bho nyc dede amu ti 'le 'k' 'ke -kaa 'lε: Koo a 'ke 'l' -nyina -ε -ke dɪ a-a bɔti 'nɪ ti'a?, a na: -A'ba -Kɔyi Zezii 'ybhɪ 't'o. -Bho 'k' gwε 'yi 'le 'l' 'ke 'le -yε. 'Le 'k' 'ke amu 'y-iti' 'tayi a -ke 'l' 'ke yi. ⁴ ('Bho-o, wlu -Lagɔ'k' wlu'a 'muti-zayi un-u 'la'a Zakalii 'cnɪ'a see, 'ε 'yri'a 'bɪ 'wlu -nt'o, 'k' na:

⁵ A 'tmuu *Siɔnkɔmu (Zelizalæemukɔmu): A -gblee, a' -ba 'bhluɔkpayowliklagba 'yi-e amu -bodɪ 'kɔkɔkɔka, 'k' 'ya-a 'bho -sokofale 'kpi, 'k' 'ya-a 'bho -sokofalegbuda'a 'kpi.)

⁶ A -gblee, Zezii'a -namu nu'a -kaa, un mu-o'o. -Ka 'k' 'lu 'u 'yi 'tɪn, 'ka-a un nu'o, ⁷ 'le un -ke -sokofalenu-e 'ε 'yu 'ye yi, 'le un 'ye 'bho 'ya 'kpi 'wa 'yrii tistro 'le Zezii 'ye 'bho -sokofale'a 'yu 'kpi ti-de. ⁸ Nyu-u -nt'a 'bho, 'wa -dadudu 'sro-o 'wa 'yrii 'bho -jolɔkpa 'yi ti 'le -lruu-u cε'ε tui'a titivan 'le un-u popo 'nɪ -jeyi ti. Un-u nu -l'o Zezii'a 'yibhεεε'ε kamu. ⁹ 'Le, nyu'a 'plan-a na'a 'le 'k' nya -ke -yu na'a 'k' le, un-u po'o wlu yayi 'le un-u 'lε'ε -kaa:

'Bhluɔkpayowli *Daviidɪ'a 'nayu'a 'nynt 'bhε 'yi'kɪ! * -Lagɔ'k' Bhozayi -k' 'puun'a nyu, 'tɔnɔ -nt'e yinamu. -Lagɔ -wunna 'k' 'niti 'k' -Lagɔ -nt'a 'le yaku 'li'a 'nynt 'bhε 'yi'kɪ!

¹⁰ Zezii nu'a -muua! 'k' pa'a Zelizalæemugwls, gwls 'k' 'wee -nyina'a-a yayi ti. 'Le nyu-u dede'e -dede ti: Nyc 'kɔk ma'a? ¹¹ Nyu -ke Zezii na'a na: -Lagɔ'k' wlu'a 'mutizayi Zezii, Galilee'bhluɔkpa 'kpi'a -gwls un-u 'la'a Nazalæeti'a -deyi mo'o.

*Zezii 'pa-a *-Lagɔ'k' bubɔbhlegbo

(Maakt 11:15-19; Luukt 19:45-48; 'Zaan 2:13-22)

¹² A -gblee, *Zezii 'mu-o 'le *-Lagɔ'k' bubɔbhlegbo. 'k' -ka 'le-e nyini, nyu -nt'e-e 'le 'pɛlu -po -nɪnamu. U-bu nyu 'mnɪ, un -ke nyu-u de'a li, 'le 'k' 'ye 'u tinu. Nyu-u zizia'a 'Wlomεε'ε mɔni *Zuifu'a nε 'yi, 'k' 'ye 'wa -klugbɪ 'ceti, nyu-u po'a -kpakpɪ 'pɛlu, 'k' 'ye 'wa kpi tipopo, ¹³ 'k' 'ye 'wa klε 'tmuu 'le 'k' na: 'Le -Lagɔ'k' 'kɔkɔ 'li -kaa -Lagɔ 'lε'o: 'An -budu-u 'mo-o -budu -yε -ke 'li nyu 'ka yi un 'ke 'l' unmu *wɔn gbo po. A-bu -yuu, 'le-e a-a yi'o, a-a 'lbha nɪ'e nyu 'yrabha 'mu, a-a 'yri'e 'wa mɔni'a!

¹⁴ l zi'a -kaa a, 'mɔm -ke topomu 'nyini-e Zezii li 'bho -Lagɔ'k' bubɔbhlegbo 'le 'k' 'ye 'u 'puun. ¹⁵ 'k' 'puun'a 'g-wizimu 'mnɪ, 'yreetɪ -l -nt'a 'bho 'wɔ-o'o, un-u 'nu-o: 'Bhluɔkpayowli *Daviidɪ'a 'nayu, *-Lagɔ'k' Bhozayi Zezii'a 'nynt 'bhε 'yi'kɪ! -Da *-Lagɔ'k' 'sragazamuklɔgbɪ -ke *k' gbayibomu 'ye'a *wɔnkult 'k' nu'a li 'le un 'wɔn'k'

'yreetɪ'a 'wɔwɔwɔwɔ 'mnɪ 'kɔ'k' un 'kpa-a 'cε 'mu. ¹⁶ Un na: Zezii, -ka 'yreetɪ 'mnɪ 'lε'ε, -a 'wɔn -l' 'kɔ'k' 'k' na: Kɪn. Wlu -ε 'cnɪ-ε'ε 'le -Lagɔ'k' 'kɔkɔ 'li -ε nu'a -ntmɔ -za'a 'yreetɪ -ke 'yreetɪbliin 'nynt'a 'yibhεεwlu 'mu, 'le ε-ε yi nɪ'e 'wa wɔn 'mu'a?, ε-bε wlu 'mnε, a -see ε zrε ke? ¹⁷ 'Le 'k' 'ye 'u 'kpi-tbhε 'le 'k' 'ye 'da, 'k' -ke 'k' -namu 'ye -gwls wa-a 'la'a Bεtanii mu. 'Bho-o un 'mu'o.

*Zezii 'bhla-a figieetu -lue gbo

(Maakt 11:12-14, 20-24)

¹⁸ 'k' zi'a a, -drumasrɪn *Zezii -ke *k' -namu -sɔ'k' -k' Bε-tanii. Un -nt'a Zelizalæemu le -munamu, 'mu 'lbhɔ -k' o. ¹⁹ 'k' -gbu'a 'bho -jolu wɔnli, tu -ke 'bhi un-u li'a a, un-u 'la'a figiee, 'k' 'ye -ε li. 'k' nu'a -kaa, 'k' -pa -nt'e-e 'bho 'ε 'zɔ, 'k' 'ke 'bho -gbu, -bho 'k' bhεε 'ke ε 'bhi'a 'digbi gbɪ ya 'yee. 'k' popo'a 'le 'ε ya, 'k' -see 'le 'bhuo -lue 'tɪn 'yee, wɔn'a 'sε-ε bhɪ'ε ti -lukuluku!, 'le 'k' 'ye tu 'mnε gbobhla, 'k' na: -A'a -tro 'tɔ 'bhi -le 'kɔmukɔmu! -Nɔkɔ-toope zi'a a, tu 'mnε -ke 'ε wɔn bhete'e gbo, 'l yε-o'o.

²⁰ 'k' -namu 'ye'a 'na li, wɔn 'mu -u ti, 'le un-u nu'o: Zezii, -a 'ye-e li'a! Tu -un bhla'a gbo, 'bho -nyayiza ε 'mε -nt'o. ²¹ 'Le 'k' na: -Ziadɪ 'nt-l za'a amu -bodɪ 'mu, -bho a'ba -pɔk se 'kɔk, 'le a 'ke -Lagɔ 'gwɪde, -yε 'lɪn nu'a -laa figieetu 'lɪruli, ε -se 'ε -klaabolε'ε 'sε a 'ke nu -ko. Lε-ε -kmu'a 'yi 'bho nyu 'wee'a 'yigbeyi, a-a 'ye -ε -nu -mu, ε -see amu wɔnyɪ ti-nyina yi, lε'o lε-ε 'ye-e amu 'kɔk -mu. ²² -Bho -nt po *-Lagɔ wɔn gbo 'le -nt 'ke 'k' lε 'ybhaa, de 'gwɪ na 'k' wɔn-o'o 'k' ε -ntmu 'nyl, 'le 'k' -k' 'nyl 'ε -ntmu -ziaka.

Doo *Zezii'a wɔnkus 'wlu'a?

(Maakt 11:27-33; Luukt 20:1-8)

²³ A -gblee, *Zezii -ke *k' -namu 'nyini-e Zelizalæemu 'le 'k' -ke un 'ye 'bho *-Lagɔ'k' bubɔbhlegbo pa. 'k' nu'a -kaa, 'k' 'kpa'a 'bho-ε 'k' -k' nyu. *-Lagɔ'k' 'sragazamuk-lɔgbɪ -ke *Zuifu'a -zigletumu -lruu-u -nt'a 'bho 'nyini -k' li, un 'ye 'k' tidede, un na: 'kɔk -ke 'bhuo-o 'nyl'e -ntmu 'yifɔε 'le -a sta nɪ'e -kaa nyu'a? Yɔk lbho'o -ntmu'a?

²⁴ 'Le 'k' na: ε -nmɔk -k' 'yrili. 'lɪn-l dede-e amu dɪ -lue ti: -Bho abu 'du ε 'kpi a, 'lemnu nyc -k' -ke 'nynt 'mu 'nt-l nu'a -kaa a, 'mna-a 'si -k' 'nynt. ²⁵ 'lɪn na, *Zaan Batiisɪ -kɔk 'le, 'kɔk -ke 'bhuo-o lbho 'k' 'le 'k' -k' *batizee'e nyu'a? -Lagɔe, -ale nyunyu? 'k' wlu 'mnε cru -u'o, 'le un-u 'kabha'o, un-u nu'o: Koo -a 'ke 'lε 'ya-a? -Bho -a nu -Lagɔ lbho 'k' o, 'k' 'ye-e: 'Lemnu 'an 'kpidɪ 'k' -za'a 'mu, leedɪ a -see 'l' gwɪde 'ya? -nu -mu. ²⁶ -Bho -a nu: Nyun-yu lbho 'k' k, ε -see nyu-u -nt'a 'bho 'tu -nu yi, -εkedɪ-maa, 'wa klε 'de-e 'gwɪ 'Zaan Batiisɪ 'mo-o -Lagɔ'k' wlu'a 'mutizayi -ziaka. 'Le koo -a 'ke -nyina'a? ²⁷ 'Le un 'ye 'k' -kaa 'yi'lε, un na: -Yɔ 'ma-a 'Zaan Batiisɪ, -k' lbho 'k', -a se 'k' yibo. 'Le 'k' na: ε -nmɔk -k' 'yrili, -bho ε -nt -kaa 'mu, 'lemnu, -k' lbho'a 'ntmu, 'mna -see 'k' 'nynt 'si yi.

'Yreetɪ 'sɔn 'kpi'a 'yi

²⁸ *Zezii po'a wlu 'mnε ti a, 'k' 'po-o 'yi -lue, 'k' na: Koo a-a popo'o dɪ -nεε 'kpi 'gwɪluti'a? Nyukpasu -lue 'bhle-e 'yreetɪnyukpasɪ 'sɔn. 'k' na 'wa -lue -bodɪ: Mu 'le 'an

-kpa'a mu -ln 'ke lbhu nu. ²⁹ "Yu 'mno na 'k -tita -bodt: 'ln se 'le 'bhe. D -nt'a 'bho -daan, k popo'a 'gwloti k -sok 'mu-ε 'le k 'ye lbhu 'mu mu 'le 'k -tita'a -kpa'a 'mu, ³⁰ 'le nyukpasu 'mno 'ye 'bho 'k 'yu'a 'sokno -ye 'le k na: 'An 'yu, mu 'le 'an -kpa'a 'mu, -ln 'ke lbhu nu. Dk na: -Ao! D 'wkn-o'o bhebe k -see da mu. ³¹ 'Bho un -n 'sokno 'klumu 'le, kku, nu'o 'k -tita'a 'gwloti'a? Nyu 'm-nu na: -D nu'a: "Kluu, 'le k 'ye'a mu, 'toko mo'o. 'Le Zezii na: -Ziad 'ln-l za'a amu -bodt 'mu, 'nyinyidit'a numu *lapoozamu -ke 'wulumu-u 'ye-e amu 'yi-zi -mu 'le -Lag 'ke u -k. ³² A -gblee, *Zaan 'yi-e amu -bodt 'le k 'ye amu -Lag 'k 'yisrɛjolu da -t 'le a -see k 'gwlide. 'Nyinyidit'a numu lapoozamu -ke 'wulumu de 'k 'gwli. A 'ye'a -kaa lu'a klɛ li, 'le a -see a'ba 'nyinyidit' 'yiyibo, a -see -Lag 'gbo 'bhiti a 'ke k 'gwlide'a!

*Zezii na *Zuifu'a -klɛgti 'mo-o lbhuzemu 'bhle'a nyant

(Maaku 12:1-12; Luuku 20:9-19)

³³ A -gblee, *Zezii na: A po 'yi -lue -lrɛɛ -lokui!
-Kpaaduyi -lue-e 'du'o 'k -kpa'a. Tui-i tro'a 'bhi un-u 'la'a lezɛɛn, 'unni k -lo'o. 'Ya 'bhi nyu-u nu'o duvɛɛn 'mu. -Kpa'a 'mne, k -po 'ne-ε -gbatt 'yrili, 'le k 'ye -dedeyibhie cɛ, k 'ye ε lasoo tri 'le un 'ke 'le 'ε 'limu 'ya 'bhi vltɔ -n 'le un 'ke 'l 'ni 'mu -za. D 'po-o 'bho 'tide 'lru -popo 'le un 'ke 'bho -kpa'a li-fuo -n. D nu'a -kaa a, 'le k 'ye ε lbhunumu lisie, -bho un -zɛ ε, 'le k -ke un 'ke 'gble, 'le k 'ye 'mu-s, k 'ye 'le nya 'laga 'mu mu. ³⁴ 'Ya -zazank nyini'a a, k 'lbho-o 'le lbhunumu 'mnu gbo 'k 'gbaplemu un 'ke 'k 'nyl, un 'ke 'l 'le k gbo kpa, 'le un 'ye mu. ³⁵ Un nyini'a a, 'unnu un kpun'o kwa 'mu ti, un 'lbha'o. Un 'sɛɛn-ε -lue, -lue 'mɛ-ε'o k -sie'e-e -gwlii 'mu 'le un 'ye tannk -digbi 'mu 'lbha k 'ye 'mɛ. ³⁶ 'l zi'a -kaa a, 'le -kpaayowli 'mno 'ye 'k 'gbaplemu -lruu-u -die'a 'yi lbho. Lɛ un nu'a -tanyinyu 'lru'li 'tun, 'unne un nu'o -lrɛɛ.

³⁷ 'k 'gbaplemu'a klɛ -gwɛ'ε 'bho ti, -kaa k-k popo'o -kaa 'gwloti: -Bho ε 'du 'an 'bhuoka'a 'yu, un-u 'ye -k 'bho 'du -mu. 'E dl, 'bho gbo 'mu 'bhoknamu, 'k 'yu'a 'dɛ -lue -ke dl k -kma'a, k 'ye k lbho, ³⁸ 'le k 'ye mu, k 'ye nyini. Un 'ye 'k 'yri a, -kagbe 'wa 'sɛ bhaga'o: 'Le nyaka 'wla -k 'ye'a 'k -tita'a -kpa'a 'kpi -zi mu, 'unni 'ka-a. 'E dl a-ba 'lbh k k 'ke 'mɛ, 'lemnu -kpa'a 'mne ε, -a-bu 'ye ε 't -k mu. ³⁹ D-k 'yu 'mno, 'unni un kpun'o kwa 'mu ti, un -ke k 'ye -kpa'a 'mne le po 'le un 'ye k 'lbha k 'ye mɛ.

⁴⁰ 'Bho wlu 'mne'ε 'kpi, nyu-u po 'k -lokui, Zezii dede -n 'nu ti: -Bho -kpaayowli yi 'le, koo k 'ke nyu 'mnu -ny-na'a? ⁴¹ 'Le nyu k po'a dl gbo na: -Kpaayowli -see 'wa ngaze 'ye yi, k-k 'ye-e nyanubhlemu 'mnu 'lbha -mu un 'ke 'mɛ, 'le k 'ke 'k -kpa'a nyu -lruu lisie. -Bho lezɛɛnbhi'a -zazank nyini, -u 'k k 'k nɛ 'nyl, 'unni k 'ke ε lisie. ⁴² Zezii na: Wludie -gbɛ -ε 'cnl-ε'ε 'le -Lag 'k 'kɔgtu 'li, a -see ε zrɛ? E 'lɛ-ε -kaa na:

Sukpu -budupomu -ba'a, un nu'a ε se 'yrili-nm k un po'a ti, 'ε 'bl-l 'ye-ε'o na 'unne -nm k 'yrili, -ε -zi'e stkp 'wee. Ebe 'mne, 'unne -a'ba -kɔyi -Lag 'nu'o -ε -nm k 'yri 'kpi ti 'bho -a'ba 'yigbeyi.

⁴³ Zezii 'lɛ'ε -kaa: 'E dl 'ln-l wɛ 'l amu 'yiti. -Bho a se a'ba 'nyinyidit' 'yiyibo 'le a 'ke -Lag 'gbo 'bhiti a, k -see amu -k yi. 'Sesinyu 'k 'bho 'du, 'unni k-k 'ye -k mu. [⁴⁴ 'Le k 'ye 'bho wlu -lrɛɛ k, k 'ye 'yi po, k na: 'ln k-k sukpumuaklagba -lrɛɛ: Nyk-k 'ga'a 'bho sukpumua 'yriti, k 'jra-a li. 'Le, -bho ebe 'gk 'kpi ti, ε-ε wa 'k ti.]

⁴⁵ A -gblee, *-Lag 'k 'sragazamuklɛgti -ke *Falizɛɛn 'wkn 'k 'yi 'muti, 'le un yibo'o -ka k 'si 'u 'nyl. ⁴⁶ 'ln-n 'bhle'e 'nyl'a dl un 'ybha'o un 'ke k kpun. Nyu-u zi 'k gbo 'k -Lag 'k wlu'a 'mutizɛ'ε kamu, un -die'e-e 'yi. Nyu 'mnu'a 'yidie'ε -fanu 'lbhu u'o, un 'ye k 'yiti' 'tayi.

'Nynokpagk 'kpi'a 'yi
(Luuku 14:15-24)

22 A -gblee, *Zezii 'kpa-a 'bho -lrɛɛ 'le 'yi 'mu, k-k 'tmu nu'e nyu-u po 'k -lokui, k na: ² Lɛ -ke -Lag 'k nyu'a -k-k kɔgtu 'yiti, 'unne 'ka-a: 'Bhlukpay-owlɛklagba -lue 'du-o 'k 'yu-u kpa'a 'nyo k 'yi. ³ D gwɛ'ε pipia 'yi, 'le, nyu k 'la'a, k 'ye 'le u gbo 'k lb-hunumu lbho un 'ke linamu yi. (A 'ye li-k, -budu -ke 'li nyu 'mnu-u 'ye'a -li -n mu, gbanu'a -dadudu k de'e 'bho 'ε wkn yi ti. -Bho ny 'ke 'le pa, 'le k-k za'a 'bho, k-k pa'a 'mu.) A -gblee, -ka un -die'a 'mu un -see yidit 'wkn. 'k lbhunumu 'mnu nu'a -kaa, un 'yi-e 'le 'le un 'ye 'wa -kɔyi wlu -ya, ⁴ 'le k 'ye lbhunumu -lruu lbho k na: -Bho a mu, a na nyu 'un 'la'a -bodt: -A'ba 'bhleyi 'lbha-a 'k 'nal 'bhle'a 'cna, lililɛ -gwɛ'ε-ε 'yi, a mu a 'ke li. ⁵ U-bu nyu un kpa'a wlu, 'wa dl se lililɛ 'kpi -n. Un -k-k 'mu-ε, un 'mu-o 'wa 'bhi'a dl gbo. -Lue -k-k 'mu, k 'mu-o 'k -kpa'a 'mu, -k-k 'mu, k 'mu-o 'k 'pelupolit'a -da. ⁶ -Yu -sie'a 'bho 'kpun-o 'k lbhunumu 'mnu kwa 'mu ti, un 'ye u nyant 'mu kla un 'ye u 'lbha, un 'ye 'mɛ.

⁷ 'Bhlukpayowli 'mno 'wkn 'k dl 'mnu 'k, k 'po-o 'cɛ, k na: 'Sroja, a mu, a 'ke 'kulbhamu 'mnu ti-za 'le a 'ke 'wa gwɛ 'yripo. 'Le un 'ye 'na nu -ziaka, un 'ye yi. ⁸ 'Bho k -lue 'tun 'mne 'li k na 'k lbhunumu -lruu-u -sie'a 'bho -bodt: Lililɛ -pi-ε'o 'le nyu 'un 'la'a, un -see 'k lililɛ 'mnu'a 'limu 'yigk dl, ⁹ a mu 'le -jolugblɛ -ke -jolutu 'yi, nyk 'o ny a-a 'ye'a 'ye mu, a 'k, a -ke k 'ke yi.

¹⁰ 'N k lbho 'u a, 'k lbhunumu 'ye 'le mu, un 'ye-e dl'a 'nyinyinimu -ke dl'a 'yrilimkmu, 'unni un 'gbu'o 'lru, un -ke un 'ye yi, -srul! -budu 'ye nyunyu 'yi.

¹¹ Un -n 'a linamu, 'bhlukpayowli 'pa-a 'le, k 'ke nyu-u yi'a 'ye. D -ka 'le-e gbu, nyk -lue se gbanu 'mu'bhle.

¹² 'Le k na: 'ln bha, koo -mmk pupa'a 'muti 'le -un se gbanu 'mu'bhle'a? D-k nyk 'mno 'nu-o blenyi, k -see wkn -wlu. ¹³ 'Bhlukpayowli na: A kpun k, a san 'k bh -ke su, a 'ke 'k 'le 'piemu 'knyre -n 'a 'vuto. Lɛ -ke ε gɔgtu 'yiti, 'ε 'k 'ka-a: Nyu-u -see'a 'wkn -Lag 'ke u -k, k-k 'ye -u 'le 'kɔgwɛkuyre 'mu 'vuto -mu, 'kny 'kleyɛɛ -ke 'vivia -n 'a. ¹⁴ A -gblee, nyu k-k 'la'a 'k 'ke u -k, un -se -sɛ. 'Le 'wa 'klumu'a -yu 'wkn 'k, k -za'a 'bho, un se 'yi-die.

4 Wɔnkugbi un-u po'o nyu. 'Le 'wa 'bhi'a 'bɔ ti un 'ke u 'mu ti-de 'le un 'ke u 'le 'ε -lue 'tɪn 'mu -kpa -nɪ 'le un 'ke u 'yi-kpɔn -lɾɛɛ. 5 Un-u 'nu-o lɛ''o lɛ-ε 'ku u 'yrili-ya. Litɔlɔ un-u nu'a, 'lɪnɪ 'ka-a: -Bɔtɔ -ke 'limu -Lagɔwɫudi-di -nɪ'a un-u po'a su 'mu -ke 'yigbeyi ti, un-u 'bhɛɛ 'nɪ-'yi. 'Le un-u tɛ'ε 'wa -vilɔbanti'a wɔndrɪ'a -wɫawɫ ti 'le u-bee'a nɪ -ke nyu -lɾuɔ'a nɪ -kaa gɔgɔ 'le nyu 'ke u 'yra. 6 -Bho nyɔklɪgbi 'du gɔ k, 'le un 'ke u 'la a, un 'ybha-o'o un 'ke 'nynɪbhlekpi ''kpi -de, 'le *-Lagɔwɫu'a 'liclaanbudu 'li un 'ybha-o'o un 'ke kpizɪgɪ ''kpi -de 'le nyu 'ke u 'yra -lɾɛɛ. 7 -Bho -die -gwɛ 'le un 'ybha-o'o nyu 'ke u 'bho ''du un -ke un 'ke 'yɪye 'le un 'ke u 'wa -tɔmukɪgbi 'la.

8 A-bu -yɔɔ, a'ba 'bɔ -kɪagba ti -le 'le nyu -kaa amu 'wa -tɔmukɪgbi 'la! -Ka a -die'a 'mu a-a 'mo-o 'lotu'a 'nynuu, a'ba -tɔyikɪagba -nɪ'e-e -lue 'tɪn. 'lɪnɔ 'mo-o -Lagɔ'kɪ 'Bhozayi -ɔ 'puɔn'a nyu. 9 'Nɔkɔgɛ 'bhlukpa ''kpi nyu-u 'bɔ'kɪ ti un 'ke -tɪtɪ'a 'nynɪ 'bhle 'le nyu 'ke u 'yra un 'ke u 'bho 'du, 'wa nyɔnyɔtu -ke nyɔ''o nyɔ, a'ba 'laa nu 'mu -le! A'ba -tɪtɪ -nɪ'e-e -lue 'tɪn, 'lɪnɔ 'mo-o -Lagɔ -nɪ'a 'le yaku 'li. 10 A'ba 'bɔ -kɪagba ti -le, 'le nyu -kaa amu 'wa -kɪagba 'la. -Lagɔ'kɪ 'Bhozayi -ɔ 'puɔn'a nyu -nɪ'e-e -lue 'tɪn, 'lɪnɔ 'mo-o a'ba -kɪagba. 11 A -gblee, nyɔ-kɔ'kɔ'kɪ ti 'le a'ba ''klumu k 'ke -kɪagba ''du, ɔ -ya k 'bhuo ya 'le k 'ke a'ba 'wee'a lbhunuyi ''du! 12 Nyɔ-kɔ 'bhɛɛ'ε k ''bhuo 'yi, -Lagɔ-kɔ 'kɔ -kɔ, nyɔ -yɔ ya'a k ''bhuo ya, -Lagɔ-kɔ 'bhɛɛ 'kɔ-kɔ 'yi.

*Falizien 'we'a ngazemubhlenunudu
(Maaku 12:40; Luuku 11:39-42, 44, 52; 20:47)

13 *Zezii po'a wlu 'mɛɛ ti a, k na: A-bu *-Lagɔ'kɪ gbayibomu -ke *Falizien, a-a 'mo-o -mɛɛ 'sɔn wɔn 'mu 'bhlemu, -ɛkedɪmaa, -ka a-a 'lɛ'ε, a'ba nu -kaa. -Yeee! Ngazedɪ! Abu -see ti'bɔ -Lagɔ 'ke amu -kɔ, 'le, nyu-u 'bɔ'kɪ ti -Lagɔ 'ke u -kɔ, a-bu ka 'nu -budu le. 'E dɪ, a-a 'ye 'kle 'ye mu tenyɪ. [14 A-bu -Lagɔ'kɪ gbayibomu -ke Falizien, a-a 'mo-o -mɛɛ 'sɔn'kɪ 'bhlemu. -Bho a -ka *-Lagɔ wɔn gbo-o po, nyu 'ke amu 'bho ''du'a dɪ, 'ka-a a 'bhle ε'o kplokplɔ! A-a 'nu-o -bhla -kaa, 'le a-a 'lbha'a -dɪgbanyɔkpakpɪ ''yɪrabha 'mu, a-a zɔ 'u lɪ 'wee kwa 'mu. -Yeee! Ngazedɪ! 'Kla 'mɔn'kɔ dɪ, -Lagɔ-kɔ 'ye amu -zɪgle -tu mu tenyɪ.]

15 -Lagɔ'kɪ gbayibomu -ke Falizien, a-a 'mo-o -mɛɛ 'sɔn'kɪ 'bhlemu. -Ka a-a 'lɛ'ε, a'ba -na -kaa. 'Nɔkɔ 'bhlukpa ''kpi a-a 'mu-o -da 'wee 'le a-a 'ye'e -pɔkɔ'a ''yitibhitiyi -lue a -ke k -na'o. -Yeee! Ngazedɪ! -Bho a 'ye k -kaa, 'le k 'mutiyɛɛ 'mu, ''kɔgwɫɛɛ -ke 'mu a'ba 'bhi 'ka mu, 'le-e a-a ''nyɔnyɛ 'nɔ ti. 'E dɪ a-a 'ye 'kle 'ye mu tenyɪ.

16 A-bu 'ma-a -naagl'a 'yisumu -u po'a nyu ''yisrɛɛjɔlu gbo, -yeee! Ngazedɪ! A-a 'gbu-o nyu ''yrili na, -bho nyɔ -zɾɛ -nɪ *-Lagɔ'kɪ bubɔbhlegbo'a lisaabudu 'mu, k wlu -see ''yiti'si. -Bho ε ''du -budu 'mɛɛ'ε sanu, ''lemnɪ ε ''si-e ''yiti. 'E dɪ a-a 'ye 'kle 'ye mu tenyɪ.

17 -Naagl'a 'yisumu-a, a-bu se'a -naagl' bhle a, -Lagɔ'kɪ bubɔbhlegbo'a lisaabudu'a damu sanu nyɔ-kɔ ''nyɪ'a -Lagɔ ''du-o lɛ. 'E dɪ 'bho 'ya ''klumu yɛɛ ''yri kpun'o ti'a? Sanu-ae -ale -Lagɔ'kɪ bubɔbhlegbo'a lisaabudu?

18 'Le a-a nu'o -lɾɛɛ: -Gbagbu -ke ''kpi un-u za nɪ'a -Lagɔ'kɪ *'sraga, -bho nyɔ -zɾɛ -nɪ nɛ 'mu, k wlu -see ''yiti'si, 'le k 'ke 'sraganmi 'mu -zɾɛ -nɪ a, k wlu ''si-e ''yiti.

19 -Naagl'a 'yisumu-a! 'Sragagbagbu'a damu, nmi nyɔ-kɔ ''nyɪ'a -Lagɔ ''du-o lɛ. 'E dɪ 'bho 'ya ''klumu yɛɛ ''yri kpun'o ti'a? 'sraganmi-ae -ale 'sragagbagbu? 20 Nyɔ -yɔ -zɾɛ -nɪ'a 'sragagbagbu 'mu, k-zɾɛ 'nɪ-e lɛ''o lɛ-ε -nɪ'a 'bho 'ε ''kpi 'mu -lɾɛɛ. 21 Nyɔ -yɔ -zɾɛ -nɪ'a -Lagɔ'kɪ bubɔbhlegbo'a lisaabudu 'mu, k-zɾɛ nɪ'e -Lagɔ -nɪ'a 'le 'ε 'limu 'mu-ε -lɾɛɛ. 22 Nyɔ -yɔ -zɾɛ -nɪ'a yaku 'mu, k-zɾɛ 'nɪ-e -Lagɔ'kɪ -dena 'mu -da k -kɔ'kɔ k, 'le k ''si'e 'bho, -Lagɔ -kɔ'kɔ 'bho, 'lɪnɔ k-zɾɛ nɪ'e 'mu -lɾɛɛ.

23 A-bu -Lagɔ'kɪ gbayibomu -ke Falizien, a-a 'mo-o -mɛɛ 'sɔn'kɪ 'bhlemu. -Yeee! Ngazedɪ! A'ba -kpɪ 'mu'a -lolɔlɔ -srɪn'a -buɛɛ, a-bu 'bhɛ'ε 'ya -Lagɔ'kɪ ''nyɔnyɛ, 'le, *gba -Lagɔ ''nyɪ'a *Moyiɪzi, 'ya -tɔtɔlɪzɪgɪ -nɪ: ''yisrɛɛdɪ-e ngazebhɛɛɛ -ke 'mutiyɛɛɛ, a-a kpun 'nɪ 'plu. 'E dɪ a-a 'ye 'kle 'ye mu tenyɪ. 24 -Naagl'a 'yisumu-a, a-bu po'a nyu ''yisrɛɛjɔlu gbo, a-bu kuku'a 'muti 'bho lɪ-toope'a damu 'le a-a kpun nɪ'e lɪzɪgɪ 'plu.

25 A-bu -Lagɔ'kɪ gbayibomu -ke Falizien, a-a 'mo-o -mɛɛ 'sɔn'kɪ 'bhlemu. -Ka a'ba gba 'lɛ'ε, 'ka-a a-a wɔkɔ'kɔ a'ba ''kɔkɪ -ke a'ba ''be li. -Yeee! Ngazedɪ! -ɛkedɪmaa, ''yiririnaagl' -ke ''nyɔnyɔninaagl' -lɾu-lɪ ''tuu'a amu -l -ke 'mu a-a zi nɪ'a 'le a-a 'ye'a nɔm-e lililɪ, 'lɪnɪ a-a kpun'o 'plu. 'E dɪ a-a 'ye 'kle 'ye mu tenyɪ. 26 Falizien -ke -naagl' kɔ'kɔ, a zi lɪ-bɪ ''nyɔnyɔnidɪ 'mɔn'a dɪ 'bho -Lagɔ'kɪ ''yigbeyi -tanyɪ 'le -Lagɔ 'ke 'ya dɪ 'bho 'le a'ba kpɪ 'ke ''yi'srɛɛ.

27 A-bu -Lagɔ'kɪ gbayibomu -ke Falizien, a-a 'mo-o -mɛɛ 'sɔn'kɪ 'bhlemu. -Yeee! Ngazedɪ! A kɔ'kɔ-kɔ tritri-zokoeplu. 'Ya ''kpi -nɔm'kɔ-kɔ ''yrili 'le 'ya 'limu 'zɔn'o -plɔnɪn, 'le ''ku'a 'kpɪ 'wɫa'a 'le ti. 'E dɪ a-a 'ye 'kle 'ye mu tenyɪ. 28 -Ka -lue 'mɔn, 'bho ''kpiti a ''du-o -zɪgɪ 'bho nyu'a ''yigbeyi, 'le a'ba 'limu ''yɪrabha -ke ''nyɔnyɔnidɪ -lɾu ''yi'e 'le.

'Kle-e 'ye'a nyu ''kpi -yi mu, 'lɪnɪ *Zezii -za'a 'mu
(Luuku 11:47-51)

29 A -gblee, *Zezii 'lu -u -kaa ''yi -lɾɛɛ: -Yeee! Ngazedɪ! A-bu *-Lagɔ'kɪ gbayibomu -ke *Falizien, a-a 'mo-o -mɛɛ 'sɔn'kɪ wɔn 'mu 'bhlemu. A -nɔm'kɔ-kɔ -Lagɔ'kɪ wlu'a 'mutizamu -ke ''yisrɛɛmu -lɾu'u'a zokoe kwa 'mu ti. 30 'Le a-a nu'o: -Bho -abu -nɪ 'kɪ ti -a'ba ''na'a -kɔ-kɔ ''yi a, -abu -ke un -see 'kɪ -naagl' -lue 'mu-ple yi -a 'ke -Lagɔ'kɪ wlu'a 'mutizamu 'lbha un 'ke 'mɛ. 31 l -nɪ'a -kaa 'mu a, nyu-u 'lbha'a -Lagɔ'kɪ wlu'a 'mutizamu un 'ye'a 'mɛ, -ka a ''-du'a ka 'wa ''nynuu'a ''nynuu, a'ba ''bhi'a wlu 'lɛ'ε 'na. 32 'Mna yibo'o-o, lɛ a'ba ''na ''we nu'a 'bho, a -see 'ε dɪ 'bhɔ yi! 'E dɪ a-a 'ye 'kle 'ye mu tenyɪ. 33 ''Yɪrabhabhlemu-a! -Zigle -ε 'ye'a amu -kpun mu 'le a 'ke ''kɔgwɫɛk-le 'ye, koo a 'ke ε wɔn 'mu cɛ'ε? 34 'E dɪ, a po -lokui! -Lagɔ'kɪ wlu'a 'mutizamu-e nyu -Lagɔ ''nyɪ'a ''yisrɛɛ-naagl' -ke -Lagɔ'kɪ wlu'a yibomu, 'nɪ-lɪ 'ye -u amu -jeyi -po -mu 'le a 'ke tɔlɔ 'lbha un 'ke 'mɛ, 'le a 'ke -lɾu 'bho nyuyɪrlbhaatu ''yri kɔ 'le a 'ke -lɾu 'le a'ba *-Lagɔwɫu'a 'liclaanbidi 'li ''sɛɛn -nɪ, 'le, -yɔ -sie'a 'bho -u 'ye'a -ple mu, a 'ke u kli ple 'le gwɫɛ ''kpi ti -lue -lue.

a 'utnɔ *Nyunycɔ "Yu'a leyie-ε 'ye 'mu-nɔ mu. 28 -Ka -bho 'wope 'ye'a nmi'a "ku li, 'le l-ɔ "crii 'nε "kpi a, -ka -lue 'mɔ, 'bho 'utnɔ *Nyunycɔ "Yu'a leynamu, nyun-yu'a 'wee-e 'ye-e 'ε da 'ye -mu.

*Nyunycɔ "Yu'a leyinɔ
(Maaku 13:24-27; Luuku 21:25-28)

29 A -gblee, -bho 'kleyenɔ 'mɔzi a, 'yru-u 'ye-e -kpe -mu 'le -kuyre 'ke kpun 'le 'cu -see -fan yi 'le 'cudɔ 'ke 'le yaku "yi 'wɔ u 'ke 'zɔ 'kpa 'le li 'wee -nɔ'a 'le yaku "yi 'ke gbugbluo. 30 -Bho li'a kle 'mɔzi 'tɔ -kaa a, 'bho-o 'utnɔ *Nyunycɔ "Yu'a leyie-ε 'muyibole 'ke 'le yaku "yi 'da. A -gblee, 'bhɔkɔ 'wee "kpi'a nyu-u 'ye-e -kple -mu 'le 'utnɔ *Nyunycɔ "Yu 'ke 'le yaku'a -druku 'mu -yi -nɔ. Wɔnkueklagba -Lagɔ "nyɔ'a 'utnɔ, 'le ε 'mu 'utn-ɔ 'ye -yi -nɔ mu 'n 'ke nyu -kɔ. -Ka 'yru'a -vlavɔ -nɔ'a a, 'ka-a 'utn-ɔ 'ye -nɔ mu 'le u-bu 'bhɔkɔ "kpi'a nyu 'mɔ 'ke 'utnɔ li'ye. 31 Lεglɔ-ɔ 'ye-e -wɔ -mu 'le 'n 'ke -Lagɔ gbo'a -dalbhomu 'bhɔkɔ'a "kete 'wee "yi lbho un 'ke mu, 'k -nɔ -yu ɔ -za'a bho, 'le un 'ke 'wa kle 'la un 'ke u "lru'gbu.

'Bho figieetu "kpi'a -tɔtɔ
(Maaku 13:28-31; Luuku 21:29-33)

32 A -gblee, tu un-u 'la'a figiee'a 'muyibole ε-ε tɔ'ɔ amu a, a 'wen ε 'muti -ka -zegekɔ! Tu 'mɔ, -bho ε -ka tɔkɔ, 'lemɔ 'ε -trotronɔ -nɔ'e-e nyninamu. 33 -Ka -lue 'mɔ, 'dɔ 'n -za'a -laa 'mu, -bho 'ya "yri'a 'bɔ -ka 'wɔ a, -ka 'an leynɔ "kɔ'kɔ gbo, a yibo 'na! 34 -Ziadɔ 'utn-ɔ za'a amu -bodɔ 'mu, nyu-u -nɔ'a 'traamu ti, 'wa "k-lumu'a nyutɔ -see 'mε yi 'le u 'mɔ'a "yri'a 'bɔ 'ke 'wɔ. 35 'n na, -bho koo yaku -ke 'bhɔkɔ -kɔ ti, 'an kɔ 'mu'a wɔ 'mo-o -ziadɔ, ε -see 'plu 'kpa yi "kɔmɔkɔmu.

'Kmu'a "yitiinɔ -Lagɔ'ɔ "sε-ε yibo nε'o
(Maaku 13:32-37; Luuku 17:26-30)

36 ɔ zi'a -kaa, *Zezii "du-o 'kɔ -namu "dɔ 'mu, ɔ na: -kɔ -ke ti εbe 'mɔ'ε "yri'a 'bɔ-l 'ye'a 'wɔ -nɔ mu, nyu se ɔ yibo. -Lagɔ gbo'a -dalbhomu -nɔ'a 'le yaku 'li'a "bhi se ε yibo, 'utnɔ, -Lagɔ'ɔ "yu'a "bhuo, se ε yibo. 'An -tɔ-ta -Lagɔ -nɔ -lue 'tɔ, 'utnɔ yibo nε'o. 37 -Lagɔ'ɔ lbhunuyi un-u 'la'a *Nue, le-ε zi'a 'bho 'kɔ -kɔ "yi, 'utnɔ 'ye -zi mu 'bho 'utnɔ *Nyunycɔ "Yu'a leyinɔ "yi. A -gblee, -ka ε zi'a a, 'kla-a 'ka-a: 38 -kɔ -ke ti "ni -see'a -bhɔ 'bhɔkɔ -za ke, nyu-u li 'le un-u kpa 'nyukpakɔ, tɔkɔ-u "du 'wa "yreetnyukpakɔ nyna; 'ka-a un-u nɔ'o "kɔmɔkɔmu 'le ε 'ye Nue'a batoo'a 'likpanɔ "kpi bhɔ. 39 ɔ zi'a -kaa, 'wa dɔ se ɔ "kpi -nɔ, 'le, "ni -za'a 'bhɔkɔ, ε 'ye u 'lbha "fɔ 'wee, ε 'ye u ti-za. -Ka -lue 'mɔ 'kla-a ε-ε 'ye 'mu-nɔ mu 'bho 'utnɔ *Nyunycɔ "Yu'a leynɔ 'li. 40 A -gblee, nyu 'kɔ-kɔ 'ye-e 'bho -kpa'a 'mu -plε -mu, -lue -yɔ de'a 'utnɔ "gwli-i 'ye-e 'mu'luo-ε -mu 'le -yɔ -see'a 'utnɔ "gwlide 'ke 'bho -sie. 41 'Nynukpakɔ 'kɔ-kɔ 'ye-e 'bho pinamu -plε -mu. -Yu de'a 'utnɔ "gwli-i 'ye-e 'mu'luo-ε -mu 'le -yu -see'a 'utnɔ "gwlide 'ke 'bho -sie. 42 A "du a'ba "bhi "yrii, -kɔ -ke ti 'utnɔ a'ba -kɔ-i 'ye'a -yi -nɔ mu, a se 'bho yibo.

43 ɔ leyie-ε "yi ɔ po'o, ɔ na: -kɔ -ke ti "yriyi 'ka -budu'a -yowli gbo pa, 'le ɔ 'ke ε yibo a, ɔ -kɔ 'ye-e yra -de -mu 'le ɔ -kɔ "yiti'tayi ɔ -kɔ gbo pa. 44 -kɔ -ke ti 'utnɔ *Nyunycɔ "Yu-u 'ye'a le -yi mu, a se 'bho yibo. 'E dɔ a'ba -boti -le, 'n -kaa amu 'zɔ'daa.

Yru 'ke lbhunuyizege "du'a
(Luuku 12:41-48)

45 A -gblee, *Zezii 'po-o "yi -lreε, ɔ na: Yɔ 'mo-o "yis-rεelbhuzeyi -kɔ 'bhle'e -naagu'a? ɔ nyɔtu 'mo-o nyɔ -yɔ -ke -kɔyɔ -kaa 'lɔkpada-a mu, ɔ -kɔ sie'a 'kɔ -bolbhunumu li 'le ɔ -kɔ "du 'u "yrii, 'le ɔ -kɔ "nyɔ 'u lilia. 46 -Bho 'kɔ -kɔyɔ -ka le-e yi, ɔ -kɔ ye 'kɔ ε kwa 'mu a, 'kɔ nyɔtu 'wa-a ti! 47 -Ziadɔ 'utn-ɔ za'a amu -bodɔ 'mu, "bhlegbo'a -yowli 'mɔ, li 'wee ɔ 'bhle'a a, ɔ "nyɔ -kɔ 'le ɔ -kɔ "du 'u "yrii. 48 -Bho 'kɔ lbhunuyi 'bhle nyanɔ, ɔ -kɔ popo-o -kaa 'gwɔluti: 'An -kɔyɔ -see -yi yi -susueyi, 49 'le, ɔ -bonyunyɔ -ke ɔ -plε'ε lbhu -lue "yi, ɔ 'ke u 'lbha, 'le ɔ -ke nɔmɔnamu 'ke gbɔkɔ-po 'le un 'ke -dalue -li -nɔ 'le un 'ke nɔmε 'na. 50 "Bhlegbo'a li-fuoyi 'mɔ -ka 'le-e gbu, ɔ -lue 'zɔ, -da ɔ -see'a 'kɔ -kɔyɔ-i'a leyie "gwlide, 'bho-o ɔ -yi -nɔ'o 'le ɔ 'ke ɔ 'zɔ'daa. 51 -Bho ɔ -ye kɔ 'bho, ɔ -kɔ 'kpun-o nyɔ 'mɔ 'le ɔ -kɔ kɔ 'kɔ nyanɔ 'mu tenyɔ. -Ka -lue 'mɔ nyɔ -kɔ -see'a 'bho -Lagɔ'ɔ wɔ "du, -Lagɔ-kɔ 'ye ɔ nyanɔ 'mu -kla -mu tenyɔ 'le ɔ -ke "nyinynidɔ'a numu -lruu 'ke "kɔgwɔlεnemumε 'mu'b-hεε, 'kɔ "vivia -ke 'kleyεε -nɔ'a!

'Bhle -a'a yaayaanape

25 *Zezii 'po-o 'nynɔkpayi -lue'a "yi, ɔ na: Lε -ke -Lagɔ'ɔ nyu'a -kɔkɔ gɔgɔ "yiti, 'utnɔ 'mo-o: Nyukpasu -lue 'nynɔkpayi'reeti bue'a bha-a 'ye'a -kpa mu, 'utnɔ un mu'o -jeyi. Un 'ka mu, "jiɔzɔ ka, -ka un -die'a 'mu un 'bhle-e "napɔ. 2 'Le 'wa "klumu -muu 'bhle'e -kɔ, -muu se -kɔ 'bhle. 3 -Muu -yu se'a -kɔ 'bhle, un po'a 'wa "napε 'li 'ni, un -see -lreε 'le kpanɔ 'li po. 4 -kɔkɔbhlemu -mɔu-u "yi'a 'wa "napɔ, un 'po-o "napε'ε 'ni 'le kpanɔ 'li 'le un -ke ɔ 'ye mu. 5 Nyukpasu 'mɔ -see yi -susueyi. Glu gwε'ε ε, "nynɔkɔ kpun -u'o, un 'ye 'mu 'wee 'le 'wa "napɔ-u wan'o 'bho 'wa 'trolli -lue -lue. 6 Dodogwia, un 'wɔ-kɔ wezewlu 'kɔ: Nyɔ a-a fuo'a wɔ-kɔ yi-o'o o! A 'da a 'ke ɔ -jeyi mu! 7 'Nynuk-pakɔyreeti bue 'mɔ gbugbluo'o-o "nynɔkɔ 'mu ti, un 'ye 'wa "napɔ nmaze. 8 -Yu se'a "napε'ε 'ni kuklo, un na -yu 'bhle'a -kɔ, un kuklo'a -bodɔ: -A'ba "napɔ -nɔ'e-e 'munamu. A "nyɔ -amu "ni gbε! 9 U-bee 'mɔ na: A mu a 'ke -lreε de, -yεε -mɔε se 'mugbleεε 'bhεε. 10 U-bu -muu 'mɔ 'ye "napε'ε 'ni tibɔnamu mu. Un -ma 'le nyɔ 'mɔ 'ye nyi, 'le, -budu -ke 'li un-u "du nɔ'a 'nynɔkpagɔ, 'le -yu -ke "napɔ 'bhle'a "ni 'li, ɔ -ke un 'ye 'le pa 'le nyu 'ye 'bho "sapε po. 11 Un -ka 'le-e gbu, -yrczaa, -muu -yu mu 'ka "napε'ε "ni denamu yi-o'o. Un 'bhɔ-a 'bho -buduwɔ "yi, un na: -A'ba -kɔyɔ, -a'ba -kɔyɔ, kati 'bho! 12 'Le ɔ -kɔ 'nynɔk-payi 'mɔ 'ye u "yrii-gbu na: -ziadɔ 'utn-ɔ za'a amu -bodɔ 'mu, 'n se amu yibo. 13 'E dɔ 'utn-ɔ nɔ'o: A yaa 'muti 'le a 'ke 'utnɔ wɔn-fuo, -εkedmaa, -kɔ -ke ti 'n 'ka yi, a se 'bho yibo.

Yiflɔlbhu'a 'yiglee
(Luuku 19:11-27)

14 A -gblee, *Zezii 'ka-ka 'bho 'yi -lrae, k na: -Ka nyuk-pasu -lue 'ka 'lukpa 'mu mu, k 'ye 'k 'lbhunumu mɔni 'y-iti'gblee, 'ka-a -Lagɔk 'nyu'a -kɔka -nɔ'o. 15 'k 'lbhunumu -nɔ tan, k 'nyl -lue netemɔni'a -gwɔl -muu, k 'nyl -yɔ 'k 'yi netemɔni'a -gwɔl 'sɔn, k 'nyl tannɔ netemɔni'a -gwɔl -lue. -Ka nyc''o nyc 'bhɛɛ'ɛ, 'ka-a k 'nyl 'u'o, 'le k 'ye mu. 16 -Yɔ 'ye'a netemɔni'a -gwɔl -muu, k -nu 'nɔ-l 'lbhu 'le k 'ye 'bho -gwɔl -muu -lru ''kpi 'yee. 17 -Yɔ 'k 'yi, -ka -lue 'mɔn 'ka-a k 'nɔ'o 'le kɔ 'ye 'bho 'sɔn -lru ''kpi 'yee. 18 -Yɔ 'ye'a -gwɔl -lue mu-o'o, k 'ye 'bhie 'bhlu, k 'ye 'le mɔni 'mɔn ti''du.

19 ɛ -gwle'a 'mu kplokplokplo, 'lbhunumu tan 'mnu'a -kɔkɔ 'yi-e le, 'le k na: A yi, -a 'ke mɔni 'n -sie'a amu li'a sukɔ 'tɛ, 'le un 'ye yi. 20 'Lbhunuyi 'ye'a -gwɔl -muu na: 'An -Kɔyi, -n 'nyl'a 'unmu, 'bho 'ya ''kpi 'un 'ye-e 'bho -gwɔl -muu -lru. 'lɔn 'ka-a! 21 'k -kɔkɔ na: -A'a -sɛ! 'Lbhuzeyi'a -zɛgɛn, ɛ -nɔm-kɔkɔ ''yrili. 'Bho lɛtoope'a damu -n 'srɛɛ'ɛ-ɛ ''yi. 'ɛ dɔ lɔ-l 'bhle'a 'nyɔn, 'lɔn 'nɔ-l 'ye -unmu ''nyl mu. Yi, -a 'ke 'bubua li!

22 'k 'Lbhunuyi -yɔ 'ye'a netemɔni'a -gwɔl 'sɔn na: 'An -Kɔyi, mɔni -n 'nyl'a 'unmu, 'bho 'ya ''kpi, 'un 'ye-e 'bho -gwɔl 'sɔn -lru. 'lɔn 'ka-a! 23 'k -kɔkɔ na: -A'a -sɛ! 'Lbhuzeyi'a -zɛgɛn, ɛ -nɔm-kɔkɔ ''yrili. 'Bho lɛtoope'a damu -n 'srɛɛ'ɛ-ɛ ''yi. 'ɛ dɔ lɔ-l 'bhle'a 'nyɔn, 'lɔn 'nɔ-l 'ye -unmu ''nyl mu. Yi, -a 'ke 'bubua li!

24 'Bho -lebhɔkɔnamu 'k 'Lbhunuyi -yɔ 'ye'a netemɔni'a -gwɔl -lue na: 'An -Kɔyi, 'un 'yibo'o-o -a'a dɔ, -a 'nɛ-ɛ dɔ 'muti 'le -n 'bhle'e satɛ; 25 -bho 'un -nɔ -nɔ mɔni 'mɔn 'lbhu, 'un -see lɛ 'ye yi, 'ɛ -sɔnyɔ 'lbha'a 'unmu. 'ɛ dɔ, 'un ''bhlu'o glu 'un 'ye ɛ 'le ti''du. -A'a lɛ 'mɔn, 'unɛ 'ka-a! 26 'Le 'k -kɔkɔ na: Nyanɔ-e vɔnɔvɔnɔlɔbhuzeyi, -mɔkɔkɔ na 'un 'bhle-e satɛ 'le 'nɔ-l 'nɛ'ɛ dɔ 'muti. 27 'ɛ dɔ -n 'bhɛɛ 'ko-o'o, -budu -ke 'li nyu-u de'a mɔni ti, -n 'ke ɛ 'le kpa, 'le, -bho 'un -ka yi, ɛ 'ke ''kpi'kpa. 28 'Le -n -see 'tɔ 'na nu'a dɔ -a -za k 'bhle'a kwa 'mu, a 'ke ɛ -yɔ 'bhle'a -gwɔl -muu ''nyl.

29 'ɛ dɔ a kɛ Zezii de'o 'le k na: -Yɔ 'bhle'a lɛ, -k nu 'nɛ 'lbhu, un-u ''nyl -yɔ -lrae, 'le 'k 'lɔ-l 'pɔple'e ti. -Yɔ 'bhle'a -toope, -k de 'ɛ ti, un-u 'zɛ -ɛ k kwa 'mu 'wee 'le kɔ-kɔ bɔ'o. 30 Nyc -yɔ nu'a bhebhɛti'a 'Lbhunuyi 'mɔn ka a, un-u 'ye -k -kɔn -mu un 'ke k 'le ''kɔgwɛkuyre 'mu ''vuto, 'kɔ 'kleyɛɛ -ke ''vivia -nɔ'a.

-Lagɔ-k 'ye-e nyu 'wee 'k -lebhɔkɔzige -tu -nɔ -mu

31 A -gblee, -kɔ -ke ti 'nɔm *Nyunyɔ 'k ''Yu -ke -Lagɔ gbo'a -dalbhomu 'wee-e 'ye'a 'kɔ 'bhɔkɔ ''kpi -yi mu, 'le 'an 'nyɔn 'yibhɛɛ 'mu 'nɔ-l 'ye -yi -nɔ mu. 'Bho 'mɔn, 'bho-o 'nɔ-l 'ye 'lɔ'a kɛ -kɔ mu 'le 'an 'nyɔn 'ke ''yi'bhɛ. 32-33 -Ka wliyriliduyi-zɔza 'ka 'k wli 'mu 'le kɔ pɔ'a 'bhɔbhɔ -lina gbo 'le kɔ pɔ'a -vakt kumna gbo, -ka -lue 'mɔn 'ka-a 'bhɔkɔ 'wee'a nyu-u 'ye 'bho 'an 'yigbeyi 'gbu mu 'le 'nɔ ke u 'muzɔza, 34 'le 'un 'ke -kaa -yu -nɔ'a 'le 'an -linasu gbo ''yi'lɛ: A-bu 'an -tɔta -Lagɔ -wunna'a ''niti, a yi a 'ke 'le 'k -kɔmɔ'a ''klumu 'kpa. 'k 'ka 'bhɔkɔ ti-ya, k 'tɛ-ɛ a'ba -kɔkɔ -gɔl see. 35 A -gblee,

'mu -nɔ'a 'unmu 'lbhanamu, a ''nyl-e 'unmu lilia; ''nitu-u 'lbha'a 'unmu, a ''nyl-e 'unmu ''ni 'un 'ye 'na; 'un ''du'a 'lukpayi 'un yi'a amu ''bhli, a kɔn'o 'unmu-ɛ -gli: 36 'un se'a lɛ ku li 'bhle, a -pa'a 'unmu -bana 'mu: 'an ''lru -nɔ'a 'bhatanamu, a ''gipo'o 'unmu-ɛ: 'nɔ -nɔ'a -jie 'mu, a dede'e-e 'unmu ''yi.

37 'Bho-o nyu-u 'srɛɛ'ɛ ''yi 'bho -Lagɔk ''yigbeyi 'mnu-u 'ye 'unmu tidede -nɔ mu: -A'ba -Kɔyi, -bhlaaka 'mu -ke ''nitu-u 'lbha'a -unmu, 'le a-bu 'ye -unmu ''ni -ke lilia ''nyl'a? 38 -Bhlaaka -n se lɛ 'mu'bhle -a 'ye -unmu -bana 'mu -pa'a? -Bhlaaka -n yi'e 'lukpa 'mu, 'le -a 'ye -unmu kɔn -gli'a? 39 -Bhlaaka -a'a ''lru 'bhati'o 'le -n -nɔ'e -jie 'mu 'le -a 'ye -a'a dɔ zi'a? 40 'Le 'un 'ke na: -Ziadɔ 'nɔ-l za-a amu -bodɔ 'mu, 'an 'lotu'a ''nynuu ''srii'a 'unmu'a ''klumu'a -lue -ke ''bhuo 'wa 'la'a lɛ, -bho a nu ɛ k ''lru, 'unmɔ a nu 'ɛ -bodɔ.

41 'Le 'un 'ke nyu-u -nɔ'a 'le 'an kumna gbo -kaa ''yi'lɛ: A-bu -Lagɔ -bhla'a tu ti, a pɔ 'unmu le! ''Kɔgwɛnɛ -nɔ-ɛ'ɛ lɛ ''nyinyidɔ'a tiyayi -ke 'ɛ -dalbhomu'a dɔ, a mu 'le ɛ 'mu! 42 A -gblee, 'mu -nɔ'a 'unmu 'lbhanamu, a -see 'unmu lilia ''nyl; ''nitu -nɔ'a 'unmu 'lbhanamu, a -bhle'e-e 'unmu ''ni. 43 'un yi'a amu ''bhli 'lukpa 'mu, a -see 'unmu -gli kɔn; 'un se'a lɛ 'mu'bhle, a -bhle'e-e 'unmu -bana. 'An ''lru 'bhati'o 'le 'un -nɔ'e -jie 'mu 'le a -see 'an dɔ zi.

44 'Bho-o nyu 'mnu-u 'ye 'unmu tidede -nɔ mu: -A'ba -Kɔyi, -bhlaaka -a 'ye'e 'unmu 'le -n 'ye kpli -yu ti-nɔ 'le -a -see -a'a dɔ zi, -a -see -unmu -kpa'a? 45 'Le 'un 'ke na: -Ziadɔ 'nɔ-l za'a amu -bodɔ 'mu, 'an 'lotu'a ''nynuu ''srii'a 'unmu'a ''klumu'a -lue -ke ''bhuo 'wa 'la'a lɛ, -bho a -see 'ɛ lɛtu k ''lru, 'unmɔ a -see ɛ ''lru -lrae.

46 'Wa nyutu 'ke ''kɔgwɛkle 'ye 'le nyu-u 'srɛɛ'ɛ ''yi 'bho -Lagɔk ''yigbeyi 'ke ''kɔgwɛlɛnɛ 'ye.

Nyukɔgbɔ 'pa-a *Zezii fɛ 'kɔ
(Maakɔ 14:1-2; Luuku 22:1-2; 'Zaan 11:45-53)

26 l zi'a -kaa a, *Zezii 'gwɛ-ɛ 'k -kɔkɔ ''yi. 'Le, *Ziufu ''we'a zun 'li'a gɔkɔkɔ un-u 'la'a *Paakɔ, 'ɛ 'wɔ -nɔ'e nyinamu. 2 'k na *k -namu -bodɔ: 'Paakɔ'a 'wɔ 'sɔn -sie'e 'bho 'le 'unmɔ *Nyunyɔ ''Yu 'ke nyu -jeyi ''nyl-ɛ 'un 'ke 'bho nyuyrilbhaatu ''yri -kɔ-ɛ.

3 -kɔkɔ -ke 'li k 'lɛ -nɔ'a -kaa a, *-Lagɔk ''sragazayikɔkɔ un-u 'la'a Kayifu, 'le 'k ''bhlibudu 'li -Lagɔk ''sragazayikɔkɔ -ke 'bho'a 'Ziufu'a -zigletumu -lruu 'gbu'o ''lru. 4 'Wa 'wee 'po-o wɔ -dalue un 'ke k 'srɛ 'li -po 'le un 'ke k kɔn, un 'ke k 'lbha k 'ke 'mɛ. 5 Nyu 'mnu na: -A'ba kɔn k 'bho kɔkɔ zɔ -le! 'Bho 'mɔn k, nyunyɔ -die'e-e ''yi, un -kaa -amu tu gbo -ya.

'Nynaakpu -lue 'po-o *Zezii 'cna ''lru 'li
(Maakɔ 14:3-9; 'Zaan 12:1-8)

6 A -gblee, ɛ-bɛ -kɔ -lue 'mɔn 'li, *Zezii -nɔ'e-e 'bho Betanii. Nyc -lue un-u 'la'a Simkɔ, -k 'pɔn'a *lalu wɔn 'mu, 'bho 'k ''bhlegbo -k -nɔ'o. 7 Zezii -nɔ linamu 'le 'ny-naakpu -lue nu'a -kaa, un 'nyɔn -k li: un 'bhle-e kpana-toope -lue -kwa. Sukpu un-u 'la'a *alubaatu, 'ɛ kpana mo'o. 'Cna -lue -gbɛ -nɔ'e 'le 'ɛ 'limu. ɛ-bɛ 'cna 'mɔn, ɛ-ɛ 'po-o ngɛzɛgɛ 'le 'ɛ 'pɛlu -kmu'o ''yi tenyɔ. Kpana

'mne, 'unne un 'bhle'e kwa un 'ye yi. Un nyini 'li, 'e 'limu'a 'cna -nt'a 'le, 'unne un 'wlv 'li. ⁸ *'C -namu 'ye'a 'na li, e -see u 'tu nu 'le un-u 'wunwan'o 'le un-u 'le'e -kaa: -Cw! A -gblee, 'cna -e -ke 'pelu-u -kmu'a 'yi, 'unne un lukwla'a ti. 'Kla se 'yrili-nm. ⁹ -Bho e -po-e 'ku 'pelu, e 'bhæ'e o e 'ke mōni -dudu 'ye 'le e 'ke 'puanlbhamu 'yiti'gble-e.

¹⁰ C 'wlv 'li 'kōn, c na: Leedu a sla ni nu'a? A'ba nu -kaa -le! Lezege un nu'o 'unmu 'lru. ¹¹ -Yu 'ma-a 'puanmu a, a -ke un -nt'e-e 'kōn 'kōmukōmu. -Bho a 'yba a 'bhæ'e a 'ke u -zigu 'lru. 'Le 'unm -cy, 'un- 'ye-e 'le a'ba 'klumu 'wlv -mu 'un 'ke 'mæ! ¹² -Bho 'un 'mæ, -bho un -ka 'unmu ti-inmaze, 'cna un 'ka 'unmu 'lru 'wla, 'unne un 'wla'a -laa 'unmu 'lru -nalo. ¹³ -Ziadu 'un- za'a amu -bodl 'mu, u-bu 'nynaakpu 'mnu, e un nu'a, nyu-u 'ye-e 'e 'di -za -mu 'kōmukōmu. 'Nkō 'kmu 'mu, -da 'wee un-u 'ye'a -Lagō 'di'zigu -kpa mu, un-u 'ye-e 'wa 'kpidi 'mu-za -mu.

Zidaa 'po-o Zezii 'yrabha li
(Maakl 14:10-11; Luukl 22:3-6)

¹⁴ *Zezii po'a wlv 'mne ti a, *'c -namu -bue 'y' 'kōn 'klumu'a -lue un-u 'la'a Zidaa Isikaliyoo -kōn 'mu-e, c 'ye mu, c 'ye * -Lagō 'sragazamukl'gbi 'we -ye, ¹⁵ 'le c na: -Bho 'un 'nyl amu Zezii, leelæ a 'ke 'unmu 'nyl'a? Un na: Mōni mo'o. 'Le un 'ye c netemōni'a -gwlv -lue 'y' bue zre, un 'ye c 'nyl 'le c 'ye mu. ¹⁶ -E 'wlv'a 'bho 'un 'kōn, -ka c 'ka -nyna 'le c 'ku u Zezii -jeyi 'nyl, 'ka-a c c 'kōn ti!

*Zezii -ke 'c -namu 'li-e gplil
(Maakl 14:12-26; Luukl 22:7-20; 'Zaan 13:21-30; 1 Kō 11:23-25)

¹⁷ A -gblee, 'le, *'Zuifu 'we'a zun 'li'a gōklagba 'mne, 'e 'wlv 'ye nyini. -Bho 'e -kōn nyini a, *'flō se'a 'flōbuule gbo'bhle, 'unne un-u 'li'o. 'Wa li 'flō -lre. 'Bho gō 'mne'e -antanyōz *Zezii'a -namu dede 'kōn ti, un na: -A'ba -Tōyi, -bho -a -ka 'Paaku'a gō -c 'du, lilil -a 'ka li, doo -un 'yba'a -a 'ke mu -a 'ke u -pi -nt'a? ¹⁸ 'Le c na: A mu Zelizalæmu, nyukpasu -lue-e -nt'e 'bho, a 'lv c -kaa 'yi: -A'ba -tōyi na 'c -kōn nyini-o'o: -da -un 'bhli c -ke 'c -namu 'ke 'Paaku -po -nt! ¹⁹ C 'le'e -kaa, 'le 'c -namu 'ye 'mu-sō, un 'ye mu. Un mu'a, -ka c 'lv 'u 'yi 'tun, 'ka-a un nu'o 'le un 'ye 'bho gplil -pi -ni.

²⁰ 'Jjaz nyini'a, c -ke 'c -namu -bue 'y' 'kōn 'ye linamu mu! ²¹ Un -nt linamu 'le c 'ye u -kaa 'yi'le: -Ziadu 'un- za'a amu -bodl 'mu, a'ba 'klumu'a nyō -lue, 'unno 'ye 'unmu 'an tu'a nyu -jeyi 'nyl mu. ²² C 'le'e -kaa a, 'gwlv -nyini'e-e 'c -namu'a 'wee li. 'Le un-u 'c 'c -kaa 'yi zikezikezike: -A'ba -Kōyi, 'unmō 'maae? -A'ba -Kōyi, 'unmō 'maae? -A'ba -Kōyi, 'unmō 'maae? ²³ 'Le c na: Nyō -ke 'un -nt'a -laa -zapu -lue cō lililæ 'smanamu, 'unno mo'o. ²⁴ Kun, -ziadu mo'o, 'unmō *Nyunyō 'c 'Yu-u 'ye-e 'mæ -mu. 'Ka a 'an 'kpidi 'cnu-e'o 'le -Lagō 'kōn 'li. -Yee! Ngazed! Nyō -c 'ye'a 'unmu 'an tu'a nyu -jeyi 'nyl mu, 'c 'kleye'e -ye-e wōn -ku -mu teny 'se! C -kōn nyō 'mō, -bho c se 'ku 'kōn 'kmu 'mu yi a, e -nmō 'kō -o 'yrili! 'Ka a *Zezii 'lv 'u 'yi! ²⁵ Zidaa -c 'ye 'c 'c tu'a nyu -jeyi 'nyl

mu dede 'kōn ti: -A'ba -Tōyi, 'unmō 'maae? 'Le c na: -A'a 'bhūo mo'o 'tun!

²⁶ Un -nt'a -bhla linamu Zezii 'luo'o-o 'flō 'mu, c 'ye 'e di -Lagō 'sæ po, c 'ye e -jæ 'yi ticlæ -nt, c 'ye e 'c -namu 'nyl 'le c na: A kōn a 'ke li! E-be 'flō -næ, 'unmō mo'o, 'an ku mo'o. ²⁷ 'Le c 'ye duvæn'e 'kōpu 'mu'luo, c 'ye 'e di -Lagō 'sæ po, c 'ye u e 'nyl, c na: A 'na 'wee! ²⁸ A -gblee, duvæn a-a 'na'a -laa, 'an nymō mo'o. 'An nymō 'mne, nyu 'wee'a -zæge'e di e-e 'ye ti'wla mu 'le un 'ke 'pōn 'bho -Lagō 'yigbeyi. -Lagō -ke nyunyū 'ke -ybheybhetite bhla 'le c 'ke 'wa 'nyinynidl'a di 'bhō 'bho 'c 'yigbeyi, 'e 'muyibole'e nmō mo'o. ²⁹ -Ziadu 'un- za'a amu -bodl 'mu, -e 'wlv'a -laa -zian 'un -see 'cō 'kōn 'kmu 'mu duvæn 'na yi. -Da 'an -tita -Lagō 'nyu'a -kōkō 'c 'yri'a 'lv -'ye'a 'wlv -nt mu a, 'bho 'c 'c 'troli, 'bho-o 'un -ke a-a 'ye duvæn -lre 'na -nt mu. ³⁰ C 'le'e -kaa, 'Paaku'a 'lv -'bhæ'e -Lagō 'nyl 'yi, 'le un 'ye u bhle. Un gwæ'e bhlebhele 'yi 'le un 'ye 'le 'wlv, un 'ye 'le Olivieegō 'kpi -bhoga mu.

*Zezii na *'Pieli 'ye c 'yidepo mu
(Maakl 14:17-31; Luukl 22:31-34; 'Zaan 13:36-38)

³¹ Un -nt munamu 'le *Zezii 'ye -kaa 'c -namu 'yi'le: A -gblee, -zian 'matu'a 'bhūo, a'ba 'wee, a-a 'ye-e 'an di -pōk 'yi -za -mu 'le a 'ke 'unmu kli 'wlv. -Kaa u 'cnu-e'e -kaa 'le -Lagō 'kōn 'li, c na:

'un- 'ye-e *'bhlabhl'a 'yriliduyi 'lbha -mu c 'ke 'mæ 'le 'c *'bhlabhl 'ke tibuba.

³² 'Ka-a u 'cnu-e'e 'le -Lagō 'kōn 'li. 'E di 'un na: -Bho 'un 'mæ 'le -Lagō 'ke 'unmu glu -za, 'le 'un 'ke ti-nt -lre e, 'un- 'ye-e 'le Galileebhlukpa 'kpi -nyini -mu -tanyl 'le a 'ke 'le 'unmu -ye.

³³ *'Pieli na: -Bho u-bee -yō -za -a'a di -pōk 'yi 'le un 'ke -unmu kli 'wlv, 'e di 'unmō -kōn, 'un -see -a'a di -pōk 'yi -za yi 'kōmukōmu. ³⁴ Zezii na: -Ziadu 'un- za'a amu -bodl 'mu, -zian 'matu'a 'bhūo -bhladl 'cō 'yri -ka 'le-e yi, 'le -suun 'ke zro, -unmō 'Pieli, kpe tan -a 'ye 'unmu 'yidepo -nt mu -tanyl 'le -un 'ke -kaa 'le: Zezii a-a 'si'a -laa 'nyl, 'un se c yibo. ³⁵ C 'le'e -kaa, 'Pieli'a -pōk -see bhlu 'le c na: -ln na, leelæ! -A'a 'le -kaa -le! 'un 'ke -unmu 'yidepo 'le 'un 'ke na 'un se -unmu yibo, nu, -gba, 'un se e 'bhæ. -Bho e 'du -a'a 'menamu 'un -ke -un -nt 'kōn, -a 'ke -dalue -pa -nt mo'o. 'Ka 'mōn 'ka-a Zezii'a -namu 'wee 'le'o.

'Bho Gesumanee *Zezii 'cæ-e kō 'le cō po'o * -Lagō wōn gbo
(Maakl 14:32-42; Luukl 22:39-46)

³⁶ A -gblee, *Zezii -ke 'c -namu nu'a -kaa, un 'nyini-e -da -lue un-u 'la'a Gesumanee. Un nyini'a 'bho 'le Zezii na: A -de -bhla -laa ti a 'ke 'unmu -fuo. 'un- mu-o'o 'un 'ke * -Lagō wōn gbo po, 'un 'ke le yi. ³⁷ 'Le c 'ye 'le 'wa 'klumu nyu tan -za. *'Pieli -ke Zebedee'a 'yreetl 'kōn, 'unno -ke c mu'o. C -ke un -nt'a munamu, 'gwlv'a linyinæ gbuta'a-a 'c -pōk 'le 'c 'kpl -mæ'e li, ³⁸ 'le c 'ye u -kaa 'tmu: 'Gwlv'a linyinæ gbuta'a-a 'an -pōk. A -fuo -laa 'unmu. 'un- mu-o'o 'un 'ke -Lagō wōn gbo po. A de yra, a'ba 'mu -le'a! ³⁹ 'Le c 'ye 'bho nya tinyni -se, c 'ye

כ' "bhuo 'bhlugbo tistro, כ' ye 'bho 'bhlukpa "yi "kwla 'jri 'le כ' ye -Lago wɔn gbo po, כ' na: 'An -tita -Lago, -bho -un 'ybha 'le -un 'ke 'unmu 'kleyeεε gbo-εε, -ye 'ma-a -a'a 'gwludi, 'unne 'ke -nu-ε, ε se 'an ne -ko.

⁴⁰ כ' bhade'a -kaa a, כ' mu-o 'le כ' -namu tan'a "troli le. כ' -ka nyini, un-u 'mu-o'o 'le כ' ye u "nynyn 'mu -za 'le כ' ye -kaa 'Pielt 'yi'le: -ln! A -see -dagbe -gwle ke -a 'mu 'ko-a'a? ⁴¹ 'E di a de yra, a'ba 'mu -le, a 'ke -Lago libhade. -Bho "nyinyidit'a tiyayi *Sataan 'dun amu ti, -ye 'ma-a "nyinyidit 'bho -Lago כ' 'yigbeyi, a -ku u nu, -ekedumaa, nyunyokok -mneε, ε 'bheε'ε 'ke -zigu nu, nyuny -mnmn "bhuo-o 'fuln'e 'mu'a di mo'o.

⁴² 'Le כ' ye u le po -lrεε כ' ye -Lago libhade, 'le כ' na: 'An -tita -Lago, -bho -un 'bɔ ti 'un 'ke 'kleyeεε 'mu -zi -nu, -a'a 'gwludi -nu-ε! ⁴³ 'Le כ' ye "yiti"bhiti כ' ye 'bho כ' -namu "troli le mu. כ' -ka le-e nyini, un-u 'mu-o'o -lrεε, un se yradeε 'bheε, 'wa 'yri 'ku-o -kwa "nynyn כ' di.

⁴⁴ 'E kpe tanne כ' po -u le. -Ka כ' bhade 'ka 'traamu, כ' ye 'na -Lago libhade, ⁴⁵ 'le כ' ye כ' -namu "troli le mu, כ' ye u "nynyn 'mu -za, כ' ye u -kaa "yi'le: 'Mumua'a "se'ε lbhu a 'bhle'o 'le a -de'e ti bhuhuyiti'a? ε -gwε'ε-ε 'yi, 'an -kwa nyini-o'o. A -gblee, 'unm *Nyunyoch' "Yu, 'traamu'a "bhuo un-u 'ye-e 'unmu "nyinyidit'a numu -jeyi "nyl -mu. ⁴⁶ 'E di, a -kwa 'mu -a 'ke u -jeyi mu. A -gblee, כ' ye u 'unmu -jeyi "nyl mu, כ' -nt'e-e yi-namu.

Nyu 'kpon-o *Zezii

(Maakl 14:43-50; Luukl 22:47-53; 'Zaan 18:3-12)

⁴⁷ Wlu "sri 'le *Zezii'a wɔn 'mu, *כ' -namu -bue 'yɔ 'kɔn כ' -lue, Zidaa nu'a -kaa, כ' ye 'nu 'bho-ε. Nyu'a -dadudu -ke כ' -na'o, ubu 'mnu, un 'bhle-e -blajru -ke gbatui. *Lago כ' 'sragazamuklgbt -ke 'Zuifu'a -zigletumu -lruu, 'unnu lbho u'o. ⁴⁸ Zidaa -yu 'u -jeyi un 'ke Zezii kpon, כ' -ke un 'ka yi, -kaa כ' 'lu 'u -kaa "yi: -Bho -a mu, nyc 'un-ε 'ye-a -gble mu, 'unm mo'o. A kpon כ, a -ke כ' ke mu. ⁴⁹ Un nyini'a 'bho -nalo, כ' 'nyini-e Zezii li, כ' ye כ' -gble 'le כ' na: -ln! -A'ba -Tɔyi, -a gbugble, -a -tuu! ⁵⁰ 'Le Zezii na: 'ln bha, le -mnmn yi'a nunamu, nu ε! 'Bho -gbaa -lue 'mu, nyu 'mnu 'nyini-e Zezii li, un 'ye כ' kwa 'mu tikpun.

⁵¹ Un kpon כ' כ' -nayi -lue-e -nt'a 'bho jri'e 'le-e -blajrεε כ' ye -Lago כ' 'sragazayiklagba'a lbhunuyi -loku "lruε. ⁵² Zezii na: "Duu -a'a -jrεε 'le 'ε kpla 'li le! Nyc -kma'a -gbaa'a di, כ' -ke ε-ε 'ne-o'o. ⁵³ -ln se yibo -bho 'un nu 'an -tita -Lago: Yi -un 'ke 'unmu -kpa, 'bho -gbaa -lue 'mu כ' po-o 'unmu כ' 'sroja'a -dadudu -jeyi? ⁵⁴ -Bho ε -nu -kaa 'mu 'le, koo 'an di 'ke 'mu-nt'a? l 'ka -kaa 'mu-nt, ε -se bhuhuyiti -ko. 'An "kpidi 'cni-ε'ε 'le -Lago כ' "kɔgu 'li, 'ya 'yri'a 'bɔ 'ke 'wlu'a di mo'o. ⁵⁵ 'Le Zezii na nyu-u -nt'a 'bho -bodɔ: -Blajru -ke gbatui a 'bhle'o a-a yi'e 'unmu kponnamu -ka nyc כ' yi'a ka 'g-bokobhleyi kponnamu'a! 'Le *Lago כ' bubɔbhlegbo 'un -gwle'e-e 'le a'ba "klumu nyu -tɔnamu, a -see 'le 'unmu -kpon -nt. ⁵⁶ 'Ya 'wee -nt'e -kaa 'mu-ε 'le 'an "kpidi -Lago כ' wlu'a 'mutizam 'cni'a see, 'le -Lago כ' "kɔgu 'li, wlu 'mni'a 'yri'a 'bɔ 'ke 'wlu. כ' 'le'ε -kaa -nalo, כ' -namu'a kle 'wlu כ' kli, un 'ye ple.

*Zezii -nyna'a-a 'bho *Zuifu'a -zigletumu wɔnyi ti
(Maakl 14:53-65; Luukl 22:54-55; 'Zaan 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ ε-be -kwa 'mne ti, yɔ 'ma-a *-Lago כ' 'sragazayiklagba Kayifu, 'le כ' "bhli, nyu-u kpon'a *Zezii, 'le-e un kɔ כ' o, 'le, -Lago כ' 'sragazamuklgbt -e כ' 'gba'a yibomu -ke 'Zuifu'a -zigletumu -lruu-u -nt'a 'bho, 'wa kle 'ye 'le "lru'gbuu. ⁵⁸ 'Ka-a *Pielt -l na 'nu 'bɔ -wɔk! 'le כ' ye 'le -Lago כ' 'sragazayiklagba 'mni כ' "bhlegbo pa. Nyu-u fuo'a "bhlegbo li'a "klumu כ' pa'o, 'le, -ka Zezii'a di 'mni-l 'ye'a 'mutizizi mu, כ' 'ke 'na 'ye.

⁵⁹ 'Bho -da -lue 'mni, un -nt'e-e Zezii -zige -tunamu. 'Zuifu'a -zigletumu'a kle -nt'e 'bho-ε. Wlu -l 'kɔ כ' kpon, 'unne -Lago כ' 'sragazamuklgbt -ke 'Zuifu'a -zigletumu -lruu-u -nt'a כ' ti 'le un 'ke כ' wɔn "kpitice nyu 'ke כ' 'lbha כ' 'ke 'mε. ⁶⁰ 'E di nyu'a -dadudu "duu 'kɔ di "kpi. Un nu'a -kaa, wlu -l 'kɔ כ' kpon, un -see l 'ye. 'Le 'ε "lruyi-jranamu, nyukpasi 'kɔn כ' kɔ di "kpi "duu, un -kɔ כ' 'mu, -kaa un 'le'ε -kaa: ⁶¹ כ' Zezii -kwa, כ' na כ' 'bhe'ε'o כ' 'ke *-Lago כ' bubɔbhlegbo'a lisaabudu wa. -Bho כ' we ε, 'le כ' 'ke -lreene 'wɔ tan ti -po -nt. 'Ka-a כ' 'le'o. ⁶² 'Le -Lago כ' 'sragazayiklagba 'ye 'mu-kɔ, 'le כ' na: Zezii, -a'a "kpidi nyu -nu-u za'a -laa 'mu, -un se 'bheε -un 'ke -a'a nt liziza? ⁶³ כ' 'le'ε -kaa a, Zezii "mu-o wɔn blenyi! 'Le כ' na: 'Le Tinulago כ' 'nynt 'mu 'un-ε dede 'nt-e -unmu ti: -Za -ziadt 'mu! -lnm 'mo-o *-Lago כ' 'Bhozayi כ' 'puun'a nyu'a? -lnm 'mo-o -Lago כ' 'yu'a? ⁶⁴ 'Le Zezii na: Kun, 'unnt 'nt "du'o. 'Traamu כ' kɔ, 'unm *Nyunyoch' "Yu, 'un-ε 'ye-e 'bho -Lago כ' 'troli ti-de -mu 'le 'un -ke כ' 'ke li'a kle -kɔ. 'ln-ε 'ye-e le -yi -mu. -Bho 'un -ka le-e yi, 'le yaku'a -druku 'mu 'un-ε 'ye -yi -nt mu 'le a 'ke 'unmu li'ye!

⁶⁵ כ' 'le'ε -kaa a, -Lago כ' 'sragazayiklagba -cna'a-a כ' "bhuo'a -banl. ε-ε 'nt כ' nyu -ka Zezii nu'a "nyinyidit 'bho -Lago כ' damu, 'le כ' ye -kaa nyu "yi'le: -Ka כ' -nyini'a -Lago כ' 'nynt wɔn 'traamu, a 'kɔn כ' 'na-a 'kɔ. Wlu -ε 'kɔ כ' kpon, -a'ba 'bε ε 'nt ti -le! ⁶⁶ 'E di koo a-a 'le'ε? Lee -a 'ke 'nt nu'a? 'Le 'wa 'wee na: Wlu -nεε, ε kpon כ' o. כ' 'ke 'lbhe-ε כ' 'ke 'mε mo'o. ⁶⁷ Un nu'a kaa, 'le un 'ye כ' 'yigbeyi san, un 'ye כ' -tutr כ' 'yriwunna 'le un-u po 'kɔ -kpiin, un-u po כ' 'kpi wɔn 'mu, un-u nu'o: ⁶⁸ -lnm *Lago כ' 'Bhozayi כ' 'puun'a nyu, nyc כ' -po'a -a'a da a, "si כ' 'nynt!

*Pielt depo'o-o *Zezii "yi

(Maakl 14:66-72; Luukl 22:56-62; 'Zaan 18:15-27)

⁶⁹ Un -nt'a *Zezii -zige -tunamu, *Pielt -nt'e-e -bhla 'bho "bhlegbo 'le lbhununynaakpu -lue 'ye yi. Ubu 'mnu yi'a, un 'ye-e Pielt li, un 'nyini כ' li 'le un na: -lnm -naa, -unm -ke Galileeyi un-u 'la'a Zezii, -unm -ke כ' -na'o. ⁷⁰ 'Le כ' ye 'bho nyu-u -nt'a 'bho'a "yigbeyi depo -nt, כ' na: -Gbaa! 'ln se כ' yibo. Di a-a za'a -laa 'mu'a "bhuo, 'un se 'ε -lue komu yibo.

⁷¹ כ' 'le'ε -kaa a, 'le כ' ye 'bho 'wlu, כ' ye 'bho 'gbewɔn 'yi mu. 'Nynaakpu -lruu nu'a -kaa, un -ye 'nt 'bho-ε, un 'ye nyu-u -nt'a 'bho -kaa "yi'le: Nyc כ' -kwa -ke Nazaletyi un-u 'la'a Zezii-i na-o'o. ⁷² 'Le כ' ye depo -lrεε, כ' na: 'ln-ε zrε-o'o, nyc a-a "si'a -laa 'nynt, 'un se כ' yibo.

73 ɔ -fɔŋ -daan, nyu-u -nu'a 'bho, un 'nyini -ɔ li, un na: -Ziadl mo'o, Zezii'a -nayi -un 'du'o. Galileekɔyi -un 'du'o -lrɛɛ. -A'a -wluwlu 'tmu'u'o -amu. 74 'Le ɔ na: -Bho 'un ɛɛ sɪn, -Lagɔ 'lbha 'unmu! 'ln-l zɾɛ-o'o. Nyc a-a 'si'a -laa 'nyini, 'un se ɔ yibo.

'Bho -gbaa -lue 'mu -suun zro-o'o. 75 -Yɾɔzaa! 'le 'Piɛlɪ 'ye 'gwɫutipopo ɔ na: "Wii! Wlu Zezii -za 'ka 'mu, ɔ 'ye'a na: -Bhladi -suun -ka zro, kɾɛ tan -a 'ye 'unmu "yidepo -nɪ mu -tanyɪ 'le -un 'ke -kaa 'lɛ: Zezii a-a 'si'a -laa 'nyini, 'un se ɔ yibo, wlu 'mɲɛ, 'ɛ 'yri'a 'bɪ-l 'wɫu'o -laa'a! ɔ popo'a wlu 'mɲɛ 'gwɫuti 'le ɔ 'ye 'da, ɔ 'ye 'vi ngazeka.

Nyu 'kpa-a *Zezii *Pilaatu wɔnyi
(Maakt 15:1; Luukt 23:1-2; 'Zaan 18:18-32)

27 A -gblee, ɔ zɪ'a, 'ɛ -drumasɪn 'le '*Zuifu'a -zigletumu "we 'ye 'lru'gbuu. *-Lagɔ'k 'sragazamuklɔɔ -ke 'Zuifu'a -zigletumu -lruu-u -nɪ'a 'bho, 'un-nu bhete'e gbo, 'le, -ka un 'ka -nyina un 'ka *Zezii 'lbha ɔ 'ke 'mɛ, un 'ye 'na bhaga. 2 Un 'gbuu'a 'lru, nyu-u -nɪ'a 'bho, 'le un 'ye u -kaa 'tmu: A sɔn ɔ! Un sɔn 'kɪ, 'Wlomɛɛyi -lue -ɔ -kɔ'kɔ 'wa 'bhɫukpa un-u 'la'a *Pilaatu, 'le ɔ gbo un -ke un kpa'a Zezii 'le un 'ye ɔ ɔ -jeyi "nyl.

Zidaa'a 'mɛmɛɛ
(Kpli 1:18-19)

3 ɛ-be -kɔn 'mɲɛ ti a, Zidaa -ɔy -po'a *Zezii 'pɛlu, ɔ 'ye'a li un 'po-o Zezii dɪ "kpi 'le un 'ke ɔ 'lbha ɔ 'ke 'mɛ ɛ, -pɔkɔ 'kɾɪkɾɪ 'kɔn-ɔ li 'le ɔ 'ye nɛtɛmɔni'a -gwɫu -lue 'ɔy -bue 'le *-Lagɔ'k 'sragazamuklɔɔ -ke '*Zuifu'a -zigletumu -lruu gbo le -ya. 4 'Le ɔ na: Nyc-ɔ se'a "nyinyinidɪ "kpi'bhle, 'unɔn 'un -po'o 'pɛlu. 'un 'nu-o "nyinyinidɪ. U-bu nyu 'mɲu na: -A'ba dɪ se 'bho -nɪ. -A'a "bhuoka'a dɪ mo'o. 5 Un 'lɛ'ɛ -kaa a, mɔni -ke ɔ yi'a, 'un-nɪ ɔ "vuto'o 'le *-Lagɔ'k 'bubɔbhlegbo'a lisaabudu 'li 'le ɔ 'ye mu, ɔ 'ye 'kɪ "bhɫuo "bhɫuku -bluu 'zɔ -po, ɔ 'ye 'mɛ. 6 -Lagɔ'k 'sragazamuklɔɔ 'tɛ-ɛ mɔni 'mɲu ti 'le un na: 'le -a'ba gba 'li, mɔni -nɪ, nyc se 'bhɛɛ ɔ 'ke ɪ -Lagɔ'k 'bubɔbhlegbo'a mɔni "kpihbete, 'ya mɔnitɪ 'mo-o nymɔmɔni. ('ɛ 'zɔ-ɔ 'mo-o mɔni un de'a nyc 'mu 'le un 'ke ɔ 'lbha ɔ 'ke 'mɛ). 7 'Wa "sɛ bhaga'o, 'le un 'ye mɔni 'mɲu 'mu'luo, 'bhɫukpa'a -da lumayi ɛ'ɛ mɛ, un 'ye 'bhɫukpa 'mɲɛ de, 'le un 'ye ɛ 'lɫpu'a zokogwɫii 'mu nu. 8 -kɔn -ke 'li -a -nɪ'a 'traamu, ɛ-be mɔni 'mɲu'a dɪ un-u 'la'a 'bhɫukpa 'mɲɛ nymɔkpa. 9 A -gblee, -Lagɔ'k wlu'a 'mutizayi *Zelemii'a wlu ɔ 'cnɪ'a 'le -Lagɔ'kɔgɔ 'li see, 'bho-o 'ɛ 'yri'a 'bɪ 'wɫu -nɪ'o.

ɔ na: Nɛtɛmɔni'a -gwɫu -lue 'ɔy -bue, nyc-ɔ -ke 'pɛlu-u 'bhɛ'ɛ "yi, ɛ -zi'a li 'wee wɔn 'muti, 'unɪ *Izrayɛlɫɔmɔtɔkɔ 'bhɫbɛ -nɪ 'kɔ "yi. 10 Nɛtɛmɔni'a -gwɫu -lue 'ɔy buɛ 'mɲu, 'unɪ un po -nɪ 'kɔ 'pɛlu. Leyamɔni 'mɲu, 'bhɫukpa'a -da lumayi ɛ'ɛ mɛ, 'unɪ un de'e 'bhɫukpa 'mɲɛ 'mu. 'Ka-a 'an -Kɔyi -Lagɔ 'lɛ'ɛ 'un-mu "yi 'le ɪ 'ke -nu-ɛ. 'Ka-a Zelemii 'lɛ'o.

*Pilaatu 'crɛ-ɛ *Zezii ti

(Maakt 15:2-5; Luukt 23:3-5; 'Zaan 18:33-38)

11 A -gblee, nyu-u kɾun'a *Zezii, un -ke ɔ nyini'a 'bho 'bhɫukpayowli *Pilaatu gbo, un -nyina 'kɔn-ɔ 'bho Pi-laatu'a "yigbeyi ti 'le ɔ 'ye ɔ ti'crɛ, ɔ na: -lnmɔ 'mo-o '*Zuifu'a 'bhɫukpayowli'a? 'Le ɔ na: -Ka -un 'lɛ'ɛ -laa 'tɪn, 'ka-a ɪ -nɪ'e 'mu. 12 'Bho wlu 'mɲɛ'ɛ "kpi *-Lagɔ'k 's-ragazamuklɔɔ -ke 'Zuifu'a -zigletumu -lruu-u -nɪ'a 'bho "kɔ -kɔ 'le un-u "duu 'kɔ dɪ "kpi, ɔ -see wɔn -wlu. 13 'Le Pilaatu na: Zezii, nyu-u "kla'a -laa -unmu, -a'a "kpidɪ un-u za'a 'mu, -a 'wɫn -ɪ 'kɔ, -un se 'bhɛɛ -un 'ke -a'a nɪ lɪzɪzɔ? 14 ɔ -see ɔ "dapo, ɔ "mu-o wɔn blenyi! 'ɛ dɪ wɔn ma'a Pilaatu ti tenyɪ.

*Pilaatu 'cɛ-ɛ *Zezii wlu "kpiti ɔ 'ke 'mɛ
(Maakt 15:6-15; Luukt 23:13-25; 'Zaan 18:39-19:16)

15 'Le zɪn'a klɛ 'li, -bho '*Zuifu'a gɔkɫagba un-u 'la'a *Paakt nyini, *Pilaatu-l "sii-e -jiekɔyi -lue ti. Nyc -ɔy 'wa 'wee ɛ'ɛ wɔn "kpiti, 'unɔn ɔ-ɔ "sii'e ti. 16 ɛ-be -zɪn -lue 'mɲɛ ti, ɔ 'po-o nyu -lruu -jie 'mu. U-bu nyu 'mɲu'a "k-lumu'a nyc -lue 'mo-o Balabaasɪ. Nyu 'wee 'kɔn-ɔ 'kɪ "nyinyinikpli'a 'nyini 'kɔ. 17 Pilaatu dede'e-e nyu 'wee -nɪ'a 'bho ti, ɔ na: Yɔk a 'kɔn ti 'un 'ke ti "sii'a? Bal-abaasɪ-ae -ale *Zezii un-u 'la'a *-Lagɔ'k 'Bhozayi -ɔ 'puun'a nyu? 18 ɔ 'ka -kaa 'lɛ, ɛ -se bhɫuhuyiti -ko, -ɛkedumaa, '*Zuifu'a -klɔɔ 'bhlee'e-e Zezii 'liti: 'ɛ dɪ un "nyl ɔ 'kɪ -jeyi.

19 Pilaatu 'sri Zezii -zige -tunamu 'le ɔ 'nyini 'ye ɔ wlu -jeyi po, un na: Nyukpasu 'mɲu, ɔ -see "nyinyinɪɛ nu. -Zɪn'a "matu 'un sɪa-o'o 'le ya 'mu ɔ dɪ. 'ɛ dɪ -za ɔ dɪ wɔn "kpi! 20 Pilaatu dede'a -kaa nyu ti a, *-Lagɔ'k 's-ragazamuklɔɔ -ke 'Zuifu'a -zigletumu -lruu-u -nɪ'a 'bho "duu'o-o nyu wɔn 'le un 'ke nu: 'Lbha Zezii ɔ 'ke 'mɛ! "Sii Balabaasɪ ti. 21 'Le 'bhɫukpayowli Pilaatu 'ye u tidede -lrɛɛ: Yɔk a 'kɔn ti 'un 'ke ti "sii'a? 'Le 'wa 'wee na: Balabaasɪ mo'o. 22 'Le ɔ na: Zezii un-u 'la'a -Lagɔ'k 'Bhozayi -ɔ 'puun'a nyu, 'bho ɔ 'damu, leelɛ 'un 'ke nu'a? 'Le un 'ye -dalue "wɔ -nɪ, un na: ɔ -kɔ-ɛ 'bho nyuɪrɪlbhaatu "yri ɔ 'ke 'mɛ ɔ, -ɔ -ke -mɛ-ɔ, ɔ 'ke 'mɛ ɔ! 23 'Le ɔ na: "Nyinyinidɪ'a 'cɛ yɛɛ -ke "bhɫuo ɔ nu'a? Un 'ye -dalue "wɔ -nɪ tenyɪ -lrɛɛ 'le un na: ɔ -kɔ-ɛ 'bho tu 'yri ɔ 'ke 'mɛ ɔ, -ɔ -ke -mɛ-ɔ, ɔ 'ke 'mɛ ɔ!

24 Pilaatu 'ye'a li un -see ɔ wlu 'wɔn, un-u "wɔwɔ 'muti, ɛ -see 'bhɛɛ yi, 'le ɔ 'ye "ni 'mu'luo 'le ɔ 'ye kwa po 'bho nyu 'wee'a "yigbeyi 'le ɔ na: 'le a 'ke nyukpasu -kɔn 'lbha ɔ 'ke 'mɛ ɛ, 'un se 'le a'ba zagbɪ 'mɲu 'li -nɪ. 25 'Wa 'wee na: 'ɔ 'mɛmɛɛ "du -a'ba "bhi -ke -a'ba "nynyuu'a "nynyuu'a "lruyidɪ! 26 Un 'lɛ'ɛ -kaa, 'le Pilaatu 'ye Balabaasɪ ti "sii, 'le ɔ 'ye -kaa "sroja 'tmu: A "sɛɛn Zezii 'le a -ke ɔ 'ke mu, a 'ke ɔ 'bho tu "yri ɔ ɔ 'ke 'mɛ.

"Sroja -dɾɪ'e-e *Zezii 'nyini
(Maakt 15:16-20; 'Zaan 19:2-3)

27 *Pilaatu cɛ'ɛ *Zezii wɔn "kpiti "gamu, ɔ "sroja -ke Zezii 'mu-o 'le 'bhɫukpayowli 'mɲu'kɔn -buduklagba 'li 'le un 'ye "sroja -lruu "we 'la, un 'ye ɔ "lru'gbuu. 28 Un -za-a Zezii ɔ -banɪ 'mu 'le un 'ye ɔ -vilɔbanazana 'mu

-pa, ²⁹ 'le un 'ye "wi'a -kwloo lbha un 'ye ɔ 'lru de, 'le un 'ye 'le ɔ -linakutagwlu -kɔɔtu "du 'le un 'ye 'bho ɔ "yigbeyi 'kolri glu po, -ka nyɔ-ɔ "du'a ka 'bho 'bhlukpayowli 'le un-ɔ 'lɛ'ɛ -kaa: -lun! *Zuifu'a 'bhlukpayowli, -gwle 'mu "kɔgwleka! ³⁰ 'Le un-ɔ wunɔɔ ɔ -tutɔɔ 'yri, 'le un-ɔ po ɔ -kɔɔtu 'mne 'lru. ³¹ 'Ka-a un 'ɔɔɛ 'nɔ kplokplo 'le un 'ye ɔ -vilɔbana 'mu -za 'le un 'ye ɔ ɔ "bhuo'a -bant 'mu -pa. Un -ke ɔ 'ye 'le 'wlu 'le un -ke ɔ 'ye mu un 'ke ɔ 'bho tu "yri kɔ.

Nyu-ɔ 'kɔ-ɔ *Zezii 'bho nyuyrilbhaatu "yri
(Maakl 15:21-32; Luukl 22:26-43; 'Zaan 19:17-27)

³² A -gblee, un -ke *Zezii -nɔ munamu 'le un -ke nyɔ -lue 'ye 'gbuu. ɔ-ɔ nyɔ 'mɔɔ 'nynɔ 'mo-o Simɔɔ. -Gwlɔ -lue un-ɔ 'la'a Silɛɛnɔ, 'le'a "yiyi mo'o. 'lnnɔ "sroja kpun'o -glaka, ɔ 'ke Zezii'a "yirilbhaatu 'mu"luo ɔ 'ke ɛ 'bhle, ³³ 'le un -ke Zezii 'ye -da -lue nyɔ. 'Bho-o un-ɔ 'la'a Gɔɔɔta. 'ɛ ɔ-ɔ 'mo-o "lrukpaan. ³⁴ Un nyɔ'a 'bho 'le un 'ye Zezii duvɛɛn "nyɔ ɔ 'ke 'na. Duvɛɛn 'mne, "nynɔɔmupokɔɔ un-ɔ 'la'a biilɔ, 'lnne un zizia nɛ'o. 'lnne un "nyɔ ɔ 'ke 'na. ɔ 'ye 'ɛ wɔɔ, ɔ -see 'wɔɔ ɔ 'ke ɛ 'na, ³⁵ 'le un 'ye ɔ 'bho tu "yri kɔ, un 'ye ɔ -bant -nɔgbɔ 'mu po, un 'ye ɔ 'gble. ³⁶ 'Le "sroja -nɔ'e 'bho, 'le un-ɔ fuo 'nɔ li. ³⁷ 'Bho tu -ke "yri un kɔ ɔ, wlu-u 'ɔnɔ-ɛ'ɛ 'bho ɔ "lru gbo, 'lnne 'mo-o: 'lnnɔ 'mo-o *Zuifu'a 'bhlukpayowli Zezii. -Ka ɔ -nyɔ'a -ɛ -ke dɔ un nɔ'a un 'ke ɔ 'lbha ɔ 'ke 'mɛ, wlu 'mɔ, 'lnnɔ 'tmɔɔ nɔ'e nyu. ³⁸ Un kɔ ɔ 'bho tu "yri a, un 'kɔ-ɔ 'gbokobhlemu 'sɔn 'bho tui -lru "yri -lɛɛ. -Lue -nɔ 'le ɔ -linasɔ gbo 'le -lue -nɔ'e ɔ kumnasɔ gbo. ³⁹ Nyu-ɔ zi nɔ'a 'bho, un 'ye ɔ li, un-ɔ 'luo "lru "yi 'le un-ɔ "jree nɔ'o. ⁴⁰ Un na: -ɛɛ! -lnmɔ -naa, -un see -un 'ke -Lagɔ ɔ bubɔbhlegbo'a lisaabudu wa, 'wɔ tan ti -un 'ke -lɛɛnɔ po, nu! 'ɛ dɔ, -bho -un "du -Lagɔ ɔ "yu -ziaka a, 'wlu 'bho tu "yri -un 'ke ti"si, -un 'ke -a'a "bhoo 'puun.

⁴¹ -Ka -lue 'lnnɔ 'ka-a *-Lagɔ ɔ 'sragazamuklɔgbɔ-e *ɔ gba'a yibomu -ke *Zuifu'a -zigletumu -lru-ɔ 'ɔɔɛ Zezii 'le un na: ⁴² -Yu 'ma-a ɔ "bhlimu, ɔ 'puun'o-o 'wa -dadudu, 'le, -ka ɔ 'ka -nyɔ ɔ 'ka ɔ "bhoo 'puun, ɔ se 'na yibo! 'lnnɔ un-ɔ 'la'a *Izrayɛɛl'a 'bhlukpayowliklagba, ɔ 'wlu 'traamu 'bho tu "yri ɔ 'ke ti"si -a 'ke ɔ li'ye 'le -a 'ke ɔ "gwliɛ! ⁴³ ɔ 'de-e -Lagɔ "gwli 'le ɔ 'ye na: 'lnmɔ 'mo-o -Lagɔ ɔ "yu, nu. 'ɛ dɔ, -bho -Lagɔ zi ɔ dɔ -ziaka, -a -gbu 'bho, -bho ɔ 'ke ɔ 'traamu 'puun. ⁴⁴ A -gblee, 'gbokobhlemu 'sɔn un kɔ ɔ tui -lru "yri 'bho ɔ 'troli, un-ɔ "jree nɔ-o-o -lɛɛ.

*Zezii'a 'mɛmɛɛ

(Maakl 15:33-41; Luukl 23:44-49; 'Zaan 19:28-30)

⁴⁵ A -gblee, 'Yru -nɔ "duu 'mu, -kuyre 'ye 'le 'bhlukpa'a 'wee "kpi tikpun, ɛ 'ye "jiazɔyruklagba('a "yri tan) "kpi bhla. ⁴⁶ ɛ zi'a -toope a, *Zezii nɔ'a kaa, ɔ "wɔ-o'o 'le ɔ na: Elii, Elii, lema sabatanii? 'ɛ ɔ-ɔ 'mo-o, 'an -tita -Lagɔ, 'an -tita -Lagɔ, koo -un -nyɔ'a -un 'ye 'lnmɔ "yirilijra'a? ⁴⁷ Nyu-ɔ -nɔ'a 'bho, 'wa "klumu'a nyu -lru 'wɔɔ -nɔ -nu ɔ kɔ, un na: A po -lokui, ɔ-ɔ 'la-a -Lagɔ ɔ wlu'a 'mutizayi, *Elii! ⁴⁸ 'Bho -gbaa -lue 'mu 'wa "klumu'a nyɔ -lue 'ye ple ɔ 'ye mu, ɔ 'ye -fuu'a -tuto

'mu"luo, ɔ 'ye ɛ 'le -geponmɔ kɔ 'sma 'le ɔ 'ye ɛ -kɔɔtu "yitisun, ɔ 'ye yi, ɔ 'ye -kɔɔtu 'mne Zezii "yi-ɔ 'le ɔ 'ke -fuu'a -tuto 'mne 'mu'nyɔ ɔ 'ke 'na. ⁴⁹ 'Le nyu -lru na: A -nyɔ ti, -a 'ke ɔ 'bho -gbu, -bho Elii 'ke yi ɔ 'ke ɔ tu "yri -za. ⁵⁰ 'Le Zezii 'ye "wɔ -lɛɛ 'le ɔ -fɛɛ 'ye 'bho -ɛɛ.

⁵¹ A -gblee, 'le -Lagɔ ɔ bubɔbhlegbo'a lisaabudu 'li, -da -lue-e -nɔ'e 'le, nyɔ ɔ pa 'le: "yriɛklagba -lue-e beze'e 'bho 'ɛ wɔɔ "yi, 'lnne "zize'e 'le "yi. Zezii'a -fɛɛ -ɛɛ 'bho, ɛ-ɛ "yriɛ 'mne gwia 'mu -wa'a 'mu-ɛ -bhaoooo! ɛ 'kpa'a-a 'le yayi ɛ 'ye ɔ 'dre, 'le 'bhlukpa 'ye -trɛ, trɛ'a -dadudu 'ye 'mu-wa. ⁵² Zokoe kati'e-e wɔɔ 'le -Lagɔ ɔ nyu'a -dadudu-u 'mɛ'ɛ 'ye glu -ɔɔ. ⁵³ A -gblee, un 'da'a zokoe 'li, Zezii -ɔɔ ɔ glu 'le 'mɛmu'a "klumu, ɔ -nɔ'a ti -lɛɛ, 'le Zelizalɛɛmu, -gwɔɔ -Lagɔ -za'a 'bho, un 'ye 'bho 'ɛ 'li pa 'le nyu 'wee 'ye ɔ 'ye.

⁵⁴ "Sroja'a -klagba -ke ɔ "sroja-a fuo'a Zezii li 'ye-e 'bhlukpa'a -trɛna -ke li 'wee zi'a 'bho. Un 'ye'a -kaa 'ya da, -slanyɔ 'lbhu u'o tenyɔ 'le un na: Nyɔ -kɔɔ, -Lagɔ ɔ 'yu mo'o -ziaka.

⁵⁵ 'Nynukpakpi'a -dadudu-u -nɔ'e 'bho -lɛɛ. Un -nyɔ na'a 'le-e nya ti 'le un-ɔ 'yra'a 'le. U-bu 'nynukpakpi 'mnu, -kɔ -ke ti Zezii -nɔ'a -bhla 'le Galileebhlukpa "kpi, un -ke ɔ-ɔ na'o 'le un-ɔ pi'e ɔ lilili. ⁵⁶ 'Wa "klumu 'nynaakpu -lue un-ɔ 'la'a Malii -u -ɔɔ ɔ -gwɔɔ un-ɔ 'la'a Madalaa-e Malii -u 'ma-a Zaakl -ke 'Zɛɛɛfu'a 'lotu -ke Zebedee'a "yreetl'a 'lotu, 'le-e un -nɔ'o.

*Zɛɛɛfu nmaze'e-e *Zezii ti

(Maakl 15:42-47; Luukl 23:50-56; 'Zaan 19:38-42)

⁵⁷ A -gblee, ɔ-ɔ -ke ti *Zezii 'mɛ'ɛ, 'ɛ "jiazɔ nyɔ'a 'le 'gagayi -lue un-ɔ 'la'a *Zɛɛɛfu, ɔ 'ye 'bho ɔ "ku'a da yi. ɔɔ 'mɔ, -gwɔɔ un-ɔ 'la'a Alimatee, 'le'a "yiyi mo'o 'le ɔ -ke Zezii-i na'o -lɛɛ. ⁵⁸ ɔɔ 'mɔ, 'lnnɔ mu'o 'le *Pi-laati gbo. ɔ -ye 'nɔ 'le a, 'le ɔ 'ye ɔ -kaa libhade: 'lnmɔ bhade -unmu li, 'un 'ke Zezii'a "ku'a dɔ mu. ɔ na: Mu -un 'ke Zezii'a "ku 'mu"luo. ⁵⁹ ɔ mu'a, ɔ "luo ɔ-ɔ 'mu, ɔ 'ye "ku "yriɛplulre li'fɛtan, ⁶⁰ 'le ɔ 'ye ɛ tinmaze. ɔ zokolre un ɔɛ'ɛ 'le trɛ 'li, -ka -buduyɔ, 'le-e ɔ "du ɔ'o, ɔ 'ye sukpumuaklagba -lue tiklikpe, ɔ 'ye 'bho ka, ɔ 'ye mu. ⁶¹ ɔ -nɔ ɔ tinmazenamɔ, Madalaa'a *Malii -ke *Malii -lru -nɔ'e 'bho-ɛ, un-ɔ 'de-e 'bho zoko wɔnyɔ ti -daan 'le un 'ye 'bho 'wlu.

"Sroja -fuo'o-o *Zezii'a zoko li

⁶² *Zuifu'a lifɔɔ nyɔ'a, *-Lagɔ ɔ 'sragazamuklɔgbɔ -ke *Falizien 'we mu-o'o un 'ye *Pilaati -ye 'le un na: ⁶³ -A'ba -Kɔyi, -a yi-o'o -a 'ke -lnmɔ 'tmɔ. -Gblee, sɔnbhleyi 'mɔ, -a -see ɔ wlu gbo'mate. -Da, ɔ -nɔ'a ti, ɔ nu 'ko-o 'bho ɔ 'mɛwɔ tan'a ɔ-ɔ 'ye-e glu -ɔɔ -mu'a dɔ, ⁶⁴ 'tmɔ -a'a "sroja un 'ke ɔ zoko li-fuo 'le ɛ 'ke 'wɔ 'mɔ "kpi bhla, 'le *ɔ -namu -kaa yi, un -kaa ɔ "ku "yri, un -kaa: *Zezii -ɔɔ-ɔ glu, nu. -Bho ɛ -se -mneɛ ɛ, 'lem-nɔ, 'ɛ sɔntu-u 'ye-e ti-wa -mu, 'le, -ye ɔ nu 'ka a ɔɔ 'mo-o *-Lagɔ ɔ 'Bhozayi -ɔ 'puun'a nyu, ɛ 'ke ɛ 'mu-zi. ⁶⁵ ɔ na: "Sroja 'ka-a, un 'ke ɔ zoko li-fuo. A mu! -Ka a 'bhɛ'ɛ 'le a 'ke -kaa zoko "yri"du, a nu -kaa -ka -zɛɛka! ⁶⁶ Un mu'a, un nyɔ'a bho zoko'a da, sukpumuaklagba -ɛ -te'a 'bho zokobhie wɔnyɔ, 'lnne un sɔsan'a 'b-

ho ti, un tri'e 'e wɔɔnyi 'le un 'ye 'bho "sroja sie. 'Ka-a un "du'o zoko 'mne "yrili.

*Zezi -sɔɔ-ɔɔ glu

(Maakt 16:1-10; Luukt 24:1-12; 'Zaan 20:1-10)

28 A -gblee, *'Zuifu'a lifɔɔ zi'a a, 'e zɔɔhibhi 'mu, Malii 'sɔɔ 'mnu-u 'mu-o 'bho *Zezi'a zoko'a da 'yenam. ² Un -nɔ 'bho nyninamu 'le 'bhlukpa 'ye -tre teny, 'le -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi -lue 'ye 'le yaku 'li 'wlu, ɔ 'ye 'dre, 'le, sukɔmuaklagba-a -nɔ 'a 'bho zokowɔn 'yi, ɔ 'ye ε tiklikpe 'le ɔ 'ye 'bho 'e "kpi -zi, ɔ 'ye ti-de. ³ ɔ -nɔ'e-e ngaa -ka "ni 'wla'a 'yri ya, 'le 'ɔ -banɔ "plu'o "buu! ⁴ "Sroja-a fuo'a ɔ zokowɔn, un 'ye 'ɔ li a, -sɔɔnyɔ -ke "bhuo 'lbhu 'u a, ε titre 'nu-u li 'le 'wa nmi 'ye "y-icɔɔ.

⁵ -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi 'mɔ na: A-bu 'nynukpakɔ -yuu, -sɔɔnyɔ 'a 'lbha amu -le! Zezi un ɔ 'bho tu "yri, -ka a-a 'ɔ 'ti, 'un yibo nɔ-o'o. ⁶ -Ka ɔ 'le'ε, -Lagɔ -ɔ 'ɔ glu 'le 'mɔmu'a "klumu, ɔ -nɔ'e-e ti -lrɔ: 'ε dɔ ɔ se 'nɔ -nɔ. A yi, -da ɔ 'pɛ 'ka ti, a 'ke 'bho 'ye. ⁷ A mu -susueyi, a 'ke *'ɔ -namu wlu kpa. ɔ -sɔɔ-ɔɔ glu 'le 'mɔmu'a "klumu, ɔ 'ye ti-nɔ -lrɔ. ɔ 'zi-e 'le Galilee, 'le-e a 'ke ɔ -yɛ. Le 'un 'ke amu -bodɔ 'mu-za, 'unne 'ka-a!

⁸ U-bu 'nynukpakɔ 'mɔ nu'a -kaa, un 'bhle pleplea, 'le un 'ye 'le zokowɔn 'yi 'wlu. 'Bubuaklagba -ke -sɔɔnyɔ 'yi 'u 'mu 'le un-u mu'o Zezi'a -namu wlu kpanamu.

⁹ Un -nɔ munamu 'le Zezi-i yi'e 'le 'wa nya. ɔ -ke un 'gbuu'a, ɔ na: 'lnm 'ye'e amu! 'Le un 'ye ɔ linyini, un 'ye 'ɔ bhɔ tikpun, un 'ye ɔ bubɔ. ¹⁰ Un nu'a -kaa a, 'le Zezi na: -sɔɔnyɔ 'a 'lbha amu -le! A mu, a 'ke 'an 'lotu'a "nynuu wlu kpa un 'ke Galilee mu, 'le-e un-u 'ye 'lnmu -yɛ mu.

"Sroja'a -zazadɔ

¹¹ A -gblee, 'nynukpakɔ -nɔ 'a wlu kpanamu mu-namu, un -nɔ -jeyi, 'le "srojatɔ fuo'a ɔ zoko li 'ye Zelizalɛmugwɔ 'mu mu, un 'ye *-Lagɔ 'sragazamuk-lɔgbɔ wlu kpa. Le-ε zi'a 'bho 'wee, un 'ye 'ε kuna po. ¹² -Lagɔ 'sragazamuklɔgbɔ 'wlu 'l 'ɔ ɔ, un -ke *'Zuifu'a -zigletumu -lruu 'ye "lru'gbuu, un 'ye wlu 'mu'bhɛ, un 'ye "sroja mɔni "nyl. ¹³ 'Le un na: -Bho a mu, a na: -A -nɔ 'munamu *Zezi'a -namu 'ye yi, un 'ye 'ɔ "ku "yri "matu. ¹⁴ -Bho 'bhlukpayowli 'wlu 'l 'ɔ, le -a 'ka nu -a 'ke ɔ 'gate a, 'le -a 'ke amu dɔ "kpi -za, -a yibo nɔ-o'o. ¹⁵ "Sroja 'mnu "luo'o-o mɔni 'mu. Un mu'a, wɔɔmupowlu 'mne 'tɔn, 'unne un kpa'o. 'Wa 'dɔ 'mɔ, 'unni -wa'a 'le 'Zuifu'a "klumu ti 'le ε 'ye -zɔn "kpi bh-la.

*Zezi -sɔɔ-ɔɔ 'a 'bhuo *'ɔ -namu "yi

(Maakt 16:14-18; Luukt 24:36-49; 'Zaan 20:19-23; Kpli 1:6-8)

¹⁶ l zi'a -kaa 'wee a, 'le, 'bho -gɔgɔ -ke "kpi *Zezi -sɔɔ-ɔɔ *'ɔ -namu -bue 'yue -lue, un 'ye 'bho mu. ¹⁷ 'Bho-o un -yɛ nɔ'o. Un 'ye 'ɔ ɔ, un bubɔ nɔ-o'o. 'Le, nyutɔ -nɔ 'a 'le 'wa "klumu, 'wa -pɔɔ-u 'kɔɔ'o. ¹⁸ ɔ 'nyini -u li 'le ɔ na: 'ln 'bhle-e wɔɔkue 'wee 'le yaku 'li -ke 'nɔ 'bhlukpa 'yi. ¹⁹ A mu, a kpa 'an "dɔzɔ 'le 'bhlukɔ 'wee "kpi 'le a 'ke nyunyu *'an -namu 'mu nu. A *batizee nu 'le 'an -tɔta -Lagɔ-e 'unm ɔ 'yu -ke *'ɔ Lisaazuzu'a 'nyl 'mu. ²⁰ 'Le 'an "dɔzɔ 'wee 'un-l sie'a amu li a, a 'ke u 'ya 'b-hoduɛ -ɔ. A yibo na 'un -ke a-a na'o "kɔmɔkɔmu 'le 'k-mu 'mu'a "yitiinɔ 'ke nyini! -Bho ε nyini a, -nɔ -yɛ ɔ 'bho, 'un -ke a-a 'ye-e -de -mu "kɔmu. 'E lɔtu -see "ti-inamu 'bhle yi 'bho le. 'Ka-a Zezi 'le'o.

Maaku

Wludie po'a nyo "bhwg -nɛɛ'ɛ -naagu 'li.

Zezi'a tintɛ -ke 'k' k'p'idi Maaku-ɩ za'a 'mu. Ɔ-k' nu-o na Ɔ-k' Zezii 'm'na-Ɔ 'mo-o -Lag'Ɔ 'yu, 'le Ɔ 'bhle'e w'nkue 'bho lɛ'o lɛ 'k'pi. -Ka Ɔ 'mɛ'ɛ 'le Ɔ 'ye'a glu -Ɔ, Ɔ 'ye'a ti-nɩ -lɛɛ, 'l'nnɛ -Ɔ' Ɔ' nyu -ka ɛ 'du'a -ziadi. Ny'Ɔ'o nyo, -bho Ɔ 'du 'Zuifu o, -bho Ɔ -se 'Zuifu o, ɩ-bl' 'dɩzɩɩ 'm'ni-ɩ 'mo-o 'k' 'yit'bhɛɩ.

'Zaan Batiisɩ 'kpa-a -Lagwlu

(Matiee 3:1-12; Luuku 3:1-18; 'Zaan 1:19-28)

1 "Dɩzɩɩ-ɩ 'cnɩ-ɛ'ɛ k'k' "bhwg 'li, -Lag'Ɔ 'yu un-u 'la'a *Zezi' *Kliisɩ, 'k' dɩ ɩ-l za'a 'mu. ^{2,3} Zezii Kliisɩ -ke nyukpasu -lue un-u 'la'a *'Zaan, -Lag'Ɔ wlu'a 'mu-tizayi -lue un-u 'la'a *Ezayii, -da Ɔ -nɩ'a k'k' 'kmu 'mu see, 'wa dɩ Ɔ 'cnɩ'a 'le -Lag'Ɔ 'k' "bhwg 'li, 'l'nnɩ 'ka-a, 'le Ɔ na:

-Kaa -Lag'Ɔ 'lɛ'o: Po -lokui, 'an wlukpayi 'l'nnɩ lbho'o 'le -a'a nya, 'le Ɔ 'ke -a'a -jolu po, 'le, wlu Ɔ-k' 'ye'a 'mu-za mu a, ɛ 'ke nyunyua -p'k' Ɔ' z' nmaze.

A -gblee, -kaa Ɔ 'lɛ'ɛ -kaa -lɛɛ:

Nyo -lue-e -nɩ'e 'le "musa "kpi, 'l'nnɩ po'o weze 'le Ɔ na: A -za 'le a'ba -p'k' Ɔ' z' nyanɩ, a'ba -K'ɔyi -nɩ'e-e yi namu.

⁴ A -gblee, -ka Ezayii 'lɛ 'ka see, 'ka-a 'Zaan -nɩ'e 'le "musa "kpi, Ɔ-k' *batizee'e nyu, Ɔ-k' po'o weze, 'le Ɔ-k' 't-musu'o -kaa nyu: A yibo a'ba "nyinyinidɩ 'yi 'le a 'ke -Lag'Ɔ gbo "bhiti 'l'nnɩ 'ke amu batizee, "lemnu -Lag'Ɔ-k' 'bh'Ɔ-k' a'ba "nyinyinidɩ'a dɩ. 'Kla 'm'na Ɔ, 'ka-a 'Zaan-a po'o weze, ⁵ 'le Zelizalɛmugwɩ 'mu'a nyu -ke Zideebhlukpa "kpi'a nyu -lɩru'a -dadudu-u yi 'k' -bodɩ 'le un-u za'a 'wa "nyinyinidɩ 'mu 'bho nyu 'wee'a "yigbeyi, 'le Ɔ-k' batizee 'nu 'le "nigblu -lue un-u 'la'a Zudeɛn Ɔ. ⁶ Nmi un-u 'la'a *-nyomɛɛ'ɛ nani un lbha'a a, 'ɛ -bana 'Zaan -pa'a 'mu 'le Ɔ -bhla'a nmiku'a "betu "pli 'mu, -kpakpɩ Ɔ-k' li'o 'le Ɔ-k' bhɛ'ɛ lu. Kpli Ɔ -nɩ'a ti a, 'l'nnɛ -Lagwlu'a 'mutizamutɩ -nɩ'e ti -benyɩ. ⁷ A -gblee, u-bu nyu 'mnu, -kaa Ɔ-k' 'lu 'u -kaa "yi: Nyo -lue-e -nɩ'e 'le 'an lemu, Ɔ-k' yi-o'o. Ɔ 'ku-o w'k' Ɔ, 'ye 'l'nnɩ -zi. 'l'nnɩ se 'bhɛɛ 'l'nnɩ 'ke 'k' 'geyikpaankplan'a "bhuo "du. ⁸ "Ni 'mna-a batizee nɩ'e amu, Ɔ-k', *-Lag'Ɔ 'k' Lisaazuzu Ɔ-k' 'ye amu 'mu -po mu, 'le Ɔ 'ke amu 'mu 'yi.

*'Zaan Batiisɩ *batizee'e-e *Zezi' 'le "nyinyinidɩ'a tiyayi 'ye Zezi' ti'dɩn

(Matiee 3:13-4:11; Luuku 3:21-22; 4:1-13)

⁹ ɩ-bl' 'wɩ 'm'ni 'li, *Zezi' -Ɔ-k' Galileebhlukpa "kpi'a -gwɩ -lue un-u 'la'a Nazalɛtɩ, 'le Ɔ 'ye *'Zaan gbo mu 'le 'Zaan 'ye Ɔ Zudeɛn Ɔ *batizee -nɩ. ¹⁰ -Da Zezii -Ɔ-k' "nuk, 'bho -gbaa -lue 'mu, Ɔ 'ye-e yaku li, ɛ 'ye w'k' kati 'le *Lisaazuzu 'ye Ɔ "kpi'dree -ka 'gbɩɩɛ. ¹¹ Wlu-u

'wlu'a 'le yaku 'li Ɔ w'k' 'k' b'k', -kaa ɛ 'lɛ'ɛ -kaa: -l'nnɩ 'mo-o 'an "yu'a 'dɛ -lue -ke dɩ 'l'nnɩ -kma'a. 'Le -l'nnɩ 'mu 'l'nnɩ po'o 'an 'bubua'a 'wee.

¹² 'Bho -gbaa -lue 'm'ne 'mu -Lag'Ɔ 'k' Lisaazuzu -kpa -nɩ'e-e 'k' -p'k' 'le "musa "kpi 'le Ɔ 'ye 'le mu. ¹³ Ɔ nu 'le 'wɩ'a -gwɩ 's'k' Ɔ, 'le-e "nyinyinidɩ'a tiyayi un-u 'la'a *Sa-taan 'dɩn -nɩ 'k' ti ɛ 'ke Ɔ "nyinyinidɩ w'k' po 'bho -Lag'Ɔ 'k' "yigbeyi. 'Le 'kwla 'z' Ɔ-k' nmi'a "klumu Ɔ -nɩ'o 'le -Lag'Ɔ gbo'a -dalbhomu-u kpa Ɔ-k'.

*Zezi' -ke 'k' -namu Ɔ -za'a 'bho

(Matiee 4:12-22; Luuku 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ ɩ zi'a -kaa a, *Zezi' -Ɔ-k' 'mu-ɛ, Ɔ 'ye Galilee mu. (-Da un po'a *'Zaan -jie 'mu, 'bho-o Ɔ -mu -nɩ'o.) 'Le 'm'na Ɔ, 'le-e Ɔ -za -nɩ'e "dɩzɩɩ-ɩ 'wlu'a 'le -Lag'Ɔ gbo 'mu.

¹⁵ -Kaa Ɔ-k' 'lɛ'ɛ -kaa: -N'k' -Lag'Ɔ "du 'ka, ɛ nyini-o'o. 'Ɔ nyu'a -k'k' "k'k' gbo. A yibo a'ba "nyinyinidɩ 'yi 'le a 'ke Ɔ gbo "bhiti, a 'ke kpli "yizizia 'le a 'ke 'k' "dɩzɩɩ "gwɩɩɛ, a 'ke ɩ k'k'!

¹⁶ -Da Ɔ -nɩ'a Galilee'a -badaklagba w'k' nli -nanamu a, 'bho-o Ɔ 'yee'e "nizemu 's'k'. 'Lotu'a "nynuu mo'o, 'wa 'nynɩ-ɩ 'mo-o Sim'k' -ke Andree. Un-u "vuto-o -dada 'le -bada Ɔ, ¹⁷ 'le Ɔ 'ye u 'la 'le Ɔ na: A yi, -a 'ke mu, 'l'nnɩ -ke a 'ke -na. -Ka a'ba -dada-a jri'a zmi a, a 'ke -kaa nyunyua jri 'le un 'ke yi, un 'ke -Lag'Ɔ nu "du. ¹⁸ 'Bho -gbaa -lue 'm'ne 'mu un sie'e 'wa "nizelt'a klɛ 'le un -ke Ɔ 'ye mu. 'Bho 'm'na Ɔ, 'bho-o un "lu'o 'k' 'bunɛɛ 'mu 'le un -ke Ɔ 'ye -da 'wee mu. ¹⁹ Ɔ nyini'a -kaa 'bho nya ti -sɛ ɛ, Ɔ -ye'ɛ-ɛ 'lotu'a "nynuu 's'k'. 'Wa 'nynɩ-ɩ 'mo-o Zaaku -ke *'Zaan. Ub'u-e 'wa -tita un-u 'la'a Zebedee -ke 'k' lbhunumu, un -nɩ'e-e 'le 'wa gwɩ 'li 'le un-u nmaze'e 'wa -dadɩ. ²⁰ 'Bho-o Zezi' -nyna'a ti 'le Ɔ na 'lotu'a "nynuu 's'k' 'mnu -bodɩ: A yi. Ɔ 'lu 'u a, un 'sie-e 'wa -tita -ke 'k' lbhunumu "we 'le gwɩ 'li 'le un -ke Ɔ 'ye mu.

'Bho Kapenayimu *Zezi' 'nu-o "nyinyinidɩ'a -zuzu "we ti

(Luuku 4:31-37)

²¹ *Zezi' -ke 'k' -namu mu'a a, un 'nyini-e -gwɩ -lue 'mu. 'Bho-o 'mo-o Kapenayimu. *'Zuifu'a lif'Ɔ, Zezi' pa'a 'le-e *-Lagwlu'a 'liclaanbudu 'li 'le Ɔ-k' Ɔ-k' nyu.

²² Ɔ-k' Ɔ-k' Ɔ-k' Ɔ-k' Ɔ-k', 'l'nnɛ -ma'a nyu-u po 'k' -lokui

wankti, -ekedumaa, k -k nyu *-Lagok'k gba'a yibomu'a ka. -Bho kbk -ka t, k-wlu-o'o 'le wankue 'mu.

23 A -gblee, un -ka 'le-e gbu, nyukpasu -lue-e 'bhle'a "nyinyinid'a -zuzu 'mu, k 'pa-a 'le 'wa "klumu. 24 C nu'a -kaa, k "w-o'o 'le k na, Nazalstkyi Zezii, leed -a -ke -un 'bhle? -ln yi-o'o -un 'ke -amu ti-za'a? -A yibo'o-o nyunyid' -y- -un "du'a. -ln 'mo-o -Lagok'k "yu -lue k -za'a 'bho 'le k 'lbo'a. 25 C 'le'e -kaa a, 'le Zezii 'ye -wlu "yik-maka 'le k na: "Nyinyinid'a -zuzu, "mu wnk, 'd k 'mu! 26 A -gblee, "nyinyinid'a -zuzu nu'a -kaa, e -dre -nu'e-e ny 'mni ti 'le e-be -zuzu 'mne 'ye 'plan 'le e 'ye k 'mu 'da. 27 -Ka -ke "bhuo -knt "maa'a nyu-u 'ye'a 'e da, -gba, -stanyl kpun -u'o 'le un-u dede'e -dede -kaa ti: Lee 'ka-a'a? Wlu -nne, e-e 'mo-o -kntre -e -ke wankue -na'a! C wankue 'mne'e d, "nyinyinid'a -zuzu "we'a "bhi-i "-du'o 'bho k wlu! 28 'Bho -gbaa -lue 'mne 'mu Zezii'a 'nynt -wa'a-a 'le Galilee'a 'bhluoka "kpi ti.

*Zezii 'puun'o-o "gwizimu'a -dadudu
(Matiee 8:14-17; Luuki 4:38-41)

29 *Zezii 'ka 'le *-Lagokwlu'a 'liclaanbudu 'li 'da, *k -namu Simok-e, Andree-e, Zaaki -ke *'Zaan -ke k -na'o, 'le un 'ye 'le Simok -ke Andree "bhlibhlegbo mu. 30 Un -ka 'bho-o nynt, yakal- l 'lba-a Simok'k 'nynt' 'lotu, un 'pe-e 'bho 'wa "kpimuule "kpi ti. Nyu 'ye'a Zezii 'yri, 'bho-o un -nyna'a ti, un 'ye k 'wa d 'tmu. 31 A -gblee, k nynt 'u li a, k 'kpu-o 'wa su, k 'ye u gbode, un 'ye 'mu- s, un 'ye ti-nyna, un 'pun-o'o, 'le un 'ye mu 'le un 'ye u-bee lilia "nyl.

32 "Jiaz nynt'a, -da 'yru 'ga'a ti a, nyu-u 'bhle'a "nyinyinid'a -zuzu "we 'mu, gwok 'mne 'mu'a nyu 'bhle -u'o, un -ke "gwizimu "we -lru, 'le un -ke un-u yi'e -budu -ke 'li Zezii -nu'a. 33 Nyu'a kle -gw'e-e-e ti 'le un 'ye 'bho 'e wnk "yi 'gbu. 34 C 'puun'o-o "gwizimu'a -dadudu, k -za'a-a nyu "nyinyinid'a -zuzu'a -dadudu 'mu, 'le k 'ye "nyinyinid'a -zuzu 'mni tinu. l -kaa nu na: -lnm 'mo-o -Lagok'k "yu'a d, k 'wank' k 'ke -wlu, -ekedumaa, l yibo k-o'o.

*Zezii 'kpa-a 'le Galilee -Lagokwlu
(Luuki 4:42-44)

35 Zokhbhbi 'mu, *Zezii -knt' 'mu-e, k 'ye -budu 'li 'da, k 'ye gwok le po. C nynt'a -dagbe e'e kpi, 'bho-o k -po -nu'e *-Lagok'k gbo. 36-37 Simok -ke k -namu -lru -knt' "nynt' 'mu, un 'mu k -tibokamu. Un 'ye k k, un na: -Gblee, -unm nyu 'wee 'knt' ti. 38 'Le k na: -A mu "seti-da, 'le -gw'e -lru 'mu, un 'ke 'le -Lagok'k wlu 'mu-za -nu mo'o -lre. 'E d 'un yi'e knt' 'kmu 'mu. 39 'Le k -ke un 'ye mu, k -ke un-u ple'e Galilee'a 'bhluoka 'wee "kpi ti, k-knt' nyu 'le 'wa *-Lagokwlu'a 'liclaanbidi 'li, 'le k-knt' nu'o nyu 'mu "nyinyinid'a -zuzu "we ti.

*Zezii 'puun'o-o *lalulibhleyi -lue
(Matiee 8:1-4; Luuki 5:12-16)

40 Z -lue 'knt' k, *lalulibhleyi -lue 'yi-e *Zezii -bodt 'le k 'ye 'bho k "yigbeyi 'kolri glu po 'le k na: 'lnm bhade -unmu li, 'un yi-o'o -un 'ke 'unmu 'puun. 41 C ngaze nu'a -kaa, e 'lba-a Zezii 'le k 'ye su sro, k 'ye k li'tu 'le k na:

42 Kl, 'un 'wank-o'o, 'pun. 'Bho -gbaa -lue 'mne 'mu k lalulibhok-o'o, k 'pun-o'o, 43-44 'le Zezii 'ye k 'tmu 'le k na: Po -lokui, -bho -un mu a, nynt' 'wank 'ya "d 'knt' -le! Mu 'le *-Lagok'k 'sragazayi gbo, -ka -un -nu'a, -un 'ke k 'na "yi-t, *'sraga -ke d *Moyiizl -za 'ka 'mu a, k 'ke e -za -a'a d, -ka -un 'pun'a a, nyu'a kle 'ke l yibo. 45 A -gblee, kbk mu'a a, k -see "d 'mni wankti-de. -Bho doo k nynt' ti, d-l bhk k "kpi, k-zl -l nyu -bodt 'mu. 'E d Zezii 'se 'bh'e k 'ke gwok pa, k 'ke k "bhuo nyu "yi-t. 'E -gwok k po'o le, 'b -ke 'mu nyunyu se'a -de, 'le k 'ye 'le mu. E -nu'a -kaa a, nyu-u 'wlu-o -bhla gw'e "kpiti 'le un-u ye 'knt' 'le.

*Zezii 'puun'o-o -klklbyi -lue
(Matiee 9:1-18; Luuki 5:17-26)

2 1-2 'Wl -lru gbi zi'a, *Zezii 'yi-e Kapenayimu le. Un 'wank' k "d 'knt' k, nyu'a -dadudu "gbu-o ti, -budu -ke 'li k -nu'a, un 'ye 'le yi, un 'ye 'le 'gbu. 'B -lue 'un se 'le -nu, 'bho "piemu -buduwank "yi'a "bhuo -lre 'le Zezii-i t 'nu -Lagokwlu.

3 -Da k -nu 'u -kntamu a, nyu -lru-u -nu'a yinamu 'le 'wa "klumu nyu nyie-e 'bhle'e -klklbyi -lue, 'unm un-u y k o. 4 Nyu'a "yidiedt, -ka un 'ka -nyna un 'ke k Zezii 'yi-t, un se 'na 'bhle. A -gblee, un -ke k 'ya-a 'le -budu "kpi, 'e -da Zezii -nu'a, 'bho-o un e'e wnk, -klklbyi 'm-knt' 'pe'e 'bho k "kpitipele "kpi ti, un 'ye k "bhluoku gbo -yi -nu, un 'ye k 'bho Zezii'a "yigbeyi ti"sii. 5 -Ka nyu 'mnu de k "gwli, k 'ye'a 'na li a, 'le k 'ye -kaa -klklbyi 'yi'e. 'An "yu, -a'a "nyinyinid -gw'e-e-e 'bho -Lagok'k "yigbeyi ti.

6 C 'le'e -kaa a, *-Lagok'k gba'a yibomu -de'a 'bho ti, -u 'ye'a 'e da, un-u 'wlu-o -kaa 'le 'wa -knt' z: 7 Lee -ke d 'unm knt' wlu'o -kaa 'le k-knt' nynt' e -Lagok'k 'nynt' wank'k? 'Bho -Lagok'k "yigbeyi, 'y' -bh'e-e k 'ke nynt' k "nyinyinid'a d 'bh, -bho e -se -Lagok -nu -lue? 8 Zezii yi-bok-o-o le un-u popo'a 'gwloti see, 'le k na: Leed a'ba -naag -nu'e -kaa'a? 9-11 'un 'bh'e'o 'un 'ke amu -knt' na 'un 'bhle-e wankue 'le 'un 'ke nynt' -bodt nu, na: -A'a "nyinyinid -gw'e-e-e 'bho -Lagok'k "yigbeyi ti. -Bho 'un nu nynt' knt' -bodt, na: -S' 'mu, "luo -a'a "kpitipele 'mu, -un 'ke -na, 'le k 'ke e nu, 'unne 'ke -knt' -ka 'un 'bhle'a wankue 'le 'un 'ke nynt' -bodt nu, na: -A'a "nyinyinid -gw'e-e-e 'bho -Lagok'k "yigbeyi ti. 'un 'yba-o'o a 'ke l yibo -ka 'unm *Nyunyid' k "Yu 'bhle'a wankue knt' 'bhluoka "kpi, 'un 'ke nyu'a "nyinyinid'a d 'bh' 'bho -Lagok'k "yigbeyi. C 'le'e -kaa a, 'le k na -klklbyi -bodt: -S' 'mu, "luo -a'a "kpitipele 'mu, -un 'ke -un "bhli mu.

12 -Da nyu'a kle -nu'a 'bho poponamu a, 'bho -gbaa -lue 'mne 'mu, k -knt' 'mu-e, k 'ye k "kpitipele 'mu"luo, k 'ye mu. Un 'ye'a -kaa li "see, wnk 'ma-a 'wa kle ti 'le un-u 'bh'e-e -Lagok'k 'nynt' "yi, un-u nu'o: -A -see -bhla -yee -mne'e letu 'ye ke!

*Zezii 'la-a *Levii k -ke k 'ke -na
(Matiee 9:9-13; Luuki 5:27-32)

13 D'l'a kle zi'a -kaa a, *Zezii 'mu-o 'le Galilee'a -badak -lagba wankli le, 'le nyu'a -dadudu-u yi k -bodt 'le k-knt' t nu'o. 14 'Wl -lue 'li, k -nu'a zinamu, k 'ye-e *lapoozayi

-lue un-u 'la'a *Levii. 'C -titta'a 'nynt-l 'mo-o Alfee, c -de'e-e -budu -lue 'li ti. 'Bho-o c-k za nt'e zikamu mçni 'lrumu. Zezii na: Yi 'unmu 'bu, 'tn -ke -tn 'ke -na. Levii -s-c 'mu-ε c -ke c 'ye mu.

¹⁵ C -lue 'z, Zezii 'mu-o 'bho Levii 'bhli linamu. Lapoozamu 'we -ke nyu -lruu *Zuifu'a 'plan un-u 'la'a *Faliziεn-ε zre nt'a 'nyinyinikli'a numu 'yi -nt'e-e 'le -budu 'li. ε -se bhuhuyiti -kaabonyu -nt 'bho -ko, ubu 'mnu'a -dadudu -ke Zezii -na'o -lrεε. Un -ke *i -namuzgti bhete'e-e gbo 'le un -ke c-k li nt'e -dalue.

¹⁶ *Lagoc' gba'a yibomu -lruu -gbi -nt'a 'bho -u 'ma-a u-bu Faliziεn, un 'ye'a Zezii, c -ke u-bu nyu 'mnu, un-u zre'ε 'nyinyinikli'a numu 'yi-i li nt'a -dalue a, 'bho-o un dede -nt'e -kaa 'c -namu ti: Leedu c -ke -kaabonyu-u li nt'e -dalue'a? 'Ka se 'yrili-nmç. ¹⁷ C 'wçh' 'wa wlu 'mne c-k c, c -po 'nu-u 'nna 'le c na: 'Kpayibhleyi'a 'bç 'gipoyi ti. Nyc c -ke 'lru-u 'bhati'a, 'ttn c-k 'gipoyi ti. 'ε 'z-c 'mo-o, nyu-u 'la'a 'wa 'bhi kplizgti'a numu 'tn -see 'knu 'mu 'wa dt yi. 'Nyinyinikli'a numu'a dt 'tn yi'o 'le un 'ke 'wa 'nyinyidit 'yiyibo un 'ke -Lagoc' gbo 'bhiti.

*Zezii na nyoc' bhete 'c -ktç -ke *Zuifu'a nt gbo -le!
(Matiee 9:14-17; Luukl 5:33-39)

¹⁸ A -gblee, c -lue 'z, *Zaan Batiis't'a -namu -ke nyu un-u 'la'a *Faliziεn 'pa-a *-su. Nyu yi-o'o, un 'ye Zezii tidede 'le un na: Leedu 'Zaan Batiis't'a -namu -ke Faliziεn 'we'a -namu-u pa'a su, 'le -mnaaa'a nu'a pε 'ε? 'Ka se 'yrili-nmç. ¹⁹ Un po'a wlu ti a, 'le c 'ye 'yi po 'le c na: 'Bho 'nynçkpagoc' zç, nyimie-ε 'la-a nyu. -Bho c -nt 'bho 'le, 'gwlu 'bhεε'ε ε 'ke nyu 'mnu li-nyni 'le un 'ke -çl-ç 'snt'a? -Gba, -bho c -nt 'bho a, 'gwlu -see u li-nyni yi, un-u 'ye-e -li -mu 'le 'bubua 'mu. ²⁰ -Nç -lrεε-ε 'ye-e -nyni -mu, nyimie 'mnc-c 'ye-e 'wa 'klumu 'wlu -mu, 'bho-o un-u 'ye çl-ç 'snt -nt mu.

²¹ C 'po-o 'yi -lue -lrεε, 'le c na: Nyc se 'bhεε c 'ke -banasua'a -da -cna'a 'yriefçlre 'pa -nt. -Bho ε -nt -kaa a, 'yriefçlre-e -geti-e -banasua, 'le 'ε 'bu-l 'bhε'ε 'muti.

²² A -gblee, -ka -lue 'mnc c, 'ka-a nyc 'se 'bhεε, 'tokogbalu un 'pa -nt'a -druten c 'ke 'le 'ε 'limu nmçre po. -Bho ε -nt -kaa a, nmçre-e 'wa-a 'toko, 'le nmç -ke 'toko-o nyni'e wçn. 'ε dt nyc-c po'o nmçre 'le 'tokolre 'li.

*Zezii -c-kç *Zuifu'a lifçzç
(Matiee 21:1-8; Luukl 6:1-5)

²³ *Zuifu'a lifçzç, *Zezii -ke *i -namu -yi -nt'e-e 'le -kpu 'mu. Lt-l -ke -kçb gugoc' un-u 'la'a 'blee, 'ya -kpu mo'o. Un -nt zinamu 'le 'c -namu-u cε'ε 'ya -flei, 'le un- u li'e 'ya 'yç. ²⁴ *Faliziεn 'we 'ye 'u li 'sεε, un dede'e-e Zezii ti, 'le un na: -Gbu 'knc! Le nyc -se'a -nu yi -a'ba lifçzç, 'unne -a'a -namu-u nu'o. Leedu ma'a? ²⁵⁻²⁶ 'Le c na: 'Dt-l -zε'ε 'mu 'le -Lagoc' 'kçbç 'li, a 'mate nt-a-a-ae? 'Sragazayiklagba un-u 'la'a Abiataa, c -kç -ti, -da 'mu 'lbha'a -a'ba 'na *Daviid -ke 'c -namu, un se'a lilile 'bhle, koo un -nyna'a? Un pa'a -Lagoc'budu 'li, 'fçç un -za'a *sraga 'mu, un 'nyl'a -Lagoc, -l -nt'a 'le -Lagoc' -budu 'li, 'unnt c li'o 'le c 'ye 'bho -za, c 'ye 'c -namu

'nyl, un 'ye li. Lt-bl 'fçç 'mnc, 'le -a'ba gba 'li, -Lagoc' 's-ragazamu'a 'sε-ε 'ke ç li.

²⁷ Zezii 'ka -wluwlua 'yigwε, -kaa c 'lu 'u -kaa 'yi: -Lagoc' 'ke nyu 'bubua 'li po, 'ε dt c -ya'a lifçzç ti. C -see nyu ti-ya 'le lifçzç c gba 'ke ç -kç. ²⁸ 'ε dt ç-bl gba 'mnc se 'bhεε ç 'ke 'mnamu -kç. 'lntmç *Nyunyoc' 'Yu, 'lntmç 'bhle'e wçnkue 'bho lifçzç c 'bhuo 'kpi.

*Zezii 'puun'o-o nyukpasu c -ke su-u 'mε'ε
(Matiee 12:9-14; Luukl 6:6-11)

3 C -lue -lrεε 'li, *Zezii 'pa-a 'le *-Lagoc'wlu'a 'liclaanbudu 'li le. 'Le-e c -yε'ε nyc -lue -ke su-u 'mε'ε. ² A -gblee, c pa'a a, nyu-u -nt'a 'le, un-u gbu 'c-kç ya 'tnt, -bho c 'ke nyc 'mnc 'puun 'bho lifçzç zç. ε -se bhuhuyiti un-u nu -kaa -ko, un-u 'c-kç ti un 'ke c dt -kpu, -εkedumaa, un na c-kç 'cε-ε 'Zuifu'a gba 'mu. ³ 'Le c 'ye nyc c -ke su-u 'mε'ε 'mnc 'tmu 'le c na: -Cç 'mu, -nyna -daa nyu 'wee'a 'yigbeyi ti. ⁴ 'Le c 'ye 'bho yi. 'Bho-o Zezii dede -nt'e nyu 'mnu ti 'le c na: 'Bho lifçzç c ç ε -nmç-cç 'yrili nyc 'ke -zεε nu-ae, -ale nyc 'ke 'nyinyidit nu? ε -nmç-cç 'yrili -lrεε -a'ba lifçzç c ç nyc 'ke nyc 'puun-ae, -ale nyc 'ke nyc 'yiti' 'tayi c 'ke 'mε? A -gblee, un 'nu-o blenyi! 'Wa 'wçn un 'ke c 'dapo. ⁵ 'Cε nu'a -kaa, ε 'yi-e Zezii 'mu. C gbugbu 'nu-u 'kpiti, 'kpi -wa 'c-kç 'yiti, -εkedumaa, un 'ku-o -loku 'mu. 'Le c na nyukpasu -bodt: Sro su. 'Le c 'ye ε sro, ε 'ye 'pun -nalo. ⁶ A -gblee, *Faliziεn -nt'a 'bho 'da'a 'le -Lagoc'wlu'a 'liclaanbudu 'li, un mu-o'o un 'ye 'bhluçpayowli un-u 'la'a *Elççdt'a -namu -yε. 'Bho -gbaa -lue 'mu, 'unnt -ke un 'gbu'o 'lru, -ka un 'ka -nyna 'le un 'ka Zezii 'lbha, un 'ke 'na dt bhaga.

Nyu'a -dadudu 'yi-e *Zezii -bodt

⁷⁻⁸ Lt-bl dt 'mnc zi'a -kaa a, *Zezii -ke *i -namu 'mu-o 'le Galilee'a -badaklagba 'ttroli. Nyu'a -dadudu-u na 'c-kç kli. U-bu nyu 'mnu -s-cç -da 'wee, -lruu 'du Galieebhluçka 'kpi'a nyu, -lruu -sç Zelizεεmugwlc -ke Zideebhluçka 'kpi'a -gwle -lru 'mu, 'le -lruu -s-cç Idumeebhluçka -ke 'nigblu un-u 'la'a Zudeεn lemua 'bhluçka 'kpi, 'le -lruu -s-cç -gwle un-u 'la'a 'Tiilt -ke Sidçç, 'ya 'fç gbo -bhoga. -Bho u-bu nyu-u -die'a -kaa 'mu yi Zezii -bodt, ε -se bhuhuyiti -ko. Lt c-kç nu'a, 'ya 'dt un 'wçh' 'ç, 'ε dt un 'yi'o. ⁹ C 'tmu'o-o c -namu 'le c na: A mu gçlç -lue'a dt, a -ke ε 'ke yi, a 'ke ε -laa 'an 'ttroli -kpu. -Bho nyu -ka 'lntmu li-inyni 'tn 'ke 'le 'ε 'limu 'kpa 'le un -kaa 'lntmu 'kpi -na. ¹⁰ C 'puun'o-o nyu'a -dadudu'a dt, 'gwizimu'a klε-ε 'tutu'o 'le un 'ke yi un 'ke c li'tu 'le un 'ke 'pun. 'ε dt ç 'ybha'a gçlç. ¹¹ -Bho nyu-u 'bhle'a 'nyinyidit'a -zuzu 'mu 'ye c li -nalo, un-u 'ga-a 'bho 'c 'yigbeyi ti, un-u 'plan'o, un-u nu'o: -lntmç 'mo-o -Lagoc' 'yu. ¹² 'Le c-kç 'tmu nu'o 'yikmaka: A'ba 'si nyunyoc' -yç 'tn 'du'a 'nynt -le!

*Zezii -za'a-a 'bho *i -namu -bue 'yç 'çkç
(Matiee 10:1-4; Luukl 6:12-16)

¹³ Dt 'mnc zi'a a, *Zezii 'la-a nyu c 'ybha'a, 'le c -ke un 'ye mu, c -ke un 'ye 'le -gçgç -lue 'kpi 'ya. ¹⁴ 'Le u-bu

nyu 'mnu'a "klumu ƙ -za'a nyu -bue 'yɔ 'sɔn, 'tɔnnu -ke ƙ 'ke "sisri 'le ƙ 'ke u lbho un 'ke -Lagɔwlu kpa. ¹⁵ Wɔnkue ƙ-ƙ 'ye 'u "nyl mu a, 'unne un-u 'ye "nyinyidɩ'a -zuzu "we ti-nu -nɩ mu. ¹⁶⁻¹⁹ U-bu nyu -bue 'yɔ 'sɔn 'mnu, 'wa 'nyɩ 'ka-a: Simɔɔ Zezii 'duu'o 'nyɩ, 'tɔnnu 'mo-o *Piɛlɩ, Zaaki -ke 'ƙ leyi *Zaan, -u 'ma-a Zebedee'a 'yreetɩ, 'tɔnnu ƙ "duu'o Buanezezezi, 'e 'ƙ-ƙ 'mo-o nyu-u -ke wlu ƙƙƙ dɛ, un -ke Andree, Filiipu, Batelemii, Matiee, Tomaa, nyɔ -lue un-u 'la'a Alfee, 'ƙ "yu Zaaki, Tadi, Simɔɔ ƙ-ƙ 'ma-a 'bhlukpa'a "kpiticɛyi, un -ke Zidaa Isikaliyoo, ƙ 'ye'a -laa Zezii 'ƙ tu'a nyu -jeyi "nyl mu. ²⁰ Zezii -za'a -kaa 'bho 'ƙ nyu 'mnu, ƙ -ke un 'mu-o 'bhlegbo -lue. 'Bho-o nyu'a -dadudu -lruu 'gbuu'o. 'Wa "yidie'e dɩ, -ka Zezii -ke *ƙ -namu 'ka -nyɩ un 'ka li, un se 'na 'bhle. ²¹ Ƙ nyu 'ƙwɔn 'ƙ 'dɩ 'ƙ ƙ, un 'ƙpa-a -jeyi, un-u yi'e 'ƙ dɩ, -ekedɩmaa, ubu na 'ƙ 'lru -nyɩ'e-e wɔn.

Dɩ nyu kpa'a *Zezii 'yi, 'tɔnnu ƙ "du'o wlu "kpi
(Matiee 12:22-32; Luuki 11:14-23; 12:10)

²² A -gblee, *-Lagɔƙ' ƙ gba'a yibomuƙy gbi 'wlu-o Zelizaleemu, un 'ye 'bho yi -lrɛɛ. 'tɔnnu nu'o na, "nyinyidɩ'a -zuzu "we'a -ƙɔyi un-u 'la'a *Bezebill, 'unne -nɩ'e *Zezii 'mu. Ebe 'mne, 'unne "nyl 'ƙ wɔnkue, 'e dɩ ƙ-ƙ nu'o "nyinyidɩ'a -zuzu "we ti. ²³ A -gblee, Zezii 'wɩn 'l 'ƙ ƙ, 'ƙ 'u -u'o 'le ƙ 'ye u -kaa 'tmuu: Koo *Sataan a-a 'la'a Bezebill 'ke 'tɩ 'e "bhuo tinu -lrɛɛ? ²⁴ Bho-o ƙ -po -nɩ'e "yi 'le ƙ na. -Bho 'bhɩ -lue'a nyu clɛɛ 'mu, -bho un -ka tu-u vɔ, e-be 'bhlukpa 'mne e, e-e 'mo-o -ye 'ka ti-ƙ. ²⁵ -Bho "bhlegbo -lue'a nyu clɛɛ 'mu, -bho un -ka tu-u vɔ, e-be "bhlegbo 'mne e, e-e 'mo-o -ye 'ka ti-ƙ -lrɛɛ. ²⁶ 'Ka 'mna ƙ, 'ka-a, -bho Sataan -ka 'kɩ 'e "bhuo tu gbo-o ya a, -bho 'e "nyinyidɩ'a -zuzu "we -ka 'kɩ 'mu-ɩclɛɛ, u -ka tu-u vɔ, 'e wɔnkue-e "tii 'ko'o "yi. ²⁷ -Ka Sataan 'mna ƙƙƙ -glaliyi, Zezii 'po-o 'e "yi -lrɛɛ 'le ƙ na: -Bho -un -see -glaliyi san ke, -un se 'bhɛɛ -un 'ke ƙ gbo pa 'le -un 'ke 'ƙ ƙƙƙlɩ 'mu'luo. -Bho -un sɔn ƙ, "lemnu -un -fɩƙ-ƙ "yi 'le -a "luo'o 'tɩ 'ƙ -ƙƙƙlɩ 'mu 'wee. ²⁸ A po -lokui -ziaka, -bho koo nyɔƙ "nyinyidɩ -die 'mu 'le ƙ -ka "nyinyiniwlu 'mu-uza, -Lagɔƙ-ƙ 'bhɩ-ƙ 'ya dɩ. ²⁹ Nyɔ -yɔ nyɩ'a *-Lagɔƙ' Lisaazuzu'a 'nyɩ wɔn, -Lagɔƙ' 'bhɩ 'ƙ "nyinyidɩ'a dɩ "ƙmukmukmu. L -nɩ 'ƙ-ƙ "kpi "ƙɔgwɛka. ³⁰ Zezii 'ka -kaa 'lɛ, e -se bhuhuyiti -ko. -Lagɔƙ' gba'a yibomu nu'o na ƙ 'bhle-e "nyinyidɩ'a -zuzu 'mu'a dɩ mo'o.

*Zezii'a 'lotu'a "nynuu -ke 'ƙ 'lotu
(Matiee 12:46-50; Luuki 8:19-21)

³¹ Ƙ -nɩ -wlunamu, 'le 'ƙ 'lotu -ke 'ƙ 'lotu'a "nynuu "we 'ye yi. Un yi'a, 'bho "piemu un -nyɩ'a ti 'le un 'ye nyɔ -lue lbho ƙ 'ke ƙ 'la. ³² Nyu'a -dadudu 'bi-e Zezii 'le un -de'e ti. Un 'wɔn'ƙ wlu 'ƙ ƙ, 'wa -lue na: Zezii, po -lokui, -a'a 'lotu -ke -a'a 'lotu'a "nynuu "we -nɩ'e-e 'le "piemu, 'tɔnnu 'la'a -anmu. ³³ 'Le ƙ na; Yuu -ke "bhi-i -nɩ 'bho, -u 'mo-o 'an 'lotu -ke 'an 'lotu'a "nynuu -ziaka'a? ³⁴ 'Le ƙ 'ye nyu-u po 'ƙ -die 'li ya-gbu, 'le ƙ na: 'An 'lotu -ke 'an 'lotu'a "nynuu 'ka-a! ³⁵ Nyɔ -yɔ nu'a -Lagɔƙ' 'gwɩdɩ, 'un ƙ 'mo-o 'an 'lotu -ke 'an 'lotu'a "nynuuzɩgɩ.

*Zezii 'po-o 'bhlukpa'a 'digbi nyi'e 'yi
(Matiee 13:1-17; Luuki 8:4-10)

4 -Ka -lue 'mna -lrɛɛ, *Zezii 'mu-o Galilee'a -badak-lagba wɔnli le, ƙ 'ke nyu -tɩ. Nyu'a -dadudu 'g-buu'o. 'Wa "yidie'e dɩ ƙ 'kpa'a gɔɩ -lue 'li, ƙ 'ye ti-de. Gɔɩ 'mne -te 'kɩka gbo 'bho -bada'a "yigbeyi 'le nyu 'mnu'a ƙle -nɩ'e 'bho 'kɩka 'yi, "nɩ wɔnli. ² "Yi ƙ-ƙ po'o 'le ƙ-ƙ tu'o lɩ'a -dadudu. A -gblee, ƙ -nɩ 'u -tɩnamu, -kaa ƙ po'o -kaa "yi 'le ƙ na: ³⁻⁴ A po -lokui, nyɔ -lue -ƙ-ƙ 'mu-e, ƙ 'ye 'ƙ gle -klunamu mu. Ƙ -nɩ'a lɩ -gbanamu, 'ya 'yɔƙƙ 'kpa-a 'bho -jolukpa 'yi, nɩkpi yi-o'o u 'ye u li. ⁵ 'Le 'ya 'yɔƙƙ 'kpa'a 'bho kɩan "kpi, -da -ke 'bhlukpa se'a 'muku. L nu'a -kaa, u mɛ-o'o -nalo. ⁶ 'Yru fan'a a, u sin-o'o, -ekedɩmaa, 'ya 'sɩsɩnyɩ -see glɩ nyɩ. ⁷ 'Le -lru 'ye "wigbakuo'a -gbɩtɩ'a 'bhlukpa 'mu 'kpa. L-bl "wi 'mna mɛ'e e, u -po'o-o 'ya -ƙɔni -popo "lru. 'E dɩ u nes-ɛ'o 'le u -see 'yɔ po. ⁸ 'Yɩ -lru nu'a -kaa, u 'kpa-a 'bhluk-pazɛɛ 'mu, u 'ye mɛ, 'ya gl 'ye -nɩglɩu 'bhle. L wa'a a, -lue po 'ƙ-ƙ -gwɩ -lue 'yɔ -bue, -lue -lrɛɛ po 'ƙ-ƙ -gwɩ tan 'le -lue -ye -nɩ'a 'bho po'o 'ƙ-ƙ -gwɩ -muu. ⁹ Zezii gwɛ'e -wluwluu "yi, ƙ na: -Bho a 'ƙ ti a 'ke u 'muti'wɔn ƙ, a popo 'gwɩtɩ -ziaka.

Lɛ -ke dɩ *Zezii-i po'a 'yi

¹⁰ Nyu mu'a a, 'wa -lruu -sie'o 'le un -ke *Zezii'a -namu -bue 'yɔ 'sɔn na: *Zezii, zɩza "yi 'mna gɔɩ. ¹¹ 'Le ƙ na: A-bu -yuu, -Lagɔƙ' nyu'a -ƙƙƙ dɩ ƙ "zize'a nyu -lruu 'yrili, ƙ zɩza 'nɩ-u gɔɩ, ƙ 'ye amu -tɩ. 'E dɩ a-a 'ye "yi 'mna 'wee 'muti'wɔn mu. -Ye 'ma-a nyu "we -yu -nɩ'a a, un-u 'po -u -lokui 'le 'wa 'wɩn u 'muti. ¹² 'Wa "kpidi -Lagɔƙ' wlu'a 'mutizayi, *Ezayii 'cɩl'a see 'le -Lagɔƙ' "gɔɩ 'li, 'unne 'ka-a: -Lagɔƙ na: U-bu nyu 'mnu, -bho koo un -gbu 'tɩmu ya, 'wa -pɩ ƙ-ƙ -see 'tɩmu "yrili-gwɛ yi. -Bho koo un po 'tɩmu -lokui, un -see 'an wlu 'muti'wɔn yi. -Bho e -nɩ -kaa a, un -see kpli "yizizii yi, "lemnu 'mna -see 'wa "nyinyidɩ'a dɩ 'bhɩ yi. 'Ka-a Ezayii 'lɛ'o.

*Zezii zɩza'a-a 'bhlukpa'a 'digbi nyi'e 'yi gb
(Matiee 13:18-23; Luuki 8:11-15)

¹³ *Zezii na: "Yi -yɩ, a -see 'l 'muti'wɔn, 'le, "yi -yɩ 'un-u 'ye'a -po mu, a-a 'ye u 'muti'wɔn mu 'nɩ' l-bl "yi 'mna, 'ya 'ƙ 'ka-a. ¹⁴ Lɩgbayi 'mo-o -Lagɔƙ' wlu'a 'muzayi, lɩ'a 'yɔ-ƙ 'mo-o -Lagɔƙ' wlu, 'bhlukpa 'mo-o nyu-u po 'e -lokui, 'wa -pɩ. ¹⁵ Nyutu ƙƙƙ -ƙ-ƙ -jolukpa "yi'a 'bhlukpa -da lɩ'a 'yɔ 'kpa'a 'le nɩkpi 'ye'a yi, u 'ye u li. 'Ka 'mna ƙ, 'ka-a, -bho nyutu ƙƙƙ -Lagɔƙ' wlu 'ƙ ƙ, 'le *Sataan-a yi'o, e-e zɛ 'e 'wa -pɩ ƙ-ƙ 'le un-u 'mate'e e-be wlu 'mne. ¹⁶ -Ka -lue 'mna ƙ, nyutu ƙƙƙ -ƙ-ƙ kɩan "kpi'a -da -ke 'bhlukpa se'a 'muku. -Da un 'wɔn -nɩ'a -Lagɔƙ' wlu 'ƙ -nalo, un-u kpun -e'o 'bubuaka. ¹⁷ 'Wa -de ne -pɩ ti -ziaka, un-u 'kpun -e ti -daan. -Lagɔƙ' wlu'a dɩ, -bho 'kleyeɛ -ke nyu'a nyɩn'a 'muklɛɛ bhlu u "kpi, 'wa "gwɩdeɛ-e "tii-o'o. ¹⁸⁻¹⁹ 'Le nyu -lruu ƙƙƙ "wigbakuo'a -gbɩtɩ'a 'bhlukpa. Un 'wɔn'ƙ -Lagɔƙ' wlu 'ƙ ƙ,

'kmu'a -כח -ke 'li -a -nu'a -laa 'traamu, 'ya lu-l sta nu nu-o'o. 'Ye "wllil -un 'ke 'ga -ke 'kmu'a lu -lru'a 'tu-u "su-o 'wa -palk "yi 'le un-u 'mate'e -Lagok wlu. 'E dt un 'se 'bhεε un 'ke ε 'bho "du 'le un 'ke kpli "yizizia. ²⁰ 'Le, nyu -yu -nu'a 'bho, un ככככ 'bhlu kpazεε. 'E -lolol wa'a a, -lue po 'ky' -gwlt -lue 'y' -bue, -lue -lrεε po 'ky' -gwlt tan 'le -ye -nu'a 'bho po'o 'ky' -gwlt -muu. U-bu nyu 'mnu 'kwn' -Lagok wlu 'b' ככ, un 'kpun -ε ti, 'le, -ka ε 'le'ε ε, un-u nu'o -kaa. L-bl "yi 'mnu, 'ya 'z' "tiinamu 'ka-a.

*Zezii 'po-o 'napε 'kpi'a 'yi
(Luuk 8:16-18)

²¹ *Zezii 'gwε-ε -antanyli'a gbokzεε 'yi. J nu'a -kaa, k 'po-o 'yi -lrεε 'le k na: -Bho nyc cε "napε 'yi, nyc-k "jrii 'nε-ε -solu 'yiti-ae, -ale nyc-k "du -ε -gbagbu 'z'ככ? -Gba, nyc'k nu ε -kaa, nyc-k 'de -ε -da tε'ε ya ti, 'le nyu'a klε-ε 'ye'e ti. ²² 'Ka 'mnu כ, 'ka-a, wlu 'wee 'bhle'a 'z', l-l 'ye gbokzεε mu. lbi wlu 'mnu, 'ya 'z' 'ka-a: Wlu 'un-l za'a 'mu, a'ba 'wlu l 'muti -ziaka. -Bho 'wla a-a 'ye -l 'muti'wkn -mu. ²³ 'E dt a -na nu -ככ ti! ²⁴ J 'po -u 'kpa "yi 'le k na: Wlu 'un-l za'a amu -bodt 'mu, a po l -lokui 'le a 'ke l -palk ti-de. -Bho a "du l 'bho a, 'bho-o -Lagok 'ye amu -naag l "nyl -nu mu 'le a 'ke 'ya 'wee 'muti'wkn. ²⁵ 'E dt a kpe k de'o 'le k na: -Y' 'bhle'a lε -k nu 'nε lbhu, -Lagok -k "nyl -k -lrεε. -Y' 'bhle'a -toope -k de 'ε ti, k-k 'zε -ε k kwa 'mu 'wee, 'le -k ככ o.

*Zezii 'po-o -lololε -ε -ke "sε-ε 'bhua'a 'yi

²⁶ A -gblee, *Zezii 'po-o 'yi -lrεε 'le k na: Lε-ε -ke -Lagok nyu'a -kalk guggok 'yiti a, 'unne 'ka-a. Nyc -lue 'gba-a lu'a 'ya 'le 'k gle 'mu. ²⁷ -Bho "matu k-k 'mu, -bho z' z' k-k k 'mu, 'unne k-k nu'o kplokplokplo. 'Le l-l mε'o, 'ya -koni-i tε'ε ya, 'k yibo 'bho lε 'yri. ²⁸ 'Bhlu kpa'a "sε-ε nu'o lbhu 'le l-l mε'o, 'ya -koni-i tε'ε ya 'le 'ya gl-l 'bhle'e -nlgblu. -Bho l wa a, 'le 'ya -fle-i-i po'o 'y' li. ²⁹ -Bho l zaan a, 'le k-k 'la'a nyu, un-u mu 'l cenamu. -Daa -Lagok nyu'a -kalk ככככ "dl -yul -gwε -nu'e 'yi.

*Zezii 'po-o tu'a 'yuε 'kpi'a 'yi
(Matiee 13:31-32; Luuk 13:18-19)

³⁰ 'Le *Zezii 'ye -kaa 'lε -lrεε: Leeε nyc 'ke -Lagok nyu'a -kalk likpukpa -nu'a? 'E dt 'un-l yi-o'o 'un 'ke ε amu -כ. ³¹ ε ככככ tu -lue'a 'yuε. Tui-i -nu'a 'knh 'bhlu kpa "kpi, 'ya 'y' 'bhε-ε "yi, 'ya 'wee 'ye ε -zi. ³² -Bho ε pa glu 'le ε 'ke mε ε, ε-ε 'tε-ε ya, ε-ε 'zi-e tu'a klε 'le ε-ε po'o "kleiklgbi, ε-ε nu'o tu'a -ye -ke ya nukri 'bhε'ε l 'ka 'lru-l -po -nu. -Ka -Lagok nyu'a -kalk ככככ dl -nu'a 'mu, 'kla-a 'ka-a. ³³ 'Kla 'mnu כ, 'ka-a Zezii po'o 'yi'a -dadudu 'le k-k ככ nyu. Un 'ke l 'muti'wkn -ziaka, 'ε dt k-k po'o l-bl "yi 'm-nl. ³⁴ "Yi'a "sε k-k po'o 'le k-k ככ nu'o. -Bho k -ke *י -namu -cε li-k, 'le k-k z'za 'nl gbk.

*Zezii 'kaa'a-a -bibie 'mu
(Matiee 8:23-27; Luuk 8:22-25)

³⁵ ε-βε z' -lue 'mne'ε "jiazok, *Zezii na: *'An -namu-a, -a cε "ni, -a 'ke 'kpukpu-u -nu'a 'lelaa "kpi mu. ³⁶ Un -ke nyu susok li a, galk -ke 'li Zezii -nu'a, un 'mu-o 'le 'ε 'limu le. Un -nu'a munamu, galk -lru -nu'e-e 'wa "troli 'bho "ni "yigbeyi. ³⁷⁻³⁸ Zezii 'pε-ε 'le galk'a -gboktu gbo ti 'le k po'o lε "lru "kpi, k-k 'mu'o. -Bibie nu'a -kaa, ε yi-o'o "vuu! ε 'po-o "ni yayi, "ni-i cε 'plan, ε-ε 'kpa 'le -wou! ε-ε cε 'plan, ε-ε 'kpa 'le -wou! ε -sie'e-e 'bho -toope galk 'ke 'yi. ε-ε nu'a -kaa a, Zezii -mnu-k 'mu-o'o -bhla, 'le k -k -namu 'ye k "nyn'knu 'mu -za, 'le un na: -Wool! Zezii, -a'ba -T'yi, -a -nu'a 'menamu, 'ya kpun -unmu li 'maae? ³⁹ A -gblee, k -ככככ "nyn'knu 'mu, k 'kaa'a-a -bibie -ke "ni 'mu 'le k na: A 'bhk! l nu'a -kaa, l 'bhk-k'o blenyi! ⁴⁰ J na 'k -namu -bodt: Lee -stanyl 'lbha'a amu'a? A -see -Lagok "gwlide 'maae? ⁴¹ -Stanyl kpun -u'o tenyl 'le 'wa "sε-ε dede'e -dede ti 'le un na: -Wool! Nyunyok 'cε yεε 'ka-a, -k -ke wlu -bibie -ke "ni-i "du'o 'bho'a!

*Zezii 'nu-o 'nyinynidl'a -zuzu ti
(Matiee 8:28-34; Luuk 8:26-39)

5 *Zezii -ke *י -namu cε'ε "ni, un 'nyni-e 'le 'bhlu kpa -lue un-u 'la'a Gelazeniε'ε "kpi. ² J 'wlu'a 'le galk 'li, k mu'a bhu 'bhlu gbk ti "sii mu -nalo, nyc -lue 'da-a 'le zokogwlii 'mu, k 'yi -k -jeyi. J-kb nyc 'mnu 'bhle-e "nyinynidl'a -zuzu 'mu ³ 'le k -de'e 'le zokoe 'mu. Sansaan se k 'bhεε, -bho koo ε "du gbloko'a "bhuo -dl. ⁴ -Bho un -po 'k bh l -ke su l 'mu gblokoe, k-k cl -l'o 'wla klε. Nyc -ke "bhuo-o 'ka k wkn'yi'bhεε 'le k 'ka 'wle 'mu yi, k se -nu. ⁵ 'Wl 'wee 'li "matu -ke z' 'mu, k-k 'na-a 'le zokoe 'mu -ke 'le -gokzε "kpi ti. J-k "pna, k-k "luo sukri 'mu, k-k cε nl 'k "bhuo'a ku "gbli. Jb ככככ, 'unnu mu'o Zezii -jeyi. ⁶ J 'ye 'k 'le nya li, k -ke -jiji mu-o'o, k 'ye 'k "yigbeyi 'kolri glu po. 'Bho -gbaa -lue 'mu, Zezii na: "Nyinynidl'a -zuzu, 'wlu k 'mu! 'Le nyc 'mnu 'ye "כ, k na: Zezii, -Lagok -nu'a 'le yaku 'li'a 'yu, leedl 'un -ke -un 'bhle? -Lagok 'knyl 'mu 'unnu bhade -unmu li, -a'a 'yee 'unmu 'kle -le! ⁹ 'Le Zezii na: -A'a 'nynl -mε'ε? J na: 'ln-m'k mo-o -gbogboyoko, -ekedmaa, -a -die'e-e 'yi. ¹⁰ 'Le k-kb nyc 'mnu 'ye Zezii 'gbε kwa 'mu cε 'le k na: 'unnu bhade -unmu li, "nyinynidl'a -zuzu 'mnu, -bho -un nu l ti a, -a'a -jra -nu nu ככככ 'bhlu kpa -nεε "kpi -le! ¹¹ 'Bho 'mnu ככככ "troli, 'le -gokzε "kpi, 'le-e -gwlbhεe'a -dugbadoknu -nu'o 'le l-l li'e ti. ¹² 'Le "nyinynidl'a -zuzu -nu'a nyc 'mnu 'mu, 'le l na: Zezii, -a-bu bhade -unmu li, "tayi -amu "yiti -a 'ke -bhee-e 'ntaa 'mu pa. ¹³ Zezii 'wkn-o'o. 'Le "nyinynidl'a -zuzu 'ye nyc 'mnu 'mu 'wlu, l 'ye -bhee 'mnu 'mu pa. 'Ya 'wee 'bhε'ε-ε -bhee'a "dui -mu. A -gblee, 'unnu gbugbluo'o, -l 'wlu'o -gokzε "kpi, -l 'kpa'a "nuk, -l 'mε'o 'wee. ¹⁴ Nyu-u fuo 'nl li, un ple-o'o un 'ye 'le gwlb 'mu -ke 'le -jrigbl 'yi wlu kpa. 'Ya "dl nyni'a 'le a, nyu 'yi-e 'bho 'bl tiyenamu. ¹⁵ Un -ka 'bho-o nyni, nyukpasu -k 'bhle 'ka "nyinynidl'a -zuzu -dudu 'mu, k -de'e-e 'bho Zezii'a

'trolli ti, k -pa'a-a -bana 'mu, 'le k yi'e k nyunyokpli 'mu le. Un nu'a -kaa "sεε, -siany kpun -u'o Zezii'a wɔnkue'ε dl. 16 Nyu-u 'ye'a 'ya da, li-u zi'a nyukpasu 'mno -ke -bhee 'we'a damu, 'unnu 'tmuu ni nu'o. 17 Un 'wɔn' k li-bi dl 'mni 'muti 'le un na: Zezii, -a-bu bhade -unmu li, 'wlu wɔn' -a'ba 'bhluksa "kpi.

18 -Da k -nu'a 'le gɔlu 'li le 'kpanamu a, nyukpasu 'nyinyinidi'a -zuzu 'wlu 'ka 'mu na: Zezii, 'unmo bhade -unmu li, 'u' kɔ' k ti 'u' -ke -u' 'ke -na. 19 k -see 'wɔn k -ke k 'ke mu 'le k na: Mu -u' "bhli le! -Ka -a'a -Kɔyi -Lago 'ye'a -a'a ngaze 'le k 'ye'a -unmu 'puun, -u' 'ke 'na -a'a "bhlimu 'tmuu. 20 k -kɔ nyɔ 'mno yi'a le, k 'mu-o 'bhluksa pa-un 'la'a -Gwɛklɔgbi bue'a 'bhluksa "kpi, 'le k -k kpa'a Zezii'a "dl, k -k 'tmuu'o nyu -ka Zezii nu 'k -zεεε "lru li. Nyu 'wee 'wɔn' k li-bi "dl 'mni 'kɔ, wɔn 'mu -u ti.

Zayilist'a "yunynaakpu -ke 'nynaakpu -lue -u 'tu'a *Zezii'a -bana li, 'wa dl
(Matiee 9:18-26; Luuku 8:40-56)

21 A -gblee, *Zezii -ke *kɔ -namu nu'a -kaa, un 'cεε-ε 'ni 'le gɔlu 'li, 'le, 'kpukpu -ke "kpi un -kɔ 'ka 'mu, un 'ye 'le le mu. Un nyini'a -nalo, nyu'a -dadudu 'gbuu'o-o 'bho k "trolli. 22 Un -ni -bhla 'bho "ni wɔnli, 'le nyɔ -lue 'ye yi. *Lagowlu'a 'liclaanbudu 'li'a -kɔgba mo'o. 'lno 'mo-o Zayilist. k 'ye'a Zezii, k 'nyini -k li, k 'ye k bhi gbɔ -gble. 23 'lno k bhade'e li ngazeka 'le k na. 'An 'yunynaakpu-draa -nu'e-e 'menamu. 'lno bhade -unmu li, yi -u' 'ke u *kwa "lru tide, un 'ke 'pun 'le un 'ke ti-nu. 24 'Le Zezii -ke k 'ye mu. Nyu -dudu-u -nu'a 'bho, un nu'a -kaa, un 'mu -k kli 'le un-u "tutu'o -tutu 'le.

25 A -gblee, 'le 'wa "klumu, 'nynaakpu -lue-e -nu'e 'le, 'le -zuun -bue 'yɔ 'kɔn 'li un se 'kpa "yi'bhle, -genplu 'lbhu u'o. 26 Ubu 'mnu -sta -nu'e-e "gipomu'a -dadudu -kɔ, 'wa wɔn' a klε 'ye -gwε 'le un -see 'pun. Un-u nu'a -za, 'le 'wa 'wε-ε 'kpa'a -bhla "kpi. 27-28 Un 'wɔn' kɔ Zezii-i 'puun'o nyu a, 'le un 'ye -kaa 'wa 'bhuo'a -pɔlu 'zɔ bhaga: -Bho 'u' mu, 'le 'u' 'ke k -bana li'tu fɔfuyiti a, 'u' -u' 'ye-e 'pun -mu. 'ε dl un -nu'e nyu'a "klumu. Un ziza'a nyu 'yiti a, un 'nyini -k li 'le un 'ye 'li -bana lemu li'tu -nu. 29 'Bho -gbaa -lue 'mu 'wa 'wε 'bho-o'o. Un -gbu'a 'wa kukuzɔ, un yibo'o-o na un 'pun-o'o. 30 Un 'tu k li -nalo, k yibo'o-o na 'mutikukue-ε -nu' kɔ 'mu, ε 'puun'o-o nyɔ -lue. k nu'a -kaa, k -nyna'a-a ti. k popo'a le 'le k na: Yɔn 'tu'o 'an -bana li'a? 31 'Le k -namu na: 'A! Nyu-u "tutu'a 'le, -a'a "bhuo-o 'ye -u li 'le -a nu'o: Yɔn 'tu'o 'unmu li'a? 32 Un 'lε'ε -kaa a, k -k gbugbu-o nyu "kpi ti -bhla, k 'ke nyɔ -k 'tu k li li'ye. 33 'Nynaakpu 'mnu yibo'a na u-bu k -k "si'e 'nyini a, -siany kpun -u'o 'le un-u tutrε'ε li, un 'ye k "yigbeyi 'kolri glu po, 'le, lε-ε zi 'u -bodu, un 'ye k 'tmuu. 34 'Le k na: 'An 'yu, a 'de-e 'unmu "gwli'a dl, a 'pun'o. A -za -pɔlu ti, a 'ke mu, a -ke 'wε 'mne cεε'ε-ε 'yi.

35 k -nu -kaa -wlunamu 'le nyu 'ye yi, un -kɔ' k -k Zayilist 'mno "bhlibhlegbo. Un na: Zayilist, -a'a -sta -nu -a'ba -Tɔyi bhuhuyiti -le 'nu, -a'a 'yu 'mε-o'o. 36 Zezii -see 'wa wlu 'mne lε 'la 'le k na: Zayilist, -za -pɔlu ti, de -Lago "gwli, -a mu 'le. 37 k -ke Zayilist -nu'a munamu, k -see 'wɔn nyɔ 'ke k -jeyi kpa, -bho ε -se *Piεl-e Zaaki -ke k

'lotu'a 'yu, *Zaan. 38 Un nyini'a a, un -yε'ε 'bho-o nyu'a -dadudu-u -nu'a 'vinamu. 39 'Wa 'vizrε ka'a 'bho-o "bhlegbo. Zezii nu'a -kaa, k 'pa-a 'le -budu 'li 'le k na: U-bu 'nynaakpu-draa 'mnu -see 'mε, un -nu'e-e 'munamu o! Leedi a-a 'vi -ε -ke -zrε -die -kaa 'mu? 40 k 'lε'ε -kaa a, -glalaa! un 'cɔεε kɔ-o'o. 'Le k na: A 'da 'wee. Un 'da'a a, 'le k 'ye 'wa -tita-e, 'lotu -ke k -namu tan 'la. -Buduyu -ke 'li "ku -nu'a, 'unnu -ke k pa'a 'le, 41 k 'ye 'wa su kpun 'le k na: Talita kuumi! 'ε 'zɔ' k 'mo-o, 'Nynaakpu-draa, 'unmo 'lε'ε -kaa, a -kɔ 'mu! 42 'Bho -gbaa -lue 'mne 'mu un -kɔ' k 'mu-ε, 'le un 'ye 'bho 'kpa un 'ye -na. (Un-u 'mo-o -zuun -bue 'yɔ 'kɔn' "yu.) Nyu-u 'ye'a 'ε da a, -kɔ "maa nu-o'o tenyɔ. 43 Zezii "du -u "srin 'mu 'le k na: l-bi dl -nu, nyɔ kɔ 'wɔn u' kɔ' -le! 'Le k 'ye 'yu 'mnu'a -kɔkɔmu 'tmuu: A "nyɔ u lilile un 'ke li!

Nazalεtt'a nyu -see *Zezii "gwli
(Matiee 13:53-58; Luuku 4:16-30)

6 'Ya 'wee zi'a -kaa a, *Zezii -ke *kɔ -namu -kɔ' k -k 'le 'mno 'le k -ke un 'ye 'bho k "bhligwɔ 'mu, Naza- lεtt, nyini.

2 'Bho *lifɔkɔ k pa'a 'le-e *Lagowlu'a 'liclaanbudu 'li. k -nu'a nyu -Lagowlu -kɔnamu, nyu-u po k -lokui, wɔn 'mu -u ti 'le un-u dede'e -dede ti: A -gblee, lee 'ka-a'a? Doo -yu -kɔ' k 'mu'a? Doo k -za'a -naagɔ -yε'ε'ε? ε -ke 'mutikukue k -k nu' e *wɔnkult -nu'a? 3 'lno kɔkɔ -naa -se tuibayi -k 'ma-a Malii'a 'yu, Zaaki-e 'Zuuzi-e Ziidi -ke Simkɔn venyɔ? -k -ke lenyuuubunynukpakpi -ke -a -nu'a -laa gwɔ 'mu -ko? 'ε dl 'wa 'kɔ' lε. 4 'Le Zezii na: -Da 'wee -Lago k wlu'a 'mutizayi-i 'mu-o 'nyini, -bho ε -se 'bho k "bhligwɔ 'mu, k -glɔgbawɔnyɔ, k nyu'a "k-lumu, 'bho'a "sε, 'bho-o 'wa 'kɔ' lε. 5-6 Zezii 'ye'a k "bhlimu, -u -see "gwli, wɔn' k "bhho se k li-nu. Ubu 'mnu'a dl k -see 'bho wɔnkult'a -dadudu nu, -bho ε -se "gwizimu -gbɔ k de *kwa "lru ti, 'unnu k 'puun'o.

*Zezii 'lbho-o *kɔ -namu -bue 'yɔ 'kɔn
(Matiee 10:5-15; Luuku 9:1-6)

*Zezii -kɔ' k 'bho k "bhligwɔ 'mu, -gwɔε -lru-u -nu'a 'le, k 'ple -u "kpi ti 'le k -kɔ' k nyu. 7 'Bho 'mno, 'bho-o k 'g-buu'o *kɔ -namu "lru, k 'ke u lbho 'kɔn 'kɔn, 'le k wɔnkue 'mu, "nyinyinidi'a -zuzu "we-e -nu'a nyu 'mu, un 'ke u tinu, 8 'le k 'ye u 'tmuu: -Bho a -ka mu, a'ba 'bhle lε kwa -le, a'ba 'bhle "flɔ -ke badu -le, a'ba 'bhle mɔni gbɔli -le, a 'bhle -kɔkɔ'u'a "sε! 9 A -pa -bhopumu-pall 'mu, ε -ke -bana'a kpe'ε -lue, a'ba dede -banu 'kɔn "kpi -le! 10 -Kaa k 'tmuu nu'o -kaa -lrε: -Bho a mu, 'le a 'ke -gwɔ -lue 'mu nyini, -bho nyɔ -za amu -jeyi, a -de 'bho k "sε'ε "bhlegbo ti 'le a'ba mumun' ke nyini.

11 -Bho a nyini -gwɔ -lrε 'mu, 'le 'bho'a nyu -see 'wɔn un 'ke a'ba 'lɔkpu kpun, un 'ke amu -lokuipo, a -kɔ 'bho ε -bε gwɔ 'mne 'mu. -Bho a -ka mu, a 'gbɔkɔ 'bho'a "pi-plee-e -nu'a a'ba -bhopti li! 'lne 'ke u -kɔ na un -ke -Lago 'bhle -l'o.

12 Zezii "du'a -kaa k -namu -bue 'yɔ 'kɔn 'mnu "dl 'mu, un mu-o'o un 'ye -Lagowlu kpa, 'le un-u 'lε'ε -kaa nyu 'yi: A yibo a'ba "nyinyinidi 'yi 'le a 'ke -Lago gbo "bhiti 'le a 'ke "nyinyinikli'a dl 'bho! 13 'Le un-u nu'o

nyu'a -dadudu 'mu "nyinyinidu'a -zuzu "we ti, un-u po'o "gwizimu "we 'cna "lru 'li. 'lnne t' nu na -Lag' ye -u 'puun -mu 'le un-u 'pun'o.

Nyu 'Ibha-a *Zaan Batiist' ye 'me
(Matiee 14:1-12; Luuku 9:7-9)

¹⁴⁻¹⁶ E-be -kch 'mne ti, nyu'a -dadudu 'w'kch *Zezii'a dt 'kb 'le 'l' nynu-l mu'o -da 'wee. -Kaa nyu-u za'a -kaa 'l' 'dt, un na: *Zaan Batiist' nyu ce'e "lru "yi, 'l'ntu -kch 'glu, -k 'yi'e 'kch 'kmu 'mu le: 'e dt -k 's' *w'kch'ntu. Nyu -lru na: -Lag' wlu'a 'mutizam -nu'a -benyl, k 'kch 'wa -lue. 'Le, -lru -nu'a 'bho, un na: -Lag' wlu'a 'mutizayi *Elii mo'o. A -gblee, 'wa 'bhlu'kpayowli un -u 'la'a *Elod'k, k 'w' 'l' 'kb' k, na: -ln! 'Zaan Batiist' 'u po'a nyu 'sru un ce'e "lru "yi, 'l'ntu -kch 'glu, -k 'yi'e 'kch 'kmu 'mu le'a?

¹⁷⁻²⁰ E -se bhuhuyiti 'Zaan 'me -ko. Z' -lue 'z', Elod'k 'm'kpa-a 'ny'ntu, 'l'ntu 'mo-o Elodiad'. 'l' 'lotu'a "yu un -u 'la'a Filiipu, 'l' 'ny'ntu mo'o, 'l'ntu Elod'k -z' 'li. 'l' 'kch 'Zaan Batiist' 'm'kch 'w' 'l' 'kb' k, k mu-o' 'ye -k 'ye 'le 'l' na: Elod'k, e se "yriili-nm -un 'ke -a' 'lotu'a "yu 'ny'ntu li-za. E-be wlu -nne'e dt, Elodiad' 'nye'e 'Zaan 'mu, 'le Elod'k 'ye nyu 'sru po, 'e 'Zaan un k'p'ntu, un san'o, un po'o -jie 'mu. l -nu'a -kaa a, -kch "du'o -bhla 'Zaan "yriili, 'le -kch "du 'k' bho, -eked'maa, k 'yibo'o-o na -kch 'mo-o -Lag' k'ny'z'eg'e. 'Le e 'mu, -bho koo 'Zaan'a w'kch'ntu -ka -k' -k' -k' 'mu -u'gble, k 'ybha-o' 'ke -bhla 'k' wlu -lokuipo. 'E dt -kch "du 'k' "yriili. 'Nynaakpu -mnu, un 'bhle-e -bhla 'Zaan'a 'ce 'li. Un 'kch -k' ti k 'ke 'me. 'Wa nyimie'e dt un 'se -nynaka 'bhle.

²¹ 'W' -lue 'li 'wa -kch'eg'e nyini-o'o. Z' -lue-e 'ma-a Elod'k 'a 'w'lw'lw'z' k, 'bho e ti k "du-o' g'k, k 'ye nyu 'la. 'l' 'la-a 'ny'ntu'bhlemu un -ke -kch -k' nu'a 'bhlu'kpa' l'bh'u, 'le -kch 'la'a "sroja'a -kl'gbl -ke Galilee'bhlu'kpa "kpi'a 'gagamu "we, un 'ye yi. ²² Un -ke -kch -nu linamu 'le Elodiad' 'a "y'ny'naakpu 'ye 'le -budu 'li pa, un 'ye lete. 'Wa lete'bh'u -za'a-a Elod'k -ke nyu-u -ke -kch li'a -k'p'ntu 'li. A -gblee, 'l'ntu 'la'o 'le 'l' na: E a 'kch' ti, a "si e 'ny'ntu, un 'ke e amu "nyl! ²³ 'l' 'ye -zre 'le 'l' na: E a 'kch' ti, 'l'ntu "nyl 'e amu-e, -bho koo e "du 'an -k'k'k' 'a 'plan -dt.

²⁴ U-bu 'ny'naakpu'draa 'mnu 'da'a a, un -ye'e 'wa 'lotu 'le un na: -Diad', 'un lete'a a, 'bhlu'kpayowli na e 'un 'ybha'a k 'ke e 'unmu "nyl. 'E dt 'un yi'o. Koo a-a 'e'e? 'Le un na: -Bho a mu, a 'ybha 'Zaan Batiist' a "lru!

²⁵ 'Nynaakpu'draa "depo'o-o "yi, un 'ye 'bhlu'kpayowli -ye 'le un na: 'l' 'ybha-a 'Zaan'a "lru. De e 'le "bo 'li ti 'tut'raamu'a "bh'u, -un 'ke e 'unmu "nyl! ²⁶ 'Gwlu nu'a -kaa, e -ny'ntu -kch li. 'l' se 't' 'bh'e k 'ke wlu "yizizia, -eked'maa, 'bho nyu-u -ke k li'a "yigbeyi k -zre -nu'o.

²⁷ 'Bho -gbaa -lue 'mu, k 'po-o "srojayi -lue 'sru 'le 'l' na: Mu, ce 'bho 'Zaan'a "lru, de e 'le "bo 'li ti, -un -ke e 'ke yi! 'Le 'l' 'ye 'le -j'iebudu 'li mu, k 'ye 'l' "lru "yice. ²⁸ 'l' -ru 'mne, 'l'ntu k de'e'le "bo 'li ti, k -ya'a 'ny'naakpu'draa, 'l'ntu un kpa'a 'le 'wa 'lotu gbo.

²⁹ -Yu ma 'ka-a 'Zaan'a -namu -tanyl, un 'w'kch' k 'l' 'mem'ed' kch, un 'mu-o' k 'ku'a dt, 'le un 'ye k tin-maze. -Kagbe e, 'ka-a 'Zaan'a 'mem'ed' zi'o. Nyu-u 'la'a Zezii 'Zaan Batiist', 'e dt Elod'k 'w'kch' 'wa wlu, 'le -kch

nu'o: Kun, -ziad' mo'o. 'Zaan Batiist' -k 'me'e, k -k'k' -k' glu.

*Zezii' ce'e-e "kch' ti k 'ye nyu'a "dui -bue "dui 's'ch -gw'k' bue "nyl un 'ye li
(Matiee 14:13-21; Luuku 9:10-17; 'Zaan 6:1-14)

³⁰ E-be -kch 'mne ti, 'bho-o *Zezii'a -dal'bhomu -bue 'y' 'kch' -kch' kch' un mu 'ka, 'le un 'ye 'bho 'k' "t'roli "l' -ru'g'bu. L' un nu'a, l -ke l' un -kch' 'le nyu, 'le un -u kch 'k' 'ya "dt. ³¹ 'l' na: 'l' 'w' -l' 'kb'. 'E dt -a mu -dagbe ce'e k'p, -a 'ke li-f'. 'l' 'ka -kaa 'le, e -se "se -ko. Nyu-u mu'a -ke nyu-u yi'a, 'wa "y'idied' -ke 'k' -namu -see "yif'be 'ye un 'ke li. ³² Un nu'a -kaa, un 'kpa-a k'p'ntu 'li 'le un -ke -kch mu'o 'kch' ce'e k'p. ³³ Un -nu'a munamu, nyu'a -dadudu-u 'ye 'u, un yibo 'nu-u "yi. Un 'wlu'a gw'k "k'piti, un -na'a 'bhlu'g'k, un "depo'o, 'le un 'ye u "yizi, un 'ye 'le nyini.

³⁴ -Da *Zezii -ke 'k' -namu-u "si'a 'bho 'k'ka "yi ti, un -ye'e 'bho-o u-bu nyu 'mnu. Zezii 'ye 'u li, ngaze 'l'bh' -k' 'o tenyl, -eked'maa, un -k'k'k' *'bhlabh'li -u se'a *'yriiliduyi 'bhle, 'wa -kl'gbl' -a -k' -nu -Lag' k' -jolu. 'E dt k 'kpa'a 'bho, -kch -kch' nu -Lag'wlu'a -dadudu.

³⁵⁻³⁶ 'Yru -nu'a tikpanamu, 'k' -namu nyini 'k' li, un na: -kch zi-o'o, 'le 'l'ntu ce'e k'p. 'E dt 'tm'nyu nyu 'mnu un 'ke gw'k -ke -j'rigbl' "yi mu, un 'ke lilia ti'kb'. ³⁷ 'l' na: A'ba "bhi "nyl u lilia! 'Le un na: -A 'w' -l' 'kb'. Nyu-u -die'a -kaa 'mu, *deniee'a -gw'k' bue'a "fle'e, 'l'ntu 'ke 'wa lilia 'bh'e, -a 'ye l' 'bhle mu 'nu? ³⁸ 'l' na: 'l'ntu yibo 'nu' -nu-e. "Fle'e 'die'a 'bhle'a? A mu, a 'ke tidede. Un yi'a le, un na: -A 'bhle-e "fle'e -muu, l -ke zmi 's'ch. ³⁹ 'Le k 'ye u 't-muu: A de nyu "papa 'mu ti 'bho -sukui "kpi. ⁴⁰ 'Le un 'ye -kaa ti-de, 'ya -lue 'li nyu'a -gw'k' -muu, -lru' -lue 'li nyu'a -gw'k' 's'ch' 'ye -bue. ⁴¹ Zezii "luo'a -l' -bu "fle'e -muu -ke zmi 's'ch' 'mnu 'mu, k 'popo'o-o 'le yaku "yi, k 'ye -Lag' 's'ce po, 'le k 'ye "fle'e -jie "yi ticice -nu. 'l'ntu k "nyl' e 'k' -namu, un 'gblee'e nyu 'mnu "yiti. 'Ka-a k nu'o zmi 's'ch' 'mnu -l're. ⁴² 'Wa 'wee li-o'o, un 'ye l'bh'o, lilil' 'ye ti-sie. ⁴³ 'Fle'e -ke zmi'a k'kt' -sie'a ti, un 't'ite 'nu ti, l "yi-e -k' -bue 'y' 's'ch. ⁴⁴ U-bu nyu-u li'a -kaa 'wee, 'wa "klumu'a nyukpasi 'nu-o nyu'a "dui -bue "dui 's'ch -gw'k' -bue.

*Zezii -na'a-a 'bho "ni "yigbeyi
(Matiee 14:22-33; 'Zaan 6:15-21)

⁴⁵ 'l' zi'a -kaa a, *Zezii 'tm'nyu'o-o *'k' -namu 'le 'l' na: A 'kpa 'le g'p'ntu 'li, a ce "ni, a 'ke Besayidaa -bhoga mu. -Bho 'l'ntu "nyl nyu -nuu -jolu, -bho un mu a, "l'lemnu 'l'ntu 'yi-e amu kli. 'Le un 'ye g'p'ntu 'li 'kpa, un 'ye mu. ⁴⁶ 'l' "nyl' a nyu 'mnu -jolu, un mu'a a, k 'ya-a 'le -g'g'k -lue "kpi k 'ke * -Lag' w'kch gbo po.

⁴⁷⁻⁴⁸ -Kutamnu -nu'a 'mutikpenamu, g'p'ntu -ke 'li 'k' -namu -nu'a, e -nu 'le "nigwia, 'le -bibie-e yi'o. Un -ke e -be -bibie 'mne dede'e-e "yi'a dt, 'ka-a un "lu'o k'p'lo'k' -lo, g'p'ntu -see -gbaa 'mu -s'ch. -Da Zezii -nu'a 'bho 'k'ka "yi, k 'ye -u li. "Matu'a dodogwia, -da k'k' "yri-i mu'a -laa le -yi -nu mu a, k 'mu -u kli, 'le -kch na'a 'bho "ni "yigbeyi. 'l' -nu u liznamu, 'le un 'ye k li'ye. ⁴⁹ A -gblee, un 'ye 'k' 'bho "ni "yigbeyi li, un "w'kch' -o'o, ubu na 'k'k'

"kuzuzu mo'o. ⁵⁰ 'Wa kle 'ye k li, 'wa 'limu -wa'a-a wcn -siany'a d. 'Bho -gbaa -lue 'mu k na: A -ku -palk ti, -siany'a 'lbha amu -le! 'lnm Zezii mo'o. ⁵¹ 'Le k 'ye 'le galk 'li 'kpa. -Bibie nu'a -kaa 'see blenyi! e 'bho-o'o. Wcn 'ma-a k -namu ti teny. ⁵² *Wcnkule k nu'a -glaaple 'bho 'fle'e damu, un -see 'e 'z 'muti'wcn -ka -zegeka, -ekedmaa, un 'ku-o -loku 'mu.

*Zezii 'puun'o-o "gwizimu 'bho Genizalættbhlukpa "kpi
(Matiee 14:34-36)

⁵³ Un ce'e 'ni, 'bhlukpa -lue un-u 'la'a Genizalætt, 'e 'kpukpu "kpi 'wa galk -kpun -nu'o. 'Bho-o un -m 'ne ti. ⁵⁴ Un 'wlu'a 'le e 'li -nalo, nyu-u -nu'a 'bho, un yibo'o-o *Zezii 'yi, ⁵⁵ 'le un 'ye k 'd 'da -wee kpa. 'Ncn nyu 'wcn -nu'a k 'nynt 'b, 'le-e un-u 'bhle'e 'wa "gwizimu -sisa 'mu -lue -lue, 'le un-u kpun 'u 'le. ⁵⁶ L-l -ke 'mu k -zi nt'a a, 'le -gwlekligb 'mu-e, -gwletoope 'mu -ke -jrigb 'yi, -kaa un-u nu'o -kaa, 'bho -gwlopie 'mu un-u ya'a 'wa "gwizimu. -Bho Zezii yi, 'le un-u bhade 'cn li "gwizimu 'mnu 'ke k -bana li'tu fcfuyiti un 'ke 'pun. 'Wa nyk -y 'tu k li, 'le -Lagk -k 'puun k'o.

*Zuifu 'we'a gba
(Matiee 15:1-9)

7 Z -lue 'z, *Falizieen -ke *-Lagk'k gba'a yi -bomutalk -s'k Zelizalæmu, un 'ye yi, un 'ye *Zezii -ye. ² 'Bho 'mnc k, 'bho-o un 'yee'e 'k -namutalk -u ce'e *Zuifu'a gba 'mu. 'lnne 'mo-o, un 'ka li, -ka nyk-k Ire'a kwa 'le Zuifu'a gba 'li 'le -a *'saa' li 'bho -Lagk'k "yigbeyi, 'wa nu -kaa 'le un-u li'o. ³⁴ 'Zuifu'a kle -ke 'wa -yu 'ma-a Falizieen'e 'bhi, 'wa "na'a "na "we'a gba un bhla'a "kpi, un-u kpun 'nu-l 'yi. A -gblee, -kaa e -nt'e -kaa. -Ka nyk-k Ire'a kwa l-bl gba 'mnu 'li, -bho -un se -kaa nu, -a'a li. -Bho nyk -s'k 'pelu 'mu, 'le nyuklumu, -ka 'wa gba 'le'e, -bho -un se -kaa -a'a "bhuo "ni 'mu gba, 'le -un 'ke li'saa 'bho -Lagk'k "yigbeyi, -a'a li. -Ka 'wa gba 'le'e, -bho -un se -kaa -a'a "kopt-e, -a'a 'tokoe -ke neteyakpi liwck, -a'a 'tu l li. l-bl gba un-u kpun'a -kaa "yi, l -se -se. ⁵ 'lnnu'nt'a d Falizieen -ke -Lagk'k gba'a yibomu nyni'e Zezii li, 'le un 'ye k -kaa tidede: -A'a -namu-u 'ce-e -a'ba "na "we'a gba 'mu. 'lnne 'mo-o, -ka nyk-k Ire'a kwa 'le -a 'saa' li 'bho -Lagk'k "yigbeyi, 'wa nu -kaa 'le un-u li'o. Leed un-u nu'o 'na'a? ⁶⁻⁷ 'Le k na: A-a 'mo-o -mle 'snc'k 'bhlemu. -Da -Lagk'k wlu'a 'mutizayi, *Ezayii, 'cni'a 'le -Lagk'k "tgcg 'li see, a'ba "kpidi -ke damu k -za'a -ziadi 'mu, -kagbe 'ka-a k 'cni e'o: -Lagk na: 'Bho -mle "yi u-bu nyu -nu 'bhle -nt'e 'an 'nynt, 'wa -palk se 'lnmu "yi -nu -ka -zegeka. -Bho koo un bub k 'lnmu kplokplo, bhehelu mo'o, -ekedmaa, nyunyua 'liticedi un-u k'k nyu, 'lnni un-u 'la'a 'an wlu. ⁸ -Kaa Zezii 'le'e -kaa: A-a 'tbhe-e *-Lagk'k gba "kpi, 'le, nyunyua gba -l 'ma-a 'liticedi, a-a kpun 'nu "yi. ⁹ 'Le k 'ye -kaa 'le -lre: Kun, lbhuzeg a 'bhle'e kwa! -Bho e "du a'ba "bhi'a gba'a "yikpunnamu, a-a po'o 'le-e 'kpi 'le a-a po'o -Lagk'k gba ti! ¹⁰ A -gblee, 'un-l yi-o'o 'un 'ke amu -ziadi -bodi 'mu-za. -Kaa *Moyiizi po'o -kaa -Lagk'k gba: "Du 'bho -a'a -tita -ke -a'a 'lotu'a wlu. -Kaa

'le'e -kaa -lre: -Yc nu'a k -tita -ke k 'lotu "we'a -lue "nyinynidl "lruli, k'k 'ke 'lbhe-e k 'ke 'me mo'o! ¹¹⁻¹³ 'Le -Lagk'k 'nynt 'mu Moyiizi 'le'e -kaa see. 'E d, a-bu -yuu, a-a tbhe'e l-bl -Lagk'k gba 'mnu "kpi 'le a-a k'k -kaa nyu. -Bho d kpun -a'a -tita -ke -a'a 'lotu 'le un 'ke -un-mu -bodi yi, -un 'ke u -kpa 'le -un 'ke na: 'ln 'wn -l 'b, l 'un 'ke 'ka amu "nyl, l 'nu-o *k'baa, 'lnne 'mo-o: 'ln 'nu-o 'je -Lagk "lruli, -bho -un 'le -kaa, -a'a nytu se k'k 'bhhe -un 'ke u -kpa. 'Ka 'mnc k, 'ka-a a'ba "se-e tutk'o "k'k mukmu. -Kaaboli a-a k'k, l -se -se. -Bho a -ka -kaa a nu, a-a 'po-o -Lagk'k wlu 'plu 'mu ti.

L-l po'a ny "nyinyinyo 'bho -Lagk'k "yigbeyi
(Matiee 15:10-20)

¹⁴ 'Kla 'mnc'k d, *Zezii 'la-a nyu'a -dadudu k 'ke u 't-mu -lre 'le k na: -Bho a 'ke 'an wlu 'muti'wcn -ka -zegeka, a'ba 'wee, a po 'unmu -lokui! ¹⁵ 'po-o 'yi -lue 'le k na: Lilile nyk-k li'a, 'e po nyk "nyinyinyo 'bho -Lagk'k "yigbeyi. Le-e 'wlu'a 'le nyk'k -palk 'z, 'lnne po k "nyinyinyo 'bho -Lagk'k "yigbeyi. [¹⁶ -Bho a 'b'k ti a 'ke l 'muti'wcn, a -na nu -k'k ti -ziaka!] ¹⁷ -Da Zezii 'wlu'a 'le nyuklumu, k -ke 'k -namu 'pa-a 'le -budu -lue 'li 'le un 'ye k tidede na: Zezii, e-be "yi -nne 'le, 'e 'z'k 'nynt -me'e? ¹⁸ 'Le k na: A-bu -yuu, 'ka-a a ku'o -loku 'mu -lre? A -see -bhla ti'wcn ke? 'ln-l yi-o'o 'un 'ke e gbkziza. Le nyk-k li'a, 'e po nyk "nyinyinyo 'bho -Lagk'k "yigbeyi, -ekedmaa, 'e pa 'le nyk'k -palk 'z, e-e 'mu-o k 'limu. ¹⁹ -Bho k mu 'kwla "kpi 'le e-e 'wlu k 'mu. (Wlu Zezii -za'a -laa 'mu, 'e 'k'k -mo-o, nyk 'bhhe'o k 'ke lilil'a 'wee li. 'Ya po nyk "nyinyinyo 'bho -Lagk'k "yigbeyi) a JFa 7 19 Zezii'a -k'k ti, 'Zuifu na lilil -lru-l -nu'a 'bho, 'lnni po'o nyk "nyinyinyo 'bho -Lagk'k "yigbeyi. ²⁰ 'Le Zezii na -lre: L-l nyk-k popo'a 'gwlti, k-k nu'a, k-k za'a 'mu, 'lnni po k "nyinyinyo 'bho -Lagk'k "yigbeyi. ²¹⁻²² 'Le nyunyinyo k'k -palk 'z, 'le-e "nyinyininaagl-l 'wlu'o, 'lnni "tuu'o nyk 'le k-k nu'o "nyinynidl -nu: 'Le nyk-k "wlu'o, k-k 'yri'o, k-k 'lbha'a "ku, 'le k-k 'ye'e -yranynk'k, k -palk-u cna'a nyu'a l 'yi, k-k 'bhle'e nyan, k-k 'bhle'e "yrabha, 'le k-k nu'o -ganlbhakpli. k 'mu'e-e "yri 'bho k -bonyunyu'a l "kpi, k-k nyni nyu'a 'nynt wcn, k-k 'bhhe k "bhuo "yi, k-k 'bhle'e -yawlaa. ²³ l-bl "nyinynidl -nu, 'le nyk'k "bhuo'a -palk 'z, 'le-e l-l 'wlu'o 'le l-l po k "nyinyinyo 'bho -Lagk'k "yigbeyi.

Laganynaakpu 'de-e *Zezii "gwli
(Matiee 15:21-28)

²⁴⁻²⁷ *Zezii 'tmu'a -kaa 'k -namu, k -k'k 'mu, k 'mu-o -gwlu un-u 'la'a 'Tiilt -bhoga, 'le 'bhlukpa un-u 'la'a Sili-i'a Fenisii. k nyni'a 'le, k 'pa-a 'bho "bhlegbo -lue. 'Bho-o k "si -nt'e ti. 'Bho 'mnc k, -see 'k'k ti'k, -ka k yi'a a, nyk 'ke l yibo, 'le k "d 'ye ti-wa. 'Bho-o 'nynaakpu -lue 'wcn -nu 'nu 'b. Ubu 'mnu, 'wa "yunynaakputoape 'bhle-e "nyinynidl'a -zuzu 'mu. -Ka Zezii-i nu'a nyu 'mu "nyinynidl'a -zuzu ti, 'le un 'ye 'na 'bu'wcn -lre. Un 'wcn k'k "d 'b'k -nalo, un mu-o'o un 'ye k -ye 'le un 'ye 'bho k "yigbeyi 'kolri glu po, un 'ye k -kaa libhade: 'ln-mc bhade -unmu li, yi, "nyinynidl'a -zuzu -nu'a 'an "yu

'mu, -un 'ke ε tinu. 'Le ɔ na: -ln 'ke 'yreetu lilile kwa 'mu -za -un 'ke ε gbi 'nyl, ε se 'yrili-nmɔ. 'Yreetu-ɩ 'ke li -tanyɩ. ɔ 'ka -kaa 'le, ε -se bhuhuyiti -ko, -ekedumaa, ubu 'mnu, un -se *Zuifunynaakpu -ko, 'le un -ke 'wa 'cε 'we 'ye 'le -nɩ, 'le-e un 'wlu -nɩ'o. 'E dɩ ɔ 'le'ε -kaa. ²⁸ 'Le 'nynaakpu 'mnu na: Kun, 'an -Kɔyi, -ziadt mo'o. -Bho ε -nɩ -kaa a, lilile 'yreetu-ɩ li'a a, 'ε kɔtɩ 'ga'a 'bh-lugbɩ ti, gbi -mnu-ɩ li-o'o o! ²⁹ ɔ na: A -za'a-a wluzege 'mu'a dɩ 'ln-ɩ 'tmuɩ'o amu, a mu a 'bhli! 'Nyinynidɩ'a -zuzu 'wlu-o a'ba 'yu 'mu. ³⁰ 'Le un 'ye mu. Un -ka nyini, 'wa 'yu 'pε-ε 'bho 'wa 'kpitipele 'kpi ti 'tun! 'Nyinynidɩ'a -zuzu 'wlu 'u 'mu-ε.

*Zezii 'puun'o-o 'susuyi

³¹ l zi'a -kaa a, *Zezii -ɔɔ-ɔɔ 'le 'Tiilt -bhoga. ɔ 'ka mu, ɔ -zi -nɩ'e-e -gwɩɩ un-u 'la'a Sidɔɔ 'le ɔ 'ye 'yiti''bhiti, ɔ 'ye Galilee'a -badaklagba 'trolli le mu. 'Le-e ɔ -zi -nɩ'o, ɔ 'ye 'bhluɩkpa un-u 'la'a -Gwlɩklɩgbɩ bue'a 'bhluɩkpa 'kpi nyini.

³² ɔ nyini'a 'le, nyu -ke nyukpasu -lue yi-o'o. ɔ-ɔɔ nyɩ 'mno 'sun-o'o 'le ɔ 'se -wluka yibo -ka -zegeka -lrεε. ɔ dɩ un bhade'e Zezii li ɔ 'ke ɔ su 'lru tide 'le ɔ 'ke 'pun.

³³ Zezii nu'a -kaa, ɔ -ke ɔ 'po-o nyu le, 'le ɔ 'ye ɔ -jiei -lokui 'mu kpa, ɔ 'ye -jiei 'yi -tutɩɩ po, ɔ 'ye ɔ -mɩε li'tu.

³⁴ ɔ nu'a -kaa a, ɔ popo'o-o 'le yaku 'yi, ɔ 'ke *-Lagɔ wɔn gbo po, ɔ 'ye -fɩfɩ ti'wla 'le ɔ na: Efaata! 'E 'zɔ-ɔ 'mo-o, a kati! ³⁵ 'Bho -gbaa -lue 'mne 'mu, ɔ -lokui kati'o, ɔ -mɩε bɔti'e-e ti. ɔ nu'a -kaa, ɔ-ɔ wlu-o'o 'tɔ -ka -zegeka. ³⁶ 'Le Zezii na: Nyɩɩ 'kɔn 'ε 'dɩ 'kɔ -le! -Yɩ ɔ-ɔ 'le'ε -kaa a, u-bu nyu 'mnu-u 'kpa-a -bhla 'ε 'dɩ -da 'wee. ³⁷ Wɔn 'ma-a 'wa klε ti tenyɩ 'le un na: -ln! Nyu-u 'sun 'ka, 'wa -lokui ɔ-ɔ kati'o, 'tɩnɩ 'kɔn'ɩ ti, 'le, nyu-u ma 'ka-a bobo, ɔ-ɔ bɔti'e 'wa -mɩε ti 'le un-u wlu'a? Kun, li ɔ-ɔ nu'a, ɩ -nmɩɩ-ɩ 'yrili 'wee!

*Zezii 'nyɩ-e nyu'a 'dui bue lilia
(Matiee 15:32-39)

8 ¹⁻³ ε-be -kɔ -lue 'mne ti, ɔ -lue 'zɔ, nyu'a -dadudu 'yi-e *Zezii 'trolli -lrεε, un 'ye 'gbuɩ 'le ɔ 'ye u 'wɩ tan ti -Lagɔ ɩ wlu -tɔ -nɩ. l-bɩ 'wɩ 'mnu 'li un -see li. 'Le ɔ 'ye *ɩ -namu 'la 'le ɔ na: -Yeee! Nyu -nuɩ, 'wa dɩ 'bhle-e ngaze 'mu 'sε, -ekedumaa, 'un -ke un 'nu-o kɔn 'wɩ tan, un -see li. 'Wa -dadudu 'wlu-o nya. -Bho un -ɔɔ 'mu, -bho un -ka u 'bhli-i mu, un-u 'ye-e -jeyi 'kpna -nɩ mu'a dɩ. 'E dɩ, -bho -a se u lilia 'nyɩ, -a se 'bhεε -a 'ke u 'yiti'tayi un 'ke mu. ⁴ 'Le un na: -A 'wɩn -ɩ 'kɔ. 'Nɔn -tε'ε -kaa, 'nɔn gwɩɩ se'a -nɩ, 'le, nyu-u -die'a -kaa 'mu, doo -a 'ke lilile -za, -a 'ke u 'nyɩ'a? ⁵ ɔ na: ε -nmɩɩ-ɩ 'yrili. 'Flεε 'die a'ba 'bhi 'bhle'a? 'Le un na: -A 'bhle-e 'flεε -mεεɩn. ⁶ Un 'nyɩ 'ɩ ɔ, 'le ɔ 'ye -kaa nyu 'mnu 'tmuɩ: A bhla gbɩ ti. Un bhla'a gbɩ ti a, ɔ 'luo'o-o 'flεε -mεεɩn 'mnu 'mu, ɔ 'ye -Lagɔ 'sεε po. ɔ po'a -Lagɔ 'sεε, ɔ cɩcε 'nɩ-ɩ -jiei 'yi ti, ɔ 'ye ɩ ɩ -namu 'nyɩ un 'ke ɩ nyu 'mnu'a klε 'yiti'gblee, 'le un 'ye ɩ -kaa 'gble. ⁷ Un 'bhle-e zmis-rɩgbɩ -toope -lrεε. ɔ 'luo 'nɩ 'mu, ɔ 'po-o -Lagɔ 'sεε 'le ɔ 'ye ɩ -namu 'nyɩ un 'ke ɩ 'gble, 'le un 'ye ɩ 'gble. ⁸ 'Wa 'wee li-o'o, un 'ye lbho, lililil 'ye ti-sie. 'Ya kɔtɩ -sie'a ti, un 'tɩtε 'nɩ ti, ɩ 'yi-e -cɩcɩ -mεεɩn. ⁹ Nyu-u -nɩ'a 'bho,

un 'bhεε'ε-ε nyu'a 'dui -bue. Un li'a -kaa, un gwε'ε 'yi a, 'le Zezii na: A mu 'tɔ a 'bhli le!

¹⁰ Un mu'a -nalo, ɔ -ke ɩ -namu -ɔɔ-ɩ 'mu, un 'mu-o 'le -badaklagba wɔnyɩ. 'Le-e un 'luo -nɩ'e gwɩ -lue 'mu, un 'ye 'nɩ cε, 'bhluɩkpa -lue un-u 'la'a Damanutaa, un 'ye 'le 'ε 'kpi mu.

*Falizien 'we 'ybha-o'o *Zezii 'ke *wɔnkult nu
(Matiee 16:1-12)

¹¹ ɔ -lue 'zɔ, *Falizienyɩ gbɩ yi-o'o un 'ye *Zezii -ye un 'ke ɔ ti'cre 'le un 'ke ɔ dɩ -kpun. Un na: -Bho ε 'du -Lagɔ lbho -nmu -ziaka, ɩ 'nyɩ 'mu, nu -daa -a'ba 'yigbeyi *wɔnkule -lue -a 'ke ε li'ye. ¹² Un 'le'ε -kaa a, ɩ 'kpa-a -fɩfɩ -daan, ɩ 'ye ε ti'wla 'le ɔ na: 'Le -kɔn -ke 'li -a -nɩ'a -laa, lee 'ε nyu 'ye'o 'le un 'kɔn'ɩ ti un 'ke wɔnkult'a da 'ye'a? -Ziadɩ 'un-ɩ za'a amu -bodɩ 'mu, -bho ε 'kpa -kaa ti, a -see 'unmu yibo yi 'kɔmukɔmu, a -see wɔnkule -lue komu'a da 'ye yi -lrεε.

¹³ ɔ gwε'ε -wluwlua 'yi, ɩ sie 'u 'bho-ε 'le ɩ -ke ɩ -namu 'ye 'le -badaklagba wɔnyɩ le mu, un 'ye gwɩɩ 'li le 'kpa un 'ke 'nɩ cε.

¹⁴⁻¹⁶ Un -nɩ'a munamu, -kaa Zezii 'du'o ɩ -namu 'dɩ 'mu 'le ɩ na: A po -lokui, 'bho *Falizien -ke *Elɔɔdɩ'a 'flɩɩ 'kɩɩ'ε damu, a 'du a'ba 'bhi 'yrili! ɩ -namu -mnu -ke ɩ 'ka mu, un -see 'flεε 'mu'luo. 'Flɩɩ -lue 'tun'a 'sε un 'bhle'e 'le gwɩɩ 'li. 'lnne 'bhle'e 'nyɩ'a dɩ, -da ɩ -za'a 'flɩɩ 'kɩɩ'ε dɩ 'mu, 'le 'wa 'sε-ε 'tɩt-muɩ'o -tɩt-muɩ -kaa: -A se 'flεε -dudu 'bhle'a dɩ, ɩ 'le'ε -kaa. ¹⁷ ɩ 'wɩn 'ɩ 'kɩɩ, ɩ yibo'o-o na 'flɩɩzege'ε dɩ un-u kple'o. -Yɩ kɩɩ-ɩ 'si'a 'nyɩ, un -see'a 'muti'wɔn, 'tɩnɩ 'mo-o li Falizien -ke Elɔɔdɩ-ɩ kɩɩ nyu. 'Le ɩ 'ye u -kaa 'yi'le: Leedɩ a-a nu'o: -A se 'flεε -dudu 'bhle'a dɩ ma'a? A -see -bhla ti'wɔn ke? A se -naagɩ 'bhle? A 'ku-o -loku 'mu'a? ¹⁸ 'Yri a 'bhle'a, ε -se a 'ke ɩ ti'ye -nɩ'a dɩ -ko? -Lokui a 'bhle'a, ε -se a 'ke ɩ ti'wɔn -nɩ'a dɩ -ko? 'Flεε -muu 'n 'gblee'a nyu'a 'dui -bue 'dui -bue 'dui -gwɩ bue 'yiti, un li'a, un 'ye'a lbho, a -see 'ya dɩ 'gwɩtipopo? ¹⁹ Un li'a 'le lililɩkɔtɩ'a -cɩcɩ 'die -sie'e ti'a? 'Le un na: -Cɩcɩ -bue 'yɩ 'kɩɩ. ²⁰ 'Flεε -mεεɩn 'n 'gblee'a nyu'a 'dui bue 'yiti, un li'a, un 'ye'a lbho, a -see -mnu'a dɩ 'g-wɩtipopo -lrεε? U-bee -mnuɩ li'a 'le, lililɩkɔtɩ'a -cɩcɩ 'die -sie'e ti'a? 'Le un na: -Cɩcɩ -mεεɩn. ²¹ 'Le ɩ na: 'Le a 'se -bhla -naagɩ 'bhle'a?

Besayidaa'a gwɩɩ 'mu'a 'lɩɩɩ *Zezii 'puun'o

²² *Zezii -ke *ɩ -namu cε'ε 'nɩ, un mu-o'o, -gwɩɩ -lue un-u 'la'a Besayidaa, un 'ye 'le nyini. 'Bho-o nyu -ya'a Zezii 'lɩɩɩ -lue, 'le un na: -A-bu bhade -nmu li, 'tu ɩ li ɩ 'ke 'pun. ²³ ɩ nu'a -kaa, ɩ kpun-o 'lɩɩɩ 'mno -jiei 'yi, ɩ -ke ɩ 'ye gwɩɩ le po -sε, ɩ 'ye ɩ -tutɩɩ 'yri 'kpi titri, ɩ 'ye ɩ kwa 'yri 'jri. ɩ -zɔ ɩ kwa 'yri 'le ɩ na: -A'a 'yri-i 'ye lεgbε li 'nɩ? ²⁴ ɩ 'ye 'yri 'bhati 'le ɩ na: Kun, 'un-ɩ 'ye-e nyu'a -zuzu li, un kɩɩ-ɩ tui, un-u na-o'o. ²⁵ 'Le Zezii 'ye ɩ kwa 'yri 'jri -lrεε. ɩ -zɔ ɩ kwa 'yri, ɩ -kɩɩ 'lɩɩɩ 'mno 'bhati'a 'yri, ɩ 'yi-e -dent 'mu le. ɩ 'pun-o'o, ɩ-ɩ 'ye'e 'le-ɩ ti wesaa! ²⁶ 'Le Zezii na: -A'a mu -gwɩɩ -nεε 'mu le -le! Zi 'tɔ -un 'ke -un 'bhli mu.

*Pielt na *Zezii 'mo-o *-Lagw'k' Bhozayi -k' puun'a nyu
(Matiee 16:13-20; Luuku 9:18-21)

²⁷ L zi'a -kaa a, *Zezii -ke *k' -namu -s'k' 'mu-ε.
-Gwlɔklagba -lue un-u 'la'a Filiipu'a Sezalee -bhoga'a
-gwɛ -n'l'a 'le, un 'ye ɪ 'mu mu. ɔ -ke un -n'l'a munamu
'le ɔ na: 'An -namu-a, -bho nyu -ka 'an ''kpid' 'mu-uza
'le, un na 'yɔ ɪ 'n' 'du'a? ²⁸ 'Le un na: Nyu na -n'mɔ
'mo-o *Zaan Batiist. Nyu -lruu na -n' 'mo-o -Lagw'k'
wlu'a 'mutizamɔ -n'l'a -bɛnyɪ, 'wa -lue, 'le nyu -lruu-u
-n'l'a 'bho na -n'mɔ 'mo-o -Lagw'k' wlu'a 'mutizayi, *Elii.
²⁹ 'Le ɔ 'ye 'le u gbo ''bhiti 'le ɔ na: -Bho ε ''du a'ba ''bhi
-bodɪ 'le, 'kɔ ɪ 'n' 'du'a? *Pielt na: *-Lagw'k' Bhozayi -k'
'puun'a nyu, 'n'k' -n' 'du'o. ³⁰ 'Pielt 'lɛ'ε -kaa a, Zezii
na: A'ba 'wee, wlu -nɛɛ, a'ba -zɛ ε 'bho nyu'a 'yigbeyi
'mu -le''a!

*Zezii -za'a-a k' 'mɛmɛdɪ -ke k' glusɔdɪ 'mu
(Matiee 16:21-28; Luuku 9:22-27)

³¹ -Kaa ɔ 'tmuɔ n'u'o -kaa -lɛɛ: Lɪ -Lagw'k' 'k' -l' 'ye'a
'n'mu -bodɪ -yi mu, 'n'nɪ 'ka-a: 'n'mɔ *Nyunyɔ'k' ''Yu,
'n-l' 'ye-e 'kle 'ye -mu tenyɪ. *-Lagw'k' 'sragazamuklg-
bɪ-e, *k' gba'a yibomɔ -ke *Zuifu'a -zigletumu -lruu-u
-n'l'a 'bho-o 'ye-e 'n'mu -vu -mu 'le un 'ke 'n'mu 'lbha
'le 'n' 'ke 'mɛ. -Bho 'wɪ 's'k' 'ε tanzɔɔ ɔFa8 31 Zezii 'mɛ-
o'o 'wɪ -muu'a ɔ 'le ɔ 'ye glu -s'k' 'wɪ -mɛɛs'k' -druma.
'Le 'Zuifu ''we gbo ɪ-l' 'mo-o 'wɪ tan, -ɛkedɪmaa, un
'zɛ-ε 'wɪ -ke ti ɔ 'mɛ'ε.

³² ɔ -flɔ 'n'u -kaa wlu ''yiti, ɔ 'tmuɔ 'n'u, *Pielt'a -pɔɔ
-see 'wɔk. ɔ -ke ɔ -jri-ε'ε-ε gɔ 'le ɔ 'ke ɔ 'tmuɔ 'le ɔ na:
-Wofoa! *Zezii, -a'a -wlu -kaa -le! 'Ya lɛtu -see -n'mu
-bodɪ -yi yi. ³³ 'Pielt 'lɛ'ε -kaa a, Zezii -tbhɛ 'k' -k' ''kpi 'le ɔ
'ye ɔ ''lruɪ-wlu 'bho *k' -namu -lruu'a ''yigbeyi 'le ɔ na:
*Sataan! Po 'n'mu le. -n'mɔ, 'Pielt, -ka -a popo'a 'g-
wɪtɪ, 'ka -ke -Lagw se -ybhɛ, -ɛkedɪmaa, nyuny'u'a -ka
-a popo'o 'gwɪtɪ. ³⁴ 'Le ɔ 'ye 'tɔ nyu-u -n'l'a 'bho'a klɛ
'la ɔ 'ke u 'tmuɔ -lɛɛ 'le ɔ na: Nyɔ -yɔ 'k' ɔ ti ɔ 'ke 'n'mu
''srii 'le 'n' -ke ɔ 'ke -na ''kɔmɔkɔmɔ, -yɪ 'ma-a ɔ ''b-
huo'a 'gwɪdɪ, ɔ po ɪ ti 'le ɔ 'ke -Lagw'k' 'gwɪdɪ nu! ɔ
'k' ɔ 'ke 'kle 'ye kpɔkpɔ, 'le ε-bɛ 'kleyɛɛ 'mɛ 'mu ε
'bhɛ'ε'o nyu 'ke ɔ 'lbha ɔ 'ke 'mɛ 'le ε 'ke ngazemɛmɛ'ε
''bhuoka ''du. ³⁵ Nyɔ -yɔ 'k' zi'a ɔ ''bhuo'a tinɛ'ε dɪ, ɔ
sɪa'a 'an dɪ, ɔ sɪa'a -Lagw'k' ''dɪzɪgɪ'a dɪ kpɔkpɔ 'le ε
'ke ɔ 'menamu nyini, ɔ nyɪtu 'ke 'pun 'bho -Lagw'k'
'yigbeyi. Nyɔ -yɔ zi'a ɔ ''bhuo'a tinɛ'ε dɪ 'le 'kmu
'mu'a lɪ 'li, ɔ nyɪtu 'ke 'mɛ 'bho -Lagw'k' ''yigbeyi.
³⁶⁻³⁷ -Gblee, -bho -n' ''du 'k' 'kmu 'mu'a 'gagalɪ 'wee'a
'yeyedɪ 'le -n' 'ke 'mɛ 'bho -Lagw'k' ''yigbeyi 'le, leɛɛ -n'
'ye'e 'tɔ 'bho'a? 'Ya 'wee 'mo-o bhuhɪlɪ, -ɛkedɪmaa,
'ya lɛtu se 'bhɛɛ ɪ 'ke nyɔ 'puun 'bho -Lagw'k' ''yigbeyi.
³⁸ Nyu-u -ke ''klumu a -n'l'a a, 'wa -kpun -Lagw'k' 'yi,
'nyinyinidɪ'a -dadudu un-u n'u'o. 'n-l' 'tmuɔ'o amu-ε,
ɔ -lue 'zɔ, 'n'mɔ *Nyunyɔ'k' ''Yu, 'n-l' 'ye-e 'le 'an -tɪta
-Lagw gbo 'wlu -mu, 'le ɔ gbo'a -dalbhomu ɔ'ε kɔ, 'n'
-ke un 'ke 'k' 'bhlukpa ''kpi le yi. 'Le -Lagw'k' 'nyinɪ'a
'yibhɛɛ 'mu 'n-l' 'ye -yi -nɪ mu. 'ε dɪ, 'le u-bu nyu 'm-
nu'a ''klumu, a-bu 'ma-a 'an -namu, a'ba depo 'n'mu
'yi 'bho 'wa ''yigbeyi -le! A -flɔ nu 'an wlu ''yiti 'le a 'ke

u 'tmuɔ. -Bho 'n' yi, nyɔ -yɔ 'ye'a 'n'mu ''yidepo mu, 'n'
-see ɔ dɪ -zi yi, 'n-l' 'ye ɔ ''yidepo -mu -lɛɛ.

9 'Le Zezii 'ye u -kaa ''yi'lɛ -lɛɛ: -Ziadɪ 'n-l' za'a amu
-bodɪ 'mu, -Lagw'k' 'ye-e -yi -mu 'le wɔnkue 'mu 'le
nyu 'ke ɔ nyu'a -kɔkɔ da 'ye. A-bu -n'l'a -laa, a'ba ''k-
lumum'a nyɪtɔɔ -see 'mɛ yi, un-u 'ye-e 'ε da 'ye -mu.

*Zezii -tɔ'k' k' 'nyinɪ'a 'yibhɛɛ'ε -vlavlɪ
(Matiee 17:1-13; Luuku 9:28-36)

² 'Wɪ -mɛɛlo zi'a a, *Zezii 'ya-a 'le trɪklagba -lue ''kpi.
*ɔ -namu'a ''klumu'a nyu tan, *Pielt-e, Zaakɪ -ke *Za-
an, 'n'nɪ -ke ɔ mu'o. Un nyini'a 'le trɪ ''kpi, nyɔ se 'le
-nɪ, -bho ε -se 'wa ''sɛ. -Da un -n'l'a 'le, 'bho -gbaa -lue
'mu 'wa 'yri nu'a -kaa, ɪ kati'o, 'le, -vlavlɪ 'bhɛ'ε Zezii'a
'nyinɪ 'yi a, un 'ye ɪ li'ye. ³ ɔ -banɪ nu'a -kaa, ɪ ''plu-o'o
'le ɪ-l' vɪan'o tenyɪ. -Ka -ke ''bhuo ɪ ''plu'a a, 'k' 'kmu
'mu lɛ-ε 'ka ''plu nyɔ 'ke 'l' likpukpa -nɪ, 'ε lɛtu se -nɪ.
⁴ 'Bho 'mɔ ɔ, -Lagw'k' wlu'a 'mutizamɔ -n'l'a -bɛnyɪ,
*Elii -ke *Moyiizɪ, 'bho-o un 'yee 'nu li -lɛɛ, un -ke Zezii
-n'l'e-e -wlunamu, ⁵ 'le 'Pielt 'ye 'bho 'kpa 'le ɔ na Zezii
-bodɪ: -A'ba -ɔyɪ, ε -n'mɔ -k' -yriɪ -a 'ke 'k' -de. -A yi-
o'o -a 'ke -pepe tan po, -a'a -nɛ -lue, Moyiizɪ'a -nɛ -lue,
Elii'a -nɛ -lue. ⁶ -Stanyɪ 'lbha'a Zezii'a -namu tan 'mnu, ε
-zɪ 'u-u -zuzu ''kpi'a dɪ 'Pielt -see 'gwɪtipopo, ɔ 'ye
-kaa 'lɛ. ⁷ Yaku'a -druku nu'a -kaa ''sɛɛ, ε ''jri-e 'wa klɛ
-zuzu ''lru. 'Le ε-bɛ -druku 'mɛ 'mu, 'le-e wlu 'wlu'o 'le
ε na: 'An 'yu'a 'dɛ -lue -ke dɪ 'n' -kma'a, 'n'nɔ 'mo-o
Zezii. A po ɔ -lokui! ⁸ ɔ -namu 'mnu gbugbu'a ti -nalo,
un -see nyɔ li'ye, -bho ε -se Zezii -nɪ -lue 'nɪ, 'n'nɔ -ke
un -nɪ 'bho.

⁹ L zi'a -kaa a, un-u 'wlu-o 'tɔ 'le trɪ ''kpi. Un -n'l'a
'drenamu 'le Zezii 'ye u ''dɪ 'mu ''du! Lɪ-l' -ke -da a 'ye'a
-laa, a'ba -zɪ ɪ nyu 'wee -bodɪ 'mu -le''a! 'n'mɔ *Nyun-
yɔ'k' ''Yu, 'n-l' 'ye-e 'mɛ -mu 'le -Lagw'k' 'ke 'n'mu glu -za,
'le 'n' 'ke ti-nɪ -lɛɛ. 'Bho 'mɔ 'tɔ ɔ, 'bho-o a 'ke ɪ nyu
-bodɪ 'mu-za -nɪ. ¹⁰ A -gblee, 'le 'wa -pɔɔ gbo un 'kpun-
o ε-bɛ wlu 'mɛ ti. 'Wa ''sɛ nu'a -kaa, un-u dede-e
-dede ti: Yɛɛ 'mo-o, 'n-l' 'ye-e 'mɛ -mu 'le -Lagw'k' 'ke 'n-
mu glu -za, 'le 'n' 'ke ti-nɪ -lɛɛ'ε? Wlu -yɛ'ε 'zɔ'k' 'nyinɪ
-mɛ'ε? ¹¹ 'Le un 'ye -kaa Zezii wɪdɪe -lɛɛ tidede: *-
Lagw'k' gba'a yibomɔ ''we na 'nɪ, Elii 'ke yi -tanyɪ. -Bho ɔ
yi-ɔ, 'le *-Lagw'k' Bhozayi -k' 'puun'a nyu 'ke yi 'le nya
'wla. Dɪ un-u za'a -laa 'mu, -ziadɪ ma'a? ¹²⁻¹³ 'Le ɔ na:
Kun, -ziadɪ mo'o. Elii 'ke yi -tanyɪ 'le ɔ 'ke lɪ 'wee nɛɛ
ɪ 'ke ''yriɪ-n'mɔ. -Bho ɔ yi-ɔ, 'le -Lagw'k' Bhozayi -k'
'puun'a nyu 'ke yi. 'Le -Lagw'k' ''bɔgɔ 'li -kaa ε 'cnɪ-
ε'ε -kaa: *Nyunyɔ'k' ''Yu-u 'ye-e 'kle 'ye -mu tenyɪ 'le
nyu -see ɔ lɛ 'la yi, 'kla -ko? Koo a-a popo'o 'gwɪtɪ'a? A
-gblee, lɛ-ε 'cnɪ-ε'ε Nyunyɔ'k' ''Yu'a damu, 'n'nɛ 'cnɪ-ε'ε
'bho Elii'a damu -lɛɛ. -Yɪ 'ma-a Elii'a -nɛ, 'ε ''yri'a 'bɪ
'wlu-o'o. 'ε dɪ 'n-l' 'tmuɔ'o amu, Elii yi-o'o see, nyu
-see ɔ lɛ 'la. Lɪ un 'ybha'a, un 'nu -ɔ l' ''lruɪ.a ɔFa 9
12-13 -Lagw'k' wlu'a 'mutizayi 'Zaan Batiist nyu 'lbha'a
-k' 'mɛ'ε, 'n'nɔ Zezii ''si'e -laa 'nyinɪ.

*Zezii 'puun'o-o 'yu -lue-e 'bhle'a "nyinynidl'a -zuzu 'mu

(Matiee 17:14-21; Luukt 9:37-43a)

¹⁴ Ɔ -ke un 'dre'a, un -ye'ε-ε 'bho *'i -namu -lruu, 'in-nu -ke *-Lagɔ'k gba'a yibomuɔy gbl -nɔ'e deponamu. Un -ka 'bho-o nɔni, nyu'a -dadudu bi -u'o. ¹⁵ U-bu nyu 'mnu 'ye'a *Zezii 'yri -nalo, ɛ -wa 'nu-u 'li ti 'bubua'a dɔ, 'le un 'ye gbugbluo un 'ye mu, un -ke ɔ 'ke 'yɔye, ¹⁶ 'le ɔ 'ye ɔ 'namu linyini, ɔ 'ye u tidede 'le ɔ na: Leeɛ -ke dɔ -a -ke un-u depo'a? ¹⁷⁻¹⁸ 'Le nyu'a "klumu nɔy -lue 'ye wɔn-wlu 'le ɔ na: -A'ba -Tɔyi, 'an 'yu'a dɔ mo'o. Ɔ se 'kpa 'yi'bhle, ɔ 'bhle-e "nyinynidl'a -zuzu 'mu, 'unne kpun ɔ 'wɔn 'yi: 'ε dɔ ɔ 'se -wluka yibo. -Bho "nyinynidl'a -zuzu 'mne 'wlu "bhle, ε-ε 'bhla-a 'yu ti 'le -fɔn-l yi ɔ 'wɔn, ɔ-ɔ 'li'e 'nyɔn 'yi, ɔ-ɔ 'srɛε'o "dɔn! 'An 'yu 'mna, 'unne -ke 'in yi'o, 'in 'ye -a'a -namu libhade, "nyinynidl'a -zuzu -nɔ 'nɔ 'mu, un 'ke ε tinu 'le un se ε 'bhεε. ¹⁹ 'Le ɔ 'ye -kaa ɔ 'namu "yi'le: -Woo! A -see 'in-mu "gwɔlde ke! Bhuhuyiti'a dɔ 'in su'a-a -kaa a'ba dɔ kplokplo'a? -Bhlaaka a 'ke 'tɔ ti'wɔn'kɔ? ε -nɔm-ɔ-ɔ -kaa ti, a -ya 'in-mu "yuyigbɛ! ²⁰ 'Le un -ke ɔ 'ye yi. "Nyinynidl'a -zuzu 'ye'a Zezii li, ε "tutu'o-o 'yu ti 'gag-wloka, ɔ 'ye ti'ga, ɔ-ɔ "klakpa'a ti 'le -fɔn-l yi ɔ 'wɔn, ²¹ 'le Zezii 'ye ɔ 'tɔ tidede: -Bhlaaka 'wε -nεε nu ɔ 'kɔ? 'Le ɔ na! Ɔ -zε 'ε-ε "dana 'mu. ²² 'Wɔ -lɛε 'li "nyinynidl'a -zuzu-u 'po ɔ-ɔ nε 'mu, 'le 'wɔ -lɛε 'li ε-ε po ɔ 'nukɔ, -ka ε 'kɔ ɔ ka 'lbha ɔ 'ka 'mε. -Bho -in 'bhεε nε, 'ye -a'ba ngaze, yi -in 'ke -amu -kpa. ²³ 'Le ɔ na: Yεε 'mo-o, -bho -in 'bhεε nε'ε? -Bho -in de -Lagɔ "gwɔli, -l -nu'a ɔtu se wɔnku. ²⁴ Ɔ 'le'ε -kaa a, 'yu'a -tɔta 'kpa-a 'bho -nalo, ɔ na: 'in 'de-e -Lagɔ "gwɔli 'nɔ, 'in se ε 'bhεε -ka -zεgeka. 'ε dɔ yi -in 'ke 'in-mu -kpa 'le 'in 'ke ε 'bhεε! ²⁵ Nyu'a -dadudu "du-o "lɛrusuko -lɛε, un 'ye Zezii bi 'le ɔ 'ye "nyinynidl'a -zuzu "dapo 'yikmaka 'le ɔ na: "Nyinynidl'a -zuzu, -in-mu -nɔ'a 'yu 'mna 'mu, ɔ se'a -wluka yibo, ɔ 'ye'a "sun, 'in dɔ ɔ 'mu! -ε 'wɔl'a -laa -zɔn, -a'a yi ɔ 'tɔ 'mu le -le "kɔmukumu! ²⁶ Ɔ 'le'ε -kaa, ε-bε "nyinynidl'a -zuzu 'mne "pna-o'o, ε "tutu'o-o 'yu ti 'gagwloka 'le ε 'ye ɔ 'mu 'da. 'Ɔ nmi nu'a -kaa, "bh-lekuu! l 'kɔ'kɔ 'mu-ε -ka nɔy 'mε'ε ka. 'Le, nyu-u -nɔ'a 'bho, 'wa -lruu na: "Wii! Ɔ 'mε-ɔ! ²⁷ 'Le Zezii 'ye ɔ su kpun, ɔ 'ye ɔ 'yi'luo. "Yu nu'a -kaa, ɔ -kɔ'kɔ 'mu-ε, ɔ 'ye ti-nyna, ɔ 'pun-o'o.

²⁸ Zezii -ke ɔ 'namu -kɔ'kɔ 'mu, un 'mu-o "bhlegbo. Ɔ -ke un -cε'ε li, 'le un 'ye ɔ -kaa tidede: Leedɔ -a nu'o "nyinynidl'a -zuzu 'mne ti ε 'ke 'yu 'mu 'da 'le -a se ε 'bhεε'ε? ²⁹ 'Le ɔ na: 'ε -zuzutu, -bho -in 'ke ε nɔy 'mu tinu 'le ε 'ke 'da, -bho -in se -Lagɔ libhade, ε se 'bhεε.

*Zezii -za'a-a ɔ 'mεmεdɔ -ke ɔ glusɔdɔ 'mu -lɛε
(Matiee 17:22-23; Luukt 9:43b-45)

³⁰ l zi'a -kaa a, un -kɔ'kɔ 'mu-ε, un 'ye mu, un 'ke Galilee'a 'bhɔkpa 'mu cε. Un -nɔ'a munamu, *Zezii -see 'ybha nɔy 'ke ɔ da yibo. ³¹ Ɔ 'ka -kaa nu, ε -se bhuhuyiti -ko, -εkedɔmaa, dɔ-l 'ye ɔ 'bodɔ -yi mu, ɔ-ɔ 'tmuu 'nɔ-l *'i -namu 'le ɔ na: 'in-mu *Nyunyɔ'k "Yu, un-u 'ye-e 'in-mu nyu -jeyi "nyɔ -mu, nyu 'mnu-u 'ye-e 'in-

mu 'lbha -mu 'in 'ke 'mε. -Bho 'in 'mε, 'wɔ 'sɔn, 'ε tanzɔ, -Lagɔ-ɔ 'ye-e 'in-mu glu -za -mu, 'in 'ke ti-nɔ -lɛε. ³² Zezii 'lu 'u -kaa 'yi, un -see ɔ 'wɔl'a 'kɔ 'muti'wɔn. Nyɔm-ɔ 'si 'u 'gwɔl'a dɔ, un -see 'ybha un 'ke ɔ tidede.

*Zezii'a -namu 'ybha-o'o un 'ke 'wa -kɔgba yibo
(Matiee 18:1-5; Luukt 9:46-48)

³³ Un nu'a -kaa, un 'nyini-e 'bho Kapenayimu 'le un 'ye "bhlegbo mu. 'Le-e *Zezii dede -nɔ'e *'i -namu 'm-nu ti 'le ɔ na: -A -nɔ'a 'traamu yinamu 'le -jeyi, leelε -ke "kpi a'ba "sε -nɔ'e deponamu'a? ³⁴ 'Wa 'wee "mu-o wɔn bɔnyɔ, -εkedɔmaa, 'le -jeyi 'wa "sε dede'e-e -dede ti: 'Nɔn -a'ba "klumu 'le, yɔy 'mo-o -a'ba 'wee'a -kɔgba'a? ³⁵ Zezii -de'e-e ti ɔ 'ye u 'tmuu 'le ɔ na: A po -lokui, -yɔ 'ybha'a ɔ 'ke nyu'a -kɔgba "du, 'le ɔ 'ke u -kɔ ɔ, ɔ -ya ɔ 'bhɔu 'kɔ ɔ 'ke u 'bho "du kplokplo 'le ɔ 'ke 'wa 'kɔ'kɔ 'lbhunuyi "du. ³⁶ Ɔ nu'a -kaa, ɔ 'la-a "yuyigbε -lue, ɔ 'ye 'bho 'wa gwia 'mu ti-nyna, ɔ 'ye ɔ "gwɔli "du 'le ɔ 'ye u -kaa "yi'le: ³⁷ Nyɔ -yɔ 'wa 'la'a ɛ -ka "yuyigbε -naa, ɔ kpun'a ɔ 'nyɔtu -gli 'an dɔ, 'in-mu ɔ kpun'o. Nyɔ -yɔ kpun'a 'in-mu -gli, ε -se 'an "sε ɔ -kpun -kutɔ 'sɔn -ko 'nɔ: 'an -tɔta, -Lagɔ, ɔ 'lbho'a 'in-mu, 'unne ɔ kpun'o -gli -lɛε.

Nyɔ -ke -a -see'a "yidede, ɔ-ɔ 'mo-o -a'ba -nɔ
(Luukt 9:49-50)

³⁸ Ɔ -lue 'kɔ -kaa *Zaan 'tmuu'o -kaa *Zezii: -A'ba -Tɔyi, -a -ye'ε-ε nyɔ -lue, ɔ -se -a'ba "klumu'a nyɔ -ko. 'In-mu "luo'o -a'a 'nyɔn 'mu, ɔ -nɔ'e nyu "we 'mu "nyinynidl'a -zuzu tinunamu, 'le -a 'ye ɔ -kaa "yi'le: -A'a nu -kaa -le, -εkedɔmaa, -in -se -a'ba "klumu'a nyɔ -ko! ³⁹ 'Le ɔ na: A'ba 'kaa nɔ 'mu -le! Nyɔ -yɔ 'ka 'an 'nyɔn 'mu'luo, ɔ 'kε ε *wɔnkuɔ -nɔ -nɔ, ɔ 'ka 'bho "si ɔ 'kε ε wɔn-nɔni, ɔ se -nɔ. ⁴⁰ 'ε dɔ, -yɔ -ke -a -see'a "yidede, ɔ-ɔ 'mo-o -a'ba -nɔ. ⁴¹ 'Bho 'mna, a-a 'mo-o 'an -nu'a dɔ, nyɔ -yɔ "nyɔl'a amu 'nanani, -ziadɔ 'in-l za'a amu -bodɔ 'mu, ɔ nyɔtu, ɔ -see 'le ε 'mu -zεge 'mu-bɔ yi 'bho -Lagɔ'kɔ damu.

*Zezii na: A -ke "nyinynidɔ cɔcε "yi
(Matiee 18:6-9; Luukt 17:1-2)

⁴² A -gblee, 'in-l 'tmuu'o amu-ε, nyɔ -yɔ de'a 'in-mu "gwɔli 'wa 'la'a ɛ -ka "dana, -bho nyɔ -lɔr-ɔ 'kɔ ti ɔ 'ke ɔ dɔ "yrili"maa 'le ɔ 'ke 'an "gwɔlidedɔ 'bhɔ ɔ, ɔ-ɔ nyɔ 'm-nɔ, -bhladɔ ɔ -see 'ε nu ke, ε -nɔm-ɔ-ɔ "yrili un 'ke ɔ sukpumu-a -bluu 'kɔ tɔsɔn 'le un 'ke ɔ 'nɔnɔ kɔ po. ⁴³ Zezii 'po-o "yi 'le ɔ na: -Bho ε "du -a'a su-u "tuu -in-mu "nyinynidl'a nunamu, -bhladɔ -in -see 'ε nu ke, cε ε 'bho! ε -nɔm-ɔ-ɔ "yrili -in 'ke sugbɔdie 'bhle -in 'ke "kɔgwɔletinε 'ye. -Bho -in se ε 'bho cε ε, nε -ε'ε 'mu'a "kɔmukumu, -in -ke -a'a suɔ 'sɔn-ɔ 'ye-e 'le ε 'mu -mu -mu, ɔ un-u 'la'a Geεnɔ. [⁴⁴ 'Le 'mna 'le'a -clanyɔl'a 'mε "kɔmukumu. 'Le'a nε'ε 'mu "kɔmukumu -lɛε.] ⁴⁵ -Bho ε "du -a'a bhu-u "tuu -in-mu "nyinynidl'a nu-namu, -bhladɔ -in -see 'ε nu ke, cε ε 'bho! ε -nɔm-ɔ-ɔ "yrili -in 'ke bhugbɔdie 'bhle 'le -in 'ke "kɔgwɔletinε 'ye. -Bho -in se ε 'bho cε ε, -in -ke -a'a bhu 'sɔn-ɔ 'ye-e 'le nε 'mu -mu -mu, ɔ un-u 'la'a Geεnɔ. [⁴⁶ 'Le 'mna 'le'a

-cianyi'a 'me "kɔmukɔmu. 'Le'a ne'e 'mu "kɔmukɔmu -lrɛɛ.]⁴⁷ -Bho ε "du -a'a 'yri-i "tuu -nmu "nyinyinidi'a nunamu -lrɛɛ, -bhladi -n -see 'ε nu ke, wε ε! ε -nmɔ-ɔ "yriili -n 'ke "yriyɔɛ -lue 'bhle 'le -Lago 'ke -a'a -kɔyi "du. -Bho -n se ε wa a, -n -ke -a'a "yriyɔ 'sɔn-ɔ 'ye-e 'le ne 'mu -mu -mu, 'nɔn-ɔ 'la'a Geɛnɔ. ⁴⁸ 'Le 'mɔn 'le'a -cianyi'a 'me "kɔmukɔmu. 'Le'a ne'e 'mu "kɔmukɔmu -lrɛɛ.

⁴⁹ -Kaa Zezii 'le'e -kaa -lrɛɛ: 'Le 'kleyeεε 'mu nyunyɔ 'ke -zi -nɔ. -Ka nyc-ɔ po'a nmiyalɔ 'tɔn "lru 'le ɔ-ɔ de 'ε ti, 'ka 'mɔn, 'ka-a nyc-ɔ zi nɔ'e 'kleyeεε 'mu 'le ɔ-ɔ "nyɔ'e ɔ "bhuo -Lago -jeyi.

⁵⁰ 'ln-ɔ 'tmuɔ'o amu-ε, 'tɔn-ɔ 'mo-o lɛzɛgɛ. -Ka 'tɔn-ɔ 'bhle nɔ'a -zapu 'nu wɔn, 'ka 'mɔn ɔ, -a'a -pɔkɔ 'kɔyɔ -n -bonyunyɔ -bodi -n -ke ɔ 'ke -ybhɛ. -Bho 'tɔn -gwɛ wɔn ɔ, ε-ε mo'o 'tɔn-ɔ bhuhhule.

*Zezii na 'nynaakpu -ke nyukpasu'a sɔsɔ 'yriili -le!
(Matiee 19:1-12; Luuku 16:18)

10 *Zezii 'tmuɔ'a -kaa nyu 'mɔn, ɔ -ke *ɔi -namu -sɔsɔ 'le 'mu-ε, un 'ye 'le Zideebhlukpa "kpi mu. 'Le-e un -sɔsɔ 'mu, un 'ye Zudeɛn cɛ, 'le, 'ε 'kɔkɔpu -yɛ -nɔ'a 'le, un 'ye 'ε "kpi nyini. Nyu'a -dadudu -lruu nu'a -kaa, un 'yi ɔ -bodi, un 'ye 'gbuɔ 'le ɔ-ɔ tɔ 'nu -Lagɔwlu. -Bho nyu yi ɔ -bodi, 'ka-a ɔ-ɔ nu'o "cɔcɔ.

² 'Bho 'mɔn *Falizieɛnyɔ -gbɔ -nɔ'a nyu'a "klumu, un 'nyini ɔ li, un 'ke ɔ ti'crɛ 'le un 'ke ɔ wlu -kpun -nɔ. Un na: ε -nɔmɔ -kaa-a ti nyc 'ke ɔ 'nyɔn 'kwla-za'a? 'Tmuɔ -amu! ³ 'Le ɔkɔ 'ye u -kaa tidede -lrɛɛ 'le ɔ na: Koo -a'ba "na *Moyiizɔ 'le'ε 'bho 'ε damu'a? ⁴ Un na: -Kaa Moyiizɔ 'le'ε -kaa: -Bho nyc 'ke ɔ 'nyɔn 'kwla-za a, ɔ 'cɔn "wɔgɔ -ε nu'a na: -ε 'wlu'a -laa -zian, 'n -za'a amu 'kwla. 'Le -n 'ke u "wɔgɔ 'mɛ "nyɔ un 'ke mu. ⁵ 'Le ɔ na: Moyiizɔ 'ka -kaa 'le, ε -se bhuhhuyiti -ko. 'Bho -Lagɔwlu'a damu, a 'ku-o -loku 'mu: 'ε dɔ ɔ 'le'ε -kaa. ⁶ A -gblee, -Lagɔwlu na: 'Bho lɔ 'wee'a 'nyaanamu -Lago -ya'a-a nyunyɔ ti, nyukpasu -ke 'nynaakpu. ⁷ 'Ka 'mɔn dɔ nyukpasu -ke ɔ 'nyɔn -nɔ 'sɔn 'ke 'wa -tita -ke 'wa 'lotu "yi'wlu 'le un 'ke 'wa "bhi'a da pa, un 'ke nyc -lue 'tɔn "du. ⁸ 'Le ɔ 'ye -kaa 'le -lrɛɛ: 'ε 'kɔ-ɔ 'mo-o, nyukpasu -ke ɔ 'nyɔn -se 'tɔn-ɔ nyu 'sɔn -ko 'bho -Lagɔ'ɔ "yigbeyi. 'Bho 'mɔn nyc -lue un "du'o. ⁹ 'ε dɔ, -bho -Lago nu'o nyukpasu -ke ɔ 'nyɔn -lue 'tɔn 'mu, 'le ε 'se -kaa ti-nmɔ nyc -lru ɔ 'ke u lizɔza.

¹⁰ ɔ 'le'ε -kaa a, ɔ -ke ɔ -namu 'mu-o "bhlegbo. 'Bho-o un dede -nɔ 'nɔ dɔ 'mɔn 'a "kpidi ti, ¹¹ 'le ɔ na: -ɔ -za'a ɔ 'nyɔn 'kwla, ɔ kpa'a -lruu, ɔ 'ye-e -yranynɔbha. ¹² -Ka -lue 'mɔn, 'nynaakpu-u -sɔsɔ 'wa nyimie li, -u kpa'a -lruu, un 'ye-e -yranynɔbha -lrɛɛ. 'Ka-a Zezii 'lu 'u 'yi.

*Zezii -wunna'a-a 'yreetɔ 'niti
(Matiee 19:13-15; Luuku 18:15-17)

¹³ ɔ -lue 'zɔ, nyu -lruu -ya'a-a *Zezii 'wa "yreetɔ ɔ 'ke u *kwa "lru tide, 'le ɔ 'ke u "niti-wunna, 'le *ɔi -namu-u kɔka 'nu "yiti 'le un na: A -ke a'ba "yreetɔ po le! ¹⁴ ɔ 'ye'a 'na li, 'ka -see ɔ 'tu nu, 'le ɔ 'ye ɔ -namu 'tmuɔ, na: A "tayi "yreetɔ "yiti un 'ke 'un gbo yi! A'ba "taa nu 'le -le! A -gblee, nyc-ɔ -ke 'limu'a -pɔkɔ 'kɔyɔ -ka "

dana'a -pɔkɔ, ɔ nycɔ -Lago 'bhɛε'ε ɔ 'ke -kɔ. ¹⁵ -Ziadɔ 'ln-ɔ za'a amu -bodi 'mu, nyc -yɔ -ke 'limu'a -pɔkɔ se'a 'yɔ -ka "dana'a -pɔkɔ, ɔ-ɔ 'wɔn -Lago 'ke ɔ -kɔ, ɔ -Lago se 'bhɛε ɔ 'ke ɔ nycɔ -kɔ "kɔmukɔmu. ¹⁶ 'Le ɔ 'ye "yreetɔ 'mɔn 'le jri, ɔ 'ye u "gwli "du, ɔ 'ye u kwa "lru tide -lue -lue 'le ɔ 'ye u "niti-wunna.

'Bhuabhuadraa -ɔ 'ga'a
(Matiee 19:16-30; Luuku 18:18-30)

¹⁷ ε zi'a -kaa a, *Zezii -sɔsɔ 'mu, ɔ 'kpa-a -jeyi. ɔ -nɔ'a munamu a, nyc -lue 'bhle-e -jiji ɔ 'ye yi, ɔ 'ye 'bho ɔ "yigbeyi 'kolri glu po 'le ɔ na: -A'ba -Tɔyi, -nɔmɔ 'ma-a -zɛgɛ, koo 'n 'ke -nyina, 'le, tinɛzɛgɛ-ε se'a "tiinamu 'bhle, 'n 'ke ε 'ye'a? ¹⁸ 'Le ɔ na: Leedɔ -a 'la'a 'nmu -zɛgɛ'ε? Nyc-ɔ 'ka -zɛgɛ "du, ɔ se -nɔ, -bho ε -se -Lago -nɔ -lue 'tɔn. ¹⁹ *Lagɔ'ɔ gba nyc 'ka "yi-kpun, 'nɔn 'ka-a: -A'a 'lbha "ku -le, -a'a 'ye -yranynɔbha -le, -a'a 'yri -le, -a'a -cɛ -n -bonyunyɔ sɔn li -le, -a'a li -n -bonyunyɔ'ɔ lɛ -duvlɛε 'mu -le, "du 'bho -a'a -tita -ke -a'a 'lotu'a wlu! -n yibo'o-o -n -nɔ 'wee, -n -kpun nɔ -kaa "yi 'nɔ?

²⁰ ɔkɔ 'mɔn na: Kɔn, -a'ba -Tɔyi, -ε 'wlu'a 'an "danabhla, ε bhla'a -zian "kpi, gba -nɔ, 'n -kpun'o-o 'ya klɛ "yi.

²¹ Zezii -gbu ɔ-ɔ ya 'bubuaka, -ɛkedɔmaa, ɔ -kma'a-a ɔ dɔ 'le ɔ na: Lɛ -lue-e -sie'e 'bho, 'nɛnɛ kpun'o -nmu ti. -A'a 'gagalɔ -n 'bhle'a, -a'a -pɔkɔ kpun'a ti a, 'nɔn 'n-ɔ "si'e 'nyɔn. 'ε dɔ mu, -po 'ya klɛ 'pɛlu 'le -n 'ke 'ya mɔn "puanlbhamu "yiti'gblee. -Bho -n nu -kaa a, "lemnu -a 'ye-e "kɔgwletinɛ 'bho -Lagɔ'ɔ "trolli. 'εbɛ 'mɛnɛ, 'nɛnɛ 'bhle'e 'nyɔn, -ε -zi'e 'kɔm 'mu'a 'gagalɔ'a klɛ. -Bho -n -po nɔ 'pɛlu a, yi 'n -ke -n 'ke -na.

²² ɔ 'wɔn 'wlu 'mɛnɛ 'kɔ, ɔ -kma'a-a "yigbeyi, -ɛkedɔ-maa, 'gwlu -nyini 'nɔ-ɔ li 'le ɔ 'ye mu. ɔ 'bhle-e 'gagalɔ'a -dadudu, ɔ -kɔ u "yiti'tayi'a dɔ, ɔ mu'o. ²³ 'Le Zezii'a -namu bi ɔ ɔ, ɔ 'ye u -kaa "yi'le: -Yeeε! Nyc-ɔ 'bhle'a 'gagalɔ'a -dadudu, ɔ -ke -pɔkɔ kpun 'tɔ ti, -Lago 'ke ɔ -kɔ, ε ku -kaa wɔn 'ya! ²⁴ Un 'wɔn 'wlu 'mɛnɛ 'kɔ, wɔn 'mu -u ti. 'Le ɔ na -lrɛɛ: "Yreetɔ-a, -ziadi mo'o. 'Ka'a dɔ, nyc -yɔ -ke -pɔkɔ kpun'a ɔ 'gagalɔ ti, -Lago 'ke ɔ -kɔ, ε 'ku-o wɔn "kɔ! ²⁵ Nmiklagba 'ke 'bho "bhietoope "yi -zi -nɔ, ε 'ku-o wɔn. 'Gagayi'a -pɔkɔ 'ke ɔ 'gagalɔ "yi-ɔ 'le -Lago 'ke ɔ -kɔ, ε 'ku-o wɔn tenyɔ -lrɛɛ, ε -zi'e-e nmiklagba'a 'bho "bhietoope'a "yizini. ²⁶ Un 'wɔn 'na 'kɔ -lrɛɛ ε, -zuzu -sɔ 'nu-u "kpi 'le 'wa "sɛ-ε dede'e -dede ti: -Bho ε -nɔ -kaa 'mu 'le, "lemnu nyc ɔkɔ 'ke 'pun 'bho -Lagɔ'ɔ "yigbeyi'a? ²⁷ Zezii -gbu 'nu ya, ɔ na: 'lnɛnɛnɛ -nɛɛ, nyunyɔ -bodi ε ku'o wɔn. -Bho ε "du 'bho -Lago -bodi, ε se wɔnku. 'Bho -Lago -bodi lɛ-ε 'ka wɔnku, 'ε letu se -nɔ.

²⁸ 'Le 'Piɛl na: Zezii, -n 'ye li-ɔ, -a'a dɔ -a "tayi'e -a'ba lɔ'a klɛ "yiti 'le -a -ke -a na'o. ²⁹ 'Le ɔ na: -Ziadɔ 'ln-ɔ za'a amu -bodi 'mu, nyc -yɔ "tayi'a ɔ "bhlegbo -ke ɔ -kpu "yiti, ɔ sie'a ɔ -glɔgbawɔnyɔ'a nyu, ɔ 'lotu'a "nynuu o, -tita o, ɔ 'lotu -ke ɔ "yreetɔ o, -bho ɔ -tbhɛ lɔ -nɔ -ke nyu -nɔ "kpi 'an dɔ -ke -Lagɔ'ɔ "dizɔgɔ'a dɔ, ɔ nycɔ, ³⁰ lɔzɔgɔ'a -dadudu -n -zi'a -yɔ ɔ -tbhɛ'ε "kpi, 'kɔn 'kmu 'mu, 'nɔn -Lagɔ-ɔ "nyɔ'ɔ. ɔkɔ 'mɔn, -da 'wee ɔ-ɔ mu'a, ɔ-ɔ 'ye-e -denzɔgɔ, ɔ-ɔ 'ye-e -kpu, ɔ-ɔ 'ye-e 'lotu'a "nynuu, ɔ-ɔ 'ye-e 'lotu "we 'le nyu'a -dadudu-u "du'o ɔ

'yreeti. -Bho koo un -kɔ ɔ nyant 'mu-u kla, ɔ-ɔ 'ye-e lɪzɪgɪ -nu'a 'wee, 'le -Lagɔ-ɔ 'nyɪ ɔ 'le nya 'wla tinɪzɛzɛgɛ-ɛ se'a 'tiinamu 'bhle. ³¹ Nyu -yu 'ma-a kɔ 'k-mu 'mu 'nynɪbhlemuklɪgɪ, 'le nya 'wla 'wa -dadudu-u 'ye-e 'bho -Lagɔ-ɔ 'yigbeyi bhuhnyu "du -mu. 'Le nyu -yu ma 'ka-a bhuhnyu, 'bho -Lagɔ-ɔ 'trolli 'wa -dadudu 'ke 'bho ɔ 'yigbeyi 'nynɪbhlemuklɪgɪ "du.

*Zezii'a 'bhuo'a 'mɛmɛɛ -ke ɔ glusɔɛ'ɛ dɪ'a kɛ tannɛ'ɛ 'muzɛɛ 'ka-a
(Matiee 20:17-19; Luuku 18:31-34)

³² ɪ zi'a -kaa a, *Zezii -ke ɔ 'kɔ -namu 'kpa-a -jeyi, un-u 'mu-o Zelizalɛmu. Un -nɪ'a munamu, Zezii -kɔ 'le 'wa nya. 'ɔ -namu -bue 'yɔ 'sɔn -ke nyu-u na 'nu 'bɪ, 'wa -pɔkɔ -see bhlu, 'le Zezii 'ye ɔ 'kɔ -namu 'mu''luo, ɔ -ke un 'ye kɔ ɔ, dɪ-ɪ 'ye ɔ 'bɔdɪ -yi mu, ɔ 'ke u ɪ 'tmu -lɪɛɛ. ³³ ɔ na: A pɔ -lokui, 'le Zelizalɛmu 'kɔ -nɪ'a mu-namu, 'le 'mɔ, 'le-e un-u 'ye 'unmu *Nyunyɔ 'kɔ 'Yu nyu -jeyi 'nyɪ -nɪ mu, *-Lagɔ-ɔ 'sragazamuklɪgɪ -ke ɔ 'gba'a yibomu 'we un-u 'ye 'unmu -jeyi 'nyɪ mu. Un-u 'ye-e 'unmu dɪ 'kpi 'duu -mu 'le un 'ke -kaa 'ɪ: ɔ 'ke 'mɛ mo'o! 'Lɪkpu -nɪ'a Zelizalɛmu, -u se'a -Lagɔ yibo, 'unnu un-u 'ye 'unmu -jeyi 'nyɪ mu. ³⁴ Ubɔ 'mnu-u 'ye-e 'unmu 'ɪsɛ -mu, un-u 'ye-e 'unmu -tutɔ 'yri-wunna -mu, un-u 'ye-e 'unmu 'sɛɛn -mu 'le un 'ke 'unmu 'lbha 'un 'ke 'mɛ. -Bho 'wɪ 'sɔn, 'ɛ tanɔ, 'le -Lagɔ 'ke 'unmu glu -za, 'un 'ke ti-nɪ -lɪɛɛ. 'Ka-a Zezii 'lu 'u 'yi.

Zaakt -ke *Zaan 'ybha-a *Zezii ɪ -lue
(Matiee 20:20-28)

³⁵ 'Bho 'mɔ, Zebedee'a 'yreeti, Zaakt -ke *Zaan 'nyini-e *Zezii li 'le un na: -A'ba -Tɔyi, -a yi-o'o -a 'ke -unmu ɪ -lue 'ybhaa, -un 'ke -amu -bɔdɪ nu. ³⁶ ɔ na: Leɛɛ a 'ybha'a 'un 'ke amu -bɔdɪ nu'a? ³⁷ 'Le un na: -Bho -a'a nyu'a -kɔkɔkɔ nyini a, 'wɔ -a -nɪ 'sɔn, 'bho -a'a 'kɔ 'nyuklɪgɪ -u 'ka -unmu 'yi ɔ ɔ, -a 'ke u 'du 'le -a -ke -un 'ke nyu -kɔ. ³⁸ 'Le ɔ na: ɪɛ a-a 'ybha'a, a yibo 'ɛ 'zɔ 'nɪ? 'un-ɪ dede-e amu ti, -ka 'kleyɛɛ-ɛ 'ye'a 'unmu 'kpi 'pɪple mu, 'un 'ke ɛ 'mu -zi -nɪ 'le 'un 'ke 'mɛ ɛ, a 'bhɛɛ'ɛ 'kleyɛɛ 'ke amu 'kpi 'pɪple, a 'ke ɛ 'mu -zi -nɪ 'le a 'ke 'mɛ'ɛ? ³⁹ Un na: -A 'bhɛɛ nɛ-o'o. 'Le ɔ na: ɛ -nmɔ 'kɔ -kaa -a ti. -Ka 'kleyɛɛ-ɛ 'ye'a 'unmu 'kpi 'pɪple mu 'un 'ke ɛ 'mu -zi -nɪ 'le 'un 'ke 'mɛ ɛ, 'ka-a 'kleyɛɛ-ɛ 'ye amu 'kpi 'pɪple mu a 'ke ɛ 'mu -zi -nɪ 'le a 'ke 'mɛ. ⁴⁰ ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, 'bho ɪ -yɛ a 'ybha'a -laa'a damu, 'un se 'bho 'ɛ 'kpi wɪ 'bhle, -bho ɛ -se -Lagɔ -nɪ -lue 'tɪn. 'An 'zɔ 'nyuklɪgɪ -u 'ka 'unmu 'yi ɔ ɔ, 'le 'un -ke un 'ke nyu -kɔ ɔ, ɔ -zu 'u-u 'bho see.

⁴¹ *Zezii'a -namu -bue -yu -sie'a 'bho 'wɔnɔ wɪ 'mɛ 'kɔ, un -pɔ'o-o Zaakt -ke 'Zaan 'cɛ -kwa, ⁴² 'le ɔ 'ye 'wa klɛ 'la ɔ 'ke u 'tmu 'le ɔ na: A yibo'o-o, 'bhɪkɪyowli 'we 'bhle-e nyu 'wa wɔnzika 'le 'wa nyuklɪgɪ-nɪ nu nɪ'e 'bho nyu 'kpi 'wa wɔnkue. ⁴³ A-bu -yuu, 'le a'ba "klumu 'ɛ ɪtu'a -nu-ɛ -le! 'Le a'ba "klumu nyu -yɔ 'kɔ ti ɔ 'ke a'ba -kɪgɪba "du, ɔ 'du 'bho a'ba klɛ kɪkɪpɪ 'le ɔ 'ke a'ba 'zɔ 'kɔ 'lɪhɪnyu "du. ⁴⁴ -Yɔ 'kɔ ti 'le a'ba "klumu -lɪɛɛ ɔ 'ke amu -kɔ ɔ, ɔ -ya ɔ 'bhuo 'zɔ ɔ 'ke a'ba klɛ'ɛ 'geyikpaan "du. ⁴⁵ 'unmu *Nyunyɔ 'kɔ 'Yu, 'ka-a 'un -nɪ'o

-lɪɛɛ. ɛ -se nyu 'ke 'unmu lbhu -bɔdɪ nu, 'ɛ dɪ 'un yi'e 'kɔ 'kmu 'mu -ko. 'un yi-o'o 'un 'ke nyu lbhu -bɔdɪ nu 'le 'un 'ke nyu 'we'a -zɛgɛ'ɛ dɪ 'mɛ. -Bho 'un 'mɛ ɛ, 'nyinyinidɪ 'bho -Lagɔ-ɔ 'yigbeyi, -ɪ kɪpɪn 'u 'geyɪɛ 'mu, 'un 'ke u 'le ɪ 'mu zetie. 'ɛ dɪ 'un yi'e 'kɔ 'kmu 'mu.

*Zezii 'puun'o-o 'lɔbyi un-u 'la'a Batimee
(Matiee 20:29-34; Luuku 18:35-43)

⁴⁶ *Zezii 'lu 'u -kaa 'yi, un 'nyini-e -gwɔl -lue un-u 'la'a Zelikoo 'le un 'ye zi. Zezii-e, *ɔ -namu -ke nyu'a -dadudu -u na 'nɔ 'bɪ, un -nɪ'a zinamu, un -yɛ'ɛ-ɛ 'bho -jɔlu wɔnɪ nyɔ -lue. 'Bho-o ɔ -de'e ti 'le ɔ-ɔ 'ybha'a zikamu mɔnɪ. ɔkɔ 'mɔ, ɔ 'kɔ 'nɔ, ɔ 'nyɪ-nɪ 'mo-o Ba-timee, nyɔ -lue un-u 'la'a Timee, ɔ 'yu mo'o. ⁴⁷ ɔ 'wɔnɔ 'kɔ Nazalɛtɪkɔyi Zezii -nɪ'e zinamu, ɔ 'pɔ-o wɪu yayi, ɔ 'ye 'wɔ 'le ɔ na: *-Lagɔ-ɔ 'Bhozayi Zezii'! -Lagɔ-ɔ 'Bhozayi Zezii'! 'Bhɪkɪpɪyowli *Daviid'la 'nayu, 'ye 'an ngaze ɔkɔ! ⁴⁸ Nyu-u -die'a -kaa 'mu, -u -nɪ'a 'bho -nanamu, un 'kaa 'nɔ 'mu-ɛ 'le un na: -kɔ! 'Bhɔ zɛɛ ke! 'Le ɔ 'ye 'bho 'kpa -lɪɛɛ, ɔ 'ye 'wɔ tenyɪ 'le ɔ na: 'Bhɪkɪpɪyowli Daviid'la 'nayu'! -Alele! 'Ye 'an ngaze ɔkɔ! ⁴⁹ Zezii nu'a -kaa, ɔ -nyna'a-a ti 'le ɔ na: A 'kɔ, ɔ 'ke yi. 'Le un 'ye ɔ wɪu kpa, un na: -Ku 'gwɪli, -sɔ 'mu, -un 'ke mu, ɔ-ɔ 'la'a -unmu-ɛ. ⁵⁰ A -gblee, ɔ -za'a 'ɔ -vilɔbana 'mu, -bu! ɔ -kɔ 'mu-ɛ, ɔ 'ye 'bho Zezii 'trolli mu, ⁵¹ 'le Zezii 'ye ɔ tidede, na: Lee -un 'ybha'a 'un 'ke -un -bɔdɪ nu'a? ɔ na: -A'ba -Tɔyi, 'un 'ybha-o'o 'an 'yri 'ke kati. ⁵² 'Le Zezii na: -un 'de-e -Lagɔ 'gwɪli'a dɪ, mu, -un 'pun-o'o. 'Bho -gbaa -lue 'mu ɔ 'yri kati'o, ɔ-ɔ 'ye-e ti. -Da Zezii -nɪ'a munamu, 'le ɔ-ɔ na 'nɔ kli.

*Zezii 'nyini-e 'bho Zelizalɛmu
(Matiee 21:1-11; Luuku 19:28-40; 'Zaan 12:12-19)

11 *Zezii -ke ɔ 'kɔ -namu -nɪ'e-e -bhla 'le Zelizalɛmu -jeyi. -Bho nyɔ 'ke Zelizalɛmu mu, -gwɪɛ 'sɔn -a zi'e li. Gwɪɛ 'mɪnɪ, 'ya 'nyɪ-nɪ 'mo-o Bɛtɪfazee -ke Bɛ-tanii. -Gɔgɔ -lue un-u 'la'a Oliviee'a -gɔgɔ, 'le 'ɛ 'trolli -bhoga, 'le-e ɪ-bɪ gwɪɛ 'mɪnɪ -nɪ'o. -Da Zezii -ke ɔ -namu -nɪ'a 'le nyinamu 'le ɔ 'ye ɔ -namu'a "klumu'a nyu 'sɔn 'tmu. ² ɔ na: A mu 'bho -gwɔl -nɪ'a 'bho -a'ba nya 'mu. -Bho a -ka 'bho panamu-u mu, a-a 'ye 'bho-o -sokofalegbuda -lue -yɛ -mu. ɛ -mɔ-ɛ'ɛ-ɛ ti, nyɔ -see ɛ -bhla 'kpi 'kpa ke. -Bho a nyini ɛ li, a bɔti nɛ ti, a 'ke ɛ 'unmu -ya! ³ -Bho nyɔ dede amu ti 'le ɔ 'ke -kaa 'ɪ: Koo a 'ke ɛ -nyna -ɛ -ke dɪ a-a bɔti 'nɛ ti'a?, a na: -A'ba -Kɔyi, Zezii 'ybhe ɛ'o. -Bho ɔ gwɛ 'yi 'le ɛ 'ke 'traamu le -yɛ. ⁴ 'Le un 'ye mu. Un -ka 'bho-o nyini, -sokofalegbuda -nɪ'e-e 'bho 'piemu -jɔlu wɔnɪ, ɛ -mɔ-ɛ'ɛ-ɛ 'bho -budu -lue wɔnyɪ ti 'le un 'ye ɛ tibɔti un -ke ɛ 'ke mu. ⁵ Nyu-u -nɪ'a 'bho, 'wa -lruu dede 'nu-u ti 'le un na: Lee a-a nu'o -kaa'a? Leedi a-a bɔti'e -sokofalegbuda 'mɛ ti'a? ⁶ -Ka Zezii 'tmu 'nu, 'ka-a un 'lɛ'ɛ nyu 'mnu 'yi 'le un 'ye u 'yiti'tayi 'le un -ke ɛ 'ye mu.

⁷ Un -ke ɛ nyini'a 'bho Zezii'a 'trolli, un 'sro-o 'bho 'ɛ 'kpi 'wa 'yrii ti 'le ɔ 'ye 'bho 'ɛ 'kpi 'kpa. ⁸ Nyu-u -nɪ'a 'bho, 'wa -dadudu 'sro-o 'wa 'yrii -jɔlukpa 'yi ti, 'le -lruu ɛ'ɛ -titi, un 'ye ɪ -jeyi tipopo, ⁹ 'le, nyu'a 'plan, -u

na'a 'le Zezii'a nya -ke -yu na'a 'le 'k le, un-u po'o wlu yayi 'le un-u 'le'e -kaa:

-Lagok 'nyni 'bhe 'yi 'k! *-Lagok 'Bhozayi -k 'puun'a nyu, 'ntu -nu'e yinamu, -Lagok -wunna k 'niti 'k!
10 Nyu'a -kaka 'yri'a 'bi-u -nu'a -laa 'wlu namu, -e -kaka -a'ba 'na *Daviid'a nyu'a -kaka 'kpi, -Lagok -wunna ne 'niti 'k! -Lagok -nu'a 'le yaku 'li'a 'nyni 'bhe 'yi 'k!

11 'Ka-a un -ke -k -na'o, un 'ye Zelizaleemu'a gwlb 'mu pa, 'le 'k 'ye 'le *-Lagok bubbhlegbo mu. 'k nyini'a 'le, 'k gbugbu'o-o ti, 'le, li-u zi'a 'le, 'k 'ye 'l 'yriti' duu. 'Ji-azzyru nyini'a, 'le -k -ke 'k -namu -bue 'y' 'k 'ye Betanii mu.

*Zezii 'bhla-a figieetu -lue gbo
(Matiee 21:18-19)

12 'Zi' zt'a, un -kaka -k Betanii, un -nu'a 'le munamu, 'mu-u 'lbha-a *Zezii. 13 'Le 'wa nya 'see, un 'ye-e tu -lue li, 'lnne 'mo-o figiee, 'e ya'a wlu -nu'e-e -dipeluu! 'k nu'a -kaa, 'k -pa -nu'e-e 'bho 'e 'k, 'k 'ke 'bho -gbu, -bho 'k 'bhe 'k 'ke 'e 'bhi'a 'digbi gbi ya 'yee. 'k nyini'a 'bho, 'k popo'a 'le 'e ya, 'k -see 'le 'bhuo -lue 'tin 'yee, wlu'a 'se-e bhle'e ti -lukuluku! 'e -se bhuhuyiti 'e -nu -kaa -ko, 'e -trotron -k -see nyini ke'a di mo'o, 14 'le 'k 'ye 'e gbobhla, 'k na: Nyok li 'k -a'a 'bhuo -le 'k mukomu! 'k -k bhla'a tu 'mne gbo, 'k -namu 'wlu -l 'k.

*Zezii -nu'e-e 'le *-Lagok bubbhlegbo
(Matiee 21:1-17; Luukt 19:45-48; 'Zaan 2:13-22)

15 Un zi 'e li, un 'nyini-e Zelizaleemu. *Zezii nu'a -kaa, 'k 'pa-a 'le *-Lagok bubbhlegbo. 'k -ka 'le-e nyini, nyu -nu'e-e 'le 'pelu -po -nlu namu. U-bu nyu 'mnu, un -ke nyu-u de'a li, 'le 'k 'ye u tinu. Nyu-u zizia'a 'Wlome'e moko '*Zuifu'a ne 'yi, 'k 'ye 'wa -klugbi 'ceti, nyu-u po'a -kprakpi 'pelu, 'k 'ye 'wa kpi tipopo. 16 Nyu-u 'glo'a li, -u ce'e -Lagok bubbhlegbo 'mu, 'k 'ye u ti-nyna, 'le 'k na: A'ba ce 'k -kaa -Lagok bubbhlegbo 'mu -le! 17 'k 'ye 'wa kle 'tmu 'le 'k na: 'Le -Lagok 'k 'li -kaa -Lagok 'le'o: 'An -budu-u 'mo-o -budu -ye -ke 'li 'bhlikpi 'wee 'kpi'a nyu 'ka yi un 'ka 'tmu *woko gbo po. A-bu -yuu, 'le-e a-a yi'o, a-a 'lbha nu'e nyu 'yrabha 'mu, a-a 'yri'e 'wa mni'a!

18 *-Lagok 'sragazamuklugbi -ke 'k gba'a yibomu 'we 'wlu 'l 'k 'k, 'gwlu -nyini 'nu-u li. 'E di, -ka un 'ka -nyna un 'ka Zezii 'lbha 'k 'ka 'me, un -u 'k 'na ti. 'k wlu-u 'kpuo -nyu'a -dadudu'a -poko ti'a di, u-bu 'Zuifu'a nyuklugbi 'mnu -see -bhla 'ybha un 'ke 'k 'lbha 'k 'ke 'me, -ekedumaa, nyu 'mnu'a -fanu 'lbhu -u'o.

19 'Ji'azzyru nyini'a a, Zezii -ke 'k -namu -kaka -k Zelizaleemu, un 'ye mu.

Figiee *Zezii bhla'a gbo
(Matiee 21:20-22)

20 'Zi' zt'a, 'e -drumasru 'le un-u mu'o le. Un -nu zi-namu, 'le, figieetu *Zezii bhla'a gbo, un 'ye 'e li'ye. 'e 'me-o'o 'wee. 21 '*Piel nu'a -kaa, 'k popo'o-o 'e 'kpidi 'gwlu ti 'le 'k na: -A'ba -Toki, -a 'ye-e li'a? -Glaaple tu -un bhla'a gbo, 'e 'me-o'o. 22-23 'k 'le'e -kaa a, 'le Zezii 'ye 'k -namu 'wee 'tmu, 'k na: -Ziadl 'lu-u za'a amu -bodl

'mu, nyu -yo de'a -Lagok 'gwli, 'e -e -kmu'a 'yi 'bho nyu 'wee'a 'yigbeyi, -a 'ye -e -nu -mu, 'e -see -unmu wonyi ti-nyna yi, 'le 'e 'ye-e -unmu 'mu'woko -mu. -Bho -a'a -poko se 'koko 'le -un 'ke -Lagok 'gwlide, 'e -un 'si'a 'nyni, 'e 'yri'a 'bi-u 'wlu-o'o. 24 'E di 'lu-u 'tmu'o amu, -bho -un po *-Lagok woko gbo 'le -un 'ke 'k 'e 'ybhaa, de 'gwli na, 'k 'woko-o 'k 'e 'e -unmu 'nyni, 'le 'k 'k 'nyni 'e -unmu -ziaka. 25 -Bho -un -koko woko gbo-o po a, 'le nyok di 'ke 'le -a'a 'limu -nu, 'ye 'k 'ngaze 'le -un 'ke 'ya di 'bho! -Bho -un nu -kaa a, 'lemnu, -a'a -tita -Lagok -nu'a 'le yaku 'li, 'k -k 'bho -a'a 'nyinyidil'a di 'bho 'k 'yigbeyi. [26 -Bho -un se -kaa nu, -a'a -tita -Lagok -nu'a 'le yaku 'li, 'k -see -a'a ngaze 'ye yi 'le 'k 'ke -a'a 'nyinyidil'a di 'bho 'bho 'k 'yigbeyi.]

Doo *Zezii'a woko 'wlu'a?
(Matiee 21:23-27; Luukt 20:1-8)

27 'Ka-a *Zezii 'tmu nu'o 'le un 'ye Zelizaleemu nyini, un 'ye 'le *-Lagok bubbhlegbo pa. 'k -nu 'le tinanamu 'le *-Lagok 'sragazamuklugbi-e, *-Lagok gba'a yibomu -ke '*Zuifu'a -zigletumu -ruu-u -nu'a 'bho 'ye 'k linyini, 28 un 'ye 'k tidede 'le un na: 'koko -ke 'bhuo-o 'nyni 'e -unmu 'yifile 'le -a sta nu'e -kaa nyu'a? 'koko lbho'o -unmu'a? 29 'Le 'k na: 'e -nmoko -k 'yrili. 'lu-u dede-e amu di -lue gbe ti. -Bho abu 'du 'e 'kpi a, 'lemnu nyu -k -ke 'nyni 'mu 'lu-u nu'a -kaa a, 'mna-a 'si -k 'nyni. 30 'lu na, '*Zaan Batiisu -naa 'le, 'koko -ke 'bhuo-o lbho 'k 'le 'koko '*batzee'e nyu'a? -Lagok, -ale nyunu? A 'tmu 'unmu! 31 'k wlu 'mne cru -u'o 'le un-u 'kabha'o, un-u nu'o: Koo -a 'ke 'le 'ya-a? -Bho -a na, -Lagok lbho 'koko, 'koko 'ye-e, 'lemnu, 'an 'kpidi 'koko -za'a 'mu, leedi a -see 'l 'gwlide 'ya? -nu -mu. 32 -Bho -a na, nyunu lbho 'koko, 'e -see nyu-u -nu'a 'bho 'tu -nu yi, -ekedumaa, 'wa kle 'de-e 'gwli 'Zaan Batiisu-l 'mo-o -Lagok wlu-a 'mutizayi -ziaka. 'Le koo -a 'ke -nyna'a? 33 'Le un 'ye -kaa Zezii 'yi'le, un na: 'koko 'ma-a 'Zaan Batiisu, -koko lbho 'koko, -a se 'koko yibo. 'Le 'koko na: 'e -nmoko -k 'yrili. -Bho 'e -nu -kaa 'mu, 'lemnu -koko lbho'a 'unmu, 'mna -see 'koko 'nyni 'si yi!

*Zezii na '*Zuifu'a -klugbi-l 'mo-o lbhuzemu 'bhle'a nyani
(Matiee 21:33-46; Luukt 20:9-19)

12 'l zi'a -kaa a, *Zezii 'po-o 'yi -lue 'le 'k na: Nyu -lue nu'a -kaa, 'k 'du-o -kpa, tui-i tro'a 'bhi un-u 'la'a lezeen, 'le 'k 'ye 'l -lo. 'lnu nyu-u nu'o duveen 'mu. 'e-be -kpa 'mne, 'koko -po 'ne-e -gbati 'yrili, 'koko -dedeyibhie ce, 'koko 'e lasoo tri 'le un 'ke 'e 'limu 'ya 'bhi'a 'ni 'mu'pli -nu. 'koko 'po-o 'bho 'tide 'lru -popo 'le un 'ke 'bho -kpa li-fuo -nu, 'koko 'e lbhunumu lisie, -bho un -ze 'e, 'le 'koko -ke un 'ke 'gble, 'le 'koko 'ye 'mu -koko, 'koko 'ye nya 'laga 'mu mu. 2 'Ya -zazan nyini'a a, 'koko 'lbho-o 'le lbhunumu 'mnu gbo 'koko 'gbaplemu'a 'klumu'a nyu -lue, un 'ke 'koko 'koko 'nyni, 'koko 'ke 'l 'le 'koko gbo kpa, 'le 'koko 'ye mu. 3 'koko nyini'a a, 'lnu un kpuo 'kwa 'mu ti, un 'see 'e 'koko 'koko. Un -see 'koko 'le 'nyni un 'ye 'koko tinu, 4 'le -kpaayowi 'mnu 'ye 'le 'koko 'g-bapleyi -lru lbho. 'koko nyini'a a, 'unnu un wa'a 'gu, un kla'a nyani 'mu klopko, un -see 'koko 'le 'nyni, un nu'o ti, 5 'le 'koko 'ye 'le 'koko 'gbaplemu'a tannu lbho. 'koko nyini'a a, 'lu-

נכח un 'lbha'o כ 'ye 'mε. Nyu'a kle כ-כ lbho'a 'le, 'ka-a un-u nu'o, un-u "sεen תכט, un-u 'lbha -lruu un-u 'mε. 'Ka-a ε zi'o 'le 'כ 'gbaplemu'a kle 'ye "yiti-gwε.

⁶ כ 'yu'a 'dε -lue -ke dı כ -kma'a, 'כ "sε-ε -sie 'נכ kwa 'mu. כ-כ 'yu 'mnu, 'לנכ כ 'bhככ gבכ 'mu, כ lbho'o 'le lbhunumu 'mnu gbo. -Kaa כ-כ popo'o 'gwłuti: 'An "b-huo'a 'yu ma'a dı, -bho כ mu a, un-u 'ye כ 'bho "du mu. 'Le כ 'ye mu, כ 'ye nyni. ⁷ Un 'ye 'כ 'yri a, -kaa 'wa "sε bhaga'o: 'Le nya 'wla כ 'ye'a 'כ -tita'a -kpa'a "kpi -zi mu, 'לנכ 'ka-a. 'E dı a-ba 'lbhכ כ, 'ke 'mε, "lemnu -kpa'a 'mne ε, -a-bu 'ye ε 'כ-כ mu. ⁸ A -gblee, כ-כ 'yu 'mnu, 'לנכ un kpun'o kwa 'mu ti, un 'lbha'o, 'כ "ku un po'o 'kwla.

⁹ 'Bho 'ε "kpi, Zezii -nyna'a-a ti, nyu-u po 'כ -lokui, 'le כ 'ye u tidede, 'le כ na: -Bho a popo 'gwłuti 'le, lee כ-כ -kpaayowli 'mnu 'ke 'traamu nu 'כ'כ? 'ln-ı 'tmu'u amu-ε, -kpaayowli 'mnu כ 'ye-e -yi -mu כ 'ke u-bu lbhunumu 'lbha, un 'ke 'mε 'le כ 'ke 'כ -kpa'a nyu -lruu lisie. ¹⁰ 'Le -Lago כ "בכג 'li, wıudie -gbε -nı'e 'le, 'lne 'le'ε -kaa:

Sukpu -budupomu -ba'a, un nu'a ε se "yrili-nmכ un po'a ti, 'ε 'bl-ı 'ye-ε'o na 'lne -nmכ "yrili -ε -zi'e skpı 'wee. ¹¹ Ebe 'mne, 'lne -a'ba -Kıyi -Lago nu'o, -ε -nmכ "yri "kpi ti 'bho -a'ba "yigbeyi.

¹² Zezii 'le'ε -kaa a, ε -see *Zuifu'a nyukıgı 'tu nu, -εkedımaa, un yibo'o-o na u-bu כ "si'e 'nynı. 'lne 'bh-le'e 'nynı'a dı un-u 'ybha'o un 'ke כ kpun. Nyu'a -dadudu 'zi כ-כ gbo. 'E dı un -see 'ybha un 'ke כ -bhla kpun, -εkedımaa, nyu 'mnu'a -fanu 'lbhu -u'o 'le un 'ye כ "yiti"tayi un 'ye mu.

A "pele lapoo a 'ke 'bhłukpayowli "nyı
(Matiee 22:15-22; Luuku 20:20-25)

¹³ כ-כ -lue 'כ כ, un 'lbho-o *Falizien gı -ke *Elככdı'a -namu'a nyu -lruu un 'ke *Zezii ti'cre 'le un 'ke כ dı -kpun, ¹⁴ un 'ye yi 'le un na: -A'ba -Tıyi, -a yibo'o-o -ın 'srεε'ε-ε "yi. -Bho koo nyc "du nyכklagba, -a'a ple 'כ "yri. 'Bho nyu'a "yigbeyi, -bho -ın -ka wlu, -a'a 'kıkıle wlu "yi. -Ka -Lago nu'a nyc 'ke -na 'tın, 'ka-a -a 'כ'כ nyu. 'Le un 'ye -kaa 'le -lrεε: 'Wlomεε'ε 'bhłukpayowliklagba na: -A "pele lapoo. ε -nmכ כ-kaa-a ti -a 'ke ε nu'a? -A "pele nε-ee, -ale -a'ba "pele nε -le? 'Tmuu -amu! ¹⁵ 'Le כ na: A-a 'mo-o -mε 'כנכ wכ 'mu 'bhlemu. -Ka a 'le'ε -laa, ε -se 'ka-a a-a popo 'gwłuti -ko. A-a 'bi-e -ınmu lemu ti a 'ke 'ınmu dı -kpun. 'E dı 'ın 'wın 'ı 'muti. A -ya 'ınmu mכnyuε 'mu 'ın 'ke ε 'ye 'le 'ın 'ke 'bho wlu "du! ¹⁶ 'Le un -ke ε 'ye yi. כ na: Nyunycıru -ke 'nynı-ı -nı'a -laa mכnyuε "kpi, ככ -כ 'nı'a? Un na: 'Bhłukpayowliklagba mo'o. ¹⁷ כ na: Kın. -Bho ε "du 'bhłukpayowli'a 'bhoduεε'ε dı, a "du כ 'bho 'le a 'ke lapoo "pele! -Bho ε "du -Lago כ 'bhoduεε'ε dı, a "du כ 'bho -lrεε 'le a 'ke 'כ 'gwłudı nu! כ 'le'ε -kaa a, wכ 'mu -u ti.

'Bho 'mεmu'a glusnamu leelε 'ke zi'a?
(Matiee 22:23-33; Luuku 20:27-40)

¹⁸ A -gblee, 'le Zelizalεmu, nyu'a 'plan-a -nı'a 'le -lrεε, 'ınnu 'mo-o *Sadizien. -Kaa un-u 'כ'כ nyu, un na: -Bho nyc 'mε ε, 'כ -כ glu. כ-כ -lue 'mne 'כ, u-bu nyu 'mnu,

'wa -lruu -ye'ε-ε *Zezii 'le un na: ¹⁹ -A'ba -Tıyi, -kaa -a'ba "na *Moyiızi po'o gba -nεε, כ na: -Bho nyc 'bhle 'nynı 'le כ -ke un -see "yu 'wlu, כ 'ke 'mε ε, 'le כ 'ke 'lotu'a "yunyukpasu 'bhle a, 'לנכ kpa'a 'כ -dıgbanync 'le כ -ke un 'ke 'כ 'lotu'a "yu'a 'nynı 'mu "yu 'wlu -nı.

²⁰ 'Bho-o 'lotu'a "nynuu -mεεכn -nı'o. כ-כ -lue 'כ, 'wa "klumu'a nyc -lue 'kpa-a 'nynı, כ -ke un -see "yu 'wlu, כ 'ye 'mε, ²¹ 'le 'כ 'lotu'a "yu -lrכ 'ye 'כ -dıgbanync kpa. כ-כ -ke un -see "yu 'wlu, כ 'ye 'mε -lrεε. ²² 'Ka 'mnu כ, 'ka-a, -u -sie'a 'bho, un "luo'o -dıgbanync 'mnu 'mu -lue -lue, un -ke un -see "yu 'wlu, un 'ye 'mε. -Dıgbany-naakpu pa'a 'le, un 'mε-o'o -lrεε. ²³ 'E dı, -bho -ın na 'le 'wı -lrεε 'li 'mεmu-u 'ye-e glu -כ-כ mu a, u-bu 'lotu'a "nynuu -mεεכn 'mnu 'le, koo 'wa "kpidı-ı 'ye -nı mu 'bho 'nynaakpu 'mnu'a damu'a? 'Wa 'wee kpu u 'ko-o'o. -Bho un -כ glu 'le, 'bho 'wa "klumu, 'ככ -ke 'nynı un 'ke "du'a? 'Tmuu -amu!

²⁴ 'Le Zezii na: -Ye 'ma-a 'mεmu'a glusכε'ε dı, a -see leε -lue 'tın 'muti'wכn. A-a "maa-a a'ba "bhi, -εkedımaa, a se -Lago כ wlu yibo 'le a se 'כ wכkue yibo -lrεε. ²⁵ 'ln-ı 'tmu'u amu-ε, -da 'mεmu-u 'ye'a glu -כ-כ nı mu, kpukpεε -see ti-nı yi. -Lago gbo'a -dalbhomu -nı'a 'le yaku 'li, -ka 'wa tinε -nı'a, 'ka-a nyunyu'a tinε-ε 'ye -nı mu. ²⁶ -Bho a na 'mεmu -see glu -כ-כ yi a, a-a "maa-a a'ba "bhi. Dı *Moyiızi 'wכn 'כ, כ 'cnı'a 'le -Lago כ "בכג 'li, -da -Lago -nı'a 'le -gamnıgı 'mu, dı כ 'tmu 'nı, a -see ı -bhla 'כ'כ wכ ke? -Kaa כ 'le'ε -kaa: A'ba "nakıgı 'we, *Ablaamu, *Izaakı -ke *Zakככpu, 'ınmכ -Lago, 'ınmכ -ke un bhla'a *ybhybhetite, 'ınmכ 'ka-a! ²⁷ 'Ka-a -Lago 'tmu'u Moyiızi. ı-bı wlu 'mnu, 'ya 'כ -te'ε 'mu-ε. 'Le ε 'mu Ablaamu, Izaakı -ke Zakככpu "we 'm-nu, un 'mε-ε'o see. 'Le, -bho -Lago na: 'ınmכ -ke un bhla'a -ybhybhetite, ε-ε 'כ-כ na, un -nı'e-e -bhla ti 'bho 'כ "yigbeyi; -bho 'wla a, 'le כ 'ke u glu -za. A -gblee, -kaabonyu -ke כ -na'a, 'ka-a 'wa 'wee -nı'o 'bho 'כ "yigbeyi. Le a'ba 'wכn 'muti, 'lne 'ka-a! 'E dı 'ın nu'o na: A-a "maa-a a'ba "bhi.

Yeε 'mo-o *Lago כ gbaklagba'a?
(Matiee 22:34-40; Luuku 10:25-28)

²⁸ -Da *Zezii -ke *Sadizien 'mnu -nı'a deponamu, *-Lago כ gba'a yiboyi -lue-e -nı'e 'bho. -Ka Zezii "du'a Sadizien "we'a wlu "kpi -ka -zegeka, כ 'ye'a 'na ıı, כ 'nynı -כ ıı 'ke כ tidede 'le כ na: -A'ba -Tıyi, 'le *-Lago כ gba'a "klumu 'le, gba yeε ku'o wכn -a 'ke "yi-kpun -ε -zi'e 'ya 'wee'a? ²⁹ 'Le כ na: -Lago כ gba -ε ku'a wכn tenyı, 'lne 'ka-a: *Izrayεelkכmu, a po -lokui, -a'ba -Kıyi, -Lago -nı -lue 'tın, 'לנכ 'mo-o -Lago. ³⁰ 'E dı -ın 'ke -a'a -Kıyi -Lago כ dı -kma. -ın 'ke כ -a'a -pככ'a kle -jeyı "nyı 'le -a'a 'gwłutipopεε'ε kle ti -ın 'ke 'כ 'nynı "y-i'bhεε, ıı 'wee -a nu'a, -ın 'ke ı nu 'כ dı. -Kaa -ın 'ke 'כ dı -kma. ³¹ -Lago 'mnu כ gba'a 'כנכ, -ε ku'a wכn, -a 'ka "yi-kpun -lrεε, 'lne 'ka-a: -Ka -ın -kma'a -a'a "bhuo'a dı, -kma -kaa -ın -bonyunycı dı! Gba -lrεε, -ε 'ka wכnku, -ε 'ka ı-bı 'כn -nı -zi, ε se -nı.

³² כ 'le'ε -kaa a, כ-כ nyc 'mnu na: Kın, -a'ba -Tıyi, 'ka-a mo'o. -Ziadı -ın -nı'e 'muzanamu. -A'ba -Kıyi -Lago, כ -nı -lue 'tın, 'לנכ 'mo-o -Lago. 'Bho 'כ "yigbeyi -Lago

-lrcw se 'bho -nl. ³³Le ε 'mu nyc 'ke 'k' d' -kma mo'o 'le 'k' 'k' 'k' -p'ok' kle -jeyi 'nyl, 'le 'k' 'gw'lutipopos'e kle ti 'k' 'k' 'nyl 'y'ibh'e, l' 'wee 'k' 'ka nu, 'k' 'k' 'k' 'd'! -Kaa 'k' 'k' 'd' -kma. -Ka 'k' -kma'a 'k' 'bh'uo'a d', 'ka-a 'k' 'ke 'k' -bonyunyc 'k' d' -kma. 'Bho -Lag'k' 'sragazanamu, -ka nyc-ya 'a nmi un-u 'lbh'e 'ε un-u po 'ε 'yri muaa 'wee, -a 'ye 'na-a -nu -mu kplokplo, -a 'ye-e l' -lru -ya -mu 'le un 'ke 'l' 'sraga 'mu -za kplokplo, -bho koo -un nu -kaa, bhuhuyiti'a l' mo'o. l-b' gba 'k' -nl, -bho -un -k'p' n' 'y' 'l'nn' ku'o w'k' -l' -zi'e 'sragaz'e. ³⁴Nyc 'm'n' -z'e 'ε -kaa 'mu -ka -z'eg'eka, Zezii na: -ln -nl'e-e -Lag'k' nyc'a -k'k'k' d' 'a 'k' 'muti'w'k'namu 'le 'k' 'ke -unmu -k'. 'k' 'l'e'ε -kaa a, nyc -lrcw -see 't' 'y'bh'a 'k' 'ke 'k' d' -lru tidede.

*Lag'k' 'Bhozayi -k' 'puun'a nyc-u 'mo-o *Daviid't'a -k'yi
(Matiee 22:41-46; Luukt 20:41-44)

³⁵ l zi'a -kaa a, *Zezii mu'o 'le-e *-Lag'k' bub'bhlegbo. 'k' nyni'a 'le, -da 'k' -nl'a nyc -t'namu a, 'k' dede 'nu-u d' -lue gb'e ti 'le 'k' na: *-Lag'k' gba'a yibomu 'we na: *-Lag'k' 'Bhozayi 'puun'a nyc -k' 'ka yi, -a'ba 'na *Daviid't'a 'nayu 'k' 'ke 'du. Kun, 'ka-a mo'o. ³⁶ 'Le, ε-b'e wlu 'm'n'e, 'ε 'k' 'k' 'nyl -m'e'ε? 'k' -k' Daviid't' 'm'n' 'k' 'bh'uo, *-Lag'k' Lisaazuzu 'tmu'k' -o' 'o' 'k' 'ye wlu -n'e' 'c'nu: 'An -K'yi -Lag'k' 'tmu'k' -kaa 'an -K'yi: -zi -laa 'an 't'roli -un 'ke ti-de 'le 'un 'ke -a'a tu'a nyc w'k' -zi. ³⁷ -Bho Daviid't' 'l'e -kaa a, 'l'emnu -Lag'k' 'Bhozayi -k' 'puun'a nyc, 'un'k' -k' -k' 'si'e 'nyl -k' -k' 'la'a 'k' -k'yi. 'k' -k' 'ma-a Daviid't'a 'nayu, -bho Daviid't' -k' 'k' 'k' -k'yi-i 'la 'le, koo 'ε 'k' -nl'e 'mu'a?

*Zezii na: A-bu po'a 'unmu -lokui a, a "du a'ba "bhi "yrili 'bho *-Lag'k' gbayibomu'a damu
(Matiee 23:1-36; Luukt 20:45-47)

Nyu'a -dadudu-u 'po-o -bhla *Zezii -lokui 'le 'bubua 'mu. ³⁸ 'k' -lue 'k' 'k' -nl' 'u' -t'namu, 'k' na: 'Bho *-Lag'k' gba'a yibomu'a damu, a "du a'ba "bhi "yrili! -Bho un -pa 'wa 'nyl'bh'evil'ban' 'mu, -bho -die -gw'e 'le, un 'y'bh'a-o'o nyc 'ke 'u' 'yra, un 'ke 'u' 'bho "du 'le un -ke un 'ke 'y'ye. ³⁹ 'Le *-Lag'wlu'a 'lic'laanbidi 'li un 'y'bh'a-o'o un 'ke kpiz't'g' 'k'pi -de 'le nyc 'ke 'u' 'yra. -Bho nyukl'gb' "du g' 'le un 'ke 'u' 'la a, un 'y'bh'a-o'o un 'ke 'nyl'bh'lek'pi "k'pi -de 'le nyc 'ke 'u' 'yra -l'r'e. ⁴⁰ -Bho un -ka *-Lag'k' w'k' gbo-o po, nyc 'ke 'u' 'bho "du'a d', 'ka-a un 'bh'le ε'o kplokplo. Un-u nu'a -bhla -kaa a, un-u 'lb'ha-a -d'g'banyn'k'p'k'p' 'y'rabha 'mu 'le un-u zu 'u' l' kwa 'mu. U-bu nyc 'm'n', -Lag'k' -ye -u -z'igle -tu -mu tenyl.

"Puanl'bh'ad'g'banynaakpu -lue'a 'j'e
(Luukt 21:1-4)

⁴¹ A -gblee, 'le *-Lag'k' bub'bhlegbo m'k'n'ilipol't' -nl'e 'le. M'k'ni un-u 'nyl'a -Lag'k' 'le-e un-u po 'l'o. 'Ya -lue 't'roli *Zezii -de'e ti. -Ka nyc-u po'a 'le m'k'ni 'le -k' -k' gbu'o 'na ya. "Wil'bh'lemu 'we-e yi'a, un-u po'o 'le-e m'k'ni'a -dadudu, ⁴² 'le 'nynaakpu -lue 'ye yi. "Puanl'bh'ad'g'banynaakpu mo'o. Un nu'a -kaa, un po'o 'le-e

m'k'niyc 'k'n'. ⁴³ Un po 'l' 'le, Zezii "bh'iti'e-e 'le *k' -namu gbo, 'k' 'ye 'u' 'tmu, 'k' na: A 'ye-e 'nynaakpu -nuu li'a! M'k'niyc 'k'n', 'un'k' un po'o 'le m'k'n'ilipol'e 'li. -Ziad't' -un-za'a amu -bod't' 'mu, u-bu -d'g'banynaakpu -nuu, 'm'na-a'a damu, 'un'k' po'o 'le m'k'ni'a -dadudu, -u -zi'e nyc 'wee po'a 'le m'k'ni. ⁴⁴ -ε -ke d' 'un 'l'e'ε -kaa, 'un'e 'mo-o, nyc -yu po'a 'le m'k'ni'a -dadudu, m'k'ni -l' se'a d' "k'pi 'bh'le, 'un'k' un po'o 'le. -Y'e 'ma-a u-bu a, m'k'ni -gb' un 'bh'le'a un 'ke 'ka li, 'ya kle un po'o 'le.

*Zezii -za'a-a *-Lag'k' bub'bhlegbo'a wawad't' mu
(Matiee 24:1-2; Luukt 21:5-6)

13 l zi'a -kaa a, *Zezii -ke *k' -namu 'da-a 'le *-Lag'k' bub'bhlegbo. -Da un -nl'a 'danamu, 'wa "klumu'a nyc -lue 'tmu'k' -o' 'o', 'k' na: -A'ba -T'k'yi, -gblee, st'k'p'mii -ke "bh'i un -po -nl'a -bidi -nl, 'ya g'g'g'bol'e se -nl. -Ka -z'eg'eka'a "bh'uo un po 'l'o 'le l' -nm'k' "yrili tenyl. ² 'Le 'k' na: Kun, -bidi -a 'ye'a li a, un-u 'ye -l' -wa -mu 'wee 'le un 'ke 'l' ti-za, 'ya l'e -lue komu -see 'bho -sie yi.

'Bho 'kmu'a "yitiin'k' "yi st'ast'aa-a 'ye'a -yi mu, 'ya d'
(Matiee 24:3-28; Luukt 21:7-24)

³ Un gw'e'ε "z'z'p'os' "yi a, 'le *Zezii 'ye 'le Olivieeg'g'k' "k'pi 'ya, *k' -namu'a "klumu'a nyc nyie: *Pi'el, Zaak, *Zaan -ke Andree, 'wa "s'e-ε -ke 'k' mu'o. 'Le -g'g'k' "k'pi 'm'n', 'le-e un -de'e ti. 'N'k' un -de'a ti, *-Lag'k' bub'bhlegbo-o ge 'u' "yi "t'k'l'ul. 'Le un 'ye Zezii tidede, un na: ⁴ -Lag'k' bub'bhlegbo'a "k'pid' -un -za'a 'traamu un-u 'ye'a -wa mu 'le, -bh'laaka 'ε -k'k' 'ke nyni'a? l-b' wlu 'm'n', -bho 'ya 'yri'a 'b' -ka 'wlu, lee'ε -a 'ke 'l' 'muy-ibo -nl'a? 'Tmu' -amu! ⁵ 'Le 'k' 'ye 'u' "d' 'mu' "du 'k' na: A "du a'ba "bhi "yrili, 'le nyc -kaa amu -k'k' "yrili"maa. ⁶ Nyu'a -dadudu-u 'ye-e -yi -mu 'le un 'ke 'an 'nyl' 'mu' 'luo, un 'ke -kaa 'l'e -lue -lue, 'l'n'k' *-Lag'k' 'B'hozayi -k' 'puun'a nyc, 'un'k' 'ka-a! 'Ka-a un-u 'ye 'l'e mu 'le un 'ke nyc'a -dadudu d' "yrili"maa. ⁷ 'Bho 'm'n', -bho tu' -ka 'le a "bh'li-i 'k'e, -st'anyl'a 'lb'ha amu -le! -Bho a 'w'k' 'le 'bh'l'k'p't' -lru "k'pi'a tu'a 'k'k'k' "d' 'k'b, -st'anyl'a 'lb'ha amu -le -l'r'e! Tu' 'm'n', -l' 'ye-e -k'ε -mu. ε -se -bh'la 'kmu'a "yitiin'k' -ko. ⁸ 'Bh'luk'pa -l'r'e'ε nyc -ke 'bh'luk'pa -l'r'e'ε nyc-u 'ye-e tu -k' -mu 'le 'bh'k' -lrcw nyc -ke 'bh'k' -lrcw nyc 'ke 'k'. 'Le 'bh'luk'p't'a -dadudu "k'pi 'bh'luk'pa-a 'ye -tr'e mu 'le 'mu 'ke 'le 'bh'luk'p't'a -dadudu "k'pi tiyi. 'Ya 'wee-e 'mo-o 'kley'e'ε 'mu 'nyaanamu. ⁹⁻¹⁰ 'Bh'luk'p't' 'wee "k'pi'a nyc 'ke -Lag'k' "d'z'g' 'b'u'w'k' -tanyl-, 'le 'ε "yitiin'k' 'ke nyni mo'o. -Y'e 'ma-a a-bu, a "du a'ba "bhi "yrili, d' 'un- l' 'tmu'k' a amu, 'ya damu. 'ln na, un-u 'ye-e amu -z'igle -tu -mu, 'le *-Lag'wlu'a 'lic'laanbidi 'li un-u 'ye-e amu "s'e'en -mu. 'An d' un-u 'ye amu -k'p' un 'le un 'ke amu 'bh'luk'p'owli -ke 'bh'k' "we'a w'k'yi k'p'a 'le un 'ke amu -z'igle -tu. 'Bho 'wa "yig'beyi 'an "d' a-a 'ye -za mu. ¹¹ -Bho a nyni 'le -z'igle 'mu ti a, 'bho d' -yl' a 'ka 'mu-za, 'ya damu, nym'k' "si amu 'gw'lu -le, -ε'kedumaa, 'bho 'm'n', d' a-a 'ye'a 'mu-za mu, *-Lag'k' Lisaazuzu 'ye l' amu -t'k' mu, le a 'ke 'l' 'mu-za! ¹² Nyu -lruu, -bho koo ε "du 'wa 'lotu'a "nynuu o, 'le ε 'ke 'wa "yreet' "du o, un-

u 'ye -u tu wɔn-po -mu 'le nyu 'ke u 'lbha un 'ke 'mɛ. 'Le -lruu 'ke 'wa -kɔkɔmu tu wɔnpo 'le nyu 'ke u 'lbha 'le un 'ke 'mɛ. 13 A-bu -yuu, 'an 'nyɪ a 'bhle'e ''kpi'a dɪ, nyu 'wee-e 'ye-e amu 'mu'nyɛ -mu. 'Ka-a ɪ-'ye 'mu-nɪ mu. Nyc -yɔ 'ye'a 'kpa ''yi -ku mu, -ɔ 'ye'a 'unmu ''srii mu ''kɔmɔkɔmu, 'unɔ 'ye 'pun mu 'bho -Lagɔ 'k' 'yig-beyi.

14 A -gblee, ɛ un-u 'la'a ''nyinyɪnɪɪ, -ɛ nyɪnɪ'a 'bhluɔkpa wɔn, 'unɛ 'ye -yi mu, 'le, -da ɛ se'a ti-nmɔ k, ɛ 'ke 'bho -nɪ. (Wlu -nɪ, ɪ 'bhle-e 'zɔ. Nyc -yɔ zɪ 'ɪ a, k -de nɪ -kɔkɔ ti 'le k 'ke ɪ 'muti'wɔn!) -Nɔ -ke ti ɛ 'mɛɛ-ɛ 'ye'a -yi mu a, -yɔ 'ma-a Zideekɔmu a, un ple un 'ke 'le trɪ ''kpi mu! 15 ''Bhlegbo'a -da nyu-u po nɪ'a ''zɔ ''jɪazɔ k, nyɔ-k 'ye'a 'bho -nɪ mu, -bho 'ɛ -nɔ nyɪ a, 'k pa 'le 'k -budo 'li, 'k ''luo 'k -kɔkɔ ɪ mu -le! ɔ -ɛɛ -nɪ 'bho k 'ke ple -nalo!

16 Nyc -yɔ 'ye'a -kpa a 'mu -nɪ mu, 'k yi gwlɔ 'mu, 'k pa 'le 'k ''bhlegbo, 'k ''luo 'k ''yriɛ 'mu -le! ɔ -ɛɛ -nɪ 'le 'k 'ke ple -nalo! 17 -Yeee! Ngazedɪ! 'ɛ -nɔ ti, 'nyɪnɔkɔpɔɪ-ɪ 'ye'a -nɔgbɪu 'bhle mu -ke -yɔ 'ye'a 'nyanyayreɪti ''kpi'bhle mu, un-u 'ye-e -sɪa -mu tenyɪ ''se! 18 'ɛ dɪ, a bhade -Lagɔ li 'le ɛ -kaa ''gudabhla yi, -ɛkedɪmaa, ɛ-ɛ 'ye-e wɔn-ku -mu tenyɪ. 19 'ɛ dɪ 'ɛ -nɔ ti'a 'kleyɛɛɛ 'sɔnɛ -see -nɪ yi. ɛ-ɛ 'ye-e wɔn-ku -mu tenyɪ. -Da -Lagɔ -ya'a 'kmu ti, ɛ -kaa -zɪan ''kpi-i bhla, nyɔ -see 'ɛ 'kleyɛɛɛɛɛtu 'ye ke -bhla. ɛbɛ 'mɛɛ, -bho ɛ zi, nyɔ -see 'tɔ 'ɛ -lɛɛ 'ye yi ''kɔmɔkɔmu. 20 -A'ba -Kɔyi 'mɔn -see 'yɔnɔ nyunyu'a 'wee 'ke -gwɛ'ɛ dɪ 'k 'yɔnɔ 'o k 'ke ɛ-bɛ 'kleyɛɛɛ 'mɛɛ'ɛ wɪ ''yi''pli. ɔ -nɔ k -za'a 'bho'a dɪ, k -k 'ye 'wɪ 'mɔn ''yi''pli mu 'le un 'ke 'kleyɛɛɛ wɔn 'mu ɛɛ.

21 ɛ-bɛ -nɔ 'mɛɛ ti, -bho nyɔ na: *-Lagɔ 'k 'Bhozayi -k 'puun'a nyu, 'unɔ -nɪ'e -laa, 'le k 'ke na: 'unɔ -nɪ'e 'le-laa, nɔ a, a'ba 'li ɪ -ziadɪ -le! 22 Nyu-u 'ye-e 'mu-kɔ -mu 'le un 'ke 'wa ''bhi -Lagɔ 'k 'Bhozayi -k 'puun'a nyu 'la. Un-u 'ye-e -kaa 'le -mu, ɛ -se -Lagɔ -zu u 'bho -ko. -Lruu-u 'ye-e -kaa 'le -mu: -Lagɔ 'k wlu'a 'mutizamɔ -a ''-du'o. ɛ -se -Lagɔ lbho u -ko -lɛɛ. Ubu 'mɔn, *wɔnkult 'ka -tɔ na, -Lagɔ 'k -nɔ un ''du'o, un-u 'ye -ɪ -nɔ -mu. 'Ka -a un-u 'ye -nɔ mu, 'le, -yɔ -ke ''bhi 'ma-a -Lagɔ 'k -nɔ k -za'a 'bho, un 'ke u -kɔ ''maa. 23 'ɛ dɪ, 'an -namɔ-a, 'bho ɪ-bɪ dɪ 'wee 'mɔn'a damɔ, a ''du a'ba ''bhi ''yriɪ, -ɛkedɪmaa, 'un 'tmu'u'o amu-ɛ see.

*Nyunycɔ ''Yu *Zezii na k-k 'yi-e le
(Matiee 24:29-31; Luuku 21:25-28)

24 A -gblee, -bho 'kleyɛnɔ 'mɛɛ zi a, 'yru-u 'ye-e -kpe -mu 'le -kuyre 'ke kpun 'le 'cu -see -fan yi, 25 'le 'cudrɪ 'ke 'le yaku ''yi 'wlu, ɪ 'ke 'zɔ 'kpa 'le ɪ 'wee -nɪ'a 'le yaku ''yi 'ke gbugbluo. 26 -Bho ɪ'a klɛ 'mɔn zi 'tɔ -kaa a, 'unɔ *Nyunycɔ ''Yu-u 'ye-e 'le yaku'a -druku 'mu -yi -nɪ -mu. Wɔnkueɔklagba -Lagɔ ''nyɪ'a 'unmu, 'le ɛ 'mu 'un-ɪ 'ye -yi -nɪ mu 'un 'ke nyu -kɔ. -Ka 'yru'a -vlavlɪ -nɪ'a, 'ka-a 'un-ɪ 'ye -nɪ mu 'le nyu 'ke 'unmu li'ye. 27 'Le 'un 'ke -Lagɔ gbo'a -dalbhomu 'bhluɔkpa'a ''kete 'wee ''yi lbho un 'ke mu, -Lagɔ 'k -nɔ -yɔ k -za'a 'bho, 'le un 'ke 'wa klɛ 'la, un 'ke u ''lru'gbuu.

Figieetu ''kpi'a 'muyibole
(Matiee 24:32-35; Luuku 21:29-33)

28 Tu un-u 'la'a figiee, 'ɛ 'muyibole ɛ-ɛ 'kɔ amu a, a 'wɛn ɛ 'muti -ka -zɛgɛka! Tu 'mɛɛ, -bho ɛ -ka kɔkɔ k, ''lemnɪ 'ɛ -trotronɔ -nɪ'e-e nyɪnɪamɔ. 29 -Ka -lue 'mɔn k, dɪ 'un -za'a -laa 'mu, -bho 'ya ''yri'a 'bɪ -ka 'wlu a, -ka 'an leyinɔ ''kɔkɔ' gbo, a yibo 'na. 30 -Ziadɪ 'un-ɪ za'a amu -bodɪ 'mu, nyu-u -nɪ'a 'traamu ti, 'wa ''klumu'a nyutɔkɔ -see 'mɛ yi 'le ɪbɪ 'mɔn'a ''yri'a 'bɪ 'ke 'wlu. 31 'ln na, -bho koo yaku -ke 'bhluɔkpa -sɔ ti, 'an wɔn 'mu'a wlu 'mo-o -ziadɪ, ɛ -see 'plu 'kpa yi ''kɔmɔkɔmu.

-Nɔ -ke ti 'bhluɔkpa 'ka ''yi''tii, -Lagɔ -nɪ -lue 'un-ɪ yibo nɛ'o
(Matiee 24:36-44)

32 'Le Zezii 'ye u ''dɪ 'mu ''du, k na: -Nɔ -ke ti ɪbɪ 'm-nɪ'a ''yri'a 'bɪ-ɪ 'ye'a 'wlu mu, nyɔ se ɛ yibo. -Lagɔ 'k -dalbhomu -nɪ'a 'le yaku 'li'a ''bhi se ɛ yibo, 'unɔ, -Lagɔ 'k 'yu'a ''bhuo, se ɛ yibo. 'An -tɪta -Lagɔ -nɪ -lue, 'unɔ yibo nɛ'o. 33 'ɛ dɪ a ''du a'ba ''bhi ''yriɪ, a'ba 'mate ti -le, a yaa 'muti, -ɛkedɪmaa, -nɔ -ke ti 'un-ɪ 'ye'a le -yi mu, a se ɛ yibo. 34 -Ka, -bho nyɔklagba -ka 'lɪkpa-da-a mu 'le k-k sie'a 'k ''bhlegbo 'k lbhunumu li, k-k 'g-blee 'nu lbhu ''yiti -lue -lue 'le k-k 'tmu'u'a -kaa ''bhleg-bo'a lifuoyi: -Fuo ''bhlegbo li, -a'a 'mu -le!, 'ka-a ɛ -nɪ'e 'mu. 35 -Ka -lue 'mɔn, 'ka-a 'un-ɪ 'du'o amu ''dɪ 'mu: 'ɛ dɪ a yaa 'muti, a'ba 'mate ti -le, -ɛkedɪmaa, 'unɔ, a'ba -yowli, -nɔ -ke ti 'un-ɪ 'ye'a le -yi mu, a se ɛ yibo. -Bheje -bho -kutamnɪ -ka 'muti-ikpe maa, -bheje dodogwia maa, -bho -antanyɪsuun zro maa, -bheje -bho 'kɔkɔ ''yri -ka 'le-e yi maa, a se yibo. 36-37 'ln-ɪ 'ye-e -yi -mu 'un 'ke amu 'zɔ'daa. 'Ka 'mɔn k dɪ, a'ba 'mate ti -le, a yaa 'muti! ''Dɪ 'un-ɪ ''du'a -laa amu 'mu, nyu 'wee'a ɛ mo'o.

*Zuifu'a nyuklɔgbɪ ''we ''du-o *Zezii dɪ ''kpi
(Matiee 26:1-5; Luuku 22:1-2; 'Zaan 11:45-53)

14 *Zuifu ''we'a zun 'li'a gɔklagba un-u 'la'a *Paakt, 'ɛ 'wɪ -nɪ'e-e nyɪnɪamɔ. -Bho ɛ-bɛ gɔ 'm-nɛ'ɛ 'wɪ nyɪ a, *''fɔn se'a 'ɛ ''buule gbo'bhle, 'unɛ un-ɪ li'o. 'Wa li ''fɔn -lɛɛ 'le 'wɪ -mɛɛɔn-k zɪ'o. ɛ-bɛ gɔ 'm-nɛ, 'ɛ 'wɪ 'nɔkɔ -k -sie'e 'bho nya, 'le *-Lagɔ 'k 'sragaza-muklɔgbɪ -ke *'k gba'a yibomɔ ''we-e bhaga'a dɪ, -ka un 'ka -nyɪa un 'ka Zezii fɛ 'zɔ -pa 'le un 'ke 'k kpun, un 'ke 'k 'lbha k 'ka 'mɛ, un-u 'kɔ 'na ti. 2 'ɛ dɪ 'wa ''sɛ 'tɪt-mu'u'o 'le un na: -Bho -a 'ke k kpun a, -a'ba -kpun -nɪ nɔ 'bho gɔkɔ zɔ -le! 'Bho 'mɔn k, nyunyu -die'e-e ''yi, un -kaa -amu tu gbo -ya.

'Nynaakpu -lue 'wla-a *Zezii 'cna ''lru
(Matiee 26:6-13; 'Zaan 12:1-8)

3 ɛ-bɛ -nɔ -lue 'mɛɛ 'li, *Zezii -nɪ'e-e 'bho Bɛtanii. Nyc -lue un-u 'la'a Simɔk, -k 'pun'a *lalɔ wɔn 'mu, 'bho 'k ''bhlegbo k -nɪ'o. Zezii -nɪ linamu 'le 'nynaakpu -lue 'ye k 'bho -ye. Un 'bhle-e kpanatoope -lue -kwa. Sukpu un-u 'la'a *alɔbaatɪ, 'ɛ kpana mo'o. 'Cna -lue -gbɛ -nɪ'e 'le 'ɛ 'limu. ɛ-bɛ 'cna 'mɛɛ, 'unɛ 'mo-o 'naadɪ. ɛ-ɛ 'po-o ngɛzɛzɛ 'le 'ɛ 'pɛɪɪ -kmu'o ''yi tenyɪ. Kpana 'mɛɛ, 'un-

ne un 'bhle'e kwa un 'ye yi. Un nyini'a Zezii li, un 'ce -ε 'lru 'yi, 'ε 'limu'a 'cna-a-nu'a 'le, 'unne un 'wlv k 'lru. 4 'Nynaakpu 'mnu nu'a -kaa a, nyu-u-nu'a 'bho, ε -see 'wa 'klumu'a nyu -lruu 'tu nu 'le 'wa 'se-ε 'wunwan'o 'le un-u 'le'ε -kaa: -כא! A -gblee, 'cna -ε -ke 'pelu-u -kmu'a 'yi, 'unne un lukwla'a ti. 'Kla se 'yrili-nmכ. 5 -Bho ε -po-ε 'kl 'pelu, ε 'bhεε'o ε 'ke nyc'k zun 'li'a 'pelemכni 'mu-zi 'le l 'ke 'puanlbhamu 'yiti'gble-ε, 'le un-u wlu 'nu 'lru. 6 Zezii 'wlv l 'כב כ, כ na: A -zu u wכn li! Leedl a-a sta n' 'nu'a? A'ba nu -kaa -le! Lezege un nu'o 'unmu 'lru. 7 -Yu 'ma-a 'puanlbhamu a, a -ke un -nu'e-e -bhla 'ככ 'כמukכmu. -Bho a 'ybha, a 'bhεε'o a 'ke u -zigt 'lru. 8 'unmכ -ככ, 'un-l 'ye-e 'le a'ba 'k-lumu 'wlv -mu 'un 'ke 'mε. 8 -Bho 'un 'mε, -bho nyu -ka 'unmu ti-inmaze, 'cna un 'ka 'unmu 'lru'wla, 'unne un 'wla'a -laa 'unmu 'lru -nalo. Le -ye ubu 'bhεε'ε, 'unne un nu'o. 9 -Ziadl 'un-l za'a -bodl 'mu, u-bu 'nynaakpu 'm-nu, le un nu'a, nyu-u 'ye-e 'ε 'dl -za -mu 'כמukכmu. 'ככ 'kmu 'mu, -da 'wee un-u 'ye'a -Lag'k 'dizigt -kpa mu, un-u 'ye-e 'wa 'kpidl 'mu-za -mu.

Zidaa 'ybha-o'o k 'ke *Zezii *-Lag'k 'sragazamuklgbt 'we -jeyi 'nyl
(Matiee 26:14-16; Luuku 22:3-6)

10 l zi'a -kaa a, *Zezii'a -namu -bue 'y'k 'ככ 'klumu'a nyc -lue, Zidaa Isikaliyoo -ככ 'mu-ε, k 'ye mu, k 'ye *-Lag'k 'sragazamuklgbt 'we -ye, k 'ye u -kaa 'tmu: 'ln yi-o'o 'un 'ke amu *Zezii -jeyi 'nyl. 11 כ 'le'ε -kaa a, un na: -Ao! -A 'wlv -l 'כב. -A 'ye-e -unmu mכni 'nyl -mu. 'Wa 'wee nu'a -kaa, 'bubua-a 'lbhu -u'o. -ε 'wlv'a 'bho 'ככ כ, -ka k 'ka -nyna 'le k 'ku u Zezii -jeyi 'nyl, 'ka-a k 'ככ ti.

*Zezii -ke *כ -namu-u 'li-e *Paakt'a lilile
(Matiee 26:17-30; Luuku 22:7-23; 'Zaan 13:21-30; 1 Kכ 11:23-25)

12 A -gblee, 'le *Zuifu 'we'a zun 'li'a gכklagba 'mne, 'ε 'wl 'ye nyini. 'Bho 'ε -antanyכ, *'bhlabhlgbudl un-u 'lbha'o, un-u za'a *'sraga 'le un-u li n'le 'wa 'bhlegbo -lue -lue. 'unne 'mo-o *'Paakt'a gכ. Gכ 'mne, 'ε 'wl nyini'a, 'le *Zezii'a -namu 'ye k -kaa tidede, un na: -A'ba -Tcyi, -bho -a -ka 'Paakt-l po, lililil -a 'ka li, doo -un 'ybha'a -a 'ke mu -a 'ke l -pi -nu'a? 13 'Le k 'ye 'k -namu'a 'klumu'a nyu 'ככ lbho, k na: A mu 'bho Zelizalεmu! -Bho a -ka 'bho-o nyini, a-a 'ye-e nyc -lue 'ye -mu, k 'bhle-e 'nitoko, a -ke k mu! 14 ככ 'mכ, כ-כ 'ye-e 'bho 'bhlegbo -lue -pa -mu. A -ke k pa 'bho, 'le a 'ke -kaa 'bhlegboyowli 'tmu: -A'ba -Tcyi Zezii na, k 'ybha-o'o k -ke 'k -namu 'ke -laa 'Paakt'a lililil -li -nu. 'ε dl k nu'o: -Tכ -amu -bududie -lue da -a -ke un 'ke 'le 'ε 'limu -li -nu. 15 -Bho a 'k 'ka 'yi a, כ-כ 'ye-e amu 'k yayibudu'a 'die -lue da -כ -mu. 'ε 'limu nmaze-ε'ε -nalo 'le 'kpil-inul'a klε -nu'e 'le. -Bho a pi a, 'le-e -a 'ke -li -nu. 16 'Ka-a Zezii 'tmu nu'o, 'le un 'ye mu. Un nyini'a 'bho gwlv 'mu, -ka k 'le'ε 'tn, 'ka-a l zi'o 'le un 'ye l-bl lililil 'mnu pi. 17 'Jjazכ nyini'a a, 'le Zezii -ke 'k -namu -bue 'y'k 'ככ 'ye linamu mu. 18 Un -nu linamu k 'ye u 'tmu 'le k na: -Ziadl 'un-l za'a amu -bodl 'mu, a'ba 'klumu'a nyc -lue, k -ke -a -nu'a -dalue -li -nunamu, 'unכ 'ye 'unmu 'an

tu'a nyu -jeyi 'nyl mu. 19 כ 'le'ε -kaa a, 'gwlv -nyini'e-e 'wa 'wee li 'le un-u 'k 'k -kaa 'yi zikezikezike: -A'ba -Tcyi, 'unmכ 'maae? -A'ba -Tcyi, 'unmכ 'maae? -A'ba -Tcyi, 'unmכ 'maae? 20 'Le k na: A-bu 'an -namu -bue 'y'k 'ככ -nu, a'ba 'klumu'a nyc -lue mo'o: k -ke 'un -nu'a -laa -zapu -lue k lilile 'smanamu, 'unכ mo'o. 21 Kln, -zi-adl mo'o, 'unmכ *Nyuny'k 'Yu-u 'ye-e 'mε -mu, 'ka-a 'an 'kpidl 'cnu-ε'o 'le -Lag'k 'ככ 'li. -Yeee! Ngazedl! Nyk -k 'ye'a 'unmu 'an tu'a nyu -jeyi 'nyl mu, k 'kleyεε-ε 'ye-e wכn-ku -mu tenyl 'se! כ-כ nyc 'mכ, -bho k se 'k 'ככ 'kmu 'mu yi a, ε -nכ 'ko-o 'yrili! 'Ka-a Zezii 'lu 'u 'yi.

22 Un -nu'a linamu 'le Zezii 'ye 'fככ 'mu'luo, k 'ye 'ε dl -Lag'k 'sεε po, k 'ye ε -jiε 'yi ticlε -nu, k 'ye ε 'k -namu 'nyl 'le k na: A kpun a 'ke li, ε-be 'fככ -nεε, 'unmכ mo'o, 'an ku mo'o. 23 'Le k 'ye duveen'ε 'ככ 'mu'luo, k 'ye 'ε dl -Lag'k 'sεε po, k 'ye u 'nyl 'le 'wa 'wee 'ye ε 'na. 24 'Le k na: Duveen a 'na'a -laa, 'an nymכ mo'o. 'An nymכ 'mne, nyu 'we'a -zege'ε dl ε-ε 'ye ti'wla mu 'le un 'ke 'pun 'bho -Lag'k 'yigbeyi. -Lag'k -ke nyunyu 'ke -ybhεybhεtite bhla, 'ε 'muyibolε'ε nymכ mo'o. 25 -Ziadl 'un-l za'a amu -bodl 'mu, -ε 'wlv'a -laa -zlan, 'un -see 'tכ 'ככ 'kmu 'mu duveen 'na yi. -Da -Lag'k 'nyu'a -ככ 'k 'yri'a 'bl-l 'ye'a 'wlv -nu mu a, 'bho 'k 'trolli, 'bho-o 'un -ke a-a 'ye duveen -lrεε 'na -nu mu.

26 כ 'le'ε -kaa, 'Paakt'a 'lul-l 'bhεε'ε -Lag'k 'nyl 'yi, 'le un 'ye l bhle. Un gwε'ε bhlebhlea 'yi 'le un 'ye 'le 'wlv, un 'ye 'le Olivieegכgכ 'kpi -bhoga -mu -nu.

*Zezii na *Pielt-l 'ye -k 'yidepo -mu
(Matiee 26:31-35; Luuku 22:31-34; 'Zaan 13:36-38)

27 Un -nu munamu 'le *Zezii 'ye u -kaa 'yi'lε: A -gblee, a'ba 'wee, a-a 'ye-e 'an dl -pככ 'yi -za -mu 'le a 'ke 'unmu kli 'wlv. -Kaa l 'cnu-ε'ε -kaa 'le -Lag'k 'ככ 'li, -Lag'k na:

'ln-l 'ye-e *'bhlabhl'a 'yriliduyi 'lbha -mu k 'ke 'mε 'le 'k *'bhlabhl 'ke tibuba.

'Ka-a l 'cnu-ε'ε -Lag'k 'ככ 'li. 28 'ε dl 'un na: -Bho 'un 'mε 'le -Lag'k 'ke 'unmu glu -za, 'le 'un 'ke ti-nu -lrεε ε, 'un-l 'ye-e 'le Galileebhlukpa 'kpi -nyini -mu -tanyl 'le a 'ke 'le 'unmu -ye. 29 'Le *Pielt na: -Bho u-bee -yuu -za -a'a dl -pככ 'yi 'le un 'ke -unmu kli 'wlv, 'ε dl, 'unmכ -yככ, 'un -see -a'a dl -pככ 'yi -za yi 'כמukכmu. 30 'Le Zezii na: -Ziadl 'un-l za'a amu -bodl 'mu, -zlan'a '-matu'a 'bhuo, -bhladl -suun -ka kpe 'ככ -zro nu, -unmכ 'Pielt, kpe tan -a 'ye 'unmu 'yidepo -nu mu -tanyl 'le -un 'ke -kaa 'lε: Zezii a-a 'si'a -laa 'nyl, 'un se k yibo.

31 כ 'le'ε -kaa, 'Pielt'a -pככ -see bhlu 'le k na: -ln na, leelε! -A'a 'lε 'na -le! 'ln 'ke -unmu 'yidepo 'le 'un 'ke na 'un se -unmu yibo, nu, -gba, 'un se ε 'bhεε. -Bho ε 'du -a'a 'menamu, 'un -ke -un -nu 'ככ, -a 'ke -dalue -pa -nu mo'o. 'Ka 'mכ 'ka-a *Zezii'a -namu 'wee 'lε'o.

*Zezii 'po-o *-Lag'k wכn gbo 'bho Gesumanee
(Matiee 26:36-46; Luuku 22:39-46)

32 *Zezii -ke *כ -namu nu'a -kaa, un 'nyini-e -da -lue un-u 'la'a Gesumanee. Un nyini'a 'bho, 'le Zezii na: A -de -bhla -laa ti, a 'ke 'unmu -fuo. 'ln-l mu-o'o 'un 'ke *-Lag'k

wɔn gbo po 'le 'n 'ke le yi. ³³ 'Le ɔ 'ye 'le 'wa 'klumu nyu tan -za: *Pielt-e, Zaakt -ke *Zaan, 'lnnu -ke ɔ mu'o. ɔ -ke un -n'l'a munamu, nymɔ-ɔ 'si-ɔ 'gwlu teny 'le ɔ 'kpl-ɩ mɛ'ɛ li. ³⁴ 'Le ɔ 'ye u -kaa 'tmuu: 'Gwlulinynie gbuta'a-a 'an -pɔkɩ. 'E dɩ a fuo -laa 'lnmu, 'un-ɩ mu-o'o 'n 'ke -Lagɔ wɔn gbo po. A de yra, a'ba 'mu -le'a! ³⁵ 'Le ɔ 'ye 'bho nya tinyni -sɛ, ɔ 'ye ɔ 'bhuo 'bhlugbɔ tisro, ɔ 'ye 'bho 'bhluɔpa 'yi 'kwla 'jri 'le ɔ 'ye -Lagɔ wɔn gbo po, -bho ɔ 'ybha 'le ɔ 'ke ɔ 'kleyɛɛ gbo-tɛ. ³⁶ ɔ na: -Yee! 'An -tita -Lagɔ, -un -bodi, lɛ-ɛ 'ka wɔnkɩ, 'ɛ letu se -nɩ. 'lnmɔ bhade -lnmu li, -tɛ 'lnmu 'kleyɛɛ -nɛɛ gbo! -Yɛ 'ma-a -a'a 'gwluɩ, 'lnnɛ 'ke -nu-ɛ, ɛ -se 'an nɛ -ko. ³⁷ ɔ bhade'a -kaa a, ɔ 'mu-o 'le ɔ 'namu tan 'trolli le. ɔ -ka nyini, un-u 'mu-o'o 'le ɔ 'ye u 'nynɔ 'mu -za 'le ɔ 'ye -kaa 'Pielt 'yi'lɛ: -ln! Simɔ, 'mumu'a'a 'sɛ'ɛ lbhu -un 'bhle'a? A -see -dagbe -gwle ke, -a 'mu 'ko-a'a? ³⁸ 'E dɩ, a de yra, a'ba 'mu -le, a 'ke -Lagɔ libhade, -bho 'nyinyinidɩ'a tiyayi *Sataan 'dɩn amu ti, -yɛ 'ma-a 'nyinyinidɩ 'bho -Lagɔ ɔ 'yigbeyi, a -ku ɩ nu, -ɛkedɩmaa, nyunyɔkɩ -mnɛɛ, ɛ 'bhɛ'ɛ ɛ 'ke -zɩɩ nu, nyunyɔ -mnɔ ɔ 'bhuo-o 'fɩn'e 'mu'a dɩ mo'o. ³⁹ 'Le ɔ 'ye u le po, -ka ɔ bhade 'ka -tanyɩ, ɔ 'ye 'na -Lagɔ libhade, ⁴⁰ 'le ɔ 'ye 'yiti'bhiti, ɔ 'ye 'bho ɔ -namu tan 'mnu 'trolli le mu. ɔ -ka 'le-e nyini, un-u 'mu-o'o -lɛɛ. -Lreeka un -ɔɔ 'nynɔ 'mu'a dɩ un -see ɔ 'dapo. ⁴¹ 'E kpɛ tannɛ, ɔ mu-o'o ɔ 'ye le yi. ɔ -ka 'le-e nyini, un-u 'mu-o'o -lɛɛ, 'le ɔ 'ye u 'nynɔ 'mu -za, ɔ 'ye u -kaa 'yi'lɛ: 'Mumu'a'a 'sɛ'ɛ lbhu a 'bhle'o 'le a -de'e ti bhuhuyiti'a? ɛ -gwɛ'ɛ-ɛ 'yi, 'an -nɔ nyini-o'o. A -gblee, 'lnmɔ *Nyunyɔ ɔ 'Yu, 'traamu'a 'bhuo un-u 'ye-e 'lnmu 'nyinyinidɩ'a numu -jeyi 'nyɩ -mu. ⁴² 'E dɩ, a -ɔɔ 'mu, -a 'ke u -jeyi mu. A -gblee, ɔ 'ye'a 'lnmu u -jeyi 'nyɩ mu, ɔ -nɩ'e-e yinamu.

Nyu 'kpon-o *Zezii

(Matiee 26:47-56; Luuku 22:47-53; 'Zaan 18:3-12)

⁴³ Wlu -nɩ 'le *Zezii'a wɔn 'mu, *ɔ -namu -bue 'yɔ 'nɔɔ 'lue, Zidaa, nu'a -kaa, ɔ -yɛ nu 'bho-ɛ. Nyu'a -dadudu -ke ɔ -na'o. Ubu 'mnu, un 'bhle-e -blajru -ke gbatui. *Lagɔ ɔ 'sragazamuklɔgbɩ-e, *ɔ gba'a yibomu -ke *Zuifu'a -zigletumu -lruu, 'lnnu lbho u'o. ⁴⁴ Zidaa -yu 'u -jeyi, un 'ke Zezii kpon. ɔ -ke un 'ka yi, -kaa ɔ 'lu 'u -kaa 'yi: -Bho -a mu, nyc 'un-ɩ 'ye'a -gble mu, 'lnnɔ mo'o. A kpon ɔ, a -ke ɔ 'ke mu, a 'ke ɔ 'yirili'du -ka -zegɛka. ⁴⁵ Un nyini'a 'bho -nalo, ɔ 'nyini-e Zezii li, ɔ 'ye ɔ -gble 'le ɔ na: -lnn! -A'ba -Tɔyi, -a gbɔgble, -a -tuu! ⁴⁶ 'Bho -gbaa -lue 'mu un 'kpon-o Zezii kwa 'mu ti.

⁴⁷ Un kpon ɔ, nyc -lue-e -nɩ'a 'bho jri'e 'le-e -bhlajɛɛ, ɔ 'ye -Lagɔ ɔ 'sragazayiklagba'a lbhunuyi -loku 'lru ɛɛ.

⁴⁸ 'Le Zezii na: -Blajru -ke gbatui a 'bhle'o, a-a yi'e 'lnmu kpunnamu, -ka nyc-ɔ yi'a ka 'gbokobhleyi kpunnamu'a! ⁴⁹ 'Le -Lagɔ ɔ bubɔbhlegbo 'n -gwle'e-e 'le a' -ba 'klumu nyu -tɔnamu, a -see 'le 'lnmu -kpon -nɩ. l 'ka -kaa 'mu-nɩ, ɛ -se 'sɛ -ko. 'An 'kpidɩ 'cnɩ-ɛ'ɛ 'le -Lagɔ ɔ 'wɔgu 'li, 'ya 'yri'a 'bɩ 'ke 'wlu'a dɩ mo'o.

⁵⁰ ɔ 'lɛ'ɛ -kaa -nalo, ɔ -namu'a klɛ 'wlu ɔ kli, un 'ye ple.

⁵¹⁻⁵² 'Bho 'mnɔ, nyukpasudraa -lue-e -nɩ'e 'bho. Nyu 'mnu -ke Zezii -nɩ munamu, 'le ɔ-ɔ na 'nu kli. Un 'ye ɔ

li, un 'wɔ-ɔ ti un 'ke ɔ kpon, 'le ɔ 'ye "craɔa, 'yriɛ ɔ 'wla'a 'mu, ɔ 'ye u ɛ kwa 'mu sie 'le ɔ -patɩ 'ye ple.

*Zezii -nɩ'e-e 'bho -zigletumu'a 'yigbeyi

(Matiee 26:57-68; Luuku 22:54-55, 63-71; 'Zaan 18:13-14, 19-24)

⁵³ ɛ-be -nɔ 'mnɛ ti, -yɔ 'ma-a *Lagɔ ɔ 'sragazayiklagba, 'le ɔ 'bhli un -ke *Zezii mu'o. 'Le, -Lagɔ ɔ 'sragazamuklɔgbɩ-e, *ɔ gba'a yibomu -ke *Zuifu'a -zigletumu -lruu-ɩ -nɩ'a 'bho, 'wa klɛ 'ye 'le 'lru'gbuu. ⁵⁴ 'Ka-a *Pielt-ɩ na 'nu 'bɩ -wɔ, 'le ɔ 'ye 'le -Lagɔ ɔ 'sragazayiklagba 'mnɔ 'bhlegbo pa. Nyu-u fuo'a 'bhlegbo li, un -nɩ 'bho nɛ wɔnli 'le ɔ 'ye 'bho 'wa gwia 'mu pa, ɔ 'ye ti-de 'le ɔ-ɔ 'wuta'o.

⁵⁵⁻⁵⁶ 'Bho -da -lue 'mnɔ, un -nɩ'e-e Zezii -zige -tu-namu. 'Zuifu'a -zigletumu'a klɛ -nɩ'e 'bho-ɛ. Wlu-u 'kɔ ɔ kpon, 'lnnɩ -Lagɔ ɔ 'sragazamuklɔgbɩ -ke 'Zuifu'a -zige-tumu -lruu-ɩ 'nɔ ti 'le un 'ke ɔ wɔn 'kpitiɛ nyu 'ke ɔ 'lbha ɔ 'ke 'mɛ. 'E dɩ nyu'a -dadudu 'duu 'nɔ dɩ'a -dadudu 'kpi 'le 'wa wlu se 'mu'bhɛɛ. 'lnnɛ 'bhle'e 'nynɩ'a dɩ, wlu-u 'kɔ ɔ kpon, un -see ɩ 'ye.

⁵⁷ 'Wa -lruu-ɩ 'kɔ ɔ dɩ 'kpi 'duu, un -ɔ-ɔ 'mu, -kaa un 'lɛ'ɛ -kaa: ⁵⁸ ɔ-ɔ Zezii -nɔ, ɔ na: *Lagɔ ɔ bubɔbhlegbo'a lisaabudu -a'ba 'na 'we po'a a, ɔ 'ke ɛ wa. -Bho ɔ wɛ ɛ, 'le ɔ 'ke 'ɛ -lɛnɛ 'wɩ tan ti -po -nɩ, ɛ -se nyunyɩ 'ke ɛ po -ko. 'Ka-a ɔ 'lɛ'o. -A'ba 'wee, -a 'wɩn -ɩ 'nɔ. ⁵⁹ Un 'lɛ'ɛ -kaa, 'wa wlu se -bhla 'mu'bhɛɛ. ⁶⁰ 'Le -Lagɔ ɔ 'sragazayiklagba 'ye 'mu-ɔ, ɔ 'ye 'bho nyu 'wee'a 'yigbeyi tinyni, ɔ 'ye -kaa Zezii 'yi'lɛ: -A'a 'kpidɩ nyu -nɩ-u za'a -laa 'mu, 'le ɩ 'mu -un se 'bhɛɛ -un 'ke -a'a nɩ lɩzɩa? ⁶¹ ɔ 'lɛ'ɛ -kaa a, Zezii 'mu-o wɔn blenyi!, 'le ɔ 'ye ɔ tidede, ɔ na: -lnmɔ 'mo-o *Lagɔ ɔ 'Bhozayi -ɔ 'puun'a nyu'a? -lnmɔ 'mo-o -Lagɔ -ke 'nynɩ 'bhɛ'ɛ 'yi'a 'yu'a? ⁶² 'Le ɔ na: Kun, 'lnnɔ 'nɩ 'du'o. 'lnmɔ *Nyunyɔ ɔ 'Yu, 'un-ɩ 'ye-e 'bho -Lagɔ ɔ 'trolli ti-de -mu 'le 'nɩ -ke ɔ 'ke lɩ'a klɛ -ka. 'ln-ɩ 'ye-e le -yi -mu. -Bho 'nɩ -ka yi, 'le yaku'a -druku 'mu 'nɩ-ɩ 'ye -nɩ mu 'le a 'ke 'lnmu li'ye.

⁶³⁻⁶⁴ ɔ 'lɛ'ɛ -kaa a, -Lagɔ ɔ 'sragazayiklagba -cna'a-a 'ɔ 'bhuo'a -banɩ. ɛ-ɛ 'nɔ-ɔ nyu -ka Zezii nu'a 'nyinyinidɩ 'bho -Lagɔ ɔ damu. 'Le ɔ 'ye -kaa nyu 'tmuu: -Ka ɔ -nyini'a 'traamu -Lagɔ ɔ 'nynɩ wɔn, a 'wɔn 'na-a 'nɔ. Wlu-u 'kɔ ɔ kpon, -a'ba 'bɩ ɩ 'nɩ ti -le! 'E dɩ, koo a-a 'lɛ'ɛ? Lee -a 'ke 'nɩ a'?

'Le 'wa 'wee na: Wlu -nɛɛ, ɛ kpon -ɔ-ɔ, ɔ 'ke 'lbhɛ-ɛ, ɔ 'ke 'mɛ mo'o. ⁶⁵ 'Le 'wa 'klumu'a nyu -lruu 'ye ɔ -tutɔ 'yriwunna, un 'ye ɔ 'yigbeyi san 'le un-u po 'nɩ -kpikpiin, un-u nu'o: Nyɔ-ɔ -po'a -a'a da a, 'si ɔ 'nynɩ! Un 'lbhɔ ɔ -kaa a, 'le 'sroja 'ye ɔ 'mu'luo 'le un-u po 'ɩ 'kpl wɔn 'mu.

*Pielt depo'o-o *Zezii 'yi

(Matiee 26:69-75; Luuku 22:56-62; 'Zaan 18:15-18, 25-27)

⁶⁶⁻⁶⁷ Un -nɩ'a *Zezii -zige -tunamu, *Pielt -nɩ'e-e -bhla 'bho 'bhlegbo, nɛ 'trolli, 'le 'nynaakpu -lue 'ye yi. *Lagɔ ɔ 'sragazayiklagba'a lbhunumu'a 'klumu'a 'nyinaakpu mo'o. Ubu 'mnu yi'a a, un 'ye-e 'Pielt li. 'Ka-a un 'yɔ ɔ kɔ kplɔkplɔ 'le un na: -lnmɔ -naa, -lnmɔ -ke Nazalɛɛtɔkɔyi un-u 'la'a Zezii, -lnmɔ -ke ɔ-ɔ na 'ko'o.

⁶⁸ 'Le ɔ 'ye depo, ɔ na: -Gbaa! 'ln se ɔ yibo. Dɩ a-a za'a

-laa 'mu'a 'bhuo, 'tn se 'ε -lue komu yibo. Ɔ 'le'ε -kaa a, 'le Ɔ 'ye 'bho nε "trolli 'wlu, Ɔ 'ye 'bho 'gbewɔn 'yi mu. 'Bho-o -antanytsuun -zro -n'l'o.

⁶⁹ 'Nynaakpu 'mnu nu'a -kaa, un -ye 'nɔ 'bho-ε -lrεε. Un 'ye nyu-u -n'l'a 'bho -kaa 'yi'le: Nyc -nɔ, *Zezii'a -nayi mo'o. ⁷⁰ 'Le Ɔ 'ye depo -lrεε. Ɔ -fɔ 'l' -daan, nyu-u -n'l'a 'bho, 'wa "bhi na: -Ziadl mo'o, Zezii'a -nayi -un " -du'o: -un 'ye li-Ɔ, -un 'mo-o Galileekɔyi -lrεε. ⁷¹ 'Le Ɔ na: -Bho 'tn cε sn, -Lagɔ 'lbha 'unmu! 'ln-l zrε-o'o, nyc a-a 'si'a -laa 'nynt, 'tn se Ɔ yibo. ⁷² 'Bho -gbaa -lue 'mne 'mu 'le -suun'a kpe 'sɔnne 'ye zro, 'le Ɔ 'ye 'gwlutipopo, Ɔ na: "Wii! Wlu Zezii -za 'ka 'mu Ɔ 'ye'a na: -Bhladl -suun -ka kpe 'sɔn-Ɔ zro nɔ, kpe tan -a 'ye 'unmu 'yidepo -nɔ mu -tanyl 'le -un 'ke -kaa 'le: Zezii a-a "si'a -laa 'nynt, 'tn se Ɔ yibo, wlu 'mne'ε 'yri'a 'bɔ-l 'wlu'o -laa'al Ɔ popo'a wlu 'mne 'gwluti 'le Ɔ 'ye 'vi.

Nyu 'kpa-a *Zezii *Pilaatl wɔnyi
(Matiee 27:1-2, 11-14; Luukt 23:1-5; 'Zaan 18:28-38)

15 Ɔ zɔ'l'a, 'ε -drumasrn, 'le *'Zuifu'a -zigletumu "we 'ye "lru'gbuu. *-Lagɔ'k 'sragazamuklɔgbɔ-e, *'kɔ gba'a yibomu -ke 'Zuifu'a -zigletumu -lruu-u -n'l'a 'bho, 'unnu bhete'e gbo, 'le 'wa 'wee 'ye dɔ bhaga un 'ke *Zezii'a "kpi'a -zige 'yicε. Un 'gbuu'a "lru, nyu-u -n'l'a 'bho, 'le un 'ye u -kaa 'tmuu: A sɔn Ɔ! Un sɔn 'kɔ, 'Wlomεyi -lue Ɔ -kɔ'k 'wa 'bhlukpa, un-u 'la'a *Pilaatl, 'le 'wa 'wee -ke Zezii 'ye 'le Ɔ gbo mu 'le un 'ye Ɔ Ɔ -jeyi "nyl.

² Un nyini'a 'le, 'le Pilaatl 'ye Zezii tidede, Ɔ na: -lnmɔ 'mo-o 'Zuifu'a 'bhlukpayowli'a? 'Le Ɔ na: -Ka -un 'le'ε -laa 'tn, 'ka-a l -n'l'e 'mu. ³ 'Le -Lagɔ'k 'sragazamuklɔgbɔ "we 'ye Ɔ "kla 'bho Pilaatl 'yigbeyi, ⁴ 'le Pilaatl 'ye Ɔ tidede -lrεε, Ɔ na: Nyu-u "kla'a -laa -unmu, -a'a "kpidɔ un-u za'a 'mu, -a 'wln-l 'kɔ, -un se 'bhεε -un 'ke -a'a nɔ liziza? ⁵ Ɔ 'le'ε -kaa, Zezii -see Ɔ "dapo, Ɔ "mu-o wɔn blenyi! 'ε dɔ wɔn ma'a Pilaatl ti.

Nyu na *Zezii 'ke 'mε
(Matiee 27:15-26; Luukt 23:13-25; 'Zaan 18:39-19:16)

⁶ 'Le zun'a klε 'li, -bho *'Zuifu'a gɔkɔlagba un-u 'la'a *'Paakɔ nyini, Pilaatl-l "sii-e -jiekɔyi -lue ti. Nyc -yɔ nyu nu'u'a: Ɔ "si ti, 'unno Ɔ-Ɔ "sii'e ti. ⁷ ε-be -zun -lue 'mne 'li, Ɔ 'po-o nyu -lruu -jie 'mu. U-bu nyu 'mnu, 'bhlukpa'a -kɔyi'a nyu un kpa'a tu gbo, un 'ye nyc -lue 'lbha Ɔ 'ye 'mε. Tu'a kparamu 'mnu, 'wa "klumu'a nyc -lue-e 'mo-o Balabaasɔ. ⁸ 'ε dɔ nyu'a -dadudu yi'o, un 'ye *Pilaatl -ye, 'le un na: -lnmɔ -a yi'e libhadenamu. -Ka 'le zun 'li -a "sii'a -jiekɔyi -lue ti, -a yi-o'o -un 'ke -kaa nyc -lue ti "sii. 'Le Ɔ 'ye 'wɔn, 'le Ɔ na: -Ao! ⁹ 'ε dɔ -yɔ 'un 'ka ti "sii, a'ba "bhi "si Ɔ 'nynt. -Yɔ un-u 'la'a 'Zuifu'a 'bhlukpayowli, 'unno 'un 'ke ti "sii'a? ¹⁰ Ɔ 'ka -kaa 'le, ε -se bhuhuyiti -ko, -ekedumaa, Ɔ yibo'o-o -ka *-Lagɔ'k 'sragazamuklɔgbɔ 'bhlee'a *Zezii 'liti, 'ε dɔ un "nyl Ɔ Ɔ -jeyi. ¹¹ Ɔ nu'a: 'ln "sii Zezii ti? 'le 'wa 'wee na: -Gba! -A'a "sii Zezii ti -le! Balabaasɔ -un 'ke ti "sii. Un 'ka -kaa 'le, ε -se bhuhuyiti -ko. -Lagɔ'k 'sragazamuklɔgbɔ-l "duu 'nu wɔn, un 'ye 'na 'le. ¹² 'Le Pilaatl 'ye u -kaa tidede, Ɔ na: 'ln 'wln-l 'bɔ. -Yɔ a-a 'la'a -laa 'Zuifu'a 'bhlukpayowli, 'bho Ɔ

damu, leele 'tn 'ke nu'a? ¹³ Un 'ye -dalue "wɔ -nɔ 'le un na: Ɔ -kɔ-ε 'bho nyuyrilbhaatu "yri Ɔ 'ke 'mε Ɔ, -Ɔ -ke -mε-Ɔ, Ɔ 'ke 'mε Ɔ! ¹⁴ 'Le Pilaatl na: "Nyinyidɔ'a 'cε yεε -ke "bhuo Ɔ nu'a? Un 'ye -dalue "wɔ -nɔ -lrεε tenyɔ! 'Le un na: Ɔ -kɔ-ε 'bho tu "yri Ɔ 'ke 'mε Ɔ, -Ɔ -ke -mε-Ɔ, Ɔ 'ke 'mε Ɔ!

¹⁵ Un 'le'ε -kaa, 'le Pilaatl 'ye u 'mu'wɔn, Ɔ 'ye Balabaasɔ ti "sii, 'wa -pɔlu 'ke bhlu, 'le Ɔ 'ye -kaa "sroja 't-muu: A "sεεn Zezii 'le a -ke Ɔ 'ke mu, a 'ke Ɔ 'bho tu "yri Ɔ Ɔ 'ke 'mε.

"Sroja 'cɔsε'ε-ε *Zezii, 'le un 'ye Ɔ 'bho tu "yri Ɔ
(Matiee 27:27-44; Luukt 23:26-43; 'Zaan 19:2-3, 17-27)

¹⁶ 'Le u-bu "sroja 'mnu -ke Ɔ 'ye 'le 'bhlukpa'a -kɔyi 'mno'k -buduklagba 'li mu, 'le-e un-u 'la'a pletual, 'le un 'ye "sroja 'we'a -lruu 'la, ¹⁷ un 'ye *Zezii -vilɔbanazana 'mu -pa, un 'ye "wi'a -kwloo lbha, un 'ye Ɔ "lru de, ¹⁸ 'le un-u yi'e 'wle 'mu, un-u 'ye Ɔ 'o 'le un-u nu'o: -lun! *'Zuifu'a 'bhlukpayowli, -gwle 'mu "kɔgwle-ka! ¹⁹ 'Le un-u po 'kɔ -kɔ'k "lru, un-u wunno Ɔ -tutɔ "yri, 'le un-u po'o 'bho 'kɔ "yigbeyi 'kolri glu, -ka nyc-Ɔ -du'a ka 'bho 'bhlukpayowli. ²⁰ 'Ka-a un 'cɔsε 'nɔ kplok-plokpo, un 'ye Ɔ -banazana 'mu -za, 'le un 'ye Ɔ "b-bhuo'a -bant 'mu -pa, un -ke Ɔ 'ye 'le 'wlu, 'le un -ke Ɔ 'ye mu, un 'ke Ɔ 'bho tu "yri Ɔ. ²¹ Un -ke Ɔ -nɔ munamu, 'le un -ke nyc -lue 'ye 'gbuu. Ɔ Ɔ kɔmɔ -kɔ'k -kpa'a 'mu, Ɔ 'nynt-l 'mo-o Simkɔ, -gwɔl -lue un-u 'la'a Silεεnɔ, 'le'a "yiyi mo'o. Nyu un-u 'la'a Alasaant -ke Wlufiisɔ, 'wa -tɔ-ta mo'o. Ɔ-Ɔ nyc 'mno, 'unno "sroja kpun'o -glaka, Ɔ 'ke Zezii'a "yirilbhaatu 'mu"luo, Ɔ 'ke ε 'bhle, ²² 'le un -ke Zezii 'ye -da -lue mu. 'Bho-o un-u 'la'a Gɔgɔtaa. 'ε 'z-Ɔ 'mo-o "lrukpaan.

²³ Un nyini'a 'bho 'le un 'ye Zezii duvεεn "nyl Ɔ 'ke 'na. Duvεεn 'mne, "nynɔmupokɔku un-u 'la'a 'miill, 'unne un zizia nε'o, 'unne un "nyl Ɔ 'ke 'na, 'le Ɔ -see 'wɔn Ɔ 'ke ε 'na, ²⁴ 'le un 'ye Ɔ 'bho tu "yri Ɔ, un 'ye Ɔ -bant -nɔgbɔ 'mu po, un 'ke l 'gble. ²⁵ -Drumayruvlaan 'mu, ('ε "yri -mεenyiε 'yi) un Ɔ 'bho tu "yri. ²⁶ 'Bho tu -ke "yri un Ɔ 'kɔ, wlu-u 'cɔl-ε'ε 'bho 'kɔ "lru gbo, 'unne 'mo-o: 'Zuifu'a 'bhlukpayowli. -Ka Ɔ -nyna'a, -ε -ke dɔ un nu'a un 'ke Ɔ 'lbha Ɔ 'ke 'mε, wlu 'mnu, 'unno 'tmuu 'nɔ nyu.

²⁷ Un Ɔ Ɔ 'bho tu "yri a, un 'kɔ-Ɔ 'gbokobhlemu 'sɔn 'bho tu -lru "yri -lrεε. -Lue -nɔ Ɔ -linasu gbo 'le -lue -nɔ'e Ɔ kumnasu gbo. [²⁸ Wlu -l 'cɔl-ε'ε 'le -Lagɔ'k "kɔgu 'li see, l 'le-ε -kaa Zezii'a damu: Un po 'le-e 'g-bokobhlemu'a "klumu, wlu 'mnu'a "yri'a 'bɔ-l 'wlu'o.]

²⁹ Nyu-u zi nɔ'a 'bho, un 'ye Ɔ li, un-u 'lu-o "lru "yi 'le un-u "jree nɔ'o, un-u 'le'ε -kaa: -εε! -lnmɔ -naa, -un -see, -ln 'ke *-Lagɔ'k bubɔbhlegbo'a lisaabudu wa, 'le 'wɔ tan ti -un 'ke -lirene po, nu? ³⁰ 'ε dɔ, -bho -un ku wɔn -ziaka a, 'wlu 'bho tu "yri -un 'ke ti "si -un 'ke -a'a "bhuo 'puun. ³¹ -Ka -lue 'mno, 'ka-a *-Lagɔ'k 'sragazamuklɔgbɔ -ke *'kɔ gba'a yibomu "we-e 'cɔsε'ε Zezii 'le un na: -Yu 'ma-a Ɔ "bhlimu, Ɔ 'puun'o-o 'wa -dadudu, 'le, -ka Ɔ 'ka -nyna Ɔ 'ke Ɔ "bhuo 'puun, Ɔ 'se 'na yibo. ³² 'lnnɔnɔ, un-u 'la'a *-Lagɔ'k 'Bhozayi -Ɔ 'puun'a nyu, *Izrayεl'a 'bhlukpayowliklagba, Ɔ 'wlu 'traamu 'bho tu "yri Ɔ 'ke

ti''si, -a 'ke ƿ li'ye 'le -a 'ke ƿ ''gwlide. Nyu 'sɔn -yu un ƿɔ'ɔ tui -lru 'yri 'bho Zezii'a ''trolli, un-u ''jree nɔ-ɔ'o -lɾɛɛ.

*Zezii'a 'mɛmɛɛ

(Matiee 27:45-56; Luukt 23:44-49; 'Zaan 19:28-30)

³³ Yru -nɩ ''duu 'mu, -kuyre 'ye 'le 'bhluƿa'a 'wee ''kpi ƿɩun, ɛ 'ye ''jiazɩyruƿklagba('a ''yri tan) ''kpi bhla. ³⁴ ''jiazɩyruƿklagba 'mɛɛ ''yi Zezii nu'a -kaa, ƿ ''wɔ-ɔ'o 'le ƿ na: Eloyii! Eloyii! Lama sabatanii! 'ɛ 'ɔ-ɔ' mo-ɔ: 'An -tɩta -Lagɔ, 'an -tɩta -Lagɔ, koo -un -nyna'a -un 'ye 'unmu ''yriIijra'a? ³⁵ Nyu-u -nɩ'a 'bho, 'wa ''klumu'a nyu -lruu 'wɩn 'ɩ 'ɔ'ɔ, un na: A ƿo -lokui, a -gblee, ƿ-ƿ 'la-a *Elii. ³⁶ 'Le 'wa ''klumu'a nyɩ -lue 'ye ple, ƿ 'ye mu, ƿ 'ye -fu-u'a -tuto 'mu''luo, ƿ 'ye ɛ 'le -geponmɔ ƿ 'sma 'le ƿ 'ye ɛ -ƿɔɩ 'yi tيسان, ƿ 'ye yi, ƿ 'ye Zezii -ƿɔɩ 'mɛɛ ''yi-tɩ ƿ 'ke -fu-u'a -tuto 'mu'nyɩ ƿ 'ke 'na 'le ƿ 'ye -kaa 'le: A -nyna ti, -a 'ke 'tɩ 'bho -gbu, -bho Elii 'ke yi ƿ 'ke ƿ tu ''yri -za. ³⁷ 'Le Zezii 'ye ''wɔ -lɾɛɛ, 'ɩ -fɩfɛ 'ye 'bho -ɔɛ. ³⁸ A -gblee, 'le *-Lagɔ ƿ bɩbɩbhlegbo'a lisaabudu 'li, -da -lue-e -nɩ'e 'le, nyɩ ƿ pa 'le: ''yriɛklagba -lue-e beze'e 'bho 'ɛ nɔn ''yi, 'unne ''zize'e 'le ''yi. Zezii'a -fɩfɛ -ɔɛ'ɛ 'bho, ɛ-be ''yriɛ 'mɛɛ gwia 'mu -wa'a 'mu-ɛ -bhaoo! ɛ 'ƿpa'a-a 'le yayi, ɛ 'ye 'zɩ 'dre. ³⁹ ''Sroja'a -klagba-a -nɩ'a 'bho ƿ ''yigbeyi, -ka Zezii ''ƿɩɔ 'le 'ɩ -fɩfɛ 'ye'a 'bho -ɔɛ, ƿ 'ye'a 'na li 'le ƿ na: Nyɩ -nɩ, -Lagɔ ƿ ''yu mo'o -ziaka. ⁴⁰ 'Nynɩƿƿɩ -lruu-u -nɩ'e 'bho -lɾɛɛ, un -nyna'a 'le-e nya ti 'le un-u ƿoƿo'o 'le. 'Wa ''klumu 'nynaakpu -lue un-u 'la'a Salomee-e, *Malii, -u -ƿɩɔ -gwɩ -lue un-u 'la'a Madalaa-e, un -ke *Malii -lruu -u 'ma-a Zaakɩ-toope -ke 'Zoozi'a 'lotu, 'le-e un -nɩ'o. ⁴¹ -nɩ -ke ti Zezii -nɩ'a -bhla 'le Galileebhluƿa ''kpi, u-bu 'nynɩƿƿɩ 'mɩn, 'unnu -ke ƿ-ƿ na'o 'le un-u ƿi'e ƿ lili. 'Nynɩƿƿɩ -dadudu -lruu -nɩ'e 'bho-ɛ -lɾɛɛ, 'unnu -ke Zezii -ƿɩɔ Galilee, un -ke ƿ 'ye Zelizalɛɛmu yi.

Nyu nmaze'e-e *Zezii ti

(Matiee 27:57-61; Luukt 23:50-56; 'Zaan 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ ƿ -ke ti *Zezii 'mɛɛ, 'ɛ ''jiazɩ nyɩ'a, 'le, nyɩ -lue un-u 'la'a *Zɩzɛɛfu, ƿ 'ye 'le *Pilaatɩ gbo mu. ƿɩɔ 'mɩn, -gwɩ -lue un-u 'la'a Alimatee, 'le'a ''yiyi mo'o. *Zuifu'a -zigletumu'a ''klumu'a nyɩklagba -lue mo'o. -Ka -Lagɔ ƿ nyu'a -ƿɩɔ ƿ ''yri'a 'bɩ-ɩ 'ye'a 'wɩ mu, ƿ de'e 'na-a ''g-wli 'le ƿ-ƿ fuo 'nɛ nɔn. ƿɩɔ 'mɩn, 'unnu mu'o -ƿ-ye'ɛ 'le Pilaatɩ, 'le ƿ 'ye 'le nyuƿƿɩɩ ƿo, ƿ 'ye ƿ -kaa lib-hade: 'Inmɩ bhade -unmu li, 'un 'ke Zezii'a ''ku'a dɩ mu. ɛ -se bhuhuyiti ƿ 'le -kaa -ko. ƿ 'ybha-o'o ƿ 'ke ƿ tin-maze -susueyi, -ɛkedɩmaa, ƿ-ƿ 'ye'a -zɩ mu, 'unne 'mo-o u-bu *Zuifu ''we'a lifɩɩ. 'ɛ dɩ nyu 'wee -nɩ'e 'wa lɩ nmazenamu. ⁴⁴ 'Le Pilaatɩ na: -lun! -Ziadɩ ma'a? ƿ 'mɛ-ɛ'ɛ see'a? 'le ƿ 'ye ''sroja'a -klagba 'la ƿ 'ke yi. ƿ yi'a 'le ƿ na: Zezii -kaaa 'mɛ, ɛ -gwle'e 'mu-ɛ'ɛ? ⁴⁵ 'Le ''sroja'a -klagba 'mɩn na: Kɩn, ƿ 'mɛ-ɛ'o see. 'Le Pilaatɩ 'ye -kaa 'Zɩzɛɛfu 'tmuu: Mu, -un 'ke Zezii'a ''ku 'mu''luo. ⁴⁶ ƿ mu'a, 'le ƿ 'ye ''yriɛplu de, ƿ 'ye Zezii'a ''ku tu ''yri -za, ƿ 'ye ɛ ''yriɛ lɩ'fɩɩan, ƿ 'ye ɛ tinmaze. Zoko un ɔɛ'ɛ 'le trɩ 'li, -ka -buduyu, 'le-e ƿ ''du ƿ'o, ƿ 'ye sukɩumuaklagba

-lue tiklikpe, ƿ 'ye ɛ 'bho zoko'a nɔn ''yi -te, ƿ 'ye 'bho ka. ⁴⁷ ƿ -nɩ 'ɩ tinmazenamu, Madalaa'a *Malii -ke 'Zoozi'a 'lotu *Malii -nɩ'e 'bho-ɛ.

*Zezii -ƿɩɔ-ƿɩɔ glu 'le 'mɛmɩ'a ''klumu

(Matiee 28:1-8; Luukt 24:1-12; 'Zaan 20:1-10)

16 *Zuifu'a lifɩɩ zi'a, 'ɛ ''jiazɩ ƿ, *Malii 'sɔn 'mɩn -ke Salomee, un -nɩ tan, un 'ye 'ɩnɩ-l ƿo'a ngnɛzɛɛɛ de, un 'ke ɩ *Zezii'a ''ku ''lru'wla, ɛ -kaa 'zɩn -susueyi. ² ƿ zɩ'a, 'yru -nɩ'a ''yiglu 'wɩnamu, un 'ye 'mu-ƿ, un 'ye 'le Zezii'a zoko'a da mu. ³⁻⁴ Un -nɩ'a mu-namu 'le -jeyi, 'wa ''sɛ-ɛ 'kabha-o'o 'le un-u nu'o: Sukɩumuaklagbaklagba -ɛ -nɩ'a 'bho zokowɩn ''yi, ƿɩɔ 'ke ɛ klikpe -ƿ 'ke ɛ 'bho -za'a ''bhuo'a? Un nyɩ'a a, un -ka 'bho-o gbu, sukɩu 'mɛɛ -ƿɩɔ-ƿ -gwlii 'mu, ɛ -de'e 'bho-o ''kete ''yi ti, ⁵ 'le un 'ye 'le zoko 'li pa. Un pa'a 'le, 'wa -linasu gbo un 'ye-e nyuƿƿɩɩ -lue li: ƿ -de'e-e ti 'le ƿ -pa'a -vɩnɩvɩnɩbanaplu 'mu. Un 'ye ƿ ''yri, -stanyɩ 'lɩhu -u'o, ⁶ 'le ƿ-ƿ nyuƿƿɩɩ 'mɩn 'ye u -kaa ''yi'ɛ: -stanyɩ'a 'lɩha amu -le! Nazalɛɛtɩkɩyi Zezii un ƿɩɔ 'bho tu ''yri, -ka a-a 'ɩ ƿ ti, 'un yibo nɩ-o'o. -Lagɔ -ƿɩɔ-ƿɩɔ glu 'le 'mɛmɩ'a ''klumu, ƿ -nɩ'e-e ti -lɾɛɛ: 'ɛ dɩ ƿ se 'nɩ -nɩ. -Da un ''du ƿ 'ka, 'bho-o a'ba ''bhi 'ye'e -laa li. ⁷ A -gblee, ƿ se 'bho -nɩ. 'ɛ dɩ a mu, a 'ke *Pɩɛɩ -ke *Zezii'a -namu -lruu ''we -kaa ''dɩ ƿa: A mu 'le Galileebhluƿa ''kpi, Zezii-i 'ye 'le-e -nyɩ -mu -tanyɩ 'le a 'ke ƿ 'le -ye. 'Ka-a ƿ ''bhuo 'lɛ'ɛ amu ''yi. ⁸ Nyuƿƿɩɩ 'mɩn 'le'ɛ -kaa a, un 'wɩ'o 'le-e zoko 'li -nalo. Un -nɩ littrenamu, un 'ye ple, -ɛkedɩmaa, -zuzu -ƿ 'nu-u ''kpi tenyɩ. -stanyɩ 'lɩhu 'u'a dɩ, un -see nyɩ ɛ -bodɩ 'mu-za.

*Zezii -ƿɩɔ-ƿɩɔ ƿ ''bhuo Madalaa'a *Malii ''yi

(Matiee 28:9-10; 'Zaan 20:11-18)

[⁹ ƿɩɔ-ƿɩɔ ƿɩɔ *Zuifu'a lifɩɩ ''yi, 'ɛ nɩɩnyɩ *Zezii -ƿɩɔ glu, ƿ -nɩ'a ti -lɾɛɛ, 'nynaakpu -lue ƿ ƿɩɔ-ƿɩɔ ƿ ''bhuo ''yi -tanyɩ. U-bu 'nynaakpu 'mɩn, Madalaa'a *Malii mo'o, Malii -u -ke 'mu ƿ nu'a ''nyinyɩdɩ'a -zuzu -mɛɛɩn ti, 'unnu mo'o. ¹⁰ U-bu 'nynaakpu 'mɩn, Zezii -ƿɩɔ 'nu ƿ 'b-bhuo ''yi a, un mu-o'o un 'ye ƿ-ƿ -namu -ye, un 'ke u ɩ -bodɩ 'mu-za. Un -ku u 'bho-o ye, 'gwɩn -nyɩ 'nu-u li 'le un-u ''vi'o, ¹¹ 'le un 'ye u -kaa 'tmuu: Zezii -ƿɩɔ-ƿɩɔ glu, ƿ -nɩ'e-e ti: 'un 'ye -ƿ'o. Un 'wɩn 'ɩ 'ɩ'ɩ, un -see ɩ ''gwlide.

*Zezii -ƿɩɔ-ƿɩɔ ƿ ''bhuo ƿ-ƿ -namu 'sɔn ''yi

(Luukt 24:13-35)

¹² ɩ zi'a -kaa a, *Zezii mu-o'o ƿ 'ye ƿ ''bhuo ƿ-ƿ -namu'a ''klumu'a nyu 'sɔn ''yi-tɩ -lɾɛɛ. Un -nɩ Zeliza-lɛɛmu -sɩnamu 'le un-u na'a 'le -jeyi. ƿ -ƿ 'nu ƿ ''bhuo ''yi, un -see ƿ ''yiyibo -susueyi. ¹³ -Da un yibo 'nɩ 'tɩ ''yi a, un mu'o 'le-e gwɩ 'mu, ƿ -namu -lruu ''we-e -nɩ'a 'le, 'le un 'ye u ''dɩ ƿa. Un -zɩ 'ɩ u -bodɩ 'mu, un -see ɩ ''gwlide -lɾɛɛ.

*Zezii 'sie-e ƿ-ƿ -namu -bue 'yue -lue ƿ lɩhulre li

(Matiee 28:16-20; Luukt 24:36-49; 'Zaan 20:19-23; Kpli 1:6-8)

¹⁴ ɩ zi'a -kaa 'wee a, 'le *Zezii 'ye 'tɩ ƿ ''bhuo ƿ-ƿ -namu -bue 'yue -lue ''yi-tɩ. Un -nɩ linamu ƿ 'ye u 'bho

-ye, 'le ɔ na: A ku -kaa -loku 'mu 'ya! -Lago ɔ-za'a 'ntmu glu, 'nt -nt'a ti, 'nt -ɔ-ɔ-ɔ an ''bhuo nyu'a -dadudu ''yi, un 'ye yi un 'ye amu 'tmuu, leedu a -see ɪ ''gwlide'a? 'Le a -see 'ntmu ''gwlide -lrɛɛ? ¹⁵ ɔ -wlu'a -kaa a, 'le ɔ 'ye ɔ -kaa ''du 'mu ''du: A mu 'le 'bhɩkɩtɩ 'wee ''kpi, a 'ke nyu 'wee 'an ''dɪzɪgɪ kpa. ¹⁶ Nyɔ -ɔ-ɔ de 'ɪ ''gwli, ɔ-ɔ hɩ hɩ, -bho un *batizee ɔ, 'ntu 'pɩn'o 'bho -Lago ɔ-ɔ ''yigbeyi. Nyɔ -ɔ-ɔ -see 'ɪ ''gwlide, ɔ-ɔ -see 'ɪ hɩ hɩ, 'ntu -zige kɩn'o 'bho -Lago ɔ-ɔ ''yigbeyi. ¹⁷ Nyu -yu de'a 'ntmu ''g-wli a, *wɩnkɩlɩ un-ɔ 'ye 'tɩmuyibo -nt mu, 'ntu 'ka-a: un-ɔ 'ye-e 'an 'nyɩnɩ 'mu''luo -mu, un 'ke nyu 'mu ''nyinyɩdɩ'a -zuzu tinu. Wlu ''we un se'a yibo, un-ɔ 'ye -ɪ -po -mu. ¹⁸ Un-ɔ 'ye-e sanɩ kwa 'mu ti-kɩn -mu, ɪ

-see ɔ ka -nyɩna yi. Nyu-ɔ 'ye-e 'wa lililɩ gu gbo -po -mu un 'ke 'mɛ, ɛ -see ɔ ka -nyɩna yi -lrɛɛ. Un-ɔ 'ye-e ''gwizimu *kwa ''lru ti-de -mu 'le -Lago 'ke ɔ 'pɩun.

*Zezii 'mu-o yaku 'li ɔ-tɩta gbo

(Luukɩ 24:50-53; Kɩli 1:9-11)

¹⁹ -A'ba -Kɔyi *Zezii ''du 'ɔ -kaa ''du 'mu, 'le -Lago 'ye ɔ 'le yaku 'li 'la 'bho ɔ ''tɩli, ɔ 'ye 'le mu, ɔ 'ke lɩ'a klɛ -ɔ. ²⁰ ɩ zi'a -kaa a, 'le *ɩ -namu 'ye 'bhɩkɩtɩ'a 'wee ''kpi ɔ ''dɪzɪgɪ kpa. -Bho un -kɩ lɩ kpa a, ɔ wɩnkɩlɛ -nt 'ntu-ɔ 'mu, *wɩnkɩlɩ ɔ-ɔ nyu, -ka, dɩ un-ɔ za'a 'mu, ɪ ''du'a -ziadɩ, 'le un-ɔ nu 'ɔ.]

Luuku

Wludie po'a nyo "bɔkɔ -nɛɛ'ɛ -naagu 'li.

Zeziia tintɛ -ke k' ɔ' -kɔkɔ'ta' "kpidi Luuku-l za'a 'mu. -Ka k' "du'a nyo"o kyɔ'nyɔ' 'puɔnyɔ, 'lɔnɛ k' ɔ' -kɔ'nyu. l-bl "dɔzɔgi 'mɔɔ, nyo -lue -k' -se'a-a 'Zuifuɔyi, un-u 'la'a Teofil, 'lɔnɔ k' po'o 'ya "bɔkɔ -jeyi.

*Zeziia "kpidi'a dɔ Luuku po'o Teofil "bɔkɔ -jeyi

1 ¹⁻² Teofil, -lɔn 'mo-o nyo -ɔy' 'yri kpun'a ti. 'Bho *Zeziia' "kpi, dɔ-l -nɔ-ɛ'ɛ 'kɔ' -a'ba "klumu, -a'a 'bhɔu 'wɔɔ -l 'kɔ'. Nyu'a -dadudu 'kpa-a l-bl dɔ 'mɔɔ 'c-nɔnamu. Nyunu -ke "bhi -ke pɛyri 'kɔ' -kɔ'ye'a 'ya da 'le 'ya 'nyaanamɔ 'le -u "si'a 'bho, -u de'a 'ya 'muzɛɛ 'gbɛ "lru, -ka un-u zɔ 'l -amu -bodɔ 'mu, 'kla-a nyu 'kpl 'l 'cɔnɔnamu. ³⁴ Traamu 'tɔ' kɔ, 'an "bhɔu 'cɔl -l 'muti "bhalrɛɛke, 'le, -ka l zizi'a 'muti 'le 'ya 'nyaanamɔ, 'lɔn 'ye -kaa yibo. 'ɛ dɔ 'an-a de 'l 'bho -a'a "yigbeyi ti, 'le, dɔ -lɔn 'kɔ'nyɔ' -kɔ' -ka l se'a sɔn 'mu'bhle, -lɔn 'ke l -kaa yibo.

-Lago gbo'a -dalbhoyi -za'a-a *Zaan Batiis'a 'wlɔwɔlɔdɔ 'mu

⁵ Nyukpasu -lue un-u 'la'a *Elɔkɔdɔ, -da k' "du -nɔ'a *Zuifu'a 'bhɔkɔpayowli, 'bho-o l-bl dɔ 'mɔɔ 'nyaa'o. ɛ -bɛ -kɔ' -mɔ' ti, *-Lago k' 'sragazayi -lue un-u 'la'a Zakalii, 'lɔnɔ -nɔ'le 'le 'bhɔkɔpa 'mɔ' "kpi. -Lago k' 'sragazamu'a 'cɛ -lue un-u 'la'a Abia, 'ɛ 'cɛ "yi'a nyo k' "du'o. k' "nynɔ'nyɔ' -lɔn 'mo-o Elizabethɔ. -Lago k' 'sragazayi Alɔkɔ "nayɔ mo'o. ⁶ k' -ke k' "nynɔ'nyɔ' -lɔn 'kɔ'nyɔ' -lɔn 'sɔ'nyɔ' -ɛ -ɛ "yi' 'bho -Lago k' "yigbeyi, un-u 'kpun-o *-Lago k' gba'a klɛ "yi. ⁷ U-bu -nɔ'a -kaa 'bho -Lago k' -jeyi -nanamu, un -see gɔn 'zɔ po, -ɛkedɔmaa, Elizabethɔ "ku-o'o 'le un -ke 'wa nyimie -nɔ'le nɛnamu.

⁸ k' -lue 'zɔ Zakalii -nɔ'e-e k' -Lago k' *'sragazalɔhu nɔnamu 'le *-Lago k' bɔkɔbhlegbo. 'Wɔ 'mɔɔ 'nɔ' -kɔ' 'cɛ'ɛ lɔhɔnɔwɔ: ⁹ -Bho u-bu -Lago k' 'sragazamu 'gbɔu a, 'wa 'nynɔ un-u po'o -nɔ'gbɔ 'mu -lue -lue, -ɔy -ke -nɔ'gbɔ -li'a a, 'lɔnɔ za'a 'sraga. ɛ -bɛ -kɔ' -mɔ' ti, Zakalii'a -nɔ'gbɔ -li'o, 'le k' 'ye 'le -Lago k' bɔkɔbhlegbo'a lisaabudu 'li pa, ɛ -lue-e kɔ'nyɔ' "wɔ un-u 'la'a *lasaasɔ, k' 'ke ɛ 'le "yri-po -nɔ, 'le k' 'ke -Lago bɔkɔ. ¹⁰ -Da k' -nɔ'a 'le -buduyɔ 'mɔ' 'li lasaasɔ "yri-po -nɔnamu a, k' nyu -yu -sie'a 'bho 'ɛ "junɛ "yi, 'wa klɛ -ɛ 'po-o *-Lago k' wɔn gbo.

¹¹ -Lago gbo'a -dalbhoyi -lue nɔ'a -kaa, k' 'yi-e Zakalii -bodɔ. 'Bho -gbagbu -ke -da k' -nɔ'a lasaasɔ "yri-po -nɔnamu, 'ɛ 'fɔ -ke "yi 'ma-a k' -linasɔ gbo, 'bho-o k' -ny-na'a ti. ¹² Zakalii 'ye k' li a, -stanyɔ kpun -k' -o. -Da k' -nɔ'a, k' se 'bho yibo. ¹³ 'Le -Lago gbo'a -dalbhoyi na: Zakalii, -stanyɔ'a 'lɔha -nɔmu -le! -Lago 'kpun-o -a'a bhadewɔ, -a'a 'nynɔ Elizabethɔ -l 'ye-e "yɔnyukpasu -lue 'wɔ -mu. k' "nynɔ'nyɔ' -lɔn 'mo-o 'Zaan. ¹⁴ k' -kɔ' -ye-e -nɔmu 'bubua "yi 'lɔ-

haa -mu tenyɔ, 'le 'gwɔlɔ-u 'ye nyu'a -dadudu li-nɔ'mu k' dɔ. ¹⁵⁻¹⁷ Nyɔkɔlagba k' -kɔ'ye "du mu 'bho -Lago k' "yigbeyi. k' -see nɔ'nyɔ' 'na yi, ɛ'ɔ' ɛ -ke nɔ'nyɔ' gɔkɔ k' kpli 'mu, k' -see ɛ 'na yi. -Bho k' mu -lɛɛɛ! -nɔ mu, *-Lago k' Lisaazuzu 'ye k' 'mu -pa mu 'le k' 'ke k' 'mu "yi 'le k' 'ke k' wɔnɔkɔɛ "nyɔ -ka -Lago k' wɔlɔ'a 'mutizayi *Elii'a ka 'le k' 'ke -Lago nya ti-ple. 'lɔnɔ 'ye *Izrayɛl'a nyu'a -dadudu'a -kɔ'nyɔ' "yiti"bhiti mu 'le un 'ke 'bho 'wa -Kɔyɔ -Lago k' wɔlɔ "du. 'lɔnɔ 'ye -Lago k' nya -kɔ mu, 'le k' 'ke "yreetɔ -ke 'wa -tɔta "we -ybhɛ -nɔ, 'le, nyu -yu'a "du'a 'bho -Lago k' wɔlɔ a, k' 'ke u -naagɔzɔgi "lru 'mu po 'le un 'ke "yi'sɛɛ, 'le k' 'ke -Lago k' -gɔlɔgba tide 'le un 'ke k' nu "du. ¹⁸ -Lago gbo'a -dalbhoyi 'le'ɛ -kaa a, 'le Zakalii 'ye k' tidede na: Koo 'lɔn 'ke yibo na, dɔ -a za'a 'mu, dɔzɔgi ma'a? 'An 'nynɔ-e, 'an "bhɔu-e, -a nɛ-o'o. ¹⁹ Zakalii dede'a -kaa ti a, 'le -Lago gbo'a -dalbhoyi na: 'lɔnɔ 'mo-o Gabɔliɔ; 'bho -Lago k' "yigbeyi 'lɔn -nɔ'le 'le 'an-a nɔ'nyɔ' k' lɔhɔ, 'le k' 'ye 'lɔnɔ'nyɔ' -kɔ' -nɔ gbo lɔhɔ, 'lɔn 'ke -lɔnɔ -bolia'a dɔ -nɔ 'tɔmɔ. ²⁰ 'Ya -kɔ' -Lago "du'a a, -bho lɔ nynɔ a 'le ɛ 'ke -nɔ-ɛ. -lɔ -see 'kɔ' 'an wɔlɔ -ziadɔ 'la'a dɔ a, ɛ -ɛ 'wɔlɔ'a -zɔn -laa, -a'a wɔlɔ -see 'le 'wɔlɔ yi 'le dɔ 'mɔ'nyɔ' "yri'a 'bl 'ke 'wɔlɔ.

²¹ Zakalii -ke -Lago gbo'a -dalbhoyi -nɔ'a -kaa dɔ 'mɔ'nyɔ' muzanamɔ 'le lisaabuduyɔ 'li a, nyu -yu fuo k' 'bho "junɛ "yi, wɔn 'mu -u ti, k' 'legwɔlesu k' -gwɔle'a 'le'a dɔ. ²² k' 'da'a 'le lisaabuduyɔ 'mɔ'nyɔ' 'li, k' wɔlɔ'a 'wɔlɔ 'le. k' -k' 'po-o "yi, 'le nyu-u -fuɔ k' 'ka 'ye -kɔ'nyɔ' -kɔ' -ka k' 'ye'a ɛ.

²³ k' lɔhɔnɔwɔ nɔ'a -kaa, l -gwɛ'ɛ -ɛ "yi 'le k' 'ye k' "bhli le mu. ²⁴⁻²⁵ lɔ' mɔɔ, 'ya 'wɔlɔ gɔ'zi'a a, k' 'nynɔ Elizabethɔ nɔ'a -kaa, un 'bhle-e -nɔ'gbɔlaa. Un -see bhɔ "piemu po, un nɔ 'cɔl -muu, 'le, -bho un -de ti, un-u nɔ'nyɔ' -Lago 'ye'e 'an ngaze 'le k' 'ye 'lɔnɔ'nyɔ' dɔndɔntikɔɛɛn -naa "yigbeyi -za.

-Lago gbo'a -dalbhoyi -za'a-a *Zeziia 'wlɔwɔlɔdɔ 'mu

²⁶ -Da Elizabethɔ'a -nɔ'gbɔlaa nɔ'a 'cɔl -mɛɛlo, 'le -Lago 'ye 'le k' gbo'a -dalbhoyi Gabɔliɔ lɔhɔ, 'le k' 'ye 'le Galilee'a 'bhɔkɔpa "kpi'a -gwɔlɔ -lue un-u 'la'a Nazalɛɛtɔ mu. ²⁷ 'Le 'nynaa'kpudraa -lue, -u se'a nyukpasu yibo a, 'le u gbo -Lago lɔhɔ k' -o. 'Wa 'nynɔ'nyɔ' -lɔn 'mo-o *Malii. Nyukpasu -lue un-u 'la'a *Zɔzɛɛfu k' 'ma-a 'bhɔkɔpayowli *Daviidɔ'a "nayɔ, 'lɔnɔ mu'o 'wa 'kwɔlamu kpɔnɔmuti. k' -kɔ' Zɔzɛɛfu 'mɔ'nyɔ', 'lɔnɔ un-u 'ye -kpa mu. ²⁸ -Da Malii -nɔ'a, -Lago gbo'a -dalbhoyi nynɔ'a 'bho a, 'le k' na:

Malii, 'unmɔ 'ye'e amu, 'tn -sɛ, a-bu -Lagɔ'k 'nitiwun-nasu -nɪ'a 'kpi a, -Lagɔ -sie'e amu gbo. ²⁹ -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi'a wlu 'mnɛ 'nu-o 'le 'wa 'limu saka! 'le un-u 'kabha'o 'le un-u nu'o: 'Yɪyesu ɔ 'ye'a -laa 'unmu 'le, kb-hoo 'ɛ 'zɔ 'le 'ya-a? ³⁰ 'Le -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi na: Malii, -sɪanyɪ'a 'lbha amu -le! -Lagɔ -wunna'a-a amu 'niti! ³¹ A -gblee, a-a 'ye-e -nɪgbla 'bhle -mu 'le a 'ke 'yunyukpasu 'wlu. 'ɔ 'nynɪ-ɪ 'mo-o *Zezii. ³² Nyɔkɪagba ɔ-ɔ 'ye 'du mu. -A'ba -Kɔyi -Lagɔ -nɪ'a 'le yaku 'li, 'ɔ 'yu mo'o. ɔ-ɔ 'ye ɔ 'nynɪ 'kpi -pɔ -mu 'le ɔ 'ke nyu -kɔ -ka ɔ nu'a 'ɔ 'na Daviidi. ³³ 'lnnɔ 'ye *Izrayɛɛɪɪ'a 'bhɪɪkpa 'kpi'a nyu -kɔ mu 'kɔmukɔmu. 'ɔ nyu'a -kɔkɔ -see 'tinamu 'bhle yi.

³⁴ -Dalbhoyi po'a wlu 'mnɛ ti a, 'le Malii na: 'lnmɔ se'a nyukpasu yibo a, doo 'tn 'ke -nɪgbla -za'a? ³⁵ 'Le ɔ 'ye wlu 'mu'luo 'le ɔ na: *-Lagɔ'k Lisaazuzu-u 'ye-e amu 'kpi -yi -mu 'le ɔ-ɔ wɔnkuzuzu 'mnɔ-ɔ 'ye amu 'lru 'jri mu. 'ɛ dɪ nyu-u 'ye a'ba 'yu 'mnɔ *Lisaayi 'la mu, 'le nyu-u 'ye ɔ -Lagɔ'k 'yu 'la mu. ³⁶ A'ba 'lotu'a 'yuny-naakpu -Elizabethɪ -u 'kpa'a -kaa nyunyɔzɛɛ, un -nɪ'e-e 'yu 'wɪunamu yinamu. Elizabethɪ nyu 'la 'ka 'kukuny-naakpu, 'wa -nɪgbla'a 'cuɪ'a -mɛɛlonɛ -nɪ'e -laa 'le yayi. ³⁷ ɛ -ye 'ka wɔnku 'le nyu 'ka, ɛ se -nynaka 'bhle, nu, 'ɛ ɛtu se -nɪ 'bho -Lagɔ'k 'yigbeyi. ³⁸ -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi po'a wlu 'mnɛ ti 'sɛɛ, Malii na: -Lagɔ'k lb-hunuyi 'tn 'du'o. -Ka -tn -zɪ 'l -laa 'tnmu -bodɪ 'mu, ɪ -nu-ɛ -kaa! -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi nu'a -kaa, ɔ 'mu-o le.

*Malii 'mu-o 'le Elizabethɪ gbo tinanamu

³⁹ ɛ-ɛɛ -nɔ 'mnɛ ti a, *Malii -kɔ'k 'mu-ɛ, un 'bhle-e -jiji, 'le, 'bhɪɪkpa -ke 'kpi trɪ -die'a 'yi, 'nɔ un-u 'la'a Zidee, 'ɛ -gwɔɔ -lue 'mu, 'le-e un mu'o Elizabethɪ 'ye-namu. ⁴⁰ Un nyɪ'a a, un 'pa-a 'le Zakalii'a -budu 'li 'le un 'ye Elizabethɪ 'ye. ⁴¹ Malii'a 'yewlu 'kpa'a 'le Elizabethɪ'a -loku 'mu a, 'bho -gbaa -lue 'mu 'wa -nɪgbla 'tɔtɔ'k-ɔ ti. *-Lagɔ'k Lisaazuzu nu'a -kaa, ɔ 'yi'e Elizabethɪ 'mu-ɛ. ⁴² Un nu'a -kaa, -mnɪ un 'po-o wlu yayi 'le un na: Malii, -Lagɔ -wunna'a-a amu 'niti tenyɪ 'le a 'ye 'nynukpakɪ-ɪ -nɪ'a 'nɔ 'piemu'a klɛ -zi, 'le ɔ 'niti-wunnasɪ -nɪ'e 'yu a-a 'ye'a 'wlu mu 'kpi. ⁴³ Lee 'mna 'du'o 'le 'an -Kɔyi'a 'lotu yi'e 'mnamu 'bhli'a? ⁴⁴ A -gblee, -da a'ba 'yewlu kpa'a 'le 'an -loku 'mu a, 'yu-u -nɪ'a 'le 'an 'limu, 'bubua 'lbhɔ -kɔ'o. 'ɛ dɪ ɔ 'tɔtɔ'k ti. ⁴⁵ Dɪ -Lagɔ -za'a amu -bodɪ 'mu, a-bu de'a 'gwli, -ka ɪ-ɪ 'ye'a -nu-ɛ mu a, a 'wa-a ti.

*Malii 'bhɛɛ'ɛ-ɛ -Lagɔ'k 'nynɪ 'yi

⁴⁶⁻⁴⁷ 'Bho 'ɛ 'kpi 'le *Malii na 'nɪ ɛ: 'ln -gwɛ'ɛ-ɛ ti 'le 'ln-ɪ 'bhɛɛ'ɛ 'an 'Puunyi -Lagɔ'k 'nynɪ 'yi. 'ɔ dɪ 'bubua 'yi'e 'unmu, ⁴⁸ -ɛkedɪmaa, ɔ 'wɔn-o'o -ziaka, 'unmɔ -se'a-a ɛ, 'le ɔ 'ye 'unmu ya-gbu 'le ɔ lb-hunumu 'wee'a 'klumu. Kɪn, ɛ-ɛ 'wlu'a -zɪan -laa, -ka nyunyua -zakɪ-ɪ 'ye'a 'nɔ 'bhɪɪkpa 'kpi -zi mu a, 'ka-a 'wa klɛ 'ye: A 'wa-a ti, -nu mu. ⁴⁹ -ɛ -ke dɪ nyu-u 'ye'a -kaa 'tnmɪ 'la mu a, Wɔnkulagɔ'k 'bhɪɪkpa 'nu-o 'tnmɪ 'yɪrɪlnmɔdɪklɪgbɪ 'lruli. 'ɔ 'nynɪ -nɪ'e-e 'yibhɛɛka. ⁵⁰ Nyu-u 'du 'ɔ 'bho a, ɔ-ɔ 'ye-e 'wa ngaze 'kɔmukɔmu.

⁵¹ 'Le ɔ 'nunɔdɪ 'mu a, 'le-e ɔ-ɔ ɔ nɪ'e ɔ 'wɔnkuɛ. Nyu -yu 'bhɛɛ'ɛ 'wa 'bhi 'yi, 'wa -zɛ ɛ ɛ 'mu. ⁵² ɔ-ɔ 'za-a 'bh-lɪkɪyɔwɪklɪgbɪ 'nynɪ 'kpi, nyu-u -se'a-a ɛ, ɔ-ɔ 'luo'o 'wa 'nynɪ 'yi. ⁵³ Nyu -yu ma 'ka-a 'puanɪbhanyu, ɔ-ɔ 'nynɪ-e -mnɪsɪ lɪzɪgɪ, 'le ɪ-ɪ 'nyunyɛ'ɛ ti, 'le, 'gagamu -ke -pɔɔ -see'a ɛ ti'ɔ, ɔ -see 'wa ɪ 'kpi po. ⁵⁴⁻⁵⁵ -A-bu *Izrayɛɛɪɪkɔmu 'ma-a 'ɔ lbhunumu, -a-bu ɔ-ɔ yi'e -kpanamu. -Ka ɔ -zɪ ɪ 'ka -a'ba 'na 'we -bodɪ 'mu, 'ka-a ɔ -nɪ 'ɪ nunamu. 'Bho *Ablaamu -bodɪ -Lagɔ'k 'limu -nɔ-ɔ wɔn, 'le ɛ 'ke mu ɛ 'ke ɔ 'nynuu'a 'nynuu 'kpi bhla, -Lagɔ'k 'limu-u 'ye-e wɔn-nɔ-ɔ -mu 'kɔmu. ⁵⁶ 'Nɔ Malii yi 'ka Elizabethɪ 'yenamu a, 'wɪ un -ke un zi'a 'le 'kpna-a 'cuɪ tan 'li 'le un 'ye 'wa 'bhli le mu.

*Zaan Batiist'a 'wɪwɪlua

⁵⁷ -Gblee, Elizabethɪ'a -gbagbanɔ nyɪ-o'o. Un mu'a 'le 'bhlegbo, un 'wlu-o nyukpasuyu. ⁵⁸ 'Wa -gwɔkɔmu -ke 'wa 'wɪkamɪ 'wɪn 'l 'kɔ, 'bubua 'lbhu -u'o. Un yi-bo'o-o -ka -Lagɔ -kma'a Elizabethɪ'a dɪ 'le ɔ 'ye'a 'wa ngaze 'ye 'le un 'ye'a 'yu 'wlu. ⁵⁹ 'Yu 'wɪɪ'a a, ɔ nu 'wɪ -mɛɛɔn, 'ɛ -mɛɛtanɔ, 'le nyu 'ye yi, un 'ke ɔ klɛ 'mu kpa.a ɔFa 1 59 'Zuifu'a 'bhɪɪkpa 'kpi'a 'yu'a klɛmukpɛɛ -ke 'nɔ -a 'bhli'a nɛ -se ɛ -lue -ko. 'Wa nɛ 'nu-o -ybhɛybhɛtite -Lagɔ -ke un bhla'a 'yikpuɛn. Tite 'mnɛ na: -Bho Izrayɛɛɪɪkɔyi 'wlu 'yunyukpasu a, -bho ɔ nu 'wɪ -mɛɛɔn, 'bho 'ɛ -mɛɛtanɔ 'yi un-u kpɔ ɔ klɛ 'mu. 'lnnɛ un-u nu'o. ⁶⁰ 'le ɔ 'lotu 'ye wlu 'mu'luo, 'le un na: -Gba, 'yu -nɔ, ɔ 'nynɪ-ɪ 'mo-o *Zaan. ⁶¹ 'Le nyu na: Elizabethɪ, 'Zaan'a 'nynɪtu se -laa a'ba 'bhlegbo -nɪ. ⁶² Nyu-u -nɪ'a 'bho nu'a -kaa, un 'po-o 'yi 'le un 'ye Zakalii tidede, 'le un na: 'Nynɪ yɛɛ -nɪ 'kɔ'k ti nyu 'ke -a'a 'yu 'duu'a? ⁶³ ɔ nu'a -kaa, ɔ 'po-o 'yi, ɔ 'ye 'kpicɪk-lugba -lue 'ybha. Un 'nynɪ ɔ 'ɛ 'sɛɛ, ɔ 'cnɪ-e 'bho ɛ 'kpi: 'Zaan 'mo-o ɔ 'nynɪ. Nyu-u -nɪ'a 'bho 'ye 'ɛ li, -nɔ 'ma-a-a 'wa klɛ. ⁶⁴ 'Bho-o Zakalii'a -mɛɛ bɔti -nɪ'e ti 'le ɔ 'ye -wlu. ɔ nu'a -kaa, ɔ 'bhɛɛ'ɛ-ɛ -Lagɔ'k 'nynɪ 'yi. ⁶⁵ ɔ -nɪ'a -kaa -Lagɔ'k 'nynɪ 'yibhɛɛnamu, -mnɪ -sɪanyɪ 'kpun-o nyu'a klɛ -ke ɔ 'tutu'a 'yi. Nyu-u -nɪ'a 'le Zideebhɪɪkpa'a 'fɔtɔ -ke 'kpi trɪ -nɪ'a, un zɪza 'nɪ-ɪ -bodɪ 'mu. ⁶⁶ Nyɔ'o nyɔ 'wɪn 'l 'kɔ ɔ-ɔ, ɔ-ɔ popo-o 'gwɪluti 'le ɔ-ɔ nu'o: Kbho 'yu 'mnɔ 'ke 'le nyaka -nɪ 'ya-a? -Lagɔ'k 'nitiwunnasɪ'a 'bhɪɪkpa -nɪ -kɔ'k 'kpi -ka -zɛɛka.

Zakalii 'bhɛɛ'ɛ-ɛ -Lagɔ'k 'nynɪ 'yi 'le ɔ-ɔ za'a ɔ wlu 'muti

⁶⁷ ɪ zi'a -kaa a, 'le *-Lagɔ'k Lisaazuzu 'ye Zakalii 'ma-a 'yu'a -tɪta 'mu 'yi 'le ɔ 'ye 'bho 'kpa, 'le ɔ-ɔ za'a -Lagɔ'k wlu 'muti 'le ɔ-ɔ nu'o: ⁶⁸ -A'ba -Kɔyi *Izrayɛɛɪɪkɔmu'a -Lagɔ'k 'nynɪ 'bhɛ 'yi, -ɛkedɪmaa, ɔ 'cre-ɛ ɔ nyu 'yɪriti, 'le ɔ-ɔ 'ye u zetie mu. ⁶⁹ 'lnnɔ -ya'a wɔnkuyi -lue ɔ 'puun'a nyu. -A'ba dɪ nyɔ 'mnɔ-ɔ 'ye 'nɔ ɔ 'lbhunuyi *Daviidi'a 'nynuu'a 'nynuu 'klumu -yi mu. ⁷⁰ -Ka ɔ nu'a -laa, 'kla 'mnɔ, ɔ wlu'a 'mutizamu ɔ 'bhɪɪkpa -za'a 'bho, 'ka-a ɔ po 'l 'le 'wa wɔn 'mu -benyɪ 'le un 'ye ɪ 'mu-za see. ⁷¹ ɔ na 'kɪ see ɔ-ɔ 'ye-e -amu tu 'kpi -za -mu 'le ɔ 'ke -amu 'kpitice, nyu -yu -see'a 'ybha un 'ke -amu 'yɪri 'mu 'ye, 'le ɔ 'ke u -amu

"kpi -za. ⁷² Ɔ na 'kl see Ɔ ngaze'a 'yri'a 'bɩ-ɩ 'ye-e 'wlu -mu 'le -a'ba 'na 'we gbo 'le ε 'ye 'wlu. Ɔ na 'kl see Ɔ 'ye-e Ɔ -ke -a'ba -ybhɛybhɛtite Ɔ bhla'a 'gwlu 'yi -de -mu. ⁷³⁻⁷⁴ -ε -ke dɩ ɩ -nu-ε'ε -kaa, -Lagɔ'Ɔ 'bhuo-o -zrɛ -nɩ'e -a'ba 'na Ablaamu kwa, -ka Ɔ Ɔ 'ye'a -amu 'le -a' -ba tu'a nyu'a 'geyiε 'mu -za mu, 'le, -bho -a -Ɔ Ɔ Ɔ bɩbɩ, -a 'ke tiwa, ⁷⁵ 'le -a 'ke *li'saa 'le -a 'ke 'yi'srɛɛ 'b- ho Ɔ 'yigbeyi 'le -a'ba tinɛ'ε 'wɩ'a klɛ 'li. ⁷⁶ 'Le -unmɔ -Ɔ 'ma-a -laa 'an 'yu a, un-u 'ye-e -unmu -Lagɔ'Ɔ wlu'a 'mutizayi 'la -mu, -ɛkedɩmaa, -unmɔ 'ye -a'ba -Ɔyi'a nya -Ɔ mu 'le -un 'ke Ɔ 'weze po, ⁷⁷ 'le -un 'ke Ɔ 'nyu 't- mu, -ka Ɔ Ɔ 'ye'a 'wa 'nyinyidɩ'a dɩ 'bho mu 'le un 'ke 'punpuan 'ye 'bho -Lagɔ'Ɔ 'yigbeyi. ⁷⁸⁻⁷⁹ -ɛkedɩmaa, -a' -ba -Lagɔ'Ɔ dɩ -nɩ'Ɔ-Ɔ 'yrili, Ɔ -nɩ'e-e -ka -ƆƆƆ, 'le, Ɔ 'limu'a wɔnnmɔkamɩ, -ka Ɔ nu'a -kuyre ti a, 'ka-a ny -lue Ɔ Ɔ 'ye -amu -ya mu, nyu-u 'mɛ'ε 'bho -Lagɔ'Ɔ 'yig- beyi -u ple'a 'mɛmɛɛ, Ɔ Ɔ 'ye 'wa -pɔkɩ Ɔ Ɔ -ya mu 'le un 'ke 'punpuan 'ye, 'le -a 'ke 'bho wɔnɩpɩɛjɔlu 'yi -nɩ.

⁸⁰ Zakalii'a 'yu 'mno, -ka Ɔ Ɔ 'bhua'a, 'ka-a Ɔ dɩlikpɩɛn 'kpa'a 'kpi. Ɔ 'nɛ-ε 'kwɩ 'yi, nyɔ se Ɔ yibo, 'le, Ɔ -ke ti Ɔ 'ka Ɔ 'bhuo nyu 'yi-Ɔ, ε 'ye nyɩ 'le Ɔ 'ye 'da 'bho *Izrayɛɩkɔmu 'we'a 'yigbeyi.

-Ka *Zezii 'wluwlu'a 'muti, 'kla-a 'ka-a
(Matiee 1:18-25)

2 ε-be *Zaan Batiisu'a 'wluwlun Ɔ 'mne zi'a a, 'Wlomɛ'ε 'bhɩkpayowliklagba un-u 'la'a *Ogusitu a, 'unno 'tmu'o Ɔ -dalbhomu: A mu, a 'tmu 'an 'bh- lɩkpiyowli 'we un 'ke 'wa nyu 'wee zrɛ. ² Nyukpasu -lue un-u 'la'a Kiliniusɩ, -da Ɔ 'du -nɩ'a Silii'a 'bhɩkpayowli, ε-be nyuzrɛ 'mne, 'bho-o un -za -nɩ nɛ 'yi. ³ -Ka Ɔ wlu 'le'ε nyu 'ke -kaa nu'a dɩ a, nyɔ'o nyɔ mu'o Ɔ 'bhɩgwɩ 'mu un 'ke Ɔ 'le -zrɛ -nɩ.

⁴⁵ 'ε dɩ *Izɛɛfu -ke Ɔ 'nyɩ *Malii -ƆƆ'Ɔ 'bho Galileebhɩkpa 'kpi'a -gwɩ 'ma-a Nazalɛtɩ 'mu, 'le un 'ye Zideebhɩkpa 'kpi'a -gwɩ -lue 'ma-a Betɩɛmu mu 'le un 'ke u 'le -zrɛ -nɩ, -ɛkedɩmaa, *Zuifu'a 'bhɩkpay- owliklagba *Daviidu'a 'nayu 'Izɛɛfu 'du'o. ('Le Betɩɛmu 'mno Ɔ, 'le-e Daviidu'a 'bhuo 'wɩ -nɩ'o.) -Gblee, 'Izɛɛfu -ke Ɔ 'nyɩ Malii 'mnu 'ka 'le mu a, un 'bhle-e -nɩgbɩaa.

⁶ Un -nɩ -kaa 'le Betɩɛmu, 'le 'wa -gbagban Ɔ 'ye nyɩ. ⁷ Un 'wɩ-u nyukpasuyu. 'Wa 'mucɩanyu mo'o. -Budu -ke 'li 'lɩkpa-mu-u 'mu'a a, 'bɩ se 'le -nɩ'a dɩ a, Malii -ke 'Izɛɛfu mu'o 'le wɩgwɩn 'li 'muunamu, 'le-e 'wa 'yu 'mno 'wɩ -nɩ'o. Un 'ftɩan 'Ɔ-Ɔ 'yriɛftɩ li, 'le, -titi un-u 'nyɩ'a wli, 'le -gboko 'li, un 'ye Ɔ 'ya 'kpi ti'pɛɛ.

*Bhlabhl'a 'yrilidumu 'ye-e -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi li

⁸ ε-be 'matu -lue 'le 'bhɩkpa 'mne 'kpi a, *bhlabh- lɩ'a 'yrilidumu -ke 'wa *bhlabhl 'we -nɩ'e-e 'le 'kwɩa Ɔ 'le un-u fuo 'nɩ li. ⁹ Un -nɩ'a 'le a, 'le -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi 'ye ti'si 'le un 'ye Ɔ li'ye. Un 'ye Ɔ li a, 'bho 'wa 'troli vɩan-o'o. ɩ-bɩ -vɩavɩ 'mɩ, 'unɩ 'bhɛ'ε -Lagɔ'Ɔ 'nyɩ 'yi. -Sɩnyɩ nu'a -kaa, ε kpun -u'o. ¹⁰ 'Le -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi 'ye u -kaa 'yi'ε: -Sɩanyɩ'a 'lɩha amu

-le, -ɛkedɩmaa, -boliadɩ 'ɩn-ɩ ya'a amu, ε-ε 'ye-e *Izrayɛɩtɩ'a 'bhɩkpa 'bubuaklagba 'yi 'lɩhaa -mu. 'ε dɩ 'nɩ yi'e amu -bodɩ 'muzanamɩ. ¹¹ A -gblee, 'le a'ba 'na *Daviidu 'bhɩgwɩ Betɩɛmu a, ε-be -zɩan 'matu a, nyu'a 'puunyɩ 'wɩ'o a'ba dɩ. -A'ba -Ɔyi, *Lagɔ'Ɔ 'B- hozayi Ɔ 'puun'a nyu, 'unno Ɔ 'du'o. ¹² Ɔ-Ɔ 'yu 'mno Ɔ, Ɔ 'muyibolɛ 'ka-a: -Bho a mu a, 'yu un 'ftɩan'a 'yriɛftɩ li a, 'le un 'pɛ'ε 'le wli'a -titi'a -gboko 'li ti a, 'unno mo'o.

¹³ Ɔ mu'a wlu ti-po mu 'sɛɛ, -Lagɔ gbo'a -dalbhomu -ɩru -ƆƆ-Ɔ yaku 'yi, un yi-o'o 'bho Ɔ 'troli 'le un-u 'b- hɛ'ε -Lagɔ'Ɔ 'nyɩ 'yi, 'le un-u nu'o:

¹⁴ -Lagɔ'Ɔ 'nyɩ 'bhɛ 'yi 'le yaku 'li, 'le, nyunyɩ -ke dɩ -Lagɔ -kma'a, 'wa -pɔkɩ bhɩ 'nɩ 'bhɩkpa 'kpi!

*Bhlabhl'a 'yrilidumu 'mu-o Betɩɛmu

¹⁵ -Lagɔ gbo'a -dalbhomu gwɛ'ε -wluwlu 'yi a, un 'mu-o -Lagɔ gbo le. Un mu'a 'le a, *bhlabhl'a 'yrilidumu 'ye -kaa 'yi'lɩɛ na: -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi -a'ba -Ɔyi -ya'a 'nɩ Ɔ Ɔ, 'unno nu'o na -a'ba 'Puunyɩ 'wɩ-o'o. 'ε dɩ a, -a mu Betɩɛmu -a 'ke Ɔ li'ye. ¹⁶ 'Le un 'ye 'mu-Ɔ, un 'ye 'le -vuka kpa. Un -ka mu a, *Izɛɛfu -ke *Malii -nɩ'e-e 'le wɩgwɩn 'li 'le 'yulre 'pɛ'ε 'le -gboko 'li ti. ¹⁷ Un 'ye'a 'yu 'mno li a, 'le, dɩ 'wee -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi -za'a 'bho Ɔ 'kpi 'mu, un 'ye ɩ 'mu-za. ¹⁸ Nyu un-u zɩ ɩ -bodumu a, wɩn 'mu -u ti. ¹⁹ Malii -mno a, un 'de -ɩ 'le 'wa -pɔkɩ Ɔ Ɔ ti 'tɩ 'le un-u na 'nɩ -ƆƆ ti 'nɩkɩmɩ. ²⁰ U-bu 'bhlabhl'a 'yrilidumu nu'a -kaa, un 'mu-o 'nɩ 'wa *bhlabhl -sie'a le. Dɩ 'wee un 'wɩn'Ɔ'Ɔ 'le un 'ye'a a, -ka -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi 'le'ε ε, 'ka-a ɩ zi'o. 'ε dɩ un-u 'bhɛ'ε -Lagɔ'Ɔ 'nyɩ 'yi tenyɩ.

Un 'duu'o-o 'yulre 'nyɩ

²¹ 'Wɩ -mɛɛɩn zi'a, 'ε 'wɩ -mɛɛtan'a Ɔ, 'yulre'a klɛmukpanamu nyɩ-o'o. 'Bho-o un 'duu -nɩ 'nɩ *Zezii. -Gblee, -da Ɔ 'lotu *Malii -see'a Ɔ -nɩgbɩaa 'bhle ke a, 'bho 'mno, 'bho-o -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi 'tmu -nɩ 'nu Ɔ 'nyɩ see.

*Izɛɛfu-e *Malii -ke *Zezii 'mu-o *-Lagɔ'Ɔ bubɩbhleg- bo 'le Zelizalɛmu

²² 'Yulre 'wɩ'a, Ɔ nu'a 'wɩ'a -gwɩ 'nɩ, 'le *Izɛɛfu 'ye *Malii 'le *-Lagɔ'Ɔ bubɩbhlegbo kpa 'le Zelizalɛmu, *-Lagɔ'Ɔ 'bhuo'a gba Ɔ wlu'a 'mutizayi un-u 'la'a *Moyiizɩ po'a -gbagbanynukpakɩ see un 'ke nu 'le un 'ke *li'saa 'bho -Lagɔ'Ɔ 'yigbeyi, un 'ke ε nu. Un -ke 'wa nyimie nu'a -kaa, un 'luo'o-o *Zezii 'mu, un 'ke Ɔ -Lagɔ 'yi-Ɔ 'le un 'ke Ɔ -Lagɔ -jeyi 'nyɩ Ɔ lɩhu'a dɩ. ²³ -Gblee, -Lagɔ'Ɔ gba-a 'ɩn-ε'ε 'le Ɔ 'nɩgwɩ 'li, 'unne 'ka-a: -Bho nyɩ 'ɩaan nyukpasu 'mu a, Ɔ Ɔ 'nyɩ -Ɔ -Lagɔ -jeyi. Ɔ -no mo'o. ²⁴ Un nyɩ'a Zelizalɛmu, -Lagɔ'Ɔ *sraga Ɔ nu'a 'le Ɔ gba 'li 'nyɩkpakɩ -za'a ('unne 'mo-o 'gbɩn'Ɔ. -Bho nyɩ se 'gbɩn'Ɔ 'bhle, Ɔ Ɔ 'nyɩ-e -kpakɩyreetɩ (nɩ), 'ε dɩ 'Izɛɛfu -ke Malii 'nyɩ'e *-Lagɔ'Ɔ 'sragazayi 'gbɩn'Ɔ Ɔ 'ke ε -za.

²⁵ ε-be -nɩ 'mne ti, nyukpasu -lue-e -nɩ'e 'le Zeliza- lɛmu. Ɔ 'nyɩ 'mo-o Siminyɩ. Ɔ-Ɔ nyukpasu 'mno 's-

rεε'ε-ε "yi. 26 ɔ-ɔ "du-o 'bho -Lago tenyi 'le ɔ-ɔ fuo'o *Izrayelkɔmu'a *Puuny'i'a 'wluwlu'a wɔn. ɔ 'bhle-e *-Lago ɔ Lisaazuzu 'mu. 26 ɔ-ɔ -zuzu 'mna, 'ntn 'tmu ɔ na, *-Lago ɔ 'Bhozayi ɔ-ɔ 'puun'a nyu, -bho ɔ se ɔ "yri 'mu 'ye a, ɔ -see 'mε yi. 27 ɔ-ɔ -Lago ɔ Lisaazuzu 'mna ɔ, 'ntn kpa'a Siminyo ɔ-ɔ -pɔkɔ 'le *-Lago ɔ bubɔbhlegbo -lɔε, 'le ɔ 'ye 'le mu. -Nn -ke ti Zezii'a 'lotu -ke ɔ -tɪta kɔ ɔ -Lago ɔ bubɔbhlegbo a, -ka 'Zuifu'a gba 'lε'ε ɔ dt un 'ke -kaa nu a, un -ke Siminyo 'gbuu'o. 28 -Gblee, Siminyo nu'a -kaa, ɔ 'ye "yulre 'mu"luo, ɔ 'ye ɔ su 'mu ti'gbate 'le ɔ-ɔ po'o -Lago 'sεε, ɔ-ɔ nu'o na: 29-31 'Traamu 'tɔ ɔ, 'an -Kɔyi, -a'a wlu -un -za'a 'mu, 'ε "yri'a 'bɪ 'wlu-o'o. -A'a nyuny'u'a *Puuny'i -a'a "bhuo -ya'a 'nna *Zuifu gbo, 'an "bhuo'a "yri 'ye -o'o. 'E dt, 'ntn 'ma-a -a'a lbhunuyi, -un 'bhεε'o -un 'ke 'tɔ 'ntnu "yiti"tayi 'un 'ke 'le -un gbo le yi. 32 ɔ-ɔ nyuny'u'a 'Puuny'i 'mna, ɔ-ɔ 'ye-e 'kmu 'mu'a nyuny'u'a -dadudu -pɔkɔ ɔ-ɔ -ya -mu 'le un 'ke -ntnu yibo, 'le ε 'ke -a'a 'bhlu kpa Izrayel'a 'nyu "yi'bhεε.

Siminyo -za'a-a -Lago ɔ wlu 'muti

33 -Gblee, dt Siminyo -nu'a -kaa 'bho *Zezii "kpi 'muzanamu a, ɪ -ma'a-a *Zlεεfu -ke *Malii wɔnti, 34-35 'le, un -ke 'wa "yu, ɔ 'ye u "niti-wunna 'le ɔ na: Malii, a-a 'ye-e 'kle 'ye -mu tenyi, -εkedumaa, 'nna *Izrayelbhlu kpa "kpi -Lago ɔ "bhuo-o -za'a 'bho "yu -nna 'le -a 'ke 'mu'gble-ε; -Lago ɔ 'ye-e nyu'a -dadudu dt -kpun -mu 'le ɔ 'ke nyu -lruu dt li-za. "Nyinyidit 'mu'a 'punpuan'a -jolu -Lago 'mna -ya'a -amu, 'ntn 'ye ε nyu -tɔ mu 'le -lruu-u 'ye ɔ 'ɔlεε mu. ɔ dt, "nyinyidit "zize'a 'le nyu -dudu'a -pɔkɔ ɔ-ɔ, ɪ-ɪ 'ye "piemu 'kpa mu.

-Lago ɔ wlu'a 'mutizayi, Anɪ

36 ε-βε ɔ 'mne ti a, -Lago ɔ wlu'a 'mutizanyinaakpu -lue un-u 'la'a Anɪ, 'ntn -nu'e 'le *-Lago ɔ bubɔbhlegbo. Nyukpasu un-u 'la'a Fanuel'a "yu mo'o. Fanuel 'nu-o nyukpasu un-u 'la'a Asel'a -gluuwɔny'i'a nyɔ. U-bu Anɪ 'mna nε-o'o. 'Wa 'bhuabhua'a -nna "yi a, 'wa nyimie un kpa'a, un -ke ɔ 'nu-o -zulu -mεεnɔ 'le ɔ 'ye 'mε. 37 -Dɪgbanyinaakpu un "du'o. Un 'bhle'e 'ɔ-ɔ zulu'a -gwɪ nyie 'yɔ nyie. 'Wa ɔ 'le -Lago ɔ bubɔbhlegbo, -bho koo ti -nu, un -nu'e 'le-ε 'le un-u bubɔbhlegbo 'le un-u po ɔ *wɔn gbo 'le un-u pa'a su 'wɪ -lru 'li.

38 -Da *Zlεεfu -ke *Malii-i ɔ-ɔ 'wa "yu -Lago "yi 'le ɔ bubɔbhlegbo a, Anɪ -ye 'nu 'bho-ε 'le un 'ye 'bho 'kpa 'le un-u po'o -Lago 'sεε, 'le, nyu -yu fuo'a -nna -ke ti -Lago 'ke Zelizalεεmukɔmu zetie, un-u zu 'u "yulre 'mna ɔ-ɔ -bodu 'mu.

39 Lɪ *-Lago ɔ gba "si'a 'nyu, *Zezii'a 'lotu -ke ɔ -tɪta gwɪ 'l "yi a, un -ke ɔ 'mu-o 'wa "bhli Nazalεεtɪ le, 'le Galileebhlu kpa "kpi.

40 -Ka Zezii-i 'bhua'a, 'ka-a ɔ dlɪkpuεn-ε 'kpa'a "kpi, ɔ-ɔ 'nna ɔ-ɔ -Lago ɔ 'gwɪludɪ 'muti 'le -Lago ɔ "nitiwun-nasu -nu 'na "kpi.

*Zezii 'bhle-e -zulu -bue 'yɔ 'nna 'le ɔ 'ye *-Lago ɔ bubɔbhlegbo mu

41 -Ka zun-u "si'a ti a, 'ka-a *Zezii'a 'lotu -ke ɔ -tɪta-a mu'o 'le Zelizalεεmu *Zuifu "we'a gɔkɔlagba un-u 'la'a *Paaku "dunamu. 42 Zezii 'bhle-e -zulu -bue 'yɔ 'nna 'le un -ke ɔ 'ye 'le mu. 43 Gɔ -gwε'ε-ε "yi. *Malii -ke *Zlεεfu -nu'a 'wa "bhli le -munamu, Zezii -mna -sie'e-e Zelizalεεmu; un -see ɪ "gwɪlɪde. 44 Un-u 'kpa-a -nanamu -druma, -kuyre kpun'o 'tɔ, 'wa 'ye ɔ li, 'le un 'ye ɔ tibɔnamu 'kpa 'le 'wa 'lotu'a "nynuu -ke 'wa "yiyi-bomu'a "klumu. 45 Un -see ɔ 'tɔ 'ye a, 'le un 'ye 'le Zelizalεεmu le mu un 'ke ɔ ti'ɔ! 46 Un 'kɔ ɔ ti 'wɪ 'nna, 'bho 'ε tanɔ, un -ye 'nna 'le *-Lago ɔ bubɔbhlegbo. ɔ -nu'e-e 'le 'Zuifu'a gba'a -mna 'klumu, 'le ɔ-ɔ po 'u -lokui 'le ɔ-ɔ dede 'nu ti. 47 -Bho ɔ-ɔ "luo wlu 'mu a, nyu 'wee -yu po ɔ-ɔ -lokui, wɔn 'mu -u ti ɔ-ɔ -naagɪ ɔ 'bhle'a dt.

48 -Gblee, ɔ 'lotu -ke ɔ -tɪta 'ye ɔ ɔ, wɔn 'mu -u ti -lɔε, 'le Malii na: Zezii, leεε -ke dt -un nu'o -klaa'a? 'ln -ke -a'a -tɪta -nu'a -ntnu tibɔnamu a, -pɔkɔ 'mna -amu 'li. 49 'le ɔ na: Leeεε -ke dt a-a 'kɔ ɔ 'ntnu ti'a? -Ka 'un 'ka 'nna 'an -tɪta'a -budu 'li -nu, a -see ɪ "gwɪlɪde 'maae? 50 -Gblee, ɔ wlu 'mne ε, un -see 'le 'ε ɔ-ɔ 'muti'wɔn. 51 ɔ nu'a -kaa, ɔ -ke un 'mu-o Nazalεεtɪ le, 'le ɔ-ɔ "du'o 'bho 'wa wlu. Dt-ɪ zi'a a, Malii -mna 'de -ɪ 'le 'wa -pɔkɔ ɔ-ɔ ti 'un.

52 'le ɔ-ɔ 'bhua'o, ɔ dlɪkpuεn-ε 'kpa'a "kpi, -Lago -kma'a-a ɔ dt 'le 'le kpli-i nu'o nyuny'u tu.

*Zaan Batiisɪ -za'a-a -Lago ɔ wlu 'mu (Matiee 3:1-12; Maaku 1:1-8; 'Zaan 1:19-28)

3 -Da 'Wlomeε'ε 'bhlu kpayowli klagba un-u 'la'a Tibelɪ -kɔ -nu'a 'Wlomeε'ε 'bhlu kpi "we, 'ε -zulu -bue 'yɔ -muunε 'li, 'bho-o 'bhlu kpayowli un-u 'la'a Pɔnɪ *Pilaatɪ -kɔ -nu'e Zidee'a 'bhlu kpa, nyukpasu -lue un-u 'la'a *Elɔkɔdt, 'ntn "du'o Galilee'a nɔ. ɔ 'lotu'a "yu un-u 'la'a Filiipu, 'ntn -nu'e 'le Itulee -ke Trakoniti'a 'bhlu kpa "kpi. Lisaniastɪ -mna ɔ-ɔ -kɔ Abilεεnɪ. 2 Nyu -yu un-u 'la'a Anɪ -ke Kayifu, 'ntn 'mo-o *-Lago ɔ 'sragazamukɪgbi. ε-βε -nna 'mne ti a, 'bho-o -Lago 'tmu -nu'e Zakalii'a "yu *Zaan 'le "musa "kpi ɔ 'ke ɔ wlu nyu -bodu 'mu-za.

3 'ε dt 'Zaan-a ple'e -gwɪε "we-e -nu'a "nigblu un-u 'la'a Zudeεn wɔnli "yiti, 'le ɔ-ɔ po'o weze 'le ɔ-ɔ nu'o na: A yibo a'ba "nyinyidit "yi 'le a 'ke -Lago gbo "bhiti 'le 'un 'ke amu *batizee, "lemnu -Lago ɔ-ɔ 'bhɔ-ɔ a'ba "nyinyidit'a dt. 4 'Zaan'a "kpidɪ -Lago ɔ wlu'a 'mutizayi un-u 'la'a *Ezayii 'cnu'e 'le -Lago ɔ-ɔ "wɔn 'li see, ɔ 'ye na:

Nyɔ -lue-e -nu'e 'le "musa "kpi, 'ntn po'o weze 'le ɔ na: A po a'ba -Kɔyi'a -jolu! -Bho a po ε, a 'srεε nε 'mu! 5 A -ka -dogwi! A wa trɪ -ke -gɔgɔε! A 'srεε -jolu 'mu! -Ye -ke -da stɪkɪ -nu'a, a -zɪ ɪ 'bho 'le a 'ke 'bho 'mu'bhεε! ("Yi Ezayii po'a, 'ε ɔ-ɔ 'ka-a: A'ba -Kɔyi -nu'e-e yinamu. 'E dt a "tayi "nyinyidit -nu'a 'le a'ba -pɔkɔ ɔ-ɔ "yiti, -Lago 'ke ɪ 'le -za 'le ɔ 'ke 'ya dt 'bhɔ!)

Ezayii'a wlu -lue 'mne, 'unne 'ka-a -bhla:

-Bho -Lago 'bho a'ba -poko 'k'z' 'nyinyinidit'a dt a, ⁶ 'le nyunyuy 'wee 'ke yibo -ka k 'puun'a amu.

⁷ 'Zaan po'a -kaa weze a, 'le nyu'a -dadudu-u yi 'k' gbo k 'ke u batizee, 'le k na: "Yrabhabhemu-a! Yrkk nu'o, -Lago k'wankuce k'k 'ye'a nyu "kpi -ya mu, abu ce e wch 'mu'a? ⁸ A'ba kpli-i nu'a, a yibo'o-o a'ba "nyinyinidit 'yi 'bho -Lago k' 'yigbeyi 'le a 'ye 'le k' gbo "bhiti, a -t' n! A'ba nu, a'ba "na 'mo-o 't' *Ablaamu'a dt a, a-a 'ye -Lago k' -zige wch 'mu -ce mu, -le! A -gblee, stkpt-t 'pe'e -laa ti k 'bh'e'o k 'ke t Ablaamu'a "nyinu'u'a "nyinu'u 'mu nu. ⁹ A-bu -yuu, tu nyc 'ke amu 'yi po: Tu -ye -see'a "bhizigt po, e-e 'ye-e -ce -mu 'le e 'ke 'le ne 'mu "vuto-e. A "du a'ba "bhi "yrili! "Gbepa -sue'o see, e 'pe-e 'bho tu 'mne'e kplu "kpi ti 'le e 'ke 'e 's'is'anyt ce. (-Gblee, un 'wch-k' 'yi 'mne'e 'z' 'muti: Un 'ke 'wa "nyinyinidit 'yiyibo 'le un 'ke -Lago gbo "bhiti.)

¹⁰ 'Zaan Batiisu po'a wlu 'mne ti a, 'le un-u dede 'n'k' ti, na: Leele -Lago 'yba'a -a 'ke nu'a? ¹¹ 'Le k na: -y' 'bh-le'a -banu 's'ch, -y' se'a -bana 'bhle, k "nyt k -lue, 'le, -y' 'bhle'a lilile, nyc -y' 'mu-u 'lba'a a, k "nyt k!

¹² Un -ka 'le-e gbu, *lapoozamu 'yi-e batizeenamu -lre'e. -Kaa 'ka-a un dede'e 'Zaan ti: Kbho -abu 'ke -ny-na'a? ¹³ 'Le k 'ye u -kaa 'yi'le: -Bho a mu a, a'ba po lapoo'a m'ni "kpi -le! -Ka a'ba 'bh'lkpyowli ce'e nyu a, un "du 'na! ¹⁴ 'Le "sroja 'ye k -kaa tidede: 'Le -abu 'le'a? Kbho -abu 'ke -ny-na'a? 'Le k na: Abu-a'a -za nyu m'ni kwa 'mu -le -glaka, a'ba kpa nyu bhuhhudt 'yi -le! A "du a'ba "pelem'ni'a "se 'yrili!

¹⁵ -Gblee, nyu-u yi'a a, un de 'ko-o "gwli na *wankult 'ye 'k' 'bho -zi mu 'le un-u popo'o 'gwlutit na 'Zaan 'mo-o *-Lago k' 'Bhozayi -k 'puun'a nyu. ¹⁶ 'Wa 'gwlutipopoe 'mne'e "kpi, 'bho-o k "du'o wlu 'le k 'ye u -kaa 'yi'le: 'lnm k'k, "ni 'mna-a batizee n'e amu. Nyc -lue-e -n'e 'le 'an lemu, k'k yi-o'o. K 'ku-o wch k 'ye 'lnmu -zi. 'ln se 'bh'e 'un 'ke 'k' 'geyikpaankpian'a "bhuo "du. K'k, *-Lago k' Lisaazuzu k'k 'ye amu 'mu -po mu 'le k 'ke amu 'mu 'yi, 'le a'ba "klumu'a nyutokt, -ka ne-ea JFa3 ¹⁶ Ne'e 'yi'a 'z' -lre'e-e 'mo-o, nyu Zezii-i 'ye'a -Lago k' Lisaazuzu 'mu-po mu 'le k 'ke u 'mu 'yi, k'k 'ye-e lbhu -nu -mu 'le 'wa -poko 'z' 'le un 'ke li'saa 'bho -Lago k' 'yigbeyi. ¹⁷ A -gblee, 'yi -ke a'ba tin'e g'g'k'k' 'yiti, 'lnne 'ka-a: Ntkpe k 'bhle'e kwa 'le k 'ke l'a 'y' 'mu bhla. -Yt 'bhle'a le 'li, 'le k 'ke t 'sra 'yaa, 'le, 'ya fl-t 'ye'a 'bho -sie mu a, k 'ke t 'le ne 'mu po. (E-be 'yi 'mne'e 'z' 'ka-a: 'sra 'mo-o -Lago gbo 'le ne "du'o "k'gwle'e.)

¹⁸ 'Zaan -n'l'a *Izraye'el'k'k'mu "dt -lru'a -dadudu 'mu "dunamu a, k'k -z' -u -Lago k' "d'zigt -bodt 'mu. ¹⁹ K' nu'a -kaa, k 'kpa-a Galilee'a 'bh'lkpayowli *El'k'k' dt 'yi, -eked'maa, k 'lotu'a 'yu'a 'nyn' -u 'ma-a Elodiad, k -z' -u -u -li 'le k 'ye "nyinyinidit -lru nu. ²⁰ A 'ye li-k, El'k'k' dt 'm'ni 'yi-e 'k' "nyinyinidit "kpi -lre'e: k 'po-o 'Zaan -jie 'mu.

*'Zaan Batiisu *batizee'e-e *Zezii
(Matiee 3:13-17; Maakt 1:9-11)

²¹ -Nn -ke ti nyu'a -dadudu-u mu'a *'Zaan gbo k 'ke u *batizee, 'bho-o k batizee -n'e *Zezii -lre'e. Zezii gw'e'e batizee 'yi 'le k'k po'o *-Lago wch gbo. 'Bho

-gbaa -lue 'mu, k 'ye-e yaku li, e 'ye wch kati ²² 'le *-Lago k' Lisaazuzu 'ye 'gb'le'e ku 'mu'luo, e 'ye k "kpi ti' 'si, 'le wlu 'ye 'le yaku 'li 'wlu, k 'ye e 'bu'wch 'le e na: -lnm k' mo-o 'an "yu'a 'de -lue -ke dt 'n' -kma'a. 'Le -un 'mu 'un po'o 'an 'bubua'a 'wee.

*Zezii'a 'nabhli
(Matiee 1:1-17)

²³⁻³⁸ E zi'a -kaa a, *Zezii 'nyaa'a-a nyu'a -t'k' 'mu. K 'ka 'k' 'lbhu 'mne wch "du a, k 'bhle-e -kaa zu'n'a -gwlu -lue 'y' -bue. Nyu na 'k' k'k 'mo-o *'Zize'efu'a "yu. K'k 'Zize'efu 'm'ni k, k' "na 'we'a 'nyn' 'ka-a:

-Lago -ya'a *Aada ti. K -y' 'k' ti a, 'le k 'ye Seti 'wlu. Seti 'wlu'o Enosi, Enosi 'wlu'o Kayinaa, Kayinaa 'wlu'o Maleleel, Maleleel 'wlu'o Zaledt, Zaledt 'wlu'o Enokt, Enokt 'wlu'o Matusalaa, Matusalaa 'wlu'o Lamekt, 'le k'k 'ye *Nue 'wlu. Nue 'wlu'o Semu, Semu 'wlu'o Alifasaadi, Alifasaadi 'wlu'o Kayinamu, Kayinamu 'wlu'o Salaa, Salaa 'wlu'o Ebel, Ebel 'wlu'o Falekt, Falekt 'wlu'o Wlagau, Wlagau 'wlu'o Seluukt, Seluukt 'wlu'o Nak'k, Nak'k 'wlu'o Talaa; 'le k'k 'ye *Ablaamu 'wlu. Ablaamu'a "yu 'mo-o *Izaakt, Izaakt'a "yu 'mo-o *Zak'k'k'p, Zak'k'k'p'a "yu 'mo-o *Zidaa, Zidaa'a "yu 'mo-o Falest, Falest'a "yu 'mo-o Es'lm'umu, Es'lm'umu'a "yu 'mo-o Al'nii, Al'nii'a "yu 'mo-o Ad'mint, Ad'mint'a "yu 'mo-o Aminadabu, Aminadabu'a "yu 'mo-o Nas'k, Nas'k'a "yu 'mo-o Salaa, Salaa'a "yu 'mo-o Buazt, Buazt'a "yu 'mo-o Zobed, Zobed'a "yu 'mo-o *Izayii, 'le Izayii 'ye *Daviid 'wlu. Daviid 'wlu'o Nataan, Nataan 'wlu'o Matataa, Matataa 'wlu'o Menaa, Menaa 'wlu'o Melea, Melea 'wlu'o Eliakimu, Eliakimu 'wlu'o Zonamu, Zonamu'a "yu 'mo-o 'Zize'efu, 'Zize'efu'a "yu 'mo-o Zidaa, Zidaa'a "yu 'mo-o Siminyk, Siminyk'k' "yu 'mo-o Levii, Levii'a "yu 'mo-o Mataat, Mataat'a "yu 'mo-o Zolimu, Zolimu'a "yu 'mo-o Eliezel, Eliezel'a "yu 'mo-o Zezii, Zezii'a "yu 'mo-o Elt, Elt'a "yu 'mo-o El'madaan, El'madaan'a "yu 'mo-o Kozamu, Kozamu'a "yu 'mo-o Adii, Adii'a "yu 'mo-o Melki, Melki'a "yu 'mo-o Neli, Neli'a "yu 'mo-o Salatiel, Salatiel'a "yu 'mo-o Zolobabel, Zolobabel'a "yu 'mo-o Wlesaa, Wlesaa'a "yu 'mo-o Zuanaa, Zuanaa'a "yu 'mo-o Zoda; 'le k'k 'ye Zozekt 'wlu. Zozekt 'wlu'o Semeyint, Semeyint 'wlu'o Matatias, Matatias 'wlu'o Maat, Maat 'wlu'o Nagayi, Nagayi 'wlu'o Esuli, Esuli 'wlu'o Naumu, Naumu 'wlu'o Am'k, Am'k 'wlu'o Matatias, Matatias 'wlu'o 'Zize'efu, 'Zize'efu 'wlu'o Zanayi, Zanayi 'wlu'o Melki, Melki 'wlu'o Levii, Levii 'wlu'o Mataat, Mataat 'wlu'o Elit, 'le Elit 'ye 'Zize'efu 'wlu 't'.

*Sataan 'dun-e *Zezii ti.
(Matiee 4:1-11; Maakt 1:12-13)

4 -ln 'ye li-k, *-Lago k' Lisaazuzu "si'a *Zezii "kpi ti a, k 'yi -k' 'mu, 'le k 'ye Zudeen wchli 'wlu, 'le Lisaazuzu 'm'ni 'ye k' -poko "musa "kpi -kpa -n' 'le k 'ye 'le mu. ² 'Wl'a -gwli 's'ch 'li "nyinyinidit'a tiyayi un-u 'la'a *Sataan 'ye k' ti'dun 'le e 'ke k "nyinyinidit wch'po 'bho -Lago k' 'yigbeyi. K -see le wch 'dt t-bu 'w' 'mni 'li, 'le, t zi'a, 'mu nu'a -kaa, e-e 'lbho k'o. ³ -Gblee, "nyinyinidit'a

tiyayi 'yi -k tidnamu 'le ε 'ke -k "nyinyidit wānpō 'bho -Lagwlu 'yigbeyi 'le ε na: -Bho -n 'du -Lagwlu 'yu -ziaka a, -zε sukpu -nεε 'flō 'mu. ⁴ 'Le Zezii na: -Kaa t 'cni-ε'ε -kaa 'le -Lagwlu 'b'li: ε -se lilil'a "sε'ε dī nyunyō -nū -k'k' 'kmu 'mu -ko. Wlu 'wee 'wlu'a 'le -Lagwlu wān 'mu, k 'ke t -lokui pō, k 'ke t 'bho "du, 'ε dī -nū'e ti -lrεε.

⁵ Sataan nu'a -kaa, ε 'luo'o-o Zezii 'mu 'le ε -ke k 'ye 'le yateda -lue mu, 'bho -gbaa -lue 'mu ε 'ye k 'kmu'a 'bhlu'kpi 'wee "yi-tō. ⁶ 'Le ε na: 'Bhlu'kpi -a 'ye'a -laa li a, -nūm 'an-a 'ye 'ya 'bhlu'kpi'a -yowli "we -ke "wliit "nyl mu 'le -a'a 'nynt 'ke mu. 'Ya 'wee, 'n 'bhūo'a lū mo'o. Nyc -y' 'n 'y'bhā'a, 'n 'bhε'ε'o 'n 'ke t k "nyl. ⁷ -Bho -n 'du 'bho 'nūmu 'le -n 'ke 'nūmu 'kolri wānyi glu pō a, 'le -n 'ke 'nūmu bōbō k, 'nūnūnū'a 'wee, t -'du-o -a'a -kōkō. ⁸ 'Le Zezii na: -Kaa t 'cni-ε'ε -kaa 'le -Lagwlu 'b'li: ε -A'a -Kōyi -Lagwlu -nū -lue 'tūn, 'nūnū -n 'ke 'bho 'du 'le -n 'ke k bōbō.

⁹ k pō'a wlu 'mne ti a, 'le Sataan 'ye k 'mu'luo -lrεε, ε -ke k 'ye 'le Zelizεεmu mu, 'le ε -ke k 'ye 'le'a *-Lagwlu bōbōbhlegbō'a -buduklagbā'a "kpi 'ya 'le ε na: -Bho -n 'du -Lagwlu 'yu -ziaka a, 'blu -n 'ke 'le 'z' 'kpa. ¹⁰ -Kaa t 'cni-ε'ε -Lagwlu 'b'li: ε na: -Lagwlu 'ye-e k gbo'a -dalbhōmu -ya -mu, un 'ke -nūmu "yrili"du. ¹¹ 'Le un-u 'ye -nūmu 'san mu -lrεε 'le -a'a -bhε'ε "bhūo -kaa sukpu'ye li-tri. ¹² Zezii na: -Kaa 'ka-a t 'cni-ε'ε -Lagwlu 'li -lrεε: -A'a 'dūn -a'a -Kōyi -Lagwlu ti -le!

¹³ "Nyinyidit'a tiyayi -zi -nū'e-e lū 'wee 'mu, ε 'ye Zezii ti'dūn. ε -sūa 'nō-kō 'yi 'le ε 'ye k kli 'wlu, 'le ε-ε fuo'o -kō -lrεε.

Galileebhlu'kpa "kpi *Zezii "du -nū'e k 'lbu wān.
(Matiee 4:12-17; Maaki 1:14-15)

¹⁴ 'Nō-kō *-Lagwlu 'li Lisaazuzu kpa 'ka Zezii a, k -kō-kō 'le 'mu 'le k 'ye Galilee le mu. -Lagwlu 'li Lisaazuzu'a "bhūo'a wānkue "yi -k 'mu. ε-bε 'bhlu'kpa 'mne "kpi a, k 'nynt -wa'a-a 'le ti. ¹⁵ k nynt'a 'le a, kō-kō 'nūy -Lagwlu 'dizigt 'le 'wa *-Lagwlu'a 'liclaanbidi 'li, 'le, -ka 'k dī -nūmō 'yrili, un-u zū 'l 'mu.

Nazalεεtkōmu -za'a-a *Zezii kwa gbo
(Matiee 13:53-58; Maaki 6:1-6)

¹⁶ -Nō-kō -lue 'li, 'le *Zezii 'ye 'mu-sō, Nazalεεt'a -gwlu -ke 'mu k 'bhεε -nū'a "yi a, k 'ye 'le mu. *Zuifu'a lifzō kō-kō 'mu-o 'wa *-Lagwlu'a 'liclaanbidi 'li "cūcū. k -nū'e-e 'tō Nazalεεt'a dī a, k pā'a 'le 'wa da, 'le k 'ye 'mu-sō, k 'ye -Lagwlu'gū zrε. ¹⁷ -Lagwlu'wlu'a 'mutizayi *Ezayii -nū'a ti -bēnyl, k "bōbō k 'cni'a see, 'le nyc -lue 'ye ε k "nyl. k nū'a -kaa, k kati 'nε-ε "yi, 'le, -da wlu -nεε 'cni-ε'ε, k 'ye 'bho 'ye. -Kaa Ezayii 'lε'ε -kaa 'le 'kō-kō 'li: ¹⁸ 'n 'bhle-e *-Lagwlu 'li Lisaazuzu 'mu. k -za'a 'bho 'nūmu-ε 'n 'ke 'k "dizigt dinnūmu 'tmū. k 'lbu-o 'nūmu 'n 'ke nū'a -dadudu 'geyikpaankwla 'zō -za, 'n 'ke 'lūmū'a "yri kati, 'le, nūy -yū 'wa jekamu-u kla'a nyanū 'mu a, 'n 'ke u "kpitice 'le un 'ke "yi-flō, ¹⁹ 'le, -kō-kō -ke ti -Lagwlu 'ye'a nūy "niti-wunna mu a, 'n 'ke u ε 'tmū.

²⁰ Zezii gwε'ε "yi a, 'le k 'ye "bōbō 'mne "yika, 'le, nyc k -zε 'ε kwa 'mu, k 'ye ε k -jeyi "nyl 'le k 'ye ti-de k 'ke wlu k zrε'ε 'zō -za; -mnu -zipaa! nūy 'wee -nū'a 'le

-Lagwlu'a 'liclaanbudu 'li a, un-u 'yrcō -kō, ²¹ 'le k 'ye 'tō 'bho 'kpa 'le k na: -Zlan'a "bhūo, -da a 'wān -nū'a 'an "bōbō'a zrzεwlu 'b'li, t-bi dī-t 'cni-ε'ε -laa, 'bho-o 'ya 'yri'a 'b'li 'wlu -nū'o. Nyc Ezayii "si'a 'nynt a, 'nūmō mo'o. ²² Nūy 'wee -nū'a 'le -Lagwlu'a 'liclaanbudu 'li, un-u 'za-a Zezii'a "yrilinmōdū 'mu, 'le wān mu 'u ti kō wānūmōwlu k -za'a 'mu'a dī, 'le un-u nū'o na: 'lūnū -naa, k -se -kaa *Zlεεfu'a "yū? ²³ 'Le k 'ye u -kaa "yi'lε: 'n yibō'o-o na a'bā "bhi-i 'ye-e 'nūmu 'traamu "nna -nεε -pō -mu: -Dōtrō, 'pūn -a'a "bhūo. 'Le a-a 'ye -kaa 'nūmu "yi'lε mu -lrεε: Lū'a klε -n nū'a 'le Kapenayimug-wlō 'mu, -a 'wlu -l 'b'li. Nū 'kō-kō -a'a "bhūo'a "bhli t-bi *wānkūl 'mū. ²⁴ 'Le k 'ye 'bho wlu -lrεε "du: -Ziadī 'nū-zā'a amū -bodū 'mu, 'bho -Lagwlu'a 'mutizayi'a "b-hūo'a "bhligwlu 'mu, nūy'a 'lā 'k wlu lε. ²⁵ A -gblee, -da -Lagwlu'a 'mutizayi *Elii -nū'a ti, 'bho -kō-kō 'mne 'li, *Izrayεεl't'a 'bhlu'kpa "kpi'a -dūgbanyūnpakpū -die'e-e "yi. "Ni -see 'zō "too, ε 'nū-o -zūn tan "die, 'le, 'mu-u 'yi'a 'le 'bhlu'kpa 'mne "kpi ti a, ε-ε 'lba'a gbe. ²⁶ ε -nū'a -kaa, -Lagwlu -see 'wa nyc gbo Elii lbu, -bho ε -se -dūgbanyūnpakpū -lue-e -nū'a 'le Saleputaagwlu 'mu 'le Sidōkō "trolli. ²⁷ 'Bho -Lagwlu'a 'mutizayi *Elizee'a -kō-kō "yi a, *lalūlbhamū -die'e-e 'le Izrayεεl'bhlu'kpa "kpi "yi -lrεε, k -see 'wa nyc -lue'a "bhūo "gipo, -bho ε -se Sili-ibhlu'kpa "kpi'a nyc *Naamaa'a "sε.

²⁸ Zezii pō'a wlu 'mne ti a, nūy 'wee -nū'a 'le -Lagwlu'a 'liclaanbudu 'li a, un 'wān'wlu 'mū 'kō-kō, 'cε 'lbu -u'o tenyū, ²⁹ 'le un 'ye 'mu-sō, un 'ye k pūn, un 'ye k 'bho gwlu 'mu -za, 'le, trū -ke "kpi Nazalεεt-gwlu -pō-ε'ε, un -ke k 'ye 'le 'ε "lrugwia mu 'le un 'ke k 'zō "vuto. ³⁰ -Gblee, k nū'a -kaa, k -zi -nū'e-e 'wa 'nyntūmu 'le k 'ye mu.

*Zezii 'puun'o-o nyc -lue-e 'bhle'a "nyinyidit'a -zuzu 'mu
(Maaki 1:21-28)

³¹ *Zezii -kō-kō 'le trū "kpi a, k 'mu-o -gwlu -lue un-u 'lā'a Kapenayimu, 'le Galileebhlu'kpa "kpi. -Bho *Zuifu'a lifzō, k 'mu-o 'le 'wa *-Lagwlu'a 'liclaanbudu 'li 'le kō-kō 'nūy. ³² Nūy-u pō 'kō -lokui a, wān 'mu -u ti 'kō -kō-kō dī. -Bho k -ka tō, k 'wlu 'srε'ε-ε "yi 'le ε -ke wānkue -na'o. ³³ -Gblee, 'le -Lagwlu'a 'liclaanbudu 'mne 'li a, nyukpasu -lue-e 'bhle'a "nyinyidit'a -zuzu 'mu, 'nūnū -nū'e 'le 'wa "klumu. "Nyinyidit'a -zuzu nū'a -kaa, ε "wō-o'o 'le ε na: ³⁴ -Woo! Nazalεεtkōyi Zezii, leedū -a -ke -n 'bhle? -ln yi-o'o -n 'ke -amu ti-za'a? 'n yibō'o-o nyunyō 'kō-kō -n "du'a. -ln 'mo-o -Lagwlu 'yu'a 'dε -lue k -za'a 'bho k lbu'a. ³⁵ 'Le k 'ye "yikmaka -wlu 'le k na: "Nyinyidit'a -zuzu, "mu wān, 'da nyc -kō-kō 'mu! -Gblee, "nyinyidit'a -zuzu 'mne nū'a -kaa, -gbū! ε 'bh-la-a nyc 'mno 'bho 'k -bonyunyū'a "yigbeyi ti 'le ε 'ye k 'mu 'da. ε -see k lε li-za -lrεε. ³⁶ -Gblee, nūy 'wee 'ye'a ε da, -stanyū k pūn -u'o 'le un-u dede'e -dede -kaa ti: Wlu'a yεε 'ka-a'a? kō-kō nyc -kō-kō, k 'wānkue'ε dī, kō-kō 'zi-e "nyinyidit'a -zuzu wān 'le t-l 'du'o 'bho 'k wlu. ³⁷ -A 'ye-e li'a, Zezii'a 'nynt nū'a -kaa, ε -wa'a-a 'le Galilee'a 'bhlu'kpa "kpi ti.

*Zezi 'puun'o-o "gwizimu'a -dadudu
(Matiee 8:14-17; Maaki 1:29-34)

³⁸ *Zezi -sɔ-ki *Lagɔwlu'a 'liclaanbudu 'li a, k 'mu-o nyukpasu -lue un-u 'la'a Simɔkɔ 'bhlibhlegbo. ɔ -ka 'bho-o nyi a, yakal-l 'lbha-a Simɔkɔ 'nyni 'lotu, 'le, nyu-u -nɔ'a 'bho, un 'ye k 'wa dɔ 'tmu. ³⁹ -Gblee, k nu'a -kaa, k 'nyi -u li, k 'ye u "kpi 'yiti"jri, 'le k wlu'a wɔnkue 'mu, k na: Yakal, 'tayi 'ntu -naa 'yiti! 'Le ε 'ye 'bho 'le 'bho -gbaa -lue 'mu un 'ye 'mu-sɔ, un 'ye u lilia "nyl.

⁴⁰ "Jjazɔ -da -kuyre -nɔ'a kpunnamu, nyu 'bhle-e 'wa "gwizimu'a -dadudu 'le un 'ye u Zezi gbo kpa 'le k 'ye u *su "lru tide, un 'ye 'pun 'wee. ⁴¹ U-bu nyu 'mnu'a -dadudu 'bhle-e "nyinyidɔ 'a -zuzu 'mu. -Bho k nu u ti a, -bho u -ka 'da 'le u-l 'kɔ 'le u-l nu'o: -Lagɔkɔ 'yu -lɔ 'du'o. 'Le k-k 'kaa 'nɔ 'mu, k-k nu'o na: A mna wlu! -Ekedɔmaa, u yibo'o-o -ka k 'du'a *Lagɔkɔ 'Bhozayi k 'puun'a nyu.

*Zezi -za'a-a -Lagɔwlu 'mu 'le Zideebhlukpa "kpi
(Maaki 1:35-39)

⁴² Zɔwɔnyɔ a, Zezi -sɔ-ki 'bho-o gwɔl 'mu 'mu 'le k 'ye 'kwɔl 'yi nɛ, 'le nyu 'ye k tibɔnamu mu. Un 'ye k k, un na: -A'a -sɔ -amu gbo, -a'a mu "setida -le! ⁴³ 'Le k na: 'lɔ 'ke "sesigwɛ -lru 'mu mu mo'o 'le 'nɔ 'ke 'le'a nyu -Lagɔkɔ 'dɔzɔgɔ -bodɔ 'mu-za, 'le, -ka k 'ka nyu -kɔ, 'nɔ 'ke u -kaa 'tmu. 'E dɔ 'nɔ 'yi'e kɔ 'kmu 'mu. ⁴⁴ -Gblee, k nu'a -kaa, k -sɔ-ki 'mu-ε 'le k-k ple'e *Zuifu'a 'bhhlukpa "kpi'a *Lagɔwlu'a 'liclaanbidi 'wee 'yiti 'le k-k za'a -Lagɔkɔ wlu 'mu.

*Zezi 'la-a "nizemu k -ke un 'ke -na
(Matiee 4:18-22; Maaki 1:16-20)

5 Zɔ -lue k-zɔ, *Zezi -sɔ-ki 'mu-ε, k 'ye -badaklagba un-u 'la'a Genɔzɛtɔ wɔnli tinanamu mu. 'Le-e nyu'a -dadudu -ye kɔ 'le un-u "tutu'o, 'le, -Lagɔwlu k-zɔ za'a 'muti, un 'ke ε 'kɔwɔkɔ. ² ɔ nu'a -kaa, k 'ye-e 'le 'kɔkɔ 'yi gɔkɔ 'sɔ li. "Nizemu -kɔ 'nɔ a, un 'dre-e 'le 'ya 'limu 'le un-u kɔwɔ 'wa -dadɔ. ³ -Gblee, k nu'a -kaa, k 'kpa-a Simɔkɔ 'li, 'le k 'ye k 'tmu 'le k na: 'lɔmɔ bhade -unmu li, yi -nɔ 'ke gɔkɔ -nɛ po -nɔ 'ke 'nɔmɔ 'kɔka gbo-tɛ. ɔ 'lɛ-ε -kaa, 'le Simɔkɔ -ke k 'ye mu. Un nyi'a 'bho nya ti -sɛ ε, k 'ye gɔkɔ ti-nyna. 'Le-e Zezi -de'e ti 'le k 'ye 'bho 'kpa k-k kɔ nyu.

⁴ ɔ gwɛ'ε -wluwlu 'yi a, 'le k na: Simɔkɔ, -nɔ -ke gɔkɔ -na, -nɔ -ke ε 'ke "nɔ'a -da -tɛ'ε 'mu tinyi, 'le -nɔ -ke -a'a -namu 'ke 'bho a'ba -dadɔ 'vuto, a 'ke zmi kpun. ⁵ 'Le k na: 'An -Kɔyi, -glaaple'a "matu, -a -zi 'nɔ 'mu-ε 'wee, -a -see lɛ'ε -lue komu 'ye, -a sɔ-o'o bhuhuyiti. -lɔmɔ 'lɛ'ε kɔ -kaa'a dɔ a, 'nɔ-lɔ 'ye 'le 'an -dada "vuto mu. ⁶ ɔ po'a wlu ti "sɛε, k -ke k -namu "we "vuto'o-o 'wa -dadɔ 'le -bada 'mɛ kɔ. Zmi 'wa -dadɔ jri'a, 'ya "yidie'ε dɔ, u na u 'ke -dadɔ 'mɔ -cna. ⁷ Un nu'a -kaa, 'wa -namu -lru-u -nɔ'a "setigɔkɔ 'li, un 'laa 'nɔ-u "yi un 'ke yi un 'ke u -kpa. Un yi-o'o 'le un 'ye zmi gɔkɔ 'kɔ 'mɔ "yii; -toope -sie'e 'bho u 'ke "nidu "mna, 'ya zmi'a "yiyia'a dɔ.

⁸ -Gblee, Simɔkɔ *Piɛl 'wɔkɔ dɔ-lɔ zi'a k-zɔ 'muti. Un -sɔ-ki 'nukɔ 'mu 'le k 'ye Zezi 'kolri wɔnyɔ glu po 'le k na: 'An -Kɔyi, 'nɔmɔ 'bhade -unmu li, "nyinyidɔ 'a nyi 'nɔ "du'o; 'nɔmɔ -ke kpi-i se'a "yi'srɛε 'le -mɔmɔ 'ke 'mna linyi! 'E dɔ nyi 'le nya ti. ⁹ -Gblee, -sɔnyɔ nu'a -kaa, ε 'kpun-o Simɔkɔ -ke k -namu, zmi un tri'a "nyinyi wɔ 'mu ti'a dɔ. ¹⁰ ε-be -sɔnyɔ 'mɛ -lɛε, ε 'kpun-o k -namu Zaakɔ -ke *Zaan, -u 'ma-a nyɔ -lue un-u 'la'a Zebedee'a "yreetɔ. 'Le Zezi na: Simɔkɔ, -sɔnyɔ 'a 'lbha -unmu -le! 'Traamu k-zɔ, -ka -a'a -dada jri'a zmi a, 'ka-a un 'ke nyunyɔ jri 'le un 'ke yi un 'ke -Lagɔkɔ nu "du. ¹¹ Simɔkɔ -ke k -namu 'wɔkɔ Zezi'a wlu -nɛε 'mu k, un "luo'o-o 'wa gɔkɔ 'mu, un -kpun 'nɔ-lɔ 'kɔka. 'Bho -gbaa -lue 'mɛ 'mu, un 'sie-e 'wa "nizel'a kɛ 'le un -ke k 'ye mu. 'Bho 'mɔ, 'bho-o un "luo'o k 'bunɛε 'mu 'le un -ke k 'ye -da 'wee mu.

*Zezi 'puun'o-o *lalulibhleyi -lue
(Matiee 8:1-4; Maaki 1:40-45)

¹² l zi'a -kaa, *Zezi -sɔ-ki 'mu-ε k 'ye Galieebhlukpa "kpi'a -gwɔl -lue 'mu mu. ε-be gwɔl 'mɛ 'mu, nyukpasu -lue *lalu -za'a ku, 'bho-o k -yi -nɔ'e Zezi -bodɔ. ɔ 'ye k li a, k 'po k 'kolri wɔnyɔ glu 'le k na: 'An -Kɔyi, 'nɔmɔ bhade -unmu li, 'nɔ yi-o'o -nɔ 'ke 'nɔmɔ 'puun. ¹³ -Gblee, Zezi 'wɔkɔ wlu 'mɛ 'kɔ, 'le k 'ye su sro, k 'ye k li'tu 'le k na: Kɔn, 'nɔ 'wɔkɔ-o'o, 'pun! 'Bho -gbaa -lue 'mɛ 'mu k 'wɛ 'kɔkɔ, ¹⁴ 'le Zezi 'ye k 'tmu 'le k na: Po -lokui! -Bho -nɔ mu a, kɔnyɔ 'wɔkɔ 'ya dɔ kɔ -le! Mu 'le *Lagɔkɔ 'sragazayi gbo, -ka -nɔ -nɔ'a, -nɔ 'ke ε 'na "yi-tɔ, *sraga -ke dɔ *Moyizɔ -za 'ka 'mu a, k 'ke ε -za -a'a dɔ, 'le, -ka -nɔ 'pun'a a, nyu'a kɛ 'ke u yibo. ¹⁵ -Gblee, Zezi -see 'kɔ 'ybha k 'nyɔ 'ke ti-wa. ε -nɔ'a kɔ -kaa, ε -wa'a-a 'le Galieebhlukpa "kpi ti. Nyu'a -dadudu 'wlu-o gwɛ "kpi-ti 'le un-u ye kɔ 'nɔ 'le un 'ke k -lokuipo, 'le, nyu -yu 'bhle'a 'walt 'mu a, k 'ke u 'puun. ¹⁶ U-bu nyu 'mnu'a "yidie'ε dɔ, k-k po'o gwɔl le. 'Bɔ -ke 'mu nyunyɔ se'a -de, 'le-e k-k mu'o 'le k-k po'o *Lagɔkɔ wɔn gbo.

*Zezi 'puun'o-o -klɔkɔyi -lue
(Matiee 9:1-8; Maaki 2:1-12)

¹⁷ 'Wɔ -lru zi'a, Zezi -nɔ nyu -Lagɔwlu -nɔmɔ. *Zuifu'a 'plan un-u 'la'a *Falizien -ke *Lagɔkɔ gbayibomu -lru-u -de'e-e 'bho k 'trolli ti 'le un-u po k -lokui. Un -sɔ-ki Galilee -ke Zidee'a gwɛ'ε -dadudu 'mu. Un -sɔ-ki Zideebhlukpa "kpi'a -gwɔkɔlagba Zelizalɛmu -lɛεke. Zezi 'bhle-e -Lagɔkɔ wɔnkue 'mu 'le k-k 'puun'o "gwizimu. ¹⁸ -Da k -nɔ'a nyu -nɔmɔ a, nyu -lru-u 'bhle-e -klɔkɔyi -lue; k 'pɛ-ε 'bho k 'kpitipɛε "kpi ti 'le un-u yɔ k Zezi. Nyu'a "yidiedɔ, -ka un 'ka -nyna un 'ke k 'le -budu 'li -pa, 'le un 'ke k Zezi "yi-tɔ, un se 'na 'bhle. ¹⁹ -Gblee, un nu'a -kaa, un -ke k 'ya-a 'le -budu "kpi, 'ε -da Zezi -nɔ'a, 'bho-o un cɛ'ε wɔn, 'le un 'ye k "bhlukui gbo -yi -nɔ, un 'ye k 'bho k "yigbeyi ti"sii, 'bho nyu'a gwia 'mu. ²⁰ -Ka nyu 'mnu de k "gwli, k 'ye'a 'na li a, 'le k 'ye -kaa -klɔkɔyi "yi'le: 'lɔn bha, -a'a "nyinyidɔ -gwɛ'ε-ε 'bho -Lagɔkɔ "yigbeyi ti.

²¹ ɔ 'lɛ'ε -kaa a, Falizien -ke -Lagɔkɔ gba'a yibomu 'ye'a ε da-a wlu'o -kaa 'le 'wa -gɔkɔ k-zɔ: 'lɔnɔmɔ -naa,

yy-ke "bhuo k "du'o 'le k-nyini'e -kaa -Lagok 'nyni
 k'ny'k? 'Bho -Lagok 'yigbeyi 'k'ny'k 'bhe'e k 'ke nyc
 "nyinyidit'a d' b'k, -bho e -se -Lagok -lue? ²² Zezii
 -m'ny'k yibo'o-o l' un-u popo'a 'gwloti see, 'le k na:
 Leedi a'ba -naagi -n'le -kaa'a? ²³ 'ln 'bhe'e 'un 'ke amu
 -t' na 'un 'bhe-e w'kue 'le 'un 'ke nyc -bod' nu na:
 -A'a "nyinyidit' -gw'e-e 'bho -Lagok 'yigbeyi ti. -Bho
 'un nu nyc -k' -bod' na: -S' 'mu, 'luo -a'a "kpitipele
 'mu, -un 'ke -na, 'le k 'ke e nu, 'unne 'ke -t' -ka 'un 'bhe-
 le'a w'kue 'le 'un 'ke nyc -bod' nu, na: -A'a "nyinyidit'
 -gw'e-e 'bho -Lagok 'yigbeyi ti. ²⁴ 'ln 'ybha-o'o a 'ke u
 yibo -ka 'unm' *Nyuny'k "Yu 'bhe'a w'kue 'k'ny'k 'bh-
 lukpa "kpi, 'un 'ke nyu'a "nyinyidit'a d' b'k 'bho
 -Lagok 'yigbeyi. k 'le'e -kaa a, 'le k na -kl'klyi -bod':
 -S' 'mu, 'luo -a'a "kpitipele 'mu, -un 'ke -un 'bhli le mu!
²⁵ -Gblee, 'unne -gbaa -lue 'mu, k 'ye 'mu-s, 'bho nyu
 'wee'a "yigbeyi, k 'ye k "kpitipele 'mu"luo, k-ny'k mu'o k
 "bhli le, 'le k 'bhe'e -Lagok 'nyni "yi.
²⁶ Nyu 'ye'a -kaa li "see, w'k, 'ma-a 'wa k'le ti, 'le un-u
 'bhe'e -Lagok 'nyni "yi. U-bu nyu 'mnu a, -s'any' k'p'ny'
 -u'o 'le un-u nu'o na: -A -see -bhla -yee -mne'e letu 'ye
 ke!

*Zezii 'la-a *Levii k-ke k 'ke -na
 (Matiee 9:9-13; Maaki 2:13-17)

²⁷ -kl'klyi mu'a k "bhli le a, *Zezii -m'ny'k -k'ny'k 'mu-e,
 k 'ye 'bho lizi. k -un zinamu, k 'ye-e *lapoozayi -lue un-u
 'la'a *Levii li. k -de'e-e -budu -lue 'li ti; 'bho-o k-ny'k za nu'e
 zikamu m'ny'k "lrumu, 'le Zezii na: Yi 'unmu 'b' un -ke -un
 'ke -na! ²⁸ -ln 'ye li-k, Levii nu'a -kaa, k -k'ny'k 'mu-e. M'ny'k
 k-ny'k 'ye'a k 'bhu 'mu, k -p'ny'k -see 'muzegbe 'ya d, 'le k
 -ke Zezii 'ye mu.

²⁹ Z' -lue z'k, Zezii'a d' Levii "du'o g'k. 'E kamu k 'k'ny'k
 'le k "bhlibhlegbo 'le k 'ye 'le mu. Lapoozamu -ke nyu
 -dudu -lruu -n'le-e 'le -budu 'li 'le un -ke *Zezii'a -namu
 -bhete'e gbo, 'le k -ke un-u li'o. ³⁰ -Gblee, *Falizien -ke
 *-Lagok gba'a yibomu -lruu -g'ny'k -n'le'a 'bho 'ye'a 'na li,
 un 'po-o 'ce 'le un na Zezii'a -namu -bod': Leedi a -ke
 lapoozamu -ke "nyinyidit' a numu -lruu-u li n'le
 -dalue'a? 'Ka se "yirili-nm. ³¹ Zezii 'k'ny'k 'wa wlu 'mne
 'b' k, k 'po-o "nna 'le k na: 'Kpayibhleyi'a 'k'ny'k "gipoyi ti,
 -bho e -se nyc -ke "lru-u 'bhati'a, 'unne "k'ny'k "gipoyi ti.
³² 'E 'k'ny'k -mo-o, nyu-u 'la'a 'wa "bhi kplizigt' a numu,
 'un -see 'k'ny'k 'mu 'wa d' yi. "Nyinyidit' a numu'a
 d' 'un yi'o 'le un 'ke 'wa "nyinyidit' 'yiyibo 'bho -Lagok
 "yigbeyi 'le un 'ke k gbo "bhiti.

*Zezii na nyc k'ny'k bhete k-ke *Zuifu'a n' gbo -le!
 (Matiee 9:14-17; Maaki 2:18-22)

³³ *Zezii gw'e-e -wluwluwa "yi a, 'le u-bu nyu 'mnu 'ye k
 -kaa "yi'le -lree: *Zaan'a -namu-u 'pa-a -k'ny'k -lree 'li -su
 'le un-u po'o *-Lagok w'k gbo. 'Ka 'm'ny'k 'ka-a *Faliz-
 ieen'e nu-u nu'o. Leedi -mnaaa'a -namu'a pa su'a? 'Ka
 se "yirili-nm. ³⁴ Un po'a wlu ti a, 'le Zezii 'ye "yi po 'le k
 na: 'Bho "nyni'k pag'k k'ny'k nyimie-e 'la-a nyu. -Bho k -n'
 'bho 'le, 'gwlu 'bhe'e e 'ke nyu 'mnu li-nyni 'le un 'ke
 -k'ny'k 'sun'a? -Gba, -bho k -n'le 'bho a, 'gwlu -see u li-nyni
 yi, un-u 'ye-e -li -mu 'le 'bubua 'mu. ³⁵ E -n'le'a -kaa 'mu

a, -n'le -lree-e 'ye-e -nyni -mu, 'le nyimie 'm'ny'k 'ke 'wa
 "klumu 'wlu, 'bho-o un-u 'ye -k'ny'k 'sun -n'le mu.
³⁶ Zezii 'po-o "yi -lue -lree 'le k na: Nyc se 'bhe'e k 'ke
 -banasua'a -da -cna'a "yriefotlre "pa -n'le. -Bho e -n'
 -kaa a, "yriefotlre-e -geti-e -banasua, 'le 'e 'b'le 'bhe'e
 'muti. ³⁷ -Gblee, -ka -lue 'm'ny'k k, 'ka-a nyc se 'bhe'e,
 'tokogbalu un "pa -n'le'a -druten, nyc 'ke 'le 'e 'limu
 nm'ny'k po. -Bho e -n'le -kaa a, nm'ny'k -e 'wa-a 'toko 'le
 nm'ny'k -ke 'toko-o nyni'e w'k. ³⁸ 'E d' nyc k-ny'k po'o nm'ny'k
 'le 'tokolre 'li. ³⁹ E -n'le'a -kaa 'mu a, 'le nyc 'ke nm'ny'k
 'na, k zi nm'ny'k a d' 'le k-ny'k nu'o: Nm'ny'k -nm'ny'k w'k.

*Zezii 'bhe-e w'kue 'bho *lifok "kpi
 (Matiee 12:1-8; Maaki 2:23-28)

6 *Zuifu'a lifok, *Zezii -ke k'ny'k -namu -yi -n'le-e 'le
 -k'ny'k 'mu. L'le -ke -k'ny'k g'ny'k un-u 'la'a 'blee, 'ya
 -k'ny'k mo'o. Un -n'le zinamu 'le k -namu-u ce'e 'ya -flei,
 un-u sus'ny'k -kutagwlu ti, 'le un-u li'e 'ya 'y'. ² *Faliz-
 ieen'ny'k 'ye 'u li "see, un dede'e-e Zezii ti, 'le un na:
 -Gbu 'k'ny'k! 'le nyc -see'a -nu yi -a'ba lifok, 'unne -a'a
 -namu-u nu'o, leedi ma'a? ³⁴ 'le k na: "D'le -ze'e 'mu 'le
 -Lagok "k'ny'k 'li, a 'mate n'le-a-a-e? -A'ba "na *Davidi,
 -da 'mu-u 'b' k'ny'k, k -ke k'ny'k -namu, koo un -nyna'a? Un
 pa'a -Lagokbudu 'li, "k'ny'k un -za'a *sraga 'mu, un "ny'k
 -Lagok, -n'le'a 'le -Lagok -budu 'li, 'unne k'ny'k li'o, 'le k 'ye 'b-
 ho -za, k 'ye k'ny'k -namu "ny'k, un 'ye li. L'le "k'ny'k 'm'ny'k, 'le
 -a'ba gba 'li, *-Lagok 'sragazamu'a "se-e 'ke u li. ⁵ 'le k
 'ye u -kaa "yi'le -lree: A 'ye li-k, 'unne *Nyuny'k "Yu,
 'unne 'bhe'e w'kue 'bho lifok k'ny'k 'bhuo "kpi.

*Zezii 'puun'o-o nyc -lue -ke su-u 'me'e
 (Matiee 12:9-14; Maaki 3:1-6)

⁶ *Zuifu'a lifok -lree 'li a, *Zezii 'pa-a 'le *-Lagokwlu'a
 'liclaanbudu -lue 'li, 'le k-ny'k k'ny'k nyu. -Gblee, e-be -budu
 'mne 'li, 'le-e k -ye'e nyc -lue -ke -linasu 'me'e. ⁷ *-Lagok
 gba'a yibomu -ke *Falizien -n'le'a 'le a, un-u 'gbu-o
 Zezii ya 'tun, -bho k 'ke nyc 'm'ny'k 'puun' bho 'wa lifok
 z'k. E -se bhuhuyiti un-u nu -kaa -ko. Un-u k'ny'k ti un
 'ke k d' -k'ny'k, -ekedmaa, un na k-ny'k 'ce-e 'Zuifu'a gba
 'mu. ⁸ -Ka un-u popo'a 'gwloti Zezii -m'ny'k yibo'o-o 'na
 see 'le k 'ye nyc -ke su-u 'me'e 'm'ny'k 'tmu 'le k na: -S'
 'mu, -nyna -daa nyu 'wee'a "yigbeyi ti. 'le k 'ye 'mu-s,
 k 'ye 'bho ti-nyna. ⁹ 'Bho-o Zezii dede -n'le'e Falizien -ke
 -Lagok gba'a yibomu 'mnu ti 'le k na: 'Bho lifok z'k, e
 -nm'ny'k -k'ny'k "yirili nyc 'ke -zege nu-ae, -ale nyc 'ke
 "nyinyidit' nu? E -nm'ny'k -k'ny'k "yirili -lree -a'ba lifok z'k nyc
 'ke nyc 'puun-ae, -ale nyc 'ke nyc "yiti"tayi k 'ke 'me?
¹⁰ Zezii nu'a -kaa, k g'ny'k 'nu-u "k'ny'k 'wee 'le k na
 nyukpasu 'm'ny'k -bod': Sro su! 'le k 'ye e sro, k 'ye 'pun
 -nalo. ¹¹ Zezii gw'e-e "yi a, Falizien -ke -Lagok g'ny'k
 bomu 'ye'a 'e da a, un 'po-o 'ce teny'k 'le un-u dede'e
 -dede ti -ka un 'ka -nyna, 'le un 'ke k'ny'k "nyinyidit' -l-
 rulinu.

*Zezii'a -namu -bue 'k'ny'k k'ny'k
 (Matiee 10:1-4; Maaki 3:13-19)

¹² E-be -k'ny'k 'mne 'li, *Zezii 'ya-a -g'ny'k k'ny'k *-Lagok
 w'k gbo po. k -n'le -Lagok w'ngboponamu, "puu! z'k 'ye k

'le -zu -nu. ¹³ Zv zt'a, 'le k 'ye *k -namu 'la. 'Bho 'wa 'k-lumu k -za'a nyu -bue 'y' k'n, un 'ke k -dalbhomu 'du 'le un 'ke -Lagv k' d'uzigt kpa. U-bu k -dalbhomu 'mnu, 'wa 'nynt 'ka-a: ¹⁴ Simv (Zezii 'duu'a 'nynt k-k 'la'a *'Piell) -ke k 'lotu'a 'yu Andree, Zaak -ke *'Zaan, Filipu -ke Batelemii, ¹⁵ Matiee -ke Tomaa, nyv -lue un-u 'la'a Allfee'a 'yu Zaak-e, Simv (k -'ma-a 'bhlukpa'a 'k'piticzyi) -ke ¹⁶ nyv -lue un-u 'la'a Zaak'a 'yu, Zidaa, un -ke Zidaa Isikaliyoo k -'ye'a -laa Zezii k tu'a nyu -jeyi 'nyl mu.

*Zezii k-tv-k nyu 'le k-k 'puun'o 'gwizimu
(Matiee 4:23-25)

¹⁷ *Zezii 'te'e u-bu *k -namu 'mnu 'mu a, k -ke un 'dre-e -gvkv, un 'ye 'bho 'e 'zv nynti, 'le k 'ye ti-nyna. 'Bho 'mno, 'bho-o *k -namu'a -dadudu -ke nyu -lruu'a 'plan -nt'o. U-bu nyu -lruu'a 'plan 'mne -s-kv-k *'Zuifu'a -gvwv un-u 'la'a Zelizalvemu -ke 'wa 'bhlukpa 'kpi 'le -lruu -sv-k 't'vnniwnli'a -gvwv un-u 'la'a Tiill -ke Sidv 'mu. ¹⁸ Un-u 'yi-e Zezii -lokuiponamu 'le k 'ke u 'wall 'mu -za. Nyu -yu 'bhle'a 'nyinynidl'a -zuzu 'mu, k-k 'puun nu-o'o -lrvv. ¹⁹ Nyu 'wee 'kv-k ti, un 'ke k li'tu, -ekedvmaa, k 'bhle-e wvkvv 'mu. 'Le v 'mu k-k 'puun'o nyu 'wee.

Ngazev -ke tiwv
(Matiee 5:1-12)

²⁰ *Zezii nu'a -kaa, k -gbu'o-o *k -namu ya 'le k na: A-bu dvn-l nu'a a, a 'wa-a ti, -ekedvmaa, -Lagv 'kv-k ti k 'ke amu -kv. ²¹ A-bu -yu 'mu-u 'lbha'a 'traamu a, a 'wa-a ti, -ekedvmaa, v a 'ybha'a, a-a 'ye -v 'ye -mu 'le a 'ke lbho. A-bu -yu -nt'a 'traamu 'vinamu, a 'wa-a ti, -ekedvmaa, a-a 'ye-e 'vsv -mu. ²² 'lnm *'Nyunyv k 'Yu'a -nanaa'a kamu, a-bu -yu nyu-u kla'a nyant 'mu a, -u -ke un vsvv 'yi a, un-u 'jree'a 'le -u -ke 'nynt nynti'a wv, a 'wa-a ti. ²³ -Ka -lue 'mno k, 'ka-a 'wa 'na 'we'a -kv-k 'yi un nu'o -Lagv k wlv'a 'mutizamv. 'E dl, -bho -kaa -bodl -yv amu a, a li 'bubva tenyl, -ekedvmaa, -Lagv-k 'ye-e amu 'nyntbhlev 'lruli-nu -mu 'le yaku 'li. ²⁴ A -gblee, -yeee! Ngazed! A-bu nyu -yu 'ga'a a, a-a 'ye-e 'kle 'ye -mu tenyl, -ekedvmaa, a 'ye-e a'ba -bolia see. ²⁵ -Yeee! Ngazed! A-bu -yu 'bhle'a 'traamu lililv 'wee a, a-a 'ye-e 'kle 'ye -mu tenyl, -ekedvmaa, 'mu-u 'ye-e amu 'lbha -mu. -Yeee! Ngazed! A-bu nyu -yu 'vsvv 'traamu a, a-a 'ye-e 'kle 'ye -mu tenyl, -ekedvmaa, a-a 'ye-e 'zru -mu 'le a 'ke 'vi. ²⁶ -Yeee! Ngazed! A-bu nyu -yu -ke 'dl a'ba -bonyunyu-u za'a, a-a 'ye-e 'kle 'ye -mu tenyl, -ekedvmaa, -ka -lue 'mno 'ka-a 'wa 'na -'we nu'o nyu-u -se'a-a -Lagv k wlv'a 'mutizamuzigv.

Jekamu'a d'kvv
(Matiee 5:38-48; 7:12a)

²⁷ A 'ye li-k, a-bu -yu po'a 'lnmu -lokui, 'ln-l 'vl -l amu 'yiti, a -kma a'ba jekamu'a dl, 'le, nyu-u kla'a amu nyant 'mu a, a nu u 'yrilinmvd 'lruli! ²⁸ Nyu -yu bhla'a amu tu ti, a -wvna nu 'niti, 'le, nyu -yu kla'a amu nyant 'mu a, a 'ke 'wa dl -Lagv libhade. ²⁹ -Bho nyv -po 'le -a'a -loku -lue 'mu 'kpa, -tv kv -a'a -loku -lrvv 'yi k

'ke 'le -po. -Bho nyv -za -lnmu 'muvlayriv li, 'tayi kv 'y-iti k 'ke -a'a -bana 'mu'luo -lrvv. ³⁰ Nyv-k 'ybha'a -lnmu v, -a'a -bhle kv -le, 'le, -bho nyv 'luo -a'a v 'mu, -a'a nu: -Yv v le, -le! ³¹ A -gblee, v a-a 'kv-k ti nyu 'ke amu 'lrulinu a, a nu v a'ba -bonyunyu -bodl! ³² Nyu -yu -kma'a a'ba dl, -bho a -kma 'wa 'svv dl 'le, lee -ke dl a-a fuo'o -Lagv wv a'ba -zvgv'v dl'a? Nyu -yu -ke 'bhi-i 'ma-a 'nyinynikpli'a numu, 'ka 'mno, 'ka-a un-u kma'a nyu -yu -kma'a 'wa dl'a dl. ³³ 'Le, nyu -yu -kma'a a'ba dl, -bho a -ka 'wa 'svv 'yrilinmvd 'lruli-inu 'le, lee -ke dl a-a fuo'o -Lagv wv a'ba -zvgv'v dl'a? -Ka -lue 'mno 'ka-a 'nyinynikpli'a numu-u nu'o. ³⁴ Nyu -yu -ke a 'ka v 'yizivia, -bho a -ka 'wa 'svv v 'nyl 'le, lee -ke dl a-a fuo'o -Lagv wv a'ba -zvgv'v dl'a? -Ka -lue 'mno, 'ka-a 'nyinynikpli'a numu-u 'nyl'e 'wa -bonyunyu v, 'le un-u za 'nv 'v 'mubhev 'kvla. ³⁵ A -gblee, a-bu -yuv a, a -kma a'ba jekamu'a dl! A nu u 'yrilinmvd 'lruli, 'le, a 'ke u v 'nyl a, abu-a'a -fuo 'v levv wv -le! -Ka -Lagv -nt'a 'le yaku 'li-i nu'a a, 'ka-a a-bu 'ma-a k nyu 'ke nu -lrvv. 'E dl k-k 'ye amu 'nyntbhlev 'lruli-nu mu. A -gblee, nyu -yu, -bho -un 'nyl'a v, un-u wa'a -lnmu 'kplv 'yiti -ke 'limu'a wvnynimu, k 'limu -nmv 'nu-u 'kpi wv. ³⁶ A 'ye li-k, -ka a'ba -tuta -Lagv k 'limu -nmv kv wv tenyl a, a 'du 'na 'yrili!

A'ba -tu a'ba -bonyunyu -zige -le!
(Matiee 7:1-5)

³⁷ A -gblee, 'ln-l 'tmuv'o amu-v, a'ba -tu a'ba -bonyunyu -zige -le, 'le -Lagv -kaa amu -zige -tu! A'ba 'sraa a'ba -bonyunyu -jiv -le, 'le -Lagv -kaa amu -jiv 's-raa! A 'bho a'ba -bonyunyu'a 'nyinynidl'a dl 'le -Lagv 'ke a'ba 'nyinynidl'a dl 'bho! ³⁸ A 'nyl a'ba -bonyunyu, 'le -Lagv 'ke amu 'nyl! A'ba -bonyunyu'a 'nyunyv -Lagv-k 'ye ya-gbv mu 'le k 'ke amu 'nyl. A -gblee, -Lagv k 'bhuv'a 'limu'a wvnmv'v dl, -bho k -ka nyv v -v 'nyl a, k -gbv v ya; 'v 'yidiev'v dl nyv v v kwa li 'b-hv. ³⁹ -ln 'ye li-k, Zezii 'po-o 'yi -lue 'le k na: 'Lvji se 'bhv kv 'ke k -bolvyi -kvkv wvny 'bhlev, 'ka -ko? -Bho v se -kaa 'mu-nu a, un -nu 'sv-k 'ga'a 'le-e 'bhie 'li ti. ⁴⁰ A yibo na nyv k 'kv-k 'cvanyi se 'yibh'v kv se k -tvv -zi. -Bho k 'cvan lv 'wee 'le k 'ke v yibo a, k -ke k -tvv 'ke 'mu'bhv mo'o! ⁴¹ Leedl, -bho -a'a 'bhuv nu d'klgv, -a po 'nu 'yriti, 'le, -bho v 'du -a'a -bonyunyv nu ditoope, -a 'tutra'a 'li -un 'ke k -zige -tu'a? 'Ka se 'yrili-nm. ⁴² -lnm 'yri 'kanyl kpun'a tenyl a, -lnm nu'o -un -bonyunyv -za 'kanyl 'yri 'mu'a? -Mv 'sv-k 'bhlev! Nmaze -a'a 'b-huv -tanyl 'le -ln 'ke -a'a -bonyunyv kv nu'a 'bv 'ye.

Tu -ke 'v 'bhuv
(Matiee 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ -ln 'ye li-k, *Zezii 'po-o 'yi -lue -lrvv 'le k na: Tu -ke 'bhi 'mu'a, v se 'bhv v 'ke -kmakmabhv po, 'le, tu -yv -kma'a, v se 'bhv, v 'ke 'mumubhv po. ⁴⁴ 'Le tu'a 'b-huv 'mu, 'le-e a 'ke v yibo -nu. Nyv se 'bhv kv 'ke 'le -kikal'ta 'bhluku ya -vajibhuv -za, 'le nyv se 'bhv kv 'ke 'le nnagbakuo 'mu -nyimievhuv -za. ⁴⁵ Nyvzv'v -za-

dizigi-u wlu'a 'le k' -kpluzegε gbo 'mu; 'le nyc -ke dt -nyini'a 'yrili-i za'a 'nyinyinidt -nt'a 'le k' 'nyinyinipoklu gbo 'mu. A -gblee, lu-u 'yi'a 'le -kpl' z'z, 'unnu nyc-k po'o 'piemu.

-Bidi 'kwn' "kpidl
(Matiee 7:24-27)

⁴⁶ 'Le *Zezii 'ye 'bho 'kpa 'le k' na: Lee -ke dt a-a 'la'a 'unmu wkn 'yiti, -a'ba -Kcyi, -a'ba -Kcyi, 'le a'ba nu'o 'an 'gwludt'a? ⁴⁷ Nyc -cy 'yi'a 'unmu gbo a, -k po'a 'unmu -lokui 'le -k -de'a 'an wlu 'mu ti a, -ka k' nyctu -nt'a, 'kla-a 'ka-a: ⁴⁸ A -gblee, k' nyctu k'k'k' -naaglbhleyi -po -nt'a k' lasoobudu 'bho trl 'kpi. "Ni nu'a -kaa, ε lbha-a'o, 'le "nisul 'ye 'yi; ε -see bhlu, -εkedmaa, 'ε 'kpu -po-ε'ε-ε 'bho trl 'kpi glu. ⁴⁹ ε-be wlu 'un -za'a -laa 'mu, nyc -cy 'w' 'l' k' k' k' -see 'l' 'mu ti-de, k' nyctu k'k'k' -k' -k' se'a -k' -k' 'bhle -k -po -nt'a k' -budu 'bho -b'isududu 'mu. "Ni nu'a -kaa, ε lbha-o'o, 'le "nisul 'ye 'yi. ε -zε'ε -b'isul z'z "sεε, 'bho -gbaa -lue 'mu gbligbligbli! ε bhlu-o'o, 'le ε 'ye wkn-nyini 'wee.

*Zezii 'puun'o-o 'Wlomε'ε "sroja'a -k'lagba'a lbhunuyi
(Matiee 8:5-13)

7 *Zezii 'gwε-ε -wluwlua 'yi 'le k' 'ye Kapenayiimu mu. ² 'Wlomε'ε "sroja'a -k'lagba'a lbhunuyi -ke dt k' -kma'a, 'bho 'm'm, 'bho-o k' -nt'o. "Lru-u 'bhati 'k' k' k' -za-a 'bho 'nynt 'yi 'le k' k' f'o. ³ "Sroja'a -k'lagba 'm-nk nu'a -kaa, k' w'k'k' Zezii'a "dt 'k' 'le k' na *Zuifu'a nyuklgtl -bodt: A mu, a 'tmu Zezii k' ke yi k' ke 'an lbhunuyi 'puun! ⁴ k' 'le'ε -kaa, 'le un 'ye mu. Un nyini k' li a, un 'bhade 'k' k' li k'k'k'k' 'le un-u nu'o, na: k' -k' "sroja'a -k'lagba -k'k'k'k' nykzεε mo'o. Le k' 'ybha'a -unmu a, "nyl k' ε! ⁵ k' -kma'a-a -a'ba 'bhlu'kpa'a dt, 'le k' 'sana 'mu a, -a'ba *Lagwlu'a 'liclaanbudu 'ye -po-ε.

⁶ -Gblee, Zezii nu'a -kaa, k' -ke un 'kpa-a -jeyi. Un nyini'a 'bho "sroja'a -k'lagba 'm'k'k' -budu "trolli ti a, k' 'lbho-o k' bhatsk 'le Zezii gbo. Wlu k' "du 'u 'yi, 'unne 'ka-a: 'An -Kcyi, -a'a -sua -nt -a'a "bhuo -le bhuhuyiti! Leε 'un "du'o 'le -m'k'k'k' 'ke 'le 'an -budu 'li pa'a? ⁷ 'ln -gbu'o-o 'un "bhuo ya: 'ε dt 'un -see -un gbo yi. -Bho -un -za wlu'kpa'nt 'mu a, 'an lbhunuyi-i 'ye-e 'pun -mu. ⁸ 'M-na-a 'mo-o nyu'a 'w'k'k'k' 'le "sroja -lruu -nt'e 'an "lru z'z. -Bho 'un nu -cy-k mu!, k' -k' mu-o'o, 'le, -bho 'un nu -cy-k'k'k' yi!, k' -k' yi-o'o. -Bho 'un nu: 'An lbhunuyi, nu 'un-neεnε!, k' -k' nu -ε'o.

⁹ -Gblee, Zezii 'w'k'k' wlu 'm'ne 'k' k' -gbu 'k' ya, k' 'lu-o "lru 'yi, k' 'ye "yiti"bhiti, 'le nyu'a -dadudu-u na 'k' k' kli, k' 'ye u -kaa "yi'le: -Waaa! 'ln-l 'tmu'o amu-ε, 'k'k' *Izrayεl'bhlu'kpa "kpi 'un -see -bhla "gwlideε -yε'ε'ε lε-tu 'ye ke!

¹⁰ Nyu "sroja'a -k'lagba lbho'a a, un nu'a -kaa, un 'yi-e "bhlegbo le. Un -ka yi a, k' lbhunuyi 'pun-o'o.

*Zezii -za'a-a -d'igbanynaakpu -lue'a "yu 'menynk' 'mu

¹¹ l zi'a -kaa, 'ε z'z z'z a a, *Zezii -k'k'k' -k' Kapenayiimu, k' 'ye -gw'k' -lue un-u 'la'a Nayiimu mu. *k' -namu -ke nyu -lruu'a -dadudu 'kpc -k' 'le -jeyi. ¹² -Da k' -nt'a gw'k'k' -g-

bewkn "yi tinyinamu a, nyu 'bhle-e "ku -lue, un-u 'kpe -ε 'le zokogwlii 'mu. (-D'igbanynaakpu -lue'a 'yu'a 'de -lue mo'o.) 'Bho gw'k' 'm'ne 'mu'a nyu'a -dadudu -ke un-u na'o. ¹³ Zezii nu'a -kaa, k' 'ye-e -d'igbanynaakpu 'mnu li, 'le 'wa ngaze 'ye k' 'lbha, 'le k' na: A 'bh' "vidi! ¹⁴ k' nu'a -kaa, rarl -ke 'mu "ku 'pe'ε ti, k' nyini -ε li 'le k' 'ye ε li'tu. 'ε dt nyu-u 'bhle'a -gbati -nyna'a ti, 'le k' na: 'An 'lotu'a "yu, 'un-l 'tmu'o -unmu-ε, -s' 'mu! ¹⁵ k' -k' nyukpasudraa 'm'm nu'a -kaa, k' -k'k'k' 'mu-ε 'le k' -k' wlu'o wkn. 'Le Zezii na k' 'lotu -bodt: A'ba "yu -k' 'mu-k, 'unnu 'ka-a! ¹⁶ Nyu 'wee 'ye'a 'ε da, -stanyl k'p'nt -u'o. 'le un-u 'bhε'ε -Lag'k' 'nynt 'yi, un-u nu'o na: -Lag'wlu'a 'mutizayiklagba 'daa'a-a 'k'k' a'ba "klumu'a! 'Le un-u 'le'ε -kaa -l'εε: -Lag'yi-o'o k' 'ke k' 'bhlu'kpa -kpa! ¹⁷ -Gblee, *w'k'k' Zezii nu'a z'z 'm'ne 'li'a dt, 'le *Zuifu'a 'bhlu'kpa -ke -yl -nt'a 'bho 'ε "trolli, k' 'nynt -wa'a 'le 'ya "kpi ti.

*Zaan Batiis'a lbhomu
(Matiee 11:2-19)

¹⁸ Dt'a kle zi'a, *Zaan Batiis't'a -namu 'tmu 'k'k' -k' 'ya 'wee; 'le 'Zaan 'ye 'wa "klumu nyu 'k'k' 'la, ¹⁹ k' 'ye u 'le *Zezii gbo lbho un 'ke k' -kaa tidede: *Lag'k' 'Bhozayi -k' 'puun'a nyu, -k' -ke dt -Lag'k' wlu'a 'mutizamu 'cni'a see k' -k' 'ye'a -yi mu, -a -nt'a w'k'k'fuonamu, 'unnu -un "du'a? -Ale -a 'ke k' -bhla w'k'k' -fu'o ma'a? ²⁰ -Gblee, un mu'a, un nyini k' li a, 'le un 'ye k' -kaa "yi'le: 'Zaan na 'nu ε -a yi -a 'ke -unmu tidede: -Lag'k' 'Bhozayi -k' 'puun'a nyu, -k' -ke dt -Lag'k' wlu'a 'mutizamu 'cni'a see k' -k' 'ye'a -yi mu, -a -nt'a w'k'k'fuonamu, 'unnu -un "du'a? ²¹ ε-be -k'k' 'm'ne ti, Zezii-i 'puun-o nyu'a -dadudu-u 'bhle'a 'w'k' 'mu. k' -k' 'puun-o "gwizimu -l'εε, k' -k' nu-o nyutoklu "nyinyinidt'a -zuzu 'mu ti, 'le k' -k' 'puun'o "k'k'k'k'.

²² -Gblee, -ka k' 'le'ε 'Zaan'a lbhomu "yi, 'kla-a 'ka-a: -Bho a mu, li a 'ye'a li -ke li a 'w'k'k' k' k' k' k', a 'tmu nt 'Zaan: "L'k'k'k' 'ye-e ti, topomu-u na-o'o k'pleyikpleyi, *lalulibhlemu 'pun-o'o, "sumu-u w'k'k'k' ti, 'mεmu-u 's'k'k' 'menynk' 'mu, dunnumu-u w'k'k'k' -Lag'k' "dizigi 'k'k'. ²³ Nyc-k -see'a 'an "gwlideε -kpl' "yi -za, k' 'wa-a ti.

²⁴ -ln 'ye li-k, 'Zaan'a lbhomu nu'a -kaa, un mu-o'o le. Un -nt munamu, Zezii 'ye 'bho 'kpa 'le k' -k' za'a 'Zaan "kpi'a dt nyu -bodt 'mu, k' nu'o, na: Lbheedt a mu'o 'le "musa "kpi'a? "Yripleyi a mu'o 'yenamua'a? -Gba. ²⁵ Nyc -lue-e -pa'a "yrilinm'k'banl 'mu, 'unnu a mu'o 'yenamua'a? A-a 'ye-e li'a, nyu -yu 'bhle'a li 'wee -ke "yrilinm'k'banl 'mu, -m'nuu -nt'e-e 'le 'bh'k' -denamu.

²⁶ -Lag'k' wlu'a 'mutizayi a mu'o 'yenamua'a? Kun, 'un-l 'tmu'o amu-ε, k'k' 'bhε-ε "yi tenyl, k' 'ye -Lag'k' wlu'a 'mutizamu -lruu -zi. ²⁷ -Gblee, 'Zaan 'mo-o nyc -cy -ke dt -Lag'k' -zi -nt'a k' wlu'a 'mutizayi 'mu 'le k' 'ye'a na:

'An wlu'kpayi 'un-l lbho'o 'le -a'a nya, 'le k' 'ke -a'a -jolu po, 'le wlu k' -k' 'ye'a 'mu-za mu, ε 'ke nyunyu'a -kpl' z'z nmaze,

'unnu mo'o. ²⁸ -Gblee, Zezii 'kpa-a 'bho le 'le k' na: 'ln-l 'tmu'o amu-ε, -ε -s'k'k' -tanylunyunyu'a "kpi, ε -yε'ε 'Zaan, nyc-k'ka "yi'bhε -k' k'k' -zi, k' nyunyu se -nt. 'Bho 'ε lemυ, nyu -Lag'k' 'ye'a -k'k' mu, 'le 'wa "klumu'a nyc 'wa 'la'a lε, k' 'bhε-ε "yi, k' 'ye 'Zaan -zi.

²⁹ Zezii -n'l'a wlu 'mne 'muzanamu, *'Zuifu'a -dadudu -ke 'wa nyu -lruu-u za'a lapoo 'po -k -lokui. 'Wa "bhi yi-bo'o-o -ka -Lago 'sræ'ε 'yi 'le 'Zaan 'ye u *batizee.

³⁰ -ln 'ye li-כ, ε -n'l'a -kaa 'mu a, *Falizien -ke *-Lago'כ gbayibomu -see -Lago'כ 'gwluđi nu, un -see 'wəh 'Zaan 'ke u batizee.

³¹ 'Le Zezii na -lræ: Yכ 'un 'ke 'traamonyu "yi po'a? Yכ -ke un 'ke "yitigug'כ? ³² A -gblee, un ככככ -כ "yreetkəni-i cæ'ε -pligbele lε"o lε'ε kpun'a 'gwlu 'le 'wa bhuhbladu 'mu -u "wuw'כ "l'ruli: A bhle'a 'traamu -Aluku, a-bee -see lete! 'le un-u nu'o "bhalræke: -Gwlan li'a -a'ba -כככ, a-bee -see yi 'le a 'ke -kple'a? ³³ A -gblee, 'Zaan Batiisi yi'a 'ככ 'kmu 'mu a, l -lru nyu-u li'a, 'כ li l, 'כ 'na nmc, 'le a-a nu'o: כ 'bhle-e "nyinyinid'a -zuzu 'mu! ³⁴ 'Le 'lunmc *Nyuny'כ "Yu -mnc 'ye yi, 'le 'un-l li'e lililε, 'un-l 'na'a nmc nyu 'wee'a ka 'le a-a nu'o: -Woo! A-a 'ye-e liliyi -ke nmc 'nayi 'mnc li'a! כ -ke *lapoozam -ke "nyinyinikpli'a numu -lruu 'po-o bha! ³⁵ l -n'l'a -kaa, nyu -yu 'wəh'כ -Lago'כ -naagl, 'un -ke 'Zaan -n'l 'כככ "yisræekli 'mu, 'le-e un yibo 'ne "yi.

*Zezii 'mu-o *Falizien Simכככ -budu 'li

³⁶ Zכ -lue 'zכ, *Falizien -lue 'la-a *Zezii 'le 'כ "bhlibh-legbo כ -ke 'ke li. כ nu'a -kaa, כ 'mu-o כ-כ nyukpasu 'mnc "bhlibhlegbo 'le un-u li'o. ³⁷ 'Nynaakpu -lue-e -n'l'e 'bho Falizien 'mnc 'kwl' mu. 'Wa 'nyu -nyini'e-e wəh "wle'ε dt. Nyu 'tmu nu-o-o -ka Zezii mu'a 'le Falizien 'mnc gbo linamu. -Gblee, 'nynaakpu 'mnu nu'a -kaa, 'cna-a po'a ngnezεε 'le -ε -ke 'pelu -kmu'a 'yi, un "luo'o-o 'ε kpana -lue 'mu 'le un -ke ε 'ye Zezii gbo mu. Sukpu un-u 'la'a *alubaat, 'ε kpana mo'o. ³⁸ Un nyu 'li, 'le un 'ye 'le 'כ bh' gbo mu, un 'ye 'bho 'kpa un-u 'vi'o. 'Wa "mi pıpe'ε-ε 'כ bh. -ln 'ye li-כ, u-bu 'nynaakpu 'mnu "luo'o-o 'wa "numn 'mu 'le un 'ye 'כ bh li'sra; 'le un 'ke 'כ 'bho 'du'a dt, un nu'a -kaa, un -gble 'כ-כ bh' gbo 'le un 'ye l 'cna "lru 'wla.

³⁹ Falizien 'כ liliđi 'ye'a 'na li a, ε -see כ 'tu nu 'le כ-כ 'kabha'o, כ-כ nu'o, na: כ-כ nyu -ככ, -bho כ "du 'kl -Lago'כ wlu'a 'mutizayi -ziaka, 'nynaakpu -n'l 'כ -laa litu-namu, כ yibo nu 'kl "yi'כ "se! 'Nynaakpu -ke 'nyu -nyu'a wəh "wle'ε dt! ⁴⁰ -Gblee, 'le Zezii 'ye 'tכ wlu 'mu "luo 'le כ na: Simככ! 'ln 'bhle-e dt -lue 'un 'ke -unmu 'tmu. 'Le כ na: 'An -Tyi, -za 'mu. ⁴¹ 'Le כ 'ye 'yi po 'le כ na: Nyu 'ככ 'kpun-o nyu -lue'a mnc. U-bu nyu 'mnu, 'wa -lue 'kpun-o netemnc'a "du'a -gwlu -lue "dui -muu, -ככ 'kpun-o netemnc'a "dui 'ככ -gwlu -bue. ⁴² Un -n'l 'ככ, 'wa -za 'כ kpa'a dt, כ nu'a -kaa, כ 'bh'כ-כ wəh'כ dt. U-bu nyu 'ככ 'mnu'a "klumu 'le, ככ 'ke 'כ dt -kma teny'l'a?

⁴³ 'Le Simככ na: 'ln popo'a 'gwluđi a, nyu-כ 'bhle'a 'כ mnc -dudu 'le כ 'ye'a 'ya dt 'bh'כ, 'unmc mo'o. 'Le Zezii 'ye כ -kaa "yi'lε: Kln, dıziđi -un -za'a 'mu! ⁴⁴ -Gblee, Zezii nu'a -kaa, כ "bhiti'e-e 'le 'nynaakpu gbo 'le כ na Simככ -bodı: -ln 'ye 'nynaakpu -naa li-כ? 'ln yi'a -unmu "bhli a, -un -see 'an 'lukpu kpun -gli, -εkedumaa, -un -see 'unmu "ni "nyu 'un 'ke bh' liwכ. U-bu 'nynaakpu -yuu, 'wa "mi un wəh -n'l'e 'an bh' li, 'le un 'ye l 'wa "numn li'sra

-n'l. ⁴⁵ 'ln yi'a -unmu "bhli a, -un -see 'unmu -gble, 'ny-naakpu -naa, 'unnu -n'l'e 'an bh' -gblenamı "kwmukwmu. ⁴⁶ -ln -see 'unmu 'cna "lru 'wla, 'cna -ke 'pelu -kmu'a "yi a, 'unnu 'wle 'ε 'an bh' "lru. ⁴⁷ -ln 'ye li-כ, 'ε dt 'un-l 'tmu'o -unmu na, un -kma'a-a 'an dt teny, 'unne ככ na, 'wa "yidienyinyidı un nu'a 'bho -Lago'כ "yigbeyi a, כ 'bh'כ-כ 'ya dt. Nyu -yu -ke "nyinyinidı se'a "yi-die, -bho -Lago 'bh'כ 'ya dt, כ nyutu'a -kma -Lago 'mnc כ dt teny.

⁴⁸ 'Le Zezii na 'nynaakpu -bodı: A'ba "nyinyinidı -gwε'ε-ε 'bho -Lago'כ "yigbeyi ti. ⁴⁹ -Gblee, nyu -yu -ke כ -n'l'a linamu, -ka 'ka-a un-u popo'o 'gwluđi: 'lunmc ככככ -naa, ככ -ke "bhuo כ "du'o 'le כככ 'bh'כ 'nyu'כ "nyinyinid'a dt'a! ⁵⁰ -ln 'ye li-כ, 'le כ 'ye -kaa 'nynaakpu 'mnu "yi'lε: A'ba 'an "gwlıde'ε dt a 'pun'o 'bho -Lago'כ "yigbeyi. A -za -pכ ti, a 'ke mu!

'Nynukpakpi -yu kpa'a *Zezii -jeyi

8 l zi'a -kaa a, *Zezii -ככ 'mu-ε 'le כ-כ ple'e Galileebhluđpa "kpi'a gwle "yiti. l-bı gwle 'mnu 'mu כ-כ za n'l'e -Lago'כ nyu'a -ככככ "dızıđi 'mu. *כ -namu -bue 'yu 'ככ ² -ke 'nynukpakpıtכ -yu כ 'puun'a-e, 'le כ nu'a "nyinyinid'a -zuzu 'mu ti-e, 'unnu kp'כ -jeyi. U-bu 'nynukpakpi 'mnu'a 'nyu 'ka-a: *Malii "nyinyinid'a -zuzu'a -dadudu 'wlu'a 'mu, (un-u 'la'a Madalaa'a Malii)-e, ³ *Elככ'a -budu 'li'a lbhunumu'a -klagba Kuza'a 'nyu 'Zaan-e, Sizan, un -ke 'wa -dadudu -lruu-u 'kpa-a Zezii -ke 'כ -namu 'le 'wa -כככ 'mu.

'Bhluđpa'a 'digbi nyi'ε 'yi
(Matiee 13:1-9; Maaki 4:1-9)

⁴ -ln 'ye li-כ, nyu -ככ-כ gwł'כ gwł 'mu 'le un 'ye *Zezii -bodı yi. U-bu nyu 'mnu 'gbu'o-o "lru 'bho 'כ "trolı'a dt, כ po'o 'yi -nε 'le כ na:

⁵ A po -lokui, nyu -lue -ככ 'mu-ε, כ 'ye 'כ gle -klu-namu mu. כ -n'l'a 'le gle 'mu lı -gbanamu, 'ya 'y'כ 'kpa-a 'bho -jolukpa 'yi, nyu 'ye l 'kpi -na 'le nıki 'ye l li. ⁶ 'Le 'ya 'y'כ 'kpa'a 'bho kpıan "kpi'a -da -ke 'bh-lukpa se'a 'muku. l nu'a -kaa, l mε-o'o. 'Yru fan'a a, l sin-o'o, -εkedumaa, 'bhluđpa 'ye-ε 'muti. ⁷ 'Le -lru 'ye nnagbakuo'a -gbđı'a 'bhluđpa 'mu 'kpa. l-bı "wi 'mnu mε'ε ε, l -po'o-o 'ya -ככ -popo "lru. 'ε dt l nesrε'o 'le l -see 'yu po. ⁸ 'Y'כ -lru nu'a -kaa, l 'kpa-a 'bhluđpazεε 'mu; l mε-o'o. 'Ya gl-l 'bhle'a -nıgblu wa'a a, -lue 'po-o 'y'כ -gwł -muu. Zezii gwε'ε -wluwluu "yi 'le כ na: -Bho a 'כ ti a 'ke l 'muti'wəh כ, a popo 'gwluđi -ziaka!

Lee -ke dt *Zezii po'o 'yi'a?
(Matiee 13:10-17; Maaki 4:10-12)

⁹ -Gblee, *Zezii gwε'ε -wluwluu "yi, 'le *כ -namu na: Zezii, zıza "yi -un po'a -laa gb! ¹⁰ 'Le כ na: A-bu -yuu, -Lago'כ nyu'a -ככככ dt כ "zize'a nyu -lruu "yrili, כ zıza 'n-l gbo כ 'ye amu -כ; 'ε dt a-a 'ye "yi 'mnu 'muti'wəh mu. -Ye 'ma-a nyu "we -yu 'naa, un-u 'po -l -lokui 'le 'wa 'wun l 'muti; 'wa "kpidı -Lago'כ wlu'a 'mutizayi,

*Ezayii 'cnt'a see 'le -Lagɔ ʔɔɔɔ 'li, 'lɔnɛ 'ka-a: -Lagɔ na:

U-bu nyu 'mnu, -bho koo un -gbu 'lɔnmu ya, 'wa -pɔɔɔ ʔɔɔ -see 'lɔnmu 'yɔɔɔ-gwɛ yi. -Bho koo un po 'lɔnmu -lokui, un -see 'an wlu 'muti'wɔɔɔ yi.

*Zezii zɔɔa'a-a 'bhlukpa'a 'digbi nyie'ɛ 'yi gbo
(Matiee 13:18-23; Maaki 4:13-20)

¹¹ *Zezii po'a wlu 'mɛɛ ti a, 'le ʔ na: Lɔgbayi'a 'yi'a ʔɔɔ 'ka-a: Lɔ'a ʔɔɔ -kɔɔ -mo-o -Lagɔ ʔɔɔ wlu. ¹² Nyutɔɔɔ ʔɔɔ ʔɔɔ -jɔɔɔɔɔɔɔɔ 'bhlukpa, -da lɔ'a ʔɔɔ 'kpa'a 'le nɔɔɔ 'ye'a yi, ɔ 'ye' ɔ li. 'Ka 'mɔɔ ʔ, 'ka-a, -bho nyutɔɔɔ 'wɔɔ -Lagɔ ʔɔɔ wlu ʔɔɔ ʔ, 'le 'nyinyinidɔ'a tiyayi *Sataa-a yi'o, ɛ-ɛ zɛ 'ɛ 'le 'wa -pɔɔɔ ʔɔɔ 'le un-u 'mate'e ɛ-be wlu 'mɛɛ, un -kaa -Lagɔ ʔɔɔ wlu 'wɔɔ 'le un -kaa 'pɔɔ 'bho ʔ 'yi'igbeyi.

¹³ Nyutɔɔɔ ʔɔɔ ʔɔɔ kɔɔɔɔ 'kpi'a -da -ke 'bhlukpa se'a 'muku. -Ka -lue 'mɔɔ ʔ, 'ka-a un -nɔ'o. -Da un 'wɔɔ -nɔ'a -Lagɔ wlu ʔɔɔ -nalo, un-u kɔɔɔ -ɛ'o 'le 'bubua 'mu! 'Wa -de nɛ -pɔɔɔ ti -ziaka; un-u 'kɔɔɔ -ɛ ti -daa. -Bho 'nyinyinidɔ'a tiyayi Sataa 'dɔn u ti ɛ 'ke u 'nyinyinidɔ' wɔɔɔɔ 'bho -Lagɔ ʔɔɔ 'yi'igbeyi, 'wa 'gwɔɔɔɔ-ɛ 'tii-o'o.

¹⁴ Nyu -lɔɔ-u ʔɔɔ ʔɔɔ 'wigbakuo'a 'bhlukpa. -Bho un 'wɔɔ -Lagɔ wlu ʔɔɔ ʔ, 'kɔɔ 'kɔɔ 'mu'a 'wɔɔɔ-e, 'tɔɔɔ -ke 'gwɔɔɔɔɔɔ-ɛ 'su-o 'wa -pɔɔɔ 'yi 'le un-u 'mate nɛ'o. 'ɛ dɔ un se 'bɔɔɔ un 'ke ɛ 'bho 'du 'le un 'ke kpli 'yizizia -ziaka. ¹⁵ Nyu -yu -nɔ'a 'bho ʔɔɔ ʔɔɔ 'bhluk-pazɛɛ. -Bho u-bu nyu 'mɔɔ 'wɔɔ -Lagɔ wlu ʔɔɔ ʔ, un-u 'kɔɔɔ -ɛ ti -gli, un-u 'ku-o 'gwɔɔ, 'le, -ka ɛ 'lɛ'ɛ ɛ, un-u nu'o -kaa.

*Zezii 'po-o 'napɛ 'kpi'a 'yi
(Maaki 4:21-25)

¹⁶ *Zezii 'gwɛ-ɛ -antanyiyi'a gbɔɔɔɔ 'yi. ʔ nu'a -kaa, ʔ 'po-o 'yi -lɔɔɔ 'le ʔ na: -Bho nɔɔ ɔɔ 'napɛ 'yi, nɔɔ-ʔ 'jrii 'nɛ-ɛ -solu 'yiti-ae, -ale nɔɔ-ʔ 'du -ɛ -gbagbu ʔɔɔ? -Gba! Nyɔɔ nu ɛ -kaa. Nyɔɔ-ʔ 'de -ɛ -da -tɛ'ɛ ya ti 'le nyu-u pa'a 'le -budu 'li, un-u 'ye'e ti. ¹⁷ 'Ka 'mɔɔ ʔ, 'ka-a, wlu 'wee 'bhle'a ʔɔɔ, ɔ 'ye gɔɔ-zɛ mu. L-bɔ wlu 'mɔɔ, 'ya ʔɔɔ 'ka-a: Wlu 'lɔ-l za'a 'mu, a'ba 'wɔɔ ɔ 'muti -ziaka. -Bho 'wla a-a 'ye -ɔ 'muti'wɔɔɔ -mu. ¹⁸ 'ɛ dɔ, wlu 'lɔ-l za'a amu -bodɔ 'mu, a po ɔ -lokui 'le a 'ke ɔ -pɔɔɔ ti-de! -Gblee, 'ɛ dɔ 'kɔɔ ɔ de'o 'le ʔ na: -ʔɔ 'bhle'a lɛ, -ʔ nu 'nɛ lɔɔ, -Lagɔ-ʔ 'nyɔɔ -ʔ -lɔɔɔ, 'le, -ʔɔ 'bhle'a -toope, -ʔ de 'ɛ ti, ʔ-ʔ ʔɔɔ -ɛ kwa 'mu 'wee 'le ʔ-ʔ ʔɔɔ.

*Zezii'a 'lotu'a 'nynuu -ke ʔ 'lotu
(Matiee 12:46-50; Maaki 3:31-35)

¹⁹ ʔ -nɔ -wlunamu, 'le ʔ 'lotu -ke ʔ 'lotu'a 'nynuu 'we 'ye yi. Un yi'a 'bho 'piemu, un -nyna'a-a ti nyu'a 'yi-die'ɛ dɔ. ²⁰ Nyɔɔ -lue nu'a -kaa, ʔ 'nyni-e *Zezii li 'le ʔ na: Po -lokui, -a'a 'lotu -ke -a'a 'lotu'a 'nynuu -nɔ'e-e 'bho 'piemu. 'lɔnu 'la'a -lɔnu. ²¹ 'Le Zezii 'ye nyu-u -nɔ'a 'bho ʔ 'tɔɔɔ 'tmuɔ 'le ʔ na: Nyu -yu po'a -Lagɔ ʔɔɔ wlu -lokui 'le -u nu'a ʔ 'gwɔɔɔ, 'lɔnu 'mo-o 'an 'lotu -ke 'an 'lotu'a 'nynuuɔɔɔ.

*Zezii 'kaa'a-a -bibie 'mu
(Matiee 8:23-27; Maaki 4:35-41)

²² ʔ -lue ʔɔɔ, *Zezii -ke ʔ -namu 'kpa-a 'le gɔɔɔ 'li 'le ʔ na: 'An -namu-a, -a ɔɔ -badaklagba -nɛɛ, -a 'ke 'kɔɔɔɔ-u -nɔ'a 'lelaa 'kpi mu. Un nu'a -kaa, un 'kpa-a -jeyi, ²³ Un -nɔ munamu 'le Zezii 'ye 'nynɔɔ 'mu 'kpa. -Bibie nu'a -kaa, 'bho -gbaa -lue 'mu, ɛ yi-o'o 'vuu, 'vuu! 'ni-i ɔɔ'ɛ 'plan, ɛ-ɛ 'kpa'a 'le gɔɔɔ 'li -wou, -wou! Zezii -ke ʔ -namu -nɔ'e-e 'mɛmɛɛ -ke 'pɔɔɔɔɔɔ 'nynɔɔ, -ɛkedɔma, ɛ -sie'e 'bho-o -toope 'wa gɔɔɔ 'ke 'ni 'yi. ²⁴ -Gblee, 'le Zezii'a -namu 'ye ʔ 'tɔɔ linyini, un 'ye ʔ 'nynɔɔ 'mu -za 'le un na: -Yee! -A'ba -Kɔɔ, Zezii, -a -nɔ'e-e 'menamu! -lɔ 'ye li-ʔ, ʔ -kɔɔ 'nynɔɔ 'mu a, ʔ 'kaa'a-a -bibie -ke 'ni 'mu 'le ʔ na: A 'bɔɔ! l nu'a -kaa, ɔ 'bɔɔ-ʔɔɔ blenyi! ²⁵ 'Le ʔ na ʔ -namu -bodɔ: A -see 'lɔnu 'gwɔɔɔ 'maae? -Sɔnyɔ nu'a -kaa, ɛ kɔɔɔ -u'o tenyɔ, wɔɔ 'mu -u ti 'le 'wa 'sɛ-ɛ dede'e -dede -kaa ti: -Woo! Nyunyɔ ʔɔɔ 'ɔɔ yɛɛ 'ka-a, -ʔ -zi'e 'ni -ke -bibie wɔɔ 'le -ʔ -ke wlu -l 'du'o 'bho'a!

*Zezii 'nu-o nyukpasu -lue 'nyinyinidɔ'a -zuzu 'mu ti
(Matiee 8:28-34; Maaki 5:1-20)

²⁶ *Zezii -ke ʔ -namu -ʔɔɔ Galileebhlukpa 'kpi, 'le un 'ye 'ni ɔɔ, un 'ye 'bhlukpa -lue -lɔɔɔ -ke ɛ gege'a 'yi un-u 'la'a Gelazeniɛ'ɛ 'kpi nyini. ²⁷ ʔ dre-e gɔɔɔ 'li'a dɔ, nɔɔ -lue-e -de 'ka 'le ɛ-be 'bhlukpa 'mɛɛ 'kpi'a -gwɔɔ -lue 'mu yi ʔ -jeyi. ʔ-ʔ nɔɔ 'mɔɔ 'bhle-e 'nyinyinidɔ'a -zuzu 'mu. 'Wɛ -kɔɔ ʔ 'kpi 'kpa a, ʔ -pa -bana 'mu, ʔ 'muɔ -budu 'li: 'le zokogwɔɔ 'mu ʔ-ʔ de'o. ²⁸ ʔ 'ye'a Zezii li a, ʔ 'wɔ-o'o, ʔ 'ye ʔ 'kolri 'yi'igbeyi glu po, 'le ʔ na: Zezii, -Lagɔ -nɔ'a 'le yaku 'li'a 'yu, leedɔ 'lɔ -ke -lɔ 'bhle? 'lɔmɔɔ bhade -lɔnu li, -a'a 'yee -nɔ 'lɔnu 'kle -le! ²⁹ Zezii-i 'nu-o 'nyinyinidɔ'a -zuzu ti'a dɔ, ʔ-ʔ za'a wlu -nɛɛ 'mu. -Gblee, ɛ-be -zuzu 'mɛɛ-ɛ ʔ-ʔ 'bhle kɔɔ'ɛ -dadudu. Un-u 'po-o ʔ 'bɔ -ke sɔɔ 'mu gbɔɔ, 'le ʔ -kaa ti-na. -Bho un nu -kaa a, ʔ-ʔ ɔ -lɔ 'le 'nyinyinidɔ'a -zuzu-u kɔɔ ʔ 'musa 'kpi. ³⁰ ʔ-ʔ nyukpasu 'mɔɔ -za'a wlu 'mɛɛ 'mu a, 'le Zezii na: -A'a 'nynɔ -mɛ'ɛ? ʔ na: 'lɔ-mɔ 'mo-o -gbogboyoko. 'Nyinyinidɔ'a -zuzu ʔ ʔ 'mu -die'e-e 'yi'a dɔ ʔ 'lɛ'ɛ -kaa. ³¹ 'Le l-bɔ -zuzu 'mɔɔ 'ye Zezii 'gbɛ kwa 'mu ɔɔ 'le l na: -A-bu bhade -lɔnu li, -dogwigbaa-a -de'a 'bho ti -a'ba dɔ, -a'a po -amu 'le 'ɛ 'limu -le, -a -kaa 'kle 'ye!

³² -lɔ 'ye li-ʔ, 'bho 'mɔɔ ʔ 'tɔɔɔ, 'le -gɔɔɔ 'kpi, 'le-e -gwɔɔɔɔɔɔ -dugbadɔnu -nɔ'o 'le -lɔ li'e ti. 'Le 'nyinyinidɔ'a -zuzu -nɔ'a nɔɔ 'mɔɔ 'mu na: Zezii, -a-bu bhade -lɔnu li, 'tayi -amu 'yiti -a 'ke -bhee-e 'nɔaa 'mu pa! 'Le ʔ 'ye 'wɔɔ. ³³ l-bɔ -zuzu 'mɔɔ nu'a -kaa, ɔ 'wlu-o nɔɔ 'mɔɔ 'mu 'le l 'ye -bhee 'mɔɔ 'mu pa. 'Bho -gbaa -lue 'mɛɛ 'mu, -bhee gbugbluo'o, 'lɔnu 'wlu'o 'le -gɔɔɔ 'kpi, -l 'kpa'a 'nukɔ, -l 'mɛ'o 'wee;

³⁴ Nyu-u fuo 'nɔ li, un 'ye'a lɛ-ɛ zi'a li a, un ple-o'o un 'ye 'le gwɔɔ 'mu -ke -jɔɔɔ 'yi wlu kpa. ³⁵ 'Ya 'dɔ nyini'a 'le a, nyu 'yi-e 'bho 'bɔ tiyenam. Un -ka 'bho-o nyini, nyukpasu 'bhle 'ka 'nyinyinidɔ'a -zuzu -dudu 'mu -de'e-e 'bho Zezii'a 'tɔɔɔ ti, ʔ -pa'a-a -bana 'mu 'le ʔ yi'e ʔ nyunyɔkpli 'mu le. Un nu'a -kaa 'sɛɛ, -sɔnyɔ kɔɔ -u'o

Zeziia wɔnkue'ε dt. ³⁶ Nyu -yu 'ye'a 'ya da -zu 'u-u -ka ɔ 'punpun'a 'muti -bodt 'mu. ³⁷ -Stanyl 'kpun-o Gɛlazeniεεkɔmu teny'l'a dt, un bhade'e Zezii li ɔ 'ke 'wa 'bhluɔkpa ''kpi 'wlu. ɔ nu'a -kaa, ɔ-ɔ 'kpa-a ɔluɔ 'li ɔ 'ke 'ɔ 'bhli le mu.

³⁸ -Da ɔ -nɔ'a 'le 'kpanamu a, nyukpasu ''nyinynidɔ'a -zuzu 'da 'ka 'mu na: Zezii, 'unmɔ bhade -unmu li, 'un 'bɔ-ɔ ti, 'un -ke -un 'ke -na. ɔ 'lɛ'ε -kaa, Zezii -see 'wɔn ɔ -ke ɔ 'ke mu 'le ɔ na: ³⁹ Mu -un ''bhli le! -Ka -Lagɔ 'puɔun'a -unmu, -un 'ke -kaa -a'a ''bhlimu 'tmu. ɔ-bɔ nyc 'mɔn yi'a le, ɔ 'tmu'u-o-o 'ɔ gwɔlɔ 'mu'a nyu 'wee -ka Zezii nu 'ɔ -zεgε ''lru!.

Zayilist'a 'yunynaakpu -ke 'nynaakpu -lue-e 'tu'a *Zeziia -bana li

(Matiee 9:18-26; Maaki 5:21-43)

⁴⁰ -Gblee, *Zeziia nu'a -kaa, ɔ 'mu-o Galileebhluɔkpa ''kpi le. ɔ -ka 'bho 'kpukpu ''kpi-i nyini, ɔ -yε'ε 'bho-o nyu'a -dadudu, un 'yi ɔ-ɔ -jeyi, 'le un-u fuo 'nɔ wɔn.

⁴¹ Nyukpasu -lue un-u 'la'a Zayilist 'ye-e Zezii li, 'le ɔ 'ye ɔ linyni. *-Lagɔwlu'a liciaanbudu 'li'a -kɔlɔba mo'o. ɔ nu'a -kaa, ɔ -gble'e-e Zezii bhɔ gbo 'le ɔ na: 'lnmɔ bhade -unmu li, yi -a 'ke 'un ''bhlhbhlegbo mu. ⁴² 'An ''yunynaakpu'a 'dε -lue -ke -zɔun 'bhεε'ε -zɔun -bue 'yɔ 'sɔn, 'unnu -nɔ'e 'menamu, -un 'ke u 'puɔun.

ɔ po'a wlu -nεε ti ''sεε, ɔ -ke Zezii 'kpa-a 'ɔ ''bhli'a -jeyi, 'le nyu-u -nɔ'a 'bho-o ''tutu'o -tutu 'le. ⁴³ -ln 'ye li ɔ, nyu 'mɔn'u'a ''klumu, 'nynaakpu -lue-e -nɔ'e 'le, 'le -zɔun -bue 'yɔ 'sɔn 'li un se 'kpa ''yi'bhle. -Gɛnplu 'lbhu u'o. 'Wa ''wllil'a klε -gwε -nɔ'e-e ''gipomu'a -dadudu gbo 'le un -see 'pun. ⁴⁴ U-bu 'nynaakpu 'mnu nu'a -kaa, un zɔza'a-a nyu ''yiti, un 'ye Zezii linyni 'le un 'ye 'ɔ -ba-na lemɔ li'tu -nɔ. Un nu'a -kaa, 'bho -gbaa -lue 'mu 'wa 'wε 'bhɔ-ɔ'o. ⁴⁵ 'Le ɔ na: Yɔn 'tu'o 'unmu li'a? Nyu 'wee depo'o 'le 'Piεlt na: 'An -Kɔyi, nyu-u ''tutu'a 'le, -a'a 'ye u li, 'le -a dede'e ti'a? ⁴⁶ 'Le Zezii na: -Gba! Nyu-ɔ za'a di ɔ-ɔ 'tu'o 'unmu li, -εkedumaa, 'mutikukue-ε -nɔ'a 'un 'mu, ε 'puɔun'o-o ɔ-ɔ-ɔ nyc 'mɔn. ⁴⁷ U-bu 'nynaakpu 'mnu yi-bo'o-o na u-bu ɔ-ɔ ''si'e 'nynɔ. -Stanyl nu'a -kaa, ε kpun -u'o, un-u tɔtrε'ε-ε li, un 'ye 'ɔ ''yigbeyi 'kolri glu po, 'le, lε -ke dt un 'tu 'ɔ li, 'le, -ka un 'pun'a -nalo, un 'ye u nyu 'wee'a ''yigbeyi 'mu-za -nɔ. ⁴⁸ 'Le ɔ na: 'An ''yu, a 'de-e 'unmu ''gwli'a dt, a 'pun'o. A -za -pɔlu ti, a 'ke mu!

⁴⁹ ɔ -nɔ -kaa -wluunamu 'le nyc -lue 'ye 'le Zayilist'a ''bhlhbhlegbo 'mu-ɔ, 'le ɔ na: Zayilist, -a'a -sta -nɔ -a'ba -Tɔyi -le bhuhuyiti! -A'a ''yu 'mε-o'o. ⁵⁰ ɔ-bɔ nyukpasu 'mɔn po'a wlu 'mɔnε ti a, 'le Zezii na: Zayilist, -za -pɔlu ti, de -Lagɔ ''gwli, 'le un 'ke 'pun. ⁵¹ ɔ nu'a -kaa, ɔ -ɔ-ɔ 'mu-ε, ɔ -ke Zayilist 'ye 'ɔ ''bhlhbhlegbo -vuka kpa. Un nyini'a 'le a, ɔ -see 'wɔn ɔ -ke nyc 'ke 'le Zayilist'a -budu 'li pa, -bho ε -se *'Piεlt-e, *'Zaan-e Zaakt-e, Zayilist -ke ''yu'a 'lotu'a ''sε. ⁵² Nyu 'wee -nɔ'a 'bho ''bhlegbo-o ''vi-o'o 'le un-u 'wla'a 'wa 'betɔ 'kpi 'li teny. 'Le Zezii na: A'ba ''vi -le! Un -nɔ'e-e 'munamu, un -see 'mε! ⁵³ ɔ -za'a wlu 'mɔnε 'mu a, u-bu nyu-u -nɔ'a 'bho yibo'o-o na un 'mε-ε'ε dt, un nu'a -kaa -glalaa! un 'cɔsε 'nɔ'o. ⁵⁴ -Gblee, ɔ nu'a -kaa, ɔ 'kpun-o 'nynaakpu'draa 'mnu'a su, ɔ 'ye ''wɔ 'le ɔ na: 'An ''yu, a -ɔ 'mu! ⁵⁵ 'Bho -gbaa -lue 'mɔn

'mu, un -ɔ-ɔ-ɔ 'mɔn nyc 'mu 'le un 'ye 'mu-ɔ-ɔ 'le ɔ na ''yu'a -kɔkɔmu -bodt: A ''nyl u lililε un 'ke li! ⁵⁶ -kɔ-ɔ nu'a -kaa, ε ''maa nu-o'o teny 'le ɔ 'ye u -kaa 'tmu: l-bɔ dt -nɔ, nyc 'wɔn u 'bɔ -le''a!

*Zeziia 'lbho-o 'ɔ -namu -bue 'yɔ 'sɔn (Matiee 10:5-15; Maaki 6:7-13)

9 ɔ -lue 'zɔ, *Zeziia 'la-a 'ɔ -namu -bue 'yɔ 'sɔn, 'le un 'ye ''lru'gbu. 'Bho-o ɔ ''nyl -nɔ 'nɔ 'nɔ wɔnkue un 'ke ''nyinynidɔ'a -zuzu -nɔ'a nyu 'mu tinu 'le un 'ke ''gwizimu 'puɔun. ² ɔ nu'a -kaa -lɛε ε, ɔ 'lbho -u gwɔlε ''kpiti un 'ke -Lagɔ-ɔ nyu'a -kɔkɔ ''dɔzɔlɔ 'mu-za, 'le un 'ke ''gwizimu 'puɔun. ³ 'Le ɔ 'ye u ''du 'mu ''du: -Bho a -ka mu, li -yl ''sri'a amu 'yi, a ''luo 'ya ''sε 'mu. A'ba 'bhle -kɔkɔ -le, a'ba 'bhle badu -le, a'ba 'bhle lililε -le, a'ba 'bhle mɔn -le, a'ba dede -banɔ 'sɔn ''kpi -le! ⁴ -Bho a nyini -gwɔlɔ -lue 'mu 'le nyc 'ke amu -jeyi -za a, a -de 'bho 'ɔ ''sε'ε ''bhlegbo ti 'le a'ba mumunɔn 'ke nyini. ⁵ -Bho a nyini -gwɔlɔ -lɛε 'mu 'le 'bho'a nyu -see 'wɔn un 'ke a'ba 'lɔkpu kpun a, ε-bε gwɔlɔ 'mɔnε, a -ɔ-ɔ 'bho 'mu! -Bho a -ka mu, a 'gbɔ 'bho'a ''piplee-e -nɔ'a a'ba -bhɔlɔ li: 'unε 'ke u -ɔ-ɔ na un -ke -Lagɔ 'bhle -l'o. ⁶ ɔ gwε'ε -wluwluo ''yi a, 'le un 'ye 'mu-ɔ-ɔ, un 'ye -jeyi 'kpa, 'le un-u ple'e Galileebhluɔkpa ''kpi'a gwɔlε ''yiti. l-bɔ gwɔlε 'mɔn 'mu un-u za nɔ'e -Lagɔ-ɔ nyu'a -kɔkɔ ''dɔzɔlɔ 'mu, 'le un-u 'puɔun'o ''gwizimu.

Nymɔ ''si-e *Elɔkɔt 'gwlu (Matiee 14:1-12; Maaki 6:14-29)

⁷⁻⁸ -Gblee, Galilee'a 'bhluɔkpayowli *Elɔkɔt 'wɔn 'ɔ-ɔ-ɔ l-bɔ ''du 'mɔn 'bɔ 'nɔ, nyu'a -dadudu na 'bho *Zeziia damu: *'Zaan Batiist -kɔ-ɔ-ɔ glu, ɔ 'yi-e 'nɔ 'kmu 'mu le. Nyuɔlɔ na: -Lagɔwlu'a 'mutizamɔ -nɔ'a -benyɔ, 'wa -lue-e -kɔ-ɔ glu, 'unɔn yi'e 'nɔ 'kmu le, 'le -lruɔ na: -Lagɔwlu'a 'mutizayi *Elii -nɔ'a -benyɔ, 'unɔn 'daa'a -amu 'zɔ. 'ε dt nymɔ ''si'e Elɔkɔt 'gwlu. ⁹ 'Le ɔ na: 'ln 'po-o nyu 'sru, un 'ye 'Zaan Batiist ''lru ''yicε. Nyc -ke ''kpidi 'un-u 'wɔn 'laa 'bɔ 'le, 'ɔ nyu'a 'nynɔ -mε'ε? 'Le ɔ-ɔ 'kɔ-ɔ ti ɔ 'ke Zezii 'ye.

*Zeziia ''nyl-e nyu'a ''dui -bue ''dui 'sɔn -gwɔlɔ bue lilia (Matiee 14:13-21; Maaki 6:30-44; 'Zaan 6:1-14)

¹⁰ -nɔ-ɔ gbε zi'a a, *Zeziia -dalbhomu -ɔ-ɔ-ɔ -gwɔlε -ke 'mu un mu 'ka, 'le, li un nu'a a, un-u ɔ-ɔ 'ya ''du. Nyu'a ''yidie'ε dt 'le ɔ na u -bodt: -A mu -dagbε cε'ε kpɔ. 'Le ɔ -ke un 'ye -gwɔlɔ -lue un-u 'la'a Besayidaa -bhoga -mu -nɔ. ¹¹ U-bu nyu-u -sie'a 'bho 'ye'a 'wa mumua 'bɔ a, un -kɔ-ɔ 'mu-ε, un 'ye u kli mu. Un nyini 'ɔ gbo a, ɔ kpun -u'o -gli: ɔ-ɔ 'zɔ -u -Lagɔ-ɔ nyu'a -kɔkɔ ''dɔzɔlɔ -bodt 'mu, 'le ɔ-ɔ 'puɔun'o ''gwizimu.

¹² 'Yru -nɔ'e-e tikpanamu'a dt, *ɔ -namu -bue 'yɔ 'sɔn nyini 'ɔ li 'le un na: -Nɔ-ɔ zi-o'o 'le 'nɔ cε'ε kpɔ. 'ε dt 't-muɔ nyu -nɔ un 'ke gwɔlε -ke -jrigbi -nɔ'a -laa'a ''troli mu un 'ke 'wa lililε -ke 'bɔ ti'ɔ. ¹³ 'Le ɔ na: A'ba ''bhi ''nyl u lilia! 'Le un na: ''Flεε -muu -ke zmi 'sɔn 'tun -a 'bhle'o. -ln 'ybha-o'o -a 'ke u-bu nyu 'mnu'a lililε de-namu mu'a? ¹⁴ -Gblee, 'wa ''klumu'a nyukpasia'a ''sε 'b-hεε'ε-ε ''dui -bue ''dui 'sɔn -gwɔlɔ -bue, 'le ɔ na: A de 'wa

nyu'a -gwlt 'sɔn nyu bue'a "papa til! ¹⁵ ɔ -namu "du-o 'bho ɔ wlu 'le un 'ye u -kaa tide. ¹⁶ -ln 'ye li-ɔ, ɔ nu'a -kaa, ɔ "luo'o-o u-bi "flɛ -muu -ke zmi 'sɔn 'mnu 'mu, ɔ popo'o-o 'le yaku 'yi, ɔ 'ye 'ya dɪ -Lagɔ "sɛɛ po, 'le ɔ 'ye u -jiɛ 'yi ticlɛ -nɪ 'le ɔ 'ye u ɔ -namu "nyl, un 'ye u u-bu nyu 'mnu 'yiti'gblee. ¹⁷ 'Wa 'wee nu'a -kaa, un li-o'o un 'ye lbho 'le lilil 'ye ti-sie. "Flɛ -ke zmi'a kɔtɪ -sie'a ti, un 'tɪtɛ 'nɪ ti a, u 'yi-e -ciɪ -bue 'yɔ 'sɔn.

*Piɛl na *Zezii 'mo-o *-Lagɔ ɔ 'Bhozayi ɔ 'puun'a nyu
(Matiee 16:13-21; Maakt 8:27-30)

¹⁸ ɔ -lue 'zɔ ɔ, *Zezii-i 'po-o -Lagɔ wɔn gbo 'le *ɔ -namu -nɪ 'e 'bho ɔ 'tɹoli. ɔ gwɛ'ɛ 'yi a, 'le ɔ 'ye u tid-ede: 'An -namu-a, -bho nyu -ka 'an "kpidɪ 'mu-uzɔ 'le, un na 'kɔɔ 'nɪ "du'a? ¹⁹ 'Le un na: Nyu na -unmɔ 'mo-o *Zaan Batiisi, tɔɔ na -Lagɔwlu'a 'mutizamɔ -nɪ'a ti -benyl, -unmɔ 'mo-o 'wa -lue-e -ɔɔ glu, 'unhɔ yi'e 'nɔ 'kmu 'mu le, 'le -lruu na *Elii -nɪ "du'o. ²⁰ 'Le ɔ na: -Bho ɛ "du a'ba "bhi -bodɪ 'le, 'kɔɔ 'nɪ "du'a? 'Le *Piɛl na: *-Lagɔ ɔ 'Bhozayi ɔ 'puun'a nyu, 'unhɔ -nɪ "du'o. ²¹ ɔ 'le'ɛ -kaa a, 'le Zezii 'ye ɔ -namu "yikmaka "dɪ 'mu "du 'le ɔ na: A'ba 'wee, wlu -nɛɛ, a'ba -zɛ ɛ 'bho nyu'a "yig-beyi 'mu -le"al!

*Zezii -za'a-a ɔ 'mɛmɛdɪ -ke ɔ glusɔdɪ 'mu
(Matiee 16:22-28; Maakt 8:31-9:1)

²² -Kaa ɔ 'tmuɔ nu'o -kaa -lɛɛ: Lɪ -Lagɔ 'wɔn ɔ -lɪ 'ye'a 'unmu -bodɪ -yi mu, 'unhɔ 'ka-a: 'unmɔ *Nyunyɔ ɔ 'Yu, 'un-lɪ 'ye-e 'kle 'ye -mu tenyl. *-Lagɔ ɔ 'sragazamuklg-bl-e *ɔ gba'a yibomu -ke *Zuifu'a -zigletumu -lruu-u -nɪ'a 'bho-o 'ye-e 'unmu -vu -mu. Un-u 'ye-e 'unmu 'lbha -mu 'le 'nɪ 'ke 'mɛ. -Bho 'wɪ 'sɔn, 'ɛ tanzɔ -Lagɔ-ɔ 'ye-e 'unmu glu -za -mu 'le 'nɪ 'ke ti-nɪ -lɛɛ.

²³ 'Le ɔ na nyu'a klɛ-ɛ po ɔ -lokui -bodɪ: Nyɔ -yɔ 'kɔ ɔ 'ke 'nɪ mu "srii 'le 'nɪ -ke ɔ 'ke -na "kɔmɔkɔmɔ, -yl 'ma-a ɔ 'bhua'a 'gwɪɪdɪ, ɔ po u ti, ɔ 'ke -Lagɔ ɔ nu, 'le ɔ 'kɔ ɔ 'ke 'kle 'ye kplɔkplɔ 'le ɛ-bɛ 'kleyɛɛ 'mɛ 'mu ɛ 'bhɛ'ɔ nyu 'ke ɔ 'lbha ɔ 'ke 'mɛ 'le ɛ 'ke ngazemɛmɛɛ'ɛ "bhuoka "du. ²⁴ Nyɔ -yɔ zi'a ɔ 'b-hua'a tinɛ'ɛ dɪ, ɔ -sɪa'a 'an dɪ kplɔkplɔ 'le ɛ 'ke ɔ 'mɛ-namu nyɪni, ɔ nyɪtu 'ke 'pɔn 'bho -Lagɔ ɔ 'yigbeyi. Nyɔ -yɔ zi'a ɔ 'bhua'a tinɛ'ɛ dɪ 'le 'kmu 'mu'a lɪ 'li, ɔ nyɪtu 'ke 'mɛ 'bho -Lagɔ ɔ 'yigbeyi. ²⁵ -Gblee, -bho -nɪ "du 'kɔ 'kmu 'mu'a 'gagalɪ 'wee'a 'yeyedɪ 'le -nɪ 'ke 'mɛ 'bho -Lagɔ ɔ 'yigbeyi 'le, leelɛ -nɪ 'ye'e 'nɪ 'bho'a? ²⁶ 'ln-lɪ 'tmuɔ o amu-ɛ, ɔ -lue 'zɔ 'unmɔ *Nyunyɔ ɔ 'Yu-u 'ye-e 'an -tɪtɔ -Lagɔ gbo 'wlu -mu 'le 'nɪ 'ke 'nɔ 'bhlukpa "kpi yi. 'Le 'unmɔ Zezii-e, 'an -tɪtɔ -Lagɔ -ke ɔ gbo'a -dalbhomu cɛ'ɛ kpi ɔ 'nyɪnɪ'a "yibhɛɛ 'mu -nɪ-lɪ 'ye -yi -nɪ mu. 'ɛ dɪ a'ba depo 'unmu "yi -le 'bho nyu'a "yig-beyi! A -flɔ nu 'an wlu "yiti, 'le a 'ke u 'tmuɔ! -Bho 'un yi a, nyɔ -yɔ 'ye'a 'unmu "yidepo mu, 'un -see ɔ dɪ -zi yi, 'un-lɪ 'ye -ɔ "yidepo -mu -lɛɛ. ²⁷ A 'ye li-ɔ, -ziadɪ 'un-lɪ za'a amu -bodɪ 'mu, a-bu -nɪ-a -laa, a'ba "klumu'a nyu -lruu -see 'mɛ yi 'le -Lagɔ ɔ nyu'a -kɔkɔ -nɔ 'ke nyɪni 'le un 'ke 'ɛ da 'ye.

*Zezii'a -namu 'ye-e ɔ 'yigba'a -vlavlɪ 'bhɛ'ɛ ɔ 'nyɪnɪ 'yi li

(Matiee 17:1-8; Maakt 9:2-8)

²⁸ *Zezii -za'a u-bɪ dɪ 'mnu 'mu, 'wɪ ɔ nu'a 'bho 'ɛ "kpi, u 'bhɛ'ɛ-ɛ -mɛɛsɔn, 'le ɔ 'ye *Piɛl-e, *Zaan -ke Zaakt 'mu"luo, ɔ -ke un 'ye 'le trɪ -lue "kpi 'ya ɔ 'ke *-Lagɔ wɔn gbo po. ²⁹ ɔ -nɪ -Lagɔ wɔngboponamu, 'bho -gbaa -lue 'mu ɔ 'yigba-a vlan-o'o, ɔ -banɪ "plu-o'o 'le u-l vlan'o tenyl -lɛɛ. ³⁰⁻³¹ -Gblee, ɛ-bɛ -gbaa -lue 'mɛ 'mu, -vlavlɪ -ɔɔ 'le yaku 'yi, -Lagɔwlu'a 'mutizamɔ -nɪ'a -benyl, *Elii -ke *Moyiizɪ, 'le ɛ 'mu, 'le-e un 'da -nɪ'o, 'le un -ke Zezii-i wlu'o. -Ka -Lagɔ 'ybh'a ɔ 'ke 'mɛ 'le Zelizalɛmu, 'ya dɪ un -ke ɔ z'a 'mu.

³² Dɪ -nɪ-lɪ zi'a -kaa, 'Piɛl -ke *ɔ -namu -lruu-u 'mu-o'o tenyl. Un nu'a -kaa, un -ɔɔ -nɔ 'nyɪnɪ 'mu 'le un 'ye Zezii -ke nyu 'sɔn -nɪ'a 'bho ɔ 'tɹoli li'ye. 'Le ɛ-bɛ -Lagɔ gbo'a -vlavlɪ 'mɛ 'mu un -nɪ'o. ³³ -Da u-bu nyu 'sɔn 'mnu -nɪ'a le munamu a, 'bho-o 'Piɛl -nɪ -nɪ'e Zezii -bodɪ: 'An -Kɔyi, ɛ -nɔmɔ ɔ 'yrili -a 'ke 'nɔ -de. -A yi-o'o -a 'ke -pepe tan po: -A'a -nɛ -lue, Moyiizɪ'a -nɛ -lue, Elii'a -nɛ -lue. -Gblee, -sɪanyɪ 'lbhɔ ɔ ɔ, ɛ -zɔ ɔ -zuzu "kpi. ɔ 'ka wlu 'mɛ 'mu-za a, 'ɛ dɪ ɔ -see 'g-wlɔtipopo tenyl.

³⁴ ɛ-bɛ wlu 'mɛ 'sri 'le ɔ 'wɔn 'mu, 'le -druku 'ye 'le yaku "yi 'wlu, ɛ 'ye 'wa klɛ -zuzu "lru"jri. Zezii'a -namu 'ye'a ɛ-bɛ -zuzu "jri u "lru li a, -sɪanyɪ kɔn -u'o. ³⁵ -ln 'ye li-ɔ, wlu -lue nu'a -kaa, ɛ 'wlu-o 'le -druku 'mɛ 'mu, ɛ na: 'An 'yu'a 'dɛ -lue 'nɪ -za'a 'bho, 'unhɔ 'ka-a! 'Unhɔ 'mo-o Zezii, a po ɔ -lokui! ³⁶ -Wluwlu -nɛɛ -gwɛ'ɛ 'le yaku 'li 'yi, 'le Zezii'a -namu 'ye tigbugbu. Un -see nyɔ li'ye -bho ɛ -se Zezii'a "sɛ -ke un -nɪ 'bho. -ɛ -ɔɔ 'bho ɛ-bɛ -nɔ 'mɛ "kpi, -ɛ -yɛ'ɛ ɔ glusɔdɪ -ke ɔ -Lagɔ gbo'a munamu, dɪ'a klɛ -ke -da un 'ye'a -laa a, un "-muu 'nɪ-lɪ wɔn.

*Zezii 'puun'o-o "dana -lue-e 'bhle'a "nyinyɪnɪdɪ'a -zuzu 'mu

(Matiee 17:14-18; Maakt 9:14-27)

³⁷ ɔ zɪ'a a, *Zezii -ke *ɔ -namu -ɔɔ -ɔ 'le trɪ "kpi. Un -ka 'bho 'ɛ 'zɔ -nɪni, nyu 'gbu'o-o "lru 'le un-u fuo 'nu wɔn. ³⁸ -Gblee, 'le 'wa "klumu, 'le-e nyɔ -lue 'wlu'o, ɔ 'ye "wɔ 'le ɔ na: 'An -Tɔyi, 'unmɔ bhade -unmu li, -gbu 'an "yu ya. 'An "yu'a 'dɛ -lue mo'o. ³⁹ ɔ se 'kpa "yi'bhle. ɔ 'bhle-e "nyinyɪnɪdɪ'a -zuzu 'mu. -Bho 'ɛ lɛtu 'wlu "bhle, 'bho -gbaa -lue 'mu ɛ-ɛ "wɔn -o'o, ɛ-ɛ "tutu 'nɔ -ɔɔ tenyl 'le -flɔn-lɪ yi ɔ 'wɔn. -Bho ɔ 'ke -gbaanamɔ le mu, ɛ-ɛ sɪa nɪ ɔ -yɔn yɔn! ⁴⁰ 'An "yu 'nɔ, 'unhɔ -ke 'un yi'o, 'un 'ye -a'a -namu libhade, "nyinyɪnɪdɪ'a -zuzu -nɪ 'nɔ 'mu, un 'ke ɛ tinu 'le un se ɛ 'bhɛɛ. ⁴¹ ɔ po'a wlu 'm-nɛ ti a, 'le Zezii 'ye -kaa ɔ -namu -ke nyu -lruu-u -nɪ'a 'bho "yi'le: -Wooo! A-bu -pɔɔ'a "yikmumu -ke dɪ -nyɪnɪ'a "yrili, a -see 'unmu "gwɪde ke! Bhuhuyiti'a dɪ 'un-lɪ sɪa'a -kaa a'ba dɪ kplɔkplɔ'a? -Bhlaaka a 'ke 'nɔ ti'wɔn? 'Le ɔ na "yu'a -tɪtɔ -bodɪ: -Ya 'unmu "yuyigbe! ⁴² -Da ɔ -bɔ "yu 'mɛ -nɪ'a Zezii linyninamu a, "nyinyɪnɪdɪ'a -zuzu "tutu 'nɔ -ti 'gagwloka 'le ɛ 'ye ɔ tibhla, 'le Zezii 'ye "nyinyɪnɪdɪ'a -zuzu "lru"plaan 'yik-

maka 'le k na: "Nyinyinidi'a -zuzu, 'dɔ k 'mu! 'Le ε 'ye k 'mu 'da, k 'ye 'pun 'le k 'ye k 'i -tɪta -jeyi "nyɪ. 43 -ln 'ye li-k, nyu 'wee -nɪ'a 'bho a, un 'ye'a -ka -Lagɔ k 'nyɪ 'b- hε'ε 'yi 'le -ka k ku'a wɔn li a, wɔn 'mu -u ti.

*Zezii -za'a-a k 'mɛmɛdɪ -ke k glusɔdɪ 'mu -lrɛɛ
(Matiee 17:22-23; Maaku 9:30-32)

-Gblee, lɪ'a klɛ *Zezii-i nu'a a, ɪ-ɪ 'ma-a nyc'o nyc wɔnti'a dɪ, k na *k -namu -bodɪ: 44 Dɪ 'lɪ-ɪ 'ye'a amu -bodɪ 'mu-za mu 'traamu, a pɔ ɪ -lokui 'tɪn! A -gblee, 'lɪnmɔ *Nyunyɔ k 'Yu, un-ɪ 'ye-e 'lɪnmɔ nyu -jeyi "nyɪ -mu 'le un 'ke 'lɪnmɔ 'lɪbha 'lɪ 'ke 'mɛ. 45 K 'sɪ 'u 'u -kaa 'yi, un -see k wlu'a k 'z muti'wɔn. -Lagɔ k 'bhɛuo-o "z- ize nɛ 'u "yrili 'le un -see ε 'muti'wɔn. Nymɔ k -k 'si 'u 'g- wlu'a dɪ, un -see 'yɪbha un 'ke k tidede.

*Zezii'a -namu na: kɔ k 'mo-o -a'ba -kɪagba'a?
(Matiee 18:1-5; Maaku 9:33-37)

46 Kɔ -lue 'zɔ, *Zezii'a -namu 'kpa-a 'bho 'le un-u de- po'o, un-u nu'o, na: -Da -a'ba "klumu 'traamu 'le, kɔ k 'mo-o -a'ba -kɪagba'a? 47 Dɪ 'wa klɛ-ε popo'a 'gwlɪtɪ, kɔ k yibo nɪ-l'o. 'E dɪ k 'l'a 'yuyigbɛ -lue 'le k 'ye k 'bho k "tɪroli ti-nyna. 48 'Le k na: Nyc -yɔ 'wa 'l'a 'lɛ -ka k -kɔ "yuyigbɛ -kɔ, -k kɪun'a k nyɪtu -gli 'an dɪ, 'lɪnmɔ k kɪun'o. 'Le nyc -yɔ kɪun'a 'lɪnmɔ -gli, ε -se 'an "sɛ k -kɪun -kɪtɪ 'sɔn -ko. 'An -tɪta -Lagɔ lɪbho'a 'lɪnmɔ, 'lɪnmɔ k kɪun'o -gli -lrɛɛ. 'Le a'ba "klumu, nyc -yɔ -ya'a k "b- huɔ 'zɔ, k nyɪtu 'mo-o -kɪagba -ziaka.

Nyc -yɔ -ke a -see'a "yidede, kɔ k 'mo-o a'ba -kɔ
(Maaku 9:38-40)

49 *Zezii po'a wlu 'mɛnɛ ti a, 'le *'Zaan na: -A'ba -Kɔyi, -a 'ye-e nyc -lue, k -se -a'ba "klumu'a nyc -ko. 'lɪnmɔ "lu- o'o -a'a 'nyɪnɪ 'mu, -k -nɪ'e nyu "we 'mu "nyinyinidi'a -zuzu tinunamu. 'Le -a 'ye k -kaa 'yi'lɛ: -A'a nu -kaa -lɛ, -εkedɪmaa, -ɪn -se -a'ba "klumu'a nyc -ko! 50 'Le k na: A -gblee, nyc -yɔ -ke a -see'a "yidede, kɔ k 'mo-o a'ba -kɔ. 'E dɪ a'ba 'kaa kɔ 'mu -le!

*Samaliibhlukpa "kpi'a -gwɪl -lue -see *Zezii'a 'lɪkpu kɪun

51 -ln 'ye li-k, -kɔ -ke "yigwɛnamu *Zezii 'ka yaku 'li mu, ε "kɔ k -kɔ gbo: 'E dɪ k "luo'o k -pɔkɔ 'a klɛ 'mu 'le k na: 'lɪn-ɪ 'mu-o Zelizalɛɛmu. 52 K nu'a -kaa, k 'lɪbho-o 'le k nya k wluɪkɪpamu, 'le un 'ye mu. Un mu'a 'le un 'ye *Samaliibhlukpa "kpi'a -gwɪl -lue 'mu -pa -nɪ, un 'ke k yiyia wɔn-fuo. 53 Zelizalɛɛmu -bhoga k -k mu nɪ'a dɪ, ε -bɛ gwɪl 'mɛnɛ mu'a nyu -see 'wɔn un 'ke k 'lɪkpu kɪun. 54 K -namu, Zaaku -ke *'Zaan, 'ye'a 'na li a, 'le un na: -A'ba -Kɔyi, -a 'tmɪu-o -Lagɔ, k 'ke nɛ 'zɔ po 'le ε 'ke nyu 'mnu ti-za? 55 'Le k 'ye 'le u gbo "bhiti 'le k na: A 'bhle -kaa "nyinyininaagɪ 'ya! 'Kla se "yrili-nmɔ. 56 'Le un 'ye 'mu-kɔ, un 'ye -gwɪl -lue -lrɛɛ 'mu mu.

Nyu-u 'kɔ k ti un -ke *Zezii 'ke -na
(Matiee 8:19-22)

57 Dɪ 'mɪnɪ zi'a -kaa, *Zezii -ke *k -namu -nɪ 'le -jeyi bhu 'mu -nanamu 'le nyc -lue na Zezii -bodɪ: 'lɪ 'kɔ-k ti 'lɪn -ke -ɪn 'ke -na, 'lɪn -ke -ɪn 'ke da'o da mu. 58 'Le k 'ye k -kaa 'yi'lɛ: -Toto "we 'bhle-e 'lɪpabhie, 'le nɪkɪ 'bh- le'e 'lɪru. -Da 'lɪnmɔ *Nyunyɔ k 'Yu 'ka 'kpu "yi -jra -nɪ, 'lɪn se 'bho 'bhle. 59 'Le k na nyc -lɪrɔ -bodɪ: Yi, -ɪn -ke 'lɪn 'ke -na, -a 'ke -da 'wee mu. 'Le kɔ k na: 'An -Kɔyi, -nyu 'lɪn mu. -Bho 'lɪn nmaze 'an -tɪta ti-k, 'le 'lɪn 'ke yi! 60 'Le k na: Nyu-u 'mɛ'ε 'bho -Lagɔ k 'yigbeyi, "tayi nu "yiti un 'ke 'wa 'mɛmu tinmaze. -lɪnmɔ -kɔ, -kɔ kɔ kɔ mu, -ɪn 'ke -Lagɔ k nyu'a -kɔ kɔ kɔ dɪ -a'a -bonyunyu -bodɪ 'mu-za. 61 'Le nyc -lɪrɔ na: 'An -Kɔyi, 'lɪn 'wɔn-o'o. -Nyɪ 'lɪn mu 'lɪn 'ke 'an -kɔ kɔ wlu po 'le 'lɪn 'ke yi 'lɪn -ke -ɪn 'ke -na, -a 'ke -da 'wee mu. 62 'Le k na kɔ k 'mɔ -bodɪ: Nyc -yɔ 'kpa'a lɪbhu -nunamu, -bho k -see 'bho -gwɪle, 'le k 'ke ε "kpi-tbɛ, 'bho -Lagɔ k nyu'a -kɔ kɔ kɔ ti k nyɪtu se 'bhɛɛ k 'ke -Lagɔ k lɪbhu nu.

*Zezii 'lɪbho-o *k -namu'a -gwɪl tan 'yɔ -bue 'yɔ 'sɔn

10 l zi'a -kaa, -a'ba -Kɔyi *Zezii -za'a-a 'bho nyu -lɪru'u'a -gwɪl tan 'yɔ -bue 'yɔ 'sɔn, 'le, -gwɪl -ke 'mu k 'ka mu, k 'ye u l 'mu lɪbho 'sɔn 'sɔn 'le un 'ye mu. 2 'Bhlɪkɪ "kpi'a nyu-u -flɔkɔ -kɔ kɔ kɔ, -u 'ka -Lagɔ k "dɪzɪgɪ 'wɔn, -ka nyc 'ku u l -bodɪ 'mu-za a, 'ya 'yi Zezii po'o 'le k na: Lee -ke -kpa'a 'bhɛ'ε -kaa "yigbeyi ti -ε -ke cɛmu se -kaa "yi-die 'ya-a! 'E dɪ a bhade -kpaay- owli li, 'le k 'ke 'ε cɛmu -dudu -ya, un 'ke ε cɛ, un 'ke ε "glo! 3 'Bho wlu 'mɛnɛ'ε "kpi k na: A mu! -Ka 'bhlabhlɪ-ɪ -nɪ'a 'le -blakɪ'a "klumu, 'ka-a 'lɪn-ɪ 'lɪbho'o amu 'le 'k- mu 'mu'a nyu'a "klumu. 4 -Bho a -ka mu, a'ba 'bhle mɔnɪ gbɔli -le! A'ba 'bhle badu -le! A'ba 'bhle -bhɔpɪmɪpali -le! A'ba "du nyc k 'yɪyɛ'ε dɪ, a'ba -pa -nɪ -dalɔ -le! 5 -Bho a nyɪnɪ, -budu -ke 'li a-a 'ye'a -pa mu, a na: -Lagɔ k wɔnɪpɪpɛɛ -sie amu gbo! 6 -Bho wɔnɪpɪpɛnyɔ -nɪ ε-bɛ -budu 'mɛnɛ 'li a, a'ba wɔnɪpɪpɛɛyeyea 'mɛnɛ -nɪ kɔ "kpi! -Bho ε -se -mɛnɛ ε, a'ba wɔnɪpɪpɛɛ 'mɛnɛ 'yi-e amu -bodɪ le, 'le a -ke ε 'ke 'bho lizi. 7 -Bho nyc -za amu -jeyi, a -de 'le k "sɛ'ε "bhliibhlegbo ti! A'ba mu nyu -lɪru gbo -le! Lbhunuyi -ke k "pɛlemɔnɪ nɪnmɔ k -kɔ "yiti. 'E dɪ, lɛ'o lɛ nyc -k 'ye'a amu "nyɪ mu, 'le ε 'ke lilile "du, a li ε, 'le ε 'ke 'nanalɛ "du, a 'nɛ ε! 8 -Bho a mu -gwɪl -lue 'mu 'le nyc 'ke a'ba 'lɪkpu kɪun, 'lɪn-ɪ 'tmɪu'o amu-ε, lɛ'o lɛ kɔ k 'ye'a amu "nyɪ mu, 'le ε 'ke lilile "du, a li ε! 9 ε-bɛ gwɪl 'mɛnɛ 'mu, a 'pɪu 'bho "gwizimu 'le a 'ke -kaa 'ε nyu "yi'lɛ: -Lagɔ k nyu'a -kɔ kɔ kɔ gbo. 10 -Bho a nyɪnɪ -gwɪl -lue 'mu 'le 'bho'a nyu -see a'ba 'lɪkpu kɪun a, a mu 'bho 'wa -gwɪl kɪe 'mu 'le a 'ke na: 11 -A 'gbɔkɔ -k -daa'a "pɪlee-e -nɪ'a -a'ba -bhɔli. ε -nɪ'a -kaa 'mu a, lɛ a'ba "bhi 'ka yibo, 'lɪnmɛ 'ka-a: -Lagɔ k nyu'a -kɔ kɔ kɔ gbo. (- Gblee, "pɪlee'a 'gbɔkɔ 'ke u -kɔ na un -ke -Lagɔ k 'bhle l'o.) 12 'Le Zezii na: 'lɪn-ɪ 'tmɪu'o amu-ε -lrɛɛ, 'bho -Lagɔ k -zɪglɛ'a kɔ, gwɪl 'mɛnɛ'ε nyu'a 'kleyɛɛ-ε 'ye-e wɔn-kɪ -mu 'le ε 'ke *Sɔdɔkɔmugwɪl kɔ nɛ 'mu-zi.

-Gwle -ke 'mu'a nyu-u -see'a ti'kw un 'ke *Zezii 'gwlide
(Matiee 11:20-24)

¹³ Ε-βε wlu 'mne'e 'kpi a, 'le k na: -Yeee! Ngazedι, Ko-lazeenkomu-a! -Yeee! Ngazedι, Besayidaakomu-a! A-a 'ye-e 'kle 'ye -mu tenyl 'σε, -ekedımaa, *wankult 'un -nu -nu'a 'bho amu gbo, -bho ε 'du 'kɪ Tiilt -ke Sidɔɔg-wle 'mu, -kna -a 'bhle'a -laa kwa, 'bho'a nyu yibo 'kɪ 'wa 'nyinynidɪ 'yi, un 'bhiti 'le -Lagɔ gbo-ɔ! Un -cre 'kɪ -bhεεzɔun, un 'wla 'kɪ 'tutɔni 'lru-ɔ! 'lnne tɔ'o -ka un yibo'a 'wa 'nyinynidɪ 'yi -ziaka, 'le un 'ye'a -Lagɔ gbo 'bhiti. ¹⁴ 'E dɪ 'un-ɪ 'tmusu'o amu, 'bho -Lagɔ'k -zigle'a zɔ, a'ba 'kleyεε-ε 'ye-e wɔn-ku -mu 'le ε 'ke Tiilt -ke Sidɔɔkumu 'mu-zi. ¹⁵ 'Le k 'ye Kapenayimukumu gbo 'bhiti 'le k na: A-bu Kapenayimukumu, abu 'de-e 'gwli na 'un -nɪ'e-e -daa a'ba 'klumu'a dɪ, -Lagɔ-k 'ye amu 'nyɪnɪ 'kpi-po mu'a? -Gba! ɔ-k 'ye-e amu dɪn 'yi 'lbhaa -mu 'le 'kɔgwleɛ 'mu. ¹⁶ 'Le k 'ye -kaa *kɪ -namu 'yi'le -lrεε: A 'ye li-k, nyc -ɔy po'a amu -lokui, 'unm k po'o -lokui. Nyc -ɔy -see'a amu kpun -gli a, ɔ-k nyc 'mna -see 'unmu kpun -gli. 'Le, nyc -ɔy -see'a 'unmu kpun -gli a, -Lagɔ -ɔy lbho'a 'unmu, 'unna ɔ -see kpun -gli -lrεε.

Lε-ε -ke dɪ *Zezii'a -namu 'bhεε'ε un 'ke 'bubua li a, 'un-ε k -tɔ nu'o
(Matiee 11:25-27; 13:16-17)

¹⁷ *Zezii'a -namu ɔ lbho'a a, un 'yi-e le, 'le un-u nu'o 'le 'bubua 'mu, na: -Gblee, -a'ba -Kɔyi, -bho -a 'luo -a'a 'nyɪnɪ 'mu 'le -a 'ke 'nyinynidɪ'a -zuzu tinu, -ɪ 'du-o 'bho -a'ba wlu -lrεε. ¹⁸ 'Le k 'ye u -kaa 'yi'le, na: 'Nyinynidɪ'a tiyayi *Sataan se 'tɔ wɔnkue 'bhle. -Ka -duu bhlu'a 'le -yibhɔkɔ, 'ka-a -Lagɔ 'vuto 'ne 'kna 'zɔ, 'le 'un 'ye ε li'ye. ¹⁹ A -gblee, 'un 'nyɪ-e amu wɔnkue a 'ke sanɪ -ke 'gwɪangwɪn 'kpi -na, 'le a 'ke -a'ba tu'a nyc Sataan'a 'bhuo'a wɔnkue ti-wa. -Bho a -ka -kaa-a nu a, lε'ε -lue komu -see amu ka -nyɪna yi. ²⁰ Ε -nɪ'a -kaa 'mu a, -ε -ke 'bubua a 'ka li tenyl a, 'unne 'mo-o, -Lagɔ'k nyc ɔ -kɔ, 'kɔ'kɔ -ke 'li 'wa 'nyɪnɪ 'cnɪ-ε'ε, a'ba nɪ 'ke 'le 'ε 'limu 'cnɪ-ε -lrεε. Ε -se a'ba 'nyinynidɪ'a -zuzu'a 'bhoduεε'ε dɪ -ko.

²¹ Ε-βε -kna 'mne ti, *-Lagɔ'k Lisaazuzu 'yi-e *Zezii 'bubua 'mu 'le k na: 'An -tɪta -Lagɔ, yaku -ke 'bhlu'kpa'a -Kɔyi, 'un-ɪ 'bhεε-ε -a'a 'nyɪnɪ 'yi. -Ka -un -za'a -a'a 'dɪzɪgtɪ 'yiglu -a'a nyu-ɪ 'kɔ'kɔ, 'wa 'la'a lε, -un 'ye u ɪ -tɔ. -Ka -un 'zize 'nɪ 'nyɪnbhlemu 'ma-a 'bɔguyibomuk-lɪgbɪ -ke -naagɪbhlemu -lrus 'yrili, 'ya dɪ 'un-ɪ 'bhεε'ε -a'a 'nyɪnɪ 'yi. Kun, 'an -tɪta, -ka -a'a 'gwlu 'b'kɔ'kɔ ti, 'ka-a ε -nɪ'e 'mu. 'E dɪ 'un-ɪ 'bhεε'ε -a'a 'nyɪnɪ 'yi.

²² 'Le k na nyu-u -nɪ'a 'bho -bodɪ: 'An -tɪta -Lagɔ 'nyɪ-e 'unmu 'kɔ wɔnkue -jeyi. 'Le nyc se 'unm kɔ 'yu yibo -ziaka, -bho ε -se 'an -tɪta, 'le nyc se 'an -tɪta yibo -ziaka, -bho ε -se 'unm kɔ 'yu -ke nyu 'un-ɪ 'b'kɔ'kɔ ti 'un 'ke 'wa 'yri kati 'le 'un 'ke u ɔ -tɔ 'le un 'ke ɔ yibo -ziaka -lrεε. ²³ 'Le k 'ye 'le kɔ -namu'a 'σε gbo 'bhiti, 'le k na: A-bu -yuu, a 'wa-a ti lɪ a-a 'ye'a dɪ. ²⁴ A 'ye li-k, 'un-ɪ 'tmusu'o amu-ε, -da -Lagɔwlu'a 'mutizamɪ -ke 'bhlu'kpyowli -nɪ'a ti see, 'wa -dadudu 'b'kɔ'kɔ ti, lɪ a-a 'ye'a li a, un 'ke u

li'ye, 'le un -see ɪ li'ye. Lɪ a-a 'kɔ'kɔ'kɔ un 'b'kɔ'kɔ ti un 'ke ɪ 'bu'wɔn 'le un -see ɪ 'bu'wɔn -lrεε.

Samaliikɔyi, ɔ -ke dɪ -nm kɔ'kɔ 'yrili'a 'yi

²⁵ -Gblee, 'bho-o *-Lagɔ'k gbayiboyi -lue -ɔk -nɪ'e 'tɔ 'mu. ɔ 'ke Zezii dɪ -kpun'a dɪ 'le k na: 'An -Tɔyi, koo 'un 'ke -nyɪna 'le 'un 'ke 'kɔgwletɪnε 'ye'a? ²⁶ 'Le k na: -A'ba gba *Moyiizi 'cnɪ'a 'le -Lagɔ'k 'kɔ'kɔ 'li, koo ε 'lε'ε? -Bho -un zrε ε 'le, koo a-a 'wen 'ε 'muti'a? ²⁷ 'Le k na: -Kma -a'a -Kɔyi -Lagɔ'k dɪ, 'le -un 'ke ɔ -a'a -pɔkɔ'a klε -jeyi 'nyɪ, 'le -a'a 'gwɪtipoposε'ε klε ti -un 'ke kɔ 'nyɪnɪ 'yi'bhεε, lɪ 'wee -a nu'a, -un 'ke u nu kɔ dɪ. -Kaa -un 'ke 'ɔ dɪ -kma, 'le, -ka -un -kma'a -a'a 'bhuo'a dɪ, -kma -kaa -a'a -bonyunyc'k dɪ! ²⁸ 'Le k na 'tɔ: Kun, -ka -un 'lε'ε 'tɪn, 'kla-a mo'o. -Bho -un mu a, nu -kaa, 'le -un 'ke 'kɔgwlet-ɪnε 'ye!

²⁹ Dɪn 'kɔ k 'lbha'a dɪ, k na: Yɔk -ke 'bhuo-o 'mo-o 'an -bonyunyc'k? ³⁰ 'Le Zezii 'ye wlu 'mu'luo, k 'ye 'yi po 'le k na: Nyukpasu -lue -ɔk-ɔk Zelizalεεmu 'le ɔ-k mu'o Zelikoo'gwlɔ 'mu. ɔ nyɪnɪ'a -jolu'a nya ti a, 'le-e ɔ -ye'ε 'g-bokobhlemu. Un nu'a -kaa, un 'kpun -k kwa 'mu ti, un 'ye ɔ -banɪ 'mu -za, un 'ye ɔ 'yri 'le un 'ye ɔ bhɔkɔ. ɔ 'kpa'a 'gwlu 'σεε, un 'sie -k 'bho 'le un 'ye mu. ³¹ Ε-βε -jolu 'mne, 'unne *-Lagɔ'k 'sragazayi -lue bhlu'o. ɔ nu'a -kaa, k 'ye-e nyc 'mna li, 'le k 'ye -jolu'a 'fɔtɔ -lue gbo ti'nyunye, k 'ye zi. ³² 'Le *Levii'a -gluuwɔnyɪ'a 'yu -lue 'ye ε-βε 'bɪ 'mne 'yi nyɪnɪ. ɔ nu'a -kaa, k 'nyɪnɪ-e 'bho ti, k 'ye nyc 'mna li'ye, 'le, -ka -Lagɔ'k 'sragazayi nu'a 'tɪn, k 'ye -kaa nu. ³³ A 'ye li-k, *Samaliikɔmu -a'ba 'bhlu'kpa 'kpi'a nyu 'nye'ε 'mu a, 'wa -lue-e -nɪ'e 'lɪkpa 'mu mu-namu. 'unna bhlu'o -jolu 'mne, 'le k 'ye 'bho kɔ 'troli nyɪnɪ, 'le k 'ye kɔ li'ye. Ngaze nu'a -kaa 'σεε, ε 'lbhɔ -kɔ 'o tenyl, ³⁴ 'le k 'ye kɔ linyɪnɪ, k 'ye 'cna -ke nma 'mu'luo, k 'ye kɔ 'ji glo, 'le k 'ye ɪ 'yisan, 'le k 'ye kɔ 'bho kɔ -soko-fale 'kpi tide, 'le, -budu -ke 'li 'lɪkpa'mu-u 'mu'a a, k 'ye kɔ 'le 'ε 'limu kpa, 'le k 'ye kɔ dɪ zi. ³⁵ Zɔ zɪ'a a, 'le k 'ye 'le netεmɔni 'kɔn -za 'le k 'ye ɪ -budu 'mne'ε -yowli -jeyi 'nyɪ 'le k na: "Du k 'yrili! -Bho mɔni -nεε se 'yi-die a, po 'bho -lrεε! -Bho 'un -yi -nɪ 'kna le a, 'le 'un 'bhuo 'ke ε 'kwla-za.

³⁶ 'Le Zezii na -Lagɔ'k gbayiboyi -bodɪ: ɔ-k nyc 'g-bokobhlemu 'lbha'a 'le, u-bu nyu tan -nusu'a 'klumu, kɔ 'mo-o kɔ -bonyunyc'k? ³⁷ 'Le k na: -ɔ nu kɔ 'yrilin-mɔdɪ 'lruli, 'unna mo'o. 'Le k na: Kun, -ka -un 'lε'ε 'tɪn, 'kla-a mo'o. -Bho -un mu a, nu -ka -lue 'mna!

*Zezii 'mu-o Maatɪ -ke *Malii gbo

³⁸ *Zezii -ke *kɔ -namu -see -bhla Zelizalεεmu nyɪnɪ ke. 'Le 'ε -jolu 'yi'a -gwɔ -lue-e -nɪ'a 'bho, 'bho-o ɔ -pa -nɪ'o. 'Nyɪnaakpu -lue-e -nɪ'a 'bho, 'wa 'nyɪnɪ-ɪ 'mo-o Maatɪ. 'unna -zɔ kɔ -jeyi. ³⁹ U-bu Maatɪ 'mnu 'bhle-e leyinyɪnaakpu -lue. 'Wa 'nyɪnɪ-ɪ 'mo-o *Malii. Un nu'a -kaa, un -de'e-e 'bho Zezii'a 'troli ti 'le un-u po'o kɔ -tɔkɔ -lokui. ⁴⁰ Ε-βε -kna 'mne ti, Maatɪ -mnu se kwa 'mu -flɔ, 'wa pipilbhu-u 'sun -u li. Un nu'a -kaa, un 'nyɪnɪ-e Zezii li 'le un na: 'An -Kɔyi, 'an leyɪ -yu -nɪ'a 'bho -a'a 'troli, -u se'a lε nunamu -nɪ, -a'a 'ye u li, 'maae? 'T-

muu nu, un 'ke 'unmu -kpanamu yi! ⁴¹ 'Le ɔ na: Maati, a'ba popo li -yi 'nuaa'a di 'gwłuti -le! ⁴² Le -lue 'tin'a 'se'e di, nym ɔ 'ke nyɔ 'gwłu 'si. E-be le 'mne e, Malii 'ye -e'o, 'le nyɔ -see e u kwa 'mu -za yi.

'Bho *-Lagɔ'k wɔngbopoe'e 'kpi'a -tɔtɔ
(Matiee 6:9-13; 7:7-11)

11 ɔ -lue 'ɔ, *Zezii -nt'e-e 'bho -da -lue 'le ɔ-ɔ po'o 'i -tɔta *wɔn gbo, ɔ gw'e'e 'i wɔngbopoe 'yi a, 'le *'i -namu'a -lue na: -A'ba -Kɔyi, -ka *'Zaan -tɔtɔ 'i -namu -Lagɔ'k wɔngbopoe, -tɔ -kaa -abu -lrɛɛ 'le -a 'ke 'e ka yibo. ² 'Le ɔ na: -Bho a -ka -Lagɔ'k wɔn gbo-o po a, a na:

-A'ba -Tɔta, -a'a 'bhūo nu e, 'le, -ka -in 'saa'a li, nyu 'ke i yibo! Yi -in 'ke nyu -kɔ! ³ 'Nyl -amu lilile ɔ' o ɔ! ⁴ Nyu-u nu'a -amu 'nyinyidɔ 'lruli, -ka -a 'bhɔ'k 'ya di a, -a'ba 'nyinyidɔ -a nu'a 'bho -a'a 'yigbeyi, 'bhɔ -kaa 'ya di! -A'a -za 'nyinyidɔ'a tiyayi 'yrili, 'e -lu -ni -amu tidɔni 'mu tu wɔn 'mu -le!

⁵⁶ *Zezii po'a wlu 'mne ti a, ɔ 'po-o 'yi 'le ɔ na: A -gblee, 'lɔkpayi 'ga'a nyɔ -lue 'kpi ti dodo 'mu 'le ɔ-ɔ nyɔ 'mna 'ye 'mu-ɔ 'le ɔ 'ye 'i -ybhɛybhɛyi -lue'a -buduwɔn 'yi bhɔɔnamu mu, 'le ɔ na: 'An bha -lue-e 'ga'a 'traamu 'unmu 'kpi ti, -ka 'in 'ka -nyina, 'un se -kaa 'bhle. Kati 'bho -in 'ke 'unmu lilile gbɛ 'nyl! ⁷ Nyɔ -yɔ -ni'a 'le -budu'a 'limu na: 'ln bha, 'unmɔ bhade -unmu li, 'in 'ka-a li 'wee wɔnyi, 'in se 'tɔ 'musɔɛ 'bhɛɛ 'le 'yreetɔ'a klɛ-ɛ 'mu'o -lrɛɛ. ⁸ 'Le, -yɔ -ni'a 'bho 'piemu a, ɔ na: Kati 'bho, -nyina se 'tɔ -ni. A -gblee, nyɔ-ɔ -ni'a 'le -budu 'li a, ɔ-ɔ 'ye-e 'mu-ɔ -mu, li 'i bha 'ybhaa 'nɔ, ɔ 'ke ɔ i 'nyl. -Bho ɔ -see e 'wa -ybhɛybhɛkamū nu a, 'i 'nynt'a wɔnnyniɛ ɔ-ɔ 'ye gbo-ple mu.

⁹ 'E di 'mna-a 'tmu' o amu, -ka, -bho a bhɔɔ 'bho -buduwɔn 'yi, un-u 'ye'a 'bho kati mu a, 'ka-a, -bho a 'ybhaa -Lagɔ le, ɔ-ɔ 'ye e amu 'nyl mu. -Bho a 'bɔ 'le -Lagɔ kwa 'mu le ti, a-a 'ye -e 'ye -mu. ¹⁰ A 'ye li-ɔ, nyɔ' o nyɔ-ɔ 'ybh'a le, -Lagɔ-ɔ 'nyl -ɔ' o; -yɔ 'bɔ' le ti, ɔ-ɔ 'ye -e' o. ¹¹ 'Nɔ -a'ba 'klumu -a'ba tɔtɔ 'bhle-e 'yreetɔ, nyɔ yɔ 'bhɛɛ'e, -bho 'i 'yu 'ybhaa nɔ zmi, ɔ 'ke ɔ sɛn 'nyl'a? ¹² 'Le kɔ 'bhɛɛ'e 'bhalrɛɛ, -bho 'i 'yu 'ybhaa ɔ -suungɛn, ɔ 'ke ɔ 'gwɔlangwan 'nyl'a? ¹³ A-bu 'ma-a 'limu'a wɔnnynimu, a-bu yibo'a lɔzɔg a 'ka a'ba 'yreetɔ 'nyl a, 'le, -taafle, 'limu'a wɔnnmɔlagɔ, 'unno, -bho a 'ybhaa 'i Lisaazuzu, ɔ -see ɔ amu 'nyl yi'a?

*Zezii 'nu-o 'nyinyidɔ'a -zuzu ti
(Matiee 12:22-30; Maaki 3:22-27)

¹⁴ ɔ -lue 'ɔ, 'nyinyidɔ'a -zuzu -ni'a nyukpasu -lue 'mu, -e'e 'wɔn ɔ 'ke -wlu, 'unne Zezii nu'o ti. 'Bho-o nyukpasu 'mna -nyina'a ti 'le ɔ 'ye -wlu. Vlinii! Wɔn 'ma-a nyu-u -ni'a 'bho ti. ¹⁵ 'Wa tɔtɔ 'da'a 'bho ti, un na, 'nyinyidɔ'a tiyayi -e -kɔ'k 'nyinyidɔ'a -zuzu 'we un-u 'la'a *Beezebili, 'unne 'nyl 'i wɔnkue: 'e di ɔ-ɔ 'i ti.

¹⁶ Tɔtɔ -yu 'bɔ'k ti un 'ke ɔ 'le po -mnu na: -Tɔ *wɔnkule -lrɛɛ, 'le, -ka -Lagɔ lbho'a -unmu, -a 'ke i yibo. ¹⁷ Li nyu 'mnu popo'a 'gwłuti, ɔ yibo ni-l'a di a, ɔ 'po-o 'yi -lue 'le ɔ na: -Bho 'bhłukpa -lue 'kpi'a 'se'e nyu ɔɔ 'mu, -bho un -ka tu-u ɔ, un gw'e-o'o 'le un sie'e -gwłɔg-

bl. ¹⁸ -Mnu 'tɔ 'le, *Sataan a-a 'la'a Beezebili, -bho 'e 'nyinyidɔ'a -zuzu 'we'a 'se ɔɔ 'mu, -bho i -ka tu-u ɔ, koo e 'ke -nyina e 'ke i -kɔ'k? 'Le a na 'traamu na Beezebili'a 'bhūo-o 'nyl'e 'unmu wɔnkue'e di 'an-a nu'o 'nyinyidɔ'a -zuzu ti'a? ¹⁹ -Bho Beezebili 'nyl 'unmu wɔnkue -ziaka, -bho 'in -ka 'nyinyidɔ'a -zuzu ti-inu, -mnu a'ba 'bhi'a nyu-u -ni'a 'le a'ba 'klumu, -u nu 'i ti 'le'a? E-be -lue 'mne-e 'nyl 'u wɔnkue'e? A'ba 'bhi'a -namu'a 'nyinyidɔ'a -zuzu'a tinue, 'unne za'a amu 'gl see. ²⁰ -l 'ma-a 'ya -zɔg a, 'unne 'mo-o -Lagɔ'k 'bhūo'a wɔnkue 'an-a nu ni 'nyinyidɔ'a -zuzu 'we ti. 'E 'ɔ-ɔ 'mo-o, -Lagɔ'k nyunu'a -kɔkɔ -ye'e amu-e.

²¹ -Ka Sataan kɔkɔ -glaliyi, Zezii 'po-o 'e 'yi -lrɛɛ 'le ɔ na: 'Le nyɔ 'ke tiku, -bho ɔ 'bhle -jrɛɛ, -bho ɔ -ka 'i -budu li-ifuo a, 'i -kɔkɔ 'kpu-n-o 'yi. ²² -Bho -glaliyi yi, -bho ɔ -ke ɔ ɔ, ɔ-ɔ 'bhł ɔ-ɔ ti, 'le, 'i -jrɛɛ ɔ de 'ka 'gwli, ɔ-ɔ 'ze -e ɔ kwa 'mu, 'le, 'i -kɔkɔ ɔ-ɔ 'i kwa 'mu, ɔ-ɔ 'gble 'o.

²³ A -gblee, nyɔ -yɔ -ke 'in se'a -na a, -mna 'nu-o 'an tu'a nyɔ, 'le, nyɔ -yɔ-ɔ -kpa 'unmu 'le le' o le nunamu, ɔb ɔ nu'o 'an dɔwɔnnyni.

'Nyinyidɔ'a -zuzu'a leyinamu
(Matiee 12:43-45)

²⁴ *Zezii po'a wlu 'mne ti, 'yi -lrɛɛ ɔ po'o 'le ɔ na: -Bho 'nyinyidɔ'a -zuzu 'da nyɔ 'mu, e-e mu-o'o 'le e-e 'yeye'e 'le 'musa 'kpi ti 'le e-e 'bɔ'k -dena ti. -Bho e se -dena 'ye a, e na: 'An-a 'mu-o 'an -budu -ke 'li 'in -ɔ 'ka 'mu le. ²⁵ -Bho e yi le, 'le -budu 'li 'ke tiwopo-e, 'le 'le 'ke -be, ²⁶ e-e ɔ'k 'mu-e, 'le, 'nyinyidɔ'a -zuzu -mɛɛɔn -lrɔ-l -nynt'a 'mna 'mu -i -zi'a ebe e, e-e mu'o 'ya di, 'le e -ke i-l yi'o 'le i-l de'o. Nyɔ Zezii 'la'a -budu, 'le, ɔ-ɔ nyɔ 'mna, 'i le-e zi'e 'ka 'yi.

Tiwɛɛzɛgɛ

²⁷ *Zezii po'a -kaa wlu 'mne ti -nalo, 'nynaakpu -lue 'luo'o wlu 'mu-e, 'le nyu'a 'klumu, un na: 'Nynaakpu-u 'wlu'a -unmɔ Zezii a, a 'wa-a ti. ²⁸ 'Le ɔ na: Klɔn, -u wa'a ti tenyɔ a, 'unnu 'mo-o nyu-u po'a -Lagɔ'k wlu -lokui, un-u 'du 'i 'bho.

'Traamu'a nyu 'ybh-a *wɔnkule
(Matiee 12:38-42)

²⁹ -Gblee, nyunu yi'yi'e-e 'kpiti 'bho Zezii'a 'trolli'a di ɔ 'luo'o wlu 'mu 'le ɔ na: 'Traamu'a nyu'a di -nynt'e-e 'yrili. Un 'bɔ-ɔ ti 'in 'ke *wɔnkule nu, 'le, -ka -Lagɔ lbho'a 'unmu, un 'ke 'na yibo, 'le wɔnkule'e -lue komu -see u 'yi-tɔ-e yi, -bho e -se 'tɔ-ɔ -Lagɔ'k wlu'a 'mutizayi *Zonaast'a -ne. ³⁰ -Mnu, -ka Zonaast -za'a *Nini-ivukɔmu -Lagɔ'k wlu -bodɔ 'mu 'le un 'ye'a 'wa 'nyinyidɔ 'yiyibo, un 'ye'a -Lagɔ gbo 'bhiti a, 'kla-a 'unmɔ *Nyunyɔ'k 'Yu-u 'ye 'traamu'a nyu -Lagɔ'k wlu -bodɔ 'mu-za mu. ³¹ 'Bho -Lagɔ'k -zige'a ɔ, 'nynaakpu -lue -u -kɔ'k 'bhłukpa un-u 'la'a Sebaa, 'unnu 'ye 'traamu'a nyu di 'yi-kpa mu, -ekedumaa, ubu 'bhlu-o -tetejolu 'le un 'ye *Izrayɛlbhłukpayowliklagba *Salomɔ gbo 'i -naagwlu -lokuiponamu yi 'le a-bee

-mnusu 'bhle-e -laa a'ba "klumu nyc -yc 'bhε'ε "yi, -zī'a Salom "le a'ba "du'o 'bho 'k wlu'a! 32 'Bho -Lagō 'k -zīg'e'a zō, Niniivukōmu 'ye 'traamu'a nyu dī "yi-kpa mu, -ekedūmaa, u-bu Niniivukōmu 'wōkōkō -Lagō 'k wlu Zōnaasī -zu 'u -bodī 'mu 'le un 'ye 'wa "nyinyinidī "yiyibo, 'le un 'ye -Lagō gbo "bhiti 'le a-bee -mnusu 'bhle'e -laa a'ba "klumu nyc -yc 'bhε'ε "yi -zī'a Zōnaasī 'le a'ba "du'o 'bho 'k wlu'a!

Nyc -k -nū'a 'le -ziadī 'mu, k -nū'e-e zōzεε "yi
(Matiee 5:15; 6:22-28)

33 *Zezii po'a wlu 'mne ti a, k 'po-o "yi -lue k na: Nyc 'k cε "napε "yi, 'k "jrii nε -cūcε "yi ti, -k -k 'de -ε -da -tε'ε ya ti 'le nyu-u pa'a 'le -budu 'li, un-u 'ye nū 'nε "yi ti. 34 -Ka nyc -nū'a 'le -kuyre 'mu 'ye -nū'a "napε 'mu ti, 'ka-a "yri -nū'o nyunyū 'k ku -bodī. -Bho -a'a "yri -ka ti-i'ye, -un kōkō -k -ka nyc -k -nū'a zō 'mu. -Bho -a'a "yri'a 'ye ti, -un kōkō -k -ka nyc -k -nū'a 'le -kuyre 'mu. -ε-be "yi 'mne'ε zō 'ka-a: Nyc -k -kōkō 'an 'muzadī kōkō -k -kōkō 'ye'a ti. Nyc -k -kōkō 'an 'muzadī kōkō -k -kōkō. 35 'ε dī, "du -a'a "bhūo "yrii 'le -un -kaa nyu -yu'a 'kōkō 'an 'muzadī'a ka nū! 36 -Un 'ye li -k, -bho -un 'la 'an 'muzadī -ziadī -a'a -pōkō'a klε ti a, 'le 'nū "du'a, -a 'ye -ε "yrii-gwε -mu, -ka 'ε-ε 'pε'ε -kaa 'bho tiyenapε'ε zō "yi ti.

*Zezii-i 'kpa-a *Falizieen -ke *-Lagō 'k gba'a yibomu dī "yi
(Matiee 23:1-36; Maaki 12:38-40)

37 -Da *Zezii gwε'ε dī 'mnu'a 'muzεε "yi a, 'le *Falizieen -lue 'ye k lilidī 'la 'le 'k "bhli. K nū'a -kaa, k -ke k mu-o'o, Un pa'a 'bho -buduōkō "yi a, 'le Zezii 'ye 'bho lililī'a "trolli -zi, k 'ye ti-de. 38 Nyukpasu 'la 'ka Zezii lilidī a, k -gbu'a Zezii ya, k -see kwa -lre ke -k 'le k 'ke li -ka 'wa gba 'le'ε, k nū'a -kaa, kōkō -k -tia 3Fa11 38 Zezi-i'a -kōkō ti a, -bho 'Zuifuyi -see kwa -lre 'le k 'ke li a, k -za'a-a 'wa gba. 39 Zezii 'ye'a 'k "yri li 'le k na: -Kagbε a-bu Falizieen "we -nū'e -kaa "kōmukōmu, a-a kōkō -k -a'ba "kōkō -ke a'ba "be'a ku li, -mneε a-a 'la'a abu-a'a gba'a "yikpūen 'le "yriyria -ke "nyinyinidī -lru "yi'e 'le a'ba -pōkō zō. 40 -Nūamu-a, a se yibo na -Lagō -ya'a a'ba "tielī 'mnu ti a, 'unū nū'o a'ba -pōkō 'le -lre'ε'ε? 41 'ε-ε 's-rεε'ε "yi a 'ka nū, 'unūε 'mo-o, li-l -nū'a 'le a'ba "kōkō -ke a'ba "be 'li, a "nyū 'l "pūanlbhamu 'le a'ba "tielī'a 'wee 'ke *li'saa 'bho -Lagō 'k "yigbeyi!

42 -Yeee! Ngazedī! A-bu Falizieen, a "nyū-e -Lagō a'ba -kpu 'mu'a -lololūsrūn'a -buenε 'le a-a kpun'o "yisrεεε -ke -Lagō 'k dū'a -kmakmaa 'plū. "Yisrεεε -ke -Lagō 'k dū'a -kmakmaa 'mnu, 'unū a 'ke 'kū nya -kō 'le a 'ke 'ya 'wee nū. 'ε dī a-a 'ye 'kle 'ye mu tenyū.

43 -Yeee! Ngazedī! A-bu Falizieen, 'le *-Lagō wlu'a 'licūanbidī 'li a 'ybha-o'o a 'ke kpizlū "kpi -de 'le nyū 'ke amū 'yra 'le a 'kōkō ti -bho -die -gwε 'le nyū 'ke amū 'bho "du un -ke a 'ke 'ylye. 'ε dī a-a 'ye 'kle 'ye mu tenyū. 44 -Ka zoko "kpi'a -nanaa "du'a gba'a -zazaa 'kōkō -a "bhli, 'traamu 'le nyū-u -nū'a -kaa 'bho zoko "kpi -nanamu 'le un se 'yibo, 'ka-a a-bu Falizieen -ke nyunyū -nū'o. -Yeee! Ngazedī! A kōkō -k zoko, "nyinyinidī

-nū'a 'le a'ba -pōkō 'zō, nyunyū se 'yibo. 'ε dī a-a 'ye 'kle 'ye mu tenyū.

45 'Le *-Lagō 'k gbayibomu'a -lue 'ye wlu 'mu "luo 'le k na: -A'ba -Tōyi, -ka -a za'a -laa 'mu a, -un -nū'e-e -a-bu -vlenamu -lreε. 46 'Le Zezii na: -Yeee! Ngazedī! A-bu -Lagō 'k gbayibomu, wōkōkō a-a pō'o nyū 'le a'ba "bhi'a 'kōkō ti a 'ke 'l 'mu ti-de 'le a'ba -kpa 'nū -ka -toope 'le un 'ke 'l "yi-kpūn -lreε. 'ε dī a-a 'ye 'kle 'ye mu tenyū -lreε.

47 -Yeee! Ngazedī! -Lagō 'k wlu'a 'mutizamu a'ba "na "we 'lbha'a, 'wa zoko a-a nūkōkō kwa 'mu ti. 48 -Ka un 'lbhu 'u a, a'ba 'gwlu dī ma'a dī a -nūkō 'nū kwa 'mu ti: 'ε dī a-a 'ye 'kle 'ye mu tenyū. 49 'ε dī, -Lagō -ke "bhūo-o yibo'a dū'a klε, k -za'a a'ba dū 'mu 'le k na: 'ln-l 'ye-e 'an wlu'a 'mutizamu -ke 'an -dalbhomu 'le u gbo -lbhu -mu. Un-u 'ye-e 'wa tōkō 'lbha -mu 'le un-u 'ye 'wa tōkō nyanū 'mu -kla mu. 50-51 U-bu -Lagō nyū a'ba "na "we 'bhle'a 'lbhalbha see 'le 'bhli kpi'a "nyaanamu -ε -yε'ε -zian, un -se -sε. 'ε 'nyaa'a-a 'bho *Abelī "kpi, 'le, Zākaliī a 'lbha -nū'a *-Lagō 'k bubōkōbhlegbō'a 'sragagbagbu -ke 'ε lisaabudu'a gwia 'mu, 'ε 'ye k -yε. A -see 'bho "tii, a-a 'ye-e -Lagō 'k nyū nyanū 'mu -kla -mu -lreε'ε dī a, u-bu nyū 'wee a'ba "na "we 'lbha'a see, 'ε 'kleyεε'ε -belu -Lagō -k 'ye'a -ya mu, a-bu 'traamu'a nyū -ε-ε 'ye "kpi'ti'ga mu!

52 -Yeee! Ngazedī! A-bu -Lagō 'k gba'a yibomu, 'le-ε 'ma-a -ka -Lagō 'pūun'a nyū 'bho 'k "yigbeyi un 'ke 'ka yibo 'le 'k wlu 'li a, a-a "zize-e -mnu "yi "klakla 'le a'ba -Lagō wlu'a -kōkō 'li; nyū -yu 'kōkō ti un 'ke 'yibo, a-a "l-maa-a -mnusu 'le a'ba "bhi se 'yibo -lue. 'ε dī a-a 'ye 'kle 'ye mu tenyū.

53-54 Zezii'a wlu 'mnu 'lbhaa'a-a -Lagō 'k gba'a yibomu -ke Falizieen 'cεklagba "yi. 'ε dī, -bū 'wū 'mnu ti a, un-u 'būbū 'kōkō wlu wōkō 'mu ti 'le un-u dede 'kōkō dī -dudu ti, 'le, -bho 'k wlu "ma 'bho *-Lagō 'k gba "kpi a, un 'ke k kpun.

*Zezii "du-o *k -namu "dū 'mu "yrabha'a dū

12 'ε-be -kōkō 'mne ti a, nyū'a -gbogboyoko "yi-e 'bho *Zezii'a "trolli 'le 'wa "yidie'ε dī un-u "side'e -side "kpi. 'Le k na *k -namu -bodī: A'ba -za *Falizieen "sεlī -le! Un-u 'mo-o -mūε 'kōkō wōkō 'mu 'bhlemu. -Ka "buubūuε "buu'a "fōkō k, 'ka 'mōkō, 'ka-a, -bho un -nū 'le nyū'a "klumu, 'le 'wa "nyinyinikpli "jri'e 'wa -dadudu "lru 'le un -ke un-u plε'ε -bū kplisasū 'mnu 'mu. 2 A -gblee, li-l "zize'a, li-l 'ye-e "piemu 'kpa -mu, 'le, li -yū -nū 'ka "zizekwla 'mu, li-l 'ye yibo-ε mu. 3 'ε kamū, -bho a -za dī gbi 'mu dodogwia a, 'yrugbagbu nyū-u 'ye 'l 'bū'wōkō mu. 'Le, -bho -budu -kε wōkō "yi, 'le a 'ke nyc "wunwan, li-bū dī 'mnu, 'bho -gwōkōduu, 'bho-o nyū-u 'ye 'l 'mu-za -nū mu.

Nyc -k -nū'a 'le 'ka 'bho "du 'le k 'ka ple
(Matiee 10:26-31)

4 'An bha "we-a! 'ln-l 'tmūu'o amū-ε, nyū -yu 'ka ku'a "sε 'lbha, a'ba ple u -le! 5 Nyc -k -a 'ka ple, 'un-l yi-o'o 'un 'ke k amū -tō: 'unū 'mo-o -Lagō, -ekedūmaa, 'unū 'bhε'ε'o, -bho nyc 'mε'ε ε, k 'ke k 'kleyεεε wōkō 'le

'kɔgwɛnɛ 'mu. Kɪn! 'lɪ-ɪ 'tmuʊ'o amu-ɛ, 'lɪnɔ a 'ke 'b-
ho "du. ⁶*Zezii po'a wlu 'mɛnɛ ti a, 'le ɔ 'ye 'yi -lue po,
'le ɔ na: Nɔɔ-ɔ 'kɔpɪn-o ntkɔpɪyreetɪ -muu 'le ɔ-ɔ po 'nɪ
'pɛlu mɔɔniyɛ gɛɛ 'mu. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, -Lagɔ'ɔ
'mate 'ya 'yɛ -lue'a "bhɔo gbo. ⁷ɔ-ɔ -Lagɔ 'mɔɔ yi-
bo'o-o "nɪmɔ 'diɛ -ke "bhi-i -nɪ'a 'le a'ba "lru 'li. A "
du-o ɛ, a 'ye "yidiɛnɪkɔpɪyreetɪ -zi. 'ɛ dɪ 'ɔ'ɔ, -sɪanyɪ'a
'lɪbha amu -le!

*Zezii'a 'hɔɔɔɔɔɔ-ke 'ɔ "yidepɔɛ
(Matiee 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸'lɪ-ɪ 'tmuʊ'o amu-ɛ, nɔɔ -ɔɔ nu'a 'bho nyu 'wee'a
"yigbeyi 'an -ɔ-ɔ "du'o a, 'nɪmɔ *Nyunɔɔɔɔ "Yu-u 'ye -ɔ
"yi'wɔɔɔ -mu -lɛɛ 'an nɔɔ'ɔ kamu 'bho -Lagɔ -ke ɔ
gbo'a -dalbhɔmu'a "yigbeyi. ⁹'Le nɔɔ -ɔɔ nu'a 'bho
nyu'a klɛ'ɛ "yigbeyi ɔ se 'nɪmɔ yibo, 'lɪ-ɪ 'ye -ɔ "yidepɔ
-mu -lɛɛ 'bho -Lagɔ -ke ɔ gbo'a -dalbhɔmu'a "yigbeyi.
¹⁰A -gblee, -bho nɔɔ -nyɪnɪ 'nɪmɔ *Nyunɔɔɔɔ "Yu'a 'nyɪnɪ
wɔɔ, -Lagɔ-ɔ 'bho'ɔ 'ɔ "nyɪnyɪnidɪ'a dɪ. 'Bho 'ɛ lemu 'ɔ'
ɔ, nɔɔ -ɔɔ -nyɪnɪ'a *-Lagɔ'ɔ Lisaazuzu'a 'nyɪnɪ wɔɔ,
-Lagɔ'ɔ 'bho'ɔ 'ɔ "nyɪnyɪnidɪ'a dɪ "kɔmɔkɔmɔ!

¹¹-Bho nɔɔ kpa amu *-Lagɔ'ɔ wlu'a 'lɪɔɔɔɔɔɔ 'li -ke
'bhlɪkɔpɪyowli wɔɔnyɪ, un 'ke amu -zɪgɛ -tu a, 'bho dɪ a
'ka 'mu-za, 'ya "kpi, 'le, -ka a 'kɪ ɪ 'mu-za, 'ya damu,
nyɪmɔ "si amu 'gwɪlu -le! ¹²-ɛkedɪmaa, 'bho 'mɔɔ, *-
Lagɔ'ɔ Lisaazuzu 'ye ɛ amu -ɔ'ɔ mu, 'le a 'ke ɛ 'mu-za.

-Nɔɔɔɔ -lue-e po'a 'ɔ "wɪlɪ -zɪɪ 'mu 'kɔɔ 'kmu 'mu, 'ɔ
'yi

¹³*Zezii 'gwɛ-ɛ -wɪluwɪa "yi, 'le nɔɔ -lue 'ye u-bu
nyu'a -gbogboyoko 'mɔɔ'a "klumu 'wlu 'le ɔ na Zezii
-bodɪ: 'An -ɔɔɔɔ, 'tmuʊ 'an vɛnyɪ a, 'lɪ -ke ɔ 'ke -a'ba -tɪ-
ta'a tɪsiewlɪlɪ 'gble! ¹⁴'Le ɔ na: 'lɪ bha, -yɪ 'ma-a a'ba
dɪ'a "yɪɛɛ -ke a'ba "wɪlɪ'a 'gblegblea'a dɪ, 'lɪ se -laa
'ya dɪ tɪ-de. ¹⁵'Le ɔ na nyu 'wee -nɪ'a 'bho -bodɪ: -Bho
koo nɔɔ 'ga, ɛ -se 'ɔ "wɪlɪ'a dɪ ɔ 'ke tɪnɛzɛgɛ 'ye -ko; 'ɛ
dɪ, a "du a'ba "bhi "yrɪlɪ 'bho ɪ-bɪ "wɪlɪ'a 'tu-u -nɪ'a
amu 'mu'a damu!

¹⁶'Bho ɛ-bɛ wlu 'mɛnɛ "kpi, 'bho-o ɔ -po -nɪ'e "yi -lue
'le ɔ na: 'Bho-o 'gagayɪ -lue -nɪ'o. ɔ 'bhle-e -kɔɔ'a
-dadudu 'le ɪ-tɪ tro'o tenyɪ, ¹⁷'le ɔ 'ye 'bho 'kpa 'le ɔ-ɔ 'k-
abha'o, ɔ-ɔ nu'o, na: -Da 'nɪ 'ka 'an lɪ 'lɪ -za'a "du, 'bho
se'a "yi'bhe, 'le, koo 'nɪ 'ke -nyɪna'a? ¹⁸'Le ɔ na: Lɛ 'lɪ
'ka nu, 'lɪnɛ 'ka-a: 'lɪ-ɪ yɪ-o'o 'nɪ 'ke 'an 'sɪɪ -yɪ -bhlua,
'le 'lɪ 'ke 'ya 'bɪ 'mu -klɪgɪ -po. 'Le 'ya 'limu 'ɔ'ɔ, 'le-e
'lɪ-ɪ 'ye 'an lɪ'a 'yɪ -ke 'an "wɪlɪ -lɪɪ'a klɛ -po mu. ¹⁹'Le
'lɪ-ɪ 'ye -kaa 'an "bhɔo "yi'lɛ mu -lɛɛ: 'lɪ bha, "wɪlɪ'a
-dadudu -nɪ 'bhle'a a, zɪɪ -ke zɪɪ 'li'a lɪ mo'o. -Za
nyɪmɔ 'gwɪlu, lɪ lɛ'o ɛ, 'na nɔɔ'ɔ nɔɔ, 'le -nɪ 'ke 'bubua
li. ²⁰A -gblee, 'le -Lagɔ na: -Nɔɔɔɔ, -a 'ye-e -zɪan "matu
'mɛ -mu! 'Le, -bho 'nɪ se tɪ-nɪ 'le, -a'a lɪ -nɪ po'a -zɪɪ
'mu, kɔɔ ɪ -sɪe'ɛ li, -ɔ 'ke 'lɪ 'mu li'a? ²¹'Le ɔ 'ye 'bho wlu
-lɛɛ "du 'le ɔ na: -Ka -lue 'mɔɔ, nɔɔ-ɔ po'a 'ɔ "bhɔo'a
dɪ "wɪlɪ -zɪɪ 'mu 'kɔɔ 'kmu 'mu 'le -ɔ -see'a 'ɔ
'nyɪnɔɔɔɔɛ dɪ zɪ 'le yaku 'li a, 'ka-a 'ɔ dɪ -nɪ'o.

-Lagɔ'ɔ "gwɪdɛɛ
(Matiee 6:25-34)

²²'Bho 'ɛ "kpi, 'le *Zezii na 'ɔ'ɔ -namu -bodɪ: A 'ye lɪ-ɔ,
'lɪnɔɔɔ'a dɪ 'lɪ-ɪ wɪ 'lɪ amu 'yɪtɪ, lɪlɪɛ a 'ka lɪ 'le a 'ka tɪ-
nɪ, a'ba -kɔɔ 'ɛ dɪ -le; -bana a 'ka ku "yi'bhaa, a'ba
-kɔɔ 'ɛ dɪ -le -lɛɛ! ²³Nyunɔɔ'ɔ tɪnɛ -nɔɔ'ɔ-ɔ "yrɪlɪ 'le ɛ
'ye lɪlɪɛ -zɪ; 'le nyunɔɔ'ɔ ku -nɔɔ'ɔ "yrɪlɪ ɛ 'ye -bana -zɪ.
²⁴A yibo nɪkɔɔ 'nɪ? 'Ya po -kɔɔ, 'ya ɔ-ɔ, ɪ se 'sra
'bhle, 'le, ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, -Lagɔ-ɔ "nyɪ 'lɪ lɪlɪa. Abu -se
-kaa-a ɛ 'le a se nɪkɔɔ -zɪ? ²⁵Nɔɔ se 'bhɛɛ, 'ɔ "bhɔo'a
-kɔɔkɔɔ 'mu, ɔ 'ke 'bho 'ɔ 'wɪ "kpi 'wɪ -lue 'tɪn po.
²⁶'Le, -bho ɛ-bɛ -kɔɔkɔɔ 'mɛnɛ -see -kaabodɪtoope
nɔɔmɛ zɪ, ɪ-bɪ dɪ -lɪɪ-ɪ -zɪ'a amu wɔɔ 'mutɪ, leedɪ a-a
popo'o 'ya dɪ 'gwɪlɪ'a?

²⁷A yibo 'kwɪa 'zɔ'ɔ -sukui-i po'a "bowle 'nɪ? A -gbu
'ya mɛmɛɛ ya. 'Ya nu lɪbɪ 'le 'ya "pa'a -banɪ. 'lɪ-ɪ 'wɪ ɪ
amu 'yɪtɪ, ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, Salomɔɔ 'ma-a 'bhɪ, 'ɔ
-bana -ke "bhɔo 'ka "yrɪlɪ-nɔɔ, -ɛ 'ka "bowle 'mɔɔ 'mu-
zɪ, ɛ se -nɪ. ²⁸A -gblee, 'kwɪa 'zɔ'ɔ -sukui, -bho nɔɔ glɛ'a,
-bho zɔ zɪ, ɔ-ɔ po'a "yɪ a, -Lagɔ-ɔ bɛ nɪ-o'o 'le ɪ-ɪ nɔɔ'ɔ
'le "yɪ lemu tɪ; 'le, -taafɛ, a-bu 'ma-a 'an -namu, ɔ -see
amu lɪ'gbaa yɪ -cɔyɪ'a? -Ka a se'a -Lagɔ'ɔ "gwɪdɛɛ
'mu'bhle, a -gbu -kaa ya! ²⁹'ɛ dɪ, lɪlɪɛ a 'ka lɪ 'le ɛ a 'ka
'na, 'ya tɪbɔnamu a'ba -mɔ a'ba "bhi -kɔɔ 'li -le! ³⁰Nyu
-yɪ se'a -Lagɔ yibo, 'lɪnɔ 'bɪ 'lɪ -kaa tɪ 'yɛɛɛ! A-bu -yɪɪ,
-bho a-bee -mɔɔ se ɛ 'bhle, -ka a -bɔ 'nɛ 'mu, a'ba -tɪ-
ta -Lagɔ yibo nɪ-o'o. ³¹A 'ye lɪ-ɔ, -Lagɔ 'ke amu nyu
-lɪɪ 'gbaa 'le ɔ 'ke amu -kɔ 'le a 'ke 'ɔ "yɪsɛɛɛɛ 'mu
-nɪ, a zɪ 'ya dɪ -antanyɪ, 'le, -yɪ -sɪe'a 'bho, ɔ 'ke ɪ 'bho
po.

'Nyɪnɔɔɔɔ 'le yaku 'li
(Matiee 6:19-21)

³²A-bu 'ma-a 'an nyu, a'ba -tɪta -Lagɔ 'wɔɔ-o'o ɔ 'ke
amu 'ɔ nyu'a -kɔɔ-ɔ -ya 'le ɔ 'ye 'bho 'kpa ɔ-ɔ nu ɛ'o. 'ɛ
dɪ nyɪmɔ "si amu 'gwɪlu -le! ³³Lɪ a 'bhle'a a, a -po nɪ
'pɛlu 'le a 'ke 'ya mɔɔnɪ "puanlɪbhamu "nyɪ. "Wɪlɪ -see'a
-gwɛ yɪ "kɔmɔkɔmɔ, a 'bhle ɪ! 'ɛ 'zɔ 'mo-o, nɔɔ'ɔ -ma 'k-
mu 'mu'a lɪ "yi -le! ɛ -nɔɔ'ɔ-ɔ "yrɪlɪ nɔɔ 'ke 'ɔ
'nyɪnɔɔɔɔ 'le yaku 'li'a dɪ zɪ. 'Le'a lɪ-ɪ gwɛ'e 'mu-ɛ
"kɔgwɛkɛ. "Yɪmɔ -see ɪ 'mu"luo yɪ, 'le kokoyɛle -see
ɪ -lɪ yɪ. Nɔɔ se 'bhɛɛ ɔ 'ke ɪ wɔɔ-nɪnɪ. ³⁴A -gblee, -da
nyɪ'ɔ 'tɪnɔɔ -nɪ'a a, 'bho-o 'ɔ -kɔɔ-ɔ 'wɪa'a tɪ.

*Zezii'a -namu'a -botɪ

³⁵*Zezii nu'a -kaa, ɔ 'po-o 'yi -lue 'le ɔ na: A -fɪe lɪ, a
san "yi 'le a 'ke yɪa de. A ɔ a'ba "napɪ "yi. ³⁶'Bho
'nyɪnɔɔkɔpɔg'ɔ zɔ, 'le, -bho lɪbɪnumu'a -kɔɔɔ -kɛ ɛ 'mu-u
mu a, -ka un-u fuo 'wɔɔ wɔɔ, 'le, -bho ɔ yɪ, -bho ɔ bɔɔɔ
-buduwɔɔ "yi, 'le un-u kati 'nɛ -nalo a, a -nɪ -kaa!
³⁷-Bho 'wa -kɔɔɔ -ka yɪ, lɪbɪnumu de'a yɪ a, un 'wa-a
tɪ! -Zɪadɪ 'lɪ-ɪ za'a amu -bodɪ 'mu, ɔ-ɔ 'ye-e lɪ-fɪe -mu, 'le
ɔ 'ke ɪ 'la, 'le ɔ 'ke ɪ lɪlɪa "nyɪ. ³⁸-Bho nyu -ɔ "nyɪnɔɔ'ɔ
-gbaa -lue -ke 'ɛ wɔɔnɛ 'mu, -bho ɔ -ka yɪ 'le lɪbɪnumu
'mɔɔ 'ke yɪa de a, un 'wa-a tɪ! ³⁹'Le ɔ 'ye 'yi -lue -lɛɛ
po 'le ɔ na: A po -lokui! -Nɔɔ -ke tɪ "yɪyɪ 'ka yɪ, -bho

-buduyowli yibo ne 'kl, ɔ -see ɔ 'kl 'yiti'tayi yi, ɔ -see ɔ gbo -pa yi. 40 ɛ-be 'yi 'mne'ε 'zɔ 'ka-a: -kɔ -ke ti 'unmɔ *Nyunyɔ 'Yu-u 'ye'a le -yi mu, a se ε yibo. 'E dɪ, a'ba -boti -le, 'le 'n -kaa amu 'zɔ'daa!

Yɔɔ 'mo-o lbhunuyizege'ε?
(Matiee 24:45-51)

41 'Bho 'ε 'kpi 'le *Piεl na: 'An -Kɔyi, -a-bu 'ma-a *-a'a -namu, -a'ba dɪ -n po'o 'yi -nεε-εε, -ale nyu 'wee'a dɪ ma'a? 42 'Le ɔ na: Yɔɔ 'mo-o 'yisrεεlbhunuyi ɔ 'bhle'e -naagu'a? ɔ nyɔtu 'mo-o nyɔ -yɔ -ke -kɔyi -kaa 'lɔk-pada-a mu, ɔ-ɔ sie'a ɔ -bolbhunumu li 'le ɔ-ɔ "du 'u 'yrili, 'le ɔ-ɔ "nyl 'u lilia. 43 -Bho ɔ 'kɔyi -ka le-e yi, 'le ɔ 'ke ɔ -bɪ lbhu 'mnu kwa 'mu -yε ε, ɔ 'wa-a ti. 44 -Ziadɪ 'n-l za'a amu -bodɪ 'mu, ɔ-ɔ "bhlegboyowli 'mnu, lɪ 'wee ɔ 'bhle'a, ɔ-ɔ "nyl 'o-ɔ 'le ɔ-ɔ "du 'l 'yrili. 45 'Le, -bho ɔ-ɔ lbhunuyi popo -kaa 'gwɫuti: 'An -kɔyi -see -yi yi -susueyi, 'le, ɔ-ɔ -bonyunyu -ke ɔ -plε'ε lbhu -lue 'yi, ɔ 'ke u 'lbha, 'le ɔ 'ke lililɪ li, ɔ 'ke nme 'na, -bho u -kɔ ɔ 'lbha a, 46 a -gblee, ε-be -kɔ -ke ti, ɔ -see'a ɔ -kɔyi'a yiyia 'gwɫide, 'bho-o ɔ-ɔ 'ye -yi -nɪ mu 'le ɔ 'ke ɔ 'zɔ'daa. -Bho ɔ -yε ɔ 'bho, ɔ-ɔ 'kpun-o nyɔ 'mnu 'le ɔ-ɔ kl ɔ 'nyant 'mu tenyɪ. Nyu-u -see'a -Lagɔ 'gwɫide 'le -u -see'a 'bho ɔ wɪu 'du, 'ka-a ɔ-ɔ 'ye 'u -nu mu 'le un 'ke 'le "kɔgwɫεnε 'mu mu.

47 Lbhunuyi -yɔ yibo'a lε ɔ 'kɔyi 'ybha'a, 'le ɔ -see ε nu, ɔ-ɔ 'kɔyi 'mnu ɔ-ɔ 'yε ɔ-ɔ "sεεn -mu tenyɪ. 48 'Bho 'ε 'kpi, -yɔ se'a lε ɔ 'kɔyi 'ybha'a yibo, 'le ɔ-ɔ nu'a dɪ-l -nɪ'a 'lbhalbhaka a, ɔ "sεεε -see wɔn-ku yi. "Yi Zezii po'a, ɔ 'ke ε gbɔ-za'a dɪ, ɔ po'o "nna -lue 'le ɔ na: Nyɔ -yɔ -Lagɔ "nyl'a lɪ'a -dadudu, 'unɔ ɔ-ɔ 'ybha'a lɪ'a -dadudu -lru tenyɪ. Nyɔ -yɔ ɔ sie'a ɔ lɪ'a -dadudu li, 'unɔ ɔ-ɔ 'ye 'ya -lru'a 'gbε li-sie mu.

*Zezii-i 'ya-a nyu'a 'yicɪεε kɔ 'kmu 'mu
(Matiee 10:34-36)

49 *Zezii 'po-o 'yi -lue -lrεε 'le ɔ na: 'n 'yi-e kɔ 'kmu 'mu, 'le, -ka -bho nε -cε'ε 'yi, ε 'bhεε'ε ε 'ka nyɔ -sin 'le ɔ 'ke 'kle 'ye, 'ka-a 'n 'kɔ'ɔ ti 'an "dɪzɪgt 'ke 'bhɪkpt 'wee 'kpi ti-wa -nalo 'le 'ya dɪ nyu 'ke 'kle 'ye, un 'ke 'mɔcɪε. 50 -Ka, -bho un -ka nyɔ-ɔ batizee 'le un-u sri ɔ 'nuk ɔ, 'ka-a 'kleyεε 'ke 'unmu 'kpi 'pɪple. 'Le nymɔ "si'e 'unmu 'gwɫu tenyɪ, 'le ε 'ke -nu-ε. 51 A -gblee, a'ba de "gwɫi na 'n 'yi-e kɔ 'kmu 'mu 'le 'n 'ke -pɔɔ'a bh-lubhua -ya -le! -Gba! "Yicɪεε 'mna-a ya'a kɔ.

52 'Traamu 'tɔ ɔ, 'an dɪ, "bhlegbo -yε -ke -da nyu -muu -nɪ'a a, 'wa tan-a 'ye-e -na -mu 'le un -ke nyu 'sɔn 'ke 'yidede; 'le u-bu nyu 'sɔn 'mnu 'ke gbɔ-ɔ, 'le un -ke u-bu nyu tan 'mnu 'ke 'yidede -lrεε. 53 "Yunyukpasu -ke ɔ -tɪta-a 'ye-e 'yicɪεε -mu; "yunynaakpu -ke 'wa 'lotu-u 'ye-e 'yicɪεε -mu; 'le nyimie'ε 'lotu -ke 'wa 'yu'a 'nynɔ-ɔ 'ye 'yicɪεε mu -lrεε.

*Zezii 'tmu'u-o-o *ɔ -namu, un 'ke -kɔ -nεε 'muti'wɔn 'le un 'ke 'ε kpli nu
(Matiee 16:2-3; 5:25-26)

54 *Zezii 'lε'ε -kaa a, 'le ɔ na nyu-u -nɪ'a 'bho -bodɪ: 'Le 'yru'a tiganamu, 'le -druku 'ke 'le 'mu-ɔ -nɪ, -bho ε -ka

zi a, 'bho-o a -nyna'a ti 'le a-a nu'o: "Ni-i 'ye-e -lbha -mu, 'le ε-ε lbha'o. 55 'Le -pupɔ 'ke 'zɔti 'mu-ɔ, a 'ke ε li'ye, a-a 'nu-o: 'Yru-u 'ye-e -fan -mu, 'le ε-ε wa'a 'nɪgtɛn. 56 Nyانبhlemu-a! A yibo'o-o 'bhɪkpa -ke yaku "yi'a lɪ-l zi'a "tibheli, 'le, -kɔ -ke 'muyibolɪ'a dɪ a 'wɔn ɔ 'kɔ see, a se u 'yiyibo!

57 Leedɪ, 'yisrεεl a 'ka nu, 'le a'ba 'crε'ε a'ba "bhi 'muti 'ya dɪ'a? 58 -n 'ye li-ɔ, -bho nyɔ 'klaa -unmu 'bho -zɪgtumu wɔnyɪ, -bho a -see -bhla 'le 'gbu ke a, mu -da ɔ -nɪ'a, -n 'ke ɔ 'bho -yε, -n 'ke ɔ 'gbε kwa 'mu cε 'le ɔ -kaa -unmu -jie 'mu po. 59 'n-l 'tmu'u'o amu-ε, -bho ε -se -mneε ε, 'le ɔ 'ke -unmu -jie 'mu po a, lε -zɪgle -cε'ε -unmu, -a "du ε -kpaylke-ɔ, 'le un 'ke -unmu "yiti'tayi. ε-be dɪ'a "yitigugɔε -nεε, ε 'bhle-e 'zɔ.

*Zezii 'du-o nyu-u po ɔ 'lokui 'dɪ 'mu, un 'ke 'wa 'nyinyinidɪ 'yiyibo 'le un 'ke -Lagɔ gbo 'bhiti

13 ε-be -kɔ 'mne ti, 'bho-o nyu gbɪ -yi -nɪ'e *Zezii -bodɪ 'le un na: Zezii, -da Galileekɔmu -lruu-u za-a -Lagɔ ɔ 'sraga, lε-ε zi 'u "kpi, -n 'wɪn u 'kɔ 'nɪ? Zideebhɪkpa'a -yowli *Pilaatɪ 'tmu'u'o-o ɔ 'sroja, un 'ye u 'lbha 'le 'wa nymɔ -ke 'sragazanmi'a nε 'ye zizia. 2 Un po'a wɪu 'mne ti a, 'le ɔ 'ye u -kaa 'yi'lε: A'ba popo 'gwɫuti -le na 'wa "sε 'mo-o 'nyinyinikli'a numukɪgbɪ -u -zi Galileekɔmu -lruu'a dɪ un 'mε -kaa -ko! 3 'n-l 't-mu'u'o amu-ε, a-bu -yuu, -bho a -see a'ba "nyinyinidɪ 'yiyibo 'le a 'ke -Lagɔ gbo 'bhiti, 'le stasɪaa 'mu a-a 'ye 'mε -nɪ mu u-bu Galileekɔmu 'mnu'a ka. 4 A -gblee, Zelizalεmu'a 'fɔtɔ -lue un-u 'la'a Siloye, 'ε yayibudu -lue 'ka bhlu, nyu -bue nyu -mεetan ε 'lbha'a, a-a popo 'wa dɪ 'gwɫuti 'nɪ? ε -se 'wa "nyinyinikli'a dɪ -ko -lrεε. 5 A-bu -yuu, 'n-l 'tmu'u'o amu-ε, -bho a -see a'ba "nyinyinidɪ 'yiyibo 'le a 'ke -Lagɔ gbo 'bhiti, 'le stasɪaa 'mu a-a 'ye 'mε -nɪ mu 'wa ka. 6 'Le ɔ 'ye 'ε dɪ 'yi -lue po 'le ɔ na: 'Bho-o nyɔ -lue -nɪ'o. ɔ 'bhle-e -kpa-a -lue; 'le ε 'mu ɔ -lo'o -trotrotu -lue. -Bho ɔ yi ε-be -kpa-a 'mne 'mu, ɔ 'ke 'ε "bhi -za a, ɔ -yε nε lε ya 'le ɔ-ɔ mu'o le. 7 'Le ɔ na ɔ -kpa-a 'mne 'mu'a lbhunuyi -bodɪ: -n 'ye li-ɔ, -zun tan 'li 'n -yi -nɪ'e -kpa-a -nεε 'mu tu -nεε'ε "bhi -zanamu 'le 'an 'ye lε. -Bho -n gwε 'yi a, "kle ε, ε -kaa 'bɪ 'mu -ka bhuhuyiti. 8 'Le ɔ na: 'An -Kɔyi, -zun -nεε ti, "tayi nε 'yiti, 'n-l 'ye-e 'ε gbɔli ti "bhlu -mu, 'n 'ke 'bho 'bhɪkpa'a "nimupokɔku po. 9 -Bho 'n nu ε -kaa, -zun 'ye'a ti "si mu, ε 'bhεε'o ε 'ke -tro. -Bho ε -se -mneε ε, 'le ε 'ke -cε!

*Zezii 'puun'o-o 'nynaakpu -lue-e -nɪ'a'a 'bho *Zuifu'a lifɔzɔ

10 *Zuifu'a lifɔzɔ -lue 'li mo'o 'le *Zezii-i tɔ ɔ nyu -Lagɔwɫu 'le 'wa *Lagɔwɫu'a 'licaanbudu -lue 'li. 11 ε-be -budu 'mne 'li, 'nynaakpu -lue -ke lɪ'a 'wɔn, 'unnu -nɪ'e 'le. Un 'bhle-e "nyinyinidɪ'a -zuzu 'mu 'le -zun -bue -zun -mεetan 'li. 'lnne -po 'nu-u -kpεε 'mu 'le un se 'musrεεε 'bhεε. 12-13 Zezii nu'a -kaa, ɔ 'yu -u li, ɔ 'ye u 'la 'le ɔ 'ye u *kwa "lru tide 'le ɔ na: 'An 'lotu'a 'yu, a 'pun-o'o! 'Bho -gbaa -lue 'mu, un 'pun-o'o 'le un-u 'bhεε'ε -Lagɔ ɔ 'nynɪ 'yi.

¹⁴ -Gblee, u-bu 'nynaakpu Zezii 'puun'a 'Zuifu'a lifwzkwz k'z' dt, 'wa -Lagwlu'a 'liclaanbudu'a -klagba po'o 'ce, 'le k' na nyu-u -nu'a 'bho -bodt: -A 'bhle-e 'wu -mæelo, i ti -a 'ke lbhu -nu -nu. l-bl 'wt 'mnu 'li, -a -fkwz-k' 'yi -a 'ke nyu gbo mu, un 'ke -amu 'puun. E -se -a'ba lifwzkwz k'z' -a 'ke -kaa nu -ko! ¹⁵ -ln 'ye li-k, k 'læ'e -kaa, 'le -a'ba -Kçyi Zezii na k -ke 'k' wlumubhæemu -bodt: A 'bhle-e 'yrabha! -Bho -a'ba lifwzkwz k'z', a'ba wli a -m'k' ti, a -a boti 'næ-ε ti 'le ε-ε li'e ti, 'kla -ko? ¹⁶ A -gblee, u-bu 'nynaakpu -yu, -a'ba 'na *Ablaamu'a 'nayu mo'o. 'Nyinyidit'a tiyayi *Sataan -po 'nu -kpeε 'mu 'le -zulu -bue -zulu -mæetan 'li. -A'ba lifwzkwz ma'a dt, ε se 'yrili-nm k' 't' ke u 'puun'a? ¹⁷ Zezii'a wlu 'mne nu'a -kaa, ε 'lbhaa'a-a 'k' 'yidedemu dln 'yi. L-l ma'a nyu w'nti k'z' nu'a, 'le nyu'a -dadudu -lruu-u -nu'a 'bho-o li'e 'ya 'bubua.

*Zezii 'po-o -Lagw'k' nyu'a -k'k' 'yi
(Matiee 13:31-33; Maaki 4:30-32)

¹⁸ -Gblee, *Zezii nu'a -kaa, k 'po-o 'yi -lue 'le k' na: Leele -ke -Lagw'k' nyu'a -k'k' gwg' 'yiti'a? Leele 'un 'ke ε likpukpa -nu'a? ¹⁹ 'E letu k'k' tu -lue -ε -ke 'yue -nu'a -toope. 'lnne nyukpasu -lue -lo'o 'le 'k' -kpa' mu. E mæ'ε ε, ε 'bhua-o'o -susueyi 'le n'kpi 'ye 'le 'ε 'klei ya 'lruu -po -nu. ²⁰ 'Bho 'ε 'kpi k' 'po-o 'yi -lue -lreε 'le k' na: Leele 'un 'ke -Lagw'k' nyu'a -k'k' likpukpa -nu'a? ²¹ E k'k' -k'k' 'buubuule 'nynaakpu -lue 'luo'o 'mu, 'le, li'a 'pun un 'pli'a -buaan! un -u 'la'a falliinu, un bhete 'nu gbo. -Bho ε lele, 'le ε 'ke falliinu 'mne pa, 'lemnu ε-ε 'bu-o'o. l-bl 'yi 'k' 'mnu, 'ya 'z' 'mo-o, -ka tu'a 'yuetoope 'bhua'a 'le ε 'du'a tuklagba, 'le, -ka 'k'k' 'buubuule 'buu -nu'a falliinu, 'ka 'm' 'ka-a, nyu-u -k'k' -Lagwlu, 'bho 'ε 'nyaanamu un se 'yi-die. -Bho ε nyini 'le nya 'le nyu -lruu-u 'kpu 'u 'kpi.

-Buduw'k' -nu'a 'sukupu
(Matiee 7:13-14, 21-23)

²² E-be k'k' 'mne ti, *Zezii-i 'ple-e gwle 'yiti 'le k'z' mu n'le Zelizalæemu -bhoga. l-bl gwle 'mnu 'mu k'z' nyu -Lagwlu. ²³ Nyç -lue nu'a -kaa, k 'yi -k' -bodt 'le k' na: 'An -Kçyi, ε -se nyu'a -dadudu 'ke 'pun 'bho -Lagw'k' 'yigbeyi -ko? A -gblee, 'le Zezii 'ye 'yi -lue po 'le k' na nyu-u -nu'a 'bho -bodt: ²⁴ 'ln-l 'tmu'o amu-ε, nyu'a -dadudu-u 'ye-e ti'k' -mu, un 'ke -buduw'k' -nu'a 'sukupu 'yi -pa -nu 'le -Lagw'k' ke u -k, un 'ke 'pun 'bho 'k' 'yigbeyi, 'le un -see ε 'bhæε yi. 'E dt a po 'le 'kpi 'le a 'ke 'bho ε-be 'yikmujolu 'mne 'yi -zi -nu.

²⁵ -Bho 'lnm' -buduyowli -k' 'mu, -bho 'un pa 'le 'un 'ke 'ε 'k' 'yi 'sape po, a-a 'ye-e 'piemu -sie -mu. 'Le a-a 'ye 'bho 'kpa mu, a-a 'ye -buduw'k' 'yi bhçk' mu 'le a-a 'ye na: -A'ba -Kçyi, kati 'bho -buduw'k' 'yi!', 'le 'ln-l 'ye, 'ln se a'ba -lue komu yibo, -nu mu! ²⁶ -Bho 'un 'le -kaa a, 'le a-a 'ye na: -A -ke -un -li -nu'e-e -dalue 'le -un 'ye nyu -Lagwlu -k' 'bho -a'ba -gw'k' duu 'mu, ²⁷ 'le 'ln-l 'ye: 'ln se a'ba -lue komu yibo! -nu mu -lreε, a'ba 'wee 'du-o 'nyinyidit'a numu. A po 'unmu le!

²⁸ A 'ye li-k, -bho a 'ye a'ba 'na *Ablaamu-e, *Izaaku-e, *Zakw'k' -ke -Lagwlu'a 'mutizamu 'wee li, un 'ke

'bl 'ye 'le -Lagw'k' nyu k'z' -k' 'klumu, 'le a-bee -mnuu 'ke ti-nu-ε, 'bho-o a-a 'ye 'kle 'ye -nu mu 'le a 'ke 'vi. ²⁹ -Bho -Lagw -k' nyu, gw k'z' 'ye'a 'du mu, nyu-u 'ye-e 'bhlikpt'a 'kete 'wee 'yi 'wlu -mu 'le un 'ke -dalue -li -nu. ³⁰ E-be k'k' 'mne ti, 'bho-o nyu -yu 'ma-a 'k' 'kmu 'mu 'nyinbhlemukl'gbi, 'le nya 'wla, 'wa -dadudu-u 'ye-e 'bho -Lagw'k' 'yigbeyi bhuhnyu 'du -mu. 'Le nyu -yu ma 'ka-a bhuhnyu, 'bho -Lagw'k' 'toli 'wa -dadudu 'ke 'bho 'k' 'yigbeyi 'nyinbhlemukl'gbi 'du.

*Zezii -ke Zelizalæemukomu
(Matiee 23:37-39)

³¹ E-be k'k' 'mne ti, *Falizæentolu 'yi-e *Zezii -bodt 'le un na: 'Bhlukpayowli *Elçk' 'ybha-o'o k' 'ke -unmu 'lbha. 'E dt, -k' -laa 'mu -un 'ke -dalr' mu! ³² 'Le Zezii na: A mu, a 'ke -kaa 'yrabhahleyi 'm' 'tmu, 'un-l 'nu-o nyu 'mu 'nyinyidit'a -zuzu ti. 'ln-l 'nyinia-a 'an nyu'a 'puunpuan 'yi -k' gbe ti, 'le, -bho ε zi 'tun, 'un 'ke 'an lbhu 'yigwæ. ³³ A 'ye li-k, ε se 'yrili-nm -Lagwlu'a 'mutizayi 'ke 'setida 'mæ -nu, -bho ε -se Zelizalæemu. 'E dt, -bho 'ε -k' nyini, 'un 'ke 'le'a -jolu 'mu'luo mo'o.

³⁴ Zezii po'a wlu 'mne ti a, 'le k' na: Zelizalæemukomu-a! Zelizalæemukomu-a! -Lagwlu'a 'mutizamu k' po'a amu -jeyi, a-bu 'lbhu u'o un 'ye 'mæ. -Ka -gbanynçsuun 'kukle'a 'ε 'yreeti 'lruli 'bho 'ε -k'k' 'z', -ka -lue 'm-nc, 'ka-a 'un 'k' ti sese 'un 'ke amu 'lruli'kukle 'bho 'an 'toli, 'un -ke a 'ke -na 'le a'ba 'k'k'! ³⁵ 'E dt, 'traamu 't', 'un-l 'wlu'o amu 'yrili. A -gblee, wlu -Lagw'k' wlu'a 'mutizayi *Zelemii -za 'ka 'mu see, 'ε 'yri'a 'bl'a 'wluwluwlu k'k' 'gbo. k' na: Zelizalæemugw'k' 'ye-e ti-k' -mu 'le ε 'ke 'k'z'. 'ln-l 'wlu -u amu 'yiti, -ε 'wlu'a -laa, a -see 'unmu 'ye yi 'k'k' 'mu, 'le, -k' -ke 'li a-a 'ye'a -nu mu, na: *-Lagw'k' 'Bhozayi -k' 'puun'a nyu, 'un -k' -nu'e yinamu; -Lagw -wunna k' 'niti k, ε 'ke ε 'kpi bhla.

*Zezii 'puun'o-o 'gwizinyç -lue

14 ¹⁻² *Zuifu'a lifwzkwz, *Falizæen'ε -klagba -lue 'la-a *Zezii lilidit, 'le 'k' 'bhlibhlegbo, 'le k' 'ye 'mu-k, k 'ye 'le mu, 'le k' 'ye 'bl' mu'luo, k 'ye ti-de. 'Bho 'k' nya a, nyukpasu -lue-e 'bhle'a 'buubuuwæ 'mu, 'un -nu'e 'bho. Nyu-u -nu'a 'bho nu'a -kaa, un -u 'gbu-o Zezii ya 'tun, -bho k' 'ke nyc 'm' 'puun 'bho 'wa lifwzkwz k'z'. E -se bhuhuyiti un -u nu -kaa -ko: un -u 'k'z' ti un 'ke k' dt -kpuun, -εkedlmaa, un na 'ε letu se 'yrili-nm. ³ -Gblee, 'le Zezii 'ye wlu 'mu'luo 'le k' na Falizæen -ke *-Lagw'k' gbayibomu -bodt: E -nm' -k'z' 'yrili, -a'ba lifwzkwz k'z' nyc 'ke nyc 'puun-ae, -ale k' -see k' 'puun yi? ⁴ -ln 'ye li-k, un 'nu-o blenyi! 'Wa 'k' un 'ke k' 'dapo'a dt, 'le k' 'ye nyukpasu 'm' su kpuun, k 'ye k' 'puun 'le k' na: 'An 'lotu'a 'yu, -un 'pun-o'o, mu -a'a 'bhlibhlegbo! ⁵ k' po'a wlu -næε ti, 'le k' na nyu-u -nu'a 'bho -bodt: -Bho a'ba nyc -lue'a 'yu 'kpa 'nibhie 'li -a'ba lifwzkwz k'z', a -see li'titra yi, a 'ke k' 'le -za? 'Le, -bho ε 'du a'ba -bhlii 'le, a -see ε -nu yi -lreε? ⁶ -Gblee, un 'nu-o blenyi -lreε, wlu un 'k' k' 'kpi 'du, ε se -nu.

'Bl'a 'muluoε -ke nyu'a 'lalaa'a dɪ

7 -ln 'ye li-ɔ, nyu *Falizien'e -kɫagba 'la'a a, un-u 'bɔ-ɔ 'nynɔbhlekpe ti, 'le un-u de 'nɪ 'kpi. *Zezii 'ye 'u -kaa li a, 'le ɔ 'ye 'yi -lue po 'le ɔ na: 8 -Bho nyc 'la -unmu 'le ɔ 'bhlibhlegbo 'nynɔkpagɔ 'mu a, 'le -ln 'ke 'le mu a, -a'a -de 'nynɔbhlekpe 'kpi -le -antanyɪ! ɔ 'bhεε'o, nyc -yɔ 'bhle'a 'nynɪ, -ɔ -zi'a -unmu, ɔ 'ke ɔ 'la -lrεε. 9 'Le nyc-ɔ 'la'a a -nɪ 'sɔn, ɔ -kaa yi, ɔ -kaa -kaa -unmu 'yi'lε: 'Nyl ɔ 'bɪ, ɔ 'ke ti-de! -Bho ɔ 'lε -kaa, dɪn-ɪ 'ye-e -unmu 'lbha -mu. 'le -a 'ye 'tɔ 'mu-sɔ mu, -a 'ye bhuhukpe 'kpi -zi mu! 10 -Gba! -Bho nyc 'la -unmu 'le -ln 'ke ɔ 'bhli mu, 'luo bhuhukpe 'mu 'le ɔ 'ke yi ɔ 'ke -kaa -unmu 'yi'lε: 'An 'lotu'a 'yu, yi -laa nya, -dagbε 'nynɔbhlekpe 'kpi! -Bho ɔ 'lε -kaa a, 'lemnu ɔ 'bhεε'ε-ε -unmu 'yi 'le nyu -ke -ln -nɪ'a linamu'a 'klumu. 11 -Gblee, nyc-ɔ 'bhεε'ε ɔ 'bhuo 'yi, -Lagɔ-ɔ 'kɔ-ɔ 'kɔ, nyc -yɔ 'kɔ 'bhuo ya, -Lagɔ-ɔ 'bhεε 'kɔ-ɔ 'yi.

12 Zezii po'a wlu 'mnε ti a, 'le ɔ 'ye nyc-ɔ 'bɔ 'kɔ 'kpi 'k-pa 'le ɔ na: -Bho -ln 'du gɔ, -a'a bhɪ-e, -a'a 'lotu'a 'nynuu-e, -a'a 'cε -ke -a'a -gwlɔkɔmu 'bhle'a 'nynɪ, -a'a 'lu u -le! -Ekedɪmaa, u-bee -mnuu 'bhεε'o un 'ke -lnmu 'la, 'le, -a'a 'yrilinmɔdɪ -ln nu 'u 'lruli, un 'ke ɪ 'kwla-za. 13 'ln-ɪ 'tmuu'o -lnmu-ε, -bho -ln 'du gɔ, 'la 'puanlbhamu-e, topomu-e, 'lɔmu -ke -nɪamu -lrusu! 14 -Bho -ln nu -kaa a, -Lagɔ-ɔ wunna-a -unmu 'niti; -ekedɪmaa, un se 'bhεε, lε -a 'ye 'u 'nyɪ mu, un 'ke ε 'kwla-za. Nyu-u nu'a 'yrilinmɔdɪ 'bho -Lagɔ'ɔ 'yigbeyi, -u 'mε'ε ε, -da ɔ 'ye 'u glu -za -nɪ mu, 'le un 'ke ti-nɪ -lrεε ε, 'bho 'mnɔ, 'bho-o ɔ-ɔ 'ye -lnmu 'nynɔbhleε 'lruli-nu -nɪ mu.

Gɔkɫagba'a 'kpi'a 'yi
(Matiee 22:1-10)

15 Nyu -ke *Zezii-i li'a a, 'wa -lue 'wɔn'ɔ wlu 'mnε 'bɔ ɔ, ɔ na Zezii -bodɪ: -Bho -Lagɔ-ɔ nyc, gɔ ɔ-ɔ 'ye'a 'du mu, -ɔ li'a 'ε lililε ε, ɔ 'wa-a ti!

16 Zezii 'ke ɔ 'kpi 'du'a dɪ, ɔ po'o 'yi -lue 'le ɔ na: 'Bho-o nyc -lue -nɪ'o. ɔ 'du-o gɔkɫagba -lue; 'le ε 'mu, 'le-e ɔ 'la'a nyu'a -dadudu. 17 ɔ gwε'ε pipia 'yi, 'le ɔ 'ye ɔ 'lbhunuyi nyu ɔ 'la'a gbo lbho un 'ke linamu yi. 18 -Ka un -die'a 'mu, un kpa'a 'bho-ε -lue -lue, un-u bhade-e lbhunuyi li. -Yɔ ɔ 'wluu'a 'yi -antanyɪ, ɔ na: 'ln 'de-e -kpa-a -lue; 'ln 'ke ε 'yenamu mu mo'o. 'lnmɔ bhade -unmu li, -a'a po 'cε -le! 19 -Lue -lrɔɔ na: 'ln 'de-e -bhlii -bue, 'lnnɪ -ke 'ln -nɪ'e -kpa-a 'mu munamu, 'ln 'ke ɪ ti'dɪn, -bho ɪ 'ke lbhu nu tenyɪ. 'lnmɔ bhade -unmu li, -a'a po 'cε -le! 20 -Lue -lrɔɔ nu'a -kaa -lrεε, ɔ na: 'Traamu 'ln kpa'a 'nynɔ: 'ε dɪ 'ln se 'bhεε 'ln 'ke yi.

21 ɔ-ɔ lbhunuyi 'mnɔ nu'a -kaa, ɔ 'yi-e ɔ 'kɔyi gbo le. Nyu -ke gbo ɔ mu 'ka a, dɪ un -za'a 'mu, ɔ 'ye ɪ gbo -pa, ɔ 'ye ɔ 'tmuu. ɔ 'wɔn'ɔ dɪ 'mnɪ 'bɔ, ɔ 'po-o 'cε, 'le ɔ na ɔ 'lbhunuyi -bodɪ: Kpa 'le -gwɔdɔdu 'mu -ke -jolukɔtɪ 'yi -vuka, 'la 'puanlbhamu-e, 'lɔmu-e, topomu -ke -nɪamu -lrusu, un 'ke yi, un 'ke li! 22 'Le ɔ 'ye 'mu-sɔ, ɔ 'ye -jeyi 'k-pa. ɔ -gwle'a 'le -daan a, ɔ 'yi-e le. 'Le ɔ na: 'An -Kɔyi, 'ln -ke un yi-ɔ, 'le 'bɪ -sie'e -bhla ti! 23 'Le ɔ na ɔ 'lbhunuyi -bodɪ: Mu 'le 'kwla 'zɔ'ɔ -jolutɪ 'yi -ke -dalrɔɔ, nyc'o nyc a-a 'ye'a 'ye mu, 'tmuu ɔ, ɔ 'ke 'unmu 'bhli yi, 'an

-budu 'ke 'yi -srɪnɪ! 'le un 'ke li. 24 A -gblee, 'le ɔ na ɔ 'lbhunuyi -bodɪ -lrεε: 'ln-ɪ 'wɪ -ɪ -unmu 'yiti, -antanyɪnyu 'ln 'la 'ka, -bho 'wa nyc yi, ɔ -see 'an lililε -nεε -li yi.

-Ka nyc 'ka -nyna 'le ɔ -ke *Zezii 'ka -na
(Matiee 10:37-38; 5:13; Maakl 9:50)

25 -Nɔnɔ gbε zi'a, *Zezii nu'a -kaa, ɔ 'cε-ε 'bho 'die 'le ɔ ɔ mu'o -dalrɔɔ. ɔ -nɪ munamu, 'le nyu'a -dadudu-u kɔ ɔ 'jeyi, 'le ɔ 'ye u gbo 'bhiti, 'le ɔ na: 26 Nyɔ -yɔ yi'a 'lnmu gbo, -bho ε 'du -a'a -tɪta-e, -a'a 'lotu-e, -a'a 'nynɔ-e, -a'a 'yreetɪ -ke -a'a 'lotu'a 'nynuu, 'le -ln 'ke 'wa 'klumu'a nyc'ɔ dɪ -kma, ε 'ke 'lnmu -zi, -ln -see 'an -naye 'du yi. -Bho -ln -ka -a'a 'bhuo'a tinε'ε dɪ-ɪ zi, 'le ε 'ke 'lnmu -zi, -a'a nyɔtu se 'bhεε ɔ 'ke 'an -naye 'du -lrεε.

27 Nyɔ -yɔ -see'a ti'ɔnɔ ɔ 'ke 'lnmu 'srii 'kɔmukɔmu, -ɔ -see'a 'ybha ɔ 'ke 'kle 'ye kɔlɔkɔ 'an dɪ, 'le, ε-bε 'kleyεε 'mnε 'mu, ε 'bhεε'o nyc 'ke ɔ 'lbha ɔ 'ke 'mε 'le ε 'ke ngazemεmε'ε 'bhuo'ka 'du, ɔ nyɔtu se 'bhεε ɔ 'ke 'an -naye 'du.

28 'Bho 'ε 'kpi, 'bho-o ɔ -po -nɪ'e 'yi -lue 'le ɔ na: -Bho a'ba nyc -lue 'ybha ɔ 'ke yayibudu po 'le, ɔ 'lbha 'yi 'tn 'le ɔ 'kɔ popo -kaa 'gwɔluti -antanyɪ: -Bho 'ln po 'an -budu'a 'kɔ glu 'le, 'ln 'bhle mɔnɪ -dudu 'nɪ 'ln 'ke ε 'yigwε'ε? Mɔnɪ 'die ε 'ke 'mu'luo 'ya-a?, 29 -bho ε -se -mnεε, 'le ɔ 'ke ε glu po, -bho ɔ se 'ε 'yigwεε 'bhεε, nyc'o nyc 'ye 'ε ε, ɔ-ɔ 'ye -ɔ 'cɪsε -mu 'le ɔ 'ke na: 30 ɔ-ɔ nyc -nɔnɔ, ɔ-ɔ 'po-o -budu 'le ɔ se 'ε lbhu 'bhεε!

31 'Le Zezii 'ye 'yi -lue -lrεε po 'le ɔ na: A -gblee. -bho 'bhɫɔkpayowli -lue'a nyu -ke ɔ 'bonyunyc -lrɔ'ɔ nɔ 'ke tu ɔ ɔ, -ka -lue 'mnɔ, 'ka-a ɔ-ɔ de'ε ti 'le ɔ-ɔ popo'o 'gwɔluti na: 'lnmɔ 'bhle'a -kaa nyu'a 'du'a -gwɔl -lue 'le, 'ln 'bhεε 'ln -ke nyc-ɔ 'ma-a -kaa nyu'a 'du'a -gwɔl 'sɔn -naye 'ke 'yidede 'nɪ? 32 A 'ye li-ɔ, -bho ɔ se ε 'bhεε ε, 'le, -bhɫadɪ ɔ -tε'ε gbo, ɔ-ɔ lbho'o 'le ɔ nyu'a 'yɔ un 'ke ɔ 'g-bε kwa 'mu cε. 33 l-bɪ dɪ 'mnɪ'a 'lru 'yi 'le Zezii 'ye 'bho wɪ -lrεε 'du 'le ɔ na: -Ka -lue 'mnɔ, 'ka-a ε -nɪ'o a'ba 'bhi'a damu. A'ba -yɔ -see'a ɔ 'kɔkɔlɔ kwa gbo -za 'le ɔ -see'a 'unmu 'srii, ɔ se 'bhεε ɔ 'ke 'an -naye 'du.

34 ɔ 'ke ɔ wlu 'lru 'yi jra'a dɪ, ɔ po'o 'yi -lue -lrεε 'le ɔ na: A'ba 'bhi yibo'o-o 'wee -ka 'tɔnɔ 'du'a lεzεgε, 'le ε-ε 'bhle nɪ'a -zapu 'nu wɔn. -Bho ε -gwε wɔn 'le, leelε nyc 'ke ε gbo po 'le ε 'ke lε wɔn 'bhle'a? 35 Nyɔ se 'tɔ 'bhεε, ɔ 'ke ε 'mu'luo 'le ɔ 'ke ε 'bhɫɔkpa 'ni 'mu -po -nɪ. ε-ε 'mo-o bhuhulε 'le ε-ε 'wɫε'ε ti. -Yɔ 'bɔ'ɔ ti ɔ 'ke dɪ 'mnɪ 'muti'wɔn ɔ, ɔ popo 'gwɔluti -ziaka!

"Mamabhlahlε'ε 'kpi'a 'yi
(Matiee 18:12-14)

15 -Nɔnɔ -lrεε 'li, *lapoozamu -ke nyu -lrusu *Falizien-ε zrε nɪ'a 'nyinyinikpli'a numu 'yi, un 'nyni-ε *Zezii li, 'le un-u po ɔ 'lokui. 2 Falizien 'mnu -ke *-Lagɔ'ɔ gbayibomu nu'a -kaa, un-u 'wunwan'o 'le un-u nu'o: ɔ-ɔ nyc -nɔnɔ, ɔ-ɔ 'kɔn-ɔ 'nyinyinikpli'a numu -gli 'le ɔ -ke un-u li nɪ'e -dalue.

3 -Gblee, 'le Zezii 'ye 'ε dɪ 'yi -lue po 'le ɔ na: 4 -Bho a'ba nyc -lue 'bhle 'bhlabhɫ'a -gwɔl -muu 'le 'ya 'klumu'a -lue 'ke 'ma 'le, ɔ -see -mu yi ɔ 'ke 'bhlabhɫ'a -gwɔl nyiε 'bhlabhɫ -bue 'yɔ -mεenyiε 'bho 'ya tilinamu

sie, 'le, -ye "ma'a a, k 'ke e ti' b' kplokplo 'le k 'ke e 'ye? 5 -Bho k 'ye e-be 'bhlabhle 'mne, k-k 'li-e 'bubua, k-k "luo 'ne-e 'mu, k-k po 'ne-e -kpakpu 'mu ti 6 'le k -ke e-e mu'o 'le k 'bhlhbhlegbo, 'le, k 'ke 'le nyini a, k-k 'la'a k 'bha -ke k -gwlbkkm 'le k-k nu 'u -bodt: -A bhete gbo -a 'ke 'bubua li, -ekedumaa, 'an 'bhlabhle-e 'ma 'ka, 'un 'ye -e'o. 7 'ln-l 'tmu'o amu-e, -ka -lue 'mno, 'ka-a, -bho nyc -lue 'tun yibo k 'nyinyinidit 'yi 'le k 'ke -Lagob gbo "bhiti a, -Lagob-k 'li-e 'e 'bubua. Nyu'a -gwli nyie nyu -bue 'yo -mekenye, -u 'la'a 'wa "bhi kplizigt'a numu 'le -u -see'a ti' b' un 'ke 'wa "nyinyinidit 'yiyibo 'le un 'ke -Lagob gbo "bhiti, e-be 'bubua 'mne -zi'e-e 'wa ne 'mu.

"Mamanetemni'a "kpi'a "yi

8 k po'a wlu 'mne ti a, 'le k 'ye -ka -lue 'mno k di 'yi -lue -lre po 'le k na: -Bho 'nynaakpu -lue 'bhle netemni -bue, 'le 'ya -lue 'ke 'le -kuyrebudu 'li "ma -ni, un -see -mu yi, un 'ke "napē 'yice, un 'ke -budu 'li ti-wopo, un 'ke e ti' b' 'tun 'le un 'ke e 'ye? 9 -Bho un 'ye e, un-u 'la-a 'wa bha -ke 'wa -gwlbkkm 'le un-u nu 'u -bodt: 'An netemni-i 'ma 'ka a, 'un 'ye -e'o. 'E di -a bhete gbo -a 'ke 'bubua li! 10 'ln-l 'tmu'o amu-e, -ka -lue 'mno, 'ka-a, -bho nyc -lue 'tun yibo k 'nyinyinidit 'yi 'le k 'ke -Lagob gbo "bhiti, 'le -Lagob -ke k gbo'a -dalb-homu-u li'e 'bubua.

Nyukpasu -lue -ke k "yreeti 'sno' k di

11 -ln 'ye li-k, l-bl di -lue 'mnu'a 'lru "yi, *Zezii po'o "yi -lue -lre 'le k na: 'Bho-o nyc -lue -nu'o; k 'bhle-e 'yreeti 'sno. 12 'Le leyi na k -tita -bodt: 'An -tita, -bho 'wla, -a'a -kkl -a 'ka "kpi-zi, -a'a "bhuo 'gble l -nalo -un 'ke 'an ne "nyl. A -gblee, 'le k 'ye l k "yreeti 'sno "yiti'gblee. 13 'Wl gbl zi'a a, k-k "yu 'mno nu'a -kaa, 'kwladie k -tita 'gbaa'a l -lru k 'ye k "nyl, k -po 'ne-e 'pelu, 'le mno 'wee k 'ye'a a, k 'ye l 'mu'luo 'le k 'ye 'mu-s, k 'ye 'lukpa 'mu mu, 'le gbotεbhukpa "kpi. 'Le 'mno, 'le-e k -no 'nu wlakawlakawla! 'le l 'ye -gwe. 14 l -gwe'e e, 'le 'muklagba -lue 'ye 'le e-be 'bhukpa 'mne "kpi tiyi; 'le k se lilile 'bhle. 15 A -gblee, k nu'a -kaa, k 'mu-o 'bhukpa 'mne "kpi'a nyc -lue gbo, k 'ke k 'mu'luo k 'ke k lbhu nu. K-k nyukpasu 'mno, 'unno "luo k 'mu, -k k k 'kpi 'k -kpa a 'mu k 'ke k -gwlbhlee 'yrili"du. 16 'Mu-u 'lbh k 'tenyl'a di k k 'kpi, k 'ke 'ya lilil li, 'le nyc "nyl k 'o. 17 k nu'a -kaa, k 'kpa-a 'gwlutiponamun 'bho k "bhuo "kpi 'le k na: 'lnmo -ke -tita'a lbhunumu 'bhle'a lilil 'wee, -u se'a 'ya lilia 'bhεε, 'unmo 'me'e k 'mu'a di'a! 18 'ln-l 'ye -k gbo le -mu -mu 'le 'un 'ke na: 'An -tita, 'un 'nu-o "nyinyinidit 'bho -un -ke -Lagob "yigbeyi. 19 -ln 'ke 'unmu -a'a "yu 'la, 'un se e "yiti-nmo. "Luo 'unmu 'mu -a'a lbhunumu'a -lue'a ka! 20 A -gblee, 'le k 'ye 'mu-s, k 'ye k -tita 'mno gbo le yi. K "kpi' -budu gbo, k -tita 'ye -k li 'le ngaze 'ye k 'lbha. K nu'a -kaa, k ple-o'o, k 'ye k -jeyi mu, k 'ye k -gble. 21 'Le k 'yu na: 'An -tita, 'un 'nu-o "nyinyinidit 'bho -un -ke -Lagob "yigbeyi. -ln 'ke 'unmu -a'a "yu 'la, 'un se e "yiti-nmo! 22 k 'ke k 'yu "yibhεε'e di 'le k 'ye -kaa k lbhunumu "yil'e: A "depo "yi, a -ke "yrilimovilbana

-lue 'ke yi, a 'ke e 'an "yu 'mu -pa! A -po k -jitemupole -jje 'mu 'le a 'ke k l bhu 'mu -pa! 23 -A'ba wawabhliig-buda, -a de'a ti gwklagba -lue'a di, a -ke e yi, a 'ke e k 'mu 'lbhaa, -a 'ke e li 'le 'bubua 'mu! 24 A 'ye li-k, -ka nyc 'me'e 'le k 'ye'a glu -s, k 'ye'a ti-ni -lreε, 'ka-a 'an "yu -nno -nu'o. K "ma-o'o 'le 'un 'ye k 'ye. K 'le'e -kaa a, 'le un 'ye 'bho 'kpa, 'le un-u "du'o e-be gbo 'mne 'le 'bubua 'mu.

25 E-be -nno 'mne ti a, k-k nyukpasu 'mno "yuklagba -nu'e-e lbhu -nunamu 'le -kpa a 'mu. K nu'a -kaa, k 'yi-e gwli 'mu le. K "kpi' 'bho "bhlegbo gbo a, k 'wno -k -lili -ke 'lul'a wlu 'k, 26 'le k 'ye lbhunuyi -lue 'la 'le k na: Leele -kkl -lul -ke -lili -yul'a? 27 'Le k na: -A'a leyi 'yile le! K 'ka yi, k nmi -nno -k "yrili'a di, -a'a -tita 'lbha'a k wawabhliigbuda. 28 A -gblee, k-k "yuklagba 'mno nu'a -kaa, k 'po-o 'e; k -see 'kwo' k 'ke 'bho "bhlegbo pa. K -tita 'wlu 'l 'k, 'le k 'ye 'da 'le k 'ye mu, k 'ye k libhade, 29 'le k 'ye -kaa k -tita "yil'e: -ln 'ye li-k, zulu'a -dadudu ti 'un -nu'e -a'a lbhu -nu -nunamu 'le 'un-l 'du'o 'bho -a'a wlu. E -nu'a -kaa 'mu a, -un -see 'unmu wliyu -lue 'tun "nyl ke 'le 'un -ke 'an bha "we 'ke e-e li 'le 'bubua 'mu. 30 'Traamu 'k, -a'a "yu -ke "wulnynukpakpi -nyini'a -a'a -kkl 'wee kwo, 'unno yi'a di, -un 'lbha'a -bhliigbuda-a -we'e! 31 'Le k -tita na: 'An "yu, 'un -ke -un -na'o "kwmukmu. Le 'o l 'un 'bhle'a, -a'a l mo'o -lreε. 32 -Ka nyc 'me'e ka 'le k 'ye'a glu -s, k 'ye'a ti-ni -lreε, 'ka-a -a'a 'lotu'a "yu -nno -nu'o. K "ma-o'o 'le 'un 'ye k 'ye. 'E di e -nno "yrili -a 'ke gbo "du 'le -a 'ke 'bubua li.

-A "luo k 'kmu 'mu'a "wliil 'mu 'le -a 'ke -Lagob k lbhun

16 K -lue k *Zezii 'po-o "yi -lue 'le k na *k -namu -bodt: 'Gagayi -lue 'bhle-e k "wliil'a "yriliduyi -lue. Nyu nu'a -kaa, un 'tmu'o-o k-k 'gagayi 'mno na k lbhunuyi-i 'nyini-e k "wliil kwo. K nu'a -kaa, k 'k -k 'le k na: -A'a "kpidi 'un 'kwo' k 'k, l -see 'unmu 'tu nu. -ln se 'k 'bhεε -un 'ke 'an lbhunuyi "du. 'E di, -ka -un nu'a -a'a lbhu 'mne e, yi -un 'ke -kaa 'unmu 'tmu. 3 A -gblee, k-k "wliilyriliduyi 'mno nu'a -kaa, k 'kpa-a 'bho 'le k-k popo'o -kaa 'gwloti: 'An -koyi-i 'ye-e 'unmu lbhu 'mu -za -mu "se! 'ln se -kpaalbhhu 'bhεε, 'le -zrzc-zrzc -'lbhaa'a 'unmu dun "yi, 'le, koo 'un 'ke -nyna'a? 4 -lun! 'Le 'un 'ka nu, -bho k nu 'unmu ti 'le nyu 'ka 'unmu kpun -gli 'le 'wa "bhlhbhlegbo, 'un 'ye e-k! 5 A 'ye li-k, k nu'a -kaa, nyu-u 'bhle'a k -koyi'a kpadt, k 'lu -u'o -lue -lue. -Yy yi'a -antanyl, k na k -bodt: 'An -koyi'a kpadt 'die -un 'bhle'a? 6 'Le k na: 'Cna'a gbogbowuin'a -gwli -muu 'un 'bhle'o. 'Le k 'ye k -kaa "yil'e: -A'a kpadt'a "kwo' 'ka-a! -De ti -susueyi, -un 'ke 'cna'a gbogbowuin'a -gwli 'sno 'yo bue 'cni 'le 'e 'limu. 7 'Le k na nyc -lru -bodt: 'Le -kno 'le, kpadt 'die -un 'bhle'a? 'Le k na: -Kwbubhεcl'a "du -lue -gwli -muu. 'Le k na: -A'a kpadt'a "kwo' 'ka-a! 'Cni 'le 'e 'limu -bhεcl'a "du -lue. 8 k lbhunuyi -ke kpli se'a "yil'sreε, k -koyi 'ye'a 'e -naagt'a letu li a, k 'kwo' k-k "kpi. A -gblee, 'traamu'a nyu-u zi'a 'wa "bhi'a tinle'e di k 'kmu 'mu, 'le 'wa bo 'li, un 'bhle-e -naagt tenyl, nyu-u 'kwo' ti un 'ke -Lagob k 'gwli di nu, un 'ye u -zi.

9 A 'ye li-כ, ε -נל'a -kaa 'mu a, 'unmכ Zezii 'tmu'u amu-ε, 'kmu 'mu'a "wliil nyc כ'כ de'a "gwli, a "luo nlu 'mu, a 'ke -Lagכ'כ lbhu nu, 'le, כ-ככ-ke ti a -כב'כ nlu 'mu, כ 'ke amu "כgwלעnyuwlueε "nyl 'le yaku 'li. 10 A 'ye li-כ, nyc -ke kpli 'srεε'ε 'yi 'le ltoope 'li, כ' כ nyc tu'a kpli 's-rεε'ε-ε 'yi 'le lklglbt 'li. -ככ-ke kpli se'a "yi'srεε 'le ltoope 'li, כ' כ nyc tu'a kpli se "yi'srεε -lrεε 'le lklglbt 'li. 11 'E dt 'kmu 'mu'a "wliil nyc כ'כ de'a "gwli, -bho a se 'ya lilia "yi'srεε 'le, -Lagכ-כ 'ye amu -zεge "lruli-nu mu 'nlu? 12 'Le, l-bl "wliil -se'a-a a'ba lu, -bho a'ba kpli se "yi'srεε 'ya damu 'le, a'ba -zεge -Lagכ de'a 'le yaku 'li ti, כ-כ 'ye ε amu "lruli-nu mu 'nlu?

13 A -gblee, nyc -lue se 'bhεε כ 'ke nyu 'ככ "yi-de. כ-כ 'nyε-ε -lue 'mu 'le כ-כ ybhε'ε -lrל ככ'כ 'mu. 'Le כ-כ zi'e -lue gbo, כ-כ 'nyε'ε -lrל ככ'כ 'mu. -Ka -lue 'ככ'כ 'ka-a nyc se 'b-εε כ 'ke -Lagכ-ke ככ'כ -dalue kli -ple -nu.

*Zezii -za'a-a -Lagכ'כ nyu'a -ככככככ "dizlgt 'mu
(Matiee 11:12-13; 5:31-32; Maakl 10:11-12)

14 *Falizien -kma'a-a כככ'כ a dt, un 'ככככככ *Zezii'a wlu 'mnu 'ככ, un-ט 'cuε ככ'כ, 15 'le כ 'ye ט -kaa "yi'le: A 'ybha-o'o nyu 'ke amu 'mu"luo -ka "yisrεεmu. ε -נל'a -kaa 'mu a, -Lagכ yibo'o-o a'ba 'gwlutipopoε. A 'ye li-כ, le nyu-ט "luo'a 'mu -ka lεklagba a, -Lagכ'כ 'la 'ε letu le 'le כ-כ 'nyε 'ε 'mu.

16 A -gblee, dt -Lagכ -zi -נל'a *Moyiizl -ke -Lagכwlu'a 'mutizamu -lrus 'mu 'le -l 'cnu-ε'ε 'le -Lagכ'כ "כככgt 'li see, 'lnu po'o nyu -jolu gbo 'le *Zaan Batiist 'ye 'כככ 'kmu 'mu yi. -ε -ככ-ε-ε-ε כככ 'mne 'li, 'unmכ Zezii-i 'za-a amu -Lagכ'כ nyu'a -ככככככ "dizlgt -bodl 'mu 'le nyu'a -dadudu-u drε'o un 'ke nyu כ -כככ "klumu -nu. 17 ε -נל'a -kaa 'mu a, -כככ-ke gba 'mnu, -piplii'a -lue komu -see l 'li'wlu yi. -Ka 'bhlu kpa -ke yaku-u 'ye'a 'mu-gwle mu a, 'ka-a -l 'ye 'mu-gwle mu -lrεε. 18 ε-ε wlu 'mne, 'ε "yit-iguglε 'ka-a: Nyc"o nyc כ-ככ -za'a כ 'nynכ 'kwla, 'le כ-כ kpa'a -lrus, כ' כ nyc tu 'ye-e -yranynככbha. 'Le, nyc -yc kpa'a 'kwlazanynaakpu, כ 'ye'e -yranynככbha -lrεε.

'Gagayi -lue -ke -Lagכ'כ lbhunuyi Lazaa

19 -Gblee, *Zezii nu'a -kaa, כ 'po-o 'yi -lue -lrεε 'le כ na: 'Bho-o 'gagayi -lue -נל'o. ככ"o ככ 'li, "yrilinכמryiik-lglbt -ke 'pelu -kmu'a 'yi, 'lnu כ-ככ 'wla'a 'mu 'le כ-ככ "du'o g. 20 'Bho כ-ככ 'gagayi 'ככככככ gwל 'mu, "puanlbhayi -lue un-ט 'la'a Lazaa, 'lnu כ-ככ 'bho -lrεε. "Ji -tro 'כככ li -nyakaa! 'Bho 'gagayi 'ככככככ "bhlegbo'a komi'a -kpana כככ, 'bho-o כ-ככ 'pε'ε ti. 21 -Bho 'gagayi li, כ' ככככככ כ' lbhunumu-ט 'wla'a ti, כ 'ככ'כ-ל-ל ti כ 'ke l li, 'le nyc כ "nyl l כ'כ. 'Bho 'ε lemu 'le gbi-i yi'o כ 'ji "yi tibε-namu.

22 A -gblee, כ-ככ "puanlbhayi nu'a -kaa, כ 'mε-ε'o, 'le -Lagכ gbo'a -dalbhomu 'ye כ' כ -zuzu 'mu"luo, un 'ye ε 'le כ' כ "na *Ablaamu'a "trolli kpa 'le yaku 'li. 'Gagayi -ככככככ pa'a 'le, כ 'mε-o'o -lrεε, 'le nyu 'ye כ' כ guda yagba ε 'ye 'wlu, 23 'le כ 'ye "ככככככε 'mu mu, 'le כ-ככ 'ye'e 'le ε 'mu 'kle. כ nu'a -kaa, כ "luo'o-o "yigba 'yi 'le כ 'ye Ablaamu li'ye. 'Bho כ' כ "trolli, 'bho-o Lazaa -de'e ti, 'le un -tε ככ'כ gbo. 24 'Le כ 'ye 'bho 'kpa, כ-ככ "כככ'o: 'An "na Ablaamu, 'n-l 'ye-e 'kle tenyl כככ nε 'mu. 'E dt 'ye 'an

ngaze, -n 'ke Lazaa lbho, כ 'ke "nitoope "pli כ 'ke ε 'n-mu -ya, 'n 'ke 'an -bluuzכjeyi tilele! 25 'Le כ na: 'An "yu, 'le -a'a tinכככ 'li, -zεge -n 'ye'a a, popo 'ε dt 'gwlutl. Lazaa -ככככככ damu, כ 'ye-e 'kle tenyl. -Da -n -נל'a 'traamu 'kle 'yenamu, 'bho-o כ-ככ 'ye nu'e כ' כ -zεge. 26 'Bho 'ε lemu, -dogwigbaa -lue-e -n-l'e 'bho -a'ba 'nynumu. 'Le, nyu-ט 'כככ ti, un 'ke 'כככ -amu gbo 'mu-ככ, un 'ke 'le a-bee gbo yi, un se ε 'bhεε. 'Le nyc se 'bhεε -lrεε, כ 'ke 'le amu gbo 'wlu 'le כ 'ke 'כככ -amu gbo yi.

27-28 'Le כ na: 'An "na Ablaamu, 'n 'bhle-e 'lotu'a "nynuu -muu 'le 'an -tuta'a "bhlegbo. 'E "lru "yi, 'unmכ bhade -unmu li, 'tmu Lazaa, כ 'ke mu, כ 'ke ט 'tmu 'le u-bee -mnu -kaa כככ 'kleyeda -כככ yi -lrεε. 29 'Le כ 'ye כ -kaa "yi'le: Dt *Moyiizl -ke -Lagכwlu'a 'mutizamu -lrus 'cnu'a 'le -Lagכ'כ "כככgt 'li see, un 'bhle -l'o. un po l -lokui 'le un 'ke l 'bho "du. 30 'Le כ na: 'An "na Ablaamu, un -see ti'ככ un 'ke ε nu. ε -נל'a -kaa 'mu, -bho nyc כ-ככ 'כככ 'mεmu'a "klumu 'mu, 'le כ 'ke u gbo le mu a, "lemnu un-ט yibo'o-o 'wa "nyinynidl 'yi, 'le un 'ke -Lagכ gbo "bhiti. 31 'Le כ na: -Bho un -see ti'ככ, dt -Lagכ -zi -נל'a Moyiizl -ke -Lagכwlu'a 'mutizamu -lrus 'mu, 'le, -l 'cnu-ε'ε 'le כ' כ "כככgt 'li see, un 'ke l -lokuipo, 'le nyc כ "bhuo 'ke glu -ככ -dt, כ 'ke 'le 'kmu 'mu le mu a, un -see 'wa "bhi "yiti"tayi yi 'le un 'ke כ' wlu 'muti'כככ.

"Nyinynidl -ke 'ε dibככεε
(Matiee 18:6-7; Maakl 9:42)

17 *Zezii 'gwε-ε 'yi'a popoa 'yi, 'le כ na *כ'כ -namu -bodl: Lt'a -dadudu-u 'ye-e nyu "nyinynidlnu-namu "tuu -mu "ככככככככ. -ככ "tuu'a כ' כ -bonyunyc 'ya letu'a nunamu, כ' כ dt-l 'ye-e ngaze 'mu'bhle -mu "se! 2 A -gblee, nyc -yc de'a 'unmu "gwli 'wa 'la'a le -ka "-dana, -bho nyc -lrל כככ ti כ 'ke כ dt "yrili"maa 'le כ 'ke 'an "gwliedl 'כככ כ, -bhladl כ -see 'ε nu ke, ε -nכככ-כככ "yrili un 'ke כ' כ nyc tu sukpumua -bluu כככ tisan 'le un 'ke כ 'כככ ככ po. 3 A "du a'ba "bhi "yrili! -Bho -a'a -bonyunyc -lue nu -unmu "nyinynidl "lruli, 'ככ כ 'tn 'le -n 'ke כ' כ ε dt 'tmu! 'Le, -bho כ nunc: le 'n nu'a, ε se "yrili-nכככ כ, 'כככ כ "nyinynidl'a dt! 4 -Bho כ -ka -unmu "nyinynidl "lruli-inu -כככ 'le כ -ka yi, כ -ka: 'An 'lotu'a "yu, le 'n nu'a, ε se "yrili-nכככ, nu a, 'כככ 'ya dt!

*Zezii'a "gwlidee

5 *Zezii po'a wlu ti "sεε, כ' כ -dalbhomu na: -A'ba -Kyi Zezii, -kpa -amu 'le -a 'ke -unmu "gwlide tenyl. 6 'Le כ na: -Bho a de 'kl 'unmu "gwli -toope, le-ε -kmu'a "yi 'bho nyu 'wee'a "yigbeyi, ε -see amu כככ yi ti-nyna yi. Le"o le-ε 'ye-e amu 'mu'ככככ -mu.

Lbhunuyi'a lbhu

7 A 'ye li-כ, a'ba "klumu'a nyc -lue 'bhle-e כ' כ -kpa 'mu'a lbhunuyi, 'le, "bhaleεke, כ "du'o *'bhlabhl'a "yriliduyi. -Bho כ -ככ lbhu 'mu 'le כ 'ke כ li'ye, כ nu כ -bodl, yi -a 'ke li, 'nlu? 8 -Gba! -Ka כ-ככ 'כ' כ "yi, 'kla-a 'ka-a: Pi -a'ba lilil, 'le, -bho -n 'ke 'an nε 'unmu -ya, 'n 'ke li a, zizia -a'a -banl 'yi! -Bho 'n gwε "yi-כ, -yrzcaa! 'le

-un 'ke -a'a ne'e linamu 'kpa. 9 E -se lbhu 'k -koyi "nyl 'k 'le 'k nu'a dl 'k -kpun-ε -glaka 'le 'k 'ke 'k 'sεε po -ko. 10 A -gblee, -ka -lue 'mno 'ka-a ε -nl'e 'mu a'ba damu. Le -ke dl nyc 'tmuu'a amu, -bho a nu ε, a 'le -kaa a'ba "bhi 'yi: Bhuhhuyiti'a lbhunumu -a'bu "du'o. -A'ba lbhu -a 'bhle'a, 'lnne -a nu'o!

*Zezii 'puun'o-o *lalulbhamu -bue

11 L zi'a -kaa, *Zezii -s'k' 'mu-ε, 'le 'k 'k mu'o Zeliza- lεemu -bhoga. *Samaliibhlukpa -ke Galileebhlukpa'a "duunamu, -jolu -nl'a 'bho, 'lnne 'k -k bhlu'o. 12 'k nu'a -kaa, 'k -pa -nl'e-e -gwl- lue 'mu. E-bε gwl 'mne 'mu, *lalulbhamu -bue -nl'e 'bho, 'lnnu mu 'k -jeyi. Un mu 'k li-nyni mu -sε "sεε, un -nyna'a-a ti, 13 'le un-u 'k 'k o, un-u nu'o: -A'ba -Koyi, Zezii, 'ye -a'ba ngaze, -un 'ke -amu 'puun! 14 Zezii nu'a -kaa, 'k 'ye -u li, 'le 'k na u -bod: A mu *-Lag'k' 'sragazamu gbo, -ka a 'pun'a a, a 'ke u -kaa "yi-t. -ln 'ye li-k, 'le un 'ye 'mu-s, un 'ye -jeyi 'kpa. Un -nl'a munamu, un nu'a -kaa, un 'pun-o'o.

15 -Gblee, u-bu nyu 'mnu'a -lue -gbu'a 'k "bhhuo ya a, 'k 'pun'a a, 'k "bhiti'e-e 'yiti, 'le 'k 'ye Zezii gbo le yi. 'k -nl'a yinamu, 'k -k 'bhεε-ε -Lag'k' 'nyni 'yi tenyl.

16 -Gblee, 'k nyni'a Zezii li a, 'le 'k 'ye 'k wny 'kolri glu po 'le 'k na: 'An 'lotu'a "yu, 'lnmu po'o -lnmu 'sεε -ka -un 'puun'a 'lnmu! -ln 'ye li-k, 'k -k nyc -k 'bhle'a kpli -nεε, 'k -k 'mo-o *Samaliikomu 'Zuifu 'nyε'ε 'mu, 'wa -lue. 17 'Le Zezii na nyu-u -nl'a 'bho -bod: Un -nl -bue, un 'pun-o'o 'wee, 'kla -ko? 'Le doo 'k bha -mεenyiε "we -mnuu -sie'a? 18 'k -k 'lukupai -kka, -ka 'k yi'a le, 'le 'k -k 'bhε'ε -Lag'k' 'nyni 'yi, leed u-bee -mnuu -see yi, un 'ke -kaa nu -lrε'ε? 19 'Le 'k na 'k -bod: 'An 'lotu'a "yu, -s'k 'mu, -un 'ke -a'a "bhli le mu, -a'a -Lag'k' "gwlidεε 'puun'o -lnmu-ε!

*Zezii'a leynin
(Matiee 24:23-28, 37-41)

20 L zi'a -kaa, 'le *Falizien'ε -dadudu na *Zezii -bod: -Bhlaaka -Lag'k' 'ke nyu 'k -k'k? 'Le 'k na: Nyc se 'bhεε 'k 'ke 'ε -kka yibo see. E -se -ka a-a popo'a 'gwluti, 'ka-a ε 'ke yi -ko. 21 Nyc -see na: A -gblee, 'lnne -nl'e -laa, -nu yi! 'k -see "bhalrεεke na: 'lnne -nl'e 'lelaa, -nu yi! A 'ye li-k, le a 'ka yibo, 'lnne 'ka-a: -Lag'k' "du-o nyu'a -kka 'k wny 'le ε -nl'e 'kka a'ba "klumu.

22 'k gwε'ε 'le u gbo'a 'muzεε 'yi, 'le 'k na 'k -namu -bod: -kka -lue-e 'ye-e -nyni -mu. -Bho ε nyni a, a-a 'ye-e ti'k' -mu a 'ke 'lnmu *Nyuny'k' "Yu li'ye 'le 'k -lue 'tun'a "sε 'li, 'le a -see 'lnmu 'ye yi. 23 E-bε -kka 'mne ti, -ka nyu-u 'ye'a amu "yi'le mu, 'kla-a 'ka-a: Zezii 'yi-e 'kka 'kmu 'mu le. 'k -nl'e-e 'fakt -nεε gbo, 'k -nl'e-e 'le-laa. -Bho un -ka -kaa-a 'le ε, a'ba mu 'le -le! 24 A 'ye li-k, -ka -bho "ni 'wla "yri ya, 'le 'ε -wlewle-e cε'ε yaku -kpo "kpi, 'kla 'kka 'ka-a 'lnmu *Nyuny'k' "Yu'a leyi-ε 'ye 'mu-nu mu. 25 E -nl'a -kaa, -bho 'un 'ke le yi a, 'un 'ke 'kle 'ye -antanyl mo'o, 'le 'traamu'a nyu'a -dadudu 'ke 'lnmu vu.

26 -Lag'k' lbhunuyi -lue un-u 'la'a *Nue, 'le-ε zi'a 'k -kka "yi, 'ε gugbolε-ε 'ye-e -zi -mu -lrεε 'bho 'lnmu *Nyuny'k' "Yu'a leynin "yi. 27 -Ka ε zi'a a, 'kla-a 'ka-a:

-kka -ke ti "ni -see'a -bhla 'bhllkpl -za ke, nyu-u li-o'o, un-u kpa'a 'nynukpakpi, 'le "bhalrεεke nyutulu-u "du'o 'wa 'yreetunynukpakpi nyna. 'Ka-a un-u nu'o "kamu, 'le ε 'ye Nue'a batoo'a 'likpan 'kpi bhla. L zi'a -kaa, 'wa dl se l "kpi -nl 'le "ni -za'a 'bhllkpl, ε 'ye u 'lbha 'wee, ε 'ye u ti-za. 28 -Ka -lue 'mno 'ka-a, -Lag'k' lbhunuyi -lue un-u 'la'a *Loktu, le-ε zi'a 'k -kka "yi, 'ε gugbolε-ε 'ye -yi mu: -Ka ε zi'a -lrεε, 'kla-a 'ka-a: Nyu-u li-o'o, un-u popo'o -popo l'kwa 'mu 'pεlu, un-u lo'o lililil 'le un-u po'o -bidi, 29 'le 'wa dl se -Lag'k' dl "kpi -nl. 'E dl, 'k -ke ti 'Loktu -s'k' *Sodokmugwll 'li, nε -ke sukpl-u -smua'a a, 'lnnu -Lag'k' -za'a 'le yaku 'li, 'k 'wlu 'u "lru, 'le l 'ye u 'lbha, un 'ye 'mε 'wee. 30 A -gblee, 'lnmu *Nyuny'k' "Yu, 'k -ke ti 'un 'ka le yi 'le 'an 'nyni'a "yib- hεεε 'mu, 'ka-a ε-ε 'ye -zi mu -lrεε.

31 -Bho 'ε -kka nyni a, "bhlegbo'a -da nyu-u po nu'a "zr "jiaz 'k nyc, 'ye'a 'bho -nl mu, 'k pa 'le 'k -budu 'li, 'k "luo 'k -kka 'mu -le! 'k -cε -nl 'bho 'k 'ke ple -nalo! -Ka -lue 'mno 'ka-a, nyc -y'ye'a -kpa 'mu -nl mu, 'k yi gwl 'mu, 'k pa 'le 'k "bhlegbo -le! 32 A popo 'Loktu'a 'nyni'k' dl 'gwluti, 'le, -bho a -ka ple, a -kaa lemu -gbu 'wa ka! 33 A -gblee, nyc -y'k' zi'a 'k "bhuo'a tinε'ε dl, -k sia'a 'an dl kplokplo 'le ε 'ke 'k 'menamu nyni, 'k nyctu 'ke 'pun 'bho -Lag'k' "yigbeyi. Nyc -y'k' zi'a 'k "bhuo'a tinε'ε dl 'le 'kmu 'mu'a l'li, 'k nyctu 'ke 'mε 'bho -Lag'k' "yigbeyi.

34 'ln-l 'tmuu'o amu-ε, -bho 'lnmu *Nyuny'k' "Yu'a leynamu, nyu 's'k' -k 'ye-e -dalue ti'pε -mu. -Lue -y'k' de'a 'lnmu "gwli, 'k -k 'ye-e 'mu"luo-ε -mu, 'le, -y'k' -see'a 'lnmu "gwlide, 'k 'ke 'bho -sie. 35 'Nynukpakpi 's'k' -k 'ye-e 'bho pinamu -ple -mu. -Yu de'a 'lnmu "gwli, un-u 'ye-e 'mu"luo-ε -mu, 'le, -y'k' -see'a 'lnmu "gwlide, un 'ke 'bho -sie. [36 Nyu 's'k' -k 'ye-e -kpa 'mu -ple -mu, -y'k' de'a 'lnmu "gwli, 'k -k 'ye-e 'mu"luo-ε -mu, 'le, -y'k' -see'a 'lnmu "gwlide, 'k 'ke 'bho -sie.]

37 'Le 'k -namu na: -A'ba -Koyi, doo 'ε ltu 'ke -nu-ε -nl'a? 'Le 'k 'ye "yi -lue po 'le 'k na: A 'ye li-k, -ka 'wope-e 'ye'a nmi'a "ku li 'le l-l "crii 'nε "kpi a, 'le nyu-u yibo'a -da ε -nl'a, 'ka-a nyu 'ke 'lnmu da yibo 'bho 'an leyi-namu.

-Digbanynaakpu -ke -zigletuyi'a 'yi

18 L zi'a -kaa, *Zezii'a -namu 'ke 'kpl 'mu'bhle 'le un 'ke *-Lag'k' wny gbo po -wlewlε'ε dl, 'k po'o 'yi -nεε 'le 'k 'ye u -kaa 'tmuu: 2 'Bho-o -zigletuyi -lue -nl'o 'bho -gwl- lue 'mu. 'k "du 'bho -Lag'k' -ke nyc 'k wlu. 3 E-bε -gwl- lue 'mne 'mu -digbanynaakpu -lue-e -nl'e 'bho -lrεε. U-bu 'nynaakpu 'mnu-u 'yi -k gbo -zka, 'le un-u nu'o: Dl 'un -ke 'an jekayi -za'a 'mu, -a'a "mnu nu wny -le, "nyl 'lnmu 'ya 'gl! 4 'Ka-a un-u yi 'k gbo 'yrlεε! 'le 'k -see 'kka. Un nu'a -kaa, 'k -lue 'k, un yi-o'o -lrεε 'le 'k na: "Wa! 'An "du 'bho -Lag'k' -ke nyc 'k wlu. 5 U-bu 'nynaakpu -yuu-u sia nu'e 'lnmu-ε'ε dl, 'un 'ke u 'gl "nyl mo'o. -Bho ε -se -mneε ε, un-u 'ye-e 'lnmu gbo -yi -mu "kkmukomu 'le un 'ke 'lnmu "yri 'mu -kpe.

6 'Le -a'ba -Koyi Zezii na: 'k -kka -zigletuyi -ke kpli se'a 'yi'srεε, dl 'k -za'a 'mu, a popo 'ya "kpi 'gwluti! 7 'kka nu'a -kaa 'le, 'le, -Lag'k' ma-a "yisrεeyi, nyu -yu 'k -za'a

'bho, כ 'ke u -כ, 'le, -bho koo ti -n, -u 'כ 'כ, כ 'ke u -kpa, a-a popo'o 'gwłuti na, כ se 'bhεε כ 'ke u "kpitice'ε? 7 -see 'traamu -yi yi -zozo, כ 'ke u -kpa'a? 8 'ln-ł 'tmu'u'o amu-ε, כ-כ 'ye -u -kpa -mu -susueyi. ε -nł-a -kaa 'mu 'le, -bho 'nkm *Nyuny'ka 'k'nyuny'u'a "klumu le-e yi, 'ln-ł 'ye 'nכ 'an "gwłidemu -ye mu 'nł?

*Falizien -ke *lapoozayi'a 'yi

9 -Gblee, nyu -yu 'la'a 'wa "bhi "yisrεemu 'bho -Lag'k' 'yigbeyi 'le -u 'ny'e'ε 'wa -bonyunyu 'mu, 'wa 'yi *Zezii po'o, 'le כ na: 10 'Bho-o nyu 'sכn -nł'o: -Lue-e 'mo-o *Falizien 'le -lככ "du'o *lapoozayi. Un nu'a -kaa, un -ככ 'mu-ε 'le un 'ye *-Lag'k' bubkbhlegbo mu, un 'ke *-Lag'k' wכn gbo po. 11 -ln 'ye li-כ, Falizien nu'a -kaa, כ -nyna'a-a yayi ti 'le כ-כ po'o -kaa -Lag'k' wכn gbo: 'An -Lag'k, -ka 'an kpli -nככ "yriili tenyi 'bho 'an -bonyunyu'a damu, 'ε dł 'ln-ł po'o -nmu 'sεε. Un-u 'li-e 'wa -bonyunyu -duvlεε 'mu, un-u 'la-a -yranynכbha 'le un-u nu'o "nyinynidł -lru. 12 -ככ lapoozayi -ke kpli se'a "yi's- rεε, -ka 'n se'a כ ka -nł, 'ε "lru "yi 'ln-ł po'o -nmu 'sεε. 12 'Le, 'wl -mεεככ 'li, 'ln-ł pa nł'e su kpe 'sכn, 'le 'ln-ł "nyl'e -nmu 'an 'yeyel'a -buenε.

13 Lapoozayi -mככ nu'a -kaa, כ 'po-o 'כ -bonyunyu le, 'le כ -see ti'ככ 'ke "yigba "yi"luo. 'Le 'כ "nyinynidł'a "yiyiboε'ε dł, כ-כ bhככ 'כ 'betε, 'le כ-כ nu'o: 'An -Lag'k, 'nkm 'ma-a "nyinynidł'a nuyi, 'ye 'an ngaze!

14 'Le Zezii 'ye -kaa 'le -lכε: 'ln-ł 'tmu'u'o amu-ε, כ-כ lapoozayi 'ka 'כ "bhli mu a, -Lag'k' bhככ 'כ "nyinynidł'a dł. 'Bho Falizien'ε damu, כ -see 'כ nł'a dł 'bhכ, -εkedł-maa, nyכ-כ 'bhε'ε 'כ "bhuo "yi, -Lag'k-כ 'כ-כ 'כ, 'le nyכ -כ 'כ 'כ 'bhuo ya, 'le -Lag'k-כ 'bhεε 'כ "yi.

*Zezii -wunna'a-a "yreetł "niti
(Matiee 19:13-15; Maaku 10:13-16)

15 ככ -lue 'כ, nyu -ya'a-a *Zezii 'wa "yreetłtoope כ 'ke u *kwa "lru tide, 'le כ 'ke u "niti-wunna. -Gblee, u-bu nyu 'mnu -ke 'wa "yreetł-ł yi'a -kaa a, *כ -namu kka 'nu-u "yiti 'le un-u nu'o: A -ke a'ba "yreetł po le! 16 Zezii 'ye'a 'na li a, 'le כ na: A "tayi "yreetł "yiti un 'ke 'nmu gbo yi! A'ba "taa nu 'le -le! A-a 'ye-e li'a, nyכ-כ -ke 'limu'a -kככ 'ka "dana'a -kככ, 'כ nyכtu -Lag'k' 'bhεε'ε 'ke -כ. 17 -Ziadł 'ln-ł za'a amu -bodł 'mu, nyכ -כ -ke 'limu'a -kככ se'a 'ka "dana'a nε, כ-כ 'כ 'nכ -Lag'k' 'ke כ -כ, כ 'כ nyכtu -Lag'k' se 'bhεε כ 'ke כ -כ "kכmukכmu.

'Gaganyukpasu -lue
(Matiee 19:16-30; Maaku 10:17-31)

18 ł zi'a -kaa a, 'le *Zuifu'a -klagba -lue 'ye -kaa *Zezii tidede: -A'ba -Tכyi, -nככ 'ma-a -zεεε, koo 'n 'ke -nyna, tinεzεεε-ε se'a "tiinamu 'bhle, 'n 'ke ε 'ye'a? 19 'Le כ na: Leedł -a 'la'a 'nmu -zεεε'ε? Nyכ-כ 'ka -zεεε "du, כ se -nł, -bho ε se -Lag'k' -nł -lue 'tłn. 20 *-Lag'k' gba nyכ 'ka "yi-kpun, 'nłnł 'ka-a: -A'a 'ye -yranynכbha -le, -a'a 'lbha "ku -le, -a'a "yri -le, -a'a -כε -a'a -bonyunyכ słn li -le, "du 'bho -a'a 'lotu -ke -a'a -tłta'a wlu! -ln yibo'o-o 'nłnłnł 'wee, -ln -kpun nł -kaa "yi 'nł? 21 ככ 'mכ na:

Kłn! -ε 'wlu'a 'an "danabhla, ε bhla'a -złan "kpi, ł-bł gba -nł, 'n -kpun'o-o 'ya kłε "yi. 22 -Gblee, Zezii 'wכn'כ wlu 'mne 'ככ כ, כ na כ -bodł: Le -lue-e -sie'a 'bho, -ε kpun'a -nmu ti, 'nne 'ka-a: -A'a 'gagalł -ln 'bhle'a, 'n- nł 'nł-ł "si'e 'nynł. 'ε dł, mu, -po 'ya kłε 'pelu, 'le -nł 'ke 'ya mכn "puanmu "yiti'gblee. -Bho -nł nu -kaa a, "lem- nł -a 'ye-e "kכgwłεtinε 'bho -Lag'k' "trolli. εbe 'mne, 'nne 'bhle'e 'nynł, -ε -zi'e 'ככ 'kmu 'mu'a 'gagalł'a kłε. -Bho -nł gwε 'ya 'wee "yi a, yi 'nł -ke -nł 'ke -na. 23 כ-כ nyכ 'mכ 'ככ 'כ-bł wlu 'młn 'ככ כ, כ 'ga-o'o tenyi'a dł, כ -kma'a "yigbeyi 'le כ 'ye mu.

24 -Ka 'gwłu -nynł 'nכ li, Zezii 'ye'a -kaa li a, 'le כ na nyu-u -nł'a 'bho -bodł: -Yee! Nyכ-כ 'bhle'a 'gagalł'a -dadudu, כ -ke -kכ kpun 'ł ti, -Lag'k' 'ke כ -כ, ε ku -kaa wכn 'ya! 25 Nmiklagba 'ke 'bho "bhietoope "yi -zi -nł, ε 'ku-o wכn. 'Gagayi'a -kככ 'ke 'כ 'gagalł "yi-כ, 'le -Lag'k' 'ke כ -כ, ε 'ku-o wכn -lכεε, ε 'ye nmiklagba'a 'bho "bhietoope'a "yizinε -zi. 26 U-bu nyu 'mnu 'mכ 'wlu 'm- nε 'כ, 'le 'wa "sε-ε dede'e -dede -kaa ti: -Bho ε -nł -kaa 'mu 'le, "lemnu nyכ ככ 'ke 'pun 'bho -Lag'k' "yigbeyi'a? 27 'Le Zezii na: 'lnεεεε -nεε, nyunyכ -bodł ε ku'o wכn. -Bho ε "du -Lag'k' -bodł, ε se wכnku. 'Bho -Lag'k' -bodł le-ε 'ka wכnku, 'ε letu se -nł.

28 כ -za'a wlu 'młn 'mu a, 'le 'כ -namu'a -lue *Pielł na: Zezii, -nł 'ye li-כ, -a'a dł -a "tayi'e -a'ba l'a kłε "yiti 'le -a -ke -a -na'o. 29 'Le כ 'ye u -kaa "yi'le: -Ziadł 'nł-ł za'a amu -bodł 'mu, nyכ -כ "tayi'a 'כ "bhlegbo "yiti, כ sie'a 'כ -glłgbawכnyi'a nyu, 'כ nynכ, 'כ "yreetł o, 'כ 'lotu'a "nynuu o, 'כ 'lotu -ke 'כ -tłta o, -bho כ -tbhe ł -nł -ke nyu -nł "kpi -Lag'k' nyu'a -kככ dł, 'כ nyכtu, 30 łzłgł'a -dadudu -ł -zi'a -ył כ -tbhe'ε "kpi, 'ככ 'kmu 'mu, 'nłnł -Lag'k' "nył 'o, 'le כ 'ke 'bho "si, tinεzεεε-ε se'a "tiinamu 'bhle, כ 'ke ε 'ye 'le nya 'wla.

*Zezii'a 'memεε -ke 'כ glusכε'ε kpe tannε'ε 'muzεε 'ka-a
(Matiee 20:17-19; Maaku 10:32-34)

31 ł zi'a -kaa a, *Zezii "luo'o-o *כ -namu -bue 'כ 'כ 'mu, כ -ke un 'ye kככ 'le כ na u -bodł: A -gblee, 'le Zelizaleεmu 'ככ -a -nł'a munamu, 'nככ *Nyunyכ "Yu'a dł -Lag'k'wlu'a 'mutizamu 'cnł'a see 'le -Lag'k' "ככ 'li, 'le-e 'ya "yri'a 'bł-ł 'ye 'wlu -nł mu. 32 A 'ye li-כ, 'łkpu se'a -Lag'k' yibo, 'nłnł un-u 'ye 'nmu -jeyi "nył mu. Ubu 'mnu-u 'ye-e 'nmu 'cłεε -mu, un-u 'ye-e 'nmu "jree -mu, un-u 'ye-e 'nmu -tutł "yri-wunna -mu, 33 un-u 'ye-e 'nmu "sεεε -mu 'le un 'ke 'nmu 'lbha 'nł 'ke 'mε. -Bho 'wl 'sכn, 'ε tanzכ, -Lag'k' 'ye-e 'nmu glu -za -mu 'le 'nł 'ke ti-nł -lכεε. 34 כ -nł'a -kaa -włnamu, 'כ -namu -see le'ε -lue komu 'muti'wכn. -Lag'k' "bhuo-o "zize 'nε u "yriili 'le un -see 'כ wlu'a 'כ 'muti'wכn.

*Zezii 'puun'o-o "lbyi -lue
(Matiee 20:29-34; Maaku 10:46-52)

35 -Gblee, *Zezii -ke *כ -namu -nł'e-e Zelikoogwł linyinamu. Un -nł munamu 'le un 'ye 'bho -jolu wכnli "lbyi -lue -ye. 'Bho-o כ -de'e ti 'le כ-כ 'ybhaa'a zikamu mכn. 36 כ nu'a -kaa, כ 'wכn-כ Zezii'a klinamu'a bhł'a -jiji 'כ 'le כ 'ye -kaa 'wa tłł tidede: Koo a -nyna'a 'le a 'ye -kaa 'mu-die'a? 37 'Le nyu na: Nazaleεtkyzi Zezii -nł'e

-laa -zi -nūnamu. ³⁸ Ɔ wɔn ʔ l ʔ kɔbʔ, Ɔ kɔw-o'o 'le Ɔ-Ɔ-Ɔ 'o'u: *Lagɔkɔ 'Bhozayi Zezii'! -Lagɔkɔ 'Bhozayi Zezii'! 'Bh-lukpayowli *Daviid't'a 'nayu, 'ye 'an ngaze ƆƆ! ³⁹ -ln 'ye li-Ɔ, nyu-u-Ɔ-Ɔ 'wa -bonyunyu'a nya, un-u wlu Ɔ-Ɔ-Ɔ 'l-ruli 'le un-u 'kaa Ɔ-Ɔ 'mu, un-u nu'o: -ƆƆ! 'Bh Ɔzɛ ke! Ɛ -nɔ'a -kaa 'mu a, Ɔ 'kpa-a 'bho -lɛɛ 'le Ɔ 'ye 'wɔ tenyi, 'le Ɔ na: 'Bh-lukpayowli Daviid't'a 'nayu'! -Alele, 'ye 'an ngaze ƆƆ! ⁴⁰ Zezii nu'a -kaa, Ɔ -nyna'a-a ti 'le Ɔ na nyu -bodɔ: A mu Ɔ dɔ, a 'ke Ɔ 'unmu -ya! 'Le un 'ye 'bho mu, un -ke Ɔ 'ye yi. Un nyini'a Zezii li a, 'le Ɔ 'ye -kaa Ɔ-Ɔ-Ɔ nyukpasu 'mɔ Ɔ tidede: ⁴¹ Leele -n 'ybha'a 'un 'ke -unmu -bodɔ nu'a? 'Le Ɔ na: 'An -Ɔɔyi, 'un 'ybha-o'o 'an 'yri 'ke kati. ⁴² 'Le Zezii na: -A'a 'yri kati! -ln 'de-e 'unmu 'gwli'a dɔ, -un 'pun'o! ⁴³ -Gblee, 'bho -gbaa -lue 'mu, Ɔ-Ɔ 'ye-e ti 'le Ɔ-Ɔ na'a Zezii kli, Ɔ-Ɔ 'bhɛɛ'ɛ -Lagɔkɔ 'nyin 'yi. Nyu-u -nɔ'a 'bho 'ye'a 'na li a, un 'kpa-a 'bho -lɛɛ 'le un-u 'b-ɛɛ'ɛ -Lagɔkɔ 'nyin 'yi.

Zasee -za'a-a *Zezii -jeyi 'le Ɔ 'ye Ɔ 'bhlibhlegbo mu

19 l zi'a -kaa a, *Zezii 'nyini-e Zelikoogwɔ 'mu 'le Ɔ-Ɔ Ɔɛ 'ɛ 'mu. ² Ɛ-ɛ gwɔ 'mɛ 'mu, 'bho-o nyɔ -lue -nɔ'o. Ɔ 'nyin 'mo-o Zasee. *Lapoozamu'a -kɔlɔga mo'o 'le Ɔ-Ɔ 'ga'o. ³ 'ln Ɔ-Ɔ 'ti Ɔ 'ke Zezii li 'ye 'le nyu'a -dadudu'a 'klumu 'le Ɔ 'ke Ɔ yi'bo. Ɔ 'kɔ-Ɔ ti, 'le nyu 'm-nu 'si'e 'bho un -die'e 'yi'a dɔ, Ɔ se 'bhɛɛ Ɔ ke Ɔ li'ye. ⁴ Ɔ nu'a -kaa, -jolu -ke 'yi Zezii 'ka -zi -nɔ a, Ɔ ple-o'o, Ɔ 'ye 'le nya Ɔɛ, 'le, tu -lue-e -nɔ'a 'bho un-u 'la'a sikɔmɔ, Ɔ 'ye ɛ ya 'ya 'le Ɔ 'ke Ɔ li'ye. ⁵ Ɔ -nɔ Zezii'a yiyia wɔnfuon-amu 'le tu ya, 'le Zezii'a 'bhuo 'ye 'bho 'ɛ Ɔ nyini, Ɔ 'ye 'yigba 'yi'luo 'le Ɔ na: Zasee, "depo 'yi -n 'ke ti' si! -Gblee, -a'a 'lɔkpayi 'un 'du'o -zian. ⁶ Ɔ 'le'ɛ -kaa a, Ɔ "depo'o-o 'yi, Ɔ 'ye 'dre 'le Ɔ 'ye Ɔ 'lɔkpu kɔn 'le 'bubua 'mu.

⁷ Nyu-u -nɔ'a 'bho 'ye'a -kaa li a, un-u 'wunwan'o 'le un-u nu'o: "Wiii! 'Nyinyinikli'a nyu -Ɔ-Ɔ 'jeyi 'le Ɔ-Ɔ mu'o Ɔ 'bhlibhlegbo! ⁸ Un nyini'a Zasee 'mɔ 'bhleg-bo a, Ɔ nu'a -kaa, Ɔ 'nyini-e Zezii li 'le Ɔ na: 'An -Ɔɔyi, 'un 'ke -unmu dɔ gɔ 'tmu mo'o. 'An -Ɔ-Ɔ 'die, 'un-ɔ 'g-blee 'nɛ-ɛ 'puanlbhamu 'yiti, 'le, mɔni 'un 'lbha'a nyu 'yirabha 'mu, 'un 'ye'a a, 'ɛ 'digbi'a kɛ nyiɛ 'un 'ke ɔ u -bodɔ 'kwla-za. ⁹ 'Le Ɔ na: -ln 'kɔn-o 'unmɔ *nyu'a 'puunyi'a 'lɔkpu 'le -n 'ybha'o -n 'ke -a'ba 'na *Ablaamu'a 'yisɛɛkli nu'a dɔ, 'un na, -zian -n 'pun-o'o 'bho -Lagɔkɔ 'yigbeyi. ¹⁰ -Gblee, 'unmɔ *Nyunyu' Ɔ 'Yu 'yi-e Ɔ-Ɔ 'kmɔ 'mu, 'le, nyu-u 'mɛ'ɛ 'bho -Lagɔkɔ 'yigbeyi, 'un 'ke u 'la, un 'ke 'unmu gbo yi 'le un 'ke 'pun 'bho Ɔ 'yigbeyi.

Mɔni'a 'yi
(Matiee 25:14-30)

¹¹ l-bɔ wlu 'mɔnɔ, nyu-u po ʔ l -lokui'a dɔ, *Zezii Ɔ-Ɔ 'ya 'kpi 'yi -lue. -Gblee, Ɔ 'kɔ-Ɔ-Ɔ Zelizalɛmu gbo'a dɔ, un na 'kl -Lagɔkɔ nyu'a -Ɔ-Ɔ-Ɔ 'mu-o nyninamu. ¹² -Ka Ɔ 'lu 'u 'yi, 'kla-a 'ka-a: 'Bho-o nyɔ -lue -nɔ'o. Ɔ -glug-bawɔny'i'a nyu 'nu-o nyuklɔgɔ. Ɔ-Ɔ -lue 'zɔ, Ɔ 'mu-o 'bh-lukpayowliklagba -lue gbo 'le gbotɛlɔkpa 'mu, 'bhlu'ka -ke 'kpi Ɔ-Ɔ 'mu, Ɔ 'ke Ɔ 'ɛ -yowli 'mu nu 'le Ɔ 'ke le yi, Ɔ 'ke ɛ -Ɔ. ¹³ Ɔ 'ka mu a, Ɔ 'la-a Ɔ 'lbhunumu -bue

'tɔn, 'le un 'ye yi, Ɔ 'ye u mɔni 'yiti'gblee -lue -lue, 'le Ɔ na: A 'luo mɔni -nu 'mu, 'le, -bhɔlɔdɔ 'un -ka le-e yi, a 'ke ɔ lbhu ti -nu -nɔ. ¹⁴ A -gblee, Ɔ 'bhlu'ka 'kpi'a nyu 'nyɔ Ɔ-Ɔ 'mu. Ɔ mu'a a, un 'lbho Ɔ-Ɔ nyu kli un 'ke -kaa Ɔ-Ɔ-Ɔ 'bhlu'kpayowliklagba 'mɔ 'tmu: Nyɔ Ɔ-Ɔ, -a -see 'wɔn Ɔ 'ke -amu -Ɔ.

¹⁵ Ɛ -nɔ'a -kaa 'mu a, un 'nu Ɔ-Ɔ 'bhlibhlu'ka'a -yowli 'mu 'le Ɔ 'ye le yi. Ɔ nyini'a a, Ɔ 'lbhunumu Ɔ 'nyl'a mɔni, Ɔ 'lu -u'o, 'le, -ka un -nu -nɔ'a Ɔ mɔni lbhu ti, un 'ke Ɔ -kaa 'tmu. ¹⁶ Un yi'a a, 'wa -antanyunɔ na: 'An -Ɔɔyi, mɔni -n 'nyl'a 'unmu a, ɛ 'kpa-a 'kpi kɛ -bue. ¹⁷ 'Le Ɔ -kɔlɔga na: -A'a -ɛɛ! 'Lbhuzeyi'a -zɛɛɛɛ, ɛ -nɔ-Ɔ-Ɔ 'yri. 'Bho lɛtoope'a damu, -n 'srɛɛ'ɛ-ɛ 'yi. 'Ɛ dɔ 'un 'nyl'e -unmu -gwɛ -bue -n 'ke ɔ -Ɔ. ¹⁸ 'Lbhunuyi Ɔ-Ɔ 'yi na: 'An -Ɔɔyi, mɔni -n 'nyl'a 'unmu a, ɛ 'kpa-a 'kpi kɛ -mu. ¹⁹ 'Le Ɔ na: -A'a -ɛɛ! 'Le -n nu'a a, ɛ -nɔ-Ɔ-Ɔ 'yri. 'ln 'nyl'e -mɔni -gwɛ -mu.

²⁰⁻²¹ 'Le u-bu 'lbhunumu'a tanno na: 'An -Ɔɔyi, 'un yi-bo'o-o -a'a dɔ, -a 'nɛ-ɛ dɔ 'muti 'le -n 'bhle'e sate. Mɔni -n 'nyl'a 'unmu, -bho 'un -nu nɛ lbhu ti, 'un -see ɛ 'ye yi, 'ɛ -slanyl 'lbha'a 'unmu. 'Ɛ 'lru 'yi 'un 'fɔfɔn 'nɛ 'yirɛɛɛɛ li, 'le 'un 'ye ɛ tide. -A'a ɛ 'mɛ, 'unɛ 'ka-a! ²² 'Le Ɔ -kɔlɔga na: Nyunbhlibhlu'nyu, -a'a 'bhuo'a wlu 'un-ɔ 'ye 'mu'luo mu 'le 'un 'ke -unmu dɔ -kɔn -nɔ. -Mɔni na 'un-ɔ 'nɛ-ɛ dɔ 'muti 'le 'un 'bhle'e sate.

²³ Leedi, -budu -ke 'li nyu-u de'a mɔni ti, -n -see ɛ 'le kpa, 'le, -bho 'un -ka le-e yi, ɛ 'ke 'kpi'kpa'a? ²⁴ 'Le Ɔ na nyu-u -nɔ'a 'bho -bodɔ: Ɔ -see Ɔ-Ɔ -kaa nu'a dɔ, mɔni Ɔ 'bhle'a, a -zɛ ɛ Ɔ kwa 'mu, 'le, -Ɔ-Ɔ -nɛ 'kpa'a 'kpi kɛ -bue, a 'ke ɛ Ɔ 'nyl. ²⁵ 'Le nyu 'mnu na: -A'ba -Ɔɔyi, -bue Ɔ 'bhle'a see, ɔ -die'e-e 'yi. ²⁶ 'Le Ɔ 'ye 'ɛ dɔ'a kɛ de 'le Ɔ na: 'ln-ɔ 'tmu'o amu-ɛ, -Ɔ 'bhle'a ɛ, Ɔ nu 'nɛ lbhu, un-u 'nyl -Ɔ -lɛɛ. -Ɔ 'bhle'a lɛtoope, -Ɔ de 'ɛ ti, un-u 'zɛ -ɛ Ɔ kwa 'mu 'wee 'le Ɔ-Ɔ Ɔ-Ɔ. ²⁷ Nyu -yu 'ma-a 'an tu'a nyu, -u -see'a 'wɔn 'un 'ke u -Ɔ-Ɔ, a kɔn u, a -ke un 'ke -laa 'an 'yigbeyi 'le a 'ke u 'lbha.

*Zezii 'nyini-e Zelizalɛmu
(Matiee 21:1-11; Maaki 11:1-11; Zaan 12:12-19)

²⁸ *Zezii po'a 'yi 'mɛ ɛ, Ɔ -Ɔ-Ɔ nyu'a nya 'le Ɔ-Ɔ mu'o Zelizalɛmu. ²⁹ -Gblee, -bho nyɔ -ka 'le-e mu, -gwɛ 'sɔn -a zi'e li. Gwɛ 'mɔnɔ, 'ya 'nyin 'mo-o Betifazee -ke Betanii. -Gɔgɔ -lue un-u 'la'a Oliviee'a -gɔgɔ, 'le 'ɛ 'troli -bhoga, 'le-e ɔ-ɔ gwɛ 'mɔnɔ -nɔ'o. -Da Zezii -ke *Ɔ -namu -nɔ'a 'le nyninamu 'le Ɔ 'ye 'wa 'klumu'a nyu 'sɔn 'tmu, 'le Ɔ na: ³⁰ A mu 'bho -gwɔn -nɔ'a 'bho -a'ba nya 'mu. -Bho a -ka 'bho-o pa, a-a 'ye 'bho-o -soko-falegbuda -lue -ye -mu. Ɛ -mɔ-ɛ'ɛ-ɛ ti, nyɔ -see ɛ -bhla 'kpi'kpa ke. -Bho a nyini ɛ li, a bɔti nɛ ti, a 'ke ɛ 'unmu -ya. ³¹ -Bho nyɔ dede amu ti 'le Ɔ 'ke -kaa 'le: Koo a 'ke ɛ -nyna -ɛ -ke dɔ a-a bɔti 'nɛ ti'a?, a na: -A'ba -Ɔɔyi Zezii 'ybhɛ ɛ'o. ³² 'Le un 'ye 'mu-Ɔ un 'ye mu. -Ka Ɔ 'lu 'u 'yi 'tɔn, 'ka-a ɔ zi'o. ³³ -Gblee, un -nɔ'a -sokofalegbuda tibɔtinamu a, 'ɛ -yowli na: Leedi a-a bɔti'e -sokofalegbuda 'mɛ ti'a? ³⁴ 'Le un na: -A'ba -Ɔɔyi Zezii 'ybhɛ ɛ'o. ³⁵ 'Le un 'ye u 'yiti'tayi 'le un -ke ɛ 'ye mu. Un -ke ɛ nyini'a Zezii'a 'troli ti, un 'sro-o 'bho 'ɛ 'kpi 'wa 'yri ti, 'le un 'ye Ɔ -kpa, Ɔ 'ke 'bho 'ɛ 'kpi'kpa. Ɔ 'kɛ 'ɛ 'kpi a,

'le k 'ye -jeyi 'kpa. ³⁶Un -nu'a munamu, nyu-u -nu'a 'bho nu'a -kaa, un 'sro-o 'wa 'yrii -jolutkpa 'yi ti 'k 'yibhεεε'ε kamu.

³⁷-ln 'ye li-k, un -nu'a Oliviee'a -gokg 'drenamu 'le un 'ke Zelizaleemu linyni a, nyu 'mnu, -u -ke Zezii -na'a, 'wa tɔlu-u 'li-e 'bubua 'le un 'ye 'bho 'kpa, *wɔnkult un 'ye'a li'a dɪ, un-u 'wɔ'o, un-u 'bhεε'ε -Lagɔ'k 'nynɪ 'yi, ³⁸un-u nu'o na:

*-Lagɔ'k 'Bhozayi -k 'pɔtɔn'a nyu, 'lntɔ -nu'e yinamu, k 'ke nyu -kɔ, -Lagɔ -wunna kɔ 'niti kɔ -Lagɔ -nu'a 'le yaku 'li 'nynɪ nyu -pɔkɔ'a bhlubhlua 'le 'k 'nynɪ 'ke 'yi'bhε-ε kɔ!

³⁹*Falizien'e tɔlu -nu'a 'le u-bu nyu 'mnu'a "klumu, un 'wɔkɔ' wlu 'mnu 'kɔ' kɔ, un na: -A'ba -Tɔyi, 'kaa *-'a'a -namu 'mu, un 'ke zɛ 'bhɔ! ⁴⁰'Le k na: 'ln-l 'tmu'u' amu-ε, un se 'bhεε un 'ke zɛ 'bhɔ. 'Le, -bho un 'bhɔ 'kl zɛ, sɪkɪ -nu'a "bhi-i 'ye-e 'kl 'wɔ -mu.

*Zezii 'vi-e Zelizaleemukomu'a dɪ

⁴¹Zezii "kɔkɔ Zelizaleemu gbo 'ttɪ, k 'ye 'ε li a, 'le k-k 'vi'o 'bho'a nyu'a dɪ 'le k-k nu'o: ⁴²-Zɪn'a "bhuo, lε-ε 'ka amu -pɔkɔ'a wɔnɪpɪɛε 'nynɪ, a'ba -kεε ε 'kl 'muti'wɔn 'ya! 'Traamu 'tɔ k, a se 'bhεε a 'ke l 'muti'wɔn. ⁴³A -gblee, 'wɪ -lru-l 'ye-e -nyni -mu 'le a'ba tu'a nyu 'ke a'ba gwɔl komi 'yrili-po, un 'ke ε "gbele 'li po 'wɪ'a -dadudu 'li, 'le un 'ke amu kwa 'mu tikpun.

⁴⁴Un-u 'ye-e amu 'lbha -mu 'le un 'ke a'ba -bidi -ke a'-ba gwɔl 'gbe wa, un 'ke l ti-za. 'Ya lε'ε -lue komu -see 'bho -sie yi, -εkedɪmaa, -kɔ -ke ti -Lagɔ yi'a amu 'yriti-crenamu, a -see ε "yiyibo.

*Zezii -nu'e-e 'le *-Lagɔ'k bubbbhlegbo
(Matiee 21:12-17; Maaku 11:15-19; 'Zaan 2:13-22)

⁴⁵*Zezii 'gwε-ε 'vivia 'yi 'le k 'ye Zelizaleemu'a gwɔl 'mu pa 'le k 'ye *-Lagɔ'k bubbbhlegbo mu. k -ka 'le-e nyni, nyu -nu'e-e 'le 'pɛlu -po -nɪnamu. k nu'a -kaa, k 'kpa-a 'bho, u-bu nyu 'mnu, k-k 'nu -u ti, ⁴⁶'le k-k nu 'u -bodɪ, na: 'Le -Lagɔ'k "kɔtɔ 'li, -kaa k 'lε'ε -kaa: 'An -budu-u 'mo-o -yε -ke 'li nyu 'ka yi, un 'ka 'lntmu *wɔn gbo po. A-bu -yɔu, 'le-e a-a yi'o, a-a 'lbha nu'e nyu 'yrabha 'mu, a-a 'yri'e 'wa mɔni!

⁴⁷-Gblee, k nu'a -kaa, k-k 'kɔ-k nyu -Lagɔwlu kɔ'o kɔ 'li 'le -Lagɔ'k bubbbhlegbo 'mnu. 'Le, *-Lagɔ'k 'sragazamuklɔgbɪ-e, *'i gbayibomu -ke *'Zuifu'a nyuklɔgbɪ, -ka un 'ka -nyna, un 'kɔ' k 'lbha, k 'ke 'mε, un-u 'kɔ' 'na ti. ⁴⁸-ln 'ye li-k, k 'wlu-u 'kɔn-o nyu'a -dadudu'a -pɔkɔ ti, 'le 'wa -fanu 'lbhu u'a dɪ, un se -nynaka 'bhle.

Doo *Zezii'a wɔnkue 'wlu'a?
(Matiee 21:23-27; Maaku 11:27-33)

20 -Gblee, kɔ -lue 'kɔ, *Zezii -nu -kaa 'le *-Lagɔ'k bubbbhlegbo nyu -Lagɔ'k "dɪzɪgɪ -tɔnamu 'le *-Lagɔ'k 'sragazamuklɔgbɪ-e, *'i gbayibomu -ke *'Zuifu'a -zigletumu -lruu-u -nu'a 'bho 'ye k linyni, un 'ye k -kaa tidede 'le un na: ²Yɔk -ke "bhuo-o "nynɪ'e -lntmu "yifɔε 'le -a sɪa nu'e -kaa nyu'a? Kɔk lbho'o -lntmu'a?

³'Le k na: ε -nmɔ-k-k 'yrili! 'ln-l dede-e amu dɪ -lue gbε ti. -Bho abu -zε ε kɔ k, 'lemnu, nyk-k -ke 'nynɪ 'mu

'ln-l nu nu'a -kaa a, 'mna-a "si -k 'nynɪ. ⁴'ln na, *'Zaan Batiisi -kɔ 'le, kɔk -ke "bhuo-o lbho 'k 'le k-k *batizee'le nyu'a? -Lagɔε -ale nyunyū? ⁵-ln 'ye li-k, Zezii'a wlu 'mne cru -u'o 'le un-u kabha'o, un-u nu'o: Koo -a 'ke 'le 'ya-a? -Bho -a nu -Lagɔ lbho 'k o, k-k 'ye-e: "Lemnu 'an "kpidɪ k -za'a 'mu, leedɪ a -see l "gwɪde 'ya? -nu -mu.

⁶-Bho -a nu nyunyū lbho 'k k, nyu-u -nu'a 'bho, 'wa klε-ε 'ye-e -amu -digbi 'mu 'lbha -mu, -εkedɪmaa, un 'de-e "gwɪ 'Zaan Batiisi-l 'mo-o -Lagɔ'k wlu'a 'mutizayi -zia-ka. 'Le koo -a 'ke -nyna'a? ⁷'Le un 'ye k 'tɔ -kaa 'yi'le: -Yɔ 'ma-a 'Zaan Batiisi, -k lbho 'k, -a se k yibo. ⁸'Le k na: ε -nmɔ-k-k 'yrili. -Bho ε -nu -kaa 'mu, -k lbho'a 'lntmu, 'mna -see k 'nynɪ "si yi!

*Zezii na *'Zuifu'a -klɔgbɪ-l 'mo-o lbhuzemu 'bhle'a nyanɪ

(Matiee 21:33-44; Maaku 12:1-12)

⁹l zi'a -kaa a, *Zezii 'kpa-a 'bho 'le k 'ye nyu 'mnu gbo "bhiti -lrεε 'le k 'ye 'yi -lue po. ε-be 'yi 'mne, 'lntne 'ka-a: Nyc -lue 'du-o -kpa. Tui-i tro'a "bhi un-u 'la'a lezεen, 'le k 'ye l -lo, 'lntn nyu-u nu'o duvεen 'mu. k nu'a -kaa, k 'sie -ε lbhunumu li, -bho un -zε ε, 'le k -ke un 'ke 'gble, 'le k 'ye 'mu-kɔ, k 'ye nya 'laga 'mu mu, k 'ke 'le -gwle. ¹⁰'Ya -zazan kɔ nyni'a a, k 'lbho-o 'le lbhunumu 'mnu gbo 'k 'gbaplemu'a -lue, un 'ke k 'k 'nynɪ, k 'ke l 'le k gbo kpa, 'le k 'ye mu. k nyni'a a, un 'kɔn -k kwa 'mu ti, un 'ye k "sεen kplɔkplɔ. Un -see k lε "nynɪ, 'le un 'ye k tinu, ¹¹'le -kpaayowli 'mna 'ye 'le 'k 'gbapleyi -lru lbho. k nyni'a a, un 'kɔn -k kwa 'mu ti, un 'ye k 'lbha -lrεε, un 'ye k nyanɪ 'mu kla kplɔkplɔ 'le un -see k lε'ε -lue komu "nynɪ 'le un 'ye k tinu, ¹²'le k 'ye k 'gbaplemu'a tannɔ lbho. kɔ nyni'a a, un 'kɔn -k kwa 'mu ti, un 'ye k 'lbha, nymɔ 'ye k 'mu 'wlu 'le un 'ye k tinu -lrεε. ¹³k-b-kpaayowli 'mna 'k 'gbaplemu'a klε -gwε'ε-ε "yiti 'le k 'ye -kɔ ti-na: Koo 'ln 'ke -nyna'a? 'ln-l yi-o'o, 'an 'yu'a 'dε -lue -ke dɪ 'ln -kma'a a, 'ln 'ke k u gbo lbho. 'An "bhuo'a 'yu ma'a dɪ, -bho k mu a, un-u 'ye k 'bho "du mu. ¹⁴ε kamu k lbho 'k o 'le k 'ye mu, k 'ye nyni. Un 'ye k 'yri a, dɪ 'wa "sε bhaga'a, 'lntn 'ka-a: 'Le nya 'wla, -k 'ye'a 'k -tɪtɪ'a -kpa "kpi -zi mu, 'lntn 'ka-a: 'ε dɪ a-ba 'lbhɔ k, k 'ke 'mε, "lemnu, -kpa 'mne ε, -a-bu 'ye ε 'tɔ -kɔ mu. ¹⁵A -gblee, k-b 'yu 'mna, un nu'a -kaa, un 'kɔn -k kwa 'mu ti, un -ke k 'ye -kpa 'mne le po 'le un 'ye k 'lbha k 'ye 'mε.

'Le Zezii 'ye -kaa nyu-u po 'k -lokui tidede, 'le k na: -Bho -kpaayowli yi le 'le, koo k 'ke nyu 'mnu -nyna'a? ¹⁶'ln-l 'tmu'u' amu-ε, k-k 'ye-e -yi -mu, k 'ke u 'lbha, un 'ke 'mε 'le k 'ke 'k -kpa nyu -lruu lisie. A 'ye li-k, un 'wɔkɔ' wlu -nεε 'kɔ kɔ, un na: -Woofol! -Kaabodɪ -see 'kɔ -yi yi "kɔmu-a"!" ¹⁷'Le k 'ye u ya-gbu 'le k na: Wɪudie -gbε 'cnɪ-ε'ε 'le -Lagɔ'k "kɔtɔ 'li, a -see ε zɛ? -Ka ε 'lε'ε, 'kla-a 'ka-a:

Sukpu -budupomu -ba'a, un nu'a ε se 'yrili-nmɔ, un po'a ti, 'ε 'bɪ-l 'ye-ε'o na 'lntne -nmɔ-k 'yrili -ε -zi'e sɪkɪ 'wee.

¹⁸'Le k 'ye 'bho wlu -lrεε kɔ, k na: Nyc-k 'ga'a 'bho ε-be sukpu 'mne 'yriti, k-k 'jra-a li, 'le, -bho εbe 'ga nyk "kpi-ti, ε-ε wa 'kɔ-k ti.

Lapoo'a "pelee

(Matiee 22:15-22; Maaki 12:13-17)

19 -Gblee, *-Lagok' gbayibomu -ke *i' sragazamuk- lugi w' w'ch' 'yi' mne' b' ch' , un yibo'o-o na 'wa di *Zezii po e'o. 'E 'lru 'yi un-u 'b' ch' ti un 'ke k' 'k' k'pun, 'bho -gbaa -lue 'mne' 'mu, 'le nyu-u -n' 'a 'bho' a -fanu-u 'lb- hu u'o. 20 Un nu'a -kaa, un 'kpa-a 'bho 'le un-u 'du' k' 'yriili, 'le, nyu-u 'k' k' gb' -za, un 'ye u 'lbo 'le k' gbo. Un- u 'sr'ee-ε 'wa kpli 'yi, 'le, -bho un dede k' ti 'yrabhaka, un 'ke k' di -k'pun. Un 'b' ch' -ti, -bho un 'ye k' -fl'na, 'le un 'ke mu, un 'ke k' 'bho' a 'bhlu'kpayowli w'ch' 'mu ti' -du. 21 'E di un dede 'n' wlu -n'εε ti 'le un na: -A'ba -T'yi, -a yibo'o-o -ka -a' a 'muzawlu -ke -a' a -t'at'ol' s'r'ee'ε 'yi. -Bho koo ny' 'du ny'k'lagba, -a' a ple k' 'yri, 'le, -ka -Lagok' nu' a ny' -na 't'ln, 'ka-a -a 'k' ch' nyu. 22 -Gblee, 'Wlom'ε'ε 'bhlu'kpayowlik'lagba na -a "pele lapoo. -A "pele n'ε-ee, -ale -a'ba "pele n'ε -le? Koo -a popo'o 'g- wluti'a? 'Tmu' -amu!

23 -Gblee, Zezii nu' a -kaa, k' w'ch' -k' 'wa "yrabhawlu 'm- n'ε'ε z' 'muti 'le k' na: 24 A -ya 'unmu m'ch'nyu'ε 'mu 't'ln 'ke ε 'ye 'le 't'ln 'ke 'bho wlu "du. Un nu' a -kaa, un -ke ε yi-o'o, 'le k' na: Nyuny'lr' -ke 'nyn' -l -n' 'a -laa m'ch'nyu'ε -n'εε "kpi 'le, k' k' -k' n' 'a? 'Le un na: 'Bhlu'kpayowlik'lag- ba mo'o. 25 'Le k' na: K'ln. -Bho ε "du 'bhlu'kpayowli' a 'b- hodue'ε'ε di, a "du k' 'bho 'le a 'ke lapoo "p'ele! -Bho ε " -du -Lagok' 'bhodu'ε'ε di, a "du k' 'bho 'le a 'ke k' 'g- wludi nu! 26 -ln 'ye li-k, wlu k' -za' a -laa 'mu 'bho nyu 'wee' a "yigbeyi, un 'w'ln 'l' k' ch' k' w'ch' 'mu -u ti 'le un 'ye z'r'ε 'b'ch' blenyi! 'k' wlu 'mne, un -see 'ε -fl'na 'ye.

'Bho 'm'emu'a glus'ε'ε "kpi'a tidedewlu

(Matiee 22:23-33; Maaki 12:18-27)

27 -Gblee, nyu' a 'plan -l'r'εε-ε -n' 'e 'bho; 'l'nnu 'mo-o Sadizi'εn. Un-u 't'k' -k' nyu na, -bho ny' m'ε ε, 'k' -s' gl' . Z' -lue 'mne' z' , u-bu nyu 'mnu, 'wa -lru' -u -ye'ε Zezii 'le un na: 28 -A'ba -T'yi, gba -a'ba "na *Moyiiz' po'a see, 'unne 'ka-a: k' na: -Bho ny' 'bhle 'nyn' 'le k' -ke un -see "yu 'wlu, k' 'ke 'm'ε ε, 'le k' 'ke 'lotu' a "yunyukpasu 'bhle a, 'unno kpa' a 'k' -d'igbanyn' 'le k' -ke un 'ke k' 'lotu' a "yu 'm'ch' 'nyn' 'mu "yu 'wlu -n' . 29 'Bho-o 'lotu' a "nynuu -m'εεs'ch' -n' .o. Z' -lue 'z' , 'wa "klumu' a -lue 'kpa-a 'nyn' . k' -ke un -see "yu 'wlu, k' 'ye 'm'ε, 30 'le k' 'lotu' a "yu -l'r'εε 'ye k' -d'igbanyn' kpa. k' k' -ke un -see "yu 'wlu -l'r'εε 'le k' 'ye 'm'ε -l'r'εεke, 31 'le k' 'lotu' a "nynuu' a tann' 'ye u kpa, k' -ke un -see "yu 'wlu -l'r'εε 'le k' 'ye 'm'ε. 'Ka 'm'ch' 'ka-a, -yu -s'ie' a 'bho, un "luo' o -d'igbanyn' 'mnu -lue -lue, un -ke un -see "yu 'wlu, un 'ye 'm'ε. 32 -D'igbanynaakpu pa' a 'le, un 'm'ε-o' o -l'r'εε. 33 'E di, -bho -n' nu 'le 'w' -l'r'εε 'li 'm'emu-u 'ye-e gl' -s' -mu a, u-bu 'lotu' a "nynuu -m'εεs'ch' 'mnu 'le, koo 'wa "kpid' 'ye 'mu-n' mu 'bho 'nynaakpu 'mnu' a damu' a? 'Wa 'wee kpu u 'ko-o' o. -Bho un -s' gl' 'le, 'bho 'wa "k- lumu, k' k' -ke 'nyn', un 'ke "du' a? 'Tmu' -amu!

34 'Le Zezii na: -Ye 'ma-a 'm'emu'a glus'ε'ε di, a -see 'ε -lue 't'ln 'muti' w'ch' . A-a "maa-a a'ba "bhi. 'N' k' kmu -n'εε 'mu, 'n' k' nyukpasu -ke 'nynaakpu-u k'pukpa n' .o. 35-36 U-bu nyukpasu -ke 'nynukpakpi 'mnu, -da 'm'emu-u

'ye' a gl' -s' -n' mu, 'wa "klumu' a nyu -ke di -Lagok' -k' 'ye' a 'w'ch' mu un 'ke k' "t'roli -n' "k'gw'leka, un -see 'm'ε yi "k' m'ok' mu' a di, k'pukp'εε -see 'wa "klumu -n' yi. -Lagok' gbo' a -dalbhomu -n' 'a 'le yaku 'li, -ka 'wa tin'ε -n' 'a, 'ka-a nyu 'mnu' a tin'ε-ε 'ye -n' mu. Un -s' -k' -k' gl' 'le un 'ye ti-n' -l'r'εε "k'gw'leka' a di, un "du' o -Lagok' nyu. 'E kamu a-a "maa' a a'ba "bhi. 37 -Bho a nu 'memu -see gl' -s' yi a, a-a "maa-a a'ba "bhi -l'r'εε. Di *Moyiiz' 'w'ch' 'k' , k' , 'cn' 'a 'le -Lagok' "b'ch' gu 'li, -da -Lagok' -n' 'a 'le -gamn'igi 'mu, di k' 'tmu' s' 'n' , 'ya di 'l'n- l' za' a amu -p'ok' "yiglu. -Ka 'm'emu-u 'ye' a gl' -s' mu, 'le un 'ke ti- n' -l'r'εε, k' "bhuo 'tmu' s' o-o -kaa nyu gbaa! -Kaa -Lagok' 'l'ε'ε -kaa: A'ba "nakl'igi "we, *Ablaamu-e, *Izaaki -ke *Zak'ok'pu, 'unmu -Lagok' , 'unmu -ke un bhla' a *yb'heyb- h'etite, 'unmu 'ka-a! 38 'Ka-a -Lagok' 'tmu' s' Moyiiz' . l- b' wlu 'mnu, 'ya z' -t'ε'ε 'mu-ε: 'Le ε 'mu, Ablaamu-e, Iza- aki -ke Zak'ok'pu "we 'mnu, un 'm'ε-ε' o see. 'Le, -bho -Lagok' nu, 'unmu -ke un bhla' a -yb'heyb'hetite, ε-ε 'k' -k' na, un -n' 'e-e -bhla ti 'bho k' "yigbeyi. -Bho 'wla a, 'le k' 'ke u gl' -za. A -gblee, -kaabonyu -ke -Lagok' -na' a, 'ka-a 'wa 'wee -n' 'o 'bho k' "yigbeyi. Lε a'ba 'w'ch' 'muti, 'unne 'ka-a! 'E "lru "yi 'l'n nu' o, na: A-a "maa-a a'ba "b- hi.

39-40 -Gblee, nyu 'wee 'b'ch' -k' z'r'ε blenyi' a di, -Lagok' gbayibomut'ok' -n' 'a 'bho, un nu' a -kaa, un na Zezii -bod: -A'ba -T'yi, -ka -z'εg'εka -l'n "du' o 'wa wlu "kpi! -l'n 'ye li-k, -ε 'wlu' a 'bho z' 'mne' 'li, -alibi! nyu-u 'b'ch' k' ti un 'ke k' di -k'pun, 'wa ny' -see 't'ε 'yb'ha k' 'ke k' di -lru tidede.

*Lagok' 'Bhozayi -k' 'puun' a nyu-u 'mo-o *Daviid' a -k'yi

(Matiee 22:41-46; Maaki 12:35-37)

41 l'zi' a -kaa, 'le *Zezii na u -bod: 'Mna-a dede-e amu ti -l'r'εε, nyu na, *-Lagok' 'Bhozayi -k' 'puun' a nyu, -k' 'ka yi, -a'ba "na *Daviid' a "nayu k' 'ke "du. K'ln, 'ka-a mo' o. 'Le ε-b'ε wlu 'mne, 'ε 'z' k' 'nyn' -m'ε'ε? 42 A -gblee, 'le *-Lagok' -W'elizab'ok'gu 'li, wlu k' -k' Daviid' 'm'ch' k' "b- huo 'cn' 'a 'le, 'unne 'ka-a:

'An -K'yi -Lagok' 'tmu' s' o -kaa 'an -K'yi: -Zi -laa 'an "t'roli -l'n 'ke ti-de, 43 'le 'l'n 'ke -a' a tu' a nyu w'ch' -zi.

44 -Bho Daviid' 'l'ε -kaa a, 'l'lemnu -Lagok' 'Bhozayi -k' 'puun' a nyu, 'unno k' -k' "s'ie' 'nyn', k' -k' 'la' a k' -k'yi. k' -k' 'ma-a Daviid' a "nayu, -bho Daviid' -k' k' k' -k'yi-i 'la 'le, koo 'ε 'z' -n' 'e 'mu' a?

*Zezii "du-o *i' -namu "di 'mu

(Matiee 23:1-36; Maaki 12:38-40)

45 -Gblee, nyu 'wee po' a *Zezii -lokui, 'bho 'wa "yig- beyi, k' na *i' -namu -bod: 46 'Bho *-Lagok' gbay- bomu' a damu, a "du a'ba "bhi "yriili! -Bho un -pa 'wa 'nyn'bhlevil'ok'ban' 'mu, -bho -die -gw'ε 'le, un 'yb'ha-o' o nyu 'ke u 'yra, un 'ke u 'bho "du 'le un -ke un 'ke 'y'ye. 'Le *-Lagok' wlu' a 'lic'laanbidi 'li, un 'yb'ha-o' o un 'ke k'piz'ig' "kpi -de 'le nyu 'ke u 'yra -l'r'εε. -Bho nyukl'igi "du g' k' , 'le un 'ke u 'la a, un 'yb'ha-o' o un 'ke 'nyn'bh- lekpi "kpi -de 'le nyu 'ke u 'yra -l'r'εε. 47 -Bho un -ka *- Lagok' w'ch' gbo-o po, nyu 'ke u 'bho "du' a di, 'ka-a un-u

'bhle ε'o kplokplo. Un-u nu'a -bhla -kaa a, un-u 'lbha-a -digbanynukpakpi 'yrabha 'mu 'le un-u zu 'u li kwa 'mu. U-bu nyu 'mnu, -Lagɔ-ɔ 'ye -u -zige -tu -mu tenyi.

"Puanlbhadɔgbanyanaakpu -lue'a 'je
(Maaki 12:41-44)

21 -ln 'ye li-ɔ, 'le *-Lagɔ k' bɔbɔbhlegbo, mɔnɔlipoli -nɔ'e 'le. Mɔni nyu-u 'nyl'a -Lagɔ ɔ, 'le-e un-u po l'o. *Zezii 'luo'a 'yigba 'yi, ɔ-ɔ gbugbu-o ti, 'le, 'wlilubhlemu po 'li mɔni 'li, ɔ 'ye u li'ye. ² "Puanlbhadɔgbanyanaakpu -lue nu'a -kaa -lrɛɛ, un 'po-o 'le mɔniyɔ 'sɔn 'le ɔ 'ye u li'ye. ³ 'Bho 'mɔnɔ, 'bho-o ɔ -nu -nɔ'e 'tɔ na: A-a 'ye-e 'nynaakpu -nuu li'a? Mɔniyɔ 'sɔn, 'lɔnɔ un po'o 'le mɔnɔlipole 'li. -Ziadɔ 'lɔn-ɔ za'a amu -bodɔ 'mu, u-bu -digbanynaakpu -nuu, 'bho 'mna-a'a damu, 'lɔnɔ po'o 'le mɔni'a -dadudu, un 'ye nyu 'wee -zi. ⁴ -Ekedɔmaa, nyu -yu po'a 'le mɔni'a -dadudu, mɔni -ɔ se'a dɔ 'kpi 'bhle, 'lɔnɔ un po'o 'le. -Ye 'ma-a u-bu a, mɔni -gbɔ un 'bhle'a un 'ke 'ka li, 'ya klɛ un po'o 'le.

'Kmu'a 'yitiinɔ 'yi'a 'muyibolɔ -ke *Nyunyɔ 'Yu'a leyinɔ

(Matiee 24:1-21, 29-31; Maaki 13:1-19, 24-27)

⁵ Li zi'a -kaa, nyutɔɔ-u 'za-a *-Lagɔ k' bɔbɔbhlegbo'a dɔ 'mu 'le un-u nu'o: -Wooo, leedɔ -bidi -nɔ'a popostkɔmii -ke -bebelɔ nyu 'nyl'a -Lagɔ, ɔ -nɔmɔ -kaa 'yrili'a! 'Le *Zezii na: ⁶ Klɔn, -bidi a-a 'ye'a li a, -nɔnɔ -lue-e 'ye-e -nyini -mu, 'le nyu 'ke ɔ wa, un 'ke ɔ ti-za. 'Ya lɛ -lue komu -see 'bho -sie yi.

⁷ 'Le un na: -A'ba -Tɔyi, -bhlaaka 'ɛ -nɔnɔ 'ke nyini'a? L-bɔ wlu 'mɔnɔ, -bho 'ya 'yri'a 'bɔ -ka 'wlu, leelɛ -a 'ke ɔ 'muyibo -nɔ'a? ⁸ 'Le ɔ na: A "du a'ba "bhi 'yrili, 'le nyu -kaa amu -nɔnɔ 'yrili'maal! A -gblee, nyu'a -dadudu-u 'ye-e -yi -mu 'le un 'ke 'an 'nyini 'mu'luo, un 'ke -kaa 'le -lue -lue: 'lɔnɔmɔ *-Lagɔ k' 'Bhozayi ɔ -'pɔstɔ'a nyu, 'lɔnɔmɔ 'ka-a! U-bu nyu 'mnu-u 'ye-e -kaa 'le -mu -lrɛɛ: 'Kmu'a 'yitiinɔ nyini-o'o. -Bho ɛ -nɔ -kaa 'mu a, a'ba -ke 'wa -na -le! ⁹ -Bho a 'wɔn 'le 'bhɔkpi 'kpi tu'a kɔkɔ -ke 'wa 'bhɔkpiyowli "we'a 'bhozɛɛ'ɛ dɔ 'kɔ ɔ, -sɔnyɔ'a 'lbha amu -le! L-bɔ dɔ 'mnu-u 'ye-e -kaa -nu-ɛ -mu. ɛ -se -bhla 'kmu'a 'yitiinɔ -ko.

¹⁰ 'Le ɔ na -lrɛɛke: 'Bhɔkpa -lrɛɛ'ɛ nyu -ke 'bhɔkpa -lrɛɛ'ɛ nyu-u 'ye-e tu -vɔ -mu, 'le 'bhɔ ɔ -lɔnɔ k'ɔnɔ nyu -ke 'b'hlɔ -lɔnɔ k'ɔnɔ nyu 'ke ɔ, ¹¹ 'le 'bhɔkpi'a -dadudu 'kpi, 'bhɔkpa-a 'ye-e -trɛ -mu tenyi 'le 'mu -ke 'walɔ'a -dadudu 'ke tiyi. L-l 'bhle'a -sɔnyɔ 'mu, nyu-u 'ye -ɔ li'ye -mu 'le yaku 'yi.

¹² A 'ye li-ɔ, -bho ɛ-be -nɔnɔ 'mɔnɔ 'ke nyini a, nyu-u 'ye-e amu -kpun -mu, un-u 'ye-e amu nyani 'mu -kla -mu. Un-u 'ye-e amu nyu -lruu -jeyi 'nyl -mu 'le un 'ke amu -zige -tu 'le *-Lagɔwlu'a 'liclaanbidi 'li, 'le un 'ke amu -jie 'mu po. 'An nyu a "du'a "lru 'yi, un-u 'ye amu 'bhɔ -ke 'bhɔkpayowli "we'a wɔnɔnyɔ -kpa mu 'le un 'ke amu -zige -tu. ¹³ L-bɔ nyani'a 'muklɛ 'mɔnɔ 'mu a-a 'ye -zi -nɔ mu 'le a 'ke 'an "dɔ -za. ¹⁴ 'ɛ "lru 'yi, a san 'yi, 'le, dɔ a 'ka 'mu-za, 'ya nymɔ -kaa amu 'gwlu "si, ¹⁵ -ekedɔmaa, dɔlikpunwlu a-a 'ye'a 'mu-za mu, 'lɔnɔ "bhɔo-o 'ye ɔ amu wɔn 'mu -po mu. -Bho ɛ -nɔ -kaa 'mu a, 'lemnu a'ba

'yidedemu'a wlu -see a'ba nɛ leyi 'la yi 'le un 'ke ɛ wɔn 'mu-u cɛ!

¹⁶ A'ba 'lotu o, a'ba -tita o, a'ba 'lotu'a "nyinu o, a'ba 'wlukamu o, a'ba bha'a "bhi o, un-u 'ye-e amu a'ba jɛkamɔ -jeyi "nyl -mu 'le un 'ke a'ba ɔɔɔ 'lbha un 'ke 'mɛ. ¹⁷ A-bu -yuu, 'an 'nyini a 'bhle'e "kpi'a dɔ, nyu 'wee-e 'ye amu 'mu'nyɛ mu. ¹⁸ ɛ -nɔ'a -kaa 'mu a, lɛ'ɛ -lue komu -see a'ba -zuzu li-tri yi. ¹⁹ Nyɔ -yɔ 'ye'a 'kpa 'yi -ku mu, ɔ 'ye'a 'lɔnɔmɔ "srii mu "kɔmɔkɔmɔ, 'lɔnɔ 'ke 'pun 'bho -Lagɔ k' 'yigbeyi.

²⁰ 'Le Zezii 'ye 'bho wlu -lrɛɛ ɔ, 'le ɔ na: -Da a-a 'ye'a "sesisroja li'ye -nɔ mu, un 'ke Zelizalɛmu "gbele 'yrili-po, ɛ-be -nɔnɔ 'mɔnɔ ti, -ka 'ɛ tizanɔnɔ k'ɔnɔ gbo, 'bho-o a 'ye ɔ yibo -nɔ mu. ²¹ -Bho ɛ -nɔ -kaa 'mu a, nyu-u 'ye'a Zideebhɔkpa "kpi -nɔ mu, un ple un 'ke 'le trɔ "kpi "z-izenamu mu! Nyu -yu 'ye'a Zelizalɛmu'a gwɔɔ 'mu -nɔ mu, un -vɔ nɛ 'mu, 'le nyu -yu 'ye'a -kpa a mu -nɔ mu, 'wa yi gwɔɔ 'mɔnɔ 'mu le -le! Un -cɛ -nɔ 'le un 'ke ple -na-lo! ²² A -gblee, l-bɔ 'wɔ 'mɔnɔ ti, 'bho-o -Lagɔ-ɔ 'ye *Izrayɛɛlɔkɔmɔ -zige -tu -nɔ mu, 'le, dɔ -Lagɔwlu'a 'mu-tizamɔ 'nɔ'a 'le ɔ "bɔgɔ 'li see, 'ya 'yri'a 'bɔ 'ke 'wlu.

²³ -Yeee! Ngazedɔ! 'ɛ -nɔnɔ ti, 'nyinukpakpi-u 'ye'a -nɔgblu 'bhle mu -ke -yu 'ye'a 'nyanyayreɛtɔ "kpi'bhle mu, un-u 'ye-e 'kle 'ye -mu tenyi "sɛ! A 'ye li-ɔ, ɛ-be 'bhɔkpa 'm-nɛ "kpi, 'kleyɛɛklagba-a 'ye-e 'bho -yi -mu, 'le -Lagɔ 'ke ɔ wɔnkuce 'bho'a nyu "kpi -ya. ²⁴ Nyu-u 'ye-e 'wa ɔɔɔ -blajrɛɛ 'mu 'lbha -mu 'le -lruu-u -sie'a 'bho, un 'ke u kpun 'le un 'ke u 'le 'bhɔkpi 'wee "kpi tibuba. "S-esinyu se'a -Lagɔ yibo, un-u 'ye-e Zelizalɛmu kwa 'mu tipopo -mu 'le un 'ke ɛ -kɔ, 'le, -nɔnɔ -ke ti, un 'ke 'wa "l-rumukɔmɔ "kpi 'wlu, ɛ 'ke nyini.

²⁵ A -gblee, li nyɔ -see'a -bhla 'ye ke, 'lɔnɔ nyu-u 'ye li'ye mu 'le 'yru-e, 'cu -ke 'cudɔ 'yi. 'An leyie'ɛ 'muyibolɔ mo'o. 'Nɔnɔ 'zɔ, -sɔnyɔ-u 'ye-e 'bhɔkpi 'wee'a nyu 'lbha -mu 'le 'lɔnɔnɔ'a popoa 'ke amu "lri -pa. ²⁶ A 'ye li-ɔ, li 'wee -nɔ'a 'le yaku 'yi, l-l 'ye-e gbugblu -mu, 'ɛ "lru 'yi, dɔ-l 'ye'a 'nɔnɔ 'bhɔkpi "kpi -zi mu, -bho nyu popo nɔ 'gwɔɔlɔti, 'le un-u 'ye glu -pa mu. ²⁷ -Bho lɔ'a klɛ 'mɔnɔ zi 'tɔ -kaa a, 'lemnu 'lɔnɔmɔ *Nyunyɔ "Yu-u 'ye-e 'le yaku'a -druku 'mu -yi -nɔ -mu. Wɔnkueklagba -Lagɔ "nyl'a 'lɔnɔmɔ, 'le ɛ 'mu, 'lɔnɔ 'ye le -yi -nɔ mu 'lɔnɔ 'ke nyu -kɔ. -Ka 'yru'a -vlavlɔ -nɔ'a, 'ka-a 'lɔnɔ 'ye -nɔ mu 'le nyu 'ke 'lɔnɔmɔ li'ye. ²⁸ -Bho l-bɔ li 'mɔnɔ "du-ɛ wɔnɔ, a -ku -pɔkɔ ti a 'ke "yigba "yi"luo 'le a 'ke yaku 'yi popo, -ekedɔmaa, a'ba zetienɔnɔ "kɔnɔ-ɔ gbo.

Figieetu'a 'muyibolɔ

(Matiee 24:32-35; Maaki 13:28-31)

²⁹ -Gblee, nyu 'ke *Zezii'a -ɔɔɔɔ 'muti'wɔnɔ dɔ, ɔ po'o 'yi -lue -nɛɛ 'le ɔ na: A -gbu figiee -ke tui'a -dadudu -lru ya: ³⁰ 'Ya 'muyibolɔ l-l k'ɔnɔ amu, a 'wɔn ɔ 'muti -ka -zɛɛɛ-ka! l-bɔ tui 'mɔnɔ, -bho ɔ -ka ɔkɔ ɔ, "lemnu 'ya -tro-tronɔnɔ -nɔ'e-e nyninamu. ³¹ -Ka -lue 'mɔnɔ, dɔ 'lɔnɔ -za'a -laa 'mu, -bho 'ya 'yri'a 'bɔ -ka 'wlu a, -ka -Lagɔ k' nyu'a -kɔkɔ "kɔnɔ gbo, a yibo 'na. ³² -Ziadɔ 'lɔnɔ za'a amu -bodɔ 'mu, nyu-u -nɔ'a 'traamu ti, 'wa "klumu'a nyutɔɔ -see 'mɛ yi 'le l-bɔ 'mɔnɔ'a 'yri'a 'bɔ 'ke 'wlu. ³³ 'ln na,

-bho koo 'bhlukpa -ke yaku -sɔ ti, 'an wɔn 'mu'a wlu 'mo-o -ziadi, ε -see 'plu 'kpa yi "kɔmukɔmu.

*Zezii 'tmuu'o-o nyu-u po ɔ -lokui, un 'ke 'mutiyaa

³⁴ A "du a'ba "bhi 'yrili! Zɔ'o zɔ'kɔ gɔ -ke nmɛ'ε 'nanaa, a'ba -pɔkɔ'a -nɪ nɪ 'yi -le! 'Kmu 'mu'a 'tunult'a 'gwɔlutipopos'ε "su a'ba -pɔkɔ 'yi -le! -Bho ε -se -mneε ε, 'unmɔ *Nyunyɔ'kɔ "Yu-u 'ye-e amu 'zɔ'daa -mu, ε-be zɔ 'mne ti. ³⁵ A 'ye li-ɔ, -ka -zepɛ-ε kɔn'a nɪkɔ, -ka -lue 'mnɔ 'ka-a ε-be zɔ 'mne 'ye 'bhlukɔ 'wee "kpi'a nyu -zɪ mu. ³⁶ 'E dɪ, a yaa 'muti. A po *-Lagɔ wɔn gbo -zɔzɔ, 'le ɔ 'ke amu 'kpi 'mu po. "Lemnɪ a-a 'ge-e 'unmɔ *Nyunyɔ'kɔ "Yu 'yi, 'le, li -nɪ-ɪ 'ye'a -yi mu, a 'ke ɪ wɔn 'mu ɔε. ³⁷ -Gblee, -bho zɔzɔbhlɔ a, Zezii-i 'ɔ-ɔ nyu -Lagɔwlu 'le *-Lagɔ'kɔ bubɔbhlɔ. ε -nɪ'a -kaa 'mu a, 'le Oliviee'a -gɔgɔ "kpi ɔ-ɔ mu'o 'mɔunamu 'jiɔzɔ, ³⁸ 'le, -bho -dru-masɪn, nyu'a -dadudu-u yi'e 'le ε-be -Lagɔ'kɔ bubɔbhlɔ gbo 'mnɔ un 'ke ɔ -lokuipo.

Zidaa 'bɔ-ɔ ti ɔ 'ke *Zezii *Zuifu'a nyukɔlɔgi -jeyi 'nyɪ
(Matiee 26:1-5, 14-16; Maaku 14:1-2, 10-11; 'Zaan 11:45-53)

22 -Gblee, *Zuifu 'we'a zun 'li'a gɔkɔlagba un-u 'la'a *Paaku, 'ε 'wɪ -nɪ'e-e nyninamu. -Bho ε-be gɔ 'mne'ε 'wɪ nyɪ a, *'fɔkɔ se'a 'ε 'buulɛ gbo'bhlɛ, 'un-ne un-u li'o. 'Wa li 'fɔkɔ-lɛε 'le 'wɪ -mɛsɔn-ɔ zi'o. ² -ln 'ye li-ɔ, *-Lagɔ'kɔ 'sragazamukɔlɔgi -ke 'kɔ gɔbayibomu-u 'ple-e nyu-u -nɪ'a 'bho'a -fanu'a dɪ, -ka un 'ka -nyɪna, un 'ka *Zezii 'lbha, ɔ 'ke 'mε, un-u 'kɔ'kɔ 'na ti "kɔmɔkɔmu. ³ ε -nɪ'a -kaa 'mu a, *'kɔ -namu -bue 'yɔ 'kɔ'kɔ "k-lumu'a nyɔ -lue, Zidaa un-u 'la'a Isikaliyoo -lɛε, 'le "nyinyɪdɪ'a tiyayi *Sataan'a -naagl 'ye ɔ "lru 'mu 'kpa. ⁴ ɔ nu'a -kaa, ɔ -sɔ'kɔ 'mu-ε, ɔ 'ye mu, ɔ 'ye -Lagɔ'kɔ 's-ragazamukɔlɔgi -ke *Zuifu'a "sroja -yε, 'le, -ka un 'ka -nyɪna ɔ 'ke u Zezii -jeyi 'nyɪ, un 'ye 'na bhaga. ⁵ 'ε 'bubua-a 'lbhu u'o 'le un 'ye ɔ -kaa 'tmuu: -A 'wɪn -ɪ 'bɔ, -a 'ye-e -unmu mɔnɪ "nyɪ -mu. ⁶ ɔ nu'a -kaa, ɔ 'kɔ'kɔ'kɔ 'wa wlu, 'le, -kɔzɛgɛ -ke ti, -bho ɔ 'nyɪ u ɔ -jeyi 'le nyu -lruu se 'ɪ yiyo yi, ɔ-ɔ fuo 'nε wɔn.

*Zezii -ke 'kɔ -namu-u 'li-e *Paaku'a lilile
(Matiee 26:17-30; Maaku 14:12-26; 'Zaan 13:21-30; 1 Kɔ 11:23-25)

⁷ -Gblee, ε-be *Zuifu 'we'a gɔkɔlagba 'mne'ε 'wɪ -ke 'li nyu-u 'lbha'a *bhlɔbhlɔgdɪ, 'le un-u li 'ɪ a, 'unne nyɪ'o, ⁸ 'le *Zezii 'ye 'le ɔ nya *Piɛɪ -ke *Zaan 'lbho 'le ɔ na: A mu 'bho Zelizalɛmu a 'ke *Paaku'a lilile pi, 'le, -a'ba 'wee, -a 'ke ε li. ⁹ 'Le un na: 'ε doo -un 'kɔ'kɔ ti -a 'ke ε -pi -nɪ'a? ¹⁰ 'Le ɔ na: Dɪ 'un-ɪ 'ye'a amu -bodɪ 'mu-za mu, a po ɪ -lokui 'tun! -Bho a -ka 'bho gwɔ 'mne 'mu-u nyɪ, a-a 'ye-e nyɔ -lue 'ye -mu, ɔ 'bhlɛ-e "nitoko. A 'kɔ ɔ 'bɪ, 'jiɪnɛ -ke 'yi ɔ-ɔ 'ye'a -mu mu, a -ke ɔ -pa -nɪ 'bho 'le a 'ke -kaa 'ε -yowli 'tmuu: ¹¹ -A'ba -Tɔyi Zezii na, ɔ 'ybha'o'o ɔ -ke 'kɔ -namu 'ke -laa *Paaku'a lililɪ -li -nɪ. 'E dɪ ɔ nu'o: -Tɔ -amu -bududie -lue da -a -ke un 'ke 'le 'ε 'limu -li -nɪ. ¹² -Bho a 'ɔ ɔ -kaa 'yi a, ɔ-ɔ 'ye-e amu ɔ yayibudu'a "die -lue da -ɔ -mu. 'E 'limu nmaze-ε'o -nalo 'le "kɔpɪnɪlɪ'a klɛ -nɪ'e 'le. -Bho a pi a, 'le-e -a 'ke -li -nɪ. ¹³ 'Le un 'ye 'mu-sɔ, un 'ye -jeyi 'kpa. Un nyɪ'a

'le a, -ka Zezii 'tmuu 'nu 'tɪn, 'ka-a ɪ zi'o 'le un 'ye ɪ-bɪ lililɪ 'mnɪ pi.

¹⁴ 'Ya lilin kɔnɪ'nɪ'a a, Zezii -ke ɔ -namu 'ma-a *'ɔ -dalbhomu -lɛε, un 'kɔ ɪ -'kpi 'le un-u li 'ɪ'o. ¹⁵ 'Le ɔ na u -bodɪ: 'ln 'ybha'o'o 'an -pɔkɔ'a klɛ ti, 'un -ke a 'ke gɔkɔ-lagba -nɛε po-ɔ 'le 'un 'ke 'kle 'ye. ¹⁶ A -gblee, 'un-ɪ 't-muu'o amu-ε, -ε 'wɪ'u'a -zɪan -laa, 'un -see 'ɔ'kɔ 'kmu 'mu gɔ 'mne "du yi. -Bho -Lagɔ -kɔ nyu, lɛ-ε 'ma-a 'Paaku, -da un-u 'ye'a 'ε 'yri'a 'bɪ 'ye -nɪ mu, 'bho-o 'un -ke a-a 'ye ε "du -nɪ mu. ¹⁷ ɔ 'lɛ'ε -kaa a, 'le ɔ 'ye du-vɛen'ε "kɔpɪ -lue 'mu"luo, ɔ 'ye 'ε dɪ -Lagɔ 'sɛε po 'le ɔ 'ye u ε -jeyi 'nyɪ 'le ɔ na: Nmɔ-ɔ-nɪ'a 'le "kɔpɪ -nɛε'ε 'limu a, a 'nε ε 'yi -lue -lue. ¹⁸ A 'ye li-ɔ, 'un-ɪ 'wɪ -ɪ amu 'yiti, -ε 'wɪ'u'a -laa -zɪan, 'un -see 'ɔ'kɔ 'kmu 'mu du-vɛen 'na yi. -Da -Lagɔ'kɔ nyu'a -kɔkɔ "yri'a 'bɪ-ɪ 'ye'a 'wɪ -nɪ mu, 'bho ɔ "tɔroli a, 'bho-o 'un -ke a-a 'ye du-vɛen 'na -nɪ mu.

¹⁹ -Gblee, ɔ nu'a -kaa -lɛε ε, ɔ "luo'o-o 'nɔkɔ 'mu, ɔ 'ye 'ε dɪ -Lagɔ 'sɛε po, ɔ 'ye ε -jiε 'yi tiɔɔε -nɪ, ɔ 'ye ε ɔ -namu "nyɪ, 'le ɔ na u -bodɪ: ε-be "fɔkɔ -nɛε, 'unmɔ 'ye'a a'ba dɪ 'mε mu a, 'unmɔ mo'o, 'an ku mo'o. A nu 'ε lɛtu "kɔmukɔmu! 'lneε 'ke amu 'an dɪ 'gwɔlutipopo.

²⁰ -Gblee, un nu'a -kaa, un 'gwe-ε lilia 'yi, 'le ɔ 'ye "kɔpɪ -lɛε 'mu"luo, ɔ 'ye u ε -jeyi "nyɪ 'le ɔ na: Nmɔ-ɔ-nɪ'a ε-be "kɔpɪ -nɛε'ε 'limu a, *-ybhɛybhɛtitelre -Lagɔ -ke nyunyɪ bhla'a a, 'ε 'muyibolɛ mo'o. ε-be nmɔ 'mne, 'an nymɔ mo'o. 'lneε 'ye ti'wla mu a'ba -zεgɛ'ε dɪ 'le a 'ke 'pun 'bho -Lagɔ'kɔ 'yigbeyi.

²¹ A 'ye li-ɔ, a'ba "klumu'a nyɔ -lue, ɔ -ke -a -nɪ'a -dalue -li -nɪnamu, 'unno 'ye 'unmu 'an tu'a nyu -jeyi "nyɪ mu. ²² Kɪn, -ziadi mo'o, 'unmɔ *Nyunyɔ'kɔ "Yu-u 'ye-e 'mε -mu. 'Ka-a -Lagɔ 'ybha'o 'an "kɔpɪ 'ke 'mu-nɪ. ε -nɪ'a -kaa 'mu a, nyɔ-ɔ 'ye'a 'unmu 'an tu'a nyu -jeyi "nyɪ mu, -yeee! Ngazedɪ! ɔ 'kleyεε-ε 'ye-e wɔn -ku -mu tenyɪ "sɛ! ²³ ɔ 'lɛ'ε -kaa a, u-bu *'kɔ -dalbhomu 'm-nu 'kpa-a 'bho 'le un-u dede'e -dede -kaa ti: Nyɔ kɔkɔ -nɪ'e 'kɔ -a'ba "klumu, ɔ -ke -kaabodɪ -yɪ nu'a?

*Zezii'a -namu 'ybha-o'o un 'ke 'wa -klagba yibo

²⁴ ɪ zi'a -kaa a, depoεklagba -lue 'kpa-a 'bho *Zezii'a -namu'a "klumu. Un 'kɔ-ɔ ti, nyɔ-ɔ 'ma-a 'wa -klagba, un 'ke ɔ yibo. ²⁵ 'Le Zezii na: 'Bhlukɔyowli "we 'bhlɛ-e nyu 'wa wɔnzika 'le nyu-u nu nɪ'e 'bho 'wa "kpi 'wa wɔnkue, 'le un 'ybha'o'o u-bu nyu 'mnu 'ke u dɪ'a "yirilɪn-mɔmɔ 'la. ²⁶ A-bu -yɪtu, 'le a'ba "klumu 'ε lɛtu'a -nu-ε -le! Nyɔ -yɔ 'kɔ'kɔ ti, ɔ 'ke 'le a'ba "klumu -klagba "du a, ɔ nyɔtu -nɪ "dana'a ka! Nyɔ -yɔ po'a amu -jolu gbo, 'le ɔ 'ke a'ba 'zɔ'kɔ 'lbhɔnyɪ'a ka -nɪ! ²⁷ A -gblee, nyɔ-ɔ de'a ti ɔ 'ke li-e, ɔ -ke nyɔ -yɔ kɔkɔ 'li lile wɔnyɪ-e, un -nɪ 'kɔ'kɔ damu 'le, kɔkɔ 'mo-o 'wa -klagba'a? -Yɔ de'a ti ɔ 'ke li, 'unno mo'o, 'kla -ko? A -gblee, 'kɔ a'ba "klumu ε -se -kaa -ko: 'un kɔ'kɔ-ɔ a'ba 'lbhɔnyɪ. ²⁸⁻²⁹ A 'ye li-ɔ, 'an -tɪ-ta -Lagɔ "nyɪ-e 'unmu wɔnkue 'un 'ke nyu -kɔ. A 'srii'e 'unmu-ε "kɔmukɔmu 'an 'kleyen kɔti'a dɪ, 'un-ɪ "nyɪ 'ε amu -jeyi -lɛε. ³⁰ "Lemnɪ, -da 'un-ɪ 'ye'a nyu -kɔ -nɪ mu a, 'un -ke a-a 'ye-e -dalue -li -nɪ -mu. 'Bho 'mnu, 'bho-o a-a 'ye wɔn-ku -nɪ mu 'le a 'ke *Izrayɛɪ'a 'ɔε -bue 'yɔ 'sɔn -zigle -tu.

*Zezii na *Pielt-ɩ 'ye ƙ 'yidepo -mu
(Matiee 26:31-35; Maaki 14:27-31; Zaan 13:36-38)

³¹ Ɔ po'a wlu ti a, 'le ƙ 'ye Sim ƙƙ *Pielt gbo 'bhiti 'le ƙ na: Sim ƙƙ, po -lokui! -Lago 'nyl-e 'nyinyinidɩ'a tiyayi *Sataan 'yiflɛ, ε 'ke a-bu 'ma-a *'an -namu ti'dun. ³² ε -nɩ'a -kaa 'mu a, 'n bhade'e-e -a'a dɩ -Lago li 'le -a'a 'an 'gwliɛe -kaa 'mu'fɩn. 'Le, -da -a 'ye'a -a'a 'nyinyinidɩ 'yiyibo -nɩ mu 'le -n 'ke 'nmu gbo 'bhiti a, nyu-u 'ma-a 'an -nu -a'a ka a, de u -pɔkɩ 'li ti! ³³ 'Le ƙ na: 'An -Ƙɔyi, -n na, leelɛ! -A'a 'lɛ 'na -le! -Bho ε 'du -a'a -jiemuponamu, 'le, 'bhalɛɛke, -bho ε 'du -a'a 'mɛ-namu, 'n -ke -n -nɩ 'sɔn, -a 'ke 'sisri mo'o. ³⁴ 'Le ƙ 'ye ƙ -kaa 'yi'lɛ, na: 'n-l 'tmu'o -nmu-ε, -zɩan'a 'matu'a 'bhuo, -bhladɩ -suun 'ke zro, -nmu ƙ Pielt, kɛ tan -a 'ye 'nmu 'yidepo -nɩ mu -antanyɩ 'le -n 'ke -kaa 'lɛ: Zezii a-a 'si'a 'nyɩ, 'n se ƙ yibo.

*Zezii-i 'du-o *'a -namu 'dɩ 'mu

³⁵ l zi'a -kaa a, 'le *Zezii na *'a -namu 'mnu -bodɩ: -Da a se'a mɔni-e, badu -ke -bhopumupalɩ 'bhle 'le 'n 'ye'a amu lbho, a -bɩ lɛ 'mu 'nɩ? 'Le un na: -Gba, a -see lɛ -lue 'tɩn'a 'bhuo 'mu-bɩ! ³⁶ 'Le ƙ na: 'Traamu 'tɩ ƙ, nɔ ƙ 'bhle'a mɔni, ƙ 'luo nɛ 'mu! Nɔ ƙ 'bhle'a badu, 'ka-a ƙ dɩ -nɩ'e 'mu -lɛɛ. 'Le nɔ ƙ se'a -bhlajɛɛ 'bh-le, ƙ -po ƙ -bana 'pɛlu 'le ƙ 'ke ε de! ³⁷ A -gblee, 'n-u 't-mu'o amu-ε, 'an 'ƙpidɩ 'cnɩ-ε'ε 'le -Lago ƙ 'bɔgɩ 'li, -ε nu'a na: 'Nyinyinikli'a numu nyu -zɛɛ 'nɩ 'yi, ε-bɛ wlu 'mɛ, ε 'yri'a 'bɩ 'ke 'wlu mo'o. Ƙn, 'an 'ƙpidɩ -Lago wlu'a 'mutizamɩ 'cnɩ'a a, 'ya 'yri'a 'bɩ-l 'ye-e 'wlu -mu. ³⁸ 'Le un na: -A'ba -Ƙɔyi, -bhlajɩ 'sɩn 'ka-a! 'Le ƙ na: ε -nmu-ƙ-ƙ 'yrii!

*Zezii 'po-o *-Lago wɔn gbo 'le Oliviee'a -gɔgɔ 'ƙpi
(Matiee 26:36-46; Maaki 14:32-42)

³⁹ -Gblee, *Zezii -ke *'a -namu 'gwɛ-ε lilia 'yi. Ɔ nu'a -kaa, ƙ -ke un -sɩn 'mu-ε, un 'mu-o Oliviee'a -gɔgɔ 'ƙpi. 'Ka-a ƙ-ƙ nu'o 'cɩcɩ. ⁴⁰ 'Le un 'ye 'le nyɩ. Un nyɩ'a 'le a, 'le ƙ na u -bodɩ: A bhade -Lago li, 'le, -bho 'nyinyinidɩ'a tiyayi *Sataan 'dun amu ti, a -kaa 'nyinyinidɩ nu 'bho -Lago ƙ 'yigbeyi. ⁴¹ Ɔ nu'a -kaa, ƙ -tɛ 'nu-u gbo -sɛ, ƙ 'ye 'kolri glu po 'le ƙ-ƙ po'o -kaa *-Lago wɔn gbo: ⁴² 'An -tɩ-ta -Lago, -bho -n 'wɔn, -tɛ 'nmu 'kleyɛɛ -nɛɛ gbo! -Ye 'ma-a -a'a 'gwɩudɩ, 'unɛ 'ke -nu-ε, ε -se 'an nɛ -ko. [⁴³ Ɔ -nɩ -kaa nunamu 'le -Lago gbo'a -dalbhoyi 'ye 'bho ƙ 'tɩli ti'ɩsi, ƙ 'ke ƙ 'kɩ 'mu po. ⁴⁴ -n 'ye li-ƙ, ƙ -pɩkɩ nu'a -kaa, ε gbuta'o 'le ƙ-ƙ po'o -Lago wɔn gbo tenyɩ, 'le, zu'a 'bhuo-o 'plu ƙ 'lru, ε ƙ ƙ nymɩpɩ-palɩ.] ⁴⁵ Zezii nu'a -kaa, ƙ 'gwɛ-ε -Lago ƙ wɔngbopɔɛ 'yi, 'le ƙ 'ye 'mu-sɩ, ƙ 'ye ƙ -namu'a 'tɩli le mu. Ɔ -ka mu a, 'gwɩlɩnyɩnɛ'ε dɩ un-u 'mu'o 'le ƙ 'ye u 'nyɩnɩ 'mu -za. ⁴⁶ 'Le ƙ na: -lun! A-a 'mu-ae? A -sɩ 'mu a 'ke -Lago wɔn gbo po, 'le, -bho *Sataan 'dun amu ti, a -kaa 'nyinyinidɩ nu 'bho -Lago ƙ 'yigbeyi.

Nyu 'kpon-o *Zezii
(Matiee 26:47-56; Maaki 14:43-50; Zaan 18:3-11)

⁴⁷ Wlu 'sri 'le *Zezii'a wɔn 'mu 'le nyu'a 'plan 'ye ƙ -ke *'a -namu 'zɩ'daa. Ɔ -namu 'mnu'a -lue, Zidaa, 'nmu -yu 'u -jeyi un 'ke Zezii kpon. Ɔ nu'a -kaa, ƙ 'nyɩ-e Zezii li ƙ 'ke ƙ -gble, ⁴⁸ 'le ƙ 'ye ƙ -kaa 'yi'lɛ, na: Zidaa, 'nmu *Nyunyɩnɩ 'Yu, -n 'ybha-o'o 'n -ke -n 'ke gbɩgble 'le -n 'ke 'nmu 'an tu'a nyu 'yi-tɩ 'le un 'ke 'nmu kpon'a? ⁴⁹ -Gblee, lɛ-ε 'ka zi, Zezii'a -namu 'mnu 'ye-e 'na li 'le un na ƙ -bodɩ: -A'ba -Ƙɔyi, -a -ke nyu -nmu ƙ-ƙ? ⁵⁰ Tidedewlu 'mɛ 'sri 'le 'wa wɔn 'mu 'le 'wa -lue 'ye *-Lago ƙ 'sragazayiklagba'a lbhunuyi -linaloku 'lru cɛ. ⁵¹ 'Le Zezii na: A'ba nu -kaa -le! A 'tayi nu 'yiti! A 'ye li-ƙ, ƙ nu'a -kaa, ƙ 'tu-o ƙ-ƙ nyukpasu 'mnu ƙ-ƙ loku li, 'le, 'bho -gbaa -lue 'mu, 'ε 'jie 'ye -gwɛ.

⁵² 'Le ƙ na *Zuifu'a 'srojakɩgbɩ-e, *-Lago ƙ 'sragazamukɩgbɩ -ke 'Zuifu'a -zigletumu -lru -bodɩ: -Blajɩ -ke gbatui a 'bhle'o, a-a yi'e 'nmu kponnamu -ka nyɩ-ƙ yi'a ka 'gbokobhleyi kponnamu'a! ⁵³ 'Le *-Lago ƙ bubɩbhlegbo 'n -gwɩe'e-e 'le a'ba 'klumu nyu -tɩ-namu, leedɩ a -see 'le 'nmu -kpon -nɩ'a? A -gblee, ε 'ka -kaa 'mu-nɩ a, ε -se 'sɛ -ko. 'Traamu'a -nɩ -yɛɛ, ε-ε 'mo-o a -ke *Sataan'a -nɛ. -Lago 'tayi'e amu 'yiti a 'ke a'ba 'nyinyinikli nu.

*Pielt depo'o-o *Zezii 'yi

(Matiee 26:57-58, 69-75; Maaki 14:53-54, 66-72; Zaan 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ *Zezii 'lɛ'ε -kaa a, 'le nyu 'mnu 'ye ƙ kpon, 'le un 'ye ƙ 'le *-Lago ƙ 'sragazayiklagba'a 'bhlegbo kpa. Un -nɩ 'le munamu 'le *Pielt na 'nu 'bɩ -kɩ! ⁵⁵ -Gblee, 'bho 'bhlegbo 'mnu, nyu 'cɛ-ε 'bho'a 'jɩnɛ 'yi nɛ 'yi; 'le un de'e 'bho 'ε wɔnli ti, un-u 'wuta'o. 'Pielt -mnu nu'a -kaa, ƙ 'pa-a 'bho 'wa gwia 'mu, ƙ 'ye ti-de 'le ƙ-ƙ 'wuta'o -lɛɛ. ⁵⁶ Ɔ -nɩ 'bho, 'le lbhununynaakpu -lue 'ye ƙ li'ye, un 'ye ƙ 'yra kplɔkplɔ 'le un na: Ɔ-ƙ nyɩ -nɩ, *Zezii'a -nayı mo'o. ⁵⁷ 'Le ƙ na: -Gba! 'n se ƙ yibo.

⁵⁸ Un -de'a 'bho ti -daan a, nyu-u -nɩ'a 'bho'a -lue nu'a -kaa, ƙ 'ye ƙ li, 'le ƙ na: -lnmu -nɩ, Zezii'a -namu'a -lue -n 'du'o! Ɔ 'lɛ'ε -kaa a, 'le ƙ na: -Gbaa, 'an 'lotu'a 'yu, 'n -ko.

⁵⁹ Un -fɩ ƙ -toope -lɛɛ, 'le nyɩ -lru na: -Ziadɩ mo'o, ƙ-ƙ nyɩ -nɩ, Zezii'a -nayı ƙ 'du'o. A 'ye li-ƙ, ƙ-ƙ 'mo-o Galileekɩyi -lɛɛ. ⁶⁰ 'Le ƙ na: -Gba! 'An 'lotu'a 'yu, 'n se ƙ yibo. Dɩ a-a za'a -laa 'mu'a 'bhuo, 'n se 'ε -lue komu yibo. 'Bho -gbaa -lue 'mu, ƙ -nɩ -wlunamu 'le -suun 'ye zro. ⁶¹ -Gblee, -a'ba -Ƙɔyi Zezii nu'a -kaa, ƙ 'ka-a -bluu 'le ƙ 'ye ƙ 'yra. -Yɩzɩaa! 'le 'Pielt 'ye 'gwɩlutipopo, 'le ƙ na: 'Wii! Wlu Zezii -za 'ka 'mu, ƙ 'ye'a na: -Bhladɩ -suun -ka zro, kɛ tan -a 'ye 'nmu 'yidepo -nɩ mu -antanyɩ 'le -n 'ke -kaa 'lɛ: Zezii a-a 'si'a 'nyɩ, 'n se ƙ yibo, wlu 'm-nɛ'ε 'yri'a 'bɩ-l 'wlu'o -laa'a! ⁶² Ɔ popo'o-o wlu 'mɛ 'gwɩlɩ, 'le ƙ 'ye 'da, ƙ 'ye 'vi ngazeka.

"Sroja 'kla-a *Zezii nyanu 'mu
(Matiee 26:67-68; Maaku 14:65)

63 E-be -kch 'mne ti, nyu-u "du'a *Zezii 'yrili, un-u "sɛɛn -kch 'le un-u 'clɛɛ -kch 'o. 64 Un 'sɛn -kch 'yigbeyi, 'le un-u po 'da, un-u nu'o: Nyc -kch -po'a -a'a da a, 'si 'nynt! 65 Un -nu'a -kaa nunamu -bhla a, un-u 'zɔ -kch wlucl -bodt 'mu.

Nyu 'kpa-a *Zezii 'le *'Zuifu'a -zigletumu wɔnyi
(Matiee 26:59-66; Maaku 14:55-64; 'Zaan 18:19-24)

66 Zɔ zɪ'a a, *-Lagk'k' 'sragazamuklɔgbɪ-e, *'k' gbayi-bomu -ke *'Zuifu'a -zigletumu -lruu, un 'gbuu'o-o "lru. Un nu'a -kaa, un 'tmuu'o-o nyu-u -nu'a 'bho 'le un na: A -ke *Zezii yi -laa -a'ba wɔnyi! 67 Un -ke 'y' a a, 'le un 'ye 'kch -kaa tidede: -lnmɔ 'mo-o *-Lagk'k' 'Bhozayi -kch 'puun'a nyu'a? 'Tmuu -amu! 'Le 'na: -Bho 'un -zɪ ɪ amu -bodt 'mu, a -see 'an wlu -ziadt 'la yi. 68 'Le, -bho 'un dede amu ti a, a -see 'unmu "da-po yi. 69 'Traamu 'kch 'unmu *Nyunyni 'Yu-u 'ye-e 'bho Wɔnkulagk'k' 'trolli ti-de -mu 'le 'un -ke 'ke 'l'a klɛ -kch. 70 'Le 'ε -kaa a, 'le un na: -Lagk'k' 'yu -un "du'o 'kch -kɛ? 'Le 'na: Kɪn, 'un 'un "du'o. 71 Un nu'a -kaa, un 'kpa-a 'bho 'le un-u nu'o: Wlu -ε 'ka 'kch kɔn, -a'ba 'bɛ ε 'kch ti -le! -A'ba "bhi 'wɔn -kch 'wlu 'kch!

Nyu 'kpa-a *Zezii *Pilaatu wɔnyi
(Matiee 27:1-2, 11-14; Maaku 15:1-5; 'Zaan 18:28-38)

23 L zi'a -kaa a, nyu 'wee -kch 'mu-ε -nyaku! 'le un 'ye *Zezii kɔn, 'Wlomeɛyi -lue, -kch 'wa 'bh-lukpa un-u 'la-a *Pilaatu, un 'ye 'kch 'wɔnyi kpa. 2 'Bho 'mɔ, 'bho-o un-u kpa nɪ 'kch dɪ 'yi 'le un-u nu'o: 'kch nyc -kch, kpli 'kch -nu'a -a'ba 'lotu'a "nynuu -lruu -tɔnamu, ɪ se 'yrili-nmɔ. -Ka 'kch 'tmuu nu'a a, 'kla-a 'ka-a: 'kch na 'wa 'pele lapoo, 'wa "nyl -a'ba 'bhluɔkpayowliklagba -le! 'kch na -kch 'mo-o *-Lagk'k' 'Bhozayi -kch 'puun'a nyu -lɛɛ, 'unne 'mo-o 'bhluɔkpayowli. 3 Un gwe'ε -wluwlu 'yi a, 'le Pilaatu 'mɔ 'ye 'kch -kaa tidede: -lnmɔ 'mo-o *'Zuifu'a 'bhluɔkpayowli'a? 'Le 'na: -Ka -un 'le'ε -laa 'tɪn, 'ka-a ɪ -nu'e 'mu. 4 'kch 'wɔn 'Zezii'a wlu 'mne 'kch, 'le 'kch na *-Lagk'k' 'sragazamuklɔgbɪ -ke nyu-u -nu'a 'bho -bodt: "Nyinyinile -ke "lru 'yi 'un 'ka 'kch wlu "kpitɛ 'le a 'ka 'kch 'lbha, 'kch 'ke 'mɛ ε, 'un -see ε 'ye. 5 E -nu'a -kaa 'mu a, un-u 'ku-o 'bho wɔn ti 'le un-u nu'o: Lɪ 'kch 'kch nyu 'kch *'Zuifu'a 'bhluɔkpa'a klɛ "kpi, 'ya "lru 'yi un-u 'kpitɛ 'le. 'Le Galileebhluɔkpa "kpi, 'le-e 'kch 'nyaa'o 'le 'kch 'ye 'kch nynt 'traamu.

Nyu 'kpa-a *Zezii *Elɔɔdɪ wɔnyi

6 -Gblee, Pilaatu 'wɔn 'wa wlu 'mne 'kch, 'le 'kch 'ye u tidede: Nyc -kch, Galileekɔyi 'kch "du'a? 7 'Le un na: Kɪn, 'bhluɔkpa *Elɔɔdɪ -kch, 'le'a "yiyi mo'o. L-bl 'wɪ 'mɔn ti, Elɔɔdɪ'a "bhuo -nu'e-e Zelizalɛmu: 'ε dɪ *Pilaatu 't-muu'o 'kch "sroja, un 'ye *Zezii 'mu "luo 'le un 'ye 'kch 'le 'kch wɔnyi kpa. 8 Un -ke 'kch mu 'kch gbo a, 'kch 'gwɪl 'wɔn-o'o 'kch 'ke Zezii li'ye, -εkedmaa, -kch 'kch 'nynt 'kch, 'le 'kch 'ybha'o see 'kch 'yibo. 'kch popo-o 'gwɪluti na -kch 'ye

'klɪ-ɪ *wɔnkulɛ -lue -nu -mu. 9 'kch nu'a -kaa, 'kch dede 'kch dɪ'a -dadudu ti 'le 'kch -see 'kch 'dapo. 10 E-be -kch 'mne ti, *-Lagk'k' 'sragazamuklɔgbɪ -ke *'k' gbayibomu -nu'e 'bho-ε. 'lnnu "duu 'kch dɪ "kpi tenyl. 11 -ln 'ye li -kch, Elɔɔdɪ -ke "sroja nu'a -kaa, un 'kɔn-o Zezii 'munyɛka 'le un-u 'clɛɛ 'kch 'o. Un nu'a -kaa -lɛɛ, un -pa 'kch -kch "yrilinmɔbanu 'mu 'le un 'ye 'kch Pilaatu wɔnyi le kpa. 12 -Gblee, Pilaatu -ke Elɔɔdɪ -nu 'sɛn 'nyunye 'ko 'mu-ε. E-be 'kch 'mne ti, 'bho-o un -ybhe -nu'o.

*Pilaatu 'cɛ-ε *Zezii wlu "kpiti 'kch 'ke 'mɛ
(Matiee 27:15-26; Maaku 15:6-15; 'Zaan 18:19-19:16)

13 L zi'a -kaa a, *Pilaatu 'la-a *-Lagk'k' 'sragazamuklɔgbɪ-e, *'Zuifu'a -klɔgbɪ -ke 'Zuifu'a -lruu, 14 'le 'kch na u -bodt: A -ke nyc -kch 'yi'a 'unmu gbo, a na, kpli 'kch -nu'a a' -ba 'lotu'a "nynuu -lruu -tɔnamu, ɪ se 'yrili-nmɔ. A 'ye li -kch, 'bho a'ba "bhi'a 'yigbeyi 'un dede -nu 'kch ti. "Nyinyinile, -ε -ke dɪ a-a kɔn 'kch 'yi a, 'un -see ε 'ye. 15 "Nyinyinile 'kch nu'a a, *Elɔɔdɪ -kch 'bhuo -see ε 'ye. 'E "lru 'yi 'kch -kch 'kch -amu gbo -lɛɛ. A -gblee, -kch nyc -kch, "nyinyinile, -ε -ke dɪ 'ka 'mɛ ε, 'kch -see ε -lue komu nu. 16 'ln -l yi-o'o 'un 'ke 'kch nyu -jeyi "nyl, un 'ke 'kch "sɛɛn 'le 'un 'ke 'kch "yiti'tayi. [17 -ln 'ye li -kch, 'le zɔn'a klɛ 'li, -bho 'Zuifu'a *'Paakɔkɔklagba nynt a, Pilaatu-ɪ "sii-e -jiekɔyi -lue ti. Nyc -kch un 'ybha'a, 'un 'kch "sii'e ti.] 18 'E kamu, nyu-u -nu'a 'bho, un 'kpa'a 'bho, un-u "wɔn 'le un-u nu'o: -A'a "sii *Zezii -kch ti -le! Balabaasu -un 'ke ti "sii. 19 -Gblee, 'bho gwɪl 'mne 'mu, -kch Bal-abaasu 'kpa-a 'bhluɔkpa'a -kɔyi'a nyu tu gbo. 'kch 'lbha-a 'wa -lue 'kch 'ye 'mɛ. 'E dɪ un po 'kch -jie 'mu. 20 -ln 'ye li -kch, Pilaatu 'kch -kch ti 'ke Zezii ti "sii. 'E dɪ, nyu-u -nu'a 'bho, 'kch 'kch 'wa wlu 'mne 'kch, 'kch 'luo'o wlu 'mu -lɛɛ 'le 'kch 'ye u 'tmuu. 21 'kch po'a wlu 'mne ti a, un-u 'kpa-a 'bho un-u "wɔn 'e -dalue 'le un-u nu'o: 'kch -kch-ε 'bho nyuyirilbhaatu "yri 'kch 'ke 'mɛ ε, -kch -ke -mɛ-ε, 'kch 'ke 'mɛ ε! 22 'kch nu'a -kaa, 'kch 'luo'o wlu'a kɛ tannɛ 'mu-ε 'le 'kch na: "Nyinyinidɪ 'cɛ yɛ -ke "bhuo 'kch nu'a? "Nyinyinile, -ε -ke dɪ nyu 'kch 'lbha, 'kch 'ka 'mɛ ε, 'un -see ε 'ye. 'ln -l yi-o'o 'un 'ke 'kch nyu -jeyi "nyl un 'ke 'kch "sɛɛn 'le 'un 'ke 'kch "yiti'tayi. 23-24 'le'ε -kaa a, un 'kpa-a 'bho -lɛɛ 'le un 'ye -dalue 'kch -nu tenyl 'le un-u nu'o: 'kch -kch-ε 'bho tu "yri 'kch 'ke 'mɛ ε, -kch -ke -mɛ-ε, 'kch 'ke 'mɛ ε! 'Le 'wa wlu 'mne'ε dɪ, 'kch 'wɔn 'o, Zezii un "srii'a, 'kch 'ke 'kch -jeyi "nyl. 25 'lnne 'bh-le'e 'nynt'a dɪ, Balabaasu -kch kpa 'ka nyu tu gbo 'le -kch "si'a 'bho -kch 'lbha'a "ku a, 'le 'ya dɪ un 'ye 'kch -jie 'mu po a, 'un 'kch un 'kch ti, 'le 'kch 'ye 'kch ti "sii. E -nu'a -kaa 'mu a, 'kch "nyl -u Zezii -mɔn -jeyi, le un 'ybha'a, un 'ke 'kch "lrulinu.

Nyu 'kch *Zezii 'bho tu 'yri
(Matiee 27:32-44; Maaku 15:21-32; 'Zaan 19:17-27)

26 *Pilaatu "nyl 'u *Zezii -jeyi a, un -ke 'kch 'kch 'mu-ε 'le un -ke -kch mu'o un 'ke 'kch tu "yri kch. Un -ke 'kch -nu mu-namu 'le un -ke nyc -lue 'ye 'gbuu. 'kch nyc 'kch -kch -kch -kpa'a 'mu; 'kch 'nynt 'mo-o Simkch. -Gwɪl -lue un-u 'la'a Silɛnɪ, 'le'a "yiyi mo'o. 'kch nyukpasu 'mɔ, 'un 'kch "s-roja kɔn-o -glaka, 'kch 'ke Zezii'a "yirilbhaatu 'mu "luo, 'kch 'ke ε 'bhle 'le 'kch lemu.

²⁷ Nyu'a -dadudu -ke ɔ -na'o. 'Le 'wa ''klumu, 'nynukpakpt'a -dadudu-u -nt'e 'le, 'unnu ''vi'o ɔ dɪ tenyl.
²⁸ -Gblee, ɔ nu'a -kaa, ɔ ''bhiti'e-e 'le u gbo 'le ɔ na: Zelizaleemunynukpakpt-a, a'ba ''vi 'an dɪ -le! A ''vi a'ba ''bhi -ke a'ba ''yreeti'a dɪ! ²⁹ A 'ye li-ɔ, -kɔɔ -lue -nt'e-e nyninamu, 'bho-o nyu 'ye -nu mu, na, ''kukunynukpakpt-e, 'nynukpakpt-ɪ -see'a ''yu 'wlu -ke -yu se'a ''yu ''kpi'bhle, un 'wa-a ti. ³⁰ 'Bho ε-βε -kɔɔ 'mne ti, 'bho-o nyu-u 'ye ti'kɔɔ -nɪ mu trɪ 'ke u ''kpi ti'ga, un 'ke 'mε 'le -gɔɔɔ 'ke -wε, ε 'ke u ''yi-ka. ³¹ A -gblee, 'unm ɔkɔɔ ɔ tuyalɪ ɔ se'a ''nyinynidɪ nu, -bho un -ka -kaa 'unmu nyantɪ 'mu-u kla, 'le, a-bee-e ɔkɔɔ lolotu -u nu'a ''nyinynidɪ, koo a'ba nε 'ke 'mu-nu'a?

³² -ln 'ye li-ɔ, un -ke ɔ -nt'a munamu, ''sroja 'gbaa 'nɔ-ɔ 'gbokobhlemu 'sɔn, un 'ke u 'bho tu ''yri ɔ -lrεε, un 'ke 'mε. ³³ Un nu'a -kaa, un 'nyini-e 'bho -da -lue un-u 'la'a ''lrukpaan. Un nyini'a 'bho a, 'le un 'ye Zezii 'bho tu ''yri ɔ. Un ɔkɔɔ u-bu 'gbokobhlemu 'sɔn 'mnu 'bho tui -lru ''yri -lrεε. -Lue -nɪ ɔ -linasu gbo 'le -lrɔ-ɔn'e ɔ kumnasu gbo. ³⁴ 'Le ɔ na: 'An -tɪta -Lagɔ, nyu-u nu'a 'unmu dɪ -nu ''lruli, 'bho 'wa ''nyinynidɪ'a dɪ, -ekedumaa, le un-u nu'a a, un se ε yibo.

ɔ -nt'a -kaa bhadenamu, u-bee -mnu, un-u 'po-o ɔ -banɪ -nɪgbɪ 'mu, un 'ke ɪ 'gble. ³⁵ Nyu-u -nt'a 'bho, un -de'e 'bho-o 'wa ''trolli ti 'le un-u 'yra'o. 'Le 'Zuifu'a -klɪgbɪ-ɪ dɪ ɔ 'nynɪ, un-u nu'o: ɔ 'puun'o-o nyu'a -dadudu. -Bho ɔ 'du *-Lagɔ ɔ 'Bhozayi ɔ 'puun'a nyu -ziaka, ɔ 'puun ɔ ''bhuo! ³⁶ ''Sroja nu'a -kaa, un 'kpa-a 'bho 'le un-u 'ɔɪε ɔn'o -lrεε, 'le un 'ye tu'a ''klεε 'mu''luo, un 'ye ε -fuu'a -tuto ''yi tɪsɪsan, un 'ye ε -geponm ɔ 'sma, un 'ye ɔ lɪnyɪ 'le un 'ye ε ɔ ''yi-ɔ, ɔ 'ke -fuu 'mne 'mu'nyu, ɔ 'ke 'na. ³⁷ 'Le un na: -Bho -un ''du '*Zuifu'a 'bhluɔpayowli, 'puun -a'a ''bhuo! ³⁸ -Gblee, tu -ke ''yri un ɔ ɔ ɔ, wlu -nu, 'unnu 'cnɪ-ε'ε 'bho ɔ ''lru gbo: 'lnnɔ ɔ mo-o 'Zuifu'a 'bhluɔpayowli.

³⁹ -ln 'ye li-ɔ, u-bu 'gbokobhlemu 'sɔn, un ɔkɔɔ 'bho tu ''yri a, 'wa -lue nu'a -kaa, ɔ-ɔ 'dɪ-e Zezii 'nynɪ 'le ɔ-ɔ nu'o: -εε! -lnnɔ ɔ-ɔ, -ln -see, -unm ɔ mo-o *-Lagɔ ɔ 'Bhozayi ɔ 'puun'a nyu, nu? 'E dɪ 'puun -a'a ''bhuo 'le -un 'ke -amu 'puun -lrεε! ⁴⁰ E -nt'a -kaa 'mu a, 'wa -lue -ɔ-ɔ -nt'a 'bho, ɔ -wlu ɔ-ɔ ''lruli 'le ɔ na: -ln -ke ɔ -nt'a 'kle -lue 'yenamu a, -a'a ''du 'bho -Lagɔ, 'maae? ⁴¹ -Abu a, ε-βε 'kleyεε -nεε, ε -nɔm ɔ-ɔ -amu ''yiti, -ekedumaa, -a'ba kpli -a nu'a a, 'ya ''lru ''yi mo'o. E -nt'a -kaa 'mu a, ɔ-ɔ nyu -kɔ-ɔ, ɔ -see ''nyinynidɪ'a -lue komu nu. ⁴² ɔ nu'a -kaa -lrεε ε, 'le ɔ na: Zezii, -bho -un yi le -un 'ke nyu -kɔ ɔ, -a'a 'mate 'an dɪ -le''a! ⁴³ 'Le ɔ na: -Ziadɪ 'un-ɪ za'a -unmu -bodɪ 'mu, -ziannamu'a ''bhuo, 'bho 'an -tɪta -Lagɔ ɔ ''trolli 'un -ke -a 'ye ti-de mu 'le yaku 'li.

*Zezi'a 'memεε

(Matiee 27:45-56; Maaku 15:33-41; 'Zaan 19:28-30)

⁴⁴ -ln 'ye li-ɔ, 'yru -nɪ ''duu 'mu, 'le -kuyre 'ye 'le 'bh-lukpa'a 'wee ''kpi kpun, ε 'ye ''jiazɔyruɔklagba('a ''yri tan) ''kpi bhla. ⁴⁵ -Gblee, 'le *-Lagɔ ɔ bubɔbhlegbo'a lisaabudu 'li, -da -lue-e -nt'e 'le, nyu ɔ pa 'le, ''yrieklagba -lue-e beze'e 'bho 'ε wɔn ''yi, 'unne ''zize'e 'le ''yi. E-βε ''yrie 'mne nu'a -kaa, 'ε gwia 'mu -wa'a 'mu-ε

-bhaoo!, ⁴⁶ 'le Zezii 'ye ''wɔ tenyl 'le ɔ na: 'An -tɪta -Lagɔ, 'un-ɪ ''nɪl-e 'unmu 'an -zuzu -jeyi. ɔ po'a wlu ti ''sεε, ɔ -fɪfε -cε'ε 'bho-ε.

⁴⁷ ''Sroja'a -klagba-a -nt'a 'bho, -ka Zezii ''kɔɔ, ɔ -fɪfε 'ye'a 'bho -cε, ɔ 'ye'a 'na li a, ɔ 'bhεε'ε-ε -Lagɔ ɔ 'nynɪ ''yi, 'le ɔ na: -Ziadɪ mo'o, ɔ-ɔ nyu -kɔ-ɔ, ɔ 'srεε'ε-ε ''yi. ⁴⁸ -ln 'ye li-ɔ, nyu'a -dadudu ''gbu-o ti un 'ye 'bho 'bɪ tiyenamu yi. Un 'ye'a lε-ε zi'a li a, un ''bhiti'e-e ''yiti 'le un 'ye 'wa ''bhli le mu. Un -nɪ le munamu, 'gwlu -nyni 'nu-u li'a dɪ, un-u 'bhɔ ɔ-ɔ 'wa 'βεɪ. ⁴⁹ Zezii'a bha 'wee -nt'e 'bho-ε -lrεε. 'Nynukpakpt-ɪ -ke ɔ-ɔ na'a, -u -ke ɔ -kɔ-ɔ Galilee 'le un 'ye'a Zelizaleemu yi, un -nt'e-e 'le 'wa ''klumu. 'Wa klε ''kɔ-ɔ-ɔ gbo 'le un-u popo'o 'le.

*Zɪzεεfu nmaze'e-e *Zezi ti

(Matiee 27:57-61; Maaku 15:42-47; 'Zaan 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ -Gblee, nyu -lue-e -nt'e 'bho. ɔ 'nynɪ 'mo-o '*Zɪzεεfu. -Gwlɔ -lue un-u 'la'a Alimatee, 'le'a ''yiyi mo'o. ɔ-ɔ 'mo-o '*Zuifu'a -zigletumu'a ''klumu'a nyɔ-klagba -lue. ɔ dɪ -nɔm ɔ-ɔ ''yrili 'le ɔ 'srεε'ε ''yi. -Ka -Lagɔ ɔ nyu'a -kɔkɔ ɔ ''yri'a 'bɪ-ɪ 'ye'a 'wlu mu, ɔ de'e 'na-a ''gwli 'le ɔ-ɔ fuo 'nε wɔn. E -nt'a -kaa 'mu a, kpli ɔ -Bozuifu'a -klɪgbɪ nu'a a, ɪ -see ɔ 'tu nu. ⁵² ɔ-ɔ nyu 'm-nɔ, 'unm mu'o '*Pilaatɪ gbo, ɔ 'ye ɔ 'bho -yε, 'le ɔ na ɔ -bodɪ: 'lnm ɔ bhade -unmu li, 'un 'ke '*Zezi'a ''ku'a dɪ mu, 'un 'ke ε tinmaze. ɔ 'lε'ε -kaa a, 'le ɔ 'ye 'wɔn. ⁵³ Pilaatɪ 'kɔwɔ ɔ dɪ, ɔ 'bhle'e -jiji, -da Zezii'a ''ku -sie'a, ɔ 'ye 'bho mu 'le ɔ 'ye ε tu ''yri -za. ɔ 'ka mu, ɔ 'bhle-e ''yrie-plu -lue. 'lnne un 'fɪftan 'nɔ li, 'le, zoko un cε'ε 'le trɪ 'li, -ka -buduyu, -ε -ke 'limu un -see'a -bhla nyu tinmaze ke, un 'ye ɔ 'le ''du, un 'ye sukɔpumuaklagba -lue tiklikpe 'le un 'ye ε 'bho 'ε wɔnyi -te.

⁵⁴ -Gblee, ɔ nmaze 'nɔ-ɔ ti -susueyi, -ekedumaa, ɔ-ɔ 'ye'a -zɪ mu, 'unne 'mo-o u-bu '*Zuifu ''we'a lifɔzɔ. 'E dɪ nyu 'wee -nt'e 'wa lɪ nmazenamu.

⁵⁵ U-bu 'nynukpakpt -ke Zezii -ɔ 'ka Galilee 'mu, 'un-nu -ke 'Zɪzεεfu mu'o 'le, 'le un 'ye ε-βε zoko 'mne ya-gbu, 'le, -da ''ku 'pε'ε ti a, un 'ye 'bho ''yri ti''duu. ⁵⁶ Un nu'a -kaa a, un 'mu-o Zelizaleemu le. Un nyini'a a, un 'de-e 'cnɪ-ɪ po'a ngnezεge, un 'ke ɪ Zezii'a ''ku ''lru'wla, ε -kaa 'zɔn -susueyi. -ln 'ye li-ɔ, 'le 'wa gba 'li, nyu ɔ nu lbhu 'bho 'wa lifɔzɔ ɔ, 'ε dɪ un -fɔ ɔ li.

*Zezi -ɔ-ɔ-ɔ glu

(Matiee 28:1-10; Maaku 16:1-8; 'Zaan 20:1-10)

24 ɔ-ɔ ɔ-ɔ '*Zuifu'a lifɔzɔ ''yi, 'ε zɔbhɪbhi 'mu, 'le u-bu 'nynukpakpt 'mnu 'ye 'mu-ɔ, 'cnɪ un de'a, un 'ye ɪ 'mu''luo, un -ke ɪ 'ye 'le '*Zezi'a zoko'a da le mu, un 'ye 'le nyini. ² Un nyini'a 'le a, un popo'o-o 'bho 'ε wɔnyi, sukpu 'mne -ɔ-ɔ-ɔ -gwlii 'mu. E -de'e 'bho-o ''setida ti. ³ Un nu'a -kaa, un 'pa-a 'le zoko 'mne 'li, un 'ye -a'ba -Kɔyi Zezii'a ''ku ti'kɔ. Un 'bε 'ε ti a, un -see ε 'ye. ⁴ -Gblee, un -nɪ tiwenamu, 'le, nyu 'sɔn-ɔ 'bhle'a -banɪplu nu'a ''wleewle 'mu, un 'ye 'bho 'wa ''yigbeyi 'daa. ⁵ Un nu'a -kaa, -sɔnyɪ kpun-o'o tenyl 'le un 'ye ''yiti''jri. 'Le u-bu nyu 'mnu na u -bodɪ: Leedɪ, nyu -ɔ-ɔ -nt'a ti, 'le a-a ɔ-ɔ -nɪ 'nɔ nyu-u 'mε'ε ''klumu ti'a? ⁶ -Lagɔ -zɔ ɔ-ɔ glu, ɔ -nt'e-e ti -lrεε. 'E dɪ ɔ se 'nɔ-ɔ.

-Da a -ke ƙ -nɪ'a Galilee, wlu ƙ -za'a 'mu, a popo nɛ 'g-wluti! 7 Ɔ na ƙ-ƙɔ *Nyunyɔ ƙɪ'Yu, 'nyinyɪdɪ'a numu nyu 'ke ƙ -jeyi 'nyɪ, un 'ke ƙ nyuyriɪbhaatu 'yri ƙɔ, ƙ 'ke 'mɛ, 'le, -bho 'wɪ 'sɔn, 'ɛ tanzɔ, -Lago 'ke ƙ glu -za 'le ƙ 'ke ti-nɪ -lɛɛ.

8 -ln 'ye li-ƙ, 'bho ɛ-bɛ -nɔn 'mɛ ti, 'bho-o un popo -nɪ'e Zezii'a wlu 'mɛ 'gwluti. 9 Un nu'a -kaa, un -sɔ'ƙ 'le-e zokogwɪi 'mu 'le un 'ye Zelizalɛmu le mu. Un nyɪni'a a, 'le lɪ'a klɛ-ɛ zi'a, *Zezii'a -namu -bue 'yusɛ -lue -ke nyu -lruu, un 'ye u ɪ -bodɪ 'mu-za. 10 -Gblee, u-bu 'nynɔkpakpɪ-ɪ mu'a 'le a, 'wa tɔɔɔ'a 'nyɪ 'ka-a: Madalaa'a *Malii-e, 'Zaanɪ -ke Zaakɪ'a 'lotu *Malii. U-bee -mnus, 'nynɔkpakpɪ -lruu -ke un -na'a a, ɪ-bɪ dɪ 'mɪnɪ, un -zɪ ɪ-ɪ *Zezii'a -dalbhomu 'mɪnɪ -bodɪ 'mu -lɛɛ. 11 Un 'tmus 'nu -kaa a, un-u popo-o 'gwluti na bhuhuyiti'a dɪ mo'o. 'ɛ kamu un -see 'wa wlu 'g-wlidi. [12 ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, *Piɛɪɪ -sɔ'ƙ 'mu-ɛ, 'le ƙ 'ye 'le zokogwɪi 'mu -vuka kpa. Ɔ nyɪni'a 'le a, ƙ 'jri-e 'yiti, ƙ 'ye 'le ɛ-bɛ zoko 'li popo, ƙ 'ye 'ku'a 'yriɛplu'a 'sɛ li'ye. 'ɛ wɔn ƙ ƙ ti, 'le, -da ƙ -sɔ'ƙ 'mu, ƙ 'ye 'bho le mu.]

*Zezii ƙɪ-ƙɔ'ƙɔ ƙɪ "bhuo ƙɪ -namu 'sɔn 'yi
(Maaku 16:12-13)

13 ɛ-bɛ ƙɔ 'mɛ ti, *Zezii'a -namu 'sɔn -sɔ'ƙ 'mu-ɛ 'le un-u mu'o -gwɪɪ -lue un-u 'la'a Emayisɪ. -Jolu 'wlu'a Zelizalɛmu, -ɛ mu'a gwɪɪ 'mɛ 'mu, ɛ -jri-ɛ-ɛ-ɛ bhu 'mu. 14 Un -nɪ 'le mumamu, 'le, lɪ'a klɛ-ɛ zi'a -laa, un-u za'a 'ya dɪ 'mu. 15 -Gblee, un -nɪ ɪ -kaa 'muzanamu 'le *Zezii'a "bhuo 'ye u "kpi bhla, 'le ƙ -ke un-u na'a bhu 'mu. 16 Un-u 'ye ƙ li, ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, 'wa 'kpl'a limɛɛɛ -ke 'wa -pɔɔɔ'a "yikmɛɛɛ dɪ, 'wa yibo 'nɔ 'yi. 17 'le ƙ 'ye u -kaa tidede: Leedi, a -nɪ 'sɔn, a-a za'a 'mu'a? Un nu'a -kaa, 'gwɪɪ -nyɪ 'nu-u li, 'le un 'ye ti-nyna. 18 Un -nɪ 'sɔn, 'wa -lue un-u 'la'a Kleopasi, ƙ na: Dɪ-ɪ zi'a 'wɪ -nɪ 'mu, -nɪ -nɪ -lue 'tɪn, "lemnu -nɔn -nɪ'e Zelizalɛmu, -ɔ se ɪ yibo" a! 19 'le ƙ na: Leedi zi'a? 'le un na: Naza-lɛɛɪkɔyɪ Zezii, ƙ-ƙ 'mu-o -Lagɔwlu'a 'mutizayi, 'le wɔnɔkɛ 'mu ƙ-ƙ wlu mo'o 'le ƙ-ƙ nu nɪ'e lɪ. -Lago -ke nyu 'wee yibo'o-o -ka ƙ ku'a wɔn. 20 -A'ba *Lagɔ'ƙ 'sragazamukɪgɪ -ke -a'ba -kɪgɪ 'nyɪ ƙ 'Wlomɛɛɛ 'bhɪɪkpay-owli *Pilaatu -jeyi ƙ 'ke ƙ wlu "kpitice 'le nyu 'ke ƙ nyuyriɪbhaatu 'yri ƙɔ, ƙ 'ke 'mɛ. 21 -Abu na 'kɪ, 'unɔn yi'o ƙ 'ke *Izrayɛɪɪkɔmu zetie. -Gblee, un -kɔn ƙ 'lɪbha a, 'ɛ 'wɪ tanzɔ 'ka-a! 22-23 -Waa! -Zian'a -drumasɪn, -a-bu *Zezii'a -namu'a "klumu'a 'nynɔkpakpɪ, 'unnu -sɔ'ƙ 'mu, 'unnu mu'o ƙ zoko'a da. Un 'bɔ-ƙ ƙ 'ku ti 'le zoko 'li, un -see ɛ 'ye. 'lɔnɪ yi'o, -u ma'a -amu wɔnti. Un na un mu'a 'le a, -Lagɔ gbo'a -dalbhomu 'sɔn-ƙ 'daa'a 'bho 'wa 'yigbeyi, 'unnu 'tmus 'nu na, -Lago -ƙ ƙ-ƙ glu, 'le ƙ 'ye ti-nɪ -lɛɛ. 24 Un 'le'ɛ -kaa a, -a'ba "klumu'a nyɔtɔɔ 'mu-o 'le 'bɪ tiyenamɪ. -Ka u-bu 'nynɔkpakpɪ -zɪ ɪ 'mu 'tɪn, 'ka-a ɪ -nɪ'e 'mu. U-bee -mnus -see ƙ li'ye -lɛɛ. 25 'le ƙ 'ye u -kaa 'yi'le: -Nɪamu-a! Dɪ -Lagɔwlu'a 'mutizamu 'cnɪ'a 'le -Lagɔ'ƙ "bɔgɔ 'li see, 'unɪ a -see -ziadi 'la'a! 26 Ɔ-ƙ *Lagɔ'ƙ 'Bhozayi ƙ 'puɔn'a nyu, a se yibo na, ƙ 'ke -kaa 'kle 'ye -antanyɪ-ƙ, 'le -Lagɔ 'ke ƙ 'nyɪni 'yi'bhɛ mo'o? 27 Ɔ nu'a -kaa, ƙ 'kpa-a 'bho, 'le, 'b

"kpidɪ 'cnɪ-ɛ'ɛ 'le -Lagɔ'ƙ "bɔgɔ 'li see, -ɪ 'nyaa' a 'le "bɔgɔ *Moyiizɪ 'cnɪ'a, -ɪ nyɪni'a 'le "bɔgɔ -Lagɔ'ƙ wlu'a 'mutizamu -lruu 'cnɪ'a, ƙ 'ye ɪ gbo -pa, ƙ 'ye ɪ gɔnɔzɪa.

28 Un nu'a -kaa -lɛɛ, Emayisɪ u-bu Zezii'a -namu -nɪ'a munamu, un 'nyɪni -ɛ li. Nyɔ -ke un-u na'a bhu 'mu, un -gbu 'nɔ ya a, -ka nyɔ-ƙ mu'a gbotɛda, 'ka-a ƙ -nɪ'o, 29 'le un 'ye ƙ -jeyi -za 'le un na ƙ -bodɪ: Glu -nɪ'e-e gwɛ-namu. 'ɛ dɪ 'pɛ til! 'le ƙ 'ye 'wɔn. Ɔ 'wɔn ƙ, 'le un -ke ƙ 'ye 'wa "bhlibhlegbo mu. 30 -Nɔnɔtoope zi'a a, un 'kpa-a 'bho, un 'ke li. Ɔ-ƙ 'wa 'lɪkpayi nu'a -kaa, ƙ 'luo'o-o "fɔɔ 'mu, ƙ 'ye -Lagɔ 'sɛɛ po 'ɛ dɪ, ƙ 'ye ɛ -jɛ 'yi ticɪɛ -nɪ 'le ƙ 'ye ɛ u "nyɪ. 31 -Gblee, 'bho 'mɔn 'bho-o 'wa -naagɪ kati -nɪ'e wɔn, -yrɔzaa! 'le un 'ye ƙ 'yiyibo. Ɔ nu'a -kaa, 'bho -gbaa -lue 'mu, foo! ƙ "ma-a'o. 32 'le un 'ye -kaa 'yi'le: "Wii! Zezii ma'a dɪ, -a -ke ƙ -nɪ'a -wlu-namu, 'le, dɪ -Lagɔ'ƙ wlu'a 'mutizamu 'cnɪ'a 'le -Lagɔ'ƙ "bɔgɔ 'li see, ƙ -nɪ 'ɪ 'muzanamɪ, 'bubua 'ye -kaa -amu 'mu 'yi'a!

33 Un gwɛ'ɛ lilia 'yi 'le un 'ye 'mu-sɔ, 'bho -gbaa -lue 'mu un 'ye 'yiti'bhiti, un 'ye Zelizalɛmu le mu. Un nyɪni'a 'bho a, 'bho-o un -ye'ɛ Zezii'a -namu -bue 'yusɛ -lue -ke nyu -lruu. 34 'lɔnɪ 'tmus nu'o: -Ziaka, -Lagɔ -za- 'a-a -a'ba -Kɔyɪ Zezii glu 'le ƙ 'ye ti-nɪ -lɛɛ! Ɔ ƙ-ƙ ƙ 'bhuo Simɔn 'yi. 35 U-bee -mnus nu'a -kaa, un 'kpa-a 'bho, dɪ-ɪ zi'a 'le Emayisɪ'a -jeyi-e, -da un yibo -nɪ 'nɔ 'yi -ke "fɔɔ'ƙ 'gblenamɪ, un 'ye ɪ gbo -pa, un 'ye ɪ 'mu-za.

*Zezii ƙɪ-ƙɔ'ƙɔ ƙɪ "bhuo ƙɪ -namu 'yi
(Matiee 28:16-20; Maaku 16:14-18; 'Zaan 20:19-23; Kpli 1:6-8)

36 Un -nɪ -kaa ɪ-bɪ dɪ 'mɪnɪ 'muzanamɪ 'le Zezii'a "b-huo 'ye 'bho 'wa "klumu 'daa, 'le ƙ na: A 'ye -pɔɔɔ'a bh-lubhɪa! 37 Ɔ po'a wlu 'mɛ ti a, ubu na 'kɪ un 'ye-e "kuzuzu. 'ɛ dɪ un pa'a -kpekpe 'mu 'wee -sɪanyɪ'a dɪ. 38 'le ƙ na: Lee -sɪanyɪ 'lɪbha amu'a? Leedi a-a 'kabha'a? 39 "Jie'a fanɪ -nɪ'a 'an -bhopi -ke 'an -kutɔgwɪɪ, a -gbu nɪ ya! 'lɔnɔ mo'o -ziaka. "Kuzuzu se ku 'bhle. 'ɛ dɪ a 'tu 'unmu li, 'le a 'ke yibo na 'nɪ -se "kuzuzu -ko! [40 Ɔ 'u 'u -kaa 'yi 'le ƙ 'ye u ƙ 'bɪ -ke -kɪtɪ 'yi-ƙ. 41 Un nu'a -kaa, 'bubua 'yi 'u 'mu-ɛ 'le -ƙɔ "maa nu'o, 'ɛ kamu, dɪ ƙ-ƙ u -bodɪ 'mu a, un -see ɪ -ziadi 'la. 'le ƙ na: A 'bh-le -laa lililɛ gbɛ 'nɪ?] 42 'le un na: Kun, zmi -a la'a, 'unɛ 'ka-a, kpun ɛ! 43 'le ƙ 'ye ɛ kpun, ƙ 'ye ɛ 'bho 'wa "bhi'a 'yigbeyi -li -nɪ, 44 'le ƙ 'ye u -kaa 'yi'le -lɛɛ: -Da 'nɪ -ke a-a na'a -bɛnyɪ, dɪ 'nɪ 'tmus'a amu, 'unɪ 'ka-a: 'An "kpidɪ -Lagɔ'ƙ wlu'a 'mutizamu *Moyiizɪ -ke 'wa -lruu 'cnɪ'a 'le -Lagɔ'ƙ "bɔgɔ 'li see, 'ya 'yri'a 'bɪ 'ke 'wlu mo'o, 'le 'ya letu 'ye 'traamu zi. 45 'Bho 'mɔn 'bho-o ƙ -fɔ -nɪ'e 'wa -naagɪ wɔn, 'le, wlu-u 'cnɪ-ɛ'ɛ 'le -Lagɔ'ƙ "bɔgɔ 'li, un 'ke ɪ 'muti'wɔn, 46 'le ƙ 'ye u -kaa 'yi'le, na: ɪ-bɪ wlu-u 'cnɪ-ɛ'ɛ 'le "bɔgɔ 'mɛ 'li, 'unɛ 'ka-a: *-Lagɔ'ƙ 'Bhozayi ƙ 'puɔn'a nyu, ƙ-ƙ 'ye-e 'kle 'ye -mu, ƙ-ƙ 'ye-e 'mɛ -mu. -Bho 'wɪ 'sɔn, 'ɛ tanzɔ 'le -Lagɔ 'ke ƙ glu -za, 'le ƙ 'ke ti-nɪ -lɛɛ. 47 -Bho ɛ -nɪ -kaa 'mu a, 'le nyu 'ke -daa Zelizalɛmu 'nyaa 'le un 'ke 'bhɪkɪ 'wee "kpi mu, un 'ke 'le ƙ 'nyɪni 'mu nyu -lruu 'tmus, un 'ke 'wa 'nyinyɪdɪ 'yiyibo 'le un 'ke -Lagɔ gbo 'bhiti. "Lemnu -Lagɔ-ƙ 'bhɔ-ƙ 'wa "nyinyɪdɪ'a dɪ. 48 ɪ-bɪ ɪ-ɪ

zi'a -laa, a 'ye-e 'ya da'a dɪ, a-bu 'ke 'ya ''dɪ -za. ⁴⁹ A 'ye li-ɔ, 'bho 'mna-a'a damu, 'jɛ 'an -tɪta -Lagɔ ''du'a amu wɔn 'muti a, 'ɪnnɛ 'ɪn-ɪ 'ye amu -jeyi -po mu. A-bee -mnus -lɛɛ, a -de -laa -gwlɔ -nɛɛ 'mu ti, 'le, ɔ -ke 'li ɔ -bɔ *-Lagɔ'ɔ Wɔnkuzuzu 'mɔn 'ka amu ''kpi'dree, ɛ 'ke nyni.

*Zezii 'mu-o ɔ -tɪta -Lagɔ gbo 'le yaku 'li
(Maakl 16:19-20; Kpli 1:9-11)

⁵⁰ ɪ zi'a -kaa, *Zezii ''luo'o-o *ɔ -namu 'mu, ɔ -ke un 'ye Zelizalɛmu 'mu-ɔ, un 'ye Betanii -bhoga -mu -nɪ.

'Le 'mɔn, 'le-e ɔ -tɔ -nɪ'e suɪ yayi 'le ɔ 'ye u ''niti-wunna. ⁵¹ -Gblee, ɔ -nɪ 'u ''nitiwunnamu, -Lagɔ nu'a -kaa, ɔ 'ye ɔ 'le yaku 'li 'la, 'bho ɔ ''tɔli, 'le ɔ 'ye 'bho 'wa ''k-lumu 'mu-ɔ, pee! 'le ɔ 'ye 'le mu. ⁵² U-bee -mnus a, 'bubuaklagba-a ''yi 'u 'mu, un -nɪ ɔ 'nynɪ ''yibhɛɛnamu 'le un 'ye gwlɔ 'mu le mu. ⁵³ Un nyni'a a, un-u 'gbus-o ''lru -wlɛɛwlɛɛ 'le *-Lagɔ'ɔ bubɔbhlegbo 'le un-u 'bhɛɛ'ɛ -Lagɔ'ɔ 'nynɪ ''yi.

'Zaan

Wludie po'a nyu "כבגט -נע'ע -naagt 'li.

-Ka Matiee-e, Maakt -ke Luukl-l za'a Zezii'a tintε -ke כ' -תבגט'א "kpidt 'mu, 'ka-a 'Zaan-a nu'o -lrεε. ε -n'l'a -kaa 'mu a, dl -lru-l se'a 'le u-bee'a 'muzadt 'mu -n'l a, 'lntu כ-כ za'a 'mu 'le כ-כ tri'e 'Zezii'a -תבגט -jiε "kpitit, -εkedl-maa, כ כבג' ti, -ka Zezii "du'a -Lagk'כ 'Bhozayi כ 'puun'a nyu, nyu 'ke 'na yibo, 'le, "כגכגלεtinεεεεε כ-כ "nyl'a nyu, un 'ke ε 'ye.

*Zezii 'mo-o -Lagk'כ wlu

1 -Benyl, -da -Lagk 'ka lt 'wee ti-ya a, כ 'yu *Zezii *Kliisu 'ma-a כ wlu, כ -n'l'e-e ti see. כככ'ממ -ke -Lagk-כ na-o'o 'le כ -ke כ "sisri'e 'yi, 'le, -ka -Lagk -n'l'a, כ -n'l'e -kaa. ²A -gblee, un -n'l 'snt, un-u na-o'o 'le un "sisri'e 'yi "ככמככמו. ³Le'o lε -Lagk 'ka ti-ya, -ε -see כ 'mu -zi -n'l, ε se -n'l. 'Le כ 'mu כ -nu -n'l'e lt 'wee lε. ⁴'ln-כ 'bhle'e tinεεεεε 'le כ-כ ya'a כ 'le nyunyu'a -pככ כז. ⁵כ kpli ככככ כז. "Nyinynidl'a numu'a nε כככככ -kuyre. -Ka כ-ככ vln'a 'le -kuyre 'mu, 'ka-a כ dl -n'l'o. ε -n'l'a -kaa 'mu a, "nyinynidl'a numu'a -dadudu-u כככככ -kuyre 'mנע, un -see כ ti'ככ.

⁶כז -lue כז, -Lagk 'lbho-o כככ'kmu 'mu כny -lue. כ 'nynl 'mo-o *'Zaan Batiisu. ⁷כ yi-o'o, 'le, כny-ככ ya'a כז 'le nyunyu'a -pככ כז, כ 'ke כ "kpidt 'mu-za. כ yi-o'o 'le כ wlu'a 'sana 'mu כny 'wee 'ke כny כככ "gwlide. ⁸A 'ye li-כ, כ-ככ 'Zaan'a "bhuo -se כny כככ -ko. כ yi-o'o כ 'ke כ "kpidt 'mu-za. ⁹Zezii, 'lntu כככ 'mo-o כny-ככ yi'a כככ 'kmu 'mu 'le כ-ככ ya'a כז 'le nyunyu'a -pככ כז -ziaka.

¹⁰A -gblee, כ -n'l'e-e כככ'kmu 'mu see. 'Le כ 'mu -Lagk -zi -n'l'o, כ 'ye lt 'wee ti-ya, 'le nyunyu'a -dadudu -see כ "yiyibo 'le un 'ke כ -kutl 'snt -kpun -n'l. ¹¹כ 'yi-e כ "bhuo'a "bhlibhlukpa "kpi 'le 'bho'a nyu'a -dadudu -see כ kpun -gli -lrεεke. ¹²ε -n'l'a -kaa 'mu, nyunyu'a כככ כככככ -o'o, 'le un 'ye כ "gwlide, 'le כ 'ye כככ כככ "kpitice un 'ke -Lagk'כ "yreetl "du. ¹³A 'ye li-כ, un 'wlu-o'o -lreeka 'le -Lagk 'ye כ tinεlre "nyl. -Ka 'nynaakpu -ke nyukpasu-u 'wlu'a כny 'le כ-ככ "du'a 'wa 'yu a, ε -se 'ka-a un "du -Lagk'כ "yreetl 'n'l -ko. -Lagk'כ "bhuo-o 'כככ ti ε 'ke -kaa 'mu-nl.

¹⁴Zezii 'ma-a -Lagk'כ wlu a, כny כny כ -zi -n'l'o 'le כ -ke -Lagk'כ 'limu'a כככככε -ke כ -ziadt 'ye כככ'kmu 'mu yi. כ yi'a a, כ -gwle'e-e כככ -a'ba "klumu -daan 'le כ 'ye le mu. -Ka כ 'nynl 'bhε'ε 'yi, -a 'ye-e 'na li. ε-כε 'nynl'a "yibhεεεε 'mנע, כ-ככ 'ma-a -Lagk'כ "yu'a 'dε -lue, 'lntu כככ "nyl ε'o. ¹⁵'Zaan 'po-o weze 'le כ 'ye כ "kpidt 'mu-za, כ na: כ "kpidt 'n'l -za'a 'mu 'le 'n'l 'ye na: כny -lue-e -n'l'e 'le 'an lemu. -Da 'n'l -see'a 'wlu ke, כ -n'l'e-e ti see 'bho -Lagk'כ "trolli. 'ε dl כ 'bhε'ε 'yi tenyl כ 'ye 'lntu -zi. ¹⁶-Ka כ 'limu -כככככ כככ tenyl, -a'ba "bhi 'ye -ε li. 'ε dl כ 'nyu'a "nitiwunnasu popo'o 'bl 'mu.

¹⁷-Benyl a, -Lagk -zi -n'l'e-e כ wlu'a 'mutizayi un-u 'la'a *Moyiizu 'mu 'le כ 'ye -amu כ'כ gba 'we -כ. -yl 'ma-a כ 'limu'a כככככε -ke כ -ziadt, l 'ka -amu -ye ε, 'le Zezii Kliisu 'mu l -zi -n'l'o. ¹⁸-Bho ε -se -mנעε ε, כny -see -bhla -Lagk li'ye ke. ε -n'l'a -kaa 'mu a, כ "yu'a 'dε -lue-e 'ma-a כ "bhuo -lrεε ε, כ -ke כ "sisri'a 'yi "ככמככמו a, 'lntu כ -כ -n'l -amu.

*'Zaan Batiisu'a 'muzadt

¹⁹⁻²⁰*'Zaan-a *batizee-e כny 'le "nigblu -lue un-u 'la'a Zudeεn ככ. כז -lue כז, Zelizaleεmu'a *'Zuifu'a -klugbl 'lbho-o *'Lagk'כ 'sragazamu -ke *Levii'a -gluuwככny'i'a nyutככ 'le כ gbo 'le un 'ye mu, un 'ye כ tidede: ככ -n'l "du'a? Un 'lε'ε -kaa a, כ -za'a-a כ "kpidt 'mu gbaa 'bho כny 'wee'a 'yigbeyi, 'le כ na: 'lntu -ככ, 'mna -se *'Lagk'כ 'Bhozayi כ 'puun'a nyu -ko! ²¹'Le un na: 'Le כככ -n'l "du'a? -Lagk'כ wlu'a 'mutizayi *Elii -n'l'a ti -benyl, 'lntu -n'l "du'a? 'Le כ na: -Gba! 'n'l -se כ -ko. 'Le un na: -Lagk'כ wlu'a 'mutizayi -ke dl *Moyiizu -za'a 'mu see, כ 'ye'a -yi mu, 'lntu -n'l "du'a? 'Le כ na: -Gba! ²²'Le un 'ye כ ככ -kaa "yi'lε: 'Le כny כככ -n'l "du'o 'כככ? כny-כ lbho'a -amu, -a 'ke כככ -pכככ "kpi ziza mo'o. 'ε dl, -za -a'a "bhuo'a "kpidt 'mu. ²³'Le כ na: כny -lue -ke dl -Lagk'כ wlu'a 'mutizayi *Ezayii 'n'l'a 'le -Lagk'כ ככככ "li see כ -n'l'a 'le "musa "kpi, כ po'a weze, כ -n'l'a:

A -za 'le a'ba -pכככ כז nyanl. A'ba -Kcyi -n'l'e-e yinamu, כ-ככ כny כככ, 'lntu כככ mo'o! ²⁴A -gblee, כny-כ mu'a 'Zaan gbo, כny'a 'plan un-u 'la'a *Faliziεn, 'wa כnyutככ -n'l'e-e 'le 'wa "klumu. ²⁵'lntu dede כככ -kaa ti: *'Lagk'כ 'Bhozayi כ 'puun'a nyu-e, -Lagk'כ wlu'a 'mutizayi *Elii -ke כ -lue -ככככ 'ka yi, -bho -n'l -se 'wa "klumu'a כny -lue 'le, leedl -a batizee'e כny 'nyu'a? ²⁶⁻²⁷'Le כ 'ye כ -kaa "y-i'lε: "Ni 'mna-a batizee n'l'e amu. כny -lue-e -n'l'e 'le 'an lemu, כ-כ yi-o'o. כ -n'l'e-e -laa a'ba "klumu, 'le, lε כ "du'a a, a 'se ε yibo. 'lntu se 'bhεε 'n'l 'ke כ 'geyik-paankpian'a "bhuo "du.

²⁸(A 'ye li-כ, Zideebhlukpa "kpi'a -gwbl -lue un-u 'la'a Betanii, 'le Zudeεn'ε 'yru'a 'wlnunamu'a 'fכככ gbo, 'le-e l-bl dl -n'l -zi -n'l'o.)

-Lago -za'a 'bho-o *Zezii k 'ke 'mε nyunyu'a dl.
(Matiee 3:1-12; Maakt 1:1-8; Luukl 3:1-18)

²⁹ Zc zt'a a, *Zaan nu'a -kaa, k 'ye-e *Zezii li, k 'yi -k 'yi, 'le k na: A 'ye li-k, nyc -lue -Lago -za'a 'bho, -k 'k'k'k' 'bhlabhlegbuda un-u 'ye'a 'sraga 'mu -za mu, -k -ke dl -k -k'k' -Lago 'ka nyunyu'a "nyinynidl'a dl 'bho, 'l'nnk 'ka-a! ³⁰ C 'k'kpidl 'ln -za'a 'mu 'le 'ln 'ye na: Nyc -lue-e -nl'e 'le 'an lemu. -Da 'ln -see'a 'wlu ke, k -nl'e-e ti see 'bho -Lago 'k'troli. 'E dl k 'bhe'e 'yi tenyl k 'ye 'lnmu -zi. ³¹ A -gblee, nyc -k'k' k 'ka "du, 'ln se k yibo. E -nl'a kaa 'mu a, *Izrayeεlk'k'umu 'ke 'wa -p'k'k' zc nyanl -za 'le un 'ke k yibo'a dl, 'ln-l *batizee'e nyu. ³² 'Le, dl -lru -ke -da 'Zaan 'ye'a a, k 'ye l 'mu-za gbaa! 'le k na: 'ln 'ye-e *-Lago 'k' Lisaazuzu li, k 'ye yaku 'li 'wlu. -Ka 'gb'k'k' -nl'a -laa, 'ka-a k -nl'o 'le k 'ye yi, k 'ye 'le k 'mu -de. ³³ 'An "bhuo'a -naagl 'mu, nyc -k'k' k "du'a, 'ln se k yibo. -Lago lbho'a 'lnmu 'ln 'ke nyu batizee, 'lnnk nu'o na see: -A 'ye-e -Lago 'k' Lisaazuzu li'ye -mu, k 'ke nyc -lue "kpi'dree 'le k 'ke 'le k 'mu -de. C-k'k' nyc 'm'k'k', -a fuo 'ka w'k'k', 'lnnk mo'o, 'lnnk 'ye nyu -Lago 'k' Lisaazuzu 'mu -po mu 'le k 'ke u 'mu "yi. ³⁴ A 'ye li-k, 'lnnk 'Zaan 'ye -ε -kaa li'a dl a, 'ε kamu 'ln-l 'tmu'u'o amu gbaa -ka k "du'a -Lago 'k' "yu.

*Zezii 'la-a *k' -antanylnamu

³⁵ Zc -lreε zt'a a, *Zaan -nl'e-e -bhla Betanii. C -ke k nyu 's'k' -na'o. ³⁶ C nu'a -kaa, k 'ye-e *Zezii li, k -k'k' zi-o'o, 'le k na: A 'ye li-k, *-Lago 'k' Bhozayi, -k 'k'k'k' 'bhlabhlegbuda un-u 'ye'a 'sraga 'mu -za mu, -k 'ka 'mε nyunyu'a dl, 'lnnk 'ka-a! ³⁷ 'Zaan'a -namu 's'k' 'mnu 'w'k'k' k 'wlu 'mne 'k'k' k, un 'kpa-a Zezii kli, un -ke k 'ke -na. ³⁸ C nu'a -kaa, k "bhiti'e-e 'yiti, k 'ye u li'ye 'le k 'ye u -kaa tidede: Leele -nl'e 'bho'a? 'Le un na: Wlabii, doo -a'a "bhlegbo -nl'a? ('Le 'Zuifu'a wlu 'mu, Wlabii'a zc 'mo-o: 'an -T'k'k'k'.) ³⁹ 'Le k na: A yi, -da 'ln -de'a ti, a 'ke 'bho yibo. Un nu'a -kaa, un -ke k 'kpa-a -jeyi. "Jiazzyruklagba 'mu un mu'o. Un nyini'a a, 'bho-o un -ke k -de'e ti -daan 'le un 'ye le mu.

⁴⁰ Nyu 's'k'k'k' 'k'k'k' 'Zaan'a wlu 'k'k', -u mu'a Zezii kli, un -ke k 'ke -na a, 'wa -lue'a 'nynl 'mo-o Andree. Nyc -lue un-u 'la'a Simk'k' *Piεl, k 'lotu'a "yu mo'o. ⁴¹ Un -k'k' Zezii gbo, Andree nu'a -kaa, k 'mu-o k 'lotu'a "yu Simk'k' gbo -antanyl 'le k 'ye k 'tmu, 'le k na: -A 'ye-e -a'ba Mesii ('le Glεklwlu 'mu, un-u 'k' -k' *Kliis; 'lnnk 'mo-o: *-Lago 'k' Bhozayi -k 'puun'a nyu). ⁴² A -gblee, 'le k 'ye Simk'k' mu"luo, k 'ye k Zezii gbo kpa. Un nyini'a 'le a, Zezii 'ye k ya-gbu 'le k na: -A'a 'nynl 'mo-o 'Zaan'a "yu Simk'k'. -E 'wlu'a -laa -zlan a, nyu 'la -lnmu Sefaas! ('Le Glεklwlu 'mu, un-u 'k' -k' *Piεl. 'E 'z' 'mo-o sukpu.)

*Zezii 'la-a Filiipu -ke Natanayεel, un -ke k 'ke -na

⁴³ Zc -lreε zt'a a, *Zezii 'k'k'k' ti k 'ke Galileebhlukpa "kpi mu, 'le k 'ye 'mu-s, k 'ye -jeyi 'kpa, k 'ye nyc -lue un-u 'la'a Filiipu gbo mu 'le k 'ye k -kaa "yi'lε: Yi 'lnmu 'b, 'ln -ke -un 'ke -na! ⁴⁴ (A 'ye li-k, Filiipu 'nu-o Besayi-

daak'yi. 'Bho ε-be gwlb 'mne 'mu, 'bho-o Andree -ke *Piεl 'wlu -nl'o -lreε.)

⁴⁵ A -gblee, Filiipu 'mnu nu'a -kaa -lreε ε, k 'kpa-a 'le nyc -lue un-u 'la'a Natanayεel gbo -vuka 'le k na: Natanayεel, nyc -ke dl *Moyiizl -ke -Lago 'k' wlu'a 'muti-zamu -lruu 'cnu'a 'le -Lagok'k' 'li, 'ln 'ye -k'o. Naza-lεεtk'k'yi *Zizεεfu'a "yu *Zezii mo'o! ⁴⁶ 'Le Natanayεel na: -Gwlb 'ma-a Nazalεεtl, lεzεge-ε 'ye 'le -m'k'k' 'mu-s'k' mu 'ln? 'Le k na: Yi -a 'ke mu -ln 'ke k 'ye. ⁴⁷ 'Le un 'ye 'mu-s, un 'ye -jeyi 'kpa. Zezii nu'a -kaa, Natanayεel -nl k "yimunamu, k 'ye -k' li, 'le k 'ye -kaa k "kpidl 'mu-za: Nyc un 'ka *Izrayeεlk'k'yi 'la, 'lnnk 'ka-a, k 'srεε'ε-ε "yi! ⁴⁸ 'Le Natanayεel na: Leele -ln yibo -nl'e 'lnmu'a? 'Le k na: -Da Filiipu -see'a -bhla -lnmu 'la ke, -ka -ln -nl'a 'le figieetu 'z, 'ln yibo nl-o'o. ⁴⁹ 'Le Natanayεel 'ye k 'k' -kaa "yi'lε: -ln! 'An -T'k'k'k', -Lago 'k' "yu -ln "du'a! Izrayeεlk'k'umu'a 'bhlukpaywiklagba un -nl'a w'k'k'fuon-amu, -lnnk ma'a! ⁵⁰ 'Le k na: 'ln nu'a na -ka -ln -nl'a 'le figieetu 'z, 'ln yibo nl-o'o, 'ε "se'ε dl, -a de'e 'lnmu "g-wil'a? -De 'bho ti, lklugbl -yl -zi'a -yu -nu 'mu, -a 'ye-e 'ya da 'ye -mu! ⁵¹ 'Le k 'ye k -kaa "yi'lε -lreε: -Ziadl 'ln-l za'a -lnmu -bodl 'mu, yaku-u 'ye-e w'k'k' kati -mu. -Ka 'lnnk *Nyunyu'a "Yu "du'a -Lago -ke nyunyu'a 'nynlunyl, -a 'ye -l yibo -mu. 'E lεtu k'k'k' -a'ba "na *Zak'k'k' 'a "yritiyεε. 'Le ε 'mu -Lago gbo'a -dalb-homu-u zizi-e 'muti 'le 'bhlukpa -ke yaku'a 'nynlmu. -Ka -lue 'm'k'k', 'ka-a 'ln -nl'e nyunyu -ke -Lago 'k' 'nynlmu.

'Nynokpagu un "du'a 'le Kanaagwlb 'mu

2 Natanayεel -k'k'k' *Zezii gbo, ε 'nu-o 'w'k'k' 'le Galileebhlukpa "kpi'a -gwlb -lue un-u 'la'a Kanaa nyu 'ye 'nynokpagu -lue "du. Zezii'a 'lotu *Malii 'ye-e 'ε -da. ² A -gblee, ε-be g'k' mne 'mu, un 'la-a Zezii -ke *k' -namu. ³ A 'ye li-k, ε -sie'e-e 'bho -toope 'le 'wa duvεen 'ke -gwε, 'le k 'lotu 'ye k -kaa "yi'lε: Zezii, duvεen -gwε'o, -kpa nu! ⁴ 'Le k na: Maii, 'ln-l 'w'k'k' amu 'muti. Lε a 'ka yibo a, 'lnnk 'mo-o, lbhu -Lago "nyl'a 'lnmu 'ln 'ka nu, k "bhuo 'ke ε 'lnmu -k. A 'ye li-k, ε-be lbhu 'mne, 'ε w'k'k'ndun -see -bhla nyini ke. ⁵ -Ka k 'ku u -kpa, un 'de-e -kaa "gwli'a dl, un na lbhunumu -bodl: Lε"o lε k -k' 'ye'a 'nynl "si mu, a nu ε!

⁶ A -gblee, 'le *Zuifu'a gba 'li, -bho nyc 'ke *li'saa 'bho -Lago 'k' "yigbeyi, k -k' "pli-e 'le 'wa -yakpiklugbl 'li "ni 'le k -k' lre nε'o. l-bl -yakpi 'mnl, 'ya -mεelo -nl'e 'bho; 'ya -lue 'bhε'ε'o, ε 'ke "ni'a bhi'a -gwlu 's'k' 'mu"luo. ⁷ 'Le Zezii na lbhunumu -bodl: l-bl -yakpi -nu, a "yi nu "ni! 'Le un 'ye l "ni 'li po, l 'ye "yi -m'k'k'nu! ⁸ 'Le k na: 'Traamu 'k'k'k', a "pli 'le "nitoope, a 'ke ε 'le a'ba -k'k'gba gbo kpa! C 'lε'ε -kaa, 'le un 'ye ε "pli, un -ke ε 'ye mu, un 'ye ε k -jeyi "nyl. ⁹ A -gblee, "ni nu'a -kaa, ε -zε'ε-ε duvεen 'mu, 'le k 'ye ε w'k'k'ye. -Da un -za'a n'k'k' mne, k se 'bho yibo. (U-bu lbhunumu "pli'a "ni, 'lnnu yibo'o 'bho.) C nu'a -kaa, k 'la-a 'nynokpayi, ¹⁰ 'le k na: Nm'k'k' -lnnk k'k'k' w'k'k', 'lnnk nyc -k'k' "nyl'e nyu 'wee -antanyl. 'Le, -da un -see'a lε w'k'k' yibo yi a, nyc -k'k' "nyl 'u -ε se'a w'k'k'nk'k' tenyl. 'Le -m'k'k'k' 'ye w'k'k'nk'k'ε tide 'le ε-ε bhla'a 'traamu "kpi'a!

¹¹ A 'ye li-כ, Zezii'a *wɔnkult 'wee כ nu'a a, 'ya -an-tanyɛ 'ka-a! Galileebhlokpa ''kpi'a -gwɔl Kanaa, 'bho-o כ -nu -nɛ 'o. -Ka כ 'nynɛ 'bhɛ'ɛ ''yi, 'ka-a כ -tɔ 'nɛ nyu ''yi. כ -namu 'ye'a 'na li a, un 'de -כ ''gwli -ka -zɛgɛ-ka.

*Zezii 'pa-a *-Lagɔכ'כ bubɔbhlegbo
(Matiee 21:12-13; Maakt 11:15-17; Luukt 19:45-46)

¹² Dɛ 'mɛnɛ zi'a -kaa a, כ -ke כ 'lotu-e, כ 'lotu'a ''nynuu -ke כ'י -namu -כ'כ Kanaa 'mu, 'le, -gwɔl -lue un-u 'la'a Kapɛnayimu, un 'ye ɛ 'mu 'wɛ gbɛ nunamu mu.

¹³ A -gblee, *'Zuifu'a zun 'li'a gɔklagba un-u 'la'a *'Paakt, 'ɛ -כככ ''כ'כ'כ gbo'a dɛ, *Zezii -כ'כ Kɛpɛnayimu 'le כ 'ye Zelizalɛɛmu mu. ¹⁴ *-Lagɔכ'כ bubɔbhlegbo -nɛ'a gwɔl 'mɛnɛ 'mu, 'le כ 'ye 'le mu. כ -ka 'le-e nyɛni, nyu-u po 'nɛ-e 'le 'wa -bhlii-e, 'wa wli -ke 'wa -kpakpɛ 'pɛlu, 'le, nyu-u כ'כ'כ ti un 'ke -Lagɔכ'כ *'sraga -za a, un 'ke ɛ de. Nyu-u zizi'a 'Wlomɛɛ'ɛ mɔni *'Zuifu'a nɛ ''yi, -u -de'a 'wa -klugbɛ'ɛ ''tɛtɛ ti, כ -yɛ 'nu 'le-ɛ -lɛɛ. ¹⁵ כ nu'a -kaa, כ ''luo'o-o sistɛn 'mu, כ 'ye u -ke 'wa 'pɛlupolɛ ''we tinu, 'le un -ke ɛ 'ye ''bhlegbo 'mɛnɛ 'wɛ. Nyu-u zizia'a mɔni ''yi, כ 'ye 'wa -klugbɛ 'cɛti 'le 'wa mɔni 'ye ti'wla.

¹⁶ -Kpɛkɛpɛlupomu -see'a -bhla 'da ke, 'le כ na u -bodɛ: 'lɛnɛnɛ -nɛ, a -zɛ ɛ -laa! 'An -tɛtɛ -Lagɔכ'כ bubɔbhlegbo mo'o, ɛ -se a'ba 'pɛlu'a nɛ -ko! ¹⁷ A 'ye li-כ, כ -namu nu'a -kaa, wlu -ɛ 'cnɛ-ɛ'ɛ 'le -Lagɔכ'כ ''כ'כ'כ 'li see, un popo 'nɛ-ɛ 'gwɛlɛti. ɛ-bɛ wlu 'mɛnɛ, 'unɛ 'ka-a:

'An -Lagɔ, -ka nɛ-ɛ wan'a 'le tu'a -boo 'li, 'ka-a -un -ke -a'a -budu'a dɛkmɛɛ-ɛ ''bhuhlu'o 'le 'an 'limu ti.

¹⁸ Zezii po'a wlu 'mɛnɛ ti a, 'le *'Zuifu'a -klɛgbɛ na: Kpli -un nu'a -laa 'le, 'ɛ *wɔnkulɛ yɛɛ -un 'ke nu, -ɛ 'ke -tɔ na -Lagɔ ''nynɛ'ɛ -unmu 'ɛ wɔnkulɛ'ɛ lɛtu'a? ¹⁹ 'Le כ na: -Bho a wa -Lagɔכ'כ bubɔbhlegbo'a lisaabudu -nɛɛ ɛ, 'un-ɛ 'po-o 'ɛ -lɛrɛnɛ 'wɛ tan 'tun ti. ²⁰ 'Le un na: -lun! -Budu -a'ba ''na ''we -po -nɛ'a zun'a -gwɛl 'sɔn -zun -mɛɛlo ti, 'ɛ -lɛrɛnɛ -mɔnɔnɔ 'bhɛ'ɛ'ɛ -un 'ke -po 'wɛ tan 'tun ti! ²¹ A -gblee, -budu -ke dɛ Zezii -za'a 'mu, כ ''bhɔ כ ''si'ɛ 'nynɛ. ²² A 'ye li-כ, -bho כ 'mɛ 'wla, 'wɛ 'sɔn, 'bho 'ɛ tanכ, -da כ-כ 'ye'a glu -כ-כ -nɛ mu, כ-כ 'ye'a ti-nɛ mu -lɛɛ ɛ, -ka כ -za'a wlu 'mɛnɛ 'mu a, 'bho-o כ -namu popo 'nɛ 'gwɛlɛti. כ wlu 'mɛnɛ -ke -yɛ 'cnɛ-ɛ'ɛ 'le -Lagɔכ'כ ''כ'כ'כ 'li see, 'le un 'ye ɛ 'muti'wɔnɛ 'le un 'ye ɛ 'kɔkɔ.

*Zezii yibo'o-o nyunyɔכ'כ -pɔkɔ

²³ ɛ-bɛ *'Paakt'a -כככ 'mɛnɛ ti, *wɔnkult *Zezii nu'a 'bho Zelizalɛɛmu'a dɛ, nyu'a -dadudu'a 'limu na un 'de -כ ''gwli. ²⁴ ɛ -nɛ'a -kaa 'mu a, כ yibo'o-o nyɔכ'כ nyɔכ'כ 'g-wɛlɛtipopɔ'ɛ dɛ, כ -see u ''gwɛlɛti. ²⁵ כ ''bhɔ yibo'o-o nyunyɔ'a -pɔkɔ'a dɛ, כ -see ti'kɔ, nyɔ 'ke כ 'wa kpli -tɔ.

*Zezii -ke ''Nikodɛmu

3 ¹⁻² l-bl *Zezii'a *wɔnkult 'mɛnɛ'a dɛ, nyɔ -lue un-u 'la'a ''Nikodɛmu 'yi כ-כ gbo ''matu -lue. כככ mɔnɔ 'mo-o *Faliziɛn -ke *'Zuifu'a -klɛgbɛ'ɛ -lue. כ yi'a, 'le כ na: 'An -Tɔyi, 'un -ke nyu -lruu yibo'o-o -ka -Lagɔ -ya'a -unmu כככ -a'ba ''klumu -un 'ke -amu כ wlu -tɔ, -ɛkedɛ-

maa, wɔnkult -a nu'a a, -bho -Lagɔ se nyɔ כ'כ wɔnkulɛ ''nynɛ, כ se ɛ ''kpi -tɛ.

³ כ 'ɛ'ɛ -kaa, 'le Zezii 'ye wlu 'mu''luo, 'le כ na: -Ziadɛ 'un-ɛ za'a -unmu -bodɛ 'mu, -bho nyɔ se 'wlu -lɛrɛka 'le כ 'ke tinɛlɛrɛ 'ye, כ se 'bhɛɛ, nyu -Lagɔ כ-כ'כ, כ 'ke 'le 'wa ''klumu -nɛ. ⁴ 'Le ''Nikodɛmu na: Nyunyɔzɛgɛ -mɔnɔnɔ -כ se'a 'bhɛɛ כ 'ke 'le כ 'lotu'a 'limu le pa 'le, koo כ 'ke 'muti'wɛlɛwɛlɛ -lɛrɛka'a?

⁵⁻⁶ 'Le כ na: nyɔכ'כ nyɔ 'nynaakpu -ke nyukpasu-u 'wlu'a a, כ-כ 'bhle-e nyunyɔkɔkɔ 'li. -Yɔ 'wɛlɛ -nɛ'a *-Lagɔכ'כ Lisaazuzu 'mu, -Lagɔכ'כ -pɔkɔ -כ-כ 'bhle'e 'li. 'ɛ ''lru 'yi כ na: -Ziadɛ 'un-ɛ za'a -unmu -bodɛ 'mu, -bho nyɔ se כ'כ ''nyinyɛnidɛ ''yiyibo 'le כ 'ke -Lagɔ gbo ''bhiti 'le כ 'ke כ 'ɛ dɛ *batizee-ɛ 'le כ 'ke 'bho ''si כ 'ke -Lagɔכ'כ Lisaazuzu 'mu 'wɛlɛ -nɛ, 'le כ 'ke כ tinɛlɛrɛ ''nynɛ, כ nyɛtu se 'bhɛɛ כ 'ke nyu -Lagɔ כ-כ ''klumu 'bɛ 'ye. ⁷ -Bho 'un nu: A'ba 'wee, a 'wlu -lɛrɛka, wɔnכ'כ ma -unmu ti -le! ⁸ -A 'ye-e li'a, da''o -da -pɔpɔכ'כ 'ybha'a, 'bho-o ɛ-ɛ klu nɛ'o. -A 'wɔnכ-כ 'ɛ kluwɛlɛ 'kɔ, ɛ -nɛ'a -kaa 'mu a, 'unכ'כ ɛ-ɛ כ nɛ'a 'mu-e, 'le 'nɛ ɛ-ɛ mu nɛ'a-e, -un se 'le yibo. ⁹ -Lagɔכ'כ wlu -nɛ'a Lisaazuzu 'mu, -ka -lue mɔnɔ 'ka-a כ dɛ -nɛ'e 'mu. ⁹ 'Le ''Nikodɛmu 'ye 'bho le mu 'le כ na: Kbhoo ɛ 'ke 'mut-inunɔ-ɛ'ɛ? ¹⁰ 'Le כ na: -lɛnɛnɛ 'ma-a -Lagɔכ'כ wlu'a -tɔyi, כ -du'a 'ɛ dɛ, כ -ke 'nynɛ -wa'a 'le *'Izrayɛlɛbhlokpa ''kpi ti, leedɛ -mnaaa'a 'wɔn 'lɛnɛnɛ -nɛ 'muti'a? ¹¹ -Ziadɛ 'un-ɛ za'a -unmu -bodɛ 'mu, lɛ -a yibo'a a, 'lɛnɛ -a za'a amu -bodɛ 'mu. lɛ -a 'ye'a a, 'lɛnɛ -a 'tmu'o amu, 'le a'ba 'kɔkɔכ'כ -a'ba wlu. ¹² -Bho 'un po 'nɛ 'kmu 'mu'a lɛ -Lagɔכ'כ nɛ 'yi, a'ba 'wɛlɛ ɛ 'muti. l-bl -Lagɔכ'כ lɛ 'mɛnɛ, -bho 'un -za 'ya dɛ 'mu gbaa, a-a 'ye ɛ 'muti'wɔnכ'כ mu 'le a 'ke ɛ ''gwɛlɛti'ɛ nɛ? ¹³ A -gblee, nyɔ -lue 'un -see yaku 'li mu ke, 'le כ 'ke le-e yi. ɛ -nɛ'a -kaa 'mu a, 'unכ'כ *Nyunyɔכ'כ ''Yu -כ'כ-כ 'le 'mu, 'le 'un 'ye 'kɔkɔ 'kmu 'mu yi.

¹⁴⁻¹⁵ A 'ye li-כ, nɛɛɛnɛ nyu bhla'a, 'unɛ -Lagɔכ'כ wlu'a 'mutizayi *Moyiizɛ כ'כ tu 'yri -bɛnyɛ 'le ''musa ''kpi 'le כ 'ye ɛ ti-nyna. -Ka -lue 'mɛnɛ, 'ka-a nyu 'ke 'unmɔ *Nyunyɔכ'כ ''Yu 'bho tu 'yri כ, 'le un 'ke ɛ ti-nyna, 'le, nyɔכ'כ nyɔכ-כ de'a 'unmu ''gwli, tinɛzɛgɛ-ɛ se'a ''tiinamu 'bhle, כ 'ke ɛ 'ye. -Ka -a'ba ''na ''we -gbɛ'a nɛɛɛnɛ 'mɛnɛ ya 'le un 'ye'a 'pun, nyɔכ-כ de'a 'unmu ''gwli a, -ka -lue 'mɛnɛ, 'ka-a כ 'pun'o 'bho -Lagɔכ'כ ''yigbeyi.

¹⁶ A -gblee, -Lagɔ -kma'a-a nyunyɔ'a dɛ tenyɛ. 'ɛ dɛ כ ''luo'o כ 'yu'a dɛ -lue 'mu, כ 'ye כ 'kɔkɔ 'kmu 'mu lbho, 'le, nyɔכ'כ nyɔכ-כ de כ'כ ''gwli, כ -kaa 'mɛ 'bho -Lagɔכ'כ ''yigbeyi, 'le כ 'ke ''kɔkɔwɛlɛtinɛ 'ye. ¹⁷ ɛ -se -Lagɔ 'ke nyunyɔ dɛ -kpun'a dɛ כ lbho כ 'kɔkɔ 'kmu 'mu -ko. כ lbho -כ'כ 'le כ 'sana 'mu, nyunyɔ 'ke 'pun 'bho כ 'yigbeyi. ¹⁸ Nyɔכ-כ de כ'כ ''gwli a, כ -zigle'a kpun, כ -yɛ se כ 'gwɛlɛti, 'unכ'כ כ -zigle-e kpun'o, -ɛkedɛmaa, כ -see -Lagɔכ'כ 'yu'a dɛ -lue ''gwɛlɛti. ¹⁹ Leeɛ -ke ''lru 'yi -zigle-e kpun כ'כ? -ɛ -ke ''lru 'yi ɛ-ɛ kpun כ'כ, 'unɛ 'un-ɛ za'a -laa 'mu, 'le 'yi 'mu: -Lagɔכ'כ 'yu Zezii כ'ככ כ'כ, כ 'yi-e כ'כ 'kmu 'mu; ɛ -nɛ'a -kaa 'mu a, nyunyɔ'a ''nyinyɛnikpli'a dɛ, ''nyinyɛnidɛ כ'ככ -kuyre, 'unɛ un 'ybha'o. ²⁰ A -gblee, nyɔכ'כ nyɔכ-כ 'ma-a ''nyinyɛnidɛ'a nuyi, כ -see כ 'ybha, 'le כ 'wɔnכ'כ כ 'ke ɛ ''yi 'da, 'le כ'כ -bonyun-yu -kaa כ ''nyinyɛnikpli li'ye. ²¹ Nyɔכ-כ nu'a ''yisɛɛdɛ a,

כ-י 'yi-e 'bho כ 'yi, 'le, l כ-כ נט'א, -ka כ-כ נט 'l 'le -Lag כ'כ wnkue 'mu, nyu-u yibo 'n' gbaa.

*Zezii -ke *'Zaan Batiisu.

²² L-bl dt 'mnu zi'a -kaa a, 'le *Zezii -ke כ'כ -namu 'ye 'mu-כ, un 'ye Zideebhlukpa "kpi mu. כ-ke un 'nu-o 'le 'wl -gbl 'le un-u *batizee'e nyu כ 'nyn' 'mu. ²³ -Gwlb -lue un-u 'la'a Enככ, -ε -n'la -gwlb -lue -l'εε-ε 'ma-a Salimu, 'ε "trolli, 'bho-o *Zaan-a batizee n'e nyu -l'εε. 'Le'a -badl -die'e-e 'yi 'le nyu-u yi כ 'gbo "kכmu'a dt, כ-כ batizee nu'o. ²⁴ (A -gblee, ε-βε -ככ 'mne ti, nyu -see כ -bhla -jie 'mu po ke.)

²⁵ 'Le *Zuifu'a gba 'li, -ka nyc-כ Ire'a 'le כ 'ke *li'saa 'bho -Lag כ'כ 'yigbeyi, 'ε "lru 'yi, 'Zaan'a -namu -ke 'Zuifuyi -lue depo'o כ -lue 'כ. ²⁶ Un nu'a -kaa a, un -כ'כ 'mu-ε'ε dt, un 'ye 'Zaan gbo mu, 'le un na: -A'ba -Tכyi, nyc -ke -un -n'la Zudeεn'ε 'fככ -lue gbo, כ-ke dt -unmכ 'Zaan -za'a -laa 'mu 'bho nyu'a 'yigbeyi, -a popo כ dt 'gwltuti 'n' -Gblee, כ 'nyn' 'mu כ -namu-u batizee'e nyu -l'εε, 'le, 'traamu כ'כ כ, כ gbo nyu'a -dadudu-u mu'o 'le un 'ye -a'a nu 'mu-zi. ²⁷ 'Le כ na: Lbhu -Lag כ'כ 'nyl'a nyc'o nyc, 'unne כ 'ke nu. ²⁸ Wlu 'ln -za'a 'mu 'bho a'ba 'bhi'a 'yigbeyi, a 'bhe'ε'o a 'ke ε yibo! 'ln na: 'lnmכ 'Zaan -se *Lag כ'כ 'Bhozayi כ-כ 'puun'a nyu -ko; 'un 'ke כ 'jolu po'a dt -Lag lbho'o 'unmu 'ככ כ 'nya. ²⁹ A -gblee, lε -ke ε gטטכ 'yiti, 'unne 'ka-a: 'Nynככ payi 'mo-o 'nynaakpu'a nyimie. ε -n'la -kaa 'mu a, -bho un 'ke kpukpa a, כ-כ 'nynככ payi 'mככ bha -lue-e -n'e 'bho 'wa 'nynmu. כ-ke ti un "du'a 'nynככ pagכ, כ-כ 'de-e 'bho כ bha'a "trolli ti. Dt'o dt כ-כ za'a 'mu 'le 'bubua 'mu, 'le כ-כ 'wl' 'l'כ. -Bho כ -kl ε 'bu-u'ככ כ, כ-כ 'li-e 'bubuaklagba. -Ka -lue 'mככ 'ka-a Zezii'a dt -n'e 'unmu -bodl. -Bho nyu -ככ כ gbo mu 'le nyu -lruu 'ke ε 'unmu -bodl 'mu-za, 'an lbhu -gwe'ε-ε 'yi'a dt, 'un-li'e 'bubuaklagba. ³⁰ 'ε "lru 'yi, כ 'nyn' 'ke 'le 'bhlu kpi 'wee "kpi mu, 'le 'mna-a'a nε 'ke 'yi"pli-ε mo'o. 'Ka-a 'Zaan 'le'o.

*Zezii -Lag lbho'a ככ 'kmu 'mu, כ 'bhe-ε 'yi 'le כ 'ye nyu 'wee -zi

³¹ A po -lokui, 'un-ε 'tmu'u'o amu-ε, nyc-כ -ככ -Lagכ gbo, כ 'bhe-ε 'yi כ 'ye nyu 'wee -zi. Nyc -כ- n'la 'ככ 'kmu 'mu a, כ-כ 'mo-o ε 'mu'a nyc 'le כ-כ za'a 'ε dt 'mu. A -gblee, -כ- כככ yaku 'li, כ 'bhe-ε 'yi, כ 'ye nyu 'wee -zi. ³² -Lagכ dt כ 'ye'a 'le כ 'כככ 'כ, 'un' כ-כ za'a 'mu 'le nyu'a -dadudu'a 'כככ כ 'wl. ³³ -כ 'כככ 'nε ε, -ka -Lagכ "du'a -ziadt'a 'muzayi, כ-כ 'wa-a 'ε wכ ti. ³⁴ כ-כ nyc -Lagכ lbho'a 'mככ כ, כ 'po -כ *כ Lisaazuzu 'mu -gblokoo'a dt, כ-כ za'a כ 'wl' 'mu. ³⁵ -A'ba -tita -Lagכ -kma'a-a כ 'yu 'mככ dt, 'le כ 'ye כ wככε "nyl' 'bho l' 'wee "kpi. ³⁶ 'ε dt, nyc"o nyc-כ de כ 'gwli, כ-כ 'ye'e tinεzεge-ε se'a "tiinamu 'bhle. Nyc-כ -see כ -lokuipo 'le כ 'ke כ 'gwlide, כ 'ye ε-βε tinεzεge 'mne, 'le -Lagכ -ziple -n'כ "kpi.

*Zezii -ke *Samaliinynaakpu -lue

⁴ ¹³ l zi'a -kaa a, *Falizieεn 'wככ-כ 'bכ na, nyu *Zezii-i *batizee'a 'le un -ke כ-כ na'a a, un -die'e-e 'yi un 'ye *Zaan'a nu 'mu-zi. (A -gblee, *Zezii'a -namu batizee'e nyu כ 'nyn' 'mu, ε -se כ 'bhuo -ko.) -Ka u-bu Falizieεn 'mnu yibo'a כ 'nunudl, כ 'wl' 'l'כ כ, un -ככ כ dt 'yikpa'a dt, כ -כככ Zideebhlukpa "kpi 'le כ 'ye Galileebhlukpa "kpi mu.

⁴ -Bho כ 'ke 'bhlu kpa 'mne "kpi mu, -jolu -zi -n'la *Samaliibhlukpa "kpi, 'unne כ 'ke bhlu. ⁵⁶ A -gblee, 'le כ 'ye -jolu 'mne 'mu"luo, 'yru -n' 'duu 'mu, 'le, Samalii'a -gwlb -lue un-u 'la'a Sisa, un 'ye ε 'mu nyni. -Kpa a -lue -a'ba "na *Zakככpu "nyl'a כ 'yu *Zlεεfu, 'ε "trolli mo'o. ε-βε 'bu 'mne 'yi, "nibhie -lue-e -n'e 'bho. כ-ככ Zakככpu 'mככ, כ 'le mo'o -benyl. -Jolu Zezii bhlu'a, ε -sua -n'ככ-כ'o. כ nu'a -kaa, כ 'de-e "nibhie 'mne'ε wככpu "kpi ti 'le כ-כ fכ'o.

⁷ כ-ka 'le -jeyi-i gbu, Samaliinynaakpu -lue 'yi-e "ni jrinamu 'le כ na: 'An 'lotu'a 'yu, a "nyl' 'unmu "ni 'un 'ke 'na! ⁸ (A 'ye li-כ, ε-βε -ככ 'mne ti, כ -namu 'mu-o lilil denamu 'le gwlb 'mu.) ⁹ כ 'le'ε -kaa a, 'le un na: -ln! -lnmכ 'ma-a *Zuifuyi, leedl, 'unmכ 'ma-a Samaliinynaakpu, 'le -a 'ybha'a 'unmu "ni'a? (A -gblee, -ε -ke dt un 'le'ε -kaa, 'unne 'mo-o 'Zuifu -ke Samaliikכmu'a 'ylye wכ.) ¹⁰ 'Le כ na: 'Jε -Lagכ 'ybha'a כ 'ke amu "lrulinu, -bho a yibo nε 'kl, nyc -כ 'ybhaa'a amu 'nanani 'le a 'ke כ yibo -l'εε ε, ε-βε "ni 'mne, a-bu 'ke כ 'kl 'ybhaa 'le כ 'ke amu "nilruzege "nyl. ¹¹ 'Le un na: 'An 'lotu'a 'yu, "nibhie -nεε -tε'ε 'mu-ε, 'le -un se "niplile 'bhle, doo -un 'ke "ni 'mne -za'a? ¹² -A 'ye-e li'a, -a'ba "na Zakככpu -ke dt -a 'bhle'a "nibhie -nεε, כ 'bhuo 'na-a 'ε "ni. כ 'yreetl -ke כ -bhlii 'nε -ε'o -l'εε. -A popo-o 'gwltuti na -unmכ 'mo-o nycכlagba, כ-כ zi'e Zakככpu'a? ¹³ 'Le כ na: "Ni -nεε, nyc"o nyc-כ 'nε 'ε ε, "nitu 'ye כ -bhla 'lbha mu. ¹⁴ A -gblee, "ni 'mna-a 'ye'a nyc "nyl mu, -bho כ 'nε ε, "nitu -see כ 'lbha yi "kכmukכmu. 'Le 'yi 'mu 'un-ε 't-mu'u'o amu, ε-βε "nizege 'mne, -ka "nilru -see'a -ma yi, 'ka-a ε-ε 'ye -n' mu 'le כ 'mu, 'le, 'ε dt, tinεzεge-ε se'a "tiinamu 'bhle, כ 'ke ε 'ye. ¹⁵ 'Le un na: 'An 'lotu'a 'yu, "nyl' 'unmu ε-βε "ni 'mne, "nitu -kaa 'unmu 'lbha, 'le 'un -kaa כככ "ni "plinamu yi 'y'εεε! ¹⁶ Un 'le'ε -kaa a, 'le כ na: A mu a'ba nyimie'ε dt, a -ke כ 'ke yi. ¹⁷ 'Le un na: 'ln se nyimie 'bhle. 'Le כ na: -Ka a nu'a a se nyimie 'bhle, -ziadt a -za'a 'mu. ¹⁸ A 'ye li-כ, nyimie -muu a kpa'o 'le nyc -כ-ke a -na'a 'traamu, כ -se a'ba nyimie -ko. Kl'n, -ziadt a -za'a 'unmu -bodl 'mu! ¹⁹ כ po'a wlu 'mne ti a, 'le un na: "Wii! 'An 'lotu'a 'yu, 'un yibo'o 'כ-כ na -Lagכ wlu'a 'mutizayi -un "du'o. ²⁰ ε-βε -כככ -nεε "kpi, 'bho-o -a'ba "na "we-e bubכ n'e -Lagכ. ε -n'la -kaa 'mu a, a-bu 'Zuifu, a-bee -mnu na, -da nyc 'ka -Lagכ bubכ -n' 'bho-o 'mo-o Zelizaleεmu. Koo -a popo'o 'ε "kpi 'gwltuti'a? ²¹ 'Le כ na: 'An 'lotu'a 'yu, a de 'gwli, -ככ -lue -n'e-e nyninamu. ε-βε -כככ 'mne ti, ε -se -a'ba -tita -Lagכ bubכε 'bho ε-βε -כככ -nεε "kpi -ke Zelizaleεmu, 'unne 'ma-a leklagba -ko. ²² A-bu Samaliikכmu, a-a bubכ-כ -Lagכ 'le a se כ 'kpidi yibo. -A-bu 'Zuifu, -a bubכ כ-כ'o 'le -a yibo'o כ 'kpidi,

-ekedlmaa, -abu 'mu ɔ-ɔ zi nu'o, 'le ɔ 'ke nyunyu 'puun.
 23-24 A -gblee, -a'ba -tɪta -Lagɔ 'mo-o -zuzu 'nyl'a nyu
 tinɪɛzɛgɛ. -Nɔ ɔ-lue -nɪ'e-e nyninamu 'le ɛ 'du-ɛ'ɛ wɔn
 -nalo, -ka ɔ-nɪ'a -ziaka, 'le, -ka ɔ 'kɪɔ ti 'le *ɔ
 Lisaazuzu'a wɔnkue 'mu nyunyu'a -zuzu 'ke ɔ bubɔ ɔ,
 'bho-o un-u 'ye -kaa -nu -nɪ mu -ka -zɛgɛka. A 'ye li-ɔ,
 'le ɔ Lisaazuzu'a wɔnkue'ɛ 'sɛ 'mu, nyunyu'a -zuzu 'b-
 hɛɛ'o, -ka ɔ-nɪ'a -ziaka, ɪ 'ke ɔ -kaa bubɔ.

25 'Le un na: 'ln yibo'o-o na *-Lagɔ ɔ 'Bhozayi, Mesii-i
 'ye-e -yi -mu. (Le Glɛklwlu 'mu, un-u ɔ 'kɪ-ɔ *Kliisu; 'unɔ
 'mo-o *-Lagɔ ɔ 'Bhozayi ɔ 'puun'a nyu.) -Bho ɔ yi 'nɔ
 -a'ba 'klumu, ɔ-ɔ 'ye-e 'ya 'wee gbɔzɪza -mu, 'le ɔ 'ke
 -amu 'tmuu. 26 'Le ɔ na: 'lnmɔ -ke a -nɪ'a -wlnamu, ny
 a 'si'a 'nyɪ, 'unmɔ mo'o.

27 ɔ -ke un -nɪ ɪ 'muzanamu 'le *ɔ -namu 'ye lililɪ de-
 namu -ɔ, un 'ye 'bho nyɪ. Un nyɪ'a a, 'nynaakpu -ke
 ɔ-wlu'a dɪ, wɔn ma'a 'wa 'wee ti. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a,
 'wa nyɔ -lue 'tun'a 'bhuo -see ɔ -kaa tidede: Leeɛ -ke dɪ
 -un -ke un-u za'a 'mu'a? 'Le 'bhaleɛke: Leeɛ -un 'yb-
 ha'a un 'ke nu'a?

28 -Ka Zezii 'le'ɛ u-bu 'nynaakpu 'mnu 'yi'a dɪ, un nu'a
 -kaa, un sie'e 'bho 'wa -yakpe 'le un 'ye gwɔ 'mu le
 mu. Un nyɪ'a a, 'le un na nyu-u -nɪ'a 'bho -bodɪ: 29 Dɪ
 'wee 'un nu'a a, nyɔ-ɔ -zɪ 'l 'unmu -bodɪ 'mu, a yi a 'ke ɔ
 'ye. ɔ ɔ-ɔ *-Lagɔ ɔ 'Bhozayi le! 30 Un po'a wlu 'mnɛ ti
 a, -gwɔkɔmu nu'a -kaa, un -ɔ-ɔ 'mu-ɛ 'le un 'ye 'le
 Zezii gbo -vuka kpa.

31 U-bu 'nynaakpu 'mnu -ma 'nɪ 'mu, 'le, ɔ -namu-u
 bhade 'nɪ li ɔ 'ke le wɔn 'ye, 'le un-u nu'o: -A'ba -Tɔyi, li
 lɛtoope gbɛ! 32 'Le ɔ na: Lilile a se'a yibo, 'unne 'un-l li'o.

33 Un nu'a -kaa, un 'kpa-a 'bho un-u dede-e -dede -kaa
 ti: Nyɔ-ɔ 'nyl' ɔ lilia-ae? 34 'Le ɔ na: Lilile 'mna-a 'si'a
 -laa 'nyɪ, 'ɛ ɔ-ɔ 'mo-o, -Lagɔ lbho'a 'unmu, 'un 'ke ɔ 'g-
 wludɪ nu, 'le, lbhu ɔ 'nyl'a 'unmu, 'un 'ke ɛ 'yigwe. 35 -A-
 bu 'Zuifu-u 'po-o 'nna 'le -a nu'o: Lɪ'a 'yɔ nyɔ-ɔ po'a a,
 -bho 'cuɪ nyɛ nyɪ-ɔ 'le ɪ 'ke -ɛ. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, 'm-
 na-a 'tmuu-o amu 'le 'yi 'mu, 'le 'un-l nu'o: A -gbu -kpu
 -nu ya -ziaka, ɪ zaan'o 'le 'ya cenamu nyɪ'o. 36 A

-gblee, nyɔ-ɔ ɔ-ɛ lɪ'a 'yɔ 'mɪ, ɔ po 'l -zruu 'mu, 'le ɔ
 'du 'l 'srawɔn 'yi, ɔ 'bhle-e 'peɛɛ. 'ɛ ɔ-ɔ 'ka-a: Nyɔ-ɔ
 za'a -Lagɔ ɔ 'dɪzɪgɪ 'mu, lɛzɛgɛ ɔ-ɔ 'ye'a 'le 'bubua 'mu,
 'unne 'mo-o, nyu-u de'a -Lagɔ 'gwli a, un-u 'ye-e
 tinɪɛzɛgɛ-ɛ se'a 'tiinamu 'bhle. 'ɛ 'lru 'yi, nyɔ-ɔ po'a lɪ
 'mɪ'a 'yɔ -ke 'ya ɔ-ɔ-ɔ li nɪ'e 'bubua -dalue. 37 A 'ye li-ɔ,
 'nna -nɛɛ, -ziadɪ mo'o: Nyɔ -lue-e po'o lɪ, 'le -lue -lɔ-ɔ
 ɔ l'o. 38 -Kpa-a -ke 'mu a -see'a lbhu nu, 'le ɛ 'mu 'un
 'du'o a'ba lbholbhoa wɔn 'le 'ɛ cenamu. Nyu -lruu-u
 nu'o 'ɛ lbhu 'le abu-u yi 'ɛ 'mutilinamu.

39 Zezii 'le'ɛ -kaa a, u-bu 'nynaakpu 'mnu-u 'tmuu-o
 nyɔ'o nyɔ: Dɪ 'wee 'un nu'a a, ɔ -zɪ 'l-l 'unmu -bodɪ 'mu.
 'ɛ dɪ ɛ-bɛ gwɔ 'mɛ 'mu'a nyu'a -dadudu de ɔ 'gwli.

40 'unne 'bhle'e 'nyɪ'a dɪ, u-bu nyu 'mnu nyɪ ɔ li, 'le
 un 'ye ɔ -kaa 'yi'lɛ: -A'ba 'lotu'a 'yu, -a'a mu -dalɔ-ɔ -le,
 -a 'ybha-o'o -a -ke -un 'ke ti-de! 'Le ɔ 'ye 'wɔn, ɔ -ke un
 'ye 'wɪ 'sɔn nu. 41 A -gblee, wlu ɔ 'bhuo-o za'a 'mu'a
 dɪ, nyu-u de ɔ 'gwli, un-u 'kpa'a 'kpi tenyɪ, 42 'le un-u
 nu'o 'nynaakpu 'mnu -bodɪ: 'Traamu 'tɔ ɔ, dɪ a -za'a
 -amu -bodɪ 'mu, ɛ -se 'ya 'sɛ'ɛ dɪ -a de ɔ 'gwli 'nɪ -ko.

A 'ye li-ɔ, -a'ba 'bhi 'po ɔ -lokui, 'le -a yibo'o -ka ɔ '-
 du'a *nyunyu'a 'puunyu -ziaka.

*Zezii 'puun'o-o lbhunuyiklagba -lue'a 'yu

43 *Zezii -ke Sisakɔmu nu'a 'wɪ 'sɔn, 'le ɔ -ke *ɔ
 -namu 'ye 'bho lizi, un 'ye Galileebhlukpa 'kpi mu.

44-45 A -gblee, Galileekɔmu'a -dadudu 'mu-o Zelizalɛmu
 *Paakɪ'a ɔ 'dunamu 'ku. ɛ-bɛ gwɔ 'mɛ 'mu, 'bho-o
 un 'ye -nɪ ɔ-ɔ, ɔ 'ye *wɔnkulɪ -ke lɪ -lru'a -dadudu nu.
 -Bho ɔ -de ti, ɔ-ɔ 'nu-o: -Lagɔwlu'a 'mutizayi, nyu'a 'ɔ
 le 'bho ɔ 'bhhlukpa 'kpi. l-bɪ lɪ ɔ nu'a Zelizalɛmu'a dɪ, ɔ
 nyɪ'a 'le Galileebhlukpa 'kpi, 'bho'a nyu kpuɔ ɔ -gli!

46-47 A 'ye li-ɔ, Galilee'a -gwɔl Kanaa, -ɛ -ke 'mu ɔ -zɛ
 -nɪ'a 'ni duvɛɛn 'mu, ɔ nu'a -kaa a, ɔ 'yi-e 'bho le. A
 -gblee, Galilee'a -gwɔl -lɛɛ un-u 'la'a Kapɛnyaimu, 'b-
 ho-o nyɔ -lue -nɪ'o. 'Bhlukpayowli'a lbhunuyiklagba
 mo'o 'le 'lrukɪlagba-a 'bhati'e ɔ 'yu. Nyu nu'a -kaa, un
 'tmuu ɔ-ɔ-o -ka Zezii -sɔ-ɔ Zideebhlukpa 'kpi, 'le ɔ-ɔ
 mu'a Galileebhlukpa 'kpi. 'ɛ dɪ ɔ -ɔ-ɔ 'mu 'le ɔ 'ye ɔ
 -jeyi mu 'le Kanaa. Un 'gbuu'a 'bho ɛ-bɛ gwɔ 'mɛ
 'mu, 'le ɔ na Zezii -bodɪ: 'An 'lotu'a 'yu, 'an 'yu'a 'lru-u
 'bhati'o 'le Kapɛnyaimu, 'le ɔ -nɪ'e 'menamu. 'lnmɔ
 bhade -unmu li, -a mu 'le, -un 'ke ɔ 'puun!

48 'Le ɔ na: A-bu nyu-u -nɪ'a -laa, -bho 'un se *wɔnkulɪ
 nu, -bho a -see ɪ li'ye, a'ba 'wɔn a 'ke 'unmu 'gwli-de!

49 'Le nyɔ 'mɔ na: 'An 'lotu'a 'yu, 'unmɔ bhade -unmu
 li, yi -a 'ke 'an 'bhli mu. -Bho ɛ -se -mɛɛ ɛ, 'an 'yu
 'mɛ-ɛ'o! 50 'Le ɔ na: 'ln bha, mu -a'a 'bhli, -a'a 'yu 'pun-
 o'o! Wlu Zezii -za'a 'mu a, ɔ 'de -ɛ 'gwli 'le ɔ 'ye 'mu-ɔ,
 ɔ 'ye le mu.

51 ɔ -nɪ munamu 'le ɔ -ke ɔ lbhunumutɔlu 'ye -jeyi 'g-
 buu, 'le un na: -A'ba -Kɔyi, -a'a 'yu 'pun-o'o! 52 'Le ɔ 'ye
 u -kaa tidede: Koo ti -nɪ'o 'le ɔ 'ye 'pun'a? 'Le un na:
 -Glaapleyru ɔ-ɛ 'du 'kpi 'tɪn, 'bho-o 'wɛ 'tayi -nɪ 'nɔ
 'yiti. 53 A -gblee, -ka ti -nɪ'a 'le Zezii ye'a 'yu'a -tɪta: -A'a
 'yu 'pun-o'o, nu a, ɔ popo 'nɛ-ɛ 'gwɪlɪ. 'lnne 'bhle'e
 'nyɪ'a dɪ, ɔ -ke ɔ -glɪgbawɔnyɪ'a nyu 'wee de ɔ 'gwli.

54 A 'ye li-ɔ, Zezii -ɔ-ɔ Zidee, ɔ mu'a Galilee, ɔ wɔnkulɪ ɔ
 nu'a a, 'ya 'sɔnɛ 'ka-a!

*Zezii 'puun'o-o -klɔkɔyi -lue 'bho *Zuifu'a lifɔzɔ

5 l-bɪ dɪ 'mɪ zi'a -kaa, 'le *Zuifu 'ye 'wa gɔkɪlagba
 -lue 'du 'le Zelizalɛmu. *Zezii nu'a -kaa, ɔ -ɔ-ɔ
 'mu-ɛ, 'le ɔ 'ye 'le mu. 2 ɛ-bɛ gwɔ 'mɛ 'mu, -bada -lue-
 e -nɪ'e 'bho. Gwɔl ɔ 'gbewɔn -lue un-u 'la'a 'Bhlabhɪ'a
 'Gbewɔn, 'bho 'ɛ 'troli, 'bho-o ɛ -nɪ'o. -Pepe -muu-u
 -nɪ'e 'bho 'ɛ wɔnli. 'Le 'Zuifu'a wlu 'mu, -bada 'mɛ'ɛ
 'nyɪ 'mo-o Betɔzataa. 3 l-bɪ -pepe 'mɪ 'zɔ, 'bho-o
 'lɔmu-e, topomu-e, -klɔkɔmu -lruu 'pɛ'ɛ ti, ['le un-u
 fuo 'ni wɔn, ɛ 'ke ti'tutɔ. 4 A -gblee, -Lagɔ gbo'a -dalb-
 hoyi-i yi-o'o 'le -nɔ gbɛ 'li, 'le ɔ-ɔ zuku ɔ 'ni 'mɛ ti.
 -Bho ɔ nu ɛ -kaa, 'gwizinyɔ -yɔ 'si'a 'le ti -antanyɪ, koo
 ɔ 'wɛ -nɪ, ɔ-ɔ 'pun-o'o.]

5 A 'ye li-ɔ, 'le u-bu 'gwizimu 'mnu'a 'klumu, nyɔ
 -lue-e -nɪ'e 'le. 'Le zuun'a -gwɔl -lue -zuun -bue, -zuun
 -mɛɛtan 'li, ɔ lɪ'a 'wɔn. 6 Zezii nu'a -kaa, ɔ 'ye-e ɔ-ɔ nyɔ
 'mɔ li, ɔ 'pɛ-ɛ ti. ɔ 'ye ɔ li a, ɔ yibo'o-o -ka ɔ -gwle'a 'b-

ho 'le k 'ye k tidede 'le k na: -ln 'b-ka ti, -ln 'ke 'pun'a?
 7 'Le k-ka nyc 'mna: 'An 'lotu'a 'yu, -bho 'ni zuka ti,
 nyc -yc 'ka 'unmu 'le 'e ka ti''sii, 'ln se k 'bhle. -Bho 'ln
 nu, 'ln 'ke 'le 'kpa, nyc -lru-ka 'zi-e 'unmu 'yi. 8 'Le Zezii
 na: -ka 'mu, 'luo -a'a 'kpitipele 'mu, -ln 'ke -na. 9 A
 -gblee, 'bho -gbaa -lue 'mu, k 'pun-o'o 'le k 'ye k 'kpi-
 tiplele 'mu'luo 'le k-ka na'o.

ε-βε ε 'mne -nu'a -kaa 'mu a, u-bu *Zuifu'a lifzka k nu
 'ε dt, 10 'wa -klugbi na nyc-k 'puun'a -bodl: -Gbu 'kka!
 -A'ba lifzka 'mo-o -zlan. ε-βε z-ka -nεε 'li, nyc se 'bhεε k
 'ke k 'kpitipele 'bhle, -ekedumaa, ε-ε 'mo-o lbhu'a
 nunua. 11 'Le k 'ye u -kaa 'yi'le: Nyc-k 'puun'a 'unmu,
 'ln kntu'o: 'Luo -a'a 'kpitipele 'mu, -ln 'ke -na. 12 'Le
 un 'ye k tidede: Nyc-k nu'a na: 'Luo -a'a 'kpitipele
 'mu, -ln 'ke -na, k 'nyln -mε'ε? 13 ε -nu'a -kaa 'mu a,
 Zezii gwε'ε -kaa k 'puunpuan 'yi a, k 'maa 'k-ka 'yrili
 'le nyu-u -nu'a 'bho'a 'klumu. 'ε dt, nyc-k 'puun 'ka, k
 se k 'nyln yibo.

14 -ka gbe zi'a a, 'le, un -ln 'kna, un 'ye 'le *-Lagok
 bububhlegbo 'gbuu, 'le Zezii 'ye k -kaa 'yi'le: -Gbu 'kka,
 -ln 'pun-ka! -ε 'wlu'a -laa -zlan a, 'bho k 'nyinynidl'a
 nunudl 'le 'nyinyniklagba -kaa -unmu 'kpi bhla! 15 k-
 ka nyc 'mna nu'a -kaa, k -ke Zezii suska k li, 'le k 'ye
 'mu-ka, k 'ye 'le *Zuifu'a -klugbi 'le -ye, 'le k na: Nyc-k
 'puun'a 'unmu, k 'nyln 'mo-o Zezii. 16 Un 'kna ε-βε
 wlu 'mne 'ka k, un 'b-ka ti, un 'ke k 'nyinynidl 'lrulinu,
 -ekedumaa, 'wa lifzka k 'puun'o k-ka nyc 'mna. 17 Zezii
 'ye'a -kaa 'wa kpli li a, 'le k na u -bodl: -Ka 'an -tita
 -Lagok nu'a 'yrilinmadi 'kumukmu a, 'ka-a 'ln 'ke nu
 -lrεε. 18 A -gblee, k wlu 'mne'ε dt, 'Zuifu'a -klugbi-ka
 ti tenyl, un 'ke k 'lbha, k 'ke 'mε. -Ekedumaa, ε -se 'wa
 lifzka 'kpi'a gba'a 'se, k ce 'mu 'nu -ko. k na -Lagok 'mo-
 o k 'yigletita; 'ε letu -ka k -ke -Lagok 'bhεε'ε 'mu.

-Lagok 'nyl-e k 'yu *Zezii wankue

19 U-bu *Zuifu 'mnu-u 'kpa-a *Zezii dt 'yi'a dt, k 'lu-
 o'o wlu 'mu -lrεε 'le k 'ye u -kaa 'yi'le: -Ziadl 'ln-ka za'a
 amu -bodl 'mu, 'ln k-ka -Lagok 'yu'a -de ti 'se ε, 'an nu
 ε. ε 'an -tita-a nu'a, 'ln 'ye'a li a, 'lnne 'ln-ka nu'o. ε'o
 ε 'an -tita-a nu'a a, 'lnne 'ln-ka nu'o -lrεε. 20 A -gblee, k
 -kma'a-a 'an dt, 'le k-ka k 'unmu k 'nunudl 'wee. L-yl
 'bhε'ε 'yi, -l -zi'a -yu 'mu, 'ln 'ka nu a, k-ka k 'ln-ka
 -lrεε 'le -l 'ye amu wanti-ma mu. 21 -Ka 'an -tita -Lagok
 za'a nyu glu 'le un-u nu'a ti -lrεε, 'le, -ka nyu-u 'mε'ε 'b-
 ho k 'yigbeyi, k-ka 'nyl 'u 'kagwletinεεε, -ka -lue 'm-
 na 'ka-a, nyc -yc 'ln 'ybha'a, 'ln-ka nu l k -bodl -lrεε. 22 'B-
 ho 'ε lemυ, ε -se 'an -tita 'ke nyc dt -kpuun 'nu -ko. 'ln k
 k 'yu k 'nyl'e wankue, 'le 'ln 'ke nyu dt -kpuun, 23 'le,
 -ka nyu 'wee-e 'du'a 'bho 'an -tita -Lagok, un 'ke -kaa
 'bho 'unmu 'du. Nyc -yc -see'a ti'ka, k 'ke 'bho 'unmu 'du
 a, 'an -tita -Lagok lbho'a 'unmu, 'ln k-ka -see ti'ka k 'ke
 'bho 'du -lrεε.

24 -Ziadl 'ln-ka za'a amu -bodl 'mu -lrεε, nyc'o nyc-k
 po'a 'an wlu -lokui, 'le, 'an -tita-a lbho'a 'unmu, -k de k
 'gwli a, tintεεεε-ε se'a 'tiinamu 'bhle, 'lnne k-ka 'ye'o.
 'Le *-lebhkka 'li, 'an -zige -see k -kpuun yi: k nyc k
 -see k 'mε 'bho -Lagok 'yigbeyi. k -nu'e-e ti. 25 -Ziadl
 'ln-ka za'a amu -bodl 'mu -lrεε, -ka -lue-e -nu'e nyln-

namu, 'le ε 'du-ε'ε wna see, 'le, nyu-u 'mε'ε 'bho
 -Lagok 'yigbeyi, un 'ke 'unmu k 'yu'a wlu 'bu'ka, 'le,
 -yu po 'ε -lokui, un 'ke 'kagwletinεεεε 'ye. 26 A 'ye li-k,
 'an -tita-a 'bhle'e tintε, 'le, 'unmu 'ma-a k 'yu a, k 'ye ε
 'unmu 'nyl; 'le, -ka k 'du'a nyu -lru'u'a tintε'ε -gboktu, 'ln
 'ke -kaa -nu -lrεε. 27 'Bho 'ε lemυ, k 'nyl-e 'unmu wankue
 -lrεε, 'ln 'ke nyu -zige -tu, -ekedumaa, 'unmu 'mo-o *-
 Lagok 'Bhozayi k 'puun'a nyu, 'le k-ka k 'bhuo
 *Nyunyok 'Yu. 28 Dt 'ln-ka za'a -laa amu -bodl 'mu a, 'ya
 wna k ma amu ti -le! A -gblee, -ka -lue-e 'ye-e -nyln
 -mu, 'le, nyu-u -nu'a 'le zoko 'li, un 'ke 'unmu -Lagok
 'yu'a wlu 'bu'ka. 29 -Bho un 'wen ε -kaa 'ka k, 'le un
 'ke glu -ka. Nyu -yu nu'a 'yrilinmadi, 'unmu 'ke 'kag-
 wletinεεεε 'ye, 'le, -yu nu'a 'nyinynidl, 'an -zige 'ke u
 kpuun.

**Nyc -yc *Zezii 'du'a, nyu -ke l-l-zl 'l 'mu, 'ya dt k-ka 't-
 muu'o *Zuifu'a -klugbi.**

30 A -gblee, 'ln se 'bhεε -bho 'ln -de ti 'se ε, 'le 'ln 'ke
 ε nu. -Ka 'an -tita -Lagok 'le'ε 'unmu 'yi 'un, 'ka-a 'ln-ka
 tu'o nyc -zige. 'An 'ka 'an 'bhuo'a 'gwlu dt; -Lagok lb-
 ho'a 'unmu, k -ka 'ln-ka k 'ti 'ln 'ke nu'a dt, 'an -zige
 'srεε'ε 'yi.

31 -Bho 'ln -za 'an 'bhuo'a 'kpidl 'mu, a -see l ε 'la yi.
 32 ε -nu'a -kaa 'mu, -Lagok -za'a-a 'an 'kpidl 'mu, 'le, dt k
 -za'a 'mu, 'ln yibo'o-o na -ziadl mo'o. 33 'Bho 'ε 'kpi, a
 'lbho-o nyu 'le *Zaan Batiist gbo, 'le k 'ye u -ziadl
 -bodl 'mu-za 'bho 'an 'kpi. 34 A 'ye li-k, nyc -yc 'unmu
 *Zezii 'du'a a, 'ln -see ti'ka nyunyok 'ke l 'mu-za. 'ln-ka
 't-
 muu 'nu amu-ε, a 'ke 'unmu 'gwlide 'le a 'ke 'pun 'bho
 -Lagok 'yigbeyi. 35 'Zaan -mna, -ka -bho nyc ce 'nape
 'yi, 'le k-ka 'ye nu'a 'ε z k 'yi ti wesaa, 'an 'kpidl k -za'a
 'mu, 'ka-a l -nu'o, 'le a 'ye l 'kna, 'le 'bubua 'ye amu
 'lbha, 'witoope'a 'se ti. 36 ε -nu'a -kaa 'mu a, nyc -yc 'ln
 'du'a, l-l 'ye l amu -ka mu, l 'bhε-ε 'yi tenyl, l 'ye 'Za-
 an'a nu -zi, -ekedumaa, 'an -tita -Lagok 'nyl-e 'unmu
 wankue 'ln 'ke k 'l'a -dadudu nu 'le 'ln 'ke l 'yi-nyln.
 Nyc -yc 'ln 'du'a, 'le -ka k lbho'a 'unmu, l-bl l 'mnu 'ln
 -nu'a nunamu, 'unmu k 'nyu -ziaka. 37 'Bho 'ε lemυ, k-
 ka 'an -tita 'mna k 'bhuo-o -za'a -ziadl 'mu 'bho 'an
 'kpi. A -see k wlu 'bu'ka kpe -lue. A -see k li'ye kpe
 -lue. 38 'Le a'ba de'e k wlu 'le a'ba -kpuun k ti, -ekedi-
 maa, 'unmu k lbho'a a, a -see 'unmu 'gwlide. 39 A-a
 popo-o 'gwlu na, dt -Lagok wlu'a 'mutizamυ 'cnu'a 'le k
 'bhuo 'li see, 'le l 'mu, -ka a 'ka 'kagwletinεε 'ye, 'le-e a
 'ke l yibo -nu: 'ε dt a-a ple l kli. A -gblee, l-bl dt 'mnu,
 'unmu za'a 'an 'kpidl 'mu. 40 ε -nu'a -kaa 'mu a, a -see
 ti'ka, a 'ke 'unmu gbo yi, 'le, tintεεεε-ε se'a 'tiinamu
 'bhle, a 'ke ε 'ye.

41 A -gblee, 'an 'ka ti nyunyok 'ke 'an 'nyln 'yi'bhεε.

42 ε 'ln 'ye'a amu 'mu li a, 'lnne 'mo-o, a se -Lagok
 dukmεε 'mu'bhle -ziaka. 43 'An -tita -Lagok wankue -ke
 'ln yi'e kna k 'mu 'mu 'le a -see ti'ka a 'ke 'unmu 'g-
 wlide, 'le, -bho ε 'du nyc -yc yi nu'a k 'bhuo'a 'nyln
 wlu, a-a kpuun o'gli. 44 A-bu -see'a ti'ka -Lagok -nu -lue
 'ln 'ke a'ba 'nyln 'yi'bhεε, a-bu -ke 'se-ε 'bhεε'ε
 'nyln 'yi, koo a 'ke -nyln 'le a 'ke 'unmu 'gwlide'a?

45 'Bho 'an -tita -Lagok 'yigbeyi, a'ba de 'gwli na, 'ln-

mɔ 'ke amu dɪ "yikpa -le! *Moyiizɪ a-a de'a 'gwli a, 'un-
nɔ -nɪ'e amu dɪ "yikpanamu. ⁴⁶ A 'ye li-ɔ, 'an "kpidɪ ɔ 'c-
nɪ'a dɪ, -bho a de ɔ 'kɪ "gwli a, a de 'ko'o 'unmu "gwli
-lɾɛɛ. ⁴⁷ l-bl ɪ ɔ 'cɪnɪ'a, -bho a -see ɪ "gwlide 'le, koo a
'ke 'an wlu ɛ 'la 'le a 'ke ɛ 'wɔɔɔɔɔɔ?

*Zezii 'nyl-e nyu'a -dadudu lilia
(Matiee 14:13-21; Maaki 6:30-44; Luuki 9:10-17)

6 l zi'a -kaa, 'le *Zezii -ke *ɔ -namu 'ye Galilee-bh-
lukpa "kpi le yi. Un nu'a -kaa, un -sɔɔɔɔ 'mu-ɛ, 'le,
Galilee'a -badaklagba, un-u 'la'a Tibeliadt'a -bada -lɾɛɛ,
un 'ye ɛ "kpi ɛɛ. ² A -gblee, ɔ-ɔ 'puun-o "gwizimu'a dɪ,
nyu'a -dadudu-u mu 'ɔ 'bɪ, un 'ke 'ɔ *wɔɔɔɔɔɔ 'da 'ye.
³ ɔ -ke 'ɔ -namu 'mnu ɛɛ'ɛ -kaa 'ni, un 'mu-o 'le -gɔɔɔ
-lue "kpi 'le ɔ 'ye ti-de ɔ 'ke u -Lagwlu -tɔ. ⁴ A 'ye li-ɔ, ɛ-
bɛ -nɔɔ -ke 'li ɔ-ɔ nu'a -kaa lɪ -nɪ, *Zuifu'a zun 'li'a gɔk-
lagba *Paaki, 'ɛ 'wɪ "kɔɔɔɔɔɔ gbo.

⁵ Un mu'a -kaa 'le -gɔɔɔ 'mne "kpi a, ɔ -ka 'le-e gbu,
nyunyu'a -dugbadɔnu -nɪ'e 'le ɔ gbo yinamu, 'le ɔ 'ye
Filiipu gbo "bhiti 'le ɔ 'ye ɔ -kaa tidede: Filiipu, nyun-
yu'a -gbogboyoko -nɪ'a yinamu 'le, doo a 'ke 'wa lilile
-za'a? ⁶ A -gblee, Zezii 'dɪn -ɔ ti, -bho ɔ de 'ɔ "gwli, ɔ 'ke
ɪ yibo, -ɛkedɪmaa, ɛ ɔ 'ka nu, Zezii -mɔɔ yibo nɛ-ɛ'o
see. ⁷ 'Le ɔ na: Nyu-u -die'a -kaa 'mu, *deniee'a -gwɪ
bue'a "flɛɛ, -bho -a 'gblee nu 'ya "ditoope "yriti, ɪ -see
'bho -tɛ yi!

⁸ 'Le, Simɔɔ *Piɛɪɪ 'lotu'a 'yu Andree, ɔ 'ma-a 'ɔ
-namu'a -lue, ɔ na Zezii -bodɪ: ⁹ Nyukpasudraa -lue-e
'bhle'e -laa "flɛɛ -muu -ke zmi 'sɔn. lbi se'a nyu -yuu
wɔɔɔɔɔɔ 'le! ¹⁰ 'Le ɔ 'ye -kaa 'ɔ -namu "yi'ɛ: A 'tmuu
nyu 'wee, un 'ke ti-de! A -gblee, 'bɪ 'mne "yi, -sukui-i
-nɪ'e 'bho. ɔ 'ɛ'ɛ -kaa, 'le un 'ye ti-de. Nyukpasi -nɪ'a 'le
'wa "klumu, un 'bhɛɛ'ɛ-ɛ "dui -bue "dui 'sɔn -gwɪ
-bue. ¹¹ Un -de'a ti a, ɔ 'luo'o-o ɪ-bl "flɛɛ 'mu, ɔ 'ye 'ya
dɪ -Lagɔ 'sɛɛ po, ɔ 'ye ɪ -jiɛ "yi ticɪɛ -nɪ, 'le ɔ 'ye ɪ 'ɔ
-namu "nyl, un 'ye ɪ u "yiti'gblee. -Ka -lue 'mɔɔ, 'ka-a ɔ
nu'o zmi 'sɔn 'mɔɔ -lɾɛɛ, 'le, -ka un 'kɔɔ ti, un 'ye -kaa
'ye. ¹² 'Wa 'wee gwɛ'ɛ lilia 'yi a, un lbho-o'o 'le ɔ na 'ɔ
-namu -bodɪ: "flɛɛ -ke zmi'a kɔɪ -sie'a ti, a 'tɪtɛ nɪ ti 'le
'ya ɛ -lue 'tɪn -kaa wɔn-nyni. ¹³ A 'ye li-ɔ, ɪ-bl "flɛɛ
-muu, un li'a, un 'tɪtɛ'ɛ 'ya kɔɪ ti a, ɪ "yi-e -ɔɔɔ -bue 'yɔ
'sɔn.

¹⁴ A -gblee, *wɔɔɔɔɔ Zezii nu'a, nyu-u -nɪ'a 'bho, un
'ye 'ɛ li a, un-u 'wa-a wɔnti 'le un-u nu'o, na: -Ziadɪ
mo'o, -Lagwlu'a 'mutizayi -ke dɪ 'cɪnɪ-ɛ'ɛ 'le -Lagɔɔ
"kɔɔɔ 'li see, -ɔ 'ka 'nɔɔ 'kmu 'mu yi, 'unɔɔ 'ka-a! ¹⁵ A 'ye
li-ɔ, Zezii nu'a -kaa, -ka un 'ka yi un 'ke ɔ kpun -glaka 'le
un 'ke ɔ 'wa 'bhɪkpa'a -yowli 'mu nu a, ɔ yibo nɪ-o'o,
'le, ɔ -nɪ -lue 'tɪn, ɔ 'ye nyu-u -nɪ'a 'bho'a "klumu 'wlu,
'le ɔ 'ye kpɔ ɛɛ 'le -gɔɔɔ 'mne'ɛ "kpi.

*Zezii -na'a-a 'bho "ni "yigbeyi
(Matiee 14:22-23; Maaki 6:45-52)

¹⁶ *Zezii'a -namu -mnuu a, -kutamnɪ -nɪ'a 'mutikpe-
namu, 'le un 'ye 'mu-sɔ, un 'ye 'bho -badaklagba 'm-
ne'ɛ wɔnɪ yi. ¹⁷ Un nu'a -kaa, un 'kpa-a 'wa gɔɪ 'li, un
'ke Kapenayiimu -bhoga le -yi -nɪ, 'le un 'ye 'bho 'kpa
-lɾɛɛ un 'ke "ni "kpi ɛɛ. Glu gwɛ-o'o 'le Zezii -see u "kpi

bhla ke. ¹⁸ Un -nɪ'a -kaa "ni "kpi ɛnamu, 'le -bibie-e
yi'o, 'le "ni'a "tarili 'ye 'mu-sɔ 'bho "ni "yigbeyi. ¹⁹ Un
'lu'a gɔɪ kɔɔkɔkɔkɔ, un nyini'a 'bho "ni'a -bhie 'mu
a, un nu'a -kaa, un 'ye-e *Zezii li 'bho "ni "yigbeyi. ɔ-
na-o'o 'le ɔ-ɔ yi 'u "yi. -Sɔnyɪ nu'a -kaa, -bhɔɔ! ɛ 'wlu -u
"kpi ti. A -gblee, -ka ɛ "du'a Zezii, un se ɪ yibo. ²⁰ 'Le ɔ
na: -Sɔnyɪ'a 'lbha amu -le! 'lnmɔ Zezii mo'o! ²¹ ɔ 'ɛ'ɛ
-kaa a, un 'kɔ-ɔ ti, un 'ke ɔ 'kɪ 'mu'luo 'le gɔɪ 'li, 'le,
-da un -nɪ'a munamu, ɛ 'ye 'bho'a 'kɪka kpun 'bho
-gbaa -lue 'mu.

**Lilile nyɔ-ɔ li'a, -ka ɛ-ɛ "nyl 'ɔ tinɪɛ, 'ka 'mɔɔ 'ka-a *Zezii
-nɪ'o**

²² ɔ zɪ'a a, nyu-u -sie'a 'le "nilemu, un popo'o-o 'g-
wluti na gɔɪ -lue 'tɪn-ɪ -nɪ 'ko'o 'bho, 'le, -da *Zezii'a
-namu-u 'kpa'a 'le a, ɔ -ke un se -na. ²³ A -gblee, 'fɔɔ
-ke 'yi -a'ba -Kɔyi *Zezii -po -nɪ'a -Lagɔ 'sɛɛ 'le un 'ye'a
'flɛɛ li a, gɔɪ -lɪɪ nu'a -kaa, Galilee-bhɪlukpa "kpi'a
-gwɪ -lue un-u 'la'a Tibeliadt, 'le -bhoga ɪ -sɔ -nɪ'e 'mu,
'le ɪ 'ye 'bho yi. ²⁴ U-bu nyu-u -sie'a 'le "ni 'mne'ɛ lemu,
un yibo'o-o -ka Zezii se'a 'bho 'wa "troli -nɪ, 'le, -ka 'ɔ
-namu mu'a -lɾɛɛ, un 'ye ɪ 'gwɪtipopo. 'ɛ "lɪɪ 'yi un
'luo'o ɪ-bl gɔɪ 'mɔɔ 'mu, 'le un 'ye ɔ tibɔnamu mu 'le
Kapenayiimu!

²⁵ Un nu'a -kaa, un 'ye -ɔ'ɔ, 'le un 'ye ɔ tidede: -A'ba
-Tɔyi, -bhlaaka -mɔɔɔ yi'e 'le kɔɔ? ²⁶ 'Le ɔ na: -Ziadɪ 'un-ɪ
za'a amu -bodɪ 'mu, 'un "nyl-e amu lilia 'le a 'ye lbho.
'ɛ dɪ a-a 'kɔɔ 'unmu ti. *Wɔɔɔɔɔ 'un nu'a, a 'ye'a li, ɛ -se
'ya 'ɔ a 'kɔɔ 'muti'a kamu -ko. ²⁷ A -gblee, lililezɛɛ-ɛ
gwle'a 'mu, -ɛ 'ka amu lbhu 'mu nu, 'le, tinɪɛzɛɛ-ɛ se'a
'tiinamu 'bhle, a 'ke ɛ 'ye, a zi 'ɛ dɪ! -Ye 'ka wɔn-nyni,
a'ba dɪ'a -nɪ nɛ "kpi -le! ɛ-bɛ lililezɛɛ 'mne, 'unne 'unmɔ
*Nyunyu'ɔ "Yu-u 'ye amu "nyl mu, -ɛkedɪmaa, 'an -tɪta
-Lagɔ-ɔ "nyl-e 'unmu 'ɔ wɔɔɔɔ, 'le, -ka, ɔ -za'a 'an
"kpidɪ 'mu, ɔ 'ye 'na nyu -tɔ.

²⁸ 'Le un na ɔ -bodɪ: Leeɛ 'ke -Lagɔ 'ɔ 'gwɪɪdɪ "du, -a
'ke nu, 'le -a 'ke "kɔɔɔɔɔ 'ye'a? ²⁹ 'Le ɔ na: 'lnmɔ ɔ
lbho'a 'kɔɔ 'kmu 'mu, 'an "gwɪɪɛɛ, 'unne 'mo-o 'ɔ 'g-
wɪɪdɪ. ³⁰ 'Le un na: Wɔɔɔɔɔ -ye -un 'ka nu, -bho -a 'ye'a
li, 'le -a 'ka -unmu "gwɪɪɛ a, nu ɛ! Leeɛ -un 'bhɛ'ɛ-o -un
'ke nu'a? ³¹ -Gblee, wlu-u 'cɪnɪ-ɛ'ɛ 'le -Lagɔ 'ɔ "kɔɔ 'li, -ɛ
nu'a na: Lilile 'wɪu'a yaku "yi, -Lagɔ -zi -nɪ'e-e 'ɔ wlu'a
'mutizayi *Moyiizɪ 'mu, 'le ɔ 'ye ɛ u "nyl 'le un 'ye ɛ li.
ɛ-bɛ lilile 'wɪu'a yaku "yi un-u 'la'a manɪ, -ka ɔ "o ɔ -a'
ba "na "we-e li 'ɛ 'le "musa "kpi, ɛ-bɛ wlu 'mne, 'unne
popo 'nɪ -amu 'gwɪɪɛ. 'ɛ dɪ ɛ ɔ nu'a a, -a'a 'mate nɛ
-le, 'le -un 'ke -kaa nu -lɾɛɛ!

³² 'Le ɔ na: -Ziadɪ 'un-ɪ za'a amu -bodɪ 'mu, ɛ-bɛ lilile
'mne, ɛ -se Moyiizɪ "nyl ɛ u 'nɪ -ko -ziaka; 'an -tɪta -Lagɔ
mo'o. 'Traamu 'tɔ, lililezɛɛ ɔ-ɔ "nyl'e amu. ³³ A 'ye li-ɔ,
nyɔ-ɔ -sɔ 'le yaku 'li, -ɔ yi'a 'kɔɔ 'kmu 'mu, ɔ 'ke nyɔ
"kɔɔɔɔɔɔɔɔ "nyl, 'unɔɔ 'mo-o lililezɛɛ. ³⁴ 'Le un
na ɔ -bodɪ: -A'ba 'lotu'a 'yu, "nyl -amu ɛ-bɛ lilile 'mne
"kɔɔɔɔɔ.

³⁵ 'Le ɔ na: Lilile nyɔ-ɔ li'a, -ka ɛ-ɛ "nyl 'ɔ tinɪɛ, 'ka 'mɔɔ
'ka-a 'un -nɪ'o, 'le 'un-ɪ "nyl'e nyu "kɔɔɔɔɔɔɔɔɔ. Nyɔ
-yɔ yi'a 'unmu -bodɪ, ɔ de'a 'unmu "gwɪ, 'ɔ nyɔɔ'u'a 'g-
wɪu-u 'gwɛ-ɛ 'bho ti "kɔɔɔɔɔ. ³⁶ 'ln -zɪ 'ɪ-ɪ amu

-bodl 'mu see: 'ln na: A 'ye-e 'unmu li, 'un 'ye wɔnkult'a -dadudu nu. E -nɔ'a -kaa 'mu a, a -see 'unmu "gwɔlide. ³⁷ A -gblee, nyu 'an -tɪta -Lagɔ -za'a 'bho, k "nyɪ'a 'unmu, 'unnu 'ke 'an nyu 'du. 'Le, -bho un yi 'unmu -bodl, 'un -see 'wa -lue 'tɪn'a 'bhuo -vu yi. ³⁸ A 'ye li-k, -Lagɔ lbho'a 'unmu kɔn 'kmu 'mu, 'un 'ke 'k 'gwɔludɪ nu'a dɪ 'un -kɔn yaku 'li, 'le 'un 'ye yi. E -se 'an nɛ'ɛ dɪ -ko. ³⁹ ɔ-bɔ lbho'a 'unmu, k 'gwɔludɪ 'mnɛ, 'unne 'mo-o, u-bu nyu k "nyɪ'a 'unmu, 'an "tayi nu "yiti 'wa 'mɛ tɔ 'bho 'k 'yigbeyi -le! Un -nɪ ti, 'le, -bho *lebhwɔzɪglɛ'a -kɔn yi, 'un 'ke u glu -za 'le un 'ke ti-nɪ "kɔmukɔmu. ⁴⁰ Kɪn, 'an -tɪta -Lagɔ kɔn 'gwɔludɪ mo'o; nyc "o nyc, -k kɔn 'a 'unmu -gli, -k de'a 'unmu "gwɔli a, k nyɔtu-u 'ye-e "kɔgwɔlɛtɪnɛ, 'le, -bho ɛ-bɛ -zɪglɛ 'mnɛ'ɛ -kɔn nyɪnɪ, 'un -ɪ 'ye k glu -za mu 'le k 'ke ti-nɪ "kɔgwɔlɛka.

⁴¹ A -gblee, Zezii -nɔ'a -wɔlanamu, k 'nu-o: -Ka -Lagɔ -za'a 'le yaku "yi lililɛ 'le k 'ye 'ɛ kɔn 'zɔ po, -ka -lue 'm-kɔ 'ka-a, k lbho'o 'unmu kɔn 'kmu 'mu 'le 'un 'ye yaku 'li 'wɔ, 'ɛ "lru "yi u-bu *Zuɪfu'a tɔlɔ -u "wɔwan'o. ⁴² 'Le un -u nɔ'o: 'lɔnɔnɔ kɔn, -k -se -kaa *Zɪzɛɛfu'a "yu Zezii? -A yibo'o-o k 'lɔtu -ke 'k -tɪta. Koo kɔn nu'o, k -sɔn kɔn yaku 'li'a? ⁴³ 'Le k na: A 'bho "wɔwandɪ a'ba "sɛ'ɛ "klumu! ⁴⁴ A -gblee, nyc "o nyc kɔn yi'a 'unmu -bodl, k 'ke 'unmu "gwɔlide, 'an -tɪta -Lagɔ lbho'a 'unmu, 'unnu po 'k 'ɛ 'tu "gwɔli, 'le, 'bho *lebhwɔzɪglɛ'a -kɔn "yi, 'un 'ke 'k 'ku glu -za, 'le 'un 'ke k 'mɛnyɔnɔ 'mu -za, k 'ke ti-nɪ "kɔgwɔlɛka. ⁴⁵ A 'ye li-k, -Lagɔwɔlu'a 'mutizamu'a -lue, wɔ k 'nɔnɔ 'le -Lagɔ kɔn 'li see, -ka ɛ 'lɛ'ɛ, 'kla-a 'ka-a: -Lagɔ-k 'ye-e k nyu 'wee 'k wɔlu -tɔ -mu. E -nɔ'a -kaa 'mu a, nyc -yɔ po'a 'an -tɪta -Lagɔ kɔn wɔlu -lokui, 'le -k "tayi'a 'k "bhuo "yiti, k 'ke k -tɔ, 'an gboyɛ'ɛ 'tu, 'unnu 'bhle 'ɛ "gwɔli, 'le kɔn yi'e 'unmu -bodl, k 'ke 'unmu "gwɔlide. ⁴⁶ ('ln -see na, a'ba nyc 'ye-e 'an -tɪta -Lagɔ, nu. 'ln -nɪ -lue 'tɪn, 'unnu 'wɔlu'a 'le k gbo, -bho ɛ -se 'an 'sɛ, 'unnu 'ye 'k!)

⁴⁷ -Ziadi 'un -ɪ za'a amu -bodl 'mu, nyc -yɔ de'a 'unmu "gwɔli, tɪnɛzɛɛɛ-ɛ se'a "tiinamu 'bhle, kɔn 'ye -ɛ'o. ⁴⁸ A -gblee, lililɛ nyc-kɔn li'a, -ka ɛ-ɛ "nyɪ'a nyc tɪnɛ, -ka -lue 'mnɔ, 'ka-a 'unmu Zezii -nɔ'o, 'le 'un -ɪ "nyɪ'e nyu "kɔgwɔlɛtɪnɛzɛɛɛ. ⁴⁹ 'Le "musa "kpi, a'ba "na "we-e li'a manɪ, 'wa -lue 'tɪn se 'traamu ti-nɪ. ⁵⁰ -Ka ɛ-bɛ lililɛ 'mnɛ 'wɔlu'a 'le yaku "yi 'le ɛ 'ye'a kɔn 'zɔ yi, 'unnu -nɔ'a -kaa a, nyc-kɔn de'a 'unmu "gwɔli a, k nyɔtu -see tɔ 'mɛ 'bho -Lagɔ kɔn "yigbeyi. ɔ -nɔ'e-e ti "kɔmukɔmu. ⁵¹ 'ln -ɪ 't-mu sɔ'o amu-ɛ, -ka lililɛ, -ɛ kɔn yaku "yi, -bho nyc li ɛ, le ɛ-ɛ "nyɪ 'k tɪnɛ, 'ka 'mnɔ 'ka-a 'un -nɔ'o. -Bho nyc de 'unmu "gwɔli, kɔn 'ye-e "kɔgwɔlɛtɪnɛ. A -gblee, ɛ 'un 'ka nu 'le nyunyɪ "we 'ka "kɔgwɔlɛtɪnɛzɛɛɛ 'mnɛ 'ye a, 'unne 'mo-o, 'an "bhuo, 'an "bhuo'a ku, 'un 'ke ɛ nyu -lruu "nyɪ.

⁵² ɔ 'lɛ'ɛ -kaa, u-bu 'Zuɪfu'a tɔlɔ 'mnɪ 'kpa-a 'bho, 'le 'wa "sɛ'ɛ "klumu, un -u wɔlu'o "yikmaka 'le un -u nɔ'o: Kbhoo nyc kɔn 'ke -amua ɔFa 6 52 -Bho Zezii nu k 'ke 'k "bhuo'a ku nyu "nyɪ, k -see lililɛ'ɛ dɪ 'mu-za. 'E 'zɔ 'mo-o, k 'ke 'k "bhuo "yiti "tayi nyu 'ke k 'lbha k 'ke 'mɛ.

⁵³ 'Le k na: -Ziadi 'un -ɪ za'a amu -bodl 'mu, 'unnu *Nyunyɪ kɔn "Yu'a ku, -bho a -see ɛ li, -bho a -see 'an nymk 'na a, a -see "kɔgwɔlɛtɪnɛzɛɛɛ 'ye yi. b ɔFb 6 53

-Bho Zezii nu, -bho un -see k ku li 'le un 'ke 'k nymk 'na a, k wɔlu 'mnɛ'ɛ 'zɔ 'mo-o, -bho un -see k "gwɔlide, 'le un 'ke k "srii a, un -see "kɔgwɔlɛtɪnɛ 'ye. -A'ba "nyinyɪnidɪ'a dɪ Zezii-i 'ye 'mɛ mu, 'le 'ɛ lɛtu 'ke -nu-ɛ. ⁵⁴ A -gblee, nyc -yɔ nu'a -kaa, k nyɔtu-u 'ye-e "kɔgwɔlɛtɪnɛzɛɛɛ, 'le, 'bho *lebhwɔzɪglɛ'a -kɔn "yi, 'un 'ke 'k "ku glu -za, 'le 'un 'ke k 'mɛnyɔnɔ 'mu -za, k 'ke ti-nɪ "kɔgwɔlɛka. ⁵⁵ A 'ye li-k, 'an ku-u 'mo-o lililɛzɛɛɛ 'le 'an nymk "du'o 'nanalɛzɛɛɛ. ⁵⁶ Nyc -yɔ li'a 'an ku, -k 'na'a 'an nymk, 'un -ke kɔn "sisri-e "yi "kɔmukɔmu. ⁵⁷ A -gblee, 'an -tɪta -Lagɔ lbho'a 'unmu, k 'bhle-e tɪnɛ. 'unnu "nyɪ 'ɛ 'unmu. 'E kamu 'un -nɔ'e ti. -Ka -lue 'mnɔ, nyc -yɔ li'a 'an ku, -k 'na'a 'an nymk, 'un -ɪ "nyɪ -k tɪnɛ -lɛɛ. Tɪnɛzɛɛɛ 'un -ɪ "nyɪ 'o. ⁵⁸ Lililɛ -yɛ -kɔn yaku "yi, a'ba "na "we li'a 'le 'wa nyc -lue 'tɪn se'a 'traamu ti-nɪ, 'unnu kɔn yaku 'li, 'mnɔ se -kaa -nɪ. Nyc -yɔ de'a 'unmu "gwɔli, "kɔgwɔlɛtɪnɛ k nyɔtu-u 'ye'o.

⁵⁹ A -gblee, 'le -Lagɔwɔlu'a 'licaanbudu -nɔ'a Kapɛ-nayɪimu, 'le-e Zezii-i kɔn nyu -ɪ bɪ wɔlu -nu. Wɔlu k -za'a 'le 'mu, 'unnu 'ka-a!

Nyc kɔn 'kɔgwɔlɛtɪnɛ *Zezii'a wɔlu, kɔn 'ye-e

⁶⁰ Nyu -ke *Zezii-i na'a a, un 'kɔn 'k wɔlu 'mnɪ 'kɔn 'kɔn, 'wa -dadudu na: ɔ -tɔlɔ 'mnɪ, ɪ -kmu'o-o "yi tenyɪ. Nyc se 'bhɛɛ k 'ke ɪ kɔn. ⁶¹ A -gblee, -ka 'k -namu-u "wɔwan'a 'ɛ "lru "yi, nyc -see ɪ k 'tmu 'le k 'ye ɪ yibo. 'Le 'ɛ kamu, k na: Dɪ 'un -za'a amu -bodl 'mu, ɪ 'kɔn-o amu li'a? ⁶² 'lnnu kɔn *Nyunyɪ kɔn "Yu, -bho 'un 'mɛ, 'le 'un 'ke glu -kɔ, 'un 'ke ti-nɪ -lɛɛ, 'le a 'ke 'unmu 'ye 'bho 'an -tɪta -Lagɔ kɔn 'tɔli, -da 'un -nɔ'a -benyɪ, 'un 'ke 'bho le mu, koo a 'ke tɔ 'ɛ dɪ 'lɛ'ɛ? ⁶³ A 'ye li-k, nyc 'bhle-e nyunyɔnaagu 'mu'a dɪ, k se 'bhɛɛ k 'ke 'an -tɔlɔ 'mnɪ 'muti'kɔn. * -Lagɔ kɔn Lisaazuzu, 'unnu kɔn 'nɪ nyu 'le kɔn "nyɪ 'u "kɔgwɔlɛtɪnɛ. Wɔlu 'un -za'a amu -bodl 'mu a, ɪ 'bhle-e kɔn. 'Le 'ya 'mu, a 'ke ɛ-bɛ tɪnɛ 'mnɛ 'ye -nɪ. ⁶⁴ E -nɔ'a -kaa 'mu a, a'ba tɔlɔ -see 'unmu "gwɔlide. A -gblee, kɔn -ke 'li Zezii "du -nɔ'a 'k lbhu wɔn, nyu-u -see'a kɔn un 'ke k "gwɔlide -ke nyc-kɔn 'ye 'k 'k tɔ'a nyu -jeyi "nyɪ mu, k yibo nu-o'o see. ⁶⁵ 'Le k 'ye 'bho wɔlu -lɛɛ "du 'le k na: Lɛ-ɛ 'bhle'a 'nynɪ, -ɛ -ke dɪ 'un nu'a: Nyc "o nyc-kɔn yi'a 'unmu gbo, k 'ke 'unmu "gwɔlide, -bho ɛ -se 'an -tɪta -Lagɔ po k 'ɛ 'tu "gwɔli, 'ɛ lɛtu se 'bhɛɛ ɛ 'ke -nu-ɛ, 'unne 'ka-a.

⁶⁶ Dɪ kɔn za'a -laa 'mu'a "lru "yi, nyu'a -dadudu-u -ke kɔn na 'ka a, un 'wɔlu -k "yrili. ⁶⁷ *ɪ -namu -bue 'yɔ 'kɔn -nɔ'a 'bho, 'le k na u -bodl: A-bee -mnɪ 'le, a -see ti'kɔn a 'ke mu -lɛɛ'ɛ? ⁶⁸ 'Le Simkɔn *Piɛlɪ na: -A'ba -Kɔyi, wɔlu-u "nyɪ'a nyc "kɔgwɔlɛtɪnɛzɛɛɛ, 'unne -un 'bhle'e kɔn 'mu, kɔn -ke gbo -abu 'ke tɔ mu'a? ⁶⁹ 'Traamu tɔ k, -a 'de-e "gwɔli 'le -a yibo'o -ka -un "du'a -Lagɔ kɔn "yu k -za'a 'bho k lbho'a kɔn 'kmu 'mu. ⁷⁰ 'Le k na k -bodl: A -nɪ -bue 'yɔ 'kɔn, 'unnu -za'a 'bho amu 'un -ke a 'ke -na, 'kla -ko? E -nɔ'a -kaa 'mu a, "nyinyɪnidɪ'a tiyayi-i zi 'nɔ-e a'ba nyc -lue 'mu 'k 'ke 'k lbhu nu. ⁷¹ A -gblee, Simkɔn Isikaliyoo'a "yu Zidaa, -k 'ma-a 'k -namu'a -bue 'yɔ 'kɔn 'm-nu'a -lue, 'le -k 'ye 'k 'k tɔ'a nyu -jeyi "nyɪ mu, 'k dɪ kɔn za'a -laa 'mu.

*Zezii'a 'lotu'a 'nynuu -see כ "gwlide

7 l zi'a -kaa, 'le *Zezii 'ye 'mu-כ, 'le כ-כ ple'e Galileebhlukpa'a gwle 'yiti. *Zuifu'a -klgbl-ל כב-כ ti, un 'ke כ 'lbha כ 'ke 'mε'ε dı, כ -see 'kı 'ybha כ 'ke Zideebhlukpa 'kpi mu.

²A -gblee, *Zuifu'a zun 'li'a gōklagba, -bho un -kaaa 'du 'le un-ו 'mu'a -pepe 'z כ, 'ε 'wl "ככככ gbo, ³'le כ 'lotu'a 'nynuu 'ye כ -kaa 'yi'le: Zezii, Zideebhlukpa 'kpi, 'nכ nyu-ו 'ye'a gō 'du mu, -כ -laa 'mu -ל 'ke 'le mu, 'le, *wōnkul -a nu'a a, *a-a -namu "we 'ke l li'ye! ⁴Nyכ-כ 'ti כ 'bonyunyu 'ke כ yibo a, 'ε כ 'nyctū-ו nu'a, כ "zize nε. l-bl wōnkul -nu, -a nu -l'a dı a, -כ -a'a "bhūo nyu "yi 'le un 'ke 'ya da 'ye. ⁵A 'ye li-כ, Zezii'a 'lotu'a 'nynuu'a "bhi -see כ "gwlide. ⁶'Le כ na: 'Wl -Lagכ -cε'ε 'unmu, l -see -bhla nyini ke! 'Bho a'ba damu, z -ye a 'ybha'a, a 'bhε'ε o a 'ke ε ti -mu -nu. ⁷Nyu-ו se'a -Lagכ yibo, un se 'bhεε un 'ke amu 'mu'nyε. ε -nı'a -kaa 'mu a, 'nyinynidı un-ו nu'a, 'l-ל zı 'l 'mu-ε gbaa'a dı, un 'nyε'ε 'unmu 'mu. ⁸A-bu -yū, a mu, a 'ke gō 'mne "du! 'ln se ε 'mu yinamu -nı 'traamu, -ekedı-maa, 'wl -Lagכ -cε'ε 'unmu, l -see -bhla nyini ke. ⁹כ 'lu 'u -kaa 'yi a, 'le כ 'ye Galileebhlukpa 'kpi -sie.

¹⁰כ 'lotu'a 'nynuu 'mnu nu'a -kaa, un -כ-כ 'mu-ε, 'le un 'ye gōklagba 'mne "dunamu mu. כככ nu'a -kaa -lreε, כ 'mu-o 'le. כ nyini'a 'le a, כ -see כ "bhūo nyu "yi-כ. ¹¹A -gblee, ε-be gōklagba 'mne'ε -ככ "yi, *Zuifu'a -klgbl-ל כב-כ ti, 'le un-ו nu'o: Doo כ -nı'a? ¹²Nyu'a -dadudu-ו -nı'a 'bho, כ dı un-ו za'a 'mu 'le un-ו ya'a wlu 'z, 'le 'wa tōl-ו nu'o: Nyכ un-ו 'si'a -laa 'nyı, כ 'srε'ε-ε 'yi, 'le -lruu-ו nu'o: -Gba, nyu'a 'ygrabha'a 'mulbhayı mo'o! ¹³ε -nı'a -kaa 'mu a, u-bu nyu 'mnu-ו 'ple-e 'Zuifu'a -klgbl'a -fanu'a dı, 'wa -lue 'tın -see "y-i'lbha 'le כ 'ke כ 'kpidı 'mu-za.

*Zezii -ma'a-a *Zuifu'a -klgbl wōnti

¹⁴A -gblee, nyu-ו mu'a gō 'mne "dunamu, un 'bhε'ε-ε 'ε 'wl 'mu, 'le Zezii 'ye 'mu-כ, כ 'ye *Lagכ-כ bōbōbhlegbo mu, כ 'ye 'bho 'kpa 'le כ-כ 'ti כ nyu -Lagכwlu. ¹⁵U-bu *Zuifu'a -klgbl 'mnu 'ye'a כ 'bōbōbhlegbo li a, wōn 'mu -ו ti, 'le un-ו nu'o: כ-כ nyכ -כ-כ-כ -see'a -Lagכwlu'a -fukuu pa 'le, kbhoo כ -nyina'o, 'le, -yl 'cnu-ε'ε 'le -Lagכ-כ "bōgı 'li, כ 'ye l -kaa yibo tenyı'a! ¹⁶'Le כ na u -bodı: Lı 'l-ל כ 'ti כ nyu a, l -see 'unmu 'mu 'wlu; 'an -tita -Lagכ lbho'a 'unmu, 'unno l-ל 'wlu'o 'mu. ¹⁷Nyכ-כ 'ti כ 'ke -Lagכ-כ 'gwıudı nu, -bho 'an -כ-כ 'wlu-כ -Lagכ 'mu, 'le "bhalrεεke -bho 'un -ka 'an "bhūo'a wōnkue 'mu-ו wlu nı, כ-כ 'ye -l yibo -mu. ¹⁸Nyכ-כ wlu'a 'le כ "bhūo'a wōnkue 'mu, כ "bhūo'a 'nyı'a "yibhεεε כ-כ 'ti. ε -nı'a -kaa 'mu a, -Lagכ lbho'a 'unmu, 'unno 'nı'כ ti כ 'nyı 'ke "yi'bhε. -Ziadı 'un-ל za'a 'mu, 'le, lε-ε 'ka "yriınyini, ε se 'un 'mu -nı. ¹⁹-Lagכ -zi -nı'e-e *Moyiızi 'mu, 'le כ 'ye -a'ba "na "we *ı gba po, 'kla -ko? ε -nı'a -kaa 'mu a, a'ba nyכ -lue 'tın'a -kpun nı "yi. Leedı l-bl gba 'mnu'a 'mucε'ε dı, a-a 'כ-כ ti, a 'ke 'unmu 'lbha 'un 'ke 'mε'ε? ²⁰Nyu-ו -nı'a 'bho, 'le 'wa tōl na: "Nyinynidı'a -zuzu -l 'bhle'e 'mu. Nyכ -lue komu -see ti'כ כ 'ke -l-

un 'lbha! ²¹'Le כ na: -Ziadı -ko! 'Bho *a'ba lifככככ -lue 'li, *wōnkulε 'un nu'a a, ε -ma'a-a amu wōnti. 'ε dı a'ba tōl כ 'ti un 'ke 'unmu 'lbha. ²²A popo 'gwıudı -toope! "Yreetnyukpası'a *klεmukpεε'ε gba, Moyiızi po 'ε -a'ba "na "we. ('Le ε -se Moyiızi -ko -lreε, -a'ba "na "we'a lε mo'o see.) ε -nı'a -kaa 'mu a, -bho ε "du -a'ba lifככככ כ, 'le a-a kpu 'u -bhla klε 'mu. ²³ε-be gba 'mne, a -kεε ε 'mucε'ε dı, 'bho -a'ba lifככככ כ, -bho a -ka nyu klε-ε 'mu kpa 'le, leedı, 'unno 'puun'a nyunyōbhūo ε-be כ 'mne 'li, 'le a-a po'o 'unmu 'cε kwa'a? ²⁴A 'ye li-כ, -ka a-a 'ye'a lε li, a'ba -za -kaa 'ε "kpidı 'mu -le! -Bho a 'ke l mu-za, a 'cru l 'muti tenyı, 'le a 'ke 'ε -ziadı 'ye.

*-Lagכ 'Bhozayı -כ 'puun'a nyu, 'unno *Zezii 'du'a?

²⁵Zelizalεεmukכmu'a tōl 'ye כ li a, 'le un-ו nu'o: Nyכ un-ו 'כ-כ ti, un 'ke 'lbha, 'unno -see -laa -nı? ²⁶A -gblee, 'bho nyu 'wee'a "yigbeyı כ-כ za nı'e -Lagכwlu 'mu 'le 'wa 'nı'כ ka "yi! *Lagכ-כ 'Bhozayı -כ 'puun'a nyu, 'unno -a'ba -klgbl -mnu 'nı'כ-e! ²⁷כ-כ *nyu'a 'puunıyı, -bho כ yi, -da כ -כ -nı'a 'mu, nyכ -lue komu -see 'bho yibo yi. Nyכ -כ-כ, -a yibo'o-o כ 'mucε'ε mu!

²⁸A 'ye li-כ, Zezii -nı -kaa nyu -כ-namu 'le *Lagכ-כ bōbōbhlegbo 'le כ 'ye "כ 'le כ 'wōnkul wlu 'mu כ na: Nyכ -כ 'un "du'a, 'le, -da 'un -כ-כ 'mu, a yibo 'bho 'nı -ziaka? ε -se 'an "bhūo'a 'nyı 'mu 'un -yi -nı -ko. -Lagכ lbho'a 'unmu a, כ cε sın. כ -כ-כ-כ "yi'le 'le nyכ 'ke כ "gwlide. A-bee -mnu, a se כ yibo. ²⁹'lno כ yibo כ 'o, -ekedımaa, 'unno lbho'o 'unmu 'le 'un 'ye כ gbo 'mu-כ, 'un 'ye 'nı'כ 'kmu 'mu yi. ³⁰A -gblee, כ wlu 'mnu'a dı, u-bu nyu 'mnu nu'a -kaa, un-ו 'כ-כ 'ti un 'ke כ kpun. 'Wl -Lagכ -cε 'nı, ε -see nyini ke'a dı, 'wa nyכ -lue komu -see כ li'ı. ³¹ε -nı'a -kaa 'mu a, u-bu nyu-ו -nı'a 'bho, 'wa -dadudu 'de -כ "gwli, 'le un-ו nu'o: *Lagכ-כ 'Bhozayı, -כ 'puun'a nyu, -כ 'ye'a -yi mu, *wōnkul nyכ -כ-כ nu'a 'le, כ 'bhεε כ nı 'ke l 'mu-zi 'nı?

*Falizıεn -ke *Lagכ-כ 'sragazamuklgbl 'lbho-o 'wa "s-roja, un 'ke *Zezii kpun

³²A -gblee, 'le nyu 'mnu'a "klumu, *Zezii'a "kpidı 'wa tōl-ו ya'a wlu 'z, un-ו za'a 'mu, *Falizıεntōl nu'a -kaa, un 'wın -l 'כ. 'ε kamu, un -ke *Lagכ-כ 'sragazamuklgbl -po'o wlu -dalue, 'le un 'ye 'le כ gbo 'wa "sroja lbho, un 'ke כ kpun, 'le un 'ye mu.

³³Un nyini'a a, 'le Zezii na: 'Le 'wl -gbl -nı 'li, 'un 'ke -bhla -laa a'ba "klumu -nı mo'o. -Bho l zi'a a, -כ lbho'a 'unmu, 'le 'un 'ke כ gbo le mu! ³⁴-Bho 'un mu 'le a, -da 'un -nı'a, a -see 'bho -yi yi'a dı, a-a 'ye 'unmu ti'כ mu, 'le a -see 'unmu 'ye yi. ³⁵U-bu *Zuifu'a -klgbl 'wōn'כ 'wlu 'mnu 'כ, un-ו dede-e -dede ti: Doo כ 'ke mu, 'le, -bho a 'כ-כ ti, -a -see כ 'ye yi'a? Nyu-ו -see'a -a-bu 'Zuifu, -a'ba 'lotu'a 'nynuu -lruu, -ו buba'a 'wa 'bhılkpı "kpi ti, כ 'ke u 'bı mu, 'le, u-bu nyu-ו se'a -Lagכ yibo, כ 'ke u -Lagכwlu -כ 'maae? ³⁶-Da 'un mu'a a, a -see 'bho -yi yi'a dı, a-a 'ye 'unmu ti'כ mu, 'le a -see 'unmu 'ye yi, כ wlu -nεε 'le, koo 'ε 'z 'le'ε?

*Zezii na nyc-ɔ yi ɔ -bodɪ, ɔ 'ke ɔ 'gwɫide, ɔ 'gwɫu-u 'wɔn-o'o

³⁷ l zi'a -kaa a, ɔ -ke ti un 'ka 'wa ɔ 'mne 'yigwe, 'le ε 'ye nyini. ε-be ɔ 'mne, 'unne 'bhle'e 'nyin tenyi. A -gblee, 'le *Zezii 'ye 'mu-ɔ, 'le 'bho nyu-u -nɪ'a 'bho'a 'yigbeyi ɔ 'ye 'bho 'kpa ɔ-ɔ po'o weze, 'le ɔ-ɔ nu'o: -Ka, -bho 'nitɪ -kaaa nyc-ɔ 'lbha, 'le ɔ-ɔ 'na a, -ka -lue 'mno, nyc-ɔ 'bhle'a 'an 'tu 'gwɫi, 'ka-a ɔ 'ke 'unmu gbo yi. ɔ nyɔtu yi ɔ 'ke 'unmu 'gwɫide 'le ɔ 'gwɫu 'ke 'wɔn tenyi. ³⁸ 'Bho 'ε 'kpi 'le ɔ na: Wɫu-u 'cni-ε'ε 'le -Lagɔ 'kɔ 'kɔ 'li, -ka ε 'lε'ε, 'kla-a 'ka-a: -Ka, -bho 'ni 'yi, 'le ε-ε ziza'a 'le 'patɪpatɪ 'muti, -ka -lue 'mno 'ka-a, nyc-ɔ de'a 'unmu 'gwɫi, tinɪzεgε-ε se'a 'tiinamu 'bhle, 'unne ɔ-ɔ 'ye'o. 'Le ɔ-ɔ 'sana 'mu -lɾεε, 'le-e ɔ -bonyunyu-u 'ye ε-be -Lagɔ 'kɔ 'nitiwunnεε 'ye -nɪ mu -gɔlokoo! ³⁹ A 'ye li-ɔ, nyu-u de ɔ 'gwɫi, *-Lagɔ 'kɔ Lisaazuzu un-u 'ye'a 'ye mu, 'unno ɔ-ɔ 'si'e 'nyin. ε-be ɔ-ɔ 'mne ti, ɔ -tɪta -Lagɔ 'kɔ 'tɾoli, -da ɔ 'nyin 'bhe -nɪ'a 'yi, ɔ -see -bhla 'mε ke 'le ɔ 'ke glu -ɔ, ɔ 'ke 'bho tinɪnamu le yi'a dɪ, ɔ -see u ɔ-ɔ -zuzu 'mno -jeyi po ke.

*Zezii'a dɪ nyu 'gblee-ε'ε 'mu

⁴⁰ Nyu-u -nɪ'a 'bho, un 'wɔn ɔ-kaa ɔ wɫu 'mno 'kɔ ɔ, 'wa ɔ na: -Ziadi mo'o, -Lagɔwɫu'a 'mutizayi -ke dɪ 'cni-ε'ε 'le -Lagɔ 'kɔ 'kɔ 'li see, ɔ-ɔ 'ye'a 'kno 'kmu 'mu -yi mu, 'unno 'ka-a! ⁴¹ 'Le -lɾuu na: *-Lagɔ 'kɔ 'Bhozayi ɔ 'puun'a nyu, 'unno mo'o! 'Le 'wa -lɾuu na: -Gba, -Lagɔ 'kɔ 'Bhozayi ɔ 'puun'a nyu, ɔ se 'bheε ɔ 'ke Galileebhɫukpa 'kpi 'wɫu -nɪ! ⁴² Wɫu-u 'cni-ε'ε 'le -Lagɔ 'kɔ 'kɔ 'li, -ka ε 'lε'ε -kaa gbaa, ε na -a'ba 'na 'bhɫukpayowli *Daviidɪ'a 'nayu ɔ 'ke 'du, 'le Bɛtɪlεmu 'ma-a ɔ 'bhɫigwɫ, 'le-e ɔ 'ke 'wɫu -nɪ.

⁴³ A -gblee, *Zezii'a 'mudepoε'ε kamu, nyu 'gblee-ε'ε 'mu. ⁴⁴ 'Wa ɔ na ɔ-ɔ ti un 'ke ɔ kɔ. ε -nɪ'a -kaa 'mu a, 'wa -lue komu -see ɔ li'tu.

*Zuifu'a -klɔgbɪ -see 'ybha un 'ke *Zezii 'gwɫide

⁴⁵ l zi'a -kaa, 'le, 'sroja mu ɔ kɔpunnamu, un nu'a -kaa, un 'ye *-Lagɔ 'kɔ 'sragazamukɫɔgbɪ -ke *Falizien gbo le yi, 'le u-bu *Zuifu'a -klɔgbɪ 'mno 'ye u -kaa tidede: Leedu a -see ɔ kɔpun, 'le a -ke ɔ 'ke yi'a? ⁴⁶ 'Le un na: Wɫu ɔ-ɔ za'a 'mu, -a -see -bhla 'ε -kaabolε 'bu'wɔn ke! ⁴⁷ 'Le Falizien -nɪ'a 'le 'wa 'klumu, na u -bodɪ: 'Le a-bee -mno 'le, ɔ wɫu jri'e 'le amu-ε -lɾεε'ε? ⁴⁸ -A-bu Falizien 'le 'bhalrεeke -a-bu 'Zuifu'a -klɔgbɪ, -a'ba nyc -lue, a 'ye ɔ, ɔ de *Zezii 'gwɫi nɪ? ⁴⁹ U-bu nyu -yuu, *gba -Lagɔ -zi -nɪ'a *Moyiizɪ 'mu, ɔ po'a -a'ba 'na 'we, un se ɫ yibo -a'ba ka. Un 'bhle-e -Lagɔ 'kɔ tutibhɫasɪ 'kpi!

⁵⁰ A -gblee, 'wa 'klumu'a -lue 'Nikodemu, ɔ mu'a 'matu -lue 'le Zezii gbo, 'le ɔ 'ye u -kaa 'yi'lε: ⁵¹ 'Le -a'ba gba 'li 'le, nyc-ɔ nu'a 'nyinyinile, -bho -a -see ɔ tidede 'le -a 'ke ɔ wɔnmɔwɫu 'ye, -a 'bheε'o -a 'ke ɔ dɪ -kɔpun'a? ⁵² 'Le un na: Galileekɔyi -mno 'du'o -lɾεε'ε? -Gblee, wɫu-u 'cni-ε'ε 'le -Lagɔ 'kɔ 'kɔ 'li, zɾɪ ɫ -ziaka, -ka -Lagɔwɫu'a 'mutizayi -see'a Galileebhɫukpa 'kpi 'wɫu -nɪ yi, -a 'ye -ɫ yibo -mu!

[⁵³ Un po'a wɫu 'mne ti a, nyu 'wee nu'a -kaa, -nyaku! un -ɔ-ɔ 'mu-ε 'le nyc'o nyc 'ye ɔ 'bhlibhlegbo le mu.]

'Nynaakpu -lue 'ye-e -yranynɔbha

8 Nyu'o nyc -nɪ ɔ 'bhlibhlegbo le munamu, 'le *Zezii 'ye 'mu-ɔ, ɔ 'ye -gɔgɔ -lue un-u 'la'a Oliviee'a -gɔgɔ 'kpi mu. ² ɔ-ɔ zi'a a, 'ε -drumasɾun 'le ɔ 'ye 'le *-Lagɔ 'kɔ bubɔbhlegbo le yi. Nyu'a -dadudu nu'a -kaa, un 'nyin ɔ-ɔ li, 'le ɔ 'ye ti-de, 'le ɔ-ɔ tɔ 'nu -Lagɔwɫu. ³ A -gblee, *-Lagɔ 'kɔ gbayibomu -ke *Falizien 'ye ɔ li a, 'nynaakpu -lue un -kɔpun -nɪ'a nyukpasu -lue 'kpi, un 'ye u 'bhle, 'le un 'ye u ɔ gbo -ya. Un -ke un yi'a a, 'bho nyu 'wee'a 'yigbeyi, un -nyina 'nu ti, ⁴ 'le un na Zezii -bodɪ: -A'ba -ɔyi, u-bu 'nynaakpu -nɪ, -a -kɔpun -nɪ 'nu-u nyukpasu -lue 'kpi! ⁵ -Gblee, -Lagɔ -zi -nɪ'e-e *Moyiizɪ 'mu 'le ɔ 'ye -a'ba 'na 'we *ɔ' gba po. ɔ na -a 'lbha -kaabonynɔkɔkɔ -digbi 'mu, un 'ke 'mε. 'Le -mno 'le, kbhoo -a popo'o 'ε 'kpi 'gwɫuti'a? 'Tmuu -amu!

⁶ A 'ye li-ɔ, un 'kɔ-ɔ ti un 'ke ɔ dɪ -kɔpun, 'ε dɪ un-u dede 'nɔ dɪ 'mno ti. ε -nɪ'a -kaa 'mu a, Zezii 'jri-e 'yiti 'le ɔ-ɔ 'cni nɪ'e ɔ -jiε 'bho 'bhɫukpa 'yi. ⁷ A -gblee, un-u dede 'nɔ-ɔ ti 'yɾεε'ε dɪ, ɔ nu'a -kaa, ɔ 'luo'o 'lɾu 'yi 'le ɔ na: 'Bho a'ba 'klumu, nyc -ɔ-ɔ -kaaa 'wɫu, ɔ see'a 'nyinyinidɪ nu ke, ɔ nyɔtu 'lbha nu -dugba 'yi -antanyɪ! ⁸ ɔ 'lε'ε -kaa a, 'le ɔ 'ye 'yiti'jri -lɾεε 'le ɔ-ɔ 'cni'e 'bho 'bhɫukpa 'yi. ⁹ A 'ye li-ɔ, wɫu ɔ -za'a 'mu, un 'wɫu 'ɫ'kɔ ɔ, 'wa nyunyuzɪɪ nu'a -kaa -antanyɪ -lue, -lue, -lue, un susɔ-ɔ-ɔ 'kɔ, 'le, nyu-u -sie'a 'bho, un 'ye 'yicɪε. 'Le, Zezii -ke u-bu 'nynaakpu-u -nyina'a 'bho ɔ 'yigbeyi ti -nɪ 'nɔ 'tɪn, 'wa 'sε 'ye 'bho -sie. ¹⁰ Un nu'a -kaa a, 'le ɔ 'ye 'yiglu-ɔ, 'le ɔ na u-bu 'mno -bodɪ: 'An 'lotu'a 'yu, nyu-u kpa'a amu dɪ 'yi, doo un -nɪ'a? 'Wa nyc -see amu li'tu? ¹¹ 'Le un na: 'An 'lotu'a 'yu, -gba, nyc -see 'unmu li'tu. 'Le ɔ na: 'Mna -see amu wɫu 'kpiti-ε yi 'le nyu 'ke amu 'lbha. A mu a'ba 'bhli. 'Bho 'ε lemu a 'bho 'tɔ 'nyinyinidɪ'a nunudɪ!

-Ka lε -nɪ'a 'tɪn, 'le nyu-u 'ye 'ε -kaa li 'bho ɔ 'yi, 'ka-a *Zezii -nɪ'o

¹² U-bu 'nynaakpu 'mno mu'a 'wa 'bhli a, 'le *Zezii 'ye wɫu 'mu'luo -lɾεε 'le ɔ na nyu-u -nɪ'a 'bho -bodɪ: -Ka -bho ɔ-ɔ zi'a a, 'le nyc-ɔ 'ye'a ti wesaa, 'ka-a 'un -nɪ'o. Nyc-ɔ de'a 'unmu 'gwɫi, ɔ 'du'a 'bho 'an wɫu a, 'un -nɪ 'nɔ-ɔ 'mu, 'le, tinɪzεgε-ε se'a 'tiinamu 'bhle, 'un-ɫ 'nyl ε ɔ'o, 'le 'un-ɫ po ɔ-ɔ -jolu gbo. ¹³ 'Le *Falizien na: -A'a 'bhuo-o -nɪ'e -a'a 'kpidɪ 'muzanamu. Nyc se 'bheε ɔ 'ke -a'a wɫu lε 'la!

¹⁴ 'Le ɔ na: -Bho 'un -ka 'an 'bhuo'a 'kpidɪ 'mu-uza a, -da 'un -ɔ-ɔ 'mu, 'le 'un-ɫ 'ye'a 'bho le -mu mu, 'un yi-bo'o-o 'bho 'ε dɪ, wɫu 'un-ɫ za'a 'mu, ε 'mo-o -ziadi. A-bee -mno, -da 'un -ɔ-ɔ 'mu, 'le 'un-ɫ 'ye'a 'bho le -mu mu, a se 'bho yibo. ¹⁵ 'Le, -ka a-a 'ye'a lε li, 'ka-a a-a za-a 'ε dɪ 'mu. 'unno -yɔ, 'an nu -kaa. ¹⁶ ε -nɪ'a -kaa mu a, -bho 'un -tu 'kɪ nyu -zige a, 'an -zige 'mne-ε 'du 'ko-o -ziadi, -εkedɪmaa, 'an -tɪta-a 'lbho'a 'unmu, 'unno -ke 'un-ɫ na'o, 'un -see -lue -nɪ. ¹⁷ A -gblee, *gba -Lagɔ po'a -a'-

ba "na "we, -ε 'cni-ε'ε 'le 'k' "kɔɔ 'li, koo ε 'le'ε? ε -see na, -bho nyu 'nɔn -za dɪ -lue 'mu, l-bɪ dɪ 'mni -ziadɪ mo'o, nu? ¹⁸ 'lɪ-l 'za-a 'an "bhuo'a "kpidɪ 'mu 'le 'an -tɪta-a lbho'a 'unmu, k-k zɪ 'l 'mu -lɾεε. ¹⁹ 'Le un 'ye k -kaa tidede: -lɪn! Doo -a'a -tɪta 'mɔn -nɪ'a? 'Le k na: A se 'lɪ -ke 'an -tɪta yibo. -Bho a yibo 'kɪ 'unmu, a-a yibo 'ko-o 'an -tɪta -lɾεε. ²⁰ A 'ye li-k, 'le *-Lagɔ k'kɔɔbhlegbo'a -da -lue nyu-u po nɪ'a mɔni lɪ 'li, 'bho-o Zezii -nɪ'o 'le k-k kɔɔ nyu -Lagɔwlu 'le k 'ye wlu 'mni 'mu-za. 'Wɪ -Lagɔ -cε 'nɔ, l -see -bhla nyɪn ke'a dɪ, nyɔ -lue komu -see k kɔɔ.

*Zezii na, -da k-k mu'a a, nyɔ se 'bhεε k 'ke k 'bho -yε

²¹ 'Bho 'ε lemɪ, 'le *Zezii 'ye 'bho wlu -lɾεε kɔ 'le k na: 'lɪ-l 'ye-e -mu -mu 'le a-a 'ye 'unmu ti'kɔɔ mu bhuhuyi-ti, 'le a-a 'ye "nyinyɪnɪdɪ 'li -nɪ mu, 'le a 'ke 'mε. -Da 'lɪ-l 'ye'a -mu mu a, a se 'bhεε a 'ke 'bho yi.

²² 'k' wlu 'mɔn'ε dɪ, 'le, *Zuifu'a -klɔɔbɪ-l -nɪ'a 'bho nyu'a "klumu, un-u dede'e -dede ti: k 'ke 'k' "bhuo 'lbha 'maae? -Ekedɪmaa, k 'nu-o: -Da 'lɪ-l mu'a a, a se 'bhεε a 'ke 'bho yi! ²³ 'Le k na u -bodɪ -lɾεε: A-a 'mo-o 'nɔ 'bhɪkpa 'yi'a nyu. 'lɪn kɔɔ-yɔ, 'le -Lagɔ gbo 'lɪ -kɔɔ 'mu, 'le yaku 'li. A-bee -mɔnɔ, kɔ 'kmu 'mu'a nyu a "du'o. 'lɪn kɔɔ-kɔ, 'lɪ -se 'nɔ kɔɔ nyɔ -ko. ²⁴ 'ε dɪ 'lɪ nɪ'o: "Nyinyɪnɪdɪ'a 'limu a-a 'ye -nɪ mu 'le a 'ke 'mε. A -gblee, -bho a se "gwɪde 'le -Lagɔ gbo 'lɪ -kɔɔ 'mu -ziaka, 'le "nyinyɪnɪdɪ 'li a-a 'ye -nɪ mu 'le a 'ke 'mε. ²⁵ 'Le un 'ye k -kaa tidede: kɔɔ -mnaaa-a 'la'a -a'a "bhuo'a? 'Le k na: 'Bho 'an lbhu'a wɔndunamu, -ε -kɔɔ 'bho 'mu, -ε bh-la'a -zɪan "kpi, nyɔ 'lɪ-l 'la'a 'an "bhuo 'tɪn, 'lɪn kɔɔ "du'o. ²⁶ 'Bho a'ba "kpi, 'lɪ 'bhle-e dɪ'a -dadudu 'lɪ 'ke amu -bodɪ 'mu-za, 'le 'lɪ 'bhle'e 'gɪ'a -dadudu -lɾεε, 'lɪ 'ke amu dɪ -kɔɔ. ε -nɪ'a -kaa 'mu a, 'lɪ -see ε -nɪ yi, -ekedɪmaa, k lbho'a 'unmu a, k cε sɪn, 'le, lɪ k -kɔɔ 'lɪn mu, 'ya "sε 'lɪ-l za'a nyu -bodɪ 'mu.

²⁷ A 'ye li-k, k -tɪta -Lagɔ kɔɔ dɪ k-k zɪ 'u -bodɪ 'mu, 'wa 'wɪn l 'muti. ²⁸ 'Le k na u -bodɪ -lɾεε: 'lɪn kɔɔ *Nyunɔ kɔɔ "Yu, -da a-a 'ye'a 'unmu nyuyɪlbhaatu "yri -kɔ -nɪ mu, 'le a 'ke ε ti-nyna, 'bho 'mɔn, 'bho-o a-a 'ye yibo mu na 'le -Lagɔ gbo 'lɪ -kɔɔ 'mu -ziaka. -Ka 'an -de'a ti "sε, 'le 'an nɪ'a lε ε, a-a 'ye -lɪ yibo -mu -lɾεε. Lɪ 'an -tɪta-a kɔɔ 'lɪn mu, 'ya "sε 'lɪ-l za'a amu -bodɪ 'mu. ²⁹ A -gblee, 'an -tɪta-a lbho'a 'unmu a, 'lɪ-l 'nu-o 'k' gwɪludɪ "kɔɔmu'a dɪ, k "tayi'e 'lɪ -nɪ -lue 'tɪn "yiti, 'an nɪ lε, 'lɪ -ke k-k nɪ'o. ³⁰ A 'ye li-k, Zezii -nɪ'a dɪ 'mni 'muzanamɪ, nyu'a -dadudu 'de-e 'k' wlu "gwɪlɪ.

*Zezii 'ma-a -ziadɪ, 'lɪn kɔɔ "nyɪ'e nyu "yifɪcε

³¹ l zɪ'a -kaa, u-bu *Zuifu de'a k-kɔɔ *Zezii'a wlu "gwɪlɪ, 'le k na u -bodɪ: Lɪ 'lɪ-l kɔɔ amu, -bho a "du l 'bho -ka -zεgεka, "lemnu *'an -namu a "du'o -ziaka. ³² -Bho a nu -kaa a, -Lagɔ kɔɔ dɪ-l 'ma-a -ziadɪ, a-a yibo nɪ-o'o 'le a -a 'wlu'o 'geyikpaankwɪa 'zɔ.

³³ 'k' 'lε'ε -kaa, 'le un na: -A 'mo-o -a'ba "naklagba *Ablaamu'a "nynuu'a "nynuu, 'le, -a -kaaa 'wlu, -a -see nyɔ k 'geyikpaan "du ke, leedɪ -a nɪ'o -a 'ke 'geyikpaankwɪa 'zɔ 'wlu'a? ³⁴ 'Le k na: -Ziadɪ 'lɪ-l za'a amu

-bodɪ 'mu, nyɔ "o nyɔ-k 'ma-a "nyinyɪnɪdɪ'a nyuɪ, k -nɪ'e -e "nyinyɪnɪdɪ'a 'geyɪε 'mu. ³⁵ A -gblee, "yi -lue 'ka-a: "Junε -ke 'yi 'geyikpaan -nɪ'a a, k -sie 'bho "kɔɔmu. ε -nɪ'a -kaa 'mu a, "bhlegbo 'mɔn'ε -yowli'a "yu, k-k 'mo-o 'bho'a nyɔ "kɔɔmɔkɔɔmu. ³⁶ 'ε dɪ, 'lɪn kɔɔ -Lagɔ kɔɔ "yu Zezii, "nyinyɪnɪdɪ kɔɔn'a amu 'geyɪε 'mu, -bho 'lɪ -zε ε amu "kpi, "lemnu a-a 'ye-e 'k' "yifɪcε -ziaka. ³⁷ A 'ye li-k, -ka a "du'a Ablaamu'a "nynuu'a "nynuu, 'lɪ yibo nɪ-o'o. ε -nɪ'a -kaa 'mu a, a -see 'an -kɔɔkɔɔ 'yɪbha'a dɪ, a-a 'kɔɔ ti a 'ke 'unmu 'lbha 'lɪ 'ke 'mε. ³⁸ 'lɪ -nɪ'a 'an -tɪta -Lagɔ kɔɔ "tɔɔli, lɪ 'lɪ 'ye'a 'le k-k 'tɔɔmu'a 'unmu, 'lɪn 'lɪ-l za'a nyu -bodɪ 'mu. A-bee -mɔnɔ, -ka a'ba -tɪta 'le'ε amu "yi, 'ka-a a-a nɪ'o.

³⁹ 'Le un na: Ablaamu 'mo-o -a'ba -tɪta. 'Le k na: -Bho Ablaamu "du 'kɪ a'ba -tɪta -ziaka, "yɪrɪlɪnɔkɔɔkli k nɪ'a, 'lɪn a-a 'ye 'ko -nɪ mu. ⁴⁰ Dɪ-l 'ma-a -ziadɪ, 'an -tɪta -Lagɔ -kɔɔ 'lɪn mu, 'le 'lɪ-l za'a amu -bodɪ 'mu'a kamu, a-a 'kɔɔ ti a 'ke 'unmu 'lbha, 'le a'ba "na Ablaamu 'mɔn -see -kaabolε nu 'ya o! ⁴¹ A 'ye li-k, lbhu a'ba -tɪta-a nɪ'a a, 'lɪn ε a-a nɪ'o. 'Le un na k -bodɪ: -A se -tɪta -lɾεε 'bh-le, k -nɪ'e-e -lue 'tɪn, 'lɪn kɔɔ 'mo-o -Lagɔ. ⁴² 'Le k na: -Lagɔ lbho'a 'unmu, 'le 'lɪ 'ye 'nɔ 'kmu 'mu yi, k 'nynɪ 'mu'a dɪ, -bho a "du 'kɪ 'k' "yreetɪ -ziaka, a-a kma 'ko'o 'an dɪ. 'lɪ 'ka 'nɔ yi, ε -se 'an "bhuo'a 'nynɪ 'mu -ko, 'lɪn kɔɔ lbho'o 'unmu. ⁴³ Dɪ 'lɪ-l za'a amu -bodɪ 'mu, a -see 'yɪbha a 'ke l 'kɔɔ 'le a 'ke l 'bho "du'a kamu, a'ba 'kɔɔ 'an wlu'a 'zɔ 'muti. ⁴⁴ A -gblee, "nyinyɪnɪdɪ'a tiyayi 'mo-o a'ba -tɪta, 'le, lε ε 'yɪbha'a, a-a 'kɔɔ ti a 'ke ε nɪ! -Da -Lagɔ -ya -nɪ'a nyunyɪ ti a, 'bho-o ε-bε "nyinyɪnɪdɪ'a tiyayi 'm-nε -ya -nɪ'e 'mεmεε kɔɔ 'kmu 'mu. ε se -ziadɪ 'mu'bh-le'a dɪ, 'ε 'kɔɔ -ziadɪ. 'lɪn ε 'bhle'e sɪn'a "lru kwa'a dɪ, -bho ε -ka sɪn-l cε, -ka ε -nɪ'a 'tɪn, 'ka-a ε-ε za'a 'mu. ⁴⁵ ε -nɪ'a -kaa 'mu a, -ziadɪ 'lɪ-l za'a 'mu'a dɪ, a'ba de'e 'lɪn mu "gwɪlɪ! ⁴⁶ 'An nɪ "nyinyɪnɪdɪ. 'Le a'ba "klumu, "nyinyɪnɪlε 'lɪn nɪ'a a, a'ba nyɔ "o nyɔ 'ka 'nynɪ "si a, ε se -nɪ. 'lɪ-l 'za-a -ziadɪ 'mu 'le, leedɪ a -see 'lɪn mu "gwɪlɪde'a? ⁴⁷ A -gblee, nyɔ-k 'ma-a -Lagɔ kɔɔ "yu -ziaka, 'lɪn kɔɔ 'kɔɔ kɔɔ 'wlu 'le k-k "du 'ε 'bho. ε -nɪ'a -kaa 'mu a, a -se k "yreetɪ -ko'a dɪ, a'ba 'kɔɔ kɔɔ 'wlu.

*Ablaamu 'ka 'wlu, *Zezii -nɪ'e-e ti see

⁴⁸ 'k' po'a wlu 'mɔn ti a, u-bu *Zuifu 'ke k gbo jε'ε dɪ 'le un na: -Bho -a nɪ *Samaliikɔɔyi -lɪn "du'o 'le -lɪ 'bhle'e "nyinyɪnɪdɪ'a -zuzu 'mu a, -a -see sɪn cε! ⁴⁹ 'Le k na: -Gba, ε -se "nyinyɪnɪdɪ'a -zuzu 'lɪ 'bhle 'mu 'nɪ -ko. 'An -tɪta -Lagɔ kɔɔ 'nynɪ 'lɪ-l 'bhεε'ε "yi 'le a -see ti'kɔɔ a 'ke 'an nε "yi'bhεε! ⁵⁰ A -gblee, 'an 'kɔɔ ti nyu 'ke 'an 'nynɪ "yi'bhεε. -Lagɔ -nɪ'e 'bho, 'lɪn kɔɔ 'bε 'ε ti 'le k-k gbu'o -a -nɪ 'wee'a kɔɔli ya. ⁵¹ -Ziadɪ 'lɪ-l za'a amu -bodɪ 'mu, nyɔ-k 'kɔɔ kɔɔ 'an wlu 'le -k "du 'ε 'bho a, tɪnɪzεgε-ε se'a "tiinamu 'bhle, 'lɪn ε kɔɔ nyɔtɪ-u 'ye'o.

⁵² 'k' 'lε'ε -kaa, 'le un na: 'Traamu 'k' k, -a yibo'o-o na -lɪ 'bhle-e "nyinyɪnɪdɪ'a -zuzu 'mu. -A'ba "na *Ablaamu -ke -Lagɔwlu'a 'mutizamɪ -nɪ'a ti -benyɪ, un 'mε-ε'o, 'le -mnaaa-a nɪ'o, k-k 'kɔɔ kɔɔ -a'a wlu 'le -k "du 'ε 'bho, k -see 'mε yi'a! ⁵³ -A'ba "na Ablaamu 'mε'ε ε, -lɪ 'bhε-ε "yi tenyɪ -lɪ 'ye k -zi'a? -Lagɔwlu'a 'mutizamɪ -nɪ'a -benyɪ, 'wa nyɔ -lue 'tɪn se ti-nɪ. Nyɔ kɔɔ -mɔn kɔɔ "du'a?

⁵⁴⁻⁵⁵ 'Le כ na: -Bho 'mna-a'a "bhuo -ka 'an 'nynl "yi'b-
 hεε, ε-ε 'mo-o bhuhuyiti'a lε; nyu -see ε lε 'la yi. 'An
 -tita -Lago a se'a yibo, a-a 'la'a a'ba -Lago כ, 'un כ
 hεε'ε 'an 'nynl "yi. 'lnm כ *Zezii, 'un yibo כ-o'o. -Bho
 'un nu: 'ln se כ yibo a, -ka a 'bhle'a sn, 'ka-a 'un -n'l'o.
 'ln yibo כ-o'o 'le 'ln-l 'du'o 'bho כ wlu. ⁵⁶ A -gblee, -ka
 'ln-l 'ye'a 'wlu mu a, -a'ba "na Ablaamu yibo n-l-o'o 'le
 כ 'ye 'ε d'l 'bubua li tenyl. כ 'ybha-o'o כ 'ke 'an da 'ye,
 'le כ 'ye 'an d'l 'ye 'le כ 'i "gwlideε 'mu 'le 'bubuaklagba
 'ye כ 'lbha.

⁵⁷ כ -za'a wlu 'mne 'mu a, 'le un na: -A'a zsn se -gwll
 'skn 'y' -bue 'bhεε; kbhoo -ln 'ye 'כ? ⁵⁸ 'Le כ na: -Ziadl
 'ln-l za'a amu -bodl 'mu, כ 'ka 'wlu, 'un -n'l'e-e ti see.

⁵⁹ כ -see wlu 'mne tipo klε 'le un-u 'tε'ε -digbi ti un 'ke כ
 'mu'lbha. כ nu'a -kaa, -srk כ "zize'o, 'le כ 'ye *-Lago כ
 bubbhlegbo 'wlu.

Ny -lue-e 'ka 'wlu, כ 'כ'כ' כ, 'un כ *Zezii 'puun'o

9 *Zezii -כככ * -Lago כ bubbhlegbo 'mu a, כ -ke *כ
 -namu -n'l zinamu, nyk -lue-e 'ka 'wlu, כ 'כ'כ'כ, 'le
 un 'ye כ li'ye, ² 'le un 'ye כ -kaa tidede: -A'ba -T'kyi Zezii,
 nyk כככ 'ka 'wlu, כ 'כ'כ'כ. כ 'lotu -ke כ 'tita-a nu'o
 "nyinynidl'a 'lru "yi 'maae, -ale כ "bhua ma'a? ³ 'Le כ
 na: ε -se "nyinynidl כככ nu'a kamu -ko, 'le "bhalrεεke ε
 -se כ 'lotu -ke כ 'tita-a nu 'l'a d'l -ko -lrεε. כ 'כ'כ'כ, -ka
 -Lago ku'a שככ, 'le nyu 'ke כ yibo 'bho כ "kpi. ⁴ -Bhladl
 'un -ke a -n'l'a כככ 'kmu 'mu, -Lago lbho'a 'unmu, -a 'ke
 כ lbhu nu mo'o. כככ -ke ti 'un -see'a כככ a'ba "klumu
 -n'l yi, ε "ככככ gbo. ε-be כככ 'mne ti, nyk se 'bhεε כ
 'ke ε-be lbhu 'mne nu. ⁵ A -gblee, כככ -ke ti 'un -n'l'a
 -bhla כככ 'kmu 'mu, -ka כככ -n'l'a, 'le -ka -bho ε z'l'a 'le
 nyk כ 'ye'a ti wesaa, 'ka-a 'un -n'l'o.

⁶ כ 'le'ε -kaa a, 'le כ 'ye -tut'כ 'bho 'bhlu'kpa "yi po, כ
 'ye 'ε -plapl lε nu, 'le כ 'ye ε כככ "yi 'mnm' "yri 'mu
 cε. ⁷ 'Le כ na כ -bodl: Mu 'le Siloye'a -bada כ, -un 'ke
 "yigbeyi 'sra. (Siloye'a 'nynl'a 'כככ 'mo-o jrijrini.) כ Fa
 9 7 -Ka -bho nyk jri'a "ni, 'le ε-ε 'wlu'a -da -lue 'le ε-ε
 mu'a "setida -lrk, 'ka-a Zezii -כככ -Lago gbo 'le yaku 'li
 'le כ 'ye כככ 'kmu 'mu yi.

⁸ כ yi'a le a, כ 'mu-o כ "bhlegbo. -Da כככ zrk כ 'bho כ
 "כככככ "yi, nyu-ט 'ye כ כ 'un, -ke כ "yitutum-ט 'nu-o
 כ'ta na: Nyk כ-de 'ka 'le -jeyi ti, כ, ככככ, 'un כ -see -laa
 -n'l? ⁹ 'Le nyutl-ט 'nu'o: 'lnn כ mo'o. 'Le -lrus-ט 'nu'o:
 -Gba, כ -ko. Nyk כככ, כ -ke כ gug'כ. 'Le כ "bhua na:
 'lnm כ mo'o -ziaka! ¹⁰ 'Le un 'ye כ -kaa tidede: Kbhoo
 -a'a "yri -nyna'o 'le כ 'ye kati'a? ¹¹ 'Le כ na: Nyk -lue un-
 ט 'la'a Zezii, 'un כככ 'plapl lε, כ cε 'ε 'unmu "yri, 'le כ
 na: Mu Siloye כ -un 'ke "yigbeyi 'sra. 'Le 'un 'ye 'mu-כככ,
 'un 'ye 'le mu, 'un 'ye "yigbeyi 'sra. 'An "yri nu'a -kaa,
 ngaoo! כ kati'o. ¹² 'Le un na: Doo כככ nyk 'mnm -n'l'a?
 'Le כ na: 'ln se 'bho yibo!

***Zezii'a "kpidl, nyk כ 'puun'a a, 'un כ -ke *Zuifu'a
 -klgbl-l depu n'l'e "yi**

¹³ U-bu nyu-ט -n'l'a 'bho, 'wa כככ nu'a -kaa, nyk *Zezii
 'puun'a a, un "luo כככ 'mu-ε 'le un 'ye כ 'le *Falizien
 gbo kpa. ¹⁴ A -gblee, כככ -ke ti Zezii nu'a -plapl lε, 'le כ

'ye כ 'yri kati a, ε-ε 'mo-o u-bu *Zuifu'a lifkz. ¹⁵ 'Le u-
 bu Falizien -mnu' 'ye כ -kaa tidede -lrεε: Kbhoo כ -ny-
 na'a -a'a "yri 'le כ 'ye kati'a? 'Le כ na u -bodl: -Plapl כ
 cε'ε 'unmu "yri, 'le 'un 'ye "yigbeyi 'sra. l nu'a -kaa we-
 saa! כ-l 'ye-e ti. ¹⁶ כ 'le'ε -kaa a, Falizien כככ na: כככ
 nyk כככ, כ -see -Lago gbo 'mu-כככ, -εkedlmaa, כככ -cε-ε
 -a'ba lifkz כככ gba 'mu. 'Le -lrus na: Nyk כככ 'ma-a
 "nyinynidl'a nuyi, כ 'bhεε'o כ 'ke *כככkult -nu nu'a? A
 'ye li-כ, ε-be depoε 'mne'ε "lru "yi, 'wa "se 'gble-ε'ε
 'mu. ¹⁷ 'Le un 'ye כ -kaa tidede -lrεε: Nyk כככ 'puun'a -un-
 mu, nyk כככ -a 'כ'כ? 'Tmuu -amu! 'Le כ na: -Lagwlu'a
 'mutizayi mo'o.

¹⁸⁻²¹ A -gblee, -ka כככ "כ'כ'כ -benyl, u-bu *Zuifu'a -klgbl
 -see כ "gwlide. 'ε d'l un 'la'a כ 'lotu -ke -tita, 'le un 'ye u
 -kaa tidede: 'lnn כככככ, ככככ, a'ba "yu ma'a? כ 'ka 'wlu, כ
 "כ'כ'כ? 'Le kbhoo כ -nyna'a 'traamu 'le כככ 'ye'e ti'a? 'Le
 un na: Kun, -a'ba "yu-u mo'o. כ 'ka 'wlu, כככ "ko-o'o.
 'lnn כ mo'o. 'Traamu כככ, -ka כככ -nyna'a 'le כככ 'ye'a ti,
 'le nyk כככ 'puun' כככ, -abu se 'bho ε "yri yibo -lrεε. כ -se
 "dana -ko. כ 'bhεε'o כ 'ke כככ "bhua'a "kpidl 'mu-za. Un
 'le'ε -kaa, 'le, -ka כככ "כ'כ'כ, u-bu 'Zuifu'a -klgbl 'ye כ "g-
 wlidε. ²² A 'ye li-כ, 'wa -fanu כ 'lotu -ke -tita-a ple'a d'l
 un -za'a wlu 'mne 'mu. -εkedlmaa, un -po'o-o wlu
 -dalua na, -bho nyk nu Zezii 'mo-o * -Lago כככ 'Bhozayi כ
 'puun'a nyu, un-ט 'nu-o כ nyktu ti 'le * -Lagwlu'a
 'licaanbudu 'li. ²³ A -gblee, lε-ε 'bhle'a 'nynl, -ε -ke d'l כ
 'lotu -ke -tita nu'a: כ -se "dana -ko. A dede כככ "bhua til,
 'unne 'ka-a.

²⁴ 'Le u-bu Falizien 'ye כככ nyk 'mnm 'la -lrεε 'le un
 na כ -bodl: 'Bhεε -Lago כככ 'nynl "yi 'le -ziadl 'mu, -ekedl-
 maa, -abu yibo'o-o na, כככ nyk 'mnm, "nyinynidl'a nuyi
 כ 'du'o. ²⁵ 'Le כ na: -Bho כככ "du "nyinynidl'a nuyi, 'un se
 'bho ε "yri yibo. lε -lue 'tln 'un yibo'a a, 'unne 'mo-o 'un
 "כ'כ'כ'כ -benyl 'le כ 'ye 'traamu 'an "yri kati. ²⁶ 'Le un 'ye
 כ -kaa tidede: -A'a "yri 'ka kati, leεε כככ nu'a? ²⁷ 'Le כ na:
 'ln -z'l 'l amu -bodl 'mu-ε see 'le a -see כ -lokuipo. Leedl
 a כככ ti a 'ke כ 'bu'כככ -lrεε'ε? A כככ ti a 'ke *כ
 -namu "du "bhalrεεke'a? -ln! ²⁸ כ -za'a wlu 'mne 'mu
 a, 'le un 'ye 'bho 'kpa un-ט כככ gbo 'le un-ט nu'o: -ln-
 m'כככ, -un כככ 'mo-o כככ -nayi. -A-bu -yuu, *Moyiizl'a
 nyu -a "du'o, ²⁹ 'le -a 'de'e "gwli na -Lago lbho כככ. ε
 -n'l'a -kaa 'mu, כככ nyk כככ, -a se yibo na -Lago lbho
 כככ -lrεε. ³⁰ כככ nyk Zezii 'puun'a, 'le כ na: lε-ε ma'a
 nyk כככ, 'unne 'ka-a: Nyk ככככככככככ "du'a a, a se כ
 yibo 'le כ 'ye 'unmu 'puun! ³¹ A 'ye li-כ, nyu-ט 'ma-a
 "nyinynidl'a numu, -bho un po * -Lago כככ gbo, -a yi-
 bo'o-o na כככ kpu'wa bhadewlu. ε -n'l'a -kaa 'mu a,
 -bho nyk כככ 'bho -Lago כככ "du, 'le כככ -ka כככ 'gwldl nu a,
 -Lago כככככ כככ bhadewlu 'mu. ³² Nyk כככ 'ka 'wlu, כככ
 "כ'כ'כ, -a -see -bhla 'bu'כככ ke na כככ "yri nyk kati'o.
³³ כככ nyk כככ, -bho -Lago -see כככ 'kl lbho, כ se 'kl 'b-
 hεε כ 'ke l' unmu nu. ³⁴ 'Le un na: -lnn כככ 'wlu -n'l'a 'le
 "nyinynidl 'mu 'le כככ -n'l'a 'le "nyinynidl 'mu, 'le כככ -n'l'a
 'le "כככ, -un כככ כככ ti, -un 'ke -abu כככ? 'Le un 'ye כ
 "piemu po.

³⁵ A -gblee, -ka un po כככ "piemu, Zezii 'wln -l 'ככ. 'Le,
 -da כככ -n'l'a a, כ 'ye כככ 'bho -ye 'le כככ na: Nyk un-ט 'la'a
 *Nyuny'כככ "Yu, -un de כככ "gwli 'n'l? ³⁶ 'Le כככ nyukpasu

'kmm 'ye כ -kaa tidede: 'An 'lotu'a 'yu, ככך כ' nyctu "du- כ 'le 'un 'ke כ "gwli'de'a? 37 'Le כ na כ -bodt: -A 'ye כ- li. 'lmm כ-ke -un -n'a -laa -wlnamu, 'un כ mo'o! 38 'Le כ na: 'An -K'yi, 'un 'de-e -unmu "gwli. 'Le כ 'ye כ 'kolri wnyu glu po 'le כ-כ כבט כ' o.

39 כ nu'a -kaa a, Zezii 'ye 'bho wlu -lrεε כ 'le כ na: 'ln 'yi-e ככ' kmu 'mu'a dt, -Lagk-כ tu'o nyu -ziple. 'Bho 'an "kpi, nyu -yu -see'a -Lagk'כ dt 'muti'כw, un -u 'wln -l 'muti, 'le un -u ככ' o. Nyu -yu כ'כw' -Lagk'כ dt -toope 'muti, 'le, -yl 'ma-a 'an "kpidi, u-bu'a ככ' un'a a, u-bu nyu 'mmu, -ka un -see'a 'ya כ' muti'כw 'le 'wa כ'כw' un 'ke l ככ' w, un -u 'de-e 'le l 'mu ti, 'le 'wa kpli 'mmu-l 'kpa'a "kpi. 40 כ 'le'ε -kaa, Falizientolu -n'l'a 'bho 'wln -l 'ke 'le un 'ye -kaa tidede: -Abu 'le, -a -see 'ya כ' muti'כw -lrεε? 41 'Le כ na: -Bho a -see 'kl 'ya -lue ko-mu 'muti'כw, 'le a 'ke 'kl ti'כ' a 'ke l 'muti'כw 'le a 'ke l ככ' w, -Lagk'כ -ziple -n'l'a amu "kpi, ε-ε 'wlu 'ko-o 'bho. A-a 'nu-o כ' na: A-a 'wln -l 'muti'a dt, -Lagk'כ -ziple 'ne'ε amu "kpi ti.

*'Bhlabhlt'a 'yiriliduyi -ke '*bhlabhlt'a 'yi

10 l-bl dt 'mnl "kpi, 'bho-o כ -po -n'l'e 'yi, 'le כ na: -Ziadl 'un-l za'a amu -bodt 'mu, nyc -כ 'ka 'le '*bhlabhlt'a 'gbe 'li pa, כ -see'a 'bho 'ε ככ' 'yi -zi -n'l, כ -"blu'a 'gbe 'lru, כ' nyctu, 'yriyi mo'o. 2 ε -n'l'a -kaa 'mu, -כ pa n'l'a 'bho 'gbe'a ככ' 'yi, כ-כ 'mo-o '*bhlabhlt'a 'yiriliduyi. 3 -Bho 'gbe'a lifuoyi 'ye כ li a, כ-כ kati 'n-l ככ' 'yi, 'le, -yl 'ma-a כ' -n'l a, l-l po כ' -lokui, כ-כ 'laa 'n'l 'ya 'nynt 'mu -lue -lue, 'le כ-כ kpl 'l tilinamu. 4 l yibo'o-o כ' wlu'a dt, -bho כ po l "piemu, כ-כ na'a 'le 'ya nya 'le l-l mu כ' kli. 5 Nyc -כ se'a yibo a, 'ya -ke -mmu -na. l se כ' wlu 'yiyibo'a dt, l-l ple כ' li tenyl!
6 A -gblee, Zezii po'a 'yi 'mnl a, nyu-u -n'l'a 'bho -see 'ya כ' muti'כw.

*Zezii-i "du-o כ' nyu 'yrili -ziaka

7 A 'ye li-כ, 'le *Zezii na u -bodt -lrεε: -Ziadl 'un-l za'a amu -bodt 'mu, 'unm כככככ 'bhlabhlt'a 'gbe'a -kpana. 8 Nyu -yu כ-כ 'an damu nya, 'le un -see'a -Lagk'כ nyu 'yrili"du -ka -zεgεka a, 'wa nyutu כככככ 'yrimu 'le -Lagk'כ nyuzlgl -see u -lokuipo.
9 'ln-l 'tmu'o amu-ε, 'unm כככככ 'gbe'a ככ. Nyc-כ zi n'l'a 'un 'mu, כ 'pun-o'o 'bho -Lagk'כ 'yigbeyi; 'le, -ka 'bhlabhlt -fbl כ' 'yi l 'ke 'ya 'gbe 'li pa, l 'ke 'da 'le l 'ke tili, 'ka-a כ' dt -n'l'o. 10 A -gblee, nyu'a 'yriyria-e, 'wa 'lb-halbhaa -ke 'wa l'l'a wnnnyie'ε "se'ε dt 'yriyi -mmu כ-כ mu'o 'yrimamu. 'lnm כ-כ, 'mna 'yi-e ככ' kmu 'mu, 'le, tinεzεgε-ε se'a "tiinamu 'bhle, nyu 'ke ε 'ye -gblokoo!
11 A 'ye li-כ, 'un כככככ '*bhlabhlt'a 'yiriliduyizεgε -lrεε. כ 'ke כ' '*bhlabhlt zetie'a dt, כ-כ kpun'o כ' tinε -jiejimnl 'yi. 12 A -gblee, nyc -כ se 'l -כ, כ -se'a-a 'ya 'yiriliduyizεgε, כ fuo 'n'l li כ 'ke ככ' 'ye'a dt, -bho כ 'ye ji 'yri 'le ε -כ 'yi-i yi a, -bho כ nu -kaa "seε, כ-כ sie 'l 'bho, כ-כ ple'o. -Bho ε nu -kaa a, -gwlamu! ε-ε 'jra-a tlu -bluu 'yi 'le -lru-l buba'a 'kwa 'yiti. 13 M'ni'a "se'ε dt כ-כ nu'o

l'bh mne. l-bl 'bhlabhlt'a 'cnaa כ ku 'yi, 'ε dt כ-כ ple'o.

14-15 'ln-l 'tmu'o amu-ε, 'un כככככ 'bhlabhlt'a 'yiriliduyizεgε. -Ka 'an -tita -Lagk yibo'a 'unmu 'le -ka 'mna yibo כ' -lrεε, -ka -lue 'mmu 'ka-a 'un yibo'o 'an nyu 'le u-bee -mmu yibo'o 'unmu -lrεε. 'An nyu'a dt, 'un-l 'ye 'an '*bhhuo '*sraga 'mu -za mu. 16 U-bu nyu-u -zre'ε "klumu, -lruu -n'l'e-e -bhla 'bho, 'unnu -see 'an nyu -ko. 'ln 'ke ubu -jolu gbo po mo'o -lrεε. -Bho 'un 'lu u, un-u 'ye-e 'an wlu -lokui-po -mu, 'le un 'ke kpan -lue 'tita nyu "du 'bho 'unm כ' wa -k'yi'a "troll.

17 A 'ye li-כ, 'un-l 'ye-e 'an '*bhhuo 'sraga 'mu -za -mu'a dt, 'an -tita -Lagk -kma'a 'an dt. -Bho 'un 'mε ε, כ-כ 'ye-e 'unmu glu -za -mu 'le 'un 'ke ti-nl -lrεε. 18 'An '*bhhuo'a 'g-wlu-u כ'ככככ dt, 'un-l 'ye 'mε mu. -Bho ε -se -mneε ε, nyc se 'bhεε כ 'ke 'unmu 'lbha. 'An -tita "nyl-e 'unmu wnkue. 'ln 'bhεε'o 'un 'ke 'mε 'le כ 'ke 'unmu glu -za, 'un 'ke ti-nl -lrεε. Lε 'un 'ka nu -ε -ke dt כ' 'tmu'a 'unmu, 'unne 'ka-a.

19 A -gblee, '*Zuifu'a -klglbl כ'כw' כ' wlu 'mne ככ' כ, un 'gble'e 'mu-ε -lrεε. 20 'Wa -dadudu-u 'nu-o: כ 'bhle-e 'nyinynidl'a -zuzu 'mu. -Sabhe-ε kpun כ'o. A'ba po כ -lokui -le! 21 'Le -lruu-u nu'o: 'Nyc-כ 'bhle'a 'nyinynidl'a -zuzu 'mu, כ' -wlu -kaa! 'Le ε-be -zuzu 'mne, ε 'bhεε'o ε 'ke "l'yi 'puun'a?

*'Zuifu'a -klglbl -see *Zezii 'ybha

22 A -gblee, -da *-Lagk'כ bubbhlegbo se'a 't' li'saa 'bho כ' 'yigbeyi, -ככ -ke ti '*Zuifu nu'a ε 'ke -kaa -n'l 'le un 'ke כ כבט -lrεεke 'le 'ε 'limu, -ככ -ke ti un-u popo 'ne 'gwloti zun"o zun 'li, 'ε 'w' 'mnl, 'unnu nyi'o. -Vuvuvuv 'yi mo'o 'le un-u "du'o 'ε *g' 'le Zelizaleεmu. 23 'Le ε-be -Lagk'כ bubbhlegbo 'mne'ε 'gbe'a ככ un "duu'a 'bhluokpayowli *Salom כ' 'nynt, 'le 'ε 'yi Zezii-i na'a ti. 24 'Zuifu'a -klglbl nu'a -kaa, un bi -כ'o 'le un na: -Bhlaaka -un 'ke -amu -k'kpl "kpi ziza'a? -Bho -un "du *-Lagk'כ 'Bhozayi כ-כ 'puun'a nyu, -zi l -amu -bodt 'mu gbaal!

25 'Le כ na: 'ln -zi l' amu -bodt 'mu-ε see 'le a -see 'an wlu ככ' w. 'Le 'an -tita -Lagk'כ wnkue 'mu, *w'nkult 'un-l nu'a a, l-l 'za-a 'an "kpidi 'mu. 26 ε -n'l'a -kaa 'mu a, a -se 'an nyu -ko'a dt, a -see 'unmu "gwli'de. 27 'An nyu-u 'po-o 'unmu -lokui. 'ln yibo nu-o'o, 'un-l 'po -u -jolu gbo 'le 'wa tinε 'mu 'le 'un -ke un-u na'o. 28 A 'ye li-כ, tinεzεgε-ε se'a "tiinamu 'bhle, 'unne 'un-l "nyl u'o. Un -see 't' mε 'bho -Lagk'כ 'yigbeyi. Un -n'l'e-e ti. 'Ka-a ε-ε 'ye 'mu-nl mu "k'kmu'kmu 'le 'un-l "du u 'yrili. 'Wa nyc se 'bhεε כ 'ke 'le 'an kwa 'mu 'wlu. 29 'An -tita -Lagk "nyl 'u 'unmu, 'le'o lε כ -ya'a ti, כ 'bhε-ε 'yi tenyl, כ 'ye ε -zi. 'ε dt 'wa nyc se 'bhεε כ 'ke 'le כ' kwa 'mu 'wlu. Un -n'l'e-e ti 'bho כ' 'yigbeyi "k'kmu'kmu 'le כ-כ "du 'u 'yrili. 30 A -gblee, 'un -ke -Lagk-כ "sisri'e-e 'yi, 'un -ke כ-כ na'o, 'le, -ka כ -n'l'a 'tun, 'un -n'l'e -kaa.

31 כ 'le'ε -kaa, 'Zuifu'a -klglbl-l'ε-ε -digbi ti -lrεε un 'ke כ 'mu'lbha. 32 'Le כ na כ' u -bodt: 'Le 'an -tita -Lagk'כ wnkue 'mu, wnkult nu'a nyu 'yrilinm'kdt "l-ruli, 'un nu l'o 'bho a'ba 'yigbeyi. l-bl wnkult 'mnl, 'ya "klumu 'le, yeε -ke '*bhhuo'a dt, a-a ככככ ti a 'ke 'unmu

'lbha 'un 'ke 'mε'ε? ³³ 'Le un na ɔ -bodt: -A 'naa-a -Lagɔ ɔ 'nynt 'yi'a kamu -a 'kɔɔ ti -a 'ke -unmu 'lbha. ɛ -se -a'a wɔnkult'a dt -ko. -ln 'mo-o nyunyɔkɔpɔan 'le -a 'la'a -a'a 'bhuo -Lagɔ. 'Kla se 'yrili-nmɔ!

³⁴ 'Le ɔ na: Wlu-u 'cɔt-ε'ε 'le -Lagɔ ɔ 'kɔɔ 'li, -ka ɛ 'le'ε, 'kla-a 'ka-a: -Lagɔ na: A-bu 'mo-o 'an 'yiziziamu. ³⁵ -A'ba 'wee, -a yibo na, l-bl wlu 'mɔt, l -see 'plu 'kpa yi 'kɔmukɔmu, 'le, nyu -Lagɔ 'nyl'a ɔ wlu un 'ke 'wa -bonyuny -zige -tu a, ɔ 'ye u ɔ 'yiziziamu 'la. ³⁶ A -gblee, 'un ɔ -kɔɔ, -Lagɔ -za'a 'bho 'unmu, ɔ 'lbho'o 'unmu ɔ 'kmu 'mu. -Bho 'un nu, ɔ 'yu 'un 'du'a a, leedɔ a-a nu'o, 'un-l 'naa-a ɔ 'nynt 'yi'a? ³⁷ -Bho ɛ -se 'an -tita -Lagɔ ɔ wɔnkue 'mu 'un-l nu wɔnkult a, a'ba de 'unmu 'gwli -le! ³⁸ ɛ -nɔ'a -kaa 'mu a, 'un-l nu -l'o 'le a' -ba de'e ɔ 'unmu 'gwli'a dt, l-bl wɔnkult 'mɔt, a de l 'gwli, 'le, -ka 'un -ke -Lagɔ 'sisri'a 'yi, a 'ke l yibo 'le a 'ke l 'muti'wɔn -ka -zegeka. ³⁹ ɔ po'a wlu 'mɔt ti a, u-bu 'Zuifu'a -klɔgbɔ nu'a -kaa -lɔɔ, un-u 'bɔɔ ti un 'ke ɔ kɔn, 'le ɔ 'ye 'bho 'wa 'klumu 'wlu.

⁴⁰ l zi'a -kaa a, 'le Zezii 'ye 'mu-sɔ, 'le, 'nigblu Zudeɛn'ε 'fɔɔ -ke gbo *'Zaan 'du -nɔ'a nyu'a *batizeeɛ wɔn -benyɔ, ɔ 'ye 'le mu. ɔ 'nu-o 'le 'wɔ -glilii! ⁴¹ ɔ -nɔ 'le, 'le nyu'a -dadudu-u mu ɔ gbo 'le un-u nu'o: Wɔnkule -lue 'tɔn 'Zaan 'ka nu, ɛ se -nɔ. ɛ -nɔ'a -kaa 'mu a, dt 'wee ɔ -za'a 'mu 'bho nyɔ ɔ -kɔɔ 'kpi, l-l 'mo-o -ziadt. ⁴² 'Le, nyu-u -ye 'nɔ 'le a, 'wa -dadudu 'ye ɔ 'gwlide.

Lazaa'a 'memεε

11 'Bho-o nyɔ -lue -nɔ'o. ɔ 'nynt-l 'mo-o Lazaa. -Gwɔ un-u 'la'a Bɛtanii, 'bho'a 'yiyi mo'o. *Malii -ke 'wa vɛnyɔ Maatɔ, 'wa 'bhli mo'o -lɔɔ. ² A -gblee, 'c-na-a po'a ngɛzege, Malii 'wɛ 'ε *Zezi 'lru, 'le -u 'lu-o'a 'wa 'nɔmɔt 'mu, un 'ye ɔ bhɔ li'sra, 'unnu mo'o. 'Wa 'lotu'a 'yunyukpasu, Lazaa, ɔ 'lru-u 'bhati'o. ³ A 'ye li-ɔ, u-bu 'nyunɔkɔpɔt 'sɔn 'mɔt, un nu'a -kaa, un 'lbho-o nyɔ -lue 'le Zezii gbo ɔ 'ke ɔ 'tmɔt na ɔ bha Lazaa'a 'lru-u 'bhati'o. ⁴ ɔ 'wɔn l 'kɔ, ɔ na: 'lru-u 'bhati ɔ -kɔ, -ka 'un -ke 'an -tita -Lagɔ ku'a wɔn, 'le -a'ba 'nynt 'bhε'ε 'yi, 'le nyu 'ke l yibo 'bho ɔ 'kpi. ɛ -se ɔ 'ke 'mɛnyɔn ɔ 'mu -sie'a dt -ko.

⁵ A -gblee, Zezii -kma'a-a Maatɔ -ke 'wa 'lotu'a 'nyntu 'sɔn 'mɔt a dt. ⁶ -Da ɔ -nɔ'a, ɔ 'kɔɔ -kaa ɔ -kɔ Lazaa'a 'lɔrbhati'wlu 'mɔt ɔ 'kɔ, ɔ 'nu-o 'bho 'ε 'kpi 'wɔ 'sɔn, ⁷ 'le ɔ na ɔ 'kɔ -namu -bodt: -A mu Zideebhlukpa 'kpi le! ⁸ 'Le un na: -A'ba -ɔyi, 'traamu 'wɔ -nu 'mu, -unmu *'Zuifu'a -klɔgbɔ-l 'kɔɔ ti un 'ke -unmu -digbi 'mu 'lbha 'le -un 'ke 'mε, -unmu 'mɔt, -unmu nu'o -a 'mu-o 'le le'a? ⁹⁻¹⁰ 'Le ɔ na: 'Le ɔ -lue 'li, 'lɛl'a kɔε -bue kɔε 'sɔn, 'unnt -nɔ'e 'le. -Ka -lue 'mɔt, 'ka-a 'an dt -nɔ'o. -A na 'nɔ-e 'le -Lagɔ ɔ 'gwɔludɔ 'mu. 'An 'memεεn ɔ 'du'a 'unmu, ɛ -see -bhla nynt ke, leedɔ nyɔm 'ke amu 'gwɔl 'si'a?

¹¹ ɔ 'le'ε -kaa, 'le ɔ na -lɔɔ: -A'ba bha Lazaa-a 'mu-o'o. 'un-l mu-o'o 'un 'ke ɔ 'nynt 'mu -za. ¹² 'Le un na: -A'ba -ɔyi, -bho ɔ -ka 'mu a, 'lemnɔ ɔ -ye-e 'pun -mu. ¹³ A 'ye li-ɔ, -ka Lazaa 'mε'ε ɛ, 'unnt ɔ -kɔ zɔ u -bodt 'mu 'le u-bee -mnɔ-u popo'o 'gwɔlutɔ na 'nyntzege ɔ 'si'e 'nynt. ¹⁴ 'Le ɔ 'ye u ɔ 'yitiwa: Lazaa 'mε-ε'o! ¹⁵ A'ba 'b-hi'a dt 'an -pɔɔ 'wɔn'o, -εkedɔmaa, ɔ 'ka 'mε, 'un se 'le

-nɔ. 'Bho-o a-a 'ye 'wlu mu 'le a 'ke 'unmu 'gwlide. 'Traamu 'ɔ ɔ, -a mu 'le! ¹⁶ ɔ gwε'ε -wluwlu 'yi, 'le Tomaa un-u 'la'a -boliayu na Zezii'a -namu -lruu -bodt: -A mu 'le -lɔɔ, -a -ke Zezii 'ke -dalue 'mε -nɔ! 'Le un 'ye 'mu-sɔ, 'le 'wa klε 'ye 'le mu.

*Zezi -ke nyu 'mu-o 'le Lazaa'a zoko 'kpi

¹⁷ Un mu'a a, 'le un 'ye 'bho gwɔ ɔ 'troli nynt. Nyu nu'a -kaa, Lazaa -kaaa 'mε, un -kɔɔ ɔ tinmaze, -ka 'ε 'wɔ nynt'a nyiε, un 'ye ɔ l 'tmu. ¹⁸ A -gblee, Bɛtanii -ke Zelizalεmu 'kukɔɔ-ɔ gbo. ¹⁹ ɛ 'lru 'yi Zideekɔmu'a -dadudu yi'e Maatɔ -ke *Malii gbo, 'wa 'lotu'a 'yu'a 'memε'ε dt, un 'ke u -pɔɔ 'li tide.

²⁰ -Ka *Zezi -nɔ'a yinamu, Maatɔ nu'a -kaa, un 'wɔn -l 'kɔ, 'le un 'ye ɔ -jeyi mu. Malii -mnɔ -de'e-e 'le 'wa -budu 'li ti. ²¹ 'Le u-bu Maatɔ na: 'An -Kɔyi, Zezii, -bho -un -nɔ 'kl -laa, 'an 'lotu'a 'yu -see 'kl 'mε yi! ²² ɛ -nɔ'a -kaa 'mu a, 'un 'de-e 'gwli na, 'traamu -bhla, -bho -un 'ybhla -Lagɔ ɛ, ɔ -see ɛ -unmu -bhle yi. ²³ 'Le ɔ na: A'ba 'lotu'a 'yu-u 'ye-e glu -sɔ -mu, 'le ɔ 'ke ti-nɔ -lɔɔ. ²⁴ 'Le un na: 'Bho * -lebɔɔzige'a -kɔ 'yi, 'un yibo'o-o na ɔ -ye-e glu -sɔ -mu 'le ɔ 'ke ti-nɔ 'kɔmukɔmu. ²⁵ 'Le ɔ na: Nyɔ-ɔ za'a nyu 'mɛnyɔn 'mu 'le un-u nu'a ti -lɔɔ, 'unnt 'un 'du'o. Tinzege-ε se'a 'tiinamu 'bhle, 'unnt 'un-l 'nyl' ɔ o. Nyɔ -yɔ de'a 'unmu 'gwli, -bho ɔ 'mε, ɔ -nɔ'e-e -bhla ti 'kɔmu 'bho -Lagɔ ɔ 'yigbeyi. ²⁶ Nyɔ -yɔ de'a 'unmu 'gwli, ɔ 'ye'a ε-be 'kɔgwɔlɛtinzege 'mɔt, ɔ -see 'tɔ 'mε 'bho -Lagɔ ɔ 'yigbeyi. ɔ -nɔ'e-e ti 'kɔmukɔmu. 'An wlu -nɔɔ, a 'yee nε -ziadt 'mu 'nɔ? ²⁷ 'Le un na: Kɔn, 'an -Kɔyi, *-Lagɔ ɔ 'Bhozayi ɔ 'puɔn'a nyu, -Lagɔ ɔ 'yu -ke dt ɔ wlu'a 'mutizamɔ -za'a 'mu see, un 'ye'a na ɔ -ye-e 'kɔ 'kmu 'mu -yi -mu nu a, 'un 'de-e 'gwli na 'unnt -un 'du'o.

²⁸ Un po'a wlu 'mɔt ti a, 'le un 'ye 'wa 'lotu'a 'yu Malii 'lanamu mu. Un 'ye u a, un 'ye u 'wuwɔn 'le un na: -A'ba -ɔyi Zezii yi-o'o. ɔ na a mu! ²⁹ Un 'wɔn l 'kɔ, 'le un 'ye 'mu-sɔ, un 'ye 'le ɔ gbo -vuka kpa. ³⁰ A -gblee, -da Maatɔ sie ɔ ɔ, 'bho-o ɔ -nɔ'e -bhla 'kɔmu, ɔ -see gwɔ pa ke. ³¹ -Jiji Malii kpa'a 'le ɔ gbo, Zideekɔmu yi 'u -pɔɔ 'li tidenamu, un 'ye 'ε li a, un 'mu -u 'bɔ. Ubɔ na 'kl, un-u mu 'ko-o 'le Lazaa'a zoko 'kpi, un 'ke 'vi.

³² -Da Zezii -nɔ'a, un nu'a -kaa, un 'nynt-e 'bho, un 'ye ɔ li'ye, 'le un 'ye ɔ bhɔ 'mu bhlu 'le un na: 'An -Kɔyi, -bho -un -nɔ 'kl -laa, 'an 'lotu'a 'yu -see 'kl 'mε yi! ³³ A -gblee, Malii -ke Zideekɔmu kpu 'u kli, ɔ -gbu 'nu ya, un-u 'vi-o'o. 'Gwɔ nu'a -kaa, ɛ -nynt 'nɔ-ɔ li, ³⁴ 'le ɔ na: Doo a nmaze 'nɔ ti'a? 'Le un na: -A'ba -Kɔyi, yi -un 'ke 'bho 'ye! ³⁵ 'Le ɔ 'ye 'bho 'kpa, ɔ -kɔ 'vi'o. ³⁶ U-bu Zideekɔmu 'mɔt 'ye ɔ li a, 'le un-u nu'o 'tɔ na: -Ka ɔ -kma'a Lazaa'a dt, a 'ye -kaa li-ɔ! ³⁷ 'Le 'wa ɔ -u nu'o: Nyɔ-ɔ 'ka 'wlu, ɔ -kɔ 'kɔ, ɔ -kɔ 'puɔn 'nɔ, ɔ se 'bhε ɔ 'ke Lazaa 'memε'ε -jeyi -za?

*Zezi -za'a-a Lazaa glu.

³⁸ Un -za'a wlu 'mɔt 'mu, 'gwɔ -nynt-e-e *Zezi li -lɔɔ 'le ɔ 'ye 'mu-sɔ, ɔ 'ye 'bho Lazaa'a zoko 'kpi mu. 'Le trɔ 'li, 'le-e un ɔ ε'o 'le un 'du'o 'bho 'ε wɔn 'yi sukɔmu

-lue. ³⁹ 'Le ɔ na nyu-u -nɪ'a 'bho -bodɪ: A -za 'bho sukɔmua -nɛ! A -gblee, Lazaa 'mɛ'ɛ ɛ, ɔ 'lotu'a 'yɔn-ynaakɔ Maatu na: 'An -Kɔyi, ɔ -kaaa 'mɛ 'le un -kɔɔ ɔ tinmaze, 'ɛ 'wɪ nyiɛ 'ka-a. ɔ 'bhɛ'ɛ'o ɔ 'ke ngɛ po! ⁴⁰ 'Le ɔ na: 'ln -see amu 'tmuɔ na, -bho a de 'unmu 'gwli, -ka -Lagɔ ku'a wɔn 'le ɔ 'nyɪ 'bhɛ'ɛ 'yi, a-a 'ye -ɪ yibo -mu, nu? ⁴¹ Un -nɪ 'sɔn, un -nɪ -wlunamu, 'le, nyu-u -nɪ'a 'bho, un 'ye 'bho ɛ-bɛ sukɔmua 'mɛ -za. Un -zɛ 'ɛ 'bho a, 'le ɔ 'ye yaku 'yi popo, ɔ 'ke *-Lagɔ wɔn gbo po, 'le ɔ 'ye 'bho 'kpa ɔ-ɔ nu'o: 'An -tɪta -Lagɔ, ɛ 'un 'yɔbhaa'a -unmu, -ka -un -see 'ɛ 'unmu -bhle, 'lɛnɛ 'bhle'e 'nyɪ'ta dɪ 'un-ɪ po'o -unmu 'sɛɛ. ⁴² -Ka -a po'a 'unmu -lokui 'kɔmɔ, 'un yibo nɪ-o'o. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, u-bu nyu-u -nɪ'a -laa 'an 'tɔli, 'wa dɪ 'un-ɪ zɪ 'l 'mu, 'le, -ka -un lbho'a 'unmu, un 'ke ɪ 'gwliɛ. ⁴³ ɔ gwɛ'ɛ -kaa -Lagɔ ɔ wɔngbopɔɛ 'yi a, 'le ɔ 'ye 'plan 'le ɔ na: Lazaa, -sɔ 'le zokɔ 'li -un 'ke 'da! ⁴⁴ A -gblee, Lazaa 'mɛ 'ka, ɔ nu'a -kaa, -muua! ɔ 'da-a'o. 'Yriifɔtɪ sabo'o-o ɔ bhɪ -ke ɔ sɔlɪ, 'le 'yriɛ-ɛ 'fɪfɪan'a ɔ 'lru li. 'Le Zezii na: A bɔti ɔ ti ɔ 'ke -na -ka -zɛgɛka!

*Zuifu'a -klɔgbɪ 'kɔ-ɔ ti un 'ke *Zezii 'lbha ɔ 'ke 'mɛ.
(Matiee 26:1-5; Maakɪ 14:1-2; Luukɪ 22:1-2)

⁴⁵ l zi'a -kaa a, u-bu *Zuifu yi'a *Malii 'yenamɔ, ɛ *Zezii nu'a, un 'ye 'ɛ li a, 'wa -dadudu 'de -ɔ 'gwli. ⁴⁶ 'Wa wɔɔ -yɔ -see ɔ 'gwliɛ, 'unnu -yɛ'ɛ 'le *Falizien-tɔɔ, 'le, ɛ ɔ nu'a a, un 'ye ɪ gbo -pa, un 'ye ɪ u -bodɪ 'mu-za. ⁴⁷ U-bu Falizien -ke *-Lagɔ ɔ 'sragazamuklɔgbɪ 'wɪ 'l 'kɔ, un 'la-a 'Zuifu'a -zigletumu -lruɔ 'le un 'ye 'lru'gbuɔ, 'le un na: A -gblee, ɔ-ɔ nyɔ 'mɔ, ɔ-ɔ 'nu-o *wɔnkul'a -dadudu. Koo -a 'ke ɔ -nyɪna'a? ⁴⁸ -Bho -a 'tayi ɔ 'yiti 'le ɔ -ka ɔ 'l 'mɔnɪ-nu a, nyu 'wee-e 'ye -ɔ 'gwli-de -mu, 'le, 'Wlomɛɛ -kɔ-ɔ -amu 'lru 'mu, un-u 'ye-e -amu 'lbha -mu 'wee 'le un 'ke -a'ba *-Lagɔ ɔ bubɔbhlegbo ti-za.

⁴⁹ A 'ye li-ɔ, -zun -ke ti ɪ-bɪ dɪ -nɪ-ɪ zi'a -kaa, ɛ-bɛ zun 'mɛ ti, 'wa 'klumu'a -lue un-u 'la'a Kayifu, 'unɔ 'mo-o -Lagɔ ɔ 'sragazayiklagba. ɔ-ɔ 'mɔ, 'unɔ 'luo'o wlu 'mu, 'le ɔ na: ɔ-ɔ Zezii 'mɔnɪ' 'kpi, a -see 'bho ɛ 'muti'wɔn ke. ⁵⁰ A popo 'gwɪluti! -Abu -bodɪ ɛ -nɔmɔ-ɔ 'yriili 'le nyɔ -lue 'ke 'mɛ 'bho nyu 'wee'a 'lru 'yi. -Bho ɛ -nɪ -kaa 'mu a, 'lemnɪ -a'ba 'bhɪlkpa -see ti-ɔ yi. ⁵¹⁻⁵² A -gblee, ɛ-bɛ wlu 'mɛ, ɛ -see Kayifu'a 'bhuo 'mu 'wlu. ɛ-bɛ zun 'mɛ ti, ɔ-ɔ 'mo-o -Lagɔ ɔ 'sragazayiklagba'a dɪ -Lagɔ ɔ 'bhuo po 'ɛ ɔ wɔn 'mu. 'ɛ -nɔ -see -bhla nyɪ ke 'le ɔ 'ye ɛ-bɛ wlu 'mɛ 'muti-za -nalo. 'Le, 'Zuifu -ke nyu-u -see'a 'Zuifu, -u 'ye'a -Lagɔ ɔ nyu 'du mu a, -ka Zezii 'ka 'mɛ 'wa dɪ 'le un 'ke 'pun 'bho -Lagɔ ɔ 'yigbeyi, 'le, u-bu 'bhɪlkɔ 'wee'a nyu 'mɔ, un -ke ɔ 'ke -glɔgbɪ -lue 'du, ɔ 'ye u -bodɪ 'mu-za.

⁵³ 'ɛ dɪ, ɛ-bɛ ɔ 'mɛ ti, -ɛ 'wlu'a 'bho, -ɛ bhla'a ɔ 'mɛmɛɛ 'kpi, u-bu 'Zuifu'a -klɔgbɪ 'mɔnɪ-u 'bɔ ɔ ti, un 'ke ɔ 'lbha. ⁵⁴ 'lɛnɛ 'bhle'e 'nyɪ'ta dɪ, ɛ-bɛ 'Zuifu'a 'bhɪlkpa'a 'fɔtɔ 'mɛ -ke gbo nyu -die'a 'yi, ɔ 'ye 'le 'wlu, 'le, -gwɔɔ -lue-e ɔ'ɛ kɔ 'le 'musa'a 'tɔli un-u 'la'a Eflayimu, ɔ -ke ɔ -namu 'ye 'le mu, 'le un 'ye 'le 'wɪ gbɪ nu.

⁵⁵ A -gblee, *Zuifu 'we'a zun 'li'a gɔklagba un-u 'la'a 'Paaku, 'ɛ 'wɪ -nɪ'e-e nyninamu. 'ɛ dɪ nyu'a -dadudu-u ɔ-ɔ 'wa 'bhli 'le un-u mu'o Zelizalɛmu, -ka *-Lagɔ ɔ gba 'le'ɛ, un 'ke -kaa nu 'le un 'ke *li'saa 'bho ɔ 'yigbeyi, 'le un 'ke ɔ 'mɛ 'du. ⁵⁶ A 'ye li-ɔ, 'le *-Lagɔ ɔ bubɔbhlegbo un -nɪ'o 'le un-u 'kɔ Zezii ti 'le un-u dede'e -dede ti: ɔ kɔ-ɔ nyɔ -see ɔ -nɛ'ɛ da -yi yi. Koo a-a popo'o 'gwɪluti'a? ⁵⁷ A -gblee, u-bu -Lagɔ ɔ 'sragazamuklɔgbɪ -ke Falizien 'mɔ, un 'tmuɔ-o-o nyu, -bho 'wa -lue yibo ɔ da, ɔ 'ke u 'dɪ -za 'le un 'ke ɔ kɔn.

*Malii 'wla-a *Zezii'a bhɪ 'cna 'lru.
(Matiee 26:6-13; Maakɪ 14:3-9)

12 l zi'a -kaa a, *Paaku'a gɔ ɔ 'wɪ -sie'e 'bho-o -mɛlo, 'le *Zezii 'ye 'mu-ɔ, 'le, Lazaa ɔ -za'a glu, 'le ɔ 'ye'a ti-nɪ -lɛɛ, -da ɔ -nɪ'a Betanii, ɔ 'ye 'bho mu. ² Nyu nu'a -kaa, un 'pi-e ɔ dɪ, 'le, -yɔ -ke ɔ 'ka -dalue -li -nɪ, Maatu 'ye u ɛ-bɛ lililɛ 'mɛ 'yiti'gblee. A -gblee, Lazaa -nɪ'e-e u-bu nyu 'mɔnɪ'a 'klumu. ³ Un -nɪ linamu, 'le *Malii 'ye 'bho Zezii -yɛ, 'le, 'cna -ke 'pɛɪ-u -kmu'a 'yi tenyɪ, -ɛ po'a ngɛzɛgɛ, -ɛ 'ma-a 'naadzɛgɛ, -ɛ 'bhɛ'ɛ kpana 'mu, un 'ye ɛ 'mu'luo, 'le un 'ye ɛ ɔ bhɪ 'lru 'wla. Un nu'a -kaa, un 'luo'o-o 'wa 'nɔmɪ 'mu, 'le un 'ye ɪ li'sra. A -gblee, -budu -ke 'li u-bu nyu 'mɔnɪ -nɪ'a, 'cna'a ngɛzɛgɛ 'yi-e 'le. ⁴ 'Le, *Zezii'a -namu'a -lue, Zidaa Isikaliyoo, ɔ 'ye ɔ -laa ɔ tu'a nyu -jeyi 'nyɪ mu, ɔ na: ⁵ -Bho ɛ-bɛ 'cna -nɛ -po-ɛ 'ku 'pɛɪ, ɛ 'bhɛ'ɛ-ɛ nyɔ ɔ zun 'li'a 'pɛlemɔni 'le ɔ 'ke 'puanlbhamu 'yiti'gble-ɛ! Leedɪ ɛ -see -kaa -nu-ɛ'ɛ? ɛ se 'yriili-nɔmɔ! ⁶ A 'ye li-ɔ, ɔ-ɔ 'mɔ, 'unɔ 'mo-o Zezii'a -namu'a mɔnɪ'a tideyi, 'le ɔ-ɔ za'a 'bho, ɔ-ɔ li'o. 'Yriyi ma'a dɪ ɔ -za'a wlu 'mɛ 'mu, ɛ -se 'puanlbhamu'a dɪ ɔ-ɔ popo 'gwɪluti 'nɪ -ko. ⁷ Zezii 'wɪ 'l 'kɔ, 'le ɔ na: -Zu u wɔn li! -Bho 'un 'mɛ, 'cna un 'ka 'unmu 'lru 'wla 'le nyu 'ka 'unmu tinmaze, 'un-ɛ un-u 'wla'a -laa 'unmu 'lru -nalo. ⁸ -Yɔ 'ma-a 'puanlbhamu, a -ke un -nɪ'e-e -bhla 'nɔ 'kmu 'mu 'kɔmukɔmɔ. -Bho a 'yɔbha, a 'bhɛ'ɛ'o a 'ke u -zɛgɛ 'l-rulinu. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, 'unɔ ɔ-ɔ, ɔ 'un-ɪ 'ye-e 'le a'-ba 'klumu 'wlu -mu 'un 'ke 'mɛ.

*-Lagɔ ɔ 'sragazamuklɔgbɪ 'kɔ-ɔ ti un 'ke Lazaa 'lbha, ɔ 'ke 'mɛ

⁹ A -gblee, *Zuifu'a -dadudu nu'a -kaa, -ka *Zezii -nɪ'a Betanii, un 'wɪ -ɪ 'kɔ, 'le un-u ɔ-ɔ 'mu, un-u mu'o 'le. ɛ -se Zezii'a 'sɛ'ɛ dɪ un-u mu 'le -ko. Lazaa ɔ -za'a glu 'le ɔ 'ye'a ti-nɪ -lɛɛ, 'unɔ un-u mu'o liyenamɔ. ¹⁰⁻¹¹ Nyu-u 'ye ɔ ɔ, 'wa -dadudu-u 'sɔ-ɔ *-Lagɔ ɔ 'sragazamuklɔgbɪ'a lemu, 'le un-u de'e Zezii 'gwli. 'ɛ kamu un -po'o wlu -dalue un 'ke ɔ-ɔ Lazaa 'mɔ 'lbha, ɔ 'ke 'mɛ -lɛɛ.

*Zezii 'nyɪ-e Zelizalɛmu 'le 'bho'a nyu 'ye ɔ -jeyi mu 'le 'bubua 'mu

(Matiee 21:1-11; Maakɪ 11:1-11; Luukɪ 19:28-40)

¹² ɔ zɪ'a a, *Zezii 'kpa-a Zelizalɛmu'a -jeyi, 'le, -ka ɔ-ɔ mu'a 'le a, nyu'a -dadudu-u yi'a *Paaku'a gɔ 'dunamu,

un 'ye l 'bu'w'bn. ¹³ 'E dl un -כ-כ' mu, un 'ye כ -jeyi mu. Un 'ka mu a, un 'ce-ε-gall'a 'tlan, 'unnu un 'bhle'e kwa, un 'ke כ 'nynl 'yi'bhεε, 'le un-ε-כ'w'o, un-ε nu'o: -Lagc כ'nyl 'bhe 'yi כ! *Lagc כ' Bhozayi כ- 'puun'a nyu, 'unl כ-nu'e yinamu, -Lagc -wunna כ niti כ! -Lagc -wunna *Zuifu'a 'bhlukpayowli 'mna כ niti כ! ¹⁴⁻¹⁵ A 'ye li-כ, wlu-u 'cnu-ε'ε 'le -Lagc כ'כ'gu 'li see, -ε nu'a na: Zelizaleεmukamu, -stanyl'a 'lbha amu -le! A -gblee, a'-ba 'bhlukpayowli de'e 'bho -sokofalegbuda "kpi ti, 'le כ-כ yi'o, a 'ye li-כ, כ 'ka yi a, כ 'ye-e ε-βε -sokofale 'mne 'le כ 'ye ε 'kpi ti-de, 'le ε-βε wlu 'mne'ε 'yri'a 'bl 'ye 'wlu. ¹⁶ ε-βε -ככ 'mne ti, l-l-ε-nu'a zinamu, *Zezii'a -namu'a 'wch 'ya -lue komu 'muti. -Da כ 'me -nu'a, 'le כ 'ye'a glu -כ, כ 'ye'a 'le yaku 'li le mu, -ka כ 'kpidl 'mnl 'cnu-ε'ε 'le -Lagc כ'כ'gu 'li see, 'le un 'ye'a 'ya da 'ye, 'bho-o un popo -nu 'nl 'gwloti.

¹⁷ A -gblee, -da Lazaa -nu'a 'le zoko 'li, כ 'ka כ 'la, 'le כ 'ke כ glu -za, כ 'ka ti-nl -lrεε ε, nyu-ε-nu'a 'bho, l un 'ye'a a, un-ε 'zl -l 'wa -bonyunyu -bodl 'mu. ¹⁸ A 'ye li-כ, ε-βε *wchkulε כ nu'a, -ε -ke dl nyu 'wch כ'כ'ε dl un 'gbu'o ti 'le un-ε mu כ -jeyi. ¹⁹ 'Le *Falizieεn 'ye 'tε -kaa 'yi'liε: Nyu 'wee 'ple כ 'bl. Lε -a 'ka nu, ε se -nu!

Nyutlu -se'a-a *Zuifu כ-כ *Zezii ti, un 'ke כ 'ye

²⁰ A -gblee, nyu-ε yi'a 'bho Zelizaleεmu, 'bho *כ'כ' "dunamu, un 'ke -Lagc buba, 'le 'wa "klumu, nyu-ε -se'a-a *Zuifu, 'wa tulu -nu'e 'le. ²¹ 'Le, *Zezii'a -nayi -lue Filiipu, כ- 'ma-a Besayidaakoyi, 'le Galileebhlukpa "kpi, un 'ye כ linyi 'le un na: -A'ba 'lotu'a 'yu, -a כ-כ ti -a 'ke *Zezii 'ye! ²² כ nu'a -kaa, כ -כ-כ 'mu-ε, 'le כ 'ye l Zezii'a -nayi -lrεε Andree -bodl 'muzanamu mu, 'le, un -nu 'wch, un 'ye Zezii gbo mu, 'le un 'ye l כ 'tmu. ²³ 'Le כ na: 'lnm כ *Nyunyuch 'yu, -ככ-ε -Lagc 'du'a 'unmu 'le 'un 'ke 'mε, 'un 'ke glu -כ, 'un 'ke ti-nl -lrεε, 'le 'un 'ke yaku 'li le mu, ε nyi-nu'o 'tε. ²⁴ 'Le כ 'ye 'yi -lue po 'le כ na: -Ziadl 'un-l za'a amu -bodl 'mu, -bho nyc -see lε'ε 'yue glu po a, ε -nu'e-e -lue 'un "kamu. -Bho ε -po-ε glu 'le ε 'ke mε ε, "lemnu ε-ε 'po-o 'kyl -dadudu. ²⁵ ε-βε 'yi 'mne, ε 'kyl -lue 'ka-a: Nyc -yul zi'a כ 'bhua'a tinε'ε dl, 'le 'kmu 'mu'a l 'li, 'unl כ 'ke 'mε 'bho -Lagc כ 'yigbeyi. Nyc -yul zi'a כ 'bhua'a tinε'ε dl, 'le כ-ε st'a 'an dl, tinεzεε-ε se'a "tiinamu 'bhle, 'unne כ nyutu 'ke 'ye. ²⁶ Nyc -yul כ'כ' ti 'un 'ke כ -כ 'le כ 'ke 'an lbhu nu, כ yi 'unmu gbo 'le 'un -ke כ 'ke -na. -Bho ε -nu -kaa 'mu, "lemnu, -da 'un -nu'a a, 'an -nayi 'mna -nu'e-e 'bho -lrεε. Nyc-כ nu'a 'an lbhu, 'an -tuta -Lagc-כ 'nu -כ-ε zεε 'lruli "kamu.

*Zezii -za'a-a כ 'mεmε'ε dl 'mu

²⁷ כ 'lε'ε -kaa a, 'le כ 'ye 'bho wlu -lrεε כ 'le כ na: 'Traamu 'tε, 'an -pulu gbuta'o. 'Le koo 'un 'ke 'an -tuta -Lagc 'yi'ε? 'un 'ke כ 'tmu, 'le, stastaa-a -nu'a -laa yi-namu, כ 'ke ε 'unmu wchyi-za 'maae? -Gba, 'un 'ke 'kle 'ye'a "lru 'yi 'un yi'e ככ 'kmu 'mu. ²⁸ 'An -tuta -Lagc, -ka -a'a 'nynl 'bhe'ε 'yi, -tε ne 'le nyu 'ke l yibo. כ gwε'ε -kaa *Lagc כ wngbopε 'yi a, 'le wlu 'ye 'le yaku 'li

'wlu 'le ε na: 'un 'bhe'ε-ε-ε 'an 'nynl 'yi see, 'le 'un-l 'ye ε 'yi'bhεε mu -lrεε. ²⁹ Nyu-ε-nu'a 'bho, un nu'a -kaa, un 'wch-כ wlu 'mne כ'כ'ε 'le 'wa tulu-ε nu'o: "Ni-i 'gbu'o! 'Le 'wa -lruu na: -Gba, -Lagc gbo'a -dalbhoyi -כ-ε dl -bodl 'mu. ³⁰ 'Le כ na: A'ba "bhi'a dl -a 'wch כ'כ'ε wlu -nεε כ'כ'ε, ε -se 'an "se'ε kamu -ko. ³¹ A 'ye li-כ, -ככ-ε ke ti -Lagc כ-ε zige 'ka 'kmu 'mu'a nyu "kpi -nu'a, ε 'nyaanamu "כ'כ'ε gbo. -Bho ε nyi a, "nyinyidl'a tiyayi, כ-ε po'a nyu'a -dadudu -kpeε 'mu, כ-ε 'ye -כ tu wch 'mu -lu -mu, 'le -bho 'wla כ-כ 'ye כ ti-nu mu 'le כ 'ke 'le "kagwleε 'mu mu. ³² 'unm כ-כ-ε, -da nyu-ε 'ye'a 'unmu 'bho nyuyribhaatu 'yri -כ mu, 'le un 'ke ε ti-nyna 'le 'un 'ke 'mε, 'bho-o 'un-l 'ye 'bhlukl 'wee "kpi'a nyu'a -dadudu -jri mu 'le un 'ke 'unmu gbo yi, un 'ke 'unmu "gwlide. ³³ A -gblee, -ka nyu-ε 'ye כ 'muti'lbha mu, 'le כ 'ke 'mε, 'unl כ-כ za'a mu.

³⁴ 'Le un na כ -bodl: 'Le -Lagc כ'כ'gu 'li, ε 'cnu-ε'ε 'le-ε na, *Lagc כ' Bhozayi כ-ε puun'a nyu, כ -see 'mε yi "kchukamu. Leedl -a nu'o, -unm nyunyuch 'yu, nyu-ε 'ye-e -unmu nyu'a 'yribhaatu 'yri -כ -mu, 'le un 'ke ε ti-nyna 'le -un 'ke 'mε'ε? Nyunyuch 'yu ככ -a "si'e 'nynl'a? ³⁵ 'Le כ na: 'lnm ככ כ'כ'ε כ, 'un -see 'nch a'ba "klumu -gwlenamu yi. -Bhladl 'un -see'a mu ke, a bhlu 'an 'yisrεεjolu 'le a'ba tinε 'mu, 'le a 'ke 'bho ε 'yi -na "kamu, 'le, nyu-ε-nu'a 'le 'wa "nyinyidl 'mu, a -ke un -kaa kpli 'mu-plε. ε-βε -joluzεε 'mne, 'wa nyutu'a yibo ne. ³⁶ -Bhladl 'un -ke a-a na'a a, a de 'unmu "gwli 'le a 'ke 'an nyu "du!

כ 'lε'ε -kaa a, 'le כ 'ye 'bho 'wa "troli 'wlu, 'le, "setida cε'ε kpc, כ 'ye 'le mu.

*Zuifu'a -dadudu -see *Zezii "gwlide

³⁷⁻³⁸ A -gblee, *Zezii 'nu-o *wchkul'a -dadudu 'bho ε-bu *Zuifu 'mnu'a 'yigbeyi. ε -nu'a -kaa 'mu a, un -see כ "gwlide, 'le, wlu -Lagc כ wlu'a 'mutizayi *Ezayii 'cnu'a 'le -Lagc כ'כ'gu 'li see, -ε nu'a na:

-A'ba -Koyi -Lagc, -a'a "dl -a -za'a 'mu, ככ de 'l "gwli'a? 'Le -a'a *wchkul -a nu'a, ככ 'wch כ'ya 'zε 'muti'a?,

ε-βε wlu 'mne'ε 'yri'a 'bl 'ye 'wlu. ³⁹ A 'ye li-כ, leedl un -see כ "gwlide? -ε -ke "lru 'yi un -see כ "gwlide a, 'un-ε Ezayii 'cnu'e -lrεε 'le -Lagc כ'כ'gu 'li. -Ka ε 'lε'ε, 'kla-a 'ka-a:

⁴⁰ -Lagc 'po-o 'wa 'yri kuku "kpi, un -kaa ti'ye; כ "kpleku-o 'wa -pulu 'le un -kaa כ wlu'a 'zε 'muti'wch. כ nu -l'o 'le un -kaa kpli 'yizizia. -Bho un zizia 'ku kpli 'yi a, "lemnu כ-כ 'puun nu 'ko-o'o 'bho כ 'yigbeyi.

⁴¹ A 'ye li-כ, dl'a kpe 'wch כ -za'a -laa 'mu, Zezii l "si'e 'nynl, -ekedumaa, כ 'ye-e כ 'nynl'a 'yibheε'ε -vlavl li see.

⁴² ε -nu'a -kaa 'mu a, 'le ε-bu 'Zuifu'a -klgbu'a "klumu, 'wa -dadudu 'de -כ "gwli. *Falizieεn -kuu ε tinu 'le *Lagcwlu'a 'liciaanbudu 'li'a dl, 'wa wε 'ε wchti.

⁴³ 'Wa -bonyunyu 'ke 'wa 'yribinmchl -za, 'unne un 'כ'כ' ti, ε 'ye -Lagc כ ne -zi.

*Zezii'a wlu-u 'ye-e nyunyua -dadudu dt -kpun -mu

⁴⁴ A -gblee, zc -lue 'zvc, *Zezii 'po-o weze 'le kc na: Nyc-vc de'a 'unmu "gwli, 'an -tita -Lagc lbho'a 'unmu, 'unnc kc de'e "gwli -lræ, ε -se 'an "sæ -ko. ⁴⁵ Nyc-vc 'ye'a 'unmu, -vc lbho'a 'unmu, 'unnc kc 'ye'o -lræ. ⁴⁶ 'unnc kc-vc, 'un 'yi-e 'unnc kc 'kmu 'mu -ka zc 'le nyc-vc de'a 'unmu "gwli, kc -kaa 'le kc "nyinynidt 'mu ti-de. ⁴⁷ Nyc-vc 'unnc kc 'an wlu 'kb, -vc -see 'l 'bho 'du, ε -se 'unnc kc 'ke kc dt -kpun -ko, -ekedl-maa, 'un 'yi-e 'unnc kc 'kmu 'mu 'un 'ke nyuny 'puun, 'un -see yi 'un 'ke u dt -kpun. ⁴⁸ Nyc -vc -see'a 'unmu "g-wlide, dt 'un -za'a 'mu, -vc -see 'l -lokuipo, -l-bi 'un 'un -'zvc, 'unnc 'ye kc dt -kpun mu 'le -lebhkcvc 'li. ⁴⁹ -Ekedl-maa, dt 'un 'ka nyu -bodt 'mu-za, l 'un 'ku u -zvc, 'an -tita -Lagc lbho'a 'unmu, kc "bhuc-o 'tmu 'un 'unmu. ε -se 'le 'an wnc kuc 'mu, 'un -l nu 'un -ko. ⁵⁰ 'Le, -ka nyu-u 'ye'a "kagwletinc 'le kc 'le -zvc wlu 'mu, 'un yibo nu -'a dt, -ka kc 'le'ε 'unmu "yi 'un, 'ka-a 'un -l zc 'l 'mu.

*Zezii wnc kc-vc 'ke -namu'a bhu li

13 'Wl -lue-e -sie'e 'bho 'le *'Paakt'a gc 'ke nyini. -Nc -Lagc "du'a *Zezii 'le kc 'ke 'unnc kc 'kmu "kpi 'wlu 'le kc 'ke 'le kc gbo le mu, -ka ε nyini'a, kc yibo nu -o'o. 'ε "lru "yi, kc -namu 'ye'a 'unnc kc 'kmu 'mu -sie mu, kc 'yb-ha'o, -ka kc -kma'a 'wa dt "kmcukmcu kc -'palc 'a kle ti, kc 'ke u 'na "yi-zc.

² A -gblee, zc -ke ti un "du'a gc 'mnc wnc, 'ε "jiazc, kc -ke 'wa kle-ε li 'un-e -daluc 'le -budu -lue 'li. "Nyinynidt'a tiyayi *Sataan nu'a -kaa, 'ε -naagl "yi-e Simkc Isikaliyoo'a "yu Zidaa 'mu, kc 'ke Zezii kc tu'a nyu -jeyi "nyl. ³ A 'ye li-vc, Zezii -mnc "bhuc-o yibo'o 'le -Lagc gbo kc -zvc 'mu, 'unnc kc "nyl kc 'unnc kc 'bho li 'wee "kpi 'le kc-vc 'ye 'le le -mu mu. ⁴ C nu'a -kaa, kc -zvc 'mu-ε, kc 'bhc-vc lilidi, 'le, -banu kc -pa'a 'mu, 'ya -lue-e -nu'a 'bho "kpi, kc 'ye ε 'bho -za, 'mulreyrie nu'a 'bho, kc 'ye ε 'mu "luo, kc 'ye ε "pli 'mu -bhla, ⁵ 'le kc 'ye 'le "bo 'li "ni po, kc 'ye 'bho 'kpa kc-vc 'wa bhu li, 'le, ε-be "yrie 'mnc, kc-vc 'sra nu 'un ε li.

⁶ C nu'a -kaa, kc 'bhla-a Simkc 'Pielu "kpi 'le kc na: 'An -Koyi, leedl -mnc 'ke 'mna-a'a bhu liwnc? ⁷ 'Le kc na: 'Le 'un -nu'a 'traamu nunamu, -un -see -bhla 'ε zc 'muti'wnc ke. ε -nu'a -kaa 'mu a, -bho 'wla, -a 'ye -ε 'muti'wnc -mu. ⁸ 'Le kc na: -Gba, -un -see 'an bhu li -vlæn -za yi -bi! 'Le kc na: -Bho 'un se -unmu -vlæn li-za 'le -un 'ke *li'saa, "lemnu -un -se 'an -naye -ko. ⁹ 'Le kc na: -Bho ε -nu -kaa 'mu a, "lemnu -a'a -za 'an bhu'a "sæ -vlæn li -le! -Zl 'an -kutl -ke 'an "lru li -lræ! ¹⁰ C 'le'ε -kaa, 'le kc 'ye "yi -lue po 'le kc na: -Bho nyc 'la kc -bonyuny, -bho kc 'ke kc "bhli mu, kc-vc lre-o'o. -Bho kc nyini 'le a, kc ku 'saa-a-a li'a dt, kc 'kb'kc -lreni ti, bhuliwnc'na "sæ'ε dt kc-vc zi'o. A-bu -yuu, a 'saa-a-a li 'bho -Lagc "yigbeyi, -bho ε -se a'ba "klumu'a nyc -lue 'un, 'unnc se li'saa 'bho kc "yigbeyi. ¹¹ A -gblee, nyc-vc kc 'a tu'a nyu -jeyi "nyl, kc yibo kc-vc dt, kc nu'o: A'ba -lue 'un -l se li'saa 'bho -Lagc "yigbeyi.

¹² A 'ye li-vc, kc nu'a -kaa, kc 'gwε-ε 'wa bhu'a liwnc "yi, 'le kc 'ye kc -bana 'mu le -pa, kc 'ye linamu le mu, 'le kc na:

'Le 'un nu'a amu -bodt 'traamu, a 'wnc 'ε zc 'muti 'nu? ¹³ -Bho a -de ti, a-a 'la-a 'unmu a'ba -Tocyi -ke a'ba -Koyi, 'le -ziadt mo'o, -ekedl-maa, 'unnu 'un "du'o -ziaka. ¹⁴ A -gblee, 'unnc kc 'ma-a a'ba -tocyi -ke a'ba -koyi, 'un wnc kc-vc a'ba bhu li'a dt, a-bee -mnuu, a kpukpa -kpukpa! ¹⁵ 'Le 'un nu'a 'traamu, ε-ε 'mo-o a'ba yagbulε, 'le, -bho a'ba "sæ -de ti, a 'ke ε -bodlunnu. ¹⁶ -Ziadt 'un -l za'a amu -bodt 'mu, nyc-vc lbhuzeyi se "yi'bhε, kc se kc -koyi -zi, 'le, nyc-vc -dalbhoyi, kc se kc lbhoyi -zi -lræ. ¹⁷ L-bi dt 'mnu, a yibo nu -o'o 'le a 'ye l 'muti'wnc. -Bho a po l -lokui 'le a 'ke l 'bho "du, a 'wa-a ti.

¹⁸ 'un -see 'traamu a'ba kle 'nyl "si, -ekedl-maa, a-bu 'un 'tæ'ε 'mu 'un -ke a 'ke -na, 'un yibo'o-o a'ba kpli -lue -lue. ε -nu'e-e -kaa 'mu, 'le, wlu-u 'cnu-ε'ε 'le -Lagc kc "wnc 'li see, -ε nu'a na: Nyc -ke 'un -nu'a -daluc -li -nu-namu, 'unnc kc nu'o 'unmu "nyinynidt "lru li, 'ε "yri'a 'bu 'ke 'wlu. ¹⁹ -Bhladi 'ε -kc -see'a nyini ke, 'un -l zc -l amu -bodt 'mu -nalo, 'le, -bho ε nyini, -ka 'un -zvc -Lagc gbo, a 'ke l "gwlide.

²⁰ -Ziadt 'un -l za'a amu -bodt 'mu, nyc-vc kpun'a 'an -dalbhoyi -gli, 'unnc kc kpun'o -kaa -lræ. 'Le, nyc -yc kpun'a 'unmu -gli, -Lagc lbho'a 'unmu, 'unnc kc kpun'o -ka -zegka.

*Zezii na Zidaa-a 'ye -kc tu'a nyu -jeyi "nyl -mu
(Matiee 26:20-25; Maaku 14:17-21; Luuku 22:21-23)

²¹ *Zezii gwε'ε -wluwlu "yi a, kc -palc gbuta'o tenyl 'le kc na *'ke -namu -bodt: -Ziadt 'un -l za'a amu -bodt 'mu, a'ba -lue-e 'ye-e 'unmu 'an tu'a nyu -jeyi "nyl -mu. ²² Un nu'a -kaa, nyc-vc kc "si'a 'nyl, un se kc yibo'a dt, un -u gbugbu'o -gbugbu ya. ²³ A -gblee, kc -naye -ke dt kc -kma'a tenyl, a C Fa13 23 Zezii'a -naye -ke dt kc -kma'a tenyl 'Zaan-a 'cnu'a "wnc -næ "si'a 'nyl a, kc "bhuc mo'o. ²⁴ 'Le Simkc *Pielu 'ye kc 'tmu 'le "yi 'mu, kc 'ke kc tidede, 'le, nyc-vc -ke dt kc-vc za'a 'mu, kc 'ke kc 'nyl "si.

²⁵ 'ε dt kc -yc kc "lru "yi 'le kc na: 'An -Koyi, dt -a za'a -laa 'mu 'le, nyc -a "si'e 'nyl'a? ²⁶ 'Le kc na: -Bho 'un 'sma 'le -zapu kc "wnc, nyc 'un -l 'ye 'ε "nyl mu, 'unnc mo'o.

C 'le'ε -kaa a, 'le kc 'ye ε 'le 'sma 'le kc 'ye ε Simkc Isikaliyoo'a "yu Zidaa "nyl, 'le kc 'ye ε kpun.

²⁷ C kpun 'ε ε, 'le *Sataan'a -naagl 'ye kc "lru 'mu kpa, 'le Zezii na: Zidaa, lε -un 'ka nu, nu ε -susueyi! ²⁸ A 'ye li-vc, nyu -ke kc -nu'a linamu, lε-ε -ke "lru "yi kc 'a' -kaa "yi, un se ε yibo. ²⁹ C kc 'mnc, 'unnc de'e 'wa mnc ti'a dt 'wa -dadudu-u popo'o 'gwlu ti na Zezii lbho -'o, 'wa kc-vc l -l "sri 'u "yi, kc 'ke l de, 'le "bhaleεke kc 'tmu kc-vc 'ke "puanlbhamu lεgbε "nyl. ³⁰ C nu'a -kaa, kc "luo'o-o ε-be "wnc 'mnc 'mu, 'bho -gbaa -lue 'mu, kc 'da-a'o. ε-be -kc 'mnc ti, -kuyre kpun-o'o.

*Zezii 'tmu'o-o kc -namu un 'ke dt klcma

³¹ C 'da'a a, 'le *Zezii na: 'Traamu 'tvc kc -ka 'unnc *Nyunykc "Yu'a 'nyl 'bhε'ε "yi, nyu-u 'ye -l yibo -mu. 'Le, -ka -Lagc kc-vc 'bhε'ε "yi -lræ 'le 'un 'mu, un -u 'ye -l yibo -mu. ³² 'Le 'un 'mu, -bho kc 'nyl 'bhε -nu 'le "yi, kc-vc 'ye-e 'an nε "yi'bhεε -mu -lræ 'le kc "bhuc 'mu, 'le kc-vc 'ye ε -nu mu 'le -kc-vc gbε 'li.

³³ 'An dikmalotu'a "nynuu-a, -ככ-כ-sie'a 'bho 'le 'ln 'ke amu "kpi 'wlu se 'yi-die. -Ka 'ln 'le'ε *'Zuifu'a -klug-bi 'yi, -ka -lue 'mno, 'ka-a 'ln-ε 'le'ε amu 'yi -lrεε. 'ln na: A-a 'ye-e 'lnmu ti'כב -mu, 'le a -see 'lnmu 'ye yi, -εkedu-maa, -da 'ln-ε mu'a, a -see 'bho -yi yi.

³⁴ 'ε "lru 'yi 'ln-ε sie'e 'le a'ba -lokui 'mu wlulre -lue. A kukma -kukma dt! -Ka 'ln -kma'a a'ba dt, a-bee -mnuu, a kukma -kukma dt -lrεε! ³⁵ -Bho a -ka -kaa-a nu a, "lem-nu, -ka a "du'a 'an -namu, nyu-ε yibo n-ε'o.

*Zezii na *'Pielt 'ye כ 'yidepo -mu
(Matiee 26:31-35; Maakt 14:27-31; Luukt 22:31-34)

³⁶ ∫ po'a wlu ti a, 'le Sim ככ *'Pielt na: 'An -Kcyi, dbhoo -ln 'ke mu'a? 'Le כ na: 'Le -ככtoope 'li, -da 'ln-ε 'ye'a -mu mu, -ln se 'bhεε 'ln -ke -ln 'ke 'bho mu. -Bho 'wla, 'le -ln 'ke 'lnmu 'bi yi. ³⁷ 'Le כ na -lrεε: 'An -Kcyi, leed 'ln se ε 'traamu 'bhεε'ε? -Bho ε "du -a'a 'menamu, 'ln -ke -ln -nε 'sok, -a 'ke -dalue -pa -nε mo'o. ³⁸ 'Le כ na: -Bho ε "du 'an 'menamu, -ln 'bhεε'o 'ln -ke -ln 'ke -dalue -pa -nε'a? -Ziadε 'ln-ε za'a -lnmu -bodε 'mu, -zian'a "matu, -bhladε -suun 'ke zro, kpe tan -a 'ye 'ln-mu "yidepo -nε mu.

*Zezii "du-o *כ -namu "dt 'mu

14 L zi'a -kaa, 'le *Zezii 'ye 'bho 'kpa 'le כ-כ "du'o *כ

-namu "dt 'mu 'le כ na: A'ba 'bho 'ln -ke -Lagε כ 'gwlideε'ε dt -le! Nymε כ'bhε amu 'gwlu "sidε! ² ככ 'an -tita -Lagε -nε'a 'le yaku 'li, 'bi-ε 'wla'a 'le ti. 'ln-ε mu'o 'le-ε 'le 'ln 'ke a'ba -denε nmaze. -Bho ε -se 'kl-ε -ziadε, 'ln -zε ε 'kl amu -bodε 'mu-כ see. ³ -Bho 'ln gwε 'ya nmazeε 'yi, 'le 'ln 'ke a'ba dt yi, 'le, -da 'ln -nε'a a, a-bee -mnuu 'ke 'bho -nε -lrεε. ⁴ -Jolu mu'a 'le, a yibo nε-ε'o see.

⁵ 'Le Tomaa na: 'An -Kcyi, 'ככ -a 'ye'a -mu mu, -a-bu se'a 'le yibo 'le, kbhoo -a 'ke 'le'a -jolu yibo'a? ⁶ 'Le כ na: -Bho nyc 'ke -Lagε yibo, 'le 'an "sε 'mu כ 'ke -zi -nε. -Ka -Lagε כ dt "du'a -ziadε, -bho כ 'ke ε yibo 'le כ 'ke "כgwletinε 'ye, 'le 'ln 'mu כ nycε 'ke -zi -nε -lrεε.

⁷ -Bho a yibo 'kl 'lnmu -ziaka, a-a yibo 'ko-o 'an -tita -Lagε -lrεε. 'Traamu'a "bhuo, a 'ye -כ'ε 'le a yibo כ'ε'o!

⁸ ∫ 'le'ε -kaa, 'le Filiipu na: 'An -Kcyi, -bho -a'ba 'gwlu 'ke 'ככ, -כε -amu -a'a -tita -Lagε "yi! ⁹ 'Le כ na: Filiipu, 'ln -ke a -gwle'e-e -nanamu, leedε -ln se 'lnmu yibo'a? Leedε -a nε'o 'ln -כε כε amu "yi'a? Nyc -yε 'ye'a 'lnmu a, כ 'ye -כ'ε -lrεε. ¹⁰ -Ka 'ln -ke כ "sisri'a 'yi, -ln -see ε "gwlide 'maae? Dt 'ln-ε za'a amu -bodε 'mu, ε -se 'lnmε ε-ε 'wlu 'mu 'nε -ko. 'An -tita -Lagε -ke 'ln "sisri'a 'yi, כ 'wlu mo'o. 'lnmε כ-כ zi nε'e 'mu, 'le כ-כ nε'o 'li bhε.

¹¹ -Bho 'ln nε 'ln -ke כ "sisri'e-e 'yi a, 'lε ε -ziadε, 'le כ *ככkult'a "lru 'yi, a 'ככ nε "bhalrεεke!

¹² -Ziadε 'ln-ε za'a amu -bodε 'mu, ככkult 'ln-ε nε'a, nyc-כ de'a 'lnmu "gwli, כ-כ 'ye -ε -nε -mu -lrεε. 'ln-ε 'mu-o 'an -tita -Lagε gbo'a dt, -yε כ-כ 'ye'a -nε mu, ε-ε 'ye "yi'bhε mu 'le ε 'ke 'an nε 'mu-zi. ¹³ 'An 'nynε a 'bh-le'e "kpi'a dt, lε'o lε a 'ככ ti a, 'ln-ε 'ye ε amu "lru-li-nε mu, 'le, 'lnmε -Lagε כ 'yu, -ka 'ln-ε 'bhεε'ε 'ch 'nynε 'yi, nyc 'ke ε yibo. ¹⁴ -Bho a 'כε ti, 'le 'an ככkue 'mu 'ln 'ke amu lε -bodε nε, 'ln-ε 'ye -ε -nε -mu.

*Zezii "du-o *כ -namu *-Lagε כ Lisaazuzu wכn 'muti

¹⁵ ∫ po'a wlu 'mneε ti a, 'le כ 'ye 'bho wlu -lrεε כε 'le כ na: -Bho a -kma 'an dt -ziaka, dt 'wee 'ln-ε za'a amu -bodε 'mu, a-a 'ye -ε -lokui-po -mu 'le a 'ke ε 'bho "du. ¹⁶ 'ln-ε 'ye-e 'an -tita -Lagε 'tmuε -mu, כ 'ke amu a'ba -kpaiyε -ככ-ε -jeyi po 'le a -ke כ 'ke -na "ככmu. -Ka -Lagε כ dt "du'a -ziadε, *כ -zuzu zε ε 'mu, 'lnmε mo'o. ¹⁷ Nyc -yε se'a -Lagε yibo, כ -see כ ε "nynε yi, -εkedu-maa, un se 'bhεε un 'ke כ yibo. ε -nε'a -kaa 'mu, a-bee -mnuu yibo כ-ε'o, -εkedu-maa, כ -nε'e-e -laa a'ba "troli, 'le כ-כ 'ye amu 'mu-nε mu. ¹⁸ 'ln -see amu "kuenynuu 'mu sie. 'ln-ε 'ye-e amu -bodε le -yi -mu. ¹⁹ 'Le 'wε gbi 'li, nyc-ε -see'a 'lnmu "gwlide, un -see 'lnmu 'ye yi "ככmu. A'ba "sε-ε 'ye 'lnmu 'ye mu 'le a 'ke 'lnmu yibo, -εkedu-maa, tinεzεgε-ε se'a "tiinamu 'bhle, -ka 'ln 'ye ε ε, 'ka-a a -nε'o -lrεε. ²⁰ -Bho ε -ככ nynε, -ka 'ln -ke 'an -tita -Lagε "sisri'a 'yi, 'le 'ln -ke a-bee -mnuu-ε 'ye'a "yi"sisri mu -lrεε, 'bho-o a-a 'ye ε 'muti'ככn -nε mu. ²¹ Dt 'ln -za'a amu -bodε 'mu, nyc-כ po ε -lokui, -כ "du ε 'bho, כ nyc-ε -kma'a 'an dt. 'An -tita -Lagε כ 'ye-e כ dt -kma -mu. 'ln-ε 'ye-e כ dt -kma -mu, 'an "bhuo-o 'ye כ gbo -yi -mu 'le כ 'ke 'lnmu yibo.

²² A -gblee, *Zezii'a -namu'a -lue un-ε 'la'a Ziidε, ('ln -see Zidaa Isikalioo nε) 'le כ na: 'An -Kcyi, leedε -ln 'ke -a'ba "sε gbo yi 'le -ln 'ke -amu -a'a "bhuo "yi-כε 'le -ln -see -kaa -a'ba -bonyunyu -lruε -bodε -nε yi'a? ²³ 'Le כ na: Dt 'ln-ε za'a 'mu, nyc-כ 'ye ε 'bho "du mu, 'lnmε -kma'a 'an dt. -Bho ε -nε -kaa 'mu a, 'an -tita -Lagε כ 'ye-e כ dt -kma -mu, 'le 'ln -ke כ 'ke כ -bodε yi, -a 'ke כ 'mu ti-de. ²⁴ Nyc-כ po'a 'an wlu -lokui, כ nycε se 'an dt -kma. Dt 'ln-ε za'a amu -bodε 'mu, 'an -tita -Lagε lb-ho'a 'lnmu 'ככ 'kmu 'mu, כ wlu mo'o. ε -se 'an "b-huo'a nε -ko. ²⁵ -Bhladε 'ln -ke a-a na'a a, 'ln-ε zε ε amu -bodε 'mu. ²⁶ A 'ye li-כ, 'le 'an ככkue 'mu, *Lisaazuzu 'an -tita -Lagε כ 'ye'a amu -jeyi -po mu, -כ 'ka a'ba -kpaiyε "du a, 'lnmε 'ye amu lε 'wee -כε mu, 'le, dt 'wee 'ln -za'a amu -bodε 'mu, כ 'ke ε amu 'gwlutipopo.

²⁷ A -gblee, 'ln-ε 'sie-e amu -ככkue'a bhluhlua li. 'An -ככkue'a bhluhlua 'ln-ε "nynε amu. Nyc-ε se'a -Lagε yi-bo, -ka 'wa -ככkue'a bhluhlua -nε'a a, -yε 'ln-ε "nynε'a amu, ε -ke ε se "yitigugε. Nymε 'bho amu 'gwlu "sidε! -Stanyε 'bho amu 'lbadε!

²⁸ Wlu 'ln -za'a amu -bodε 'mu 'traamu, a 'ככ'כ'כ, 'lnnε 'ka-a: 'ln na, 'ln-ε 'mu-o 'an -tita -Lagε gbo le, 'le 'ln 'ke amu -bodε le yi. A -gblee, כ 'bhε-ε "yi tenyε, כ 'ye 'lnmu -zi. 'ε dt, -bho a 'ככ'כ'כ na 'ln-ε 'mu כ-כ gbo a, -bho a -kma 'kl 'an dt -ziaka, a-a li 'ko-o 'bubua. ²⁹ 'Ya -ככ "sri 'le nya, 'le 'ln-ε zε ε amu -bodε 'mu, 'le, -bho ε nynε, a 'ke 'an wlu -ziadε 'la. ³⁰ "Nynynidε'a tiyayε -כ -po'a nyc'a -dadudu -kpeε 'mu, כ -nε'e-e yinamu'a dt, 'ln -ke a -see 'כε -wlu yi tenyε. ∫ se 'lnmu ככkue'bhεε.

³¹ ε -nε'a -kaa 'mu a, 'an -tita -Lagε כ wlu 'ln-ε 'ye 'ככ'כ mu, 'le, -ka 'ln -kma'a כ dt, ε-ε nyc 'mu 'mu 'ke ε yibo. A -gblee, כ po'a wlu 'mneε ti a, 'le כ na כ -namu -bodε: A -כε 'mu, -a 'ke -laa "die εε!

*Zezii כִּכְכִּי lezeentuzegε

15 *Zezii -ke *כִּי -namu צֵעֵעֵ 'bho "die a, 'le כִּי na: A -gblee, tu un-u 'la'a lezeen, -ε -ke "bhi nyu-u nu'a duveen 'mu, 'un כִּכְכִּי 'ε tuzegε. 'An -tita -Lagc כִּכְכִּי 'ya -kpa'a lbhunuyi. ² 'An nyu -ke 'un-ε na'a a, un כִּכְכִּי 'ε "klei. A 'ye li-כִּי, 'ya -yι'a -tro'a a, -kpa'a 'mnε'ε lbhunuyi-i ε ι'ο, 'le, -yι tro'a, 'ya "bhi 'ke -antanyun 'mu-zi'a dι, כִּכ־זι ι' bhuhuyiti'a "klei li. ³ A-bu -yuu, dι 'un -za'a amu -bodι 'mu'a dι, a כִּכְכִּי "klei -yι nyc -za'a 'ya -lru "troli. ⁴ 'ε dι a, -ka 'un -ke a "sisri'a 'yi, a "du -kaa 'yirili "kamu! -Bho a nu -kaa a, 'un-ε 'ye-e a'ba "troli -nι -mu "kamu. A -gblee, -ka tu'a "klei'a "se se'a 'bhεε, -bho ι -ke 'ya tu se "yi"sisri, 'le ι 'ke "bhi po a, -bho 'un -ke a se "yi"sisri, -ka -lue 'mnu 'ka-a, a se 'bhεε a 'ke 'an 'gwlu dι nu.

⁵ 'ln-ε 'tmuu'o amu-ε, 'un כִּכְכִּי lezeentu 'le abu כִּכְכִּי 'ε "klei. Nyc -ke 'un "sisri'a 'yi a, כִּי nycu כִּכְכִּי "klei -ε tro'a "bhi'a -dadudu. A 'ye li-כִּי, -bho 'un -ke a se "yi"sisri, a se 'bhεε a 'ke 'an 'gwlu dι nu. ⁶ Nyc -ke 'un se'a "yi-i"sisri a, כִּי כִכְכִּי tu'a "klei nyc-כִּי po'a ti. -Bho ι -po-ε ti a, ι-ε ye-ο'ο, 'le nyu-u po ι -zruu 'mu, un-u po ι 'yri 'le ι-ε sin'ο. ⁷ 'ε -nι'a -kaa 'mu a, -bho a se -a'ba 'yisriidi 'bh-כִּי, 'le a se 'an wlu'a 'bhodudι 'bh-כִּי -lreε, le"ο le a 'כִּכ־ti, a 'ybhaa nε 'unmu 'le 'un 'ke ε amu "nyι. ⁸ -Bho a nu -kaa a, a כִּכְכִּי tu'a "klei -ε tro'a "bhi'a -dadudu, 'le, -ka 'un -ke a-a na'a a, nyu 'ke ι yibo, 'le 'an -tita -Lagc'כִּי 'nynι 'ke "yi'bhε.

⁹ A -gblee, -ka כִּי -kma'a 'an dι a, 'ka-a 'un -kma'a a'ba dι -lreε. 'ε dι a 'bhle -a'ba 'yisriε kwa "kamu kumu, 'le a 'ke 'an dikmεε 'mnε 'mu ti-de. ¹⁰ -Ka 'un-ε nu'a 'an -tita'a 'gwlu dι, 'le 'un -ke כִּי 'ye'a "yi"sisri, 'le 'un 'ke 'כִּי dikmεε 'mnε 'mu ti-de, -ka -lue 'mnu, 'ka-a, -bho a nu 'an 'gwlu dι -lreε, 'le a se -a'ba 'yisriidi 'bh-כִּי, 'le a 'ke 'an dikmεε 'mnε 'mu ti-de.

¹¹ l-ε dι 'mni, 'un-ε 'zi -ε amu -bodι 'mu, 'le, -ka 'bubua-a 'lbha'a 'unmu, ε 'ke -kaa a-bee -mnuu 'lbha, 'le ε 'ke amu 'mu "yi tenyι.

¹² le 'un 'ybha'a a 'ke nu a, 'unne 'ka-a: -Ka 'un -kma'a a'ba dι, a kuma -kuma -kaa dι! ¹³ A 'ye li-כִּי, -bho nyc 'wכִּכ־כִּי 'ke 'mε 'כִּי bha'a dι, כִּי -kma'a-a 'כִּי dι tenyι. le-ε 'ka "yi'bhε, -ε 'ka ε-be dikmεε 'mnε'ε letu 'mu-zi, ε se -nι. ¹⁴ A-bu -yuu, -bho a nu 'an 'gwlu dι, a-a 'mo-o 'an bha "we. ¹⁵ A -gblee, li 'an -tita -Lagc -כִּכ־כִּי 'unmu, 'un-ε zi -ε amu -bodι 'mu. 'ε dι 'un-ε 'la'a amu 'an bha "we. ε -nι'a -kaa 'mu a, le lbhunumu'a -kcyi-i nu'a, כִּי 'tmuu nu 'ε 'כִּכ־. 'ε dι 'un -see 'כִּכ־ amu 'an lbhunumu 'la yi. ¹⁶ Abu -see 'bho 'unmu -za, 'un -ke a 'ke -na. -Gba! 'lnmu nu ε'ο 'le a 'ke mu 'le a 'ke kplizigt'a -dadudu nu "kamu kumu 'le nyu 'ke ι li'ye. -Bho 'un -ke a "sisri "yi a, le"ο le a-a 'ye'a 'an -tita 'ybhaa mu 'le 'an 'nynι 'mu, כִּכ־כִּי "nyι 'ε amu-ε. ¹⁷ A 'ye li-כִּי, le 'un-ε 'tmuu'a amu a 'ka nu a, 'unne 'mo-o, a kuma -kuma dι!

Nyu-u se'a -Lagc yibo, un 'nyε-ε *Zezii -ke *כִּי -namu 'mu

¹⁸ A po -lokui -lreε, 'kmu 'mu'a nyu-u se'a -Lagc yibo, -bho un 'nyε amu 'mu, a popo 'gwlu ti na, 'unmu un 'nyaa'a 'mu-כִּי, 'le ε 'ye amu "kpi bhla. ¹⁹ U-bu nyu 'm-nu, -bho a'ba kpli -ke 'wa nι gugc 'kι 'yiti a, un-u kma 'ko-o a'ba dι, -ekedumaa, nyc -lue a "du'ο. A -gblee, a'ba kpli -ke 'wa nι se 'כִּכ־ "yitigugc, -ekedumaa, 'le 'wa "klumu 'un -za'a amu 'le 'un -ke a-a na'ο. 'lnne 'bhle'e 'nynι'a dι, un-u 'nyε'ε amu 'mu. ²⁰ Wlu 'un -za'a amu -bodι 'mu, a popo nε 'gwlu ti! 'ln na: Nyu'כִּי lbhunuyi se "yi'bhε כִּי se 'כִּי -kcyi -zi. Nyu-u 'kla-a 'unmu nyanι 'mu, 'ε dι un-u 'ye a-bee -mnuu nyanι 'mu -kla mu -lreε, 'le 'wa -dadudu -see 'an -כִּכ־כִּי -lokuipo. 'ε dι un -see a'ba nι -lokui-po yi -lreε.

²¹ A 'ye li-כִּי, 'an nyu a "du'a dι un-u 'ye li 'mni'a 'wee amu 'lruli-nu mu, -ekedumaa, -Lagc lbho'a 'unmu, un se כִּי yibo. ²² -Bho 'un se 'kι 'כִּכ־כִּי 'kmu 'mu yi, 'le 'un 'ke u 'an "kpidι -bodι 'mu-za a, 'wa "nyinyidi -see 'kι 'yi-kmu yi 'bho -Lagc'כִּי 'yigbeyi. 'Traamu 'כִּכ־כִּי, -bho un se kpli "yizizia, כִּי -see 'ya dι 'bh-כִּי yi. ²³ Nyc -y-nyε'ε 'unmu 'mu a, 'an -tita -Lagc כִּי 'nyε'ε 'mu -lreε. ²⁴ *Wכִּכ־כִּי nyc -see'a nu ke, -bho 'un -see ι 'kι 'כִּכ־כִּי 'wa "klumu nu a, 'wa "nyinyidi -see 'kι 'yi-kmu yi 'bho -Lagc'כִּי 'yigbeyi. A 'ye li-כִּי, 'un -nι ι nunamu, un 'ye -ε li. ε -nι'a -kaa 'mu a, un 'nyε-ε 'un -ke 'an -tita 'mu. ²⁵ A -gblee, wlu-u 'cni-ε'ε 'le -Lagcכִּכ־כִּי 'li, ε na: 'An 'munyεεε se "lru -ke -gכִּכ־כִּי 'bhle. l-ε dι 'mni -nu-ε'ε ε, 'le 'ε wlu'u'a 'yri'a 'bι 'ye 'wlu.

²⁶ A 'ye li-כִּי, a'ba -kpayi-i 'ye-e -yi -mu. 'An -tita *-Lagc'כִּי Lisaazuzu za'a -ziadi 'mu, 'unmu mo'ο. 'An -tita 'mכִּכ־כִּי 'nynι 'mu 'un-ε 'ye כִּי amu -jeyi -po mu, 'le כִּי 'ke amu 'an "kpidι -bodι 'mu-za. ²⁷ A-bee -mnuu-u 'ye-e 'an dι nyu -bodι 'mu-za -mu -lreε, -ekedumaa, 'an lbhu'a wondunamu, 'bho-o 'un -ke a -za'a -nanaa.

16 A -gblee, 'un-ε 'za-a amu dι 'mni -bodι 'mu 'le a -kaa -a'ba 'yisriε kwa gbo -za. ² -A'ba *-Lagc wlu'a 'liclaanbidi'a -klugbι-ε 'ye-e amu *'piemu -po -mu. -כִּכ־כִּי -lue'a "bhuo -nι'e-e nyinamu: nyu-u 'ye'a amu 'lbha mu, a 'ke 'mε, 'bho-o un-u 'ye 'ε letu -Lagc'כִּי bubεε 'la -nι mu. ³ Un -see 'wכִּכ־כִּי un 'ke 'un -ke 'an -tita -Lagc yibo'a dι, un-u 'ye -kaa -nu mu. ⁴ 'un-ε 'za-a amu dι 'mni -bodι 'mu -nalo, 'le, -bho 'ya -כִּכ־כִּי nyni a, -ka 'un 'tmuu 'nι amu see, a 'ke -kaa 'g-wlutipopo.

*-Lagc'כִּי Lisaazuzu'a lbhu

'un -ke a-a na'ο -bhla'a dι, 'un -see ι amu 'tmuu -susueyi. ⁵ 'Traamu 'כִּכ־כִּי, 'an -tita, -Lagc lbho'a 'unmu 'כִּכ־כִּי 'kmu 'mu, 'le כִּי gbo 'un-ε mu'ο, 'le a'ba nyc -lue 'un'a "bhuo -see 'unmu tidede: Doo -a mu'a? ⁶ Dι 'un -za'a amu -bodι 'mu, 'un yibo'ο-o -ka ι -nyni'a amu 'g-wlu li. ⁷ A 'ye li-כִּי, -ziadi 'un-ε za'a amu -bodι 'mu, a-bee -mnuu'a damu, ε -nכִּכ־כִּי "yirili 'un 'ke כִּי gbo mu, -ekedumaa, -bho 'un 'wla a, a'ba -kpayi, *-Lagc'כִּי

Lisaazuzu, -see amu -bodt -yi yi. 'Bho 'ε lemu, -bho 'ln mu a, 'ln-ι 'po -κ amu -jeyi.

⁸-Bho κ yi a, nyu-υ se'a -Lagc yibo, -ka un "maa'a lu tan 'yrili, 'lnn κ ye υ ι -tκ mu. l-bl lu 'mnl, 'lnn κ 'ka-a: 'Wa "nyinyndi-e 'wa "yisrεεε -ke 'wa -zige. ⁹-Ye 'ma-a 'wa "nyinyndi, 'ln yi'a κnκ 'wa "klumu, -ka un -see'a 'wκnκ un 'ke 'lnmu "gwlide, 'lnn κ ye 'bho 'ε "kpi 'wa 'yri kati -nl mu, 'le, -ka un "ma'a 'bho -Lagc κ "yigbeyi, un 'ke ι yibo. ¹⁰ Le-ε 'ma-a nyκ κ "yisrεεε ε, -Lagc 'srεε'ε "yi, 'lnn κ κnκnκ 'lnmu "kpi 'le 'wa 'ye -nl nε 'lnmu li. 'Traamu 'tκ κ, -ka a-a 'ye'a 'lnmu "clκ κnκ 'kmu 'mu, a -see 'tκ -kaa 'lnmu 'ye yi, -εkedumaa, 'ln-ι 'mu-o 'an -tκ-ta -Lagc κ "trolli. -Bho 'ln nu -kaa, "lemnu nyunyu 'b-hεε'o un 'ke "yisrεεmu "du 'bho κ "yigbeyi. ¹¹ Nyu 'm-nu, -ye 'ma-a 'wa -zige, "nyinyndi'a tiyayi -po 'nu -kpeε 'mu, -Lagc -kpuκ nε-ε dt see.

¹² A -gblee, 'ln 'bhle-e lu'a -dadudu 'ln 'ke amu 'tmu. ε -nl'a -kaa 'mu a, ι 'bhε-ε "yi ι 'ye amu -zi, 'le a se 'traamu 'bhεε, a 'ke ι 'muti'wκnκ. ¹³ A 'ye li-κ, -Lagc κ -zi-adi'a 'muzazuzu-υ 'ye-e -yi -mu. -Bho κ yi a, κ-κ 'ye-e amu -ziadi'a -jolu gbo -po -mu. Dt -Lagc κ κ κ -bodt 'mu, 'lnn κ-κ 'ye amu 'tmu mu. Dt -yl 'ye'a -zi mu κ-κ κ κnκ κ, κ-κ 'ye -ι amu -bodt 'mu-za -mu. ε -nl'a -kaa 'mu a, ε -se κ "bhuo'a wκnκε 'mu κ 'ke -wlu -nl -ko. ¹⁴ Dt 'ln 'bhle'a 'li, 'lnn κ 'ln-ι 'ye ι 'tmu mu, 'le κ 'ke ι amu -bodt 'mu-za, 'ε dt κ-κ 'ye 'an 'nyu "yi'bhεε mu. ¹⁵ Lκ 'an -tκ-ta -Lagc 'bhle'a, 'an lu mo'o -lrεε. 'ε 'lru "yi 'ln nu'o, dt 'ln 'bhle'a 'li, 'ln-ι 'ye -ι κ-κ -Lagc κ Lisaazuzu 'tmu -mu, 'le κ 'ke ι amu -bodt 'mu-za.

'Gwlulinyiε-ε 'ye-e 'bubua 'mu-yi -mu

¹⁶ 'ln-ι 'tmu'o amu-ε -lrεε, 'le -κnκtoope 'li, -ka a-a 'ye'a 'lnmu "clκ κnκ 'kmu 'mu, a -see 'tκ -kaa 'lnmu 'ye yi. -Bho -κnκ -lrεε gbε nyu-κ, 'le a 'ke 'lnmu 'ye mo'o.

¹⁷ A -gblee, *κ-κ -namu'a tκκ nu'a -kaa, un-υ dede-e -dede -kaa ti: 'Le -a'ba 'tmu wlu 'mu, κ na 'le -κnκ-toope 'li, -ka -a 'ye κ "clκ κnκ 'kmu 'mu, -a -see κ tκ -kaa 'ye yi. -Bho -κnκ -lrεε gbε nyu-κ, 'le -a 'ke κ 'ye mo'o. 'Bho 'ε "kpi 'le κ na κ-κ 'mu-o κ -tκ-ta -Lagc κ "trolli. 'κ wlu -yu 'le, koo 'ya κz 'le'ε? ¹⁸ -Nκnκtoope -ye -ke dt κ-κ za'a 'mu 'le, koo 'ε κz 'le'ε? Wlu κ-κ za'a 'mu a, -a'ba 'wκnκ 'ya κz 'muti.

¹⁹ Zezii nu'a -kaa, -ka un 'κnκ ti un 'ke κ tidede a, κ yi-bo nl-o'o 'le κ na: -Ka 'ln 'tmu'a amu, 'kla-a 'ka-a: 'ln na: 'Le -κnκtoope 'li, -ka a-a 'ye'a 'lnmu "clκ κnκ 'kmu 'mu, a -see 'tκ -kaa 'lnmu 'ye yi. -Bho -κnκ -lrεε gbε nyu-κ, 'le a 'ke 'lnmu 'ye mo'o. ε-be wlu -nεε'ε dt a'ba "sε-ε dede'e -dede ti'a? ²⁰ -Ziadl 'ln-ι za'a amu -bodt 'mu, a-a 'ye-e "vi -mu, 'le, nyu-υ se'a -Lagc yibo, un-υ 'ye 'bubua -li mu. 'Gwlu-υ 'ye-e amu li-nyu -mu. ε -nl'a -kaa 'mu a, ε-be 'gwlulinyiε 'mne-ε 'ye-e 'bubua 'mu-yi -mu. ²¹ A 'ye li-κ, -bho 'nynaakpu'a -gbagban κnκ gbo, 'gwlu-υ nyu 'nu-υ li, -εkedumaa, 'wa stastaanκ nyu-υ o'o. -Bho un -gba a, un-υ 'mate-e 'wa stasiaa, -εkedumaa, un-υ 'li-e 'wa "yu'a 'bubua. ²² -Ka -lue 'mκnκ, 'ka-a 'gwlu -nyu'e 'traamu amu li. 'Bho 'ε lemu, -a 'ye-

e 'ytye -mu 'le a 'ke 'bubua li. ε-be 'bubua 'mne, nyκ se 'bhεε κ 'ke ε amu 'gwlu li-za.

²³ A -gblee, -κnκ -lue-e 'ye-e -nyu -mu. -Bho ε nyu a, a -see 'tκ ti'κnκ yi a 'ke 'lnmu tidede 'bho le'o le "kpi. -Ziadl 'ln-ι za'a amu -bodt 'mu, le'o le a-a 'ye'a 'an -tκ-ta -Lagc 'ybhaa mu 'le 'an 'nyu 'mu, κ-κ 'ye -ε amu "nyu -mu. ²⁴ -ε 'wlu'a -a'ba -nanamu, -ε bhla'a -zian "kpi a, a -see κ -bhla le 'ybhaa ke 'le 'an 'nyu 'mu. 'Traamu 'tκ κ, a 'ybhaa κnκ le, 'le κ 'ke ε amu "nyu, "lemnu 'bubua-a 'yi'e amu 'mu-ε.

*Zezii-i 'po-o *κ-κ -namu 'kpt 'yi

²⁵ A 'ye li-κ, dt 'wee 'ln-ι za'a -laa amu -bodt 'mu, 'le "yi 'mu 'ln-ι nu nl'o. -κnκ -lue-e -nl'e nyninamu. -Bho ε nyu a, dt 'ln-ι 'ye'a amu -bodt 'mu-za mu, 'ln -see 'tκ 'yi -po yi. Dt 'mnl-ι 'ma-a 'an -tκ-ta -Lagc κ dt a, 'ln-ι 'ye -ι 'mu-za -mu gbaa! ²⁶ -Bho ε-be -κnκ 'mne nyu a, 'le 'an 'nyu 'mu a-a 'ye κ le 'ybhaa -mu, 'le 'ln -see na 'ln-ι 'ye κ libhade mu-κ, 'le κ 'ke ε amu "nyu, nu, ²⁷ -εkedumaa, κ "bhuo -kma'a-a a'ba dt. A -kma'a-a -a -nl κnκnκ dt 'le a de'e "gwli na 'le κ gbo 'ln -κ-κ 'mu 'le 'ln 'ye κnκ 'kmu 'mu yi. 'ε dt κ -kma'a a'ba dt. ²⁸ A -gblee, 'le κ gbo 'ln -κ-κ 'mu 'le 'ln 'ye κnκ 'kmu 'mu yi. 'Traamu 'tκ κ, κnκ 'kmu 'mu 'ln-ι wlu'o 'le 'ln-ι mu κ gbo. ²⁹ 'Le κ -namu 'ye κ tκ -kaa "yi'le: -ln 'ye li-κ, 'traamu -un se 'tκ 'yi -ponamu -nl, 'le -a wlu'o gbaa! ³⁰ -Ka -ln yibo'a lu 'wee, -a 'wln -ι tκ 'muti. Lκ nyκ-κ κnκ ti κ 'ke -lnmu tidede, -un yibo nl-o'o see. 'lnnε 'bhle'e 'nyu'a dt, -a de'e -lnmu "gwli na 'le -Lagc gbo -un -κ-κ 'mu 'le -un 'ye κnκ 'kmu 'mu yi! ³¹ 'Le κ na: A de'e κ-κ 'lnmu "gwli'a?

³² A po -lokui, -κnκ -lue -nl'e-e nyninamu 'le ε "du-ε'ε wκnκ -nalo. -Bho ε nyu a, a-a 'ye-e 'lnmu "yiti'tayi -mu 'le a 'ke 'kwli "yi tibuba. A'ba nyκnκ o'nyκ-κ 'ye-e κ -denamu -mu -mu. -Gba, 'ln -see -lue -nl yi, -εkedumaa, 'ln -ke 'an -tκ-ta -Lagc -na'o.

³³ A -gblee, 'ln-ι 'za-a amu dt 'wee -nu -bodt 'mu, 'le a'ba -κnκ 'ke bhlu 'le -a'ba "yisisrinamu. 'Nκ nyu-υ se'a -Lagc yibo'a "klumu, a-a 'ye-e 'kle 'ye -mu tenyl. A po 'le 'kpt 'le a 'ke ti-de! 'ln 'lu-o un -ke 'wa -κyι *Sa-taan tu κnκ 'mu.

*Zezii 'po-o *-Lagc wκnκ gbo *κ-κ -namu'a dt

17 *Zezii gwε'ε -kaa -wluwlu "yi a, 'le κ 'ye "lru "y-i'luo 'le κ 'ke *-Lagc wκnκ gbo po, κ na: 'An -tκ-ta -Lagc, 'an -κnκ nyu-o'o 'le 'ln 'ke -un gbo le yi. -Ka 'ln-κ, -a'a "yu'a 'nyu 'bhε'ε "yi, -tκ nε -kaa nyu "yi 'le 'ln 'ke -a'a nε "yi'bhεε -lrεε. ² -εkedumaa, -un "nyu-e 'lnmu wκnκε 'bho nyunyu 'wee "kpi, 'le, 'wa -yu -un "nyu'a 'lnmu, tinεzεgε-ε se'a "tiinamu 'bhle, un 'ke ε 'ye 'bho -a'a "yigbeyi. ³ -lnmκ 'ma-a -Lagc zεgε -κ -ke 'de -nl'a -lue -ke 'lnmκ Zezii *Kliis, -un lbho'a κnκ 'kmu 'mu, -a'-ba 'wa yiboε 'mo-o 'wa "kκgwletinε'ε 'yeyea. ⁴ -ln 'ye li-κ, κnκ 'kmu 'mu'a nyunyu'a "klumu, 'ln-ι 'bhεε-ε -a'a 'nyu "yi. Lbhu -un "nyu'a 'lnmu, 'ln-ι nu -ε'o, 'ln -nl'e-ε ε "yigwenamu. ⁵ 'Traamu 'tκ κ, 'an -tκ-ta, 'ln-ι 'yi-e -lnmu gbo le. -Da -un 'ka lu 'wee ti-ya a, -ka 'an 'nyu 'bhε'ε "yi 'bho -a'a "trolli, 'bhεε nε -kaa "yi -lrεε!

⁶An -tita -Lagɔ, nyu -ln jri'a 'le 'kmu 'mu, -ln 'nyl'a 'lnmu, 'ln -tɔ 'nu -lnmu-ε. -A'a nyu mo'o. 'E dɪ -ln 'nyl' u 'lnmu, 'le un 'ye -a'a wlu wɔwɔ. ^{7,8}Traamu 'tɔ k, wlu -ln 'nyl'a 'lnmu, 'ln 'tmuɔ nu-o'o 'le un 'ye ε wɔwɔ. 'E dɪ, lɪ 'wee 'ln-l nu'a a, -ka l -kɔɔ 'le -lnmu gbo, un yibo nu-o'o, 'le, -ka 'ln -kɔɔ 'le -ln gbo -lrɛɛ, 'le -ln 'ye'a 'lnmu lbho, un yibo nu-o'o 'tɔ -ziaka, 'le un-u de 'l "gwli.

⁹Nyu -ln 'nyl'a 'lnmu, 'wa dɪ 'ln-l bhade'e -lnmu li, -εkedɪmaa, -a'a -nu mo'o. ε -se -yu se'a -lnmu yibo'a 'lru "yi 'ln-l bhade -lnmu li 'nu -ko. ¹⁰-ln 'ye li-k, 'lɛ'o 'le 'ln 'bhle'a a, -a'a 'le mo'o, 'le, -ye -mɔmɔ 'bhle'a a, 'an -nɛ mo'o -lrɛɛ. -Ka 'an 'nyl' 'bhɛ'ε "yi, 'le 'wa tinɛ 'mu, 'le-e nyu 'ke ε li'ye -nu. ¹¹'Le -ln -kɔɔtoope 'li, 'ln -see 'kɔ 'kmu 'mu -nu yi. 'ln-l 'yi-e -lnmu gbo. ε -nu'a -kaa a, u -bee -mɔmɔ -sie'e-e 'kɔ. 'An -tita, -lnmu -ke 'nyl' -nu'a "yibhɛɛka, -a'a wɔwɔ -ln 'nyl'a 'lnmu, 'le ε 'mu "du u "yirili, 'le, -ka -a -nu 'kɔ "sisri'a "yi, 'le u-see -mɔmɔ 'ke 'le -lue "du 'le -a -ke un 'ke "yi"sisri -lrɛɛ. ¹²'ln -ke un -nu'a 'kɔ 'kmu 'mu, -a'a wɔwɔ -ln 'nyl'a 'lnmu, 'le ε 'mu 'ln-l "du u "yirili. 'ln -see 'wa nyu "yiti"tayi 'le k 'ke mɛ 'bho -a'a "yigbeyi, -bho ε -se -yɔ -ke "sɛ'ε dɪ 'cnɛ-ε'ε 'le -a'a "wɔwɔ 'li see. "Nyinyidɪ kɔ k nu'a 'le ε 'ke -kaa 'mu-nɪ a, 'bho-o l-bɪ dɪ 'mɔnɪ'a "yri'a 'bɪ 'wlu -nu'o.

¹³Traamu 'tɔ k, 'ln-l 'yi-e 'le -lnmu gbo. -kɔ -ke ti 'ln -nu'a 'kɔ 'kmu 'mu a, 'ln-l 'wlu-o -kaa, 'le, -ka 'bubua-a 'lbha'a 'lnmu, ε 'ke u -kaa 'lbha -lrɛɛ 'le ε 'ke u 'mu "yi tenyɪ. ¹⁴-A 'ye-e li'a, 'an -tita, 'ln 'tmuɔ 'nu-u -a'a wlu. 'An kpli -ke 'wa nɪ gɔgɔ kɔ "yiti. Nyu-u se'a -lnmu yibo, un -ke un se l-bɪ kpli 'mɔnɪ 'mu-plɛ'ε dɪ, un 'nyu 'u 'mu. ¹⁵ε -se -ln 'ke u 'kɔ 'kmu 'mu -za'a dɪ, 'ln-l bhade -lnmu li 'nu -ko. "Nyinyidɪ a tiyayi'a dɪ, 'ln-l nu'o -kaa 'le -ln 'ke u "yirili"du. ¹⁶-A 'ye-e li'a, 'an kpli -ke 'wa nɪ gɔgɔ kɔ "yiti. Nyu-u se'a -lnmu yibo, un -ke un se l-bɪ kpli 'mɔnɪ 'mu-plɛ. ¹⁷-A'a wlu-u 'mo-o -ziadɪ. 'E dɪ -cɛ nu kɔ, 'le, ε-bɛ -a'a wluzɛgɛ 'mɔnɛ 'ln -nɪ 'u -tɔnamu, un 'ke ε tikpɔn 'le un 'ke -a'a lbhu nu. ¹⁸-Ka -ln lbho'a 'lnmu 'kɔ 'kmu 'mu, 'ka-a 'ln-l lbho u'o 'le nyu-u se'a -lnmu yibo gbo. ¹⁹'Wa "lru "yi 'ln-l "nyl'e -lnmu 'an tinɛ -jeyi 'le u-see -mɔmɔ 'ke -a'a 'gwɪludɪ'a numu "du -lrɛɛ.

²⁰'An -tita -Lagɔ, ε -se 'wa "sɛ'ε dɪ 'ln-l bhade -lnmu li 'nu -ko. -Bho un -za 'an "dɪzɪgɪ 'mu, nyu-u 'ye'a 'lnmu "gwɪlide mu, 'wa dɪ 'ln-l nu'o -kaa -lrɛɛ. ²¹'ln-l bhade-e -lnmu li, 'le, -a -nɪ 'kɔ, -ka -a "sisri'a "yi, un 'ke -kaa -nɪ -lrɛɛ, 'le un -ke -a 'ke "yi"sisri, 'le, nyu-u se'a -lnmu yibo, -ka -ln lbho'a 'lnmu 'kɔ 'kmu 'mu, un 'ke -kaa "gwɪlide. ²²-Ka -a "sisri'a "yi, 'le -ln 'ye'a 'an 'nyl' "yi'b-hɛɛ, un 'ke -kaa -nu'a dɪ, 'ln-l 'bhɛ'ε 'wa nɪ "yi -lrɛɛ.

²³'E kɔ 'mo-o, -a "sisri'e-e "yi, 'ln -ke un-u "sisri'e-e "yi, 'le 'wa "sɛ 'ke "yi"sisri -ziaka, 'le, -ka -ln lbho'a 'lnmu, 'le -ln -kma'a 'an nyu'a dɪ 'an ka, nyu 'ke l yibo.

²⁴-A 'ye-e li'a, 'an -tita, -ln "nyl' u 'lnmu-ε, 'le 'ln 'kɔ ti, -da 'ln-l 'ye'a -a'a "troli le -yi mu, 'ln -ke un 'ke 'bho -nɪ, 'le, -ka 'an 'nyl' 'bhɛ'ε "yi, un 'ke l yibo. -εkedɪ-maa, -da -ln 'ka lɪ 'wee ti-ya, -ln -kma'a-a 'an dɪ 'le -ln 'ye 'lnmu ε-bɛ 'nyl' a "yibhɛɛ "nyl.

²⁵'An -tita, -lnmu 'srɛɛ'ε "yi, nyu se -lnmu yibo. 'Mna yibo'o -lnmu-ε, 'le 'an nyu 'mnu yibo'o -ka -ln lbho'a 'kɔ 'lnmu. ²⁶'ln -tɔ 'nu -lnmu-ε 'le 'ln-l 'ye u -lnmu -tɔ

mu "kɔmu; 'le, -ka -ln -kma'a 'an dɪ, ubu 'ke -kaa 'wa -bonyunyu'a dɪ -kma, 'le 'ln -ke un 'ke "yi"sisri.

Nyu 'kpon-o *Zezii

(Matiee 26:47-56; Maakɪ 14:43-50; Luuku 22:47-53)

18 *Zezii gwɛ'ε *-Lagɔ kɔ wɔngboposɛ "yi a, 'le k -ke *kɔ -namu 'ye 'mu-sɔ, "nisu un-u 'la'a Kedrɔ, un 'ye ε "kpi cɛ. ε-bɛ "nisu 'mɔnɛ "kpi, -lolotu'a -kpa-a -lue-e -nɪ'e 'bho; 'le k -ke un 'ye 'bho mu.

²A -gblee, k -ke un-u 'mu-o 'bho "cɪcɪ. 'E dɪ, Zidaa "nyl'a -laa Zezii kɔ tu'a nyu -jeyi, k yibo'o 'bho -lrɛɛ. ³Zidaa nu'a -kaa, 'Wlomɛ'ε "sroja'a 'plan -ke *Zuifu'a "s-roja'a 'plan *-Lagɔ kɔ 'sragazamuklɔgbɪ -ke *Falizien lbho'a, k -kɔ-kɔ 'wa nya 'le k 'ye u 'le ε-bɛ -lolotu'a -kpa-a 'mɔnɛ 'mu kpa. U-bu nyu 'mnu 'bhle-e -dayruie-e "napɪ -ke tɔvɔkɪ.

⁴A 'ye li-k, 'lɛ-ε 'ka 'bho kɔ "kpi zi, Zezii -mɔmɔ yibo nu-o'o see; k nu'a -kaa, k -kɔ-kɔ 'mu-ε k 'ye u -jeyi mu 'le k na: Yɔ kɔ a-a 'kɔ kɔ ti'a? ⁵'Le un na: Nazalɛtɪkɔyi Zezii mo'o. 'Le k na: 'lnmu 'ka-a! A -gblee, Zidaa -yɔ "nyl'a Zezii kɔ tu'a nyu -jeyi, k -ke un -na'o. ⁶A 'ye li-k, Zezii nu'a na: 'lnmu 'ka-a, un 'mu-o gbo, gbligbligbli! 'le un 'ye ti'ga, a ɔFa 18 6 Zezii nu'a: 'lnmu 'ka-a, kɔ wlu 'mɔnɛ popo'o-o 'Zuifu'a "sroja -Lagɔ kɔ wlu 'gwɪluti. 'E dɪ -stanyɪ kpon u'o. ε-bɛ -Lagɔ kɔ wlu, 'lnne 'ka-a: 'lnmu -Lagɔ, 'lnmu 'ka-a. Un yibo'o-o na Zezii se nyunyu 'wee'a ka -nɪ, -Lagɔ kɔ "yu mo'o. ⁷'le k 'ye u tidede -lrɛɛ 'le k na: Yɔ kɔ a-a 'kɔ kɔ ti'a? 'Le un na: Nazalɛtɪkɔyi Zezii -a 'kɔ kɔ ti. ⁸'Le k na u -bodɪ: 'ln 'tmuɔ'o amu-ε see na 'lnmu mo'o. -Bho a -ka 'lnmu-u ti'kɔ -ziaka a, a "tayi 'an -namu -yuɔ "yiti un 'ke le mu.

⁹-Da Zezii po'a -Lagɔ wɔn gbo, -ka k 'lɛ'ε, 'kla-a 'ka-a: -lnmu, 'an -tita -Lagɔ, nyu -ln -za'a 'bho, -ln "nyl'a 'lnmu, 'ln -ke un 'ke -na, 'ln "du-o "yirili 'wee. ɔ -za'a kɔ -namu tu wɔn 'mu, 'le kɔ wlu'a "yri'a 'bɪ 'ye 'wlu.

¹⁰A 'ye li-k, Simkɔ *Piɛl 'bhle-e -blajrɛɛ -lue. ɔ nu'a -kaa, k 'jri -ε kpla 'mu, 'le k 'ye -Lagɔ kɔ 'sragazayiklag-ba'a lbhunuyi -linaloku "lru cɛ. (ɔ-kɔ lbhunuyi 'mɔmɔ 'nyl' 'mo-o Malkusɪ.) ¹¹'Le Zezii na: 'Piɛl, "du -a'a -jrɛɛ 'le kpla 'mu le. -ln se yibo, 'kleyɛɛ 'an -tita -Lagɔ -ya'a 'lnmu "kpi, 'ln 'ke ε 'ye mo'o?

Nyu 'kpa-a *Zezii 'le Anɪ gbo

¹²*Zezii 'lɛ'ε -kaa a, 'Wlomɛ'ε "sroja'a 'plan-e, 'wa -kɪlagba -ke *Zuifu'a "sroja'a 'plan kpon -kɔ 'le un 'ye k san. ¹³Un kɔ kɔ, Anɪ 'ma-a *-Lagɔ kɔ 'sragazayiklag-ba -bɛnyɪ, k gbo, un kɔ kɔ -antanyɪ. (Anɪ 'nu-o zun 'mɔnɛ ti'a -Lagɔ kɔ 'sragazayiklagba Kayifu'a "nyl' kɔ -tɪ-ta.) ¹⁴A -gblee, Kayifu'a "bhuo-o "du'o -kaa 'Zuifu'a -klɔgbɪ "dɪ 'mu see: ε -nmɔ-kɔ "yirili 'le nyu -lue 'ke 'mɛ -a'ba -dadudu'a "lru "yi.

*Piɛl depo'o-o *Zezii "yi

(Matiee 26:69-70; Maakɪ 14:66-68; Luuku 22:55-57)

¹⁵"Sroja -ke *Zezii -nɪ'a Anɪ gbo munamu, Simkɔ *Piɛl -ke *Zezii'a -nayı -lrɔ-kɔ na kɔ-kɔ 'bɪ. ɔ-kɔ kɔ -nayı -lrɔ-kɔ 'mɔ, *-Lagɔ kɔ 'sragazayiklagba yibo kɔ-kɔ. 'E dɪ k

-ke Zezii -pa -nt'e -dalue 'le 'k 'bhlegbo. ¹⁶ A -gblee, 'Pielt -mnk -sie'e 'bho 'piemu 'bho 'gbewon 'yi. Zezii'a -nayi -y -Lagok 'sragazayiklagba yibo'a, k nu'a -kaa, k 'mu-o 'gbewon 'yi le 'le k -ke lbhununynaakpu -lue-e fuo 'ne li, k -ke un 'ye -wlu na: 'lnmk bhade amu li, a 'tayi 'an bha 'yiti k 'ke pa. -Yrczaa! 'le 'Pielt 'ye pa. ¹⁷ U-bu 'nynaakpu 'mnu na 'Pielt -bodt: -lnmk -naa, -un -se -kaa Zezii 'ntaa'a -namu'a -lue -ko -lræ'e? 'Le k na: -Gbaa, 'un -ko. ¹⁸ A 'ye li-k, -stn yi'e ti: 'ε dt *'Zuifu'a 's-roja -ke 'bhlegbo 'mne'ε lbhunumu ce'ε negbaa 'yi 'bho 'piemu 'le un-u 'wuta'o. 'Pielt -ke un bhete'e-e gbo 'le k -k 'wuta'o -lræ.

*-Lagok 'sragazayiklagba 'cre-ε *Zezii ti
(Matiee 26:59-66; Maakt 14:55-64; Luukt 22:66-71)

¹⁹ A -gblee, *'Pielt 'we -nt'a -kaa 'wutanamu 'bho 'piemu, Ant 'ma-a *-Lagok 'sragazayiklagba -benyt, 'bho-o k dede -nt'e *Zezii ti 'le 'bhlegbo un -nt'a, 'ε -budu -lue 'li, 'le k -k nu'o: Nyu yu 'mo-o *-a'a -namu'a? 'Le leele -a k k nu'a? ²⁰ 'Le k na: 'ε 'ln-t k k, 'bho nyu 'wee'a 'yigbeyi 'un -nu -nt ne'o. A 'ye li-k, -a' -ba *-Lagokwlu'a 'liclaanbidi 'li -ke *-Lagok buba'bhlegbo -a-bu *'Zuifu -die'a 'yi, 'le-e 'ln-t za nt'e -Lagok wlu 'mu. 'ln -see 'kwlt 'yi ne 'le 'un 'ke nyc dt -bodt 'mu- uza. ²¹ Leedt -a dede'e -kaa 'unmu ti'a? Nyu-u po'a 'un- mu -lokui a, -a'a 'bhuo dede nu ti! Dt 'ln-t zu 'u -bodt 'mu, un yibo nt-o'o. ²² A -gblee, k -za'a wlu 'mne 'mu 'sεε, 'gbiaan! 'Zuifu'a 'sroja'a -lue-e -nt'a 'bho k 'trolli 'po -k 'kpa wkn 'mu, 'le k na: -Ka 'ntaa 'ka-a nyc 'le'ε -Lagok 'sragazayiklagba 'yi'a? 'Kla se 'yrili-nmk. ²³ 'Le Zezii na: -Bho 'ln -za 'nyinyinwlu 'mu a, -zlt 'muti 'le nyu 'wee 'ke t 'bu'wkn! -Bho ε -se -mneε ε, leedt -a 'lbha'a 'unmu'a? ²⁴ k po'a wlu 'mne ti a, 'le Ant na: 'Sroja, 'lnnk k -nt'a -laa sanbhlokui wkn, a kpc k 'le -Lagok 'sragazayiklagba, Kayifu gbo.

*'Pielt depo'o-o *Zezii 'yi -lræke
(Matiee 26:71-75; Maakt 14:69-72; Luukt 22:56-62)

²⁵ Dt 'mnt'a kle -nt'a -kaa zinamu a, Simk *'Pielt -mnk -nt'e-e 'bho ne 'yi 'kkmukomu, 'le, nyutok -ke k -k 'wuta'a, un 'ye k tidede: -lnmk -naa, -un -se -kaa *Zezii 'ntaa'a -namu'a -lue -ko -lræ'e? A -gblee, k nu'a -kaa, k depo'o-o Zezii 'yi 'le k na: -Gbaa, 'un -ko. ²⁶ A 'ye li-k, 'bho *-Lagok 'sragazayiklagba 'mnm 'bhlegbo, nyc 'Pielt ce'ε -loku 'lru a, k 'wlukayi -nt'a 'bho, 'lnnk dede 'n ti, na: -lnmk -naa, 'un 'ye-e -un -ke Zezii -nt 'sok 'le -lolo- tu'a -kpa 'mu, 'kla -ko? ²⁷ 'Le k na: -Gba, 'mna -ko. A -gblee, k 'le'ε -kaa a, 'bho -gbaa -lue 'mu 'le -suun 'ye zro.

*'Zuifu 'kpa-a *Zezii 'le *Pilaati gbo
(Matiee 27:1-2, 11-14; Maakt 15:1-5; Luukt 23:1-5)

²⁸ Zk zt'a a, 'ε -drumasrn, 'le *'Zuifu'a -klgbi 'ye 's-roja 'tmu un 'ke *Zezii Kayifu gbo -za 'le un 'ke k 'le 'Wlomε'ε 'bhlokpayowli un-u 'la'a *Pilaati gbo kpa 'le k -buduklagba 'li. 'Zuifu -ke Pilaati -se 'bhlokpa -lue 'kpi'a nyu -ko. Un nyini'a 'bho k -buduwkn 'yi ti, 'wa

'klumu'a nyu -yu 'ma-a 'Zuifu, un -kaa 'wa gba 'muce'ε dt, un -see 'le pa; -bho ε -se -mneε, *'wa zun 'li'a kpk- lagba un-u 'la'a 'Paakt, un -see 'ε lilile -li yi. ²⁹ 'ε 'lru 'yi 'bhlokpayowli Pilaati 'da'a 'le k -budu 'li, 'le k na: Leedt a-a kpa'a nyc -k 'yi'a? ³⁰ 'Le 'Zuifu'a -klgbi na: -Bho k -see 'nyinyinid'ta nuyi a, -a -see k 'kt -unmu -jeyi 'nyl yi! ³¹ 'Le k na: A'ba 'bhi 'luo k 'mu, 'le, -ka a'ba gba 'le'ε, a 'ke k 'na -zige -tu! 'Le 'Zuifu'a -klgbi na: A-bu 'Wlomε'ε -klgbi -see na, -bho -a-bu 'Zuifu'a -zige kpn nyc, a-a 'k -k wlu 'kpiti k 'ke 'mε, nu? ³² A -gblee, 'Zuifu'a -klgbi 'le'ε -kaa a, Zezii'a 'memed't k 'bhuo -za'a 'mu, 'le 'ε 'yri'a 'bl 'ye 'wlu.

³³ Pilaati nu'a -kaa, k 'pa-a 'le -buduklagba 'mne 'li le, 'le k 'ye k 'sroja lbho, 'le un 'ye 'le k gbo Zezii kpa, 'le k 'ye k tidede 'le k na: -lnmk 'mo-o 'Zuifu'a 'bhlokpayowli'a? ³⁴ 'Le k na: Wlu -nεε, -a'a 'bhuo-o -ze 'ε 'mu-ae -ale nyu-u 'tmu'o -unmu'a? ³⁵ 'Le Pilaati na: 'Zuifuyi 'mna 'du'o 'le 'un-l yibo'o -a'a 'kpidt-ae? -Lagok 'sragazayiklagba -ke -a'a 'bhlokpa 'kpi'a nyu -lru-u yi'e -unmu 'un -jeyi 'nyinamu. Leele -ke 'bhuo -un nu'a? ³⁶ A 'ye li-k, 'le k na: 'An nyu'a -k k k k 'k 'bhlokpa 'kpi'a ne se le -lue 'mu-nl. -Bho t 'du 'kt le -lue a, 'an nyu yi 'ko-o 'unmu gbo 'wlanamu; 'Zuifu'a -klgbi -see 'kt 'unmu -kpn yi. 'ε dt 'un nu'o na: 'An nyu'a -k k k -ke 'k kmu 'mu'a ne se 'yitigug. ³⁷ k po'a wlu 'mne ti a, 'le k 'ye k -kaa tidede: 'Bhlokpayowli -un 'du'o 'traamu'a? 'Le k na: -Ka -un -zlt 'l 'mu, 'ka-a t -nt'o. 'Bhlokpayowli 'un 'du'o. 'ε dt 'un 'wlu'o, 'un yi'e 'k kmu 'mu 'un 'ke -ziadt 'mu-za 'bho -Lagok 'kpi. Nyc -y 'ybh- ha'a -ziadt, k -k 'po-o 'unmu -lokui, 'le k -k nu'o 'an 'g- wludt. ³⁸ 'Le k na: Leele 'mo-o -ziadt 'le nyc 'ke ε yibo'a?

*Pilaati 'ce-ε *Zezii wlu 'kpiti k 'ke 'mε
(Matiee 27:15-31; Maakt 15:6-20; Luukt 23:13-25)

A 'ye li-k, *Pilaati dede'a -kaa *Zezii ti a, 'le k 'ye 'bho 'piemu 'da, k 'ye *'Zuifu'a -klgbi linyini 'le k na: 'Nyinyinile -ke 'lru 'yi 'un 'k k k wlu 'kpitice 'le k 'ke 'mε, 'un -see ε 'ye. ³⁹ Zun'o zun 'li, *a'ba kklagba a-a 'la'a *'Paakt, -bho ε nyini, -jiekoyi -lue a-a ce'ε wkn 'kpiti, 'ln- t 'sii 'nk -k ti. ε -be -zun -lue -nεε ti, a 'k -k ti, -y a-a 'la'a 'Zuifu'a 'bhlokpayowli, 'un 'ke k ti 'sii'a? ⁴⁰ A -gblee, 'le un 'ye 'bho 'kpa un-u 'kw'o, un-u nu'o na: -Gba, k k -ko. -A 'k -k ti -un 'ke Balabaast ti 'sii! (A 'ye li-k, Bal- abaast 'mnm k, 'gbokobhleyi mo'o.)

19 Balabaast, 'wa 'wee ce'ε wkn 'kpiti'a dt 'le *Pi- laati na 'sroja -bodt: A 'luo *Zezii 'mu, a -ke k 'ke mu a 'ke k 'sεεn. ² Un nu'a -kaa, un 'lbha-a 'wi'a -kwloo, un 'ye ε k 'lru de, un 'ye k -vilbbanazana 'mu -pa -lræε, -ka nyc -k 'du'a ka 'bho 'bhlokpayowli, ³ 'le un 'ye k linyini. -Bho un nyini k li a, 'le un-u nu'o: -lun! *'Zuifu'a 'bhlokpayowli, -gwle 'mu 'kcgwleka! 'Le un-u po k 'kpt wkn 'mu.

⁴ Un -nt k -kaa 'cisenamu, 'le Pilaati 'ye 'da -lræεke, *'Zuifu'a -dadudu-u -nt'a 'bho, k 'ye u -kaa 'yi'le: A po -lokui! 'ln-t 'po -k 'piemu 'le a 'ke yibo na 'nyinyinile -ke 'lru 'yi 'un 'k k k wlu 'kpitice 'le k 'ke 'mε, 'un -see ε 'ye. ⁵ A 'ye li-k, nyu 'de-e Zezii 'wi'a -kwloo 'lru 'le un 'ye k -vilbbanazana 'mu -pa 'le k 'ye 'da; 'le Pilaati na:

'lnno 'ka-a! ⁶ A -gblee, *-Lago 'sragazamuklgbt -ke 'Zuifu'a 'sroja 'ye 'li a, un-u 'wuwu 'muti 'le un-u nu'o, na: 'ka-ε 'bho nyuyrilbhaatu 'yri 'ke 'mε 'ke 'ke -mε 'ke 'ke 'mε 'ke 'Le Pilaatu na: "Nyinyinile -ke "lru 'yi 'un 'ka 'wlu 'kpitice, 'un -see ε 'ye. 'E d' a'ba "bhi 'luo 'ke 'mu, a 'ke 'nyuyrilbhaatu 'yri 'ke 'ke 'mε. ⁷ 'Le un na: -A 'bhle-e gba -lue. ε-be gba 'mne'ε "lru 'yi Zezii 'ke 'mε mo'o. A -gblee, 'nyni-e -Lago 'nyni wnci; 'na -Lago 'yu 'wnci 'du'o. 'E d' 'ke 'mε mo'o. ⁸ Pilaatu 'wnci 'wlu 'mne 'ke 'wnci, -sanyl 'lbhc 'o' tenyl. ⁹ 'na nu'a -kaa, 'pa-a 'le -buduklagba 'li le, 'le 'ye Zezii tidede: Dbhoo -un -'wnci 'mu'a? Zezii -de'e-e ti blenyi-blenyi!, 'see wnci -wlu. ¹⁰ 'Le 'na: -ln! -ln -see 'ybha -un 'ke wnci -wlu? -ln se yibo na 'un 'bhε'ε 'un 'ke -unmu 'yiti' 'yiti 'le 'un 'bhε'ε 'un 'ke -unmu 'bho nyuyrilbhaatu 'yri 'ke 'ke? ¹¹ A -gblee, 'le Zezii na: -ln se 'bho 'an 'kpi wnci 'bhle, -bho ε -se -ye -Lago 'nyni' a -unmu. Nyc -y 'nyni' a 'unmu -un -jeyi, 'E d' 'ke 'nyinyinidi 'bhε'ε 'yi 'le ε 'ye -a'a nε 'mu-zī.

¹² ε -'wnci 'bho -'wnci 'mne 'li, -ka 'ka -nyna 'ke 'ke 'ti' sii, 'ke 'ke 'na ti; 'le 'Zuifu 'ye 'bho 'kpa 'le un-u 'wnci, un-u nu'o na: -Bho -un 'yiti nyu' 'nyni 'yiti, 'lemnu -un se -a'a 'bhlukpayowliklagba'a lemnu -un. Nyc 'o' nyu' 'na na 'bhlukpayowli 'ke 'du'o, -a'a 'bhlukpayowliklagba'a jekayi mo'o. ¹³ A -gblee, 'le Zelizalεmu -da -lue-e -nu'e 'bho. 'Bho-o un-u 'la'a "Kpa "Kpi. 'Wlomε'ε 'bhlukpayowli -'ke 'gwnci 'mne ε, -bho 'ke -zige tu 'le 'ke nyc wlu 'kpitice ε, 'bho-o 'ke de'e ti. 'Le 'Zuifu'a wlu 'mu ε-be 'bu 'mne'ε 'nyni 'mo-o Gabataa. Pilaatu 'wnci 'Zuifu'a wlu 'ke 'ke, 'le 'na "sroja -bod: A -ke Zezii yi! Un -ke 'da'a 'le un 'ye 'le 'kpa 'mne 'kpi mu. ¹⁴ 'Z -ke 'li, -bho 'yru 'ga ti, 'le *'Zuifu'a gwnci 'Paaku'a lifwnci 'ke nyni, 'ε 'yru 'kpla-a "duu li; 'le Pilaatu na 'Zuifu -bod: A'ba 'bhlukpayowli 'ka-a! ¹⁵ A -gblee, 'le un 'ye 'bho 'kpa 'le un-u 'plan'o: A 'lbhc 'o! -A -lbhc -'o! A 'ke 'bho nyuyrilbhaatu 'yri 'ke 'mε 'ke 'Le 'na: A'ba 'bhlukpayowli, 'unna 'ybha'a 'un 'ke 'bho nyuyrilbhaatu 'yri 'ke? 'Le -Lago 'sragazamuklgbt na: Kln! -A 'wnci -o'o. -A se 'bhlukpayowli -'wnci 'bhle. -A'ba 'bhlukpayowliklagba'a "ε-ε -'wnci -amu. ¹⁶ A 'ye li-ke, 'le 'na: A "luo a'ba Zezii 'mu, 'sroja -ke 'ke mu un 'ke 'bho nyuyrilbhaatu 'yri ke.

Nyu 'ke 'ke *Zezii 'bho nyuyrilbhaatu 'yri
(Matiee 27:32-44; Maaku 15:21-32; Luuku 23:26-43)

¹⁷ "Sroja nu'a -kaa, un 'kpun-o *Zezii kwa 'muti, un -ke 'ye -jeyi 'kpa. -Da -lue-e -nu'e 'le. 'Bho-o un-u 'la'a "lrukpaan. ('Le 'Zuifu'a wlu 'mu 'ε 'nyni 'mo-o Gwnci-taa.) Zezii'a "bhoo-o 'bhle'ε 'ke nyuyrilbhaatu 'le un -ke 'ye 'le mu. ¹⁸ 'Bho 'mnci, 'bho-o "sroja -'wnci 'ke tu 'yri. ε-be -'wnci 'mne ti, 'gbokobhlemu 'wnci -'wnci 'bho, u-bu "sroja 'mnci 'ke -u 'bho tui -lru 'yri -lreε. Un "du-o -lue 'le 'ke -linasu gbo 'le -'wnci -'wnci 'le 'ke kumnasu gbo.

¹⁹ A -gblee, 'le *Pilaatu 'ye nyu 'tmuu, un 'ye wlu -lue 'cni, 'le un 'ye ε Zezii'a nyuyrilbhaatu'a yayi ke. ε-be wlu un 'cni'a 'bho, 'unne 'ka-a: Nazalεtkocy Zezii, 'Zuifu'a 'bhlukpayowli. ²⁰ ε 'cni-ε'ε 'le 'Zuifu'a wlu-e 'Wlomε'ε wlu -ke Glεku'a wlu 'mu. -Da un ke 'ke tu 'yri,

'bho se Zelizalεmugwnci gbo -ε; 'ε d' 'Zuifu'a -dadudu-u zre ε'ε. ²¹ *-Lago 'sragazamuklgbt 'ye Pilaatu gbo mu 'le un na: Wlu-u 'cni-ε'ε 'bho Zezii'a tu 'yri -ε nu'a na: 'Zuifu'a 'bhlukpayowli a, -a -see ε ti'wnci; -a 'ybha'a -un 'ke 'bho 'du, 'unne 'ka-a: 'na 'ke 'mo-o 'Zuifu'a 'bhlukpayowli. ²² 'Le 'na: -Gba, 'un -see 'wnci, li-ε 'cni-ε'ε, 'ke "yizizε.

²³ "Sroja gwnci Zezii'a tuyrikε 'yi a, un 'luo'o-o 'ke -banu 'mu, un 'ye 'ya 'digbi nyie tide, 'le un 'ye 'ε 'gble. 'ke -vilcbana se'a "kplayri 'bhle, un 'luo 'ne 'mu-ε -lreε ²⁴ 'le un 'ye -kaa 'yi'le: -Bana -ke 'pεlu -kmu'a -laa 'yi, -a'ba -cna nε -le! -A 'ke ε -ntgbt 'mu po; -y -ke -nε -li'a a, 'le 'ke ε 'mu'luo. 'Ka 'mnci 'un, 'ka-a "sroja nu'o. 'Bho 'mnci, 'bho-o wlu-u 'cni-ε'ε 'le -Lago 'wnci 'ke 'ε -ε nu'a na:

Un 'gble-e 'an -banu 'le un 'ye 'an -vilcbana -ntgbt 'mu po,
'ε 'yri'a 'bu 'ye 'wlu.

²⁵ Tu -ke 'yri un ke 'ke Zezii, 'bho 'ε 'troli 'nynukpakpi nyie -nu'o; 'ke 'lotu *Malii-e 'wa 'lotu'a 'yunynaakpu -lue-e nyukpasu -lue un-u 'la'a Klopasi, 'ke 'nyni *Malii, un -ke *Malii -yu -'wnci -gwnci -lue un-u 'la'a Madalaa 'mu. ²⁶ A -gblee, Zezii nu'a -kaa, 'ke 'ye-e 'ke 'lotu li. 'ke -ka 'bho 'wa 'troli gbu, 'ke -naye -ke d' 'ke -kma'a tenyl, 'unna -nu'e 'bho, 'le 'ke 'ye -kaa 'ke 'lotu 'yi'le: Maii, a'ba 'yu 'un-ε sie'a amu li, 'unna 'ka-a! ²⁷ 'Le 'ke 'ye -kaa 'ke -naye 'yi'le -lreε: -A'a 'lotu 'un-ε sie'a -unmu li, 'unna 'ka-a! ε -'wnci 'bho -'wnci 'mne 'li a, 'le -'wnci Zezii'a -naye 'mnci 'ye u 'mu'luo, 'ke 'ye u 'le 'ke "bhlhbhlegbo kpa un 'ke 'le ti-de.

*Zezii'a 'Mεmεε

(Matiee 27:45-56; Maaku 15:33-41; Luuku 23:44-49)

²⁸ D' a'ke zi'a -kaa a, 'le *Zezii na: "Nitu 'lbha'a 'unmu! A -gblee, d' 'wee 'ke 'ke 'kpi zi, -ka 'ke 'nyni'a 'yi 'le 'ya 'yri'a 'bu'a 'wluwlu 'ye'a "yi-gwnci, Zezii yibo'o 'ke 'na. ²⁹ A 'ye li-ke, 'bho 'ke 'troli, -yakpe -lue-e -nu'e 'bho, 'unne 'yi'e -geponmnci. Nyu-u -nu'a 'bho, un 'ye "fuu'a -tuto 'mu'luo, 'ke 'ε 'le -geponmnci 'ke 'sma 'le un 'ye ε tu'a "klεε 'yitisisan, un 'ye yi 'le un 'ye ε 'wnci 'yi' du 'ke ε 'mu'nyu. ³⁰ A -gblee, 'ke 'nyu'ε-be -fuu'a -tuto 'mnci 'mu a, 'le 'na: L' 'wee 'ka 'bho 'an 'kpi zi a, 'ke 'nyni-e 'yi. 'ke 'le'ε -kaa a, 'ke -ya'a-a "lru 'wnci, 'le 'ke -ftε 'ye 'bho -εε.

"Srojayi -lue -po'o-o *Zezii'a "ku'a gbwnci "li

³¹ *'Zuifu'a lifwnci 'ga-a *'Paaku'a gwnci 'ga-a 'wnci 'li ti'a d' ε 'bhle'ε 'nyni tenyl. ε-be lifwnci -nu'e-e nyninamu'a d' *'Zuifu'a -klgbt -see ti'wnci *Zezii'a "ku 'ke 'bho tu 'yri ti-de. 'E kamu un -'wnci 'mu, un 'ye *Pilaatu gbo mu 'le un na: -A 'ybha-o'o -un 'ke "sroja 'tmuu, nyu-u 'mnci -nu'a 'bho tu 'yri, un 'ke 'wa bh'u'a 'kpi jra 'le un 'ke u 'bho 'wa "kui -za. ³² 'Le 'na: -Ao, 'un 'wnci -'wnci. 'E 'musnci "sroja -'wnci 'mu 'le un 'ye u 'le -ye. Un mu'a a, nyu 'wnci un 'gbaa'a Zezii 'le un 'ye u tu 'yri ke, 'wa -y -un 'wlu'a 'yi, un 'jra-a 'ke bh'u'a 'kpi. -Ka -lue 'mnci 'ka-a un nu'o -y -sie'a 'bho -lreε. ³³ Un bhla'a Zezii 'kpi a, un -gbu 'wnci -ya. 'ke 'mnci-ε'ε see: 'ε d' un -see 'wnci -'wnci bh'u'a 'kpi jra. ³⁴ "Sroja'a -lue 'da'a 'le 'wa "klumu ti a, 'ke 'po-o

li gbzɔ "li. "Ni-ke nymɔ nu'a -kaa, -gblolool! ɪ 'wla-a ti. ³⁵ A -gblee, nyc-ɔ -za'a dɪ 'mnu 'mu a, ɔ 'ye-e 'ya -da, 'le, dɪ ɔ -za'a 'mu a, ɪ nu'o dɪzɪgɪ. ɔɔɔɔɔɔ "bhuo yibo'o-o na -ziadɪ ɔɔɔ za'a 'mu. ɔ 'tmuɔ'o amu-ε a 'ke 'ɔ wlu 'g-wlɪde 'le a 'ke ε 'wɔɔɔ. ³⁶⁻³⁷ "Sroja "we nu'a -kaa, 'le, wlu 'wɔɔɔ-ɔɔɔ 'cnu-ε'ε 'le -Lagɔɔ 'li see, 'ya 'yri'a 'bɪ 'ye 'wlu. ɪ-bɪ wlu 'mnu, 'ya -antanyɪε 'ka-a:

Nyc -see 'kpa -lue -jra yi.

'ε 'wɔɔɔ 'ka-a:

Nyc un -po'a 'li a, un-ɔ 'ye ɔ ya-gbu -mu.

*Zɪzɛfɪ nɪmɛzɛ'e-e *Zezii ti

(Matiee 27:57-61; Maaku 15:42-47; Luuku 23:50-56)

³⁸ Dɪ'a klɛ zi'a -kaa a, 'gagayi -lue un-ɔ 'la'a *Zɪzɛfɪ, ɔ 'ye *Pilaatɪ gbo mu. -Gwɔɔ -lue un-ɔ 'la'a Alimatee, 'le'a 'yiyi mo'o, 'le ɔ -ke *Zezii-i na'o. ɔɔɔ 'ple-e *Zuifɪ'a -klɪgbɪ'a -fanu'a dɪ, ɔ -see 'ɔ 'bhuo nyu 'yi-ɔ. ɔ mu'a a, ɔ -yε'ε-ε 'le Pilaatɪ 'le ɔ 'ye ɔ -kaa libhade: 'ln-mɔ bhade -unmu li, 'n 'ybha-o'o 'n 'ke Zezii'a "ku'a dɪ mu. 'Le ɔ na: -Ao, 'n 'wɔɔɔ-o'o. ɔ 'le'ε -kaa a, 'le ɔ 'ye mu 'le ɔ 'ye 'ɔ 'ku 'mu'luo. ³⁹ Nyc -lue-e -nɪ'e 'bho -lrɛε, 'nno 'mo-o "Nikodemu. ɔɔɔ 'mno, 'unno mu'o Zezii gbo "matu -lue -bɛnyɪ. 'Cnu 'ɔɔɔ-ɔ po'a ngnɛzɛgɛ un-ɔ 'la'a *miilɪ -ke *aloɛsɪ, 'unno ɔ 'bhle'o. 'Ya gbogbomu -lue -ke ɔ mu'o ɔ 'ke ɪ Zezii'a "ku "lru 'wla ε -kaa 'ɔɔɔ -susueyi. ⁴⁰ -Ka 'Zuifɪ-ɔ nu'a 'wa "ku "cɪcɪ 'le un-ɔ nɪmɛzɛ 'nɛ ti, 'ε dɪ 'Zɪzɛfɪ -ke "Nikodemu 'luo'o ɔ "ku 'mu, un 'ye ε 'cna "lru 'wla 'le un 'ye "yriɛfɔtɪ 'mu'luo, un 'ye ε ɔ li'fɪfɪan. ⁴¹ 'Bɪ -ke 'yi un ɔ ɔ tu 'yri, -lolotu'a -kpa-a -nɪ'e 'bho. ε-bɛ -kpa a 'mne 'mu, zokolre un cɛ'ε 'le trɪ 'li, -ka -buduyu, -ε -ke 'limu un -see'a "ku tin-maze ke, 'unne -nɪ'e 'bho. ⁴² -Da un 'lbha -nɪ'a Zezii, ε-bɛ zoko 'mne "kɔɔɔ-ɔ 'bho gbo 'le *Zuifɪ'a lifɔzɔ -nɪ'e nyninamu'a dɪ, un "titra'a li 'le un 'ye ɔ 'bho tin-mazenamu mu. Un nɪmɛzɛ 'nɔ ti a, un klikpe'e-e sukpu-muaklagba -lue ti, 'le un 'ye 'bho 'ε wɔɔnyɪ "du, 'le un 'ye panamu mu.

*Zezii -ɔɔɔ-ɔ glu 'le 'mɛmu'a "klumu

(Matiee 28:1-8; Maaku 16:1-8; Luuku 24:1-12)

20 ε-bɛ ɔɔɔ-ɔ kɔɔɔ *Zuifɪ'a lifɔzɔ "yi, 'ε -bhibhi 'mu 'le Madalaa'a *Malii -ke 'nynukpakɪ -lrɪsɪ 'ye 'le zoko'a da 'yenamu mu. Un -ka 'bho-o nyɪ a, ε-bɛ sukpu 'mne se 'bho zokowɔɔ "yi -nɪ. ² 'ε "lru "yi un -ɔɔɔ 'mu, 'le Simɔɔ *Piɛɪ -ke *Zezii'a -nayı -lrɔɔ, -ɔɔ -ke dɪ ɔ -kma'a tenyɪ, un 'ye ɔ gbo mu 'le un na: Nyu -za'a-a -a'ba -Kɔyi *Zezii'a "ku 'le zoko 'li. -Da un kpe 'ε ε, -a se 'bho yibo. ³ A -gblee, un 'wɔɔ 'l 'bɔ ɔ, un 'kpa-a 'le -vuka. ⁴ Un -nɪ'a munamu, un -nɪ 'ɔɔɔ-ɔ ple-o'o 'le un 'ke 'le nyɪ. Un 'ka 'le nyɪ a, ɔɔɔ Zezii'a -nayı 'mno -sie'e-e 'Piɛɪ bhu 'muti. ⁵ ɔ nu'a -kaa, ɔ -nyna'a-a 'bho zokowɔɔ "yi ti, ɔ 'ye "yiti"jri, ɔ 'ye 'le popo 'le ɔ 'ye "yriɛfɔtɪ'a "sɛ li'ye, ⁶⁻⁷ 'le Simɔɔ 'Piɛɪ 'ye ɔ 'bho -yε, ɔ 'ye 'le pa, ɔ 'ye "yriɛfɔtɪ -ke Zezii'a "ku'a wɔɔnyibhlayriɛfɔtɪ li'ye. ε-bɛ ɔ wɔɔnyibhlayriɛ 'mne -ke 'ε -bolɪ se -da -lue ti-de; ε-bɛ 'fiun-ε'ε 'ε "bhuo'a "setida. ⁸ 'Bho 'mno, Zezii'a -nayı nyɪ'a 'le zoko "kpi -antanyɪ, 'bho-o ɔ -pa -nɪ'e 'tɔ 'le. ɔ 'ye-e li'a klɛ, 'le ɔ 'ye "gwɪde na ɔ -ɔɔ-ɔ glu, ɔ

'ye ti-nɪ -lrɛε. ⁹ A 'ye li-ɔ, wlu-u 'cnu-ε'ε 'le -Lagɔɔ 'li see, ε nu'a, na: Zezii-i 'ye-e 'mε -mu, ɔ 'ke glu -ɔ 'le ɔ 'ke ti-nɪ -lrɛε, 'ɔ -namu -see ε 'muti'wɔɔ ke tenyɪ. ¹⁰ Un -nɪ 'ɔɔɔ nu'a -kaa, -da un -ɔ 'ka 'mu, un 'mu-o 'bho le.

*Zezii -ɔɔɔ-ɔ "bhuo Madalaa'a *Malii 'yi

(Matiee 28:9-10; Maaku 16:9-11)

¹¹ ε-bɛ -nɔɔ 'mne ti, *Malii 'mnu 'yi-e 'le *Zezii'a zoko "trolli le, 'le un-ɔ 'vi'o. Un -nɪ 'vinamu 'le un 'ye 'yi-ti"jri un 'ke 'le zoko 'li popo. ¹² Un popo'a 'le a, -da ɔ "ku 'pɛ 'ka ti, un 'ye-e 'bho -Lagɔ gbo'a -dalbhomu 'ɔɔɔ li; un 'bhle-e -banɪpli 'mu. -Lue -de'e-e 'le ɔ "lru gbo ti 'le -lrɔɔ -nɪ'e 'le ɔ bhɪ gbo, ¹³ 'le un 'ye ɔ -kaa tidede: Kbhuo a -nyna'a 'le a-a "vi'a? 'Le un na: Nyu -za'a-a 'an -Kɔyi Zezii'a "ku 'le zoko 'li. -Da un "du 'ε ε, 'n se 'bho yibo. ¹⁴ A -gblee, un -nɪ'a -wlunamu a, un 'ye "yiti"bhiti 'le un 'ye nyc -lue li'ye. Un 'ye ɔ li a, -ka ε "du'a Zezii, un se ɪ yibo, ¹⁵ 'le ɔ 'ye ɔ tidede 'le ɔ na: Kbhuo a -nyna'a 'le a-a "vi'a? ɔɔɔ a-a 'bɔɔ 'ti'a? ɔ dede 'nu ti, un popo'o-o 'gwɪluti, ubu na 'klɪ -lolotu'a -kpa'a a lbhunuyi mo'o, 'le un na: 'An 'lotu'a "yu, -bho ε "du -unno -za'a -laa Zezii'a "ku a, -da -nɪ "du 'ε ε, "si 'bho 'nynɪ 'n 'ke ε 'mu'luo, 'n 'ke ε 'le zoko 'li le kpa. ¹⁶ 'Le ɔ na: Malii! Un 'ye "yiti"bhiti, un 'ye ɔ "yiyibo 'le un na 'le 'Zuifɪ'a wlu 'mu: 'Labuni! ('ε ɔ 'mo-o: 'An -Tɔyi.) ¹⁷ 'Le Zezii na: A'-ba kɪun 'unmu ti -le! -εkedɪmaa 'un -see -bhla 'an -titɔ -Lagɔ gbo mu ke. A mu a 'ke 'an 'lotu'a "nynuu 'tmuɔ na, 'an -titɔ -Lagɔ 'ma-a a'ba -titɔ -lrɛε, 'n-ɪ 'mu ɔ gbo. ¹⁸ A 'ye li-ɔ, ɔ 'le'ε -kaa, 'le un 'ye 'mu-ɔɔ, un 'ye ɔ -namu gbo mu 'le un na: 'n 'ye-e -a'ba -Kɔyi Zezii; 'le, dɪ ɔ -zɔ 'u -bodɪ 'mu, un 'ye ɔ 'tmuɔ.

*Zezii -ɔɔɔ-ɔ "bhuo *ɔ -namu "yi

(Matiee 28:16-20; Maaku 16:14-18; Luuku 24:36-49)

¹⁹ ε-bɛ ɔɔɔ-ɔ kɔɔɔ *Zuifɪ'a lifɔzɔ "yi, 'ε "jiazɔ ɔ, *Zezii'a -namu 'ple-e *Zuifɪ'a -klɪgbɪ'a dɪ, -budu -lue 'wa "bhi po'a "sapɛ wɔɔnyɪ, 'ε 'limu un -nɪ'o. Un -ka 'bho 'wa "trolli-i gbu, Zezii -nyna'a-a 'bho ti 'le ɔ na: A 'ye -pɔɔɔ'a bhɪbhɪlua! ²⁰ ɔ gwɛ'ε -wluwɪlua "yi a, 'le, "jie'a fanɪ -nɪ'a ɔ -kutɪgwɪlu -ke ɔ gbzɔ, ɔ 'ye ɪ ɔ "yi-ɔ. Un 'ye 'l li a, 'bubuaklagba-a 'lbhu ɔ o'o ɔɔɔ 'wa -kɔyi'a dɪ. ²¹ 'Le ɔ na -lrɛε: A 'ye -pɔɔɔ'a bhɪbhɪlua! -Ka 'mna-a-a -titɔ -Lagɔ -ya'a 'unmu kɔɔ 'kmu 'mu a, 'ka 'mno 'ka-a 'n-ɪ lbho'o amu 'le 'bhɪkɪkɪ "kpi a 'ke -Lagɔɔ "dɪzɪgɪ 'mu-za. ²² ɔ gwɛ'ε -wluwɪlua "yi, 'le ɔ 'ye ɔ -pɔɔɔ 'mu po 'le ɔ na: A 'ye *-Lagɔɔ kɪ Lisaazuzu! ²³ -Bho a 'bhɔ nyc ɔ "nyinyɪnidɪ'a dɪ, -Lagɔɔ-ɔ 'bhɔ-ɔ 'ya dɪ. -Bho a -see nyc ɔ "nyinyɪnidɪ'a dɪ 'bhɔ ɔ, -Lagɔɔ -see 'ya dɪ 'bhɔ yi.

Tomaa'a "Gwɪdeɔ

²⁴ -Da *Zezii -ɔɔ -nɪ'a ɔ "bhuo *ɔ -namu "yi a, Tomaa (-ke liduunynɪ 'ma-a -boliayu) ɔ se 'le 'wa "klumu -nɪ. ²⁵ ɔ yi'a a, 'ε dɪ, ɔ -bonyunyu -ke Zezii-i na'a, un 'ye ɔ 't-muɔ, 'le un na: -A 'ye-e -a'ba -Kɔyi Zezii. 'Le ɔ na: Lɪ un -kɔ -nɪ 'nɔ 'bho tu 'yri, -bho 'nɪ -see 'ya fanɪ 'le ɔ -kutɪgwɪlu 'yee, -bho 'nɪ -see ɪ -ke ɔ gbzɔɔ nɛ -jie 'mu

titri, -ka כ כ-כ glu 'le כ 'ye'a ti-nl -lrεε, 'un -see ט כככ'א
yi "כמukכמו.

²⁶ 'Wl -mεεεכn zi'a a, 'ε -mεεtanzo כככ *'Zuifu'a lifכzכ
'yi, 'le Zezii'a -namu 'ye "lru'gbuu -lrεε 'le -budu -lue
'li. ε-βε zכ 'mnε ti, Tomaa -nl'e-e 'le 'wa "klumu. A
-gblee, un pa'a -budu 'li a, 'wa "bhi 'po -ε "sapε wכnyi.
Un -ka 'bho 'wa "trolli-i gbu, Zezii -nyna'a-a 'bho ti 'le כ
na: A 'ye -כככ'א bhlubhlua! ²⁷ 'Le כ na Tomaa -bodt:
-Gbu כככ 'an -kutugwlu, sro su -un 'ke 'ya fanl li'tu. Sro
su -un 'ke 'an gbכzכ li'tu -lrεε. -Ka 'un -כככ'א glu 'le 'un
'ye'a ti-nl -lrεε, de 'na "gwlii! -A'a -כככ'א -kmu 'כ' "yi -le!
²⁸ 'Le כ na: 'An -Kכyi -Lagכ! ²⁹ 'Le כככ na: -ln 'ye-e 'unmu
li'a dt -un de'e 'unmu "gwli-ae? Nyכ -yכ -see'a 'unmu 'ye
'le כ de'a 'unmu "gwli a, כ 'wa-a ti.

Lε -ke "lru "yi "כככג -nεε 'cnl-ε'ε, 'unne 'ka-a:

³⁰ A -gblee, *כככnkult -lru *Zezii nu'a 'bho כ'כ -namu'a
'yigbeyi, 'ya -dadudu -see 'כככ "כככג -nεε 'li 'cnl-ε. ³¹ L
'wee -nl'a 'כככ כ, כ 'cnl-ε'ε-ε, 'le, -ka Zezii "du'a -Lagכ
'yu, כ'כ 'Bhozayi כ- 'puun'a nyu, a 'ke 'na "gwli a 'ke
ε 'כככ: 'ε dt a -ke כ 'ke "yi"sisri 'le a 'ke "כככgwlεtinε
'ye.

*Zezii -ke כככ'א כ'כ "bhuo כ'כ -namu "yi 'le -badaklagba
wכnli

21 -Nכככtoope zi'a a, Galilee'a -badaklagba un-u
'la'a Tibeliadt'a -bada -lrεε, 'le *Zezii 'ye 'le 'ε
wכnli כ'כ "bhuo כ'כ -namu "yi-כככ -nl -lrεε. -Ka ε zi'a a, 'k-
la-a 'ka-a:

² כככ -lue 'zכ, Simככ *'Piεl-e Tomaa (-ke liduunynl 'ma-
a -boliayu), 'le Galilee bhlukpa "kpi, Kanaakכyi
Natanayεεl-e Zebedee'a "yreetl -ke Zezii'a -namu 'כככ
-lruu, un -nl'e-e -dalue. ³ Simככ 'Piεl na: 'An 'lotu'a
'nynuu-a, 'un-l 'mu-o -dada -ponamu. 'Le un na: -A-bu
-ke -a mu'o -lrεε. Un nu'a -kaa, un "luo'o-o כככ 'mu 'le
un -ke ε 'ye -badaklagba 'mnε'ε 'yigbeyi mu. ε-βε "l-
matu -lue 'mnε, un 'ze-e 'ni 'le un -see zmi'a -lue ko-
mu 'lbha. ⁴ Zככhibhi 'mu, 'le Zezii 'ye u 'כככ'א daa. Un nu'a
-kaa, un 'ye כככ li 'le 'kuka "yi. Un 'ye כככ li a, un -see כ
'yiyibo. ⁵ 'Le כ na: -Wooo! 'An 'lotu'a "nynuu-a-o-a! A
'lbha-a zmi'a? 'Le un na: -Gba, -a -see ε 'ye ke. ⁶ 'Le כ
na: A "vuto a'ba -dada 'le a'ba -linasu gbo, a-a 'ye-e
zmi 'lbha -mu. Un "vuto'o-o 'le 'wa -dada. A -gblee. zmi
ε kpun'a, 'ya "yidieε'ε dt, un se 'le 'ε jrijria 'bhεε. ⁷ Zezi-
i'a -nayi -ke dt כככ -kma'a tenyl, כ 'ye'a 'na li a, כ yibo 'כככ
כ 'yi 'le כ na: 'Piεl, -a'ba -Kכyi mo'o! A 'ye li-כ, Simככ
'Piεl se -bana 'mu'bhle. כ 'כככ'א wlu-u nu'a na: -A'ba
-Kכyi mo'o! 'ככ כ, כ -pa'a-a כ'כ -bana 'mu 'le כ 'ye כ'כ "b-
huo 'le "nuk ti-gle, כ 'ke כ 'le 'kuka "yi -yε -susueyi.

⁸ "Ni'a -da un -nl'a, ε -ke 'kuka tεε'ε-ε gbo -toope. 'Wa
כככ nu'a -kaa, zmi un 'lbha'a, ε "sri-e -dada "yi, un 'ye ε
כככ ti-ככ, 'le un-u "lu ε'o un 'ke 'kuka "yi mu -lrεε.

⁹ Un mu'a a, un 'nyni-e 'kuka "yi, 'le un 'ye ti"si. Un
-ka 'bho 'wa "trolli-i gbu, nεgbaa -lue -ke "yi zmi -nl'a,
un 'ye -ε li. "Flככ -de'e-e 'bho nε "trolli ti. ¹⁰ 'Le Zezii na:
'An 'lotu'a "nynuu-a, zmi a 'lbha'a, a -ya 'unmu 'ya כככ.
¹¹ 'Le Simככ 'Piεl 'ye 'le כככ 'li le 'kpa, כ 'ye -dada tibכti,

כ 'ye ε -ke zmi 'bho 'kuka "yi ti'wla 'le כככ jri 'l ti: u-bl
zmiklgbt 'mnl -nl'e-e -gwlu -mεεεכn 'yכ -bue 'yכ tan. A
'ye li-כ, zmi un tri'a -ka "nyni wככ 'mu ti a, 'wa -dada
-see -cna. ¹² 'Le Zezii na: A yi a 'ke li. Un 'ybha-o'o un
'ke ככ tidede: -A'a 'nynl -mε'ε? 'Wa 'wee yibo 'כככ "yi'a
dt, 'wa nyc -lue'a "bhuo -see ε nu. ¹³ כככ nu'a -kaa, כ
'nyni -u li, כ 'ye "flככ -ke zmi 'mu"luo 'le כ 'ye u "yiti'g-
blee.

¹⁴ A -gblee, Zezii -kaaa glu -כככ 'le כככ -kaaa ti-nl -lrεε, כ
'"bhuo'a כ'כ -namu'a "yitεε'ε kpe tannε 'ka-a!

*Zezii -ke *'Piεl -nl 'כככ'א "zכ

¹⁵ Un li'a a, un -כככ'א 'mu-ε, 'le *Zezii na Simככ *'Piεl
-bodt: 'Zaan'a "yu, Simככ, -un -kma'a-a 'an dt, -un 'ye
*'an -namu -nuu -zi'a? 'Le כ na: Kln, 'an -Kכyi, -ka 'un
-kma'a -a'a dt, -a'a "bhuo yibo'o-o 'na. 'Le כ na: -Ka
*'bhlabhli'a lifuoyi "du'a כ'כ *'bhlabhli "yrili, "du -kaa
'an nyu "yrili! ¹⁶ 'Le כ 'ye 'bho le mu, 'le כ na: 'Zaan'a
'yu Simככ, -un -kma 'an dt 'nl? 'Le כ na: Kln, 'an -Kכyi,
-ka 'un -kma'a -a'a dt, -a'a "bhuo yibo'o-o 'na. 'Le כ na:
"Du 'an nyu "yrili! ¹⁷ כככ tidedeε'ε kpe tannε "yi 'le כ na:
'Zaan'a "yu, Simככ, -un -kma 'an dt 'nl? כככ dede 'כככ ti
kpe tan'a dt, כככ nu'a -kaa, כ "su'o "yigba 'le כ na: 'An
-Kכyi, -a'a "bhuo yibo'o-o lε 'wee. -Ka 'un -kma'a -a'a dt,
-un yibo'o-o 'na. 'Le כ na: "Du 'an nyu "yrili! ¹⁸ -Ziadl 'un-
l za'a -unmu -bodt 'mu, -da -un -nl'a 'bhuanamu, -a'a
"bhuo-o pa'a -a'a -banl 'mu, 'le, -da -a'a -כככ 'ybha'a,
-a mu'o 'bho. -Bho -un 'kpa nyunyכzεε ε, -a 'ye-e su
beze -mu, 'le "sesiny כ'ke -unmu -banl 'mu -pa, 'le, 'כככ
-a'a -כככ se'a -nl a, כ 'ke 'le -unmu -kpa -nl. ¹⁹ כככ -za'a
wlu 'mnε 'mu a, 'le, -ka 'Piεl 'ka 'kle 'ye-כככ 'le כ 'ka 'me
ε, כ 'ye כככ 'tmu. ε-βε ngazemεmεε 'mnε, 'unne 'ye
-Lagככ 'nynl "yi'bhεε mu. כ 'ε'ε -kaa a, 'le כ na: "Srii
'unmu, 'un -ke -un 'ke -na!

²⁰ 'Piεl nu'a -kaa, כ "bhiti'e-e "yiti, 'le, Zezii'a -nayi -ke
dt כככ -kma'a tenyl, כ 'ye כ 'le כ 'le lemu li'ye. A -gblee, -da
Zezii -ke כ'כ -namu li'a 'wa gbככubhככlilile 'le כ 'ke 'me
ε, כככ -כככ -nayi כככ'א כככ "lru "yi 'le כ 'ye כככ tidede: 'An
-Kכyi, כככ 'ke -unmu -a'a tu'a nyu -jeyi "nyl'a? ²¹ 'Piεl 'ye
כככ li a, 'le כ na Zezii -bodt: 'An -Kכyi, -כככ -כככ 'le, leεε
'ke כככ -bodt yi'a? ²² 'Le כ na: -A'a dt se 'bho -nl, -bho 'un
'ybha a, כ -see 'mε yi, 'le 'an leyinכככ 'ke nyni. -lnmכ
-yכ, "srii 'unmu, 'un -ke -un 'ke -na! ²³ Dt'a kle zi'a -kaa
a, 'ya fiifi 'kpa-a 'le Zezii'a nyu'a "klumu na ככככ כ'כ -nayi
-ke dt כככ -kma'a tenyl -see 'mε yi. ε 'ka -kaa 'mu-nl a,
Zezii -mככככ "bhuo -see 'Piεl 'tmu na: כככ -see 'mε yi.
כ 'nu-o na: -A'a dt se 'bho -nl, -bho 'un 'ybha a, כ -see
'mε yi, 'le 'an leyinכככ 'ke nyni.

Ll'a -dadudu *Zezii nu'o

²⁴ Ll 'mnl'a kle-ε zi'a *Zezii "kpi a, ככככ כ'כ -nayi 'mככ
'ye-e 'ya -da 'le כ'כ "bhuo 'ye ε 'cnl. -A-bu Zezii'a nyu, -a
yibo'o-o, dt כככ -za'a 'mu, -ziadu mo'o.

²⁵ A -gblee, ll Zezii nu'a -lrεε, ε -die'e-e "yi. 'Le nyc 'ke
ε 'cnl -lue -lue, 'un 'de-e "gwli na, 'ya "כככג se 'bl 'bhle
'כככ 'bhlukpa -nεε "kpi, 'le ε 'ke 'bho ti-de-ε 'ya "yi-
dieε'ε kamu!

Nunukpli

Wludie po'a nyu "bhwg -nεε'ε -naagi 'li.

Luuku-ι 'po-o "bhwg'a 'swnne Teofilt -jeyi, 'le, 'bho Zezii'a 'mεmεεnkw "yi 'le k 'ye'a glu -kw, k 'ye'a ti-nu -lrεε ε, lu-zi'a 'bho a, k-z zι 'l 'mu. -Ka k mu'a yaku 'li 'bho -Lagok "trolli, 'le kwk 'ye'a k 'Lisaazuzu 'le k 'nyu 'mu po 'le k 'ke u 'mu "yi, 'ltnu k-z za'a 'mu. -Ka Zezii'a nyu kpa'a k "dzuzg 'le nyu -lruu 'ye 'l 'khw 'le un 'ye'a k -glgbawwonyi'a nyu "du -lrεε ε, 'ltnu k-z za'a 'mu -lrεε. 'Ya ltu 'nyaa'a-a 'le 'Zuifu gbo 'le ι 'ye 'bhllkpl'a -dadudu -lru "kpi mu, 'le, 'ya nyu-u -se'a-a 'Zuifu, ι 'ye u "kpi bhla.

-kplu'a 'yigluzadt

1 ¹⁻² 'ln bha Teofilt, lu'a -dadudu *Zezii nu'a-e -ke k 'kpi bhla a, 'un -zi 'l 'mu-ε 'le 'an -antanywbwgi 'li. k 'ka yaku 'li mu a, 'le *-Lagok Lisaazuzu'a wnkue 'mu, 'le-e, nyunyu k 'tε'ε 'mu k 'ka *k -dalbhomu 'mu nu, k -sie -nu 'nu wlu li. ³ k 'mε'ε ε, 'le k 'ye u k 'bhwo "yi-tz, 'le lu'a -dadudu 'mu, -ka k -nu'a ti -lrεε 'le un 'ke ι yibo "glu. 'le 'w'a -gwlt 'swn ti un 'ye -k'o, 'le k 'ye u -Lagok nyu'a -k'k'k'k' dι 'tmu.

⁴ k -lue -kz k -ke un -nu'a -dalue -li -nūnamu k "du -u "dι 'mu, k na: A'ba -tε Zelizalεemu gbo -le! 'Jε -a'ba -tita -Lagok nu'a k 'ka amu "lruinu, a -fuonε wkn. Le 'un "du'a amu wkn 'muti a, -ε -ke dι 'un 'tmu'a amu, 'ltnε mo'o. ⁵ A -gblee, 'ni *Zaan *batizee -nu'e nyu, a-bee -mnu, 'le 'w'k'k'k' 'li, -Lagok Lisaazuzu 'un-ι 'ye amu 'mu -po mu, 'le k 'ke amu 'mu "yi.

*Zezii 'mu-o yaku 'li

⁶ -Gblee, *Zezii po'a wlu 'mne ti a, nyu-u -nu'a 'bho k 'trolli dede 'k'k' ti: -A'ba -Koyi, "yri -ke "yi -a -nu'a -laa, 'bho-o -un 'ke *Izrayεl'k'k' "yifbε "nyu -nu'a? ⁷ 'le k 'ye 'wa wlu "kpi "du: -A'ba -tita -Lagok -see 'ybha a 'ke k dι'a -k'k' yibo. k -nu -lue 'tun, 'ltnk 'bhle'e k dι. ⁸ Abu a, -da *-Lagok Lisaazuzu-u 'ye'a amu 'mu 'kpa mu, 'bho-o k 'k'k'ε-ε 'ye amu 'mu "yi -nu mu 'le a 'ke 'an "dι'a -zamu "du 'le a 'ke 'an wlu Zelizalεemugw'k' mu kpa. 'le Zidee -ke *Samaliibhlokpa "kpi, 'le a 'ke 'bhllkpl -tε'ε gbo'a -da 'wee 'an wlu kpa.

⁹ -Gblee, k po'a wlu 'mne ti a, 'bho 'wa 'wee'a "yig-beyi k 'bh -gwε'ε-ε 'bho 'bhlokpa "yi ti pee! Un -nu k 'yranamu k 'ye u "yri "kpi ti-gwε, yaku'a -druku 'ye k "yi-ka 'le k 'ye yaku 'li mu.

¹⁰ Un "sri 'le yaku "yi k kligbo 'yranamu, 'bho -gbaa -lue 'mne 'mu, nyu 'swn-k 'bhle'a -vlanvlanbanupli 'mu, un -nyna'a-a 'bho 'wa "trolli ti. ¹¹ Nyu 'swn 'mnu na: Galileek'k'mu-a, leedι a-a de'e 'bho ti, a-a 'yra'a 'le yaku "yi'a? Zezii -y' a 'ye'a -laa li, -k 'wlu'a 'bho a'ba gwia 'mu pee! -k mu'a yaku 'li a, -ka -lue 'm'k'ka-a k-z 'ye le -yi mu.

Zidaa'a 'yiziziayi

¹² l zi'a -kaa a, *Zezii'a -dalbhomu -k'k'k' 'bho -gwgk un-u 'la'a Olivieegwgk "kpi, 'le un-u mu'o Zelizalεemu le. -Gwgk 'mne se gw'k' gbo-tε. ¹³ Un nyu'a Zelizalεemu a, yayibudu'a "die -lue -ke 'li un-u 'gbuu'a "lru "clcl, 'le 'ε 'limu un pa'o. Nyu-u -nu'a 'bho, 'wa 'nyu 'ka-a: *Piεl, *Zaan, Zaakl -ke Andree, Filiipu -ke Tomaa, Batelemii -ke Matiee, Alfee'a "yu Zaakl -ke 'bhlokpa'a "kpiticeyi Simk'k' -ke Zaakl'a "yu Ziidι. ¹⁴ 'Wa klε -ke Zezii'a 'lotu'a "nyuu-e, k 'lotu *Malii -ke 'nyukpakpl -lruu-u bhete-e gbo 'le -naagi -lue 'mu 'le un-u po'o *-Lagok wkn gbo -wleεwleε.

¹⁵ U-bu 'yee'a *Zezii'a dι -ziadt 'mu, -u 'gbuu'a "lru z'k' 'm'k'z, un -nu'e-e -gwlt -mεεlo. 'Piεl -k'k' 'mu, k na: ¹⁶ 'An 'lotu'a "nyuu-a, le *-Lagok Lisaazuzu -za'a 'mu 'le -Lagok 'li, -ka ι 'ka 'mu-nu 'tun, 'ka-a 'ε "yri'a 'bι 'ye-ε'ε -laa. k -zi -nu'e-e k 'wlu'a 'mutizayi *Daviidι 'mu, Zidaa -k'k' Zezii nyu da un 'ye k 'k'p'k'p, 'le k 'ye k "kpidι 'mu-za see. ¹⁷ Zidaa 'm'k' mo 'ko-o -a'ba "klumu'a nyk -lue 'le -a -ke k -plε 'ko'o -Lagok 'lue 'mu. ¹⁸ (-Gblee, m'k'k' 'ye -nu'a k "nyinyinikpli 'mu, 'ltnu k de'e -k'paa 'mu. 'Bho -k'paa 'mne 'mu k 'ga-a ti 'le k -n'gblaa 'ye "keke, k 'm'k' 'ye ti'wla 'le k 'ye 'mε. ¹⁹ Zelizalεemok'k'mu 'wee 'k'k'k' -k'k' dι 'm'k'k' 'k'k', 'le un 'ye -k'paa 'mne Akell-dama "duu. 'ε 'k'z 'mo-o nym'k'paa.) ²⁰ 'Piεl 'kpa-a k 'wlu: A -gblee, -ι 'cnl-ε'ε 'le *-Lagok -Wεelizabwgi 'li, 'un-nu 'ka-a:

Un 'bho k 'budu'a dι, nyk k -de 'le -le!

'ε wlu -lrεε 'ka-a:

'Bho lbhu'a damu nyk -lru -zi 'bho k 'bι 'mu.

²¹⁻²² 'ε dι ε -k'k'k' "yrili nyk -lue 'ke -amu "kpi 'kpa, 'le k 'ke -a'ba -Koyi Zezii'a glus'ε'ε "dι'a -zayi "du -lrεε. -Da *Zaan *batizee -nu'a -a'ba -Koyi Zezii, -ε 'nyaa'a 'bho, 'le ε 'ye'a k 'yaku 'li'a mumun'k'k' "kpi bhla a, k 'nyunyu-tu "du nyu -ke -a "sisri'a "klumu'a -lue. ²³ 'le nyu-u po k -lokui 'ye nyu 'swn 'nyu "si: *Zlεεfu, un-u 'la'a Basabaasi, k 'nyu -lrεε 'mo-o Zutuusi, k -ke Matiasι.

²⁴ 'le 'wa 'wee 'ye Zezii *wkn gbo po, na: -A'ba -Koyi, -un'k' yibo'a nyu 'wee'a -k'k'k', 'bho nyu 'swn -nuu'a "klumu, -y' -un -za'a 'bho, -k'k' -amu da, ²⁵ 'le k 'ke 'bho

Zidaa'a 'bu 'mu -zi, ɔ 'ke -a'a -dalbhoe'ε lbhu 'yi kpa. Lbhu 'mne, 'unne Zidaa 'tayi'e 'yiti 'le ɔ 'ye ɔ 'nunudi'a -boji gbo mu. 'Le-e ɔ -sie'o. ²⁶ 'Le un 'ye sapte -jiε 'yi -tro -ni, un 'ye ε ti'eye, ε 'ye 'le Matiasu 'yi ti'ga 'le ɔ 'ye nyu -bue 'yue -lue 'mnu'a "klumu 'kpa.

*-Lago ɔ Lisaazuzu'a nyukpiyinkɔ

2 L zi'a -kaa a, *Zuifu'a gɔ un-u 'la'a *Patikɔti nyini-o'o. 'Bho-o *Zezii'a -namu'a kle 'kikle'e 'le -budu -lue 'li 'lru. ² 'Bho -gbaa -lue 'mu le -lue 'wlu-o 'le yaku 'li, ε-ε klu-o'o -ka -bibie 'le ε 'ye 'le -budu -ke 'li un -nɔ'a pa. ε pa'a 'le a, nyu 'wee 'wlu -l 'bɔ, ³ 'le, l -ke nε'ε -wlewe gugɔ, un 'ye ɔ li'ye. L ziza'a-a li -lue -lue, ɔ 'ye -ka un -die'a 'mu'a 'lru 'li ti-de "crecɛ!, ⁴ 'le *-Lago ɔ Lisaazuzu 'ye 'wa 'wee 'mu 'yi 'le un-u 'kpa'a 'bho un-u po'o "sesiwlu un se'a yibo. -Lago ɔ Lisaazuzu po 'l u wɔn 'mu.

⁵ -Gblee, 'bho Zelizalεmu, *Zuifu'a -dadudu-u -kpu'a *-Lago ɔ gba 'yi, -u 'wlu'a 'bhlu'kpa -dadudu -lru "kpi ti, 'unnu -nɔ'e 'bho. ⁶ Un 'wɔn ɔ -kaa 'wa -dum-ne 'mne ɔ bɔ ɔ, un 'gbu-o ti. Zezii'a -namu 'mnu'a nyo"o nyo ɔ wlu -gle 'nu-u 'yi 'le nyu-u po 'u -lokui-i 'wɔn ɔ 'wa "bhi'a "bhliwlu 'bɔ gbaagbaa! 'ε dɔ wɔn mu 'u ti teny. ⁷ Wɔn ma'a 'Zuifu 'mnu ti, un-u 'yru -u'o 'le un-u nu'o: Nyu -naa, un -se Galileekɔmu? ⁸ -Woo! Koo un -nyna'a 'le -a'ba nyo"o nyo ɔ wɔn ɔ 'wa wlu 'muti 'le ɔ "bhliwlu 'mu'a? ⁹ 'Le -a'ba "klumu nyutɔ wlu-o Patɔbhlu'kpa "kpi, -lru wlu-o Midi -ke Elaa, -lru wlu-o Mezopotamii, -lru wlu-o Zidee -ke Kapodɔɔɔ, -lru wlu-o 'Pɔn ɔ 'le -lru wlu'o Aziibhlu'kpa ɔ Fa2 9 Aziibh-lukpa un-u 'la'a 'traamu Trukii. ¹⁰ -Lru wlu-o Flizii -ke Panfilii, -lru wlu-o *Eziputi -ke Libii -nɔ'a 'le Silεnt'a 'fɔ gbo 'le -lru wlu'o *'Wɔmugwɔl 'mu, ¹¹ 'le -lru "du'o Klεtɔkɔmu -ke Alabiikɔmu. 'Zuifu'a "bhi -nɔ -laa 'le nyu -lru -ke un -ple'ε -Lagɔlbhu -lue 'mu -nɔ'e -laa -lreε, -a-bu -die'a -kaa 'mu 'le -a 'ye'a zizia, -Lago ɔ 'nynt'a "yibhεε'ε wlu un-u za'a 'mu, nyo ɔ 'ka ti-sie ɔ -see'a ɔ "bhuo'a "bhliwlu 'bɔ wɔn, ɔ se -nɔ.

¹² Wɔn 'mu -u ti 'wee 'le un se 'gwɔtipopole 'bhle. 'Wa "se-ε gbugbu'o "yrii na: ¹³ Lee 'ka-a'a? Nyu -lru-u -nɔ'a 'bho-o gɔle-ε "yri 'mu 'le un-u nu'o: A -kɔfna ke! Nmɔ ɔ 'lbha'a Zezii'a -namu 'mnu, 'le wa-a 'ɔsε nu'o.

*Piεl 'tro-o -zebhle

¹⁴ Un po'a wlu 'mne ti "gamu a, *Piεl -ke *Zezii'a -namu -bue 'yue -lue -lru-u -sie'a 'bho -ɔ ɔ 'mu-ε, un 'ye 'bho nyu'a "yigbeyi tinyni 'le 'Piεl 'ye wlu yayi po, ɔ na: *Zuifu "we-a, a-bu -nɔ'a -laa Zelizalεmu, a 'bho zɛ! A po dɔ 'un-l 'ye'a 'mu-za mu -lokui! ¹⁵ -Ka a-a popo'a 'gwɔluti, 'bho nyu -nu'u'a damu, 'kla -ko. Nmɔ -see u 'lbha, -εkedmaa, nyo ɔ 'na zɔwɔnyi nmɔ. ¹⁶ A -gblee, -Lago ɔ wlu'a 'mutizayi un-u 'la'a Zuεl'a wlu ɔ -za'a 'mu see, 'ε "yri'a 'bu-l 'wlu'o -laa. ¹⁷ A -gblee, l-l 'ye'a 'le *-lebhɔɔɔ 'li -yi mu, -ka -Lago 'le'ε ε, 'kla-a 'ka-a:

ɔ na: 'un-l 'ye-e *'an Lisaazuzu nyo"o nyo 'mu -po -mu. A'ba "klumu'a nyukpasi -ke 'nyukpakɔ-l 'ye-e

'an wlu 'muti-za -mu. "Yritiyεε-ε 'wlu'a 'le 'un gbo, a'-ba 'bhvabhvayreet-l 'ye -ε 'ye -mu 'le 'un 'ke a'ba nyunyuzɔgi yayri "nyl. 'Kla-a 'un-l 'ye -nu mu.

¹⁸ -Ziadɔ mo'o, -Lago na: 'Bho -nɔ 'mne 'li 'un-l 'ye-e 'an lbhuzenyukpakɔ -ke 'an lbhuzenyukpasi 'an -zuzu 'mu -po -mu, 'le un 'ke 'an wlu 'muti-za.

¹⁹ *Wɔnkul 'ka -ɔ na, 'an -nɔ 'un "du'a see, ε-ε 'ye-e -nyini -mu, 'un-l 'ye -l 'le yaku 'yi -ke 'nɔ 'bhlu'kpa "kpi -nu -mu. Nymɔ-e, nε -ke 'mukudayru a-a 'ye 'ye mu.

²⁰ 'Musisrikuyre-e 'ye'a -kpu mu, nyo -see 'yru'a "yig-ba 'ye yi, 'le 'cu 'ke 'mutizaan -ka nymɔ ke-ɔ, 'le, -nɔ-k-lagba -ke -nɔ 'wee se'a gugɔ 'unmɔ a'ba -Kɔyi "du'a see, ε 'ke nyini.

²¹ -ε 'nyaa'a -laa 'le ε 'ke -nɔ 'mne -ye ε, nyo"o nyo -yo pa'a 'unmɔ a'ba -Kɔyi li, -mɔ 'pun-o'o 'bho 'an "yig-beyi.

²² -Gblee, 'Piεl po'a 'bho 'wa -pɔkɔ, ɔ na -lreε:

*Izrayεlɔkɔmu-a, a po -lokui! Nazalεtɔkɔyi *Zezii -ke wɔnkue -Lago ɔ -ɔ amu 'yi, ɔ -ke 'mu -Lago -zi -nɔ'a, ɔ 'ye'a wɔnkul'a -dadudu 'bho a'ba "klumu nu a, a'ba "bhi yibo'o-o ɔ "kpidɔ. ²³ ɔ -nɔ nyo 'mɔ, -ka -Lago "du'a ɔ dɔ, ɔ 'ye'a ɔ "kpidɔ 'mu-za see 'le -l 'ye'a 'na 'mu-nɔ a, 'unmɔ un "nyl'e amu -jeyi 'le a 'ye ɔ "nyinyinidɔ 'numu 'sru -po -nɔ, un 'ye ɔ nyuyrilbhaatu "yri ɔ, ²⁴ 'le -Lago 'ye ɔ glu -za, ɔ 'ye ɔ 'memεεkle "kpi -za, 'le ɔ 'ye ti-nɔ -lreε, -εkedmaa, ɔ se 'bhεε ɔ 'ke 'memεε'ε 'mutikukue 'zɔ -sie. ²⁵ A -gblee, *Daviidɔ -za'a ɔ "kpidɔ 'mu-ε see, ɔ na:

'un yibo'o-o 'an -Kɔyi -nɔ'e-e 'an "troli "kɔmu 'le ɔ ɔ kpa'a 'unmu 'un -kaa litɔre. ²⁶ 'ε dɔ 'bubua 'yi'e 'le 'an -pɔkɔ gbo 'le 'un-l 'bhεε'ε -Lago ɔ 'nynt 'yi. -Bho koo 'an ku 'fun 'mu a, 'le -Lago ɔ 'gwɔlideε 'mu 'un 'ke ti-de.

²⁷ -εkedmaa, -unmɔ -Lago, -un -see 'an -zuzu kwa gbo -za yi 'le 'un 'ke 'le 'memu'a "klumu -sie. -A'a 'wɔn, 'un-mɔ 'ma-a -a'a -nɔ, 'un 'ke 'zɔnɔnɔ wɔn'ye. ²⁸ -un -nɔ ɔ 'unmu "kɔgwɔletinε'ε -jolɔ'a "yineε. -un -nɔ'e-e 'an "troli'a dɔ, -a "yi'e 'unmu 'bubua 'mu kplɔkplɔ.

²⁹ 'Piεl 'le'ε -kaa -lreε, ɔ na: 'An 'lotu'a "nynuu-a, ε -nɔ ɔ -nɔ 'yrii 'un 'ke amu -a'ba "na Daviidɔ'a "kpidɔ 'y-itiwa: ɔ "bhuka 'mε'o, ɔ 'ye tinmaze-ε, ɔ zoko -nɔ'e-e -daa -a'ba 'bhlu'kpa "kpi -zian. ³⁰ ɔ -nɔ'a ti a, ɔ "du-o -Lago ɔ wlu'a 'mutizayi 'le ɔ yibo'o ɔ "nynuu'a "nynu-u'a "klumu 'bhlu'kpayowliklagba -lru ɔ Fa 2 30 'le Izrayεlɔbhlu'kpa "kpi 'bho 'bhlu'kpayowli'a -glɔg-bawɔnyi, 'bho-o 'bhlu'kpayowli -lru wlu'o 'le un-u popo'o 'bu 'mu. ³¹ -Ka 'ε letu-u 'ye'a -nu-ε mu, Daviidɔ yibo nɔ-o'o see, 'le, -ka *-Lago ɔ 'Bhozayi ɔ 'puun'a nyu-u 'ye'a glu -ɔ mu, ɔ -nɔ 'ye'a ti-nɔ mu -lreε, ɔ 'ye ɔ 'mu-za, 'le ɔ na ɔ -see 'memu'a "klumu "yriti-po-ε yi 'le ɔ ku -see 'zɔnɔnɔ wɔn'ye yi.

³² A -gblee, ɔ -nɔ Zezii -ke dɔ 'un-l za'a 'mu, -Lago ɔ -nɔ ɔ glu, ɔ 'ye ti-nɔ -lreε 'le -a'ba 'wee 'ye 'ε da 'ye, ³³ 'le -a'-ba -tɔta -Lago ɔ mɔ 'ye ɔ 'le yaku 'li 'bho ɔ "troli 'la, 'le ɔ wɔnkue 'mu, ɔ 'ye 'le mu, ɔ 'ke li'a kle -ka, 'le, *ɔ Lisaazuzu ɔ "du ɔ wɔn 'muti, ɔ 'ye ɔ "nyl. 'unmɔ ɔ po'o -amu 'mu, 'unmɔ a-a 'yee'e -amu 'mu li, ɔ wlu a-a 'wɔn ɔ 'bɔ. ³⁴ 'Le ε 'mu, ε -se Daviidɔ'a "bhuo-o mu 'le yaku 'li Zezii'a ka -ko. ε -nɔ'a 'tɔ -kaa 'mu a, ɔ na:

'An -Kɔyi -Lagɔ nu'o na 'an -Kɔyi: Zi -laa 'an ''trolli -lɔ
'ke ti-de ³⁵ 'le 'un 'ke -a'a tu'a nyu wɔn -zi.

³⁶ 'Le 'ya 'wee 'mu, a-bu Izrayɛɛlɔkɔmu, a 'ke ɔ yibo
mo'o pepepe!, ɔ-ɔ Zezii a kɔ'kɔ 'bho tu 'yri 'mɔmɔ, ɔ, 'un-
ɔ-ɔ -Lagɔ nu'o nyu'a -kɔyi -ke *'i 'Bhozayi -ɔ 'puun'a
nyu 'mu!

³⁷ Un 'wɔn'wɔn wlu 'mɔn 'kɔ, ɔ 'kɔpun -u 'gwɔlu tenyɔ 'le
un-u dede'e 'Piɛlɔ -ke *Zezii'a -dalbhomu -lruu ti:
'Lotu'a ''nynuu-a, koo -a 'ke -nyna'a? ³⁸ 'Piɛlɔ na: A yibo
a'ba ''nyinyinidɔ ''yi 'bho -Lagɔ'kɔ ''yigbeyi 'le a 'ke ɔ gbo
'bhiti 'le a'ba nyɔ''o nyɔ 'ke *batizee-ɛ 'le Zezii *Kliisi'a
'nynɔ 'mu 'le -Lagɔ 'ke a'ba ''nyinyinidɔ'a dɔ 'bho 'bho 'ɔ
'yigbeyi 'le ɔ 'ke amu 'ɔ Lisaazuzu ''nyɔ. ³⁹ -ɛ -ke dɔ 'lɔ
'le'ɛ -kaa a, 'unɛ 'ka-a: -A'ba -Kɔyi -Lagɔ 'de -ɛ 'bho ti a
-ke a'ba ''nynuu'a ''nynuu'a dɔ, 'le, nyu-u -te'ɛ gbo -ke
nyu -lruu ɔ-ɔ 'ye'a 'la mu, un 'ke 'wɔn 'le un 'ke ɔ -bodɔ
yi'a dɔ.

⁴⁰ Wlu'a -dadudu -lruu-ɔ 'ku ɔ -kɔpɔ lipɔɛ 'le -ɔ 'ku ɔ 'k-
pa ''yi po, 'Piɛlɔ -zu 'u ɔ -bodɔ 'mu 'le ɔ na: A 'wɔn Zezii
'ke amu 'puun 'le a'ba ''nyinyinidɔ 'mu, 'le, nyu-u -ke a
-plɛ'ɛ -daa, -u -tbhɛ'ɛ -ziadɔ ''kpi, stasɔaa'a -belu 'ye 'u
-bhla mu, a 'ke ɛ 'zɔ 'wlu -nɔ.

*Zezii'a 'gwɔlidemu'a tinɛ

⁴¹ *'Piɛlɔ gwɛ'ɛ -wluwlu'a ''yi, nyu'a -dadudu 'wɔn'wɔn-
ɔ 'wlu 'le un 'ye *batizee-ɛ. ɛ-bɛ zɔ 'mɛ 'li, nyunyu'a
-dadudu-u 'kpa'a nyu-u de'a *Zezii 'gwɔli 'kpi, un 'b-
hɛɛ'ɛ-ɛ nyunyu'a ''dui -mɛɛɔn -gwɔlɔ -bue. ⁴² Un-u 'wɔn-
ɔ *Zezii'a -dalbhomu'a -ɔɔɔɔ 'muti 'le un-u kɔpun 'l ''yi
'le un-u ''dudu'o, 'le un-u bhete'e gbo, un-u li nɔ'e 'wa
lilie -dalua ɔFa 2 42 Zezii'a -antanyɔgwɔlidemu 'mɔn,
-bho un gwɛ -daluelie ''yi 'le un-u li'e 'wa kɔkɔlilie -lɛɛ
'le Zezii'a 'nynɔ 'mu. 'Ka-a un-u nu'o.

⁴³ Zezii'a -dalbhomu-u 'nu-o *wɔnkulɔ'a -dadudu. 'ɛ
dɔ -Lagɔ'kɔ 'bhoduɛɛ -ke 'ɔ pleplea 'kpa'a nyɔ''o nyɔ'kɔ
-kɔpɔ 'zɔ. ⁴⁴ Nyu 'wee 'ma-a Zezii'a ''gwɔlidemu a, un-u
kɔkɔpun-o ti 'le un-u plɛ'ɛ 'wa -kɔkɔlɔ 'mu. ⁴⁵ -Ka un-u
nu'a, 'ka-a 'ka-a: Nyuɔɔɔ-u 'po-o 'wa -kɔpɔ 'pelɔ, -lruu-u
'po-o 'wa -kɔkɔlɔ 'pelɔ 'le un-u bhɛbɛ nu'o 'ya mɔn un-
u 'ye'a ''yi, un-u 'gble ɔ'o 'le -lɔ nyni 'u ''yi -lue -lue.

⁴⁶ -Ka zɔ''o zɔ zɔ'la a, -ka *-Lagɔ'kɔ wɔngbopos'ɛ 'yru
nyni'a 'bho, 'ka-a un-u 'gbu'u 'lru 'le *-Lagɔ'kɔ
bubɔbhlegbo 'le -naagɔ -lue 'mu, 'le un-u ple'e 'wa
'bhlegbo ''yiti, 'le 'bubua -ke -kɔpɔ -lue 'mu un-u li nɔ'e
-dalua. ⁴⁷ Un-u 'bhɛɛ-ɛ -Lagɔ'kɔ 'nynɔ ''yi 'le nyu 'wee
-ybhɛ 'nu 'mu, 'le -a'ba -Kɔyi Zezii'a wɔnkue 'mu, nyu-u
'pun'a 'bho -Lagɔ'kɔ ''yigbeyi, 'le un-u 'kpa'a ''kpi zɔ''o
zɔ.

-Klɔkɔyi -lue 'pun-o'o

3 -Gblee, zɔ -lue zɔ ''jazɔyrukɔlɔgɔ 'mu, ('ɛ ''yri tan
''yi,) *'Piɛlɔ -ke *'Zaan -nɔ 'wɔn'wɔn 'mu-o *-Lagɔ'kɔ
bubɔbhlegbo un 'ke *-Lagɔ'kɔ wɔn gbo po. ɛ-bɛ -kɔn 'mɛ
ti nyu-u po nɔ'e -Lagɔ'kɔ wɔn gbo ''kɔ. 'ɛ dɔ 'Piɛlɔ -ke 'Za-
an-a mu'o 'le. ² -Klɔkɔyi -lue ɔ -kaaa 'wlu ɔ -see'a -na
ke, 'unɔ nyu tete'o un de'e 'bho -Lagɔ'kɔ bubɔbhleg-
bo'a -panamu ti. 'Ka-a un-u nu'o zɔ''o zɔ. 'Bho 'ɛ

-panamu 'mɔn, 'bho-o un-u 'la'a ''Yrillinmɔkɔ, 'bho 'ɛ
'yi un-u de ɔ ti, nyu-u zi nɔ'a 'bho, un-u pa'a 'le ''bh-
legbo, 'le ɔ 'ke ɔ mɔn 'ybhɛ. ³ ɔ -ka 'le-e gbu, ɔ 'ye-e
'Piɛlɔ -ke 'Zaan li, un-u 'yi-e -Lagɔ'kɔ bubɔbhlegbo
panamu 'le ɔ 'ye ɔ mɔn 'ybhɛ un 'ke ɔ ''nyɔ. ⁴ -lɔ 'ye li-
ɔ, 'Piɛlɔ -ke 'Zaan 'yru ɔ-ɔ 'tɔn 'le 'Piɛlɔ na: -Gbu -amu
ya!

⁵ 'Le nyukpasu 'mɔn'wɔn 'yru ɔ'o 'tɔn. ɔ ɔn na, un-u 'ye
'le-e ɛ -za -mu un 'ke ɔ ''nyɔ. ⁶ 'Le 'Piɛlɔ -mɔn'wɔn 'ye ɔ -kaa
'yi'ɛ: 'lɔ se mɔn'a -lue komu 'bhle 'un 'ke -unmu ''nyɔ.
'le 'mna 'bhle'a, 'unɛ 'un-ɔ ''nyɔ'e -unmu. 'Le Naza-
ɛɛɔkɔyi *Zezii *Kliisi'a 'nynɔ 'mu, -ɔ 'mu -un 'ke -na.
⁷ 'Le 'Piɛlɔ 'ye 'ɔ -linasu kɔpun, ɔ 'ye ɔ ''yi''luo. 'Bho -gbaa
-lue 'mu -kɔkɔyi'a bhɔ -ke 'ɔ -bhopotiti 'kpa-a ɛ. ⁸ ɔ ''blu-
o'o, zenyi! 'ye ti-nyna, 'le ɔ 'ye 'bho 'kpa ɔ 'ye -na. 'Le
ɔ -ke *Zezii'a -dalbhomu 'mɔn'wɔn 'ye 'le -Lagɔ'kɔ bubɔbh-
legbo pa, ɔ-ɔ na, ɔ-ɔ ''bublu 'muti 'le ɔ-ɔ 'bhɛɛ'ɛ -Lagɔ'kɔ
'nynɔ ''yi.

⁹ Nyunyu'a -dadudu'a ''yigbeyi ɔ-ɔ na nɔ'o 'le ɔ-ɔ 'b-
hɛɛ'ɛ -Lagɔ'kɔ 'nynɔ ''yi. ¹⁰ Nyu 'mɔn'wɔn yibo 'wɔn'wɔn ''yi. ''G-
wizinyɔ de'a 'bho -Lagɔ'kɔ bubɔbhlegbo'a ''Yrillin-
mɔkɔ -panamu ti ɔ-ɔ zɔ'kɔ, 'unɔ mɔn'wɔn. ɔ 'punpuan'a
wɔnmamaa kɔpun -u'o tenyɔ.

'Le *-Lagɔ'kɔ bubɔbhlegbo *'Piɛlɔ -tro -nɔ'e -zebhle

¹¹ -Gblee, un 'ye'a ɔ-ɔ nyɔ 'mɔn'wɔn li ɔ ''srii'a *'Piɛlɔ -ke
*'Zaan a, wɔn 'mu -u ti, 'le un-u ''gbu'o ti, 'le *-Lagɔ'kɔ
bubɔbhlegbo'a 'gbewɔn -ke ''yi un -nɔ'a, un ''duu'a 'bh-
lɔkɔpayowli *Salomɔ'kɔ 'nynɔ a, 'le un 'ye ɔ 'le -ye.

¹² 'Piɛlɔ 'ye'a -kaa li, ɔ na u-bu nyu 'mɔn'wɔn -bodɔ:

*Izrayɛɛlɔkɔmu-a, leedɔ nyɔ ɔ-ɔ 'kɔn'wɔn 'ma-a amu
wɔn'wɔn? Leedɔ a-a 'yru'a -amu -zipaa! -ɛ na -abu-a'a 'b-
hi'a wɔnkue -ke -a'ba -Lagɔ'kɔ ''yisirisie 'mu ɔ 'pun -nɔ'a?

¹³ *Ablaamu-e, *Izaaku -ke *Zakɔkɔpu'a -Lagɔ, ɔ 'ma-a
-a'ba 'na 'we'a -Lagɔ, 'unɔ po'o 'ɔ lbhuzeyi *Zezii
'nynɔ ''kpi. ɔ-ɔ Zezii 'mɔn'wɔn, 'unɔ a'ba ''bhi ''nyɔ'e
*'Zuifu'a nyuklɔgɔ -jeyi 'le a 'ye ɔ kwa gbo -za 'bho
'Wlomɛɛ'ɛ 'bhɔkɔpayowli *Pilaatɔ'a ''yigbeyi. ɔ ɔ 'ybhɛ
'ko-o'ɔ 'ke ɔ ''yiti''tayi. ¹⁴ *-Lagɔ'kɔ 'Bhozayi -ɔ 'ma-a
'yisrɛɛyi, 'unɔ a ɔ'ɛ'ɛ wɔn ''kɔpiti 'le a na: Pilaat! -A-bu
bhade -unmu li, ''sii ''kulbhayi Balabaast ti! ¹⁵ -Kaa 'ka-a
a 'lbha'a tinɛzɛgɛ'ɛ tiyayi'a ''bhuo ɔ 'ye 'mɛ. -Lagɔ

-mɔn'wɔn -zɔ ɔ-ɔ 'glu ɔ 'ye ti-nɔ -lɛɛ. -A -nɔ 'wɔn, -a 'mo-o 'ɔ
glusɛ'ɛ ''dɔ'a -dayemu. ¹⁶ ɔ-ɔ Zezii 'mɔn'wɔn, 'le -a'ba 'ɔ
'gwɔlidee 'mu -ke 'ɔ wɔnkue 'mu, ɔ-ɔ nyukpasu a-a
'ye'a 'bho li, a yibo'a a, ɔ -ke 'kɔpiti 'kpa'a 'le, a -gblee, ɔ
'gwɔlidee ɔ ''nyɔ'a -amu, 'le ɛ 'mu Zezii'a ''bhuo -nu
-nɔ'e lbhu ɔ 'ye 'pun ɔ 'ye 'bho a'ba ''yigbeyi ti-nyna.

¹⁷ l -nɔ'a -kaa 'mu a, 'an 'lotu'a ''nynuu-a, 'un yibo'o-o,
a -ke a'ba -klɔgɔ, ''yribhuo 'muti a -nu -nɔ'e Zezii ɛ ''l-
ruli. ¹⁸ A -gblee, dɔ -Lagɔ -zi -nɔ'a 'ɔ wlu'a 'mutizamɔ
'we 'mu un -za'a 'mu see na, *-Lagɔ'kɔ 'Bhozayi -ɔ
'puun'a nyu, ɔ 'ke 'kle 'ye mo'o tenyɔ, -kaa ɔ -see ɛ
'mate, 'ɛ ''yri'a 'bɔ 'ye-ɛ'ɛ -laa. ¹⁹ 'ɛ dɔ, a yibo a'ba
'nyinyinidɔ ''yi 'le a 'ke 'le -Lagɔ gbo ''bhiti ɔ 'ke a'ba
'nyinyinidɔ'a dɔ 'bho! ²⁰ -Bho a nu -kaa, a'ba -Kɔyi -Lagɔ
-nɔ'e-e a'ba ''klumu'a dɔ, -kɔn ɔ de'a 'bho ti 'le ɔ 'ke
amu 'kɔ ''yi po, -bho ɛ nyni, Zezii 'ma-a 'ɔ 'Bhozayi ɔ

-za'a 'bho see a'ba dt -k 'puun'a nyu, k-k 'ye k le -ya mu. ²¹ 'Bho 'e lemu, -k-k -ke 'li -a -nt'a -daa a, Zezii 'ke -bhla 'le yaku 'li ti-de 'le li 'wee'a -lremukpank 'ke nyni, 'ka-a -Lagok 'bhuo -zi -nt'e 'k wlu'a 'mutizamumu, k 'ye l 'mu-za -beny. ²² A -gblee, -Lagok wlu'a 'mutizayi *Moyiizi na:

-Ka 'tn -nt'a a, -a'ba -Koyi -Lagok 'ye-e amu 'k wlu'a 'mutizayi -lue -ya -mu, 'le a'ba "klumu k-k 'ye 'wlu mu: dt'o dt k-k 'ye'a 'mu-za mu, 'tnk a 'ke -lokuipo.

²³ Nyu'o nyu-k-k -see'a k-k -Lagok wlu'a 'mutizayi 'm-nk wlu -lokuipo, -Lagok 'ye -k 'le 'k nyu'a "klumu -za -mu 'le k 'ke k ti-za.

'Ka-a Moyiizi 'le'o. ²⁴ A -gblee, -e 'wlu'a 'bho -Lagok wlu'a 'mutizayi *Samieli "kpi 'le e 'ye'a -ziannamu nyni a, u-bu -Lagok wlu'a 'mutizamumu 'wee -za'a e-be -k-k 'mne'e "kpidi 'mu-e -lue -lue see. ²⁵ Li -Lagok -zi -nt'a 'k wlu'a 'mutizamumu 'mu, k nu k-k 'ye -l -nu -mu, a'ba li mo'o, 'le, -ybhaybhetite -Lagok -ke -a'ba 'na "we bhla'a a, a -ke un -ple 'ne 'mu, -Lagok -ke -a'ba 'na "we "du-e "lru 'le k na *Ablaamu -bodi:

'Le -a'a "nynuu'a "nynuu'a -lue 'mu 'tn-l 'ye 'bhllkpl 'wee "niti-wunna mu.

²⁶ -Antanyl a'ba dt -Lagok -ya'a k-k 'k lbhuzeyi 'le k 'ye amu "yi'daa 'le k 'ke amu "niti-wunna. 'Le 'k a'ba "niti-wunnax 'mu, 'le-e k 'ke amu lbhu 'mu -nu -nt 'le a 'ke a'ba "nyinyidit'a dt 'bhk -lue -lue.

*Pielt -ke *Zaan 'mu-o -zige 'mu

4 -Gblee, *Pielt -ke *Zaan "sri nyu dt -bodi 'muzanamumu 'le *-Lagok 'sragazamumu-e, *Zuifu'a "sroja'a -kragba -ke 'Zuifu'a 'plan un-u 'la'a *Sadizien 'ye u "kpiti'wla. ² Nyu 'mnu -ka 'bho-o nyni a, un-u 'k-t'k nyu na: *Zezii -k-k 'glu, k -nt'e-e ti -lrae. 'Ka 'mna, 'ka-a 'memu-u 'ye glu -k mu -lraeke. 'E wlutu wa'a u-bu nyu 'mnu'a 'limu le wkn. ³ 'Bho -yritayi un 'kpon-o 'Pielt -ke 'Zaan kwa 'mu ti. 'Yru -nt'e-e "yititoponamu 'le un 'ye u -jie 'mu poa JFa 4 3 'Le 'Zuifu'a 'bhllukpa "kpi, -bho glu gw, 'wa tu -zige. A -gblee, un kpon'a 'Pielt -ke 'Zaan, glu -nt'e-e gwenamumu. 'E dt a, un se 't' bhax un 'ke u -zige -tu 'le un 'ye -jie 'mu -gepo. ⁴ l -nt'a -bhla -kaa 'mu, "dt u-bee -za'a 'mu, nyu'a -dadudu 'wlu 'l 'k k, un 'de -l "gwli, un 'k-wk n-l-o'o 'le nyu-u 'kpu 'u "kpi. Un 'kpu 'u "kpi a, 'wa 'wee'a "klumu'a nyukpasi 'b-hax'e-e nyukpasi'a "dui -bue "dui 'skn -gwli -bue.

⁵ Zc z'l'a a, 'Zuifu'a -klgbi-e, -Lagok gbayibomumu -ke 'Zuifu'a -zigletumumu -lruu-u -nt'a 'bho 'gbuu'o-o "lru 'le Zelizaxemumu. ⁶ 'Bho 'mna -Lagok 'sragazayisuakragba un-u 'la'a Ant-e, -Lagok 'sragazayilreklagba un-u 'la'a Kayifu, *Zaan -lru, Alasaanu -ke nyu -lruu-u 'ma-a -Lagok 'sragazayiklagba'a -glgwbawonyi'a nyu, ⁷ un "lu-o'o-o *Zezii'a -dalbhomu 'skn 'mnu 'mu, un 'ye u 'bho 'wa "yigbeyi ti-nyna, un 'ye u tidede, 'le un na: Yk "nyl'e amu wknue 'le a-bee -mnuu 'ye nyu -k-k 'puun'a? ⁸ Un 'le'e -kaa a, *-Lagok Lisaazuzu'a -jijri 'yi-e 'Pielt "kpi 'le k na: A-bu 'ma-a -a-bu 'Zuifu'a -klgbi -ke -a'ba -zigletumumu -lruu, ⁹ a 'ye li-k, a dede'e-e -amu ti -zlan 'bho -zexe -a nu'a -ntayi -bodi, 'le a-a nu'o, koo a nynyna 'k 'mu ti k 'ye 'pun'a dt, ¹⁰ e -nmk "yriili a 'ke

-kaa yibo, 'le *Izrayelkumu'a kle 'ke l yibo -lrae, Naza-laxtky, *Zezii *Kliisu, a k-k 'bho nyuyrilbhaatu "yri, -k 'me'e, -Lagok -za'a glu, -k -nt'a ti -lrae, k-k Zezii 'mna 'k 'nyni 'mu, 'le-e k-k nyukpasu -nyna'a 'bho a'ba "yigbeyi ti 'pun -nt'o. ¹¹ k-k Zezii 'mna, k 'mo-o nyu -y-ke "kpidi 'cni-e'e 'le -Lagok 'k-k 'li see:

Sukpu -budupomumu -ba'a, un nu'a e se "yriili-nmk un po'a ti, 'e 'bl-l 'ye-e'o na 'unne -nmk "yriili, -e -zi'e sukpl 'wee.

¹² A -gblee, 'k-k 'kmu 'mu nyu -lru -Lagok 'ka -a-bu nynunu "nyl -k -ke 'nyni 'mu -a 'ka 'pun -nt, k se -nt, -bho e -se Zezii -nt -lue 'tn'a 'nyni 'mu.

¹³ 'Pielt po'a wlu 'mne ti a, 'Zuifu'a -zigletumumu -nt'a 'bho -gbu'o-o k -ke 'Zaan ya 'le un -see 'wa "yri ple. Un yibo'o-o na un -nt 'skn se 'nynl-bhlemu -ko 'le un -se nyu-u 'clan'a "k-k tenyl -ko. 'E dt l -ma nu'o wnti, 'le un 'ye u "yiyibo -ka un "du'a nyu-u -ke Zezii -gwle'a -nanamumu. ¹⁴ A -gblee, nyukpasu 'pun'a a, un 'ye -k li, k -nyna'a-a 'bho 'Pielt -ke 'Zaan 'troti ti, le un 'ka 'bho " -du, e se -nt. ¹⁵ 'E dt un nu'o: 'Pielt "we 'da 'le "piemu! Un 'da'a a, 'le un 'ye 'le 'wa lemu "sra pa. ¹⁶ Un na: koo -a 'ke nyu 'skn 'mnu -nyna'a? A -gblee, -ka nyu 'mnu nu'a "yritikpunwknule, Zelizaxemukumu'a -dadudu yibo'o-o 'na. -A se 'bhax -a 'ke e "yidepo.

¹⁷ 'Ka-a l -nt'e 'mu'a dt a, -bhlati "dt 'mnu -see'a -bhla ti-wa ke, -a "du u -sanyl 'le -a 'ke u 'mnu'kaa. -A nu na: Nyk 'k-k 'k-t' amu 'nyni -nax wkn "yi 'k -le" a!

¹⁸ Un gw'e "srapax "yi, 'le un 'ye u 'bho -zige 'mu le -ya, 'le un 'ye u -kaa "yi"le: -Bho a mu a, nyk 'k-k 'k-t' amu Zezii'a 'nyni wkn "yi 'k -le! A'ba -k-t' k 'dt nyu -le "k-kumu-a" a! ¹⁹ 'Le 'Pielt -ke 'Zaan na: A 'cre a'ba "bhi 'muti, 'bho -Lagok "yigbeyi, -bho e -nmk "yriili -a 'ke amu 'bho "du 'le e 'ke -Lagok 'mu-zi a, 'le a 'ke l 'mu-za! ²⁰ A 'ye li-k, -a-bu -yuu, l -a 'ye'a li, -a'ba -lokui 'wkn 'k-k, -a se 'bhax -a 'ke 'ya "dt'a -zazadi 'bhk.

²¹ Un 'le'e -kaa a, nyu-u tu'a 'Pielt -ke 'Zaan -zige, un 'mu-o 'bho 'wa da le un 'ke u -fanu 'mu sie: A'ba mu 't' 'bho Zezii'a 'nyni 'mu nyu -t-knamu le -le" a! Dt un 'ku u -kpon, un se e 'ye. Le un nu'a, 'e dt nyu'a -dadudu-u 'b-hax'e -Lagok 'nyni "yi. 'Ya dt un "tayi 'nu "yiti.

²² -Gblee, k-k nyu-k 'pun'a 'we wkn 'mu, 'k 'wluwluwluwlu -zi'e-e zuun'a -gwli 'skn li.

Nyu-u de'a *Zezii "gwli'a *-Lagok wngbopoe

²³ Un "tayi'a *Pielt -ke *Zaan "yiti, un mu-o'o un 'ye 'le 'wa nyu -ye. Dt *-Lagok 'sragazamumu -klgbi -ke *Zuifu'a -zigletumumu -lruu -za'a 'mu, un 'ye 'ya kuna po. ²⁴ Un gw'e kunapox "yi a, -ka un -die'a 'mu, un 'po-o wlu yayi 'le un 'ye 'le -kpl -lue 'mu *-Lagok wkn gbo -po -nt: -A'ba -Koyi -Lagok, -un -k-k -ya'a yaku -ke l-l -nt'a 'le 'e "yi ti, -un -k-k -ya'a 'bhllukpa -ke l-l -nt'a 'k-k 'e "kpi ti, -un -k-k -ya'a "ni -ke le"o le-e -nt'a 'le 'e k ti, ²⁵ 'le *-a'a Lisaazuzu 'mu, -a'a lbhuzeyi *Daviidi 'ma-a -a'ba "na, -un -k-k po 'k wlu wkn 'mu see, k 'ye -kaa 'le, na:

Lee -ke dt 'bhllkpl po'o 'ce tenyl 'le un-u pa'a fe bhebhe'a? ²⁶ 'Bhllkplyowli "we -nyna'a-a -gbaabhu, un 'ye 'mupopo, 'le, -un -k-k -a'ba -Koyi -Lagok -ke *-a'a 'Bhozayi -k 'puun'a nyu, un 'ye amu tu gbo -ya.

'Ka-a Daviidu 'le'o.

²⁷ Kun, -ziadi mo'o. 'Bhluḱḱiyowli "we *Elwɔdɔt -ke Pɔn-st *Pilaati, un -ke nyu-u -se'a-a 'Zuifu, 'lntu -ke *Izrayelɔkɔmu popo'o 'mu -dagbe Zelizalɛmuḱwɔl 'mu, -a'a 'Bhozayi -ɔ 'puun'a nyu, *Zezii, -ɔ 'ma-a -a'a lbhuzeyi, un 'ye ɔ tu gbo -ya. ²⁸ 'Le -a'a wɔnkue -ke -a'a 'gwludɔ 'mu, lɛ -un cɛ'ɛ wɔn "kpiti see, 'unne un -nyinia'a "yi. ²⁹ 'Traamu tɔ ɔ, -a'ba -Kɔyi, -gbo -a'ba jekamu ya, un 'bɔ-ɔ ti un 'ke -amu -fanu 'mu sie 'le -a 'ke -a'a lbhu kwa gbo -za. "Nyl -a-bu -a'a lbhunumu "yritikue 'le -a 'ke -a'a "dɔzɔgtɔ 'mu-za. ³⁰ -Tɔ -a'a wɔnkue 'le nyu 'ke 'pun, wɔn 'le, -a'a lbhuzeyi Zezii -un -za'a 'bho, *"yritikpunwɔnkult 'ke -nu-ɛ 'le ɔ 'nynɔ 'mu.

³¹ -Gblee, un gwɛ'ɛ *-Lagɔ'ɔ wɔngbopoe "yi a, -da un 'gbuu'a "lru -gɔlɔlɔlɔ! 'bho'a 'bhluḱḱpa -trɛ'o. -Lagɔ'ɔ Lisaazuzu'a -jijiri 'yi -u "kpi 'wee, 'le un 'ye "yrili-cɛ 'le un 'ye 'bho 'kpa, 'le un-u za'a -Lagɔ'ɔ wlu 'mu.

*Zezii'a "gwlidemu 'gble-e 'wa -kɔkɔlɔ

³² -ln 'ye li-ɔ, *Zezii'a "gwlidemu'a klɛ 'bhɛɛ'ɛ-ɛ -pɔlu -ke -naagtɔ -lue 'mu. 'Le 'wa "klumu, nyɔ-ɔ 'ka nu: 'ln -glɛ'ɛ-ɛ 'an -kɔkɔlɔ "yi, ɔ se -nɔ. Lɔ un 'bhle'a a, un-u plɛ 'nɔ 'mu-ɛ. ³³ -Ka -a'ba -Kɔyi Zezii 'mɛ'ɛ 'le ɔ 'ye'a glu -ɔ ɔ, ɔ 'ye'a ti-nɔ -lrɛɛ, 'ɛ "dɔ 'kɔ -dalbhomu-u za'a 'mu -ke wɔnkue -na'o, 'le -Lagɔ'ɔ wunna'a 'wa 'wee "niti tenyɔ. ³⁴⁻³⁵ 'Le 'wa "klumu, -yɔ 'ka lɛ 'mu-bɔ, ɔ se -nɔ. Nyu -yu 'bhle'a -kpu -ke nyu-u 'bhle'a -bidi-i 'po-o 'ya tɔlu 'pelu. 'Ya mɔni tɔ 'ye'a a, 'le un-u "nyl'e Zezii'a -dalbhomu -jeyi 'le un-u bhɔbhe nɔ nyu "yi, un-u 'gble tɔ 'le -lɔ nyini 'u "yi -lue -lue.

³⁶ Dɔ-lɔ zi'a, 'ya 'digbi'a kpe -luene 'ka-a: *Levii'a -glu-uwɔnyɔ'a "yu -lue un-u 'la'a *Zizɛɛfu, -ɔ 'wlu -nɔ'a Siplubhluḱḱpa "kpi, 'lntu Zezii'a -dalbhomu "we "duu'o Banabaasɔ ('ɛ ɔ 'mo-o nyu'a 'kpayipoyi). ³⁷ ɛ-be -nɔ 'mne ti, ɔ 'bhle-e -kpu. 'Ya -lue ɔ po'o 'pelu 'le ɔ 'ye 'ɛ mɔni Zezii'a -dalbhomu -ya.

Ananiasi -ke Safilaa'a "kpidɔ

5 Dɔ 'mnu'a 'digbi'a kpe'ɛ 'sɔnne 'ka-a: Nyukpasu -lue-e -nɔ'e 'bho. ɔ-bɔ nyukpasu 'mnu, ɔ 'nynɔ 'mo-o Ananiasi, 'le ɔ 'nynɔ "du'o Safilaa. 'lntu -po'o wlu -dalue, un 'ye 'wa -kpu'a -lue 'pelu po. ² l -nɔ'a -kaa 'mu a, Ananiasi 'gble-e -kpaamɔni 'mu, 'le ɔ 'ye mɔnitɔlu ti "du, 'le ɔ 'ye 'ya tɔlu -sie'a 'bho *Zezii'a -dalbhomu gbo kpa. ɔ 'nynɔ yibo nɔ-o'o. ³ ɔ kpi 'lɔ 'le, *'Piɛlɔ na: Ananiasi, leedɔ "nyinyinidɔ'a tiyayi *Sataan "yi'e 'le -a'a -pɔlu gbo 'le -a cɛ'ɛ *-Lagɔ'ɔ Lisaazuzu sun li 'le -a sie'e 'le -kpaamɔnitɔlu'a? 'Kla se "yrili-nmɔ! ⁴ -ln 'ka -kpaamɔni 'pelu po, -a'a "yiglele mo'o. -ln -po 'ne 'pelu a, 'ɛ mɔni -unmɔ -kɔ -nɔ'o -lrɛɛ, 'kla -ko? Koo -un nyna'a 'le -un 'ye kpli -yu ɔ 'le -a'a -pɔlu gbo'a? 'Kla se "yrili-nmɔ. 'Ka-a ɛ -nɔ'e 'mu'a dɔ a, ɛ -se nyunyɔ'ɔ "sɛ -un cɛ'ɛ sun li -ko. -Lagɔ -un cɛ'ɛ sun li -lrɛɛ.

⁵⁶ -Gblee, Ananiasi 'wɔn'ɔ wlu 'mnu 'bɔ, ɔ 'cɛ-ɛ yayi, ɔ 'ga-a ti -gblyi! ɔ 'mɛ-o'o "gamu. ɔ 'mɛ'ɛ ɛ, 'bhua-bhuayreeti yi-o'o, un 'ye ɔ 'ku "yrie li'fltan, un -ke ɛ 'ye

mu 'le un 'ye ɔ tinmaze. Nyu 'wee 'wlu 'lɔ 'bɔ, un 'gebhe-ɛ li -stanyl'a dɔ.

⁷ -Nɔnɔ gbe zi'a a, un -ka 'le-e gbo, Ananiasi'a 'nynɔ yi-o'o. -Da 'Piɛlɔ "we -nɔ'a a, un 'ye 'bho nyini. lɛ-ɛ zi'a 'bho 'wa nyimie'ɛ "kpi, un se ɛ yibo, ⁸ 'le 'Piɛlɔ 'ye u 'la, ɔ 'ye u tidede: A 'tmuu 'lntu, -kpaamɔni ɛ 'ye'a 'wee 'ka-a'a? Un na: Kun, 'lntu mo'o 'wee. ⁹ ɔ na: Leedɔ a -ke a'ba nyimie -po'o wlu -dalue 'le a-a 'dun'e -a'ba -Kɔyi -Lagɔ'ɔ Lisaazuzu ti'a? A -gblee, nyu-u -ɔ'ɔ a'ba nyimie tinmazenamu, 'lntu -nɔ'e 'bho -buduwɔn "yi, 'lntu -ke a-bu 'ye -mu mu -lrɛɛ. ¹⁰ -ln 'ye li-ɔ, 'bho -gbaa -lue 'mu, un 'ga-a 'bho ɔ wɔnyɔ ti, un 'ye 'mɛ. Nyu-u 'wlu'a sɔ 'mu 'ka yi, un 'mɛ-o'o. 'Le un -ke 'wa 'ku 'ye mu, un 'ye ɛ 'bho 'wa nyimie'ɛ zoko "trolli tinmaze. ¹¹ Zezii'a -glugbawɔnyɔ'a nyu-u -nɔ'a 'bho -ke nyu 'wee 'wlu 'lɔ 'bɔ, un 'gebhe-ɛ li -stanyl'a dɔ.

*Zezii'a -dalbhomu 'nu-o *"kpitikpukpawɔnkult

¹² ɛ-be -nɔ 'mne ti, *"yritikpunwɔnkult'a -dadudu *Zezii'a -dalbhomu-u nu'o 'le nyu 'wee'a "klumu. -Gblee, 'le -naagtɔ -lue 'mu ɔ "gwlidemu-u 'gbuu'o "lru -wɔwɔlɛɛ 'bho *Salomɔ'ɔ 'gbewɔn "yi. ¹³⁻¹⁴ Nyu'a -dadudu-u -za-a 'wa "yrilinmɔdɔ, 'le nyukpasɔ -ke 'nynɔkpakpɔ'a -dadudu-u de'e -a'ba -Kɔyi *Zezii 'gwli 'le un-u 'wɔn'ɔ 'le un-u 'kpu 'u "kpi 'le un 'ye "yidi. l -nɔ'a -kaa 'mu a, nyu-u -see'a ɔ "gwlidemu, un 'bhle-e -stanyl ku 'mu ti'a dɔ, 'wa nyɔ 'ka nyu "yrilikplan, -ɔ 'ka 'le Zezii'a "gwlidemu'a "klumu 'kpa, ɔ se -nɔ. ¹⁵ -ln 'ye li-ɔ, ɔ -dalbhomu-u 'nu-o "yritikpunwɔnkult'a -dadudu 'le nyu'a -dadudu-u yu 'u 'wa "gwizimu 'bho -joluwɔnli, un-u de 'u 'bho 'wa "kpitipɛlɔ "kpi ti. Un-u 'nu-o -kaa, -bho 'Piɛlɔ -ka zi, 'le ɔ -zuzukplan 'ke 'wa tɔlu "kpi -zi -nɔ, "lemnu, un-u 'pun-o'o. ¹⁶ Nyu'a -dadudu 'bhle-e 'wa "gwizimu 'le un -ke un-u yi'o: tɔlu 'bhle-e "nyinyinidɔ'a -zuzu 'mu 'le -lruu 'bhle'e "sesiwalɔ 'mu. -Gwɛ bi'a Zelizalɛmu lemu ti, 'le 'ya 'mu u-bu nyu 'mnu-u 'wlu'o, un-u 'gbuu'o 'bho, 'le un -nɔ 'wee-e 'pun'o.

"Du 'bho -Lagɔ ɛ 'ke nyunyu 'mu-zi

¹⁷⁻¹⁸ -Gblee, *-Lagɔ'ɔ 'sragazayiklagba -ke ɔ -namu 'nu-o *Zezii'a -dalbhomu'a "munynɔ tenyɔ 'le un 'ye bhaga un 'ke u kpun. U-bu nyu 'mnu, 'lntu kpun u'o 'le un 'ye u -jie 'mu po. (-ln 'ye li-ɔ, -Lagɔ'ɔ 'sragazayiklagba -ke nyu -ke ɔ-ɔ na'a, un-u 'mo-o -dagbe Zelizalɛmu'a nyu'a 'plan un-u 'la'a *Sadizien'ɛ "klumu'a nyu.) ¹⁹ Un po 'u -jie 'mu a, 'ɛ "matu a, -a'ba -Kɔyi -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi -lue yi-o'o, ɔ 'ye -jieduwɔn "yi kati, ɔ 'ye u 'daa. Un 'da'a a, 'le ɔ na: ²⁰ A mu 'le *-Lagɔ'ɔ bubɔbhlegbo, 'le, ɛ-be -Lagɔ'ɔ -jeyi'a -nanabhulre 'mne, a 'ke 'ɛ "dɔ 'wee nyu -bodɔ 'mu-za. ²¹ ɔ 'lɛ'ɛ -kaa a, un "du-o 'bho ɔ wlu. Zɔwɔnyɔ, un -ɔ'ɔ 'mu-ɛ, un 'mu-o 'le -Lagɔ'ɔ bubɔbhlegbo, 'le un 'ye 'bho 'kpa, un-u ɔ'ɔ nyu.

'Bho -nɔ -lue 'mne 'li, ɔ-bɔ -Lagɔ'ɔ 'sragazayiklagba 'mnu -ke ɔ -namu, -da un -ke *'Zuifu'a -zigletumu -lruu-u 'gbuu'a "lru, 'bho-o un mu'o, 'le un 'ye nyu lb-

ho, un 'ye 'Zuifu'a -zigletumu -lruu 'la un -ke un 'ke "'l-ru'gbuu. Un nu'a -kaa a, 'le un 'ye 'wa "'bhi'a "'sroja lb-
 ho un 'ke -jiebudu'a lifuomu -kaa "'yi'le: Nyu -a'ba -klg-
 bi po'a -jie 'mu, a kpu u 'le 'wa wɔɔɔɔ 'le un 'ke u ti'cre.
 22 U-bu "'sroja 'mnu nyni'a 'le -jiebudu li, un -see 'le nyu
 'mnu'a nyc'k' -lue 'tun -ye. Un 'mu-o le, 'le un 'ye -zige-
 tumu 'mnu wlu kpa: 23 -A mu'a a, -jiebudu -ke'o
 -nmzenmznel! 'E lifuomu -ni'e-e 'bho 'e wɔɔ 'wee "'yi.
 -A kati 'ni a, nyu 'mnu'a nyc'k' -lue 'tun se 'le -ni.

24 'Zuifu'a "'sroja'a -ktagba -ke -Lagok' 'sragazamuk-
 lgbu 'wun 'l' kɔɔ, -ka un dida'a 'muti, le un 'ke e "'kpi "'-
 du, un se e 'bhle 'le un-u 'kabha'o: -Woo! Doo -a 'ke u
 'yee 'ya? 25 Wlu 'mne "'sri 'le 'wa wɔɔ 'mu, nyc -lue 'ye
 yi, k na: A -kɔfna o! Nyu a po 'ka -jie 'mu, 'tun -ni'e 'le
 -Lagok' bubbbhlegbo: un -u 'tɔɔ nyu -Lagok'wlu.

26 Un 'kɔɔ wlu 'mne 'b' kɔɔ, 'Zuifu'a "'sroja'a -ktagba
 'bhle-e 'k' nyu, un 'ye 'wa dɔ mu 'le un -ke un 'ye yi. Un
 yi'a a, un -see u ka -nyna. Nyu Zezii'a -dalbhomu 'mnu-
 u kɔɔ, 'wa -fanu "'sroja ple'o un -kuu u -digbi 'mu 'lbha.
 'E dɔ un -see u -glaka kpun.

27 Un "'luo 'nu 'mu, un -nyna 'nu-u 'bho -zige 'mu ti
 'le -Lagok' 'sragazayiktagba 'ye u ti'cre, na: 28 -A 'kaa'a
 amu 'mu-e na: A'ba *Zezi' 'mne, a'ba -tɔɔ 'k' dɔ nyu -le
 "'kɔɔmukɔmu-a'a! Leedu a nu'o -kaa 'le a'ba -tɔɔ gwɛ'e
 -laa Zelizalemu ya 'le a 'kɔɔ ti a 'ke -amu 'k' 'memedu
 "'kpi "'duu'a?

29 -Gblee, 'le *'Pielt 'ye wlu 'mu'luo 'le k 'ye Zezii'a
 -dalbhomu 'wee'a "'lru 'yi -wlu -ni: -Lagok' -a 'ke 'bho "'-
 du 'le e 'ke nyunyu 'mu-zi. 30 U-bu Zezii a kɔɔ 'bho
 nyuyrilbhaatu 'yri 'le k 'ye'a 'mɛ, kɔɔ 'mne, 'tun, -Lagok'
 -ke "'bhue -a'ba "'na "we bubk'k, k -za'a glu 'le 'memu'a
 "'klumu, k 'ye ti-ni -lreɛ. 31 -Lagok' -kɔɔ glu a, k 'ye k 'le
 yaku 'li k "'trolla 'la, 'le k 'wɔɔkue 'mu k 'ye 'le mu, k 'ke
 l'a kle -kɔ. U gwɛ'e "'yi a, 'le k 'ye k nyupusen -ke -ktag-
 ba'a "dudua 'nyni "'kpi po, 'le k 'ke -a-bu
 *Izrayelkɔmu 'yifbe "'nyl 'le -a 'ke -a'ba "'nyinyidɔ
 "'yiyibo, 'le -a 'ke 'le -Lagok' gbo "'bhiti 'le k 'ke -a'ba
 "'nyinyidɔ'a dɔ 'bho. 32 A -gblee, -a-bu -yuu, -a 'mo-o u-
 bi dɔ 'mni'a "du'a -dayemu 'le -a "du'o "dɔzamu, 'le,
 -Lagok' Lisaazuzu k "'nyl'a nyu-u "du k 'bho, 'tun "'si'e
 'bho, -k "du'o u-bi "dɔ 'mni'a -dayeyi -ke "dɔzayi -lreɛ.

33 Nyu-u tu'a Zezii'a -dalbhomu 'mnu -zige 'wɔɔ kɔɔ
 wlu 'mne 'kɔɔ, e -tbha 'nu-u 'ce 'le un-u 'kɔɔ ti un 'ke u
 'lbha un 'ke 'mɛ. 34 'Le 'wa "'klumu, *Falizien -lue-e
 -ni'e 'le, k 'nyni 'mo-o *Gamaliel. Nyoktagba mo'o,
 'tun kɔɔ nyu *'-Lagok' gba 'le nyu 'wee "du k 'bho
 tenyɔ. 'lun kɔɔ -kɔɔ 'mu, -k "'luo'o wlu 'mu, 'le k na "'sroja
 -bodɔ: A 'daa Zezii'a nyu 'mnu "'piemu -toope! 35 Un
 'da'a a, 'le k na: Izrayelkɔmu-a, le a 'ka nyu -nuu "'l-
 rulinu, a "du 'e dɔ gba 'mu. 36 A -gblee, 'bho'a -kɔɔ -see
 -bhla 'mu-te ke, nyc -lue un-u 'la'a Tedaasi, k 'wlu-o
 'kɔɔ -a'ba 'bhluokpa "'kpi, -k 'la-a k "'bhue nyoktagba.
 Nyu -ke -k na 'a 'bhɛ'e-e nyunyu'a "du -lue. Nyu nu'a
 -kaa, un 'ye k 'lbha, k 'ye 'mɛ. U 'mɛ'e e, nyu -ke -k na
 a, un buba'a-a ti. U kpan k ma'a -see le 'mu -ze. 37 l zi'a
 -kaa a, 'bho nyu'a zrezreen "'yi, nyc -kɔɔ -kɔɔ 'mu-e.
 U 'nyni 'mo-o Zidaa, k 'wlu-o Galileebhluokpa "'kpi. U 'k-
 lu-o nyu'a -dadudu ti, 'tun -ke -k na'o. Nyu 'lbh kɔɔ

-lreɛ k 'ye 'mɛ. U 'mɛ'e e, k -namu cɛ'e-e-e "'yi. 38 'Bho 'e
 "'kpi 'tɔɔ k, 'un-l 'tmuu'o amu-e, u-bu nyu -ke "'kpidɔ -a
 'bhle'a -da kwa, lbhu un-u nu'a, -bho e "'du le-e 'wlu'a
 nyunyu 'mu, e-e 'ye-e ti-jra -mu. 'E dɔ, a'ba zi 'tɔɔ 'wa dɔ
 -le! A "'tayi nu "'yiti 'le un 'ke mu! 39 'Le, -bho e "'du le-e
 'wlu'a -Lagok' "bhue 'mu -ziaka, a se 'bhɛ e 'ke e ti-za.
 'Ka-a e -ni'e 'mu'a dɔ a, a "du a'ba "'bhi "'yrili a -ke
 -Lagok' -kaa "'yidede.

U po'a wlu 'mne ti a, 'wa 'wee 'wɔɔ kɔɔ-o'o. 40 Un
 nu'a -kaa, un 'la-a Zezii'a -dalbhomu. Un yi'a a, un 'ye u
 "'seen 'le un na: Nyu kɔɔ 'kɔɔ 'tɔɔ amu Zezii'a 'nyni wɔɔ
 "'yi 'kɔɔ -le "'kɔɔmukɔmu-a'a! Un 'le'e -kaa a, un "'tayi 'nu-
 u "'yiti, un 'ye mu.

41 U-bu Zezii'a -dalbhomu 'mnu, un mu'a a, 'bubua
 'lbhu -u'o tenyi! Un yibo'o-o -ka nyu -zu 'u 'nyni "'kpi
 'le un-u klu 'u nyanɔ 'mu Zezii'a dɔ: -Lagok' -mne -bodɔ,
 un -kne 'kɔɔ -kɔɔ 'yri "'kpi ti. 42 'lne 'bhle'e 'nyni'a dɔ,
 kɔɔ 'le *'-Lagok' bubbbhlegbo -ke -bidi -lru 'li un-u
 kɔɔ nyu, 'le, Zezii, *'-Lagok' 'Bhozayi -k 'puun'a nyu, un-
 u za'a k "'dɔzɔl 'mu "'kɔɔmukɔmu.

*Zezi'a -dalbhomu'a -kparamu -mɛɛɔn

6 -Gblee, 'bho e-be -kɔɔ 'mne ti, *Zezi'a -namu-u 'k-
 pa-a "'kpi "'kɔɔmu, 'le, "Sesizufu -yu po'a glekɔwlu
 a, 'tun "'kla'a *Zuifu -yu 'ma-a -gwɔkɔmu. Un na
 *Zezi'a -dalbhomu -bodɔ: -A 'bhle-e 'yidiedɔbanynuk-
 pakɔ. -Bho nyu -ka lili'e-e 'gble kɔɔ'o kɔɔ, un-u bhla 'nu-u
 kleɛ. 2 Un 'kɔɔ wlu 'mne 'kɔɔ, 'le un 'ye Zezii'a -namu
 'wee "'lru'gbuu 'le un na: E se "'yrili-nm -a 'ke
 -Lagok'wlu'a 'muzɛ "'kpi-tbɛ 'le -a 'ke 'le lilia'a 'gbleg-
 blea gbo "'bhiti. 3 'Ka-a e -ni'e 'mu'a dɔ a, 'lotu'a
 "'nynuu-a, nyu -mɛɛɔn -ke kpli -nm kɔɔ "'yrili, *'-Lagok'
 Lisaazuzu 'yi'a 'mu, -u "'si'a 'bho -u 'bhle'a -naagi
 tenyɔ, a gbugbu 'le a'ba "'klumu ti 'le a 'ke u 'bho -za,
 -a 'ke u 'bho "du 'le un 'ke 'e lbhutu nu! 4 "Lemnu, -a-
 bu -yuu -mnu, -a "du-o *'-Lagok' wɔɔngbopoe -ke k
 wlu'a 'muzɛ "'yrili.

56 E-be wlu 'mne, -ka un -ni 'wee -die'a 'mu, un 'kɔɔ
 ne-o'o, 'le un 'ye nyu -mɛɛɔn 'bho 'wa "'klumu -za 'le
 un 'ye u Zezii'a -dalbhomu 'yi-tɔɔ. U-bu nyu un -za'a 'b-
 ho, 'wa 'nyni 'ka-a: Etienɔ -Lagok' Lisaazuzu 'yi'a 'mu
 'le k de'a *Zezi' 'gwli tenyɔ, k -ke Filiipu, Plɔkɔ,
 Nikanɔ, Timkɔ, Pamnaasi -ke "'Nikolaa -se'a-a
 'Zuifuyi, -k -kɔɔ -gwɔ -lue un-u 'la'a Atiɔtɔ 'le -k -ke
 'Zuifu -ple 'ka -Lagok'bhue -lue 'mu. Un -tɔɔ 'nu 'yi a, 'le
 un 'ye 'wa dɔ -Lagok' wɔɔ gbo po 'le un 'ye u *'-kutu "'lru
 tide 'le -Lagok' 'ke 'wa lbhu "'niti-wunna.

7 -Gblee, -Lagok' wlu-u 'bhɛ'e-e "'yigbeyi ti 'le Zezii'a
 -namu-u 'kpa'a "'kpi "'kɔɔmu 'bho Zelizalemu 'le *'-
 Lagok' 'sragazamu'a -dadudu'a "'bhi-i 'kɔɔ k Zezii'a
 "'dɔzɔl.

*Zuifu'a -klgbu 'kpon-o Etien

8 -ln 'ye li-k, Etienɔ 'mne, -Lagok' "nitiwunnasu -ni 'kɔɔ-
 k "'kpi 'le k 'bhle'e -Lagok' wɔɔkue 'mu tenyɔ. 'E dɔ k
 nu'o *"'yritikpunwɔɔnkulu 'le nyu'a "'klumu. 9 E -ni'a -kaa
 'mu a, *Zuifutɔl -ke k dede'e-e wɔɔnyɔ. U-bu nyu 'mnu

'mo-o 'genynuukplun un 'tayi'a 'yiti, -u pa'a 'wa *-Lagwlu'a 'liclaanbudu -lue 'li. U-bu 'genynuukplun 'mnu -s-ka-ka Silɛɛn -ke Alasadriigwɔl 'mu. 'Zuifu -lruu -ke ɔ dede'e-e wɔɔɔni -lɛɛ, 'unnu -s-ka Silisii -ke Aziibhɔlɔkpa 'kpi. U-bu nyu'a klɛ 'mnu 'kpa-a 'bho 'le un -ke ɔ-ɔ de-po'o. ¹⁰ -Naagwlu *-Lagwɔl Lisaazuzu po 'kɔ wɔɔɔni 'mu ɔ-ɔ za'a 'mu'a dɪ, un se ɔ wɔɔɔni 'bɛɛ.

¹¹ 'ɛ dɪ un -pa'a nyu wɔɔɔni 'zɔ 'le un 'ke nu: ɔ wɔɔɔni, -ka ɔ-ɔ nyini'a *Moyiizɪ -ke -Lagwɔl 'nyini wɔɔɔni, -a 'wɔɔɔni -na 'bɔ. ¹² *-Lagwɔl gbayibomu-e *Zuifu'a -zigletumu -lruu -ke nyu -lruu-u -nɪ'a 'bho, 'ka-a un -tbha 'nu 'cɛ Etienɪ'a dɪ, 'le un 'ye yi, un 'ye ɔ kpun, 'le un -ke ɔ 'ye 'le 'Zuifu'a -zigletumu wɔɔɔni mu. ¹³⁻¹⁴ Nyu -lruu un 'duu'a wɔɔɔni, un yi'a a, 'unnu 'duu 'nɔ dɪ 'kpi, un na: ɔ wɔɔɔni, *-Lagwɔl gba ɔ 'nyɪ'a Moyiizɪ -ke *-Lagwɔl bɔbɔbhlegbo ɔ -za'a 'bho, a -gblee, -a 'wɔɔɔni 'wɔɔɔni 'yi 'bɔ, ɔ na, Zezii 'mnu 'wlu'a Nazalɛɛtɪ, ɔ-ɔ 'ye-e -Lagwɔl bɔbɔbhlegbo 'mne -wa -mu, 'le, kpli Moyiizɪ -ɔ-ɔ 'a'ba 'na 'we -benyɪ, -a -de'a 'muti, ɔ 'ke ɪ 'yida 'mu -za. 'Le 'kɔ 'bɔɔɔni 'ya litu'a 'muzadɪ.

¹⁵ Un 'lɛ'ɛ -kaa a, nyu 'wee -nɪ'a 'le -zigletubudu 'li 's-ri-e Etienɪ 'yranamu, 'le, 'bho -gbaa -lue 'mne 'mu 'kɔ 'yigba 'ye 'yizizia 'le ɛ-ɛ vɔn'o -ka -Lagw gbo'a -dalb-hoyi'a nɛ.

Etienɪ 'tro-o -zebhle

7 -ln 'ye li-ɔ, nyu 'mnu 'duu'a -kaa Etienɪ dɪ 'kpi, 'le *-Lagwɔl 'sragazayiklagba na: Etienɪ, dɪ un-u za'a -laa 'mu, 'ka-a ɪ -nɪ'e 'mu -ziaka'a? ² 'Le ɔ na: 'An -tɪta 'we -ke 'lotu'a 'nynuu-a, a po -lokui! -nɔ-ke ti -a'ba 'na *Ablaamu -nɪ'a -bhla 'le Mezopotamiibhɔlɔkpa 'kpi, ɔ -see'a -bhla Kalaagwɔl 'mu -denamu mu ke, 'le -Lagw -ke 'nyini 'bɛ'ɛ 'yi 'ye ɔ -bodɪ yi, ³ 'le ɔ na: 'Jra 'nɔ-ka 'a 'bhliibhɔlɔkpa 'kpi -ke -a'g -gluuwɔɔni. 'Bhɔlɔkpa -ke 'kpi 'nɪ-ɪ 'ye'a -lnmu -kpa -nɪ mu, 'le -ln 'ke 'le mu. ⁴ ɔ 'lɛ'ɛ -kaa a, Ablaamu 'wlu-o ɛ-bɛ 'bhɔlɔkpa 'mne 'kpi, ɔ 'ye 'le Kalaa mu, ɔ 'ye -de. 'Bho 'mnu, 'bho-o 'kɔ -tɪta 'mɛ -nɪ'o. ɔ 'mɛ'ɛ ɛ, 'le -Lagw na: Ablaamu, -sɔ 'mu -ln 'ke 'le 'bhɔlɔkpa -lɛɛ 'kpi mu. 'Bhɔlɔkpa -ke 'kpi ɔ 'bɔɔɔni gbo 'mu a, 'unne a-bu *Izrayɛɛlɔkmu -de'e -laa 'kpiti, 'traamu. ⁵ A -gblee, ɔ nyini'a a, -Lagw -see ɔ 'bhɔlɔkpa'a -datoope'a -lue komu 'nyɪ 'le ɔ 'ke ɛ 'yi-gɛ. ɔ -nɪ'a -kaa 'bho, 'le -Lagw na: 'Bhɔlɔkpa -nɛɛ, 'nɪ-ɪ 'ye -ɛ -lnmu 'nyɪ -mu 'le -ln 'ke ɛ -kɔ. -Bho 'wla a, 'le -a'a 'nynuu'a 'nynuu 'ke ɛ 'kpi -zi. ɔ 'ka -kaa 'lɛ, Ablaamu -see -bhla 'yu 'wlu ke. ⁶ 'Bho 'ɛ 'kpi a, -Lagw na: 'Le 'laga 'mu -a'a 'nynuu'a 'nynuu-u 'ye-e 'lɔkpu 'du -mu. 'Le 'mnu, 'le-e un-u 'ye u 'geyiɛ 'mu -kpun mu, 'le un 'ke u nyani 'mu kla 'le zuɪn'a 'du -lue 'li. ⁷ -Bho un -nɪ -kaa 'geyikpaankwla 'zɔ ɔ, nyu-u klu 'u -kaa nyani 'mu, 'unmu -Lagw-ɔ 'ye -u su 'mu -kpa -mu. 'Bho 'ɛ lemu a, 'le 'nɪ 'ke u 'geyikpaankwla 'zɔ -za, 'le, 'bhɔlɔkpa 'nɪ 'nyɪ'a -lnmu, un 'ke 'le 'ɛ 'kpi le yi, 'le un 'ke 'bho 'lnmu bɔbɔ-nɪ. 'Ka-a -Lagw 'lɛ'o.

⁸ -nɔ-ɔ gbe zi'a a, 'le -Lagw 'ye ɔ -kaa 'yi'lɛ -lɛɛ, 'le ɔ na: -Ybheybɛtite 'nɪ -ke -ln bhla'a a, 'ɛ 'muyibolɛ 'ka-a: -Bho -ln 'wlu 'yu'o 'yu, kpɔ ɔ *klɛ 'mu. 'ɛ dɪ, Ablaamu 'wlu'a *Izaaku, 'kɔ 'wluuwluuwlu -mɛɛtanɔ 'le ɔ 'ye ɔ klɛ

'mu kpa. Izaaku 'bɛ'ɛ 'yi a, ɔ-ɔ-ɔ 'kɔ 'wlu'a, *Za-kɔkɔ, ɔ 'kpɔ -ɔ klɛ 'mu. Zakɔkɔ -mnu 'wlu-o 'yreetɪ -bue 'yɔ 'nɔ-ɔ 'ma-a -a'ba 'cɛ'ɛ -bue 'yɔ 'nɔ-ɔ 'na, ɔ 'kpu -u klɛ 'mu -lɛɛ. ⁹ 'Yreetɪ 'mnu'a 'klumu'a -lue un-u 'la'a *Zɪzɛɛfu, 'kɔ nɔnɔlɔ-ɔ-ɔ nɔ'a, 'ya 'mnyɪnɪ 'kɔ 'b-huo'a 'lotu'a 'nynuu nɔ'o. 'ɛ dɪ un 'du'o, un 'ye ɔ 'mu'nyɛ, 'le un 'ye ɔ 'pɛlu po, 'le ɔ 'ye 'geyikpaankwla 'zɔ mu 'le *Eziputɪbhɔlɔkpa'a 'kpi. ɔ -nɪ'a 'le a, -Lagw -sie 'nɔ-ɔ gbo. ¹⁰ ɔ -ɔ-ɔ 'kleyɛɛ 'kpi 'le ɔ 'ye ɔ -naagu 'nyɪ. ɔ -naagu 'mne'ɛ dɪ Eziputɪbhɔlɔkpa'a -yowliklagba 'ye ɔ -kpɔ 'kpi ti'wla 'le ɔ 'ye 'kɔ 'yikɔyi 'mu nɔ 'le ɔ 'ye ɛ-bɛ 'bhɔlɔkpa 'mne 'wee -kɔ. 'lɛ'o lɛ-ɛ -nɪ'a 'le 'kɔ 'bh-legbo 'Zɪzɛɛfu 'po -ɪ -jolu gbo -lɛɛ. ¹¹ -nɔ-ɔ gbe zi'a a, 'mu 'yi-e 'le Eziputɪ -ke *Kanaabhɔlɔkpa 'mnu 'kpi ti, 'kleyɛɛ 'pa-a -gwɔl. -A'ba 'na 'we'a 'ye lɛ, 'wa li ɛ.

¹² 'Wa -tɪta Zakɔkɔ 'wɔɔni 'nɔ na, 'le Eziputɪ, 'le-e lililɪ -nɪ'o 'le ɔ 'ye 'le 'kɔ 'yreetɪ 'yizalbhɔlɔkpa lbho. ¹³ 'ɛ kpe 'nɔnɛ un -mu -nɪ'a 'le a, 'Zɪzɛɛfu 'kɔ-ɔ-ɔ 'kɔ 'bhuo u-bu 'kɔ 'lotu'a 'nynuu 'yi, 'le, -ka un 'du'a 'kɔ nyu, Eziputɪ'a 'bhɔlɔkpayowliklagba 'ye ɪ yibo. ¹⁴⁻¹⁵ 'Bho 'mnu, 'bho-o 'Zɪzɛɛfu -lbho -nɪ'e nyu, un 'ye 'kɔ -tɪta Zakɔkɔ -ke 'kɔ -gluuwɔɔni'a nyu'a dɪ mu 'le un 'ye Eziputɪ yi, un 'ye -de. U-bu nyu-u yi'a a, un bhete gbo un -nɪ'e-e nyu'a -gwɔl tan nyu -bue nyu -muu. 'Le 'bhɔlɔkpa 'mne 'kpi, 'le-e Zakɔkɔ 'mɛ -nɪ'o. ɔ 'yreetɪ -ke ɔ mu'a a, 'le-e un 'mɛ -nɪ'o -lɛɛ. ¹⁶ Kanaabhɔlɔkpa 'kpi'a -gwɔl Sisɛmu, 'ɛ 'cɛ un-u 'la'a Amɔ, zoko Ablaamu de'a 'le 'ɛ 'yreetɪ'a kwa 'mu, 'bho-o ɛ -nɪ'o. 'Le 'mnu, 'le-e un -ke nyu-u 'mɛ'ɛ 'ku mu'o, un 'ye u 'le tinmaze.

¹⁷ Wlu -Lagw 'du'a Ablaamu wɔɔni 'muti, -nɔ-ke ti 'ɛ 'yri'a 'bɪ 'ka 'wlu -nɪ, ɛ 'kɔ-ɔ gbo a, 'kɔ 'nynuu'a 'nynuu -nɪ'a 'le Eziputɪ, un gbugba'a-a 'kpi ti 'laalo 'le un-u die'e 'yi. ¹⁸ Zuɪn'a -dadudu zi'a a, 'bhɔlɔkpayowli 'we popo'o 'bɪ 'mu-ɛ. -Yɔ 'bɔɔni gbo 'mu -kɔ 'kpa'a 'b-ho a, ɔ se 'Zɪzɛɛfu yibo, 'unnu -kɔ-ɔ Eziputɪbhɔlɔkpa.

¹⁹ 'Bhɔlɔkpayowli 'mnu, 'unnu kla'a -a-bu Izrayɛɛlɔkmu'a 'na 'we nyani 'mu 'le ɔ-ɔ 'du 'u 'kle 'le ɔ-ɔ kpun 'u -glaka, 'le, 'wa 'yreetɪnyukpasi un 'bhle'a 'kpi, un-u po 'u ti 'le un-u 'mɛ'o.

²⁰ 'Bho 'ɛ -nɔ-ɔ 'mne ti, 'bho-o un 'wlu -nɪ'e *Moyiizɪ. ɔ -nɔ-ɔ-ɔ 'yrili tenyɪ 'le 'kɔ -tɪta'a -budu 'li, 'cuɪ tan ti un 'nyɪ -nɪ 'nɔ 'zizekwla 'mu nyɪtɪɛ. ²¹ Un -gbu'a 'yu ya, ɔ se'a 'nɔ 'zizeka -nɪ a, un 'po -ɔ ti 'le 'bhɔlɔkpayowli'a 'yunynaakpu 'ye ɔ 'mu'luo, un 'ye ɔ 'wa 'yu 'mu nɔ 'le un-u 'gipo nɔ'o. ²² 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ a, ɔ 'clan'a Eziputɪkɔmu'a lɪ'a -dadudu, ɔ-ɔ ma'a wɔnti 'le 'kɔ wlu-e 'kɔ kpli -ke wɔnkue -na'o.

²³ 'kɔ 'wluwluwluwlu nyini'a -gwɔl 'nɔ, 'kɔ -kpɔ 'kpa-a 'kɔ 'lotu'a 'nynuu Izrayɛɛlɔkmu 'yi 'le ɔ 'ye 'le 'wa 'klumu mu. ²⁴ ɔ -ka mu a, Eziputɪkɔyi -lue-e 'lbha-a Izrayɛɛlyi 'le Moyiizɪ 'ye 'kɔ 'lotu'a 'yu gbo'wlu, ɔ 'ye Eziputɪyi 'lbha ɔ 'ye 'mɛ. ²⁵ (A -gblee, Moyiizɪ -mnu na 'klɔ, ɔ nɔ'a -kaa a, -ka -Lagw 'ye 'kɔ 'mu -zi -nɪ mu 'le ɔ 'ke 'kɔ 'lotu'a 'nynuu'a 'kpiticeyi 'du ɔ 'ke u 'geyikpaankwla 'zɔ -za, un-u 'ye-e 'na 'muti'wɔɔni -mu. l -nɪ'a -kaa 'mu a, un -see ɪ 'muti'wɔɔni.) ²⁶ ɔ zɪ'a a, Moyiizɪ -ka le-e yi, ɔ dide'e-e Izrayɛɛlɔkmu 'nɔ 'lru, un-u wɔ-ɔ-ɔ, 'le ɔ 'ye u 'yiziza, ɔ 'ye u 'gate 'le ɔ 'kɔ ti un 'ke -ybɛ, 'le ɔ na: A-bee

-mnuu "du'a 'lotu'a "nynuu 'le, koo a-a nyna'a 'le a'ba "se-ε k'v? 27 Bho un -n' k'v "klumu, -y' zi'a k' -bonyuny' le "yi "gbavla'a-a wlu, k' na: -S' mu w'ny' kel! Y' k' -ke "bhuo "du'o 'bho -unmu -amu "kpi 'le -a tu'o -a'ba -zige'a? 28 -Ka -n' 'lbha'a Eziputyi -glaape k' 'ye'a 'mε, 'ka-a -n' 'b' k'v ti -n' 'ke 'unmu 'lbha'a? 29 Moyi- izi 'wlu 'l' k'v k' ple-o'o, "sesibhlokpa un-u 'la'a Madiyaa, k' 'ye 'le 'ε "kpi mu, k' 'ye 'le -de. 'Le-e k' -kpa -n' 'e 'ny' 'le un 'ye "yreetnyukpasi 's' wlu.

30 A -gblee, zu'n'a -gwli 's' zi'a a, k' -lue 'z', 'le "musa "kpi 'bho *Sinayitri 't' t'roli -Lago gbo'a -dalbhoyi -lue 'yi-e Moyiizi -bod. 'Le -gamnigi 'mu, 'le-e negbug- bu -n' 'o, 'le -dalbhoyi -n' 'e 'le ε 'mu. 31 -Gamnigi 'mni wan-o'o, 'ya sin. k' 'ye 'ε li a, 'unne -ma 'n' w'nti. 'E d' k' -k' ny'ni' 'bho ti k' 'ke ε "y'riili-gwε. k' -n' 'a 'bho tinyini- namu a, k' 'w' k' -a'ba -K'yi -Lago' wlu 'k'v, 32 k' na: 'ln- m' -Lago -n' 'ka a, 'unm' mo'o -bhla. 'lnm' -a' "na "we Ablaamu-e Izaaki -ke Zak'p' bubu k'v, 'unm' 'mo'o. Moyiizi 'wlu 'l' k'v k', -stany' 'lbh' k' -o' 'le k' -k' tutrε'ε li, k' 'ye "yiti"jri 'le k' -kaa 'le -gbu. 33 'Le -Lago 'ye 'bho wlu -l' rεε k'v, k' na: -Za -a' -bh'p'upal' bhu 'mu. 'Bhlokpa -n' -nyna'a "kpi ti, 'n' -n' -e 'bho'a d' ε cε'ε k'p. 34 'An nyu'a ngazed' un-u nu'a 'le Eziputi, 'n' 'ye -ε li -ziaka 'le 'n' -l' w' k'v 'wa -kplekplewlu 'k'v. 'E d' 'n' 'dre'o 'n' 'ke u zetiε. 'Ka-a ε -n' 'e 'mu'a d' a, yi 'n' 'ke 'le -unmu Eziputi 'm'nbho!

35 Etien' 'kpa-a k' wlu nya, k' na: k' -k' Moyiizi -lue 'm'nb' Izrayεl'k'umu -see 'ka 'ybha un 'ye'a na: Y' k' -ke "bhuo "du'o 'bho -unmu -amu "kpi 'le -a tu'o -a'ba -zige'a?, k'v k'v 'm'nb', 'un'nb' -Lago 'lbho'o 'le k' 'ke 'wa -klagba "du 'le k' 'ke u zetiε 'le 'geyikpaankwla 'z', 'le -Lago gbo'a -dalbhoyi k' 'ye'a 'bho -gamnigi 'mu li 'ke k' -kpa.

36 Moyiizi 'm'nb', 'un'nb' nu'o "y'ritikpunw'nkul, -k' -za'a Izrayεl'k'umu 'geyikpaankwla 'z' 'le k' -ke un 'ye Eziput'bhlokpa "kpi 'wlu. 'Le 'T'nnizana k'v k' -nu -n' n' 'o, 'le "musa "kpi k' 'ye 'l' 'le zu'n'a -gwli 's' ti -nu -n'. 37 k'v 'm'nb', 'un'nb' nu'o Izrayεl'k'umu -bod: -Ka 'n' -n' 'a a, -Lago -k' 'ye-e amu k' wlu'a 'mutizayi -lue -ya -mu. 'Le a'ba "klumu k' -k' 'ye 'wlu mu. 38 k' -k' Moyiizi -lue 'm'nb', k' -ke -a'ba "na "we Izrayεl'k'umu ma'a kpan -lue 'le "musa "kpi, 'un'nb' -n' 'e 'bho 'le un -ke -Lago gbo'a -dalbhoyi'a 'ny'nuu, 'le k' -ke k' -k' wlu'o 'le Sinay- i'a tr' "kpi, 'le, -Lago k' 'd'zigi-l' 'ye'a 'bho -n' mu "k'v k'v k'v, 'le un 'ke 'l' 'wa "nynuu'a "nynuu -bod' 'mu -za "k'v k'v k'v, 'le 'l' 'ke -amu "kpi bhla.

39 A -gblee, -a'ba "na "we -see ti' k'v un 'ke k' 'bho "du. 'E d' un -jri-ε'ε gb' 'le un 'b' k'v ti un 'ke 'le Eziputi le mu. 40 Un na Moyiizi'a veny' *Al'k' -bod: k'v un 'ka 'bhle 'le un 'ka 'le -a'ba -d'nu'a nya -k', m' l' -a'ba d'. k' -k' Moyiizi 'm'nb', -k' -za'a -amu 'geyikpaankwla 'z' 'le -a 'ye'a Eziputi 'wlu, lε k' -ze'ε 'mu, -a se ε yibo. 41 Un 'le'ε -kaa a, 'bho -k'v 'm'nb' 'li, 'bho-o un -ma -n' 'e k'v k' -ke -bhliiyu gug' 'le un 'ye ε bubu, 'lbhu 'wa -kutu nu'a, un 'ye 'ε 'bubua li. 42 Un nu'a -kaa a, -Lago -zu 'u- u "yigba li, k' 'ye u "yiti"tayi 'le un-u bubu k'v 'yru-e, 'cu -ke 'cudri. A -gblee, ε-be wlu 'm'nb'ε "yitigugwlu

-Lago' wlu'a 'mutizayi Am'v' 'cni'ε 'le -Lago' k'v "k'v 'li see:

-Lago na: Izrayεl'k'umu-a, 'le "musa "kpi zu'n'a -gwli 's' ti, 'unm' a-a 'lbha'a "nal' 'mu, a 'ye 'unmu gba "yri "du 'le a 'ye 'unmu bubu k'v? 43 k'v k'v 'ma-a *M'v'k'v koko, 'unne a 'bhle'o 'le a -ke ε -na'o, 'le a 'bhle'e 'cu- dr'εk'v 'ma-a Wlefaa -l' rεε. l-b' k'v k'v a ma'a, a-a bubu k'v, 'un'nb' 'ka-a! 'Ya d' 'n' -l' 'ye amu kwa gbo -za mu 'le a'ba jekamu 'ke amu nya kpa 'le 'geyikpaankwla 'z' 'le a 'ke *Babil'k'v k'v gbo-ε.

'Ka-a -Lago 'l'ε'o. 44 'Bho 'ε "kpi a, Etien' na: "Yriεgbe- deti -ke 'li -Lago -ke nyunyu-u wlu n' 'a 'le -klugba k' gba 'cni-ε'ε "yri de'a ti, εbe 'm'nb', 'unne -a'ba "na "we 'bhle'o 'le "musa "kpi. A -gblee, ε-be "yriεgbedeti 'm- nε, -ka k' -k' nε Moyiizi 't' n', 'ka-a k' nu ε'o. 45 -N'nb' gbε zi'a a, "yriεgbedeti 'm'nb' -n' 'e 'bho-ε "k'v k'v k'v 'le -a'ba "na "we 'ye 'b' 'mu popo 'le ε-ε ple 'u "yiti 'le un 'ye ε 'bhle, un -ke ε 'ye Kanaa mu. -N'nb' -ke ti *Zozue -k'v 'nu, 'bho-o -Lago -nu -n' 'e 'wa jekamu -n' 'a 'wa nya ti 'le un 'ye 'bhlokpa 'm'nb' "kpi -zi, un 'ye -de. ε-be "yriεgbedeti 'm'nb', 'bho-o un -ke ε -n' 'o k'v k'v 'le ε 'ye *Daviid' 'a 'wa -k'v k'v k'v "kpi bhla. 46 Daviid' 'm'nb', -Lago' k'v "nitiwunnasu -n' 'k'v -k'v "kpi, 'le k' na: 'An -K'yi -Lago, -unm' -a'ba "na Zak'p' bubu k'v, "ny' 'unmu "yi- flε 'mu 'n' 'ke -a' -dena lε nu. 47 k' 'le'ε -kaa a, -Lago -see ε 'k'v k'v. ε-be -dena 'm'nb', k' 'yu *Salom'k'v nu'o ε lε. 48 A-bee -mnuu, -bho a popo 'gwlu' 'le, -Lago'klag- ba-a -n' 'a 'le yaku 'li, 'un'nb' 'ke 'le nyunyu'a popobudu 'li ti-de'a? 'Kla 'm'nb' k'v d' -Lago' wlu'a 'mutizayi *Ezayii -z' l' 'mu see, k' na:

49 -A'ba -K'yi -Lago na: 'Le yaku 'li 'mo-o 'an -dena 'le 'bhlokpa "du'o 'an -k'v k'v -l' rεε. -Dena yεε a 'ke 'unmu "ny' 'a? 'Le 'ε doo 'n' 'ke ti-de'a? 50 l' -n' 'u 'wee, 'n' "b- huo-o -see l' ti-ya? -Lago 'l'ε'ε -kaa.

51 Etien' 'k'v -k' 'bho wlu -l' rεε: A-bu -lokumukunyu-a! A- bu 'ma-a -p'v' 'a "yikmumu 'le -k' -ke -lokui "su'a a, a' -ba "du 'bho *-Lago' k'v Lisaazuzu'a wlu, 'le a -ke a'ba "na "we-e plε'ε k'v 'mu. 52 -Lago' k'v wlu'a 'mutizamu -n' 'a -beny' l', 'wa "klumu'a -y' a'ba "na "we -see nyan' 'mu kla'a? *-Lago' k'v 'Bhozayi -k' 'ma-a "Yisrεy'yi, -Lago' k'v wluk- pamu -za'a 'y'iyia' "kpid' 'mu see, 'un'nb' a'ba "na "we 'lbha'o. 'Le 'traamu 't' k'v k'v, k'v 'm'nb' 'yi-e k'v 'k'v 'mu. 'un'nb' abu-a' "bhi po'o 'srε li 'le a 'ye k' 'lbha k' 'ye 'mε. 53 'Bho 'ε "kpi a, a-bu -Lago "ny' 'a k' gbo'a -dalb- homu k' gba'a -klugba 'le un 'ye 'ε Moyiizi "ny' l', k' 'ye 'ε amu -ya, gba 'm'nb', a'ba "bhi -see ε 'bho "du!

Etien' a 'mεmεε

54 Etien' po'a wlu 'm'nb' ti a, 'ε wlu' 'k'v -o u-bu *Zuifu'a -zigeletumu 'm'nb' 'gwlu. 'E d' un -po 'n' 'cε kwa teny'. 55 k'v k'v "yi-e *-Lago' k'v Lisaazuzu 'mu 'le k' -k' popo'o 'le yaku 'li. k' -n' 'le 'yranamu, 'le yaku 'ye w'nb' kati, k' 'ye -Lago' k'v 'ny' 'a "yibhεε'ε -vlavl' l' 'ye, 'le *Zezii -ke k' -k'v l' 'wee, k' 'ye k' l' 'ye -l' rεε. k' -nyna'a-a 'b- ho k' 't'roli ti. 56 k' -k' 'ye 'l' -kaa li a, k' na: A -gblee, 'n' -l' 'ye-e yaku li, ε kati'e-e w'nb', 'le Zezii -ke -Lago -k'v k'v l'

'wee, -k "duu'a k "bhuo *Nyunyyni "Yu 'nynt, 'ntn
-nyna'a 'bho k "trolli ti.

⁵⁷ Nyu 'mnu 'mna 'wlu 'mna 'ka un -die'a 'mu,
un "su-o -lokui "yi 'le un -u "kwsu' 'muti, 'le un -kεε ε
'bu'wkn, 'le un 'ye k "lru "yi, ⁵⁸ 'le un -ke k 'ye "gbe 'da
'le un 'ke k -digbi 'mu 'lbha k 'ke 'mε. Nyu un po'a 'sru
un 'ke k -antanyidigbi "yi "vuto, un 'wla'a 'wa yay-
iban'klgti ti, 'bhuabhuadraa -lue un -u 'la'a 'Solu, 'ntn
un "nyl 'l -jeyi 'le k -k fuo 'n li, ⁵⁹ 'le un 'ye Etient'a -dig-
biyilbhεεε wkn "du. Un -n 'k 'l "yilbhaanamu, 'le k -k
po'o -kaa Zezii wkn gbo, na: 'An -Koyi, 'an -zuzu 'ye 'bu
'bho -n gbo! ⁶⁰ 'le k 'ye 'kolri glu po, k 'ye "kw: 'An
-Koyi, "nyinyidit un -u nu'a 'ntmu "lru'li, 'bho 'ya d, -a'a
kpu u l "yi -le! k po'a wlu 'mna ti a, k -flε -cε'ε 'bho-ε.

8 -Gblee, 'Solu -mna, k "kwnk' -k Etient'a 'memεε
"kpi.

Un 'kla-a Zezii'a -glgtbawwnyi'a nyu nyanu 'mu

'Bho k -lue 'mna 'li, *Zezii'a -glgtbawwnyi'a nyu-u
-n'a Zelizalεmu a, 'bho-o un "du -n'e 'wa nyanumuk-
lεε wkn 'gagwloka 'le un 'ye 'le Zidee -ke *Samaliibh-
lukpa "kpi tibuba, 'le *Zezii'a -dalbhomu'a "se 'ye 'bho
Zelizalεmu -sie. ² ε -n'a -kaa 'mu a, Etient un 'lbha'a
a, nyu tnl -u -kpu'n'a *-Lagk'k gba "yi 'mu-o k "ku'a d,
un -u "vi -o'k tenyl, 'le un 'ye k Zelizalεmu tinmaze.

³ -Gblee, -ye 'ma-a 'Solu -mna -nε ε, k "k'k ti k 'ke
Zezii'a -glgtbawwnyi'a nyu ti-za klapaa, 'le k -k dede'e
-bidi -lue -lue, k -k kpu'n'o nyukpasi -ke 'nyukpakpi, 'le
k -k po 'u -jie 'mu.

**'Le *Samaliibhlukpa "kpi Filiipu -za -n'e *Zezii'a
"dzlgt**

⁴ ε -n'a -kaa 'mu a, *Zezii'a nyu -yu buba'a ti, un -u
'ple-e gwle "yiti 'le un -u za'a nyu Zezii'a "dzlgt -bodt
'mu, ⁵ 'le Filiipu -mna 'ye *Samaliibhlukpa "kpi'a -gwle
-lue 'mu nyini. *-Lagk'k 'Bhozayi, Zezii, -k "pust'a nyu,
'bho-o k -k za n'e k "dzlgt nyu -bodt 'mu, ^{6,7} 'le
"nyinyidit'a -zuzu-u 'da'a "gwizimu'a -dadudu 'mu 'le
-l "k'k. -Klklm -ke topomu'a -dadudu-u 'pun-o'o
-lreε. Nyu-u -n'a 'bho 'wkn 'wlu 'mna 'ka un -die'a 'mu,
*wknkult k -k nu'a, un 'ye 'l li a, un -n 'wee 'po k -lokui
-ziaka. ⁸ ε d, nyu-u -n'a 'bho gwle 'mna 'mu, 'bubua-a
'lbhu u'o tenyl.

⁹ -Gblee, nyukpasu -lue un -u 'la'a Simk -n'e-e 'bho
gwle 'mna 'mu see, 'le k'kui 'mu k -k zi n'u 'le k -k nu'o
l -lru, 'le l -l "maa'a Samaliikomu -k "yrili. -Bho k -de
ti, k -k zre 'n-e k "bhuo kagbaliyi "yi. ¹⁰ -ε 'nyaa'a 'bho
"yreeti "kpi 'le ε 'ye'a nyunyuzlgt "kpi bhla, 'wa 'wee-e
"du -k 'bho tenyl 'le un -u nu'o: -Lagk'k wknkue nyukpa-
su 'mna 'bhle'e 'mu. -Lagk'k "du'o.

¹¹ (-Gblee, 'le k'kui 'mu k -k zi n'u 'le k -k ma'a nyu
wanti, 'ka-a k -k nu'o see. 'ε d nyu 'wee-e "du k 'bho
-ziaka.) ¹² "Dzlgt Filiipu-u za'a 'bho -Lagk'k nyu'a
-k'k -ke Zezii *Kliis'a "kpi, -da un 'wkn k 'wlu 'mna
'k'k, 'bho-o un 'wkn -n nε'o, 'le nyukpasi -ke 'nyuk-
pakpi'a 'wee 'ye *batizee-ε. ¹³ Simk 'mna "bhuo
'wkn n-u'o, 'le k 'ye batizee-ε -lreε. k batizee-ε'ε ε, k

"srii'e-e Filiipu. *Yritikpunwknkult k -k 'ye'a li'a d, a,
wkn k'k k ti.

¹⁴ *Zezii'a -dalbhomu -n 'le Zelizalεmu, -ka Samali-
ikomu 'wknk' -Lagkwlu, 'ya "d 'ye 'le nyini 'le un 'ye 'le
*Pielt -ke *Zaan lbho. ¹⁵ U-bee nyini'a 'le Samaliibhluk-
pa "kpi, un bhade'e-e Samaliikomu 'mnu'a -Lagk li un
'ke *k Lisaazuzu 'ye. ¹⁶ -Ka un -die'a 'mu, un batizee-ε
-n'e-e -a'ba -Koyi Zezii'a 'nynt 'mu, 'le, 'wa -lue 'tun
-Lagk'k Lisaazuzu 'ka "kpi'dree -n, k se -n. ¹⁷ 'Bho 'm-
n, 'bho-o 'Pielt -ke 'Zaan -de 'nu *kwa "lru ti 'le un 'ye
-Lagk'k Lisaazuzu 'ye 'wee.

¹⁸ -Gblee, Zezii'a -dalbhomu de'a k 'wknk' 'mnu
kwa "lru ti a, Simk 'ye 'u li un 'ye-e -Lagk'k Lisaazuzu
a, k -k -k'k 'Pielt -ke 'Zaan mna "yi. ¹⁹ k na: A "nyl 'm-
namu wknkue 'mna, -bho 'un de nyu kwa "lru ti, 'le un
'ke -Lagk'k Lisaazuzu 'ye. ²⁰ 'le 'Pielt na: -ln -ke -a'a
mna 'mna -k ti! -Mnaa-a popo-o "nyinynika 'gwlti.
Le -Lagk'k "nyl'a nyu, nyc'k de ε mna 'mu. ²¹ -ln -see le
-lue 'tun 'ye yi, -a'a lbhu -ko. -A'a -p'k -se "yisrεε 'bho
-Lagk'k "yigbeyi. ²² 'Ka-a ε -n'a 'mu'a d, a, "nyinyi-
naag' mna, yibo nε "yi 'le -n 'ke -a'a -Koyi -Lagk gbo
"bhiti 'le -n 'ke k libhade 'le k 'ke -a'a "nyinyidit 'm-
nε'ε d 'bhk! ²³ -Gblee, 'un yibo'o-o 'le -a'a -p'k gbo
nyanu "yi-e 'le. "Nyinyidit kpu'n'o -nmu 'geyie 'mu.
²⁴ 'Pielt 'le'ε -kaa a, k na: A'ba "bhi bhade 'an d -a'ba
-Koyi -Lagk li, 'le, wlu a -za'a 'nmu -bodt 'mu, 'ε letu
-kaa 'nmu "kpi bhla.

²⁵ 'Pielt -ke 'Zaan -n 'k'k -za'a -a'ba -Koyi Zezii'a
"dzlgt 'wee un -de'a 'liti 'mu, un gwe'ε "yi a, 'le un 'ye
Zelizalεmu le mu. Un -n 'le munamu, 'le Samali'a
gwle'ε -dadudu 'li un -za -n'e Zezii'a "dzlgt 'mu.

Filiipu -ke Etiopiibhlukpa "kpi'a -klagba -lue

²⁶ l zi'a -kaa a, -Lagk gbo'a -dalbhoyi -lue -wlu'o-o Fili-
ipu -bodt, k na: -S'k 'mu, 'le -jolu -k'k Zelizalεmu -ε
mu'a Gaza a, 'le 'z'k -bhoga -mu -n 'le 'ε -jeyi! (-Gblee,
"musa "kpi -jolu 'mna-ε zi n'u'o).

²⁷ Filiipu nu'a -kaa, k -k'k 'mu-ε 'le k 'ye mu. k -n
-jolu 'mna bhlanamu, k 'ye 'le k nya nyc -lue li'ye. k -k
ny 'mna, 'bhlukpa -lue un -u 'la'a Etiopii, 'ε "yiyi mo'o.
'le k -k "du'o nykklagba. 'ntn -ke Etiopii'a 'bhlukpay-
owlinyanaakpu un -u 'la'a Kandaast nu'o lbhu, 'ntn 'bh-
le'e 'wa mna kwa. k -k'k -k -Lagk bubnamu 'le Zeliza-
lεmu; 'le k -k mu'o k "bhli le. ²⁸ Koko -ε 'bhle'a bh 'k,
-sieko jri'a ti, 'le 'ε 'limu, k -de'e ti, 'le, -Lagk'k "k'k
wlu'a 'mutizayi *Ezayii 'cnu'a, 'ε 'limu k -k zre'o. ²⁹ 'le *-
Lagk'k Lisaazuzu na: Filiipu, nyini koko 'mna li! ³⁰ k nu'a
-kaa, k ple-o'o, k 'ye ε linyni, 'le k -k na 'nε li. k nyini 'ε li
a, k 'wkn k zrezreεwlu 'k. 'le k na: 'An 'lotu'a "yu, l
-a zre'ε, -a 'wlu l 'muti 'n? ³¹ Nyc 'mna na: -Bho nyc se
ε gbziza, koo 'n 'ke -nyna 'n 'ke l 'muti'wknk'k? 'le k
na -lreε: 'Ya, -de -daa 'an "trolli ti, -n 'ke 'ntmu -k.

³² -Gblee, wlu k -n'a zrenamu, 'unε 'ka-a:
k -k'k *-bhlabhle un -u kpa'a 'lbhanamu, k -k'k
'bhlabhleyu -ke ku un -n'a ketenamu 'le ε -see'a "vi. k
-see wkn 'bhati 'le k 'ke k "bhuo 'mutut. ³³ Un "pli -k
'yi, 'le un 'ye k 'gl -za, 'le un 'ye k 'lbha, k 'ye 'mε. 'Bho

'An -Koyi, nyu'a -dadudu 'tmu'o-o -unmu 'k'pidi. Un na, 'le Zelizaleemu, 'nyinyinikpli k nu'a -a'a nyu 'l'ruli, l -se -se. 14 -Gblee, *-Lagok 'sragazamuklgbu 'nyl -k 's-rupobogut. 'lnn 'nyl wankue, 'le, nyu-u po nu'a -dagbe -a'a 'nynl 'mu -Lagok wank gbo, k 'ke u kpun -lrae. 15 -A'ba -Koyi 'mna: 'lnm l'bh'o'o -unmu, mu! 'Solu 'mna, 'ln -kz 'k' bho-e 'le 'ln 'ke k 'an lbhunuyi 'mu nu, 'le 'bhlukpl'a -dadudu -ke 'ya -yowli 'sri 'u 'kpi 'le *Izrayaelkumu 'ke u 'kpi 'kpa, k 'ke 'wa 'wee 'an 'dzizgi kpa. 16 -ln 'ye li-k, 'kleyel k 'ka wank'kpa 'an du, 'an 'bh'u'o-o 'ye -k l 'yi-tu -mu.

34 'k'pidi 'mu-za'a? 'k' bho wlu -lrae, k na: k'ke -ke 'k'pidi Ezayii-i za-a 'mu'a? 'k' 'bh'u'o 'maae -ale nyc -lra ma'a? Zlza ne gbo. 35 -ln 'ye li-k, Filiipu 'luo'o-o wlu 'mu, k -nu wlu 'm-ne gbozizanamu 'le k 'ye e Zezii'a 'dzizgi 'yi'dudu 'le k 'ye e k -tu.

36 Un -nu -jolu 'mne bhlunamu, 'le un 'ye 'nisu -lue -ye, 'le k na: Filiipu, 'ni 'ka-a! Leele -sie'e 'bho 'tu 'ln 'ke nu-k 'le 'ln 'ke *batizee-e'e? [37 'Le k na: -Bho -ln de Zezii Kliisi 'gwli -a'a -plok'a kle ti, 'ln-l batizee'e -unmu-e. 'Le k na: 'ln 'de -k 'gwli -ka k 'du'a -Lagok 'yu. 38 'k' bho -ka a, k na nyc-k tri k 'k: -Nyna ti, 'le k 'ye ti-nyna 'le un -nu 'n'k' ye 'le 'n'k' ti'si 'le k 'ye k batizee.]

39 Un -k'z' 'nuku 'tn 'se, -Lagok Lisaazuzu 'luo'o Filiipu 'mu-e 'le k -ke k 'ye mu. Nyukpasu k batizee'a, k 'yri -see k 'ye 'bho le. k nu'a -kaa, 'bubua-a 'lbh'k'o, k 'ye mu. 40 Filiipu -mna 'ka 'daa a, k 'daa'a-a -gwls -lue un-u 'la'a Azutu 'le k-k ple'e -gwls gwls 'yiti k-k za'a Zezii'a 'dzizgi 'mu. 'lnne k 'bhle'o kplokplo 'le k 'ye -gwls un-u 'la'a Sezalee nyini.

'Solu -yi'e-e Zezii'a 'gwlideyi 'mu

9 E-be -k' mne ti, 'Solu -mna -see 'bh'k, k 'bhle-e -bhla -a'ba -Koyi *Zezii'a -namu'a 'ce 'liti, 'le k-k 'bu 'u ti k 'ke u 'lbha un 'ke 'me. 'E du k mu'o, k 'ye *-Lagok 'sragazamu 'wee'a -k'lagba 'ye, 2 'le k na: 'ln yi-o'o -ln 'ke 'lnmu "b'k'bu 'nyl, -a'ba *-Lagokwlu'a 'liclaanbidi 'wee -nu'a Damaasigwls 'mu'a 'l'rutidemu, 'ln 'ke u 'nyl, nyukpasi -ke 'nynukpakpl-l 'ma-a *Zezii'a -jeyi-namu, -bho 'ln 'yee nu 'le, 'le 'ln 'ke u kpun 'le 'ln 'ke u Zelizaleemu kpa.

3 'k -nu 'le -jeyi, k 'k'k'k' Damaasigbo. -Vlaan nu'a -kaa, -vaan! e 'wlu-o 'le yaku 'li 'le e 'ye k -die 'li po, 4 'le k 'ye ti'ga. Wlu -lue k 'k'k' na: 'Solu, 'Solu'o al! Koo -ln -nyna'a 'le -a kla'a -kaa 'lnmu nyanl 'mu'a? 5 'Le k na: 'An -Koyi, -unm wlu'a, -a'a 'nynl -me'e? 'Le, nyc-k wlu'a a, k na: 'lnm, Zezii, -a kla'a nyanl 'mu, 'ln-m mo'o. 6 'ln-l 'tmu'o -unmu-e, -s' mu, mu 'bho Damaasig, le -ln 'ka nu, 'le nyc 'ke e -unmu -tu? 7 -Gblee, nyu -ke k-k na'a a, wankmamaa kpun -u'o. -Ka un 'ka wank 'bhati, un 'ka -wlu, un se e 'bh'e. Un-u wank-k wlu 'mne 'k' 'le 'wa 'ye nyc li. 8 'k po'a wlu 'mne ti a, 'Solu nu'a -kaa, k 'bhati'e-e 'yri, k 'ye 'mu-k. 'k 'bhati'a 'yri a, k 'ye le li, k-k dudua'o -kolukolukolu, 'le un 'ye k -ji'e 'yi kpun, un -ke k 'ye Damaasig nyini. 9 -Gblee, 'le 'wl tan 'li k -see ti'ye, k -see li, k -see 'na.

10 E-be -k' mne 'li a, nyc -lue-e -nu'a 'bho Damaasig, k 'nynl 'mo-o Ananiasig. Zezii'a -nayi mo'o. 'lnn -a'ba -Koyi Zezii yi'e -bodl 'le 'yritiyee 'mu 'le k na: Ananiasig! k na: 'An -Koyi, koo -ln 'le'e? 'ln wank-o'o. 11 'Le k na: -S' 'mu, -mu -nu 'bho -gwls'gwia! -Jolu -nu'a 'bho un-u 'la'a 'Musreejolu, bhlu e! 'Bho 'e wankli, nyc -lue un-u 'la'a Zi-daa, k -budu -nu'e 'bho. -Pa -nu 'bho, Taaslyi -lue un-u 'la'a 'Solu, -ln 'ke k tidede! 'Yri -ke 'yi -a -nu'a -laa k-k 'po-o *-Lagok wank gbo. 12 'Le k 'yritiyee 'mu -unm Ananiasig k 'ye'e li, -ln 'ye 'le k gbo pa, 'le -ln 'ye k su 'l-ru tide, k 'yri 'ye kati 'le k-k 'ye'e ti -lrae. 13 Ananiasig na:

'An -Koyi, nyu'a -dadudu 'tmu'o-o -unmu 'k'pidi. Un na, 'le Zelizaleemu, 'nyinyinikpli k nu'a -a'a nyu 'l'ruli, l -se -se. 14 -Gblee, *-Lagok 'sragazamuklgbu 'nyl -k 's-rupobogut. 'lnn 'nyl wankue, 'le, nyu-u po nu'a -dagbe -a'a 'nynl 'mu -Lagok wank gbo, k 'ke u kpun -lrae. 15 -A'ba -Koyi 'mna: 'lnm l'bh'o'o -unmu, mu! 'Solu 'mna, 'ln -kz 'k' bho-e 'le 'ln 'ke k 'an lbhunuyi 'mu nu, 'le 'bhlukpl'a -dadudu -ke 'ya -yowli 'sri 'u 'kpi 'le *Izrayaelkumu 'ke u 'kpi 'kpa, k 'ke 'wa 'wee 'an 'dzizgi kpa. 16 -ln 'ye li-k, 'kleyel k 'ka wank'kpa 'an du, 'an 'bh'u'o-o 'ye -k l 'yi-tu -mu.

17 'k' bho -ka a, 'le Ananiasig 'ye mu, -budu -ke 'li 'Solu -nu'a, k 'ye 'le pa, k 'ye k *su 'lru tide 'le k na: 'An 'lotu'a 'yu, 'Solu, -a'ba -Koyi Zezii -ln -nu'a 'le -jeyi yi-namu, -k -k'z' -unmu k 'bhuo 'yi, 'lnn l'bh'o'o 'lnmu 'le -a'a 'yri 'ke kati 'le *-Lagok Lisaazuzu 'ke -unmu 'mu 'yi. 18 'k po'a wlu 'mne ti a, 'bho -gbaa -lue 'mu, -ka l'a k' un -nu'a, l-l -nu'a -kaa, 'lnn 'wlu'o 'le k 'yri 'mu, 'ln-nu 'ga'a ti 'le k 'ye ti'ye. k nu'a -kaa, k -k'z' 'mu-e, k 'ye mu 'le k 'ye *batizee-e. 19 'Bho-o k -li -nu'o 'le k 'kpl 'ye 'le le yi.

'Solu -za'a-a *Zezii'a 'dzizgi 'bho Damaasig

E zi'a -kaa a, 'Solu 'zi-e *Zezii'a -namu -nu'a 'bho Damaasigbo 'wl. 20 'Bho -gbaa -lue 'mu, 'le *-Lagokwlu'a 'liclaanbidi 'li k 'kpa-a 'bho k-k za'a *Zezii'a 'dzizgi, k-k nu'o: k-k Zezii 'mna, -Lagok 'yu mo'o.

21 Nyu-u po 'k -lokui, wank 'mu -u ti 'le un-u nu'o: Nyu-u po'a -Lagok wank gbo Zezii'a 'nynl 'mu, 'lnn -see u 'k' nyant 'mu kla 'le Zelizaleemu, 'le, l' un de'a 'gwli, k 'ke u -plok 'yi -za? k -see 'k' wank'k' -kaabonyu kpun-namu yi 'le k 'ke u *-Lagok 'sragazamuklgbu gbo kpa? 22 'Solu 'mna -k'z' 'le wankue 'mu 'le e-e 'kpa'a 'kpi. *Zuifu -nu'a 'bho Damaasig, k-k 'tbhu -u Zezii'a 'dzizgi 'yri, -ka k 'du'a *-Lagok 'Bhozayig -k 'puun'a nyu. Le un 'k' k 'kpi 'du, e se -nu.

23 -k'k'k' gbe zi'a a, un bhaga'o un 'ke k 'lbha k 'ke 'me. 24 -Ka un -nu 'k' fe 'z' -panamu, k 'wln -l 'k' 'le k -ke '-matu, 'le un-u fuo'o 'gbewen'e -jolu li 'le un 'ke k 'lbha. 25 'E du 'matu -lue k -namu -zi -nu -k'k' -'bh'lukui gbo 'le un 'ye k 'le 'gbe'a kplu lemu ti'sii.

'Solu 'nyni-e Zelizaleemu

26 'k' zi'a -kaa a, 'Solu 'mu-o Zelizaleemu. k nyini'a a, k 'k'z' ti k 'ke 'le *Zezii'a -namu -nu'a 'bho'a 'klumu kpa k -ke un 'ke gbobhete. -Ka k -yi'a Zezii'a -nayi 'mu, ubu -see l 'gwlide. 'E du un 'bhle'e k -stanyl ku 'muti. 27 'E -nu'a -kaa 'mu a, Banabaasig -mna 'luo 'k' 'mu-e 'le k -ke k 'ye *Zezii'a -dalbhomu gbo mu. -Ka k 'yeyea -a'ba -Koyi *Zezii 'muti 'le Damaasig -jeyi, 'le k 'ye k 'tmu, 'le k 'ye 'yri-li-e 'le k 'ye'a 'bho 'k' 'dzizgi 'mu-za -nu, 'ya kuna k po u'o. 28 -E 'nyaa'a 'bho -k'k' 'mne 'li, k -ke un bhete'e-e gbo 'le k -ke un-u ple'e Zelizaleemu 'yiti, 'le k-k ce'e 'yri 'le k-k za'a -a'ba -Koyi Zezii'a 'dzizgi 'mu. 29 'k 'bhiti'e-e 'le *Zuifu po'a gl'kwlu gbo, k -ke un-u dep'o. 'E du un-u 'k'z' ti un 'ke k 'lbha k 'ke 'me. 30 Un-u nu'a -kaa a, 'lotu'a 'nynuu 'wln -l 'k' 'le un 'ye k

-bhubho li''du 'le un -ke ɔ 'ye Sezaleegwɔ 'mu mu, 'le ɔ 'ye 'bho -ce -nt, ɔ 'ye 'b'bhligwɔ Taast mu.
 31 ɔ -yi'a 'tɔ Zezii'a -nayi 'mu a, Zezii'a -glɔgbawɔny'i'a nyu-u -nt'a 'le Zidee-e, Galilee -ke *Samaliibhɔlɔkpa ''kpi 'ye-e ''yifɔɛ, 'le un-u popo'o 'kpa ''yi, un-u ''du'o -a'ba -Kɔyi -Lagɔ'wɔ wɔ 'bho 'le *i' Lisaazuzu-u kpa nu'o 'le -glɔgbɔ 'mɔt-ɔ 'bhe'e ''yigbeyi ti.

-Kɔkɔbyi -lue 'pun-o'o

32 ɛ-be -nɔɔ 'mnɛ ti, *Piɛlɔ -mɔnɔɔ-ɔ 'ple-e 'bhɔlɔkpa 'm-nɛ'e 'wee ''kpi ti. ɔ -lue 'ɔɔ ɔ 'mu-o -gwɔ -lue un-u 'la'a Liidɔ, *Zezii'a nyu-u -nt'a 'bho ''yidedenamɔ. 33 'Bho 'mɔnɔ, 'bho-o ɔ -ye'e nyukpasu -lue un-u 'la'a Enee. -Zuɔn -mɛɛtan 'li ɔ -kɔ'o. -Da ɔ 'pe'e 'k'kpitipeɛ ''kpi ti, 'bho-o ɔ -nt'o. 34 'Le 'Piɛlɔ na: Enee, Zezii *Kliisɔ 'puun'o -unmu-ɛ. -ɔ 'mu, 'ftan -a'a ''kpitipeɛ! ɔ 'le'e -kaa a, 'b-ho -gbaa -lue 'mu -vuka! ɔ -ɔɔ'k' 'mu-ɛ! 35 Liidɔ -ke Sabɔɔbhɔlɔkpa ''kpi'a nyu-u ''kukɔɔ'k' gbo, le-ɛ zi'a 'bho nyukpasu 'mɔnɔ ''kpi, un 'ye 'ɛ li a, 'wa -dadudu -yi'e -a'-ba -Kɔyi *Zezii'a -namu 'mu-ɛ.

'Mɛmɛnyinaakpu -lue 'pun-o'o

36 -Gblee, 'bho -gwɔ -lue -ɛ -nt'a 'bho Liidɔ'a ''trolli un-u 'la'a -Zɔpe, *Zezii'a -nayi -nt'a 'bho, 'wa 'nyɔnɔ 'mo-o Tabitaa. ('Le Gɛkɔwɔ 'mu un-u 'lɔ -u ɔɔɔɔkɔsɔ. 'ɛ 'ɔɔ 'mo-o 'lre.) Un -nɔɔ'k' -k'puanmu kwa 'mu ti 'le un-u nu'o kplizɔɔ -lru nyu ''lruɔi ''kɔmɔkɔmɔ. 37 ɛ-be -nɔɔ 'mnɛ ti a, 'we kɔn -u'o 'le un 'ye 'mɛ, 'le un 'ye 'wa ''ku -lre. Un gwɛ'e 'wa ''ku'a -lrelrea ''yi a, 'le un 'ye u 'le yayibudu'a ''yu -lue 'li ''du. 38 Liidɔ -ke -Zɔpe ''kukɔɔ'k' gbo'a dɔ, Zezii'a -namu -nt'a -Zɔpe, un 'kɔ'k' 'k'Piɛlɔ -nt'e-e Liidɔ, un 'bho'o 'bho nyu 'ɔɔn, un na: -Bho a mu a, a 'tmuɔ 'Piɛlɔ -a-bu bhade 'k'k' li, ɔ yi -vuu! 39 Un 't-muɔ 'k'k' ɔ, 'bho -nyɔnyɔ a, un -ke ɔ 'kpa-a -jeyi. Un nyɔnyɔ a, yayibudu -ke 'li 'wa ''ku -nt'a, un -ke ɔ 'ye 'le pa. 'Le -dɔɔbanynukpakɔɔɔ -nt'a 'bho 'bhle'e ''vivia 'le un 'ye ɔ linyɔni, -banɔ ɔɔɔkɔsɔ -nt'a ti un-u nu'a le, un 'ye ɔ ''yi-ɔ. 40 Un -ɔɔ 'nɔ ɔ ''yi a, nyu-u -nt'a 'le -buduyɔ 'mnɛ 'li 'wee, ɔ na u -bodɔ: A-bee 'da! Un 'da'a a, 'le ɔ 'ye 'kolri glu po, ɔ 'ye *-Lagɔ wɔn gbo po, ɔ 'ye 'le ''ku gbo -gbu, ɔ na: Tabitaa, a -ɔɔ 'mu! Un nu'a -kaa, un 'bhati'e-e ''yri, un 'ye ɔ li'ye. 'Bho -gbaa -lue 'mu 'le un 'ye gbɔ-de, 41 ɔ 'ye 'wa su tikpɔn 'le ɔ 'ye u -kpa 'le un 'ye 'mu-ɔɔ, un 'ye ti-nyɔna. Un -ɔɔ'k' 'mu a, 'le ɔ 'ye -dɔɔbanynukpakɔɔ 'mɔnɔ -ke Zezii'a nyu -lruɔ 'la 'le ɔ 'ye u Tabitaa'a yaayaɔnɔ -jeyi ''nyɔ. 42 l-bɔ ''dɔ mɔnɔ -wa'a-a 'bho -Zɔpeɔgwɔ 'mu ti, 'le nyu'a -dadudu 'ye -a'-ba -Kɔyi Zezii ''gwɔlɔde. 43 ɛ zi'a -kaa a, 'Piɛlɔ -gwɔlɔ'e-e 'bho -Zɔpe 'bho nmiku'a ''tayi -lue un-u 'la'a Simɔɔ gbo.

Kɔlɔneyɔ 'la-a *Piɛlɔ ɔ 'ke yi

10 ɛ-be -nɔɔ 'mnɛ ti, 'bho Sezalee, nyukpasu -lue-e -nt'a 'bho, ɔ 'nyɔnɔ 'mo-o Kɔlɔneyɔ. 'Wlɔmɛɛ'e ''s-roja'a 'plan -ɛ -ɔɔ'k' Italiibhɔlɔkpa ''kpi, 'wa -kɔlɔgbɔ -lue ɔ ''du'o. ɔ ɔ -k' ''du-o 'bho -Lagɔ tenyɔ. 'Bho ɔ 'b'bhlegbo'a nyu-u -nt'a 'bho, 'wa kɔlɔ-ɛ ''du'o 'bho -Lagɔ. ɔ -k' kpa-a

*'Zuifu'a ''puanɔbhamu'a -dadudu 'le ɔ-ɔ po'o *-Lagɔ wɔn gbo -wɔɛwɔɛ.

3 ɔ -lue 'ɔɔ'k' ''jiazɔyrukɔlɔgbɔ 'mu, ('ɛ ''yri tan ''yi), ɔ -nt -Lagɔ wɔnɔgboponamu, 'le ɔ ''yritiyeɛ 'mu, 'le-e ɔ 'ye -nt'e -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi -lue -gezeel ɔ 'pa-a 'le ɔ -budu 'li, ɔ na: Kɔlɔneyɔ! 4 Kɔlɔneyɔ nu'a -kaa, ɔ 'yɔ'k' -o 'le ɔ ku 'ye ''lri pa 'le ɔ na: 'An -Kɔyi, koo -nt 'le'e? ɔ na: -Lagɔ 'kɔn-o -a'a wɔnɔgbopowɔ, 'le, -zɔɔ -a nu'a ''puanmu -bodɔ, ɔ 'ye 'li. 'ɛ dɔ ɔ popo'o -a'a dɔ 'gwɔlɔti. 5 'Traamu 'tɔ ɔ, 'bho 'le nyu -Zɔpe, nyɔ -lue un-u 'la'a Simɔɔ un ''duu'a *Piɛlɔ, un -ke ɔ 'ke yi! 6 Nmiku'a ''tayi -lue un-u 'la'a Simɔɔ, 'le ɔ gbo ɔ -nt'o. ɔ -budu -nt'e-e 'tɔnɔnɔ wɔnɔ.

7 -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi -ɔ ɔ dɔ -bodɔ 'mu, ɔ mu-o'o. Kɔlɔneyɔ'a ''yigɔlɔbhuzemɔ 'wɔn-ɔ -nt'a 'le ɔ -budu 'li -ke ''srojayi ɔ -ybhɛ'e 'mu 'le ɔ ''si'a 'bho ɔ-ɔ ''du'a 'bho -Lagɔ tenyɔ, 'unnu ɔ 'la'o. 8 le-ɛ zi'a, ɔ 'ye u 'ɛ kuna po, 'le ɔ 'ye u -Zɔpe 'bho.

9 ɔ zi'a a, nyu-u mu'a -Zɔpe -nt'a gwɔn gbo ''kɔɔ-namu, 'yru nyɔni'a ''duu 'mu, 'bho-o 'Piɛlɔ 'ya -nt'e yay-ibudu'a -da -lue-e -nt'a pɛtɛpɛtɛ ɔ 'ke -Lagɔ wɔn gbo po. 10 ɔ-ɔ nu'a -kaa, 'mu-u 'bho ɔ'k' 'le ɔ na: A pi 'un 'ke li! Un -nt -li liliɔ pinamu, 'le ɔ ''yritiyeɛ 'mu ɔ 'ye le -lue 'ye. 11 -Gblee, ɔ 'ye-e yaku li ɛ 'ye wɔn kati. 'Le-e ɔ 'ye'e le -lue li 'le ɛ-ɛ 'dre'o. ɛ kɔ'k' -k' ''yriekɔlɔgbɔ. 'ɛ mɔnɔ nyɛ -lre'e 'mu-ɛ 'le ɛ-ɛ ''si'e 'bhɔlɔkpa ''yi ti. 12 ɔ 'ye-e 'bho 'ɛ ''kpi nmi-e nɔkɔ'a 'digbi'a kɔ'e -dadudu li. -lru-ɔ na 'nt-e bhɔ nyɛ ''yi 'le -lru-ɔ na nt'e 'bɛtɛ. 13 ɔ 'ye'a -kaa li a, wɔ -lue 'wɔn-o yaku 'li, ɛ na: 'Piɛlɔ, -ɔɔ 'mu, 'bho ɔ -nt 'ke li! 14 'Le ɔ na: -Woo! -Gba! 'An -Kɔyi, 'un -see -bhla 'an gbaliliɔ li ke kɔe -lue! 15 'Le wɔ 'mnɛ 'ye 'bho le mu, ɛ na: le -Lagɔ nu'a, ɛ -se 'tɔ gbalɛ -ko, -mnaaa'a -zre -nt nɛ -a'a gba ''yi -le! 16 Wɔ 'mnɛ -yi -nt'e-e 'bho le kɔe tan. ɛ zi'a -kaa a, le 'mnɛ nu'a -kaa, 'bho -yritayi ɛ 'mu-o 'le yaku 'li le.

17 ɔ 'ye 'ɛ -kaa a, ɔ 'kabha'o na: le 'un 'ye'a -laa, 'ɛ 'ɔ'k' 'nyɔnɔ -mɛ'e? ɔ-ɔ nu'a -bhla -kaa a, nyu Kɔlɔneyɔ 'bho'a a, un-u dede-e nyu ti: Doo Simɔɔ'k' -budu -nt'a? 'Le un 'ye u da -ɔ, 'le un 'ye 'bho ɔ 'b'bhlegbo'a 'gbewɔn ''yi nyɔni. 18 Un nyɔni'a 'bho 'gbewɔn ''yi a, un-u 'po-o wɔ yayi, un na: Simɔɔ un ''duu'a 'Piɛlɔ, -daa, 'bho-o ɔ -nt'a?

19 'Piɛlɔ -mɔnɔ, le ɔ 'ye'a a, ɔ-ɔ popo 'nɛ-ɛ ''kpi 'gwɔlɔti -bhla, 'le *-Lagɔ'k' Lisaazuzu 'ye 'le ɔ 'k' -pɔɔ gbo -wɔ: -Gbu 'kɔ'k' Nyu tan-a -nt'e -laa: 'unnu 'kɔ'k' -ntmu ti.

20 -ɔ 'mu, -nt 'ke 'dre 'le -nt -ke un 'ke mu! 'nɔ 'bhɔu-o 'bho u'o. -A'a -pɔɔ'k' 'kɔ'k' -le! 21 ɔ nu'a -kaa, ɔ -ɔ'k' 'mu-ɛ, ɔ 'ye 'dre. ɔ 'ye 'u li a, ɔ na: 'nɔmɔ a-a 'kɔ'k' ti, 'un-mɔ 'ka-a! Lee -nt'e 'bho'a? 22 Un na: 'Wlɔmɛɛ'e ''sroja'a -kɔlɔgbɔ Kɔlɔneyɔ 'bho'o -amu. ɔ-ɔ 'mo-o nyɔ-ɔ 'sre'e ''yi, ɔ-ɔ ''du-o 'bho -Lagɔ 'le 'Zuifu ''we-e za'a ɔ dɔ'a ''yriɔnɔmɔdɔ. ɔ mɔnɔ 'kɔ, -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi 'yi ɔ -bodɔ, ɔ na ɔ 'la -ntmu, -nt 'ke ɔ 'b'bhli mu. Dɔ -a 'ye'a 'mu-za mu a, ɔ 'ke ɔ -lokuipo. 'ɛ dɔ -a yi'e -a'a dɔ -a -ke -nt 'ke mu. 23 'Piɛlɔ 'wɔn ɔ 'kɔ'k' ɔ -ke un pa-a'o, ɔ 'ye u 'bɔ ''nyɔ.

ɔ zi'a a, ɔ 'ye 'mu-ɔ 'le ɔ -ke un 'ye -jeyi 'kpa. 'Lotu'a ''nyɔnu -lru-u -nt'a 'bho -Zɔpe 'ye u -jeyi kpa.

²⁴ Zɔ -yε kɔ'k' bho a, 'bho-o un -nyini -nɔ'e Sezalee. A -gblee, un -see'a -bhla nyini ke, 'le Kɔlɔneyɪ 'ye k' 'wɔlukamu -ke k' bha 'we 'lru'gbuu 'le k' 'bhli, 'le un-u fuo'o 'Piɛl wɔn. ²⁵ ɔ nyini'a 'bho, k-k mu'a 'bho 'bhlegbo bhu -de mu, Kɔlɔneyɪ 'bhle-e -jiji 'le k' 'ye k' -jeyi yi. ɔ nyini k' li, 'le k' 'ye k' kolri wɔnyɪ glu po, ²⁶ 'le 'Piɛl 'ye k' 'yi'luo 'le k' na: -Sɔ 'mu, 'unmɔ -yɔ -a 'ye'a -laa li, nyunyɔ 'mna "du'o -lɾɛɛ. ²⁷ ɔ 'lɛ'ɛ -kaa a, k -ke k' 'bhle -l wɔn 'yi, 'le un 'ye -budu 'li pa. Un -ka 'le-e pa a, nyu'a -dadudu-u 'gbuu'a 'le 'lru, 'unnu k -yɛ'ɛ 'le. ²⁸ ɔ -yɛ 'nu 'bho a, -kaa 'ka-a k' 'lu 'u -kaa 'yi: -Ka -a-bu 'Zuifu'a gba 'lɛ'ɛ ɛ, a'ba 'bhi yibo'o-o -kaa. Nyu-u -se'a-a 'Zuifu, -a se 'bhɛɛ -a -ke un 'ke zizia 'le -a'ba bhi 'ke tizi 'le -a 'ke 'le 'wa -budu 'li pa. -A'ba gba -nɔ'a 'tɔ -kaa 'mu a, 'unmɔ a-a 'ye'a -daa li a, -Lagɔ -tɔ 'nɛ-ɛ 'unmu -da. -Bho 'un -ka k' nyutu 'mu-u'wlaa a, ɛ -se 'tɔ 'unne 'ma-a *k' gba'a 'muɛɛ -ko. ²⁹ 'unne 'bhle'e 'nyini'a dɪ, -un 'la'a 'unmu, 'un -see tijijri, 'le 'un 'ye yi. 'un 'yi-e 'tɔ'k' dɪ a, -a 'wɔn kɔnɔ? ³⁰ Kɔlɔneyɪ na: Dɪ se kɔnɔ -nɔ. -Kagbɛ'ɛ ti 'mu, 'ɛ 'kpi'a 'wɔ tan ka, "jiazɔyrukɔlɔgba 'mu, ('ɛ 'yri tan 'yi), 'un -nɔ 'nɔkɔgbɛ -Lagɔ wɔngboponamu, 'un mu'a 'bho 'an 'yigbeyi -gbu mu, nyukpasu -lue-e 'bhle'a -vɔlanvɔlanbanɔpli 'mu -nyina'a-a 'bho ti. ³¹ 'Le k' na: Kɔlɔneyɪ! -Lagɔ 'kpun-o -a'a wɔngbopowlu, 'le, -zɪgɪ -a nu'a 'puanmu -bodɪ, k' 'ye 'l li. 'ɛ dɪ k' popo'o -a'a dɪ 'gwɔluti. ³² 'Ka-a ɛ -nɔ'e 'mu'a dɪ a, lbho nyu 'le -Zɔpɛ! Nyukpasu un-u 'la'a Simkɔ, un 'duu'a 'Piɛl, un -ke k' 'ke yi. Nmiku'a 'tayi -lue un-u 'la'a Simkɔ, 'le k' gbo k -nɔ'o. ɔ -budu -nɔ'e-e 'tɔkɔnɔ wɔnli. ³³ ɔ 'lɛ'ɛ -kaa a, 'bho -nyayiza, 'un -lbho -nɔ'e nyu, un 'ye -a'a dɪ yi. -Ka -un po'a -amu 'gwɔl 'yi, 'le -un 'ye'a yi, -a 'po-o -unmu 'sɛɛ. 'Traamu 'tɔ k, -ka -a -die'a 'mu 'wee, -a 'gbuu'o-o -daa -a'ba -Kɔyi -Lagɔ k' 'yigbeyi, 'le, dɪ k' po'a -unmu wɔn 'mu, -a po -unmu -lokui, -un 'ke ɪ 'mu-za.

*Piɛl 'tro-o -zebhle

³⁴ ɔ po'a wlu 'mne ti a, *Piɛl 'luo'o-o wlu 'mu, k' na: 'Traamu 'tɔ k, 'un 'wɔn -l 'muti -ziaka, -Lagɔ k' 'tɛ nyu 'mu. ³⁵ 'Ka-a ɛ -nɔ'e 'mu'a dɪ a, 'bhɔkpi 'wee 'kpi'a nyɔ'o nyɔ, -bho k -ka 'bho k-k 'du, lɪ-l 'srɛ'ɛ 'yi, -bho k' 'ke ɪ nu, -a'a nyunyɔtu -nmɔ k-k 'yri 'kpi ti. ³⁶ A -gblee, *Zezii *Kliisu 'mo-o nyu 'wee'a -kɔyi. -Ka -Lagɔ -yi -nɔ' kɔ' mu, 'le nyu 'ke -pɔkɔ'a bhlubhlu 'ye, ɪ-bɪ 'dɪzɪgɪ 'mnu k -ya'a *Izrayɛɪkɔmu, a yibo'o-o 'na. ³⁷ 'Bho nyu'a *batizee *Zaan-a kɔ' kpi, dɪ-l zia 'le *Zuifu'a 'bhlukpa 'kpi, -ɛ 'nyaa'a Galilee 'le ɛ 'ye'a 'wa 'bhlukpa -lɾɛɛ 'kpi bhla, a yibo nɔ-o'o. ³⁸ A -gblee, Nazaɪɛtɔkɔyi Zezii 'mna, -Lagɔ k' 'nitiwunnasɔ -nɔ' kɔ-k 'kpi'a dɪ, k -zɔ k' 'bho 'le k' 'ye k' *k' Lisaazuzu'a wɔnkue 'mu po, 'le, -ka k-k ple'a 'bhlukpa 'mne 'yiti, k-k nu'a -zɪgɪ, 'le, 'gwizimu 'wee -nɔ'a 'nyinyinidɔ'a tiyayi'a -belu 'zɔ, k-k 'puun nu'o, a yibo'o-o -kaa -lɾɛɛ. ³⁹ l-bɪ lɪ 'wee k' nu'a 'le Zelizalɛɛmugwɔl 'mu -ke 'Zuifu'a 'bhlukpa -lɾɛɛ 'kpiti, -a-bu *k' -dalbhomu 'mo-o 'ya 'dɪ'a -dayemu. ɔ-k Zezii 'mna, 'unnu nyu kɔ' k' bho nyuyrilbhaatu 'yri 'le k' 'ye 'mɛ. ⁴⁰⁻⁴¹ A -gblee, k' 'mɛ'ɛ ɛ, 'wɔ 'sɔn, 'ɛ tanzɔ 'le -Lagɔ 'ye k' glu -za, k' 'ye ti-nɔ -lɾɛɛ. -Lagɔ nu'a 'ɛ lbhutu a, -a-bu k' 'bhuo -za'a 'bho see -a 'ke k' 'ɔ

-dayemu "du, -a-bu k -tɔ k' 'yi. ɔ -zɔ k' glu, k -nɔ'a ti -lɾɛɛ, 'le -a -ke k' 'ye -dalue -li -nɔ. ɔ -see 'ybha nyu 'wee 'ke k' 'ye. ⁴² ɔ-k 'mna, 'unnu sie'e -amu wlu li, -a 'ke k' 'dɪ kpa 'le -a 'ke ɪ nyu -bodɪ 'mu-za, na: 'unnu -Lagɔ -za-a 'bho 'le k' 'ke tinumu -ke 'mɛmu'a -zigletuyi "du. ⁴³ ɔ-k 'mna k' 'dɪ -Lagɔ k' wlu'a 'mutizamɔ -nɔ'a ti see'a 'wee -za'a 'mu, na: Nyɔ'o nyɔ-k de k' 'gwɔl, k' dɪ -Lagɔ -k' 'bhkɔ-k-k nyɔ 'mna k' 'nyinyinidɔ'a dɪ.

Nyu-u -se'a-a *Zuifu 'ye-e *-Lagɔ k' Lisaazuzu

⁴⁴ -ln 'ye li-k, *Piɛl 'bhle -bhla wlu wɔn 'mu, 'le, nyu-u -nɔ'a 'bho -u po k' -lokui, *-Lagɔ k' Lisaazuzu 'ye u 'kpi'-dree. ⁴⁵ l zia -kaa a, *Zuifu de'a *Zezii 'gwɔl, un -ke 'Piɛl yi'a a, nyu-u -se'a-a 'Zuifu, -Lagɔ 'nyu 'u k' Lisaazuzu -lɾɛɛ, un 'ye'a 'na li a, wɔn 'mu -u ti. ⁴⁶ -Gblee, 'sesiwlu un se'a yibo un-u po'a, un 'wɔn -l k' 'le ɛ 'mu u-bu -se'a-a 'Zuifu 'mnu-u 'bhɛɛ'ɛ -Lagɔ k' 'nyini 'yi. ⁴⁷ 'Piɛl na: Nyu -yuu 'ye-e -Lagɔ k' Lisaazuzu -a'ba ka. -Abu 'bhɛ'ɛ -a 'ke u *batizeeɛ -bhle'a? ⁴⁸ 'Le k' 'ye u wɔn 'kpitice, na: Un batizee-ɛ -nɔ Zezii *Kliisu'a 'nyini 'mu! 'Wa batizeeɛ gwɛ'ɛ 'yi a, un na: 'Piɛl, -de ti! -Bho -a -ke -un zi -laa 'wɔ 'le -un 'ke mu.

*Zezii'a -glɔgbawɔnyɪ'a nyu-u -nɔ'a Zelizalɛɛmu, 'unnu *Piɛl po'o kuna

11 l zia -kaa a, *Zezii'a -dalbhomu -ke 'lotu'a 'nyinu -lruu-u -nɔ'a Zideebhɔkpa 'kpi 'wɔn-k 'dɪ 'mnu k' nyutuɔ -se'a-a 'Zuifu, un 'kpun-o -Lagɔwlu -lɾɛɛ. ² *Piɛl nu'a -kaa, k 'yi-e Zelizalɛɛmu le. ɔ nyini'a a, *Zuifu-u 'pɛɛ'ɛ klemumue'ɛ gba 'mu, un -ke k' depo'o. ³ Un na: Nyu-u'a mu'a kle 'mu, u 'bhli -un mu'o 'le -un -ke un-u li nɔ'e -dalue -lɾɛɛ. 'Kla se 'yriilnɔ.

⁴ 'Bho-o k kɔ'o, 'le, -ka ɪ zizia'a 'muti 'wee, k 'ye 'ya kuna po. ɔ na: ⁵ Zɔ -lue 'zɔ 'un -nɔ 'bho -Zɔpɛgwɔl 'mu *-Lagɔ wɔngboponamu, 'bho-o 'yritiyeɛ -yi -nɔ'e 'unmu -bodɪ. Lɛ 'un 'ye'a 'bho, ɛ -ke 'yriɛklagba gugɔ'o. ɛ-ɛ nu'a -kaa, ɛ-ɛ 'dre-e 'bho 'an wɔnyɪ, 'ɛ mnu nyiɛ -lɾɛ'ɛ 'mu-ɛ 'le ɛ-ɛ 'wlu'o 'le yaku 'yi 'le ɛ-ɛ 'dre'e 'bho 'an 'tɔli 'le ɛ 'ye nyini. ⁶ 'un -gbu'a 'bho 'ɛ 'kpi, nmi-i na nɔ'a bhi nyiɛ 'yi-e 'kwla 'zɔ'k' nmi-e, -yɪ na nɔ'a 'betɛ -ke nɔkpi, 'un 'ye-e 'ya -dadudu li. ⁷ 'un 'wɔn-k wlu 'kɔ -lɾɛɛ, ɛ na: 'Piɛl, -sɔ 'mu, 'lbhi ɪ, -un 'ke li! ⁸ 'Le 'un na: -Woo! -Gba! 'An -Kɔyi, 'un -see -bhla 'an gbaliliɛ li ke kpɛ -lue! ⁹ Wlu-u 'wlu'a 'le yaku 'li 'mne 'mu-o 'bho le -lɾɛɛke, ɛ na: Lɛ -Lagɔ nu'a ɛ -se 'tɔ gbalɛ -ko, -mnaaa'a -zɾɛ -nɔ nɛ -a'a gba 'yi -le! ¹⁰ Wlu 'mne -yi -nɔ'e-e 'bho le kpɛ tan. Lɛ 'mne nu'a -kaa, ɛ 'mu-o 'le yaku 'li le. ¹¹ 'Bho -gbaa -lue 'mu, nyu tan 'Wlomɛɛ'ɛ 'sroja'a -klagba -lue un-u 'la'a Kɔlɔneyɪ lbho'a 'an dɪ, -u -sɔ'k' Sezalee, un 'nyini-e 'bho 'bhlegbo -da 'un -nɔ'a. ¹² 'Le *-Lagɔ k' Lisaazuzu na: -ln -ke un mu! -A'a -pɔkɔ'a 'kɔlɔ -le! ɔ 'lɛ'ɛ -kaa a, 'un -ke 'lotu'a 'nyinu -mɛlo -ke 'un -na a, -a -sɔ'k' 'mu-ɛ 'le -a 'ye 'le mu 'le 'un -ke un 'ye 'bho Kɔlɔneyɪ 'bhlubhlegbo pa. ¹³⁻¹⁴ -A nyini'a 'le a, -ka -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi -lue -yɛ 'nɔ' 'le k' 'le -budu 'li, k' 'ye'a na: lbho nyu 'le -Zɔpɛ, un -ke Simkɔ un 'duu'a 'Piɛl 'ke yi.

Wlu -ln -ke -a'a "bhlegbo'a nyu 'ka 'mu 'pun -nu 'bho -Lagɔ'k' "yigbeyi, 'unno 'ke ɩ -unmu 'tmuu, 'ya kuna ɔ po'o. ¹⁵ A -gblee, ɔ po'a wlu 'mne ti a, 'ln -nu -wlunamu, 'bho *Patɩkɔti'a gɔ'k' -kɔ'k' "yi -ka -Lagɔ'k' Lisaazuzu 'dree'a -amu "kpi 'tin, 'ka-a ɔ 'dree 'nu "kpi -lrɛɛ. ¹⁶ E zi'a -kaa a, dɩ -a'ba -Kɔyi Zezii -za'a 'mu, 'bho-o 'ln popo 'nu 'gwɩuti, ɔ 'ye'a na: A -gblee, "ni *Zaan *ba-tizee -nu'e nyu, a-bee -mnuu, -Lagɔ'k' Lisaazuzu 'ln-ɩ 'ye amu 'mu -po mu, 'le ɔ 'ke amu 'mu "yi. ¹⁷ 'ln-ɩ 'tmuu'a amu-ɛ, -a de'a -a'ba -Kɔyi *Zezii *Kliisu "gwɩi, -Lagɔ'k' Lisaazuzu ɔ "nyl'a -amu a, ɔ-bɔ Lisaazuzu -lue 'mno, u-bee -mnuu de'a Zezii "gwɩi, 'unno ɔ "nyl u'o -lrɛɛ. l -nu'a 'tɔ -kaa 'mu 'le, leele 'mna "du-ɔ 'le 'ln -ke -Lagɔ'k' 'yidede'a? ¹⁸ Un 'wɔ'k' wlu 'mne 'kɔ ɔ, -ka un -die'a 'mu, 'wa -pɔɩ pɩpe'o 'le un-u 'bhɛɛ'ɛ -Lagɔ'k' 'nyu "yi 'le un-u nu'o: -Ziadɩ mo'o! Nyu-u -se'a-a *Zuifu, 'unno -Lagɔ'k' 'nyl'e 'yifɔɛ 'le un 'ke 'wa "nyinyidɩ 'yiyibo 'le un 'ke -Lagɔ'k' gbo "bhiti 'le ɔ 'ke u tinɛzɛɛ "nyl -lrɛɛ.

Atiɔsu'a *Zezii'a -glɩgbawɔnyi'a nyu

¹⁹ -Gblee, un 'lbha'a Etienu, ɔ 'mɛ'ɛ ɛ, nyanɩmuklɛɛ pa 'kaa *Zezii'a -glɩgbawɔnyi'a nyu gbo 'le un 'ye'a tibuba a, 'unne 'bhle'e 'nyu'a dɩ a, 'wa 'plan -mu -nu'e Fenisi-ibhɩkpa "kpi, tɔɩ -mu -nu'e Siplubhɩkpa "kpi 'le -lrɩu -mu -nu'e Atiɔsu'gɩwɩ 'mu. Un mu'a a, 'wa *-Bozuifu'a "se 'wa -dadudu-u kpa'a *Zezii'a "dɩzɩgɩ. ²⁰ 'Le, 'wa tɔɩ -yu -ɔ'k' Siplubhɩkpa "kpi -ke Silɛɛngɩwɩ 'mu, nyu-u -se'a-a 'Zuifu -nu'a Atiɔsu, 'unno un kpa'a -a'ba -Kɔyi Zezii'a "dɩzɩgɩ gbo. ²¹ E -nu'a -kaa 'mu a, un -ke -a'ba -Kɔyi -Lagɔ'k' wɔ'k' na'o 'le nyu'a -dadudu-u de'e -a'-ba -Kɔyi Zezii "gwɩi 'le un 'ye 'le ɔ gbo "bhiti.

²² l-bɩ "dɩ 'mnu, Zezii'a -glɩgbawɔnyi'a nyu-u -nu'a Zelizalɛɛmu 'wɩn -l' 'kɔ' 'le un 'ye 'le Banabaasu lbho. ²³ ɔ nyu'a 'le a, -Lagɔ'k' "nitiwunnasu -nu'a nyu 'mnu "kpi, ɔ 'ye -ɛ li, 'bubua-a 'lbh' ɔ'k' 'le ɔ 'ye u 'kpa "yi po 'le 'wa Zezii'a "gwɩideɛ 'ke 'muku. ²⁴ -Gblee, ɔ kpli -nɔ'k' -k' "yrili, ɔ-ɔ 'de-e Zezii "gwɩi tenyɩ 'le ɔ "yi'e *-Lagɔ'k' Lisaazuzu 'mu. ɔ -nu'a 'bho a, nyu'a -dadudu 'de-e Zezii "gwɩi 'le un-u 'kpa'a 'k' nyu "kpi.

²⁵ 'E dɩ a, ɔ mu'o Taasu 'Sɔɩ'u a dɩ. ²⁶ ɔ 'ye 'k' ɔ, 'le ɔ -ke ɔ 'ye Atiɔsu mu. Un -nu 'sɔ'k' 'nu-o 'bho -zun -lue, 'le un -ke 'bho'a Zezii'a -glɩgbawɔnyi'a nyu-u 'gbuu'o "lrɩ, 'le un-u ɔ'k' nyu'a -dadudu Zezii'a "dɩzɩgɩ. -Gblee, 'bho Atiɔsu 'mno, 'bho-o un "duu -nu'e *Zezii'a -namu 'nyu 'le un-u 'lu 'u Kletɛɛn ('ɛ 'zɔ' mo-o *Kliisu'a nyu).

²⁷ 'Bho ɛ-beɛ -kɔ'k' -lue 'mne ti, -Lagɔ'k' wlu'a 'mutizamutɩ ɔ'k' -k' Zelizalɛɛmu, un 'ye Atiɔsu mu. ²⁸ Un nyu'a, 'le 'wa "klumu'a -lue un-u 'la'a Agabusi -sɔ'k' 'mu-ɛ, 'le -Lagɔ'k' Lisaazuzu'a "bhuo 'ye ɔ 'mu -zi -nu, ɔ na: 'kɔ'k' 'Wlomɛɛbhɩkpl'a kle "kpi, 'muklagba-a 'ye-e 'kɔ'k' -yi -mu. (-Gblee, -kɔ'k' -ke ti 'Wlomɛɛ'ɛ 'bhɩkpay-owliklagba un-u 'la'a *Klodu 'bhle -nu'a 'wa 'bhɩkpl, 'bho-o 'mu 'mne -yi -nu'e -ziaka). ²⁹ Zezii'a -namu 'wɔ'k' wlu 'mne 'kɔ'k' ɔ, 'bho-o un -gwe -nu'e wlu wɔ'k' "yi ti 'le un na: -Ka nyɔ'o nyɔ'k' 'bhɛɛ'ɛ, ɔ "du -kaa 'le -a' 'ke ɩ 'lotu'a "nyuu -nu'a Zideebhɩkpa "kpi -kpa. ³⁰ 'Ka-a un nu'o 'le Banabaasu -ke 'Sɩɩ 'ye 'jɛmɔni 'mnu -jeyi kpa

'le un 'ye ɩ 'le'a Zezii'a -glɩgbawɔnyi'a nyu'a "lrutidemu -jeyi "nyl.

Un-u 'kla-a -bhla *Zezii'a nyu nyanɩ 'mu

12 ɛ-beɛ -kɔ'k' -lue 'mne ti, 'bhɩkpayowli un-u 'la'a *Elɔɔdɩ 'kpa-a 'bho, ɔ-ɔ 'kla-a *Zezii'a -glɩgbawɔnyi'a nyu'ɩwɩ nyanɩ 'mu, ² 'le ɔ 'ye *Zaan'a venyɩ Zaaki -jrɛɛyri 'yi 'lbha -nu. ³ ɔ nu'a -kaa a, ɛ 'nu-o *Zuifu 'tu. ɔ 'ye'a 'na li a, ɔ -mu -nu'e-e nyu'a nyanɩ'a 'muklɛɛ "lrɩ 'le ɔ 'ye *Piɩɩ kpun, ɔ 'ye ɔ -jie 'mu po. (-Gblee, *'fɔ'k' se'a "buubuule gbo'bhle, 'bho 'ɛ gɔ'k' -kɔ'k' "yi mo'o.) ⁴ ɔ po 'k' -jie 'mu a, "sroja nyɛ'ɛ 'digbi'a kpe nyɛ-ɛ fuo 'kɔ'k' li. ɔ na 'le 'k' -kɔ'k' gbo, -bho ɛ-beɛ 'Paaku'a gɔ'k' mne zi, 'le ɔ 'ke ɔ -zige -tu 'bho nyu 'wee'a "yigbeyi 'le un 'ke ɔ dɩ -kpun 'le un 'ke ɔ 'lbha ɔ 'ke 'mɛ. ⁵ 'E dɩ un de 'k' 'le -jie 'mu ti. ɛ -nu'a -kaa 'mu a, Zezii'a -glɩgbawɔnyi'a nyu kuku'o-o 'muti 'le un-u po'o 'k' dɩ *-Lagɔ'k' wɔ'k' gbo.

*Piɩɩ 'wlu-o -jie 'mu

⁶ -Gblee, 'wɩ -lue-e -sie'e 'bho 'le *Elɔɔdɩ 'ke *Piɩɩ 'lbha ɔ 'ke 'mɛ. ɛ-beɛ 'wɩ -lue 'mne'ɛ "matu 'Piɩɩ -nu 'mu-namu 'bho "sroja 'sɔ'k' gwia 'mu, 'le 'k' sɩɩ 'sɔ'k' 'bhle'e gblokoe 'mu, 'le "sroja -nu'e 'bho 'wa 'bɩ 'mu "crecre 'bho -jiejubuduɔɔɛn "yi. ⁷ 'Bho -gbaa -lue 'mu -Lagɔ'k' gbo'a -dalbhoyi -lue yi-o'o. -Da ɔ -nu'a a, ngaoo! 'bho-o 'ye-e ti, 'le ɔ 'ye 'Piɩɩ kwa "kpi de 'le ɔ 'ye ɔ "nyu'k' mu -za, 'le ɔ na: -Sɔ'k' mu -susueyi! 'Bho -yritayi gblokoe 'wla-a ti -wlu! ⁸ 'Le -Lagɔ'k' gbo'a -dalbhoyi na: San -a'a "betu "yi. -Pa -a'a -bhopumupalu 'mu! -Pa -a'a -vilɔbana 'mu 'le -un 'ke 'bho 'an lemu kpa. 'Le 'Piɩɩ 'ye 'na nu 'wee.

⁹ ɔ-ɔ na 'kɔ'k' kli a, 'k' 'limu na "yritiyeeɛ 'yi ɔ -bodɩ. -Ka ɩɛ -Lagɔ'k' gbo'a -dalbhoyi -nu'a 'k' "lrulinunamu "du'a -zɛɛɛ, ɔ se ɛ yibo. ¹⁰ Un nu'a -kaa, un 'ce-ɛ -antanyɩsroja 'mu 'le un 'ye 'sɔ'k' lizi, 'le, netɛkplu -ke wɔ'k', -bho -un zi'a li 'le -a 'da'a 'le -gwɩpiemu, un 'ye 'bho 'ɛ wɔ'k' nyu, 'le 'ɛ "bhuo 'ye 'bho 'wa "yigbeyi kati 'le un 'ye 'da, un 'ye 'bho -gwɩpiemu'a -jolugblu -lue "yi kpa. Un -na'a -daan, un nyu'a 'bho -joluta -lue "yi a, foo! -Lagɔ'k' gbo'a -dalbhoyi nu'a -kaa, ɔ se -nu. ɔ 'sie-e 'bho 'Piɩɩ.

¹¹ E zi'a -kaa a, 'Piɩɩ 'ye 'k' nyunyɔnu 'mu le, 'le ɔ na: Waa! -Ziadɩ ma'a? 'An -Kɔyi -Lagɔ'k' -ya'a ɔ gbo'a -dalbhoyi, *Elɔɔdɩ'a nyanɩ'a -kpeɛ -ke 'kle 'Zuifu 'bɔ'k' ti 'un 'ke 'ye, ɔ 'ye 'unmu 'ya wɔ'k' mu -za'a!

¹² ɔ popo'a -kaa 'gwɩuti a, *Zaan un "duu'a Maaku, 'k' 'lotu *Malii, 'le 'wa "bhlibhlegbo ɔ mu'o. 'Le-e nyu'a -dadudu 'gbuu'o "lrɩ 'le un-u po'o *-Lagɔ'k' wɔ'k' gbo. ¹³ ɔ nyu'a 'bho a, ɔ 'bhla-a 'bho "bhlegbo'a -kpana wɔ'k' 'le lbhuzenyaakpu -lue un-u 'la'a Wɩbdɩ 'ye 'bɩ tiye-namu yi. ¹⁴ Wlu un 'wɔ'k' 'kɔ'k', un yibo 'ne-ɛ 'yi, 'Piɩɩ'a wlu mo'o. ɛ 'lbhaa 'nu-u 'bubua "yi. Un 'ke 'tɔ'k' 'bho kati a, un -see ɛ nu. -Gblee, un 'bhle-e -jiji un 'ye 'le -budu 'li le 'wlaa, un 'ye nyu 'tmuu: 'Piɩɩ -nu'e-e 'bho "piemu 'gbe wɔ'k' yi. ¹⁵ Un 'le'ɛ -kaa a, nyu 'po -u "da, un na: -Sabhe 'kpun-o amu-ae? 'Le un na: 'ln -za'a 'mu, -ziadɩ mo'o. 'Piɩɩ mo'o -ziaka. 'Le nyu 'mnu na: "Lemnu 'k'

-zuzu mo'o. ¹⁶ Un 'bhle 'l wch 'yi, 'Pielt -mch-bhla'a -bhla 'bho-ε, 'le un 'ye yi, un 'ye 'bho kati -lreeka. Un 'ye 'k li, -ka un -die'a 'mu, wch 'mu -u ti. Un nu'a -kaa, 'bubua-a 'lbhu u'o 'le un -u 'kw'o. ¹⁷ 'E dt k po 'u -tete 'mu: A 'bho zre! Un 'bhk'k, 'le, -ka -a'ba -Koyi -Lagw -nyna 'na k 'ye 'k -jie 'mu -za, k 'ye 'na 'mu-za. K na -lree: A 'tmu n' Zaaki -ke 'lotu'a "nynuu -lruu! K gwe'ε kunapoe 'yi, 'le k 'ye 'da, k 'ye "setida mu.

¹⁸ Z' z' a a, 'sroja -nyna'a-a ya, un-u dede-e ti: Koo 'Pielt nyunyna'a 'muti'a? ¹⁹ Elb'kdt -mch, k 'k' -k' ti, k -see k 'ye. 'E dt k 'cre'ε "sroja wch 'muti 'le k 'ye u wch "kpitice un 'ye u 'lbha un 'ye 'mε. K nu'a -kaa a, k -k' -k' Zidee 'le k 'ye Sezalee mu. 'Bho-o k -gwle'o -kch gbe ti.

*Elb'kdt'a 'mεmεε

²⁰ -Gblee, ε-be -kch 'mne ti, 'bho-o *Elb'kdt -lue 'mch 'po-o Tiilukumu -ke Sidokumu 'ce -kwa, 'le k 'k' ti k 'ke u tu gbo kpa. Un 'w' u 'l 'k' k, un 't'ε'ε 'mu-ε, 'le un 'ke k 'yenamu mu. Un mu'a a, k "bhlegbo'a lb-huzemu'a -k'agba un-u 'la'a Blaas, 'un' un 'ye'o 'le k 'ye 'bho 'wa nya -ka, 'le un -ke k 'ye Elb'kdt wch'yi mu 'le k -ke un 'ke k 'gbe kwa 'mu ce, k -ke un 'ke -ybhe, -εked'maa, 'le Elb'kdt'a 'bhlu'kpa "kpi, 'le-e un-u za'a lil-ε.

²¹ Un -ze 'ε 'mu a, k "du-o 'w. 'W' 'mne nyini'a a, k -pa'a-a k 'bh'k' -ban' 'mu 'le k -de'e 'bho k 'nyn'bh-lekpe "kpi ti, 'le k -k' za'a dt 'mu 'bho nyu 'wee'a "yig-beyi, ²² 'le nyu 'wee-e "kw'o, un-u nu'o: -kch -mch, -Lagw mo'o. ε -se nyuny -n' -w'namu -ko. ²³ Nyunyu kpukpa 'na -Lagw li, k 'kch' 'nu'a dt a, 'bho -gbaa -lue 'mu -Lagw gbo'a -dalbhoyi -lue kp' k' su 'mu 'le k 'ye -s'k' 'yiti'tayi, 'l 'ye 'k' 'm' li, k 'ye 'mε.

²⁴ Dt 'mnu'a 'wee -n' -a -kaa zinamu a, -a'ba -Koyi -Lagw' wlu-u 'mu-o -da 'wee 'le nyu-u de'a *Zezii "g-wli-i kpukpa'a "kpiti.

²⁵ 'l -n' -a -kaa 'mu a, 'jem'ni Banabaas -ke 'Solu kpa'a 'le Zelizaleεmu, un "ny' 'l Zezii'a -gl'gba'a "lrutidemu -jeyi a, un 'ka 'k' Ati'k' le mu a, 'le un -ke *Zaan un "duu'a Maaki 'ye mu.

Ati'k' *Zezii'a -gl'gba 'lbho-o Banabaas -ke 'Solu un 'ke -Lagw' wlu gw'k' gbo kpa

13 ε-be -kch 'mne ti a, *Zezii'a -gl'gbawch'yi'a nyu-u -n' -a Ati'k' a, -Lagw' wlu'a 'mutizamu -ke nyu'a -Lagw'lw'k' -n' -e 'le 'wa "klumu. U-bu nyu 'mnu, 'wa 'ny' 'ka-a: Banabaas -e Siminy' un-u 'la'a ny'yre-e, Lusius' 'ma-a Sil'εnkoyi-e, Manaεε -k -ke 'bhlu'kpayowli *Elb'kdt 'bhe -n' -a -dalue "yi, un -ke 'Solu. ² -Gblee, z' -lue -ke ti un -n' -a -a'ba -Koyi -Lagw' bub'namu 'le un -u pa'a *su 'le *Lagw' k' Lisaazuzu 'ye ny' 'mu -zi -n' 'le k na: A -za 'bho Banabaas -ke 'Solu, 'lbhu -ke dt 'n' 'lu 'u a, un 'ke ε nu! ³ 'Le un 'ye su pa -lree, un-u po'o *Lagw' wch gbo, un 'ye u *kwa "lru tide 'le -Lagw' 'ke 'wa 'lbhu "niti-wunna, 'le un 'ye u "yiti'tayi un 'ye mu.

Banabaas -ke 'Solu 'mu-o Siplu

⁴ *Lagw' k' Lisaazuzu 'lbho'a Banabaas -ke 'Solu, un mu'a a, un 'ny' -e 'bho -gw'k' -lue un-u 'la'a Selesii ti, 'le un 'ye batoo 'li 'kpa, 'le, -gw'k' -lue -e -n' -a 'bho Siplu-likpe 'mu, un 'ke 'le mu. ⁵ Un 'ka mu a, *Zaan Maaki -ke un -na'o k 'ke u -kpa. Un ny'ni'a 'bho -gw'k' -lue un-u 'la'a Salamini, un 'kpa'a 'bho-ε, 'le, 'Zuifu -n' -a 'bho'a *-Lagw'wlu'a 'lic'laanbidi 'li un-u za n' -e -Lagw'wlu 'mu.

⁶ Un gwe'ε likpe ti, un 'ye -gw'k' -lue un-u 'la'a Paf'k' ny'ni. 'Bho-o un -ye'ε nyukpasu -lue -e zi n' -a k'kui 'mu, k -k' "maa'a nyu -k' "yrili. *Zuifuyi mo'o 'le k -k' 'la'a k' "bh'uo -Lagw' k' wlu'a 'mutizayi. K 'ny'ny' 'mo-o Baazezii. 'Le Glekw'wlu 'mu un-u 'k' -k' Elimas -lree. ⁷ -Gw'ε -n' -a 'bho likpe 'mne 'li'a 'bhlu'kpayowli'a "yriliduyi mo'o. K -k' 'bhlu'kpayowli 'mch' k' ny'ny' 'mo-o Sel'gisi'a P'k'us' 'le k 'bhle'e -naag. K 'k' -k' ti k 'ke -Lagw'wlu 'bu'w'ch. 'E dt k 'la'a Banabaas -ke 'Solu. ⁸ K nu'a -kaa a, k -k' Elimas' 'mch -ke un dede'e-e "yi 'le k 'k' ti k 'ke k -k' "yrili"-maa 'le k -kaa Zezii "gw'lide. ⁹ 'lne 'bhle'e 'ny'ny' a dt, 'Solu (-ke 'ny'ny' -lree 'ma-a 'P'k'), *-Lagw' k' Lisaazuzu'a -jijri yi k "kpi 'le k -k' 'yr' o'k' 'tu' 'le k na: ¹⁰ -l'nm -ke kpli k'k' "ny'ny'ny'idi'a tiyayi'a n', -l'nm "y'rabha -ke ny'ny' "yi'a 'mu, -l'nm -ke ε-ε 'sr'ε'ε "yi'a -ybhe'ε, -un -see -a'ba -Koyi -Lagw' k' "yis'εεnunudu "yida 'mu -zadi 'bh'k' yi? ¹¹ Po -lokui! 'Traamu 'k' dt, -Lagw' k' 'cekuta -n' -e -l'nm "kpi. -A 'ye-e "k' -mu. -l' -see ti'ye yi -kch gbe ti. 'Bho -gbaa -lue 'mu, Elimas' a 'yri nu'a -kaa, -mni-maa! 'ya 'ye ti. K dudua'o, k -k' -k' ny' ti k 'ke k -jie "yi k'p'ny'. ¹² ε-ε zi'a 'bho nyukpasu 'mch' "kpi, 'bhlu'kpayowli 'mch' 'ye 'ε li, -a'ba -Koyi *Zezii'a wlu un -k' 'na, 'l -ma -k' -k' w'ch'nti, k 'ye 'l "gw'lide, k 'ye 'l 'kch'.

'Le Pisiidi'bhlu'kpayri "yi, -gw'k' -lue un-u 'la'a Ati'k', 'le-e Banabaas -ke 'P'k' kpa'a *Zezii'a "diz'g'

¹³ ε zi'a -kaa a, 'P'k' -ke k' -namu 'kpa-a batoo 'li un 'ye Paf'k' 'wlu, 'le, 'bhlu'kpa -lree un-u 'la'a Panfilii, 'ε "kpi'a -gw'k' -lue un-u 'la'a Peltzi, un 'ye 'le mu. 'Bho-o *Zaan Maaki -k' -n' 'nu kli, k 'ye Zelizaleεmu le mu, ¹⁴ 'le un 'ye 'wa -jolu nya kpa, 'bhlu'kpa un-u 'la'a Pisiidii, 'le 'ε "yri "yi, -gw'k' -lue un-u 'la'a Ati'k', un 'ye 'le ny'ni. *Zuifu'a lif'k' ny'ni'a a, un -ke nyu bhete'e-e gbo, *Zuifu -n' -a 'bho'a *-Lagw'wlu'a 'lic'laanbudu 'li, un 'ye 'le pa, un 'ye ti-de. ¹⁵ *Moyiizu -ke -Lagw' k' wlu'a 'mutizamu -lruu'a wlu-u 'cni-ε'ε 'le -Lagw'k'g' 'li, 'ya "di un-u bhete'e "kpi, 'le nyu 'wa -kl'g' -l' za'a 'bho-o zru 'o. 'Ya zrezr'εε -gwe'ε "yi a, 'le -kl'g' 'mnu na ny' -lue -bod' k' ny'ni 'P'k' -ke Banabaas li k 'ke u -kaa "yi'le: 'Lotu'a "nynuu-a! -Bho a 'bhle ε a 'ke nyu 'kpa "yi po, a 'bhe'ε'o a 'ke ε 'mu-za.

¹⁶ K 'le'ε -kaa a, 'P'k' -k' 'mu-ε, k 'ye nyu -tete 'mu po un 'ke zre 'bh'k'. Un 'bh'k' zre ε, 'le k na: *Izray'εl'kumu -ke a-bu nyu -lruu-u -n' -a k'ch -k' "du'a 'bho -Lagw, a po 'l'nm -lokui! ¹⁷ -A-bu Izray'εl'kumu, -a'ba -Lagw -a bub'k', k -za'a-a 'bho -a'ba "na "we 'le k 'ye u -kpa. -Da un -n' -a 'le 'laga 'mu 'le *Zep'ut'bhlu'kpa "kpi, 'l'nm 'bhle'e 'ny'ny', un 'ye "kpiti'kpukpa. 'Le-e k

-za -nɪ 'nu 'geyikpaankwla 'zɔ 'le 'k wɔnkue 'mu. ¹⁸ ɔ -see u kwa gbo -za zɔɪn'a -gwɪl 'sɔn ti 'le 'musa 'kpi. ¹⁹ ɛ zi'a -kaa a, nyunyu'a -glɪgbɪ -mɛɛsɔn ɔ -za'a ti 'le *Kanaabhɪlukpa 'kpi 'le ɔ 'ye 'bhɪlukpa 'mɛ -a'ba 'na 'we -kɔkɔdɪ 'nyɪ, un 'ye ɛ 'gble. ²⁰ -ɛ 'nyaa'a 'bho 'wa 'geyikpaankwla 'zɔ 'kɔ -kɔn 'kpi 'le ɛ 'ye'a Kanaabhɪlukpa'a 'gblegblenɔn 'kpi bhla, ɪ bhete gbo 'ya zɔɪn'a 'du -lue -gwɪl 'sɔn -zɔɪn -bue. 'Bho-o ɔ -kɔ'o, 'le ɔ 'ye u -zigletumu 'kpi tide 'le ɛ 'ye -Lagɔ'kɔ wlu'a 'mutizayi *Samiɛl'a -kɔn 'kpi bhla. ²¹ ɛ-be -kɔn 'mɛ ti, 'bho-o un -zi -nɪ 'nɪ 'mu 'le un 'ye -Lagɔ 'bhɪlukpayowliklagba 'ybha, 'le ɔ 'ye u Kisɪ'a 'yu Sayulɪ 'nyɪ. ɔ -kɔ 'mo-o *Bɛzameɛɛ'ɛ -gluuwɔkɔnyiyi. ɔ -nɪ 'nu-u 'kpi zɔɪn'a -gwɪl 'sɔn ti, ²² 'le -Lagɔ 'ye ɔ sɔ gbo -za, 'le ɔ 'ye u 'bhɪlukpayowliklagba -lɔɔ 'nyɪ. 'lɔnɔ 'mo-o *Daviidɪ. 'ɔ 'dɪzɪɪ -Lagɔ -za'a 'mu, ɔ na: *Izayii'a 'yu Daviidɪ, 'lɔnɔ 'mo-o nyc 'an -pɔkɪ kɔn'a ti, ɔ 'ka 'an 'gwɪlɪdɪ nu. 'Ka-a ɔ 'ɛ'o. ²³ A -gblee, *Zezii, 'lɔnɔ 'mo-o Daviidɪ 'mɔnɔ 'nynu-u'a 'nynu-u'a 'klumu'a -lue, 'lɔnɔ -Lagɔ 'du'o 'bho ɔ 'ke Izrayɛɪlɔkɔmu 'puun. 'Bho 'ɛ lemu, 'kɔ yiyia'a -kɔn 's-ri 'le nya see, -Lagɔ 'ye ɛ 'mu-za. ²⁴ ɔ -see'a -bhla 'kɔ lbhu wɔn 'du ke, *Zaan 'po-o weze, ɔ -kɔ 'tmɔu-o Izrayɛɪlɔkɔmu un 'ke 'wa 'nyinyinidɪ 'yiyibo, un 'ke -Lagɔ gbo 'bhiti 'le ɔ 'ke u *batizee. ²⁵ ɔ 'kɔmɔsɔnɔn -nɪ'a nyinamɔ, ɔ na: -Bho a-bee -mɔnɔ popo 'gwɪlɪ 'le, kɔn 'nɪ 'du'a? *Lagɔ'kɔ 'Bhozayɪ ɔ -puun'a nyu, a -nɪ'a wɔnfuonamɔ, 'mna -se ɔ -ko. A -gblee, ɔ -nɪ'e-e 'le 'an lemu, ɔ -kɔ yi-o'o. 'lɔnɔ -kɔn a-a 'ye'a -laa li, 'un se 'b-hɛɛ 'un 'ke 'kɔ 'geyikpaan'a kɔn'a 'bhɔu "du. ²⁶ 'Lotu'a 'nynu-u-a, a-bu 'ma-a *Ablaamɔ'a 'nynu-u'a 'nynu-u-ke a-bu nyu -lɔu -yu 'du'a 'bho -Lagɔ, ɛ-be nyu'a 'puunpuunwlu 'mɛ, a-bu ɛ ge'e 'yi. ²⁷ A 'ye li-ɔ, Zelizalɛɛmɔkɔmu -ke 'wa -klɪgbɪ -see Zezii 'yiyibo, -ka ɔ 'du'a *wa 'puunyi, -Lagɔ'kɔ wlu'a 'mutizamɔ -nɪ'a ti see, 'wa wlu nyu-u zɛɛ'ɛ *Zuifu'a lifɔzɔ 'kɔ 'kɔmɔkɔmu, un -see ɪ 'muti'wɔn. 'ɛ dɪ un 'lbha'a Zezii. Un 'lbhɔ ɔ 'kɔ wlu 'mɔnɪ'a 'yri'a 'bɪ 'wlu-o'o. ²⁸ A -gblee, dɪ-ɪ 'kɔ kɔn 'le un 'kɔ 'kɔ 'lbha a, un -see ɛ 'ye. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, un na: *Pilaatɪ, 'lbhɔ ɔ, 'ke 'mɛ. ²⁹ ɔ 'kpidɪ 'cnɪ-ɛ'ɛ 'le -Lagɔkɔgɔ 'li see, 'ya 'yri'a 'bɪ 'wlu'a a, 'kɔ -fufɛ -ɛ'ɛ 'bho, 'le un 'ye ɔ 'bho nyuyrilbhaatu 'yri -za 'le un 'ye ɔ 'le zoko 'li "du. ³⁰ l -nɪ'a -kaa 'mu a, -Lagɔ -see ɔ -kaa sie, ɔ -zɔ 'kɔ -glu 'le ɔ 'ye ti-nɪ -lɛɛ. ³¹ -Lagɔ nu'a -kaa a, *kɔ -namɔ -ke ɔ -kɔ Galilee 'le un 'ye 'kɔ Zelizalɛɛmɔ -jeyi kpa, 'wɪ'a -dadudu ti ɔ -kɔ -nɪ 'nu 'kɔ 'bhɔu 'yi. 'lɔnɔ 'mo-o 'traamɔ 'kɔ 'dɪ'a -dayemɔ, 'le un 'ke 'kɔ 'dɪ Izrayɛɪlɔkɔmu -bodɪ 'mu-za. ³² 'Dɪzɪɪ 'mɔnɪ, 'lɔnɔ -a'ba 'bhi-i ya'a amɔ 'le a 'ke ɛ yibo -lɛɛ. lɛ -Lagɔ 'du'a -a-bu 'Zuifu'a 'na 'we wɔn 'muti ɔ 'ka nu, ³³ 'lɔnɔ ɔ nu'o -a-bu 'wa 'bhi'a 'nynu-u'a 'nynu-u'a dɪ: 'lɔnɔ 'mo-o, -ka ɔ -za'a Zezii glu, ɔ 'ye'a ti-nɪ -lɛɛ. A -gblee, 'ka-a ɪ 'cnɪ-ɛ'ɛ 'le *Lagɔwlu'a -Wɛɛliz-abɔgɔ'a 'yrikɪgbɪ'a 'sɔnɛ 'yi: -Lagɔ na: -lɔnɔ 'mo-o 'an 'yu. -Zɪannamɔ 'un-ɪ tɔ 'nɛ-ɛ nyu 'yi 'le un 'ke ɪ yibo. ³⁴ -Ka -Lagɔ -zɔ 'kɔ glu 'le ɔ 'ye ti-nɪ -lɛɛ 'le ɔ -kaa 'zɔnɔn wɔn'ye, 'ɛ 'kpidɪ ɔ -wlu'o 'le ɔ na:

"Nitiwunnasɔ 'un 'du'a Daviidɪ wɔn 'muti, 'ɛ kamɔ 'un-ɪ 'ye amɔ 'niti-wunna mu -ziaka. ³⁵ 'lɔnɔ 'bhle'e 'nyntɪ'a dɪ Daviidɪ 'mɔnɔ nu'o 'le 'kɔgɔ 'mɛ'ɛ 'fɔ -lɛɛ gbo: -A'a 'wɔn, -yɔ 'ma-a -a'a -kɔ, ɔ 'ke 'zɔnɔn wɔn'ye. 'Ka-a ɔ 'ɛ'o. ³⁶ A -gblee, Daviidɪ 'mɔnɔ, 'le -Lagɔ'kɔ 'g-wɪlɪdɪ 'mu, -kɔn ɔ 'du 'kɔ, ɛ gwɛ'ɛ ɛ, ɔ 'mɛ-ɛ'o, un 'ye ɔ 'bho 'kɔ 'na 'we'a 'tɔli tinmaze, kɔn 'ye-e 'zɔnɔn wɔn. ³⁷ Zezii -kɔn -Lagɔ -za'a -laa glu, ɔ 'ye'a ti-nɪ -lɛɛ ɛ, 'lɔnɔ -see 'zɔnɔn wɔn'ye. ³⁸ 'ɛ dɪ, 'lotu'a 'nynu-u-a, a yibo nɪ -ziaka, -ka -Lagɔ-ɔ 'bhɔ'kɔ -a'ba 'nyinyinidɪ'a dɪ, ɪ-bɪ dɪ 'mɔnɪ -a -za'a -laa 'mu, Zezii 'mɔnɔ dɪ ɔ -kɔ 'bhɔ'kɔ 'ya dɪ. 'Ya 'nyinyinidɪ, *gba -Lagɔ 'nyɪ'a Moyiɪzɪ se 'bhɛɛ ɛ 'ke ɪ nyɔ 'kpi -za, 'le ɔ 'ke 'yisɛɛyi 'du 'bho -Lagɔ'kɔ 'yigbeyi. ³⁹ l -nɪ'a -kaa 'mu, Zezii 'mɔnɔ, nyu-u 'kɔn 'kɔn, -u de 'kɔ 'gwɪlɪ, -Lagɔ-ɔ 'bhɔ'kɔ 'wa 'nyinyinidɪ'a dɪ ɔ -kɔ nu 'u 'yis-ɛɛnyu 'mu 'bho 'kɔ 'yigbeyi. ⁴⁰ 'Ka-a ɪ -nɪ'e 'mu'a dɪ a, a 'du a'ba 'bhi 'yrili, 'le, dɪ -Lagɔ'kɔ wlu'a 'mutizamɔ -za-a 'mu see, 'ya lɛtu -kaa amɔ 'kpi bhla. ⁴¹ Un na: A-bu, lɛ -Lagɔ -za'a 'mu, -u 'nyɛ 'ɛ 'mu a, a po -lokui, wɔn ma amɔ ti -nalo, a 'ke 'lɔnɔ 'yigbeyi ti-gwɛ. A -gblee, a'ba -kɔn ti 'traamɔ a, lbhu 'un-ɪ nu'a -laa, -bho nyɔ -za amɔ 'ya 'dɪ, a -see ɪ 'gwɪlɪ-de yi. ⁴² 'Pɔlɔ po'a wlu 'mɛ ti a, ɔ -ke Banabaasɪ 'da-a 'le -Lagɔwlu'a 'liclaanbudu 'li. Un -nɪ'a 'danamɔ, 'le nyu na: *Zuifu'a lifɔzɔ 'ye'a -yi mu, a yi le, 'le a 'ke 'bho dɪ -nɪ'a 'kpi 'mu-za -lɛɛ. ⁴³ 'Lrugbuɛ -gwɛ'ɛ 'yi, *Zuifu'a -dadudu -ke 'sesinyu -ke un -plɛ'ɛ -Lagɔ'kɔ lbhu -lue 'mu, un-u 'na-a 'Pɔlɔ -ke Banabaasɪ kli, 'le u-bee 'ye u 'dɪ 'mu 'du, un 'ye u 'kpa 'yi po, na: -Zɛgɛ -Lagɔ nu'a amɔ 'lɔruli, a -de 'le 'ɛ 'limu ti. ⁴⁴ -lɔn 'ye li-ɔ, 'Zuifu'a lifɔzɔ -yɛ 'kɔ 'bho, nyu -gwɛ'ɛ-ɛ ti, un 'ye -Lagɔwlu'a 'liclaanbudu 'li yi un 'ke ɪ -lokuipo. ⁴⁵ 'Zuifu 'ye'a -kaa nyu 'mɔnɔ li, un 'nu-o 'wa 'munynɪ tenyɪ. lɪ 'Pɔlɔ 'we -za'a 'mu, 'le un-u klapa nɪ'o 'le un-u 'jree nu'o. ⁴⁶ Un nu'a -kaa a, 'Pɔlɔ -ke Banabaasɪ -ɛ'ɛ-ɛ 'yrili 'le un-u 'tmɔu nu'o: A-bu -Lagɔ'kɔ wlu 'mɛ 'ke -bodɪ 'mu-zɛ -tanyɪ. A -see ɛ 'kɔnɔn dɪ a, a se 'kɔgwɪɪ-ɪnɛ'ɛ 'yeyekpli ti-nɪ'a dɪ, nyu-u -se'a-a 'Zuifu gbo -a 'ye -mu -nɪ mu. ⁴⁷ A -gblee, lɛ -a'ba -Kɔyi 'mɔnɔ -za'a -amɔ -bodɪ 'mu, 'lɔnɔ 'ka-a: 'lɔn 'du'o 'bho -lɔnɔ-ɛ 'le -un 'ke 'le 'bhɪlɔkɪ'a nyu'a -pɔkɪ zɔ zɔ -ya, 'le 'bhɪlɔkɪ'a -da 'wee, -un 'ke 'le 'an 'dɪzɪɪ kpa 'le un 'ke 'pɔn 'bho 'an 'yigbeyi. ⁴⁸ Nyu 'mɔnɔ-u -se'a-a 'Zuifu, un 'wɪn 'ɪ 'kɔ, 'bubua-a 'lbhu u'o 'le un-u 'bhɛɛ'ɛ -Lagɔ'kɔ 'nyntɪ 'yi. Nyu -Lagɔ -za'a 'bho un 'ke 'kɔgwɪɪnɛ 'ye a, 'le un-u de'e Zezii 'gwɪlɪ. ⁴⁹ 'Ka-a -a'ba -Kɔyi Zezii'a 'dɪzɪɪ -wa'a 'le 'bhɪlukpa 'mɛ 'kpi ti. ⁵⁰ 'ɛ dɪ, 'nyntɪbhɪnynɔkɔkɔ, -u 'du'a 'bho -Lagɔ, -ke gwɪlɪ 'mɛ'ɛ nyukɪgbɪ, 'Zuifu 'duu 'nu wɔn, un 'ye 'bho 'kpa un 'ye 'Pɔlɔ -ke Banabaasɪ nyantɪ 'mu kla 'le un 'ye u tinu, un 'ye 'bho gwɪlɪ 'mu 'wlu. ⁵¹⁻⁵² Un 'ka gwɪlɪ 'mɛ 'mu 'wlu, 'bho'a 'piplee-e -nɪ'a 'wa -bhɔpɪ li, un 'gbɔkɔnɔn -o'o. ɛ -tɔ'o na un -ke -Lagɔ 'bhle l'o. *Zezii'a -namɔ -yu -sie'a 'bho 'mɔnɔ, 'bubua 'lbhu -u'o 'le *Lagɔ'kɔ Lisaazuzu 'yi 'u 'mu. 'Pɔlɔ -ke Ba-

nabaasɩ 'wlu'a 'bho a, un 'mu-o -gwɩɩ -lrɛɛ un-u 'la'a Ikɔntɩ.

'Pɔlu -ke Banabaasɩ 'kpa-a *Zezii'a "dɩzɩɣɩ 'le Ikɔntɩgwɩɩ 'mu

14 'Pɔlu -ke Banabaasɩ nyini'a Ikɔntɩ, -ka un nu'a 'bho Atiɔstɩ -nɩ'a Pisidii'a "yri 'yi, *Zuifu -nɩ'a 'bho a, 'le 'wa *-Lagɔwlu'a 'liclaanbudu 'li, 'le-e un mu'o, 'le un 'ye *Zezii'a "dɩzɩɣɩ 'mu-za 'le 'Zuifu -ke nyu-u -se'a-a 'Zuifu'a -dadudu 'ye Zezii "gwɩɩde. ² 'Zuifu -yu -see'a 'wɔn un 'ke ɔ 'gwɩɩde nu'a -kaa, un "tuu'o-o nyu-u -se'a-a 'Zuifu nɛ 'le un-u popo'o "nyinyinika 'gwɩɩde 'bho 'lotu'a "nynuu 'mnu'a "kpi. ³ ɛ -nɩ'a -kaa 'mu a, 'Pɔlu -ke Banabaasɩ -gwɩe'e 'bho Ikɔntɩ. Un 'de-e 'a'ba -Kɔyi Zezii "gwɩɩ'a dɩ, un-u cɛ'ɛ "yrili 'le un-u ɔ 'kɔ 'kɔ "dɩzɩɣɩ nyu, 'le ɔ-ɔ 'kɔ 'kɔ nyu 'kɔ 'sana 'mu'a "dɩ 'mnu, un-u ɔ 'nu, 'mo-o -ziadi 'le ɔ-ɔ "nyl 'u wɔnkɩɛ, 'le un-u nu'o *'yritikpunwɔnkɩ. ⁴ Un-u nu'a -kaa a, nyu-u -nɩ'a 'bho gwɩɩ 'mne 'mu 'gble-ɛ'ɛ 'mu-ɛ, -lrɩɩ "du 'Zuifu'a nyu 'le -lrɩɩ -ke *Zezii'a -dalbhomu, 'Pɔlu -ke Banabaasɩ, -na'o.

⁵ ɛ -nɩ'a -kaa 'mu a, 'Zuifu-e 'wa -klɩɣɩ -ke nyu -lrɩɩ "du-o "dɩ un 'ke u nyantɩ 'mu kla 'le un 'ke u -digbi 'mu 'lbha un 'ke 'mɛ. ⁶ ɛ 'mne, un 'yee 'nɛ-ɛ "yribɩ 'le 'le un 'ye ple, 'bhɩɩkpa -lue un-u 'la'a Likaonii, 'ɛ "kpi'a -gwɩe un-u 'la'a Lisɩɩ -ke Dɛɩbu -ke -gwɩe -lrɩɩ -nɩ'a 'ya "tɩɩli, un 'ye 'le mu. ⁷ Un nyini'a 'le a, 'le-e un-u za nɩ'e Zezii'a "dɩzɩɣɩ nyu -bodu 'mu.

'Le Lisɩɩgwɩɩ 'mu, ɛ-ɛ zi'a 'bho 'Pɔlu -ke Banabaasɩ "kpi, 'unne 'ka-a

⁸ -Gblee, 'bho Lisɩɩgwɩɩ 'mu -klɩɩɩyi -lue-e -nɩ'e 'bho. ɔ -ke -nɩantaa 'wlu-o 'lotu 'li, ɔ -see -bhla -na ke. ⁹ ɔ -de'e-e 'bho ti, dɩ 'Pɔlu-u za'a 'mu, 'le ɔ-ɔ po 'l -lokui. 'Pɔlu nu'a -kaa, ɔ-ɔ 'ye-e 'le ɔ 'mu -Lagɔ'kɩ "gwɩɩdeɛ li ɔ-ɔ 'ye-e 'pun -mu. 'ɛ dɩ ɔ-ɔ 'yɔ'ɔ 'kɔ, ¹⁰ 'le ɔ 'ye ɔ -bodu -wlu "yikmaka: -ɔ 'mu, -un 'ke ti-nyina, -un 'ke -na! -Gblee, nyukpasu 'mnu nu'a -kaa, -bu! ɔ -kɔ-ɔ 'mu-ɛ, ɔ "blu-o'o, ɔ 'kpa-a 'bho ɔ-ɔ na'o. ¹¹ ɛ 'Pɔlu nu'a, nyu-u 'ye 'ɛ li, un "kɔ -nɩ'e-e 'wa "bhli Likaoniiwlu 'mu, na: Waa! Kɔkui 'po-o nyunyɔkɩ li, un 'ye -daa -a "bhli pa'a!

¹² 'ɛ dɩ un "duu'o kɔku un-u 'la'a *Zeesɩ Banabaasɩ 'nyni. 'Pɔlu -mnu-ɔ za'a 'mu-ɛ'ɛ dɩ a, un "duu 'kɔ kɔku -lrɛɛ'ɛ 'nyni, un-u ɔ 'kɔ 'kɔ ɛmɛsɩ. ¹³ ɛ -nɩ'a -kaa 'mu a, Zeesɩbubɔbudu -nɩ'a 'bho gwɩɩ'kɩ -panamu, 'ɛ 'sragaza-yi 'bhle-e -bhliigble -ke ganɩ un 'lɩlbha'a 'muti, 'unni -ke ɔ yi'e 'bho, ɔ -ke 'kɔ nyu 'kɔ-ɔ ti un 'ke ɩ *Zezii'a -dalbhomu 'Pɔlu -ke Banabaasɩ 'mu 'lbhaa, un 'ke 'wa dɩ *'sraga -za. ¹⁴ Un -nɩ 'sɔn 'wɩn 'l 'kɔ ɔ, un -cna'a-a 'wa -banɩ un 'bhle'a 'mu. ɛ-ɛ ɔ-o'na na ɛ 'cna-a 'wa -pɔlu. Un -see -kaa ti'kɔ. 'ɛ dɩ un 'bhle'e "kɔwɩ 'le un 'ye 'le nyu'a "klumu 'wlaa, ¹⁵ na: A-bu nyu -naa, leedi a-a nu'o -kaa'a? -Ka a "du'a nyunyɩ, 'kla-a -abu -nɩ'o -lrɛɛ. -A yi-o'o -a 'ke amɩ "dɩzɩɣɩ -bodu 'mu-za 'le a 'ke bhebhɛti'a kɔkui'a dɩ 'bhɩ, Tinɩlagɔ ɔ -ya'a yaku -ke lɩ-l -nɩ'a 'le 'ɛ "yi ti a, ɔ -ya'a 'bhɩɩkpa -ke lɩ-l -nɩ'a 'bho 'ɛ "kpi ti, ɔ -ya'a "ni -ke lɩ-l -nɩ'a 'le 'ɛ kɔ ti, 'le a 'ke ɔ gbo "bhiti.

¹⁶ 'Le -kɔ ɩ zi'a 'bho lemɩ ɔ "tayi'e-e a-bu -se'a-a 'Zuifu "yiti 'le a-a bhlu'o a'ba "bhi'a "yigleɩolu. ¹⁷ ɛ -nɩ'a -kaa 'mu a, -zɛɛɛ ɔ-ɔ nu'a, 'le ɛ 'mu a, ɔ-ɔ ɔ nɩ'e 'kɔ "bhɩ amɩ da: ɔ 'lbha -nɩ'e-e "ni 'ɛ -kɔ ti 'le -a 'ye'e lili 'ya -kɔ ti 'le -a'ba -pɔlu gbo 'bubua 'yi'e 'le. ¹⁸ Un 'le'ɛ -kaa a, un -sɩa -nɩ 'nu-u ɔ 'le un 'ye u 'le "taa -cuyei, un -see 'wa dɩ 'sraga 'mne -za.

¹⁹ ɛ zi'a -kaa a, *Zuifutɩlu "du-o u-bee'a dɩ, Atiɔstɩ -nɩ'a Pisidii'a "yri 'yi -ke Ikɔntɩ, un 'ye 'le 'wlu 'le un 'ye yi. Un nyini'a a, 'le un -ke nyu-u -nɩ'a 'bho 'ye gɔ-ɔ -po 'le un 'ye 'Pɔlu -digbi 'mu 'lbha 'le ɔ 'ke 'kɩ 'mɛ. Un 'lbhɩ 'kɩ -digbi 'mu a, ubu na 'kɩ ɔ 'mɛ-o'o 'le un 'ye ɔ tijri un 'ye ɔ -gwɩɩɩpie 'daa. ²⁰ Un 'daa 'kɩ ɔ, ɔ *-Bozezii'a -namu -yi 'kɩ li. 'Bho-o ɔ -sɔ -nɩ'e 'mu, ɔ -ke un 'ye 'bho gwɩɩ 'mu le mu.

Atiɔstɩ -nɩ'a 'le Silii, 'Pɔlu -ke Banabaasɩ 'yi-e 'bho le

ɔ ɔ zi'a a, 'le 'Pɔlu -ke Banabaasɩ 'ye Dɛɩbu mu. ²¹ 'Bho-o un -za -nɩ'e *Zezii'a "dɩzɩɣɩ 'le nyu'a -dadudu 'ye *'kɩ -namu 'mu-yi. ɛ zi'a -kaa a, un -sɔ 'kɩ 'mu-ɛ un 'ye Lisɩɩ-e, Ikɔntɩ -ke Atiɔstɩ -nɩ'a Pisidii'a "yri 'yi le mu. ²² l-bɩ -gwɩe -ke 'mu un -zi -nɩ'a a, -ka -lue un-u nu'o: Un-u 'de-e *Zezii'a -namu -pɔlu 'li ti, un-u po 'u 'kpi 'yi, un-u "du 'u "dɩ 'mu 'le un 'ke -pɔlu ti-ku un 'ke Zezii "gwɩɩde. Un na: Nyɔ-ɔ Zezii -kɩ, 'le ɔ tinɩɛ 'mu, 'kleyɛɛ -nɩ -kɩ-ɔ "kpi, 'le ɔ 'ke 'bubua li 'le *-lebhɩkɩ 'li. ²³ 'Bho 'ɛ "kpi, l-bɩ -gwɩ gwɩ 'mnu 'mu'a Zezii'a -glɩgbawɔnyi'a nyu'a "klumu un-u "du-o 'bho 'wa "lru-tidemɩ; un-u gwɩ'ɛ "yi a, un-u 'pa-a *-su, un-u 'po-o *-Lagɔ wɔn gbo, -a'ba -Kɔyi Zezii un de'a "gwɩ a, un-u 'de -u 'le ɔ -kutagwɩ ti.

²⁴ ɛ zi'a -kaa a, 'Pɔlu -ke Banabaasɩ zi-o'o, un 'ye Pisidiihbɩɩkpa 'mu cɛ, un 'ye Panfilii mu, ²⁵ 'le un 'ye Pɛɩzi Zezii'a "dɩzɩɣɩ 'mu-za 'le un 'ye -gwɩɩ -lue un-u 'la'a Atalii nyini. ²⁶ 'Bho-o un 'kpa -nɩ'e batoo 'li, Atiɔstɩgwɩ -ke 'li un 'wlu 'ka a, un 'ye 'bho le yi. -Gblee, lbhu un nu'a, un 'kɛ ɛ wɔn "du a, ɛ-be gwɩ 'mne 'li, 'bho'a Zezii'a -glɩgbawɔnyi'a nyu -lrɩɩ-u "nyl -nɩ 'nu -Lagɔ -jeyi 'le ɔ "nitiwunnasɩ 'ke u "kpi -nɩ 'le 'ɛ nunamu.

²⁷ Un nyini'a 'bho a, un 'gbuu'o-o Zezii'a -glɩgbawɔnyi'a nyu 'mnu "lru, 'le, lɩ 'wee -Lagɔ -zi -nɩ 'nu 'mu un-u nu'a a, 'le, -ka ɔ kati'a nyu-u -se'a-a 'Zuifu'a -jolu un 'ke Zezii "gwɩɩde, un 'ye 'ya kuna po. ²⁸ 'Bho gwɩ 'mne 'mu, 'bho-o un -de'e ti, un -ke Zezii'a -namu 'mnu 'ye 'bho -gwɩe.

*Zezii'a -dalbhomu -ke ɔ -glɩgba'a "lrutidemɩ 'gbuu'o-o 'bho Zelizalɛmu "lru

15 ɛ-be -kɩ 'mne ti, *Zezii'a nyuyɔ -sɔ-ɔ Zideebhɩɩkpa "kpi, un 'ye Atiɔstɩ yi 'le un-u ɔ 'kɔ 'bho'a -nu -lrɩɩ-u -nɩ'a 'bho na: *-Lagɔ'kɩ gba ɔ "nyl'a *Moyiɩzɩ, ɔ na, ɔ 'ma-a ɔ -kɩ, ɔ mu *kle 'mu. 'ɛ dɩ, a-bu -se'a-a *'Zuifu -u "du'a *Zezii'a nu, -bho a se kle 'mu mu, a -see 'pun yi 'bho -Lagɔ'kɩ "yigbeyi. ² Un 'le'ɛ -kaa a, 'Pɔlu -ke Banabaasɩ -nɩ 'sɔn -za'a-a 'wa wlu 'mne tekli, 'ɛ de-poɛ 'kpa-a 'bho 'wa "klumu ti. 'ɛ dɩ gwɩ 'mne 'mu'a Zezii'a -glɩgbawɔnyi'a nyu -po'o wlu -dalue un 'ke

'Pɔlu-e, Banabaast -ke 'wa ''klumu'a nyu -lruu lbho un 'le Zelizalɛmu mu, 'le, *Zezi'a -dalbhomu -ke 'ɔ -glɔgbawɔny'i'a nyu'a ''lruɔidemu -lruu-u -nɪ'a 'bho, un 'ke u 'ɛ dɪ tidede.

³ Un -nɪ'a munamu a, Fenisii -ke *Samaliibhlukpa ''kpi'a -gwɛ un-u ɛɛ'ɛ 'mu a, -ka nyu-u -se'a-a 'Zuifu-u de'a Zezii ''gwli, 'ya kuna 'wee un-u po'o Zezii'a nyu-u -nɪ'a 'le 'ya 'li ''crɛcrɛ. Un 'wɪn 'ɪ -kaa 'bɔ ɔ, 'ɪ 'lbhaa 'nu-u 'bubuaklagba ''yi. ⁴ Un nyini'a Zelizalɛmu, Zezii'a -dalbhomu-e, 'bho'a Zezii'a -glɔgbawɔny'i'a nyu -ke 'wa ''lruɔidemu kpun -u'o -gli, 'le, 'ɪ 'wee -Lagɔ -zi -nɪ 'nu 'mu un-u nu'a, un 'ye 'ya kuna po 'wee. ⁵ Un po'a wlu 'mnɛ ti a, *Falizɛɛntɔlu de'a Zezii ''gwli -u -ke un-u na'a -ɔ-ɔ 'mu-ɛ 'le un na: Nyu-u -se'a-a 'Zuifu -u de'a Zezii ''gwli a, un -ke -a bhete'a gbo, un -kɔɛ klɛ 'mu, 'le, -Lagɔ'kɔ gba ɔ ''nyɪ'a Moyiɪzi, un 'ke 'ɪ ''yi-kpun.

⁶ Un 'le'ɛ -kaa a, Zezii'a -dalbhomu -ke 'bho'a Zezii'a -glɔgbawɔny'i'a nyu'a ''lruɔidemu 'gbuu'o-o ''lru 'le un 'ke wlu 'mnɛ ''yibhaga. ⁷ Un depo 'nɛ 'mu kplokpo 'le *Piɛɪɪ 'ye 'mu-ɔɔ, ɔ na: 'Lotu'a ''nyuu-a, a yibo'o-o, 'bho lbho -nɛɛ'ɛ 'nyaanamu see 'le a'ba ''klumu -Lagɔ -za'a 'le 'unmu-ɛ, 'le, nyu-u -se'a-a 'Zuifu, 'n 'ke u Zezii'a ''dɪzɪgɪ kpa, -bho un 'wɪn 'ɪ 'bɔ, 'le un 'ke 'ɪ ''gwlide, un 'ke 'ɪ 'kɔkɔ. ⁸ 'Le, -Lagɔ yibo'a nyunyu'a -pɔlu, ɔ -tɔ'o -ka ɔ ''kɔkɔ'kɔ 'wa dɪ, 'le, -ka ɔ ''nyɪ'a -amu *ɪ Lisaazuzu, 'ka-a ɔ ''nyɪ' u 'ɪ -lɛɛ. ⁹ 'Lɛ -a -ke un se'a 'mu'bhɛɛ, ɛ se -nɪ. Un 'de-e Zezii ''gwli'a dɪ, ɔ 'bho'kɔ 'wa ''nyinyɪdɪ'a dɪ. ¹⁰ 'Traamu 'tɔ 'le, leedɪ a-a 'dɪn'e -Lagɔ ti, 'le, -klaabogbɛ -ke ''lruɔeɛ -a -ke -a'ba ''na ''we se'a 'bhɛɛ, a-a 'kɔ'kɔ ti a 'ke ɛ *Zezi'a -namu -se'a-a 'Zuifu ''l-rude'a? ¹¹ -Gba! 'Kla -ko. -Yɛ 'ma-a -a-bu 'Zuifu'a -nɛɛ, a 'de-e ''gwli, -a'ba -Kɔyi Zezii'a 'sana 'mu -a 'pun -nɪ'e 'bho -Lagɔ'kɔ ''yigbeyi. 'Kla 'mnɔ, 'ka-a ubu -nɪ'o -lɛɛ.

¹² ɔ 'le'ɛ -kaa a, -ka un -die'a 'mu, un 'nu-o blenyi 'le un-u po'o Banabaast -ke 'Pɔlu -lokui, 'le, ''yritikpun-wɔnkult -Lagɔ -zi 'nu 'mu, un-u nu'a 'bho nyu-u -se'a-a 'Zuifu'a ''klumu, un-u po'o 'ya kuna 'wee.

¹³ Un gwe'ɛ -wluwluwa ''yi 'le Zaaki 'ye wlu 'mu''luo, ɔ na: 'Lotu'a ''nyuu-a, a po 'unmu -lokui! ¹⁴ Nyu-u -se'a-a 'Zuifu, 'bho 'nyaanamu, -ka -Lagɔ -nmɔ 'nu kwa 'mu ti 'le 'wa ''klumu ɔ 'ke 'le nyu 'mu'tɛ ɔ 'ke u -kɔ 'le ɔ 'ye 'ɛ nu, Sim ɔ 'Piɛɪɪ -zɪ 'ɪ 'mu-ɛ. ¹⁵ 'Le, -Lagɔ'kɔ wlu'a 'mutizamu -nɪ'a see, 'wa wlu -ke wlu 'mnɛ -ybhɛ'o, 'le 'ɪ 'ye -kaa 'le -Lagɔ'kɔ 'li 'cɪnɪ-ɛ:

¹⁶ -Lagɔ na: 'Bho 'wla 'wla, 'bhlɔkpayowli *Daviidɪ'a -gluu 'nyɪnɪ -ɔ-ɔ ''kpi, 'ɪn-ɪ 'ye-e 'ɛ dɪ -zi -mu -lɛɛ. -Ka -budu-u bhlu'a, 'ka-a Daviidɪ'a ''nyuu'a ''nyuu'a nyu'a -kɔkɔ bhlu'o ti. -Ka, -bho -budu bhlu'a a, nyɔ-ɔ ''luo'a 'ɛ rekɛɪ 'mu, ɔ-ɔ po 'ɛ -lɛ 'mu, 'kla 'mnɔ, 'ka-a 'ɪn-ɪ 'ye Daviidɪ'a ''nyuu'a ''nyuu 'nyɪnɪ ''kpi -po -mu 'le un 'ke 'nyɪnɪ 'bhle -lɛɛ.

¹⁷ 'ɪn-ɪ 'ye-e -kaa -nu -mu, 'le, nyu -lruu-u -se'a-a 'Zuifu 'n 'la'a 'n 'ke u -kɔ, un 'bhɛɛ'o un 'ke 'unmu ti'kɔ 'le 'n 'ke u ''kpi -nɪ.

¹⁸ 'ɪnmɔ, a'ba -Kɔyi -Lagɔ -tɔ 'nɪ-ɪ nyu see. 'Lɛ 'ɪn-ɪ za'a 'mu, 'lɛnɛ 'ka-a!

¹⁹ 'ɛ dɪ, -ka 'unmɔ 'Zaaki 'kɔ'kɔ ti -a 'ke nu, 'kla-a 'ka-a: Nyu-u -se'a-a 'Zuifu, -u ''bhiti'a 'le -Lagɔ gbo, nyɔ'kɔ -sɪ

-nɪ nu -le! ²⁰ 'Bho 'ɛ lemu a, 'lɛ-ɛ -nmɔ'kɔ ''yrili -a 'ke u -bodɪ nu a, -a po u ''kɔ'gɔ -jeyi na: Nmi un-u za nɪ'a *'s-raga 'mu, a'ba li ɛ -le, a kpun ''yi, a'ba ''wɪlɪ -le, nmi un -lu'a -fukafuka -ɪ -ke nymɔ -see'a ti'wla, a'ba li 'ɪ -le, a' -ba 'na nymɔ -le -lɛɛ! ²¹ A -gblee, -yɛ 'ma-a gba -Lagɔ ''nyɪ'a Moyiɪzi, -ɪ 'cɪnɪ-ɛ'ɛ 'le 'kɔ ''kɔ'gɔ 'li, nyu -gwle 'nɪ-ɪ 'muzanamu see 'le gwɔ'kɔ -gwɔ'kɔ -ke 'li 'Zuifu -nɪ'a, 'le 'wa *'Lagɔwlu'a 'liɔɪaanbidi 'li nyu-u zɪɪ 'o *'a'ba lifɔzɔ 'wee 'li.

*Zezi'a nyu-u -se'a-a *'Zuifu, 'lɛnɪ un po'o ''kɔ'gɔ -jeyi

²² ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, *Zezi'a -dalbhomu-e, 'bho'a *Zezi'a -glɔgbawɔny'i'a nyu -ke 'wa ''lruɔidemu -gwɛ'ɛ-ɛ wlu wɔn ''yi ti, 'le, 'wa ''klumu'a nyu un 'ka lbho, un 'ye u 'mu'tɛ un -ke Banabaast-e, 'Pɔlu 'ke Atiɔsɪ mu. Un -za'a-a 'bho Ziidi un ''duu'a Basabaast 'nyɪnɪ, ɔ -ke Silaast. Un-u 'mo-o 'nyɪnɪbhlemu 'bho 'wa ''klumu. ²³ 'Le un 'ye u ''kɔ'gɔ ''nyɪ, un 'ye u lbho. Wlu un ''du'a 'le, 'lɛnɛ 'ka-a:

-A-bu *Zezi'a -dalbhomu -ke 'ɔ -glɔgba'a ''lruɔidemu -lruu-u -nɪ'a 'kɔ Zelizalɛmu, -a-bu 'ma-a a'ba 'lotu'a ''nyuu -lɛɛ, -a-bu po'o amu ''kɔ'gɔ -nɛɛ -jeyi, a-bu -yu -se'a-a 'Zuifu -u -nɪ'a Atiɔsgwɔ 'mu-e, Silii -ke Silisiibh-lukpa ''kpi, -a-bu 'ye'e amu -yeyeye! ²⁴ -Ka nyu 'wlu'a 'nɔ 'le un 'ye'a 'le a gbo yi, -a 'kɔ'kɔ 'na-a 'kɔ. 'lɛnɪ gbuta'a a'ba -pɔlu 'le un 'ye amu -kɔ'kɔ tinɛɛ 'mu po 'le 'wa 'muzadɪ 'mu. 'Bho 'ɛ ''kpi -abu -see u 'ɛ wɪtu ''yi''-du. ²⁵ 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ a, -a -gwɛ'ɛ wlu wɔn ''yi ti, -a 'ye nyu 'mu'tɛ, -a 'ye u 'le a gbo lbho. 'lɛnɪ -ke -a'ba dɪkmabha ''we Banabaast -ke 'Pɔlu -na'o. ²⁶ Un -nɪ 'sɔn, -a'ba -Kɔyi Zezii *Kliisɪ'a 'nyɪnɪ un kpa'a gwɔ'kɔ gbo a, un mu 'ko-o 'bho 'ɛ ''yriɛ ''yi -sie -mu. ²⁷ 'ɛ dɪ, Ziidi -ke Silaast -nɪ 'sɔn, 'lɛnɪ -a lbho'o 'le a gbo, wlu -ke ''kɔ'gɔ -a ''nyɪ 'u a, 'le un 'ke 'ɛ kuna po. ²⁸ A -gblee, *-Lagɔ'kɔ Lisaazuzu 'po-o -amu wlu -nɛɛ wɔn 'mu 'le -a 'ye ɛ 'mu-za: -A'ba nyɔ se 'bhɛɛ, 'gbɛ -ke a se'a ''yitigugɔ, -a 'ke ɛ amu ''lruɔe. ²⁹ 'Bho 'ɛ ''kpi a, 'lɛ -a 'kɔ'kɔ amu 'mu ti, -ɛ se'a ''yrili-nmɔ a -see'a -nu yi, 'lɛnɪ 'ka-a: Nmi un-u za nɪ'a *'sraga 'mu, a'ba li ɛ -le, a'ba 'na nymɔ -le, nmi un -lu'a -fukafuka -ɪ -ke nymɔ -see'a ti'wla, a'ba li 'ɪ -le, a kpun ''yi, a'ba ''wɪlɪ -le -lɛɛ! -Bho a 'bho 'ya dɪ, ɛ -nmɔ'kɔ-ɔ ''yrili. -A 'ke 'gbuu 'wla!

³⁰ 'Wa lbhomu 'mnɔ, un ''tayi 'nu-u ''yiti un 'ye mu, un 'ye Atiɔsɪ nyɪnɪ. Un nyini'a 'le, Zezii'a -glɔgbawɔny'i'a nyu-u -nɪ'a 'bho, un 'ye u ''lru'gbuu, 'le, ''kɔ'gɔ -ke un yi'a, un 'ye 'ɪ u -jeyi ''nyɪ. ³¹ Un zɛɛ'ɛ ''kɔ'gɔ 'mnɛ, 'k-payipowlu -nɪ'a 'le 'lbhaa'a-a 'wa 'wee 'bubua ''yi.

³² -Gblee, Ziidi -ke Silaast -mnɔ'u'a ''bhi-i 'mo-o -Lagɔ'kɔ wlu'a 'mutizamu -lɛɛ. 'ɛ dɪ un zi'e 'wɪ ''yi un 'ye 'bho -gwle, un-u 'po -u 'kpi ''yi -dadudu, 'le, -ka un 'ka 'bho Zezii'a -jeyi -na, un-u de 'u 'na -pɔlu 'li ti. ³³ -Nɔ'kɔ gbɛ zi'a a, 'le 'lotu'a ''nyuu 'ye u -jolu ''nyɪ, 'le, -da un -kɔ'kɔ 'mu, un 'ke 'bho le mu. [³⁴ Un 'ka mu a, Silaast -mnɔ'kɔ na ɔ 'wla-a'o.] ³⁵ 'Le 'Pɔlu -ke Banabaast -mnɔ'kɔ -lɛɛ, un -nɪ 'sɔn, 'ye 'bho Atiɔsɪ -sie, 'le un -ke nyu'a -dadudu-u za'a -a'ba -Kɔyi Zezii'a ''dɪzɪgɪ, 'le un-u tɔ 'nɪ nyu.

'Pɔlu -ke Banabaasi susɔkɔkɔ li

³⁶ L zi'a -kaa a, zɔ -lue 'zɔ, 'Pɔlu na: Banabaasi! Gwɔlɔ'o -gwɔlɔ -ke 'mu -a kpa'a -a'ba -Kɔyi *Zezii'a "dɔzɔgɔ, -a mu le, -a 'ke 'lotu'a "nynuu -nɔ'a 'le 'ye, -ka un nɔnɔ'a 'muti, -a 'ke 'na yibo!

³⁷ ɔ po'a wlu 'mɛ ti a, Banabaasi 'bɔkɔ ti, *'Zaan un "duu'a Maaki 'nynɔ, un -ke ɔ 'ke mu. ³⁸ 'Le 'Pɔlu na: -Gba! -A'ba -ke ɔ mu -le! ɔbɔ 'mɛ, -zɔtɔzɔ ɔ 'wlu-o -amu kli 'le Panfilii. Lbhu -a mu'a "kpi, ɔ -see 'bho ti-de 'le -a -ke ɔ 'ke ε 'yigwε. ³⁹ 'Lɛnɛ 'bhle'e 'nynɔ'a dɔ a, 'bho un -nɔ 'bɔkɔ 'nynumu wɔnlizɛɛ 'ye 'bho 'kpa 'le un 'ye lisusɔ. Un susɔkɔ li a, Banabaasi "luo'o-o Maaki 'mu, un 'ye batoo 'li 'kpa, un 'ye Siplu mu, ⁴⁰ 'le 'Pɔlu -mɛnɔ 'ye 'bho Silaasi -za 'le ɔ -ke ɔ 'ke mu. Un 'ka mu a, Zezii'a nyu-u -nɔ'a 'bho 'de -u 'bho -a'ba -Kɔyi -Lagɔkɔ -kutag-wlu ti, 'wa lbhu un-u 'ye'a -nɔ mu, ɔ 'ke ε 'niti-wunna, 'le un 'ye 'mu-ɔ, un 'ye mu. ⁴¹ Un mu'a a, un -zi -nɔ'e-e Silii -ke Silisiibhlokpa "kpi, 'le, Zezii'a -glɔgbawɔnyi'a nyu-u -nɔ'a 'le, -ka un 'ka 'bho 'kɔ -jeyi -na, un-u de 'u 'na -pɔlu 'li ti.

Timotee 'kpa-a 'Pɔlu "we "kpi un 'ke lbhu -lue nu

16 'Pɔlu "we nɔ'a -kaa a, un 'nyni-e Dɛltbu -ke Lisitri. 'Bho-o un -yε'ε *Zezii'a -nayi -lue un-u 'la'a Timotee. *'Zuifunynaakpu -lue, -u de'a *Zezii "gwli a, 'wa "yu mo'o 'le 'kɔ -tita "du'o *Glekɔyi. ² 'Lotu'a "nynuu -nɔ'a 'bho Lisitri -ke Ikɔnɔ-ɔ zɔ 'kɔ "dɔzɔgɔ. ³ 'Lɛnɛ 'bhle'e 'nynɔ'a dɔ 'Pɔlu'a -pɔlu 'wɔlɔ 'kɔ "yiti ɔ -ke ɔ 'ke lbhu nu -lɛɛ. 'Bho 'ε lemu, -ka 'kɔ -tita -se'a-a 'Zuifuyi, 'Zuifu -nɔ'a 'le 'fɔ 'mɛ gbo yibo nɔ-o'o. ɔ -kɔ u 'cε -tbha'a dɔ a, ɔ kɔkɔ 'kɔ *kle 'mu. Un gwε'ε "yi a, 'le ɔ -ke un 'ye mu un 'ke lbhu nu. ⁴ -Gwε -ke 'mu un-u zi nɔ'a a, *Zezii'a -dalbhomu -ke 'kɔ -glɔgbawɔnyi'a nyu'a "lru-tidemu -lru-u -nɔ'a Zelizalɛmu, wlu un gwε'ε wɔn "yi ti Zezii'a nyu-u -se'a-a 'Zuifu'a damu, un 'po -ɔ Zezii'a nyu-u -nɔ'a 'le -jeyi "crecre, un na un "du ε 'bho. ⁵ -Gblee, u-bu Zezii'a -glɔgbawɔnyi'a nyu 'mnu, un-u 'de -u -pɔlu 'li ti 'le un-u po'o 'le 'kpi, un-u de'e Zezii "gwli 'le un-u 'kpukpa'a "kpiti zɔ'o zɔ 'li.

'Pɔlu 'ye-e "yritiyeeε 'bho Truasi

⁶ 'Pɔlu "we nɔ'a -kaa a, *-Lagɔkɔ Lisaazuzu 'kaa 'nu 'mu-ε 'le un -kaa 'le Aziibhlokpa "kpi Zezii'a "dɔzɔgɔ 'mu-za -nɔ. 'ε dɔ un cε'ε 'bhlokpa -lue un-u 'la'a Galasi-i'a Flizii 'mu. ⁷ Un nyni'a ε -ke 'bhlokpa -lue un-u 'la'a Misii, 'ya -banuwɔnyi ti a, un 'bɔkɔ ti, 'bhlokpa -lɛɛ un-u 'la'a Bitinii, un 'ke 'le 'ε "kpi nyni 'le Lisaazuzu -mɛnɔ -see 'wɔn. ⁸ 'ε dɔ un cε'ε Misii 'mu, 'le, -gwɔlɔ un-u 'la'a Truasi -ε -nɔ'a 'bho 'tɔnni wɔnli, un 'ye 'bho nyni. ⁹ Un nyni'a a, "yritiyeeε 'yi-e 'Pɔlu -bodɔ "matu. 'Le ε 'mu ɔ 'ye-e Maseduanɔyi -lue li. ɔ -nyna'a-a 'bho 'kɔ "yigbeyi ti, ɔ na: 'lnmɔ bhade -unmu li, -zi -nɔ Maseduant, -un 'ke -amu -kpa.

¹⁰ ɔ 'ye'a -kaa 'ε lɛtu, 'bho -gbaa -lue 'mu un nmaze'e-e li un 'ke 'le mu. 'Mna-a'a "bhuo, Luuki, -ke

un bhete'e-e gbo -lɛɛ. 'Bho-o -a yibo nɔ'o -ka -Lagɔkɔ lbho'a -amu -a 'ke 'le *Zezii'a "dɔzɔgɔ kpa.

Lidii 'de-e *Zezii "gwli

¹¹ 'Lɛnɛ 'bhle'e 'nynɔ'a dɔ, 'bho Truastɔ 'mu -a 'kpa -nɔ'e batoo 'li, -gwɔlɔ -lue-e -nɔ'a 'bho likpe 'li un-u 'la'a Samotrasi, -a 'ye 'le mu "tɔklɔlɔ. 'Bho-o -a 'muo'o 'le -a 'ye zi, -a 'ye -gwɔlɔ -lɛɛ un-u 'la'a Neapolii mu. ¹² -A "si'a ti a, 'le, Maseduantbhlokpa "kpi'a "yigluwɔgwɛ'ε -lue un-u 'la'a Filiipu, -a 'ye 'bho mu. ε-bε gwɔlɔ 'mɛnɛ'ε nyu, un-u zrε 'nu-u 'Wlomεε "yi. -A 'nu-o 'bho 'wɔyɔ -gbɔ.

¹³ *'Zuifu'a lifɔzɔ nyni'a a, 'le -a 'ye 'kabha: "Nisu -nɔ'a -laa, 'bho 'ε wɔnli, ε kɔkɔ 'bho-o *'Zuifu "we-e 'gbu'o "lru 'le un-u po'o *-Lagɔkɔ wɔn gbo. -A mu 'le ka! 'Le -a 'ye "gbe 'da. -A -ka 'le-e mu, -ka -a popo'a 'gwɔlɔti, 'ka-ε -nɔ'e 'mu -ziaka. -A nyni'a 'bho a, 'nynukpakpi -g-bu'o "lru, 'lɛnɔ -a -yε'ε 'bho, 'le -a 'ye ti-de, -a 'ye u *Zezii'a "dɔzɔgɔ -bodɔ 'mu-za. ¹⁴ U-bu 'nynukpakpi 'm-nu, 'wa "klumu'a -lue 'mo-o 'Lidi. Un 'wlu-o -gwɔlɔ -lue un-u 'la'a Tiatiɔ, un-u 'po-o 'nynibhleyriizant 'pɛlu 'le un -ke 'Zuifu-u bɔkɔkɔ -Lagɔ. 'Lɛnɔ po'o 'Pɔlu -lokui 'tɔn 'le -a'ba -Kɔyi Zezii 'ye u -naagɔ 'nynɔ 'le un 'ye 'l'wɔkɔn. ¹⁵ Un -ke 'wa "bhlegbo'a kle 'de-e Zezii "gwli 'le un 'ye *batizee-ε 'wee. ε zi'a -kaa a, un na: -Ka 'lɔn de'a -a'ba -Kɔyi Zezii "gwli a, a yibo'o-o 'na. 'ε dɔ a yi, a 'ke 'le 'lɔn "bhli gbɔ-po. Un 'craan'a-a 'wa wlu 'mɛ 'mu. 'ε dɔ -a zi'e 'le u gbo.

'Bho Filiipugwɔlɔ 'mu un -po -nɔ'e 'Pɔlu -ke Silaasi -jie 'mu

¹⁶ L zi'a -kaa a, zɔ -lue 'zɔ, -da *'Zuifu-u 'gbu'o "lru 'le un-u po'a *-Lagɔkɔ wɔn gbo, -a -nɔ 'bho munamu, 'geyik-paannynaakpu -lue -ke -a 'gbu'o. Un 'bhle-e "nyinyinidɔ'a -zuzu 'mu. 'Lɛnɛ "tuu nɔ'o 'le un-u za'a nyakadɔ 'mu 'le un-u 'ye nɔ'e wɔnli'a -dadudu ti, un-u "nyni'e 'wa -yowli. ¹⁷ Un 'bhle "wɔkɔkɔ -a -ke 'Pɔlu bhete gbo 'le un-u na'a -amu kli. Un na: Nyu a-a 'ye'a -laa li, -Lagɔklagba -kɔ -nɔ'a 'le yaku 'li, un 'mo-o 'kɔ lbhunumu. -Ka a 'ka 'pun, 'ya "dɔ un-u za'a amu -bodɔ 'mu. ¹⁸ Un-u nɔ 'nɔ-e -kaa 'wɔ ti. 'ε dɔ ε "bhle'ε 'Pɔlu "gwli, ɔ 'ye "yiti"bhiti, ɔ na: 'Le *Zezii *Kliisɔ'a 'nynɔ 'mu, "nyinyinidɔ'a -zuzu, 'da 'nynaakpu -nɔ 'mu. 'Bho -gbaa -lue 'mu, ε 'du -u 'mu.

¹⁹ 'Wa -yowli -gbu 'nu ya, un yibo'a un se 'tɔ 'bhεε un 'ke "wɔlɔ 'ye -lɛɛka, un 'kpun-o 'Pɔlu -ke Silaasi, un 'ye u -zigletumu wɔnyi kpa. ²⁰ Un kpu 'u 'bho u-bu 'Wlomεε'ε -klɔgbɔ 'mnu wɔnyi a, un na: Nyu -nɔ 'mo-o 'Zuifu. 'Lɛnɔ gba'a -a'ba gwɔlɔ ya. ²¹ Kpli -a se'a 'ybha, u -ke -a-bu 'Wlomεε'ε gba -see'a -ybhe, 'lɛnɔ un-u 'kɔkɔ nyu. -A-bu se 'bhεε -a 'ke 'l'wɔkɔkɔ, -a 'ke 'l'nu.

²² Un 'le'ε -kaa a, un -ke nyu 'wee -nɔ'a 'bho -po'o-o gbɔ 'le un 'ke u nyanɔ 'mu kla, 'le 'Wlomεε'ε -klɔgbɔ 'm-nu na "sroja -bodɔ: A -zu u -banɔ 'mu 'le a 'ke u "sɛɛn! ²³ Un 'lbhu 'u 'tɔ kplɔkplɔ 'wa 'gwɔlɔ'a ka a, 'le un 'ye u -jie 'mu po, 'le 'Wlomεε'ε -klɔgbɔ 'mnu 'ye 'wa lifuoyi 't-mu: "Du u "yrili -ka -zεgεka 'le un -kaa ple! ²⁴ Un 't-mu 'kɔ -kaa, ɔ "luo 'nu-u 'mu, ɔ 'po -u 'le -budu -lue 'li

'le -jriebudu'a "tiinamu 'le un 'ye u -gbitie bht 'mu -po 'le un 'ke 'kle 'ye.

²⁵ E -nt'a -kaa 'mu a, dodo -ni 'mucenamamu un-u 'po-o *-Lagw kwon gbo 'le un-u bhle'o, un-u 'bhe'e 'k 'nynti 'yi 'le -jiemtu -lruu-u -nt'a 'bho-o po 'u -lokui. ²⁶ Bho -gbaa -lue 'mu, 'bhlokpa -tr'e'o tenyi 'le -jriebudu 'ye 'mudigli, 'e -kpani 'ye kati 'fta 'wee, gblokoe un -po'a -jiekomu, l 'wla-a ti. ²⁷ E zi'a -kaa a, 'wa lifuoyi -mna gbugbluo'o-o "nynyn 'mu ti. -jriebudu'a -kpani kati'a a, k 'ye 'li a, kb na 'ku -jiekomu'a kle ple-o'o. 'E dt k "luo'o -jrae 'mu k 'ke k "bhuo 'lbha. ²⁸ P'olu 'ye'a 'na li 'tln "see, k "wo-o'o 'le k na: -A'a 'lbha -a'a "bhuo -le! -A -nt'e-e -dagbe 'wee. ²⁹ C 'le'e -kaa a, 'wa lifuoyi 'mna 'la-a nyc, k -ke "nap'e 'ke yi -susueyi. C yi'a a, k "luo 'ne-e 'mu, 'le, -buduyu -ke 'li u-bee -nt'a, k 'ye 'le 'wlaa, k 'ke 'le 'bu ti'ye 'le k-tit'e li -siany'la dt, k 'ye 'P'olu -ke Silaasi bht gbo -gble. ³⁰ C nu'a -kaa, k 'daa nu-o'o 'le k na: A-bee-a, koo 'un 'ke -nyna 'le 'un 'ke 'pun'a? ³¹ Un na: -ln -ke -a'a "bhlegbo'a nyu'a kle, a de -a'ba -k'yi *Zezii "gwli 'le a 'ke 'pun 'bho -Lagw'k "yigbeyi. ³² 'Le un 'ye k -ke k "bhlegbo'a nyu'a kle -Lagw'k wlu -bodt 'mu-za.

³³ -Gblee, "matu -lue 'mne, k "luo 'nu-u 'mu, k 'ye 'wa 'ji kwkuni 'yiti'kwon -ni, 'le k -ke k "bhlegbo'a nyu'a 'wee 'ye *batizee-e. ³⁴ Un gwe'e "yi a, k "luo 'nu 'mu-e 'le un -ke k nyu 'ye gbobhete, 'le un 'ye "bhlegbo mu, k 'ye u lilia "nyl. A 'ye li-k, k -ke k "bhlegbo'a nyu'a kle 'de-e -Lagw "gwli'a dt, 'bubua-a 'lbhu u'o tenyi.

³⁵ Zz zt'a a, 'Wlom'e'e nyuklgti 'mnu 'lbho-o 'wa "s-roja 'le -jriebudu'a lifuoyi gbo, un na: Nyu -a po'a -jie 'mu -glaape, "tayi nu "yiti un 'ke mu! ³⁶ Un 'le'e -kaa a, un -ke k 'pa-a 'le 'P'olu "we gbo, k 'ye k "dt -ya, k na: -A'-ba gwl'k -klgti 'lbho-o nyu 'un gbo, un na 'un "tayi amu "yiti. 'E dt, a 'bhe'e'o a 'ke 'da a 'ke mu. A -fl'k'k'k' "yi, nyc -see amu "da-po yi -lrae 'bho le!

³⁷ C po'a wlu 'mne ti a, 'P'olu -see e kwk. C na "sroja -bodt: Koo -a'ba gba 'le'e? Nyc un-u zre nt'a 'Wlom'e'e "yi, -bho un kpun k, nyc'k "seen k -le, 'le, e -se 'bho nyu'a "yigbeyi, 'e letu 'ke -nu-e -ko. 'Bho 'e lemu a, un-u tu 'k'k' -ziple. -Bho e kpun k, 'le, -ka un 'k'k' -nyna a, un-u nyna 'k' -kaa. 'Kla-a -abu -nt'o -lrae 'le a'ba -klgti 'ye -amu kpun 'le un 'ye -amu "seen bhebhe 'bho nyu 'wee'a "yigbeyi. Un -see -a'ba "kpi'a -ziple tu 'le un 'ye -amu -jie 'mu po. 'Traamu 'kt, 'le un 'k'k' ti un 'ke -amu 'le "zizekwa 'mu "yiti'tayi -nt'a? -Gba! -A -see 'wkn, 'wa "bhi yi un 'ke -amu "yiti'tayi!

³⁸ C 'le'e -kaa a, 'le "sroja 'ye 'wa -klgti gbo wlu 'mne kpa. Un 'wkn'k'k' na, nyu un po'a -jie 'mu, un-u zre 'nu-u 'Wlom'e'e "yi -lrae, -siany' 'lbhu -u'o. ³⁹ 'E dt un yi'o, un 'ye u-bee libhade un 'ke 'wa "nyinyinikli 'm-ne'e dt 'bht. Un 'wkn'k'k' a, 'le un 'ye u -jie 'mu -za, un 'ye 'da 'le un na: -A bhade amu li-k, -bho a mu a, a 'wlu -dagbe gwl'k 'mu!

⁴⁰ Un 'wlu'a -jie 'mu, un 'mu-o 'le 'Lid' "bhli, 'le un 'ye 'lotu'a "nynuu -nt'a 'bho "lru'gbu 'le un 'ye u 'kpa "yi po. Un gwe'e "yi a, 'le un 'ye 'bho 'wlu, un 'ye mu.

'Le Tesaloniki nyu 'kla-a 'P'olu -ke Silaasi nyan' 'mu

17 'P'olu -ke Silaasi mu'a a, -gwle -ke 'mu un -zi -nt'a a, 'lnti 'ka-a: Anfipolii -ke Apolonii, 'le, -gwlbklagba un-u 'la'a Tesaloniki, un 'ye 'le nynti. 'Bho-o *Zuifutolu -nt'a 'bho'a *-Lagwlu'a 'liclaanbudu -nt'o. ² -Gblee, -bho 'P'olu pa 'bho gwlb'k 'mu a, 'le -Lagwlu'a 'liclaanbudu 'li k-k' mu'o -antanyl, 'ka-a k-k' nu'o "clcl. 'E dt k mu'o 'le. *Zuifu'a lif'k tan dede'a "yi, 'ya ti, -Lagwlu 'cni-e'e 'le k "k'k' 'li, k -ke nyu-u -nt'a 'bho -za'a-a 'le 'ya sul, ³ 'le k-k' ziza 'ne gbo, k-k' k'k' nyu -ka e 'cni-e'e see 'le -Lagw'k "k'k' 'li *k' 'Bhozayi -k 'puun'a nyu-u 'ye-e 'kle 'ye -mu 'le k 'ke 'me. -Bho k 'me e, 'le k 'ke glu -k' 'le k 'ke ti-nt -lrae. 'Le k na: C-k' Zezii 'mna -ke dt 'ln-t' za'a -laa amu -bodt 'mu, 'lnt' 'mo-o -Lagw'k 'Bhozayi -k 'puun'a nyu. ⁴ -Gblee, nyu-u po 'k -lokui, 'wa k'k' 'yee'e-e wlu 'mne -ziad' 'mu, 'le un -ke 'P'olu "we 'ye gbobhete. 'lnti 'mo-o *Glek'la -dadudu un -ke 'Zuifu-u b'k'k' -Lagw -lue, 'lnti -ke 'nyn'bh-lenynukpakpi'a -dadudu.

⁵ l zi'a -kaa a, 'Zuifu -yu -sie'a ti a, u-bee'a 'lbhu un nu'a, un 'nu-o 'e "munyni, 'lnti mu'o 'le -jeyi, un 'ye bhebheyiti'a nyu 'sru po, un 'ye gbaagba yayi ti-za 'bho gwlb'k 'mu, Zask -ke "bhli 'P'olu -ke Silaasi -nt'a, un 'ye 'le 'wlaa, 'le un-u 'bu 'u ti, un 'ke u nyu w'k'ny kpa. ⁶ Un -gbu'a 'le a, un -see u 'ye 'le un 'ye Zask -ke 'lotu'a "nynuu -lruu 'bho gwlb'k 'mu'a nyuklgti w'k'ny kpa, 'le un-u "k'k': 'P'olu -ke Silaasi gba'a 'bhlokpa ya a, nyu 'mnu, 'lnti yi'e -dagbe. ⁷ 'lnti Zask -mna-k' po'o -budu 'li. 'Wa 'wee'a "du 'bho -a'ba 'bhlokpayowliklagba'a wlu. Un na 'bhlokpayowli -lru'k'k' wlu un-u "du'o 'bho. 'lnti 'mo-o *Zezii.

⁸ Nyuklgti -ke nyu -lruu-u -nt'a 'bho a, wlu 'mne 'kpun -u li. ⁹ 'E dt un -za'a Zask "we m'k'ni "lru 'mu 'le 'P'olu -ke Silaasi 'ke gwlb'k 'mne 'mu 'wlu 'le un 'ye u "yiti'tayi.

Nyu'a -dadudu 'de-e Zezii "gwli 'le Belee

¹⁰ Un "tayi 'nu "yiti a, glu gwe'e e, 'bho -gbaa -lue 'mu 'lotu'a "nynuu "luo'o-o 'P'olu -ke Silaasi 'mu, un 'ye u -jolu "nyl, 'le, -gwlb'k un-u 'la'a Belee, un 'ye 'le mu. Un nynti'a a, *Zuifu -nt'a 'bho a, un 'mu-o 'wa *-Lagwlu'a 'liclaanbudu 'li. ¹¹ U-bee -nm'k'k' kpli 'mu, un 'ye 'Zuifu -nt'a Tesaloniki -zi. -Lagwlu 'P'olu-u 'k'k', un 'po -e -lokui -p'oluzeg'e ti. -Ka k'k' zt'a a, l'k'k' 'k'k', 'ka-a un-u 'cru 'l' 'muti 'le -Lagw'k'k' 'li -bho u "du -zeg'e. ¹² 'E dt 'wa -dadudu de'e *Zezii "gwli 'le Glek'nyukpakpi-a 'bhle'a 'nynti -ke *Glek'nyukpasi'a -dadudu de 'k' "gwli -lrae. ¹³ E zi'a -kaa a, 'Zuifu -nt'a Tesaloniki 'wkn'k' 'k' 'P'olu-u 'za-a -Lagwlu 'mu 'bho Belee a, un 'yi-e 'bho, un 'ye gbaagba yayi ti-za, 'le un-u gba'a nyu ya. ¹⁴⁻¹⁵ 'E dt, 'lotu'a "nynuu -nt'a 'bho Belee, 'bho -yritayi un kpa'a 'P'olu 'le 'k'k'niw'k'k'li -bhoga -jeyi, un -ke k 'ye mu, 'le, 'bhlokpa un-u 'la'a Akayi, 'e -gwlb'k un-u 'la'a Ateen, un 'ye k 'le -nynia, 'le Silaasi -ke Timotee 'ye 'bho -sie. Nyu 'mnu -nynia 'k' Ateen, un 'ka 'le yi a, k "du -u wlu 'yi,

ƙ na: -Bho a mu, a 'tmuu Silaast -ke Timotee, un yi -vuu!, 'le nyu 'mnu 'ye u wlu -ya.

'Pɔlu -nɪ'e-e Atɛɛnɪ

¹⁶ A -gblee, 'Pɔlu -nɪ'a Silaast -ke Timotee wɔnfuon-
amu 'le Atɛɛnɪ, ƙ-ƙ 'na-a gwɔl 'mnɛ 'mu ti, ƙƙui'a
-dadudu un-u bubɔ ƙ 'bho 'wa gwɔl 'mnɛ 'mu, ƙ 'ye 'ɪ a,
'ya dɪ 'kpuɔn -ƙ 'gwɔl. ¹⁷ *Zuifu -ke nyu -lruu-u bubɔ ƙ
-Lagɔ, 'tɔnnu -ke 'Pɔlu-u 'gbuu'o 'lru 'le *-Lagɔwlu'a
'liciaanbudu 'li 'le ƙ -ke un-u za'a 'le -Lagɔwlu'a suɪ, 'le,
nyu -ke ƙ-ƙ 'gbuu'a 'bho 'pɛlu 'mu 'yi, ƙ-ƙ zɪ 'ɪ u -bodɪ
'mu zɔ'o zɔ. ¹⁸ Dɪ'a 'muticɛmu un-u 'la'a Epikilɛɛ -ke
nyu -lruu-u na nɪ'a nyɔ -lue un-u 'la'a Zenu'a -tɔɔwlu
'mu un-u 'la'a Stoyisɛɛn, 'tɔnnu -ke 'Pɔlu-u wlu'o -lɛɛ.
'Le 'wa tɔɔɔ-u nɪ'o: 'Yɛɛɛwɛluyi 'mnɔ, koo ƙ-ƙ 'lɛ'ɛ?
-Lruu na: Ƙƙuilɛ'a 'dɪ ƙ-ƙ za'o. Lɛ -ke dɪ un-u 'lɛ'ɛ
-kaa, 'tɔnnɛ 'mo-o 'Pɔlu-u tɔ-ƙ *Zezii'a dɪ -ke -ka ƙ 'mɛ
ka 'le ƙ 'ye'a glu -sɔ, ƙ 'ye'a ti-nɪ -lɛɛ. ¹⁹ Un nu'a -kaa,
un 'luo 'nɔ-ƙ 'mu 'le un -ke ƙ 'ye -da -lue nyu-u 'gbuu'a
'lru un-u 'la'a Aleopast mu 'le un na: -lɔ 'bhɛɛ'ɛ -un 'ke
-amu -tɔɔɔɔɔɔ -ke dɪ -a za'a -amu -bodɪ 'mu gbɔzɪza'a?
²⁰ -ɛkedɪmaa, lɛɛɛ -lɔ -nɪ'a -amu 'bu'wɔɔɔ -nɔnamu,
-a'ba 'wɔɔ 'ya gbɔ 'kpi 'muti, zɪza nɪ gbɔ!

²¹ A -gblee, u-bu Atɛɛnɔkɔmu 'mnu -ke 'lɔkpu -ke un
-de'a 'bho, 'wa nu lbhu -lɛɛ -bho ɛ -se 'lɔrugbuɛ 'le un
'ke dɪɛɛ -bodɪmuzɪza 'le un 'ke ɪ -lokuipo. 'Ka-a un-u
nɪ'o 'wa -ƙƙ-ƙ ƙlɛ ti. ²² L -nɪ'a kaa 'mu a, 'bho 'wa 'l-
rugbuunamu 'mnɔ nyu'a 'yigbeyi 'Pɔlu -nyna'a ti 'le ƙ
na:

Atɛɛnɔkɔmu-a, 'tɔ 'ye-e 'na -ka, 'le lɪ 'wee 'mu, a 'l-
du'a nyu -yu -kma'a ƙƙui'a bubɔdɪ. ²³ -ɛkedɪmaa, 'tɔ
-na'a-a a'ba gwɔl 'mu ti, 'tɔ 'ye-e lɪ -ke 'mu a-a bubɔ
nɪ'a a'ba -lagɔ -lue -lue 'le 'ya 'klumu -da -lue -lɔɔ un
'cɔnɪ-e 'bho lɛ 'yri: 'Lagalagɔ. 'Traamu 'tɔ ƙ, ɛbɛ 'mnɛ a
se'a yibo a-a bubɔ ƙ 'yribhuo 'muti, 'tɔnnɛ 'tɔ yi'o 'tɔ 'ke
amu -tɔ. ²⁴ -Lagɔ nu'a 'kmu -ke lɛ'o lɛ a-a 'ye'a 'nɔ ɛ
'mu li, 'tɔnnɔ 'mo-o 'ya -ƙƙyi. -Budɪ -yɛ nyunyɪ'a -kɔtɪ
pɔ'a, ƙ se 'le 'ɛ 'limu -nɪ. ²⁵ Ƙ -see ti'kɔ nyunyɪ 'ke ƙ lɛ'o
lɛ 'nyɪ. A -gblee, 'tɔnnɔ 'nyɪ'e nyunyɪ 'wee tɪnɛ-ɛ, -fɪfɛ
-ke lɪ 'wee. ²⁶ A -gblee, nyunyɪ -lue 'tɔn ƙ -ya'a ti, 'le ƙ
'mu, 'le-e nyunyudu 'wlu'o un 'ye 'nɔ 'bhɔkpa 'kpi
'yi, 'le ƙ 'ye 'bhɔkpanu pɔ 'le ƙ 'ye 'ya -ƙƙ-ƙ 'du see
'le un 'ke 'papa 'mu ti-de. ²⁷ Ƙ 'nu-o -kaa 'le nyu 'ke
dudua un 'ke ƙ ti'kɔ 'le un 'ke ƙ 'mutiyibo. -Ziadt mo'o,
-Lagɔ se nyɔ'o nyɔ gbo-tɛ. ²⁸ 'Le 'tɔnnɔ 'nyɪ'e -amu
tɪnɛ, ƙ dɪ -a na'o 'le -a 'ye ti-nɪ. 'lɔnnɛ a'ba
yakapomutɔɔ 'yee'e -ziadt 'mu, un na: 'Ƙ gɔgɔmu -a 'l-
du'o.

²⁹ A -gblee, -Lagɔ ƙ gɔgɔmu -a 'du'a dɪ ɛ se -kaa tɪ-
nɔ -a 'ke 'gwɔlɔtipɔpɔ, 'nyɪnɔbɔhɔnɛɔ -ke -babasukpu
nyunyɪ ɔɛ'ɛ 'lɪti un -bɛ'ɛ un-u bubɔ ƙ, ɪ -ke -Lagɔ
gɔgɔ'o, nu. ³⁰ -ƙƙ-ƙ -ke 'li nyunyɪ se'a -Lagɔ yibo, un-u
nɪ'a, -Lagɔ ƙ zi 'ya dɪ. 'Traamu 'tɔ ƙ, -Lagɔ-ƙ 'la-a nyu
'wee -nɪ'a da'o da un 'ke 'wa 'nyɪnyɪdɪ 'yiyibo un 'ke
ƙ gbo 'bhiti. ³¹ A 'ke ɪ 'yiyibo, -ɛkedɪmaa, -ƙƙ-ƙ -lue ƙ 'l-
du'o. -Bho ɛ nyɪni, nyɔ -lue ƙ -za'a 'bho 'le ƙ 'ke 'kmu
-zige -tu 'le -ziadt 'mu. 'ɛ 'yri'a 'bɪ 'wlu-o'o 'le ƙ 'ye nyɔ
'mnɔ glu -za 'le 'mɛmu'a 'klumu 'le ƙ 'ye ti-nɪ -lɛɛ.

³² -Gblee, 'Pɔlu -za'a nyɔ-ƙ-ƙ glu 'le 'mɛmu'a 'k-
lumɔ, ƙ -nɪ'a ti -lɛɛ'ɛ dɪ 'mu, un 'wɔn 'ɪ 'kɔ, un -dɪ 'nɔ-
ƙ 'nyɪnɪ, 'le -lruu na: -Bho -lɔ -fɔ 'yi 'le -a 'ke yi -a 'ke
-unmu -lokuipo 'bho dɪ 'mnɛ 'kpi, -a 'ke 'bho
'muti'wɔnɔ. ³³ 'Bho 'mnɔ, 'bho-o 'Pɔlu 'wlu -nɪ'e 'bho 'wa
'klumu. ³⁴ ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, nyu'a 'plan 'yee'e-e
'Pɔlu'a wlu -ziadt 'mu 'le un 'ye -Lagɔwlu 'wɔɔ, 'le 'wa
'klumu nyɔ -lue un-u 'la'a Denɪst -ƙ 'ma-a u-bu nyu-u
'gbuu'a 'lru'a nyɔ -lue-e, 'nynaakpu -lue un-u 'la'a
Damalɪst -ke nyu -lruu.

'Pɔlu -za'a-a *Zezii'a 'dɪzɪgɪ 'mu 'le Ƙɔɛɛɪ

18 l zi'a -kaa a, 'Pɔlu -ƙ-ƙ-ƙ Atɛɛnɪ, 'le, Akayibɔlɔk-
pa 'kpi'a -gwɔɔkɔlagba un-u 'la'a Ƙɔɛɛɪ, ƙ 'ye 'le
mu. ² 'Bho-o *Zuifu'yi -lue un-u 'la'a *Akilaa -nɪ'o. Ƙ
'wlu -nɪ'e-e 'bhɔkpa -lue un-u 'la'a 'Pɔkɔ. Ƙ -ke ƙ 'nyɔ
*Plisɪl -ƙ-ƙ-ƙ Italiibɔlɔkpa 'kpi -lɛɛka, -ɛkedɪmaa,
'Wlɔmɛɛ'ɛ 'bhɔkpayowɔlɔkɔlagba un-u 'la'a *Klɔdɪ na,
'*Zuifu'a ƙlɛ -ƙ 'bho Italii'a -gwɔɔkɔlagba un-u 'la'a
'*Wɔkɔmu, 'le ƙ 'ye u 'bho -yɛ, ƙ 'ye u gbo ti-de. ³ Ƙ -ke
un -plɛ'ɛ lbhu -lue 'mu-ɛ. 'ɛ dɪ ƙ -de'e 'le u gbo ti 'le ƙ
-ke un-u nɪ'o lbhu -lue 'mnɛ. -Gblee, lbhɔlbhagbedeti
un-u pɔ'o 'le un-u pɔ 'l 'pɛlu. ⁴ 'Bho 'ɛ lemu a, -bho
'*Zuifu'a lifɔzɔ nyɪni a, 'Zuifu -nɪ'a 'bho a, ƙ-ƙ 'mu-o 'le
'wa *-Lagɔwlu'a 'liciaanbudu 'li, 'le ƙ -ke un-u za'a 'le
-Lagɔwlu'a suɪ, 'le ƙ-ƙ pɔ'o 'Zuifu -ke *Gɛkɪ 'kpa 'yi un
'ke *Zezii 'gwɔlɛɪ.

⁵ -ƙƙ-ƙ gbɛ zi'a a, 'le Silaast -ke Timotee 'ye
Maseduanɪ -ƙ 'le un 'ye 'bho yi. Un yi'a a, 'Pɔlu 'luo'o-
o ƙ -ƙ-ƙ ƙlɛ 'mu 'le ƙ-ƙ za'a -Lagɔwlu 'mu, ƙ-ƙ 'tɔ-
ƙ 'Zuifu gbaa -ka Zezii 'du'a *-Lagɔ ƙ 'Bhozayi -ƙ 'pɔun'a
nyu. ⁶ Un 'wɔn 'ɪ 'kɔ ƙ, 'wa -dadudu 'ku-o 'yi un -see
'wɔ 'le un-u 'jree 'nɔ'o. 'ɛ dɪ ƙ 'gbɔ ƙ nɪ'o ƙ -banɪ'a
'pɪlee kwa. 'lɔnnɛ 'tɔ'o -ka un-u nɪ'a -laa 'nyɪnyɪdɪ, 'le
ƙ-ƙ nɪ'o: -Bho a se 'pɔn 'bho -Lagɔ ƙ 'yigbeyi a, a'ba
'bhi'a 'lruyɪdɪ mo'o. l -se 'an dɪ -ko. 'Traamu 'tɔ ƙ, nyu-
u -se'a-a 'Zuifu, 'le u gbo 'lɔ-nɪ mu'o.

⁷ Ƙ nu'a -kaa, ƙ 'wlu'o 'bho-ɛ, nyukpasu -lue un-u 'la'a
Titɪust Zutuust, ƙ 'ye 'bho ƙ gbo mu. 'lɔnnɔ -ke 'Zuifu-u
bubɔ ƙ -Lagɔ 'le ƙ -budɪ -nɪ'e 'bho -Lagɔwlu'a 'liciaan-
budu 'tɔli. ⁸ ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, -Lagɔwlu'a 'liciaan-
budu'a -kɔlagba un-u 'la'a Klisɪpust -ke ƙ 'bhɔgbo'a
nyu 'de-e -a'ba -Ƙɔyi Zezii 'gwɔlɪ, 'le, Ƙɔɛɛɪkɔmu'a
-dadudu-u pɔ'a 'Pɔlu -lokui, un 'ye Zezii 'gwɔlɛɪ -lɛɛ,
'le un 'ye *batizee-ɛ.

⁹ ɛ-bɛ -ƙƙ-ƙ 'mnɛ'ɛ 'matu -lue 'Pɔlu 'ye-e 'yritiyɛɛ 'le
-a'ba -Ƙɔyi Zezii 'ye ƙ gbo -wlu, ƙ na: -Sɔnyɪ'a 'lbha -lɔ-
mu -le! -Za 'an 'dɪzɪgɪ 'mu! -A'a 'mu wɔn -le! ¹⁰ 'lɔ -ke
-lɔ -na'o, nyu -see -unmu nyɪnɪ 'mu -kɔlɔ yi. -Gblee,
-gwɔl -nɛɛ 'li, nyu-u 'ye'a 'an nyu 'du mu, un -die'e-e
-laa 'yi. ¹¹ 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ a, ƙ zi'e 'bho -zun -lue
'die 'le ƙ-ƙ ƙ-ƙ nyu -Lagɔwlu.

¹² -ƙƙ-ƙ -ke ti 'bho Akayibɔlɔkpa 'kpi 'Wlɔmɛɛ 'ka 'b-
ho 'wa nyɔkɔlagba -lue un-u 'la'a *Galiyɔ tide 'le ƙ 'ye'a
'bhɔkpa 'mnɛ -ƙ-ƙ, 'Zuifu 'gbuu'o-o 'lru, un 'ye wlu
-dalɛ -pɔ, un 'ye 'Pɔlu kpuɔn, 'le un 'ye ƙ -zigletumu
wɔnyɪ kpa. ¹³ Un 'nu-o nyu, na: -Ka ƙ 'kɔ ti nyu 'ke
-Lagɔ bubɔ -ke -ka -a'ba gba 'lɛ'ɛ nyu 'ke nu a, ɪ se

gugb. ¹⁴ P'kɔlu mu'a dɪ 'mu-za mu, 'bho-o 'bhɫukpayowli Galiyɔkwɔ wlu, ɔ na: 'Zuifu-a, -bho ε 'du 'kɪ 'yikmaza-gbɪ, 'lemnu, -ziadɪ mo'o, 'tɪ-tɪ po 'kɪ-tɪ amu -lokui, ¹⁵ 'le ε 'du'a 'tɔ a'ba 'bhi'a -tɔtɔ, nyu'a 'nyntɪ'a 'mudepodɪ -ke a'ba 'bhi'a gba, 'le 'mna -see ti'kɔ 'un 'ke 'ya -zige tu! A'ba 'bhi tu !! ¹⁶ 'Le ɔ 'ye nyu 'tmu: A po u 'piemu! ¹⁷ 'Bho -zigebudu wɔnyɪ, nyu-u -nɪ'a 'bho nu'a -kaa, un 'kpun-o -Lagɔwlu'a 'liclaanbudu'a -klagba un-u 'la'a Sositɛntɪ kwa 'mu ti, un-u bhɔkwɔ ɔ-ɔ'o. Galiyɔkwɔ yibo nɪ-o'o. ε -nɪ'a -kaa 'mu a, ɔ dɪ'a -lue komu se u "kpi -nɪ.

'Pɔlu 'mu-o Atiɔsɪ le

¹⁸ ε zi'a -kaa a, 'Pɔlu -gwle 'bho Kɔlɛtɪ-ɔ 'le ɔ 'ye 'lotu'a 'nynuu wlu po, batoo -nɪ'a Siliibhɫukpa "kpi munamu, ɔ-ɔ-ε *Plisilɪ -ke *Akilaa 'ye 'le 'ε 'limu 'kpa. Un 'ka mu a, 'le Kɔlɛtɪ'a 'tɔnnɪ wɔnɪ'a 'fɔ un-u 'la'a Sanklee, 'bho-o 'Pɔlu 'wla -nɪ'e 'lru ti. 'lɪnɛ ɔ-ɔ nyu -ka ɔ cɛ'ε wlu 'bho -Lagɔ'kɔ 'yigbeyi 'le ɔ 'ye'a 'zɔun 'mu 'wlu.

¹⁹⁻²¹ Un -nɪ'a munamu a, -gwɔkɔklagba un-u 'la'a Efɛɛzɪ, 'le un 'ye 'bho nyntɪ. 'Bho-o batoo -nyina -nɪ'e ti, un 'ye ti'si, 'le, *Zuifu -nɪ'a 'bho a, 'Pɔlu 'ye 'le 'wa *-Lagɔwlu'a 'liclaanbudu 'li mu, ɔ -ke un 'ye -Lagɔwlu'a sɪtɪ 'le -za, 'le 'wa tɔkwɔ 'ye ɔ -jeyi -za, 'le ɔ na ɔ -see 'wɔn. ɔ 'ka mu, ɔ na: -Bho -Lagɔ 'wɔn, 'lemnu 'tɪ-tɪ 'yi-e 'le, 'le ɔ 'ye batoo 'mɛ 'li 'le 'kpa ɔ 'ye mu, 'le Akilaa -ke Plisilɪ 'ye 'bho Efɛɛzɪ -sie. ²² ɔ -nɪ'a munamu a, ɔ 'nyntɪ-e Seza-leegwɔ 'mu, 'le ɔ 'ye ti'si, ɔ 'ye Zelizalɛɛmu mu, ɔ -ke Zezii'a -glɪgbawɔnyɪ'a nyu-u -nɪ'a 'bho 'ke 'yɪye, 'le ɔ 'ye Atiɔsɪ mu. ²³ ɔ 'nu-o 'bho 'wɪ -glilii 'le ɔ 'ye le mu, ɔ 'ye Galasii'a Flizii 'mu cɛ, ɔ-ɔ ple'e 'ya gwle 'yiti -lue -lue, 'le, *Zezii'a -namu -nɪ'a 'bho a, ɔ-ɔ po 'u 'kpa 'yi.

Apolɔsɪ -nɪ'e-e Efɛɛzɪ -ke Kɔlɛtɪ

²⁴ ɔ-ɔ -lue 'ɔ-ɔ *Zuifuyi -lue un-u 'la'a Apolɔsɪ, 'lɪnɔ nyntɪ'e 'bho Efɛɛzɪ. ɔ 'wlu-o Alasadriigwɔ 'mu 'le ɔ yibo'o -a'ba -Kɔyi -Lagɔ'kɔ wlu -ka -zɛgɛka. -Bho ɔ -kɛ ε 'mu-ɔza a, ɔ 'kɪkwɔ wlu 'yi. ²⁵ -Ka -Lagɔ 'bɔ'kɔ ti nyu 'ke -na a, ɔ-ɔ 'cɪtɪ -lɪ'o. ɔ-ɔ 'wla-a -pɔkwɔ ti, 'le ɔ-ɔ za'a -Lagɔwlu 'mu, 'le *Zezii'a "dɪ ɔ-ɔ ɔ-ɔ nyu 'srɛɛ'ε 'yi. 'Bho 'ε lemɪ, -yɛ 'ma-a nyu'a *batizeeɛ, *Zaan'a "sɛ'ε -nɛ ɔ yibo'o. 'lɪnɛ ɔ -de'e 'liti. ²⁶ -Gblee, ɔ-ɔ nyɔ 'mɔ, 'le 'wa *-Lagɔwlu'a 'liclaanbudu 'li, ɔ 'cɛ-ε 'yrili 'le ɔ-ɔ wlu'o. 'Bho-o *Plisilɪ -ke *Akilaa 'wɔn -nɪ'e ɔ wlu 'bɔ 'le un 'ye ɔ 'mu'luo, un -ke ɔ 'ye kɔkwɔ cɛ, 'le, -ka -Lagɔ 'bɔ'kɔ ti nyu 'ke -na a, ɔ se'a -bhla yibo 'ya damɪ, un-u zɪza 'nɪ gbɔ 'sɪkwɔkwɔ 'le un-u 'tmu ɔ-ɔ'o. ²⁷ 'Bho 'ε "kpi, ɔ 'bɔ'kɔ ti ɔ 'ke Akayi mu, 'le 'lotu'a 'nynuu 'ye ɔ 'kpa 'yi po, 'le un 'ye "bɔ'gɔ 'cɪtɪ, 'le, 'fɔ 'mɛ 'yi'a *Zezii'a -namu -nɪ'a 'le, un 'ye u ε -jeyi po 'le un 'ke ɔ kpun -gli, 'le ɔ 'ye mu. ɔ nyntɪ'a 'le a, 'lotu'a 'nynuu -yu -nɪ'a 'le 'mɔ, -u de'a *Zezii 'gwli 'le -Lagɔ'kɔ 'sana 'mu, ɔ 'po -u 'kpa 'yi -ka -zɛgɛka. ²⁸ -Gblee, 'bho nyu 'wee'a 'yigbeyi, ɔ-ɔ tɔ-ɔ, ɪ -fɪkwɔ-ɔ 'yiti, 'le ɔ 'ye 'Zuifu 'yitiwa na: A 'ma-ɔ'o. 'Le, -ka un 'ka ɔ wlu "kpi "du, un se 'na 'bhle. 'Le, wlu-u 'cɪtɪ-ε'ε 'le -Lagɔkwɔ 'li, 'le ɪ 'mu, -ka

Zezii "du'a *-Lagɔ'kɔ 'Bhozayi -ɔ 'puun'a nyu, ɔ-ɔ tɔ 'nu -kaa.

'Le Efɛɛzɪ 'Pɔlu -za -nɪ'e *Zezii'a "dɪzɪgɪ

¹⁹ -Nɔ-ke ti Apolɔsɪ -nɪ'a Kɔlɛtɪgwɔ 'mu, 'bhɫukpa -ke "kpi trɪ -nɪ'a, 'Pɔlu -zi -nɪ'a 'le a, 'le ɔ-ɔ ple'a -gwle gwle "yiti a, 'bho 'mɔ, 'bho-o ɔ -nyntɪ -nɪ'e Efɛɛzɪgwɔ 'mu, ɔ -yɛ'ε-ε 'bho *Zezii'a -namu -gbɪ. U-bu a, ɪ *Zaan Batiisɪ -tɔ'kɔ, 'ya "sɛ un yibo'o. ² 'Le ɔ 'ye u tidede: A de'a *Zezii "gwli 'le, a 'ye *-Lagɔ'kɔ Lisaazuzu 'nɪ? Un na: -Ka -Lagɔ'kɔ Lisaazuzu'a "bhɪo -nɪ'a ti, -a se ɪ yibo. ³ 'Le ɔ 'ye u tidede -lɛɛ, ɔ na: *Batizeeɛ -yɛ un batizee'a amu, 'ε 'ɔ-ɔ 'nyntɪ -mɛ'ε? Un na: -Ka *Zaan Batiisɪ 'le'ε ε, ε 'ke -kaa 'mu -nɪ, 'ε dɪ -a batizee-ε'o. ⁴ 'Le ɔ 'ye u -kaa 'yi'le: Nyu-u yibo'a 'wa "nyinyntɪ 'yi 'le un 'ye'a -Lagɔ gbo "bhiti, 'wa nyunyutu 'Zaan-a batizee'o, 'le ɔ-ɔ 'lɪ 'u -kaa 'yi -lɛɛ, nyɔ-ɔ-ɔ -nɪ'a 'le ɔ 'le mu, ɔ -nɪ'a yinamu, un de ɔ "gwli. 'lɪnɔ 'mo-o *Zezii.

⁵ Nyu 'mɔ 'wɔn'kɔ'kɔ wlu 'mɛ 'bɔ, 'bho -gbaa -lue 'mu un batizee-ε'ε -a'ba -Kɔyi Zezii'a 'nyntɪ 'mu. ⁶ ε gwɛ'ε 'yi a, 'le 'Pɔlu 'ye u *kwa 'lru tide 'le -Lagɔ'kɔ Lisaazuzu 'ye u "kpi'dree, 'le, wlu un se'a yibo, un-u po ɪ'o 'le un-u za'a -Lagɔ'kɔ wlu 'muti. ⁷ Nyu 'mɔ -nɪ'e-e -bue 'yɔ'kɔ.

⁸ ε-ɛ-ɛ-ɛ 'mɛ ti, *Zuifu -nɪ'a 'bho 'le 'wa *-Lagɔwlu'a 'liclaanbudu 'li, 'Pɔlu-u 'mu-o 'le -wɛɛwɛɛ 'le 'cɪtɪ tan 'li. ɔ-ɔ 'cɛ-ε 'yrili 'le ɔ-ɔ za'a -Lagɔwlu 'mu, 'le ɔ -ke un-u za'a 'le 'ya sɪtɪ. -Ka -Lagɔ 'ybha'a nyu 'ke Zezii 'gwli'le 'le ɔ-ɔ -Lagɔ 'ke u -ka, ɔ, 'lɪnɛ ɔ-ɔ za'a 'mu 'le ɔ 'kɔ'kɔ ti un 'ke ɪ kwɔ. ⁹ ɪ -nɪ'a -kaa 'mu a, nyutɔkwɔ 'ku-o -loku 'mu, un -see ɪ kwɔ, 'le, 'bho nyu 'wee'a 'yigbeyi, nyu-u 'ma-a Zezii'a -jeyinamu, un-u zu 'u wlu -bodɪ 'mu 'munyɛka. Un nu'a -kaa a, 'le 'Pɔlu 'ye nyu 'mɔ 'yrili'wlu, ɔ 'ye Zezii'a -namu 'mu'luo, 'le ɔ -ke un-u za'a 'le -Lagɔwlu'a sɪtɪ 'wɪ 'wee 'li 'le Tilanust'a -fukuubudu 'li. ¹⁰ ɔ 'nu-o -kaa -zɪtɪ 'kɔ ti. 'ε dɪ *Zuifu -ke nyu-u -se'a-a 'Zuifu -u -nɪ'a Aziibhɫukpa "kpi'a 'wee 'ye -a'ba -Kɔyi Zezii'a "kpidɪ 'bu'wɔn.

Sevaa'a 'yreetɪ 'bɔ'kɔ ti un 'ke "nyinyntɪ'a -zuzu tinu 'Pɔlu'a ka

¹¹ -Gblee, *'yritikpunwɔnkɪlɪ -Lagɔ-ɔ yi 'nɪ-e 'Pɔlu 'mu 'le ɔ-ɔ nu ɪ'o. ¹² ɪ -nɪ'a -kaa 'mu a, 'yriidi un-u sra nɪ'a zu -ke ɪbhɪ 'mu'a -banadi un-u pa'a 'bho "kpi 'mu, -ɪ tri'a 'Pɔlu'a ku ɪ, un-u "luo 'nɪ 'mu-ε, un-u kɪtɪ 'le "gwizimu gbo, 'le "nyinyntɪ'a -zuzu-u 'du 'u 'mu 'le un-u 'pun'o 'wa 'walɪ -lru wɔn 'mu. ¹³ 'lɪnɛ 'bhle'e 'nyntɪ dɪ a, *Zuifutɔkwɔ ple'a nyu 'yiti 'le -u nu'a nyu 'mu "nyinyntɪ'a -zuzu ti 'le un-u 'ye 'nɛ mɔnɪ ti, un 'dɪn-e -a'ba -Kɔyi *Zezii'a 'nyntɪ'ε'ε ti, un na "nyinyntɪ'a -zuzu -bodɪ: Zezii -ke dɪ 'Pɔlu-u za'a nyu -bodɪ 'mu, ɔ 'nyntɪ 'mu, a 'da!

¹⁴⁻¹⁶ Un 'le'ε -kaa a, "nyinyntɪ'a -zuzu na: 'lɪ yibo'o-o Zezii, 'le, ɔ-ɔ 'ma-a 'Pɔlu, 'le ɔ "du'a, 'lɪ yibo nɛ'ε'o. A-bu -yɪtɪ 'le, yɪtɪ a "du'a? -lɪ 'ye ɪ-ɔ, nyɔ-ɔ-ɔ 'bhle'a "nyinyntɪ'a -zuzu 'mu nu'a -kaa, ɔ 'kɪtɪ -u "kpi, ɔ 'ye u 'lɪbha kɪpɔkwɔ, ɔ 'ye u tu wɔn 'mu lu, ɔ 'ye u 'wlu cɛ, ɔ

'ye u le 'yi -zi, un 'ye wɔnɔnyi ti'da 'le un 'ye ple. (- Gblee, u-bu 'Zuifu 'mnu, -Lagɔ' sragazayiklagba un-u 'la'a Sevaa, 'yreetɪ -mɛɛsɔn un 'du'o.)

¹⁷ L-bl dɪ 'mnu zi'a a, Efɛɛzɪkɔmu, 'Zuifu-e, nyu-u -se'a-a 'Zuifu-e, 'wa klɛ 'wɔnɔ-ɔ 'ya 'dɪ 'kɔ 'le -sɪanyɪ 'ye u kɔn 'le -a'ba -Kɔyi Zezii'a 'nyɪnɪ-l 'bhɛ'ɛ 'yi tenyɪ. ¹⁸ 'Bho 'ɛ 'kpi a, nyu'a -dadudu-u de'a Zezii 'gwli a, un-u yi-o'o 'le un-u za'a 'wa 'nyinyɪnidɪ 'mu 'bho nyu 'wee'a 'yigbeyi. ¹⁹ Nyu'a -dadudu -lru-u 'bhle'a gu, 'wa gu'a 'wɔɔɔɔ -ke un-u yi'o, un-u 'kɪklɛ 'nɪ 'lru'li 'le un-u po 'l 'yri 'bho nyu 'wee'a 'yigbeyi. 'Wa 'wɔɔɔɔ 'mnu'a 'yeyemɔni -die'e-e 'yi tenyɪ.

²⁰ L-bl wɔnkudɪ 'wee 'mnu'a dɪ -a'ba -Kɔyi -Lagɔ' wlu-u wa'a ti 'le nyu'a -dadudu-u 'wɔɔɔɔ nɪ'o.

Efɛɛzɪkɔmu gbugbluo'o 'cɛ'ɛ dɪ

²¹ L zi'a -kaa a, 'Pɔlu bhaga'a-a dɪ 'yi 'le 'kɔ -kɔn gbo 'ke Maseduanɪ -ke Akayi -cɛ -nɪ 'ke Zelizalɛɛmu nyɪnɪ. -Kagbɛ 'ka-a -kɔ -kɔ popo'o 'gwɪluti -lɛɛ: -Bho 'un -sɔ Zelizalɛɛmu, -Lagɔ 'wɔɔɔɔ dɪ 'un-l 'ye 'bho *Wɔlɔmu -nyɪnɪ mu 'un 'ke 'bho 'ye. ²² 'lɔnnɛ 'bhle'e 'nyɪnɪ'a dɪ, nyu 'sɔn -ke 'kɔ bhete'a gbo 'le un-u nu'a -Lagɔlɔbhu, Timotee -ke Elaasɪ, 'kɔ lɔbhu 'u 'le 'kɔ nya Maseduanɪ, 'le 'kɔ 'ke 'bho Aziibhlukpa 'kpi -sie 'le 'ke 'bho -kɔn -lɛɛ gbɛ zi.

²³ 'ɛ -kɔn 'mɛnɛ ti, 'bho-o nyu -kpa -nɪ'e *Zezii'a -jeyi-namu tu gbo. ²⁴ L-l zi'a 'bho, 'lɔnnɪ 'ka-a: -Bɛbɛlɪ -ke 'pɛlu -kmu'a 'yi, 'ya piyi -lue un-u 'la'a Demetriusɪ, -Lagɔ -lue un-u bubɔɔ, 'ɛ -ke 'nyɪnaakpu gɔgɔ'kɔ, un-u 'la'a *Atemisɪ, 'unɔn ma'a 'ɛ bubɔɔbiditoope 'le -kɔ -kɔ po 'nɪ 'pɛlu. -Lagɔ 'mɛnɛ, 'unɛnɛ 'kɔ 'bhlimu Efɛɛzɪkɔmu bubɔɔ'o, 'le -kɔ -ke nyu -ke -kɔ -kɔ nu'a lɔbhu-u 'ye nɪ 'nɛ mɔni'a -dadudu ti. ²⁵ 'Zɔ -lue 'zɔ, u-bu nyu 'mnu -ke nyu -lru-u -ke un -ple'ɛ lɔbhu -lue 'mu, 'kɔ 'gbu'u 'nu-u 'lru 'le 'kɔ na: 'An bha 'we-a, lɔbhu -a nu'a -laa, -ka -a 'ye 'nɛ mɔni'a -dadudu ti, a yibo nɪ-o'o. ²⁶ 'Le lɛ 'Pɔlu 'mnu -nɪ'a nunamu, a yibo nɛ-o'o 'le a-a 'wɔn 'l 'kɔ. 'kɔ na: 'Kɔkui nyuny-u ma'a -se -Lagɔzɛgɛ -ko, 'le -kɔ -kɔ jri'e nyu'a -dadudu. 'ɛ -se -dagbɛ Efɛɛzɪ'a 'sɛ -kɔ -kɔ nu -kaa -ko. 'Nɔkɔgbɛ Aziibhlukpa'a -dadudu 'kpi mo'o -lɛɛ. 'ɛ se 'yriili-nɔmɔ. ²⁷ A -gblee, 'ɛ lɛtu 'bhɛɛ'o 'ɛ 'ke -a'ba lɔbhu kwa'fɪn. 'Bho 'ɛ lemu a, -a 'bhli'a -Lagɔklagba Atemisɪ -a bubɔɔ'kɔ, 'ɛ 'bhɛɛ'o nyu 'ke 'tɔ 'ɛ -budu nɛsɛ 'le un -see 'ɛ 'tɔ 'ku 'kpi -po yi -lɛɛ. A'ba 'mate ti -le! Ebe 'm-nɛ, -a'ba 'wee -nɪ'a 'kɔn Aziibhlukpa 'kpi -ke nyu -lru-u -nɪ'a 'le 'bhɪkɪ -lru 'kpi, -a bubɔɔ nɛ-o'o. 'ɛ 'bhɛɛ'o nyu 'ke 'ɛ bubɔɔdɪ 'bhɔ.

²⁸ Nyu-u po 'kɔ -lokui 'wɔnɔ'kɔ wlu 'mnu 'kɔ 'cɛ 'kpu -u 'li 'le un-u 'kɔ'wɔ: -A-bu Efɛɛzɪkɔmu'a -Lagɔ Atemisɪ'a 'nyɪnɪ 'bhɛ 'yi'o! ²⁹ -Gblee, -bho -un 'ye gwɔ'kɔ klɛ, 'ɛ -ny-na'a-a ya. Un nu'a -kaa, Maseduanɪkɔmu 'sɔn, Gayusɪ -ke Alisɪtakɪ, -u -ke 'Pɔlu-u na'a bhu -lue 'mu 'le un-u nu'a -Lagɔ'kɔ lɔbhu, 'unɔn un kɔn'o 'fukufukufuku, 'bho -gwɔkɔkɔmu'a 'lru'gbuunamu, un 'ye u 'bho ti-nyna.

³⁰ Un-u nu'a -kaa a, 'Pɔlu -kɔn-kɔn, 'kɔn 'kɔn ti 'ke 'kɔ 'b-bhuo -kɔ 'bho nyu 'mnu'a 'yigbeyi 'le 'ke u dɪ -bodɪ 'mu-za, 'le 'kɔ -namu -see 'l 'kɔnɔ. ³¹ 'Bho 'ɛ 'kpi, Azii'a nyukɪgbɪtɔlu'a 'bhi, -u 'ma-a 'Pɔlu'a bhu, un 'po -kɔ wlu

-jeyi, un na: -A-bu bhade -unmu li, -a'a mu 'le -gwɔkɔkɔmu'a 'lru'gbuunamu -le!

³² 'Bho 'mnu nyu-u 'gbu'u 'lru, 'wa 'wɔwɔ 'mɔni, nyu'kɔ 'kɔ 'kɔn, -lru 'kɔ 'lelaa, 'le, 'ɛ -ke dɪ un 'g-bu'a ti, 'wa 'klumu'a -dadudu se 'ɛ -lue komu yibo!

³³ Nyu 'mnu 'po-o 'Pɔlu'a nyu 'cɛ -kwa. 'ɛ dɪ nyu'kɔ -gbu -nɪ'a 'le 'wa 'klumu 'tmu'u 'nɪ-l *Zuifu -lue un-u 'la'a Alasaanɪ, 'le 'kɔ -Bozuifu 'ye nyu druko 'ke nyu'a 'yig-beyi ti-nyna, 'kɔ 'ye u -tɛtɛ 'mu po un 'ke -kɔ -lokuipo 'ke u-bu 'Zuifu -nɪ'a 'bho'a 'kpɪdɪ lɪzɪza, -ka un -ke 'Pɔlu -see'a -na. ³⁴ Un -gbu 'kɔn ya, un yibo 'kɔn-kɔ 'yi -ka 'kɔ -du'a 'Zuifuyi. Un -see 'wɔnɔ 'ke dɪ 'mu-za 'le un 'ye 'wɔ kɔlɔkɔlɔkɔ: -A-bu Efɛɛzɪkɔmu'a -Lagɔ Atemisɪ'a 'nyɪnɪ 'bhɛ 'yi'o! 'ɛ 'nyɪnɪ 'bhɛ 'yi'o! -ɛ -nyɪnɪ 'bhɛ 'yi'o! 'ɛ 'nyɪnɪ 'bhɛ 'yi'o!

³⁵ 'Le 'ɛ 'lru'yijranamu a, nyɔklagba -lue -kɔ 'kɔ 'bho -gwɔkɔkɔmu 'wee'a 'yigbeyi, 'unɔn 'kpa'a 'bho 'le 'kɔ 'ye u 'gate, 'le 'kɔ na: Efɛɛzɪkɔmu-a, -budu -ke 'li -a bubɔɔ nɪ'a -a'ba -Lagɔklagba Atemisɪ, -ka -abu 'bhle'a 'ɛ lɔbhu 'le -a 'du 'ɛ 'yriili, 'kɔ 'se 'na yibo'a? 'ɛ 'kɔku -ɛ 'wlu'a 'le yaku 'yi, -ka -a 'bhle'a 'ɛ lɔbhu 'le -a 'du 'ɛ 'yriili, 'kɔ 'se 'na yibo -lɛɛ'ɛ? ³⁶ 'ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, nyu -lue 'tɔn -kɔ 'kɛ 'ɛ 'yidepo -nɪ, 'kɔ se -nɪ. 'ɛ dɪ, a 'bhɔ a -kaa -nɪadɪ nu. ³⁷ A -gblee, nyu -ke a yi'a -laa, un -see Atemisɪ'a -budu 'li'a lɪ 'yri 'le un -see Atemisɪ'a 'bhuo 'nyɪnɪ 'si 'nyinyɪnika. ³⁸ 'ɛ dɪ, Demetriusɪ'a nyu -ke 'kɔ yi'a a, -bho un -ke nyu 'bhle dɪ -dagbɛ, 'kɔ yi 'ke 'kɔ 'kla 'bho -zigletumu'a wɔnɔyi! -Nɔn -ke ti nyu-u tu'a -zɪgɛ, 'ɛ -nɪ'e-e 'bho, 'le nyukɪgbɪ -u 'bhle'a -zigletulɔbhu a -nɪ'e 'bho -lɛɛ. 'ɛ dɪ un nu -kaa! ³⁹ -Bho 'yitɔdɪ -lru -nɪ 'bho, 'le -a'ba gwɔ 'mu'a nyukɪgbɪ 'ke 'bho 'lru'gbuunamu nyu 'la a, 'bho-o a 'ke 'l 'mu-za -nɪ. ⁴⁰ A -gblee, 'ɛ-ɛ zi'a -daa -zɪan-namu, 'ɛ dɪ 'Wlomeɛ'ɛ nyukɪgbɪ-l -kɔ'kɔ -amu 'bhɛɛ'o un 'ke -amu dɪ 'yikpa na -a 'kɔkɔkɔ-a 'wa gba li. 'ɛ -lue 'tɔn -ke 'kpi -a'ba 'gɪ 'ka -nɪ 'le -bl 'mnu'a 'limu, 'ɛ se -nɪ. ⁴¹ 'kɔ po'a wlu 'mɛnɛ ti 'le 'kɔ na: A mu, a 'ke yayi! 'Le un 'ye mu.

'Pɔlu 'we 'mu-o Maseduanɪ -ke *Gɪɛkɪbhlukpa -lɛɛ 'kpi

20 -Gblee, nyu 'mnu'a yokoyoko cɛ'ɛ, 'Pɔlu 'gbu'u-o-o *Zezii'a -namu 'lru, 'kɔ 'ye u 'kpa 'yi po 'le 'kɔ 'ye u wlu po, *Gɪɛkɪbhlukpa'a yayi -bhoga, Maseduanɪ, 'kɔ 'ye 'le 'ɛ 'kpi mu. ² 'kɔ -kɔ 'ple-e 'bhlukpa 'mɛnɛ'ɛ -gwɛ gwɛ 'yiti, 'le, Zezii'a -namu -nɪ 'nɪ 'mu, 'kɔ -kɔ zu 'u wlu'a -dadudu -bodɪ 'mu 'le -kɔ -kɔ po 'u 'kpa 'yi, 'le 'kɔ 'ye zi, 'le 'kɔ 'ye 'le 'ɛ 'zɔtɪbhoga Akayibhlukpa 'kpi mu. ³ 'kɔ nyɪnɪ'a 'le a, 'kɔ 'nu-o 'le 'cuɪ tan. 'ɛ zi'a -kaa a, 'kɔ -kɔ 'mu-ɛ 'kɔ 'ke ba-too 'li 'kpa 'kɔ 'ke Siliibhlukpa 'kpi mu 'le 'kɔ 'ye 'bu'wɔn na *Zuifu 'du-o 'kɔ 'dɪ un 'ke 'kɔ 'lɔbha. 'kɔ 'wɔn 'l 'kɔ 'kɔ, 'kɔ na: 'Lemnu, 'bhɪgbɔjɔlu -ɛ -zi -nɪ'a Maseduanɪ, 'unɛ 'un-l 'ye -bhlu mu 'un 'ke Sili mu. 'Le 'kɔ 'ye 'yiti'bhiti 'kɔ 'ye 'le 'le -mu -nɪ.

⁴ 'kɔ -nɪ'a munamu, nyu -mɛɛsɔn 'kɔ -kɔ -jeyi. 'Wa 'nyɪnɪ 'ka-a: Sopatɛɛ -kɔ 'ma-a Beleekɔyi, Pilusɪ'a 'yu-e, Alisɪ-takɪ -ke Sekudusɪ 'ma-a Tesalonikɔkɔmu-e, Delɔbukɔyi Gayusɪ -ke Timotee, un -ke Aziibhlukpa 'kpi'a nyu 'sɔn Tisikɪ -ke Trofimu. ⁵ 'Le Maseduanɪ, un 'nyɪnɪ-e Filiipug-

wlɔ 'mu. 'Bho-o 'Pɔɔɔ -ye'ε 'unmɔ Luuku 'le 'ɔ -jeyikpamu 'mnu 'ye -amu 'bho sie 'le un 'ye Truasɔgwɔ 'mu mu. 'Bho-o un-u fuo nɔ'e -amu. 6 ε-be zun 'mne 'li'a *gɔ -ke ti, *'fɔ se'a "buubuule gbo'bhle, 'le, 'Zuifu-u li 'ε ε, ε zi'a a, 'le -a 'ye Filiipu -sɔ 'le -a 'ye batoo 'li 'kpa. -A -nɔ'a munamu, -a 'nu-o 'bho "ni "yigbeyi 'wl -muu 'le -a 'ye -jeyikpamu 'mnu "kpi bhla 'bho Truasɔ. 'Bho-o -a zi'e 'wl -mεεsɔn.

'Pɔɔɔ dede'e-e *Zezii'a -namu -nɔ'a Truasɔ 'yi. ɔ mu'a a, ɔ -see 'tɔ yi 'bho le.

7 'Bho 'mɔnɔ ɔ, *'Zuifu'a lifɔzɔ zi'a a, 'ε 'jiiazɔ ɔ, -a-bu 'Zezii'a nyu 'gbuu'o-o "lru -a 'ke -dalue -li -nɔ, 'le 'Pɔɔɔ -u za'a -Lagɔwlu 'mu. -Bho zɔ zɔ, ɔ-ɔ 'ye-e -mu -mu'a dɔ a, ɔ -nɔ'e -Lagɔwlu 'muzanamu 'le dodo 'ye 'mu-cε. 8 -Gblee, -a -nɔ'e-e 'le yayibudu'a tannε 'yi, 'le, 'ε "yu -ke 'li -a -nɔ'a, "napɔ'a -dadudu-u wan'a 'le. 9 -ln 'ye li-ɔ, nyukpasudraa -lue un-u 'la'a Etikust, -da 'Pɔɔɔ -nɔ'a -kaa "yititɛdɔ 'mɔnɔ 'muzanamu, 'bho-o ɔ -de -nɔ'e 'bho -buduyu 'mne'ε -fɛnɔsɔn "yi ti 'le ɔ-ɔ zeke'o. "Nynɔnɔ zi 'ɔ ɔ, 'unɔ 'wlu'o 'le yayibudu 'mne 'yi, ɔ 'ye zɔ 'kpa. Un "luo 'nɔ 'yi, un -gbu 'nɔ ya, ɔ 'mε-o'o. 10 'Pɔɔɔ nu'a -kaa, ɔ 'wlu-o 'le yayibudu 'mne 'li -lrεε, ɔ 'ye 'dre, ɔ 'ye ɔ "kpi "yitijri, ɔ 'ye ɔ 'bho 'bhlokpa "yiti"pli, 'le ɔ na: A'ba "zru -le! ɔ -kɔ-ɔ 'mɛnynɔnɔ 'mu, ɔ -nɔ'e-e ti -lrεε. 11 ε zi'a -kaa a, 'Pɔɔɔ -ke un 'ya-a 'le -budu 'mne 'li 'le 'le ɔ -ke un 'ye -dalue -li -nɔ. Un gwε'ε 'yi a, ɔ 'kpa-a 'bho dɔ'a 'muzanamu le. ɔ -nɔ 'nε "kpi 'le zɔ 'ye "yriti'wla. -Dru-mayrusvlaan 'wlu'a 'yiglu a, 'le ɔ 'ye mu. 12 ɔ mu'a a, nyu 'wee cɔcε'ε-ε 'yi 'le nyukpasudraa -mɔnɔnɔ nmi -nɔnɔ "yriili, 'le un 'ye ɔ 'mu"luo, un 'ye ɔ -jeyi kpa. 'ε dɔ 'bubua-a 'lbha'a 'wa 'wee tenyɔ.

'Pɔɔɔ "we 'mu-o Milee

13 l zi'a -kaa a, -a -ke 'Pɔɔɔ susɔnɔ-ɔ li, -abu 'ye batoo 'li 'kpa, ε -ke -a 'ye -gwɔɔ -lue un-u 'la'a Asɔsɔ mu, 'le 'Pɔɔɔ 'ye 'kɔka 'yi -zi -nɔ. 'Bho 'mɔnɔ, 'bho-o -a -ke ɔ 'ke "yi'g-buu 'le ɔ 'ke 'le 'ε 'limu 'kpa. -Abu 'zi -ɔ 'yi, -a 'ye -jeyi 'kpa 'le ɔ ɔ 'ye gɔ ɔ 'mu 'bhɔ. 'Ka-a -a -ke ɔ bhaga'o. ɔ "bhuo 'nɔ-ɔ ti ɔ 'ke 'bhluɔɔɔɔɔɔ bhlu. 14 ɔ bhla'a -amu "kpi a, batoo -ke 'li -a -nɔ'a, ɔ 'ye 'le 'kpa, 'le -a -ke ɔ 'ye -gwɔɔ -lue un-u 'la'a Mitilɛnɔ mu. 15 -A nyini'a a, -a 'zi-e 'bho li, -a 'nu-o 'wl -lue -jeyi, 'le, likpe -lue un-u 'la'a Kɔsɔ, -a 'ye 'ε wɔnli nyini. Zɔ -lrεε -ye ɔ ɔ 'bho, 'bho-o -a -nyini -nɔ'e likpe -lrεε un-u 'la'a Samɔsɔ, 'wl -lrεε'ε zɔ 'le -a 'ye -gwɔɔ -lue un-u 'la'a Milee nyini. -Gblee, ε -ke Efεzɔ se gbotɔtε. 16 ε -nɔ'a -kaa 'mu a, 'Pɔɔɔ na ɔ -see ti'ɔ ɔ 'ke 'bho Efεzɔ ti-nyna -nɔ 'le -nɔ-ɔ ɔ ɔ 'le Azi-bhlokpa "kpi li-zi -nɔ. ɔ-ɔ "tɔtra-a li, -bho *Patɔkɔtɔ'a gɔ ɔ ɔ -ka nyini 'le ɔ 'ke Zelizalεεmu nyini -cueyi.

'Bho Milee 'Pɔɔɔ 'gbuu'o-o Efεzɔ'a *Zezii'a -glɔg-bawɔnyɔ'a nyu'a "lrutidemu "lru 'le ɔ 'ye u wlu po.

17 'lnnε 'bhle'e 'nyini'a dɔ a, 'Pɔɔɔ po'o Efεzɔ wlu, 'bho'a *Zezii'a -glɔgbawɔnyɔ'a nyu'a "lrutidemu 'ke ɔ 'bho Milee -ye, 18 'le un 'ye 'bho mu. Un nyini'a a, ɔ na:

'Lotu'a "nynuu-a, ε 'nyaa'a zɔ -ke 'li 'un -yi -nɔ'a 'le Aziibhlokpa "kpi 'le ε 'ye 'un -ke a'ba "yrilissusɔnɔnɔ "kpi bhla, -ka 'an kpli 'nɔnɔ'a 'muti a'ba "klumu, a yibo'o-o 'na. 19 -Ka 'un 'wla'a 'an -pɔɔɔ ti, 'le 'un -nɔ 'a -a'ba -Kɔyi -Lagɔ ɔ 'lbhu a'ba "klumu, 'le 'un -see'a 'an "bhuo "yi'b-hεε, -da 'un 'ye -nɔ'a nyu'a "nyinyinikpli un-u nɔ'a li, -ka 'wa nunukpli-i ya'a 'unmu "mi "yri, a yibo'o-o 'na. -Ka *'Zuifu-u pa'a 'unmu fε zɔ 'le 'un 'ye'a 'kle 'ye, a yibo'o-o 'na -lrεε. 20 'Ya 'wee -nɔ'a -kaa 'mu a, lε-ε 'ka amu -bodɔ "yriili-nɔnɔ, -ka 'un wl 'l amu "yiti 'le 'un -see'a 'bho 'ε -lue 'tɔn sie, a yibo nε-o'o. 'ln ple'a amu "yiti 'le a'ba "bhlegbo -lue -lue 'le a'ba "lrugbuunamu, 'ka-a 'un -nɔ 'o "kɔmukɔmu, 'le 'un -nɔ ɔ ɔ amu Zezii'a "dɔzɔɔ, 21 'le, -ka 'un wa'a 'Zuifu -ke nyu-u -se'a-a 'Zuifu "yiti, na: A yibo a'ba "nyinyinidɔ "yi 'le a 'ke 'le -Lagɔ gbo "b-hiti 'le a 'ke -a'ba -Kɔyi Zezii "gwɔɔɔ, 'ya 'wee, a yibo nɔ'o.

22 'Traamu 'tɔ ɔ, 'un -l 'mu-o Zelizalεεmu. 'Bho-o * -Lagɔ ɔ Lisaazuzu-u ɔ ɔ 'unmu, 'le-e 'un 'ke mu. lε-ε 'ka 'unmu 'le "kpi -bhla -nɔ, 'un se ε yibo. 23 lε -lue 'tɔn 'un yibo'a a, 'lnnε 'mo-o, -Lagɔ ɔ Lisaazuzu-u ɔ nε 'unmu -da "gu, 'le gwɔɔ'ɔ gwɔɔ 'li na nyu-u 'ye-e 'unmu nyanɔ 'mu -kla -mu 'le un 'ke 'unmu -jie 'mu po. 24 'lnmɔ 'Pɔɔɔ -mɔnɔ, "dɔ 'mɔnɔ'a 'lbha 'unmu -sɔnyɔ "yi. -Bho un 'lbha 'unmu o, -bho un -see 'unmu 'lbha o, 'mna -see 'ya dɔ zi. lε 'mna-a 'nɔ ɔ ti, 'lnnε 'mo-o, 'lbhu 'an -Kɔyi Zezii sie'a 'unmu li, 'un 'ke ε nu 'le 'un 'ke ε "yigwε. 'lbhu 'mne 'mo-o, 'un 'ke -Lagɔ ɔ "dɔzɔɔ nyunyɔ "yitiwa, -ka ɔ 'limu -nɔnɔ wɔnɔ u -bodɔ.

25 A -gblee, 'un 'ple-e amu "yiti -lue -lue 'le 'un 'ye amu -Lagɔ ɔ nyu'a -kɔkɔ "kpidɔ 'mu-za. 'Traamu 'tɔ ɔ, 'un -l 'tmɔsɔ'o amu-ε, a'ba "klumu'a nɔy -lue 'tɔn -see 'tɔ 'un -mu 'ye yi 'bho le. 26 'Kla-a ε -nɔ'e 'mu'a dɔ a, 'un -l wl 'l amu "yiti -zɔn, -bho a'ba "klumu'a nɔy se 'pun 'bho -Lagɔ ɔ "yigbeyi, ε -se 'an "lruyidɔ -ko. 27 A -gblee, 'un -nɔ-ɔ amu -Lagɔ ɔ gwɔɔɔ 'wee, 'un -see 'bho 'ε -lue 'tɔn sie. 28 'Bho 'ε lemu a, a "du a'ba "bhi "yriili! -Lagɔ ɔ -glɔgbawɔnyɔ'a nyu 'ɔ Lisaazuzu de'a amu "lruɔi, a "du u "yriili -lrεε! ɔ "yu Zezii'a 'mεmεε 'mu ɔ zetie -nɔ 'nu 'le 'wa "nyinyinidɔ 'mu. 29 A 'ye li-ɔ, -bho 'un mu, 'un yibo'o-o na, -a-bu 'ma-a Zezii'a nyu, nyutɔɔ-u 'ye-e 'le a'ba "klumu -yi -mu un 'ke a'ba "gwɔɔɔ -dentɔ 'mu -za. -Ka ji-i li'a 'bhlabhl, 'ka-a un-u 'ye -nɔ mu. 30 'Le a'ba "bhi'a "klumu'a nyu-u 'ye 'mu-ɔ mu, un -see amu -ziadɔ -tɔ yi 'le un 'ke *Zezii'a -namu'a "gwɔɔɔ -dentɔ 'mu -za -lrεε 'le un -ke un 'ke -na. 31 'ε dɔ, a "du a'ba "bhi "yriili! -Zɔn tan ti 'un -bhla -nɔ'e amu -jie kwa 'mu ti, nyu-u -nɔ'a 'unmu 'kleyεεε "kpi -yanamu, 'ka-a 'un 'bhle'e "vivia wɔnyɔ a'ba dɔ 'le 'un -l wl 'l amu "yiti -lue -lue 'bho Zezii'a -jeyi'a -nanaa -nε'εε "kpi, a popo nɔ 'gwɔɔɔ!

32 'Lotu'a "nynuu-a, 'traamu 'tɔ ɔ 'un -l 'de-e amu 'le -a'ba -Kɔyi -Lagɔ ɔ kwa 'mu ti, 'le, ɔ 'wlu-u -nɔ, -ka ɔ 'limu -nɔnɔ wɔnɔ ɔ, ε 'ke amu 'kpa "yi po. ε 'bhεε'o ε 'ke amu -kpa 'le a 'ke Zezii "gwɔɔɔ "kɔmukɔmu, 'le, 'bho 'ε "kpi 'tɔ ɔ, nyu 'wee 'ma-a -Lagɔ ɔ nyu, -zεgε ɔ-ɔ 'ye 'u "lruɔi-nu mu a, -bho 'ε -nɔ-ɔ nyini, ɔ 'ke ε amu "l-rulinu. 33 A -gblee, 'unmɔ -nɔ, 'un -see nɔy ɔ ɔ nɔnɔ -ke -banɔ 'ybha. 34 A'ba "bhi yibo'o-o, -da 'un -ke nyu -ke

'un-*l* nu'a -Lagɔɔ'kɔ lbhu -bɔ'kɔ lɛ 'mu, 'un ''bhuo-o nu'o lbhu 'le 'un-*l* 'ye ɛ'o. ³⁵ 'un 'nu-o -kaa 'le a 'ke 'unmu ''sɛlt-za, 'le, -ka a 'ka nu a, nyu-u se'a lɛ 'bhle -ke nyu-u 'ma-a ''gwizimu, a 'ke u -kpa, a 'ke 'na yibo. A popo -a'ba -Kɔyi Zezii'a ''bhuo'a wlu 'gwɔluti, ɔ na: Nyɔ-ɔ ''nyl'a nyɔ, ɔ ''kpi'a 'jina 'bhɛ-ɛ ''yi 'le ɛ 'ye nyɔ -ɔy 'ye 'ɛ 'mu-zi. ³⁶ 'Pɔlu po'a wlu 'mɛ ti, ɔ -ke 'wa 'wee 'po-o 'kolri glu, un 'ye *-Lagɔɔ wɔn gbo po. ³⁷ Un gwɛ'ɛ ''yi a, -ka un -die'a 'mu 'wee, un -ke ɔ-ɔ ''-dudu-o ''gwli, 'le un-u ''vi'o, un -ke ɔ-ɔ popo'o wlu. ³⁸ -Gblee, 'gwlu -nyini 'nu-u li, -ɛkedɔmaa, ɔ na un -see ɔ 'tɔ 'ye yi 'bho le. Un nu'a -kaa, un 'kɔ ɔ-ɔ -jeyi ɔ 'ke batoo 'li 'kpa.

'Pɔlu -ke ɔ -namu 'mu-o Zelizalɛmu

21 -A -ke un susɔɔ'kɔ li a, -a 'kpa-a batoo 'li 'le -a 'ye -gwɔlɔ -lue un-u 'la'a Kɔst mu ''tɔklɔl. ɔ-ɔ -ye ɔ'kɔ 'bho 'le -a 'ye -gwɔlɔ -lrɛɛ un-u 'la'a Wlodɛst nyini. -A zi'a 'bho li, -a 'mu-o -gwɔlɔ -lrɛɛ un-u 'la'a Patalaa. ² -A nyini'a a, -a ''si-e ti, batoo -ɛ -nɔ'l'a Fenisiibhɔkpa ''kpi munamu, 'bho-o -a -ye nɛ'o, -a 'ye 'le 'ɛ 'limu 'kpa, -a 'ye mu. ³ -A -nɔ'l'a munamu, -a 'ye-e Siplulɔkpe li, 'le -a 'ye 'bho 'ɛ 'zɔti -zi -nɔ, -a 'ye Sili -bhoga -mu -nɔ 'le -a 'ye 'ɛ -gwɔlɔ -lue un-u 'la'a Tiilɔ mu. 'Bho-o nyu 'ke batoo 'mɛ'ɛ 'limu'a lɔtɔl 'dre -nɔ. ⁴ 'Bho gwɔlɔ 'mɛ 'li -a -ye'ɛ *Zezi'a -namutɔlu. 'lɔnu -za'a -amu -jeyi 'le -a 'ye 'bho 'wɔ -mɛɛɔn zi. 'Bho-o *-Lagɔɔ'kɔ Lisaazuzu -zi -nɔ nu 'mu 'le un-u 'tmuɔ nɔ'e 'Pɔlu dɔ-*l* 'ye ɔ ''kpi -bhla mu 'bho Zelizalɛmu. 'Le un na: 'Pɔlu, -a'a mu Zelizalɛmu -le! ⁵ 'Bho 'wɔ -mɛɛɔn 'mɔ'u'a -gwenamu, 'bho-o -a -ɔ-ɔ -nɔ'e 'mu, -a 'ke -a'ba -jɔlu nya kpa. 'Lotu'a ''nynuu 'mɔ'u'a 'wee, nyukpasi-e, 'nynukpakɔ -ke ''yreetɔ nu'a -kaa, un 'kpa-a -amu -jeyi, 'le -a -ke un 'ye 'tɔnni wɔnli nyini, 'le, -ka -a -die'a 'mu 'wee -a 'ye 'kolri glu po, -a 'ye *-Lagɔɔ wɔn gbo po, ⁶ 'le -a -ke un 'ye wlu popo -a 'ye batoo 'li 'kpa, 'le u-bee 'ye le mu.

⁷ -A -ɔ-ɔ Tiilɔ, -a 'kpa-a -a'ba -jɔlu nya 'le -a 'ye -gwɔlɔ -lue un-u 'la'a Tolemayi nyini. 'Bho gwɔlɔ 'mɛ 'li -a -ye'ɛ 'bho 'lotu'a ''nynuu -lrɔu, -a -ke un 'ye 'yɔye. 'Bho u gbo -a nu'o 'wɔ -lue. ⁸ ɔ-ɔ zi'a a, -a -ɔ-ɔ 'mu-ɛ, -a 'ye Sezaleegwɔlɔ 'mu mu. -A nyini'a a, 'bho'a *Zezi'a ''dɔzɔgɔ'l'a 'muzayi Filiipu ''bhli -a ''si -nɔ'e ti. Nyu -mɛɛɔn un 'tɛ'ɛ 'mu ɔ 'tɔn ɔ'ɔ 'bho Zelizalɛmu un 'ke nyu'a lɔyitigbleɛ'ɛ dɔ zi, 'wa ''klumu'a -lue mo'o. ⁹ ɔ-ɔ 'mɔn, ɔ ''yreetɔnynukpakɔ nyiɛ -ke ɔ -nɔ'e 'bho. Un -see -bhla nyimiɛ kpa ke. 'lɔnu za'a -Lagɔɔ'kɔ wlu 'muti. ¹⁰ -A 'nu-o 'bho 'wɔ'a 'plan 'le -Lagɔɔ'kɔ wlu'a 'mutizayi Agabust 'ye Zideebhɔkpa ''kpi'a -gwɔlɔ -lrɛɛ 'mu-ɔ-ɔ, ɔ 'ye yi. ¹¹ ɔ-ka yi a, ɔ -ye'ɛ 'bho -amu-ɛ, 'le ɔ 'ye 'Pɔlu'a ''betu 'mu''luo, 'le ɔ 'ye ɛ ɔ ''bhuo'a bhɔ -ke suɔ -san -nɔ, ɔ na: A -gblee, lɛ -Lagɔɔ'kɔ Lisaazuzu-u za'a 'mu, 'un-ɛ 'ka-a: Nyukpasu -kɔ'kɔ ''betu -nɛɛ, 'Zuifu-u 'ye ɔ-ɔ -kaa -san -mu 'bho Zelizalɛmu, 'le, 'lɔkpu -u se'a -Lagɔɔ yibo, un 'ke ɔ u -jeyi ''nyl.

¹² ɔ 'lɛ'ɛ -kaa a, 'bho'a Zezi'a nyu-u -nɔ'l'a 'bho, -a -ke un bhete'e-e gbo 'le -a na: 'Pɔlu, -a bhade -unmu li, -a'a mu 'le Zelizalɛmu -le! ¹³ ɔ na: Lee -ke ''vivia ma'a? Leedɔ -a a cna'a 'an -pɔlu'a? A -gblee, -bho nyɔ san 'un-

mu 'le Zelizalɛmu, ɛ se dɔ 'bhle. -Bho 'un ''du -a'ba -Kɔyi Zezii'a dɔ 'le 'un 'ke 'le 'mɛ -nɔ, ɛ se dɔ 'bhle. ¹⁴ ɔ-za'a wlu 'mɛ 'mu, lɛ -a 'kɔ ɔ ''kpi ''du, -a se ɛ 'bhle 'le -a na: Lɛ-ɛ 'ma-a -a'ba -Kɔyi -Lagɔɔ'kɔ 'gwɔludɔ, ɛ -nu-ɛ! ¹⁵ ɛ zi'a -kaa a, -a nmaze'e-e -a'ba 'bhlehlele 'le -a 'ke Zelizalɛmu mu. ¹⁶ -A -ɔ-ɔ 'mu a, Zezii'a -namutɔlu -nɔ'l'a 'bho Sezalee 'kpa-a -amu -jeyi. -A nyini'a Zelizalɛmu a, Sipluyi -lue-e -gwɔlɔ'a 'bho Zezii'a -jeyi un-u 'la'a Mnasɔɔ, un 'ye -amu 'le ɔ ''bhli kpa, 'unɔn po'o -amu -budu 'li.

'Pɔlu dede'e-e Zaakɔ ''yi.

¹⁷ -A nyini'a 'bho gwɔlɔ 'mɛ 'mu, 'lotu'a ''nynuu -nɔ'l'a 'bho kpun'o -amu-ɛ 'bubuaka. ¹⁸ ɔ-ɔ zi'a a, -a -ke 'Pɔlu 'mu-o 'le Zaakɔ ''bhli -a 'ke ɔ ''yidede. 'Le-e 'bho'a *Zezi'a -glɔgbawonyi'a nyu'a ''lrutidemu 'gbuɔ'o. ¹⁹ -A -ke un 'yɔye'a a, nyu-u -se'a-a *Zuifu, 'le 'wa ''klumu lbhu 'Pɔlu nu'a a, lɔ 'wee -Lagɔɔ -zi -nɔ 'nɔ 'mu ɔ nu'a a, 'le ɔ 'ye 'ya kuna po -lue -lue. ²⁰ Un 'wɔn'kɔ kuna 'mɛ 'kɔ ɔ, un 'bhɛ'ɛ-ɛ -Lagɔɔ'kɔ 'nyɔn ''yi 'le un na: -A'ba 'lotu'a 'yu, 'Pɔlu, -a 'ye-e li'a, -a yibo'o-o 'Zuifu'a -dadudu 'de-e Zezii 'gwli, 'le, *-Lagɔɔ'kɔ gba ɔ -zi -nɔ'l'a ɔ wlu'a 'mutizayi *Moyiizɔ 'mu, ɔ 'ye 'l -a'ba ''na 'we ''nyl, un -kpun 'nɔ-l ''yi 'wee. ²¹ 'Le nyu 'tmuɔ nu'o na -mnaaa-a 'ɔ-ɔ 'Zuifu -lrɔu-u -nɔ'l'a 'le 'bhɔkɔ -lru ''kpi ti, -un na un 'bhɔ -Lagɔɔ'kɔ gba 'mɔ'u'a ''yikpundɔ 'le 'wa kpa 'wa ''yreetɔ *klɛ 'mu -le, 'le, -a'ba ''na 'we'a kpli-i -sie'a -amu kwa 'mu, un 'ke 'ya dɔ 'bhɔ. ²² Koo -a 'ke -nyna, 'le, -ka ɔ -se'a-a -ziadɔ, nyu 'ke ɔ yibo'a? -Bho koo -a nu, -ka -un yi'a, un-u 'ye -ɔ 'bu'wɔn -mu. ²³ ɛ dɔ, lɛ -a 'ye'a -unmu -ɔ-ɔ mu, nu 'na. -Gblee, -dagbe -a'ba ''k-lumu, nyu nyiɛ-ɛ -nɔ'e 'kɔkɔgbe. 'lɔnu ɔ'ɛ wlu 'bho -Lagɔɔ'kɔ ''yigbeyi un 'ke 'zɔn 'mu 'wlu. ²⁴ -lɔ -ke un mu, -ka -Lagɔɔ'kɔ gba 'lɛ'ɛ nyu 'ke nu, -un -ke un nu -kaa 'le a 'ke *li'saa 'bho -Lagɔɔ'kɔ ''yigbeyi. ''Nyl u 'wa *sragaza-lɔ'l'a mɔn 'le un 'ke ''lru ti'wla. 'Ka-a, -ka -a'a ''kpidɔ un 'wɔn'kɔ 'kɔ, ɔ -se'a-a -ziadɔ, un 'ke 'na yibo, 'le, -Lagɔɔ'kɔ gba ɔ -zi -nɔ'l'a Moyiizɔ 'mu 'le ɔ 'ye 'l -a'ba ''na 'we ''nyl a, -ka -mnaaa-a kpun 'nɔ ''yi, un 'ke -kaa yibo -lrɛɛ. ²⁵ -Bho ɛ ''du nyu-u -se'a-a 'Zuifu, -u de'a Zezii ''gwli -bodɔ a, -a 'po -u ''kɔgɔ -jeyi see. 'Le ɛ 'mu -a -gwɛ'ɛ-ɛ wlu wɔn ''yi ti, 'gbe -ke un se'a ''yitigugɔ, -a'ba nyɔ se 'bhɛ -a 'ke ɛ u ''lrude. 'Bho 'ɛ ''kpi a, lɛ -a 'bu 'u 'mu ti, -ɛ se'a ''yrili-nmɔ un -see'a -nu yi, 'unɔ 'ka-a: Nmi un-u za nɔ'l'a *sraga 'mu, 'wa li ɛ -le, 'wa 'na nymɔ -le, nmi un -lu'a -fukafuka -ɔ -ke nymɔ -see'a ti'wla, 'wa li ɔ -le, un kpun ''yi, 'wa ''wlu -le -lrɛɛ!

²⁶ Un 'lɛ'ɛ -kaa a, 'Pɔlu -ke nyu nyiɛ mu-o'o. ɔ-ɔ zi'a a, 'le, -ka -Lagɔɔ'kɔ gba 'lɛ'ɛ nyu 'ke nu 'le un 'ke li'saa 'bho -Lagɔɔ'kɔ ''yigbeyi, un 'ye 'na nu, 'le ɔ 'ye 'le *-Lagɔɔ'kɔ bubɔbhlegbo mu, 'le, 'wɔ -ke ti *-Lagɔɔ'kɔ 'sragazayi -lue 'ke na un 'saa'a-a li 'bho -Lagɔɔ'kɔ ''yigbeyi, ɔ 'ke 'na 'lɛ ɛ, 'le ɛ 'ke nyini, ɔ 'ye ɔ 'ɛ ''nyɔn ''si. -Nɔ-ɔ-ɔ kɔ'kɔ -bɔ 'wɔ 'mɔn ''yi, ɔ -ke nyu nyiɛ 'mɔn 'ke mu 'le -Lagɔɔ'kɔ 'sragazayi -lue 'ke 'sraga -za nyu nyiɛ 'mɔn'a dɔ -lue -lue.

*Zuifu -ke 'Wlomεε 'kpun-o 'Pɔlu

²⁷ 'Wl -mεεɔn 'mnl -nɔ'a -gwenamu, 'le *Zuifutɔlu 'wlu'a Aziibhɔkpa "kpi 'ye ɔ 'le *-Lagɔ'k' bubɔbhlegbo 'yee. Un 'ye ɔ li a, un 'po-o nyu-u -nɔ'a 'bho 'sru 'le un 'ye 'Pɔlu kwa 'mu tikpun, ²⁸ 'le un-u "wuwɔ'k' muti: *Izrayelkɔmu-a, a yi -amu li ɔ! Nyɔ-ɔ ple'a -gwɔ gwɔ 'yiti, ɔ 'tmuu'a nyu -abu -se lε -ko, *-Lagɔ'k' gba ɔ -zi -nɔ'a ɔ 'wlu'a 'mutizayi *Moyiizɔ 'mu, ɔ 'ye 'l -a'ba "na 'we "nyl, l -se lε -ko, 'le -Lagɔ'k' bubɔbhlegbo -nεε, ε -se lε -ko -lɾε, 'unɔ 'ka-a! 'Bho 'ε "kpi ɔ "luo'o-o nyu-u -se'a-a 'Zuifu 'mu, 'nɔ -Lagɔ'k' bubɔbhlegbo -nεε'ε -da nyu-u -se'a-a 'Zuifu'a pa'a a, 'le ɔ -ke un pa'o. 'Bho 'm-nɔ, 'bho se 'tɔ li'saa 'bho -Lagɔ'k' 'yigbeyi. ²⁹ (A -gblee, -ε -ke dɔ un 'lε'ε -kaa a, 'unne 'mo-o, ɔ -lue ɔ ɔ see, Efεεziyi Trofimu, ɔ -se'a-a 'Zuifuyi, -ka 'Pɔlu -ke ɔ-ɔ na'a ti 'bho Zelizalεεmugwɔ 'mu, un 'ye-e 'na li 'le ubu na 'kɔ ɔ -ke ɔ pa'a 'le-e -Lagɔ'k' bubɔbhlegbo'a da 'mɔ.)

³⁰ 'lnne 'bhle'e 'nynt'a dɔ a, un kpun'a 'Pɔlu a, 'ε zɾε 'kpukpa'a-a "kpiti 'le ε 'ye gwɔ 'yi'gɔla 'le 'Zuifu-u yi'e 'bho 'bɔ tiyenamu. Un nɔ'a -kaa, un 'kpun-o 'Pɔlu 'le un 'ye ɔ 'le -Lagɔ'k' bubɔbhlegbo'a da 'mɔ daa -glaka, un 'ye 'bho ka -nalo, ³¹ 'le un-u 'kɔ'k' ti un 'ke ɔ 'lbha ɔ 'ke 'mε. Un -nɔ 'nɔ -kaa 'lbhanamu 'le "dɔ 'ye 'le 'Wlomεε'ε "sroja'a -klɔgbɔ'a 'bhleyi gbo nyini, na: Gwɔ'k' kle -ny-na'a-a ya. ³² 'Bho -gbaa -lue 'mu, "sroja -ke 'wa -klɔgbɔ ɔ -kɔ, ɔ 'luo 'nɔ-u 'mu, un 'bhle-e pleplea, un 'ye 'nɔ zɾε-ε kpa'a mu. Un nyini'a a, nyu-u -nɔ'a 'Pɔlu 'lbhanamu, un 'ye'a "sroja -ke 'wa -klɔgbɔ'a 'bhleyi li, un 'bhɔ-ɔ 'kɔ 'lbhalbhaadɔ. ³³ "Sroja'a -klagba 'mɔ nɔ'a -kaa, ɔ 'nyini-e 'Pɔlu li 'le ɔ na: "Sroja! A kpun ɔ, a -po nɔ gblokoe 'nɔ sɔ 'mu -lue -lue. 'Le ɔ 'ye nyu tidede: Nyunynɔ ɔ ɔ "du'a? Koo ɔ -nyina'a? ³⁴ -Gblee, nyu-u -nɔ'a 'bho, 'Pɔlu'a "kpidi un-u za'a 'mu, un-u "kɔ'k', l se -lue -nɔ. 'Wa zɾε un-u po'a yokoyoko'a dɔ, ɔ -see lε 'muti'wɔn 'le ɔ na: "Sroja! A "luo nɔ 'mu, a -ke ɔ 'ke 'le "sroja'a 'gbe 'li mu! ³⁵⁻³⁶ Un -ke ɔ nyini'a 'bho 'yanamu, nyu-u yi ɔ-ɔ su "kpi 'le un-u po 'kɔ da, un-u "gbu-o ti 'le un-u ple 'kɔ kli 'le un-u "pna'o: ɔ 'ke 'mε mo'o! ɔ 'ke 'mε mo'o! ɔ 'ke mε mo'o! 'ε dɔ "sroja "luo 'nɔ 'yi, un 'ye ɔ yayi 'bhle -nɔ 'le un -ke ɔ 'ke pa.

'Pɔlu tɔtɔ'k' ɔ 'bhuo "kpi

³⁷ "Sroja -ke 'Pɔlu mu'a 'le 'wa 'gbe 'li panamu a, ɔ na 'Wlomεε'ε "sroja'a -klɔgbɔ'a 'bhleyi 'mɔ -bodɔ 'le Glεkɔwlu 'mu: 'An -yowli, -kɔfna! 'ln 'kɔ-ɔ ti 'un 'ke -un-mu dɔ -bodɔ 'mu-za. ɔ na: -ln! -A 'po-o Glεkɔwlu'a? ³⁸ *Eziputɔyi, 'traamu gbɔmubhɔɔnamu, ɔ "luo'a tɔwɔmu'a "dui bue 'mu, 'le ɔ -ke un 'ye'a "musa "kpi mu, 'le ɔ 'ye'a -a-bu 'Wlomεε tu gbo -ya a, -ln -se ɔ ɔ 'mɔ -ko? ³⁹ ɔ na: 'Mna -se ɔ -ko. 'ln-l 'mo-o *Zuifuyi, 'un 'wlu -nɔ'e-e Taasɔ 'ma-a Silisiibhɔkpa "kpi'a 'nyinbhlegwɔklagba. 'lnmɔ bhade -unmu li, -un 'ke 'un-mu "yifɔbe "nyl 'un 'ke nyu -nɔ dɔ -bodɔ 'mu-za. ⁴⁰ 'Le ɔ 'ye ε 'wɔn. -Gblee, 'bho "sroja'a 'gbewɔn "yi'a -gbaadie "kpi, 'bho-o ɔ -nyina'a ti, 'le ɔ 'ye nyu -tεtε 'mu

po, ɔ 'ye u 'gate. Un 'bhɔ'k' zɾε, 'le 'wa "bhi'a *Zuifuwlu 'mu ɔ-ɔ za nɔ'e 'mu, ɔ na:

22 'An -tita 'we-a -ke 'lotu'a "nynuu-a, 'an "kpidi 'un-l 'ye'a 'traamu lizɔza mu, a po l -lokui! ² (-Gblee, -ka 'wa "bhi'a 'Zuifuwlu ɔ-ɔ po'a, un 'wɔn'k' na 'bɔ ɔ, -ka un -die'a 'mu 'wee, un 'bhɔ-ɔ zɾε blenyi!) ³ ɔ 'kpa-a -bhla ɔ 'wlu nya, 'le ɔ na: 'ln-l 'mo-o 'Zuifuyi. 'ln 'wlu -nɔ'e-e Silisiibhɔkpa "kpi'a -gwɔklagba Taasɔ. 'ln 'ka "yi'bhε ε, -dagbε Zelizalεεmu 'un 'bhε -nɔ'e "yi, 'le, *-Lagɔ'k' gba ɔ "nyl'a -a'ba "na 'we, ε -ke 'wa kpli-i -sie'a -amu kwa 'mu, 'ya "yikpuεn *Gameliel-l ɔ-ɔ 'un-mu "gu! Gba 'mne'ε damu, -ka a yaa'a -laa 'muti -zlan-namu, 'ka-a 'un -nɔ 'ko'o. ⁴ ε -nɔ'a -kaa a, -benyl, nyuk-pasi -ke 'nyukpakpi'a -dadudu-u 'ma-a *Zezii'a -jeyi-namu, 'un 'klu -u nyanɔ 'mu -lɾε, 'un-l 'lbha-a 'wa 'plan un 'ye 'mε, 'le 'un-l kpun'o tɔlu, 'un 'ye u -jie 'mu po. ⁵ A -gblee, -ka dɔ 'un-l za'a 'mu "du'a -ziadɔ, *-Lagɔ'k' 's-ragazayiklagba -ke 'Zuifu'a -zigletumu -lruu'a "bhi 'b-hεε'o un 'ke 'an wlu "kpi'wɔn. A 'ye li-ɔ, 'an -Bozuifu -nɔ'a Damaasɔ, "bɔgɔ un 'ku u -jeyi po, un "nyl 'l 'un-mu-ε 'le 'un 'ye -jeyi 'kpa, Zezii'a nyu-u -nɔ'a 'le a, 'un 'ke u kpun, 'un 'ke u 'nɔ Zelizalεεmu -ya, 'le nyu 'ke u nyanɔ 'mu kla.

-Ka 'Pɔlu -yi'a *Zezii'a "gwɔlɔdeyi 'mu, ɔ zɔza 'nε-ε gbɔ.

⁶ 'Pɔlu po'a wlu 'mne ti a, ɔ 'kɔ-ɔ 'bho wlu -lɾε, ɔ na: 'Yru mu'a "duu 'mu -nyini mu, 'un -nɔ 'le -jeyi, 'un "kɔ'k' ɔ Damaasɔgwɔ gbo 'le -vlaan nɔ'a -kaa, -vaaan! ε 'wlu-o 'le yaku 'li 'le ε 'ye 'unmu -die 'li po, ⁷ 'le 'un 'ye ti'ga. Wlu -lue 'un 'wɔn'k' bɔ na: 'Sɔlu, 'Sɔlu'o a! Koo -un -ny-na'a 'le -a kla'a -kaa 'unmu nyanɔ 'mu'a? ⁸ 'Le 'un na: 'An -Kɔyi, -unmɔ wlu'a, -a'a 'nynt -mε'ε? 'Le, nyɔ-ɔ wlu'a a, ɔ na: 'lnmɔ, Nazalεεtkɔyi *Zezii, -a kla'a nyanɔ 'mu, 'un-mɔ mo'o. ⁹ A -gblee, nyu -ke 'un-l na'a a, un 'ye-e -vlaan 'mne li, nyɔ -ke wlu 'un 'wɔn'k' bɔ, un -see ε 'bu'wɔn. ¹⁰ Zezii 'lε'ε -kaa a, 'le 'un na: 'An -Kɔyi, koo 'un 'ke -ny-na'a? 'Le ɔ na: -Sɔ 'mu, mu 'bho Damaasɔ, lε -Lagɔ 'kɔ'k' ti -un 'ke nu, 'le nyɔ 'ke ε -unmu -tɔ. ¹¹ -Vlaan kpa'a 'un-mu "yri, 'ε wɔnkuε "kɔ'k' 'unmu-ε 'bho -yritayi. 'ε dɔ, nyu -ke 'un-l na'a a, un kpun'o 'unmu -jie "yi 'le 'un -ke un 'ye Damaasɔ nyini.

¹² ε-bε -nɔ 'mne 'li, nyɔ -lue-e -nɔ'a 'bho Damaasɔ, ɔ 'nynt 'mo-o Ananiasɔ. *-Lagɔ'k' gba ɔ -zi -nɔ'a ɔ 'wlu'a 'mutizayi *Moyiizɔ 'mu 'le ɔ 'ye 'l -a'ba "na 'we "nyl, ɔ kpun 'nε-ε "yi, 'le 'Zuifu -nɔ'a 'bho-o za'a ɔ "yri-lin-mɔdɔ. ¹³ A -gblee, 'unmɔ yi'ɔ ɔ 'ye 'unmu 'bho -yε, ɔ 'ye 'unmu linyini 'le ɔ 'ye -kaa 'unmu "yi'lε: 'An 'lotu'a "yu, 'Sɔlu, -a'a "yri kati! 'Bho -yritayi, ngao! 'un 'ye-e ti 'le 'un 'ye ɔ li'ye. ¹⁴ ɔ na: -Lagɔ -a'ba "na 'we bubɔ'k', ɔ -za-a-a -unmu 'bho see 'le -un 'ke ɔ 'gwɔludɔ yibo. 'lnne -un yibo'o -laa. 'ε letu -nu-ε'o, 'le, *ɔ 'Bhozayi Zezii ɔ-ɔ 'ma-a "Yisrεyi, -un 'ke ɔ 'ye, 'le -un 'ye ɔ 'ye. 'ε letu -nu-ε'o -lɾε, 'le, wlu ɔ "bhuo 'ka -unmu -bodɔ 'mu-za a, -un 'ke ε 'bu'wɔn 'le -un 'ye ε 'bu'wɔn. ¹⁵ -ln 'ye 'li-ɔ, -Lagɔ 'nɔ-o -kaa 'le -un 'ke Zezii'a "dɔzɔ kpa 'le 'bhɔkpi'a -dadudu "kpi, 'le, dɔ -un 'wɔn'k' bɔ -ke dɔ -un 'ye'a li, -un 'ke 'ya "dɔ'a -zayi "du 'le nyunyu -bodɔ. ¹⁶ 'ε dɔ, mu, -un 'ke lb-

hu nu. -Sɔ 'mu, -un 'ke *batizee-ε! Pa Zezii li, 'le -Lagɔ 'ke -a'a ''nyinyinidit'a dt 'bho 'bho 'k 'yi'gibeyi.

Nyu-u -se'a-a *Zuifu'a ''kpidit 'Pɔlu -za'a 'mu

17 'Pɔlu po'a wlu 'mnε ti a, ɔ na: E zi'a -kaa a, 'un 'mu-o Zelizalεmu le. Zɔ -lue 'zɔ, 'un -nɔ *-Lagɔ wɔngbopon-
amu 'le *ɔ bubɔbhlegbo 'le ''yritiyeeε 'ye 'unmu -bodɔ
yi. 18 'Le ε 'mu 'un 'ye-e -a'ba -Kɔyi li. ɔ na: Nyu-u -nɔ'a
-daa Zelizalεmugwɔl -nεε 'mu, 'an ''dt -un -nɔ'a
'muzanamu, un -see ɪ 'gwli-de yi. ''Depo, -un 'ke -laa
'wlu. 19 'Le 'un na: 'An -Kɔyi, nyu-u de'a -unmu ''gwli, -ka
'un ''du'a 'wa dt, 'un-ɪ ple'a -kaa *-Lagɔwlu'a 'liclaanbidi
'yiti, 'un-ɪ kpun 'u a, 'un-ɪ po 'u -jie 'mu, 'le 'an-a 'lbhu
'u -kaa, u-bu nyu 'mnu'a ''bhi yibo nɔ-o'o. 20 -Gblee, -a'a
dt'a 'muzayi Etient nyu 'lbha'a, -ɔ 'mε'ε ε, un 'kɔ ɔ 'lbha
a, 'un 'ye-e 'ε -da. 'un -ke un -ybhe'o, 'le, 'wa yayibanɩ-
ɩgɩt un -za'a 'mu, 'un 'ye ɪ li-fuo. 21 ɔ na: l se dt 'bhle.
'Wlu -laa! Nyu-u -nɔ'a 'le nya'a ''bhuo -u -se'a-a *Zuifu,
'wa ''klumu 'un-ɪ 'ye -unmu -lbho mu.

'Pɔlu -tɔ'k-ɔ 'k 'bhuo 'Wlomεε'ε ''sroja'a -kɩagba ''yi

22 'Pɔlu 'bhle'a wlu 'mnε wɔn 'mu a, nyu'a gbugbuze
'mnu-u 'po -ɔ -lokui 'tɩn, 'le 'k wlu 'ye nyu-u -se'a-a
*Zuifu ''kpi ti''si. ɔ wlu ''si'a 'bho ti a, -ka un -die'a
'mu, ɔ 'gbu -u ya 'le un-u ''wɔ'o: ɔ nyɔtu se 'kmu 'mu
-nɩka -nɔ'o! A -zɔ ɔ ti'k! ɔ 'mε'k! 23 Un-u po -dumne, un-u
'wla 'wa -banɩ ya, un-u po -bhukabhu yayi. 24 'E dt a,
'Wlomεε'ε ''sroja'a -klɩgbɩ'a 'bhleyi 'mɩnɔ na ''sroja
-bodɩ: A po ɔ 'gbe 'li a 'ke ɔ ''sɛn nyanɩka, 'k dt -ke dt
nyu-u ''pupla'a 'muti, ɔ 'ke 'ya kuna po klε 'wee. 25 -Da
un gwε'ε ɔ sansaan ''yi 'le un 'ke ɔ ''sɛn ε, 'le ɔ 'ye
'Wlomεε'ε ''sroja'a -kɩagba-a -nɔ'a 'bho -kaa ''yi'le: 'Le
-a'ba gba 'li, nɔ un-u zɛ nɩ'a 'Wlomεεyi ''yi, a 'bhε'ε'o
a 'ke ɔ -kaa ''sɛn'ε? 'Ka-a 'un -nɔ'o, 'le, 'bho 'ε ''kpi 'tɔ,
a -see 'unmu -zige -tu. 26 ɔ 'le'ε 'kaa a, ''srojaji 'mɩnɔ 'k-
pa-a 'k -kɩagba wlu: Koo -a 'ke -nɩna'a? Nɔ -nɩ 'ka a,
'Wlomεεyi un-u zɛ nɩ 'kɔ ''yi! 27 ɔ -kɩagba 'mɩnɔ nu'a
-kaa, ɔ -yε'ε-ε 'bho 'Pɔlu 'le ɔ na: -Bho un -ka -unmu
'Wlomεεyi ''yi-i zɛ nɩ, 'tmus 'unmu! 'Le ɔ na: 'lɩnɔ un-u
zɛ nɩ'e 'unmu ''yi -ziaka. 28 -Kɩagba 'mɩnɔ na: 'lɩn ''du-o
mɩnɔ'a -dadudu 'le un-u zɛ nɩ'e 'mna 'Wlomεεyi ''yi.
'Pɔlu na: 'lɩnɔ -yɔ -a 'ye'a -laa li a, 'un -ke ε -ɔ'k-ɔ-
''yulre 'mu. ''Traamu'a lε -ko. 29 ɔ 'wɩn 'l 'kɔ ɔ, -sɩanyɩ
'lbhɔ -ɔ'ɔ, ɔ se ɩ yibo 'le ɔ 'ye ɔ san, nyu 'ke ɔ ''sɛn, 'le ɔ
'ke dt 'mu-za. 'E dt, 'bho -gbaa -lue 'mu nyu-u mu 'k
'sɛn mu, un 'wlu 'k ''yrili, nya!

Un 'kpa-a 'Pɔlu 'bho 'Zuifu'a -zigletumu wɔnyɩ

30 Zɔ zɩ'a a, 'Wlomεε'ε ''sroja'a -kɩagba 'mɩnɔ bɔti'e-e
'Pɔlu'a gblokoε ti. ɔ 'kɔ-ɔ ti ɔ 'ke 'Pɔlu'a ''kpidi
'muti'wɔnɩ dt, ɔ 'tmus'o *-Lagɔ'k 'sragazamɩklɩgbɩ -ke
*Zuifu'a -zigletumu -lruu 'le un 'ye ''lru'gbu. Un 'g-
buu'a ''lru a, 'le ɔ -ke 'Pɔlu 'ye mu, ɔ 'ye ɔ 'bho 'wa ''yig-
beyi ti-nɩna.

23 -Gblee, 'ka-a 'Pɔlu 'yra'a nyu 'mnu ''guun 'le ɔ na:
'Lotu'a ''nynu-a, 'an -pɔlu 'srεε'ε-ε ''yi 'bho
-Lagɔ'k ''yigbeyi 'le ε 'ye -zɩan ''kpi bhla.

2 ɔ 'le'ε -kaa a, -Lagɔ'k 'sragazayikɩagba Ananiasi na:
A-bu nyu-u -nɔ'a 'bho 'k ''toli, a po ɔ 'kpi -loku 'mu. 'Le
un 'ye ɔ 'kpi -loku 'mu po. 3 'Le ɔ na: -Mɩε 'wɔnɩ wɔn
'mu 'bhleyi, -Lagɔ'k 'ye-e 'unmu su 'mu -kpa -mu. -lɩn
-de'e-e 'bho ti, -lɩn 'ke 'unmu -zige -tu 'le -ziadi 'mu 'le
-a tɩhe 'nε ''kpi, -a 'tmus'o nyu 'le un-u 'lbha'a 'un-
mu'a? 4 Nyu-u -nɔ'a 'bho 'Pɔlu'a ''toli na: -Ee! -Lagɔ'k
'sragazayikɩagba -a ''jree'a? 5 ɔ na: Waa! -Ka ɔ ''du'a
-Lagɔ'k 'sragazayikɩagba, 'un se ɩ yibo'a! -Bho 'un yibo
nɩ 'kɩ, 'un -see 'kɩ -kaa ɔ ''yi'le yi. -Ziadi mo'o. 'Le -Lagɔ'k
''wɔgɔ 'li, ε 'nɩ-ε'ε na, nɔ -kɩ 'bhle'a -unmu a, -a'a -zɔ ɔ
'nyinyinwlu -bodɩ 'mu -le!

6 -Gblee, 'Pɔlu yibo'o-o, nyu-u -de'a 'bho 'k ''yigbeyi ti,
'wa 'digbi'a kɛ -nɩ'e-e 'wɔn, -lruu ''du *Sadizien 'le
-lruu ''du *Falizien. 'E dt, ɔ po'o wlu yayi 'le ɔ na:
'Lotu'a ''nynu-a, Falizienyi 'un ''du'o 'le 'an -glɩgba ''-
du'o Falizien -lɩε. 'un 'de-e ''gwli, -bho nɔ 'mε, ɔ-ɔ
'ye-e glɩ -ɔ -mu 'le ɔ 'ke ti-nɩ -lɩε. 'Ya dt un -ya'a 'un-
mu -zige 'mu.

7 -lɩn 'ye li-ɔ, ɔ po'a wlu 'mnε ti a, Falizien ''we -ke
Sadizien ɩcε'ε 'mu-ε 'le un-u jε'o. 8 (-Gblee, -yu 'ma-a
Sadizien, un na: -Bho nɔ 'mε, 'k -ɔ glɩ, -Lagɔ gbo'a
-dalbhomu se ti-nɩ, 'le, -zuzu -lru-ɩ se'a ku 'bhle, ɩ se ti-
nɩ -lɩε. -Yu 'ma-a Falizien, ubu 'de-e 'ya 'wee ''gwli).
9 'Ka-a zɛε 'kpukpa'a ''kpidi 'le Falizienɩlu 'ma-a *-
Lagɔ'k gbayibomu 'ye 'mu-ɔ, un na: -A se 'bhεε -a 'ke
amu dt ''yrili''zize. Nɔ -nɩ, -abu -see ɔ ''nyinyinle 'mu
li'ye. -Bheje -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi, -bheje -zuzu -lɩε-ε
-zɔ ɔ dt -bodɩ 'mu maa, nɔ se yibo. -Bho ε -nɩ -kaa a,
leedɩ -a 'ke ɔ nyanɩ 'mu kla'a?

10 'Wa jejεε nu'a -kaa, ε 'ku-o 'kpa ''yi'a dt a, -sɩanyɩ
'lbha'a 'Wlomεε'ε ''sroja'a -kɩagba 'mɩnɔ 'Pɔlu'a dt 'le ɔ
na ''sroja -bodɩ: A -zɔ ɔ 'bho un -kɔ ɔ lε ''yi -zi ngazeka,
a kɔ ɔ 'le 'gbe 'li le!

11 Un nu'a -kaa a, ''matu nyin'a a, -a'ba -Kɔyi Zezii 'yi
ɔ -bodɩ 'le ɔ na: -lɩn -za -nɩ'e-e -dagbε Zelizalεmugwɔl
'mu 'an ''dt'a dt a, po 'le 'kpi 'le -un 'ke ɩ 'le *'Wɔmu -za
-nɩ -lɩε.

*Zuifu ''du-o 'Pɔlu'a ''srɩn

12 Zɔ zɩ'a a, *Zuifu'a 'plan mu-o'o un 'ye 'Pɔlu'a dt ''s-
rɩn ''du 'le un 'ye wlu cε 'bho -Lagɔ'k ''yigbeyi un -see
''ni 'na yi, un -see -li yi 'le un 'ke ɔ 'lbha. 13 (-lɩn 'ye li-ɔ,
nyu-u ''du'a ''srɩn 'mne 'zi-e nyunyu'a -gwɩ 'wɔn li.)
14 Un nu'a -kaa a, un -ɔ'k-ɔ 'mu-ε, un 'ye mu 'le un 'ye 'le
'Zuifu'a -klɩgbɩ -ke 'wa -zigletumu -lruu -yε 'le un na: -A
'cε-ε kɔ -a 'ye wlu cε 'bho -Lagɔ'k ''yigbeyi -a -see lililε-
e ''ni wɔn 'mu -po yi 'le -a 'ke 'Pɔlu 'lbha -kpayɩ. 15 A-
bee -mnuu 'tɔ ɔ, a-bu -zigletumu'a klε bhete gbo, a 'ke
'le 'Wlomεε'ε ''sroja'a -kɩagba -yε a 'ke ɔ -kaa 'tmus: -A
'kɔ-ɔ ti -un -ke 'Pɔlu 'ke le yi, 'k dt ɔ -za'a 'mu, -a 'ke ɩ
'muti'cɛ -ka -zεgka, 'le -a 'ke ɩ wlu ''kpi ''du. -Bho ɔ
-ke ɔ -ka yi, 'le -a 'ke ɔ -jeyi 'lbha -nɩ. ɔ ''bhuo -see 'tɔ
'le a gbo -nyin yi.

16 l -nɩ'a -kaa 'mu a, -yɔ 'ma-a 'Pɔlu'a 'lotu'a ''yuny-
naaku'a ''yunyukupasu 'wɩn -ɩ 'kɔ, 'le ɔ 'ye 'le ''sroja'a
'gbe 'li mu ɔ 'ye ɩ 'Pɔlu 'tmus. 17 ɔ 'wɩn 'l 'kɔ ɔ, ɔ 'la-a
''srojaji -lue 'le ɔ na: Kpa 'le 'bhuabhuadraa gbε 'kɔ

-a'a -klagba gbo! 18 ɔ wlu -ke ɔ yi'o, ɔ 'ke ɔ 'tmu. 18 "Sro-
 jayi 'mno -ke ɔ 'ye 'le ɔ 'klagba gbo mu, 'le ɔ 'ye ɔ -kaa
 'yi'le: -Jieyi 'Pɔɔ 'la'a 'unmu, ɔ na: 'ln -ya 'kno -un gbo
 'bhuabhuadraa -kno, -a'a wlu -ke ɔ yi'o, ɔ 'ke -unmu 't-
 mu. 19 'Le "sroja'a -klagba 'mno 'ye 'bhuabhuadraa
 -jie 'yi kpun 'le ɔ -ke ɔ 'ye gbo-jri-ε, ɔ na: Lee -ke dt -un
 'ke 'unmu 'tmu'a? 20-21 ɔ na: 'Zuifutɔɔ -po'o-o wlu
 -dalue, un 'ye -unmu 'bhakuplu le 'gbaa -nɔ. -Gblee, 'wa
 'klumu'a nyu-u 'ye-e 'gla -ce -mu 'le un 'ke 'Pɔɔ -jeyi
 'lbha -nɔ. Nyu 'mno 'zi-e nyunyu'a -gwlu 'sno li. Ubu 'm-
 no 'ce-ε wlu 'bho -Lago' ɔ 'yigbeyi. Un 'du-o 'ε dt, un
 -see 'ni -ke lilile wno 'mu -po yi. 'ε dt, -bho 'wa -zige-
 tumu'a 'klumu'a nyutɔɔ yi -unmu ɔ 'ybhaanamu 'le un
 'ke na: -Bho zɔɔɔɔɔɔ -un -ke ɔ yi le 'wa kle wnoyi, 'le un
 'ke ɔ 'muti'cre -ka -zεgeka, un 'ke ɔ dt wlu "kpi "du, nu
 a, -a'a 'kno nε -le! 'Traamu 'to ɔ, 'ε bhi un -nyna'o. -A'a
 wlu un-u fuo'o wno.

22 ɔ po'a wlu 'mne ti a, kɔ 'mno na: -Bho -un mu, -ka
 -un 'tmu 'nɔ 'unmu a, nyɔ ɔ 'wlu ɔ 'bo -le! Mu le!

Un 'kpa-a 'Pɔɔ 'le 'bhlukpayowli *Felist gbo

23 ɔ zi'a -kaa a, ɔ -kɔ 'Wlomεε'ε 'sroja'a -klagba 'mno
 'la-a ɔ 'sroja'a 'klumu'a 'sno 'le ɔ na: A 'gbu 'sroja'a
 'du -lue -gwlt tan 'sroja bue 'lru, a -za 'bho 'wa "k-
 lumu 'liposroja'a -gwlt bue 'le a 'ke 'bho 'wa -gwlt tan
 'sroja bue -za 'le -mno 'ke -sieko 'kpi 'kpa, -yu -sie'a
 'bho a -ke un bhete gbo, -da nyu-u 'ye'a 'june 'yi ti-de
 -nɔ mu, a ɔ Fa23 23 -kno ɔ -kno 'si'a 'nyu a, 'unne 'mo-o '-
 matuyru'a 'yriklugbɔ -mεenyε. 24 A -za 'bho -siekotɔɔ, ɔ
 'ke 'Pɔɔ -jeyi kpa! A "du ɔ 'yrili 'le a 'ke ɔ 'le 'bhlukpay-
 owli *Felist gbo -nynia! 25 Un 'ka mu a, wlu ɔ 'cni'a 'le
 'bɔɔ 'li -ε -ke un 'ka mu a, 'unne 'ka-a:

26 'Bhlukpayowli Felist, 'un-ɔ 'ya-a 'an 'bhuo ya 'bho
 -a'a 'yigbeyi. 'ln 'bhuo Klodɔ Lisiasɔ po'o -unmu 'bɔɔ
 -jeyi, 'un 'ye'e -unmu -yeye! 27 Nyɔ -kno, -ka un-u zre
 nɔ 'nɔ 'Wlomεεyi 'yi, 'un 'kno 'na 'kɔ. ɔ 'mno, 'un
 *Zuifu kpun'o kwa 'muti, un mu ɔ 'ko-o 'lbha mu 'le
 'un -ke 'an 'sroja 'ye mu, -a 'ye ɔ 'bho -za. 28 Dt un kpɔ
 ɔ 'yi, 'un 'ke ɔ 'muti'kno'kno dt, 'un 'luo 'kno 'mu 'un -ke ɔ
 'ye 'Zuifu'a -zigletumu wnoyi mu. 29 -A nyini'a a, ɔ po'a
 kuna a, ɔ -ke dt nyɔ ɔ 'ka 'lbha ɔ 'ka 'mε 'le 'bhalrεεke
 nyɔ ɔ 'jie 'mu po, 'un -see ε 'ye. 'Wa "bhi'a -Lagoɔb-
 hu'a nunusu'a gba'a "kpidɔ mo'o. lbi se 'bhεε ɔ 'ke ɔ
 'ye 'bho -a-bu 'Wlomεε'ε 'yigbeyi. 30 -Gblee, -ka 'Zuifu
 'du ɔ 'srɔn, -da 'un 'kno -nɔ 'nɔ 'kɔ, 'bho -gbaa -lue
 'mu 'un 'du -kɔ nyu "kpi, un 'ye ɔ -unmu -ya 'le 'un na: ɔ
 dyikpamu yi, 'le -un gbo un 'ke ɔ 'le 'kla -nɔ!

31 ɔ 'tmu'a ɔ 'sroja a, -ka ɔ wlu 'le'ε 'un, 'ka-a un
 nu'o. Un 'luo'o-o 'Pɔɔ 'mu, un 'ye ɔ 'matu -lue 'mno
 Atipatri kpa. 32 ɔ zi'a a, 'sroja -yu -na -nɔ'a bhi 'yi 'ye
 'tii, un 'ye 'le 'wa 'gbe 'li le mu, 'le -yu -nɔ'a -siekoε
 'kpi -ke 'Pɔɔ 'ye mu. 33 Un nyini'a Sezalee a, 'sroja -za-
 'a-a 'le 'bɔɔ, un 'ye ε 'le 'bhlukpayowli -jeyi 'nyl 'le un
 'ye ɔ 'Pɔɔ 'nyl -lrεε. 34 ɔ kpun'a 'bɔɔ 'mne, ɔ zre'ε ε,
 'le ɔ 'ye 'Pɔɔ tidede: Doo -un 'wlu'a? ɔ na: 'ln 'wlu-o Sil-
 isii. 35 'Le ɔ na: -Bho -a'a 'klamu yi, 'bho 'wa 'yigbeyi 'le
 'un 'ke -unmu tidede, 'le ɔ na 'sroja -nɔ'a 'bho -bodɔ:

'Bhlukpayowlisua *Elɔɔdt'a -budu 'li 'kno 'un -nɔ'a a, a
 kpa 'le 'Pɔɔ, 'le ɔ 'ke li-fuo-ε!

*Zuifu 'kpa-a 'Pɔɔ dt 'yi

24 'Wl -muu zi'a a, *Lago' ɔ 'sragazayiklagba Ana-
 niasɔ, 'unno -ke *Zuifu'a -zigletumu -lruu -ke
 -zige'a 'yitikukayi un-u 'la'a Tεtult yi'e Sezalee, un 'ke
 'Pɔɔ 'bho 'bhlukpayowli *Felist wnoyi "kla -nɔ. 2 ɔ 'la'a
 'Pɔɔ, un 'daa 'kno, 'le Tεtult 'ye 'bho 'kpa ɔ -kno "duu'o
 'Pɔɔ dt "kpi, ɔ -kno nu'o:

'Bhlukpayowli, 'un-ɔ 'ya-a 'an 'bhuo ya 'bho -a'a 'yig-
 beyi; 'le -a'a 'sana 'mu nyu 'ye 'yiflεε 'ye. -A'a 'yrilin-
 mɔɔbhu -a nu'a 'le -a'a -naagu 'mu, 'ε kamu 'bhlukpa
 'ye ti-de. 3 'Le -kno "o -kno 'li lu 'wee -a -nɔ'a 'yenamu -a
 -nɔ'kno -a'a "dt wno 'yi 'le -a po'o 'unmu 'sεε. 4 'Bho 'ε
 lemu 'un -see ti'kno 'un 'ke -unmu 'kpu "kpi ce, 'le -kno-
 toope 'li po 'unmu -lokui! 5 -Gblee, nyɔ -kno, nyɔ se ɔ
 nyutu'a -nynaka yibo: 'le ɔ -kno gba'a 'Zuifu 'wee -nɔ'a 'kno
 'bhlukpa "kpi ya. 'Unno 'mo-o Nazaleεtikoyi *Zezii'a
 -Lagoɔbhuɔre'a -klagba. 6 *Lago' ɔ bubɔɔbhlegbo'a -da
 nyu-u -se'a-a 'Zuifu, 'wa pa'a a, ɔ -ke -kaabonyu-u 'mu-
 o 'le panamu. -Bho ɔ -ke un pa 'bho a, 'bho -see 'to
 li'saa yi 'bho -Lago' ɔ 'yigbeyi, 'le -a 'ye ɔ kpun. -A 'kno-
 ti -a 'ke ɔ -a'ba "bhi'a gba 'li -zige -tu. [7 'Le a'ba "sro-
 ja'a -klugbɔ'a 'bhleyi Lisiasɔ 'ye ɔ -amu kwa 'mu -za
 -glaka.] 8 ɔ 'kno, 'unno nu'o 'Pɔɔ'a 'klamu yi 'kno
 -a'a wnoyi. -Bho -un po ɔ dt gbo 'le ɔ 'ke ɔ 'mu-za a, ɔ
 -ke dt -a kpɔ ɔ dt 'yi, -bho -un 'cru ɔ 'muti, -ka -a -za'a
 -laa 'mu "du'a -ziadt, -a' a "bhuo-o 'ye-e 'na 'ye -mu.

9 ɔ 'le'ε -kaa a, 'Zuifu -ke ɔ -nɔ'a 'bho zizi'e-e "kpi, un
 na: Kuna 'mne, -ziadt mo'o.

'Bho *Felist'a 'yigbeyi 'Pɔɔ 'ce-ε ɔ 'bhuo 'kpiti

10 Un 'le'ε -kaa a, 'bhlukpayowli 'po-o 'Pɔɔ dt gbo 'le
 ɔ na: 'un yibo'o-o zɔun'a -dadudu ti -a tu'o 'kno 'bhlukpa
 -nεε'ε "kpi -zige. 'Le -a'a "gwlidekamu 'un-ɔ 'ye dt lizta
 mu 'bho -a'a 'yigbeyi. 11 -un 'ye li-ɔ, 'un 'yi-e Zelizaleεmu
 'un 'ke -Lago' bubɔ 'le *ɔ bubɔɔbhlegbo. 'un -kaa 'bho-o
 yi, 'an 'wɔ -bue 'wɔ 'sno 'ka-a 'klenyl, 'le -a'a "bhuo 'ke
 ɔ 'muti'cre. 12 'un -nɔ'a 'bho a, 'le -Lago' ɔ bubɔɔbhlegbo,
 'un -ke nyɔ -see wnoɔlizta kpε -lue 'le nyɔ 'ke 'unmu 'ye.
 'Le *Lagowlu'a 'liciaanbidi 'li -ke 'bho -gwɔɔpie 'mu 'un
 -ke nyu -see ti'gbu 'le 'un -see u 'ce -tbha -lrεε.

13 'Traamu 'to ɔ, dt un-u kpa'a 'unmu 'yi, 'wa "bhi se 'b-
 hεε un 'ke 'ya -ziadt 'mu-za. 14 'Le 'mna -bodɔ a, 'un-ɔ
 bubɔ-ɔ -a'ba "na 'we'a -Lago. 'ε bubɔε'ε -jolulre *Zezii
 *Kliisɔ -kno'nyu a, 'unne 'un -nɔ'e 'yi, 'le ubu -see ε -zεge
 'la. ε -nɔ'a -kaa 'mu a, ɔ 'le'o -Lago -zi -nɔ'a *Moyizɔ -ke
 -Lago' ɔ wlu'a 'mutizamɔ -lruu 'mu 'le ɔ 'cni-ε'ε 'le ɔ
 "bɔɔ 'li, 'un-ɔ 'de -ɔ 'gwli. 15 'Bho 'ε "kpi a, -Lago' ɔ "g-
 wlideε-ε -nɔ'a 'un 'mu a, 'unne -nɔ'e 'wa "bhi 'mu -lrεε
 -ka nyu 'wee, 'bho -Lago' ɔ 'yigbeyi -u 'ma-a 'yisrεεmu
 o, -u -se'a-a 'yisrεεmu o, -u 'ye'a glu -kno mu le un 'ke ti-
 nɔ -lrεε, 16 'un "du-o 'ε dt 'le 'an -pɔɔ 'ke 'yi'srεε 'bho
 -Lago -ke nyunyu'a 'yigbeyi "kno'kno'kno.

17 -un 'ye li-ɔ, 'un se 'bho Zelizaleεmu -nɔ zɔun'a
 -dadudu 'ye zi, 'le 'un 'ye 'bho le yi 'un 'ke mɔnile 'li 'an

*-Bozuifu -kpa 'le 'tn 'ke -Lagk'k *'sraga -za 'le 'k' b'ub'ob'bhlegbo. ¹⁸ -Ka *'Lagk'k gba-a nu'a nyc nu 'le 'k' *'li'saa 'bho 'k' 'yigbeyi, 'ka-a 'tn nu'o, 'le, 'sraga 'mne, 'tn -n' 'e -g'ok' 't'enam' 'le Aziibh'okpa "'kpi'a 'Zuifu'a 'y' g'bl' 'ye 'tnmu 'bho -ye. E -se nyu-u -ke 'tn -n' 'bho -ko 'le e se 'yidienyu -ke 'tn -n' 'bho 'le wlakaaw'laka 'ke 'b' -ho -n'. ¹⁹ -Gblee, 'Zuifu-u -ye'e 'tnmu a, u-bee 'mnu, -bho 'tn -nyna nu 'kl' ka, 'tnnu 'ke 'kl' 'tnmu d' 'yikpa 'bho -a'a 'yigbeyi. ²⁰ 'Le 'bhal're'e 'tn nu'a g'blenyi! -e -nyini'a 'yrili un 'ye'a a, 'bho 'Zuifu'a -zigletumu w'onyi, 'Zuifu -nuu "'si 'e 'nyini! ²¹ -Gblee, 'e se 'bho -n', -bho e -se 'e 'tn -nyna'a 'bho 'wa 'wee'a 'yigbeyi ti, 'tn po'a wlu yayi 'tn -za'a 'mu. 'lnne 'ka-a: 'tn 'de-e 'gwli, -bho nyc 'me, k-k 'ye-e glu -s-k -mu 'le 'k' 'ke ti-n' -l're. 'lnne 'bhle'e 'nyini'a d' 'tn -nyna'a -daa -zige 'mu ti 'bho -a'a 'yigbeyi -zian.

²² Felist -m'k' yibo'o-o *Zezii'a -namu'a "'kpidi'a d', k' w'ok' wlu 'mne 'k' k' k' na 'Zuifu -bod: A mu le! -Da "'sroja'a -klagba Lisias' 'ye'a -yi -n' mu 'le 'tn 'ke a'ba d' wlu "'kpi "'du. ²³ -Kaa k' 'le'e -kaa -l're: "'Srojayi, -unm, "'-du ka 'P'ok' 'yrili, -tn -ke k' mu 'le -jie 'mu le, -tn 'ke k' li-fuo! -Bho -tn -ke k' mu a, 'le l' -lru 'mu "'ny' k' 'yifl' gbe! -Bho 'k' bha "'we yi k' 'yenam, "'ny' u 'yifl', 'e k-k 'b' k' ti, un 'ke k' -bod' nu.

'P'ok' -za'a-a *Zezii'a "dizigi *Felist -ke Drusilt -bod' mu

²⁴ 'W' 'a 'plan g'bl' zi'a a, *Felist -ke 'k' 'nyn' Drusilt 'yi-e 'bho. Un-u 'mo-o *'Zuifunynaakpu. Un yi'a a, k' 'la-a 'P'ok', -ka nyc 'ka *Zezii *Kliis' 'gwli' a, k' 'ke 'ya "d' -za 'le un 'ke k' -lokuipo. ²⁵ -Gblee, 'P'ok' 'luo'o-o wlu 'mu, 'le, -ka nyunyc 'ka -nyna 'le k' 'ka ti-n' 'le k' 'ke 'y-i's're 'bho -Lagk'k 'yigbeyi, 'le k' 'ka 'k' 'bhuo w'onyi' b' -he, e -ke -Lagk'k -zige 'ye'a -yi mu, k-k z' 'l' 'mu. K -z' 'l' 'mu a, -s'any' 'lbha-a Felist 'le k' na: -tn 'bh'e'o -tn 'ke -bhla mu. -Da 'tn -l' 'ye'a 'yi-fl' -n' mu 'le 'tn 'ke -tnmu 'la -l're. ²⁶ -tn 'ye li-k, k' k' k' ti -l're 'P'ok' 'ke k' m'k' "'ny' 'le k' 'ke k' ti"'sii. 'E d' k-k 'k' 'o' 'le k-k b'ub'ob' k' "zr' 'muti -w'ew'w'e.

²⁷ K nu -kaa -z' un 'k' 'le 'bhlukpayowli -l-r' un-u 'la'a 'P'ok'us' *Fetuust' 'ye Felist 'yizizia. Felist 'ke 'Zuifu 'bubua 'yi 'lbhaa'a d', k' sie'e 'P'ok' 'le -jie 'mu.

'P'ok' -zi'e-e 'k' -zige 'le 'Wlome'e' 'bhlukpayowliklagba w'onyi

25 -Gblee, 'bhlukpayowli're *Fetuust' nyini'a a, k' 'nu-o 'w' tan 'le k' 'ye Sezaleegw' 'mu -s, k' 'ye Zelizaleemu mu. ² 'Bho 'm'k', 'bho-o *'Lagk'k 'sragaza-mukl'g'bl' -ke *'Zuifu'a -kl'g'bl' mu k' 'P'ok' w'onyi "'kla -nunamu. ³ 'Le un na k' -bod: -A-bu bhade -tnmu li, nu -amu -zege "'lru! 'P'ok' yi k' k' Zelizaleemu 'le 'k' -zige 'ke 'k' k' -tu-e -n'! A 'ye li-k, un 'ka -kaa 'le e, un 'ce-e "'gla 'P'ok' a d' un 'ke k' -jeyi 'lbha -n' k' 'ke 'me. ⁴ Fetuust' 'k' k' 'bho wlu, k' na: 'Le Sezalee 'P'ok' -n' 'e -jie 'mu, 'le-e 'an "'bhuo-o 'ye -mu mu 'traamu. K -see -g'baa 'mu -s' yi. ⁵ 'A'ba "'klumu'a -kl'g'bl' yi 'tn -ke un 'ke bhu 'mu

-mu. -Bho k-k nyc 'm'k' nu "'nyinyid' 'le a -ke k' 'ke -zige tu.

⁶ -Gblee, k' 'ka Sezalee mu, 'w' k' nu'a 'bho 'bh'e'e-e 'w' -bue 'le k' 'ye mu. Z' z' a a, k' 'mu-o 'le -zigebudu 'li, 'le k' 'ye nyu 'bho un 'ye 'P'ok' 'la. ⁷ K yi'a a, 'Zuifu 'wlu'a Zelizaleemu 'po -k' -die 'li 'le un-u "'duu k' k' d'kl'g'bl' -dadudu "'kpi, 'le, 'ya -lue 'tn 'ka -ziad' 'mu'bhle, un -see 'l' 'yiti"'sii. ⁸ Un 'le'e -kaa a, k' 'ce-e 'k' 'bhuo "'k'piti: "'Nyinyinile 'tn nu'a a, 'tn -see e 'ye. 'tn -see 'Zuifu'a g'ba'a -lue 'tn 'muce, *'Lagk'k b'ub'ob'bhlegbo'a -da nyu-u -se'a-a 'Zuifu, 'wa pa'a a, 'tn -ke nyu-u -see'a 'Zuifu -see 'le pa 'le un-u nu'o 'bho -see 'k' 'li'saa 'bho -Lagk'k 'yigbeyi, 'le 'tn -see -a'ba 'bhlukpayowliklagba "'nyinyinile "'lruinu k'pe -lue.

⁹ E -n' 'a -kaa 'mu a, Fetuust' -m'k' k' k' ti k' ke 'Zuifu 'bubua 'yi 'lbhaa'a d', k' dede'e 'P'ok' ti: -tn 'k' k' ti -a 'ke 'le Zelizaleemu tinyni 'le 'tn 'ke 'le -a'a -zige -tu -n' 'a? ¹⁰ 'Le k' na: -Gba! -Da 'tn -n' 'a -laa, 'bho -tnm' -a' -ba 'bhlukpayowliklagba'a nyc k' 'yigbeyi 'tn -nyna'a ti. 'Bho-o 'tn 'ke 'an -zige -tu -n'. -A'a 'bhuo yibo'o-o g'baa 'tn -see "'nyinyinile 'Zuifu "'lruinu. ¹¹ -Bho 'tn nu "'nyinyid' 'le -zige 'ke 'tnmu k'p' 'le e 'ke 'an 'm'em'e "'k'pi bhla a, 'tn 'w'ok' -o' 'tn 'ke 'l' 'yi 'me -n'. -Bho e -se -m'ne e, d' un-u k'pa'a 'tnmu 'yi, -bho 'l' se -ziad' 'mu'bhle, 'wa 'bubua'a 'yilbhaa'a kamu nyc se 'bh'e k' 'ke u 'tnmu -jeyi "'ny'. -Bho 'l' -n' -kaa 'mu a, "'lemnu, 'b' -ho -a'ba 'bhlukpayowliklagba'a w'onyi 'le *'W'ok' 'l' 'ke -jra -n'.

¹² K po'a wlu 'm'ne ti a, Fetuust' -ke 'k' "'d'udumu 'ye "'sra 'mu mu. Un yi'a a, k' na: -tn "'si-e wlu 'yiti -tn 'ke -a'ba 'bhlukpayowliklagba'a w'onyi mu'a d', 'le-e -tn 'ke mu.

*Fetuust' -k' k' 'P'ok' a d' Aglipaa 'yi

¹³ -n' k' g'be zi'a a, 'le 'bhlukpayowli -l-r' un-u 'la'a Aglipaa -ke 'k' leyinyinaakpu un-u 'la'a Belenist' 'ye Seza-lee yi un 'ke *Fetuust' 'ye. ¹⁴ K 'nu-o 'bho 'w' -glili, 'le Fetuust' 'ye k' 'P'ok' a d' 'yi-k', na: *Felist 'ka mu a, k' 'sie-e -daa -jeyi -lue. ¹⁵ -Gblee, 'tn mu'a Zelizaleemu, *'Lagk'k 'sragazamukl'g'bl' -ke *'Zuifu'a -zigletumu -lruu "'k' k' 'o' 'le un na: -K'p' un -n' k' -zige k' 'ke 'me. ¹⁶ 'Le 'mna na: 'Wlome'e' nu -kaa. -Bho un -see nyc -zige -tu, 'wa -k'p' un k' -zige, 'k' 'me. 'lnne 'bhle'e 'nyini'a d', 'tn -ke 'k' d'iyikpamu 'mnu yi'o. ¹⁷ Z' z' a a, 'bho-o 'tn -nyna'a ti 'tn 'ye 'le -zigebudu 'li mu, 'tn 'ye k' k' m'k' 'la. ¹⁸ -Gblee, 'mna na 'kl', d'kl'g'bl' un-u 'ye k' 'yi-k'pa mu, 'le, d' nyu 'mnu -za'a 'mu, 'l' -se d' -l' 'k' k' 'ye -ko. ¹⁹ 'Wa "'bhi'a -Lagk'k b'ub'ob' un-u depo n' 'e 'yi, 'le, e -ke nyc -lue un-u 'la'a *Zezii -k' 'me'e e, 'tn 'P'ok' -m'k' k' 'o' k' -n' 'e-e ti, 'k' "'k'pidi mo'o. ²⁰ Un -z' 'l' -kaa 'mu, -ka 'tn 'kl' 'l' k'p' un, 'tn se -kaa 'bhle; 'e d' 'tn nu'o 'P'ok' -bod: -tn 'k' k' k' ti -tn 'ke Zelizaleemu mu 'le -a'a -zige 'ke 'le -tu-e -n' 'a? ²¹ 'Bho 'm'k' k' k' na: -Bho 'l' -n' -kaa, "'lemnu -a'ba 'bhlukpayowliklagba'a w'onyi 'tn 'ke mu k' 'ke 'l' tu. 'E d' 'tn -de 'k' 'le -jie 'mu ti. -Bho -k' k' z'ge nyini 'tnmu 'yi 'le 'tn 'ke k' nyu "'k'pi "'du un 'ke k' 'le k'pa.

22 ɔ 'le'ε -kaa a, Aglipaa 'nu -ɔ -bodɪ: 'Mna-a'a "bhuo 'bɔ-ɔ ti -lɾεε 'un 'ke ɔ dɪmuzana 'ye 'le 'un 'ke ɔ -lokuipo. ɔ na: -Bho ɔ ɔ 'le -un 'ke ɔ da 'ye.

23 -A -ka 'le-e gbu -druma a, Aglipaa -ke Belenisi -pa'a-a 'wa 'nynɪbhlebani 'mu, un -ke "sroja'a -klɪgbɪ-e, 'bho gwɪɔ 'mu'a -klɪgbɪ -lɾuɔ "du -ɔ -bhubho li, 'le un -ke ɔ -na'a bhu 'mu, un 'ye 'le -zɪglebudu 'li pa. Un -de'a ti 'le Fɛtuust na: "Sroja! A 'la 'Pɔɔ! 'Le un -ke ɔ 'ye yi.

24 ɔ yi'a a, 'le Fɛtuust 'ye wlu 'mu"luo 'le ɔ na: 'An -Kɔyi, Aglipaa -ke a-bu nyu-u -nɪ'a -laa 'wee, nyɔ a-a 'ye'a -laa li, 'unno 'Zuifu'a -dadudu "kla -nɪ'e 'unmu wɔnyɪ 'le Zelizalɛmu -ke -dagbɛ 'le un-u gwɛ'ε wlu wɔnyɪ ti un-u "wɔ'o, un na: ɔ 'mɛ ɔ, -ɔ -mɛ-ɔ, ɔ 'mɛ ɔ!

25 'Le 'mna -bodɪ, lɛ -ke dɪ ɔ 'ka 'mɛ, 'un -see ε 'ye. l -nɪ'a -kaa 'mu a, ɔ 'bhuo 'bɔ-ɔ ti ɔ 'ke -a'ba 'bhɪɪkpay-owliklagba'a wɔnyɪ mu 'le ɔ 'ke ɔ -zɪgle tu'a dɪ, 'un 'wɔ'o 'un 'ke ɔ nyu "kpi "du 'le un 'ke ɔ 'le kpa.

26 -Gblee, -bho 'un -kɔ ɔ nyu "kpi "du 'le un 'ke ɔ 'le -a'-ba -klagba gbo kpa, lɛ 'un 'ka 'bho ɔ damu 'kɔnɪ, 'un se ε 'bhle. 'ε dɪ 'un -ɔ ɔ -daa nyu'a "yɪgbeyi. -lnmɔ, 'an -Kɔyi'a "bhuo'a "yɪgbeyi 'un -ɔ ɔ 'le -un 'ke ɔ "kpidɪ tidede. -Bho -un nu -kaa a, dɪ un-u kɔ ɔ 'yi, -bho ɔ 'ke l 'mu-za a, 'le 'un 'ke l 'cnɪ 'le ɔ -ke 'ya "bɔgɔ 'ke 'le -a'-ba -klagba'a wɔnyɪ mu. 27 -ln 'ye li-ɔ, -bho 'un -ka -jɪeyi nyu "kpi "du 'le un 'ke ɔ 'le *'Wɔmu kpa, ɔ "kpidɪ -ke dɪ nyu-u kɔ ɔ 'yi, -bho 'un se 'mu-za a, ε se "yrili-nmɔ.

'Pɔɔ zɔza'a-a ɔ 'kpidɪ li 'bho Aglipaa'a "yɪgbeyi

26 *Fɛtuust 'le'ε -kaa a, Aglipaa na 'Pɔɔ -bodɪ: 'ln 'nyɪ-e -unmu wlu, -un 'ke -a'a "kpidɪ lɪzɪza. 'Le ɔ 'ye wlu 'mu"luo, 2 ɔ na: 'An -yowli Aglipaa, dɪ *'Zuifu-u kpa'a 'unmu 'yi, -bho 'un -kɪ l lɪzɪza 'bho -a'a "yɪgbeyi, 'an -pɔɔ bhlɪ-o'o. 3 'Le ε 'mu 'un yibo'o, -unmɔ 'bhɪɪkpayowli Aglipaa, -un yibo'o-o 'Zuifu'a -gluuzagbɪ -ke 'wa nɔnɔdɪ. 'ln 'cɛ-ε -unmu 'gbɛ kwa 'mu, -ku "gwli -un 'ke 'an wlu -lokuipo! 4 'An 'bhuabhuanɪ, -ka 'un -nɪ'a 'bho Zelizalɛmu 'le 'an -kɔmu'a "klumu, 'Zuifu'a klɛ yibo'o-o 'na. 5 Un yibo'o 'unmu-ε see 'le un 'bhɛ'ε un 'ke ε "yi'wɔ. 'Wa ɔɔ -de'a -a'ba -Lagɔɔbhu 'li ti, 'un -ke un nu 'ko-o bhɪ! 'Le u-bu nyu 'mnu'a "klumu 'un -nɪ'o, -a'ba 'wee -see 'bho 'Zuifu'a gba -lue 'tun sie, -a-bu nyuɔplan 'mnu, -a-bu 'mo-o *Falizɪɛn. 6 'Le 'traamu 'ɔ, -Lagɔ ɔ wlu ɔ "du'a -a'ba "na "we wɔn 'muti see, 'unne 'un-l 'la'a -ziadɪ'a dɪ, un -nyna'a 'unmu 'bho -zɪgle 'mu ti. 7 -Lagɔ na ɔ ɔ 'ye-e 'mɛmu glu -za -mu 'le un 'ke ti-nɪ -lɾεε, 'unne -a'ba 'cɛ -bue 'ɔ ɔ 'kɔ ɔ ti un 'ke wlu 'm-nɛ'ε "yri'a 'bɪ 'ye'a kamu, un kuku'o 'muti un-u bɔbɔ ɔ -Lagɔ 'wɔ'o 'wɔ 'li. 'ln de'a "gwli -ε -ke dɪ 'Zuifu kpa'a 'unmu dɪ "yi, 'unne 'ka-a! 8 -lun! A-bu 'Zuifu, lɛ nyu -see amu -ɔ, 'unne a-a nu'a? A -see "gwlide -Lagɔ-ɔ 'za-a 'mɛmu glu 'le un -nɪ'e ti -lɾε'ε?

9 Nazalɛtɪkɔyi *Zezi'a 'nynɪ'a 'letaadɪ 'un "du'o 'mna-a'a "bhuo 'kpa'a 'an 'mutikukue'ε klɛ 'un 'ye lɪ 'wee 'mu -zi -nɪ. 10 'Le Zelizalɛmu *-Lagɔ ɔ 'sragazamukɪg-bɪ 'ye 'unmu ɔ nyu 'mnu'a tugbokpabɔgɔ "nyɪ, 'unne 'un 'bhle'o 'le 'un 'ye 'wa -dadudu -jie 'mu po 'le 'un-l 'wɔ'ɔ nyu-u nu'a: Un 'mɛ -nɪ 'le'a wlu. 11 'Le -kɔ -lɾεε

'li 'le *-Lagɔwlu'a 'lɪɪaanbidi 'wee 'li 'un-l kla nɪ 'nu nyanɪ 'mu 'le 'un "susua 'nu Zezi'a "yidepɔε. 'An 'cɛ-ε 'kpa-a "kpi 'le 'un-l ple 'u kli 'le 'laga 'mu 'un-l klu 'u nyanɪ 'mu.

'Pɔɔ -za'a-a ɔ -pɔɔ'a "yɪtɪbhɪtɪdɪ gɔ

12 -Ka -lue 'mna 'ka-a *-Lagɔ ɔ 'sragazamukɪgɪ lbho'o 'unmu 'le 'un-l mu'o Damaastɔgwɔ 'mu. 13 'An -yowli, 'un -nɪ 'le'a -jeyi, 'yru nynɪ'a "duu 'mu, lɛ'ε -vlavlɪ 'wlu'o 'le yaku "yi, 'ε -vlavlɪ 'ku-o wɔn, l 'ye 'yru'a nɪ 'mu-zi, 'le ε-ε vɪan'a 'bho 'un -ke nyu -ke 'un-l na'a "kpi.

14 -Ka -a -die'a 'mu -a 'ga-a 'bhɪɪgɔ ti "fɪa 'le 'un 'ye wlu -lue 'bu'wɔn. 'An "bhɪɪwlu 'mu ε 'la -nɪ'e 'unmu: 'Sɔɔ'o a! 'Sɔɔ! Koo -un -nyna'a 'le -a kla'a -kaa 'unmu nyanɪ 'mu'a? -Bho -un tutɔ 'an wlu "kpi, -a'a "bhuo -a cna'a "wi bhu 'mu. 15 'Le 'un 'ye tidede: -lnmɔ wlu'a, -a'a 'nynɪ -mɛ'ε? 'Le ɔ na: 'lnmɔ Zezi -a kla'a nyanɪ 'mu, 'unmɔ mo'o. 16 -Sɔ 'mu, -un 'ke ti-nyna. 'ln 'yi-e -unmu -bodɪ, -unmɔ 'un -za'a 'bho 'le -un 'ke 'an lbhu nu. -ln 'mo-o 'an "dɪkpayi, 'le, -ka -un 'yeye'a 'unmu ti, -un 'ke -kaa nyu -lɾuɔ 'tmu. 'Le lɪ 'un-l 'ye'a -unmu "yi-ɔ mu, -un 'ke 'ya "dɪ -za -lɾεε. 17 *'Zuifukɔmu-e, "sesinyu -ke "klumu 'un-l 'ye'a -unmu -lbho mu, -bho un -ka -unmu-u 'lbha, 'un-l 'ye-e -unmu zetie -mu. 18 'ln-l lbho'o -unmu-ε 'le -un 'ke 'wa 'yri kati, "nyinyɪnidɪ'a -kuyre -ke 'mu un -nɪ'a a, un 'ke l 'yrili-gwɛ 'le un 'ke 'unmɔ Zezi-i'a -ziadɪ 'ma-a ɔ "yi'wɔ 'le un 'ke 'wa kpli "yizizia 'le un 'ke "nyinyɪnidɪ'a tiyayi *Sataan'a "nyinyɪnidɪ'a -belu 'ɔ ɔ 'wɔ 'le -Lagɔ 'ke u -kɔ. -Bho un de 'unmu "gwli, -Lagɔ-ɔ 'bhɔ-ɔ 'wa "nyinyɪnidɪ'a dɪ, "lemnu un-u 'ye-e 'le -Lagɔ ɔ nyu'a "klumu 'bɪ.

'Pɔɔ -za'a-a ɔ lbhu'a "dɪ

19 'ln 'wɔ'ɔ l-bɪ wlu 'mnu 'kɔ ɔ, 'an -yowli Aglipaa, 'un se 'bhɛε 'un 'ke wlu-u 'wɔ'a yaku "yi -nynɪ. 20 'ln -za'a-a *'Zuifu -nɪ'a Damaast -ke Zelizalɛmu -Lagɔwlu -bodɪ 'mu, 'le 'un 'ye -yu -nɪ'a Zideebhɪɪkpa "kpi -ke 'bhɪɪkɪ -lɾu "kpi'ti'a nyu -Lagɔwlu kpa, 'le 'un-l 'tmu nu'o: A yi-bo a'ba "nyinyɪnidɪ "yi 'bho -Lagɔ ɔ "yɪgbeyi 'le a 'ke ɔ gbo "bhɪtɪ 'le ɔ 'ke amu -kɔ. 'Le, -ka a'ba kpli zizia'a "yi, a 'ke -kaa -ɔ. 21 'Ya dɪ 'un -nɪ'e 'le *-Lagɔ ɔ bɔbɔbhɪgbo 'le 'Zuifu 'ye 'unmu kwa 'mu tikpun. Un 'dun-e 'an 'lbhalbhaa ti 'le 'un 'ke 'mɛ. 22 'Bho 'mna -Lagɔ ɔ "bhuo-o "du'o 'unmu "yrili 'le ε 'ye -zɪan "kpi bhla 'le 'mna-a -nɪ'e -daa a'ba "klumu 'le 'un 'ke -Lagɔ ɔ dɪ nyutoope -ke nyukɪgɪ -bodɪ 'mu-za. 'ln -see dɪ 'li tice -bho ε -se *Moyiɪzɪ -ke -Lagɔwlu'a 'mutizamɔ -lɾu'a wlu un -za'a 'mu -l -ke "yri'a 'bɪ-l 'ye'a 'wlu mu, un 'ye'a na: 23 *-Lagɔ ɔ 'Bhozayi -ɔ 'puun'a nyu-u 'ye-e 'kle 'ye -mu, 'le, -bho ɔ 'mɛ, ɔ 'ke glusɔmu'a nyamna "du 'le ɔ 'ke ti-nɪ "kɔmukɔmu, 'le, nyu'a "nyinyɪnidɪ 'mu'a 'punpuan 'bho -Lagɔ ɔ "yɪgbeyi, ɔ 'ke -a'ba "bhɪɪmu -ke 'bhɪɪkɪ -lɾu'a nyu "dɪzɪgɪ 'mnu -bodɪ 'mu-za.

'Pɔɔ 'la-a Aglipaa ɔ 'ke "gwlide

24 -Gblee, -da 'Pɔɔ -nɪ'a ɔ "kpidɪ lɪzɪzanamu a, 'bhɪɪkpayowli *Fɛtuust 'lbhaa 'kɔ-ɔ wlu wɔn 'mu, ɔ na:

'Pɔlu, -un 'bhata'o! "Bɔgu -un 'cian'a tenyl, 'unne 'bhata nɛ'e -unmu!

25 ɔ na: 'ln-ɩ 'ya-a 'an "bhuo ya 'bho -a'a "yigbeyi, 'un se 'bhata. Wlu 'un -nɩ'a 'muzanamu 'bhle-e 'yuɛ 'li. 26 'ln -flɩ'kɔ'kɔ' 'yi 'un 'ke dɩ -nɩ wɔnwa, -a'ba 'bhluɔpayowli Aglipaa'a -lokui bhɩɩ 'nɩ-ɛ. 'Le 'un de'e "gwli ɔ yibo nɩ-o'o -lue -lue, -ɛkedɩmaa, ɩ -see "zizekwla 'mu -zi -nɩ. 27 -A'ba 'bhluɔpayowli Aglipaa, -Lagɔwlu'a 'mutizam'u'a wlu un -za'a 'mu 'bho *-Lagɔ'kɔ' 'Bhozayi -ɔ 'puun'a nyu'a damu, -un 'de -ɩ "gwli'a? 'ln yibo'o-o -un de'e 'na-a "gwli!

28 ɔ na: ln! -Woo! 'Pɔlu, ɛ -sie'e 'tɔ 'bho-o -toope -mnaaa'a "bhuo 'ke 'tɔ 'unmu *Zezii'a -nayi po! 29 'Le 'Pɔlu na: 'ln-ɩ bhade-e -Lagɔ li, 'le nya 'wla, ɛ -se -a'a "sɛ'ɛ dɩ -ko, nyu 'wee -nɩ'a 'unmu -lokuiponamu, -ka 'un "du'a Zezii'a nɔ, a 'ke -kaa -nɩ. 'ln -see a 'ke -jiekɔmu "du nu" a!

30 ɔ 'lɛ'ɛ -kaa a, 'bhluɔpayowli "we-e Belenist -ke nyu 'wee -nɩ'a 'bho -zige 'mu -ɔ'kɔ' 'mu-ɛ un 'ye "sra 'mu mu. 31 Un mu'a 'le 'wa "sɛ-ɛ 'kabha'o: -ɔ'kɔ' "Nyinyinɩɛ -ke dɩ un 'ka nyukpasu -nɩ -jie 'mu po, ɔ 'ka 'mɛ, ɛ se -nɩ. 32 'Le Aglipaa na Fetuust -bodɩ: Nyukpasu 'mɔ, -bho ɔ se 'kɩ, ɔ -zige 'ke -a'ba 'bhluɔpayowliklagba -ye mo'o, nu a, -a "sii nɔ 'ko-o ti.

'Pɔlu -kpe'ɛ-ɛ 'le *'Wɔmu

27 1,2 ɩ zi'a -kaa a, -nɩ -ke ti *Fetuust 'ka 'Pɔlu nyu "kpi "du un 'ke ɔ Italiibhluɔkpa'a -gwɔkɔlagba *'Wɔmu kpa a, ɔ 'ye 'ɛ dɩ "yibhaga 'le un 'ke batoo 'li 'kpa. ɔ 'gbaa'a-a 'Pɔlu -ke -jiemɩ -lruɩ, ɔ 'ye u 'Wlomɛ'ɛ "sroja'a -klagba -lue -jeyi "nyɩ. ɔ 'nyɩ 'mo-o Zuliust 'le ɔ 'ke u "kpi -nɩ ɔ -ke un 'ke mu. "Sroja'a 'plan -lue un -u 'la'a 'bhluɔpayowliklagba'a "sroja, 'wa -klagba ɔ "du'o. 'ln mɔ Luuki -ke Alistaktɩ -ɔ -ɔ'kɔ' Maseduanɩbhluɔkpa "kpi'a -gwɔkɔ Tesalonikɩ, -a-bu -ke un bhete'e-e gbo, -a 'ye batoo 'li 'kpa. ɛ-be batoo 'm-nɛ, -gwɔkɔ -lue un -u 'la'a Adramiitɩ, 'bho-o un -nu -nɩ 'nɛ ɩɛ, 'unne 'ye Aziibhluɔkpa "kpi'a -gwɔkɔlu 'mu -mu mu.

3 -A 'kpa'a -jeyi a, batoo -nɩ -nanamu, ɔ 'ye zɩ 'le -a 'ye Sidɔkɔgwɔkɔ 'mu nyɩ. -A nyɩ'a a, Zuliust "du'a -jiemɩ "yrili -nɩ -kɔ'kɔ' 'Pɔlu kwa 'mu ti. 'ɛ dɩ ɔ "nyɩ 'kɩ "yifɩɛ, ɔ 'ye 'bho'a *Zezii'a nyu 'yenamu mu 'le un 'ke ɔ -zɛɛ "l-rulinu. 4 -A zi'a 'bho li a, -a'ba batoo'a -na -ka -zɛɛka, ɛ -ke -pupɔkɔ dede'e-e "yi'a dɩ, -a 'ye 'le Siplulikpe'a lemu -zi -nɩ. 'Le 'mɔ -pupɔkɔ 'kɔ'kɔ' wɔn. 5 -A zi'a 'bho li a, -a -po'o-o Silisii -ke Panfiliibhluɔkpa -linasu gbo 'le -a 'ye 'le 'tɔnɩ'a -bhie 'mu -mu -nɩ, 'le, 'bhluɔkpa -lue un -u 'la'a Lisii, 'ɛ "kpi'a -gwɔkɔ -lue un -u 'la'a Mila, -a 'ye 'bho nyɩ. 6 -A nyɩ'a 'bho a, batoo -ke 'limu -a -nɩ'a a, -a 'wlu'o 'le-ɛ, -a 'ye ti"si. -Abu -ka 'bho-o nyɩ, batoo -lru -nyna'a-a 'bho ti. 'Le 'ya "klumu batoo -lue -nɩ'e 'le. ɛ -ɔ'kɔ'kɔ' Alasadriigwɔkɔ 'mu 'le ɛ -nɩ'e Italiibhluɔkpa "kpi munamu. ɛ-be batoo 'm-nɛ, "srojayi "du'a -jiemɩ "yrili, 'unne ɔ 'ye'o 'le -a -ke ɔ 'ye 'le 'ɛ 'limu 'kpa.

7 -A 'kpa'a -jeyi a, -a 'nu-o 'wɩ, batoo -na'o -kɔ -pupɔkɔ dɩ; -a 'ka -gwɔkɔ -lue un -u 'la'a Kunidɩ nyɩ, yekaayeka mo'o. -A nyɩ'a 'bho gwɔkɔ 'm-nɛ'ɛ "yribhlanamu, pupɔkɔ 'kɔ'kɔ' wɔn -amu -bodɩ 'le -a 'ke -jolu "yige.

'ɛ dɩ -a -mu -nɩ'e kumna gbo, 'le, likpe un -u 'la'a Klɛɛtɩ, 'ɛ 'mna -ke "yi un -u 'la'a Salumɩ, -a 'ye 'bho -zi -nɩ. -A -zi -nɩ'a 'bho a, 'le -a 'ye 'le likpe'a lemu -zi -nɩ. 'Bho 'm-nɩ, -pupɔkɔ se wɔnkɔpun tenyl. 8 -A -ke -pupɔkɔ dede'e-e "yi kplɔkplɔ, 'le 'ɛ stasaa 'mu -a -ple -nɩ'e 'ɛ 'kɔkɔ wɔnɩ ti 'le -a 'ye -gwɔkɔ -lue un -u 'la'a Lazee'a "tɔli nyɩ. 'Bho 'm-nɩ, 'bho-o un -u 'la'a Batoo'a Kɔpunnazɛɛ.

9 -A sta'a kplɔkplɔkplɔ -a -see -dazɛɛ -nyɩ -nɩ. -Nɔ -ke ti -a -nyɩ -nɩ'a 'bho a, *'Zuifu'a *su'a 'wɩ zi-o'o. -Pupɔkɔ klu-o'o tenyl. -Bho batoo nu ɛ 'ke -na, ɛ -nyɩ'e-e "yrili. 'ɛ dɩ, 'Pɔlu "du'o nyu "dɩ 'mu, ɔ na: 10 'An bha "we-a, -jolu -a 'ye'a 'tɔ "kpi'kpa mu, 'un yibo'o-o ɛ -nyɩ'e-e "yrili, ɛ -se batoo -ke ɩ-ɩ -nɩ'a 'nɩ'ɛ 'limu'a "sɛ 'ke wɔn-nyɩ -ko. -Bho -a se -a'ba "bhi "yrili"du, ɛ-ɛ 'bhle-e -a'ba 'mɛmɛɛ "yi.

11 ɩ -nɩ'a -kaa 'mu a, "srojayi -m-nɩ, 'le batoo'a triyi -ke 'ɛ -yowli'a "sɛ ɔ-ɔ po'o -lokui. ɔ dɩ se 'Pɔlu "kpi -nɩ. 12 -Gblee, 'bho batoo'a -kɔpunnamu 'm-nɩ se "yrili-nɩ, 'le, -nɩ -ke ti -pupɔkɔ-ɔ klu'a a, 'ɛ -nɩ'ɛ 'ke u 'bho li-zi -nɩ. 'ɛ dɩ nyu'a -dadudu-u -nɩ'a 'le 'ɛ 'limu na: -A zi -laa li! -Gblee, un 'wɔ-ɔ ti un 'ke Klɛɛtɩ'a -gwɔkɔ -lɛɛ un -u 'la'a Fenist -kɔpun -nɩ -cuyi! 'Bho'a batoo'a -kɔpunnamu 'kpa-a gbugbu. -Bho -pupɔkɔ 'wlu -nɩ 'le 'zɔti -ke yayi, 'ɛ nyɩ 'bho. 'Bho 'm-nɩ, un 'bhɛ'ɛ'o un 'ke 'bho ti-de 'le ɛ-be -pupɔkɔ 'm-nɛ'ɛ -nɩ 'ke u lizi.

'Tɔnni "yigbeyi'a -bibie

13 -A -see -bhla mu ke, -pupɔkɔ'kɔ' bhleebhle 'kpa-a 'bho ɛ-ɛ klu-o'o. ɛ 'wlu -nɩ'e-e 'le 'zɔti 'le ɛ -ke batoo nɩmɩ'kɩ "yiti. ɛ -nɩ'a -kaa klunamu a, nyu-u -nɩ'a 'le 'ɛ 'limu, ɛ-ɛ 'po -u 'kpa 'yi. 'ɛ dɩ un -u nu'o: -A mu! 'Le un 'ye batoo -za un 'ye -jeyi 'kpa. Un -nɩ'a munamu a, 'le Klɛɛtɩkokogwɔlɩ un nyɩnyɩ-ɛ'ɛ-ɛ ti 'le un -u ple'e 'ɛ wɔnɩ ti. 14 -Nɩ gbe zi'a a, un -ka 'le-e gbu, -bibie yi-o'o. 'ɛ -bi-bietu, batoo'a trimu 'wee-e ple -ɛ'o. 'ɛ 'nyɩ 'mo-o Elakilɩ. Trɩ-ɩ -nɩ'a 'bho likpe 'li, 'ya "lru ɛ -yi -nɩ'o. 15 ɛ-be -bibie 'm-nɛ yi'a a, ɛ -ke -a'ba batoo zɩza'a-a "yigbakwla 'mu. 'ɛ trimu -ke ɛ "tutu'o 'le ɛ -see 'wɔn. 'ɛ dɩ -a "bhiti'e "yiti 'le ɛ 'ye -amu kpa "bikabika, ɛ 'ye ɛ 'le 'tɔnni'a -bhie 'mu kpa, 16 'le -a 'ye 'le likpetoope -lue un -u 'la'a Klodaa'a lemu -zi. 'Bho 'm-nɩ'kɩ -pupɔkɔ se wɔnkɔpun. -A -sta -nɩ'e 'bho-ɛ yrubhɛ!, 'le, -zab-homugɔkɔ-ɩ -m-ɛ'ɛ 'le -a'ba batoo'a lemu ti, -a 'ye ɛ jri, 17 -a 'ye ɛ 'mu"luo, -a 'ye ɛ 'le batoo 'm-nɛ "kpiti po, 'ɛ 'li'a lbhunumu 'ye ɛ 'bho tɩsɩsan ɛ -kaa wɔn-nyɩ. Un nu'a -kaa a, 'le un 'ye "bhluɔkuikɩgbɩ 'mu"luo, un 'ye ɩ batoo'a 'zɔ -zi -nɩ, un 'ye ɛ san, ɛ -kaa wɔn-nyɩ -lɛɛ. Un sɛn 'ɛ ɛ, 'le Libiibhluɔkpa'a 'gwɔlɩ'a -da se'a 'mu-tɛ, 'ɛ -stanyɩ 'lbha'a -amu, -bho -pupɔkɔ -kpa -nɩ 'le -amu, batoo -kaa 'muti'sin. 'ɛ dɩ, -ka 'ɛ 'li'a lbhunumu 'ka -ny-na 'le ɛ 'ke -kɔ -na, 'ka-a un nu'o 'le -pupɔkɔ-ɔ "tuu 'nɛ -bhla "lru. 18 Un nu'a -kaa a, -bibie 'm-nɛ 'ku-o -bhla 'kpa "yi. 'Ka-a ɛ 'bhle'e -amu gbokogboko. ɔ zɩ'a a, 'ɛ dɩ, ɩtɔkɩ -nɩ'a 'le batoo 'li, 'ɛ 'li'a lbhunumu -zɩ 'l 'le, un 'ye ɩ "nukɔ po 'le ɛ 'ke kwa'fun. 19 ɔ -ye kɔ'kɔ' 'bho a, un -kɔpun -nɩ'e-e "nyanyɩ 'mu, 'le, 'bho batoo "kpi'a ɩtɔkɩ -na -nɩ 'nɛ ɛ, un 'ye ɩ 'bho -za, 'le un 'ye ɩ "nukɔ po -lɛɛ. 20 -ln 'ye li-ɔ, 'wɩyɩ 'li -bibie'a wɔnkɔɛ -see -denɩ

'mu -sɔ, yaku 'yi -nɪ'e-e -tukuu! -A -see 'yru -ke 'cudru'a 'yigba 'ye, 'le, -ka -a 'ka batoo -jolu gbo po, -a se -kaa yibo. -A -gbu 'nɛ ya, 'kpi -wa'a-a -amu 'yiti, 'le, -ka -a 'ka 'pun'a 'kpi se -amu 'yi -nɪ.

²¹ ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, nyu-u -nɪ'a 'le batoo 'mɛ 'li, 'wɪ 'gbaa'a-a -kwa un -see li. 'Le 'Pɔɔ 'ye 'mu-sɔ 'le ɔ na: 'An bha 'we-a, 'tɪ -za 'ka 'mu, 'lɛnɛ 'ka-a! -Bho a po 'ku 'an wlu -lokui, -a -see 'kɪ Klɛɛtɪ 'wlu yi, 'le ngazedɪ -yɛɛ -see -amu 'kpi -bhla yi bhebhe. ²² -Ziadɪ mo'o. 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ a, 'lɪ-ɪ 'tmu'u'o amu, 'traamu 'tɔ ɔ, a po 'le 'kpi, 'le a'ba 'klumu'a nyc -lue 'tɪn -see 'mɛ yi. Batoo'a 'sɛ-ɛ 'ye wɔn-nyni mu. ²³ A -gblee, -zɪan 'matu'a 'bhuo, -Lagɔ -kɔkɔ 'ɪnmu a, -ɔ -ke lbhu 'lɪ-ɪ nu'a a, ɔ 'lbho-o ɔ gbo'a -dalbhoyi -lue, ɔ 'ye 'ɪnmu lɪnyɪ ²⁴ 'le ɔ na: 'Pɔɔ, -sɪanyɪ'a 'lbha -ɪnmu -le! -Gblee, -ɪn 'ke 'Wlomɛɛ'ɛ 'bhluɔpayowliklagba gbo nyni mo'o 'le ɔ 'ke -a'a -zɪgle tu. 'lɛnɛ 'mo-o -Lagɔ'ɔ 'gwɪɔdɪ. 'ɔ 'limu -nɔkɔkɔ wɔn 'bho -a'a 'kpi'a dɪ, nyu 'wee -ke -ɪn -nɪ'a 'nɔkɔ batoo 'li, ɛ -see 'wa nyc -nu yi. 'Ka-a ɔ 'lɛ'o. ²⁵ 'Ka-a ɪ -nɪ'e 'mu'a dɪ a, 'an bha 'we-a, a po 'le 'kpi, 'mna 'de-e -Lagɔ 'gwɪɔ. -Ka ɔ 'lɛ'ɛ 'tɪn, 'ka-a ɪ-ɪ 'ye 'mu-nɪ mu. ²⁶ 'Bho batoo -mɛɛ'ɛ damu a, -a -ke ɛ-ɛ 'ye-e -mu -mu 'yirilɪnɔkɔka. 'Bho likpe -lue'a 'kpukpu 'kpi ɛ-ɛ 'ye wɔn-nyni -nɪ mu 'le ɛ 'ke 'bho -sɪe. 'Ka-a 'Pɔɔ 'lɛ'o.

²⁷ -ɪn 'ye li-ɔ, -a -kaaa Klɛɛtɪ -sɔ ɔ, 'ɛ 'wɪ'a -bue 'yɔ nyɪ-ɪ'ɛ ɔ 'ka-a, 'le -bibie-e 'tuu'o -amu -kaa 'le 'tɔnɔni'a -da un-u 'la'a Adriatiki. Dodogwia batoo 'li'a lbhunumu na: -A-bu -naa, -a kɔkɔ nyc -nɪ 'kpukpu gbo 'kɔkɔnamu. ²⁸ Un 'lɛ'ɛ -kaa a, 'ni'a -yɔbhahluku un 'du'a kwakulɛ 'yi, un 'ye ɛ 'mu'luo, un 'ye ɛ 'nukɔ po. Un -zɛ 'ɛ 'nukɔ ɔ, un 'zɛ-ɛ su'a -pasa'a -gwɪɔ -lue. Un nyni'a 'bho nya ti -toope a, un 'po -ɛ 'nukɔ -lɛɛ. Un -zɛ'ɛ 'le a, un zɛ'ɛ -lɛɛke a, -bue 'yɔ -mu-u -sɪe'e 'bho. ²⁹ 'Bho 'ɛ 'kpi a, -ka un -die'a 'mu, un 'bhle-e 'nɪglutiskpɪ'a -sɪanyɪ ku 'muti 'le batoo -ku ɪ 'yi-tbha 'le ɪ -kɛɛ ɛ wɔn-nyni. 'ɛ dɪ, kwakulɪklɪgbɪ un 'sri'a 'bhluɔkui, -ɪ -nɪnɪ -nɪ'a batoo ti, un -mɔkɔkɔ 'ya nyɪ 'le 'ɛ lemu ti, un 'ye ɪ 'nukɔ po 'le ɪ 'ke -bɪsɪ 'mu nyma. 'Bho-o -a -de'e ti. -A -de'a 'bho ti a, un 'tɪtɪɛ-ɛ li 'fla 'le 'wa -pɔɔ na 'dabodɪ ɔ zɪ -susueyi. ³⁰ ɛ-be 'matu 'mɛɛ'ɛ 'bhuo, batoo 'li'a lbhunumu nu'a -kaa, un 'luo'o-o ɔɔɔ-u -nɪ'a 'le 'ɛ 'limu 'mu, un 'ye ɛ 'nukɔ po 'le un-u nu'o: Kwakunɛtɪ 'sri'a 'bhluɔkui, -a 'mu -ɪ 'le 'ɛ 'mna 'yi timɔnamu 'le -a 'ke ɪ 'nukɔ po, ɛ -kaa -gbaa 'mu -sɔ. -Zagbaa! Un 'ke ple'a dɪ un-u nu'o -kaa! ³¹ Lɪ un nu'a, 'Pɔɔ 'ye 'ɪ li a, ɔ 'tmu'u'o-o 'sroja -ke 'wa -klagba: -Bho nyu -nuu se 'nɔkɔ batoo 'li ti-de, 'lemnɪ, nyc -see 'pun yi. ³² ɔ 'lu 'u -kaa 'yi a, un cɛ'ɛ batoo'a ɔɔɔ 'bhluɔkui 'mu-ɛ, ɛ -ke 'ni 'ye zi.

³³ -Gblee, ɔ -see 'yriti'wla ke, 'le 'Pɔɔ-u po'o nyu 'kpa 'yi un 'ke li. ɔ na: 'wɪ -bue 'yɔ nyɪ -a zi'e 'nɔkɔ batoo 'li 'le a -see ɛ li. ³⁴ 'Traamu 'tɔ, 'lɪ-ɪ 'tmu'u'o amu-ɛ, a li! -Bho a li a, 'lemnɪ, a 'bhle'e 'kpi 'mu-ɛ 'le a 'ke -lɪlɛra 'bhɛɛ 'le a -kaa 'mɛ. 'lɪ-ɪ 'mu-o 'bho le, ɪtoope gbɛ -see amu li'tru yi. ³⁵ ɔ po'a wlu 'mɛɛ ti a, ɔ 'luo'o-o 'fɔkɔ 'mu 'le ɔ 'ye 'ɛ dɪ -Lagɔ 'sɛɛ po 'bho 'wa 'wee'a 'yigbeyi, 'le ɔ 'ye 'ɛ 'die 'mu'luo 'le ɔ-ɔ li'o. ³⁶ ɔ -nɪ'a linamu a, 'wa 'wee'a 'kpi yi'e 'le-ɛ 'le un 'ye li -lɛɛ. ³⁷ -ɪn 'ye li-ɔ, -a-bu -nɪ'a 'le batoo 'li, -a bhete gbo -a

-nɪ'e-e nyunyu'a -gwɪɔ -bue -gwɪɔ tan nyunyu -bue nyunyu -mɛɛlo. ³⁸ Un gwɛ'ɛ lilia 'yi a, lilia'a -bhɛɪ 'wee -sɪe'a 'le batoo 'li, un 'luo 'nɪ-ɪ 'mu 'le un 'ye ɪ 'nukɔ po. -Bho ɛ -fɪɔ 'liti 'le ɛ 'ke kwa'fɪn.

Batoo -nyni'e-e wɔn

³⁹ -Gblee, ɔ 'ka -amu ti-gba a, 'bho 'ni 'yigbeyi -a -nɪ'e -bhla. Batoo 'li'a lbhunumu nu'a -kaa, un 'ye-e 'kpukpu -lue li. 'Bhluɔkpa'a -da -yɛ ma'a a, un se 'bho 'yiyibo. 'Bho 'mɔn ɔ, 'ni 'kpa-a 'bho gbugbu 'le 'ɛ 'mna 'yi -bɪstuyra-a -nɪ'a 'bho 'bhɛɛ'ɛ 'mu-ɛ. 'Le un na: -A -mu -nɪ 'bho! -A po 'le 'kpi -a 'ke 'bho'a nɪnɪnɪa ti'dɪn. -Bho batoo -kpun -nɪ 'bho, ɛ -nɔkɔkɔ-ɔ 'yrili. ⁴⁰ Un 'lɛ'ɛ -kaa a, kwakulɪ kpun'a batoo ti 'le ɛ 'ye'a ti-nɪnɪ a, un 'cɛ-ɛ 'ya 'bhluɔkui, ɪ 'ye 'nukɔ -sɪe. 'Bho 'yɪglagla 'mu, tufɔtɪ 'sɔn-ɔ 'pɛ'ɛ 'le batoo'a lemu ti, -bho un -ke ɛ-ɛ tri, -ɪ 'srɛɛ'ɛ 'lru 'yi, un-u bɔti'e-e 'ya 'bhluɔkui ti, un 'ye ɪ 'nukɔ 'nymaa. Tu -nɪnɪ'a 'bho batoo'a 'mna 'yi ti, 'mukuyɪɛ un 'srii 'nɛ ɛ, 'le un 'ye ɛ yayi kpa 'le -pɔpɔ 'ke ɛ 'mu-de 'le ɛ 'ke ɛ 'bho -bɪsɪ'a da -kpa -nɪ. 'Ka-a un nu ɛ'o 'le ɛ 'ye 'bho 'mɔn -bhoga -mu -nɪ. ⁴¹ Un -ke ɛ -nɪ 'bho -mu -nɪnamu, 'bho 'ni'a -gwɪɔ 'sɔn'ɔ 'nynumu, -da se'a 'mu-tɛ ɛ, 'bho-o ɛ ze'o zenyi! 'ɛ 'mna 'nyma-a -bɪsɪ 'mu kekeke! 'ɛ -sɔ -gbaa 'mu, 'le 'ni'a 'tarili-i po'o 'le 'ɛ lemu, ɛ-ɛ nyni 'nɛ-ɛ wɔn.

⁴² ɛ ze'a 'tɔ ɔ, -jɪemu -nɪ'a 'le batoo 'mɛ 'li, -bho 'wa 'klumu'a tɔɔ yibo -lɛka, un -kaa 'nukɔ 'kpa 'le un -kaa ple'a dɪ a, 'sroja na: -A 'lbhu u un 'ke 'mɛ. ⁴³ Un 'lɛ'ɛ -kaa a, 'wa -klagba -see ti'kɔ 'Pɔɔ 'ke 'mɛ; 'ɛ dɪ ɔ nu'o: A'ba nu -kaa -le! A-bu -nɪ'a 'nɔkɔ batoo 'li, 'le a'ba 'klumu, nyu-u yibo'a -lɛka a, a 'kpa 'le 'nukɔ -antanyɪ, a 'ke 'le -bɪsɪ 'kpi mu! ⁴⁴ 'Le, a'ba nyu -yu se'a 'ɛ ka yi-bo a, a 'ke 'bho tufɔtɪ 'kpi 'kpa. -Bho ɛ 'du batoo'a ku 'mu'a 'fɔtɪ, a 'kpa 'bho, 'le a 'ke -antanyɪnyu kli mu! 'Ka-a -a'ba 'wee nu'o. 'Le -a'ba 'klumu'a nyc -lue 'tɪn -see 'mɛ. -A 'pun-o'o 'wee, -a 'ye nyni.

Batoo -nyni'a wɔn ɔ, 'ɛ 'limu'a nyu gugwla'a-a 'bho likpe 'mu

28 -A cɛ'ɛ 'nukɔ'ɔ 'mɛmɛɛ'ɛ wɔn 'mu a, likpe -ke 'nynɪ -a se 'ka yibo, nyu -a -yɛ'ɛ 'bho, 'unnu 'sɪ'e 'ɛ 'nynɪ, un-u 'lɛ -ɛ Malɪɪlikpe. ² Nyu-u -nɪ'a 'bho kpun'o -amu-ɛ -gli! 'Ni -nɪ'e-e lbhanamu 'le -sɪn yi'a dɪ a, nɛgbaaklagba un cɛ'ɛ 'yi. 'Bho 'ɛ 'tɪroli un de'e -amu ti 'wee 'le -a 'ke 'wuta. ³ -Gblee, nɛ wan'a, ɛ 'wla'a 'zɔ ɔ, 'le 'Pɔɔ 'ye 'ɛ -nakanyɪ 'mu'luo ɔ 'ke ɪ nɛ 'mu po. 'Le -nakanyɪ 'mɪ'a 'mu, 'le-e ɔɔɔ -nɪ'o. Nɛ'ɛ -susu tbhɛ'ɛ ɛ, ɛ -nɪ'a 'danamu, ɔ -kuta ɔ kpa'a 'bho, 'lɛnɛ ɛ nmu'o, ɛ 'srii'e-e ɔ -kuta wɔn 'le nyu 'wee 'ye ɛ li'ye. ⁴ Sɛn-ɛ beze'a 'bho ɔ -kuta wɔn, 'bho likpe 'mɛ 'li'a nyu 'mnu 'ye 'ɛ li a, un na: Nyɔ -nɔkɔ, 'kulbhayɪ ɔ 'du'o -ziaka. ɔ cɛ'ɛ 'tɔnɔnɔ wɔn 'mu, 'le ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, yaku -see ti'kɔ ɔ 'ke 'pun. ⁵ 'Pɔɔ -mɔkɔ nu'a -kaa, ɔ 'lu-o su 'yi 'le sɛn 'ye 'le nɛ 'mu 'kpa. 'ɔ -da ɛ nmu'a a, 'bho -see 'vu-vlo. ⁶ Nyu-u -nɪ'a 'bho, ubu na: 'ɔ su-u 'ye-e 'bu -mu. -Bho ɛ -se -mɛɛ ɛ, -bho 'ɛ gu 'yaa nɔ 'le ɔ 'ke ti'ga ɔ 'ke 'mɛ. Un -fuo 'nɔ wɔn kplokplo, un -gbu 'nɔ ya, li se'a ɔ

"vuvlonamu -nu a, un zizia'a-a wlu "yi, un na, -ככ, -ככמנא, a 28 6 'Le u "bhlibhlu kpa "kpi koku -dudu un-u buba 'le, unnu un-u 'la'a 'wa -Lag.

7 -Gblee, 'bho 'mna "trolli, likpe 'mne'ε -ככyi "ככככ 'bho gbo, 'k' nynu 'mo-o Publiu. ככ 'mna, unnu kpu'o -amu -gli; -a 'nu-o 'wł tan 'bho 'k' "june "yi. 8 -כ nu'a -kaa -amu -zege "lruli, 'k' -tita -nl'e-e -budu 'li, yakali 'lbh 'k' 'o, unne -ke 'limujie -na'o, 'le 'Płk 'ye 'k' 'yenamu mu, 'k' 'ye 'k' dı *Lag wñ gbo po, 'le 'k' 'ye 'k' *su "lru tide 'le 'k' 'ye 'k' 'puun. 9 l -nu'a -kaa 'mu a, "g-wizimu -nu'a 'bho likpe 'mne 'li 'yi 'k' -bodı 'le un 'ye 'pın -lrεε. 10 Lbhu 'k' nu'a 'bho'a dı a, -ka un -die'a 'mu, un "du'o 'bho -amu 'le lı 'wee 'mu, 'le, -bho -a'ba mu-munnu nynu 'wla, -bho -a -ka batoo 'li-i 'kpa, -ככככ 'a -dadudu -ı -ke -a 'ka mu a, -ı 'ka -amu -kpa 'le -a 'ke -a'ba -jolu bhlu a, un "nyl 'ı -amu -nalo.

'Płk 'nyini-e *'Włkmu

11 'Cuı tan zi'a a, -a -k'k' 'mu-ε, -a 'ye Alasadriigwł 'mu'a batoo 'li 'kpa. 'Bho 'ε 'yigbeyi 'gbanyuu'a koku un -ba'o, un "du'o 'bho, unnu un-u buba'o. Batoo 'mne, unne -de'e 'bho likpe 'li ti 'le -pupk'k' -k'k' 'ye zi. 12 -A mu'a a, 'le -a 'ye -gwł -lue un-u 'la'a Silakusı nyini. 'Bho-o -a nu'o 'wł tan. 13 -A 'wł'a 'bho a, -a 'ple-e 'kpu kpu wñli ti 'le -a 'ye gwł 'k'k'k' un-u 'la'a Wlezio nyini. K' zı'a a, -pupk'k' wł -nu'a 'zokı 'kpa-a klu-namu 'le -a'ba batoo -na'o, -a 'nu-o 'wł 'k'k' 'tın -jeyi 'le -a 'ye -gwł -lue -lrεε un-u 'la'a Puzłk nyini. 'Bho-o "nukjolu "tii'o. 14 -A nyini'a 'bho gwł 'mne 'mu a, 'bho-o -a -ye'ε Zezii'a nyu -lruu. 'lnuu -za'a -amu -jeyi -a 'ke 'bho 'wł -mεεk'k' nu, 'le -a 'ye -kaa nu 'le -a 'ye 'Włomε'ε -gwłk'lagba *'Włkmu'a -jeyi 'kpa. 15 -A 'kpa'a -jeyi a, Zezii'a nyu-u -nu'a 'le, -ka -a -nu'a yinamu, un 'wł -ı 'k' 'le un 'ye 'mu-k'k', un 'ye -amu -jeyi yi. 'Wa 'plan -ye 'k'k' nya, -a -ke ε 'gbu'u 'bho -gwł -lue un-u 'la'a Apius't'a 'Pεlı 'mu, 'le, 'wa 'plan -lrεε -ye 'k'k' 'bho, 'bho -gwł -lrεε un-u 'la'a Zikamu'a Kpunnabidi Tan, -a -ke ε 'ye 'bho 'gbu. 'Płk 'ye 'u li, ε 'po -k' 'kpa "yi 'le 'k' 'ye -Lag 'seε po.

16 -Da -a nyini'a 'Włkmu a, un 'k'k'k' -o'o 'Płk 'ke -budu -lue 'mu "luo 'k' ke ε "pεle. K "luo 'ne 'mu a, 'le 'ε 'limu k' -de'e ti 'le "srojayı -lue-e "du 'k' "yrili.

'Płk -za'a-a -Lagwł 'mu 'le *'Włkmu

17 -A nyini'a *'Włkmu a, -a 'nu-o 'wł tan, 'le, *'Zuifu'a -klıgbı -ı -nu'a 'bho, 'Płk 'ye u 'bho "june "yi 'la, 'le un 'ye yi, un 'ye "lru'gbu 'le 'k' na: 'Lotu'a "nynuu-a, a -gblee, un -see -a'ba "bhlimu "nyinyinile "lrulinu, 'le, -a'ba "na "we'a kpli-i sisi'a -amu kwa 'muti, un -see l 'muε -lrεε. ε -nu'a -kaa 'mu a, 'le Zelizalεmu un -nyna -nu'e 'unmu ti 'le 'Włomε'ε nyu 'ye 'bho 'unmu -za. 18 Ubu 'mnu 'cra'ε 'unmu ti, dı un 'ka 'unmu "yikpa 'le 'un 'ka 'mε ε, un -see ε 'ye. 'ε dı un 'k' 'ko'o ti un 'ke 'unmu ti "sii. 19 l -nu'a -kaa 'mu a, 'Zuifu'a -klıgbı -see ε

unnu. 'lne "gbugbla'a 'unmu 'le 'un na: -Bho ı -nu -kaa 'mu, "lemnu, 'bho -a'ba 'bhlu kpayowliklagba'a wñyi 'le 'Włkmu 'an -zıgle 'ke -jra -nu 'k' ε tu. 'Mna -see ti'k' 'un 'ke 'un -Bozuifu 'mnu dı "yikpa. 20 A -gblee, lε-ε 'bhle'a 'nynt -ε -ke dı 'un 'la'a amu 'le 'un 'ka amu 't-mu, unne 'ka-a: A 'ye li-k, ny *Izrayεl k'k' mu nu'a k-k 'ye-e -yi -mu 'le un-u fuo 'k'k' wñ, unnu 'un de'e "gwli'a dı, 'un -nu'e gbloko kñ.

21 K po'a wlu 'mne ti a, un na: -A'a "kpidı'a "k'k' -lue 'tın -see Zideebhlu kpa "kpi 'wł 'le -a 'ke ε 'ye 'le -a -Bozuifu-u 'wł'a 'le a, 'wa -lue 'tın -see -amu -a'a "dı -ya 'le 'k' 'ke -a'a "nyinyinidı -za -lrεε, 'le 'k' 'ke -unmu "kla "bhlaεεke. 22 'Ka-a ı -nu'e 'mu'a dı a, -abu 'k'k' ti -a 'ke -unmu -lokuipo -ka -zegeka. *Zezii'a -Lagłbhulre -un "s-ri'a "yi, da'o -da, -ka nyu-u "du'a 'bho 'ε da, -a yibo nu-o. 'ε dı, -ka -mnaaa'a "bhuo-o popo'a 'gwłtı, -za -kaa 'mu -a 'ke ı 'bu'wñ.

23 'Bho 'ε "kpi un -ke 'Płk "du-o 'wł. 'Wł 'mne nyini'a a, 'wa -dadudu 'yi-e 'bho 'k' "june "yi. -ε 'nyaa'a -druma a 'le ε 'ye'a "jiazı "kpi bhla a, k zıza'a-a -Lagwł gbo 'le 'k' -ke un-u za'a 'le 'ya su 'le 'k'k' k' nu'o -Lag 'k'k' nyu'a -k'k'k' "kpidı, 'le 'k'k' 'k'k' ti, *Lag 'k'k' 'Bhozayı -k' 'puun'a nyu, *Izrayεl k'k' mu nu'a k-k 'ye-e -yi -mu un-u fuo'a wñ, -ka Zezii "du 'k' k, un 'ke 'na yibo, 'le, un 'ke 'k' "gwlıde'a dı, lı -Lag -zi -nu'a *Moyiıı -ke 'k' wł'a 'mutizamu -lruu 'mu, -ı 'cıt-ε'ε 'le 'k' "k'k' 'li, k-k ple 'ı 'muti. 24 'k'k'k' k, k -k'k' a, pa'a 'wa 'k'k' 'mu-ε, 'le 'wa -lruu -see ti'k' un 'ke ı -ziadı 'mu 'yee. 25 -Gblee, un -nu'a -jeyi 'kpanamu a, un cıce'ε 'mu-ε, 'wa wł se 'mu'bhεε, 'le 'Płk na: Wł *Lag 'k'k' Lisaazuzu -zi -nu'a -Lag 'k'k' wł'a 'mutizayı *Ezayı 'mu, 26 -k' wa'a a'ba "na "we "yiti a, -ziadı mo'o. -Kaa 'k' 'le'ε -kaa:

Mu -un 'ke nyu -nuu 'tmu: -Lag na: A-a 'ye-e 'an wł 'bu'k'k' -mu -kpuun, 'le a -see ε 'muti'wñ yi. A-a 'ye-e 'unmu ya-gbu -mu -kpuun, 'le a -see 'unmu "yrili-gwε yi. 27 U-bu nyu 'mnu, 'wa -płk "kpleku'o, 'wa -lokuı 'bhlu-o -jidı 'le ı -kaa ti'k'k'k'. Un 'po-o 'wa "yri kuku "kpi, 'le ı -kaa ti'ye. Un nu -ı'o 'le un -kaa kpli "yizizia. -Bho un zizia 'k' kpli "yi a, "lemnu 'un-ı 'puun nu 'ko-o'o 'bho 'an "yigbeyi.

'Ka-a -Lag 'le'o. 28 'Bho 'ε "kpi a, 'Płk 'k'k' 'bho wł -lrεε: 'ε dı a yibo nu "yi, ε 'nyaa'a -daa 'traamu, nyu-u -se'a-a 'Zuifu, 'unnu -Lag "nyl'e "yiflεε 'le un 'ke 'pun 'bho 'k' "yigbeyi. 'lnuu 'ye ε -lokuı-po mu 'le un 'ke ε 'k'k'k'.

[29 K gwε'ε "yi a, 'Zuifu -k'k' 'mu-ε un 'ke -jeyi 'kpa, depoε 'kpa-a 'le 'wa "klumu ti, un 'bhle ε wñyi 'le un 'ye mu.]

30 A -gblee, 'Płk 'zi-e 'le 'k' "pelebudu 'li -zıun 'k'k', 'le, ny "o'k'k' yi 'k' -bodı, k-k kpuun 'k' -gli. 31 -Bho un yi 'k' -bodı a, k-k 'zu -u -Lag 'k'k' nyu'a -k'k'k' dı -bodı 'mu 'le k-k k'k' nu'o -a'ba -Kayı *Zezii *Kliisı'a "dıııı. l-bı "dı 'mnu, k -flı-k'k' "yi 'le 'k'k' ce'ε "yrili 'le 'k'k' k'k' nu'o.

'Wlwmukwmu

Wludie po'a nyo "bwgu -nɛɛ'ɛ -naagu 'li.

'Wlwmukwmu 'ma-a Zezii'a nyo, 'unnu k' -dalbhoyi 'Pɔlu po'o "bwgu -nɛɛ -jeyi. -Ka k' 'bw' ti k' 'ke 'le u gbo mu, k' 'za-a -kaa 'mu. 'Bho 'ɛ lemu, lbhu -Lagu "nyl k', 'le, nyu-u -se'a-a 'Zuifu, k' zu 'u Zezii'a "dɔzɔɔ -bodɔ 'mu, 'unnu k' za'a 'mu -lɛɛ. Lɛ k' tri'a -jiɛ "kpiti, 'unne 'mo-o, nyo"o nyo-k' de'a -Lagu "gwli, 'unnu 'pun'o 'bho k' "yigbeyi. ɛ- bɛ k' "gwlideɛ 'mne'ɛ "sɛ'ɛ dɔ k' 'pun'o, 'le k' nyɔtu-u 'bhle'e 'mutikukue, 'le, kpili-nu'a -Lagu 'tu, k' 'ke u nu.

'Yewlu

1 'unnu 'Pɔlu 'ma-a *Zezii *Kliisu'a lbhunuyi, a-bu -yu 'ma-a k' nyu -lɛɛ -u -nu'a *'Wlwmu, 'unnu po'o amu "bwgu -jeyi. -Lagu k' "bhuo-o 'la'a 'unnu 'le nyu'a "klumu 'un 'ke k' -dalbhoyi "du, 'unnu -za'a 'bho 'unnu 'le 'un 'ke k' "dɔzɔɔ kpa.

2 l-bɔ "dɔzɔɔ 'mnu, -Lagu -zi -nu'e-e k' wlu'a 'mutizamu 'mu -benyl 'le un 'ye u k' "bwgu 'li 'cnu. 3 -ɛ -ke dɔ u-bɔ "dɔzɔɔ -nu -zɛ'ɛ 'mu a, 'unne 'mo-o k' "yu Zezii Kliisu'a dɔ. k' "yu 'mnu k' k' 'mo-o nyunyuyi k' "yu 'le k' "si'e 'bho k' "du'o Daviidu'a "nayu. 4 'Le, -ka k' "du'a -Lagu k' "yu, k' *'saa'a li 'le k' 'ye k' k' wɔnkue "nyl a, -da -Lagu -zɔ k' glu 'le 'memu'a "klumu 'le k' 'ye'a ti-nu -lɛɛ ɛ, 'bho-o k' wɔnkue'ɛ "yri'a 'bɔ 'wlu -nu'o. ɔ-k' Zezii Kliisu 'mnu, 'un- nu 'mo-o -a'ba -kɔyi, 5 -k' nu'o 'unnu -zɛɛɛ "lɔruli, -k' lb- ho'o 'unnu, 'le, nyu'a kle-ɛ -se'a-a *'Zuifu, 'un 'ke u k' "dɔ -bodɔ 'mu-za 'le un 'ke k' "gwlide 'le un 'ke k' 'bho "du. -Bho ɛ -nu -kaa a, 'le k' 'nyl 'ke "yi'bhɛ. 6 A-bu Zezii Kliisu 'la'a 'le 'Wlwmukwmu'a "klumu a, u-bu nyu-u de 'u "gwli, a-bu -nu'e 'wa "klumu -lɛɛ.

7 A-bu nyu'a kle -ke dɔ -Lagu -kma'a, 'le k' 'la'a a 'ke k' nyu "du, -u -nu'a 'le 'Wlwmugwlu 'mu, a-bu 'un-u po'o "bwgu -jeyi. -A'ba -tɔta -Lagu -ke -a'ba -kɔyi Zezii Kliisu -nu 'wɔn -wunna amu "niti 'le un 'ke amu -pɔlu'a bh- lubhlu'a "nyl!

'Pɔlu 'ybha-o'o k' -ke Zezii'a nyu-u -nu'a 'le 'Wlwmu 'ke 'yɛ

8 A -gblee, -antanyl, 'un-u 'po-o -Lagu 'sɛɛ a'ba dɔ 'wee 'le *Zezii *Kliisu'a 'nyl 'mu, -ɛkedɔmaa, 'kpa a ku'a "yi 'bho a'ba -Lagu k' -jeyi, 'ya 'nyl -wa'a-a 'bhɔkplɔ 'wee "kpi ti. 9 -Lagu -ke lbhu 'un-u nu'a 'an -pɔlu'a kle ti 'le 'un- u za'a k' "yu'a "dɔzɔɔ 'mu a, -bho 'un -ka a'ba dɔ k' wɔn gbo-o po, -ka 'an 'mate'a amu gbo -ziaka, k' yibo nu-o'o. A'ba 'nyl'a k' 'le 'an -Lagu k' wɔngbopowlu 'li "kɔmu.

10 Lɛ-ɛ 'bhle'a 'nyl -ɛ -ke dɔ 'un-u po k' wɔn gbo, 'unne 'mo-o k' 'gwlu 'ke 'wɔn 'le k' 'ke 'unnu "yiti'tayi 'le 'wɔ -lɛɛ 'li 'un 'ke 'le amu gbo yi 'le 'un -ke a 'ke 'yɛ. 11 A'- ba 'tu-u 'lbha'a 'unnu-ɛ tenyl. 'ɛ dɔ 'un 'bw' ti 'un 'ke 'le a gbo yi 'un -ke a 'ke 'yɛ, 'le, 'mutikukue *-Lagu k' Lisaazuzu "nyl'a 'unnu a, a 'ke ɛ 'ye -lɛɛ 'le ɛ 'ke amu

'kplɔ 'mu po. 12 'Bho 'ɛ lemu a, 'un 'bw' ti -a 'ke 'kpa "yipopo. A'ba -Lagu k' "gwlideɛ 'ke 'unnu 'kpa "yi po 'le 'an -Lagu k' "gwlideɛ 'ke amu 'kpa "yi po.

13 'An 'lotu'a "nynuu-a, -ka 'un-u na'a 'le a gbo'a yiyidɔ -k' ti 'le 'an 'ye'a "yiflɔɛ, 'un 'ybha-o'o 'le a 'ke 'na yibo. Lɛ-ɛ -ke dɔ 'un 'bw' ti 'un 'ke 'le a gbo yi, 'unne 'mo-o, -ka 'un-u za'a Zezii'a "dɔ 'le 'bhɔkplɔ -lɔ "kpiti 'le nyu de 'u "gwli un 'wɔn 'nu a, 'ka-a 'un 'ybha'o 'un 'ke u amu -bodɔ 'mu-za -lɛɛ. -Bho ɛ -nu -kaa, 'lemnu -Lagu k' wlu -see 'plɔ 'kpa yi, ɛ-ɛ 'ye-e lbhu -nu -mu 'le a'ba "klumu -lɛɛ 'le 'un 'ke ɛ 'ye lɛgbɛ. 14 A 'ye li-k, ɛ -se a'ba "sɛ 'un 'ke -Lagu k' dɔ -bodmu-za -ko, nyu 'wee mo'o: Glɛkɔ o, nyu-u -se'a-a Glɛkɔ o, lɛyriyibomu o, nyu-u -se'a-a lɛyriyibomu o, 'unnu 'un 'ke Zezii'a "dɔzɔɔ gbokpa. Lɛ-ɛ "sri'a 'unnu "yi 'un 'ka nu a, 'unne 'ka-a! 15 'ɛ dɔ, a-bu -nu'a 'le *'Wlwmu a, 'an -pɔlu 'wla'a amu "yiti 'un 'ke 'le a gbo yi 'le 'un 'ke amu Zezii'a "dɔzɔɔ -bodɔ 'mu-za -lɛɛ.

"Dɔzɔɔ -ke wɔnkue -na'o

16 A 'ye li-k, -bho 'un -ka Zezii'a "dɔzɔɔ 'mu-ɔza, 'un -cɛ'ɛ-ɛ "yriili, 'ya dɔn'a 'lbha 'unnu, -ɛkedɔmaa, -Lagu k' wɔnkue -nu'e-e 'le ɛ 'mu. ɛ -nu'a 'k' -kaa 'mu a, nyo"o nyo-k' de'a Zezii "gwli, ɛ-ɛ 'pɔn k' -o'o. 'Zuifu "we ɛ 'wlu'o "yi -tanyl, 'le, nyu-u -se'a-a *'Zuifu, ɛ 'ye u -ye -lɛɛ. 17 A -gblee, -ka -Lagu nu'a 'le nyo 'ke "yisrɛɛyi "du 'bho k' "yigbeyi a, 'le u-bɔ "dɔzɔɔ 'mnu 'li 'ɛ "yri'a 'bɔ 'wlu-o'o nyunyuyi -bodɔ. Nyu-k' de'a k' -k' -Lagu "gwli, 'un- nu "du'o "yisrɛɛyi 'bho k' "yigbeyi, 'le k' "yisrɛɛɛ nu k' lbhu 'mu 'le k' -Lagu k' "gwlideɛ-ɛ 'kpa'a "kpi -zɔ. Wlu- u 'cnu-ɛ'ɛ 'le -Lagu k' "bwgu 'li, 'ka-a ɛ 'lɛ'o; ɛ na: Nyu -yo de'a -Lagu "gwli a, 'unnu "du'o "yisrɛɛyi 'bho k' "yig- beyi, 'unnu 'ye'e tinɛzɛɛɛ.

Nyu'a kle-ɛ 'mo-o "nyinyidɔ'a numu

18-19 l -nu'a -kaa 'mu a, dɔ nyu 'ka yibo 'bho -Lagu k' damu, u -nu'e-e gbaa! ɔ "bhuo-o tɔhu 'u nyunyuyi "yri 'le nyu'a ple -Lagu. Dɔ un nu'a se "yriili-nm. 'Wa "nyinyidɔ -ke 'wa "nyinyinikpli un nu'a 'le un se'a 'b- hɛɛ un 'ke "yisrɛɛmu "du 'bho -Lagu k' "yigbeyi a, 'unnu "du'o un -bonyunyuyi -tanɛ bhɔ 'mu 'le un se -ziadɔ yi- bo. 'ɛ dɔ, -Lagu k' 'cɛ k' -po'a nyunyuyi kwa, ɛ 'wlu-o 'le

yaku 'li 'le 'e 'yri 'ye ''piemu 'kpa. ²⁰ -Ziadl mo'o. -E -sok 'bho 'kmu'a tiyinamu 'le e 'ye'a -zian ''kpi bhla a, -Lagok nyok 'ye'a li a, li 'wee k -ya'a ti-e, k' wankue-e se'a ''tiinamu 'bhle-e 'le -ka k nunt'a 'muti, nyok 'bhæ'o k 'ke l li'ye 'le 'k' nunudl 'mu 'le k 'ke l -k'k ''kpi ti-na. 'Ya 'wee'a dl nyok -yok -ke 'dæ 'ka 'bho 'wlu -k' 'ka 'gl' 'bhle, k se -nl.

²¹ -Ka -Lagok -nl'a ti un yibo nl-o'o ''yribhuo 'muti 'le 'wa 'bhæ k 'nynt ''yi, 'wa pok 'sæe -lræe. 'Wa -naaglu'a klæ ''bhiti'e-e 'le bhebheli gbo. 'E dl un se -Lagok 'g-wludl yibo 'le 'wa -pokl -kpe'o -blibli. ²² Un-u 'la-a 'wa 'bhi li'a yibomu, 'le, -ka un ''du'a -nlananyu 'bho -Lagok ''yigbeyi, un se l yibo. ²³ ''Kogwlelagok -ke 'nynt 'bhæ'e ''yi, 'wa bubok k. Nyunyok -kotali, 'unnt un -ybhæ'e 'mu, 'unnt un-bubok. 'Wa li 'mnl, -ka l -nl'a, 'ka 'ka-a: nyunyok 'ma-a 'meyi, un -ba'a-a 'k' gugokbol-e nmi-e nklpl -ke -yl na nl'a 'bæe, 'ya gugokbol 'mnl, 'unnt un-bubok.

²⁴ 'lne 'bhle'e 'nynt'a dl a, -Lagok -zu 'u kwa gbo 'le k 'ye u 'wa ''bhi'a ''nyinyinaaglu 'muti'wlaa, 'le, ''nyinyinidl nu 'u 'tu, un-u nu l'o, 'le, li -yl un-u nu'a 'wa ''bhi'a ku ''lruli, l se 'muzaka -nl, l-l 'mo-o dundl. ²⁵ A -gblee, -Lagok -ziadl un zizia -nl'e sln ''yi. -Lagok -yok -ya'a li 'wee ti, 'wa bubok k. Un -tbhæ k -k' ''kpi 'le un-u bubok k' tiyall. -Lagok -ke 'nynt nyok 'ka ''yi'bhæe ''kwmu, 'unnt nyunyok 'ke bubok. *E -nl -kaa 'mu!

²⁶ Li un-u nu'a -laa, 'ya dl -Lagok -zu 'u kwa gbo; 'le, 'wa ''nyinyinaaglu -l se'a 'muzaka -nl 'le -l 'ma-a dundl, k 'ye l u 'muti'wlaa. 'Nynokpakpl -mnu, un 'bhok ''yirilnmokdl'a nunudl 'le un -ke un -bonyokpakpl-l ''-du'o ''bha. l-bl kpli -nl, 'unnt un-u nu'o. ²⁷ 'Ka-a nyuk-pasi-i nu'o -lræe. Un-u 'bhok -k' 'nynokpakpl'a tibokdl 'le 'wa ''sæ-e nnu'o 'nynt 'mu. Li-l se'a nuka -nl, 'unnt un-u nnu'o ''lruli. -Klaabodl un-u nu'a, 'unnt 'ye 'wa ''bhi -Lagok -zigle -kpon -nl mu.

²⁸ 'Bho 'e lemu, -ka un se'a -Lagok ti'k' un 'ke k yibo a, -ka -lue 'mno 'ka-a k' -zu 'u kwa gbo 'le k 'ye u 'wa ''nyinyinaaglu 'muti'wlaa. 'Le, li-l se'a nuka -nl a, un-u mu 'nl ''lru. ²⁹ 'Le e -se bhebbe un-u nu l -ko. 'Ya ''nyinyinaaglu 'mnl-l -nl'a 'le 'wa -pokl 'z, l -die'e-e ''yi: Un-u nnu-o ''nyinyinidl ''lruli, un-u 'mlu-e ''yri 'bho un -bonyunyul'a li ''kpi 'le un 'bhle'e 'wa ''munynl, un-u 'lbha-a ''kui, un -ke nyu-u jæ-o'o 'le un 'bhle'e ''yrabha, 'le un-u nynt'e 'mna 'mu. 'Ya 'wee ''yi-e 'le 'wa -pokl 'z. Un -nl'a -bhla -kaa, un 'bhle-e wankwlu 'bho nyu ''kpi. ³⁰ Un-u 'nynt-e un -bonyunyul'a 'nynt wnk 'le un -ke -Lagok dede'e ''yi. Un-u ''jree-e nyu, 'le un-u 'bhæ'e 'wa ''bhi ''yi 'le un-u ''du'o 'plnplnmu, 'le 'wa ''nyinyinidl un-u nu'a popo'o 'bl 'mu 'le 'wa ''du'o 'bho -tita -ke 'lotu. ³¹ -Bho un -ka ''nyinyinidl nu, 'ya 'lbhaa nu dl 'yi -lræe, -bho un -za dl 'mu, 'wa -de 'wa wlu lemu ti, un se dkmæe 'mu'bhle, 'wa 'yie ngaze. ³² A -gblee, nyu-u nu'a 'ya litu a, -ka -Lagok -zigle 'ye 'u -kpon mu 'le un 'ke 'me, un yibo nl-o'o. E -nl'a -kaa 'mu a, un-u nu -l'o, 'le e -se 'bho'a ''sæ un -tri -ko. Nyu-u nu'a l-bl li 'mnl, un -ke un-u 'po-o wlu -dalue.

-Lagok ''yisææzgle

² 'lntu 'bhle'e 'nynt'a dl a, -gwlonnyunyok, -unmo kpa'a -un -bonyunyok dl ''yi, -bho koo -un -nl, -a kpon'o -a'a ''bhuo -zigle, -ekedumaa, li -ke dl -a kpa'a -un -bonyunyul dl ''yi 'le -un 'ke u -zigle -kpon a, 'unnt -a'a ''bhuo-o nu'o. 'E dl -a'a 'dæ -see 'bho -k' yi. ² -Ziadl mo'o. Nyu-u nu'a 'ya litu, 'le -Lagok 'ke u -zigle -kpon a, -ka k 'bhle'a 'gl, -a yibo'o-o 'na, -ekedumaa, k'k' nyok -zigletusu 'sræe'e-e ''yi. ³ E -nl'a -kaa 'mu a, -gwlonnyunyok, -unmo kpon'a -un -bonyunyul -zigle, 'le, li un-u nu'a, -unmo nu 'l a, -un 'de-e ''gwli -unmo 'ke -Lagok -zigle wnk 'mu cæ'e? ⁴ -Ale, -Lagok 'limuwonn-mæe-e 'puple'a ti, -e -ke k' ''yibhægwliue, 'unnt -a'a 'la'a læ'e? -ln se yibo -ka -Lagok -fu'o'a -unmo wnk 'le -un 'ke -a'a ''nyinyinidl ''yiyibo 'le -un 'ke 'le k' gbo ''bhiti? ⁵ E -nl'a -kaa 'mu a, -a'a -naaglu'a ''yisææ -ke -a'a -pokl'a ''yikmuæ'e dl -un -see 'wkn -un 'ke -a'a ''nyinyinidl ''yiyibo. 'E dl -a ya'a -a'a ''bhuo -Lagok -zigle ''kpi. -Bho -Lagok ''yisææe 'kpa ''piemu k' -zigle'a z, 'bho 'mno 'bho-o k' -zigle 'ke -unmo -kpon -nl, ⁶ -ekedumaa, læ'o læ nyu-u nu'a, 'unnt -Lagok -ye ya-gbu mu 'le k' 'ke u læ ''lrulinu. ⁷ A 'ye li-k, nyu-u ku'a 'kpa ''yi -u nu'a -zæge e, -u 'k'k' ti un 'ke 'nynt 'wlu 'le un 'ke -deyideyi 'mu ti-de 'bho -Lagok ''yigbeyi 'le -u 'k'k' ti un 'ke ''k'gwletinæ 'ye a, 'wa nyutu -Lagok -nyl e'o. ⁸ 'Le nyu-u 'k'k' 'wa ''bhi'a -zæge'e ''sæ ti, 'wa 'wkn un 'ke -ziadl 'bl -na a, 'le un-u ple'a ''nyinyinidl kli, -Lagok -see 'wa ngaze 'ye yi. ⁹ 'cekota -nl 'nu-u ''kpi. ⁹ Nyu 'wee nu'a ''nyinyinidl a, ngazæe -ke 'kleyeæe 'ke u ''kpi bhla mo'o. *Zuifu e 'ke 'mu'nyaa -tanyl 'le -yu -se'a-a 'Zuifu 'ke le -k. ¹⁰ 'Le, nyu 'wee nu'a lizgl'a damu, -bho un ''du 'Zuifu o, -bho un -se 'Zuifu o, -Lagok 'ke 'wa dl zi 'le k' 'ke u 'nynt ''kpi po 'le 'wa -pokl 'ke bhlu. ¹¹ -Ekedumaa, -Lagok 'tæ nyu 'mu.

¹² A -gblee, nyu 'wee -se'a-a 'Zuifu, *-Lagok k' gba *Moyiizl ''nyl'a 'Zuifu, -u se'a 'e ''k'kgu 'bhle, -bho un nu ''nyinyinidl, 'wa ''nyinyinidl'a kamu un-u 'mæ'o 'bho -Lagok ''yigbeyi: e -se gba 'mne'e kamu -zigle 'ke u kpon -ko. 'Le 'Zuifu -mnu -bodl, un yibo'o-o gba 'mne. -Bho un nu ''nyinyinidl, gba 'mne, 'unnt -Lagok 'ye u -zigle -tu -nl mu. ¹³ -Ekedumaa, nyok -k'k' -Lagok gbwlu 'k'k, e -se 'unnt 'ma-a ''yisææyi -ko. -Ka gba 'mne 'læ'e, nyok -yok nu'a -kaa, 'unnt -Lagok 'la'a ''yisææyi. ¹⁴ Nyu-u -se'a-a 'Zuifu, gba Moyiizl ''nyl'a 'Zuifu, -u se 'e 'bhle, -ka gbwlu 'mne 'læ'e nyok 'ka nu a, -bho un -ka 'ya -yl kpuan'a wnk 'bho-o ''du, e-e k'k' -ka e -nl'a 'le 'wa -pokl gbo 'le e-e po 'u -jolu gbo. -Mnæe -se -ye 'cnu-e'e 'le ''k'kgu 'li -ko. ¹⁵ A -gblee, li un-u nu'a, 'unnt k'k' -ka -Lagok gbwlu 'cnu-e'e 'ka 'le 'wa -pokl 'z. Li un-u nu'a, 'le 'wa 'limu 'wa ''bhi yibo nl-o'o, -ekedumaa, 'le 'wlu -lræe 'li, -bho un -na -k'k' ti, 'wa ''bhi'a 'gwlu -zu 'u -u 'gl 'le z -lræe 'li e-e tutl 'nu ''kpi. ¹⁶ -k'k' -ke ti -Lagok 'ka *Zezii *Kliisul 'mu -zi -nl, 'le, li 'wee ''zize'a 'le nyu'a -pokl 'z, k' 'ke 'l ''piemu po 'le k' 'ke u -zigle -tu, 'unnt 'ka-a! Zezii'a ''dzizgl 'un-l za'a 'mu a, 'kla-a l 'læ'o.

'Zuifu'a -kpun 'wa gba 'yi

17 'Bho 'e lemu 'tɔ ɔ, -unmɔ po'a 'lru -gbeke, ɔ 'la'a 'ɔ 'bhuo *'Zuifuyi, -a 'pɛɛ-ɛ *'-Lagɔ'k' gba 'mu 'le -a ya'a -a'a 'bhuo 'yrili -a'a -Lagɔ'k' gbayiboɛ'ɛ dɛ. 18 l -nɪ'a -kaa a, -un na -un yibo'o-o -Lagɔ'k' gwɛludɪ 'le -a'a -Lagɔ'k' gbawlu 'mu -un na -un yibo'o-o "nyinyinidɪ -ke -zɛgɛ'ɛ lizɪzaka. 19 'Le -a'a -pɔkɔ gbo -un 'de-e "gwɛli -ziaka, nyu-u se 'ɪ yibo, -unmɔ 'ke 'wa -jɔlɔgbopoyi "du 'le -un 'ke u 'bho zɔ 'yi -ya un 'ke 'le -kuyre 'mu 'wɛlu'a! 20 -ln 'de-e "gwɛli -ziaka, nyu-u se'a 'ya ltu yibo, -un 'b-hɛɛ'o -un 'ke u -jɔlu gbo po, 'le, nyu-u 'kpa'a 'bho -Lagɔ'k'wɛlu'a -jeyi -lreeka, -un 'ke u -tɔ -lɛɛ'ɛ! -ln yibo'o-o -Lagɔ'k' gbawlu'a dɛ, -mnaaa'a "bhuo de'e "gwɛli -ziaka -mnaaa'a yibo'o-o lɪ 'wee'a -zɪzagbu 'le -un 'ke 'ya -ziadɪ nyu -tɔ ma'a? 21 -Gblee, -unmɔ 'la'a -a'a "bhuo nyu'a -jɔlɔgbopoyi, 'le, leedɪ -a'a 'cre'ɛ -a'a "bhuo 'muti'a? -lnmɔ 'tmu'u'a nyu: A'ba 'yri -le!, 'le, lee -ke dɪ -mnaaa-a 'yri'e -lɛɛ'ɛ? 22 -lnmɔ 'tmu'u'a nyu: A'ba 'ye -yranynɔbha -le!, 'le, lee -ke dɪ -a'a "bhuo-o nu 'ɪ'a? -lnmɔ nu'a -un 'nyɛ-ɛ kɔkui'a bubɛ 'mu, 'le, lee -ke dɪ -a 'yri'e kɔkui'a lɪ, 'le -a 'ye 'nɪ "wɛlɛ ti'a? 23 -lnmɔ 'bhɛɛ'ɛ -a'a "bhuo 'yi -a'a -Lagɔ'k' gba'a yibokamu, lee -ke dɪ -a 'naa 'nɛ 'yi, 'le -a nyi'e 'k' nɪnɪ wɔkɔ'k'z? 24 A -gblee, -kaa ɛ 'cnɪ-ɛ'ɛ -kaa 'le -Lagɔ'k' "bɔkɔ 'li na:

A-bu 'Zuifu'a dɛ, "sesinyu-u nyini'e -Lagɔ'k' 'nyɪnɪ wɔkɔ. 25 -Ziadɪ mo'o, a-bu 'Zuifu, a "du-o *kɛmumumu 'wee; ɛ-ɛ 'tɔ-ɔ nyu na, a-a 'mo-o -Lagɔ'k' nyu. -Bho a -ka 'k' gba 'yi-ikpun, 'lemnɪ, ɛ-ɛ 'mu-o 'yri'gɔ, 'le, -bho a'ba -kpun nɛ 'yi, a'ba kɛmumuɛ-ɛ 'kpa'a 'plu. Nyɔ-ɔ -see 'ɛ nu, nyɔ 'bhɛɛ'o 'k' 'ke 'k' amu 'yi-zrɛ -nɪ. 26 'Kla 'm-nɔ 'k' dɪ a, nyu-u -se'a-a 'Zuifu, -u se'a kɛmumuɛ yibo, -bho, gba'a -yɪ 'bhle'a 'kpu, un -kpun 'nɪ 'yi a, 'bho -Lagɔ'k' 'yigbeyi un kɔkɔ-ɔ nyu-u mu'a kɛ 'mu. 27 A 'ye li-ɔ, a-bu 'Zuifu, a "du-o kɛmumumu 'le a 'bhle'e -Lagɔ'k' gba. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, a'ba -kpun nɛ 'yi. "S-esinyu se'a kɛmumuɛ yibo, 'le ubu 'ke ɛ 'yi-kpun, un 'ke abu -zi a, -Lagɔ 'k' wɔkɔ 'nu-u "kpi 'le a'ba "bhi-i sie'e 'bho 'k' 'cekuta'a -belu 'zɔ. 28 'ɛ dɪ a, kɔk' ma-a 'Zuifuy-izɛgɛ ɛ, ɛ -se 'bho 'Zuifugluuwɔkɔyɪ'a 'wɛlwɛlu'a dɪ -ko. 'Le kɛmumuɛzɛgɛ, ɛ -se nyɔ'k' ku -yɛ un cɛ'ɛ 'yi'a dɪ -ko -lɛɛ. 29 ɛ -nɪ'a -kaa, 'Zuifuyizɛgɛ-ɛ 'mo-o nyɔ-ɔ -ke -pɔkɔ gbo -Lagɔ nu'a lɔhuzɛgɛ. 'Le, 'k' nyɔtu'a kɛmumuɛ, 'ɛ 'wɛlu 'k' "bhuo 'mu. 'ɛ 'muyibolɛ -tɔ-ɔ -ka 'k' "du'a -Lagɔ'k' nyɔ, -Lagɔ "du 'ɛ 'le 'k' -pɔkɔ 'zɔ 'le *'k' Lisaazuzu 'mu. 'Le 'ɛ lɔhutɪ -ke gba -ɛ 'cnɪ-ɛ'ɛ 'le "bɔkɔ 'li se lɛ -lue 'mu-nɪ. -Lagɔ'k' "bhuo-o 'k' wɔkɔ 'k' nyɔtu "kpi. ɛ -se nyunyɪ nu ɛ -ko.

3 ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, leelɛ -a'a 'Zuifu'a "dudu'a 'ke 'tɔ -unmɔ "nyɪ'a? -A'a kɛmumuɛ, lee -ke lɛ ɛ 'ke 'tɔ 'mu'bhle -un 'ke 'ye'a? 2 A -gblee, 'le 'ɛ 'fɔ 'wee gbo -zɪgɪ'a -dadudu-u -nɪ'e 'le. 'Ya -antanyɪnɛ 'ka-a: 'Zuifu, 'unnu -Lagɔ -tbha'a 'k' wɛlu. 3 ɛ -nɪ'a 'tɔ -kaa 'mu a, 'wa "klumu'a nyɔtu -see 'k' wɛlu 'mnaɛ 'kɔkɔ. -Bho a-bee -mnuu popo 'gwɛluti 'le, -Lagɔ 'ke -ziadɪ'a dɪ 'bhɔ ma'a? 4 -Gba, 'kla -ko! -Bho koo ɛ -nɪ 'mu nyɔ se 'kɪ 'bhɛɛ 'k' 'ke nyu'a -dadudu'a wɛlu 'mu'pɛɛ, -bho koo ɛ -nɪ 'mu -Lagɔ -mnaaa'a 'bhle-e 'gɪ. -Ka 'k' 'le'ɛ, 'ka-a 'k' 'ke nu "kɔkɔ. A 'ye

li-ɔ, 'bho 'ya damu -kaa ɛ 'cnɪ-ɛ'ɛ -kaa 'le -Lagɔ'k' "bɔkɔ 'li:

-lnmɔ -Lagɔ, -bho -un -ka wɛlu a, -ziadɪ 'wɛlu'o 'le -a'a wɔkɔ 'mu, nyu 'wee 'ke 'ɪ yibo mo'o. 'Le, -bho nyɔ kpa 'kɪ -unmɔ dɪ 'yi, -a'a 'yisrɛɛ'ɛ dɪ nyɔ-ɔ -ke -zɪgɛ 'ka -unmɔ kpun, ɔ se -nɪ. -lnmɔ -naa, -unmɔ lu'o tu.

5 'Le, -bho nyɔ nu, -a'ba "nyinyinidɪ -a nu'a, -lɪ 'flɔ-ɔ nyu 'yrikɪ 'mu 'le un 'ke 'ɪ yibo -ka -Lagɔ -mnaaa'a 'srɛɛ'ɛ 'yi, 'le 'k' nu'a "nyinyinidɪ, wɛlu'a yɛɛ -a 'ke u "kpi "du'a? -Mnu 'le, -a'ba "nyinyinidɪ'a dɪ, -bho -Lagɔ -ya -amu 'kleyɛɛ "kpi, -a 'bhɛɛ'o -a 'ke, ɔ se 'yi'srɛɛ, nu-ae? Koo ma'a? Wɛlu 'un 'bhle'a -da kwa, nyɔtu-ɔ -za-a 'ya bheb-hɛwɛlutɪ 'mu-ɛ. 6 'ln na: -Gba, 'kla -ko! -Lagɔ 'srɛɛ'ɛ-ɛ 'yi. 'Le, -bho ɔkɔ se 'yi'srɛɛ 'le, koo -ke kamu 'k' 'ke nyu -zɪgɛ -tu'a? ɔ se ɛ 'bhɛɛ.

7 Nyu -lruu 'bhɛɛ'o un 'ke na, -ka nyɔ se'a 'bhɛɛ 'k' 'ke -a'ba wɛlu 'mu'pɛɛ, 'unne 'ke nyu 'yrikɪ 'mu -flɔ 'le un 'ke -Lagɔ'k' -ziadɪ 'yrili-gwɛ, 'le un 'ke 'k' nɪnɪ 'yi'bhɛɛ; ɛ -nɪ'a 'tɔ -kaa 'mu 'le, lee -ke dɪ -Lagɔ'k' -zɪgɛ -nɪ'e -amu "kpi -a'ba "nyinyinidɪ'a dɪ'a? 8 -Bho ɛ -nɪ -kaa a, lee -ke dɪ -a -see -kaa nyu 'yi'le: -A nu "nyinyinidɪ 'le -zɛgɛ 'ke 'piemu 'kpa 'le nyu 'ke ɛ 'ye'a? A -gblee, nyu -lruu-u 'cɛ-ɛ 'unmɔ 'liti. Un na: 'An "bhuo-o -za'a 'ya ltu 'mu. A 'ye li-ɔ, u-bu nyu 'mnu, -Lagɔ'k' -zɪgɛ -nɪ 'nu-u "kpi. -Bho ɛ -nɪ nu "kpi, ɛ 'srɛɛ'ɛ-ɛ 'yi.

"Yisrɛɛyi se -nɪ 'bho -Lagɔ'k' 'yigbeyi

9 -Bho 'un 'lɛ -kaa amu 'yi a, a-bee -mnuu -bodɪ 'le, -a-bu *'Zuifu, -a "du-o -zɛgɛ -a 'ye "sesinyu 'mu-zi'a? -Gba! ɛ se -kaa 'mu-nɪ. A -gblee, 'un -zɪ 'ɪ 'mu-ɛ see, -a-bu 'Zuifu -ke "sesinyu 'wee -nɪ'a 'kmu 'mu, "nyinyinidɪ -kɔ'k' -amu 'lru 'mu 'wee. 10 A -gblee, wɛlu 'mnaɛ'ɛ damu, -kaa ɛ 'cnɪ-ɛ'ɛ -kaa 'le -Lagɔ'k' "bɔkɔ 'li, na:

Nyɔ -lue komu -ɔ 'ka 'yi'srɛɛ 'bho -Lagɔ'k' 'yigbeyi, ɔ se -nɪ. 11 Nyɔ-ɔ yibo'a -ziadɪ, ɔ se -nɪ: nyɔ-ɔ 'ybha'a ɔ -ke -Lagɔ 'ke -na, ɔ se -nɪ -lɛɛ. 12 Nyu 'wee -tbhɛ 'kɔ-ɔ "kpi, 'le un "maa'a -ziadɪ'a -jɔlu da. Nyɔ -lue komu-u 'ka -zɛgɛ nu, ɔ se -nɪ. 13 -Bho zoko -flɔ wɔkɔ, ngne-ɛ 'wɛlu'a 'le, -ka ɛ -nyini'a wɔkɔ, wɛlu-u 'wɛlu'a 'le 'wa wɔkɔ 'mu, 'ka-a ɛ -nɪ'o. 'Le un 'bhle'e -mɛsrɛ 'le un "maa'a nyu dɪ 'yrili; 'le, -ka -bho sen nmu'a nyɔ 'le 'ɛ gu-u 'vuvlo'a 'le 'k' -pɔkɔ 'gwɛlɪ, 'ka-a 'wa wɔkɔ -nɪ'o 'le nyu -bodɪ. 14 Wɔkɔ un 'bhle'a, -kmakmawlu -ke tutibhlawlu 'yi'e 'le. 15 'Wa su 'fun'e-e ti 'bho un -bonyunyɪ'a nymɔ'k' tiwlanamu. 16 Da'o -da un-u zi nɪ'a a, un-u 'nyini-e lɪ wɔkɔ, 'le un-u ya'a nyu 'kleyɛɛ "kpi. 17 -Ka un 'ka -nyina 'le un 'ka "yi-flɔ ɔ, un se 'na yibo. 18 -Ka un 'ka -nyina 'le un 'ka -Lagɔ ple, 'le un 'ke 'k' 'bho "du, un se 'na 'bhle -lɛɛ.

19 A -gblee, -bho *'-Lagɔ'k' gba -tɔ 'ya ltu, -a yibo'o-o na, lɪ 'wee ɛ-ɛ 'k' 'k' ɔ, nyu -Lagɔ "nyɪ'a gba 'mnaɛ, 'unnu ɛ-ɛ 'tɔ nɪ'o. -Bho ɛ -nɪ -kaa 'mu a, nyu 'mnu -see na, wɛlu-u 'cnɪ-ɛ'ɛ, "sesinyu'a "se ɛ ge'e 'yi, -nu yi. 'ɛ wɛlutɪ 'wla-a nyu 'wee bo 'mu ti 'le ɛ 'ye nyɔ'k' nyɔ'k' -mɛ lisan 'bho -Lagɔ'k' 'yigbeyi. 'lnne -kpun'o nyu 'wee -zɪgɛ, 'le, -yɔ 'ka ti-sie, ɔ se -nɪ. 20 'Ka-a ɛ 'ke 'mu-nɪ; -ekedumaa, nyɔ'k' "bhuo'a 'mutikukue'ɛ 'mupɛɛ 'le ɔ 'ke -Lagɔ'k' gba 'yi-kpun'a kamu, -ɔ 'ka 'yisrɛɛyi "du 'bho 'k' 'yigbeyi, ɔ se -nɪ. A -gblee, nyɔ'k' "bhuo'a

'nyinyinidɪ ɔ-ɔ nu'a, gba -mnɛɛ-ɛ tɔ 'nɔ-ɔ-da, 'le ɔ yi-
bo'o -ka ɔ 'du'a "nyinyinidɪ'a nuyi gbaa!

-Lagɔ "duu'o-o nyu 'yisrɛɛmu 'wa *Zezii'a "gwɪideɛ'e
dɪ

²¹⁻²² 'Traamu 'tɔ ɔ, nyc'o nyc-ɔ de'a *Zezii *Kliisi "gwɪi,
-Lagɔ'kɔ 'limu'a wɔnnmɔkamɔ, -Lagɔ -fɪ'kɔ-ɔ-jolu "yiti 'le
ɔ 'ke 'yisrɛɛyi "du 'bho 'kɔ 'yigbeyi. 'Le ɛ -se nyc'kɔ "b-
huo'a 'mutikukue'ɛ 'mupɛɛɛ 'le ɔ 'ke *-Lagɔ'kɔ gba "yi-
kpun'a kamu -ko. -Ka -Lagɔ nu'a 'le nyu 'ke 'yisrɛɛmu
"du 'bho 'kɔ 'yigbeyi, 'ɛ "yri'a 'bɪ-ɪ wɪu'o. 'ɔ gba -ke 'kɔ
wlu'a 'mutizamɔ -za'a dɪ 'mni 'mu see -lrɛɛ. ²³ A -gblee,
nyunyu 'wee 'nu-o "nyinyinidɪ 'bho 'kɔ 'yigbeyi. -Ka 'kɔ
'nynɪ 'bhɛ'ɛ 'yi a, 'le "yriɪɪɪnɔnynɪ 'mnɛ ɔ po 'ka -amu
"kpi, -a 'ye ɛ -a'ba "bhi "kpi -za. Nyc -lue 'tɪn, -Lagɔ 'm-
nɔ 'ka ɛ-bɛ "yibhɛnynɪ 'mnɛ wɔn'wuan a, ɔ se -nɪ. 'ɔ -ke
ɛ -tɛ'ɛ-ɛ -amu gbo. ²⁴ 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ a, -Lagɔ -tɔ'kɔ
nyu 'kɔ 'limu'a wɔnnmɔɛ, 'le un 'ye 'yisrɛɛmu "du 'bho
'kɔ 'yigbeyi. 'ɔ 'nu -ɛ -amu "lruli bhuhɔ; -ɛkedɪmaa,
Zezii Kliisi zetie'e -amu-ɛ 'le "nyinyinidɪ'a -belu 'zɔ.
²⁵⁻²⁶ 'Innɔ -Lagɔ -za'a 'bho 'le 'kɔ nymɔ 'ye ti'wla, 'le ɔ 'ye
'mɛ. "Nyinyinidɪ'a -belu -ɛ 'ke 'ka nyunyu bhla a, 'unne
'ga'a Zezii "kpi ti. 'Le, nyu-u de'a 'kɔ 'mɛmɛdɪ "gwɪi, -u
'wɔnɔ 'nɪ a, ɔ 'ye 'wa 'sraga -za 'bho -Lagɔ'kɔ 'yigbeyi 'le
'wa "nyinyinidɪ 'ye 'u "kpi ti-gwɛ. -Ka -Lagɔ nu'a 'le 'kɔ
-zige 'ye'a "nyinyinidɪ lisan a, 'kla-a 'ka-a: "Nyinyinidɪ
nyu nu'a -benyɪ, ɔ -see nyc 'ya dɪ su 'mu kpa, ɔ -ku'o-o
"gwɪi 'le ɛ 'ye -zian "kpi bhla. 'Le 'kɔ -zigletusu -ɛ 'srɛɛ'ɛ
'yi a, ɔ -zi -nɪ'e-e Zezii Kliisi 'mu 'le ɛ 'ye "piemu 'kpa
'le nyc -ɔ'wɔnɔ'kɔ Zezii'a 'mɛmɛdɪ 'yi, 'unne -Lagɔ 'la'a
'yisrɛɛyi 'bho 'kɔ 'yigbeyi.

²⁷ -Bho ɛ -nɪ -kaa 'mu a, yɛɛ -sie'e 'bho -ɛ -ke dɪ nyc
'ke 'kɔ "bhuo 'yi'bhɛɛ'ɛ? -ɛ -nɪ'a 'tɔ 'bho, 'unne 'mo-o ɔ
'ke 'yisrɛɛyi "du 'bho -Lagɔ'kɔ 'yigbeyi. ɛ -se 'kɔ "bhuo'a
'mutikukue'ɛ 'mupɛɛɛ -ko. 'Inne 'mo-o, Zezii 'mɛ'ɛ 'dɪ,
ɔ 'de -ɔ "gwɪi'a dɪ mo'o. ²⁸ A -gblee, -bho ɛ -nɪ -kaa 'mu
a, -bho nyc "du 'yisrɛɛyi 'bho -Lagɔ'kɔ 'yigbeyi, Zezii ɔ
de'e "gwɪi'a dɪ mo'o. ɛ -se 'kɔ "bhuo'a 'mutikukue'ɛ
'mupɛɛɛdɪ -ko. ²⁹ A-bee -mnusɔ -bodɪ 'le, *Zuifu'a "sɛ
-Lagɔ -kɔ'kɔ? -Gba! Nyu 'wee -Lagɔ -kɔ'o. ɛ -se 'wa "sɛ
-ko. ³⁰ A 'ye li-ɔ, -Lagɔ -nɪ -lue 'tɪn. -Bho nyc de Zezii "g-
wɪi, 'le -nɪ 'ke 'Zuifu'yi "du o, -bho -nɪ -se 'Zuifu -ko o,
-Lagɔ 'mɔnɔ, 'unne po'o nyc "yisrɛɛyi 'bho 'kɔ 'yigbeyi.
³¹ -Bho ɛ -nɪ -kaa 'le, Zezii'a "gwɪideɛ, 'unne nu'o nyc'kɔ
-kpun 'tɔ -Lagɔ'kɔ gba "yi -le'a? -Gba! ɛ -se -kaa -ko! -A
'wɔnɔ-ɔ -Lagɔ'kɔ gba "kpi 'le -a -ybhɛ 'nɛ 'mu.

*Ablaamu 'de-e -Lagɔ "gwɪi'a dɪ ɔ po 'kɔ 'yisrɛɛyi 'bho 'kɔ
'yigbeyi

4 'Le dɪ -yɪ -nɪ'a -kaa 'mu 'le, -a'ba "na *Ablaamu -a
-nɪ 'wee 'wlu'a 'mu, koo -a 'ke 'kɔ "kpidɪ 'lɛ'ɛ? Leedɪ
-Lagɔ 'wɔnɔ'kɔ "kpi'a? ² -Bho ɛ "du 'kɪ Ablaamu'a
nunudɪ'a dɪ -Lagɔ nu 'kɔ 'yisrɛɛyi 'mu a, ɔ 'bhɛɛ 'ko-o'o
ɔ 'ke 'kɔ "bhuo 'yi'bhɛɛ, 'le ɛ -se 'kɪ 'bho -Lagɔ'kɔ 'yig-
beyi -ko. A -gblee, ɔ -see 'na nu. ³ "Lemnu 'le, wlu -yɛ
'cɪnɪ-ɛ'ɛ 'le -Lagɔ'kɔ "wɔgu 'li, koo ɛ 'lɛ'ɛ Ablaamu'a dɪ'a?
ɛ na: Ablaamu 'de-e -Lagɔ "gwɪi. 'ɛ dɪ ɔ 'kɔ 'kɔ 'yisrɛɛyi

'bho 'kɔ 'yigbeyi. 'Ka-a ɛ 'cɪnɪ-ɛ'o. ⁴ 'Bho 'ɛ lemɔ a, -bho
nyc -ka lbhu-u nu, ɔ 'ke 'ɛ "pelemɔnɪ 'ye mo'o. Nyc se
'bhɛɛ ɔ 'ke 'kɔ "pelemɔnɪ 'mnɛ 'jɛmɔnɪ 'la. Le ɔ 'ka 'ye,
'unne mo'o. ⁵ ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, -bho nyc se 'kɔ "bhuo'a
nunudɪ 'mu'pɛɛ, 'le ɔ 'ke -Lagɔ "gwɪide a, ɔ-ɔ -Lagɔ -ke
'limu -nɔnɔ'kɔ wɔn 'bho "nyinyinidɪ'a numɔ "kpi, ɔ-ɔ 'la-a
nyc 'mɔnɔ "yisrɛɛyi 'bho 'kɔ 'yigbeyi. 'Bho 'mɔnɔ'kɔ ɔ,
-mnɛɛ -ke "peleɛ se 'mu'bhɛɛ. -Lagɔ 'nu -ɔ 'ɛ 'jɛtu "l-
ruli. ⁶ 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ *Daviidɪ nu'o -lrɛɛke na:
Nyc -yɔ de'a -Lagɔ "gwɪi, -ka 'kɔ gba 'lɛ'ɛ, -ɔ -see'a -kaa
nu 'le -ɔ se'a 'bhɛɛ ɔ 'ke 'kɔ "bhuo'a 'mutikukue 'mu 'pɛɛ
ɛ, 'kɔ "gwɪideɛ'ɛ dɪ 'le -Lagɔ 'ye ɔ 'yisrɛɛyi 'la 'bho 'kɔ
'yigbeyi a, 'kɔ nyɔtu 'wa-a ti. ⁷ A -gblee, 'kɔ wlu-u 'cɪnɪ-ɛ'ɛ
'le -Lagɔ'kɔgu 'li, ɛ na:

Nyu -yɔ -ke "nyinyinidɪ'a dɪ -a'ba -Kɔyi -Lagɔ 'bhɔ'kɔ 'le
ɔ 'ye 'lɪ 'mate a, un 'wa-a ti. ⁸ Nyc -yɔ -ke "nyinyinidɪ -a'-
ba -Kɔyi 'mɔnɔ'kɔ -zrɛ -nɪ 'nɔ 'yi -ɔ -fɪ'kɔ 'yi a, ɔ'kɔ 'wa-a ti
-ziaka.

⁹ 'Le tiwɛɛ Daviidɪ "si'a -laa 'nynɪ, *Zuifu'a "sɛ ɛ "s-
ri'e 'yi'a? -Ale, nyu-u -se'a-a 'Zuifu, 'wa dɪ -nɪ'e 'bho-ɛ
-lrɛ'ɛ? -ɛ -ke dɪ 'nɪ-ɪ dede'a -kaa ti a, -a na 'bho
Ablaamu'a damu a, ɔ 'de-e -Lagɔ "gwɪi, 'ɛ dɪ ɔ 'kɔ 'kɔ 'y-
isrɛɛyi 'bho 'kɔ 'yigbeyi. ¹⁰ 'Bho -kɔ'kɔ 'mnɛ ti 'le, kpli yɛɛ
Ablaamu -nɪ'e ti-ɔ 'le -Lagɔ 'ye ɔ 'yisrɛɛyi 'la'a? 'ɔ mu
*klɛ 'mu-ɔ-ae, -ale, ɔ -see -bhla klɛ 'mu mu ke ma'a?
-Gba! -Da ɔ -see'a -bhla klɛ 'mu mu ke tukutuku, 'bho-o
ɔ 'la -nɪ'kɔ'o. ¹¹ A -gblee, ɔ 'kɔ 'kɔ 'kɔ, 'ɛ -kɔ'kɔ zi-ɔ 'le
Ablaamu 'ye klɛ 'mu mu. ɛ-bɛ klɛmumue 'mnɛ, 'unne
'mo-o ɔ -ke -Lagɔ -nɪ 'sɔnɔ'kɔ *ybhɛybhɛtite un bhla'a
'muyibolɛ. Le -Lagɔ nu'a Ablaamu 'lruli, 'unne 'ka-a! 'ɔ
'nu-o -kaa, 'le, nyu 'wee -u -se'a-a 'Zuifu, -u de'a -Lagɔ
"gwɪi, 'le ɔ-ɔ 'lu 'u 'yisrɛɛmu 'bho 'kɔ 'yigbeyi, ɔ 'ke 'wa
-antanyɔnɔ "du. ¹² 'Bho 'ɛ 'fɔ -lrɛɛ gbo a, -da Ablaamu
-see'a -bhla klɛ 'mu mu ke, ɔ de'a -Lagɔ "gwɪi a, 'Zuifu
'we -yɔ -za'a 'kɔ "gwɪideɛ "sɛɪɪ, ɔ-ɔ 'mo-o 'wa "naklag-
ba. ɛ -se bhebhɛti'a 'Zuifu 'wee -u mu'a klɛ 'mu -ko.

¹³ A -gblee, -Lagɔ'kɔ "bhuo 'cɛ-ɛ Ablaamu wlu "kpiti ɔ
-ke 'kɔ "nynuu'a "nynuu 'ke 'bhɪkɪpɪ'a klɛ -kɔ. 'ɔ 'ka -kaa
'lɛ ɛ, ɛ -se Ablaamu'a "bhuo'a 'mutikukue'ɛ 'mupɛɛɛ 'le
ɔ 'ke *-Lagɔ'kɔ gba "yi-kpun, 'unne -Lagɔ 'ye ɔ 'mu li 'ɛ dɪ
-ko; ɔ 'de-e -Lagɔ "gwɪi 'le ɔ 'ye "yisrɛɛyi "du 'bho 'kɔ
'yigbeyi. 'ɛ dɪ -Lagɔ ɔ'kɔ 'wlu 'mnɛ "kpiti. ¹⁴ 'Le, nyu -yɔ
'pɛɛ'ɛ 'wa "bhi'a 'mutikukue 'mu 'le un 'ke -Lagɔ 'bho
"du, -bho 'wa nyutu 'ye 'kɪ -kɔkɔɪ 'mni, "lemnu nyc'kɔ
-Lagɔ'kɔ "gwɪideɛ "du 'ko-o bhebhɛɛ, 'le, wlu -Lagɔ -zɔ
'kɔ -bodɪ 'mu, ɛ-ɛ 'kpa'a 'plu. ¹⁵ ɛ -nɪ'a -kaa a, gba 'mnɛ'ɛ
-jolu-u 'ya-a nyu -Lagɔ'kɔ 'cɛ "kpi. 'Le, -bho ɛ -nɪ da,
nyc'kɔ -kpun nɛ "yi; -bho ɛ se da -nɪ a, nyc'kɔ 'ye 'ɛ 'y-
inɛɛ li -lrɛɛ.

¹⁶ A -gblee, nyu-u de'a -Lagɔ "gwɪi, 'kɔ 'limu -nɔnɔ -nɪ
'nu "kpi wɔnɔ, ɔ nu -ɛ'o 'le ɔ 'ke ɛ u "lrulinu bhuhɔ. ɛ
-nɪ'a -kaa 'mu a, le -Lagɔ "si -nɪ'a Ablaamu kwa 'nynɪ a,
'kɔ "nynuu'a "nynuu 'wee 'ke 'lɪ 'ye. 'Le, 'Zuifu -yɔ
-Lagɔ'kɔ gba 'sri'a 'yi, ɛ -se 'wa "sɛ'ɛ lɪ -ko. Nyu 'wee
-se'a-a 'Zuifu -u de'a -Lagɔ "gwɪi Ablaamu'a ka, 'wa lɪ
mo'o -lrɛɛ. ɛbɛ 'mnɛ, 'unne -tɔ'o -ka nyu 'wee-e na'a 'b-
ho -Lagɔ'kɔ -jeyi'a "na "du'a Ablaamu. ¹⁷ 'Bho wlu 'm-

ne'e damu, -kaa e 'cnu-e'e -kaa 'le -Lagok 'li see, e na, -Lagok na:

Ablaamu, -unmu 'un -za'a 'bho 'le -un 'ke 'bhltkpt'a -dadudu'a "naklagba 'du.

'Bho -Lagok 'yigbeyi, -a "du-o 'k 'nynuu'a "nynuu. -Bho -Lagok nu: Le -nne, -nu ti, e-e 'nu-e ti, 'le -k-za'a 'memu glu; kbk 'mna, 'unna Ablaamu de'e "gwli. 18 A -gblee, -ka -Lagok 'k' 'yu 'nyl, 'k 'de-e 'na "gwli 'kamu. 'Le nyu -lruu na 'kl 'e ditu -see di 'mu-ze yi; e -nu'a -kaa 'mu a, Ablaamu -mna -k 'de-e -Lagok -puku "yi 'kamu. -Ka 'kpt -see 'k 'yiti-wa, 'ka-a 'k 'du'o 'bhltkpt'a -dadudu'a "naklagba; -ka -Lagok -zi 'k 'bodl 'mu see 'k 'ye'a na: -Ka 'cudru -die'a 'mu, 'ka-a -a' "nynuu'a "nynuu 'ye 'mu-die mu, nu, 'ka-a e -nu'o -ziaka. 19 A 'ye li-k, e-be -kna 'mne ti a, Ablaamu -see'a -bhla "yu 'wlu ke, 'k 'zulu 'bhxe'e-e zulu'a -gwli -muu. 'Le "yuwlu'da damu 'k yibo'o 'k 'bhuo ne-o'o. 'Le, -ka 'k 'nyu'nyn Salaa jra'a -budu 'z, 'k yibo nu'o -lree. E -nu'a -kaa 'mu a, 'k -Lagok 'gwli-dee -see -deni 'mu -k. 20 Wlu -Lagok -za'a 'mu, 'unne "nyl'e Ablaamu "gwli'a "yiku'e. 'k "gwli-dee 'mne 'po -k 'kpt 'mu 'le -k 'bhxe'e -Lagok 'nyl 'yi. 21 'k yibo'o-o -ziaka, -bho -Lagok ce le wlu "kpti, 'k 'bhxe'o 'k 'ke e nu 'le 'e letu-u nu e'o. 22 Ablaamu'a "gwli-dee 'mne'e kamu -Lagok po 'k "yisre'yi. 'Ka-a e 'cnu-e'e 'le -Lagok 'kamu 'li. 23 -Lagok 'wku' Ablaamu "kpi, e 'ka 'kna "kamu 'li 'cnu-e e, e -se 'k "se'e "du'a -zazakamu -ko. E 'cnu-e'e -a'ba 'wee'a di -lree. 24 -Lagok -za'a -a'ba -koyi *Zezii glu 'le 'memu'a "klumu 'le 'k 'ye'a ti-nu -lree e, -bho -a de 'k "gwli, 'ka-a 'k 'ke -amu "kpi'wku -lree. 25 -Lagok "nyl -k nyu -jeyi 'le 'k 'ke 'me -a'ba "nyinynidl'a di 'le 'k 'ye 'k glu -za 'le -a 'ke "yisreemu "du 'bho 'k "yigbeyi.

Nyu-u "du'a "yisreemu, un -ke -Lagok wunna-a "niti 'le 'k -ke un 'ye -ybhxe *Zezii'a di

5 A -gblee, 'traamu 't 'k, -a 'de-e -a'ba -koyi *Zezii *Kliisi "gwli'a di -a "du'o "yisreemu 'bho -Lagok "yigbeyi; 'unne 'mo-o -abu -ke -Lagok wunna-a "niti. 2 Zezii'a di -a 'bhxe'o -a 'ke -Lagok linyini, 'le, -ka 'k 'limu -nku' wku -a'ba di, 'le 'k 'ye'a -amu 'wenwen "nyl -a 'ke e yibo, 'le, 'wenwen 'mne, -a 'ke e -kutu 'kna -kpu -nu -gli. 'Bho 'mna 'k, -da -Lagok -nu'a a, 'bho-o -a 'ke -nu. -E -ke di -a li'a 'bubua, 'unne 'ka-a, 'le, -ka 'k 'nyl 'bhxe'e "yi a, -a'ba ne 'ke -kaa -nu. E-be 'jina 'k 'ka -amu "kpi po 'mne e, 'unne -a de'e -puku "yi. 3 'Le e -se 'e "se -ko. 'Kle -a 'ye'a a, Zezii'a di -a li'e 'e 'bubua; -ekedumaa, -bho -a 'ye 'kle, -a yibo'o-o, 'le e 'mu, "gwlikue-e -nu'e 'le. 4 -Bho -a ku "gwli, 'le e 'mu -a 'ke -zi -nu 'le -a 'ke 'kpayikummu "du, 'le e 'mu, 'le-e -a'ba -Lagok -pukuyidee -ku -nu'e 'kpa "yi. 5 'Ka-a e -nu'e 'mu'a di a, e-be -a'ba -Lagok -pukuyidee 'mne se 'bhxe e 'ke -amu 'kpt "yiti-wa; -ekedumaa, *k Lisaazuzu 'k "nyl'a -amu a, 'k -zi -nu 'kna -k 'mu 'le 'k 'ye 'k nyu'a dikme'e 'le -a'ba -puku "kpi 'puple! 6 -Ziadl mo'o, -da -a se'a 'kpt 'mu'bhle -a 'ke -a'ba "bhi zetie, -a -nu'a 'le "nyinynidl'a -bhlt 'mu a, -kna -Lagok "du'a, e nyini'a 'tun, 'bho-o Zezii Kliisi 'me -nu'o -a-bu "nyinynidl'a numu'a 'bu 'mu. 7 -Yee! Nyu 'kna 'bhxe'o 'k 'ke 'wku, 'le 'k -bonyunyu -k -kpu'a * -Lagok 'gba "yi, 'k

'ke 'bho 'k 'bu 'mu 'me -nu'a? -Bho 'k 'ke 'e letu 'wku 'k, e -kmu'o-o "yi. Nyu se yibo, -bheje nyu 'bhxe'o 'k 'ke 'wku 'le 'k 'ke 'bho nyzge'e 'bu 'mu 'me -nu maa'a? 8 E -nu'a -kaa 'mu a, -ka -ke "bhuo -Lagok -kma'a -a'ba di 'le 'k 'ye 'e -k 'k, 'unne 'mo-o, -da -a -nu'a -bhla 'le "nyinynidl'a -bhlt 'mu, 'bho-o Kliisi 'me -nu'o -a'ba di. 9 'Le e-be 'k 'memme 'mne'e di -a "du'o 't "yisreemu 'bho -Lagok "yigbeyi. -A -nu'a 't -kaa 'le, 'bho -Lagok -zige'a 'k, 'un -k -see -amu -Lagok 'cekuta "kpi -za yi -lree? 10 A -gblee, -da -a "du'a -bhla -Lagok 'jekamu, 'le 'k 'ye 'm -ku 'ye 'me -a'ba di; 'le -a -ke 'k 'ye "nitiwunna. -A-bu -ke -k -ybhxe'e -laa 't 'le, 'k 'ye -lue 'mna 'tinu -see -amu 'bho -kna -Lagok 'ce'e wku 'mu -za yi? 11 -A 'li-e 'bubua. -Yee -mne -se -bhla le -ko. Le-e -ke di -a 'ka 'bubua "yidebhle ce e, 'unne 'mo-o, -Lagok -zi -nu'e-e -a'ba -koyi Zezii Kliisi 'mu 'le -a -ke 'k 'ye -ybhxe. 'Traamu 't -a -se 'k 'jekamu -ko.

*Aada -ke *Kliisi'a "kpidi

12 A 'ye li-k, le-e zi'a -benyl a, 'unne 'mo-o, "nyinynidl -see'a -bhla 'kna 'kmu 'mu yi ke a, nyu -lue 'tun un-u 'la'a *Aada, 'unna -ye e'o. "Nyinynidl 'mne'e 'bu 'memme-e -za'a 'le, e 'ye pa, 'le 'memme 'mne 'ye nyu 'wee "kpi ti'ga, -ekedumaa, nyu 'wee 'nu-o "nyinynidl. 13 A -gblee, -da -Lagok -see'a -bhla *k 'gba *Moyiizi "nyl ke a, "nyinynidl -gwle'e-e 'kna 'kmu 'mu see, 'le -Lagok -see 'mu'cnaa, -ekedumaa, 'k -see -bhla 'k 'gba nyu "nyl ke 'le e-be -kna 'mne ti. 14 E -nu'a -kaa 'mu a, -e -kna Aada'a -kna ti 'le e 'ye'a Moyiizi'a ne -ye, 'memme 'ga-a nyu 'wee "kpi ti. -Ka Aada 'naa'a -Lagok wlu "yi, nyu-u -ke "nyinynidl -ke 'k ne se'a gugok, un-u 'me-o'o -lree. 'Le Aada -mna, nyu -Lagok "du'a -k 'ka yi, 'k "yitigugy mo'o. 15 'Le un -se le -lue -ko. "Nyinynidl Aada nu'a, nyu se 'bhxe 'k 'ke e -Lagok 'limu'a wku' likpukpa -nu, -ekedumaa, nyu -lue 'tun'a "nyinynidl'a di nyu'a -dadudu-u 'me'o. 'Le -Lagok 'limu'a wku' bhxe'e "yi, e 'ye li 'wee -zi. Le nyu 'ke e likpukpa -nu, e se -nu. E-be -Lagok 'limu'a wku' mne, e 'ka yi, e -yi -nu'e-e nyu -lue 'tun 'mu. 'unna 'mo-o *Zezii *Kliisi, -Lagok 'je. 16 'Le, le 'je 'mne nu'a nyunyu -bodl, e -nu'e 'e "bhuo'a -ka. "Nyinynidl -e -yi -nu'a nyu -lue 'tun 'mu 'le 'e lukpa 'ye'a ti-wa, nyu se 'bhxe 'k 'ke e likpukpa -nu. Nyu 'mna di -Lagok -zige -nu'e nyu 'wee "kpi. 'Le 'traamu a, 'k 'limu'a wku' mne 'k -kna nyunyu -bodl, e 'bhxe-e "yi 'le u-bee 'mnu'a "nyinynidl 'kpa'o; 'k 'limu'wku' mne, 'unne po 'u "yisreemu 'bho -Lagok "yigbeyi. 17 -Ka 'memme "du'a nyu -lue 'tun'a "nyinynidl'a di 'le e 'ye'a nyu 'wee "lru 'mu -kna, -Lagok se 'bhxe, Zezii Kliisi 'ma -a -kaa nyu -lue 'tun -lree, 'k 'ke 'k di "du 'le, nyu-u 'ka 'k 'limu'a wku' mne'klagba 'ye 'le 'k 'ku u "yisreemu po, 'le 'k 'ke u "kugwletinizege "nyl -gblokoo? 18 'Bho 'e "lru "yi a, -ka nyu -lue 'tun'a "nyinynidl 'k nu'a di 'le -Lagok -zige-e kpu'a nyu 'wee, 'ka-a nyu -lue 'tun-u po'o nyu 'wee "yisreemu 'le un 'ke "kugwletin e 'ye. 19 A -gblee, -ka nyu -lue 'tun'a -Lagok wlu'a "yinyine'e di nyu'a -dadudu 'kpa'a "nyinynidl'a numu, 'ka-a nyu -lue 'tun'a -Lagok wlu'a 'bhodu'e'e di nyu'a -dadudu 'ke "yisreemu "du 'bho 'k "yigbeyi.

20 Koo -a 'ke 't' -Lagw'k' gba'a dt 'le'e? A 'ye li-³ -da -Lagw'k' gba -yi -nt'a a, 'bho-o "nyinyinidit -ke 'e wnkue 'kpa -nt'e "piemu 'le 'k' gba'a "yinee-e 'kpukpa'a "kpiti -zkw. E -nt'a -bhla -kaa 'mu a, -da "nyinyinidit'a -dadudu 'piple -nt'a nyunyu "kpi a, 'bho-o -Lagw'k' 'limu'a wnnmwe 'kpa -nt'e "kpi teny -lræ 'le e 'ye e 'mu-zi, ²¹ 'le, -ka "nyinyinidit -ya'a 'memæ -gwlnyuny "kpi 'le e 'ye 'u "yiguga a, 'ka-a -Lagw'k' 'limu'a wnnmwe k -ya'a nyu, e 'ke u "kpi 'piple 'le e 'ke u "yisreemu po 'le -a'ba -Koyi Zezii Kliist 'mu un 'ke "kagwletinæ 'ye.

Ny -y -ke *Zezii 'sisri'a 'yi, k se 't' "nyinyinidit'a nunua'a -jeyi -nt

6 -Bho e -nt -kaa a, 'le koo -a 'ke 'le'e? -A 'ke na: -A nu "nyinyinidit 'le -Lagw'k' 'limu'a wnnmwe 'ke "kpi'kpa teny ma'a? ² -Gba, 'kla -mnnk -ko! -Ekedmaa, 'bho "nyinyinidit'a damu, -ka nyk -k 'me'e e, 'ka-a -a 'ke 't' -nt. -Ka -a 'ka "nyinyinidit'a nunua "lru-mu -nt, 'ka se -nt. ³ A 'ye li-³ -a'ba batizee 'le Zezii Kliist'a 'nynt 'mu, 'lne -t' -ka -a -ke k "sisri'a 'yi. 'Le 'e 'z' -t'e' 'mu-e. -Ka e 'le'e, 'ka-a 'ka-a: -A-bu batizee-e' 'le 'k' 'nynt 'mu, -a 'k' -ka -k 'me'e -a'ba dt. ⁴ Batizee 'mne, e k'k'k' -ka nyu 'gbaa 'n' ka -amu 'le -a -ke k 'ye'a 'me 'le un 'ye 'k' -amu 'gbaa 'le un 'ye'a tinmaze. 'Le, -ka 'k' -tita'a wnkue -z' 'k' glu 'le 'memu'a "klumu, 'le 'k' 'ye'a ti-nt -lræ e, 'ka-a -a 'ke -nt 'le tinære 'li.

⁵ A -gblee, -ka -a -ke k "sisri'a 'yi 'le 'k' 'memæ 'mu, 'le -a -ke k 'ke 'yi' 'sisri 'le 'k' tinæ 'mu -lræ. ⁶ Le -a 'ka yibo a, 'lne 'mo-o, kplisua -a -nt'a ti -beny, 'lnt -ke k 'me'o 'bho nyuyilbhaatu 'yri 'le -a'ba "nyinyinidit'a 'yue -nt'a -amu 'mu'a tinæ 'me'o 'le "nyinyinidit -see 't' -amu 'geyie 'mu -k'pun yi 'bho le. ⁷ A 'ye li-³ -a'ba batizee 'le Zezii Kliist'a 'nynt 'mu, 'lne -t' -ka -a -ke k "sisri'a 'yi. 'Le 'e 'z' -t'e' 'mu-e. -Ka e 'le'e, 'ka-a 'ka-a: -A-bu batizee-e' 'le 'k' 'nynt 'mu, -a 'k' -ka -k 'me'e -a'ba dt. ⁴ Batizee 'mne, e k'k'k' -ka nyu 'gbaa 'n' ka -amu 'le -a -ke k 'ye'a 'me 'le un 'ye 'k' -amu 'gbaa 'le un 'ye'a tinmaze. 'Le, -ka 'k' -tita'a wnkue -z' 'k' glu 'le 'memu'a "klumu, 'le 'k' 'ye'a ti-nt -lræ e, 'ka-a -a 'ke -nt 'le tinære 'li.

⁹ -Ekedmaa, Kliist -Lagw -za'a glu 'le 'memu'a "klumu, k -see 't' 'me yi. 'Memæ se k wny'bhæ. ¹⁰ A -gblee, "nyinyinidit'a dt k "du'o 'le 'k' 'ye kpe -lue 't' 'me -nt. 'Traamu 't' k, k -nt'e-e ti -Lagw'k' kamu 'le 'k' 'k' 'l'bu nu. ¹¹ A-bee -mnu -lræ, a -ke Zezii Kliist 'mnn "sisri'e-e "yi, nyu-u 'me -nt'a 'le "nyinyinidit 'mu 'le -u -nt'a ti un 'ke -Lagw'k' 'l'bu nu, a -zre -nt nu a'ba "bhi 'yi! ¹² 'E dt a, a'ba "tayi a'ba "bhi "yiti "nyinyinidit'a k'pun amu 'geyie 'mu -le 'le a -kaa *'bhluku'a 'gwlu dt nu! ¹³ A'ba "tayi a'ba "bhi "yiti a'ba -de 'le "nyinyinidit'a 'l'bu 'li ti -le! A "nyl a'ba tinæ'e kle -Lagw -jeyi, 'le, nyu-u -z'k' glu 'le 'memu'a "klumu un 'ye'a ti-nt -lræ e, -ka un -nt'a a, a 'ke -kaa -nt! A "nyl a'ba "bhi -Lagw -jeyi 'le a 'ke "yisreelt'a nunua'a 'kpu -de, 'le a 'ke 'nt nu! ¹⁴ A -gblee. 'traamu 't' k, -Lagw'k' 'limu'a wnnmwe-e -k'k' amu "lru 'mu. A'ba "bhi'a 'mutikukue'e 'mupæe -see 't' amu "lru 'mu -k' yi. 'E "nyinyinidit'a wnkue -see 't' amu wny'bhæ yi.

-A nu -zæge "kmu

¹⁵ E -nt'a 't' -kaa 'mu 'le, koo -a 'ke 'le'e? -Lagw'k' 'limu'a wnnmwe-e -k'k' -amu "lru 'mu, 'le e -se -a'ba "bhi'a 'mutikukue'e 'mupæe -see 't' -amu "lru 'mu -k'o

yi 'bho le'a dt a, -a 'bhæ'o -a 'ke "nyinyinidit nu'a? -Gba, e se -kaa 'mu-nt. ¹⁶ A 'ye li-³ -a'ba "bhi yibo'o-o na, -bho nyk e 'k' "bhwo wlu "kpiti 'le ny -l'rw kwa 'mu, nyk 'm-nk -k'k' -ka 'k' 'geyikpaan 'le 'geyikpaan-a "du'o 'bho 'k' -k'yi. -Bho e "du "nyinyinidit a 'ke 'bho "du a, "lemnu a 'nu-o "nyinyinidit'a 'genyuuokp'le 'le a 'me'o 'bho -Lagw'k' "yigbeyi, 'le, -bho e "du -Lagw a 'ke 'bho "du a, "lemnu, 'lnt -k'k' amu 'le a "du'o "yisreemu 'bho 'k' "yigbeyi. ¹⁷ A -gblee, 'lnt -po-o -Lagw 'sæ, -ekedmaa, -beny a "du-o "nyinyinidit'a 'genyuuokp'le, 'le, 'traamu, -ziadt nyu -t'k' amu a, a "du 'e 'bho a'ba -p'k'le ti. ¹⁸ A zetie-e' 'le "nyinyinidit'a kwa 'mu, a "du-o "yisreelt'a nunua'a 'genyuuokp'le. ¹⁹ A -gblee, -e -ke dt 'lnt -k'pukpa'a a'ba dt 'geyie' dt li, 'lne 'mo-o, 'le 'lnt -za'a 'mu a, 'lnt 'y'ba-o'o a 'ke e 'muti'w'k' -ka -zægeka. -Bho 'lnt -z' -kaa 'mu a, 'lne 'mo-o, -beny, "nyinyinidit, -l se'a "yriili-nm k, 'lnt k'pun'o a'ba tinæ 'le 'geyie 'mu, 'le -Lagw -see amu "kpi'w'k'k. 'Traamu 't' k, a "luo a'ba tinæ 'mu 'le a 'ke "yisreelt nu 'le a 'ke -Lagw 'tu nu 'le 'k' amu "kpi'w'k'k!

²⁰ -Da a "du'a "nyinyinidit'a 'genyuuokp'le a, a'ba dt se 'le "yisreelt'a nunua'a dt "kpi -nt. ²¹ A-a nu'a -kaa "cl' 'le, leele a 'ye'a? 'Ya kplitu -se -kaaa dnyilbhaadt? -Ekedmaa, 'l'bhle-e 'memæ kli 'bho -Lagw'k' "yigbeyi. ²² 'Traamu 't' k, a zetie-e' 'le "nyinyinidit 'mu'a dt a, a "du'o -Lagw'k' nyu 'le 'k' -k'k' amu. Le a 'ye'a 'bho a, 'lnt -ne 'mo-o, tinæ-e nu'a -Lagw 'tu, a -ke k 'ke 'le 'e 'li ti-de. E 'bhle-e "kagwletinæ kli. ²³ A -gblee, "nyinyinidit nyk -k' nu'a, 'lnt ny 'k' 'memæ -bodt 'bho -Lagw'k' "yigbeyi. 'Le nyu-u -ke -a'ba -Koyi *Zezii *Kliist "sisri'a 'yi a, 'jæ -Lagw nu 'u "l'ru li bhuhhu, 'lnt 'mo-o "kagwletinæ.

Kpukpæ'e "kpi'a 'yi.

7 'Lotu'a "nynuu-a, 'lnt -l'po-o 'yi, 'le, le 'lnt -l'za'a 'mu a, a 'ke e 'muti'w'k'k. Le 'lnt 'ka 'mu-za a, a yibo ne-o'o see, -ekedmaa, a yibo'o-o -a'ba gba 'we. A yi-bo'o-o na, -bho nyk -nt ti, -a'ba gba -k'k' -o'o. ² 'Kla-a e -nt'e -yranynk -bodt -lræ. -Bho 'wa nyimie -see -bhla 'me ke, un se "yi-fl'k. 'Le, -bho 'wa nyimie 'me e, un -fl'k' -k' "yi. ³ 'Le, -bho 'wa nyimie -nt ti, 'le un -ke nyukpasu -l'rw 'ke "bha "du a, nyu-u 'l' -u dt w'nnynynynaakpu. 'Le, -bho 'wa nyimie 'me e, "lemnu un 'bhæ'o un 'ke nyukpasu -l'rw kpa. 'Bho 'mnn nyk se 'bhæ k 'ke u dt w'nnynynynaakpu 'la, -ekedmaa, un -fl'k' -k' "yi. Gba-a -nt 'ka 'bho un -ke 'wa nyimie'e 'nyntmu, 'memæ -zæ 'e 'bho-e.

⁴ 'Lotu'a "nynuu-a! 'Kla-a a'ba "bhi'a "kpidt -nt'o -lræ. -Ka -a -ke *Kliist "sisri'a 'yi, 'lnt nu e' 'le a -ke *Lagw'k' gba'a 'bhlebhlea 'ye "yriilisus. 'Bho 'mnn k, a "du-o nyk -l'rw nyu. *Zezii Kliist -Lagw -za'a glu 'le 'memu'a "klumu, 'le 'k' 'ye'a ti-nt -lræ e, 'lnt "du'o 't' a'ba -k'yi. 'E dt a, -a 'bhæ'o -a 'ke -Lagw 'tu nu.

⁵ A -gblee, -da -a'ba "bhi'a 'tunudt k'pun'a -amu 'geyie 'mu -beny, 'bho-o "nyinyininaag' -nt'a -amu 'mu po'o -amu -jolu gbo. 'Ya letu -z'k' "yiglu, 'l'naa'a-a -Lagw'k' gba "yi, 'le, l' -a nu'a a, 'ya dt -a 'ye'e 'memæ 'bho -Lagw'k' "yigbeyi. ⁶ 'Traamu 't' k, -a -ke -Lagw'k' gba'a "lrumukæ sus'k'k' -k' "yriili; -a 'wlu-o 't' 'e 'kleye'e'e

-belu 'zɔ; 'le -a -nɪ'e 'mɛyɪ'a ka. 'Bho 'ɛ lemu, *-Lagɔ'ɔ Lisaazuzu po'o -amu -jolu gbo 'le -a nu'o -Lagɔ'ɔ lbhu -lreeka. ɛ se 'tɔ 'ɔ gba -yɛ 'cɪnɪ-ɛ'ɛ -bɛnyɪ'a nɛ'ɛ ka -nɪ.

Koo *-Lagɔ'ɔ gba-a nyna'a nyunyɔ'ɔ?

7 -Bho ɛ -nɪ 'tɔ -kaa 'mu 'le, -a 'bhɛɛ'o -a 'ke na: *-Lagɔ'ɔ gba se 'yrili-nmɔ, nu'a? -Gba, -a se 'bhɛɛ -a 'ke -kaa 'lɛ. -Bho -Lagɔ'ɔ gba se 'kɪ yɪ a, -ka 'nyinyɪnɪdɪ -nɪ'a a, 'nɪ -see 'kɪ -kaa yɪbo yɪ. -Ka 'yrimuɛ "du'a "nyinyɪnɪdɪ a, -bho -Lagɔ'ɔ gba se 'kɪ -kaa 'lɛ ɛ, 'nɪ -see 'kɪ -kaa yɪbo yɪ -lɛɛ. A -gblee, ɛ na: -A'a 'mu 'yri 'bho -nɪ -bonyunyɔ'ɔ lɪ "kpi -le! 8 ɛ ɛ-ɛ za'a 'mu, 'le ɛ 'mu 'nyinyɪnɪnaagɪ -lɪ yɪ 'nɪ'o 'le ɛ-ɛ za'a lɪ'a -dadudu 'yiglu 'le 'an tinɛ 'mu 'le 'yrimuɛ 'mɛɛ-ɛ 'kpa'a 'bho le. A -gblee, lɪ -Lagɔ'ɔ gba-a tri'a -jɪɛ "kpiti a, -bho nɔɔ -see l -bhla 'muti'wɔn ke, 'bho-o 'ɔ "nyinyɪnɪdɪ'a 'kpa -nɪ'e 'piemu. 9 -Bɛnyɪ 'kɪ a, lɪ -Lagɔ'ɔ gba tri'a -jɪɛ "kpiti, -da 'nɪ -see 'lɪ 'muti'wɔn ke -bhla a, 'le 'mna gbo 'nɪ -flɔ'ɔ'ɔ 'yɪ. 'Le, -da 'nɪ 'wɪn 'lɪ 'muti a, 'an 'nyinyɪnɪnaagɪ 'ye 'piemu 'kpa, 'le, -ka 'nɪ cɛ'ɛ -Lagɔ'ɔ gba 'mu 'le 'nɪ " -du'a "nyinyɪnɪdɪ'a nuyɪ, 'le, -ka -Lagɔ'ɔ -zɪgle -nɪ'a 'nɪmu "kpi, 'nɪ 'ye 'na 'muti'wɔn. 10 A -gblee, gba 'ke 'ka 'nɪ -mu 'le "kɔgwɛlɪnɪɛ'ɛ -jolu 'yɪ -kpa -nɪ a, 'le 'mna -bodɪ 'le 'mɛmɛɛ'ɛ nɛ 'yɪ 'nɪ -nɪ 'ko'o 'bho -Lagɔ'ɔ 'yigbeyi. 11 -ɛkedɪmaa, ɛ-bɛ -nɔɔ 'mɛnɛ ti, 'an "nyinyɪnɪnaagɪ " -maa'a-a 'nɪmu dɪ 'yrili 'le 'lɪ 'ye 'nɪmu gba 'mɛnɛ'ɛ dɪ -kpun 'le 'lɪ 'ye 'nɪmu 'mɛmɛɛ'ɛ -jolu 'yɪ -kpa -nɪ. 12 ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, -Lagɔ'ɔ gba se 'bɪ lɪ'bhle. ɛ 'saa'a-a lɪ, ɛ 'srɛɛ'ɛ-ɛ 'yɪ, 'le ɛ -nɪmɔ'ɔ 'yrili. 13 ɛ-ɛ -nɪmɔ'ɔ 'yrili, ɛ 'bhɛɛ'o ɛ 'ke 'nɪmu 'mɛmɛɛ -bodɪ -ya 'bho -Lagɔ'ɔ 'yigbeyi'a? -Gba, ɛ -se -kaa -ko. "Nyinyɪnɪdɪ 'wɔn'o 'ɛ 'yri'a 'bɪ 'ye 'wɪlɪ 'le ɛ 'ye lɛzɛgɛ 'mɛnɛ 'mu -zɪ -nɪ, 'le ɛ 'ye 'nɪmu 'mɛmɛɛ -bodɪ -ya. ɛ-ɛ 'ma-a "nyinyɪnɪdɪ, 'nɛnɛ 'ka-a: 'ɛ wɔnɔkɛ se 'yigbena 'bhle.

"Nyinyɪnɪdɪ -lɪ 'zi-e nyunyɔ wɔn

14 A -gblee, -a yɪbo'o-o *-Lagɔ'ɔ gba 'wɪlɪ-o 'ɔ "bhuo 'mu, nɔɔ se 'bhɛɛ 'ɔ 'ke 'ɛ dɪ 'yɪdepo -nɪ; ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, nyunyɔ 'mna "du'o. Nyunyɔku 'nɪ 'bhle'a lɪ 'mo-o 'mɛmɛɛ -lɛɛ; 'le 'nɪ -po-ɛ'ɛ 'le "nyinyɪnɪdɪ'a kwa 'mu 'pɛlɔ, 'le 'nɪ -nɪ 'ɛ 'geyɪɛ 'mu. 15 -ɛkedɪmaa, ɛ 'nɪ -nɪ nu'a, 'an 'wɛn ɛ 'muti; ɛ 'nɪ 'bɔ'ɔ'ɔ ti, 'an nu ɛ, ɛ 'nɪ -lɪ ple'a, 'nɛnɛ 'nɪ -lɪ kpa'a wɔn. 16 -Bho 'nɪ nu "nyinyɪnɪdɪ, 'ya nu 'nɪ -mu 'tu; 'le, -ka -Lagɔ'ɔ gba -nɪmɔ'ɔ 'yrili a, 'nɪ yɪbo'o-o 'na. 17 A 'ye lɪ-ɔ, ɛ-ɛ -nɪ'a 'le 'ɛ 'lɪmu gblenyɪ, 'nɛnɛ 'mo-o, -bho 'nɪ -nɪ -bhla "nyinyɪnɪkpli nɪnamu a, ɛ -se 'an "bhuo ɛ-ɛ 'wɪlɪ 'mu 'nɪ -ko. "Nyinyɪnɪdɪ'a 'yɛɛ -nɪ'a 'le 'an -pɔlɔ 'zɔ, 'nɛnɛ'ɛ 'wɔn'ɔ'ɔ 'nɪmu -bodɪ. 18 A -gblee, -ka lɛzɛgɛ se'a 'le 'an tinɛ 'mu -nɪ'a, 'nɪ yɪbo nɪ-o'o. 'An nyunyɔyɛ'ɛ dɪ 'nɪ -lɪ za'a 'mu; -ɛkedɪmaa, 'nɪ -lɪ popo-o 'gwɪlɪtɪ 'nɪ 'ke -zɛgɛ nu, 'le ɛ -nɪ'e 'le 'an -pɔlɔ gbo. 'nɪ 'ke ɛ nu 'le 'nɪ se ɛ 'bhɛɛ. 19 A 'ye lɪ-ɔ, -zɛgɛ 'nɪ 'yɪbha'a 'nɪ 'ke nu, 'an nu ɛ, 'le "nyinyɪnɪdɪ 'nɪ -see'a 'yɪbha 'nɪ 'ke nu a, 'nɛnɛ 'an-a nu'o "kɔmu. 20 'Le ɛ 'an-a ple'a, -bho 'nɪ -kɛ ɛ-ɛ nu, ɛ -se 'an "bhuo ɛ-ɛ 'wɪlɪ 'mu 'nɪ -ko. "Nyinyɪnɪdɪ -nɪ'a 'le 'an -pɔlɔ 'zɔ, 'nɛnɛ nu'o -kaa.

21 A -gblee, ɛ-ɛ -nɪ'a 'le 'nɪ 'mu lbhu -nɪnamu, 'nɪ -lɪ 'ye'a lɪ a, 'nɛnɛ 'mo-o, -bho koo 'nɪ 'yɪbha 'nɪ 'ke -zɛgɛ nu, "nyinyɪnɪdɪ'a 'wɔn 'nɪmu -bodɪ; ɛ 'nɛ-ɛ 'nɪmu "kpiti. 22 -Bho koo ɛ -nɪ 'mu, 'le 'mna-a'a -pɔlɔ gbo a, -Lagɔ'ɔ gba-a nu'o 'nɪmu 'tu. 23 ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, *'bhɪlɔku'a 'tunɪdɪ -ke 'an -pɔlɔ'a 'tunɪdɪ -lɪ dede-e 'yɪ 'le 'nɪ 'mu, 'le 'ya 'an 'bhlebhlesu se ɛ -lue 'mu-nɪ. 'Le "nyinyɪnɪdɪ'a nɛ-ɛ kpun'o 'nɪmu 'geyɪɛ 'mu, 'le 'nɪ -lɪ "du 'ɛ 'bho 'le ɛ 'ye 'an -pɔlɔ'a nɛ 'mu-zɪ. 24 'Lotu'a "nyinu-a, a -gbu 'an nyunyɔyɛ ya, -ka 'nɪ -nɪ'a 'le ngazɛɛ 'mu! A -gblee, "nyinyɪnɪdɪ 'bhle'a 'mɛmɛɛ kli 'bho -Lagɔ'ɔ 'yigbeyi, 'le 'ya 'mu, 'an 'bhɪlɔku-u kpa nɪ'e 'nɪmu 'le 'nɪ -lɪ 'ga'a 'le 'ya 'mu ti kpɔkpɔ. ɔ'ɔ 'ke 'tɔ 'nɪmu 'le 'ya 'mu zetie'a? 25 'nɪ -lɪ 'bhɛɛ-ɛ -Lagɔ'ɔ 'nyɪnɪ 'yɪ 'le 'nɪ -lɪ po 'ɔ 'sɛɛ, -ka 'ɔ -zɪ -nɪ'a -a'ba -Kɔyɪ *Zezii *Kliɪstɪ 'mu 'le 'ɔ 'ye'a 'nɪmu zetie! Wɪlɪ 'nɪ -lɪ za'a 'mu, 'nɛnɛ 'mo-o, 'le 'an -naagɪ 'mu 'nɪ 'yɪbha'o 'nɪ 'ke -Lagɔ'ɔ gba 'yɪ-kpun; 'bho 'mɔnɔ'ɔ 'zɔ 'ɔ, 'le 'an 'bhɪlɔku'a 'mufuɛn 'mu 'nɪ -de -nɪ'e "nyinyɪnɪdɪ'a "lɪrumukɔɛ 'lɪ ti.

Wɔnɔkɛ *-Lagɔ'ɔ Lisaazuzu-u "nyɪ'a nyu

8 'Lotu'a "nyinu-a, 'traamu 'tɔ 'ɔ, nyu-u -ke *Zezii *Kliɪstɪ 'sisri'a 'yɪ a, -Lagɔ'ɔ -zɪgle se 'tɔ "kpi -nɪ. 2 -ɛkedɪmaa, nyu-u -ke Zezii Kliɪstɪ 'sisri'a 'yɪ a, *-Lagɔ'ɔ Lisaazuzu-u "nyɪ -u tinɛzɛgɛ, 'le 'ɔ-ɔ zetie 'nu 'mɛmɛɛ'ɛ kwa 'mu 'bho -Lagɔ'ɔ 'yigbeyi. ɛbɛ 'mɛnɛ, 'nɛnɛ -tɔ'ɔ -ka -a se'a 'tɔ "nyinyɪnɪdɪ'a 'geyɪɛ 'mu -nɪ. 3 A -gblee, ɛ *-Lagɔ'ɔ gba se'a 'bhɛɛ ɛ 'ke nu a, 'nɛnɛ -Lagɔ nu'o. -ɛ -ke dɪ 'ɔ gba se'a 'bhɛɛ ɛ 'ke -amu 'yɪsrɛɛmu po, 'nɛnɛ 'mo-o, -a'ba *'bhɪlɔku 'fɪn'e-e 'mu 'le ɛ se 'bhɛɛ ɛ 'ke ɛ 'yɪ-kpun. 'nɛnɛ 'bhle'e 'nyɪnɪ'a dɪ a, 'ɔ 'yu "luo'o nyunyɔku 'mu 'le 'ɔ 'ye 'ɔ 'nɔ'ɔ 'kmu 'mu -ya, 'le 'ɔ 'ke -a'ba 's-ragamuzalɛ "du. -Ka 'ɔ 'mɛ -nɪ'a 'bho -a'ba 'bɪ 'mu -a'ba "nyinyɪnɪdɪ'a dɪ 'le 'ɔ 'ye'a -amu zetie 'le 'lɪ 'mu, 'kla-a 'ka-a. 'Ka-a -zɪgle -kpun 'nɔ'ɔ 'bho -a'ba 'bɪ 'mu 'le -Lagɔ 'ye "nyinyɪnɪdɪ tu wɔn 'mu lu. 4 ɔ 'nu-o -kaa, 'le "yɪsrɛɛɛ 'ɔ gba 'si'a 'nyɪnɪ a, 'le -a 'ke ɛ 'bhɛɛ, -a 'ke ɛ nu -ka -zɛgɛ-ka; -ɛkedɪmaa, -a'ba "bhi'a nyunyɔnaagɪ -see 'tɔ -amu -jolu gbo -po yɪ, 'le -Lagɔ 'mɔnɔ'ɔ Lisaazuzu po'o 'tɔ -kaa -amu -jolu gbo. 5 A 'ye lɪ-ɔ, nyu-u 'pɛɛ'ɛ 'wa "bhi'a -naagɪ 'mu 'le 'wa tinɛ 'mu a, un-u 'zi-e 'wa "bhi'a 'tunɪdɪ'a "sɛ'ɛ dɪ. 'Le, nyu-u 'pɛɛ'ɛ -Lagɔ'ɔ Lisaazuzu 'mu 'le 'wa tinɛ 'mu, 'ɔ-ɔ po 'u -jolu gbo, 'le un-u nu'o 'ɔ 'gwɪlɪdɪ. 6 'Le, lɪ 'bhɪlɔku 'yɪbha'a, nɔɔ-ɔ ple 'lɪ kli, lɪ -lɪ po 'ɔ 'mɛyɪ 'bho -Lagɔ'ɔ 'yigbeyi. 'Le, nyu-u nu'a 'ɔ Lisaazuzu'a 'gwɪlɪdɪ, 'wa -pɔlɔ-u bhɪlɔ'o 'le un-u nɪ'e ti -ka -zɛgɛka. 7 A -gblee, nyu -yu ple'a 'wa nyunyɔnaagɪ kli, un-u 'nu-o 'wa "bhi 'ɔ jɛkamɪ 'mu, -ɛkedɪmaa, 'wa -ya 'wa "bhi 'zɔ 'bho 'ɔ gba'a damu, 'le un se 'ɛ -lue komu 'bhɛɛ. 8 Nyu -yu " -du'a 'bho 'wa "bhi'a nyunyɔnaagɪ, un se 'bhɛɛ un 'ke 'ɔ 'tu nu. 9 A-bu -yuu a, a se a'ba "bhi'a nyunyɔnaagɪ 'mu 'pɛɛ-namu -nɪ 'le a'ba tinɛ 'mu. A -nɪ'e-e ti 'le -Lagɔ'ɔ Lisaazuzu 'mu. -ɛkedɪmaa, 'ɔ Lisaazuzu -nɪ'e-e amu 'mu. 'Le, nɔɔ -ke 'mu 'ɔ-ɔ Kliɪstɪ'a Lisaazuzu 'mɔnɔ'ɔ se'a -nɪ a, 'ɔ nyɔtu -se 'ɔ 'nɔɔ -ko. 10 'Le, -bho Kliɪstɪ -mɔnɔ'ɔ -nɪ amu 'mu a, a'ba 'bhɪlɔku 'bhle-e "nyinyɪnɪdɪ 'mu'a dɪ a,

'mɛmɛɛ -nɪ 'nɛ "kpi. 'Le, -yɔ 'ma-a -Lagɔ'ɔ Lisaazuzu, ɔ -de'e amu 'mu ti "kɔgwɛtɪnɪɛ'ɛ kamu, -ɛkedɪmaa, a "du'o 'tɔ-ɔ 'yɪsrɛɛmu 'bho -Lagɔ'ɔ 'yigbeyi. ¹¹ A -gblee, -Lagɔ -za'a Zezii glu 'le 'mɛmu'a "klumu, 'le ɔ 'ye'a ti-nɪ -lrɛɛ ɛ, -bho 'ɔ Lisaazuzu -nɪ amu 'mu, a'ba 'bhluku 'bhele'a 'mɛmɛɛ "kpi, ɔ-bɔ -za'a Zezii Kliisɪ glu 'le -ɔ "nyɪ 'ɔ tinɪɛ -lrɛɛ, ɔ-ɔ 'ye -ɛ tinɪɛ "nyɪ -mu -lrɛɛ, -ɛkedɪmaa, 'ɔ -zuzu -nɪ'e amu 'mu-ɛ.

¹² 'ɛ dɪ, -bho ɛ -nɪ -kaa a, 'lotu'a "nyɪnuu-a, -Lagɔ'ɔ Lisaazuzu 'ke 'tɔ amu -jolu gbo po. ɛ -se -a'ba nyunyo-naagi -ko, -ɛkedɪmaa, 'ɛ wɔnkue -see 'tɔ amu "kpi -nɪ yi. ¹³ -Bho ɛ "du a'ba nyunyo-naagi-ɪ po amu -jolu gbo, -mnu a-a 'mo-o 'mɛmu 'bho -Lagɔ'ɔ 'yigbeyi. 'Le, -bho ɛ "du 'ɔ Lisaazuzu po amu -jolu gbo a, 'le ɔ-bɔ -zuzu 'mno 'mu a 'ke a'ba 'bhluku'a "nyɪnyɪnaagi kwa gbo -za -nɪ; 'le a 'ke ti-nɪ "kɔgwɛka. ¹⁴ A 'ye li-ɔ, nyɔ'ɔ nyɔ 'Lagɔ'ɔ Lisaazuzu-u po'a -jolu gbo, 'unno 'mo-o -Lagɔ'ɔ nyɔ. ¹⁵ -ɛkedɪmaa, 'ɔ Lisaazuzu ɔ "nyɪ'a amu a, 'ɔ kpun nyɔ 'geyɛ 'mu 'le 'ɔ sie nyɔ -stanyɪ 'mu, 'le, ɔ-bɔ -zuzu 'mno, 'unno po'o amu -Lagɔ'ɔ nyɔ 'le a 'bhɛɛ'o a 'ke -Lagɔ a'ba -tɪta 'la. ¹⁶ -Ka a "du'a -Lagɔ'ɔ nyɔ, 'ɔ -zuzu'a "bhuo-o 'le'ɛ -kaa -a'ba nɛ "yi 'le -a yibo nɪ'o. ¹⁷ 'Le, -bho a "du 'ɔ nyɔ, "nitiwunnalɪ -ke wlu ɔ "du'a 'ɔ nyɔ wɔn 'muti, -a 'ke -a'ba nɪ 'ye -lrɛɛ mo'o. -Bho -a -ke Kliisɪ 'ye 'kle a, "nitiwunnɛɛ -Lagɔ de'a 'bho ti, ɔ -ke -a 'ke 'mu-plɛ 'le ɔ -ke -a 'ke 'jina -dalue "kpi-po-ɛ -nɪ.

-Lagɔ'ɔ 'jinadɪ 'ye'a -yi mu 'wla.

¹⁸ A -gblee, 'le 'mna-a popo'a 'gwɛluti, 'unne 'mo-o, -nɔ -yɛ -ke 'yi -a -nɪ'a -laa, 'kle -a 'ye'a a, nyɔ se 'bhɛɛ, -Lagɔ'ɔ 'jina ɔ 'ka -amu "kpi po ɔ-ɔ fuo nɪ'a -amu wɔn, ɔ 'ke ɛ 'kleyɛɛ 'mne likpukpa -nɪ. ¹⁹ 'Le, ɔ-ke ti -Lagɔ 'ka 'ɔ nyɔ 'jina "kpi po, 'le ɔ 'ka 'wa 'nyɪ "piemu po a, ɛ-bɛ -nɔ 'mne, 'unne 'kmu-u fuo'o wɔn 'le ɛ 'ke -fɪfɛ ti'wla. ²⁰ -ɛkedɪmaa, 'lɪ -Lagɔ -ya'a ti -nɪ'e-e 'mɛmɛɛ'ɛ -kpɛɛ'ɛ wɔn 'mu, 'le 'ɛ lɛtu -see 'ya "bhika 'mu 'wlu. -Lagɔ'ɔ "bhuo-o 'tayi 'nɪ "yiti 'lɪ 'ye 'mɛmɛɛ'ɛ kwa 'mu 'kpa! ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, -Lagɔ na -bho 'wɪ -lrɛɛ ti 'le ɔ 'ke 'lɪ 'mɛmɛɛ'ɛ kwa 'mu zetie. 'lɪ-bɪ 'wɪ 'mnu, 'lɪ-de -ɛ -pɔɔ 'yi. ²¹ 'Le-ɛ -nɪ'a 'bho a, 'unne 'mo-o, ɔ -lue 'ɔ, 'kmu-u 'ye-e zetie-ɛ -mu 'le 'mɛmɛɛ'ɛ kwa 'mu. 'Bho-o 'lɪ'a kle 'ke -lrɛ 'mu -po-ɛ -nɪ. 'Le -Lagɔ'ɔ nyɔ'a "yɪfɪɔ un 'ye'a a, 'lɪ 'mnu -ke un 'ke ɛ 'mu-plɛ, 'le -Lagɔ 'ke 'lɪ 'u 'gbaa 'le ɔ 'ke 'u "niti-wunna. ²² A 'ye li-ɔ, -a yibo'o-o -ziaka, 'traamu 'kmu'a kle -fie'e-e ti 'le 'klekwa 'mu. -Ka, -bho 'nyɪnaakpu -kaaa gba, 'gwɛlɪ-u ɔɛ 'nu li un -fie'a ti, 'le un-u 'ye'a 'kle a, 'ka-a 'kmu-u 'ye'e 'kle -lrɛɛ. ²³ 'Bho ɛbɛ-ɛ'ɛ damu a, ɛ -se 'kmu'a "sɛ -ko. -A-bu 'ye'a *-Lagɔ'ɔ Lisaazuzu -ka nyɔ-ɔ 'ye'a ka -kpa'a "yizabhi, 'le -a'ba "bhi 'mu -a 'ye-e 'kle. 'Le 'le -a fuo'a wɔn, 'unne 'mo-o, ɔ -ke ti, -Lagɔ 'ka, -a-bu, 'ɔ nyɔ 'jina "kpi po 'le ɔ 'ka -a'ba 'nyɪ "piemu po 'le ɔ 'ke 'bho "si ɔ 'ke -amu kulre "nyɪ. ²⁴ 'Bho 'ɛ lemu a, -a 'pun-o'o -kpun, ɛ-bɛ 'punpun -yɛɛ ɛ, -nɔ -ke -ke ti 'ɛ tinɪɛtu 'ye'a -amu 'mu "yi mu 'le ɛ 'ka ti'pɪple, 'unne -a de'e -pɔɔ 'yi. A -gblee, -bho 'le 'kpa 'le -a'a kwa 'mu, ɛ -se -pɔɔ'a "yideɛ -ko. 'Le-ɛ 'kpa'a 'le nyɔ'ɔ kwa 'mu, -bho ɔ -ke ɛ-ɛ li'ye, 'ɔ de ɛ -pɔɔ 'yi -lrɛka. ²⁵ A 'ye li-ɔ, 'le -un -see'a 'ye ke, -bho -un

-ke ɛ-ɛ -pɔɔ "yi de a, -a 'ku-o "gwɛli, -a fuo 'nɛ wɔn 'le ɛ-ɛ nyɪ'o.

²⁶ A -gblee, -a-bu 'fun'a 'mu a, -Lagɔ'ɔ Lisaazuzu kpa'a -amu, -ɛkedɪmaa, -ka -a 'ka *-Lagɔ'ɔ wɔng-bopowlu -nyɪna 'le -Lagɔ 'ke ɛ kpun, -a se -kaa yibo, 'le -Lagɔ'ɔ Lisaazuzu'a "bhuo-o bhade'e -Lagɔ li -a'ba dɪ. Lisaazuzu'a wlu ɔ-ɔ po'a -ke -abu-a'a nɛ se gugɔ. -Ka nyɔ 'ke ɛ -wlu, -un se 'na yibo. ²⁷ 'Le, -Lagɔ 'ye'a nyunyu'a -pɔɔ gbo ti a, 'le 'ɔ Lisaazuzu 'ybha'a a, -bho ɔ -zɪ 'lɪ 'mu, 'unno 'wɪn 'lɪ 'muti. Nyɔ -yu 'ma-a -Lagɔ'ɔ nyɔ, 'wa dɪ 'ɔ Lisaazuzu-u bhade 'nɔ li. -Ka -Lagɔ 'ybha'a, 'le 'lɪ -nɪ'e -kaa.

²⁸ 'Bho 'ɛ le a, -a yibo'o-o na, nyɔ-u -kma'a -Lagɔ'ɔ dɪ, 'lɪ 'wee yi 'u "kpi, ɔ-ɔ nu -ɪ'o 'le 'lɪ 'ke 'u -zɛgɛ "lrulinu. 'Le, 'ɔ nyɔ-u -kma'a 'ɔ dɪ 'mno, ɔ 'lɪ 'u 'o 'le 'ɔ 'gwɛlɪ 'mu 'le un 'ke 'ɔ nyɔ "du. ²⁹ A 'ye li-ɔ, nyɔ -yu -Lagɔ -za'a 'bho see, 'le, -ka un -ke 'ɔ 'yu 'ka 'le -lue "du, 'ɔ "bhuo-o ɔ 'u 'ɛ wlu "kpiti see 'le 'ɔ 'yu 'ke u-bu nyɔ'a -dadudu 'mno'a nyamna'a -kɔyi "du. ³⁰ Nyɔ -Lagɔ ɔɛ'ɛ wlu "kpiti see, ɔ 'ɔ u -pɔɔ kpɔ, 'le, u-bu kpɔɔɛmu 'mno, 'ɔ 'ye u 'yɪsrɛɛmu po 'bho 'ɔ "yigbeyi. U-bu 'ɔ 'yɪsrɛɛmu 'mno, 'le ɔ 'ye 'u 'bɪ "nyɪ 'le nyɔ ɔ -kɔ "klumu, -bho 'wla ɔ-ɔ 'ye -u 'jina "kpi -po -mu -ka -zɛgɛka.

-Lagɔ'ɔ dɪkmɛɛ -zi'e-e lɪ 'wee 'mu

³¹ 'Lotu'a "nyɪnuu-a, koo -a 'ke wlu -yɛɛ'ɛ dɪ 'le'ɛ? -Bho -Lagɔ -nɪ 'le -a'ba lemu, leɛɛ nyɔ 'ke -amu li-za'a? ³² A -gblee, -Lagɔ -see'a 'ɔ "bhuo'a 'yu "kpitutɔ, ɔ-ɔ "nyɪ 'ɔ nyɔ -jeyi 'le 'ɔ 'ye'a 'mɛ -a'ba 'wee'a dɪ, 'ɔ 'limu-u -see -amu "kpi wɔn-nɔ -nɪ yi 'le ɔ 'ke 'ɔ 'yu 'mno'ɔ dɪ 'lɪ -lrɪ 'bho po'a? ³³ Nyɔ -yu -Lagɔ -za'a 'bho a, nyɔ -lrɔ se 'bhɛɛ ɔ 'ke 'u dɪ "yikpa, -ɛkedɪmaa, -Lagɔ'ɔ "bhuo-o ɔ 'u dɪ "kpi 'le un-u "du'o 'yɪsrɛɛmu 'bho 'ɔ "yigbeyi. ³⁴ ɔ-ɔ 'bhɛɛ'ɔ 'ke 'u dɪ "kpi po 'le ɔ 'ke 'u dɪ -kpun'a? *Zezii *Kliisɪ 'mɛ-o'o, 'le ɛ -see 'bho "tii. ɔ -ɔ-ɔ-ɔ glu, ɔ 'ye ti-nɪ -lrɛɛ 'le ɔ -nɪ'e 'bho -Lagɔ'ɔ "troli 'le ɔ -ke ɔ -kɔ-ɔ 'lɪ'a kle 'le ɔ-ɔ bhade'e -Lagɔ li -a'ba dɪ -lrɛɛ. 'ɔ "bhuo-o nu'o -a se -zɪgɛ "kpi'bhle. ³⁵ ɔ -kma'a-a -a'ba dɪ. 'Bho -a -ke 'ɔ 'nyɪnuu, ɔ-ɔ 'ke 'bho pa 'le ɔ 'ke -amu ɔ lɪzɪza-a? 'Kleyɛɛ 'maae, -ale 'lɪ -lrɪ'a -fanu ma'a? Nyɔ-u kla'a -amu nyɪnɪ 'mu'a dɪ-ae? 'Mu -ke "puan'a 'lɪbhalbha'a dɪ-ae? 'Le-ɛ zi'e -amu "yi -ale 'mɛmɛɛ'ɛ "yriyɛ "yɪnɪdɪ-ae? -Ale -a'ba nyɔ'a gwɛlɔmutɪlbhadɪ? ³⁶ -ɛ -ke dɪ 'un 'le'ɛ -kaa a, 'unne 'mo-o wlu 'mne -wɛ ɛ-ɛ "yiti 'le -Lagɔ'ɔ "bɔgɔ 'li na:

-A'a dɪ -a -nɪ'e 'mɛmɛɛ'ɛ -kutagwɪ ɔ-ɔ'ɔ ɔ 'li. -Ka nyɔ kpun'a 'bhlabhɪ un 'ka "lru "yice, 'ka-a -a -nɪ'o 'bho nyunyu'a "yigbeyi.

³⁷ ɛ -nɪ'a -kaa 'mu, 'le 'lɪ 'wee 'mu, -a 'lu-o tu kpe -bue. Zezii -kma'a -a'ba dɪ, 'unno kpa'a -amu 'le -a 'ye 'ɛ "kpi. ³⁸⁻³⁹ A -gblee, 'un yibo'o-o -ziaka: 'Mɛmɛɛ o, tinɪɛ o, -Lagɔ gbo'a -dalbhomu o, "nyɪnyɪnidɪ'a -zuzu "we o, 'lɪ -nɪ'a -laa -zɪan -ke -yɪ 'ye'a 'le nyaka -yi mu o, *wɔnkulɪ -nɪ'a yaku 'li 'le -yɪ -nɪ'a 'le glu o, 'lɪ -lrɪ -Lagɔ -ya'a ti o, 'le -see -a -ke -Lagɔ'ɔ 'nyɪnuu -pa yi, 'le ɛ 'ke -amu 'ɔ -a'ba dɪkmɛɛ lɪzɪza. 'ɔ nyɔ'a dɪkmɛɛ 'mne, 'le -a'ba -kɔyi Zezii Kliisɪ 'mu, 'le-e ɛ 'kpa -nɪ'e ɔ "yi.

-Lago ce'e *Izrayelkumu wlu "kpiti

9 A 'ye li-¹כ, le 'un-²לי 'a 'muzanam³ a, -ziad⁴ mo'o. -Bho 'un ce sin a, *Kliis⁵'a "bh⁶uo yibo n⁷-l'o. 'Le, -ka 'un -see⁸'a sin ce e, *-Lago⁹כ Lisaa¹⁰zuzu -כ po'a 'an -כ¹¹לו -jolu gbo a, 'le 'un 'mu 't¹²noכ 'an wlu 'mne "kpi. ²Du 'mnu, 'unnu 'ka-a: 'ln -kma'a-a "yigbeyi 'le 'an -כ¹³לו gbo -ziaka. -Bho 'un po 'an 'bh¹⁴lukpa *Izrayel¹⁵'a nyu 'gwlu "yi a, 'an -כ¹⁶לו-sinsin-e 'le 'an 'limu ti z¹⁷"o z¹⁸ 'li. ³'Le 'an -כ¹⁹לו'a 'limutifif²⁰ie 'mu, 'un 'bh²¹ee'o 'un 'ke na: -Bho -Lago²²כ tutibh²³lasu k²⁴pun 'ku 'unmu 'le 'un -ke Kliis²⁵'ke "y²⁶rilisus²⁷כ, 'le 'an 'lotu'a "nynuu *Zuifu 'ke 'pun 'bho 'כ "yigbeyi, -mn²⁸ee -nm²⁹o "y³⁰rili. ⁴-Lago nu'a -kaa, 'unnu כ -za'a 'bho nyu'a "klumu, 'le כ-כ 'lu 'u 'כ nyu, כ cu 'u wlu "kpiti 'le כ 'ye u 'כ "bh³¹uo -ke 'כ 'nyn³²u'a "yibh³³ee "yi-כ. 'lnnu -ke כ bh³⁴la'a *-yb³⁵h³⁶eyb-³⁷hetite'a -dadudu, 'unnu כ "ny³⁸'e *כ³⁹ gba 'le כ 'ye u 'כ bub⁴⁰od⁴¹ 'clan 'le *כ⁴² bub⁴³obh⁴⁴legbo. ⁵A -gblee, -tany⁴⁵nyu -ke -Lago bh⁴⁶la'a -yb⁴⁷h⁴⁸eyb⁴⁹hetite, 'wa "nynuu'a "nynuu un "du'o, 'le 'wa "klumu Kliis⁵⁰' wlu -n⁵¹-l'o, 'le כ "si'e 'b-⁵²ho, כ "du'o -Lago, 'unno -n⁵³-l'e lu 'wee "kpi, 'כ 'nyn⁵⁴u -n⁵⁵-l'e-e "yibh⁵⁶eeka "kumu. 'Ka-a e -n⁵⁷-l'e 'mu!

⁶-Ka 'un 'le'e -laa, 'un -see, -Lago⁵⁸כ wlu כ cu 'u "kpiti, l 'wla-a "nuk⁵⁹, nu. -Gba! 'ln -see 'na 'le. Le -Lago ce'e wlu "kpiti, e -nu-⁶⁰-e'o. A -gblee, nyu 'wee 'ma-a Izrayelkumu, 'wa 'wee'a "du -kaa -Lago⁶¹כ nyuz⁶²lgi. ⁷'Le nyu 'wee 'bh⁶³le'a *Ablaamu'a "nynuu'a "nynuu-⁶⁴nyu "kpi, e -se 'ka-a un "du 'כ "nynuu'a "nynuu⁶⁵z⁶⁶lgi 'n⁶⁷-ko. 'lnne 'bh⁶⁸le'e 'nyn⁶⁹u'a d⁷⁰-Lago nu'o Ablaamu -bod⁷¹: -A'a "yu *Izaak⁷²' mu, -a'a "nynuu'a "nynuu 'un ce'e wlu "kpiti, 'le-e un-u 'ye 'wlu -n⁷³-l mu. ⁸'lnne 'mo-o, Ablaamu'a "nynuu'a "nynuu'a kl⁷⁴e -se -Lago⁷⁵כ nyu -ko. "Nitiwunnawlu -Lago -ce -n⁷⁶-l'a Ablaamu w⁷⁷ch "kpiti, nyu-u w⁷⁸ch 'ne e, 'wa "se כ-כ 'la'a Ablaamu'a "nynuu'a "nynuu⁷⁹z⁸⁰lgi. ⁹A -gblee, -ככ -l⁸¹ree 'li, wlu -Lago wa'a Ablaamu "yiti, 'lnne 'ka-a: כ na: -Zun -ye 'ye'a -yi mu a, 'un-⁸²l 'ye-e le -yi -mu. -Bho 'un -ka yi a, 'bho-o -a'a 'nyn⁸³oכ *Salaa-a 'ye "yunyukpasu 'wlu -n⁸⁴-l mu. ¹⁰-Ye zi'a -laa a, e -se 'bho 'wa "se'e "kpi 'e letu "tii -ko. A -gblee, *Rebeka⁸⁵a -ke -a'ba "na Izaak⁸⁶i, un -see'a -bh⁸⁷la 'wa nyukpasiyreet⁸⁸' s⁸⁹ch 'wlu ke a, 'ka-a e -nu-⁹⁰-e'e u -bod⁹¹-l⁹²-l⁹³ree. ¹¹⁻¹²"Yreet⁹⁴' mnu -see'a -bh⁹⁵la 'wlu ke 'le un -see'a -bh⁹⁶la -zege -ke "nyiny⁹⁷nidi yibo ke a, 'bho-o -Lago "sra -n⁹⁸-l'e 'wa -lue -ji⁹⁹e 'le כ 'ye Rebeka¹⁰⁰a 'tmu¹⁰¹s, כ na: A'-¹⁰²ba 'muc¹⁰³laanyu 'ke 'כ ley¹⁰⁴i'a lbhunuyi "du. -Lago 'nu-o -kaa 'le כ 'ke -כ -ka 'כ -gbu'a nyunyu'a kpli ya, nyc ככ 'ybha'a, 'unno כ-כ za'a 'bho. 'כ sunud¹⁰⁵l 'wlu-o 'כ "bh¹⁰⁶uo 'mu. ¹³'Ka-a l -n¹⁰⁷-l'e 'mu'a d¹⁰⁸i, wlu -n¹⁰⁹ee 'cn¹¹⁰-e'e 'le -Lago¹¹¹כ "w¹¹²gbu 'li, e na: 'ln -za'a-a 'bho *Zak¹¹³ku 'le 'un 'ye *Ezayu tipo. ¹⁴-Bho e -n¹¹⁴-l -kaa 'mu 'le, nyc 'ke na -Lago se "yi's¹¹⁵ree, nu ma'a? -Gba! Nyc se 'bh¹¹⁶ee כ 'ke 'na 'le, ¹⁵-eked¹¹⁷lmaa, כ 'tmu¹¹⁸'o-o *Moyi¹¹⁹z¹²⁰l na: Nyc 'un 'ybha'a a, 'כ "kpi 'an 'limu 'ke w¹²¹ch-n¹²²ch-n¹²³-l, 'le nyc 'un 'ybha'a -l¹²⁴ree, 'כ ngaze 'un-¹²⁵l 'ye'o. ¹⁶-Bho e -n¹²⁶-l -kaa a, 'le e -se nyunyu'כ 'tunud¹²⁷-e 'כ "bh¹²⁸uo'a 'mutikuk¹²⁹e'e 'mup¹³⁰ee'e d¹³¹-Lago-כ wunna כ "niti 'n¹³²-l -ko. 'כ "bh¹³³uo-o 'bh¹³⁴le'e ngaze. ¹⁷A

-gblee, כ -lue 'כ -Lago 'tmu¹³⁵'o-o *Eziputu'a 'bh¹³⁶lukpay-¹³⁷owliklagba, l 'cn¹³⁸-e'e-e 'le 'כ "w¹³⁹gbu 'li, na: 'ln "du'o -n¹⁴⁰-mu 'bh¹⁴¹lukpayowli 'mu-e, 'le, -bho -n¹⁴²-l 'naa 'an wlu "yi, 'le 'un 'ka 'bho -n¹⁴³-l -ke -a'a nyu "kpi -n¹⁴⁴-l, e 'ke 'an w¹⁴⁵chku¹⁴⁶e -כ, 'le nyu 'wee 'ke 'an 'nyn¹⁴⁷u yibo. ¹⁸Le -a 'ka 'muti'w¹⁴⁸ch 'le wlu 'mn¹⁴⁹e'e 'limu, 'unne 'mo-o, nyc -Lago 'ybha'a, 'כ "kpi כ-כ nm¹⁵⁰o 'le 'limu w¹⁵¹ch. 'Le nyc -Lago 'ybha'a, 'כ -כ¹⁵²לו כ-כ kmu'o "yi, 'le e n¹⁵³-l'e -kaa -ziaka.

-Lago כ 'ce -ke 'כ ngaze

¹⁹'Le nyc 'bh¹⁵⁴ee'o כ 'ke 'unmu tidede, na: -Bho e -n¹⁵⁵-l -kaa 'mu 'le, leed¹⁵⁶-l¹⁵⁷-Lago-כ kpa'a nyunyu d¹⁵⁸i "yi'a? Nyc se 'כ 'gwlu¹⁵⁹d¹⁶⁰l w¹⁶¹chyi'bh¹⁶²ee. ²⁰-Woo! Nyunyu'כ y¹⁶³o -n¹⁶⁴-l "du'o 'le -n¹⁶⁵-l -ke -Lago-כ dede'e "yi'a? Me se 'bh¹⁶⁶ee e 'ke 'e mayi 'y¹⁶⁷rili-gbu, na: Leed¹⁶⁸-l¹⁶⁹-n¹⁷⁰ ma'a -kaa 'unmu'a? ²¹Le mayi 'כ¹⁷¹ti, 'unne כ-כ nu'o 'כ me 'mu. E-be me -lue 'm-¹⁷²ne, כ 'bh¹⁷³ee'o כ 'ke e -diegblu¹⁷⁴s 'mu ma 'le כ 'ke e -kpekle 'mu ma -l¹⁷⁵ree. ²²'Ka-a -Lago¹⁷⁶כ d¹⁷⁷-l -n¹⁷⁸-l'e 'mu -l¹⁷⁹ree. 'כ "du-o nyunyu'a tiyayi. -Bho כ w¹⁸⁰ch 'כ 'ke 'כ w¹⁸¹chku¹⁸²e -ke 'כ 'ce nyu -l¹⁸³ruu "yi-כ, כ 'bh¹⁸⁴ee'o כ 'ke e nu. 'Le nyu 'כ 'cekuta -n¹⁸⁵-l'a "kpi, 'כ 'ku u ti-za, -u -n¹⁸⁶-l'a 'e kpli ti, -bho כ w¹⁸⁷ch 'כ 'ke "gwli-ku 'wa d¹⁸⁸i, כ 'bh¹⁸⁹ee'o כ 'ke e nu. Nyc-כ 'כ d¹⁹⁰i "yikpa, כ se -n¹⁹¹-l. ²³'Le, -bho כ w¹⁹²ch, -ka 'כ 'nyn¹⁹³u 'bh¹⁹⁴e'e "yi teny¹⁹⁵l, 'כ 'ke 'na nyu -l¹⁹⁶ruu -כ 'le כ 'ke 'wa ngaze 'ye a, 'כ 'bh¹⁹⁷ee'o כ 'ke e nu. U-bu nyu 'mnu, כ -zu 'u-u 'bho see 'le כ 'ke u 'nyn¹⁹⁸u "kpi po. ²⁴-Ka -lue 'm¹⁹⁹ch, 'ka-a כ 'la'a -amu -l²⁰⁰ree 'le -a 'ke 'כ nyu "du. 'Le e -se *Zuifu'a "se'e "klumu כ 'la nyu -ko. 'כ 'la-a nyu-u -se'a-a 'Zuifu'a 'nyn²⁰¹igbo'a nyu -l²⁰²ree. ²⁵'E d²⁰³i -Lago -zi -n²⁰⁴-l'e 'כ wlu'a 'mutizayi Ozee 'mu. Wlu כ 'cn²⁰⁵'a 'le 'כ "w²⁰⁶gbu 'li, 'unne 'ka-a: Nyu -yu -se'a-a 'an nyu, 'unnu 'un 'ybha'o 'un 'ke u 'an nyu 'la. 'lnne 'mo-o, -yu -ke d²⁰⁷i 'un se'a -kma, nyu-u nu'a un -se 'an nyu -ko a, 'unnu 'un 'ybha'o 'un 'ke u 'an nyu 'la. Nyu -ke d²⁰⁸i un-u nu'a un se d²⁰⁹lkmay²¹⁰i 'bh²¹¹le, 'unnu 'un 'ybha'o 'un 'ke 'an d²¹²lkmayu 'la. ²⁶-Da un -n²¹³-l'a 'le nyu-u za'a 'wa d²¹⁴i 'mu 'le un-u nu'a: Un -se -Lago²¹⁵כ nyu -ko, 'bho 'm²¹⁶ch, 'bho-o un 'ke -n²¹⁷-l 'le nyu 'ke u Tin²¹⁸lag²¹⁹כ nyu 'la. ²⁷'Le, *Izrayelkumu'a damu, -Lago²²⁰כ wlu'a 'mutizayi *Ezayii 'le'e -kaa, na: -Bho koo Izrayelkumu -die "yi 't²²¹nnib²²²su'a ka, 'wa 'plan'a "se 'ke 'pun. ²⁸-Eked²²³lmaa, le -a'ba -K²²⁴yi -zu 'u -bod²²⁵-l 'mu, כ na: E -see 'mu-gwle yi, 'le 'e "y²²⁶ri'a 'b²²⁷'ke 'ככ 'kmu 'mu 'wlu. ²⁹'Le le Ezayii -za'a 'mu see e 'ke -nu-e, 'unne 'ka-a: כ na: -A'ba -K²²⁸yi 'bh²²⁹le'a w²³⁰chku²³¹e'e kl²³²e kwa, -bho כ -see 'kl 'b-²³³ho -a'ba "nynuu'a "nynuu²³⁴tl²³⁵u sie, "lemnu, -ka *Sod²³⁶כmu -ke *Gom²³⁷כgwle -n²³⁸-l'a 'le nyc se'a 'bho 'ya 'mu -sie, 'ka-a -abu 'ke 'kl -n²³⁹-l -l²⁴⁰ree. *Izrayelkumu -mnu na 'kl *Zezii'a "d²⁴¹z²⁴²lgi -se 'wa le -ko ³⁰'E d²⁴³i a, koo -a 'ke 'traamu 'le'e? -A 'ke nu, na: Nyu -yu -se'a-a *Zuifu -u -see'a ti'כ²⁴⁴כ "bh²⁴⁵uo un 'ke "yis-²⁴⁶ree mu "du, 'unnu "du e'o. Un 'de-e -Lago "gwli'a d²⁴⁷i, un

'du'o 'yisrɛɛmu 'bho k 'yigbeyi. ³¹ ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, 'bho *-Lagɔk' gba'a 'yikpunnamu, *Izrayɛɛlɔk'wmu 'k-pa-a 'wa 'bhi'a 'mutikukue 'le un 'ke 'yisrɛɛmu 'du 'bho k 'yigbeyi, 'le un 'ye -kaa nu kplokplo 'le un -see ɛ 'du. ³² Leeɛ 'bhle'e 'nyɪ 'le un -see 'yisrɛɛmu 'du'a? Un -see 'wɔn un 'ke -Lagɔ 'tu nu 'wa k 'gwɪdeɛ'e kamu. 'Le un 'ybha'o 'wa 'bhi'a 'mutikukue'e 'mupɛɛɛ 'mu, un 'ke 'yisrɛɛmu 'du. Un 'ybha-o'o 'le 'wa nunukpli 'mu, un 'ke ɛ 'du. -Bho sukpu -nɪ -jeyi, -ka nyc-k dide 'nɛ, 'le ɛ-ɛ 'du k -taniɛbhu 'mu, -ka -lue 'mɔk, 'ka-a 'wa nunukpli 'mɪ-l ka'a 'wa -Lagɔk' 'gwɪdeɛjolu. Sukpu 'n 'si'a -laa 'nyɪ a, ɛ 'bhle-e 'yitigugɔɛ. 'lnɛ 'mo-o *Zezii *Kliisɪ. ³³ ɔk'wɔ 'mɔk, k dɪ *Ezayii -za'a 'mu see 'le -Lagɔk' 'wɔk'wɔ 'li, k 'ye'a -Lagɔ na:

A 'ye li-k, 'le *Sɔn ('ma-a Zelizalɛɛmu), 'le-e 'nɪ-l po'o sukpuklagba glu 'le nyu 'ke ɛ dide un 'ke ɛ 'yriti'ga. Nyc -yɔ de k 'gwɪli, 'kpi -see k 'yiti-wa yi -lɛɛ.

10 'An 'lotu'a 'nyɪnu-a, ɛ 'n 'ybha'a 'an -pɔkɔ 'zɔ, 'lnɛ 'mo-o, 'an -Bozuifu'a dɪ 'nɪ-l bhade'e -Lagɔ li 'le un 'ke 'pun 'bho k 'yigbeyi. ² Lɛ 'n 'duu'a 'yriti 'bho 'wa 'kpi -ɛ -ke 'dɪ 'n 'ka -za, 'lnɛ 'mo-o 'bho -Lagɔk' gba'a 'yikpunnamu, nyc-k 'ku u 'mu-zi, k se -nɪ, un yaa'a-a 'muti 'ɛ damu. 'Le 'wa 'mutiyɛɛɛ 'mɛ se -Lagɔk' yiboɛzɛɛ kli'bhle. ³ -Ka k po'a nyu 'yisrɛɛmu, un se l yibo, 'le un 'ye 'wa 'bhi'a nunudɪ gbo -vuo un 'ke 'yisrɛɛmu 'du, 'le un-u mu'o 'wa 'bhi'a 'mutikukue'e 'mupɛɛɛ 'lru. -Ka -lue 'mɔk, 'ka-a un -see 'ybha, -Lagɔ -yɔ po'a nyu 'yisrɛɛmu 'bho k 'yigbeyi, k -bodɪ un 'ke 'wa 'bhi ya-ya, 'le un -see *Kliisɪ 'gwɪde. ⁴ 'Traamu 'tɔ k, gba -Lagɔ 'nyɪ'a *Moyiizɪ -bɛnyɪ, Kliisɪ 'mo-o 'ɛ -jolu'a 'yitɪfɔyi. 'Le nyc'o nyc-k de k 'gwɪli, 'lnɔ 'du'o 'yisrɛɛyi 'bho -Lagɔk' 'yigbeyi.

*Zezii'a 'gwɪdemu'a 'punpuan

⁵ A -gblee, lɪ *-Lagɔk' gba 'si'a 'nyɪ, -bho *Moyiizɪ 'c-nɪ l see a, 'le k 'ke na: Nyc -yɔ -kpun'a -Lagɔk' gba 'yi -ziaka, k -kpun 'nɪ-l 'yi'a dɪ, k-k 'ye'e tinɛzɛɛɛ, 'le, 'yisrɛɛɛ-ɛ 'wɪlu'a -Lagɔk' gba'a 'yikpuɛn 'mu, 'lnɛ k-k za'a 'mu. ⁶ ɛ -nɪ'a -kaa 'mu, nyc -ke -Lagɔk' 'gwɪdeɛ'e dɪ -Lagɔk' wɔk'wɔ 'kpi, wɪlu -ɛ 'cnɪ-ɛ'ɛ k dɪ, ɛ na: -A'a nu 'le -a'a -pɔkɔ gbo -le, na: Yɔk 'ke 'le yaku 'li *Kliisɪ kli 'yaa 'le -nɪ 'ke k 'le -za'a? ɔ 'dre-o'o see. ⁷ ɛ -se 'le 'mɛmu'a 'klumu k -nɪ -ko -lɛɛ. -A'a nu na -le -lɛɛ: Yɔk 'ke 'le glu ti'si 'le k 'ke 'le 'mɛmu'a 'klumu Kliisɪ -za'a? ɔ -sɔk'wɔ glu see. ⁸ Lɛ-ɛ se'a 'bhɛɛ ɛ 'ke -nɪmu 'puɛn, -a'a popo 'ɛ dɪ 'gwɪluti -le! Wɪlu -nɪ 'ka 'mu-za a, wɪlu 'mɛɛ, 'lnɛ 'mo-o, -Lagɔk' wɪlu se -nɪmu gbo-tɛ, ɛ -nɪ'e-e 'le -a'a wɔn 'mu, 'le ɛ -nɪ'e 'le -a'a -pɔkɔ 'zɔ. Wɪlu Moyiizɪ 'si'a -laa 'nyɪ a, -Lagɔk' 'gwɪdeɪwɪlu -a za'a 'mu, 'lnɛ mo'o. ⁹ ɛ dɪ, -ka -Lagɔ -za'a *Zezii glu 'le 'mɛmu'a 'klumu 'le k 'ye'a ti-nɪ -lɛɛ ɛ, -bho -nɪ wɔk'wɔ nɛ 'le -a'a -pɔkɔ 'zɔ, 'le, -ka Zezii 'du'a -a'ba -Kɔyi, -bho ɛ 'wɪlu 'le -a'a wɔn 'mu, -nɪ 'pun-o'o 'bho -Lagɔk' 'yigbeyi. ¹⁰ 'Le nyc'k -pɔkɔ 'zɔ, -bho k de Zezii 'gwɪli, 'le -Lagɔk' po k 'yisrɛɛyi 'bho k 'yigbeyi. 'Le, -ka nyc'k 'bhɛu de'a -Lagɔk' 'gwɪli, -bho ɛ 'wɪlu 'le k 'wɔn 'mu, 'le k-k 'puɛn 'nɪ 'bho k 'yigbeyi. ¹¹ A -gblee, -Lagɔk' wɪlu-u 'cnɪ-ɛ'ɛ 'le k 'wɔk'wɔ 'li, ɛ na: Nyc'o nyc-k de'a 'nɪmu 'gwɪli a, 'kpi -see k 'yiti-wa yi.

¹² -Ka -lue 'mɔk, 'ka-a ɛ 'cnɪ-ɛ'ɛ 'le -Lagɔk' 'wɔk'wɔ 'li -lɛɛke, ɛ na: -Bho -nɪ 'du *Zuifuyi o, -bho -nɪ -se 'Zuifuyi -ko o, -Lagɔ 'mo-o 'kmu'a klɛ'ɛ -kɔyi. 'k 'tɛ nyu 'mu, k-k 'puɛn nu-o'o 'bho k 'yigbeyi. Nyu 'wee pɔ k 'li, 'lnɪ k 'limu-u nɔk nɪ'e 'kpi wɔn -ziaka. ¹³ 'Bho 'ɛ lemu wɪlu -lɛɛ-ɛ 'cnɪ-ɛ'ɛ 'le -Lagɔk' 'wɔk'wɔ 'li, ɛ na:

Nyc'o nyc-k pa'a 'nɪmɔ a'ba -Kɔyi li, -mɔk 'pun-o'o 'bho 'an 'yigbeyi.

¹⁴ 'Le, -Lagɔ un -see'a 'gwɪde, koo un 'ke k lipa'a? 'Le -yɔ -ke dɪ un -see'a 'bu'wɔn ke kɛ -lue 'le, koo un 'ke k 'gwɪde'a? 'Le, -bho nyc -see u k wɪlu -bodɪ 'mu-za a, koo un 'ke ɛ 'bu'wɔn'k? ¹⁵ 'Le, -bho nyu -see 'le u gbo -lbho-ɛ ɛ, koo ubu 'bhɛɛ'ɛ un 'ke u -Lagɔk' wɪlu kpa un 'ke u ɛ -bodɪ 'mu-za'a? A -gblee, -Lagɔ 'lbho-o k wɪlu'a 'muzam -ziaka. Wɪlu -ɛ 'cnɪ-ɛ'ɛ 'le -Lagɔk' 'wɔk'wɔ 'li-i tɔ nɛ'o. ɛ-be wɪlu 'mɛ na:

Nyu-u za'a -Lagɔk' 'dɪzɪglɪ 'mu a, un-u 'nu-o lbhuzɛɛɛ, 'le 'wa yiyia-a 'lbhaa'a nyu 'bubua 'yi.

¹⁶ A -gblee, *Izrayɛɛlɔk'wmu 'wee -see -kaa 'dɪzɪglɪ 'mɪlu 'bho 'du, 'ɛ dɪ -Lagɔk' wɪlu'a 'mutizayi *Ezayii -za'a wɪlu -nɛɛ 'mu 'bho 'wa 'kpi, k na:

'An -Kɔyi, wɪlu -a -za'a 'mu a, nyuyɔ -gbɪ de 'ɛ 'gwɪli.

¹⁷ A 'ye li-k, -bho nyc po -Lagɔk' wɪlu -lokui, 'le ɛ 'mu, 'le-e k -Lagɔk' 'gwɪdeɛ-ɛ 'wɪlu'o. 'Le, -bho nyc -za -Lagɔk' wɪlu 'mu, ɛ-be wɪlu 'mɛɛ 'du Kliisɪ'a 'dɪ'a 'muzɛɛ.

¹⁸ Lɛ 'nɪ-l dede'a 'an 'bhɛu ti a, 'lnɛ 'ka-a: 'ln na, wɪlu-u -zɛ'ɛ 'mu a, un -see ɛ 'muti'wɔn-ae -ale un 'wen -ɛ 'muti'a? Un 'wen -ɛ 'muti -ka -zɛɛka. 'Bho wɪlu 'm-nɛ'ɛ damu -ɛ 'cnɪ-ɛ'ɛ, ɛ na:

Nyu-u -za'a -Lagɔk' dɪ 'mu a, 'wa wɪlu -wa'a-a 'bhɪkpi 'wee 'kpi ti ɛ 'ye mu, ɛ 'ye 'bhɪkpa 'yi'gɪga.

¹⁹ 'Le, ɛ 'nɪ-l dede'a 'an 'bhɛu ti -lɛɛ ɛ, 'lnɛ 'mo-o: Wɪlu-u -zɛ'ɛ -laa 'mu a, *Izrayɛɛlɔk'wmu 'wɛn -ɛ 'muti'a? Wɪlu 'mɛɛ'ɛ 'zɔ -zanamu, ɛ -Lagɔk' wa'a Moyiizɪ 'yiti see, 'lnɛ 'ka-a:

Nyu-u -se'a-a 'an nyu, 'le -u se'a 'nɪmu yibo, ɛ 'nɪ-l 'ye 'u -bodɪ -nu mu a, 'lnɛ 'ye a'ba 'munyɪ 'yiglu-za mu 'le a 'ke 'cɛ po.

²⁰ A -gblee, Ezayii -mɔk -lɛɛ, k -cɛ'ɛ-ɛ 'yrili 'le k 'ye -kaa 'lɛ:

-Lagɔk' na: Nyu-u -see'a 'nɪmu ti'wɔk, 'lnɪ 'ye'e 'nɪmu. 'Le nyu-u se'a 'an dɪ 'le 'wa -pɔkɔ gbo 'bhle tukutuku, 'lnɪ 'nɪ -kɔk' 'an 'bhɛu 'yi.

²¹ Lɛ -Lagɔ -kɔk' Ezayii 'yi -lɛɛ Izrayɛɛlɔk'wmu'a damu, 'lnɛ 'ka-a:

'nɪ-l tɔ 'nu-u sɪl 'yi zɔ 'wee 'li, 'nɪ 'ybha-o'o 'nɪ 'ke u kpun -gli. 'Le un ku'o -loku 'mu, un-u 'nyɛ'ɛ 'an wɪlu 'mu, un na un -see ɛ -lokui-po yi.

-Lagɔ -see *Izrayɛɛlɔk'wmu 'yiti'tayi 'fɪa 'wee

11 'nɪ-l dede-e amu ti, -bho ɛ -nɪ -kaa a, 'le -Lagɔk' -tayi'e k nyu 'yiti'a? -Gba, ɛ -se -kaa -ko. 'nɪ 'b-huo 'du-o *Izrayɛɛlɔk'wmu, *Ablaamu'a -gluuwɔnyɪ'a 'yu 'nɪ 'du'o 'bho *Bezameɛ'ɛ 'yreeyɪbhli. ² -Lagɔk' nyu k -za'a 'bho see, k -see u 'yiti'tayi. -Ale, wɪlu -ɛ 'cnɪ-ɛ'ɛ 'le k 'wɔk'wɔ 'li 'bho k wɪlu'a 'mutizayi *Elii'a damu, a se ɛ yibo? ɔ 'kla-a Izrayɛɛlɔk'wmu 'bho -Lagɔk' 'yigbeyi, na:

³ An -koyi, un 'lbha-a -a'a wlu'a 'mutizam, un 'ye 'mε. -Gbagbι -ke -da nyu-u za n'l'a -inm -Lagɔ 'sraga a, un -nyini 'nι-ι wɔn. 'An 'sε-ε -sie'e 'bho 'le un-u 'bɔ 'kɔ ti un 'ke 'inmu 'lbha 'n 'ke 'mε.

⁴ 'Le koo -Lagɔ 'n 'yi'a? ɔ na: -Gba, ε -se -a'a 'sε -ko. Nyunyu'a 'dui -bue 'dui -mεεɔn -gwli -bue, -u -see'a *Baalɔkɔku 'kolri wɔnyi glu po 'le -u -see 'ε bubɔ ɔ, 'unnu 'n -za'a 'bho, 'n -ce'ε kɔ, -u -de'e 'bho ti 'an dɪ.

⁵ 'Yri -ke 'yi -a -n'l'a -laa -lɾεε, 'kla-a -Lagɔ -ce'ε Izrayεlɔkɔmu'a 'plan kɔ 'le 'kɔ 'limu'a wɔnnmεε 'mu.

⁶ 'Le 'kɔ 'limu'a wɔnnmεε 'mu ɔ -ce -nɪ 'nu kɔ ɔ, ε -se 'wa nunukpli'a dɪ -ko. -Bho ε 'du 'kɪ 'wa nunukpli'a dɪ 'kɔ 'limu-u -nmɔ 'nu 'kpi wɔn, 'lemnu -Lagɔ -see u 'kɪ -zεε 'lɾuli-nu yi.

⁷ 'Le koo ε nɪn'l'e 'muti'a? 'Yisrεεε Izrayεlɔkɔmu 'bɔ ti 'le 'wa *Lagɔ 'kɔ gba'a 'yikpuen 'mu, 'wa 'wee -see ε 'ye -lɾεε, 'le 'bhalɾεε, nyu -Lagɔ -ce'ε kɔ 'le 'wa 'k-lumu, 'unnu 'ye ε 'o -Lagɔ 'kɔ 'limu'a wɔnnmεε'ε dɪ. Nyu-u -sie'a 'bho -mnu 'ku-o -loku 'mu, 'le 'wa 'wɔn dɪ 'muti.

⁸ Wlu -ε 'cnɪ-ε'ε see 'wa damu, ε na: -Zuzu -ε 'kpleku'a nyu'a -pɔkɔ, 'unne -Lagɔ 'nyɪ u 'o 'le 'wa 'yri -see lε 'yri-ι-gwε 'le 'wa -lokui -see lε 'muti'wɔn 'le ε 'ye -zɪan -yε. ⁹ U-bu nyu -lue 'mnu'a damu -lɾεε, 'kɔ lbhunuyi *Daviidɪ na:

'Wa -Lagɔ 'kɔ bubɔsu 'naa'a-a 'kɔ wlu 'yi'a dɪ 'wa gɔ 'du u 'bhakuplu -bodɪ 'le 'kɔ -zɪgɪ 'ke u kpuɪ. ¹⁰ 'Le 'kɔ 'ke u su 'yigbeyi 'jri un -kaa lε 'yri-ι-gwε 'le un 'ke 'wa 'nyinyinikpli'a 'geyie 'mu -nɪ 'kɔmu.

¹¹ 'Unne 'bhle'e 'nyɪn'l'a dɪ a, lε 'n-ι dede'a ti, 'unne 'ka-a: -Bho *Zuifu ku -loku 'mu 'le un 'ke -Lagɔ 'yri-ι'wlu, εbε-ε'ε dɪ un -ke -Lagɔ 'ke lisusɔ 'kɔmu'a? -Gba, ε -se -klaa -ko. εbε 'mne'ε kamu, nyu-u -se'a-a 'Zuifu, un-u 'ye'e 'punpuan 'bho -Lagɔ 'kɔ 'yigbeyi -zɪan. -Lagɔ kati'e-e 'punpuanjolu 'mne 'bho u -bodɪ 'le ε 'ke 'Zuifu 'we'a 'munynɪ 'yiglu-za. ¹² A -gblee, 'Zuifu'a -lokumukudɪ 'bhle-e 'nyɪn-l -zɪan. -Bho, 'wa -lokumukue'ε kamu, 'k-mu'a klε 'ye 'nitiwunnεε, 'le, -bho, 'ε kamu -lɾεε, -Lagɔ nu -zεε nyu-u -se'a-a 'Zuifu -bodɪ, 'le, -bho 'Zuifu 'bhi-ti 'yiti 'le un 'ke ɔ -bodɪ lε yi, 'le 'kɔ 'nitiwunnasɔ -see nyu 'kpi -nɪ yi, ε 'ke -zɪan'a nε -zi'a?

Nyu-u -se'a-a *Zuifu'a 'punpuan 'bho -Lagɔ 'kɔ 'yigbeyi

¹³ A 'ye li-ɔ, a-bu -se'a-a *Zuifu, a-bu 'n 'ke 'tɔ 'tmuu. -Lagɔ lbho'o 'nmu 'le a'ba 'klumu 'n 'ke amu 'kɔ 'dɪzɪgɪ -bodɪ 'mu-za. 'Unne 'lbhaa'a 'nmu 'bubua 'yi.

¹⁴ 'Le 'n na 'kɪ, -bho 'n nu -kaa, 'le 'n 'ke 'an nyu-u 'ma-a 'Zuifu'a 'munynɪ 'yiglu-za, 'le 'wa 'klumu'a tɔlu 'ke 'punpuan 'ye -cuyei. ¹⁵ A -gblee. -da -Lagɔ -za -n'l'a 'Zuifu kwa gbo, 'bho-o a-bu -se'a-a 'Zuifu -ke ɔ wanna -n'l'e 'niti. 'Le ɔ -ke ti 'Zuifu-u 'ye'a 'le ɔ gbo 'bhiti mu 'le ɔ 'ke u kpuɪ -gli a, 'bho 'mɔn ɔ, -ka 'mεmu -ɔɔ 'kɔ glu, 'le -u -n'l'a ti -lɾεε ε, 'unne -ke ε 'ke 'yitigugɔ.

¹⁶ A 'ye li-ɔ, -bho nyc -za 'le -lololɪ'a 'yizabhi 'le ɔ 'ke ɪ -Lagɔ 'nyɪ a, 'ya -yɪ -sie'a 'bho, -Lagɔ 'kɔ lɪ ɪ 'du'o -lɾεε. 'Le, -bho tu'a 'sɪstanyɪ -tbhε -Lagɔ ɔ, 'ε 'klei 'du'o 'kɔ ɪ -lɾεε. ¹⁷ -Lolotu un-u 'la'a oliviee, -bho nyc -lo nε 'le -kpa'a 'mu 'le ɔ 'ke 'ε 'kleitɔlu cε ε, 'ka-a *Izrayεlɔkɔmu

-n'l'o, 'le a-bu -se'a-a 'Zuifu kɔ 'kɔ 'kwlaoliviee. -Bho nyc 'luo 'kwlazɔtu 'mne'ε 'klei 'mu, 'le, -lolotu'a 'klei -ce'ε 'yi, -n 'ke ɪ 'bho 'ya 'bɪ 'mu 'nεε, 'lemnu -lolotu 'm-ne'ε 'sɪstanyɪ-ɪ 'nyɪ 'l 'nɪ 'le ɪ-ɪ 'bhua'o. ¹⁸ 'Unne 'bhle'e 'nyɪn'l'a dɪ a, -mɔn kɔ 'kɔ 'kwlazɔtu'a 'kleε nyc 'du'a 'bho -lolotuzεε'ε 'kleε'ε 'bɪ 'mu, -a'a 'bhεε -a'a 'bhuo 'yi, -lolotu'a 'kleε -ke 'bɪ 'mu -n -n'l'a, -a'a 'nye ε 'mu -le! -Bho -n nu -kaa a, -ka 'kleε -see'a 'ε 'sɪstanyɪ kwa'bhle, -a'a 'mate nɪ -le! 'Sɪstanyɪ 'bhle'e 'kleε kwa!

¹⁹ -n 'bhεε'o -n 'ke na: -Bheje 'kleε -nεε, ε -ce'o 'le 'mna 'ke 'ε 'bɪ 'mu -zi maa. ²⁰ -Ziadɪ mo'o. 'Zuifu -mnu kɔ 'kɔ 'kɔ tu'a 'klei nyc cε'ε 'yi, -εkedumaa, *Zezii *Kliis'ta 'gwlideε se u 'mu -nɪ, 'le -mɔn 'ye 'ya 'bɪ 'mu yi, 'le -a'a 'kɔ 'gwlideε'ε kamu. 'E dɪ, -a'a 'bhεε -a'a 'bhuo 'yi -le! -A'a kpli -nɪ a fanu -nɪ -nmu ku 'muti! ²¹ A 'ye li-ɔ, 'Zuifu kɔ 'kɔ -lolotuzεε'ε 'klei, -bho -Lagɔ -see u ya-gbu, koo ɔ 'ke -nmu ya-gbu'a? ²² 'E dɪ, -ka -Lagɔ 'limu -nɔ 'kɔ 'kɔ 'le, -ka ɔ 'cna'a dɪ 'mu, -n 'ke 'ya dɪ 'g-wlutipopo. Nyu -yu -tbhε 'kɔ 'kpi, -u -za'a 'lru -jeyi, 'le u -bodɪ ɔ 'cna -nɪ 'nɪ 'mu 'le 'kɔ 'limu 'ye -nmu 'kpi wɔn-nmɔ -nɪ. 'E dɪ a, -mɔn -de 'le 'kɔ 'limu'a wɔnnmεε 'mne'ε 'muti, -a'a -za 'lru -jeyi -le! -Bho ε -se -mneε ε, ɔ -kɔ 'kate'e 'bho -nmu-ε 'le -n -ke ɔ 'ke 'yɪcɪε -lɾεε.

²³ 'Le, -bho 'Zuifu -see 'le 'wa -lokumukue 'mu 'lru-mu -nɪnamu -nɪ a, 'le, -bho un 'bhiti 'le -Lagɔ gbo, ɔ 'ke u 'wa 'bɪ 'mu le -ya a, -Lagɔ 'bhεε'o ɔ 'ke ε nu kpe -bue.

²⁴ -Gblee, -nɔ -se'a-a 'Zuifuyi, -n kɔ 'kɔ 'kɔ 'kwla 'zɔ 'kɔ olivieetu. -Bho -Lagɔ 'luo 'ε 'yɪcεklεε 'mu, 'le, oliviee-tuzεε-ε -nɪ'a 'le -kpa'a 'mu, ɔ 'ke ε 'le 'ε 'kleε 'yi'dudu a, ε-ε 'ku-o wɔn. -Lagɔ nu'a *wɔnkulɪ'a -dadudu, 'unno se 'bhεε ɔ 'ke olivieetuzεε'ε 'klei 'mu'luo 'le ɔ 'ke ɪ 'ya 'bɪ 'mu le -ya -lɾεε?

*Zuifu'a 'punpuan 'bho -Lagɔ 'kɔ 'yigbeyi

²⁵ 'Lotu'a 'nynuu-a, -ziadɪ 'zize'a 'yi 'le ε 'ye'a -zɪan 'kpi bhla a, 'n 'ybha-o'o 'n 'ke ɪ 'piemu po 'le a -kaa a'ba 'bhi 'yi'bhεε. -Zɪannamu, -bho *Izrayεlɔkɔmutɔlu ku -loku 'mu 'le 'wa -Lagɔ 'kɔ wlu'a 'mutiwɔεεn 'ke coko-cokoko -nɪ a, ε -se 'sε -ko. 'E lɛtu 'ke -nu-ε, 'le, nyu-u -se'a-a *Zuifu, -Lagɔ cε'ε wɔn 'kpiti, -u 'ka 'le 'kɔ nyu'a 'klumu 'kpa, un 'ke 'yinyini. ²⁶ A -gblee, 'bho 'Zuifu'a 'punpuan'a damu 'bho -Lagɔ 'kɔ 'yigbeyi, -ka ε-ε 'ye'a -zi mu a, 'unne 'mo-o, 'Izrayεlɔkɔmu 'we-e 'ye-e 'pun -mu. Wlu-u -wε 'ε 'yiti -ε 'cnɪ-ε'ε 'le -Lagɔ 'kɔ 'bɔgu 'li see 'wa dɪ, ε na:

'Bho *Sɪn ('ma-a Zelizalεεmu), 'bho-o nyu'a 'puunyi 'ke 'wlu 'le ɔ 'ke *Zakɔpu'a 'nynuu'a 'nynuu'a gbug-buzε zεtie 'le 'wa 'nyinyinidɪ 'mu 'bho -Lagɔ 'kɔ 'yigbeyi.

²⁷ ε-bε -kɔ 'mne ti, 'n-ɪ 'ye-e 'wa 'nyinyinidɪ'a dɪ 'bhɔ -mu, *ybhεybhεtite 'n -ke u 'ye'a -bhla mu a, 'unne mo'o.

²⁸ 'Le 'yri -ke 'yi -a -n'l'a -laa, -bho 'Zuifu 'du -Lagɔ 'kɔ jekamu a, un -see *Zezii 'kɔ 'kɔ dɪ mo'o. 'Le, -bho un -nɪ -kaa, a'ba -zεεε mo'o -lɾεε. 'Le, -bho nyc 'crɪ ɪ 'muti a, un 'du-o -Lagɔ 'kɔ nyu. 'nɔn -ce'ε 'wa 'na 'we kɔ 'le un 'ke 'kɔ nyu 'du, 'unne nu'o ɔ -kma'a-a -bhla 'wa dɪ.

²⁹ A 'ye li-ɔ, -bho -Lagɔ 'la nyu, ɔ-ɔ 'nu -u 'jε 'lɾuli, 'le 'kɔ 'limu'a wɔnnmεε 'mu. ɔ zizia wlu 'yi 'kɔmu. ³⁰ A-bu

-yuu, a -see -Lagw 'bho 'du -tanyl. E -nu'a -kaa 'mu a, -Lagw 'nu-o amu -zεge 'lruuli. 'Zuifu 'naa'a-a 'wlu 'yi'a dɪ, 'le 'limu 'ye amu 'kpi wɔn-nmɔ -nɪ -zɪan. ³¹ U-bu 'naa'a 'wlu 'yi -zɪan a, 'limu-u 'ye-e wɔn-nmɔ -mu 'bho u 'kpi -lrɛɛ. -Ka 'ye'a a'ba ngaze a, 'ka-a 'ke 'wa ngaze 'ye -lrɛɛ. ³² A -gblee, 'wlu'a 'yinɛɛɛ'ε kamu 'tayi'e nyu 'wee 'yiti 'le un 'ke 'wa 'nyinyinidɪ 'mnu'a nɔnɔa 'lru-mu. 'nu -ε'ο 'le un 'ke 'l 'yiyibo 'bho 'wlu 'yigbeyi, 'le 'limu 'ke un -nɪ 'wee -dalue 'kpi wɔn-nmɔ -nɪ.

-Lagw 'mutenaagi

³³ Oo! 'Lotu'a 'nynuu-a, -Lagw 'naagi -tɛ -kaa 'mu 'ya! 'Le 'lɛyiyiboε 'bhɛ -kaa 'yigbeyi ti 'ya! Nyɔ kɔ 'b-hɛɛ'ε 'ke 'l 'muti'crɛ 'le 'ke 'l 'muti'wɔn 'ya! 'Le wɔn-kɔ 'kɔ 'nɔnɔkpli 'kɔ 'nɔ 'a a, 'le, 'lɛ -ke dɪ 'kɔ 'nɔ 'l a, nyɔ kɔ 'bhɛɛ'ε 'ke 'l gɔwɔzɪzɪ 'ya! ³⁴ A -gblee, wlu -ε 'cnu-ε'ε 'le -Lagw 'bɔwɔ 'li, ε na:

Yɔ wɔn 'yibo'o -a'ba -Kɔyi'a 'gwɔlutipopodɪ'a? Yɔ 'bhɛɛ'ο 'ke 'kɔ 'du 'mu 'du'a? ³⁵ Kɔ 'nyɪ 'lɛ -tanyl -kɔ -ke -bodɪ 'ke ε 'kwla-za -lrɛɛke'a?

³⁶ 'Le 'mu 'lɛ 'wee 'wlu'o; 'nɔnɔ -ya'a 'lɛ 'wee -nɪ'a 'kɔ 'kmu 'mu ti. 'lɔnɔ -kɔ 'ya 'wee. 'kɔ 'nyɪ nyɔ 'ke 'yi'bhɛɛ -kɔ 'wee 'li. *E -nɪ -kaa 'mu!

-Lagw 'bubɔwɔzεge

12 'Lotu'a 'nynuu-a, 'bho 'ε lemu a, -Lagw 'kɔ-kɔ -amu 'limu'a wɔn-nmɔ'ε dɪ a, 'lɛ 'lɔn-l 'kɔ'kɔ amu 'mu ti a, 'lɔnɛ 'mo-o, a -gwe ti, a 'nyɪ a'ba 'bhi -Lagw -jeyi -ka 'sragalɛ ya'a 'le a 'ke 'bho 'kɔ kamu ti-de a 'ke 'tu nɔ! -E 'ma-a -Lagw 'bubɔwɔzεge, 'lɔnɛ 'ka-a!

² 'Traamu'a nyu-u -nɪ'a 'kɔ 'kmu 'mu a, a'ba 'kpa 'wa nɔnɔdɪ kli -le! A 'tayi -Lagw 'yiti 'ke a'ba tinɛ -ke a'ba 'gwɔlutipoposɔ 'yizizɪa! -Bho ε -nɪ -kaa 'mu a, a 'bhɛɛ'ο a 'ke -Lagw 'gwɔludɪ 'muti'wɔn. 'lɔnɛ 'mo-o, 'lɛ-ε -nɔmɔ 'yirili, -ε nɔ'a -Lagw 'tu 'le -ε se'a 'bɪ li'bhle, a ke ε yibo.

³ 'Lɛ-ε 'bhle'a 'nyɪ -Lagw 'kɔ 'bhuo'a 'sana 'mu 'ye'a 'lɔnɔ 'kɔ lbhu -tbha a, 'lɔnɛ 'kpi -ke wɔnkuε 'nyɪ'a 'lɔn-mu'a dɪ 'lɔn-l za'a amu wlu -nɛɛ -bodɪ 'mu. -Ka a se'a -nɪ a, a'ba 'klumu'a nyɔ 'kɔ -kɔ -kaa 'kɔ 'bhuo -le! -Lagw 'gwɔlidesu 'gblee'a amu 'yiti -lue -lue, 'lɔnɛ a 'ke 'yikpɔn, 'le, 'lɛ a 'du'a 'tɪn, a 'ke 'ε bhu -na 'le -ziadɪ 'mu.

⁴ A -gblee, -ka nyunyɔ 'gblu -nɪ'a -lue 'tɪn 'le 'ε ku li'a 'lɛ -die'a 'yi 'le 'se'a lbhu -lue 'bhle a, 'ka-a -a -nɪ'o -lrɛɛ. ⁵ A 'ye li-kɔ, -a-bu nyu-u -ke *Kliisɪ 'sisri'a 'yi, -a -die'e-e 'yi 'le -a ma'a kpan -lue. -Bho koo -a se lbhu 'mu-plɛ, -a kpukpɔn'o-o ti -lue -lue. -A -ke nyunyɔ 'ku li'a 'lɛ gɔgɔ 'kɔ 'yiti. ⁶ -Lagw 'lɛ'ε nyɔnyɔnyɔ -ke 'mu 'kɔ 'nyɪ nɪ'a -amu 'kɔ Lisaazuzu'a 'kpi 'le -a 'ke 'kɔ lbhu nɔ, 'lɔnɛ nɔ 'ε'ο 'le -a se lbhu -lue 'bhle, nyɔ -lue 'bhle-e 'kɔ lbhu 'le -lue -lɔnɔ 'bhle'e 'kɔ nɛ'ε ka. 'E dɪ a, -bho -Lagw -tbha -a'ba nyɔ -lue 'kɔ wlu'a 'mutizɛɛ 'le 'ke 'kɔ 'Lisaazuzu'a 'kpi 'nyɪ 'ke ε nɔ a, -ka 'kɔ 'si'a 'nyɪ 'tɪn, 'kɔ -zɛ ε -kaa 'muti 'le 'kɔ -Lagw 'gwɔlideɛ 'mu, -bho koo ε 'kɔ 'mu 'le ε 'ke 'mu-tɛ. ⁷ 'Le, -bho -Lagw 'nyɪ -lɔnɔ 'kpi 'le 'ke *Zezii'a -glɔgbawɔnyɪ'a nyu -kpa, 'kɔ nɔ 'le 'ke 'ε 'lru-mu! -Bho 'kɔ 'nyɪ -lue -lɔnɔ 'kɔ wlu'a 'kɔ-kɔ 'kpi, 'kɔ

nyu lbhu 'mɛnɛ 'ke ε nya kpa. ⁸ 'Le, -bho -Lagw 'nyɪ nyɔ -lɔnɔ 'kpi 'le 'ke nyu 'kpi 'yi po, 'kɔ nɔ 'le 'ke ε nya kpa -lrɛɛ! 'Le, -bho -Lagw 'nyɪ nyɔ -lɔnɔ 'kpi 'le 'ke kwa 'mu ti'nyɪ, 'kɔ nɔ 'le 'kɔ -pɔkɔ'a klɛ ti! Nyɔ -yɔ -Lagw -kɔ 'nyɪ'a 'kpi 'ke nyu -jolu gbo po, 'kɔ yaa 'muti 'le 'ke ε nɔ! 'Le, nyɔ -yɔ -Lagw po'a nyu'a ngaze -pɔkɔ gbo, -bho 'kɔ -ka nyu'a ngaze-e 'ye, 'kɔ nɔ 'le -pɔkɔplu ti!

⁹ 'Bho 'ε lemu a, -a'ba dɪkɪkɛ'ε 'bhle 'yrabha 'zɔ -le! A 'nyɛ 'nyinyinidɪ 'mu, a zi -zεge'ε nɔnɔa'a dɪ! ¹⁰ A kɪkɪma -kɪkɪma dɪ 'le a'ba -pɔkɔ'a klɛ ti! A 'dudu 'bho, a'ba 'nyɪnyɛ 'mu -le! ¹¹ -A'ba -Kɔyi -Lagw 'kɔ Lisaazuzu po'o amu 'kpi 'yi. 'Le 'kɔ lbhu'a nɔnamu a ku 'kpa 'yi! A yaa 'muti! A'ba 'bhle 'plu -le! ¹² -Zεge -Lagw -kɔ 'ye'a amu 'lɔnɔ -nɔ mu 'le yaku 'li, a 'de -ε -pɔkɔ 'yi'a dɪ, a li 'bubua! -Bho a -nɪ 'kle 'yenamu, a -ku 'gwɔli! A'ba sɪa *-Lagw 'kɔ wɔngbopɔε 'mu -le! ¹³ A -Bozezii'a nyu 'puan-a 'lbha'a a, a -kpa nɔ! A 'bhɛɛ 'lɔkpu'a -glikpuɛn wɔnyɪ!

¹⁴ Nyu-u kla'a amu nyɪnɪ 'mu, a zi 'wa -zεge'ε dɪ! A po 'wa dɪ -Lagw wɔn gbo 'ke u 'niti-wunna, a'ba -bhla nu tu ti -le! ¹⁵ Nyu-u -nɪ'a 'le 'bubua 'mu a, a -ke un li 'bubua! Nyu dɪ 'wlu'a 'mu a, -bho un -ka 'vi, a -ke un 'vi! ¹⁶ A'ba 'bhi ylybhe 'mu. A'ba 'bhɛɛ a'ba 'bhi 'yi -le! 'Bho nyu -lruu'a damu, a -ya a'ba 'bhi 'zɔ, 'le, -bho koo nyɔ -nɪ, a -ke 'kɔ -na! Nyu-u se'a 'nyɪ 'bhle, a zi 'wa dɪ -lrɛɛ! A'ba -zɛ -nɪ a'ba 'bhi 'lɛyiyibomu 'yi -le!

¹⁷ A'ba nu nyɔ 'nyinyinidɪ 'lɔnɔ -le! 'Le, -bho nyɔ nɔ amu 'nyinyinidɪ 'lɔnɔ, a'ba -za 'ε kpa -le! Lɔnɔ 'ma-a -zɪgɔ 'bho nyu 'wee'a 'yigbeyi a, 'ya nɔnɔa a 'ke 'g-wɔlutipopo 'le a 'ke 'ε bhu -na. ¹⁸ 'Le, -bho ε 'du 'lɛ-ε ge'a a'ba 'bhi 'yi a, 'le a 'bhɛɛ'ε kwa li, a nɔ 'le -pɔkɔ'a bhlubhlua 'ke 'bho a -ke nyu 'wee'a 'nyɪnyɪ -nɪ! ¹⁹ 'An dɪkmalotɔ'a 'nynuu-a, a'ba -za a'ba 'bhi'a kpa nyu 'kpi -le! A 'tayi -Lagw 'yiti 'kɔ 'cekuta 'ke a'ba 'kpi'a tu wɔ, -ekedɪmaa, ε 'cnu-ε'ε-ε 'le -Lagw 'kɔ 'bɔwɔ 'li:

-A'ba -Kɔyi -Lagw na: 'lɔnɔ 'ke kpa -za, 'lɔnɔ 'ye 'an nyu'a kpa nyu 'kpi -za -nɪ mu.

²⁰ -Bho koo ε -nɪ 'mu a, -ka -Lagw 'kɔ wlu 'si'a 'nyɪ, a nɔ -kaa:

Nyɔ -yɔ 'ma-a -a'a jekayi, -bho 'mu -kɔ -kɔ 'lbha a, 'nyɪ 'kɔ lilia! -Bho 'nitu -kɔ -kɔ 'lbha a, 'nyɪ 'kɔ 'nanani 'ke 'na! -Bho -lɔnɔ -kaa a, 'lɛmnɔ dɪn-l 'lbhɔ -kɔ 'le 'ke 'g-wɔlutipopo 'le 'kɔ -pɔkɔ gbo; 'le -lɔnɔ -bodɪ 'kɔ nɔnɔkpli-i zizɪa-a 'yi.

²¹ -lɔnɔ 'ye li-kɔ, -a'a 'tayi -a'a 'bhuo 'yiti 'nyinyinidɪ'a 'jri -lɔnɔ 'kpi -le! -Mnaaa'a -zεge'ε nɔnɔa, 'lɔnɛ 'ke 'nyinyinidɪ tu wɔn 'mu lu.

Nyu-u po'a 'bhlukpa'a nyu -jolu gbo, a 'du u 'bho

13 Nyu-u 'du-ε'ε 'bho -u po'a nyu -jolu gbo 'bhlukpayowli'a 'bɪ 'mu, 'bho u -bodɪ nyɔ'ο nyɔ 'ke 'kɔ 'bhuo 'zɔ -ya mo'ο, -ekedɪmaa, nyɔ -yɔ 'ka nyu 'kpi -nɪ, 'ε letu 'ka -nɔ-ε -ε -see'a -Lagw 'mu 'wlu, ε se -nɪ. Nyu-u 'du-ε'ε 'bho -u -nɪ'a 'bhlukplɪ 'wee 'kpi, -u po 'lɔ -jolu gbo, -Lagw 'du 'u 'bho. ² 'Ka-a ε -nɪ'e 'mu'a dɪ a, nyɔ -yɔ nɔ'a 'bho 'bhlukpa'a 'lɔrutidemɔ 'mnu'a nyɔ 'kɔ 'yigbeyi 'kɔ -see 'kɔ 'bhuo 'zɔ -ya yi a, -mnaaa'a nyɔtu, u-bu nyu -Lagw 'du'a 'bho, 'lɔnɔ -ke -kɔ dede'e 'yi. Nyu -yu -see'a u-bu nyu 'mnu'a wlu 'bho 'du, un-u 'ya-a 'wa

"bhi 'kleyeeε "kpi. ³A -gblee, 'bhlukpa'a "lrutidemu "du-ε'ε 'bho, nyu-u nu'a -zegε, ε -se 'ltnu 'wa -fanu 'ke 'lbha -ko. Nyu-u nu'a "nyinynidu, 'ltnu 'wa -fanu-u 'lbha'o. -Bho -mnk -see ti'k' 'bhlukpa'a "lrutidemu'a du 'ke -ltnu -stanyl 'mu 'wla a, "lemnu nu "yrilinmwdt 'le un 'ke -a'a "du -za! ⁴-ln 'ye li-k, un -nt'e-e -Lagk'k 'lbhu 'yi -a'a -zegε'ε du. 'Le, -bho -ln nu "nyinynidu, -a 'tutε'ε li -stanyl'a du, -εkedumaa, nyu 'mnu'a -zige 'bhε'ε'ε 'ke -ltnu 'kleyeeε "kpi -ya 'le ε 'ke -a'a 'menamu nyini. Un -nt'e-e -Lagk'k 'lbhu 'yi 'le un -nt'e 'bho 'k 'b' 'mu, 'le, nyk-k nu'a "nyinynidu, un 'ke k 'k 'cε "kpi -ya. ⁵'lnne 'bhle'e 'nynt'a du a, 'bho nyu 'mnu -bodt -ln 'ke -a'a "bhuo 'z' -ya mo'o. ε -se un -ka -ltnu -zige -kpun'a "se'ε du -ln 'ke u ple -ko. ε -nmk-k "yrili -ln 'ke u 'bho "du 'le -a'a -pks -kaa 'mu'gba -lrεε.

⁶-Ka -lue 'mne'ε kamu, a 'ke lapoo "pele. Nyu-u -nt'a -kaa 'ya lbhutu "yi, -Lagk'k 'lbhu un-u nu'o -lrεε'ε du, -ka -zegεka un 'ke ε nu. ⁷'Bho 'ε lemu a, le a 'ka nyu -bodt nu a, a nu ε, 'le a 'ke nyk'k kpa 'bhle, a -zε ε! -Bho a 'bhle nyk'k lapoomkni "kpi, a -zε ε -lrεε! 'Le, nyk -yk -ln 'ka 'bho "du, "du k 'bho!

-Kma -ln -bonyuny'k'k du

⁸A -gblee, nyk'k kpa'a -nt' amu "kpi -le, -bho ε -se duklkmεε 'ka 'bho a'ba "klumu -nt' "kwmukwmu! A -gblee, nyk -yk 'bhle'a 'k -bonyuny'k'k 'tu 'mu -k -kma'a 'k du, le *-Lagk'k gba 'si'a 'nynt, 'ε 'yue 'mne, 'ltnε k -kpun'o "yi. ⁹A 'ye li-k, -ziadu mo'o, -Lagk'k gba-a 'le'ε -kaa na:

-A'a 'ye -yranynkbha -le! -A'a 'lbha "ku -le! -A'a 'yri -le! -A'a 'mu 'yri 'bho -ln -bonyuny'k'k l' "kpi -le! 'ltnu -ke -lru -l -sie'a 'bho a, gba -ye 'ka 'ya 'wee wnkka, 'ltnε 'mo-o:

-Ka -ln -kma'a -a'a "bhua'a du, -kma -kaa -ln -bonyuny'k'k du!

¹⁰l -nt'a -kaa 'mu a, nyk -yk -kma'a k -bonyuny'k'k du, 'k nu k "nyinynidu "lruli. Le -ye 'ma-a dukmεε, 'ltnε 'mo-o -Lagk'k gba'a "yikpuεn. Nyk -yk -kma'a k -bonyuny'k'k du, k -kpun'o-o -Lagk'k gba 'wee "yi. -Lagk'k gba'a klε'ε 'z' 'ka-a!

Zezi-i 'yi-e le. A san 'yi a 'ke k wkn-fuo

¹¹'Lotu'a "nynuu-a, a klkma -klkma du, -εkedumaa, -kch -ke ti -a -nt'a -laa, a yibo'o-o 'ε -kchtu.

"Nynkwmkwmk mo'o 'bho -Lagk'k "yigbeyi. A -gblee, 'punpuan a 'ye'a a, ε 'ke "piemu 'kpa "fta 'wee, 'ε -kch "k'k-k'k 'k'k amu gbo, 'le, -a'ba "yizazk -ke ti -a de'a -Lagk "gwli 'tun, ε "k'k-k'k gbo, ε 'ye ε 'mu-zι. ¹²A -gblee. -a'ba -Koyi *Zezi'a leyinkk "k'k-k'k gbo. -Da -a -see 'k -bhla yibo ke, -a -nt'a 'le "nyinynidu'a -kuyre 'mu -benyl, l' -a nu'a ε -bε -kch 'mne ti, -a "tayi n' "yiti! -A yibo'a 'traamu 'k wlu 'k'k, -ka ε 'le'ε, -a nu -kaa! -A -kpun n' "yi 'le -a 'ke "nyinynidu tu gbo k! ¹³Z' Zezi -ya'a 'le -a'ba -pks 'z' -lue -lue, 'le -a 'ke "yrilinmwdt nu, -a -de 'le ε 'mu ti -ka -zegεka! -A'ba -de 't' "nyinynidu'a nunukpli 'li ti -le! Lilia'a zi -amu -le, nmkneε'ε zi -amu -le! -A'ba "wul -le! -A'ba "tayi jεjεε -ke "munyn' "yiti,

'ya jri 'le -amu -le! ¹⁴A -gblee, le -a 'ka nu a, 'ltnε 'mo-o -a'ba -Koyi Zezi'a nunukplizy. A'ba "tayi a'ba "bhi "yiti a'ba nyunyknag' -ke 'ya 'tunudu'a po amu -jolu gbo -le!

Nyu-u -ke -Lagk'k "gwlideε-ε 'fun'a 'mu -ke nyu-u -ke -Lagk'k "gwlideε-ε ku'a 'mu

14 'Lotu'a "nynuu-a, nyk-k -ke -Lagk'k "gwlideε-ε 'fun'a 'mu, a'ba -ke 'k dede wnk'yi -le! A yibo 'k kpunka! ²A -gblee, 'ε du'a kpe -lue 'ka-a: -Bheje a'ba "klumu'a nyk -lue-e nu: 'ln 'de-e -Lagk "gwli 'un 'bhε'ε'ε 'un 'ke lilil' 'wee li, maa, 'le a'ba nyk -lru-k -ke -Lagk'k "gwlideε-ε 'fun'a 'mu, k'k 'ke nu: 'ln se ε 'bhεε, lilil'sue 'un-l 'ye -li mu, maa, a -z'k "yrili. ³Nyk -yk li'a lilil' 'wee a, k -Bozezi'a nyk -yk 'tε'ε lilil' 'mu -k li 'l, -kch 'nyε k 'mu -le! 'Le nyk -yk 't' 'l' 'mu -k li 'l a, k -Bozezi'a nyk -yk li'a 'ya 'wee, -kch "du 'bho 'k da -le! -εkedumaa, -Lagk-k 'kpun-o k'k -gli -lrεε. ⁴-Gblee, -ltnu -yk -tu'a nyk -lru-k 'lbhuny' -zige a, -mnaaa'a 'nynt -mε'ε? -Bho k kpun 'yi o, -bho k 'ga ti o, 'k -koyi'a "se-ε 'bhle'e 'k du. A -gblee, a -nt' 'k'k-koyi 'mo-o -a'ba -Koyi *Zezi. 'ε du k 'ke "yikpun, k -see 't' ti'ga yi, -εkedumaa, 'k -Koyi 'm-nk, 'ltnu 'bhε'ε'ε -k 'ke k "yikmukr' 'mu po.

⁵'Le "bhalrεεke a, a'ba "klumu'a nyk 'bhε'ε'ε k 'ke na: 'Wl -nεε 'bhle-e 'nynt, 'le ε 'ye 'wl -lrεε -zi, 'le -lru-k 'bhε'ε'ε, k 'ke nu na 'wl 'wee 'bhε'ε'ε 'mu-ε. 'Wl -lue-e 'ka 'ε -bowl 'mu-zι, ε se -nt. Le a 'ka nu a, 'ltnε 'mo-o a 'ke l yibo -ka -zegεka 'le a'ba "bhi'a -pks gbo.

⁶A 'ye li-k, nyk -yk za'a 'le 'wl -lru 'le 'wl'a "klumu, -k nu'a l 'bhle-e 'nynt a, k -k 'nu-o -kaa 'le -a'ba -Koyi Zezi-i'a 'nynt 'mu. 'Le, nyk -yk li'a lilil' 'wee a, k -k nu ε'o 'le -a'ba -Koyi Zezi'a 'nynt 'mu -lrεε, -εkedumaa, -bho k -ka 'ya lilil' tu li, k -k 'po-o 'ya du -Lagk 'sεε. 'Le, nyk -yk 't' 'l' 'mu -k li'a, k -k nu ε'o 'le -a'ba -Koyi Zezi'a 'nynt 'mu 'le k -k po'o 'ya du -Lagk 'sεε -lrεε. ⁷A 'ye li-k, -a'ba nyk -lue 'tun-l 'ka ti-n' 'k "bhua'a du, k se -nt. 'Le, -a'ba nyk -lue 'tun-l 'ka 'k "bhua'a du 'mε, k se -nt -lrεε. ⁸'Le, -bho -a -nt' ti a, -a'ba -Koyi Zezi *Kliis't'a du -a -nt'e ti, 'le, -bho -a 'mε ε, -a'ba -Koyi Zezi Kliis't'a du -a 'mε'o -lrεε. 'ltnε 'bhle'e 'nynt'a du a, -bho -a -nt' ti o, 'le -a 'ke 'mε o, -a' -ba -Koyi 'm'k'k nyu -a "du'o "kwmu. ⁹A -gblee, -kaa -bodt'a du 'k "bhua 'mε'o k 'ye glu -s'k, k 'ye ti-n' -lrεε 'le k 'ke 'mεmu -ke tinumu'a -Koyi "du. ¹⁰'Lotu'a "nynuu-a, ε -nt'a -kaa 'mu 'le, leed' a-a tu'o a -Bozezi'a nyk -zige'a? 'Le leed' a-a 'nyε'ε a -Bozezi'a nyk 'mu'a? -Ka -a'ba 'wee 'ka 'bho -Lagk'k wnk'yi ti-nyna 'le k 'ke -amu -zige -tu a, a se l yibo? ¹¹A -gblee, -kaa ε 'cnu-ε'ε -kaa 'le -Lagk'k "k'k'k 'li, na:

-A'ba -Koyi -Lagk na: 'ln -nt'e-e ti "k'k'gwleka, 'le nyu 'wee 'ke 'ltnu 'kolri wnk'yi glu po 'le un 'ke 'ltnu -Lagk 'la 'le un 'ke 'an 'nynt "yibhεε.

¹²'ltnε 'bhle'e 'nynt'a du a, 'le -a'ba tintε 'mu -a'ba 'gwltutipoposε'ε klε -ke nunukpli'a klε -a nu'a, -a'ba 'wee 'ke 'ya kuna po -lue -lue 'bho k -k -Lagk'k "yigbeyi.

A'ba bhla a -bonyunyo ti -le!

13 'E di a, 'lotu'a "nynuu-a, -a'ba tutu 't' -zige -le! Le a'ba -p'ka ti-gwe a 'ka a -Bozezii'a nyo -bodt nu a, 'unne 'mo-o le-ε -see 'k' "nyinynidt 'mu -po yi. 14 A -gblee, -ka 'n' le'ε -laa amu 'yi a, 'ka-a -a'ba -Koyi *Zezii 'w'kwa 'ne "kpi -lreε. 'In yibo'o-o 'na -ziaka, na le'ε le-ε 'ka gbalε 'du 'le 'ε "bhuo 'mu, ε se -n'le, 'le, ε -n'le -kaa 'mu a, -bho nyo -gbu le ya 'le 'k' ε gbalε 'la a, 'k' -p'ka 'k'p' n'ε -ti'a dt, gbalε ε 'du'k' -bodt. 15 -A'a lilil' -a li'a, -bho -n' 'du 'ya dt 'le -n' 'ke -n' -Bozezii'a nyo 'yigbeyi -kma -n' a, -mnεε -see 't' d'k' mεε 'mu 'wlu. Lilil'k'p'ian'a dt -n' 'ke 'du, 'le, -a'a -bonyunyo -ke dt *Zezii *Kliisi 'du'a 'k' 'ye'a 'mε'ε ε, -n' 'ke 'k' "maa'a? 16 Le-ε -nm'k' 'y'riili 'le a-bee -m'nuu -bodt a, a "du a'ba "bhi 'y'riili, 'le nyu -kεε ε 'm'nyelε 'la. 17 -Eked'maa, -Lag'k' nyu'a -k'k' se lili -ke nm'k' dt kli'bhle. l -n'le -kaa 'mu a, 'y' -isrεεε -e -p'ka 'a bhlubhlua -ke 'bubua *-Lag'k' Lisaazuzu-u po'a 'le nyu'a -p'ka 'z, 'ya dt ε-ε za'a 'mu. 18 'Le, ny'k' -k' srεε'ε 'yi, -k' -ke -p'ka -u bhlua 'le -k' li'a 'bubua, 'le -k' "si'a 'bho, -k' nu'a Kliisi'a lbhu, 'un' nu'o -Lag'k' tu 'le nyu-u 'w'k' k' "kpi. 19 'Ka-a ε -n'le 'mu'a dt a, l' -l' bhlua nyu'a -p'ka, 'le l' -ke 'mu -a 'ka 'kpa 'y'ipopo a, 'ya nunua -a 'ke ti'k'w. 20 -A'a "du lilidi -a'a -ny'ni -Lag'k' lbhu w'k' -le! -Ziad' mo'o, lilil' 'wee -nm'k' -k' 'y'riili, nyu 'bhεε'o un 'ke l' li. ε -n'le -kaa 'mu a, le, -bho nyo li a, -ε 'ka -n' -Bozezii'a nyo "nyinynidt 'mu po a, 'ε lililetu se lilika -n'. 21 -Bho -n' se 'sraganmi li, -bho -n' se nm'k' 'na, -bho -n' -za l'k' kwa gbo 'le -n' -Bozezii'a nyo 'k' dt a, -mnεε -nm'k' -k' 'y'riili. 22 -n' 'ye li-k, 'le dt -n' 'mu, -yε -n' 'yee'a -ziad' 'mu, -de nε -p'ka ti, -n' -ke -a'a -Lag'k' -n' 'k' n'ny'nu' mu'a dt mo'o. Le-ε nu'a -n' mu 'tu a, -bho ε se -n' mu nym'k' 'gwlu "sii 'le -n' 'ke ε nu a, -n' 'wa-a ti. 23 A -gblee, 'le ny'k' -k' 'ke 'bho lilil'ε "kpi 'k' -n' a, 'le 'k' 'ε lililetu li a, 'gwlu-u 'z' -k' 'gl, -eked'maa, le 'k' 'yee'a -ziad' 'mu a, -ka ε 'le'ε ε, -k' -see -kaa nu. A -gblee, 'le nyo 'ke le'o le nu, -bho 'k' -p'ka -see bhlubhlua 'ye a, "nyinynidt 'k' nu'o.

-ln -Bozezii'a nyo 'k' 'tunudt -n' 'ke nu 'le ε 'ke -a'a nε 'mu-z'!

15 A 'ye li-k, -a-bu -ke -Lag'k' "gwlideε-ε ku'a 'mu, nyu-u -ke -Lag'k' "gwlideε-ε 'fun'a 'mu a, -a -kpa nu! -Bho un se 'bho -Lag'k' -jeyi 'mutikuku a, 'le u -bodt -a -ku "gwli. -A'ba nu -a'ba "bhi'a 'tunudt -le! 2 L' -l' nu'a -a -Bozezii'a nyo 'tu, 'un' -a 'ke -bod'nuu -zεgε'ε kamu 'le -a'ba -Lag'k' "gwlideε 'mu -a 'ke 'kpa 'y'ipopo. 3 -Eked'maa, *Zezii *Kliisi -m'k' -lreε, -k' -see 'k' "bhuo'a 'tunudt nu, 'le, wlu -ε 'c'nt-ε'ε 'le -Lag'k' b'g'g' 'li 'k' dt, -ka ε 'le'ε ε, 'ka-a 'k' nu'o. ε -bε wlu 'mne na: 'C'isεε un 'c'isε'ε -n' m'k' -Lag'k' k, 'n' m'k' ε 'ga'a "kpiti. 4 A -gblee, wlu'o wlu -ε 'c'nt-ε'ε 'le -Lag'k' "k' b'g'g' 'li, l' -c' -n' -ε'o see, 'le l' 'ke -amu le -t' 'le -a 'ke -p'ka yidele 'bhle, -eked'maa, wlu -l' 'c'nt-ε'ε 'le, 'un' "nyl'e -amu "gwlikue 'le l' -l' po'o -amu 'kpa 'yi.

5 -Lag'k' "nyl'a nyu "gwlikue 'le -k' -k' po'a nyu 'kpa 'yi, k' nu ε amu -bodt, 'le a 'ke -naag' -lue 'bhle, 'le, -ka Zezii Kliisi 'ybha'a, 'le, kpli -k' -n'le a ti a, a 'ke -kaa -n'. 6 'Le a 'ke wlu -lue -ke -naag' -lue 'mu -plε, 'le, -Lag'k' 'ma-a -a' -ba -Koyi Zezii Kliisi'a -t'uta, a 'ke 'k' 'ny'ni 'yi'bhεε. 7 'E di a, -ka Zezii Kliisi k'p'nu'a -amu -gli, a k'p'k'p'nu -kaa ti -gli 'le -Lag'k' 'ny'ni 'ke 'yi'bhεε-ε!

8 A 'ye li-k, -ka Zezii Kliisi 'du'a *Zuifu'a lbhunuyi 'b'ho -Lag'k' "yigbeyi, 'unne 'k' -ka -Lag'k' zizia'a wlu 'yi. L' -k' "du'a -a'ba "na "we w'k' 'muti -bεnyl, 'le 'k' 'ye u wlu "kpitiε ε, 'bho -k' -k' Kliisi "kpi 'ya 'y'ri'a 'b' 'wlu -n'le'o. 9 'Le nyu-u -se'a-a 'Zuifu -m'nuu 'ke -Lag'k' 'ny'ni 'yi'bhεε -lreε, -eked'maa, k' 'ye-e 'wa ngaze. 'Ka-a ε 'c' -n' -ε'o 'le -Lag'k' "k' b'g'g' 'li see. -Ka ε 'c'nt-ε'ε, 'ka-a 'ka-a: 'E dt 'n' 'ke -a'a "dt -za 'le nyu-u -se'a-a 'Zuifu'a "k' -lum, 'le 'n' 'ke -a'a 'ny'ni 'yi'bhεε 'le bhlewlu 'mu.

10 'Le wlu -lreε-ε 'c'nt-ε'ε 'le, -ka ε 'le'ε, 'ka-a 'ka-a -lreε: A-bu -se'a-a 'Zuifu, a -ke 'Zuifu bhete gbo 'le a 'ke 'bubua li!

11 'Le 'ε 'f' -lreε gbo a, ε 'c'nt-ε'ε-ε 'le -lreε na:

A-bu 'bhl'k'p' 'wee'a nyu 'bhεε -a'ba -Koyi -Lag'k' 'ny'ni 'yi!

12 -Lag'k' wlu'a 'mutizayi *Ezayii 'le'ε -kaa -lreε, k' na: Ny' -lue-e 'ke *Izayii'a "ny'nuu'a "ny'nuu'a "klumu 'wlu 'le 'k' 'bhl'k'p' 'wee'a -koyi "du 'le un 'ke -k' -p'ka 'yi -de.

13 'Lotu'a "ny'nuu-a, -Lag'k' -k' 'k' "bhuo nyu 'le un 'ke -k' -p'ka 'yi -de a, k' "yi amu 'bubua -ke -p'ka 'a bhlubhlua 'mu 'le a'ba 'k' "gwlideε 'mu! -Bho ε -n' -kaa a, 'le *-Lag'k' Lisaazuzu'a w'k' n'kuε 'mu, -ka a de'a -Lag'k' -p'ka 'yi 'k' 'ke -amu "niti-wunna 'le ε 'ke -amu 'mu 'yi, ε 'ke ti'p'ple 'le yaku 'li, a 'ke 'na tik'p'nu -ka -zεgεka 'le a 'ke -kaa a'ba tinε -t'.

'p'ka 'bhεε'o, -ka 'k' 'ybha'a, 'k' 'ke -kaa 'k' "k' b'g'g' 'c'nt

14 'Lotu'a "ny'nuu-a, -bho ε "du abu a, 'n' yibo'o-o na a'ba 'limu -nm'k' -k' w'k' -ka a yibo'a -Lag'k' 'gwlu'le 'le a 'bhεε'ε a 'ke "dt 'mu' 'dudu a, 'n' yibo'o-o 'na -lreε.

15 ε -n'le -kaa 'mu a, 'n' 'ybha-o'o 'n' 'ke amu dt 'g' -w'lu'p'opo. 'E dt 'n' -see ple 'le 'n' 'ye amu w'lu'k' -bodt 'mu-za. W'k' n'kuε *-Lag'k' Lisaazuzu "nyl'a 'n' mu 'le 'n' 'ke 'k' lbhu nu'a dt, 'n' -l' nu'o -kaa. 16 A -gblee, -Lag'k' nu'a -kaa, k' 'la'a 'n' mu-ε 'le 'n' 'ke nyu-u -se'a-a *Zuifu gbo *Zezii *Kliisi'a wlu kpa. l -b' "d'z'g' 'm'nu, 'n' -l' 'z' -l' u -bodt 'mu, 'le, *-Lag'k' Lisaazuzu'a 'sana 'mu un 'ke -Lag'k' gbo "bhiti 'le -k' -k' Lisaazuzu 'm'k' 'ke u 'mu 'k'p'nu 'le un 'ke 'k' tu nu. 'Le un 'ke -kaa -n', 'n' 'ke u -Lag'k' "yi-k. -Bho 'n' nu -kaa a, 'sragalε se'a 'b' li'bhle, -ε nu'a -Lag'k' tu, -ka 'k' 'sragazayi-i zε 'ε 'sraga 'mu, 'le -k' -k' "nyl' 'k' 'ε 'sragatu, 'kla 'm'k' 'ka-a 'n' -n'le'o.

17 ε -n'le -kaa 'mu a, 'n' -ke Zezii Kliisi "sis'ri'a "yi'a dt 'n' 'bhεε'o 'n' 'ke ε w'ntiwa 'bho -Lag'k' "yigbeyi.

18 -Eked'maa, -bho Kliisi se lbhu nu 'le 'an tinε 'mu, 'n' se 'bhεε 'n' 'ke wlu 'mu' 'luo 'le 'n' 'ke l' 'mu-za. 'L'nn' zi nu'e 'an wlu -ke 'an nu'k'p'li 'mu 'le nyu-u -se'a-a 'Zuifu 'ye 'k' 'bho "du, 'le ε -se 'ε "sε -ko. 19 'k' nu'a -kaa, k' -zi -n'le-e *y'ritik'p'nu w'k' k'ul' 'mu -lreε 'le -k' -k' "nyl'e 'n' mu w'k' n'kuε 'le 'n' -l' nu l'o 'le -k' -k' "nyl'e 'n' mu -Lag'k' k'

Lisaazuzu'a wɔnkue. 'E dɪ 'lɪn 'kpa'a 'bho 'lɪn 'ye 'ɔ
 "dɪzɪgɪ 'mu-za, -ɛ 'wlu'a 'le Zelizalɛɛmu 'le 'lɪn 'ye Iliibh-
 lukpa "kpi nyini, 'le, 'an dɪ, 'bhɪlkpɪ 'wee -ɪ -ke 'mu 'lɪn
 -zi -nɪ'a a, 'ya nyu 'ye 'ɔ "dɪzɪgɪ 'bu'wɔnk. ²⁰ ɛ-ɛ -nɪ'a 'le
 'an -pɔɫsɪ gbo 'lɪn-ɪ 'bɔ'kɔ ti 'lɪn 'ke nu a, 'lɪnɛ 'mo-o, -da
 nyu -see'a -bhla 'ɔ "dɪzɪgɪ kpa ke tukutuku, 'bho-o 'lɪn-ɪ
 kpa'a 'ɔ wlu 'le ɛ -kaa 'yɪgɔ -ka nyɔ -po -nɪ'a ka 'ɔ
 -bonyunyɔ 'ɔ -budu'a -gbɔtɔ "kpi 'ɔ nɛ. -Bho ɛ -nɪ -kaa
 a, 'lemnu, wlu 'mɛ, 'lɪnɛ 'lɪn-ɪ za'a "selɪ. ²¹ 'Le, -ka wlu
 -ɛ 'cɪnɪ-ɛ'le 'le -Lagɔ'ɔ wlu'a 'mutizayi *Ezayii'a "bɔgɔ 'li,
 'ka-a 'lɪn nu'o. ɛ-be wlu 'mɛ na:
 Nyu -ke -bodɪ nyɔ -see'a 'ɔ "dɪzɪgɪ kpa tukutuku, un-u
 'ye -ɪ 'ye -mu. 'Le, nyu-u -see'a 'ɔ "dɪ 'bu'wɔnk ke tuku-
 tuku, un 'ke ɪ 'muti'wɔnk.

'Pɔɫsɪ 'ybha-o'o 'ɔ 'ke 'le *'Wlwmukwmu

²² A -gblee, 'ka-a 'lɪn -nɪ'e "dɪzɪgɪ 'mɪnɪ -zanamu 'le
 -dalɔ: 'ɛ dɪ 'lɪn -see -bhla 'le a gbo yi ke. ²³ 'Yri -ke 'yi
 'lɪn -nɪ'a 'traamu 'ɔ 'ɔ, 'an lbhu -gwɛ'ɛ-ɛ 'kɔ 'yi. 'Le
 zɔɪn'a -dadudu ti'a "bhuo 'an -pɔɫsɪ 'wla-a 'le a gbo ti
 'lɪn 'ke amu 'yɪdɛdɛ. ²⁴ 'Traamu 'ɔ 'ɔ, -bho 'lɪn -ka ɛsɪpa-
 nyɪbhɪlukpa "kpi-i mu a, 'le 'lɪn 'ke 'bho a gbo -zi -nɪ, 'le
 'wɪ gɪ 'li -a 'ke 'tɔ zɪza 'le 'bubua 'mu. 'Le, -bho 'an
 zɪnɔ nyini a, 'le a 'ke 'lɪnɛ -bhuhho li"du 'le 'lɪn 'ke 'le
 mu. ²⁵ Bhu 'lɪn 'bhle'a -laa kwa 'ɔ 'ɔ, 'lɪn-ɪ 'mu-o Zeliza-
 lɛɛmu -tanyɪ, 'le, *Zezii'a nyu-u -nɪ'a 'le a, 'lɪn 'ke u
 -kpa. ²⁶ A -gblee, Zezii'a nyu-u -nɪ'a *Gɛkɪbhɪlukpa "kpi,
 'ɛ "gɪ 'sɔn Maseduanɪ -ke Akayi'a nyu "du-o mɔni. Un
 'ybha-o'o, Zezii'a nyu -yu -nɪ'a Zelizalɛɛmu, 'wa "k-
 lumu'a -yu "puan 'lbha'a a, un 'ke ɪ u -jeyi po. ²⁷ Un 'yb-
 ha-o'o un 'ke ɛ 'mɛ nu -pɔɫsɪ'a kɛ ti, -ɛkedɪmaa,
 *Zuifu 'ma-a Zezii'a nyu 'bho Zelizalɛɛmu, 'wa dɪ nyu-
 u -se'a-a 'Zuifu-u de'e Zezii 'gwli -lɛɛ. 'E dɪ 'Zuifu'a
 kpa -nɪ'e nyu-u -se'a-a 'Zuifu "kpi. ɛ-be dɪ 'mɛ'ɛ dɪ,
 -bho nyu-u -se'a-a 'Zuifu "luo 'wa lɪzɪgɪ 'mu 'le un 'ke
 'Zuifu 'jɛ "lɪrulinu a, ɛ -nɔmɔ'ɔ -kɔ 'yrili. ²⁸ 'Jɛmɔni 'mɪnɪ,
 -kɔ -ke ti 'ya dɪ-ɪ 'ye'a "yi-gwɛ mu a, -bho 'lɪn "nyɪ u ɪ
 -jeyi a, "lemnu 'lɪn-ɪ zi 'nɪ-e 'le a gbo 'le 'lɪn 'ke ɛsɪpa-
 nyɪbhɪlukpa "kpi mu. ²⁹ 'lɪn yibo'o-o na, -bho 'lɪn -ka 'le a
 gbo-o yi a, *Kliisu'a "nitiwɔnnasɪ -nɪ'e 'lɪnɛ "kpi
 -gblokoo 'le 'lɪn 'ke nyini.

³⁰ 'Lotu'a "nynuu-a, -ka -a -ke -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisu "lɪ-
 sisri'a "yi 'le *-Lagɔ'ɔ Lisaazuzu-u po'a dɪkɪkmɛɛ 'le -a'-
 ba -pɔɫsɪ 'ɔ 'ɔ, 'ɛ dɪ 'lɪn-ɪ po'o amu 'sru 'le 'lɪn -ke a 'ke
 'an "kpi'a tɔ 'ɔ 'le *-Lagɔ'ɔ wɔngboponamu. ³¹ A bhade
 -Lagɔ li 'an dɪ, 'le, nyu-u -see'a 'wɔnk un 'ke Zezii'a "g-
 wɪdɛmu "du -u -nɪ'a Zideebhɪlukpa "kpi, 'lɪn 'ke u wɔnk
 'mu ɛɛ, 'le, 'jɛɪ 'lɪn-ɪ kpa'a 'le Zelizalɛɛmu, 'le'a Zezii'a
 nyu 'ke ɪ kpun 'le 'bubua 'mu! ³² A bhade -Lagɔ li, -bho
 ɪ "du 'ɔ 'gwɪludɪ, 'lɪn 'ke 'le a gbo nyini 'le 'bubua 'mu 'le
 'lɪn 'ke 'wɪ gɪ nu 'le a'ba "klumu 'le 'kpi 'ke 'lɪnɛ "yi
 'le yɪ! ³³ -Lagɔ "nyɪ'a nyu -pɔɫsɪ'a bhɪlɪbhɪlu, 'ɔ -sie a'ba
 'wee gbo! *ɛ -nɪ -kaa 'mu!

'Pɔɫsɪ'a nyuyewlu

16 A -gblee, -a'ba 'lotu'a 'yu, Febe-e 'yi-e 'le a gbo.
 'E dɪ 'lɪn-ɪ "nyɪ 'u amu -jeyi. *Zezii'a -glɪgba-a

-nɪ'a 'le Sanklee, un-u 'mo-o 'ɛ kwagbɔlitidenynaakpu.
² A -kpun nu -kutɪ 'sɔn 'le -a'ba -Kɔyi Zezii'a "nyɪ 'mu!
 -Ka nyɔ-kɔ kpun'a Zezii'a nyɔ 'ɔ, a kpun u -kaa 'le un -kaa
 ɛ 'mu-bɔ, -ɛkedɪmaa, un -kpa'a 'lɪnɛ-ɛ 'le un 'ye nyu'a
 -dadudu -kpa -lɛɛke!

³ *Plisilɪ -ke *Akilaa, -u -ke 'lɪn-ɪ nu'a Zezii *Kliisu'a lb-
 hu a, 'lɪnɛ 'ye 'u! ⁴ U-bu nyu 'mɪnɪ, 'an dɪ un mu 'ko
 'mɛ mu. 'Wa -zɛgɛ'ɛ dɪ, ɛ -se 'an "sɛ-ɛ po u 'sɛɛ -ko.
 Zezii'a -glɪgɪ 'wee -nɪ'a 'le nyu-u -se'a-a *Zuifu'a 'bh-
 lkɪ "kpi a, un-u 'po -u 'sɛɛ -lɛɛ. ⁵ Zezii'a -glɪgbawɔny-
 i'a nyu-u 'gbuu'a "lru 'le u-bee'a "bhɪbhɪlegbo, 'lɪn-ɪ 'ye
 -u'o -lɛɛ. 'lɪnɛ 'ye'e 'an dɪkmalotu'a "yu ɛpayinɛɪ!
 Nyu-u de'a Zezii "gwli 'le Aziibhɪlukpa "kpi, 'lɪnɛ 'mo-o
 'wa -antanyɪnyɔ. ⁶ A -nynia 'an 'yewlu 'le *Malii gbo! U-
 bu Malii 'mɪnɪ, un 'sɪa-a a'ba dɪ tenyɪ. ⁷ 'lɪnɛ 'ye'e 'an
 "bhɪlimu Adronikusɪ -ke Zuniasɪ! 'lɪn -ke un 'pa-a -jie.
 "Yri 'kpun -u ti 'le nyu-u "du 'u 'bho 'le *Zezii'a -dalb-
 homu'a "klumu. 'Bho 'mɪnɛ-a'a damu 'lɪnɛ de'e Zezii
 Kliisu "gwli -antanyɪ.

⁸ 'An bha, Apliatuɪ -ke 'lɪn "sisri'a 'bho -a'ba -Kɔyi
 Zezii'a -jeyi, 'ɔ -ke dɪ 'lɪn -kma'a a, a -nynia 'le 'ɔ gbo 'an
 'yewlu! ⁹ Yilben -ke -a nu'a Kliisu'a lbhu, 'lɪnɛ 'ye'e 'ɔ
 -ke 'an dɪkmalotu'a "yu Sɪtakisu! ¹⁰ 'lɪnɛ 'ye'e Apelesɪ!
 ɔ 'mɔnɔ, 'ɔ 'de-e Kliisu "gwli. 'E dɪ un 'dɪn 'ɔ ti kpɔkɔp-
 lo, 'ɔ -see wlu "yida 'mu -za. Nyu 'wee -nɪ'a 'le Alisɪtob-
 ul'a "bhɪlegbo, 'lɪnɛ 'ye 'u! ¹¹ 'lɪnɛ 'ye'e 'an "bhɪliyi
 Elodiyɔ! Nyu-u de'a -a'ba -Kɔyi Zezii "gwli -u -nɪ'a 'bho
 Nasisu'a "bhɪlegbo a, 'lɪnɛ 'ye 'u! ¹² 'An 'lotu'a "nynuu
 Trifɛnɪ -ke Trifozɪ nu'a -a'ba -Kɔyi Zezii'a lbhu, 'lɪnɛ 'ye
 'u! 'lɪnɛ 'ye'e 'an dɪkmalotu'a "yu Pɛsidɪ! Un sɪa-o'o
 tenyɪ -a'ba -Kɔyi Zezii'a dɪ. ¹³ 'lɪnɛ 'ye'e Wɪlufisu -ke 'ɔ
 'lotu. 'ɔ kpli 'ɔ -nɪ'a ti 'le -a'ba -Kɔyi Zezii'a -jeyi -nɔmɔ'ɔ
 "yrili 'le "yri kpun 'ɔ ti. 'ɔ 'lotu 'mɪnɪ, -ka 'an 'lotu -nɪ'a
 a, 'ka-a un -nɪ'e 'lɪnɛ -bodɪ -lɛɛ. ¹⁴ 'lɪnɛ 'ye'e 'an
 'lotu'a "nynuu, Asɛnkɪlɪ-e Flegɔɔ-e ɛmɛsɪ-e Patrobasi
 -ke ɛmasɪ, 'lɪnɛ 'ye'e 'lotu'a "nynuu -lɪru -ke un -nɪ'a
 'bho 'wee! ¹⁵ 'lɪnɛ 'ye'e 'an 'lotu'a "nynuu, Filɔbgɪ -ke
 Zulii! 'lɪnɛ 'ye'e Nelee -ke 'ɔ 'lotu'a "yunynaakpu! 'lɪn-
 mɔ 'ye'e Olipasɪ-e Zezii'a nyu -lɪru -ke un -nɪ'a 'bho!

¹⁶ 'Lotu'a "nynuu-a, -ka a -die'a 'mu, 'lɪnɛ 'ye'e amu
 'wee! -Bho a 'wɔnk 'an 'yewlu 'bɔ, a gbɪgbɪ 'wee 'le a
 'ke 'yɪye 'le dɪkɪkmɛɛ 'mu! Zezii Kliisu'a -glɪgbawɔny'i'a
 nyu 'wee na, u-bu 'ye'e amu!

-Lebhɔɔɔɔmuduwlu

¹⁷ 'Lotu'a "nynuu-a, ɛ -ke "dɪ 'lɪn-ɪ "du'a amu 'mu,
 'lɪnɛ 'mo-o, nyu-u "dudu'a nyu "yi 'le un-u cɪɛ'ɛ "yi a,
 'bho 'wa damu a "du a'ba "bhi "yrili! U-bu nyu 'mɪnɪ-u
 "maa-a nyu, 'le 'wa -tɔɔɔ -ke -yɪ a-bee -de'a 'liti se
 gɔgɔ. A po -klaabonyu le! ¹⁸ -ɛkedɪmaa, u-bu nyu 'mɪnɪ
 -se -a'ba -Kɔyi *Zezii *Kliisu'a lbhunumu -ko. 'Wa "bhi'a
 'tunudɪ un-u nu'o, 'le un 'bhle'e -mɛsɛɛ: wlu -ɪ nu'a
 nyu 'tɔ a, un-u zɪ 'lɪ 'mu. Nyu-u -ke Zezii'a "gwɪlɛɛ-ɛ
 'flɪn'a 'mu a, 'ka-a un-u nu'o, 'le un-u "maa 'nu dɪ
 'yrili. ¹⁹ A-bee -mɪnɪ, nyu 'wee yibo'o amu-ɛ -ka a-a "-
 du'a 'bho Zezii. 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ a, 'le amu -bodɪ
 'lɪn-ɪ li'e 'bubua. 'lɪn 'ybha-o'o a 'ke -naagɪ 'bhle 'le a 'ke
 -zɛgɛ yibo a 'ke ɛ nu, 'le "nyinyininaagɪ -kaa amu 'mu

-nu. ²⁰ A 'ye li-ka, -Lago "nyl'a nyu -paku'a bhlublua a, -sie'a 'bho, 'le, -ka a 'ka "nyinyinid'a tiyayi *Sataan wch-zu, nyu 'ke e li'ye a, 'lno nu e'o 'le e se gbo-te. -A'ba -Koyi Zezii -wunna amu "niti!

²¹ Timotee -ke 'un -ple'e -Lago'k lbhu -lue 'mu 'le -a na'a a, ka na -ka 'ye'e amu! Lusius-e Zas -ke Sospate -u 'ma-a 'an "bhlmu, un na u-bu 'ye'e amu!

²² 'Le -a'ba -Koyi Zezii'a 'nyu 'mu, 'unm Ttiusi 'ye'e amu! "Bogu 'Paku-u po'a -laa amu -jeyi a, 'unm 'cni e'o.

²³ Gayusi, -ka kpu'a 'unm 'Paku'a 'lkpu a, ka -ke Zezii'a -glgbawonyi'a nyu -lru-u -nu'a -daa, un na u-bu 'ye'e amu! Elaasi, -ka 'ma-a -gwlmwoni'a tikpuni, ka -ke -a'ba 'lotu'a 'yu Katusi na u-bu 'ye'e amu!

[²⁴ -A'ba -Koyi Zezii Kliisi -wunna amu "niti 'wee! *E -nu -kaa 'mu!]

-Lago'k 'nyu'a 'yibhe'e "lruyijrawlu

²⁵⁻²⁶ -A 'bhe -Lago'k 'nyu 'yi! 'lno 'bhe'o ka 'ke amu 'kpa 'yi po 'le a 'ke ka "gwlide -ka -zegaka. "Dizigi 'un-za'a 'mu, 'ka-a u- 'le'o. l-bi "dizigi 'mnu- 'za-a *Zezii *Kliisi'a di 'mu 'le nyu-u -se'a-a *Zuifu -bodu. -Tany 'ku a, u "zize'o, 'le, "bogu -Lago'k wlu'a 'mutizam 'cni'a, 'ya 'limu u 'kpa -nu'e "piemu 'traamu 'tu. 'lne "Kogwlagu 'wch'o. 'lno nyu-u za'a nyu 'wee -bodu 'mu -zan 'le un 'ke Zezii Kliisi "gwlide 'le un 'ke ka 'bho "du.

²⁷ -Lago'k "se-e 'bhe'e -naagu. -A 'bhe ka 'nyu 'yi 'le Zezii Kliisi 'mu! *E -nu -kaa 'mu "kamu!

1 Kɔlɛtɔkɔmu

Wludie po'a nyɔ 'bɔɔgu -nɛɛ'ɛ -naagɔ 'li.

Kɔlɛtɔkɔmu 'ma-a Zezii'a nyu, 'lɛnɔ 'k -dalbhoyi 'Pɔɔlu po'o 'bɔɔgu -nɛɛ -jeyi. -Ka 'yɛɔɔɔɔ 'kpa'a 'le 'wa 'klumu ti 'le un-u 'wɔl'a, tɛ -ke 'nyinyɛnidɔ -lru un-u nɔ'a, 'lɛnɔ 'k 'yee'e 'yri 'bɔ le, 'k -k za'a 'mu 'le 'k -k 'du 'u 'dɔ 'mu. Nyu'a kpukpɛɛ-e -Lagɔ 'k bɔbɔsuzɛgɛ -ke lɔ -lru un-u dede 'nɔ ti a, 'lɛnɔ 'k -k 'du'o wlu 'kpi -lɛɛ.

'Yewlu

1 ¹⁻² 'lɛnɔ 'kɔɔlu -Lagɔ 'la'a 'le 'k 'gwɔludɔ 'mu 'le 'lɛnɔ 'ke *Zezii *Kliisi'a -dalbhoyi 'du, a-bu nyu-u 'ma-a -Lagɔ 'k -glɔgɔba-a -nɔ'a Kɔlɛtɔgwɔlɔ 'mu, -u -ke -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisi 'mɔnɔ 'sisri'a 'yi, -Lagɔ -ɔɛ'ɛ kɔ 'le a 'ke 'k nɔ 'du, 'lɛnɔ -ke -a'ba 'lotu'a 'yu Sɔstɛntɛnɔ -nɔ 'sɔn, -a-bu 'ye'e amu. 'Bɔɔgu -nɛɛ 'lɛnɔ 'bhuo-o po 'ɛ amu -jeyi. A -ke nyu -lru-u pa'a -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisi 'mɔnɔ li 'le -gwɛ gwɛ 'kpiti 'crɛɛɛ, 'lɛnɔ -l 'po -ɛ amu -jeyi -lɛɛ. A -gblee, kɔ 'mɔnɔ, 'lɛnɔ 'mo-o -a -nɔ 'wee'a -Kɔyi. ³ -A' -ba -tɔta -Lagɔ -ke -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisi -nɔ 'sɔn -wonna amu 'niti 'le un 'ke amu -pɔɔlu'a bhlubhlua 'nyɔ!

'Pɔɔlu-u 'po-o -Lagɔ 'sɛɛ

⁴ A -gblee, -Lagɔ -zi -nɔ'a *Zezii *Kliisi 'mu, -zɔɔɔ 'k nɔ'a amu 'lɛnɔ 'lɛnɔ 'lɛnɔ 'po 'k 'sɛɛ 'kɔkɔmu. ⁵ A 'ye li-k, 'le a -ke Zezii'a 'yisiri'e 'mu -Lagɔ nɔ'o amu -zɔɔɔ 'lɛnɔ 'bho 'k -jeyi 'le a yibo'o 'k -ziadɔ 'le 'k 'ye amu 'k wɔnkue 'nyɔ 'le a-a za'a 'k 'dɔzɔɔɔ. ⁶ -ɛ -ke dɔ lɔ -nɔ'a -kaa 'mu a, 'lɛnɔ 'mo-o, -a -za'a amu -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisi'a dɔ -bodɔ 'mu a, a 'kpun -lɔ ti 'le a'ba -pɔɔlu 'zɔ -ka -zɛgɛka, ⁷ 'le a -nɔ'e 'k leyɔnɔ wɔnfuonamu 'le 'bubɔa 'mu. A 'kpun -lɔ ti'a dɔ a, 'kpi *-Lagɔ 'k Lisaazuzu-u 'nyɔ 'le a Zezii Kliisi'a nyu 'le un 'ke -Lagɔ 'k lɛnɔ nu, a -see lɔ -zɔɔɔ 'mɔnɔ'a -lue 'tɔn 'mu-bɔ. ⁸ A -gblee, -Lagɔ 'k 'bhuo-o 'ye amu 'kpi 'yi -po mu kpokplo 'le a 'ke ɛ 'lru-mu 'le a 'ke nyɔ. 'Le, -bho -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisi -ka le-e yi a, 'bho 'mɔnɔ k, a -see dɔ 'yi-kpɛ yi. ⁹ -Ziadɔ mo'o, -Lagɔ 'k 'bhuo-o 'la'a amu 'le 'k 'yu Zezii Kliisi 'ma-a -a'ba -Kɔyi 'mɔnɔ, a -ke 'k 'yi'sisri, 'k ɔɛ sɔn. Lɛ 'k -k 'si'a 'nyɔnɔ 'tɔn, 'lɛnɔ 'k -k nɔ'o.

A kpukpun ti 'bho *Zezii'a -glɔgbawɔnyi

¹⁰ 'An 'lotu'a 'nyɔnu-a, 'lɛnɔ -l 'tmu'o amu-ɛ 'le -a'ba -Kɔyi *Zezii *Kliisi'a 'nyɔnɔ 'mu, a yɔyɔbɛ 'mu 'le 'mɔɔɔɔɔ -kaa 'bho a'ba 'nyɔnu tikpa! 'Le -pɔɔlu -lue -ke -naagɔ -lue 'tɔn 'mu a'ba wlu -nɔ -lue! ¹¹ A -gblee, -ɛ -ke dɔ 'lɛnɔ -lɔ 'lɔ 'mu a, 'lotu'a 'nyɔnu-a, 'lɛnɔ 'mo-o, 'bho Klɔe'a 'jɔnɛ 'yi nyu 'wɔl'o, 'lɛnɔ -ya'a 'lɛnɔ wlu, un na, jɛjɛɛ -nɔ'e-e 'le a'ba 'klumu. ¹² A 'ye li-k, wlu 'lɛnɔ -za'a 'mu, 'ɛ 'k 'ka-a: A 'gble-ɛ'ɛ 'mu-ɛ -dadudu, nyɔtɔɔlu na 'lɛnɔ 'kɔɔlu'a nyu un 'du'o. -Lru na, Apɔɔɔɔ un 's-

ri'e 'yi, 'le nyɔplan -lɛɛ na *Piɛl'a nyu un 'du'o. -Yu -sie'a 'bho na, Zezii Kliisi u-bee -mɔnu 'sri'e 'yi. ¹³ Kpli a -nɔ'a -laa ti, -bho nyɔ -gbu nɛ ya, ɛ kɔkɔ -k -ka Zezii Kliisi 'gble-ɛ'ɛ 'mu 'le 'k 'ye'a ka 'yi-die. 'k 'gble-ɛ'ɛ 'mu-ɛ'ɛ? 'Le 'lɛnɔ -yɔ 'le, 'lɛnɔ 'mɛ-ɛ'o 'bho nyɔyɔrɔbhaatu 'yri a'ba dɔ'a? 'Le 'an 'nyɔnɔ 'mu un *batizee -nɔ'e amu'a? -Gba!

¹⁴ 'lɛnɔ -l 'po-o -Lagɔ 'sɛɛ -ka 'lɛnɔ -see'a 'le a'ba 'klumu nyɔ batizee, -bho ɛ -se Klisɔpusɔ -ke Gayusɔ. ¹⁵ A -gblee, 'mna yibo'o-o nyɔ se 'bɛɛ 'k na, 'an 'nyɔnɔ 'mu 'k batizee -nɔ'o, nu. Nyɔ-k 'ka 'na 'lɛ ɛ, 'k se -nɔ. ¹⁶ -Aaa, 'lɛnɔ 'mate 'ko-o a! 'lɛnɔ batizee'e-e Sɔtɔfanɔ -ke 'k 'bhlegbo'a nyu. 'Bho nyu 'mɔnɔ'a 'kpi, -bho 'lɛnɔ po 'bho nyɔ -lɔk, 'lɛnɔ se lɔ 'kɔ yibo. ¹⁷ A 'ye li-k, ɛ -se nyu'a batizeedɔ Zezii Kliisi lɛnɔ -ko. 'lɛnɔ yi-o'o 'lɛnɔ 'ke 'k 'dɔzɔɔɔ 'mu-za. -Bho 'lɛnɔ -kɔ lɔ 'mu-ɔza a, 'an -za nyu'a wɔntɔnɔmɔdɔ 'mu, 'le, -ka 'k 'mɛ -nɔ'a 'bho nyɔyɔrɔbhaatu 'yri, 'ɛ 'kpɔdɔ -kaa 'pɔl 'kpa.

Wɔnkue -ke -naagɔ 'wɔl'a 'le -Lagɔ gbo

¹⁸ A -gblee, 'le nyu-u 'mɛ'ɛ 'bho -Lagɔ 'k 'yigbeyi -mɔnu gbo a, *Zezii'a 'memɛɛ 'bho nyɔyɔrɔbhaatu 'yri a, 'ɛ 'kpi'a 'dɔzɔɔɔ 'mo-o dɔ -lɔ se'a 'kpu 'bhle. 'Le -a-bu 'pun'a 'bho -Lagɔ 'k 'yigbeyi -bodɔ a, lɔ 'bhle-e 'k wɔnkue 'mu. ¹⁹ -Kaa 'ka-a ɛ 'cnɔ-ɛ'ɛ 'le -Lagɔ 'k 'bɔɔgu 'li see:

-Lagɔ na: 'lɛnɔ -l 'ye-e dɔlikpunmu'a dɔlikpɔɛn ti-za -mu, 'le 'lɛnɔ 'ke -naagɔbɛlemu'a -naagɔ trukpa.

²⁰ 'Ka-a ɛ -nɔ'e 'mu'a dɔ, leelɛ dɔlikpunyi'a dɔlikpɔɛn 'du'o 'kɔkɔ? 'Le leelɛ *-Lagɔ 'k gba'a yiboyi'a yiboɛ 'du'o 'kɔkɔ? 'Le, -kɔnɔ -nɛɛ 'li'a dɔ'a wɔntɔnɔmɔyi, leelɛ 'k wɔntɔnɔmɔɛ 'du'o 'kɔkɔ? -Ka 'kmu'a dɔlikpɔɛn 'du'a bhuhuyi-ti'a lɛ, -Lagɔ -see lɔ -kaa -kɔkɔ?

²¹ A -gblee, 'kmu 'mu'a nyu -ke 'wa dɔlikpɔɛn, lɔ -Lagɔ -nɔ -nɔ'a 'le 'k dɔlikpɔɛn 'mu lɛ, un 'ye -lɔ'o 'le un se 'k yi-bo. Un se 'k yibo'a dɔ, 'k 'bhuo-o po'o -a'ba wlu -jɔlɔ gbo 'le -a -za'a 'k 'dɔzɔɔɔ. 'k -pɔɔlu -gwɛ'ɛ-ɛ ti 'le 'k 'gwɔludɔ 'mu, 'k -k 'puun-o nyu-u de 'k 'gwɔli, 'le, -yu -see 'k 'gwɔlide, 'dɔzɔɔɔ 'mɔnɔ, un-u 'lɔ -l bhebhedɔ. ²² A 'ye li-k, kpli u-bu nyu 'mɔnɔ -nɔ'a ti, 'lɛnɔ 'ka-a: -Yu 'ma-a *Zuifu, *wɔnkult'a dɔ un-u zɔ'o, 'le, -yu 'ma-a 'sesinyu, ubu-u 'kɔkɔ ti 'le 'wa 'bhi'a dɔlikpɔɛn 'mu un 'ke lɔ 'muti'wɔnɔ. ²³ ɛ -nɔ'a -kaa a, Zezii *Kliisi nyu 'lɛnɔ -nɔ'a 'bho nyɔyɔrɔbhaatu 'yri, 'k 'dɔ -a za'a 'mu. -Bho -a -kɔ lɔ

'mu-uza, 'le 'Zuifu 'ke u 'bu'wān k, un-u 'po-o 'cē, 'le, nyu-u -se'a-a 'Zuifu, u-bee -mnuu -bodt a, bhebheli mo'o. ²⁴ A -gblee, nyu -Lagō 'la'a un 'ke 'k' nu "du, -u 'wān 'nū a, un 'bhē'ō un 'ke 'Zuifu "du 'le un 'bhē'ō un 'ke "sesinyu "du, 'le u-bu nyu 'mnu -bodt a, "dizigt 'mnu -se bhebheli -ko, 'le ubu yibo'o Zezii Kliisi -tō -Lagō wānkue 'le k 'ye 'k' dilikpuen -tō -lrē. ²⁵ A 'ye li-k, 'le -bho nyunyu popo'a 'gwłuti -Lagō -bodt un-u 'la'a bhebheli, ēbē 'zi-e nyunyu'a dilikpuen wān 'muti. 'Le, -bho un nu -Lagō 'fūn'e 'mu-ē, 'k' 'mufūen zi'e nyunyu'a 'mutikukue 'mu.

²⁶ A 'crē a'ba "bhi 'muti, 'lotu'a "nynuu-a, a-bu -Lagō 'la'a a 'ke 'k' nyu "du, 'le a'ba "klumu, nyu-u kpu'n'a dī li 'k' k' 'kmu 'mu'a nyu'a "yigbeyi, un se "yi-die. 'Le, nyu-u ku'a wān, un se 'le "yi-die, 'le nyuklgbt-ū 'wlu'a 'bho "nyunyu'gwłuti'wān'ye se 'le a'ba "klumu "yi-die -lrē. ²⁷ A -gblee, nyu 'kmu 'mu'a nyu -po'a "yriti 'wa 'la'a 'le, 'unnu -Lagō -k' "luo'ō 'mu k-k' 'la'a 'k' nyu, 'le, nyu-u kpu'n'a dī li 'k' k' 'kmu 'mu'a nyu'a "yigbeyi, 'k' 'ke u dūn "yi 'lbhaa. 'Nn' 'kmu 'mu'a nyu-u se'a wānku, 'unnu -Lagō 'tē'ē 'mu, 'le, nyu-u ku'a wān, 'k' 'ke u dūn "yi 'lbhaa. ²⁸ A -gblee, nyu-u se'a 'nyū 'bhle 'kmu 'mu'a nyu'a 'la'a 'le, 'unnu -Lagō -za'a 'bho, k-k' po'ō 'nyū "kpi, 'le nyu-u 'la'a 'wa "bhi -klgbt-ū 'kpa'a 'plu. ²⁹ 'Kla'a kamu'a dī a, 'bho -Lagō "yigbeyi nyu-k' 'ka 'k' "bhū "yi'bhē, 'k' se -nū. ³⁰ A 'ye li-k, -Lagō nu -ē'ō 'le -a -ke Zezii Kliisi 'ye "yi'sisri. 'k' nu -ē'ō -lrē 'le Zezii 'ye -amu dilikpuen -tō, 'le k 'ye -amu zetie 'le -a'ba "nyinynidī 'mu. Zezii -lue 'mnu'k' kamū -a "du'ō "yisrēmu 'bho -Lagō "yigbeyi. 'Le -Lagō 'mnu'k' gwłudī 'mu k -nu -nū'e -amu 'k' nyu 'mu. ³¹ 'lnu 'bhle'e 'nyū'a dī a, 'ē 'c-nū-ē'ē 'le -Lagō "k'gbt 'li na:

-Bho nyu 'k' b' ti k' 'ke 'plin, lizigt -a'ba -Kōyi nu 'k' 'l' ruli, 'k' 'plin 'ya "sē'ē dī!

*Zezii *Kliisi'a "dizigt 'Pōk-u za'a 'mu

2 A -gblee, 'un yi'a 'le amu gbo -tanyl a, 'lotu'a "nynuu-a, 'le 'nū -nū'a amu *Zezii *Kliisi'a "kpidt'a "dizigt -bodt 'muzanamū, 'un -see 'an "bhū'a wāntin-mā -ke 'an "bhū'a dilikpuen 'mu -zi -nū 'le 'nū 'ke amu dī -bodt 'mu-za 'le 'nū 'ke amu dī -kpu'n. ² A 'ye li-k, -da 'un yi'a 'le amu gbo a, 'un -see 'le -lrē'ē dī zi, -bho ē -se Zezii Kliisi'a "dizigt'a "sē'ē "kpi 'an -pōk -gwē'ē ti 'le 'nū 'ye u amu -tō. 'k' 'mēmēē 'bho nyuyrilbhaatu "yri'a "kpidt 'un tri'e -jīē 'muti. ³ -Da 'un -nū'a 'le a'ba "klumu, 'un se 'kpi 'mu'bhle 'le -sanyl 'lbha'a 'unmu teny 'le 'nū-titrē'ē li. ⁴ 'Bho 'mnu -lrēēke a, 'un 'ka amu -Lagō wlu -tō k, 'ē -se 'kmu 'mu'a nyu'a dilikpuen 'mu, 'un -tō nū amu -ko 'le 'nū 'ke amu dī -kpu'n. *-Lagō 'k' Lisaazuzu'a wānkue'ē "yri'a 'bū-ū 'wlu'a, 'unne -tō'k' amu, 'lū 'nū -tō'k' amu, 'lū 'nū-o -ziadī. ⁵ 'Ka-a u -nū'e 'mu'a dī a, a de'e Zezii "gwli: ē -se nyunyōnaagū -nū 'ē 'lbhutu -ko. -Lagō wānkue mo'o.

Dilikpuen-ē 'wlu'a 'le -Lagō gbo

⁶ A -gblee, -bho 'nū -ka wlu a, a-bu nyu-u ku'a "yriti 'bho -Lagō -jeyi, -ka ē "du'a dilikpuenwlu, a-bu yibo

nē'ō. ē -se 'k' k' 'kmu 'mu'a dilikpuen 'ē nyuklgbt 'pē'ē 'mu -yē'ē -gwle'a gbōkōnamū -mneē -ko. ⁷ A 'ye li-k, dilikpuen -ke 'mu 'mna-a za nū'a dī 'mu, ē-ē 'mo-o -yē 'wlu'a 'le -Lagō gbo, 'le, -ka 'k' 'nyū 'bhē'ē "yi 'le yaku 'li 'le -abu 'ke 'le 'k' 't'roli -nū, -a'ba 'nyū 'ke "yi'bhē -lrē. -Da 'kmu -see'a tiyi ke see, 'k' 'nū-o ē 'ke -kaa 'mu-nū, 'le, 'k' "yu'a "kpidt nyu se 'ka yibo 'le -k' mneē ti, 'k' 'ye u -amu -tō 'traamu. ⁸ 'Kūn, -ziadī mo'ō. 'Nn' 'kmu 'mu'a 'bhlikpuyowli "we -see u 'muti'wān. 'ē dī, -a'ba -Kōyi *Zezii *Kliisi -ke 'nyū-ū 'bhē'ē "yi, un 'lbha -nū 'k' 'bho nyuyrilbhaatu "yri 'le k 'ye 'mē. -Bho un yibo nū 'kū, un -see u -nū yi. ⁹ A 'ye li-k, 'le -Lagō nū'a, -ē -ke wlu-u 'cnu-ē'ē 'le -Lagō "k'gbt 'li gūgū'ō. ē na:

Nyu-u -kma'a -Lagō dī, "yri'linmōk' dē'a 'bho ti 'wa dī, 'le "yri -see'a 'ye, -lokui -see'a 'bu'wān, nyu -lue 'tūn'a -naagū -see'a "kpi'kpa, u -zi'e-e 'ya 'wee.

¹⁰ A -gblee, -a-bu de'a Zezii "gwli, u -bū dī 'mnu, -Lagō -yi -nū'e-e *k' Lisaazuzu 'mu 'le k 'ye u -amu -tō.

-Ziaka a, -Lagō Lisaazuzu-u 'nyma-a lū 'wee 'mu, 'le, -Lagō "bhū'o -pōk' a gūgluzgt, 'k' 'nyū 'ē 'mu. ¹¹ A 'ye li-k, 'le nyunyu gbo a, -ka nyu se 'k' -bonyunyu 'limudī yibo -bho ē -se 'k' "bhūo -nū -lue 'tūn, 'ka-a ē -nū'ō -Lagō -bodt -lrē. 'k' Lisaazuzu'a "sē-ē yibo'ō 'k' dī. ¹² A -gblee, -a-bu -yu de'a Zezii "gwli, -Zuzu -yē -abu 'bhle'a, ē -se 'kmu 'mu'a nē -ko. -Lagō Lisaazuzu 'wlu 'k' gbo, 'unnu mo'ō. 'k' "bhūo-o "nyū 'k' -amu, 'le, "nitiwunnalī k-k' "nyū'a -amu, -a 'ke u 'muti'wān. ¹³ A 'ye li-k, u -bū dī -a za-a 'mu, -bho -a -ka nyu Zezii'a "dizigt 'mnu -bodt 'mu-uza, ē -see nyunyu'a -naagū 'mu 'wlu. Wlu -a za'a 'mu a, -Lagō Lisaazuzu 'mu u -lū 'wlu'ō, 'le, nyu-u 'bhle'a 'k' Lisaazuzu 'mnu'k' 'mu, u -bū -ziadī 'mnu-ū -k' -k' -Lagō gbo, -a zīza 'nū gbo u -bodt.

¹⁴ A -gblee, nyu-k' se'a -Lagō Lisaazuzu 'mu'bhle, -Lagō -ziadī 'wlu'a k-k' -Zuzu 'mnu'k' 'mu, 'k' 'wān nū. 'k' 'lū -ū bhebheli se'a 'kpu 'bhle 'le k se 'bhēē 'k' 'ke u 'muti'wān, -ēkedūmaa, -bho Lisaazuzu se -unmu -kpa a, -a'a 'wlu u 'muti. ¹⁵ 'Le nyu-k' 'bhle'a -Lagō Lisaazuzu 'mu, 'k' yibo'ō-o "nyinynilē -ke "yri'linmōk'ē -zizagbū, nyu-k' se 'k' 'mu'bhle, 'k' se 'bhēē 'k' 'ke k-k' nyū'k' 'mnu'k' 'muti'wān 'le k 'ke k 'muti'crē. ¹⁶ 'Ka-a u wē 'ē "yiti 'le -Lagō "k'gbt 'li:

Yō yibo'ō -a'ba -Kōyi'a 'gwłudī 'le k 'ke k "dī 'mu "du'a?

A -gblee, -a-bu 'bhle'a -Lagō Lisaazuzu 'mu, -ka Zezii Kliisi popo'a 'gwłuti, 'ka-a -abu popo'ō 'gwłuti -lrē.

Nyu 'wee'a "gwlideē'ē 'kpu 'mo-o *Zezii

3 'Le 'mna -bodt a, 'lotu'a "nynuu-a, -da 'nū -nū'a amu dī -bodt 'muzanamū, 'un 'k' 'ko-o ti, nyu-u ku'a "yriti 'bho -Lagōjeyi, 'un 'ke amu 'wa nyu'a ka kpu'n, 'le 'ē letu se 'bhēē ē 'ke -nū-ē. Nyu-u 'kpa'a 'bho *Zezii'a -jeyi -lreeka nyunyōnaagū "yi'a 'mu, 'wa ka 'nū kpu'n'ō amu. ² A 'ye li-k, nyunyōnaagū 'mne -nū'e-e amu 'mu. 'ē dī, 'an -tō'k' wlu 'mu lū 'nū -za'a 'mu, u kōkō 'k' "yublūu'a lililē, 'le, wlu -yē -ke nyunyōzēgē'ē lililē gūgū'ō "yiti, 'un -see amu u -bodt 'mu-za. 'Le, -bho 'nū -za 'kū amu 'ya wlutu -bodt 'mu a, a -see u wānyī'bhēē yi. A

'bhle'e -bhla nyunyōnaagi 'mnu 'mu-ε, 'yri -ke 'yi a -nu'a -laa, a -see ι 'bhεε ke. ³ -Ekedūmaa, a'ba "bhi'a nyunyōnaagi-ι 'piple-e amu "kpi. 'lnne -ya'a "munynu 'bho a'ba "klumu, 'le a-a jε'o. Nyunyōnaagi 'yi-e amu 'mu -ziaka. Kpli a -nu'a ti, ι -ke nyu-u se'a *-Lagō'k Lisaazuzu 'mu'bhle'a nι gugō'o. ⁴ A -gblee, -bho a'ba nyc -ka, 'Pōlu'a nyc 'n "du'o, 'le, -bho -lrcō -ka, Apolōst 'n "sri'e 'yi, nu a, "nyinyōninaagi a-a po'o.

⁵ Leele 'mo-o Apolōst'a? Leele 'mna "du'a? -Lagō'k lbhuzemu -a -nι 'sōn "du'o. -Bho a 'ye -amu li, -a'ba lbhu se gugō. 'Kpi k "nyl'a -amu -a -nu -nu'a k lbhu ti -lue -lue, 'le ε 'mu a -de -nι'e Zezii "gwli. ⁶ A -gblee, -ka 'n -za'a -Lagō'k wlu amu -bodt 'mu, le -ke ε gugō'k 'yiti, ε kōkōkō'k -ka lloyi gba'a ka l'a 'yō. 'An 'yizalbhū 'n nu'a 'le a'ba "klumu, 'ka-a ε -nι'o. 'Le, -ye Apolōst nu'a -lrcε 'le a'ba "klumu, ε kōkōkō'k -ka nyc-k yi 'l "ni "kpiponamu. -Lagō'k "bhuo-o nynia 'nε 'yi, 'le, -ka l'a 'yō mε'ε 'le ι-ι 'bhε'ε 'yi, 'ka-a a -nι'e 'bhuanamu 'le a 'ke 'yritiku 'bho k -jeyi. ⁷ ε -nι'a -kaa 'mu-k, nyc-k gba'a l -ke nyc-k po 'l "ni "kpi 'bhε'ε'o. -Lagō -yō nu 'ε 'le ι-ι mε'ε ε, 'nncō 'bhε'ε 'yi, -zι nu'o. ⁸ A 'ye li-k, lgbayi -ke 'ya "nikpipoyi -nι 'sōn 'bhε'ε'o, -lrcō se k -bonyunyc -zi. 'Ka-a ε -nι'o 'bho -Lagō'k lbhu'a damu -lrcε. 'n -ke Apolōst 'bhε'ε'o, 'le, -Lagō 'bhε'ε 'yi, k -zi'e -amu 'mu. 'Bho 'ε lemū, lbhu nyc'o nyc-k nu'a 'bho k -jeyi, k -nι -lue 'tūn, 'nncō 'bhle'e 'ya -zizagbu, 'le k 'ke u -zεge "l-rulinu. ⁹ A -gblee, -abu 'mo-o -Lagō'k lbhuzemu "sisri'a 'yi 'le -a -ke k-k bhete'e lbhuzesu -lue gbo. A-bee -mnuu kōkōkō'k nyc'k -kpaā k-k nu'a lbhu 'mu. 'Ka-a -Lagō'k nu'o amu lbhu 'mu.

A -ke nyc'k -budu k -nι'a ponamu gugō'k -k 'yiti -lrcε. 'Ka-a -Lagō'k nu'o amu lbhu 'mu "bhalrcε. ¹⁰ A 'ye li-k, -Lagō "nyl-e 'nmu wōnkue 'le 'n 'ye k lbhu wōn'du 'le amu gbo. Lbhu 'mne, 'n-ι nu 'ε ε, 'n kōkōkō'k -budupoyi'a -zεge'k yibo'a 'ε 'kpu'a glupoka. 'n nu -ε'o -ka -zεgeka 'le -lrcō 'ye yi k 'ye ε 'yi-nynia. Nyu-u kpa'a 'ε 'yinyōnalbhū "yi a, un "du 'wa "bhi'a dι gba 'mu, 'le un 'ke ε nu -ka -zεgeka. ¹¹ A -gblee, -ka nyc-k po'a -budu'a 'kpu glu, 'ka-a -Lagō nu'o Zezii *Klii'k lbhu'a 'kpu 'mu. Kōkō'k mncō -nι -lue 'tūn, 'nncō -a'ba "g-wlīdeε -de'e 'yi. ¹² A 'ye li-k, 'bho -budu'a 'kpu 'mne "kpi nyu'a -dadudu-u "du'o 'bho. -lruu-u "du-o 'bho 'nyūnbhlenεt, 'le -lruu-u "du'o 'bho 'nyūnbhlestkpi, -lruu-u "du'o 'bho tu, 'le -lruu-u "du'o 'bho -sukui. 'Ka-a ε -nι'o 'bho -Lagō'k -jeyi -lrcε. ¹³ A -gblee, 'bho -a'ba -Kōyi Zezii'a leyinō'k 'yi a, lbhu nyc'o nyc nu'a a, 'bho-o ε-ε 'ye "piemu 'kpa -nι mu. -Ekedūmaa, -ka nε-ε sin'a le, 'le, le-ε -kōkō'k ti -ke le-ε -see'a ti-kō, nyc-k 'ye 'l li a, 'ka-a -Lagō'k 'ye nyc'k "yiglel'bhū -nu mu, 'le, -bho ε "du "yirilnōm'lbhu, -bho ε "du "nyinyōnilbhū, k 'ke ε "piemu po. ¹⁴ A 'ye li-k, lbhu nyunyc-k nu'a 'bho -Lagō'k -jeyi, -bho ε -see gōk-kōkō'k, ε kōkōkō'k -ka nyc'k popobudu -see'a sin. 'k nyc-tu -Lagō'k nu'o -zεge "l-ruli. ¹⁵ 'Le nyc'k nūnūl'bhū 'ke gōk-kōkō'k 'bho -Lagō'k "yigbeyi a, k-k -zεge -zεge 'mne 'mu. 'k "bhūo-o 'ke 'pūn. -Ka nyc cε'ε nε wōn 'mu 'le k -see'a 'mε, k l 'wee 'ye'a sin a, 'ka-a k 'pūnpūan 'mne -nι'o.

¹⁶ A-bee -mnuu se yibo -Lagō'k -dena a "du'o 'le k Lisaazuzu -nι'e amu 'mu? ¹⁷ A -gblee, nyc-k gba'a -Lagō'k -dena ya, -Lagō'k 'yō -k 'kleyεεε "kpi, -ekedi-maa, k "yigle'dena mo'o, 'le abu "du ε'o.

¹⁸ A 'ye li-k, 'le a'ba "klumu, nyc'k "maa k "bhūo dι 'yrili -le! -Bho k na k 'kpu-n-o dι li 'kmu 'mu'a nyu'a ka, ε-be dlikpūen 'mne, k "tayi nε "yiti, 'le, dlikpūenzεge 'kmu 'mu'a nyu 'mnu 'la'a bhebheli se'a 'kpu 'bhle, k kpu 'ε "kpa ti 'le k 'ke dlikpūnyizεge "du. ¹⁹ -Ekedi-maa, kncō 'kmu'a dlikpūen se 'kpu 'bhle 'bho -Lagō'k "yigbeyi. 'ε dι ε 'cnl-ε'ε 'le k "kōkō'k 'li na:

'Le dlikpūnmu'a "bhi'a 'srēwlu 'mu, 'le-e k-k kpu n'o'o.

²⁰ 'Le ε 'cnl-ε'ε 'le k "kōkō'k 'fōkō -lrcε gbo na: Dlikpūnmu'a 'gwlutipopōl, -ka ι "du'a bhebheli, -a'ba -Kōyi -Lagō yibo nι-o'o.

²¹ 'Lotu'a "nynuu-a, 'ka-a ι -nι'e 'mu'a dι a, nyc'k "l-plin, k po k -bonyunyc 'mu -le! 'k nu, 'nncō 'bhle'e 'n-mu, -le! A de "gwli na a 'bhle-e l 'wee. ²²⁻²³ -ε -ke dι 'n 'le'ε -kaa, 'nncε 'mo-o, Zezii Klii'k 'ma-a l 'wee'a -Kōyi, -Lagō 'bhle k'o, 'le abu -ke kōkō'k mncō "sisri'e 'yi. 'ε dι, 'nncō 'Pōlu-e, Apolōst -ke 'Piεl, abu 'bhle'e -amu -lrcε. 'Le 'kmu'a "bhūoka o, -kncō -ke 'li -a -nι'a, 'ε l o, -yι 'ye'a 'le nyaka -yι mu o, tinε -ke 'mεmεε, 'ya 'wee-e 'mo-o a'ba l -lrcε.

*Zezii *Klii'k -dalbhōmu'a "kpidi

4 'Ka-a ι -nι'e 'mu'a dι a, -a-bu 'ma-a *Zezii *Klii'k -dalbhōmu, nyu yibo'o na k lbhuzemu -a "du'o. -Lagō'k 'yu'a -ziad 'zize'a 'yi -tanyl, k po'a "piemu 'traamu, k -tbha 'nι-ι -amu -a 'ke ι-ι "dizigt 'mnu nyu -tō. ² 'k "dizigt'a -zazalbhū 'mne k -tbha'a -amu, le-ε -sie'a 'bho k-k kōkō'k -amu 'mu ti, 'nncε 'mo-o, -a "du nyu-u 'srεε'ε 'yi, 'yri kpu'a ti 'bho k -jeyi. ³ 'Le 'mna gbo a, a-bee 'ke 'nmu dι "yikpa 'le -lruu 'ke 'nmu -zige -tu, 'ya -fanu'a 'lbha 'nmu. 'Le 'gwlu -see 'nmu 'gl -za, 'le ε -se 'n "bhūo 'ke 'an "yisrεεdι -za -ko -lrcε. ⁴ A -gblee, "nyinyōnile -sie'a 'n 'mu, 'an 'ye ε li. -Mnεε -see na 'nncō 'srεε'ε 'yi nu. -A'ba -Kōyi Zezii Klii'k -nι -lue, 'nncō 'ke 'an -zige tu. ε -se 'an -bonyunyc -ko. ⁵ 'nncε 'bhle'e 'nynt'a dι a, 'n-ι nu'o a'ba "tutra li, a'ba kpa a -bonyunyc dι "yi -le! A -de ti, -kncō -Lagō "du'a a, a 'ke ε wōn-fuo! 'Bho 'mncō, 'bho-o -a'ba -Kōyi Zezii-i 'ye le -yi -nι mu, 'le, lι-ι "zize'a 'yi, k 'ke ι "piemu tipo. 'Ya ltu -nι'e-e 'traamu 'le -kuyre 'mu. Nyunyu'a 'gwlutipopōdι -nι'a 'le 'wa -pōlu gbo, k-k 'ye -l "piemu ti-po -mu -lrcε. 'Bho 'mncō, nyc'k "bhūo'a 'yiglel'bhū k nu'a dι k-k 'ye k -zεge "l-ruli -nu mu -lue -lue. -Ka -nι nu'a a, 'ka-a k 'ke -bha.

⁶ 'Lotu'a "nynuu-a, a'ba "bhi'a dι 'n -za'a 'n -ke Apolōst'a "kpidi 'mu 'le a 'ke 'le 'ya 'mu le 'cīan -nι. 'Le amu -bodt, le 'mna-a 'kōkō'k ti a, 'nncε 'mo-o, -ka ι 'cnl-ε'ε 'le -Lagō'k "kōkō'k 'li, a 'ke -kaa -joluzεge "yi -na. -Bho a nu -kaa, "lemnu a -see nyc -lue 'mu'tε yi, a -see -mncō le 'la yi 'le a 'ke -lrcō "yi'pli. ⁷ -lncō nu'a -nι 'bhε-ε 'yi -nι -zi'e-e nyu -lruu, leele -nι "du'a? Leele -nι 'bhle'e 'le -Lagō -see -nmu "nyl'a? 'lncō "nyl 'l tō -nmu'a dι a,

-a'a "du 'ya dɪ, -a'a "plin -le! -ln -see ɪ -a'a "bhuo'a 'mutikukue 'mu 'ye -nɪ.

⁸ln! -Ooo! A-bee -mnuu na 'kɪ a se ɛ 'mu-bɔ 'bho -Lagɔ'kɔ 'yigbeyi o, 'bho 'kɔ -jeyi a na 'kɪ 'kɔ "nitiwunnasu -nɪ'e-e amu "kpi tenyɪ, abu na 'kɪ nyukɪgbi a "du 'ko'a! -Waaa, -a-bu -yuu a, -a -se -klɪgbi -ko. -Bho abu "du -klɪgbi -ziaka a, ɛ -nmɔ'kɔ'ko-o "yrili 'bho -Lagɔ'kɔ 'yigbeyi. 'Le, a 'ke 'kɪ -kaa -nɪ a, "lemnu, -a-bu 'kɔ -dalb-homu-u "du 'ko-o -klɪgbi -lɾɛɛ. ⁹A -gblee, -a-bu 'ma-a Zezii Kliisi'a -dalbhomu a, 'le 'mna-a'a -naagi 'mu, -Lagɔ "luo'o -amu 'mu-ɛ, 'le, 'bɪ-l se'a 'nyɪ 'bhle -ɛ -zi'a 'bɪ 'wee a, ɔ 'ye -amu 'bho "du. 'ɛ dɪ -a kɔ'kɔ -jiekɔmu un 'ka nyu 'wee'a "yigbeyi 'lbha -nɪ. 'lnɛ 'mo-o, nyu-u -de'a sɪasɪaa'a -kpɛɛ wɔn 'mu ti 'le -u "du'a 'yɾayɾɛ 'bho nyunyɪ -ke -Lagɔ gbo'a -dalb-homu'a "yigbeyi, 'wa nyutu -a "du'o. ¹⁰A 'ye li-ɔ, Zezii Kliisi'a 'nyɪ -a 'bhle'e "kpi'a dɪ, nyu'a 'la'a -amu ɛ. A-bee -mnuu gbo a, a na 'kɪ a-bu 'mo-o dilikpunmu 'bho 'kɔ -jeyi. -Abu a, nyu na 'kɪ -abu se wɔnku. 'Le a-bee -mnuu na 'kɪ abu 'ku-o wɔn, 'le a se -kaa -nɪ. U-bu nyu 'mnu'a 'la -abu ɛ, 'le a-bee -mnuu-u nu'o un-u "du'o 'bho amu-ɛ. ¹¹A -gblee, "yri -ke "yi -a -nɪ'a -laa, -abu-u sa 'nɪ-e 'mu -ke "nitu wɔn 'mu, 'le -a se ɛ ku li 'bhle. Un-u 'kla-a -amu nyɪnɪ 'mu 'le -a 'yeye'e ti. ¹²A 'ye li-ɔ, -a 'nu-o lbhu 'memɛka 'le -a li'o. -Bho nyu po -amu "jreenyɪ 'mu, -a 'po-o 'wa dɪ *-Lagɔ wɔn gbo 'le ɔ 'ke u "niti-wunna. -Bho nyu kla -amu nyɪnɪ 'mu, -a'ba -ny-na nu ka. ¹³-Bho nyu "si -amu 'nyɪnɪ "nyinyinika, -abu-u 'pɛ-ɛ wlu ti 'le u -bodɪ. -Ka -nyɪnɪ -nɪ'a a, 'ka-a -a -nɪ'o 'bho 'wa "yigbeyi. -A kɔ'kɔ'kɔ -jiemusiemu, -bho -u 'mɛ 'le un se'a dɪ "kpi'bhle -lɾɛɛ. 'Ka-a -a -nɪ'o 'bho 'wa "yigbeyi.

¹⁴An dɪkmayreetɪ-a, a -gblee, lɪ 'un-l 'ɔnɪ'a -daa a, ɛ -se 'lɪ 'ke amu dɪn "yi 'lbhaa'a dɪ -ko. 'ln 'ke amu "dɪ 'mu "du mo'o. ¹⁵'ln-l 'tmuu'o amu-ɛ, -bho koo a 'bhle -tɔ'kɔ'kɔ gbugbuzɛ ɛ, 'le un -ka amu Zezii Kliisi'a -jolu gbo-o po a, a'ba -tɪta -mɔ'kɔ'ke -lue 'tɪn -nɪ mo'o. 'ln-mɔ 'mo-o a'ba -tɪta, -ɛkedɪmaa, 'unmɔ -za'a amu Zezii Kliisi'a "dɪzɪgɪ -bodɪ 'mu -tanyɪ 'le a 'ye ɔ "gwɪde 'le a 'ye 'bho 'kɔ -jeyi 'kpa. ¹⁶A'ba -tɪta 'lɪ "du'a dɪ a, 'lɪ-l bhade'e amu li, a -za 'an kpli "sɛɪ. ¹⁷'Ka-a 'lɪ-l 'kɔ'kɔ'kɔ ti a 'ke nu'a dɪ a, 'lɪ-l 'ye Timotee 'le amu gbo -lbho mu, 'le, kpli 'lɪ -nɪ'a ti 'bho Zezii Kliisi'a -jeyi, ɔ 'ke ɪ amu -tɔ "bhalɾɛɛ. 'An -tɔ'kɔ'kɔ 'mɪnɪ, 'unɪ 'lɪ-l 'kɔ'kɔ'kɔ Zezii'a -glɪg-bawɔnyɪ'a nyu-u -nɪ'a -da 'wee. Timotee -mɔ'kɔ'kɔ 'mo-o 'an dɪkmalagɔjeyi'a "yu 'le "yri kpun 'kɔ ti 'bho -Lagɔ'kɔ -jeyi.

¹⁸A -gblee, 'lɪn yibo'o-o na 'le a'ba "klumu'a nyutɔɔ-u 'bhɛɛ-ɛ 'wa "bhi 'yi, -ɛkedɪmaa, ubu na 'lɪ -see 'tɔ 'le amu gbo ti "si yi. ¹⁹'ln-l 'tmuu'o amu-ɛ, 'lɪ-l yi'e 'le-ɛ, 'le, -bho ɪ "du -a'ba -Kɔyi'a 'gwɪludɪ a, 'an yiyinɔ-see 'mu-tɛ yi. 'Le, -bho 'lɪn nyɪnɪ 'le a, nyu-u 'bhɛɛ'ɛ 'wa "bhi 'yi, -bho -Lagɔ'kɔ wɔnkuɛ -nɪ nu 'mu -ziaka, 'lɪn 'ke ɪ 'ye 'le 'lɪn 'ke ɪ "yrili-gwɛ. 'lɪn -see 'wa wɔnyiti'a wlu 'nyɪnɪ "si'a! ²⁰-ɛ -ke dɪ 'lɪ-l ɪ ɪ 'mu a, 'unɛ 'mo-o -Lagɔ'kɔ nyu'a -kɔ'kɔ -ke wɔnkuɛ -na'o. ɛ -se wɔnmuwɪu'a "sɛ -ko. ²¹-Bho 'lɪn yi a, leelɛ a 'kɔ'kɔ'kɔ ti 'lɪn 'ke amu -bodɪ nu'a? 'lɪn yi 'le 'lɪn 'ke amu -glaka kpun a'ba kplisasu'a

dɪ-ae -ale 'le 'an nyunyɪ'a dɪkmɛɛ -ke -pɔɔɔpɔpɛɛ 'mu 'lɪn yi, 'lɪn 'ke amu "dɪ 'mu "du? Leelɛ a 'kɔ'kɔ'kɔ ti 'lɪn 'ke amu -bodɪ nu'a?

'Bho *Zezii'a -glɪgbawɔnyɪ "nyinyinidɪ se'a 'bho ti-nmɔ

5 A -gblee, nyu na 'le a'ba "klumu a-a 'lɪla-a "bhɪ 'mu "bhɛɛɛ. ɛɛ, nyu-u se'a -Lagɔ yibo, 'wa nu a, 'unɛ a-a nu'o. 'lnɛ 'mo-o, 'lɪn 'wɔn-ɔ 'kɔ 'le a'ba "klumu'a -lue -ke 'kɔ -tɪta'a 'nyɪnɪ-ɔ "du-o "bha. ²"Nyinyinidɪ -ke 'mu a -nɪ'a a, ɛ -nmɔ 'ko-o "yrili 'ke 'ya dɪ "vi 'le ɛ se -kaa 'mu-nɪ 'le a-a li'e 'ya 'bubua! Nyu-ɔ nu'a 'ɛ "nyinyinidɪtu, a -ɔ'kɔ 'le a'ba "klumu 'le a -ke ɔ -kaa 'tɔ "sra -lue 'mu-plɛ. ³A 'ye li-ɔ, 'le 'mna gbo a, 'lɪn -tɛ'ɛ-ɛ amu gbo. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, 'an -pɔɔɔ 'wla-a amu "yi ti, 'le, nyu-ɔ nu'a "nyinyinidɪ, 'lɪn ɔ'kɔ 'kɔn "kpiti see. -Ka -bho 'lɪn -nɪ 'ka 'bho, -ka 'lɪn 'ke 'ka amu -bodɪ 'mu-za, 'ka-a 'lɪn nu'o. ⁴⁵'ln-l 'tmuu'o amu-ɛ, a 'gbuu "lru 'le 'an -pɔɔɔ 'ke amu "yiti'wla 'le -a'ba -Kɔyi *Zezii'a "bhuo'a wɔnkuɛ 'ke 'bho -a'ba "klumu -nɪ. 'Bho 'mɔ'kɔ'kɔ, 'le 'kɔ 'nyɪnɪ 'mu, 'bho-o a 'ke 'kɔ nyɪtu kwa gbo -za -nɪ 'le "nyinyinidɪ'a tiyayi *Sataan'a kwa 'mu 'le ɔ 'ke 'kɔ *'bhɪluku 'kle "du, 'le, 'bho -a'ba -Kɔyi Zezii'a leyinɔ'kɔ 'yi, 'kɔ "bhuo 'ke 'pun 'bho -Lagɔ'kɔ 'yigbeyi.

⁶A -gblee, leedɪ a-a 'bhɛɛ'ɛ a'ba "bhi 'yi'a? 'Kla se "yrili-nmɔ! "Nna -nɛɛ -ɛ na: "Flɔ'kɔ'kɔ "buubuuletoope-e "buu nɪ'e lɪ tenyɪ, a se 'na yibo? A 'ye li-ɔ, -ka -lue 'mɔ'kɔ'ka-a "nyinyinidɪ'a -toope gbɛ 'bhɛɛ'o ɛ 'ke nyu'a -dadudu gbugbluu 'bho -Lagɔ'kɔ -jeyi. ⁷'lnɛ 'bhle'e 'nyɪnɪ'a dɪ a -za 'bho a'ba 'nyɪnɪ "nyinyinidɪ 'le a 'ke pepe -nɪ -ka falɪnɪlɾe se'a "flɔ'kɔ'kɔ "buubuule gbo'bhle. -Ziaka -Lagɔ zetie'e amu 'mu-ɛ 'le a'ba "nyinyinidɪ 'mu see 'le a -nɪ'e pepe, -ɛkedɪmaa, Zezii *Kliisi 'mɛ-o'o -a'ba dɪ. A -gblee, *'bhɪlabhɛgbuda -a-bu *'Zuifu-u za'a *'sraga 'mu 'le -a "du'a *'Paakɪ'a gɔ, 'kɔ "yitigugɔɛ ɛ "du'o. ⁸'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ -a'ba tinɛ'ɛ klɛ nu -Lagɔ 'tu 'le -a 'ke 'bubua li "kɔ'kɔ'kɔ, -a 'ke "yisɾɛɛmu "du 'le -a 'ke "nyinyinidɪ 'we kwa gbo -za -ka, -bho 'Zuifu "we -ka 'wa 'Paakɪ'a gɔ-ɔ "du, 'wa li'a *'flɔ'kɔ'kɔ'bhle'a "buubuule gbo.

⁹An "kɔ'kɔ'kɔ 'lɪn po'a amu -jeyi -tanyɪ, 'lɪn na: Nyu-u 'la'a "bhɪ "bhɛɛɛ, a'ba -ke 'wa zizi 'mu -le! ¹⁰A -gblee, dɪ 'lɪn -za'a -laa 'mu, 'lɪn -see nyu-u se'a -Lagɔ yibo 'nyɪnɪ "si. Nyu-u 'la'a "bhɪ "bhɛɛɛ o, -yu kpun'a satɛ'ɛ "kpa ti 'le un-u "yri'a o, nyu-u -ke -pɔɔɔ-ɔ kpun'a lɪ -lru ti 'le ɛ-ɛ zi'a -Lagɔ 'mu 'le ɪ-l 'luo'a 'kɔ 'bɪ 'mu o, u-bu nyu 'mnu, 'lɪnɪ -die'e 'kɔ'kɔ'kɔ 'mu "yi. -Bho ɛ "du nyɪ 'ke 'wa 'wee "lɾugbe 'le ɔ -ke un -see 'muzizi yi a, "lemnu a'ba "bhi 'ke 'kɔ'kɔ'kɔ 'mu jra mo'o! ¹¹Dɪ 'lɪn -za'a 'mu, Zezii'a nyu 'lɪn "si'e 'nyɪnɪ. -Bho nyɪ 'bhle Zezii'a -glɪg-banyɪnɪ "kpi, 'le "bhɪlɛɛɛ "bhɛɛɛ 'ke ɔ zi o, ɔ 'ke satɛ'ɛ "kpa ti ku o, 'le bhuhɪlɪ -lru 'mɪnɪ 'ke 'bɪ 'mu'luo 'le ɔ -pɔɔɔ gbo 'le ɪ 'ke -Lagɔ 'mu-zi o, 'le ɔ -ka nyu 'nyɪnɪ-l "si "nyinyinika o, nmɔ -kɔ'kɔ bla -zi o, 'le ɔ -ka "yri o, a'ba -ke 'kɔ zizi 'mu -le! A'ba -ke 'kɔ nyɪtu'a "bhuo'a -li -nɪ -dalue -le -lɾɛɛ! ¹²⁻¹³A 'ye li-ɔ, nyu-u -se'a-a Zezii'a -glɪg-bawɔnyɪ'a nyu, 'mna 'ke u -zige -tu a, ɛ -se 'an lbhu -ko. -Lagɔ 'ke ɛ nu 'le ɔ 'ke u dɪ -kpun. ɛ 'mna 'ka amu -bodɪ 'mu-za a, 'unɛ 'mo-o, a -tu Zezii'a nyu -zige, a

'cru u 'muti 'le un 'ke 'le ''nyinyinidit 'mu -nī a, a po u ''-da! -Ka -Lagō'k wlu 'l'ε'ε ε, a nu -kaa! Nyō'k nu'a ''nyinyinidit 'le a'ba ''klumu, a -zō'k 'le!

*Zezii'a nyu'a 'nyinumū'a dī se 'bho ''sesinyu'a ''yigbeyi -tunika -nī

6 A -gblee, a-bu 'ma-a *Zezii'a nyu, 'le a'ba ''k-lumu'a nyu 'sōn 'ke dī 'nyinumū 'bhle 'le, nyu-u se'a -Lagō yibo, leedu 'wa -lue-e ''kla nū'e 'k -Bozezii'a nyo 'bho 'wa ''yigbeyi 'le un-u tu 'l'a? 'Kla se ''yrili-nmō. Lε a 'ka nu, 'unne 'mo-o a'ba ''bhi'a -lue tu 'l'ε'ε 'ke 'l'ε'ε 'l'ε'ε. ² A-bu 'ma-a Zezii'a -nu, -ka -a 'ye'a 'kmu -zige -tu mu, a se 'l'ε'ε yibo? 'Le ε -nū'a -kaa 'mu 'le, 'plupluzige 'kpa'a 'le a'ba ''klumu ti, leedu a se 'ya tutua 'bhεε'ε?

³ 'Le ''bhalrεε, nyu-u 'bhle'a wōnkue 'le yaku ''yi -ke 'le yaku 'li, -ka -a-bu 'ye 'u -zige -tu mu, a'ba ''bhi se 'l'ε'ε yibo? 'Le, ε -nū'a -kaa 'mu 'le, 'kōn 'kmu 'mu'a lū-zi'a a, leedu abu se 'bhεε a 'ke 'l'ε'ε tu'a? ⁴ A -gblee, 'bho Zezii'a -glgbawōnyī, ''sesinyu se 'bho 'nynt 'bhle. -Bho a'ba ''klumu'a nyu 'bhle dī 'nyinumū 'le, u-bu nyu 'mnu, 'lū-nu 'ke 'l'ε'ε tu'a? ⁵ 'lū-l'ε'ε 'tmu'ō amu-ε, 'l'ε'ε 'mo-o dīndī! 'Le a'ba ''klumu, -naaglbhleyi 'ka a'ba -zige tu, 'k se 'le -nū? ⁶ ε se -klaa ti-nmō 'le nyo 'ke 'k -Bozezii'a nyo ''kla 'le 'k 'ke ''sesinyu'a ''bhuo'a ''yigbeyi-i ''kla -nū -lrεε.

⁷ A 'ye li-ō, a-bu Zezii'a nyu 'ke dī 'nyinumū 'bhle, 'le ε 'ke a'ba 'lotu'a ''yu'a 'bho ''sesinyu ''yigbeyi'a ''klanε ''kpi bhla, -mneε -nyinī'e-e ''yrili. -Bho nyo ''yri amu, 'le ''bhalrεε, -bho 'k nu amu ''nyinyinile -lrεε ''lruī, a se 'bhεε a 'ke ''gwli-ku 'le a 'ke 'k dī ''yriti-po? ⁸ 'Le a'ba nu 'ε! A 'ye li-ō, 'bho 'ε lemu a, a'ba ''bhi-i 'nu-o nyo ''nyinyinidit ''lruī 'le a-a ''yri 'u'ō. 'Le u-bu nyu 'mnu ''-du'ō a -Bozezii'a nyu -lrεε 'le a -ke un -pl'ε'ε 'bho -jolu -lue ''yi!

⁹ A'ba ''bhi -bodt 'le, 'le -Lagō'k nyu'a ''klumu, -ka ''nyinyinidit'a numu se'a 'le 'bī 'bhle 'le 'k -see 'u -zεge ''lruī-nu yi, a se 'l'ε'ε yibo 'maae? A'ba ''maa a'ba ''bhi dī ''yrili -le! A yibo na, nyu ''bhūεεε zi'a-e, kōkuibhlemu-e nyu-u 'ye'a -yranynōbha -ke nyukpasi-i nūnu'a 'nyōn 'mu a, 'le -Lagō'k nyu 'k -kō'k ''klumu, 'wa nyutu se 'le 'bī 'bhle 'le 'k -see 'u -zεge ''lruī-nu yi -lrεε. ¹⁰ Nyu-u 'mu'a ''yri 'bho un -bonyunyu'a l'ε'ε ''kpi-e, -yu ''yri'a-e, -yu ''luo'a nyu'a l'ε'ε 'mu -glaka-e, nyu nmō -zi'a bla -ke nyu-u ''si'a un -bonyunyu 'nynt ''nyinyinika, nyu -Lagō -kō'k ''klumu, 'wa nyutu se 'le 'bī 'bhle 'le 'k -see 'u -zεge ''lruī-nu yi -lrεε. ¹¹ A -gblee, 'kla-a a'ba ''klumu'a nyutōlu -nū'ō -bēnyl 'le un-u nū'ō ''nyinyinikpli 'mni -kō. 'Le 'traamu 'tō'k, -Lagō -a bubō'k, 'k zeti'e amu-ε 'le a'ba ''nyinyinidit 'mu 'le 'l'ε'ε 'ye 'bho 'k ''yigbeyi ti-gwε, 'le 'k 'ye amu ''yisrεemu 'mu nu 'bho 'k ''yigbeyi, 'le 'k 'ye amu kō -cε 'k nyu'a kamu. 'Ya lbhutu -nū-ε'ō 'le -a'ba -Kōyi Zezii *Kliisī'a 'nynt 'mu, -εkedūmaa, a -ke 'k ''-sisri'e-e ''yi 'le *-Lagō'k Lisaazuzu -nū'e amu 'mu.

A ple ''bhūεεε ''bhleεε li 'le a'ba tinε 'ke -Lagō'k 'nynt ''yi'bhεε

¹² A -gblee, a'ba ''klumu'a nyutōlu na: 'lū 'bhεε'ō 'lū 'ke l'ε'ε 'wee nu. Kūn, -ziadit mo'ō. ε -nū'a -kaa 'mu a, 'ya

'wee se nūnu'a ''yiti-nmō. 'lū 'bhεε'ō 'lū 'ke l'ε'ε 'wee nu -kplūn-ō, -yl'ε'ε 'ka 'unmu 'geyie 'mu kplūn, 'lū-l'ε'ε 'ple -l'ε'ε li. ¹³ A-a 'nū-o na -lrεε, -Lagō 'nū-o liliit l'ε'ε 'l'ε'ε 'ke 'le -nūgblaa 'limu mu. 'ō -ya'a-a nyunyo ti 'le 'k -nūgblaa 'ke liliit 'ye -lrεε. Kūn, -ziadit mo'ō. 'Le 'wū -lrεε 'li -Lagō'k 'ye-e 'ya 'wee ti-za -mu. -ε -nū'a -kaa 'mu a, -ye 'ma-a nyunyo'k ku a, -a'ba -Kōyi 'mno -see ε ti-ya ''bhūεεε ''bhleεε'ε dī. ε -nū'e-e ti -a'ba -Kōyi 'mno'k 'nynt'a ''yibhεεε'ε dī 'le 'k -kō'k ''du 'ε ''yrili. ¹⁴ A 'ye li-ō, -Lagō'k wōnkue 'mu 'k -za'a -a'ba -Kōyi *Zezii glu 'le 'mēmu'a ''klumu 'le 'k 'ye ti-nū -lrεε. 'Le ε-bē wōnkue -lue 'mne 'mu, -a -ke -a'ba ''bh-luku 'mē'ε ε, 'k -kō'k 'ye -amu glu -za mu -lrεε 'le 'k 'ke -amu tinεlrε ''nyl.

¹⁵ A -gblee, -ka a'ba ''bhi -ke Zezii *Kliisī ''sisri'a ''yi 'le, a se 'l'ε'ε yibo 'maae? ε -nmō'k -kō -kaa ti, 'le, nyo'k ku-u 'ma-a 'k l'ε, nyo 'mno 'ke ε 'mu''luo 'le 'k 'ke ε ''wūlku 'mu-yi'a? -Gbaan! 'ε letu se nūka -nū! ¹⁶ Nyō'k -ke ''wūlnynnaakpu-u zizi'a 'mu, un -nū 'sōn ''du-o nyo -lue, a se 'l'ε'ε yibo? A -gblee, ε 'cni-ε'ε-ε 'le -Lagō'k 'li na nyu-u nū'a -kaa a, un ''du-o nyo -lue 'bho 'k ''yigbeyi. ¹⁷ Nyō -yō ''tayi'a 'k ''bhūo ''yiti 'le 'k -ke -a'ba -Kōyi Zezii 'ke ''yi''sisri a, 'k -ke 'k -nū 'sōn kplūkplū'ō-o ti 'le -pōlu -lue 'mu.

¹⁸ 'Ka-a l'ε'ε -nū'e 'mu'a dī a, 'lotu'a ''nynuu-a, a ple ''bhūεεε ''bhleεε li! -εkedūmaa, ''nyinyinidit -lru nyunyo'k nū'a a, lū-l'ε'ε 'tε-ε 'k ku gbo. -Yl'ε'ε 'ma-a ''bhūεεε, nyunyo'k ''bhūo'a ku 'ε letu-u nū 'ε ''lruī. ¹⁹ Abu-a'a ''bhi -bodt 'le, -ka a'ba ku ''du'a *-Lagō'k Lisaazuzu'a -dena 'le 'k -nū'a amu 'mu, a se 'l'ε'ε yibo 'maae? 'lūnō -Lagō -see amu ''nyl? -Ka a se'a a'ba ''bhi 'bhle, 'le -Lagō 'du'a a'ba 'bhleyi, a se 'l'ε'ε yibo 'maae? ²⁰ -Ka nyo'k de'a ''yikmupεlu'a 'bhlebhlele, 'ka-a 'k ''yu Zezii'a 'mēmεε zeti'e amu 'le a'ba ''nyinyinidit 'mu, 'le, -Lagō -bodt, ε-bē ''yikmupεlu'a 'bhlebhlele'ε -ka a -nū'ō. 'ε dī 'tō'k, a ''nyl 'k a'ba ''bhi -jeyi 'le a'ba nūnudī 'ke 'k 'nynt ''yi'bhεε, a -kaa ''bhūεεε ''bhleεε wōn'kpa.

Kpukpεε'ε ''kpidi

7 A -gblee, 'lotu'a ''nynuu-a, a'ba ''bōgu a po'a 'lū-nū -jeyi, dī a dede'a 'lūnmū ti 'le 'ε'ε 'li 'bho 'nyōn -ke nyimie'ε kpukpεε'ε ''kpi a, 'traamu 'lū-l'ε'ε 'du 'l'ε'ε wlu ''kpi: 'lū na ε -nmō'k -kō'k ''yrili nyo 'ke nyūfa 'mu-sie 'le 'k 'ke ''yikpūn. ² l'ε'ε -nū'a 'tō'k -kaa 'mu-ō, ''bhūεεε ''bhleεε 'kpa-nū'ō. 'ε dī, l'ε'ε nyo -nmō'k ''yiti, 'lūnε 'mo-o nyo'k nyo 'ke 'k ''bhūo'a 'nyōn ''yi-glε 'le 'nynaakpu 'ke 'wa ''bhūo'a nyimie ''yi-glε -lrεε, 'le 'wa nyutu'a -pōlu -kaa ''bhūεεε ''yi'kpa. ³ Lε nyukpasu 'ka 'k 'nyōn -bodt nū, 'k nū ε! 'ε 'kpu 'mo-o, nyukpasu pa 'k 'nyōn gbo. 'Le 'nynaakpu gbo a, -ka -lue 'mno'k, 'ka-a un 'ke 'wa nyimie -bodt nū -lrεε. 'Wa ''jni 'wa nyimie -le! ⁴ A 'ye li-ō, 'nynaakpu se wlu 'bhle 'bho 'wa ''bhūo ''kpi. 'Wa nyimie 'bhle 'u'ō; 'le nyukpasu se wlu 'bhle 'bho 'k ''bhūo ''kpi -lrεε, 'k 'nyōn -kō -kō'k 'ō. ⁵ 'lū-l'ε'ε 'tmu'ō amu-ε, nyukpasu -ke 'k 'nyōn -nū 'sōn, 'mutiwōnōwōnεn -nū 'le 'wa -budu 'zō. -Bho a 'ke 'bho 'wū -za 'le a 'ke *-Lagō'k wōn gbo po a, ''lemnū a -nū 'sōn 'bhεε wlu 'mu, ε-bē -kō'k 'mne ti 'le a -kaa -dalue ti-de, a 'ke ''yikpūn. -Lagō'k wōngbōpōnō'k -a -za'a 'bho, 'le ε 'ke zi a, -ka a -nū 'sōn nū

-pǎkǎ 'wla'a 'yiti. 'Le 'ya 'mu un-u 'bǎ nǎ'e 'wa nyimie'ε 'tunudǎ ti.

³⁵ 'Le 'mna gbo a, ε -se 'lǎn 'ke amu -pǎkǎ li'kpǎkǎple'a dǎ 'lǎn-l wlu 'na -ko, a'ba "bhi'a -zegε'ε dǎ mo'o. 'Le 'lǎn-l 'bǎ'kǎ amu 'mu ti, 'lǎnne 'mo-o, 'le a'ba -pǎkǎ'a klε ti, a 'ke 'bho -a'ba -Kǎyi'a -jeyi -na -ka -zegεka. ³⁶ A -gblee, 'bho wǎnkǎpipobha'aa ǎFa 7 36 ε 'bhεε'o, nyǎ-kǎ kǎ'a 'kǎ 'yu nyna, ε 'ke 'kǎ dǎ "du -lǎrεε.draa -ke 'kǎ "bha 'bhεε wlu 'mu 'le un 'ke "yicǎε, un -se 'tǎ-kǎ "bhi -ko. 'Le nyukǎpa-su 'ke 'gwlutipopo -lǎrεε na, -bho kǎ -see 'kǎ "bha kǎpa, -ka ε se 'u -bodǎ 'yrili-nmǎ, kǎ yibo nǎ-o'o, 'le -bho kǎ "si 'bho, 'le kǎ 'ke yibo -bho un -see kpukǎpa, -zǎun 'nynaakǎpu-u 'bhle'a 'le un-u "ti'a nyna, -bho un zi lǎ li, ε se "yrili-nmǎ kǎ dǎ, -bho un kpukǎpa a, 'ka -nmǎ kǎ "yrili. -Bho kǎ popo -kaa 'gwluti, 'ε dǎ, -ka kǎ 'kǎ'kǎ ti, un kpukǎpa -kaa! -Mnεε -se "nyinynidǎ -ko. ³⁷ 'Le "bhalrεεke a, -bho nyukǎpasudraa cε 'kǎ "bha wǎn "kpiti na un -see kpukǎpa yi, 'le, -bho kǎ -pǎkǎ -see 'kǎ'kǎ 'le 'ε "kpi, 'le, -bho nyǎ -see nu na 'wa kpukǎpa -le, nu a, 'le, -bho kǎ 'bhεε kǎ 'ke 'kǎ "bhuo wǎnyibhεε 'le kǎ -see wlu -gbaa 'mu -za a, kǎ "du 'ε dǎ, -bho un cǎε "yi a, -zegεε jǎkǎ nu'o -lǎrεε. ³⁸ 'ε dǎ, 'lǎn-l 'tmu'u'o amu-ε, -bho nyǎ -ke 'kǎ "bha kpukǎpa a, ε -nmǎ kǎ -kǎ "yrili, 'le, -bho kǎ -see u kǎpa a, kǎ nu'o -zegεε tenyǎ.

³⁹ A 'ye li-kǎ, gbǎkǎmubhǎkǎwlu 'lǎn-l sie'a 'bho, 'lǎnne 'ka-a: -Bho 'nynaakǎpu'a nyimie -nǎ ti a, un se "yi-flǎ un 'ke nyimie -lǎrǎ kǎpa. -Bho 'wa nyimie 'mε 'ya a, "lemnu, un -flǎ kǎ-kǎ "yi! Nyǎ 'wa -pǎkǎ 'kǎ'kǎ ti, un kǎpǎ kǎ ε -nǎ'a -kaa 'mu a, nyimielre un-u 'ye'a -kǎpa mu a, kǎ "du Zezii'a -glǎgbawǎny'i'a nyǎ. ⁴⁰ 'Le, -ka un -nǎ'a, un 'ke -kaa -sie, -bho un -see nyimielre kǎpa a, un-u 'ye-e ti-wa -mu -ka -zegεka, 'le ε 'ke 'wa nynatεε 'mu-zi. Wlu 'lǎn -za'a -laa amu -bodǎ 'mu a, 'ka-a 'lǎn-l popo'o 'gwluti 'le 'lǎn yibo'o na 'lǎn 'bhle-e *-Lagǎ kǎ Lisaazuzu 'mu -lǎrεε! 'ε dǎ a po 'an wlu -lokui!

Nmi nyu -za -nǎ'a kǎkui 'sraga 'mu, *Zezii'a nyu 'bhεε'o un 'ke ε li'a?

8 A -gblee, dǎ a dede'a 'lǎnmu ti -lǎrεε 'bho kǎkui'a 's-raganmi'a damu, 'lǎnnǎ 'lǎn-l "du'o "kpi. A na: Nyǎ 'bhεε'o kǎ 'ke ε li'a? 'Ya damu 'lǎn na: A-a 'la-a a'ba "bhi lεyriyibomu 'bho -Lagǎ kǎ -ziadǎ'a damu, 'le a-a nu'o na, -ka a 'ka nu 'bho 'kǎ -jeyi a, a yibo nε-o'o. -Ziadǎ mo'o. ε -nǎ'a -kaa 'mu a, -bho nyu'a dǎkmεε se amu 'mu -nǎ, lε a-a yibo'a, ε-ε 'po-o amu "jε'ε "yibhεεε -pǎkǎ gbo. Nyu'a dǎkmεε, 'lǎnne nu ε'o 'le Zezii'a nyu-u mu'o nya 'bho -Lagǎjeyi. ² A 'ye li-kǎ, nyǎ-kǎ nu'a jǎkǎ yibo'o-o -Lagǎ kǎ -ziadǎ 'le kǎ 'ye nyu -lǎruu -zi a, 'kǎ nyǎtu -see -bhla -Lagǎ yibo ke -ka -zegεka. ³ ε -nǎ'a -kaa 'mu a, nyǎ-kǎ 'bhεε'ε 'kǎ "bhuo 'yi, 'le kǎ 'ke -Lagǎ kǎ dǎ -kma a, -Lagǎ na 'kǎ nyǎ kǎ "du'o.

⁴ -Ye 'ma-a kǎkui'a 'sraganmi'a lilia'a "kpidi a, 'lǎn na: -A'ba "bhi yibo'o-o na, kǎku 'ka nyǎ kǎ 'wǎ 'bhle, ε se -nǎ. Bhebhele mo'o. -Bho ε -se -Lagǎ -nǎ -lue 'tǎn, 'lǎnnǎ 'bhle'e nyǎ kǎ 'wǎ. ⁵ -Ziadǎ mo'o, li'a -dadudu-u -nǎ'e 'le yaku "yi -ke 'kǎ'kǎ 'bhluǎkǎ "kpi, 'lǎnnǎ nyu-u 'la'a 'wa -lagǎ, un-u bubǎ'o, 'le lǎ 'bhle'e wǎnkue 'bho 'u "kpi. ⁶ ε -nǎ'a -kaa 'mu a, -a-bu tbha'a *Zezii gbǎ, -a yibo'o-o

'wee na, -a'ba -tǎta -Lagǎ -nǎ'e-e -lue, 'lǎnnǎ -ya'a li 'wee ti. ǎbǎ 'mǎn, 'lǎnnǎ -ya'a -amu ti -a 'ke 'kǎ nyu "du. A yi-bo'o-o -lǎrεε Zezii *Kliisǎ 'mu -Lagǎ -zi -nǎ'o 'le kǎ 'ye li 'wee ti-ya 'le kǎ 'ye -amu tinǎlre "nyǎ. ǎ -nǎ -lue 'tǎn, 'lǎnnǎ 'mo-o -a'ba -kǎyi.

⁷ 'Ka-a ε -nǎ'e 'mu. ε -nǎ'a -kaa 'mu-kǎ, Zezii'a nyuǎkǎ -see -bhla 'ya lǎtu'a "kpidi 'muti'wǎn ke. Un -see "yritiku ke 'bho 'kǎ -jeyi'a dǎ a, -bho un -ka kǎkui'a 'sraganmi-i li a, 'le u gbo ε kǎkǎ -ka un-u bubǎ'o -bhla lǎ-l kǎkuisua 'mǎn, 'le 'wa -pǎkǎ gbo un-u nu'o, -bho un li ε, un-u 'nu-o "nyinynidǎ 'bho -Lagǎ kǎ "yigbeyi. ⁸ A -gblee, -Lagǎ kǎ "du lilie'ε dǎ, nyǎ kǎ dǎ'a -nya kǎ li, 'le 'ε nu 'kǎ 'tu -lǎrεε. -Bho -lǎn li ε o, 'ε -nyini lε wǎn. -Bho -lǎn -see ε li o, 'ε nmaze lε -lǎrεε.

⁹ 'ε dǎ a 'bhεε'o a 'ke lε'o lε li. ε -nǎ'a -kaa 'mu a, a "du a'ba "bhi'a dǎ gba 'mu, nyu-u -ke a'ba "gwlidεε se'a 'mu'bhεε -u -ke -nε 'ful'a 'mu, un -kaa a'ba dǎ "du un -kaa "nyinynidǎ 'mu 'kpa. ¹⁰⁻¹¹ 'ε dǎ'a kǎpε -lue 'ka-a: Nyǎ-kǎ -ke "gwlidεε 'ful'a 'mu, 'le -kǎ -ke -pǎkǎ gbo nu'a, -bho nyǎ li kǎkui'a 'sraganmi, kǎ 'nu-o "nyinynidǎ 'bho -Lagǎ kǎ "yigbeyi, 'le, -unmǎ nu'a -lǎn yibo'o-o -Lagǎ -ziaka, "lemnu, -bho -lǎn mu 'le kǎkui'a bubǎbudu 'li 'le -lǎn 'ke 'ya 'sraganmi li a, 'ε -nyna -lǎnmu ka, -bho -a'a -pǎkǎ gbo nu -kaa, 'le kǎ 'ke ε -lǎnmu wǎn "yi 'yee 'le kǎkui'a bubǎbudu 'mǎn 'li a, 'ε lεtu 'bhεε'ε ε 'ke kǎ "maa, 'le, lε-ε 'ma-a "nyinynidǎ kǎ -bodǎ a, kǎ 'ke ε nu 'le -a'a dǎ jǎkǎ 'ke li -lǎrεε. -A'a 'lotu'a 'yu -ke dǎ Zezii Kliisǎ 'mε'ε ε, -bho -a'a nunudǎ 'mǎn "maa kǎ kǎ, ε se "yrili-nmǎ. ¹² A 'ye li-kǎ, 'lotu'a "nynuu -ke "gwlidεε 'ful'a 'mu, -bho -lǎn -see 'wa dǎ gba 'mu "du 'le -a'a nunudǎ 'ke 'wa -pǎkǎ gbidi-wlu -za a, 'ε "nyinynidǎtu, Zezii Kliisǎ -lǎn nu 'ε "lǎruli -lǎrεε. ¹³ 'lǎnne 'bhle'e 'nynǎ'a dǎ, -bho ε "du liliefǎfu'a dǎ 'an 'lotu'a 'yu 'ke "nyinynidǎ 'mu 'kpa a, "lemnu, ε -nmǎ kǎ -kǎ "yrili 'lǎn 'ke 'ε lilietu'a dǎ 'bhǎ 'le 'lǎn -kǎ kǎ "nyinynidǎ 'mu po.

Kpli 'lǎn -nǎ'a ti 'le a'ba "klumu, a popo -kaa 'gwluti

9 'Lotu'a "nynuu-a, -ka nyu 'kǎ'kǎ ti un 'ke 'an nunulbhǎ "tǎ li"du a, 'lǎn 'wǎn -lǎ 'kǎ. 'ε dǎ 'lǎn-l "du 'lǎ "kpi. -Mnu 'le, 'lǎn se 'bhεε 'lǎn 'ke li 'wee nu? A -na nǎ -tǎkǎ ti! 'lǎnnǎ 'Pǎkǎ -see -a'ba -Kǎyi *Zezii 'ye 'le 'lǎn -see *kǎ -dalbhoyi "du 'maae? 'Le, 'an lbhu 'lǎn nu'a, ε -se 'ε dǎ a "du 'kǎ nyu -ko? ² -Ka 'lǎn "du'a Zezii'a -dalbhoyi, -bho nyu -lǎruu -see 'wǎn un 'ke lǎ "yiyibo, a-bee -mnuu yibo nǎ-o'o, -εkedumaa, lbhu 'lǎn nu'a 'le a'ba "klumu 'le a 'ye'a Zezii "gwlidε, a 'ye'a 'kǎ nyu "du a, 'lǎnne -tǎ nε'o.

³ A -gblee, nyu-u 'kǎ'kǎ ti un 'ke 'an nunulbhǎ "tǎ li"du, dǎ 'lǎn-l zu 'u -bodǎ 'mu, 'lǎnnǎ mo'o. ⁴ -A'ba -Kǎyi Zezii'a -dalbhomu -lǎruu, -u nu'a 'kǎ lbhu, -ka un-u nu'a, 'lǎn 'bhεε 'ko-o'o 'lǎn 'ke -kaa nu -kε! 'Le 'an nu ε'o. -Bho 'lǎn -ka 'kǎ lbhu 'le a'ba "klumu-u nu a, 'mna se lililǎ'a 'yeka -nǎ -lǎrεε? ⁵ *Piεlǎ -ke -a'ba -Kǎyi Zezii'a -dalbhomu -lǎruu, un -ke Zezii 'mǎn kǎ "bhuo'a lenynuuubu "we, -da un-u kǎpa Zezii'a "dǎzǎgǎ gwǎ "kpiti, un 'bhle-e 'nynǎ kli -lue -lue. -Bho 'mna 'kǎ 'kǎ -kaa ti, 'lǎn se 'bhεε 'lǎn 'ke -kaa 'lotu'a 'yu -lue kǎpa 'le 'mna -ke un 'ke gwle "yitiple -lǎrεε? ⁶ 'Lemnu 'le, 'mna -ke Banabaasǎ -nǎ 'kǎn,

-abu-a'a "σε ε -σε'ε li 'le, -bho -a -ka Zezii'a lbhu-u nu 'le a'ba "klumu 'le -a 'ke ku ce 'le -a 'ke li'a?

7 A 'wɔn-ɔ -bhla kpe -lue 'bɔ na nɔɔ-ɔ 'mu-o "sroja 'mu 'le ɔ 'ye 'le -nɔ 'ɔ "bhuo'a suɔ 'mu'a? Nɔ-ɔ -ke yi "du'o -kpa'a 'le, -ɔ-ɔ -za'a 'bho, -ɔ-ɔ li'a? Nɔ-ɔ -ke yi 'bh-le'e -bhliigbun 'le -ɔ-ɔ 'na 'ya nyitani'a?

8 Dɔ 'nɔ-ɔ za'a -laa 'mu, ɔ -see 'an "σε 'mu 'wlu. ɔ 'cnɔ-ε-ε 'le *-Lagɔ'k gbawlu'a "bɔɔgɔ 'li -lɔɔ. 9 A -gblee, ɔ-bɔ gba -Lagɔ 'nyɔ'a *Moyiizu 'k nyu'a dɔ, -kaa 'ka-a ε 'cnɔ-ε'ε 'le 'ya "bɔɔgɔ 'li:

-Bhlii-i susɔ'k lililɔ, nɔɔ'k -po nɔ kɔn wɔnyɔ -le!
-Bho -Lagɔ po 'ε gbawlutu 'le, "lemnu, nmi'a "σε ɔ 'ke 'yrili"du, 'ε dɔ ma'a? -Gba! 10 -Ale, -a-bu 'ma-a 'ɔ lb-hunumu, ɔ 'ke -amu 'yrili"du -lɔɔ'ε dɔ ma'a? Kun! -A'ba -zεgε'ε dɔ 'le'ε 'na. 'E dɔ 'nɔ-ɔ nu'o: Nyɔ-ɔ "du'a -kpaalbhɔ wɔn-e, -ɔɔ gwε 'ε 'yi-e, -bho un de "gwli un-u 'ye-e lilile, 'ka-a -nmɔ'k "yrili. 11 A 'ye li-ɔ, Zezii *Kliisɔ'a "dɔzɔgɔ -a za'a amu -bodɔ 'mu, ɔ kɔkɔ'k -ka nɔɔ -lo'a ɔ 'bho -kpa'a 'mu. -Ka nɔɔ-ɔ za'a 'bho -kpa'a 'mu 'le ɔ-ɔ li'a, -ka -lue 'mɔ'k ɔ, lbhu -a nu'a 'le a'ba "klumu 'le a 'ye'a -zεgε 'ye, -bho -a yi amu -bodɔ 'le -a 'ke nu na a "nyɔ -amu lilila, nu 'le, "nyinyinile -a nu'a? 12 A -gblee, Zezii Kliisɔ'a "dɔzɔgɔ'a -zamu -lɔɔ-ɔ nu-o 'le a'ba "k-lumu lbhu, 'le un na a "nyɔ ɔ lilila 'le a 'ye 'l kɔ'k. E -nɔ'a 'ɔ -kaa 'mu 'le, -a-bu -zɔ 'l amu -bodɔ 'mu -tanyɔ, leelɔ 'bhle'e 'nyɔ 'le -abu -see ε -nu yi'a? 'Le -a -see ε nu. -Bho -a -ka ɔ-bɔ Zezii'a "dɔzɔgɔ 'mnu 'mu-uza 'le a'ba "klumu, -a sɔ-a-o'o tenyɔ 'le -a ce'ε ku -a 'ke li. Nyu -kaa nu na -a 'bɔ nɔ 'nɔ-ε mɔni ti'a dɔ -a nu'o -kaa, 'le 'k wlu -kaa 'plu 'kpa.

13 A 'ye li-ɔ, a'ba "bhi yibo'o-o -ziaka, -da nɔɔ-ɔ nu'a lbhu, 'bho-o 'k lilile-ε 'wlu'o. 'E dɔ, *-Lagɔ'k bubɔbhleg-bo -nɔ'a Zelizalɔɔmu, nyu-u nu'a 'le lbhu, 'le-e un-u li'o. *-Lagɔ'k 'sragazamu -lɔɔ, ɔ nyu-u yu 'u un 'ke *sraga -za, 'ya nmi'a -da un-u za'a 'wa lililɔ. 14 -Ka -lue 'mɔ'k dɔ, -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisɔ nu'o na, nyu-u 'kpa'a 'k "dɔzɔgɔ'a -zazalbhɔ 'yi, nyu un-u 'kɔ'k, 'wa lilile 'wlu ɔ 'mu!

15 'Le 'mna gbo a, ε -se a 'ke 'traamu 'nmu ɔ "nyɔ'a dɔ 'nɔ-ɔ zɔ 'l 'mu -ko. 'Bho -Lagɔ'k lbhu'a da 'n -see ti'kɔ 'n 'ke nu na, nɔɔ "nyɔ 'nmu ɔ 'mu, nu. -Bho 'nɔ nu 'kɔ -kaa, ɔ-ε -nmɔ'k 'ka 'yrili, 'lɔnɔ 'mo-o 'n 'ke Zezii'a "dɔzɔgɔ 'muzeε'ε dɔ 'bɔ'k 'le 'n 'ke 'mε, 'le, -bho 'nɔ nu nɔɔ "nyɔ 'nmu ɔ 'an lbhu 'mne'ε dɔ, 'le, 'ε kamu nɔɔ 'b-hεε'ɔ 'k 'ke 'an 'nyɔ wɔn-nyni, 'memεε -nmɔ'k-ɔ "yrili, -ε -zi nɔ'ε. 16 A 'ye li-ɔ, -bho 'nɔ -ka Zezii Kliisɔ'a "dɔzɔgɔ-l za a, ε -se 'n 'ke 'nyɔ 'wlu'a kamu -ko. A -gblee, -Lagɔ'k "bhuo-o nu'o 'n nu ε. 'Le, -bho 'n -see 'ε lbhu-tu nu a, 'nɔ-ɔ 'kpa-a 'yεbhε. 17 'Le, -bho lbhu 'mne "du 'kɔ 'an "bhuko 'ybha 'n 'ke ε nu a, "lemnu 'n 'bhεε'o 'n 'ke ɔ'ε 'yeyedɔ zi. 'Le ε se 'ɔ -kaa 'mu-nɔ. -Lagɔ -tbha 'nɔ-ε 'nmu'a dɔ, 'nɔ-ɔ nu ε'o. 18 E -nɔ'a 'ɔ -kaa 'mu 'le, leelɔ 'nɔ-ɔ 'ye'e 'bho'a? 'Mna-a'a -nɔ 'mo-o 'n 'ke "dɔzɔgɔ 'mu-za bhuhbu, 'n -see ɔ ti'kɔ. E-bɔ lbhu 'n nu'a kamu 'n 'bhεε'o 'n 'ke nyu ɔ 'ybhaa 'le 'an po ɔ 'da.

19 A -gblee, 'n -flɔ'k-ɔ 'yi, 'n se nɔɔ'k "lru 'kɔ -nɔ. E -nɔ'a -kaa 'mu-ɔ, 'le 'nɔ-ɔ ya'a 'an "bhuo 'kɔ nyu 'wee

-bodɔ 'le 'nɔ-ɔ zu 'u -Lagɔ'k wlu -bodɔ 'mu 'le 'n 'ke nyu'a -dadudu 'bho Zezii'a -jeyi -ya. 20 A 'ye li-ɔ, -da 'nɔ-ɔ nu'a 'le *Zuifu'a "klumu lbhu a, 'mna-a'a "bhuo'a nunukpli kɔ'k-ɔ Zuifu'yi. 'nɔ-ɔ 'nu-o -kaa 'le 'n 'ke ɔ jri. Zezii'a dɔ 'wa gba'a "yikpuɔn -see 'ɔ 'nmu "yi"sri.

Nyu-u kpuɔn 'nɔ 'yi, -bho 'n -ka 'le 'wa "klumu lbhu-u nu a, 'ε "yikpuɔni'a -ka 'nɔ-ɔ nu'o 'le 'n 'ke ɔ jri -lɔɔ.

21 -Ka -lue 'mɔ'k, nyu 'wa gba se'a -kɔ ɔ, -bho 'n -nɔ 'le 'wa "klumu, -ka un-u nu'a, 'ka-a 'nɔ-ɔ nu'o 'le 'n 'ke ɔ jri. A 'ye li-ɔ, -yɔ -nu'a dɔ 'an -kpuɔn'o -Lagɔ'k gba "yi'a? -Gba! 'Le ɔ'o ɔ 'mu, -ka Zezii Kliisɔ 'kɔ'k ti 'n 'ke nu, 'ka-a 'nɔ-ɔ nu'o! 22 Nyu-u -see'a -bhla "yiritiku ke 'bho -Lagɔjeyi, 'le ɔ -bodɔ lɔ-ɔ 'ma-a "nyinyinidɔ, 'an nu ɔ 'le 'n 'ke ɔ jri. 'Kla 'mɔ'k 'ka-a, da'o -da 'nɔ-ɔ mu'a a, -bho koo ε -nɔ 'mu, nyu-u -nɔ'a 'bho, 'n -ke un-u yibo-o -yibo ku 'muti 'le nyu'a -dadudu 'ke 'puɔn -kpayɔ 'bho -Lagɔ'k "yigbeyi. 23 A 'ye li-ɔ, ɔ-bɔ lɔ 'wee 'nɔ-ɔ nu'a, 'nɔ-ɔ nu -ɔ'o 'le Zezii'a "dɔzɔgɔ 'ke ba, 'le, nyu-u-ɔ kɔ'k 'nɔ, -Lagɔ 'ke ɔ 'nmu 'gbaa 'le ɔ 'ke -amu "niti-wunna.

24 A-bee -mnu se yibo na, plemu mumu'a li-i 'po-o 'le 'kɔ 'wee 'le un-u ple'o, 'le 'wa "klumu'a -lue-e 'wlu'o 'nyɔ? 'E dɔ 'nɔ-ɔ 'tmu'o amu, plemu -yu 'kε ε 'ye -kpayɔ, a "du 'wa -kaabonyu! A po 'le 'kɔ 'le a 'ke 'nyɔwluεε 'ye 'bho -Lagɔ'k "trolli! 25 A -gblee, -bho nɔɔ 'bɔ ti ɔ -ke nyu 'ke limumu 'le ɔ 'ke 'nyɔ 'wlu, nyu 'wee 'kε ε nu, un-u 'za-a lɔ'a -dadudu kwa gbo 'le 'wa ku 'ke 'mutikuku. Nyɔ-ɔ 'ye'a nyu 'wee'a nyamna "du mu, 'le un 'ke ɔ 'nyɔwluεε "nyɔ, -bho ɔ 'ye ε, 'ε ɔtu'a -gwle 'mu. -A-bu Zezii'a nyu a, -bho -a -za lɔ'a -dadudu kwa gbo, -a nu -ε'o 'le -a 'ke 'nyɔ 'wlu "kɔgwɔkɔ 'bho -Lagɔ'k "trolli. 26 'lɔnɔ 'bhle'e 'nyɔ'a dɔ a, 'bho 'mna-a'a damu, -da 'an -kɔ'k 'wla'a ti, 'bho-o 'nɔ-ɔ mu'o -kpayɔ. -Bho 'nɔ -ka mu a, 'an -gbu le. -Bho nɔɔ -ke nɔɔ -lɔ-ɔ -ka -kɔ'k ɔ ɔ, -ka 'kɔ'k 'kɔ'k 'kɔ'k 'popoɔ, 'ka-a 'n -nɔ'o. 27 A -gblee, 'an *'bhlu'k -see'a ti'kɔ ε 'ke -Lagɔ 'bho "du, 'lɔnɔ 'n 'ke wɔnyɔ'bhεε. 'E dɔ 'nɔ-ɔ za'a lɔ'a -dadudu kwa gbo, 'le 'n 'ke ε wɔnyɔ'bhεε 'le 'n 'ke -Lagɔ'k 'g-wludɔ nu, 'le 'nɔ'k -ke "bhuo-o za'a nyu Zezii'a "dɔzɔgɔ -bodɔ 'mu, 'le un 'ke 'nyɔwluεε 'ye 'bho 'k "trolli, 'le 'm-na-a'a "bhuo -kεε ε 'mu-bɔ.

A "du a'ba "bhi'a dɔ gba 'mu, a'ba bubɔ kɔkui -le!

10 A 'ye li-ɔ, 'lotu'a "nynuu-a, ɔ-ε zi'a 'bho -a'ba "na "we -bodɔ -benyɔ, 'lɔnɔ 'n 'kɔ'k ti, 'n 'ke amu 'gwɔlutipopo: -Da -Lagɔ zu 'u 'geyikpaankwla 'kɔ ɔ, 'bh-lukpa un-u 'la'a Kanaa, un -nɔ'a 'le munamu un 'ke -de a, ɔ -lue -ke -dayru guɔgɔ ɔ, 'le ε 'mu -Lagɔ'k "bhuo -nɔ'o, -ka un -die'a 'mu 'wee 'le ɔ-ɔ "du 'u "yrili, 'le un 'ye 'Tɔnɔnizana ce. 2 -Ka nɔɔ *batizee-ε'ε 'le ɔ -ke *Zezii *Kliisɔ-l "sisri'a 'yi, 'ka-a 'le -dayru 'mu -Lagɔ -nɔ 'nu "kpi un 'ye 'Tɔnɔnizana ce un 'ye 'puɔn, 'le un 'ye 'wa -jolugbopoyi *Moyiizu "yi"sri. 3 A -gblee, lililɔ -Lagɔ-ɔ "nyɔ 'u -l 'wlu'a 'le yaku 'li a, -ka un -die'a 'mu 'wee, un li -l'o. 4 'Le un-u 'na'a 'k "ni -lɔɔ. 'ɔ 'sana 'mu ε-bε "ni 'mne -kɔ'k sukpu 'li. Un-u nu'a -kaa a, un -ke «-apli-apomu» -na'o 'le ɔ -kɔ'o 'bho 'wa nya. 'lɔnɔ "nyɔ 'u 'nanani. -Ka sukpu -nɔ'a, 'ka-a ɔ -nɔ'o. ɔ-bɔ 'wa 'mupeεyi 'mɔ'k, 'lɔnɔ 'mo-o Zezii Kliisɔ. 5 A 'ye li-ɔ, -ka

un -die'a 'mu 'wee, 'wa nyc -see ε-βε -zegε 'mne 'mu-
bɔ. l -nɪ'a -kaa 'mu a, 'wa 'klumu'a nyu'a -dadudu -see
ti'ɔn un 'ke -Lagɔ 'yi'sri, 'le 'wa kpli'a nu 'ɔ 'tu -lɾεε. 'ln-
ne 'bhle'e 'nynt'a dɪ un 'mε -nɪ'e 'le 'musa 'kpi.

⁶A -gblee, 'ya ltu zi'o 'le ɪ 'ke amu -tɔɔ 'gwli po, 'le
'nyinyininaagu'a -jolu un kpa'a a, -abu -kaa 'wa ka nu.
⁷-Ka 'wa 'klumu'a nyutɔɔ bubɔɔ kɔkui a, a-bee
-mnu'u'a nu -kaa -le! -Kaabolɪ'a dɪ, ɪ 'cni-ε-ε-ε 'le
-Lagɔɔɔɔ 'li na -Lagɔɔɔ nyu 'ma-a -kotalagɔ, un 'ye ε
gɔ 'yi 'du. Un-u li, un-u 'na nme 'le un 'ye ε 'mu lete
-nɪ. ⁸'ln-ɪ 'tmu'u' amu-ε, -ka -a'ba 'na 'we'a 'klumu'a
tɔɔ 'wlaa'a 'bhleεε 'bhleεε wɔnti, u-bu nyu-u nu'a
-kaa 'bhεε'ε nyunyu'a 'du'a -gwli 'sɔn nyunyu'a 'dui
-bue 'dui -mεεsɔn -gwli -bue 'le un 'ye'a 'bho 'ε 'yri 'yi
-sie zɔ -lue 'tɪn 'zɔ, a'ba 'du 'wa nyutu -le! ⁹A -gblee, 'le
'wa 'klumu'a nyu -lruu po'a -a'ba -Kɔyi -Lagɔ nmɔ 'mu
'le ɔ 'ye'a sanɪ 'nynt wɔn 'mu po, ɪ 'ye 'u nmu 'le un
'ye'a 'mε ε, a'ba nu -kaa -le -lɾεε! ¹⁰'Le 'bhalɾεε, -ka 'wa
tɔɔ -lruu 'du'a 'bho -Lagɔɔ da 'nyinyinika 'le ɔ lbhoyi
Moyiizu -bodi 'le -Lagɔ 'mno gbo'a -dalbhoyi 'ye'a yi, ɔ
'ye 'u ti-za a, a'ba nu -kaa -le -lɾεεke!

¹¹A 'ye li-ɔ, nunudu 'wee -nɪ -nu-ε'o, ɪ 'cni-ε'o, 'le, -a-
bu 'wlu -nɪ'a *lebhɔɔɔɔ 'li, ɪ 'ke -amu 'du 'mu 'du, -a
'ke -naagu 'bhle. ¹²'lnne 'bhle'e 'nynt'a dɪ a, 'un-ɪ nu'o:
-lnmɔ nu'a, -ka *Izrayelkɔmu nu'a a, -bho ε 'du -ln-
mu, -un se 'bhεε -un 'ke -kaa nu a, 'du -a'a 'bhuo 'yrili
'le -un -kaa -Lagɔɔ -jolu 'yrili'saka -lɾεε. ¹³A -gblee,
tidɪnlɪ 'wee yi'a amu -bodi 'le ɪ 'ye'a -zɪan 'kpi bhla, 'ya
ltu-u 'yi-e nyunyu 'wee -bodi 'le un 'bhεε'o un 'ke ɪ
wɔnyibhεε, -ekedɪmaa, -Lagɔɔ 'bhuo 'nu-o na ɔ -ke -a
'ke -na 'kɔmu. 'Ka-a ɔ 'ke nu 'le tidɪnlɪ -ke 'mu ɔ 'ka
-amu kwa gbo -za -nɪ, ɪ se -nɪ. 'E dɪ tidɪnlɪ 'ye'a amu
'kpi -bhla mu -bhla a, -yɪ a se'a wɔnyibhεε yi a, 'ya
-kaabolɪ -see -nu-ε yi, 'le 'ya 'mu ɔ 'bhuo-o 'ye amu
'kpi 'mu -po mu 'le a 'ke ɪ wɔnyibhεε. 'Ka-a ε -nɪ'e
'mu'a dɪ, -da 'ya ltu-u 'ye'a amu 'kpi -bhla -nɪ mu, -ka
a 'ka -nyna 'le a 'ke ɪ wɔn 'mu cε ε, 'le a 'ke 'na yibo.

¹⁴-Bho ε -nɪ -kaa 'mu 'ya a, dɪkmalotu'a 'nynuu-a,
'lemnu, a ple kɔkui'a bubɔε li! ¹⁵A 'ye li-ɔ, -ka nyc-ɔ za
ka -naagubhlemu dɪ -bodi 'mu, dɪ 'un-ɪ za'a -laa 'mu,
'ka-a ɪ -nɪ'e amu -bodi. Dɪ 'un-ɪ 'ye'a 'mu-za mu a, a -na
nɪ -tɔɔ ti! ¹⁶-Bho -a -ka *-Lagɔɔ kɔcɔcɪlilile-ε li -a'ba -Kɔyi
Zezii Kliisɪ'a 'nynt 'mu, -a 'po-o -Lagɔ 'sεε -a 'na'a 'ε du-
vεen, ɔ-bɔ Zezii -ke nymɔ-ɔ 'wla'a ti 'le ɔ 'ye'a 'mε -a'ba
dɪ, ε-βε duvεen 'mne'ε 'nanaa-a nu'o -amu ɔ 'yisis-
rimu 'mu. 'Le, 'fɔɔ -a cɪcε'ε ti -a bhete'a gbo, -a po'a
-Lagɔ 'sεε, -a li'a -lɾεε, ɔ-bɔ Zezii Kliisɪ 'mε -nɪ'a 'bho
nyuyrilbhaatu 'yri -a'ba dɪ, 'ε lilia-a 'sisri 'nɔ -amu 'yi
-lɾεε. ¹⁷'Ka-a ε -nɪ'e 'mu'a dɪ, -a -nɪ 'wee, -a-bu 'du'a ɔ
nyu, -bho koo -a -die 'mu, nyc -lue 'tɪn -a 'du'o. -Ekedɪ-
maa, 'fɔɔ -lue 'tɪn -a'ba 'wee cɪcε'ε ti, -a 'gble'e 'mu,
'le nyc'o nyc-ɔ kpa'a ɔ nε.

¹⁸A'ba 'bhi popo Izrayelkɔmu'a dɪ 'gwloti! Un-u 'lb-
ha-a nmi 'le un-u za 'nɪ *'sraga 'mu -Lagɔ -bodi. -Yu li'a
ɪ-bɪ 'sraganmi 'mni -mnuu -ke -Lagɔ 'sisri'e-e 'yi.
¹⁹⁻²⁰'Mna-a dede'e-e amu ti, 'sraganmi nyunyc-ɔ za'a
kɔkui'a dɪ 'le, koo ε -za'a 'zɔɔ? -Ka 'mna nu'a: Kɔku 'ka
nyc'ɔ 'wɪ 'bhle, ε se -nɪ. Bhuhuyiti'a lε mo'o. -Ziadɪ

mo'o. E -nɪ'a -kaa 'mu a, 'sraganmi nyc-ɔ zɪ ɪ -bodi,
'nyinyinidɪ'a -zuzu -bodi ɔ-ɔ nu ɪ'o. -Bho ɔ -ka -kaa-a nu
a, ɔ -ke ɪ 'sisri'e-e 'yi. 'Le 'mna gbo a 'un -see ti'ɔn a
-ke ɪ 'ke 'yi'sisri. ²¹'lnne 'bhle'e 'nynt'a dɪ 'mna-a nu'o:
-Bho nyc -za nmi 'sraga 'mu ɔ kɔkui'a dɪ, 'le, -bho ɔ -ke
ε-ε li 'le kɔkui 'mni'a -budu 'li, -un -ke ɔ li ε -le! -Ekedɪ-
maa, -un se 'bhεε -un 'ke 'nyinyinidɪ'a -zuzu'a lililε li-ɔ,
'le, -a'ba -Kɔyi Zezii'a -nε -abu-u li'a, -un 'ke ε li -lɾεε. -Ka
-lue 'mno 'ka-a -un se 'bhεε -un 'ke 'nyinyinidɪ'a -zuzu'a
nmɔ 'na-ɔ, 'le, -a'ba -Kɔyi'a -nε -a bhete'a gbo -a 'na'a
a, -un 'ke ε 'nanamu yi -lɾεε. ²²'Lotu'a 'nynuu-a, -a'ba
-ke kɔkui'a 'sisri 'yi -le 'le -a -kaa -Lagɔ 'cε -tbha! -Ale,
a-bee -mnuu -bodi 'le, nyunyu 'bhεε'ε-ε -Lagɔ wɔny'i'a?

A yibo -naka, a -kaa a -bonyunyu 'nyinyinidɪ 'mu po

²³A -gblee, a'ba 'klumu'a nyutɔɔ na un 'bhεε'o un
'ke ɪ 'wee nu. Kɪn, -ziadɪ mo'o. E -nɪ'a -kaa 'mu a, 'ya
'wee se nunua 'yiti-nmɔ. A 'bhεε'o a 'ke ɪ 'wee nu
-kpɪn-ɔ, -yɪ -see'a a -Bozezii'a nyc nya -kpa yi 'bho
-Lagɔjeyi, a ple ɪ li! ²⁴-Bho ε -nɪ -kaa 'mu a, nyc'o nyc'ɔ
zi ɔ 'se'ε -zegε'ε dɪ -le, ɔ zi ɔ -bonyunyu'a dɪ -lɾεε!

²⁵A -gblee, -yε 'ma-a 'pelunmi'a 'kpidɪ a, -bho ε 'du
'sraganmi 'le a -see ε -li yi o, -bho ε -se ε -ko o, a'ba 'cru
ɪ 'muti, a'ba -pɔɔ'a zegbe 'mu 'bho 'ε 'kpi -le! A -fɔɔ'ɔ-ɔ
'yi, a de ɪ a 'ke li. ²⁶A 'ye li-ɔ, 'bhɪukpa -ke lε'o lε-ε -nɪ'a
'bho 'ε 'kpi, -ε -see'a -a'ba -Kɔyi -Lagɔɔ lε, ε se -nɪ.

²⁷Nyc-ɔ -se'a-a *Zezii'a nyc, -bho ɔ 'la amu lilidɪ 'bho
ɔ 'bhli 'le a 'ke mu a, nmi a-a 'ye'a -li mu, -bho ε 'du
kɔkui'a 'sraganmi 'le a -see ε -li yi o, -bho ε -se ε -ko o,
a'ba 'cru ɪ 'muti, a'ba -pɔɔ'a 'kɔɔ 'bho 'ε 'kpi -le -lɾεε!
Lε'o lε-ɔ-ɔ 'ye'a amu 'yi-tɔ mu, a li ε! ²⁸'Le, -bho a
-Bozezii'a nyc 'tmu amu, ɔ 'ke na: Nmi -nεε, 'sraganmi
mo'o. Un bubɔ -nɪ 'nε-ε kɔkui 'mu, nu a, ɔ-bɔ -ke 'b-
huo-o 'duu 'nε 'yriti, lε-ε 'ma-a 'nyinyinidɪ ɔɔ -bodi, a
-kεε ε nu'a dɪ a'ba li ε -le! ²⁹A -gblee, -bho koo 'ε lilidɪ
se 'nyinyinidɪ kli'bhle a -bodi -dɪ, -yɔ 'tmu'u'a amu, -ka
ɔ popo 'nε 'gwloti 'nyinyinika'a dɪ a'ba li ε -le!

'Le a 'bhεε'o a 'ke na: Lε-ε 'sri'a 'unmu 'yi, 'un 'ke nu,
'un na, -bho 'un se 'ε -jolu 'bhle, ε -nmɔ-ɔ-ɔ 'yrili'a?
Leedɪ a-a nu'o 'unmu -bodi, 'un -Bozezii'a nyc -kaa
'nyinyinika 'gwlotipopo, 'an li ε -le'a? ³⁰Lililε -ke dɪ 'm-
na po'a -Lagɔ 'sεε 'un li'a 'le, leedɪ nyc 'ke 'unmu 'ε dɪ
'yikpa'a?

³¹-Bho a'ba -tɔɔ -nɪ -kaa, a 'bhle-e 'gl. E -nɪ'a -kaa
'mu a, 'mna-a 'tmu'u' amu-ε, lε-ε 'bhle'a 'nynt, 'lnne
'mo-o, -bho a 'ke li o, -bho a 'ke lε 'na o, lε'o lε a 'ka
nu, lε-ε 'ka -Lagɔɔ 'nynt 'yi'bhεε, 'ε 'sε a 'ke nu! ³²A
'ye li-ɔ, -bho koo ε 'du *'Zuifuyi o, 'le ɔ -se 'Zuifuyi o, 'le
ε 'ke Zezii'a -glɪgba -Lagɔ -kɔɔ 'du o, a'ba 'tuu 'le 'wa
nyc 'nyinyinidɪ'a nunamu -le -lɾεε! ³³-Ka -lue 'mno, 'm-
na-a'a 'bbhuoka -lɾεεke a, 'un-ɪ 'po-o 'le 'kpi, 'le, da'o
-da 'un-ɪ mu'a a, -bho koo ε -nɪ 'mu, nyu-u -nɪ'a 'bho,
'un -ke un 'ke ku 'muti yibo -yibo. 'ln-ɪ nu -ε'o -tɔ, ε -se
'an 'sε'ε -zegε'ε dɪ -ko 'nɪ, nyu'a -dadudu'a -zegε dɪ
mo'o -lɾεε 'le un 'ke 'pun 'bho -Lagɔɔ 'yigbeyi. 'E dɪ a
-za 'an kpli 'sɛɪ!

11 -Ka 'mna-a za'a Zezii Kliisɪ'a nunudu 'sɛɪ, a nu
'an ka 'le a 'ke 'le 'an 'bɪ -za!

Kpli -ke 'mu 'nynokpakpi -ke nyukpasi 'ka -Lagɔ bubɔ -nɪ

² A -gblee, 'an 'lotu'a "nynuu-a, 'le 'tɪn -bodɪ, kpli a -nɪ'a ti, l-ɪ 'nɪu-o 'nɪmu 'tu. A-a 'zi-e 'an dɪ 'le lɪ 'wee 'mu, 'le, lɪ nyu -ɪtɔ 'nɪmu 'le 'tɪn 'ye 'lɪ amu -ɪtɔ, a-a "du 'lɪ 'bho -ziaka.

³ A 'ye li-ɔ, 'traamu 'tɔ, dɪ -lru 'tɪn 'ke amu -bodɪ 'mu-za. Nyɔ -ɔy 'ma-a *Zezii *Kliisɪ'a 'bhleyi, 'lɪnɔ 'mo-o -Lagɔ. Nyukpasu'a "lɪrugayɛ 'mo-o Zezii Kliisɪ. 'Le 'ny-naakpu gbo a, 'wa nyimie 'mo-o 'wa -klagba. ⁴ A -gblee, -bho nyukpasu'o nyukpasu -ka *-Lagɔ wɔn gbo-o po 'le ɔ -ka 'ɔ wlu 'muti-iza, 'le ɔ 'ke lɛ "lru "kpi 'bhle a, Zezii Kliisɪ 'ma-a 'ɔ -klagba, 'lɪnɔ ɔ -see 'bho "du. ⁵ 'Le, -bho 'nynaakpu -ka -Lagɔ wɔn gbo-o po 'le un -ka 'ɔ wlu 'muti-iza 'le un -see lɛa ɔFa 11 5 'Le 'wa "bh-libhlukpa "kpi, -yranynu-u bhla'a lɛ "lru "kpi, 'le, -ka un-u "du'a 'bho 'wa nyimie, nyu 'ke 'na yibo. ⁶ 'Le, -bho 'nynaakpu -see 'wɔn un 'ke lɛ "lru "kpi -bhla, un ɔɛ 'wa "nɪmɪnɪ, 'lɪnɛ -nɔ 'nu 'tɔ 'yiti o! -Bho 'nynaakpu'a "nɪmɪnɪɔɛ -ke 'wa "lru'a tiwɛɛɛ 'bhle dɪn 'mu 'ya a, "lɛmnɪ un "jri lɛ "lru!

⁷ A -gblee, -Lagɔ -ya'a-a nyukpasu ti 'ɔ gɔgɔboyi 'mu, 'le ɔ "du 'ɔ 'kpi'a 'jina "kpi. 'lɪnɛ 'bhle'e 'nɪnɪ'a dɪ, 'bho -Lagɔ'wɔn gbo-onamu ɔ se 'bhɛɛ ɔ 'ke lɛ "lru "kpi -bhla. 'Le 'nynaakpu -mnɪu gbo a, 'wa nɛ se -kaa -nɪ. Ubu-u 'mo-o 'wa nyimie'ɛ "kpi'a 'jina. ⁸⁹ A 'ye li-ɔ, a'ba "bhi yibo'o-o, -ka, 'bho nyunyu'a tiyinamu, ɛ -se 'nynaakpu -Lagɔ -ya'a ti -tanyɪ-ɔ 'le ɛ -se u 'mu ɔ -za'a nyukpasu, 'le ɔ 'ye 'ɔ ti-ya 'nynaakpu'a dɪ -ko. -Gba! Nyukpasu ɔ -ya'a ti -tanyɪ-ɔ, 'le ɔ 'mu ɔ -za'a 'nynaakpu, ɔ -yu 'u-u ti nyukpasu'a dɪ. ¹⁰ 'lɪnɛ 'bhle'e 'nɪnɪ'a dɪ 'tɪn nu'o 'nynaakpu -bhla lɛ "lru "kpi, 'le, 'wa nyimie 'ma-a 'wa -klagba, -ka un-u "du 'ɔ 'bho, nyu 'ke -kaa yibo, 'le -Lagɔ gbo'a -dalbhomu 'ke lɪ yibo -lɪɛɛ 'le lɪ -kɪu u likpɪn.

¹¹ l -nɪ'a -kaa 'mu a, -a-bu -ke -a'ba -Kɔyi "sisri'a 'yi, -a yibo'o-o na, -ka 'nynaakpu'a "sɛ -se'a-a lɛ -bho ɛ -se nyukpasu'a dɪ, -ka -lue 'mɔnɔ 'ka-a nyukpasu'a "sɛ -se lɛ -ko, -bho ɛ -se 'nynaakpu'a dɪ, ¹² -ɛkedɪmaa, -ka -Lagɔ "luo'a -antanyɪnyukpasu'a -gbiyɛ 'mu 'le ɔ 'ye'a -antanyɪnynaakpu ti-ya a, -ka -lue 'mɔnɔ 'ka-a, nyukpasi 'wee 'wɪsɪ'a a, un-u yi nɪ'e 'nynaakpu 'mu 'le un-u nɪ'e ti. -Lagɔ -ya'a lɪ 'wee ti, 'ya 'wee 'mo-o 'ɔ lbhu.

¹³ A-bee -mnɪu -bodɪ 'le, ɛ -nɔ 'ɔ-ɔ 'yriili 'bho -Lagɔ'ɔ wɔn gbo-onamu 'nynaakpu 'ke "lru wɔn-flɔ'ɔ? ¹⁴ A -gblee, -gwlɔka "ɔɔɔ nyukpasu se "lɪruvɪn "yiti-nɔ. -Bho ɔ 'bhle ɛ "yi 'le, ɛ -se -kaa-a dɪndɪ? ¹⁵ -Bho ɛ "du 'nynaakpu-u 'bhle 'ɛ "lɪruli, ɛ-ɛ 'po -u 'jina "kpi. -Lagɔ-ɔ 'nɪl -u "nɪmɪndɔndɪ 'le lɪ 'ke 'wa "lru "yi-ka. ¹⁶ 'Lotu'a "nynuu-a, dɪ 'tɪn -za'a -laa 'mu, -bho nyɔ -lɔ-ɔ nu ɔ 'ke 'bho 'ya "kpi depo -nɪ a, 'tɪn na, -bho -abu -ke Zezii'a -glɔgbɪ 'gbɪu "lru, 'ka-a -a nu'o.

-Ka nyɔ 'ka -a'ba -Kɔyi'a *kɔpɔɔɔɔɔɔɔɔɔ 'mutilili

¹⁷ A -gblee, lɛ -lɪɛɛ 'tɪn-lɪ 'tmɪu'o amu. ɛbɛ 'mɛɛ 'mu, a'ba kpli se "kpiwɔwɔnka -nɪ. -Bho a 'gbɪu "lru, a 'ke

-Lagɔ bubɔ ɔ, kpli -ke 'mu a-a nu nɪ 'nɛ ɛ, 'ya nu a'ba "bhi -zɛgɛ "lɪruli. 'Kla-a a-a nu'a dɪ 'tɪn-lɪ kpa'a amu dɪ "yi. ¹⁸ A 'ye li-ɔ, nyu na, -bho a 'gbɪu "lru 'le a -ka -Lagɔ-ɔ bubɔ ɔ, a'ba 'nynumu a 'gble-ɛ'ɛ 'mu-ɛ. -Bho 'tɪn popo nɪ 'gwɪlɔtɪ, 'le 'mna gbo ɛ 'bhɛɛ'o ɛ 'ke -ziadɪ "du. A'ba "klumu'a nyɔtɔɔ 'bhɛɛ'o un 'ke ɛ nu. ¹⁹ Kɪn, 'mɔɔɔɔɔɔɔ 'ke 'bho a'ba 'nynumu -nɪ, 'le, a'ba "klumu'a nyɔzɔɔɔ -Lagɔ-ɔ 'wɔwɔ 'kpi, nyu 'ke u yibo -ko? ²⁰ -Bho a 'gbɪu "lru 'le a 'ke "kpibhetelililɪ -ke -a'ba -Kɔyi *Zezii *Kliisɪ'a *kɔpɔɔɔɔɔɔɔɔɔ -dalɛ -li -nɪ, -ka -a'ba -Kɔyi 'mɔnɔ "si'a 'nɪnɪ a 'ke ɛ nu, a -tbhɛ 'nɛ-ɛ "kpi. ²¹ A -gblee, un na, 'le a 'ke 'bho linamu ti "si a, a'ba fufuo. A'ba "bhi'a "yigɛlɪlɪlɪlɪ -ke a yi'a a, a-a 'de-e 'ya -nynanyna 'mu. -Bho a gwɛ lilia "yi a, 'ka-a a'ba tɔɔ zɪ'e lɪlɪlɪ -ke nɔwɔ "kale "yi 'le a -nɪ'e -ɔɔɔɔ, 'le a'ba -lɪru 'bhle'e 'mu 'li. ²² A-a "titra'a -kaa li 'le, a se "bhlegbo 'bhle? A se 'bhɛɛ a 'ke 'le -li -nɪ ke-ɔ, 'le a 'ke yi? A se yibo na, -bho a -ka -kaa-a nu a, a -bonyunyu -Lagɔ nu'a Zezii'a -glɔgbawɔnyɪ'a nyu 'mu, a-a 'nyu 'u 'mu-ɛ? A'ba "klumu -yu se'a lɛ 'bh-le, a 'wɔ-ɔ ti a 'ke u dɪn "yi 'lbhaa'a? Koo 'tɪn 'ke amu "y-i'lɛ'ɛ? 'lɪn 'ke amu -bha ma'a? -Gba! 'Mna 'ke amu dɪ "yikpa mo'o!

²³ A 'ye li-ɔ, -a'ba -Kɔyi Zezii'a kɔpɔɔɔɔɔɔɔɔɔ "kpidɪ'a -ɔtɔɔɔ, 'ɔ "bhɪu-o nu ɛ'o -ɔ sie 'lɪ -amu li. 'Le, -ka ɔ sie 'lɪ -amu li 'tɪn, 'ka-a 'mna -ɔ 'nɪ amu. 'lɪnɪ 'mo-o, glu -yɛ gwɛ-ɔ, 'le -a'ba -Kɔyi Zezii 'ye'a 'ɔ tu'a nyu -jeyi "nɪl-ɛ 'le un 'ke ɔ 'lbha ɔ 'ke 'mɛ ɛ, ɛ-bɛ "matu -lue 'mɛ ɛ, ɔ -ke 'ɔ -namu -nɪ linamu 'le ɔ 'ye "flɔɔ 'mu"luo, ²⁴ ɔ 'ye 'ɛ dɪ -Lagɔ 'sɛɛ po, ɔ 'ye ɛ -jɪɛ "yi tɪɔɔɔ -nɪ, ɔ 'ye ɛ 'ɔ -namu "nɪl 'le un 'ke lɪ li, 'le ɔ na: ɛ-bɛ "flɔɔ -nɛɛ, 'tɪnɔ 'ye'a a'ba dɪ 'mɛ mu a, 'tɪnɔ mo'o, 'an ku mo'o. A nu 'ɛ lɛtu "kɔmɔkɔmu! 'lɪnɛ 'ke amu 'an dɪ 'gwɪlɔtipopo.

²⁵ A -gblee, un gwɛ'ɛ lilia "yi a, ɔ "luo'o-o duvɛɛn'ɛ "kɔpɔ 'mu, ɔ 'ye u ɛ -jeyi "nɪl 'le ɔ na: Nɔwɔ -nɪ'a ɛ-bɛ "kɔpɔ -nɛɛ'ɛ 'limu a, *-ybhɛybhɛtɪtelɪre -Lagɔ -ke nyun-yu bhla'a a, 'ɛ 'muyibolɛ mo'o. ɛ-bɛ nɔwɔ 'mɛɛ, 'an nymɔ mo'o. -Ka 'tɪn-lɪ "nɪl'a amu nɔwɔ -nɛɛ, a nu -kaa "kɔmɔkɔmu! -Bho a -ka 'ɛ nɔwɔtɪ-u 'na a, -ka 'tɪn-lɪ 'ye'a 'mɛ mu a'ba dɪ, ɛ 'ke 'na amu 'gwɪlɔtipopo. ²⁶ A -gblee, -a'ba -Kɔyi'a wlu ɔ sie'a -amu li, 'lɪnɪ 'ka-a! 'ɛ dɪ, -bho a -ka "lru-u'gbɪu 'le a 'ke 'ɛ lɪlɪlɪlɪlɪ li, a 'ke 'ɛ nɔwɔtɪ 'na a, a popo 'ɔ 'mɛmɛdɪ'a 'zɔ 'gwɪlɔtɪ "kɔwɔ, 'le a 'ke -kaa nu 'le ɛ 'ke 'ɔ leyinɔwɔ "kpi bhla.

²⁷ 'lɪnɛ 'bhle'e 'nɪnɪ'a dɪ, nyɔ-ɔ li'a 'ɔ "flɔɔ, 'le -ɔ 'na'a 'ɔ nɔwɔ 'mɛɛ, 'le, -ɔ nu'a -kaa, ɔ -see 'ɔ 'bho "du, -a'ba -Kɔyi 'mɔnɔ-ɔ 'mɛ -nɪ'a 'bho nyɔyriilbhaatu 'yri, -ɔ -ke nymɔ-ɔ 'wla'a ti, 'lɪnɔ ɔ -see lɛ 'la'a dɪ -ɔ kɔwɔ nɪ'e 'ɔ "bhɪu -zɪgɛ. ²⁸ 'ɛ dɪ, nyɔ-ɔ 'ka ɛ-bɛ "flɔɔ 'mɛɛ li 'le -ɔ 'ka nɔwɔ 'mɛɛ 'na a, ɔ "du nyɔ-ɔ 'cre'ɛ 'ɔ "bhɪu 'muti -ka -zɛgɛka! ²⁹ A 'ye li-ɔ, nyɔ -ɔy li'a -a'ba -Kɔyi Zezii'a "flɔɔ 'le ɔ 'ke 'ɔ nɔwɔ 'na 'yriibhuo 'muti a, 'le -ɔ zɛɛ 'nɪ lɪlɪlɪlɪlɪlɪlɪ "yi, 'le, Zezii'a 'mɛmɛɛ -ke 'ɔ nymɔ-ɔ 'wla'a ti, -lɪ 'ma-a 'ya 'muyibolɪ, -bho 'ɔ -pɔɔ -see dɪ lɛzɪzɪ 'bho 'ya "kpi a, -zɪgɛ -ɔ ya'a 'ɔ "bhɪu "kpi. ³⁰ 'Ka-a a-a nu'ɪ'a dɪ a, "gwizimu'a -dadudu -nɪ'e 'le a'ba "klumu, 'le nyuplan 'ye amu "yi'wlu un 'ye 'mɛ. ³¹ -Bho -a 'cre 'kɪ -a'ba "bhi 'muti -ka -zɛgɛka a, a -see 'kɪ -a'ba -Kɔyi -Lagɔ'ɔ -zɪgɛ wɔn'kpa yi. ³² A -gblee, -bho ɔ -ya -amu

'kleyee "kpi, כ-כ "du-o -amu "lru "yi, -a -ke nyu-u se'a -Lagō yibo -kaa gbobhete 'le 'כ -zige -kaa -amu kpun.
 33 'lnne 'bhle'e 'nynt'a dī a, 'lotu'a "nynuu-a, -bho a 'gbu "lru 'le a -ka "kpihbetelilil -ke -a'ba -kōyi'a kpcclililē-ε li a, a'ba sisie -le! A fufuo 'le a 'ke ε -dalue -li -nū. 34 -Bho nyc -nyni 'mu li a, כ li 'le 'כ "bhli ke-כ, 'le כ 'ke yi 'le 'bho a'ba "lrugbuunamu a'ba -naagi -kaa 'le lililē'ε dī gbo-vuo. -Bho a nu -kaa a, "lemnu a'ba "lrugbuue 'mne-ε 'ya-a a'ba "bhi -Lagō'כ -zige "kpi.
 Dī 'ln-ū za'a -laa 'mu, 'ln 'gwe-ε 'yi. -Da 'ln-ū 'ye'a 'le a'ba "klumu -nū -nū mu a, 'le, li -lru -yū -sie'a 'bho, 'ln 'ke 'lru"du.

*-Lagō'כ Lisaazuzu'a lbhunokpi

12 A -gblee, 'lotu'a "nynuu-a, 'kpi *-Lagō'כ Lisaazuzu-u "nyl'a nyu 'le un 'ke -Lagō'כ lbhu nu, 'bho 'ya damu, 'ln 'b-כ-כ ti 'ln 'ke 'כ' t amu -bodl gbōzūza 'le a 'ke 'l 'muti'wōn. 2 A'ba "bhi yibo'o-o, -da a -see'a -bhla *Zezii yibo ke a, "nyinynidū'a -zuzu -כ'כ amu "lru 'mu 'le 'l-ū "tuu'o amu, 'le, kōkui -yū'a -f'כ'כ, -yū'a wlu'a wōn, a-a 'wla'a 'ya bubōe wōnti. 3 'Ka-a ε -nū'e 'mu'a dī a, 'ln-ū wū 'l amu "yiti 'le a 'ke -zuzu 'muti'cre, 'le, -bho ε "du -Lagō'כ Lisaazuzu -ziaka, a 'ke 'na yibo. 'ln na, nyc-כ wlu nū'a -Lagō'כ Lisaazuzu'a wōnkue 'mu, כ se 'bhεε כ 'ke *Zezii tuti-bhla! 'Le nyc se 'bhεε כ 'ke Zezii 'כ -kōyi 'la, -bho ε -se -Lagō'כ Lisaazuzu -nū כ 'mu.

4 A 'ye li-כ, 'kpi -Lagō'כ Lisaazuzu 'mnc-כ "nyl'a -Lagō'כ nyu un 'ke 'כ lbhu ti-nu -nū, 'l -die'e-e "yi, 'le 'כ Lisaazuzu 'mnc'כ "bhuo -nū'e -lue 'tūn. 5 A -gblee, lbhu "we -a'ba -kōyi Zezii-i "nyl'a 'כ nyu 'mnu, 'l -se -se, 'le כ-כ Zezii 'mnc'כ "bhuo -nū'e -lue 'tūn. 6 lbhu "we 'mnu'a nunusu -die'e-e "yi -lrεε, 'le -Lagō -lue 'tūn 'mnc -nū 'nu 'mu 'wee 'le un-ū nu 'l'o.

7 A -gblee, 'כ nyc'o nyc 'כ Lisaazuzu-u po'o 'kpi 'mu 'le כ-כ "nyl'ū 'l'o 'le un 'ke un -Bozezii'a nyu 'kpa "yi po. 8 A 'ye li-כ, -ka כ-כ 'gble 'l -lue -lue, 'kla-a 'ka-a: Lū nyc -lue se'a yibo, כ-כ "nyl' -כ 'ya yiboε 'le כ-כ zū 'l 'mu 'le כ-כ "nyl'e -lr-כ -naagzεεε 'le כ yibo'o lū'a nūka -ke dū'a 'muzaka. -Lagō'כ Lisaazuzu 'mnc -nū -lue 'tūn, 'tūn nū'o 'ya litu. 9 'Le Lisaazuzu -lue 'tūn 'mnc'כ "nyl'e -lr-כ "gwldes'ε 'kpi, 'le -Lagō-כ zi nū'e 'le 'l 'mu כ-כ nū'o *wōnkult. כ-כ -lue 'mnc'כ "nyl'e -lr-כ nyugipokpi. 10 כ-כ "nyl'e -lr-כ wōnkult'a nunu'a' a 'kpi, כ-כ "nyl'e -lr-כ -Lagōwlu'a 'mutizalbhū'a 'kpi, כ-כ "nyl'e -lr-כ -zuzu'a 'muticre'kpi, 'le, -bho ε "du -Lagō'כ Lisaazuzu -ziaka, כ 'ke 'l yibo, "sesiwlu nyc se'a yibo, כ-כ "nyl'e -lr-כ 'ya 'kpi 'le כ-כ po 'l'o, 'le כ-כ "nyl'e -lr-כ 'kpi 'le כ-כ za'a wlu 'mnu 'z'. 11 כ-כ Lisaazuzu -lue 'tūn 'mnc, 'tūn nū'o lū 'wee 'mnu. -Ka 'כ -pōkū 'ybha'a a, 'ka-a כ-כ 'gblee 'nū nyc'o nyc "yiti.

*Zezii'a nyu -ke כ 'sisri'a 'yi, nyc -lue un "du'o

12 A -gblee, a'ba "bhi yibo'o-o na nyunyō'כ ku -nū'e-e -lue 'tūn. 'ε li'a lū -die'e-e "yi 'le 'l kpukpun'o ti 'wee. -Ka -lue 'mnc 'ka-a, -a-bu -ke *Zezii *Kliisū 'sisri'a 'yi, -a "du'o nyc -lue. 13 A 'ye li-כ, -a-bu 'ma-a 'כ nyu 'mnu, -bho

-a "du *Zuifu o, -bho -a -se 'Zuifu -ko o, -bho -a "du 'geyikpaan o, -bho -a se ū "du o, -a'ba 'wee -Lagō po'o *'כ Lisaazuzu 'mu 'le כ 'ke -amu 'mu 'yi. 'כ Lisaazuzu 'mnc, 'tūn nū ε'o 'le -a 'ye nyc -lue 'tūn "du. -Zige כ-כ "nyl'a -amu, 'tūn -Lagō 'mnc nū'o -amu "lru'li 'wee, 'le 'l-ū 'pūple'e -amu "kpi.

14 'lnne 'bhle'e 'nynt'a dī nyc 'se 'bhεε כ 'ke ku li'a le ku 'la. Lū-ū "sri 'ε 'yi, 'l -die'e-e "yi. 15 'Le, -bho bhu nu 'kl, na: 'Mna -se -kuta -ko'a dī 'tūn se ku "yi"sri, nū, 'le, ε 'le'ε -kaa'a dī ε se ε 'tūn "yi"sri'a? 16 'Le, -bho -loku na 'ku: 'Mna -se 'yri -ko'a dī 'tūn se ku "yi"sri, nū, 'le, ε 'le'ε -kaa'a dī ε se ε 'tūn "yi"sri'a? 17 'Le, -bho ku li'a lū'a klε "du 'kl 'yri 'le, koo -loku'a lbhu 'ke -nū-ε'ε? 'Le, -bho 'ε 'wee "du 'kl -loku 'le, 'mna -mne'ε lbhu 'le'a? 18 'Le ε -se -klaa -ko! -Lagō -ya'a nyunyō'כ ti, כ "du-o 'כ ku li'a lū li. -Ka כ 'ybha'a 'tūn, 'ka-a כ "du 'l li -lue -lue. 19 'Le, -bho 'ε 'wee "du 'kl ku li'a le 'le, nyc se 'bhεε כ 'ke ε ku 'la.

20 'Le ε -se -klaa -ko. Ku li'a lū -die'e-e "yi, 'le ku -yε 'bhle 'l kwa -nū'e -lue 'tūn.

21 'l -nū'a 'tūn -kaa 'mu a, 'yri se 'bhεε ε 'ke -kuta 'yri-igbu na: 'ln -see -unmu ti'wō, nū. 'Le "lru se 'bhεε ε 'ke -bhōpu 'yri-igbu na: 'ln -see -unmu ti'wō, nū -lrεε. 22 ε -se -klaa -ko. A -gblee, 'le nyunyō -bodl ku li'a lūtoope 'yri -bhla'a a, -bho 'l 'sete, nyc se 'bhεε כ 'ke ti-nū. 23 -Yū 'ma-a ε 'mu'a lū 'yri -see'a tikpun 'bho nyunyō -bodl, -a -nmc 'nū-ū kwa 'muti. 'Le, -yū "yri se'a "kpiti-nmc כ, -a -nmc 'nū-ū kwa 'muti -lrεε 'le -a "du'o 'ya dī gba 'mu.

24 A 'ye li-כ, -yū -nmc'כ "yri-igbu, -a'ba "zize nū. -Lagō 'de-e 'bho nyunyō ti 'le -Lagō 'mnc 'ke 'כ ku'a dī zi 'wee. -Yū "yri -see'a tikpun, כ 'b-כ-כ ti 'l 'ke 'bho "du-ε -lrεε. 25 כ 'nu-o -kaa, 'le, 'bho ku'a damu 'ε 'f' -lue -kaa 'bho "du-ε 'le ε 'ke -lrεε 'mu-zi, 'le, -ka 'l -die'a 'mu, 'l 'ke kwa 'muti-nmc-ε. 26 'ε dū, -bho li -ka nyc-כ "vuvlo a, 'כ ku'a klε-ε sū'a'o, 'le, -bho nyc -nmc 'כ ku li'a le -lue kwa 'mu ti a, ε-ε 'nu-o -zεεε 'כ ku'a klε "lru'li.

27 A-bee -mnu a, -ka nyunyō'כ ku -nū'a -lue 'tūn 'le 'ε 'mu'a lū -die'a "yi, -ka a -die'a 'mu, 'ka-a a "du'o Zezii Kliisū'a -glgba 'le a'ba nyc'o nyc 'bhle'e 'bū -lue -lue.

28 'lnne 'bhle'e 'nynt'a dī -Lagō de'e 'כ -glgba 'mne nyu "lru'li -lue -lue un 'ke 'כ lbhu nu. "Yizanyū-ū 'mo-o -yū 'bhle'a *Zezii'a -dalbhōmu'a lbhu, 'sōnnc 'mo-o -Lagō 'mnc'כ wlu'a 'mutizamu, tannu 'mo-o Zezii'a -glg-bawōnyū'a nyū'a -Lagōwlu'a -tōmū. 'Bho ūbū-a'a lemu, 'bho-o *wōnkult'a nūmū -nū'o, כ-כ "nyl'e nyu -lrūū 'kpi 'le un-ū "gipō'o nyu, 'le -lrūū "du'o ngazengazemu'a -kpanū. כ-כ 'po-o nyu -lrūū 'kpi 'mu 'le un-ū po'o 'wa -Bozezii'a nyu -jolū gbo. 'Le כ-כ "nyl'e nyu -lrūū 'kpi, 'le, "sesiwlu un se'a yibo a, un-ū po 'l'o. 29 'Bho 'mnc 'tū 'le, -ka un -die'a 'mu 'wee, Zezii'a -dalbhōmu un "du'a? -Ka un -die'a 'mu 'wee, -Lagō'כ wlu'a 'mutizamu un "du'a? -Ka un -die'a 'mu 'wee, Zezii'a -glgba'a -Lagōwlu'a -tōmū un "du'a? -Ka un -die'a 'mu 'wee, un 'bhle-e 'kpi un 'ke wōnkult nū'a? 30 -Ka un -die'a 'mu 'wee, un 'bhle-e nyū'a "gipokpi 'mu'a? -Ka un -die'a 'mu 'wee, "sesiwlu un se'a yibo, un-ū po 'l'a? -Ka un -die'a 'mu 'wee, un-ū 'za-a wlu 'mnu 'z'כ? A -gblee, -Lagō-כ "nyl'e nyc'o nyc 'כ 'yiglelbhu.

³¹ 'Lotu'a 'nynuu-a, -Lagɔ'k Lisaazuzu'a 'kpi -yi 'bh-le'a 'nyni, a zi 'ya dɔ! 'Bho -yɛɛ'ɛ 'kpi 'un 'ye'a 'bho, 'un-ni 'ka-a! 'Le a 'ke 'na nu a, -ka -nmɔ'k 'yrili tenyi, 'un-ɩ 'ye 'ɔ-ɔ amu 'na -ɔ-ɔ -mu 'le a 'ke -kaa -na.

'Kpi -Lagɔ 'nɩ'a -amu, 'le nyu'a dɩkmɛɛ-ɛ 'wlu'a -Lagɔ 'mu, ɛ 'mu ɛ 'ke -nu-ɛ -ni

13 A -gblee, nyu'a dɩkmɛɛ-ɛ 'wlu'a -Lagɔ 'mu, 'inne nyɔ 'ke ti'ba. "Sesiwlu nyu se'a yibo, -bho ɩ "du nyunyuy'a wlu o, -bho ɩ "du -Lagɔ gbo'a -dalbhomu'a wlu o, -bho nyɔ -kɩ ɩ-ɩ po a, -bho ɔ se ɔ -bonyunyu'a dɩkmɛɛ 'mu'bhle a, ɔ nyunyuyɔ kɔkɔ-ɔ -klemagbalu-u wlu bhebhe. 'ɔ wlu'a kpun 'le nyu'a -loku 'mu ti. -Ka nyɔ-ɔ tba'a ka bhebhenɛɛ 'yi, 'le 'ɛ wlu-u 'lɛɛ'ɛ ka, 'kla-a ɔ -ni'o. ² 'Le *-Lagɔ'k Lisaazuzu 'bhɛɛ'o ɔ 'ke -in-mu -Lagɔ'k wlu'a 'mutizɛɛ'ɛ 'kpi 'nɩ, 'le -in 'ke ɩ 'wee yibo, 'le, -Lagɔ'k "sra-a 'zize'a 'yi'a 'bhi, -in 'ke ɩ yibo, 'le -in 'ke -Lagɔ'k "gwɩdeɛ'ɛ 'kpi 'bhle, ɩ-ɩ -kmu'a 'yi 'bho nyu'a 'yigbeyi, 'le ɩ 'ke -inmu 'mu'wɔkɔ, ɔ, -bho -in se -in -bonyunyu'k dɩkmɛɛ 'mu'bhle a, bhebheɛ -in nu'o. ³ -in 'bhɛɛ'o -in 'ke -Lagɔ'k dɩ "du, ɩ 'wee -in 'bh-le'a a, -in 'ke ɩ 'puanmu 'yiti'gblee 'fia, 'le -in 'ke ɩ dɩ "du -in 'ke sin, -in 'ke 'mɛ ɛ, -bho -in se -in -bonyunyu'k dɩkmɛɛ 'mu'bhle a, -in -see 'bho ɩ 'yee yi.

⁴ A -gblee, nyɔ -yɔ -Lagɔ po'a dɩkmɛɛ -kɔkɔ 'zɔ ɔ, ɔ-ɔ 'ku-o "gwɩ 'le ɔ-ɔ nmɔ'k 'limu wɔkɔ. -Yɩ ɔ -see'a ti-nɩ yi, -mnu 'ka-a: 'ɔ 'bhle ɩ -bonyunyu'a "munynɩ 'li, ɩ 'plin 'le ɩ 'bhɛɛ'ɛ ɩ 'bhuo 'yi. ⁵ Nyɔ-ɔ 'bhle'a dɩkmɛɛ 'mu, ɩ 'lbhaa nyɔ dɩn 'yi, ɩ zi ɩ 'bhuo'a 'sɛ'ɛ dɩ, ɩ 'bhle 'cɛ 'mna 'yi, ɩ 'bhlee nyɔ 'liti. ⁶ Nyɔ-ɔ 'bhle'a dɩkmɛɛ 'mu, -bho ɩ -bonyunyu'k 'ye dɩ 'le ɩ 'ke 'nyinyinidɩ nu o, 'ya 'lbhaa ɩ 'bubua 'yi. ɩ-ɩ nu'a ɩ -bonyunyu'k -zɛɛ 'lɩruli 'le -ɩ 'ka ɩ -kpa ɩ 'ke -Lagɔ'k 'gwɩɩdɩ nu, 'ya 'bubua ɩ-ɩ li'o. ⁷ -Bho koo dɩ -ni 'le ɩ 'ke ɩ -bodɩ yi, ɩ-ɩ 'bhɛɛ 'nɩ-ɩ wɔkɔyi, ɩ-ɩ 'bhɔ-ɩ dɩ'a dɩ. -Bho koo ɩ -bonyunyu'k nu ɩ dɩ 'lɩruli, ɩ -zɔ ɩ kwa gbo, 'le ɩ -bodɩ ɩ-ɩ ku'o 'liti. -Bho nyɔ -zɔ ɩ dɩ -bodɩ 'mu, 'kpi'a -wa ɩ 'yiti, 'le ɩ-ɩ ku'o 'kpa 'yi.

⁸ A 'ye li-ɩ, dɩkmɛɛ-ɛ 'wlu'a -Lagɔ 'mu, 'ɛ -ɔ gbɔ. -Lagɔ'k wlu'a 'mutizɛɛ'ɛ dɩ-ɩ 'ye-e 'bhɔ-ɛ -mu. "Sesiwlu nyu se'a yibo un-u po'a, 'ya dɩ-ɩ 'ye-e 'bhɔ-ɛ -mu -lɛɛ. -Bho -a mu 'le -Lagɔ gbo 'le yaku 'li, 'bho-o ɩ-ɩ 'ye -nu-ɛ -ni mu. 'Bho 'mna ɩ, -Lagɔ'k dɩ'a yiboɛ, -a -see ɩ ti'ba yi -lɛɛ. ⁹ A -gblee, 'traamu 'ɔtɔ ɩ, -a se -bhla ɩ dɩ 'wee yibo ke -ka -zɛɛka. Wlu -yi -a za'a 'muti, ɩ-ɩ 'ple-e 'kpiti. ¹⁰ ɩ -ni'a 'ɔtɔ -kaa 'mu a, -bho -a mu ɩ gbo 'le yaku 'li, 'le ɩ 'ke -amu ɩ dɩ 'wee -ɔtɔ, -a 'ye-e -nu -mu na: Dɩ 'wee -a yibo'a 'le 'bhɩkpa 'kpi, ɩ se ɩ 'mu'bhle.

¹¹ A 'ye li-ɩ, 'lotu'a 'nynuu-a, a'ba "bhi yibo'o-o " -dana'a kpli ɩ -ni'a ti. -Bho nyɔ "du "dana a, ɩ -wluwɩsu o, -ka ɩ-ɩ popo'a 'gwɩɩdɩ o, 'le ɩ-ɩ 'wɔkɔ' ɩ 'muti o, "dana'a nunudɩ mo'o. -Bho ɩ 'kpa 'ɔtɔ nyunyɔ ɩ, ɩ wlu-o "yreeyɩdɩ 'mu. ¹² -Ka -lue 'mna ɩ, 'bho -Lagɔ'k yibonamu "dana -a "du'o -bhla. 'Bho -Lagɔ'k damu ɩ -a yibo'a a, -a -see ɩ 'mu-gwɛ. ɩ ɩ-ɩ-ɩ-ka nyɔ-ɩ popo'a 'le kpɔtiyena 'li. 'Traamu 'ɔtɔ, -a'ba -gwɛ ɩ dɩ 'mu -ziaka. -Bho ɩ-ɩ -lue 'zɔ -a 'ye ɩ li'ye mu -gezee! ɩ-ɩ -ka -yɛɛ 'li'a yiboɛ -mɛɛ ɛ, -a -see ɩ 'kpi-gwɛ ke -bhla. -Ka ɩ-ɩ yi-

bo'a -amu pepe, 'ka-a -abu-u 'ye ɩ yibo mu -lɛɛ ɛ-be -nɔ 'mɛ ti.

¹³ 'Ka-a ɩ -ni'e 'mu'a dɩ a, 'lotu'a 'nynuu-a, -Lagɔ'k "g-wɩdeɛ-ɛ, ɩ 'gwɩyɩkue -kɔkɔ kpun'a ti, -ɛ -ke 'yri'a 'bɩ-ɩ 'ye'a 'wlu mu a, ɩbɩ -ke nyu'a dɩkmɛɛ-ɛ 'wlu ɩ 'mu, ɩ -ni tan 'mni, 'unni 'bhle'e 'nyni, -ɩ se'a "tiinamu 'bhle. 'Le 'ya "klumu -yɛ -zi'a 'bho wɔn 'muti, 'inne 'mo-o dɩkmɛɛ.

'Kpi -Lagɔ-ɩ "nɩ'a nyu -ɩ po'a *Zezii'a -glɩgba 'kpa 'yi, a zi 'ya dɩ

14 A -gblee, 'lotu'a 'nynuu-a, a 'bɔ ti 'le -Lagɔ 'ke ɩ nyu'a dɩkmɛɛ 'le a'ba -kɔkɔ 'zɔ po "kɔmu! 'Kpi *ɩ Lisaazuzu-u 'nɩ'a nyu, un-u nu nu'a -Lagɔ'k ɩbhu ti, a 'bɩ ɩ ti -lɛɛ! 'Le -yɛ -ke dɩ a 'ka zi tenyi, 'inne 'mo-o ɩ wlu'a 'mutizɛɛ'ɛ 'kpi. ² A 'ye li-ɩ, "sesiwlu nyɔ se'a yibo, -bho -Lagɔ'k Lisaazuzu 'nɩ ɩ 'ya 'kpi, -bho ɩ -kɩ ɩ 'mu-u wlu ni a, -Lagɔ -bodɩ ɩ-ɩ zɩ 'l 'mu. ɛ -se nyunyuy -bodɩ -ko. -Lagɔ'k Lisaazuzu 'tuu ɩ'na'o, 'le, -kaabowlutu nyɔ'k 'wɔkɔ' 'muti, ɩ-ɩ zɩ 'l 'mu. ³ 'Le, nyɔ -yɔ za'a -Lagɔ'k wlu 'muti, nyunyuy -bodɩ ɩ-ɩ zɩ 'l 'mu, ɩ 'ke u "dɩ 'mu "du 'le ɩ 'ke u 'kpi 'yi po, un 'ke 'mutikuku 'bho -Lagɔ'k -jeyi. ⁴ A -gblee, "sesiwlu nyɔ se'a yibo, nyɔ -yɔ wlu ni 'ni 'mu, ɩ 'bhuo'a 'kpi-ɩ 'kpa'a "kpi 'le ɛ-ɛ nu ɩ -zɛɛ "l-ruli. 'Le, -yɔ za'a -Lagɔ'k wlu 'muti, ɩ -bodɩ a, ɩ-ɩ-ɩ 'po-o *Zezii'a -glɩgba 'kpa 'yi 'wee.

⁵ 'Le 'mna -bodɩ a, 'un 'bɔ-ɩ ti, "sesiwlu nyu se'a yibo, -Lagɔ'k Lisaazuzu 'ke amu 'ya popo'a 'kpi 'nɩ 'fia 'wee. ɛ -ni'a -kaa 'mu a, ɩ -ke "bhuo 'un 'bɔ' ɩ ti -lɛɛ, 'inne 'mo-o, a 'ke -Lagɔ'k wlu 'muti-za. A -gblee, "sesiwlu nyɔ se'a yibo, nyɔ-ɩ wlu ni 'ni 'mu, -yɔ za'a -Lagɔ'k wlu 'muti a, ɩ 'bhɛ-ɛ 'yi ɩ 'ye ɩ -zi. -Bho un 'ke 'mu'bhɛɛ 'ya a, 'lemnu, ɩ wlu ɩ-ɩ po'a a, ɩ -zɩ ɩ 'zɔ 'le ɩ 'ke Zezii'a -glɩgba 'kpa 'yi po -lɛɛ.

⁶ A 'ye li-ɩ, 'lotu'a 'nynuu-a, 'le 'in 'ke amu -bodɩ yi, -bho 'in -see amu -Lagɔ'k wlu'a -ɔtɔtɔzɩzɩ -ɔtɔ ɩ, 'le, ɩ a se'a yibo, -bho 'in -see ɩ gbɔzɩza 'le 'in 'ke ɩ amu -ɔtɔ ɩ, -Lagɔ -ɩ-ɩ 'inmu da, -bho 'in -see ɩ amu -ɔtɔ ɩ, 'le 'in 'ke amu -bodɩ -Lagɔ'k wlu 'muti-za -lɛɛ ɛ, 'le, -bho, "sesiwlu -a se'a yibo, 'in -po -ni ni amu "lɩruli 'le, leɛɛ 'in nu'o 'ɔtɔ amu -bodɩ'a?

⁷ A -gblee, 'in 'ke amu 'ɛ 'yi -lue -po. Tu nyu-u bhle ni'a 'mu'a wlu, 'ya ɩtu, -bho ɛ "du -gbakɔbheyi o, 'le ɛ 'ke -dɔdɔ "du o, -bho nyu-u bhle ni 'mu'a wlu "cakpa 'mu 'le, nyɔ-ɩ 'ye -ɩ 'muti'wɔkɔ -mu'a? 'Le 'ɩ -yɛ un bhle'a, ɛ-ɛ 'ye-e yibo-ɛ -mu'a? ⁸ 'Le, ɩglɛ -bho -ɛ wlu'a 'le nyu-u mu'a tu 'mu 'le, -bho 'ɛ wlu -ka gbɛn, ɩ ɛ-ɛ "si'a 'nyni, -bho nyu'a 'wɩn ɩ 'muti 'le, un-u 'ye-e tu 'mu -mu -mu'a? ⁹ 'Ka-a a'ba dɩ -ni'e 'mu -lɛɛ. "Sesiwlu a se'a yibo, -bho a -kɩ ɩ-ɩ po, -bho nyu se ɩ 'muti'wɔkɔ, bhebheɛ mo'o. ɛ -nmɔ'k -ɩ-ɩ 'yrili, wlu nyu-u 'wɔkɔ' 'muti, a 'ke ɩ po. ¹⁰ A -gblee, wlu-u -ni'a 'kna 'kmu 'mu, ɩ -se -sɛ. -Ka ɩ -die'a 'mu, ɩ 'bhle-e 'kpu "fia. ¹¹ ɩ -ni'a -kaa 'mu, -bho nyɔ -ke nyɔ'k 'wɔwɔkɔ wlu 'muti, leɛɛ ɛ-ɛ nu'o 'wa nyɔtu -bodɩ'a? -Bho ɩ -kɩ ɩ-ɩ po a, un-u 'lɩla-a "sesinyu. -Bho a -ka 'muti'wɔwɔkɔ, ɛ -nmɔ'k -ɩ-ɩ 'yrili. ¹² 'Ka-a a'ba dɩ -ni'e 'mu -lɛɛ. -Ka a -die'a 'mu a -smua'a-a 'muti, 'le a 'bɔ' ɩ ti, 'kpi -Lagɔ'k Lisaazuzu-u 'nɩ'a nyu, un 'ke

-Lagɔkɔ lɔbhu nu, a 'ke 'ya -dadudu 'ye. 'E dɪ, -yɪ 'ka Zezi-
i'a -glɔgba 'kɔɪ 'yi -po -nɪ, a 'bɔ -mnu'a "'bhi ti -lɛɛ!

¹³ 'Ka-a ɪ -nɪ'e 'mu'a dɪ a, "'sesiwlu nɔɔ se'a yibo, nɔɔ-
ɔ 'ye'a 'ya 'kɔɪ -ɔ po 'ɪ a, ɔ 'yɔbhaa -Lagɔ 'ya 'muzɛɛ'e
'kɔɪ! ¹⁴ Lɛ -ke dɪ 'nɪ 'lɛ'e -kaa, 'unne 'mo-o, -bho -nɪ -ka
wlu 'mnu-ɪ po, -a'a -zuzu ɛ-ɛ nu'o -zɛɛɛ "'lɪruli, -yɛ 'ma-a
-a'a -naagi -mɛɛ -nɪ'e-e 'tɪn. ¹⁵ 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ,
leeɛ -nɪ 'ke nu'a? -lɪ 'ke 'le -Lagɔkɔ Lisaazuzu'a wlu 'm-
nɪ 'mu *'-Lagɔ wɔn gbo -po -nɪ, 'le -a'a -naagi 'mu -nɪ
'ke ɔ wɔn gbo po -lɛɛ. -lɪ 'ke ɔ Lisaazuzu'a wlu 'mnu
'mu -bhle -nɪ 'le -nɪ 'ke -a'a "'bhuo'a wlu 'mu -bhle -nɪ
-lɛɛ. ¹⁶ -Bho ɛ se -kaa 'mu-nɪ a, -bho -nɪ po -Lagɔkɔ
Lisaazuzu'a wlu 'mnu 'le -nɪ 'ke -Lagɔ 'sɛɛ po 'le, nɔɔ-
ɔ se'a 'ɛ lɛtu "'yri yibo ke, 'le -ɔ -nɪ'a 'bho a'ba "'klumu, ɔ-
ɔ 'ye -ɪ 'bɔ'wɔn -mu 'le ɔ 'ke: *l -nɪ -kaa 'mu, nu'a? ɔ se
'bhɛɛ, dɪ -nɪ -za'a 'mu, ɔ 'ke ɪ 'muti'wɔn. ¹⁷ Kɪn, -a'a
'sɛɛpowlu -nɪ'ɔ-ɔ "'yrili -kɔɪn -mɛɛɛ-ɔ, 'ɛ -kpa -nɪ
-bonyunɔ.

¹⁸ A -gblee, "'sesiwlu 'nɪ se'a yibo, 'nɪ-ɪ po -ɪ'o, 'le 'nɪ
'ye a -nɪ 'wee 'mu-zi. 'E dɪ 'nɪ-ɪ po'o -Lagɔ 'sɛɛ. ¹⁹ ɛ -nɪ'a
-kaa 'mu a, -bho Zezii'a -glɔgba 'gbuu "'lɪru a, wlu-u se'a
'yiti-tɛ un-u 'wɔn'ɔ 'muti, ɛ -nɪ'ɔ-ɔ "'yrili 'nɪ 'ke ɪ po,
'le, 'nɪ 'ke u -Lagɔwlu'a -tɔɔtɔɔtɔɔ -tɔ, 'le, "'sesiwlu 'nɪ
se'a yibo, 'nɪ 'ke ɪ po, ɛ 'ye 'ya -gbogboyoko -zi.

²⁰ 'Lotu'a "'nynuu-a, a'ba 'gwɔɔtɔɔpɔɔ'e -nɪ 'dana'a
nɛ'e ka -le! A popo nyunyɔka 'gwɔɔtɔɔ! -Bho ɛ "'du
'nyinyidɪ'a nunamu a, 'yreetɪ-ɪ se'a lɛ "'yri yibo, a -nɪ
'wa ka, 'le a -kaa "'nyinyidɪ nu! ²¹ A -gblee, -kaa 'ka-a ɪ
'cɪnɪ-ɛ'e 'le -Lagɔkɔ "wɔɔɔ 'li na:

-A'ba -Kɔyi -Lagɔ na: 'Lɪkɔ po'a "'sesiwlu, 'unnu 'nɪ-ɪ
'ye -ya mu 'le un 'ke 'an nyu wlu -bodɪ 'mu-za. 'Le, -bho
koo 'nɪ -zi -nɪ "'sesinyu 'mu 'le un 'ke u wlu kpa a, un
-see 'nɪmu -lokui-po yi.

'Kla-a -Lagɔ 'lɛ'o.

²² 'Lotu'a "'nynuu-a, 'ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ a, "'sesiwlu
nyu se'a yibo, 'ya 'muwɔɔnɛ, -Lagɔ-ɔ "'nyɪ 'ɛ nɔɔ, 'le,
nyu-u se'a Zezii *Kliisi "'gwɔɔɔɔ, ɛ 'ke u lɛ -tɔ, 'le, -ka ɔ
se'a 'wa "'klumu -nɪ, ɔ 'cɛkɔta -nɪ 'nu "'kpi, un 'ke ɪ yi-
bo. ɛ -se nyu-u de'a Zezii "'gwɔɔ see'a dɪ, ɔ-ɔ "'nyɪ ɛ nɔɔ
'nɪ -ko. Nyu-u de'a Zezii "'gwɔɔ see, 'wa dɪ ɔ-ɔ "'nyɪ'e nyu
ɔ wlu'a 'mutizɛɛ, 'le, -ka ɔ -nɪ'a 'bho 'wa "'klumu, un
'ke ɪ yibo. ɔ "'nyɪ ɛ nɔɔ, nyu-u se'a Zezii "'gwɔɔɔɔ'a dɪ.

²³ l -nɪ'a 'tɔ -kaa 'mu 'le, -bho Zezii'a -glɔgba 'gbuu "'l-
ru, 'le, "'sesiwlu un se'a yibo, nyu 'wee 'ke ɪ -ponamu
-nɪ, nɔɔ-ɔ se'a 'ya lɛtu "'yri yibo ke 'le ɔ 'ke ɪ ti'ɔ, 'le "'b-
halɛɛke nɔɔ -lɔɔ-ɔ se'a Zezii "'gwɔɔɔɔ, -bho ɔ pa 'le a'ba
"'klumu 'le ɔ 'ke ɔ -kaa li'ye 'le, ɔ -see amu -sabhe 'mu
'ye yi? ²⁴ 'Le, -bho a -nɪ -Lagɔkɔ wlu 'mutizanamu, 'le ɔ
nɔɔtu 'ke a'ba "'klumu yi a, lɪ ɔ -nɪ'a 'mu, un-u 'za-a ɔ
'sra gbɔ, 'le ɔ-ɔ yibo'o ɔ "'bhuo'a "'nyinyidɪ 'yi. l-bɪ
wlu 'mnu "'sii 'nɔ-ɔ lɛ 'mu. ²⁵ A -gblee, 'le ɔ -tɔɔ 'ɔɔ "'s-
ra 'ke "'piemu 'kpa a, "'lemnu ɔ-ɔ 'po-o -Lagɔ 'kolri
wɔnɔɔ glu, ɔ-ɔ bɔɔ ɔ-ɔ 'le ɔ-ɔ wa'a wɔnti gbaa na ɔ
-nɪ'e-e 'le a'ba "'klumu -ziaka.

Dulikpɔɔn-ɛ 'ka 'bho *Zezii'a -glɔgbawɔnɔɔ -nɪ

²⁶ 'E dɪ a, 'lotu'a "'nynuu-a, lɛ a 'ka 'tɔ nu a, 'unne 'mo-
o, 'le a'ba "'lɔɔɔɔnɔɔ, 'le a'ba "'klumu'a -lue-e -lue

'ke -Lagɔkɔ 'nynɪ'a "'yibhɛɛɛ -pɔɔ "'kpi 'bhle, 'lu o,
-tɔɔwlu o, -Lagɔkɔ dɔɔɔɛ o, "'sesiwlu ɔ se'a yibo, 'ɛ
popoa o, 'ɛ 'zɔzɛɛ o. lɪ 'wee a-a 'ye'a -kaa -nu mu, ɪ "'du
lɪ-ɪ 'ka *Zezii'a nyu 'kpa 'yi po! ²⁷ "'Sesiwlu nyu se'a yi-
bo, 'ya pomu -nɪ 'le a'ba "'klumu 'nɪ? ɛ -nɪ'ɔ-ɔ "'yrili
'le nyu 'sɔn -ke tan 'ke -wlu -lue -lue, 'le nyu 'ke wlu 'm-
nɪ 'zɔ-za 'le ɛ 'ke 'bho -tri. ²⁸ -Bho ɛ -nɪ -kaa 'mu, -bho
wlu'a 'muzayi se 'le a'ba "'klumu -nɪ a, "'lemnu,
-klaabonyu 'mnu "'mu wɔn, 'wa wlu -nɪ nyu "'yigbeyi
-le! -Bho un ɔɛ kɔɔ 'le un 'ke ɪ po 'bho -Lagɔkɔ "'yigbeyi.

²⁹ 'Le, nyu-u za'a -Lagɔkɔ wlu 'muti -bodɪ -lɛɛ ɛ, 'wa
'sɔn -ke tan -wlu, 'le nyu -lɔɔ 'ke ɪ 'muti'cɛɛ, -bho ɛ "'-
du -Lagɔkɔ Lisaazuzu -ziaka 'le un 'ke ɪ yibo. ³⁰ l -nɪ'a
-kaa 'mu a, -bho nɔɔ -ka -Lagɔkɔ wlu 'muti-iza, 'le, -lɔɔ-
ɔ -de'a ti 'bho a'ba "'klumu, *'-Lagɔkɔ Lisaazuzu 'ke ɔ lɛ
da -tɔ -lɛɛ, -antanyɔn "'kɔɔ wlu 'yiti 'le ɔɔ 'ke 'le!

³¹ A 'ye li-ɔ, -jɔɔ -flɔɔ-ɔ wɔn 'le a 'ke wlu 'muti-za -lue
-lue, ɪ 'ke nyu -tɔ 'le ɪ 'ke u 'kpa 'yi po. ³² Nyu -ɔ 'bhle'a
-Lagɔkɔ wlu'a 'mutizɛɛ'e 'kɔɪ, ɔ 'bhɛɛ 'nɛ-ɛ wɔnɔɔ!

³³ -ɛkedumaa, -Lagɔ-ɔ 'mo-o Dulikpunlagɔ. ɔ -see
wlakaawlaka ti'ɔ.

³⁴ 'Le 'nynukpɔɔ -mnuu -bodɪ a, 'le Zezii'a nyu-u 'g-
buu'a 'lɪru, u-bu -nɪ'a 'le 'wa "'klumu, -ka 'nynukpɔɔ
'wee -lɔɔ-u nu'a 'le Zezii'a -glɔgbɪ 'wee -lɔɔ wɔnɔɔ, un
kɔn -kaa dɪ li! 'Wa po zɛɛ -le! ɛ se -kaa ti-nɔɔ 'le un
'ke -wlu. Un -ya 'wa "'bhi 'zɔ 'bho nyukpasɪ'a "'yigbeyi!
'Wa "'du -klagba 'bho u-bee'a damu -le! 'Ka-a -Lagɔkɔ
wlu 'lɛ'o. ³⁵ -Bho un 'bɔ ti un 'ke lɛ 'muti'wɔn ɔ, -bho un
-ke 'wa nyimɛ nɪni 'le "'bhlegbo ti, 'le un 'ke ɔ tidede. ɛ
se "'yrili-nɔɔ 'le 'nynakpɔ 'ke 'wa -klagba lizi 'le un 'ke
'bho Zezii'a nyu'a "'yigbeyi -wlu -nɪ. ³⁶ 'Le a-bee -mnuu
'le, a-bu -Lagɔkɔ wlu 'wlu'o 'mu-ae? -Ale, a-bee'a "'sɛ ɛ
'wɔɔ'o "'yi'a?

³⁷ 'nɪ-ɪ 'tmuu'o amu-ɛ, -bho nɔɔ nu, ɔ 'bhle-e -Lagɔkɔ
wlu'a 'mutizɛɛ'e 'kɔɪ 'le ɔ 'ke na, 'kɔɪ ɔ Lisaazuzu-u
'nyɪ'a nyu un 'ke -Lagɔ 'mɔɔ lɔɔ lɔɔ nu, ɔ 'bhle-e 'ya
-lɔɔ, ɔ de "'gwɔɔ na, lɪ 'nɪ-ɪ 'cɪnɪ'a, 'nɪ-ɪ po'a -laa amu
-jeyi, -a'ba -Kɔyi'a wlu mo'o! ³⁸ 'Le, -bho nɔɔ 'yɔbha ɔ 'ke
ɪ 'yriti-po a, a -po ɔ "'yriti -lɛɛ!

³⁹ l-bɪ dɪ 'wee -nɪ'a damu a, 'an 'lotu'a "'nynuu-a, a
'bɔ -Lagɔkɔ wlu'a 'mutizɛɛ'e 'kɔɪ ti, 'le, "'sesiwlu nyu se'a
yibo, nyu -Lagɔkɔ Lisaazuzu-u "'nyɪ'a 'ya 'kɔɪ 'le un-u po
'ɪ a, a'ba 'kaa nu 'mu -le! ⁴⁰ Lɛ"'o lɛ a-a nu'a 'le a'ba "'l-
rugbuunamu, a nu ɛ -ka -zɛɛka 'le dulikpɔɔn 'mu!

*Zezii *Kliisi'a glusɔɔɔ

15 'Lotu'a "'nynuu-a, *Zezii'a "'dɔɔɔɔ 'nɪ -ya'a amu
-bɛnyɪ, 'unnu 'nɪ 'kɔɔ ti 'nɪ 'ke ɪ "'yiglu-za 'le a'ba
-pɔɔ gbo -lɛɛ. l-bɪ "'dɔɔɔɔ 'mnu, a kɔn -l'o -gli 'le a
'ye ɪ 'li ti-de. ² A -gblee, -ka 'nɪ -zɪ 'ɪ amu -bodɪ 'mu, -ka
'nɪ "'sɪ'a 'nynɪ, -bho a kɔn nɪ -kaa 'yi, 'le ɪ 'mu a 'pɔn-
o'o 'bho -Lagɔkɔ "'yigbeyi. -Bho ɛ -se -mɛɛ ɛ, "'lemnu
a'ba Zezii'a "'gwɔɔɔɔ 'mɛɛ, bhebehe mo'o.

³⁴ A 'ye li-ɔ, lɪ 'nɪ 'cɪnɪ'a, 'ya -antanyɔn 'nɪ -tɔɔ'ɔ amu,
-yɪ 'bhle'a 'nynɪ tenyɪ, 'unnu 'mo-o, Zezii *Kliisi 'mɛ-o'o
-a'ba "'nyinyidɪ'a dɪ. ɔ 'mɛ'ɛ ɛ, nyu nmaze 'nɔ-ɔ ti, 'le
ɔ 'mɛwɪ 'sɔn, 'ɛ tanɔ, ɔ -ɔ-ɔ-ɔ glu 'le 'memu'a "'klumu
'le ɔ 'ye ti-nɪ -lɛɛ. 'Ka-a 'ya 'wee 'cɪnɪ-ɛ'e 'le -Lagɔɔɔ

'li see. ⁵ A -gblee, ኃ -ኃ-ኃ-ኃ glu -lreeka, ኃ -ኃ-ኃ-ኃ ኃ "bhuo *Pielt 'yi -antanyt ke-ኃ, 'le, ኃ-ኃ-ኃ Pielt 'mnn-ke ኃ *-Bozezii'a -dalbhomu -yu -sie'a 'bho, ኃ 'ye ሀ ኃ ኃ "bhuo 'yi-ኃ. ⁶ ሀ-bee'a ne zi'a a, 'lotu'a "nynuu'a -dadudu -lruu-u 'bhæ'ε un 'ke nyu'a "du -lue -gwli -muu lizi, 'ln- nu ኃ ኃ-ኃ-ኃ ኃ "bhuo 'yi 'bho -gbaa -lue 'mu. ሀbu 'mnu, 'wa ሀኃኃ 'mε-o'o 'le 'wa -dadudu -nū'e ti -zian. ⁷ ሀ zi'a -kaa a, ኃ -dalbhoyi Zaakl ኃ ኃ-ኃ-ኃ ኃ "bhuo 'yi 'le ኃ ኃ 'ye ኃ -dalbhomu'a 'wee ኃ ኃ "bhuo 'yi-ኃ. ⁸ 'Wa 'wee -gwe'ε 'y- iti a, 'le ኃ 'ye 'mna gb ኃ 'mu 'bhኃ. 'ε ኃ ኃ 'mne ti, 'ln ኃ-ኃ-ኃ ኃ "yu-u -see ku ኃ-ኃ 'wlu. 'ε ሀtu 'gete'e-e 'lnmu ti. ⁹ A -gblee, 'le ኃ ኃ -dalbhomu 'wee'a "klumu, ኃ -dalbhoyi'a 'nynū'a "kokonu -gbε 'ln 'bhle'e "kpi. 'ln se "yiti-nm ኃ un 'ke 'lnmu ε-βε 'nynū 'mne'ε "bhuo 'mu 'la -nū, -εkedumaa, nyu -Lag ኃ-ኃ-ኃ ኃ-ኃ ሀ 'ma-a Zezii'a -glg- bawኃny'i'a nyu, 'lnnu 'ln kla'a nyanū 'mu. ¹⁰ A 'ye li-ኃ, kpli 'ln -nū'a -laa ti, -Lag ኃ ኃ 'sana 'mu 'ln -nū'e -kaa, 'le, -zεgε ኃ nu'a 'lnmu "lruḥi, ε -se bhebehele -ko -ziaka. A -gblee, 'ln 'nu-o lbhu tenyū 'le 'ln 'ye 'ln -Bozezii'a -dalbhomu 'wee 'mu-zī. ε -se 'mna-a'a "bhuo'a 'mutikukue 'mu -ko 'nū, -Lag ኃ ኃ 'sana 'mu 'ln -nu -nū ne'ε. ¹¹ ሀ-bū dū 'wee 'mnu, 'ka-a ሀ -nū'e 'mu'a dū a, -bho ε "du ሀ-bee-e kpa'a Zezii'a "dizigū o, 'le ε 'ke 'mna "du o, ε se dū 'bhle. Wlu -lue -a'ba 'wee-e za'a 'mu, 'lnnū a de'e "gwli.

'Mεmu'a gluswε'ε "kpidū

¹² A -gblee, -ka -Lag ኃ-za'a *Zezii *Kliisū 'mεmu'a "k- lumu 'le ኃ 'ye'a ti-nū -lrεε, -a -zū 'l-l amu -bodū 'mu, 'le, leedū a'ba "klumu'a nyutεḥ nu'ε nyu-ሀ 'mε'ε -see glu -sɔ yi'a? ¹³ -Ka nyutεḥ 'mnu 'le'ε -laa, -bho 'mεmu -see 'kū glu -sɔ yi -ziaka, "lemnu, -Lag ኃ-see 'kū Zezii Kliisū'a "bhuo glu -za yi 'le 'mεmu'a "klumu. ¹⁴ A -gblee, 'le, -bho ኃ -see 'kū glu -sɔ ኃ, ኃ "dizigū -a -ya'a amu se 'kū ሀ 'mu'bhle, ኃ "gwliδεε a 'bhle'a -pεḥ gbo se 'kū ሀ 'mu'bhle, 'ya 'wee mo 'ko-o bhebhell. ¹⁵ A 'ye li-ኃ, 'le, -bho ሀ -nū 'kū -kaa 'mu a, "lemnu 'bho -Lag ኃ ኃ damu -abu cε 'ko-o sūn, -εkedumaa, -a 'tmu'ε-o-o nyu na, ኃ -zɔ ኃ-ኃ glu 'le 'mεmu'a "klumu 'le ኃ 'ye ti-nū -lrεε. ¹⁶ A -gblee, -ziadū mo'ε. -Bho -Lag ኃ-see 'kū 'mεmu glu -za yi a, -mnu, Zezii Kliisū -mnn-ኃ-ኃ-ኃ-ኃ, ኃ -see ኃ 'kū 'le 'mεmu'a "klumu -za yi. ¹⁷ 'Le 'mεmu'a "klumu, -bho ኃ se 'kū glu -sɔ ኃ, "lemnu bhebheli'a dū a de ኃ 'ko'o "gwli, 'le a'ba "nyinynidū -nū 'ko'o amu "kpi "kōmu. ¹⁸ A -gblee, -bho ε -nū 'kū -kaa 'mu a, nyu-ሀ de ኃ ኃ "gwli, -ሀ 'mε'ε ε, un 'mε 'ko-o'o -bhla 'bho -Lag ኃ ኃ "yigbeyi. ¹⁹ A 'ye li-ኃ, -bho -a de Zezii Kliisū -pεḥ "yi 'le ኃ 'ke 'kū -amu -kpa 'nኃ 'bh- lukpa "kpi'a "sε 'le -a -see 'kū yaku 'li -mu yi a, "lemnu, 'le nyu 'wee'a damu -a'ba ngazedū kpu 'ko-o wኃ. ²⁰ 'Le ሀ se -kaa 'mu-nū. -Lag ኃ-ኃ ኃ-ኃ glu 'le 'mεmu'a "klumu -ziaka 'le ኃ ኃ -nū'e ti "kōgwleka. ኃ-ኃ 'mo-o gluswεmu'a nyamna. ኃ gluswε 'mne, 'lnne ኃ ኃ ኃ nyu, nyu -lruu-ሀ 'mε'ε ε, un-ሀ 'ye-e glu -sɔ -mu -lrεε, 'le un 'ke ti-nū "kōgwleka. ²¹ A -gblee, *Aadaa -ya'a 'mεmεε 'nኃ 'k- mu 'mu. ε 'yi-e 'tε 'le nyu 'ke ε tu wኃ 'mu lu'a dū a, Zezii Kliisū 'nu-o -kaa'a kamu, nyu-ሀ de ኃ ኃ "gwli -ሀ 'mε'ε ε, un-ሀ 'ye glu -sɔ mu 'le un 'ke ti-nū "kōgwleka. ²² A 'ye li-ኃ, nyu'a klε "du-o Aadaa'a "nynuu'a "nynuu. ኃ 'mε-ε'ε

dū a, un-ሀ 'mε'o 'wee. -Ka -lue 'mnn, nyu-ሀ -ke Zezii Kli- isū "sisri'a 'yi, ኃ -nū'e-e ti "kōgwleka'a dū ሀbu-ሀ 'ye ti-nū mu "kōgwleka -lrεε. ²³ 'Le ኃ ኃ gluswε'ε dū -ke 'wa gluswε'ε dū 'ke kpa'kpa 'mu -nū mo'ε. Zezii -mnn, ኃ ኃ ኃ-ኃ-ኃ glu 'le ኃ ኃ -nū'e ti "kōgwleka, ኃ-ኃ 'mo-o gluswεmu'a nyamna, 'le, ኃ -ke ti ኃ ኃ 'ye'a le -yi mu a, nyu-ሀ 'ma-a ኃ ኃ -nu, -Lag ኃ-ኃ 'ye -ሀ glu -za -mu 'le ሀbu 'ke ti-nū "kōgwleka -lrεε. ²⁴ A -gblee, -bho εβε 'mne -gwe 'yi a, -ye ኃ ኃ ኃ 'tε 'bho, 'lnne 'mo-o, nyu-ሀ 'bhle'a wኃnke 'le yaku 'yi, Zezii Kliisū-ሀ 'ye-e 'ya 'wee wኃn'lbha -mu 'le ኃ 'ke ሀ "kpi -nū. -Bho nyu 'ye 'ε ሀtu li a, 'kmu-ሀ "tii-e 'yi, 'le ኃ 'ke 'wa nyu'a -kōkō ኃ ኃ -tūta -Lag ኃ-ገba. ²⁵ A 'ye li-ኃ, -ኃ-ኃ -ke ti Zezii Kliisū-ሀ 'ye'a le -yi mu a, ε -nmm-ኃ-ኃ-ኃ-ኃ 'yrili ኃ 'ke 'wa nyu 'mnu -kō 'le ኃ ኃ -tūta -Lag ኃ ኃ 'mnn 'ke ኃ ኃ tu'a nyu 'wee wኃn-zi. ²⁶ A -gblee, -lebhኃwεmu'a nyu -ke 'mutikukue ኃ-ኃ 'ye'a wኃn'lbha mu, 'lnne 'mo-o 'mεmεε. ²⁷ A 'ye li-ኃ, 'ka- a ε 'nū-ε'ε 'le -Lag ኃ ኃ gbo 'li see na, ኃ -zi'e-e ሀ 'wee wኃn 'le ኃ 'ye ሀ ኃ 'yu -jeyi "nyū. -Bho wlu 'mne 'le na: «Lū 'wee» -Lag ኃ-zi'e wኃn 'le ኃ 'ye ሀ ኃ -jeyi "nyū, -Lag ኃ ኃ 'ka- kaa, ኃ ኃ-ኃ-ኃ 'de 'wlu'o 'bho-ε. ኃ 'yu -see ኃ ኃ 'kpi -nū yi, -εkedumaa, 'lnn-ኃ-zi'e ሀ 'wee wኃn 'le ኃ 'ye ሀ ኃ -jeyi "nyū. ²⁸ -Bho ኃ ኃ -kaa, "lemnu ኃ ኃ 'yu'a "bhuo-o 'yi-e ኃ ኃ 'b- ho ኃ ኃ -tūta 'mnn ኃ ኃ wኃnyū 'le ኃ 'ke ሀ 'a klε'ε -kōkō ኃ ኃ nya -kō.

²⁹ A -gblee, 'lotu'a "nynuu-a, -bho 'mεmu -see 'kū glu -sɔ yi a, nyu-ሀ *batizee-ε'ε 'wa 'bū 'mu, leedū un-ሀ nu'ε -kaa'a? ³⁰ 'Le, -bho 'mεmu -see 'kū glu -sɔ yi 'le, leelε 'bhle'e 'nynū 'le -abu-ሀ nū'e 'kle -ke 'mεmεε'ε wኃn 'mu -zɔ ኃ? ³¹ A 'ye li-ኃ, 'lotu'a "nynuu-a, zɔ'o ኃ ኃ 'ln-ሀ 'tafle-ε 'mεmεε. -Ziadū mo'ε. -Ka 'ln-ሀ wa'a 'βεε a'ba dū, -ka abu-e -abu wa'a 'βεε 'le 'ln -ke a bhete'a gbo 'le -a -ke -a'ba -Koyi Zezii Kliisū "sisri'a 'yi a, -ka ε "du'a -ziadū, 'ka-a εβε 'mne "du'o -ziadū -lrεε. ³² A -gblee, 'nኃ ኃ gbe Efεezigwḥ 'mu, nyu'a -dadudu "du-o 'lnmu 'kle tenyū 'le un -see 'lnmu ሀ 'yi -za. -Bho ε "du 'kū 'kmu 'mu'a 'nynūwluεε'ε dū, 'le, -bho nyu -see 'kū glu -sɔ yi 'le 'mεmu'a "klumu 'le, leelε -ke dū 'ln 'ke 'tε -kaa sū'a? -Bho ε -nū 'kū -kaa a, "nna nyu 'wee-e po'a a, ε -nmm 'ko-o "yrili 'ln 'ke ε po na:

-Za nym ኃ 'gwli, li ሀ'ε'ε, 'na nmm'o nmm. -Bho 'mεmεε yi a, ሀ 'wee -gwe'ε 'tε-ኃ 'yi.

³³ 'ln-ሀ 'tmu'ε-o amu-ε, 'bho 'ε ሀtu'a damu, a'ba "maa a'ba "bhi dū 'yrili -le! -Ka "nna -lue 'le'ε, -ziadū mo'ε. ε na: -Bho -ln -ke "nyinynikpli'a nuyi -ka na, -a 'kpa-a "nyinynidū gbo. ³⁴ 'ε dū, a 'srεε a'ba 'gwlutipoposu 'yi! A 'bኃ "nyinynidū'a nunudū! A 'ye li-ኃ, -ka a'ba "klumu'a nyutεḥ se'a -bhla -Lag ኃ yibo ke, 'ln-ሀ 'ye-e 'na li. Dūndū mo'ε. 'ln-ሀ zū ሀ 'mu-ε 'le ሀ 'ke amu dūn 'yi 'lbhaa.

Kulre 'mεmu-ሀ 'ye'a li'bhle mu, 'le un 'ke glu -sɔ

³⁵ A -gblee, nyu 'bhæ'ε'o ኃ ke na: -Lag ኃ-ኃ 'ye-e 'mεmu glu -za -mu, nu, koo ma'a? 'Le, -bho un -sɔ glu 'le, ku'a yεε un 'ke li'bhle'a? ³⁶ A 'ye li-ኃ, 'le nyu 'ke -kaa tidede a, ኃ nyctū'a -naagū se "yi-die! -lnmm 'le'ε -kaa, popo 'g- wluḥi! Lū'a 'y' -a po'a a, ሀ 'mε -kpūn-ኃ, 'le ሀ-ሀ mε'o. ³⁷ 'Le -un 'ke lty po, -bho ε "du -kōbū o, 'le ε 'ke ሀ -lrεε "du o, 'ya 'y'kpa'ian 'mnu, 'lnnū -a po'o glu. ε -se -kōni -ko. ³⁸ -Bho -mnn ኃ po 'ya 'y' 'mnu glu a, -Lag ኃ ኃ "bhuo-o

nu'o lbhu, 'le l-l mɛ'o, l-l 'bhɛ'ɛ 'yi. -Ka -Lagɔ 'kɔ'kɔ ti, 'ka-a 'ya -kɔ'ni-ni. Lɛ'o lɛ nyunyɔ-kɔ lo'a a, l -nt'e-e 'ya 'bhi'a ga 'yi. l se gugɔ.

³⁹ 'Le -Lagɔ kɔ'kiyalɔ -lru'a bo 'li, a'ba 'bhi popo 'gwɔluti! A -gblee, nmi 'wee se gugɔ. Nyunyɔnmi -nt'e-e 'ɛ -ka, -yɛ 'ma-a nmi, l 'bhle-e 'ya nɛ'ɛ -ka, 'le nɔkɔ'ɔ 'bhle'e 'ya nmi'a ka, 'le zmi 'bhle'e 'ya zienyɔ' a ka -lɛɛ.

⁴⁰ A popo 'gwɔluti -lɛɛ! Yaku 'yi'a l-l vɔlan'a a, l -nt'e-e 'ya -ka 'le -daa 'bhlukpa 'kpi'a nɔ -nt'e 'ya ka, 'le yaku 'yi'a nɔ' a 'yirilnmɛ -ke -daa 'bhlukpa 'kpi'a nɔ' a nɛ se gugɔ. ⁴¹ A -gbu yaku 'yi'a l ya! 'Yru'a -vɔlanvɔlan -nt'e-e 'ɛ -ka, 'cu 'bhle-e 'ɛ nɛ'ɛ -ka, 'le 'cudrɔ 'bhle'e 'ya nɔ' a ka, 'cudrɔ'a 'bhi'a 'klumu'a 'bhuo'a -vɔlanvɔlan se gugɔ 'le l -nt'e 'ya ga 'yi -lue -lue.

⁴² A -gblee, 'mɛmɛ 'ye'a glu -sɔ mu a, 'ka-a ɛ-ɛ 'ye 'mu-nɔ mu 'bho 'wa damu -lɛɛ. -Bho nɔy 'mɛ 'le un 'ke kɔ tinmaze a, kɔ 'ku-u 'zɔn-o'o. -Bho -Lagɔ 'ke kɔ glu -za a, ku -yɛ'ɛ 'mɛ 'le -ɛ -see'a 'zɔn yi a, 'unne kɔ-kɔ 'bhle'e li 'le kɔ-kɔ kɔ glu. ⁴³ A'ba 'bhi yibo'o-o 'ku se 'yigbeyi tinmɔ, 'le kɔ 'ke 'mutikukue 'mu-u'bhle. 'Bho kɔ glusɔ-namu a, kɔ-kɔ 'nyrili tenyɔ 'le kɔ-kɔ 'bhle'e 'kpi' mu.

⁴⁴ Nyunyɔ kɔ'kɔ 'bhluku un-u nmaze'e ti. -Bho kɔ 'ke glu -sɔ kɔ, -Lagɔ-kɔ 'nyɔ-kɔ kulre -yɛ'ɛ 'mɛ. A 'ye li-kɔ, 'bhluku -a 'bhle'e li 'tɔ, 'kla -ko? 'lɛnɛ kɔ-kɔ -amu na -a 'ye-e 'kɔgwɛku li'bhle -mu -lɛɛ. ⁴⁵ 'lɛnɛ 'bhle'e 'nyɔ' a dɛ ɛ 'cnɔ-ɛ'ɛ 'le -Lagɔkɔgɔ 'li see, na: *Aadaa 'ma-a -antanyɔnyun-ɔyɔ, -Lagɔ -kɔ kɔ ti a, kɔ 'po -kɔ tinɔfɛ 'mu 'le kɔ 'ye ti-nɔ. A -gblee, *Zezii *Kliisɔ -mnɔkɔ, 'unɔnɔ 'lɔn-l 'la'a Gbɔmub-hɔɔadaa. ɔkɔ-kɔ 'mo-o -zuzu 'le kɔ-kɔ 'nyɔ'e nɔy 'kɔgwɛt-inɔ. ⁴⁶ A 'ye li-kɔ, -yɛ 'ma-a -a'ba 'kɔgwɛku, ɛ -se 'lɛnɛ 'ke nya -kɔ -ko. 'Bhluku -a 'bhle'e li -tanyɔ 'le 'kɔgwɛlɛnɛ-ɛ 'ye gbɔ 'mu 'bhɔkɔ mu. ⁴⁷ A -gblee, 'bhlɔ -Lagɔ 'luo'o 'mu kɔ 'ye Aadaa ma, 'nɔkɔ 'kmu 'mu'a nɔy kɔ 'du'o. Zezii Kliisɔ -mnɔkɔ 'wɔlɔ-o -Lagɔ gbo 'le yaku 'li. ⁴⁸ 'Ka-a ɛ -nt'e 'mu'a dɛ a, nyu-u 'bhle'a -bhla 'wa 'bhluku li, un -ke Aadaa gɔgɔ'o, 'le, nyu -yɔ 'ye'a 'le yaku 'li -nɔ mu, ubu -ke Zezii Kliisɔ-l 'ye gugɔ mu. ⁴⁹ Kɔn, -ziadɔ mo'o. 'Traamu 'tɔ kɔ, -a -ke 'bhluku'a libhleyi Aadaa gɔgɔ'o. -Bho 'wɔlɔ, Zezii Kliisɔ 'wɔlɔ'a -Lagɔ gbo 'le yaku 'li, -a -ke kɔ-kɔ 'ye-e gugɔ -mu -lɛɛ.

⁵⁰ 'Ka-a ɛ -nt'e 'mu'a dɛ a, 'lotu'a 'nynuu-a, 'lɔn-l 't-muu'o amu-ɛ, nyu-u 'bhle'a -bhla 'wa 'bhluku li, -da -Lagɔ-kɔ 'ye'a lɔ 'wee -kɔ -nɔ mu a, 'wa nyutu -see 'le yaku 'li -nɔ yi. A 'ye li-kɔ, 'mɛmɛku se 'bhɛɛ ɛ -ke 'kɔgwɛku 'ke gbobhete 'le l 'ke -dalue -nɔ.

⁵¹ A -gblee, 'kɔgwɛku 'mɛnɛ'ɛ 'kpi'a 'sra 'lɔn 'ke amu 'tmuu. 'lɛnɛ 'ka-a: -Ka -a -die'a 'mu, -a -see -kaa 'mɛ yi 'wee. ɛ -nɔ' a -kaa 'mu a, -a'ba 'wee'a 'bhluku-u 'ye-e 'yizizia -mu 'le -a 'ke 'kɔgwɛku li'bhle. ⁵² 'Bho 'kmu'a 'yitiinamu, -da lɛglɛ-ɛ 'ye'a -wɔlɔ -nɔ mu, 'bho-o ɛ-ɛ 'ye -nɔ-ɛ -nɔ mu, 'le, -ka 'ni-i 'wɔlɔ'a 'yri ya a, 'ka-a 'ɛ lɛtu 'ke zi -dra! A 'ye li-kɔ, lɛglɛ-ɛ 'ye-e -wɔlɔ -mu, 'le Zezii'a nyu-u 'mɛ'ɛ 'ke glu -sɔ. -Bho un -ka glu-u sɔ kɔ, 'kɔgwɛku un-u 'ye li'bhle mu. 'Le -a-bu Zezii'a nyu-u -nt'a ti, -a'ba ku 'ke 'kɔgwɛku 'mu-yi. ⁵³ 'Ka-a ɛ -nt'e 'mu -zi-aka'a dɛ a, -a'ba 'kɔgwɛku 'ke 'bho 'bhluku'a 'bɔ' mu -zi.

⁵⁴ A 'ye li-kɔ, -bho -a'ba 'bhluku -yi 'kɔgwɛku 'mu a, 'lemnɔ -Lagɔ kɔ'wɔlɔ'a 'digbi 'sɔn-kɔ 'cnɔ-ɛ'ɛ 'le kɔ 'kɔkɔ 'li'a 'yri'a 'bɔ-l 'wɔlɔ-o'o. Wɔlɔ 'mnɔ na:

-Lagɔ -za'a-a 'mɛmɛ ti 'fla 'wee. ɛ se 'tɔ 'mutikukue 'mu'bhle. ⁵⁵ ɛ se 'tɔ wɔnkue 'bhle 'bho nyunyu 'kpi, 'le ɛ 'ke u 'lbha.

⁵⁶ A -gblee, 'lotu'a 'nynuu-a, 'traamu -bhla a, 'mɛmɛɛ 'ku-o wɔn 'le ɛ-ɛ 'lbha'a nyu, -ɛkedɔmaa, un-u 'nu-o 'nyinyɔnidɔ 'bho -Lagɔ kɔ' 'yigbeyi, 'le 'nyinyɔnidɔ 'bhle'e wɔnkue 'bho nyunyu 'kpi, -ɛkedɔmaa, -ka un-u nu 'l, *-Lagɔ kɔ' gba-a kɔ 'nu-u 'na 'le un se 'bhɛɛ un 'ke 'ya nɔnɔ'a dɛ 'bho un 'ke kɔ' gba 'mnɔ 'yi-kpɔn. ⁵⁷ 'Ka-a l -nt'e 'mu'a dɛ a, -a 'bhɛɛ -Lagɔ kɔ' nyɔ 'yi! 'lɔnɔ lbho'o -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisɔ 'nɔkɔ 'kmu 'mu 'le kɔ 'ye 'mɛ -a'ba 'nyinyɔnidɔ 'mnɔ' a dɛ. 'Le kɔ 'mu -a lu 'nɔ tu wɔn 'mu.

⁵⁸ 'Ka-a l -nt'e 'mu 'wee'a dɛ a, dɔkmalotɔ'a 'nynuu-a, a -de 'le a'ba -Lagɔ kɔ' 'gwɛlɛɛ 'li ti! 'ɛ -sɔ -denɔ 'mu -le! A po 'le 'kpi tenyɔ, -a'ba -Kɔyi Zezii'a lbhu a-a nu'a a, 'le a 'ke ɛ 'lru-mu -nɔ 'kɔkɔmu, -ɛkedɔmaa, a'ba 'bhi yibo'o-o, a -ke kɔ 'sisri'e-e 'yi'a dɛ, lbhu a-a nu'a -laa, ɛ -see 'nukɔ 'wɔlɔ yi.

'jɛmɔni un 'ka Zideebhlukpa 'kpi'a 'lotu'a 'nynuu -kpa -nɔ

16 'Lotu'a 'nynuu-a, *Zezii'a nyu-u -nt'a Zideebhlukpa 'kpi 'puan-a 'lbha'a a, 'jɛmɔni a 'ku u -kpa -nɔ a, 'ya dɛ 'lɔn 'ke 'tɔ amu -bodɔ 'mu-za. -Yɛ 'ma-a 'ya 'kpidɔ a, -a'ba -Kɔyi Zezii'a -glɔgbɔ-l -nt'a 'nɔkɔ Galasiibhlukpa 'kpi, -ka 'lɔn 'lɛ'ɛ un 'ke nu a, a nu -kaa -lɛɛ! 'lɛnɛ 'mo-o, ² 'le a'ba 'klumu'a nɔy' o nɔy, kɔ -ke ti -a fɔ nɔ' a li, -a bubɔkɔ -a'ba -Kɔyi 'mnɔ kɔ, -ka kɔ 'bhɛɛ'ɛ kwa li, kɔ '-du -kaa kɔ nɛ -nalo, 'le kɔ 'ke l 'bho tide. Nyɔ kɔ' -fuɔ 'an yiyia-kɔ 'le kɔ 'ke mɔni 'mnɔ 'du -le! ³ -Bho 'mna yi 'le a, 'le a 'ka nu, 'lɛnɛ 'mo-o, nyu a'ba 'bhi -gwɛ'ɛ 'kpi, a 'ke u 'bho 'du, 'le a 'ke u 'jɛmɔni 'mnɔ -jeyi 'nyɔ. -Bho 'lɔn '-du u 'kɔkɔ 'kpi 'le un 'ke l -jeyi kpa 'le Zelizalɛmu. ⁴ 'Le, -bho ɛ 'sri 'an 'bhuo 'yi a, 'lemnɔ, 'lɔn 'bhɛɛ'o 'lɔn -ke un 'ke mu 'nɔ-ɛ.

'Pɔlɔ 'tri-e dɛ ti kɔ 'ke l nɔ

⁵ 'Lotu'a 'nynuu-a, 'lɔn-l 'ye-e Maseduanbhlukpa 'kpi -mu -mu 'le 'lɔn 'ke ɛ 'kpi ɛ. 'Ka-a dɛ -nɔ -nt'e 'mu'a dɛ a, 'lɔn -see 'le -gwɛ yi. -Bho 'lɔn ɛ ɛ 'kpi-kɔ, 'le 'lɔn 'ke 'le amu gbo nyɔni. ⁶ -Bheje, -bho 'lɔn nyɔni 'bho amu gbo a, 'lɔn-l 'ye-e 'bho -gwɛ -mu 'le -vɔvɔ'kɔ ɔFa 16 6 'le 'wa 'bhlukpa 'kpi, -bho -sun -ka ti-yi a, nyɔ kɔ' -na 'le -blabla. ⁷ A -gblee, bhu -yɛɛ 'lɔn 'bhle'a -laa kwa, 'lɔn -see 'ybha 'lɔn 'ke amu zikabhɔ ya 'ye -nɔ. -Bho ɛ 'du -a'ba -Kɔyi'a 'gwɛlɔdɔ 'le kɔ 'ke ɛ 'nɔkɔ kɔ, 'lemnɔ, 'lɔn-l 'zi-e 'bho amu gbo 'wɔ. ⁸ ɛ -nɔ' a -kaa 'mu a, 'lɔn 'kɔ-kɔ ti 'lɔn 'ke -bhla -dagbɛ Efɛɛzɔgwɔl 'mu ti-de 'le *Patɔkɔtɔ'a gɔ 'ke nyɔni. ⁹ -ɛkedɔmaa, 'lɔn -bodɔ -Lagɔ kɔ' lbhu'a -jɔlɔ -flɔkɔ-kɔ 'yiti vao! 'Le, nyu-u'a 'wɔkɔ nɛ tukutuku, un -die'e 'yi.

¹⁰ 'Lotu'a 'nynuu-a, -bho Timotee yi 'le amu gbo a, a kpun kɔ -gli 'le 'bubua 'ke kɔ 'lbha. Kɔ-kɔ 'nu-u -a'ba -Kɔyi'a lbhu, 'mna-a'a ka -lɛɛ. ¹¹ Nyɔ kɔ' -bhla -nɔ kɔ 'yri kɔ '-

dana'a kamu -le! -Bho כ-ka 'חכח 'ח gbo le-e yi a, a -kpa נכ, a 'ke כ-jeyi -ya 'le -פכפכ'א bhlubhlua 'mu! 'ח -ke 'חככח 'lotu'a "nynuu -lruu-ט fuo 'חככ-כחכ.

¹² -A'ba 'lotu'a "yu Apolכט -מככ -bodt a, 'ח 'po -כ 'k-pa "yi -popo 'le כ-ke 'lotu'a "nynuu -lruu 'ke 'le amu gbo yi. כ-כ 'ye ε nu mu 'ח-ε. ε -se 'traamu -ko. -Da su-ט 'ye כ li-nyni -ח mu, 'bho-ו כ 'ke ε -ח -ח.

"Lruyijrawlu

¹³ 'Lotu'a "nynuu-a, 'ח-ח 'tmuu'o amu-ε, a yaa 'muti, 'le a 'ke 'le a'ba -Lagכ 'כ 'gwlideε 'li ti-de! A kuku 'muti 'le a 'ke 'kpu "yi'bhle. ¹⁴ Le"o le a-a nu'a a, a nu ε a -bonyunyu -bodt 'le dukmεε 'mu.

¹⁵ 'Lotu'a "nynuu-a, -ka Sittfanu -ke כ 'bhlegbo'a nyu-ט 'kpa'a 'bho -Lagכ 'כ-jeyi -tanyt 'bho Akayibhluk-pa "kpi, 'le un 'ye'a 'bho Zezii'a nyukpalbhu "yi 'kpa, a yibo'o-o 'na. 'ε dl 'ח-ח po'o amu 'kpa "yi, ¹⁶ a 'ככ-ח 'wa -kaabonyu kwa 'le un 'ke amu -jolu gbo po! 'Le nyכ"o nyכ-כ-ke un -plε'ε lbhu 'mne 'mu, כ-כ nu 'ε, 'bho כ -bodt a nu -kaa -lrεε!

¹⁷ A -gblee, Sittfanu 'mno-e Fotunatusu -ke Akayikusi, -ka un yi'a 'חכח 'ח gbo, 'ε 'bubua-a 'lbha'a 'חmu. -Da

a-bee se'a 'bho -ח, -bho 'ח -gbu nu ya, 'mna na a'ba 'wee -ח'e 'bho 'an "trolli. ¹⁸ A 'ye li-כ, -ka a lbho 'ט, un 'ye'a 'חmu gbo yi, -ka ε -bhlu'a a'ba -פכפכ, 'ka-a un -bhlu'a 'mna-a'a ne -lrεε. A yibo -kaabonyu'a -bhaka!

¹⁹ 'Lotu'a "nynuu-a, *Zezi'a -glugbwonyi'a nyu-ט -ח'a 'חככ Aziibhlukpa "kpi na u-bu 'ye'e amu! *Akilaa-e *Plisilt -ke Zezii'a -glugbwonyi'a nyu-ט -ke un-ט 'g-buu'a 'bho 'wa "bhlibhlegbo "lru, 'wa 'wee na, u-bu 'ye'e amu -yeyeye 'le -a'ba -Koyi 'חככ 'nyni 'mu!

²⁰ 'Nככ 'lotu'a "nynuu -lruu na u-bu 'ye'e amu! -Bho a 'חככ -a'ba 'yewlu -ח ככ, a gbιgble 'wee 'le a 'ke 'ylye 'le dukmεε 'mu!

²¹ 'Lotu'a "nynuu-a, 'חככ 'ye'e amu "bhalrεε! 'An 'yewlu -nεε, 'חככ 'Pככ'a "bhuo'a 'חnyri mo'o.

²² 'ח-ח 'tmuu'o amu-ε -lrεε, -bho nyכ se -a'ba -Koyi Zezii *Kliisu'a dukmεε 'mu'bhle a, 'bho -Lagכ 'כε כ -po'a 'כ nyכtu kwa, כ -see 'bho 'ε 'ככככ yi, 'le כ-ke כ 'ke "yicεε "ככgwεka. Wlu -yε 'ח-ח כככ 'bho a, 'ח na: -A'ba -Koyi Zezii, yi le!

²³ כ -wunna amu "niti! ²⁴ A-bu כ nyu'a klε, 'an -פכפכ 'kpun-o amu ti 'wee, -εkedumaa, -a'ba klε -ke כ "sisri'e-e "yi.

2 Kɔlɛtɔkɔmu

Wludie po'a nyɔ "bɔɔgɔ -nɛɛ'ɛ -naagɔ 'li.

Kɔlɛtɔkɔmu 'mnu-u 'ma-a Zezii'a nyu, 'lnoo 'k -dalbhoyi 'Pɔɔɔ po'o "bɔɔgɔ'a 'sɔɔnɛ -jeyi. ɔ 'nu-o -kaa, -ɛkedɔmaa, 'wa "kpidɔ ɔ 'wɔɔ 'kɔɔ 'kɔ, ɔ se 'yriili-nmɔ 'le 'wa ɔɔɔ-u nu'o ɔ -se Zezii'a -dalbhoyizɛgɛ -ko. -Ka ɔ 'du 'ɛ -ziaka, ɔ-ɔ ɔ nu-o'o, 'le, -ka 'kɔ 'lbhu 'mɔnɛ 'bhle'a 'kpu, ɔ-ɔ tri'e 'na -jiɛ "kpiti.

'Yewlu

1 'lnoo 'Pɔɔɔ -Lagɔ -za'a 'le nyu'a "klumu 'lɔ 'ke *Zezii *Kliisi'a -dalbhoyi "du, a-bu 'kɔ -glɔgbawɔny-i'a nyu -Lagɔ -kɔɔ, -u -nɔ'a 'le Kɔlɛtɔgɔɔɔ 'mu -ke a-bu 'kɔ nyu -lruu-u -nɔ'a Akayibhɔkpa "kpi, 'lnoo po'o amu "bɔɔgɔ -nɛɛ -jeyi. 'lɔ -ke -a'ba 'lotu'a "yu Timotee -nɔ 'sɔɔn, -a-bu 'ye'e amu! 2 -A'ba -tɔta -Lagɔ -ke -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisi -wunna amu "niti 'le un 'ke amu -pɔɔɔ'a bh-lubhɔa "nyɔ!

'Pɔɔɔ -nɔ'a 'kleyenamɔ, -Lagɔ -kpa ɔ-ɔ'o

3 -Lagɔ 'ma-a -a'ba -Kɔyi *Zezii *Kliisi'a -tɔta, ɔ 'bhle'a ngaze, -bho nyɔ -nɔ -wɔyɛ wɔɔ, ɔ po 'kɔ 'kpi 'mu, 'kɔ 'nyɔ 'bhɛ "yi! 4 -Bho -a -ka 'kle-e 'ye, ɔ-ɔ 'po-o -amu 'kpi 'mu, 'le, -bho nyu -lruu -ka 'kle-e 'ye, -abu 'ke u 'kpi "yi po -lɛɛ. 5 A -gblee, -ka Zezii Kliisi 'mɔɔ 'ye'a 'kle tenyɔ, 'ka-a -a-bu 'kɔ nyu -nɔ'e 'kle 'yenamɔ tenyɔ -lɛɛ. -A -ke ɔ "sisri'e-e "yi'a dɔ -Lagɔ-ɔ po'o -amu 'kpi 'mu tenyɔ -lɛɛ 'le stasɔaɔl 'wee 'mu. 6 ɛ -nɔ'a -kaa 'mu a, -bho -a -ka 'kle-e 'ye a, ɛ-ɛ 'mo-o a'ba -zɛgɛ'ɛ dɔ. -A-bu -Lagɔ 'ke 'mɔ-zɔ -nɔ 'le ɔ 'ke amu 'kpi 'mu po, 'le, 'pɔn-puan'a -jɔɔ -a -nɔ'a "yi, a 'ke 'bho 'ɛ "yi ti-de -ka -zɛgɛ-ka. 'Bho 'ɛ lemɔ, -bho -Lagɔ -kpa -amu, ɛ-ɛ 'mo-o ɛ-ɛ 'ka amu 'kpi 'mu po, 'le, 'kleyɛɛ nyu-u ya'a amu "kpi, a-bee -mnuu 'ke "gwli-ku 'le ɔ -kaa amu ɛ "yi -za "b-halɛɛke. 7 'Ka-a ɛ -nɔ'e 'mu'a dɔ -a de'e "gwli na, a'ba "gwli-dee -see -denɔ 'mu -ɔɔ yi. -Bho -a -ke a -plɛ 'kleyɛɛ 'mu, -a 'de-e "gwli -lɛɛke na, -ka -Lagɔ-ɔ kpa'a -amu, 'ka-a ɛ "du'o a'ba ɛ -lɛɛ.

8 A -gblee, 'lotu'a "nynuu-a, -ka -a'ba 'kleyɛɛ ku'a wɔɔ tenyɔ 'le Aziibhɔkpa "kpi, -a 'bɔ-ɔ ti a 'ke ɔ yibo. 'ɛ wɔɔkɔɛ 'zi-e "kalɛ "yi. -A popo 'ko-o 'gwɔɔɔ na, -a 'ye 'ko-o 'mɛ -mu. 9 Kɔɔ, -ziadɔ mo'o. -A popo 'ko-o 'gwɔɔɔ na, -a'ba 'mɛwɔ nɔni 'ko-o'o. 'ɛ ɛɔɔ -nu-ɛ'o 'le -a -kaa -a'ba "bhi'a 'mutikukɛ 'mu 'pɛɛ, 'le, -Lagɔ za'a nyu glu 'le 'mɛmɔ'a "klumu 'le un-u nɔ'a ti -lɛɛ, -a 'ke 'kɔ "sɛ 'mu 'pɛɛ. 10 ɔɔ ɔɔ 'mɔɔ 'sana 'mu -a 'pɔn'o. -Bho 'kleyɛɛ -lɛɛ yi -amu -bodɔ, 'lnoo 'ye -amu 'le 'ɛ wɔɔ 'mu -za mu -lɛɛ. -A 'de-e "gwli na ɔ-ɔ 'ye-e -kaa -nu -mu. 11 -A-bu bhade'e amu li, a po ɔ *wɔɔ gbo -a'ba dɔ. -Bho ɛ -nɔ -kaa 'mu a, 'lemnu, 'kɔ wɔɔngbɔpɔɔɔ a -ke nyu'a -dadudu-u nu'a -amu -bodɔ, ɔ-ɔ zi nɔ 'nɛ-ɛ 'mu, ɔ-

ɔ nu'o -amu -zɛgɛ "lɔɔ. ɛ-be -zɛgɛ 'mɔnɛ ɛ, 'lnoo a'ba -dadudu-u 'ye'e li 'le a-a po 'kɔ 'sɛɛ -a'ba dɔ -lɛɛ.

'Pɔɔɔ -see Kɔlɛtɔ le mu

12 A -gblee, 'lotu'a "nynuu-a, ɛ -ke 'betɛ -a -nɔ'a wanamu, 'lnoo 'mo-o, 'le -a'ba -pɔɔ gbo, -a'ba kpli 's-rɛɛ'ɛ-ɛ "yi 'le -a -bonyunyua "klumu 'bho -Lagɔ 'kɔ 'yig-beyi. A-bee -mnuu'a "bhi'a damu -lɛɛ, 'ka-a ɛ -nɔ'e 'mu. ɔ-bɔ kpli 'mɔnɔ 'nu ɔ-ɔ 'tu 'le -a nu ɔ'o 'le -pɔɔzɛgɛ 'mu 'bho 'kɔ 'yigbeyi. 'ɛ ɛɔɔ 'ka -kaa 'mu-nɔ a, ɛ -se nyunyɔnaagɔ -a 'pɛɛ 'mu 'nɔ -ko. ɔ-ɔ -Lagɔ -ke 'limu-u -nɔ 'kɔ wɔɔ, 'lnoo kpa'a -amu. 13-14 A-a 'ye-e li'a, 'lotu'a "nynuu-a, -a'ba "bɔɔgɔ -a po'a -jeyi, -a -see 'le 'ya 'limu ɛ flu "yisɛ. -A 'za-a dɔ 'wee 'mu gbaa. -A -see ɛ "yi"z-ize, 'le -a yibo'o na, a 'wɔɔ-ɔ -amu 'muti -toope. 'lɔ 'de-e "gwli na, a-a 'ye -ɔ 'muti'wɔɔ -mu -ka -zɛgɛka. 'ɛ dɔ, -ka -a wa'a 'betɛ a'ba dɔ 'le ɛ 'ke -a'ba -Kɔyi *Zezii'a ley-in ɔɔ "kpi bhla, -ka -lue 'mɔɔ, 'ka-a a-a 'ye 'betɛ -wa mu -lɛɛ -a'ba dɔ.

15-16 Dɔ 'lɔ -za'a -laa 'mu, 'lɔ 'de -ɔ "gwli'a dɔ, 'lɔ 'bɔ 'ko'o ti 'lɔ 'ke 'kɔ 'le amu gbo -zi -nɔ 'le 'lɔ 'ke Maseduanɔbhɔkpa "kpi mu. -Bho 'lɔ -ka 'le-e 'wɔɔ, 'lɔ -ka Zideebhɔkpa "kpi le-e mu, 'lɔ 'bɔ 'ko-o ti -lɛɛ 'lɔ 'ke 'le le -yi -nɔ, 'le a 'ke 'kɔ 'lɔnmu -kpa 'lɔ 'ke 'an -jɔɔ nya kpa. -Bho 'lɔ nu 'kɔ -kaa a, "lemnu ɛ-ɛ nu 'ko-o amu -zɛgɛ "lɔɔ kɛ 'sɔɔ, 'le 'lɔ -see 'tɔ 'le -zi -nɔ.

17 'Lotu'a "nynuu-a, 'lɔ -lɔ 'tmɔɔ'o amu-ɛ, 'lɔ 'ka wɔɔ "y-izizia a, ɛ -se bhuhuyiti -ko. Nyu-u se'a -Lagɔ yibo, ɛ un-u 'ye'a -nu mu, -ka un-u za'a 'ɛ dɔ 'mu, 'an nu -kaa. 'An nyunyɔɔ'a nu 'lɔ -lɔ 'ye-e 'lnoo-nɔ -nu -mu-ɔ, 'an -za wɔɔ "yida 'mu -lɛɛ. 18 -Lagɔ se'a sɔn wɔɔ 'mu 'bhle, 'bho 'kɔ "yigbeyi 'lɔ -lɔ 'tmɔɔ nɔ'e amu na, dɔ -a za'a amu -bodɔ 'mu a, ɔ -lɔ 'mo-o -ziadɔ, -a -see sɔn ɛɛ. 19 A 'ye li-ɔ, 'lnoo 'Pɔɔɔ-e *Silvɛɛ -ke Timotee, -Lagɔ 'kɔ "yu Zezii *Kliisi -ke "kpidɔ -a za'a amu -bodɔ 'mu, ɔ se wɔɔ 'sɔɔ wɔɔ 'mu 'bhle. ɔ-ɔ 'mo-o -ziadɔ'a 'muzayi "kɔɔ. 20 A -gblee, li 'wee -Lagɔ "du'a -amu wɔɔ 'muti, 'kɔ dɔ -a de'e "gwli na, ɔ-ɔ 'ye -lɔ -nu -mu. ɔ-ɔ Zezii Kliisi 'mɔɔ 'kɔ dɔ -lɛɛ -a 'bhɛɛ'ɛ -Lagɔ 'kɔ 'nyɔ 'le -a nu'o: -Ziadɔ mo'o, 'ka-a ɔ -nɔ'e 'mu! 21 'Bho 'ɛ lemɔ, -Lagɔ 'kɔ "bhɔo-o -za'a 'bho -abu -ke a-bee, -a 'ke 'kɔ nyu "du, -a 'ke 'kɔ 'lbhu nu 'le ɔ-ɔ po'o -amu 'kpi 'mu 'bho Zezii Kliisi'a -jeyi. 22 ɔ-ɔ -Lagɔ 'mɔɔ, -ka ɔ -kɔ -amu, nyu 'ke ɔ yibo'a dɔ, ɔ "du'o

*ɪ Lisaazuzu 'le -a'ba -pɔɫɪ ʒɔ. -Zɪɔɪ ɔ 'ka -amu 'l-
rulinu, 'lɔnɔ 'mo-o 'ya 'mna'a 'yitisabhleɛ.

²³ A -gblee, 'lotu'a "nynuu-a, 'bho -Lagɔ ɔ 'yigbeyi
'lɔn-l zɛɛ nɪ'o. 'lɔn -kaa amu 'lɪruli-wlu'a dɪ 'lɔn -see 'le
Kɔlɛɛtɪgwɔɫ 'mu -zi -nɪ. ²⁴ ɛ -se na 'nɪ ɛ, -a-bu -zi amu
wɔn 'nɪ -ko 'bho a'ba "gwɫidɛɛ 'kpi. -Ka a po'a bhɪ
glu -ka -zɛgɛka see 'bho Zezii'a -jeyi, -a yibo nɪ-o'o. -A
'yɪbha-o'o -a 'ke tikpukpun, -a 'ke amu -kpa 'le a 'ke 'le
'bubua 'mu -nɪ.

2 'Lotu'a "nynuu-a, 'ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ 'lɔn bha-
ga'o 'le 'an -pɔɫɪ gbo na, ɛ se 'yɪrili-nmɔ 'lɔn 'ke 'le
amu gbo le yi. -ɛkedɪmaa, -bho 'lɔn yi 'kɪ 'le le a, 'lɔn-l
kma nɪ 'ko-o amu 'yigbeyi -lɛɛ. ² -Bho 'lɔn -kma -nɪ nɪ
'kɪ amu 'yigbeyi, 'gwɫu-u 'ye 'kɪ-l 'mna-a'a "bhɪuo li-
nyni -mu -lɛɛ. Nɔɔ-ɔ 'ka 'lɔnmɪ 'kpa 'yi po, ɔ -see -nɪ yi,
-ɛkedɪmaa, a'ba klɛ-ɛ 'ye-e 'yigbeyi -kma -mu. ³ 'lɔnɛ
'bhle'e 'nynɪ'a dɪ 'lɔn -see 'le le yi 'le 'lɔn 'ye amu 'ɛ
'bɔɔɔ -jeyi po. 'lɔn 'bɔ-ɔ ti a 'ke a'ba "nyinyɪnɪdɪ 'yiyibo
'le a 'ke -Lagɔ gbo "bhiti, 'le, -bho 'lɔn yi 'le amu gbo le
'wɫa, 'gwɫu 'ke 'lɔnmɪ li-nmɔ, -ɛkedɪmaa, a-bu 'ke 'ɛ lɛtu
nu. A -gblee, 'lɔn yibo'o-o a -nɪ 'wee'a kpli. 'lɔn 'de-e 'g-
wɫi na, -bho 'bubua -ka 'lɔnmɪ-u 'lɔbha, 'bubua-a 'ye-e
amu 'lɔbha -mu -lɛɛ. ⁴ A -gblee, 'lotu'a "nynuu-a, ɛ-bɛ
'bɔɔɔ 'lɔn po'a amu -jeyi, 'lɔn -nɪ 'ɛ 'cnɪnamu, 'lɔn popo'a
a'ba dɪ 'gwɫɪtɪ, 'an ku 'cna-o'o tenyɪ 'le 'lɔn 'ye 'vi
ngazeka. ɛ -se 'lɔn 'ke amu 'yigbeyi -kma -nɪ'a dɪ 'lɔn po
amu "bɔɔɔ 'mɛ -jeyi -ko. 'lɔn 'po -ɛ amu -jeyi, 'le, -ka
'lɔn -kma'a a'ba dɪ tenyɪ, a 'ke l yibo.

A 'bhɔ a -bonyunɔɔ ɔ 'nyinyɪnɪdɪ'a dɪ

⁵ A-a 'ye-e li'a, 'lotu'a "nynuu-a, 'le a'ba "klumu, nɔɔ-
ɔ -kma -nɪ 'ka nyu 'yigbeyi a, ɛ -se 'an "sɛ ɔ nu ɛ 'lɪruli
-ko. A'ba klɛ mo'o. 'le 'lɔn -kɛɛ ɛ "ni-zi, a'ba "bhɪ'a
nyɔtɔɔɔ ɔ nu 'ɛ 'lɪruli -lɛɛ. ⁶ 'le a'ba -dadudu 'ye wlu
-lue -dalue -po, a 'ye ɔ dɪ -kɔn 'le a -ke ɔ 'se "sra -lue
'mu-plɛ, 'le, "nyinyɪnikpli ɔ 'bhle'a kwa 'muti, ɔ 'ke l kwa
gbo -za. Lɛ a nu'a 'bho ɔ "kpi a, ɛ -sie 'tɔ -kaa!
⁷ 'Traamu 'tɔ ɔ, ɔ yibo'o-o ɔ "nyinyɪnɪdɪ 'yi 'le ɔ 'ye
-Lagɔ gbo "bhiti'a dɪ, a 'bhɔ ɔ "nyinyɪnɪdɪ'a dɪ 'le a 'ke ɔ
'kpa 'yi po! -Bho ɛ -se -mɛɛ ɛ, 'kɔl-l wa 'kɔ-ɔ 'yiti
tenyɪ. ⁸ 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ, 'lɔn-l 'tmɔɔ'o amu, a 'bhɔ
ɔ "nyinyɪnɪdɪ'a dɪ -ka -zɛgɛka, 'le, -ka a -kma'a ɔ dɪ, ɔ
'ke l yibo! ⁹ A -gblee, 'lotu'a "nynuu-a, -bho a -ka 'an
wlu 'muti-i-wɔn -ka -zɛgɛka, 'lɔn 'ke l yibo'a dɪ 'lɔn po'o
amu "bɔɔɔ 'mɛ -jeyi. ¹⁰ 'le 'lɔn-l 'tmɔɔ'o amu na, nɔɔ
-ke "nyinyɪnɪdɪ'a dɪ a 'bhɔ ɔ, 'mna-a 'bhɔ-ɔ 'ya dɪ -lɛɛ.
A -gblee, nɔɔ-ɔ nu 'ka 'lɔnmɪ "nyinyɪnɪdɪ 'lɪruli, 'lɔn 'bhɔ-ɔ
'ya dɪ see. A'ba -zɛgɛɛ dɪ 'lɔn 'bhɔ ɔ 'ya dɪ, 'le, lɛ 'lɔn nu'a
a, *Zezii *Kliisɪ-l 'ye 'ɛ li. ¹¹ 'lɔn -see ti'ɔɔ "nyinyɪnɪdɪ'a
tiyayi *Sataan 'ke -a'ba -flɔna 'ye. -ɛkedɪmaa, -ka ɛ-ɛ
popo'a 'gwɫɪtɪ ɛ 'ke nu 'le ɛ 'ke -amu tu wɔn 'mu lu, -a
yibo'o-o 'na see.

'Pɔɫɪ -ke Tiitɪ -see 'bho Truasi 'yi'gbuu

¹² A -gblee, 'lotu'a "nynuu-a, 'bho 'ɛ lemu, 'lɔn-l 't-
mɔɔ'o amu-ɛ na 'lɔn 'mu-o Truasi 'lɔn 'ke 'bho'a nyu
*Zezii *Kliisɪ'a "dɪzɪɔɪ -bodɪ 'mu-za. 'lɔn nyni'a 'bho a,

-a'ba -Kɔyi Zezii Kliisɪ'a "dɪzɪɔɪ'a 'muzɛɛ'ɛ -jɔɫɪ -flɔɔ-ɔ
wɔn 'le 'lɔn 'ye ɛ nu. ¹³ ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, 'lɔn -see -a'ba
'lotu'a "yu Tiitɪ 'bho -ye'ɛ dɪ, 'gwɫu -nyni'e 'lɔnmɪ li. 'ɛ
kamu, -a -Bozezii'a nyu-u -nɪ'a 'bho, 'lɔn po 'u wlu 'le 'lɔn
'ye Maseduanɪbhɫɔkpa "kpi mu. 'lɔn -ye 'nɔ 'le a, ku-
nazɛgɛ ɔ po'o 'lɔnmɪ a'ba dɪ.

*Zezii *Kliisɪ'a 'sana 'mu -a lu'o tu

¹⁴ 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ, -a po -Lagɔ 'sɛɛ! 'ɔ 'bɪ -a za'a
'le, -ɛkedɪmaa, -a -ke *Zezii *Kliisɪ 'sisri'e-e 'yi. ɔ-bɔ
-Lagɔ 'mɔn 'lu-o tu 'le lɪ 'wee 'mu, 'le 'ɔ dɪ -a -plɛ'ɛ ɔ
tulɛ 'mɛ 'mu. 'lɔnmɪ lɔbho'o -amu da'o da 'le -a 'ke
Zezii Kliisɪ 'mɔn ɔ "kpidɪ 'mu-za 'le nyu 'ke ɔ yibo. 'Cna-
a po'a ngɛ tenyɪ, -bho nyɔ 'wɫɛ ɛ ti, -ka 'ɛ ngɛ 'mɛɛ-ɛ
wa'a ti, ɔ "kpidɪ -a za'a 'mu, 'ka-a l -nɪ'o. ¹⁵⁻¹⁶ A -gblee,
-bho ngɛzɛgɛ -wa ti, -ka ɛ-ɛ nu'a nyu 'tu, 'ka-a -a wa'a
ɔ "dɪzɪɔɪ ti 'le -a'ba kpli 'mɔn-l nu'o -Lagɔ 'tu. Dɪ -a -za-
'a nyu -bodɪ 'mu a, 'wa tɔɫɪ-u 'wɔn nɪ-o'o 'le un-u
'pun'o 'bho -Lagɔ ɔ 'yigbeyi. 'le 'wa -lɪruu'a 'wɔn 'nɪ,
'le un-u sie'e 'bho 'mɛmɛɛ'ɛ -jeyi 'bho ɔ 'yigbeyi.

'le ɛ-bɛ Zezii'a "dɪzɪɔɪ'a 'muzalɔbhu 'mɛ -nyni'e-e
wɔn tenyɪ -a-bu *ɔ -dalɔhomu -bodɪ! ¹⁷ -Abu 'bhɛɛ 'nɛ-
ɛ wɔnyɪ, -ɛkedɪmaa, -Lagɔ lɔbho'o -amu 'le -a 'ke ɔ lɔbhu
nu. A -gblee, nyu'a -dadudu 'ke mɔn 'ye'a dɪ, un-u za'a
ɔ wlu 'yida 'mu. -Abu-a'a nu 'wa ka. -Ka ɔ wlu 'le'ɛ
'tɔn, 'ka-a -a zɪ 'lɪ nyu -bodɪ 'mu, 'le ɔ-ɔ 'ye'e -amu li.
-ɛkedɪmaa, -a -ke Zezii Kliisɪ 'sisri'e-e 'yi.

**-Lagɔ -ke nyunyu bhla'a *-yɔbheyɔbɔitelre, ɔ lɔ-
hunumu -a "du'o 'le -a za'a 'ɛ dɪ nyu -bodɪ 'mu**

3 A 'ye li-ɔ, 'lotu'a "nynuu-a, dɪ 'lɔn -za'a -laa 'mu a, l
-se "plinwlu -ko. -Ka -a "du'a -dalɔhomuzɪɔɪ,
'bɔɔɔ za'a nyɔ "kpidɪ 'mu, ɛ -se 'lɔnɛ -a 'ke amu 'yi-tɔ
ke-ɔ 'le a 'ke l yibo 'nɪ -ko, 'kla -ko? -Bho -a -ka nyu
-lɪruu gbo-o mu, "bɔɔɔ a 'ka -amu "nyɪ, -a 'ku u 'yi-tɔ,
'ɛ dɪ se -amu 'yi'sri -lɛɛ. 'Ka-a -a'ba nɛ -nɪ'e 'mu, 'kla
-ko? ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, nyu -lɪruu'a nɛ se -kaa 'mu-nɪ.
² A'ba "bhɪ-i -nɪ'e 'bho -a'ba "bɔɔɔ'a 'bɪ 'mu. -A yibo'o-
o 'le -a'ba -pɔɫɪ gbo na, *Zezii *Kliisɪ'a "bhɪuo-o nu'o lɔ-
hu 'le a'ba -pɔɫɪ ʒɔ, 'le ɛ-ɛ tɔ ɔ nyu na, lɔbuzɛgɛ -a nu'o
'le a'ba "klumu. ³ Kɪn, -ziadɪ mo'o. 'le -amu 'mu ɔ-ɔ zi
nɪ'o 'le ɔ-ɔ nu ɛ'o. "Ni un-u 'cnɪ nɪ'a 'bho "bɔɔɔ "kpi 'le
un-u zɛɛ'ɛ l-bɪ 'cnɪyri 'mɔn, ɛ -se -kaa -ko. 'le l -see 'bho
sɪkɪl'a -klugɔ 'yri 'cnɪ-ɛ -lɛɛ. -Lagɔ 'bhle'a nyɔ'o
nyɔ ɔ tinɛ, 'le *ɔ Lisaazuzu 'mu ɔ -zi -nɪ'o 'le ɔ 'ye lɔbhu
'mɛ nu 'le nyunyu'a -pɔɫɪ ʒɔ.

⁴ l-bɪ dɪ -nɪ, -a 'bhɛɛ'o -a 'ke l 'mu-za gbaa, -ɛkedɪ-
maa, -a 'de-e -Lagɔ "gwɫi 'le Zezii Kliisɪ 'mu. ⁵ ɛ-bɛ lɔbhu
'mɛɛ, 'kɪ 'wee -a 'bhle'a 'mu 'le -a nu 'ɛ ɛ, -Lagɔ ɔ "b-
huo-o "nyɪ 'l -amu. -A se 'bhɛɛ -a 'ke na 'le -a'ba "bhɪ'a
'mutikukɛ 'mu -a nu nɪ nɛ'o, nu. -A'ba "bhɪ'a
'mutikukɛ se 'bho -tɛ. ⁶ *-Yɔbheyɔbɔitelre ɔ -ke nyun-
yu bhla'a, 'lɔnmɪ po'o -amu 'kɪ 'mu, -a 'ke ɔ lɔbunumu
'du 'le -a 'ke 'ɛ dɪ nyu -bodɪ 'mu-za. *-Lagɔ ɔ gba-a 'c-
nɪ-ɛ'ɛ -bɛnyɪ 'bho sɪkɪl'a -klugɔ 'yri, nyu-u se'a 'kɪ
'mu'bhle, un 'ke l 'yi-kɔn, ɛ-bɛ titelre 'mɛ se l 'yi's-
ri. Nɔɔ-ɔ 'pɛɛ'ɛ ɔ "bhɪuo'a 'mutikukɛ 'mu, 'le ɔ 'ke l

"yi-kpun a, ɔ-ɔ sie'e 'bho-o 'memɛɛ'ɛ -jeyi 'bho -Lagɔ'ɔ 'yigbeyi. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, nɔɔ -ɔɔ -ke -pɔɔ 'zɔ -Lagɔ po'a 'ɔ Lisaazuzu a, ɔ-ɔ 'pun-o'o 'bho -Lagɔ'ɔ 'yigbeyi. 'lɔnɛ 'mo-o ɛ-bɛ titelre 'mɛɛ'ɛ 'kpu.

⁷ -Benyi a, -da -Lagɔ'ɔ gba 'cɔɔ-ɛ'ɛ 'bho sɪkɪ'a -klugbu 'yri, nyu 'ye-e 'ɔ 'nynɪ'a 'yibhɛɛ'ɛ -vlavlɪ li. *Moyiizɪ ɔ 'nyɪ 'ɪ, ɔ 'ke ɪ *Izrayɛɛɪtkɔmu po, 'ɛ dɪ 'ɔ 'yigba -vlan'o -lrɛɛ. l-bɪ -vlavlɪ 'mɔɔ -see 'mu-gwle. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, 'ya wɔɔkue'ɛ dɪ u-bu Izrayɛɛɪtkɔmu 'mɔɔ se 'bhɛɛ un 'ke 'ɔ 'yigbeyi popo. l-bɪ gba 'mɔɔ, -bho nɔɔ 'bɔ ti ɔ 'ke ɪ kli ple, ɔ se 'ya 'yikpuɛn'ɛ 'kpi 'mu'bhle'a dɪ, ɔ-ɔ sie'e 'bho 'memɛɛ'ɛ -jeyi. ⁸ l-bɪ'a -za'a nɔɔ 'bho 'memɛɛ'ɛ -jeyi, -bho nyu 'ye 'ɔ 'nynɪ'a 'yibhɛɛ'ɛ -vlavlɪ li, 'bho 'ya damu 'le, 'ɔ Lisaazuzu po'a nyu 'kpi 'mu 'le un-u 'pun'a 'bho 'ɔ 'yigbeyi, -bho ɔ -ka 'tɔ lbhu-u nu 'le nyunyu'a -pɔɔ 'zɔ 'le, 'ɔ 'nynɪ'a 'yibhɛɛ'ɛ -vlavlɪ 'mɔɔ, ɪ -see -kaa -antanyɪnɪ 'mu-zɪ yi? ⁹ l-bɪ gba 'mɔɔ, -a-bu nyunyu se 'ya 'yikpuɛn 'bhɛɛ'ɛ dɪ -a 'bhle'e -Lagɔ'ɔ -zɪgle 'kpi. l-bɪ -ke 'lru 'yi ɔ-ɔ 'ye'a -amu -zɪgle -tu -nɪ mu, ɪ -ɔ'ɔ-ɔ -amu 'ɔ 'nynɪ'a 'yibhɛɛ'ɛ -vlavlɪ 'yi, 'le, titelre -a -ke ɔ bhla'a, -ɛ -ke dɪ -a 'du'a 'yisrɛɛmu 'bho 'ɔ 'yigbeyi, 'ɛ nɪ-ɪ 'ye -zɪgle'a nɪ wɔɔn 'muti-zɪ mu. ¹⁰ -Ka -Lagɔ'ɔ 'nynɪ 'bhɛ'ɛ 'yi, titesua -tɔ 'nɛ -amu -benyi, nɔɔ 'bhɛ'ɛ ɔ 'ke, 'ɛ lɛtu'a -nu-ɛ 'traamu -kaa, nu. -ɛkedɪmaa, 'ɔ 'nynɪ'a 'yibhɛɛ-ɛ -zɪ'a ɛ-bɛ -antanyɪnɛ 'mɛɛ, 'lɔnɛ kpa'a 'bho 'ɛ 'bɪ 'mu. ¹¹ A -gblee, tite -Lagɔ -ke nyunyu bhla'a -benyi, -ɛ -see'a 'mu-gwle a, -ka -Lagɔ'ɔ 'nynɪ 'bhɛ'ɛ 'yi, ɛ -tɔ 'nɛ -amu-ɛ. -Bho ɛ -nɪ 'tɔ -kaa 'mu 'le, 'ɔ titelre 'ye'a 'bho -nɪ mu 'kɔgwleka, 'ɛ nɛ -see -kaa 'bho -antanyɪnɛ'ɛ damu 'kpi-ɛɛ yi 'ya?

¹² Dɪ -a za'a 'mu, -ka ɪ 'du'a -ziadɪ, -a 'de -ɪ 'gwli'a dɪ, -a'ba sie'e -a'ba wlu flu 'yi. ¹³ A -gblee, -Lagɔ'ɔ 'nynɪ'a 'yibhɛɛ'ɛ -vlavlɪ -nɪ'a Moyiizɪ'a 'yigbeyi -benyi, 'le Moyiizɪ 'du'a ɛ-bɛ -vlavlɪ 'mɛɛ'ɛ 'kpicɛ'ɛ dɪ, ɔ-ɔ 'jri'a 'yriɛ 'lru 'le ɔ -Boizrayɛɛɪtkɔmu -kuɪ ɪ yibo, -a se 'ɔ ka -nɪ. -A -see ɪɛ 'yi'zize. ¹⁴ U-bu Izrayɛɛɪtkɔmu 'mɔɔ -see 'ɛ 'zɔ 'muti'wɔɔn. 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'traamu 'mu -lrɛɛke 'bho 'wa 'nynuu'a 'nynuu'a damu. -Bho un zɛɛ *titesua'a 'bɔɔɔ, 'wa 'wɔɔn ɪ 'muti. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, -bho nɔɔ -ke Zezii Kliisɪ 'sisri 'yi, ɔ-ɔ 'wɔɔn -ɪ 'muti gbaa! ¹⁵ Kɪn, -ziadɪ mɔ'o. 'Traamu -bhla a, 'bɔɔɔ Moyiizɪ 'cɔɔ'a 'le ɛ-bɛ titesua'a 'bɔɔɔ'a 'klumu, -bho un zɪɪ ɪ, 'wa 'wɔɔn ɪ 'muti. -ɛkedɪmaa, 'wa -pɔɔ 'kpleku'o. ¹⁶ 'Bho 'ɛ lemu a, -bho nɔɔ yibo -a'ba -Kɔyi Zezii 'le ɔ -ke ɔ 'ke 'yi' 'sisri, ɔ-ɔ 'wɔɔn-ɔ -Lagɔ'ɔ wlu 'muti -ka -zɛɛka. ¹⁷ -A'ba -Kɔyi Zezii Kliisɪ 'mɔɔ -ke -Lagɔ'ɔ Lisaazuzu 'sisri'e-e 'yi'a dɪ ɪ -nɪ'e -kaa 'mu. A -gblee, nyu -ke 'mu ɔ-ɔ -zuzu 'mɔɔ -nɪ'a a, un-u 'ye-e 'yiflɔɛ, 'le un -nɪ'e tinɪɛɪre 'li. ¹⁸ A 'ye li-ɔ, 'lotu'a 'nynuu-a, Moyiizɪ 'jri'a 'yriɛ 'lru -benyi, -abu se 'tɔ 'ka -nɪ. -A -ke -a'ba -Kɔyi Zezii 'sisri'e-e 'yi, 'le, -ka 'ɔ 'nynɪ 'bhɛ'ɛ 'yi, -a yibo nɪ'o, 'le 'ɛ dɪ, -ka ɔ -nɪ'a a, -a -nɪ'e -kaa -nɪnamu, 'le a'ba nɛ-ɛ 'kpa'a 'kpi 'kɔmu. A -gblee, lbhu -a'ba -Kɔyi 'mɔɔ-ɔ nu'a 'le -Lagɔ'ɔ Lisaazuzu 'mu a, 'lɔnɛ 'ka-a!

Nyunyɔ'ɔ 'mɔfɪɛn -ke -Lagɔ'ɔ 'nynɪ'a 'yibhɛɛ

4 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ, 'kpi'a -wa'a -amu 'yiti. -A yi-bo'o-o na 'le -Lagɔ'ɔ 'limu'a wɔɔnɔɛ 'mu ɔ 'nyɪ

-nɪ'e -amu ɛ-bɛ lbhu 'mɛɛ. ² 'ɛ dɪ, ɪ-ɪ 'bhle'a dɪn 'mu, -a'ba sri 'ɪ su 'mu. Lɛ'o ɪɛ -a nu'a a, -a'ba 'zize nɛ 'yi. -A'ba 'lbha nɔɔ 'yrabha 'mu. -A'ba -za -Lagɔwlu 'yida 'mu. -A 'zɛ -ɛ 'mu gbaa, 'le, -ka ɛ 'du'a -ziadɪ, nyu 'ke ɪ yibo.

³ *Zezii'a 'dɪzɪɪ -a za'a nyu -bodɪ 'mu a, 'wa ɔɔɔ'a 'wɔɔn ɪ 'muti. Nyu -yu -nɪ'a 'bho 'memɛɛ'ɛ -jeyi 'bho -Lagɔ'ɔ 'yigbeyi, 'wa dɪ-ɪ -nɪ'e -kaa 'mu. ⁴ 'Wa 'wɔɔn ɪ 'muti, -ɛkedɪmaa, nyu-u se'a Zezii 'gwliɛ, 'nyinyɪnidɪ'a tiyayi *Sataan 'ma-a 'wa -kɔyi, 'lɔnɛ 'kpleku'o 'wa -pɔɔ 'le un -kuɪ ɪ -ziadɪ 'la 'le un -kuɪ ɪ wɔɔn. -Ka Zezii *Kliisɪ 'mɔɔ'ɔ 'nynɪ 'bhɛ'ɛ 'yi, ɪ-bɪ 'ɛ 'dɪzɪɪ 'mɔɔ-ɪ 'ka 'le 'wa -pɔɔ 'zɔ ɔ -ya, ɛ -see ti'wɔɔn un 'ke ɪ 'muti'wɔɔn. ɔ-ɔ Zezii Kliisɪ 'mɔɔ ɔ, ɔ -ke -Lagɔ -plɛ'ɛ-ɛ -dedekpli 'mu. ⁵ -Ka ɔ 'du'a nyu -we'e -kɔyi, 'lɔnɪ -a za'a 'mu. -A'ba wɔɔn'ɔ bhla -a'ba 'bhi 'yi. -Ka -a 'du'a 'ɔ dɪ 'le -a nu'a amu lbhu -bodɪ, 'ya 'sɛ -a za'a nyu -bodɪ 'mu. ⁶ A -gblee, 'bho 'kmu'a tiyanamu, -Lagɔ nu'a -kuyre 'wlu 'bho -jeyi 'le ɔ 'ke zɪ, 'le ɛ 'ye'a zɪ a, ɔ-ɔ -Lagɔ 'mɔɔ, 'lɔnɔɔ -ya'a ɔ 'le -a'ba -pɔɔ 'zɔ, 'le, -ka 'ɔ 'nynɪ 'bhɛ'ɛ 'yi, -a 'ye 'ɛ -vlavlɪ li'ye 'le Zezii Kliisɪ'a 'yigbeyi.

⁷ A 'ye li-ɔ, 'lotu'a 'nynuu-a, -ka -yakpe 'bhle'a -ganɪ 'mu, 'ka-a -a 'fun'e 'mu. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, ɛ-bɛ -zɛɛ 'mɛɛ -nɪ'e-e -amu 'mu. ɛ-ɛ tɔ-o'o na, wɔɔkueɪklagba -a 'bhle'a 'mu 'le -a 'ke -Lagɔ'ɔ lbhu nu, 'ɔ 'bhuo ɛ 'wlu'o 'mu. ɛ -se -a'ba ɪ -ko. ⁸ Lɛ'o ɪɛ-ɛ 'ka -amu 'kleyɛɛ 'kpi -ya, nyu-u nu 'ɛ -amu 'lɪruli, un -see -amu tu wɔɔn 'mu -lu yi. -Ka -a 'ka -nyna -wɔɔ -lrɛɛ 'li, -a se -kaa yibo. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, 'kpi -see -amu 'yiti-wa yi. ⁹ Un-u 'kla-a -amu nyanɪ 'mu, 'le -Lagɔ-ɔ kpa'a -amu. Un-u popo 'ko-o 'gwɪluti na, un-u 'ye 'ko-o -amu tu wɔɔn 'mu -lu -mu -ziaka, 'le un 'ye -amu 'yista. ¹⁰ -Ka un -ya'a Zezii Kliisɪ 'kleyɛɛ 'kpi kplɔkplɔkplɔ 'le un 'ye 'ɔ 'lbha, ɔ 'ye'a 'mɛ, 'ka-a un-u ya'a -amu 'kleyɛɛ 'kpi 'gagwloka, 'le, -ka ɔ -ɔ'ɔ glu 'le 'mɛmu'a 'klumu, ɔ 'ye'a ti-nɪ -lrɛɛ, -a 'ke -kaa 'le 'ɔ tinɪɛɪre 'li ti-de. ¹¹ 'Nɔɔ 'kmu 'mu, nyu 'sri'e -amu-ɛ un 'ke -amu 'lbha, -a 'ke 'mɛ Zezii'a dɪ. l -nɪ'a -kaa 'mu a, -a'ba *'bhlokɔ se'a 'mutikukue 'mu'bhle, 'wa -zɛ ɛ ɪ li. 'lɔnɛ ɔ'ɔ nyu na ɔ-ɔ Zezii 'm-ɔ'ɔ tinɪɛ -nɪ'e-e -amu 'mu. ¹² 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ, 'ɔ 'dɪzɪɪ-ɪ 'nyɪ'a amu 'kɔgwɪɪtinɪɛzɛɛɛ, -bho -a -kɪ ɪ 'mu-uza, 'mɛɛ 'sri'e -amu.

¹³ A -gblee, 'lotu'a 'nynuu-a, ɪ 'cɔɔ-ɛ'ɛ-ɛ 'le *-Lagɔ'ɔ -Wɛɪlizabɔɔ 'li, na:

'lɔn -za'a-a -Lagɔ'ɔ wlu 'mu, -ɛkedɪmaa, 'lɔn 'de -ɔ 'gwli. -Ka -lue 'mɔɔ, 'ka-a -abu de 'ɔ 'gwli -lrɛɛ. 'ɛ dɪ -a za'a 'ɔ wlu 'mu -lrɛɛ. ¹⁴ 'lɔnɔɔ -za'a -a'ba -Kɔyi Zezii glu 'le 'mɛmu'a 'klumu 'le ɔ 'ye ti-nɪ -lrɛɛ. -A -ke ɔ 'sisri'e-e 'yi'a dɪ, -a de'e 'gwli -lrɛɛke na, ɔ-ɔ 'ye-e -amu glu -za -mu 'le 'mɛmu'a 'klumu, 'le, tinɪɛɪre ɔ 'nyɪ'a -amu a, ɛ 'ke -amu 'mu 'yi 'le ɛ 'ke ti'pɪple. 'Bho 'mɔɔ ɔ, 'bho-o, -abu-e a-bee-e, ɔ-ɔ 'ye -a'ba 'wee ɔ 'yi-tɔ -nɪ mu. ¹⁵ A 'ye li-ɔ, ɪ-bɪ ɪ -nɪ, ɪ-ɪ nuɛ-o'o a'ba -zɛɛ'ɛ dɪ 'le -Lagɔ 'ke nyu'a -dadudu 'puun 'le 'ɔ 'limu'a wɔɔnɔɛ 'mu. 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ, nyu-u 'ye 'ɔ 'nynɪ 'yibhɛɛ mu 'le un 'ke ɔ 'sɛɛ po, un-u 'ye 'yi-die mu.

¹⁶ 'lɪnnɛɛnɛ 'bhle'e 'nɪnɪ'a dɪ, 'kpl'a -wa'a -amu 'yiti. -Ka -a'ba 'bhlu'ku 'bhle'a 'kpl' mu -benɪ, -bho ɛ se 'traamu -kaa -nɪ -dɪ, -a yibo'o-o na -Lagɔ-ɔ 'po-o -a'ba -zuzu 'kpl' mu zɔ'o zɔ 'li. ¹⁷ A -gblee, 'kle -a -nɪ'a 'traamu 'yenamu, ɪ-ɪ 'ye-e 'yi'tii -mu 'wla. 'Le -a 'ke 'ya dɪ 'nɪnɪ 'wlu. ɛ-bɛ 'nɪnɪwluɛɛ 'mɛnɛ ɛ, ɛ -nɔmɔ-ɔ 'yrili tenɪ 'le ɛ-ɛ gwle'e 'mu 'kɔgwleka. -Bho -a popo 'ɛ dɪ 'gwɪluti, -ka -a'ba 'kleyɛɛ ku'a wɔn, -a se ɪ yibo. ¹⁸ -ɛkedɪmaa, ɪɪ nɔɔ 'ye'a li, 'lɪnɪ -a de'e -pɔɔ 'yi. ɪɪ -yɪ nɔɔ-ɔ 'ye'a li, -a'ba de ɪ -pɔɔ 'yi, -ɛkedɪmaa, 'ya -gwle 'mu. ɪɪ -yɪ nɔɔ-ɔ 'ye'a li, 'lɪnɪ 'mo-o ɪ-ɪ -nɪ'a ti 'kɔgwleka.

5 A -gblee, 'lotu'a 'nɪnuu-a, -a'ba 'bhlu'ku -a 'bhle'a li kɔɔ 'kmu 'mu, -bho ɛ -ɔɔ ti a, -a 'de-e 'gwɪlɪ na, -Lagɔ-ɔ 'ye-e -amu kulre 'nɪnɪ -mu 'le yaku 'li 'le ɛ 'ke -amu li-nɪ 'kɔgwleka. ɛ -se nyunɔɔ 'ke 'ɛ lɛtu nu 'nɪ -ko. ² 'Nɔɔ 'kmu 'mu, -a'ba -pɔɔ-ɔ 'cna-o'o. -ɛkedɪmaa, -ka nɔɔ-ɔ zizia'a -bana 'yi, 'ka-a -a 'ybha'o -a 'ke -a'ba 'bhlu'ku 'mɛnɛ tide, 'le, ku-u -see'a ti-ɔɔ yi, -a 'ke ɛ 'mu'luo. ³ -Bho -Lagɔ 'nɪnɪ ɛ -amu, -a 'ye -ɛ li'bhle -mu 'kɔmukɔmu. -A'ba -zuzu -see 'yi-nyɛ yi. ⁴ Kɪn, -ziadɪ mo'o. -Nɔɔ -ke ti -a 'bhle'a ɛ-bɛ 'bhlu'ku 'mɛnɛ li, -a 'ye-e 'kle 'ye -mu 'le -a'ba -pɔɔ 'ke 'cna. ɛ-bɛ ku 'mɛnɛ, -a -see, -Lagɔ -zɛ ɛ -amu li, nu. -A 'ybha-o'o ɔ 'ke -amu kulre li'du. -Bho ɛ -nɪ -kaa 'mu a, 'lemnɪ -a'ba tɪnɛ zizia'a-a 'yi. -A -see 'tɔ 'mɛ yi 'kɔmukɔmu. ⁵ -Lagɔ 'bhuo-o nu'o 'ɛ lɛtu 'le ɔ 'ke -amu kulre 'mɛnɛ 'nɪnɪ, 'le ɔ 'ye *ɔ Lisaazuzu 'le -a'ba -pɔɔ 'zɔ 'du. ɪ-bɪ -zɪgɪ ɔ 'ka -amu 'lɪrulinu, 'lɪnɔ 'mo-o 'ya 'mna'a 'yitisabhleɛ.

⁶ -Bho -a 'bhle ɛ-bɛ ku 'mɛnɛ li 'kɔmu, -a yibo'o-o na -a -ke -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisɪ-tɪ tɪtɛ-ɛ gbo. ɛ -nɪ'a -kaa -amu -bodɪ a, 'kpl'a -wa -amu 'yiti. ⁷ -Bho 'lɪn nu, -a -ke ɔ tɪtɛ-ɛ gbo a, 'ɛ 'zɔ 'mo-o -a -see ɔ -bhla 'yri 'mu 'ye ke. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, 'le ɔ 'gwɪlɛɛ 'mu 'ɛ lɛtu -nu-ɛ -nɪ'o. ⁸ Kɪn, -ziadɪ mo'o. -A 'bhle-e 'kpl' mu 'kɔmu 'le -a 'ybha'o -a 'ke -a'ba 'bhlu'ku 'yiti'tayi, -a 'ke kulre lipo, 'le, -a'ba -denazɛgɛ-ɛ -nɪ'a 'le yaku 'li, -a 'ke 'le mu 'le -a -ke -a'ba -kɔyi 'mɔ 'ke -dalɛ -nɪ. ⁹ 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ, -bho -a -ke ɔ -nɪ -dalɛ o, -bho -a -ke ɔ se -dalɛ -nɪ o, -a 'kɔɔ ti -a 'ke ɔ 'gwɪlɪdɪ nu. ¹⁰ -ɛkedɪmaa, -a'ba 'wee 'ye 'bho-o ɔ wɔnɔ ti-nɪna -mu 'le ɔ 'ke -amu -zɪgɛ -tu. -A'ba kpli -a nu'a kɔɔ 'kmu 'mu, 'lɪnɪ ɔ-ɔ 'ye ya-gbu mu 'le ɔ 'ke -amu ɛ 'lɪrulinu. -Bho -a nu -zɛgɛ, 'lemnɪ ɔ-ɔ 'po-o -amu 'sɛɛ. -Bho ɛ se -kaa 'mu-nɪ, ɔ -see -amu 'sɛɛ -po yi.

Nɔɔ -ke *Zezii *Kliisɪ 'sisri'a 'yi, ɔ-ɔ 'mo-o nɔɔlre

¹¹ A -gblee, 'lotu'a 'nɪnuu-a, -a'ba -Kɔyi *Zezii 'mɔ, -ka ɔ 'ka -amu -zɪgɛ -tu, -a yibo nɪ-ɪ'a dɪ, -a 'du ɔ 'bho 'kɔmu. 'lɪnɛ 'bhle'e 'nɪnɪ -lɛɛ'ɛ dɪ -a 'kɔɔ ti, dɪ -a za'a 'mu, -ka ɪ 'du'a -ziadɪ, nyu 'ke ɪ yibo 'le un 'ke ɪ 'kɔɔ. -Lagɔ -mɔ, -ka -a'ba tɪnɛ -nɪ'a a, ɔ yibo'o-o -kaa, 'le 'lɪn de'e 'gwɪlɪ -lɛɛke na, 'le a'ba -pɔɔ'a gɪgluti, a yibo'o nɔɔ -yɔ 'lɪn 'du'a, 'kla -ko? ¹² Dɪ -a -nɪ'a -laa 'muzanamɪ, abɪ na 'plɪnplɪnwɪ ma'a? -Gba! -A se 'plɪnnamɪ -nɪ. -Ka -a 'ka -nɪna 'le a 'ka -a'ba dɪ 'bɛtɛ wa, -bho nyu -ka 'bho -a'ba da-a 'du 'le a 'ke ɪ wɪlɪ wɔn 'mu-za, 'kla-a mo'o. U-bu nyu 'mɪnɪ, kpli un-u nu'a,

nyu-u 'ye'a li, 'lɪnɪ un-u gbu'o ya 'le un-u 'plɪn'o. Dɪ -yɪ 'yi'a 'le 'wa -pɔɔ gbo, 'wa zi -mɪnɪ'a dɪ. ¹³ ɪ-bɪ kpli -a nu'a a, -bho a -ka 'gwɪlɪ-ɪpopo na, -a 'zi-e 'ya 'kaɛ 'yi 'le, -a 'bhata'a? -Bho a nu kɪn a, -Lagɔ 'nɪnɪ 'ke 'yi'b-hɛ mo'o. 'Le, -ka -a se'a 'bhata, -bho a yibo nɪ a, a de 'gwɪlɪ na, -a 'kɔɔ ti -a 'ke amu -kpa. ¹⁴ A -gblee, ɪbhu -a -nɪ'a nunamɪ, -a nu -ɛ'o, -ɛkedɪmaa, Zezii *Kliisɪ -kma'a-a -a'ba dɪ tenɪ. -A yibo'o-o na, -a-bu 'ke 'ka 'mɛ 'wee 'bho -Lagɔ 'yi'gbeɪ, -a'ba 'lɪru 'yi ɔ 'mɛ -nɪ'o 'le -a 'ke 'pun 'bho -Lagɔ 'yi'gbeɪ. ¹⁵ ɔ 'mɛ -nɪ'e 'bho-o nyunɪ 'wee'a 'bɪ 'mu, 'le, -yɪ -nɪ'a ti, un -kaa 'tɔ 'wa 'bhi'a 'gwɪlɪdɪ ti'kɔ, 'le, kpli-ɪ 'kɔ ɔ 'tu nu, un 'ke ɪ ti'kɔ 'le un 'ke ɪ nu. -ɛkedɪmaa, 'wa dɪ ɔ 'mɛ'o 'le -Lagɔ 'ye ɔ gɪlɪ -za 'le 'mɛmɪ'a 'klumɪ, 'le ɔ 'ye ti-nɪ -lɛɛ.

¹⁶ 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ, -bho -a 'ke 'traamu nɔɔ ya-gbu, -a'ba -gbu'o ɔ kpli'a 'sɛ ya. Kɪn, -ziadɪ mo'o. -Benɪ a, 'ka-a -a nu'o 'bho Zezii Kliisɪ'a damu. 'Traamu 'tɔ ɔ, -a'ba nu -kaa. ¹⁷ A -gblee, -bho nɔɔ -ke Zezii Kliisɪ 'sisri 'yi, ɔ-ɔ mo 'tɔ-ɔ nɔɔlre. -ɛkedɪmaa, kpli ɔ-ɔ nu 'ka -benɪ, ɔ-ɔ 'tayi 'nɪ-ɪ 'yiti 'le ɔ-ɔ 'luo'o -lɛnɪ 'mu.

*Zezii *Kliisɪ'a 'sana 'mu -a -ke -Lagɔ -ybhe'o

¹⁸ A -gblee, 'lotu'a 'nɪnuu-a, dɪ -a za'a -laa 'mu a, ɪ-ɪ 'mo-o -Lagɔ 'bhuo'a nɔnɪdɪ. -ɛkedɪmaa, ɔ -ya'a-a kɔɔ 'kmu 'mu *Zezii *Kliisɪ 'le ɔ 'sana 'mu -a -ke ɔ 'ke -ybhe. 'Traamu 'tɔ ɔ, -a 'ke nyu -lɪru 'tmɪ, un 'ke ɔ gbo yi, 'le ɔ -ke un 'ke -ybhe'ɛ ɪbhu ɔ 'nɪnɪ'e -amu. ¹⁹ -Ka -Lagɔ -ya'a kɔɔ 'kmu 'mu Zezii Kliisɪ, 'le ɔ 'sana 'mu, ɔ -ke nyu-u -ybhe'ɛ ɛ, 'lɪnɪ -a za'a nyu -bodɪ 'mu. 'Nyɪnyɪdɪ un nu'a 'bho ɔ 'yi'gbeɪ, ɔ-ɔ 'bho-ɔ 'ya 'wee'a dɪ, 'le ɔ 'ye -amu ɪbho 'le nyu gbo, -a 'ke ɪ 'tmɪ na, ɔ 'kɔɔ ti ɔ -ke un 'ke -ybhe.

²⁰ ɛ ɪbhu -a 'bhle'e 'tɔ ɔ dɪ, -bho nɔɔ ɪbho nɔɔ da a, -ka ɔ-ɔ za'a ɔ 'wɪlɪ 'mu, 'ka-a -a za'a Zezii Kliisɪ'a dɪ 'mu. Wɪlɪ -a za'a 'mu, 'le ɪ 'mu -Lagɔ-ɔ zi nɪ'o 'le ɔ-ɔ 'la'a nyu, un 'ke ɔ gbo yi. U-bu nyu 'mɪnɪ, 'le ɔ-ɔ Zezii Kliisɪ'a 'nɪnɪ 'mu -a bhade 'nu li 'le -a nu'o: A 'tayi a'ba 'bhi 'yiti a -ke -Lagɔ 'ke -ybhe! ²¹ A -gblee, ɔ-ɔ Zezii 'mɔ, ɔ -see 'nyɪnyɪdɪ -lue 'tɪn nu 'bho -Lagɔ 'yi'gbeɪ. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, -yɪ -abɪ nu'a a, 'ya 'gbɛ ɔ de ɔ 'lɪru 'le ɔ 'ye 'mɛ 'bho -a'ba 'bɪ 'mu, 'le, -a -ke ɔ 'sisri'e-e 'yi'a dɪ, -a 'ke 'yisrɛɛmu 'du 'bho -Lagɔ 'yi'gbeɪ.

*Zezii'a -dalbhoyi'a ɪbhu

6 A 'ye li-ɔ, 'lotu'a 'nɪnuu-a, -abɪ -ke -Lagɔ-ɔ nu'o 'tɔ-ɔ ɪbhu'a dɪ, -a 'du'o amɪ 'dɪ 'mu na: -Lagɔ -wunna'a-a amɪ 'nɪti. 'Ka-a ɪ -nɪ'e 'mu'a dɪ, ɛ-bɛ -zɛgɛ ɔ nu'a amɪ 'lɪruli, 'ɛ 'du bhuhuyiti'a ɛ -le! ² 'Le -Lagɔ 'kɔɔ 'li, -kaa ɪ 'cnɪ-ɛ'ɛ -kaa 'le, na:

ɔ na: -Nɔɔ 'lɪn 'du'a amɪ 'le 'lɪn 'ke amɪ -zɛgɛ 'lɪrulinu, -bho ɛ nɪnɪ a, -ka 'lɪn kɪpɪn'a a'ba bhadeɪwɪ, nyu-u 'ye -ɪ yibo -mu. ɛ-bɛ -nɔɔ 'mɛnɛ ti, -da 'lɪn-ɪ 'ye'a a'ba 'pɪn-pɪn -jɔlɪ wɔn-flɪ -nɪ mu, 'le a 'ke 'pun, 'lɪn-ɪ 'ye-e amɪ -kpa -mu.

A -gblee, 'lotu'a 'nɪnuu-a, -zɛgɛ -Lagɔ 'kɔɔ ti ɔ 'ke amɪ 'lɪrulinu, 'ɛ -kɪtɪ 'sɔɔ-ɔ -kɪpɪnɪnamɪ 'ka-a! ɔ 'kɔɔ ti 'traamu -a 'ke 'pun 'bho ɔ 'yi'gbeɪ. ³ ɪbhu -a -nɪ'a

nunamu, -a -see 'ybha, nyu 'ke 'bho 'ε da "du. 'lnne 'bhle'e 'nynt'a dɪ, lɛ''o lɛ-ε 'ka nyc -zice 'mu "du 'le ɔ -kaa Zezii'a "dɪzɪgtɪ 'wɔɔn, -a'ba nu ε'o. ⁴ Lɛ''o lɛ -a nu'a a, ε-ε tɔ'o na, -Lagɔ'ɔ lbhunumu -a "du'o. A 'ye li-ɔ, stastaalt -a 'ka wɔn 'mu cɛ 'le -a 'ka -Lagɔwlu 'mu-za o, -ka -a 'ka -nyina 'le -a 'ka 'kleyeεε 'li 'wlu o, stastaalt -lru o, -a 'ku-o "gwli, 'le 'ya -za'a -amu lɛ "yi. ⁵ 'Le 'wɪtɔlu -ke 'wɪ -lru 'li, un-u 'lbha'a -amu-ε, un-u 'po-o -amu -jie 'mu, un-u "gbu-o ti 'le un-u yi'e -amu zɛε 'mu tibɔ-namu, -a 'mɛ-ε lbhu 'we wɔn 'mu, -a 'de-e yra 'le 'mu-u 'lbha'a -amu. ⁶ ε -nɪ'a -kaa 'mu a, -a'ba kpli 'srɛε'ε-ε "yi 'bho -Lagɔ'ɔ "yigbeyi. -Ka ɔ 'ybha'a -a 'ke nu, -a yi-bo'o-o -kaa 'le -a nu t'o. -A 'bhle-e "gwlikue 'mu. -A'ba 'limu -nmɔ'ɔ-ɔ wɔn. *-Lagɔ'ɔ Lisaazuzu -nɪ'e-e -amu 'mu. -A -kma'a-a -a -bonyunyu'a dɪ -ka -zɛgɛka. ⁷ -Lagɔ'ɔ wlu-u 'ma-a -ziadtɪ, 'lɪnɪ -a za'a nyu -bodɪ 'mu. -Lagɔ'ɔ "bhuo "nyɪ-e -amu ɔ wɔnkuε. l-bɪ "yisrɛεkpli nyu-u 'ye'a -amu 'mu li, 'le, -ka -a "du'a ɔ lb-hunumuzɪgtɪ, un-u yibo nɪ'a a, 'lɪnɪ 'ka-a! ε-bɛ 'jɛ -Lagɔ nu'a -amu "lru li 'le "nyinyinidɪ'a tiyayi *Sataan -kaa -amu tu wɔn 'mu lu, -a -de 'nɛ-ε 'li ti -ka -zɛgɛka. l-bɪ "yisrɛεkpli 'mɪnɪ'a dɪ -Lagɔ'ɔ "du'o -amu "yrili 'le 'ya dɪ -lɛε -a 'bhɛε'o -a -ke -a'ba "yidedeyi 'mɔn 'ke "yigege 'le -a 'ke ɔ wɔn-zi. ⁸ -ɛkedɪmaa, nyutɔlu-u "du'o 'bho -amu-ε 'le -lru'u'a 'la'a -amu lɛ. Nyutɔlu-u 'za-a -a'ba "dɪzɪgtɪ 'le -lru-u-u za'a -a'ba "nyinyinidɪ. -Bho nyu -gbu -amu ya, un na, nyu'a "yirabhamulbhamu -a "du'o. -Bho nyc 'cɪɪ l 'muti, -a 'mo-o -ziadtɪ'a 'muzamu. ⁹ -Bho un -gbu -amu ya, un-u popo-o 'gwɪluti na, bhuhuyiti'a nyu -a "du'o, nyc se -amu yibo. -Bho nyc "bhlu l 'muti, -a yibo-ε'o. -Bho nyu -gbu -amu ya, un-u popo-o 'g-wɪluti na, -a -see 'mu-gwle yi. A -gblee, un-u popo-o -kaa 'gwɪluti 'le -abu -nɪ'e -bhla ti "kɔmu! Stastaalt'a -dadudu 'bhla-a -amu "kpi. ε -nɪ'a -kaa 'mu a, l -see -amu 'lbha -a -see 'mɛ. ¹⁰ Lɛ un 'ka -amu "lru linu 'le 'g-wlu 'ke -amu li-nyini, 'lnne un-u nu'o. ε -nɪ'a -kaa 'mu a, -a'ba 'bho 'bubua'a lilidɪ. -Bho nyu -de ti, un-u popo-o 'gwɪluti na, "puanlbhamu -a "du'o. -Bho nyc "bhlu l 'muti, lɪ-l 'bhle'a 'nynt 'bho -Lagɔ'ɔ "yigbeyi, -a-bu 'mo-o 'ya -kɔmu. -Bho nyu -gbu -amu ya, un na, -a se lɛ 'bh-le. -Bho nyc "bhlu l 'muti, -a-bu -kɔ'ɔ lɛ''o lɛ.

¹¹ A-bu 'an dɪkmalotu'a "nynuu -nɪ'a 'bho Kɔlɛtɪgwɪb 'mu, a 'ye li-ɔ, -a -za'a-a amu lɛ''o lɛ -bodɪ 'mu gbaa! -A -see lɛ flu "yisɪe. 'Le -abu -bodɪ, -a'ba -pɔlu 'kɪn-o amu ti tenyɪ. ¹² -A -kma'a-a a'ba dɪ -ziaka. A-bee se -a'ba dɪ -kma -ka -zɛgɛka. ¹³ A -gblee, -ka -tɪta-a "du'a "yu "dɪ 'mu, 'ka-a 'lɪ-l 'tmu'u'o amu. 'lɪ na: -Ka -a'ba -pɔlu kɪn'a amu ti tenyɪ, a-bee -mnu'u'a nɛ kɪn -kaa -amu ti tenyɪ -lɛε!

Nyu-u se'a *Zezii "gwɪlide, a'ba -ke 'wa -plɛ -pɔlu -ke kpli 'mu -le!

¹⁴ 'Lotu'a "nynuu-a, nyu-u se'a *Zezii "gwɪlide, a'ba -ke 'wa -plɛ -pɔlu -ke kpli 'mu -le! A -gblee, nyc -ke kpli-i 'srɛε'ε "yi 'bho -Lagɔ'ɔ "yigbeyi, koo -yɔ -ke -nɪ -nyini'a "yrili 'bho ɔ "yigbeyi 'ke -dalue ti-de'a? A 'ye li-ɔ, zɔ -ke -kuyre -nɪ 'sɔn, l 'bhɛε l 'ke 'mu'wuwla, 'le l 'ke lɛ -lue "du 'nɪ? ¹⁵ Zezii *Kliisɪ -ke *Sataan -nɪ 'sɔn, un 'bhɛε un

'ke -ybhe 'nɪ? Nyu-ɔ de'a Zezii "gwli -ke nyc-ɔ se ɔ "g-wɪlide, un -nɪ 'sɔn -lɛε, un 'bhɛε un 'ke -pɔlu 'mu-plɛ 'nɪ? ¹⁶ -Lagɔ 'bhle'a nyc''o nyc'ɔ tinɪε, nyc 'bhɛε ɔ 'ke *ɪ bubɔbhlegbo kɔkui tide 'nɪ? A -gblee, -a-bu 'mo-o ɔ -denazɛgɛ. 'Ka-a l 'cɪnɪ-ε'o 'le ɔ "bɔgɔ 'li na:

ɔ na: 'lɪ -ke 'an nyu-u 'ye-e -na -mu "kɔmu. 'Wa -kɔyi 'lɪnmɔ -Lagɔ'ɔ 'ye "du mu 'le un 'ke 'an nyu "du.

¹⁷ ε kamu, ɔ 'tmu'u'o -kaa ɔ nyu 'mnu 'le ɔ na:

Nyu-u 'ma-a "nyinyinidɪ'a numu, a 'wlu 'le 'wa "k-lumu, a 'ke kɔc cɛ. lɪ-l 'ka amu "nyinyinidɪ'a numu po 'bho 'an "yigbeyi, a'ba nu l -le, 'le 'lɪ 'ke amu -kutɪ 'sɔn -kɪn -nɪ.

¹⁸ -Bho ε -nɪ -kaa 'mu a, "lemnu 'lɪn-l 'du-o a'ba -tɪta 'le a 'ke 'an "yreetnyukpakɪ -ke 'an "yreetnyukpasi "du. 'lɪnmɔ -Lagɔ -kɔ'ɔ lɛ''o lɛ, 'lɪnmɔ 'lɛ'ε -kaa!

7 'An dɪkmalotu'a "nynuu-a, l-bɪ lɪ -nɪ, -Lagɔ "du -l -amu wɔn 'muti'a dɪ, "nyinyinidɪ 'kɛ ε nu 'le -a'ba ku -ke -a'ba -pɔlu -see'a *li'saa yi 'bho -Lagɔ'ɔ "yigbeyi, -a po l le! -A'ba kpli 'srɛε "yi 'bho ɔ "yigbeyi 'le -a -kaa 'bɪ lɪ'bhle! -A "du ɔ 'bho -ka -zɛgɛka!

'Pɔlu-u li'e 'tɔ-ɔ 'bubua

² 'Bho 'ε lemu, 'lɪ-l 'tmu'u'o amu-ε -lɛεke na a -kma -a'ba dɪ tenyɪ! -ɛkedɪmaa, -a -see 'le a'ba "klumu nyc "nyinyinidɪ "lru linu. -A -see nyc'ɔ "gwɪlideε -denɪ 'mu -za. -A -see nyc lɛ "lru 'mu li -lɛε. ³ ε -se 'lɪ 'ke a'ba da "du'a dɪ, 'lɪ-l zɪ l amu -bodɪ 'mu 'nɪ -ko. -Gba, 'lɪ -zɪ l -l amu -bodɪ 'mu see. 'lɪ na, a-a 'mo-o nyu -a'ba -pɔlu kɪn'a ti tenyɪ. -Bho ε "du tinɪε o, -bho ε "du 'memɛle o, -a 'po-o amu 'limu "kɔmu! ⁴ 'lɪ de'e 'tɔ-ɔ amu "gwli tenyɪ, 'le a'ba kplizɪgtɪ 'mɪnɪ'a "lru "yi, 'lɪ-l wa'a 'bɛtɛ a'-ba dɪ. -A 'ye-e 'kle. ε -nɪ'a -kaa 'mu a, 'kɪl'a -wa 'lɪnmu "yiti a'ba dɪ 'le 'bubua-a 'lbha'a 'lɪnmu tenyɪ.

⁵ Kɪn, -ziadtɪ mo'o. -A -nɪ'e-e stanamu. -A -kaa 'nɔn Maseduanɪbhɪlukpa "kpi-i nyini, -a -see -bhla li-fɔ ke. Stastaalt'a -dadudu 'bhla-a -amu "kpi. Nyu-u 'za-a -amu zɛε 'mu ti 'le -a'ba -pɔlu-u 'yeye'e ti, 'ε 'ye bhɪubh-lua. ⁶ ε -nɪ'a -kaa 'mu a, -bho 'kɪl -wa nyc "yiti, -Lagɔ po ɔ 'kɪl 'mu -lɛεke, 'lɪnmɔ po'o -amu 'kɪl 'mu 'bho Ti-itɪ'a yinamu. ⁷ ε -se 'ε "sɛ -ko. Kuna ɔ po'a a, 'lɪnmɔ ɔ -po -nɪ -nɪ'e -amu 'kɪl "yi -lɛε. ɔ na, a 'po -ɔ 'kɪl "yi tenyɪ. ɔ na, a 'bɔ-ɔ ti a 'ke 'lɪnmu 'ye -lɛεke, 'lɪnmɔ "sɪ'e amu "yi tenyɪ. "Nyinyinidɪ a nu'a, ɔ na 'ya nymɔ-ɔ "sɪ'e amu 'gwlu, 'le a 'kɔ'ɔ ti a -ke 'lɪ 'ke -na -ka -zɛgɛka 'le 'gwlu -kaa 'tɔ 'lɪnmu li-nyini a'ba dɪ. ɔ po'a -kaa 'ya kuna, 'lɪ 'wɪn l 'kɔ'ɔ, 'an 'bubua 'kpa-a "kpi.

⁸ A -gblee, "bɔgɔ 'lɪn po'a amu -jeyi -benyɪ, 'lɪ 'de-e "gwli na, ε -nyini'e-e amu 'gwlu li. ε -nɪ'a -kaa 'mu a, 'ε nymɔ -see 'lɪnmu 'gwlu "sɪ. -Antanyɪ, 'ε nymɔ "sɪ 'kɪ-l 'lɪnmu 'gwlu. -ɛkedɪmaa, 'lɪn yibo'o-o na, 'ε 'gwlu -nyini'e-e amu li. A'ba 'gwɪlɪnyinɪε 'mɪnɛ, 'le ε -see 'mu-gwle. ⁹ 'Traamu 'tɔ ɔ, 'ε 'bubua-a 'lbha'a 'lɪnmu-ε. "Yig-ba -yɛ 'lɪ -kma -nɪ -nɪ'a amu "yi, ε -se 'ε dɪ 'lɪ-l li 'bubua 'nɪ -ko. 'lɪ-l 'li-e 'bubua, -ɛkedɪmaa, a yibo'o-o a'ba "nyinyinidɪ "yi 'le a 'ye -Lagɔ gbo "bhiti. A'ba 'g-wɪlɪnyinɪε 'mɪnɛ 'nu-o -Lagɔ 'tu'a dɪ ɔ -kpa'a amu 'le a 'ye a'ba "nyinyinidɪ "yiyibo, a 'ye ɔ gbo "bhiti. 'ε dɪ 'lɪ-nɪ nu'o -a'ba "bɔgɔ -see amu "nyinyinɪε "lru linu. ¹⁰ A 'ye

li-ɔ, -bho nɔyɔ ɔ'gwɔlɔlɔnɔnɛ nu -Lagɔ 'tu, ɛ-be 'g-wɔlɔlɔnɔnɛ 'mɛɛ-ɛ nu -ɛ'o 'le ɔ-ɔ yibo'o ɔ 'nyɔnɔnɔdɪ 'yi, ɔ-ɔ 'bhiti'e 'le -Lagɔ gbo. -Bho ɔ nu -kaa, 'lemnu -Lagɔ 'mɛɛ-ɔ 'bhɔ-ɔ 'ya dɪ 'le ɔ-ɔ 'pɔn'o 'bho ɔ 'yigbeyi. ɛ-be 'gwɔlɔlɔnɔnɛ 'mɛɛ se 'yrili-nɔnɔ. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, nyu-u se'a -Lagɔ yibo, -bho 'gwɔlɔ -nɔnɔ nu li, 'wa 'du 'ɛ dɪ 'wa yibo 'wa 'nyɔnɔnɔdɪ 'yi, 'wa 'bhiti 'le ɔ gbo, 'le un-u 'du'o 'mɛmɔ 'bho ɔ 'yigbeyi. ¹¹ A'ba 'gwɔlɔlɔnɔnɛ 'm-nɛ, 'unɛ -Lagɔ -zi -nɪ'e 'mu 'le ɔ 'ye amu lbhu 'mu nu. -Ka a'ba kpli zizia 'yi, a 'ye 'tɔ -kaa li-ɔ! 'Traamu 'tɔ ɔ, a-a popo-o 'gwɔlɔtɪ -ka -zɛgɛka, 'le, dɪ-ɪ zi'a, a -see ɪ wɔn 'muu. l-bɪ dɪ 'mɔnɪ, -ka a'ba 'lru se'a 'le -nɪ, 'traamu a-a 'tɪtra'a 'tɔ li 'le a-a zɪ 'l 'mu. l-bɪ dɪ 'mɔnɪ -lɛɛ, -ka ɪ se'a 'yrili-nmɔ 'le ɪ 'ye'a zi, 'ya kamu a-a kpa'a a'ba 'bhi dɪ 'yi. 'Le, lbi 'mɔnɪ'a kamu -lɛɛ, lɛ-ɛ 'ka amu 'kpi bhla, 'ɛ -sɔnɔnɔ-ɪ 'lbha'a amu. Nyɔ-ɔ nu 'ka 'nyɔnɔnɔdɪ, -ka a 'du 'lru 'yi 'le -pɔlɔzɛgɛ 'mu, ɛ -nɔmɔ-ɔ 'yrili! -A'ba 'yɪyɛɛ o, -Lagɔ ɔ 'gwɔlɔdɪ'a nɔnɔa o, -ka a 'bɔɔ ti a 'ke ɪ nu, a 'ye -kaa li-ɔ! l-bɪ dɪ-ɪ zi'a, -ka a'ba 'lru se'a 'le -nɪ, 'lɔnɪ a -ɔ-ɔ-ɔ amu 'yi -ka -zɛgɛka. ¹² 'Le, 'bɔɔgɔ 'un po'a amu -jeyi, nyɔ-ɔ nu 'ka 'nyɔnɔnɔnɛ, ɛ -se ɔ 'sɛ'ɛ dɪ 'un 'cnɪ ɛ 'nɪ -ko. ɛ-be 'nyɔnɔnɔnɛ 'mɛɛ, nyɔ -ɔy ɔ nu 'ɛ 'l-ruli, ɛ -se ɔ 'sɛ'ɛ dɪ -ko -lɛɛ. -Ka a po'a -amu 'limu, 'un 'ybha-o'o a 'ke ɪ 'yrili-gwɛ -ka -zɛgɛka 'bho -Lagɔ ɔ 'yigbeyi. ¹³ 'lɔnɛ 'bhle'e 'nyɔnɔnɔnɔ dɪ a'ba kpli po'o -amu 'kpi 'yi.

Kɪn, -ziadɪ mo'o. 'Le ɛ -se 'ɛ 'sɛ -ko. 'Kpi a po'a Tiitɪ 'yi, 'ya 'bubua-a 'lbhɔ ɔ'o. -A 'ye ɔ -kaa li a, 'le -a'ba 'bubua 'ye 'kpi'kpa. ¹⁴ 'lɔn 'kɔ ɔ 'le amu gbo lbho, 'un 'plɪn-o'o 'un 'ye amu 'mu po, 'le a -see 'unmu dɪn 'yi 'lbhaa. Dɪ -a za'a amu -bodɪ 'mu, -ka ɪ 'du'a -ziadɪ, a'ba 'kpidɪ 'un -za'a Tiitɪ -bodɪ 'mu, 'ka-a ɪ -yi'e -ziadɪ 'mu -lɛɛ. ¹⁵ ɔ yi'a 'le amu gbo, a kpun ɔ-ɔ -gli. 'Le, a 'ke ɔ 'dɪmɔduwlu 'wɔkɔ ɔ dɪ, a 'bhle'e 'ɛ -sɔnɔnɔ ku 'muti, a-a 'du ɔ 'bho. -Bho ɔ popo nɪ 'gwɔlɔtɪ, a'ba dɪkɛɛ ɔ 'bhle'a 'mu, ɛ-ɛ 'kpa-a 'kpi 'kɔmu. ¹⁶ A 'ye li-ɔ, -ka 'un 'bhɛɛ'ɛ 'tɔ, 'un 'ke 'plɪn, 'un 'ke amu 'mu po, 'ɛ dɪ 'bubua 'lbha'a 'unmu!

'Pɔlɔ-ɔ 'po-o Kɔlɛɛtɔkɔmu 'bɔɔgɔ -jeyi, un 'ke mɔnɔ 'du 'le un 'ke un *-Bozezi'a nyu -kpa

8 'Lotu'a 'nyɔnuu-a, 'traamu 'tɔ ɔ, *Zezi'a -glɔgbɪ-ɪ -nɪ'a 'kɔ Maseduanti'bhɔkpa 'kpi, -zɛgɛ un-u nɔ'a a, 'unɛ -a 'bɔɔ ti -a 'ke amu 'tmɔu. -Lagɔ ɔ 'bhɔo-o nɔ'o 'ɛ lɛtu 'le ɔ 'limu'a wɔkɔnɔmɛ 'mu. ² Sɔstaaɪ'a -dadudu 'bhɔlɔ -u 'kpi, 'le 'pɔan-a 'lbhu ɔ'o. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, 'bubua-a 'lbhu -ɔ'o 'kɔmu, 'le un-u 'du'o mɔnɔ'a -dadudu -Lagɔ ɔ 'lbhu'a dɪ. ³⁴ l-bɪ mɔnɔ 'mɔnɪ, -ka un 'kɪ ɪ 'du, -a -see ɪ u -bodɪ 'mu-za. 'Wa 'bhi-i yi'o, un 'ye -amu libhade, -a 'ke ɪ wɔn 'kpitɛɛ, un -ke un -Bozezi'a nyu -lruu 'ke gbobhete, 'le, Zezi'a nyu-u -nɪ'a Zideebhɔkpa 'kpi, un 'ke ɪ -kpa. 'ɛ dɪ 'un-ɪ 't-mɔu'o amu na, -ka un 'bhle'a, 'ka-a un-u ya'o. Mɔnɔ -a de 'ka 'gwɔlɔ un 'ke 'du, -yɪ un -ya'a a, ɪ zi'e 'bho-o li. ⁵ -Ziadɪ mo'o. -Ka -a popo'a 'bho 'wa 'kpi 'gwɔlɔtɪ, -yɪ un nɔ'a a, ɪ -zi 'nɪ-ɪ wɔn 'muti. A -gblee, dɪ -a -zɪ u -bodɪ 'mu un 'kɪ ɪ nu, un 'wɔkɔ nɪ-o'o. Un 'kɪ ɪ nu a, un

'nyɪ-e -antanyɪ 'wa 'bhi -a'ba -Kɔyi Zezi -jeyi. -Lagɔ ɔ 'bhɔo'a 'gwɔlɔdɪ mo'o.

⁶ Bho a-bee -mɔnuu'a damu, 'ɛ kamu -a 'tmɔu'o Tiitɪ ɔ 'ke 'le amu gbo le yi, 'le, lbhuzɛgɛ a -ke ɔ 'du'a wɔn, a 'ke ɛ 'yigwɛ. ⁷ -Lagɔ -wunna'a-a amu 'niti tenyɪ. *ɔ Lisaazuzu 'nyɪ-e a'ba ɔkɔ 'gwɔlɔdɛ'ɛ 'kpi 'le -Lagɔ 'm-nɔ-ɔ zi nɪ 'nɪ 'mu, un-u nɔ'o *wɔkɔkɔlɔ. ɔ-ɔ Lisaazuzu 'mɔnɔ, lɪ a'ba -lruu-u se'a yibo, ɔ-ɔ 'nyɪ -u 'ya yiboɛ. ɔ-ɔ -zuzu 'mɔnɔ, ɔ-ɔ 'nyɪ-e -lruu 'kpi, 'le, wlu -Lagɔ ɔ 'bhɔo-o po 'u wɔn 'mu, un-u zɪ 'l 'mu. A 'nyɪ-e a'ba 'bhi -Lagɔ -jeyi 'fta 'wee. A -kma'a-a -a'ba dɪ tenyɪ. 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ, l-bɪ mɔnɔ 'mɔnɪ, a 'du ɪ a'ba -pɔlɔ'a klɛ ti 'le ɪ 'ke a -Bozezi'a nyu -lruu'a nɪ 'mu-zi!

⁸ A 'ye li-ɔ, dɪ 'un-ɪ za'a -laa amu -bodɪ 'mu, ɛ -se -glaka 'un kpun amu 'nɪ -ko. Kplizɪgɪ a -bonyunyu nu'a, a 'ka ya-gbu, 'ya dɪ 'un-ɪ za'a amu -bodɪ 'mu, 'le, -ka a 'bhle'a nyu -lruu'a dɪkɛɛ 'mu, a 'ke ɪ 'yrili-gwɛ. ⁹ A -gblee, -ka -a'ba -Kɔyi Zezi *Kliis -kma'a a'ba dɪ, a'ba 'bhi yibo'o-o -kaa: -Lagɔ -ke 'nyɪ-ɪ 'bhɛ'ɛ 'yi, 'bho ɔ 'tɔrɔlɔ ɔ 'wɔlɔ'o 'le yaku 'li, 'le ɔ 'ye nyunyu'ku 'mu'luo, ɔ 'ye 'kɔnɔ 'kmu 'mu yi 'le nyu 'ye ɔ 'lbha, ɔ 'ye 'mɛ a'ba dɪ. ɔ 'wɔkɔ'ɔ un 'ye ɔ kpli 'mɔnɪ 'lruɪnu, 'le a -ke ɔ 'ke 'nyɪnɔnɔ 'yibhɛɛɛ 'mu-plɛ.

¹⁰ Bho l-bɪ mɔnɔ 'mɔnɪ 'kpi, lɛ 'un-ɪ popo'a 'gwɔlɔtɪ a, 'unɛ 'mu-o, -zun zi'a -laa, a-bu 'wɔn'o -antanyɪ mɔnɔ 'mɔnɪ 'ke 'du-ɛ 'le a 'ye 'ya 'dudua wɔn'du. ¹¹ 'Traamu 'tɔ ɔ, ɛ -nɔmɔ-ɔ 'yrili a 'ke lbhu 'mɛɛ 'yigwɛ. 'Bho 'ɛ 'nyaanamu, 'kpi a po 'ka 'le, a po ɪ -kaa 'le 'kɔmu 'le a 'ke ɛ -nyɔnɔ. -Ka a 'bhle'a, a -ya -kaa! ¹² A -gblee, -ka a 'bhle'a, -bho a'ba -pɔlɔ -wa ti 'le a 'ke -kaa a -Bozezi'a nyu 'nyɪ, ɛ-ɛ 'nu-o -Lagɔ 'tu. Lɛ a 'bhle'a, 'unɛ ɔ 'bɔɔ ti a 'ke a -bonyunyu 'nyɪ. Lɛ a se'a 'bhle, ɔ -see, a 'nyɪ ɛ a -bonyunyu, nu, katii!

¹³ Kɪn, -ziadɪ mo'o. 'lɔn -see ti' bɔɔ nyɔ 'ke ɔ -bonyunyu'kɔ -kpakpadɪ 'du 'le ɔ 'ke sɔstaa wɔn'kpa! 'lɔn 'bɔɔ-ɔ ti, a -nɪ 'wee, a 'ke 'mu'bhɛɛ! ¹⁴ 'Traamu a, a 'bhle-e lɪ'a -dadudu. Nyu-u se 'l 'bhle, ɛ -nɔmɔ-ɔ 'yrili a 'ke ɪ -kpa. -Nɔnɔ -lɛɛ ti, -bho a-bee -mɔnuu -bɔ lɛ 'mu, 'le ubu 'ke lɪ 'bhle -gbɔkoo, 'le un 'ke amu -kpa. -Bho ɛ -nɪ -kaa 'mu, 'lemnu a-a 'bhɛɛ'ɛ 'mu-ɛ. ¹⁵ 'ɛ 'yitigugɔwlu 'cnɪ-ɛ'ɛ 'le -Lagɔ ɔ 'bɔɔgɔ 'li, na:

Lililɪ -Lagɔ po'a 'zɔ, nyu-u 'tɛ'ɛ 'ya -dadudu ti, un li 'l a, lɛ se 'bho -sie. Nyu-u 'tɛ'ɛ -toope ti, un li 'l a, un lbho-o'o tenyɪ.

-A 'lbho-o Tiitɪ -ke nyu 'sɔn 'le amu gbo

¹⁶ A -gblee, 'lotu'a 'nyɔnuu-a, -ka 'un 'bɔɔ ti 'un 'ke amu -kpa, 'ka-a Tiitɪ 'ybha'o -lɛɛ ɔ 'ke amu -kpa. -Lagɔ ɔ 'bhɔo-o 'nyɪ ɔ 'yrilɪnmɔkɔkɔ 'mɛɛ'ɛ kamu, 'un-ɪ po ɔ 'ɛ dɪ sɛɛ. ¹⁷ ɔ-ɔ Tiitɪ 'mɔnɔ, 'un 'tmɔu nɔ-ɔ-o ɔ 'ke 'le amu gbo le yi. 'lɔn 'kɔ ɔ -kaa 'yi, ɔ 'wɔkɔ'ɔ, ɔ -see 'bho wlu 'du. 'lɔn -see ɔ -bhla 'tmɔu ke, ɔ 'bhɔo 'bɔɔ ti see ɔ -pɔlɔ'a klɛ ti, ɔ 'ke 'le amu gbo yi 'le ɔ 'ke amu -kpa. ¹⁸ 'Nɔnɔ Zezi'a -glɔgbɪ 'wee'a wɔnɔyɪ, -a'ba 'lotu'a 'yu -lue 'yri kpun'a ti 'bho -Lagɔjeyi, 'unɔn -ke ɔ-ɔ 'ye 'le -yi mu. 'Yri 'kpun ɔ-ɔ ti, -ɛkedumaa, ɔ-ɔ 'za-a *Zezi'a 'dɪzɪgɪ nyu -bodɪ 'mu -ka -zɛgɛka. ¹⁹ ɛ -se 'ɛ 'sɛ'ɛ dɪ ɔ-ɔ 'ye 'le amu gbo -yi mu 'nɪ -ko. Zezi'a -glɔgbɔwɔnɔyɪ'a

nyu-u-nu'a 'na, 'kna, 'tntu -zɔ k' bho 'le -a -ke k' ke -na, 'le, mɔni -a 'ye'a -za mu, -a -ke k' ke l' 'yrili' 'du. 'E letu-u 'ye-e -a'ba -Kɔyi Zezii'a 'nyu 'yi'bhɛɛ -mu, 'le, -ka -a 'bɔ' k' ti -a 'ke -a -bonyunyu -kpa, ε 'ke 'na nyu -tɔ.

²⁰ L-bi mɔni-i 'du-ε'ε ε, l -die'e-e 'yi. 'E dɪ -a 'du'o -a' -ba "bhi'a dɪ gba 'mu 'le nyu -kaa -a'ba da "du. ²¹ Lε-ε 'ma-a -zεge, -a 'bɔ' k' ti -a 'ke ε nu, 'le -a -see ti' bɔ' -a 'ke ε 'bho -Lagɔ' k' sɛ'ε 'yigbeyi nu. -A 'bɔ' k' ti -a 'ke ε nu 'bho nyunyu'a 'yigbeyi -lɛɛ.

²² A -gblee, 'lotu'a "nynuu-a, u-bu nyu 'sɔn-k' ye'a 'le -yi mu, -a 'gbaa 'nu-u -a'ba 'lotu'a 'yu -lue -lɔɔ. ɔ-bɔ 'lotu'a 'yu 'mna, -a 'crɔ -k' muti tenyi, 'le, -ka k' bɔ' k' ti k' 'ke k' -Bozezii'a nyu -kpa -ka -zεgeka, -a 'ye l' yibo. 'Traamu 'tɔ, k' 'de-e amu 'gwli tenyi'a dɪ, k' 'kɔ' k' 'bh-le'a 'mu, l-l' 'kpa'a "kpi. ²³ Tiitɪ -mna, k' k' -k' 'mo-o 'an -naye 'le k' "si'e 'bho, 'tɪ -ke k' -plɛ'ε -Lagɔ' k' lbhu -lue 'mu, 'le -a 'ke amu -kpa. Nyu 'sɔn -ke k' -nɪ' 'le yinamu, Zezii'a -glɔgbwɔnyi'a nyu-u lbho 'u 'le amu gbo. 'Wa lbhu un-u nu'a, -bho nyu 'ye ε li, un-u 'bhɛɛ-ε -a'ba -Kɔyi Zezii'a 'nyu 'yi. ²⁴ 'E dɪ, -bho un yi 'le amu gbo, -ka a -kma'a 'wa dɪ -ka -zεgeka, a -tɔ nɛ u 'yi! 'Le, nyu-u lbho 'u, -bho un 'wɪ l' bɔ, un 'ke yibo na, -a 'bhle-e 'gɪ, -a 'ke "plin, -a 'ke amu 'mu po.

'Pɔkɔ-u 'po-o Kɔlɛɛtɔkɔmu wlu -jeyi, un 'ke mɔni "du, 'le un 'ke l' k' wɔn-fuo -nɪ

9 A -gblee, 'lotu'a "nynuu-a, *Zezii'a nyu-u -nɪ'a Zideebhlukpa "kpi, mɔni a 'ku u -jeyi po, -bho ε "du 'ya dɪ, l se 'kɪ 'yi-kma, 'tɪ 'ke amu 'ya dɪ -bodɪ 'mu-za kplɔkplɔkplɔ. ² -Ekedɪmaa, -ka a 'ybha'a a 'ke u -kpa, 'tɪ yibo nɪ-o'o see. 'Nɔ Maseduankɔmu'a 'yigbeyi, 'tɪ 'plin-o'o 'le 'tɪ 'ye amu 'mu po, na: -Zun zi'a -laa, -a -Bozezii'a nyu-u -nɪ'a Akayibhlukpa "kpi, un 'bɔ' k' ti, -a'ba -lruu-u -nɪ'a Zideebhlukpa "kpi, un 'ke u -kpa, 'le un -nɪ'e 'ε mɔni "dunamu. A'ba "kpidɪ 'tɪ -zu 'u -kaa -bodɪ 'mu a, 'tɪnɪ 'tuu nu'o 'le un 'ye ti' bɔ' un 'ke u -kpa -lɛɛ 'le un 'ye 'ε mɔni "du. ³ 'Bho 'ε lemɪ, 'tɪ-l' 't-muɔ'o amu-ε na, 'tɪ-l' 'gbaa-a Tiitɪ -a'ba 'lotu'a "nynuu 'sɔn, 'le 'tɪ 'ke u 'le amu gbo lbho, -bho 'tɪ -ka 'le-e yi, a 'ke mɔni "du 'le a 'ke l' 'tɪnɪ wɔn-fuo -nɪ. 'tɪ 't-muɔ'o-o nyuɔɔ see na, a-a 'ye -ε -nu -mu, 'le, l-bɪ dɪ 'tɪ -za'a 'mu 'bho amu "kpi, 'tɪ-l' popo-o 'gwɪlɪ na, 'tɪ -see sɪn cɛ. ⁴ -Bho 'tɪ -ke Maseduankɔmu -ka 'le-e yi, -bho mɔni 'mɪ se "du-ε ε, 'tɪ "plin-o'o, 'tɪ 'ye amu 'mu po'a dɪ, dɪn-l' 'ye 'tɪnɪ 'lbha mu. A-bee -mɪnɪ, dɪn-l' 'ye-e amu 'lbha -mu -lɛɛ. ⁵ 'tɪnɪ popo'a dɪ 'mɪ 'g-wɪlɪ a, ε -nɪ-k' k' 'yrili 'tɪnɪ -bodɪ, nyu tan-a 'ye'a 'le -yi mu, 'tɪ 'ke u 'tɪnɪ un 'ke 'an nya -kɔ. -Bhlɔdɪ 'tɪ 'ke 'le yi a, 'tɪ 'ybha-o'o 'jɛmɔni'a -dadudu -ke dɪ a'ba "bhi -za'a 'mu, a 'ke l' 'du see, 'le, u-bu nyu tan 'mɪ, a -ke un 'ke l' tide. -Bho a nu -kaa, -ka a -za'a mɔni 'mɪ a'ba -pɔkɔ kɛ ti 'le nyɔ -see amu -glaka kpun, "lemnu nyu-u yibo nɪ-o'o.

⁶ 'E dɪ 'tɪnɪ po'o amu "nna, na: -Bho nyɔ po -kpaatoope a, lililɛ k' za'a 'bho ε 'mu, 'ε -die 'yi. ε -nɪ'a -kaa 'mu a, -bho nyɔ po -kpaaklagba, k' lililɛ-ε 'die-e 'yi. ⁷ L-bɪ mɔni 'mɪ, -ka a nu'a 'le a'ba -pɔkɔ gbo a 'ke "du -lue -lue, a -ya -kaa! -Ka nyɔ se'a 'bhle, a'ba nu, k' "du

-kaa, -le, 'le -pɔkɔ -kɔ k' li mɔ. -Ekedɪmaa, nyɔ-k' "nyl'a k' -bonyunyu ε k' -pɔkɔ a kɛ ti, 'tɪnɪ -Lagɔ 'ybha'o. ⁸ ɔ-bɔ -Lagɔ 'mna, k' 'ku-o wɔn. ɔ 'bhɛ'ε'o k' 'ke amu "niti-wunna tenyi 'le a -kaa 'tɔ l'ε'o ε 'mu-bɔ. -Bho ε -nɪ -kaa 'mu, "lemnu a 'bhɛ'ε'o ε 'ke nyɔ'o nyɔ -zεge "lɪrulinu -lɛɛ. ⁹ 'Ka-a l' 'cnɪ-ε'ε 'le *-Lagɔ' k' -Wɛɛɪɪzabɔgɔ 'li na: 'Nyɔ-k' za'a ε 'gwɪlɪ gbo, k' -bonyunyu -kɔ k' ε 'mu, -k' "nyl' ε 'u a, k' "yisɛɛkpli 'mɪ a dɪ -Lagɔ-k' wunna 'kɔ "niti "kɔmu.

¹⁰ A -gblee, 'lotu'a "nynuu-a, lɪ'a 'kɔ nyu-u po'a 'le 'wa -kpu 'mu, l -ke 'wa lililɪ 'we, -Lagɔ "nyl' l' u'o. ɔ-bɔ -Lagɔ 'mna-k' 'ye-e amu lɪ'a -dadudu "nyl' -mu -lɛɛ. ɔ-k' 'ye-e amu "niti-wunna -mu 'le l' 'ke "kpi'kpa -zɔɔ. -Bho ε -nɪ -kaa 'mu a, "lemnu a 'bhɛ'ε'o a 'ke a -bonyunyu -zεge "lɪrulinu "kɔmu. ¹¹ ɔ-k' 'ye amu "niti-wunna -mu tenyi 'le a 'ke a -bonyunyu "nyl' -yoboo! U-bu nyu a-a 'ye'a -amu 'mu -zi -nɪ mu 'le a 'ke u kplizɪgɪ 'mɪ "lɪrulinu, un-u 'ye-e a'ba dɪ -Lagɔ 'sɛɛ -po -mu.

¹² A -gblee, 'lotu'a "nynuu-a, mɔni a-a 'ye'a "du mu, ε -se a -Bozezii'a nyu'a -kpakpaa'a "sɛ'ε dɪ -ko. -Bho a "du l' -ziaka 'le nyu 'ke l' li'ye, un-u 'ye-e 'ε dɪ -Lagɔ 'sɛɛ -po -mu. ¹³ ε-be 'jɛ 'mɛ, 'tɪnɪ 'ke nyu -tɔ na a'ba 'limu -nɔk' k' wɔn. 'Le ε 'ke ε nu, 'le, Zezii'a "dɪzɪgɪ a-a za'a 'mu, -ka a -de 'nɪ 'li ti 'le a-a "du'a 'bho -Lagɔ, -bho un 'ye a'ba "yisɛɛkpli 'mɪ li, un 'ke 'ya dɪ -Lagɔ' k' 'nyu 'yi'bhɛɛ. Un -ke nyu -lruu'a -dadudu, a "nyl' -u mɔni -yoboo'a dɪ, un-u 'ye k' 'nyu 'yi'bhɛɛ mu -lɛɛ. ¹⁴ ε-be -zεge a-a 'ye 'u "lɪruli-nu mu, 'tɪnɪ 'ye u -tɔ mu na, -Lagɔ' k' "nitiwunnasɔ -nɪ'e-e amu "kpi -ziaka. ε-be 'jɛ 'mɛ, -bho un 'ye ε li a, un-u 'ye-e a'ba dɪ -kma -mu tenyi 'le un 'ke a'ba dɪ *-Lagɔ wɔn gbo po. ¹⁵ -A'ba "nyinyinidɪ'a dɪ, Zezii Kliisɪ 'mɛ -nɪ'a 'bho -a'ba 'bɪ 'mu, -a po k' -tɪta -Lagɔ 'sɛɛ! 'jɛ k' nu'a -amu "lɪruli, ε 'bhle-e 'nyu tenyi, ε 'ye l'ε'o l'ε -zi. Nyunyu k' "bhɔ se 'bhɛ k' 'ke k' wɔn mu wlu 'mu'luo 'le k' 'ke ε -bha!

U-bu Kɔlɛɛtɔkɔmu 'mɪ, 'wa tɔlɔ "du'a 'bho 'Pɔkɔ'a da, 'tɪnɪ k' k' "du'o "kpi

10 A'ba tɔlɔ nu'a, -bho 'tɪnɪ mɔni 'Pɔkɔ -nɪ 'le a'ba "k-lumu, 'tɪnɪ 'ya-a 'an "bhɔ k' zɔ, 'tɪnɪ 'ple-e 'yi, -bho 'tɪ -tɛ gbo 'le 'tɪnɪ kma'a 'yi a, 'traamu 'tɔ k' u-bu nyu 'mɪ, 'tɪnɪ 'tɪnɪ "du'o "kpi. 'Le *Zezii *Kliisɪ'a 'limu'a wɔn mɔnɛ -ke k' kplimɔn mɔnɛ 'mu, 'tɪnɪ "du nɪ 'nu "dɪ 'mu, na: ² Un zizia 'wa kpli 'yi, -bho 'tɪnɪ 'le amu gbo le, 'le 'tɪnɪ -kaa 'wa da -wlu. -Bho un -de ti, un-u 'cɛ-ε sɪn 'le un-u nu'o, nyu-u se'a -Lagɔ yibo, 'tɪnɪ -ke 'tɪnɪ -plɛ'ε kpli 'mu. U-bu nyu-u 'lɛ'ε -kaa, -bho l' 'sri 'tɪnɪ 'yi, -ka 'tɪnɪ -kma'a 'yi, 'tɪnɪ 'tɪnɪ 'ye -kaa 'yi-tɔ mu. ³ A -gblee, nyunyu -a "du'o 'le -a'ba "yidedeyi "du'o *Sataan. 'Ka-a ε -nɪ'e 'mu'a dɪ, ε -se -a'ba nyunyu kpi -a 'ke 'le po, 'le -a 'ke ε tu wɔn 'mu lu 'nɪ -ko. ⁴ -Bho -a -ke ε -ka 'yi-idede, -a'ba po 'le -a'ba "bhi'a 'kpi. -Lagɔ "nyl'e -amu k' wɔn kɛ, 'le, lɪ Sataan 'mɛ-ε "du nɪ'a nyu -zice 'mu, 'le un -kaa -Lagɔ 'mna yibo, -a zɪ l' 'bho -jeyi, 'ε -jɔlɔ-u flɔk' wɔn, 'le, sɪndɪ nyu-u za'a 'mu, -a zu 'u l' wɔn 'mu. ⁵ Nyu-u 'bhɛ'ε'ε 'wa "bhi 'yi, wlu un-u za'a 'mu, -l' "du'a nyu -zice 'mu, un -kaa -Lagɔ yibo, -a 'zɪ -l' 'bho -jeyi -lɛɛ. Nyu -ke -naagɪ-l' -nyinɪ'a

'yrili, -a kpa nu-o'o 'le un-u de 'l 'bho Zezii Kliist'a 'yig-beyi ti ɔ 'ke 'l 'yizizia, 'le ɔ-ɔ po 'u 'kpl 'mu 'le un-u 'du 'ɔ 'bho. ⁶ A-bu Zezii'a -glɪgbawɔnyɪ'a nyu-u nɪ'a 'le Kɔlɛɛtɪgwɔl 'mu, -ka a-a 'du'a 'bho 'unmu, nyu-u yibo 'nɪ-ɔ, 'le, a'ba tɔɔtɔ'a 'du'a 'bho 'unmu, 'le 'un 'ke u 'lru 'yi 'du.

⁷ Lɪ-l -nɪ'a 'bho, -l se'a 'yi'zize, 'wa 'bhi -gbu nɪ ya! -Bho un -ka, Zezii Kliist lbho 'u, nu, un yibo na, *ɔ -dalbhoyi 'mna 'du'o -lɛɛke. ⁸ -Ekedɪmaa, ɔ 'nyl-e 'un-mu wɔnkue. ɔ 'nyl -ɛ 'unmu 'bho amu 'kpi, 'un 'ke amu 'kpl 'yi po, 'le 'kpl -kaa amu 'yiti-wa. -Bho 'un 'du 'kl 'ɛ dɪ, -bho 'un -ka 'kl-l 'plin tenyl -dɪ, 'un yibo'o-o na, dɪn -see 'unmu 'lbha yi. ⁹⁻¹⁰ -Bho un -de ti, un-u 'nu-o: 'Bɔɔtɔ 'Pɔɔtɔ-u po'a -amu -jeyi, lɪ-l -kmu'a 'yi -ke wlu-u ku'a wɔn, 'unɔ ɔ-ɔ 'du'o 'le 'ya 'limu! -Bho ɔ-nɪ nɔnɔ -a'ba 'klumu, ɔ-ɔ 'ya-a ɔ 'bhuo 'zɔ, ɔ-ɔ 'ple-e 'yri 'le ɔ wlu 'bhle'e 'plu 'mu! A -gblee, 'un-l zɪ 'l -u -bodɪ 'mu 'le un -kaa 'gwɪlɪtipopo na, -bho lɛ'ɛ dɪ 'sri 'unmu 'yi, 'le 'an 'bɔɔtɔ'a 'sɛ 'li 'un-l 'du 'l, nu. ¹¹ U-bu nyu-u za'a -kaa 'an 'kpidɪ 'mu, 'un-l 'tmuɔ nu-o'o na: Wlu 'un-l za-a 'mu 'le 'an 'bɔɔtɔ 'li, -bho 'un yi 'le amu gbo, -ka 'un 'lɛ'ɛ 'tɪn, 'ka-a 'un-l 'ye -nu mu.

¹² U-bee -mnuɔ, un-u 'la-a 'wa 'bhi -klɪgbɪ, 'le 'mna se 'bhɛɛ 'un 'ke na, 'un -ke un 'bhɛɛ'ɛ 'mu-ɛ, nu! 'In se 'bhɛɛ 'un 'ke 'an 'bhuo u-bee likpukpa! 'Wa 'bhi'a kpli un-u 'la'a kplɪzɪgɪ, 'le un-u ple 'l kli, un-u 'plin'o. Un se dɪlikpuɛn 'mu'bhle! ¹³ Bho 'mna-a'a damu, *Zezii Kli-ist'a -dalbhoyi'a lbhu -Lagɔ 'nyl'a 'unmu, 'ɛ 'sɛ'ɛ dɪ 'un 'ke 'plin, ɛ -se lɛ -lɛɛ'ɛ dɪ -ko. ɛ-bɛ lbhu 'mne, 'unne 'mo-o 'un 'ke 'le a-bee -mnuɔ'a 'bhi gbo yi -lɛɛ. ¹⁴ Bh-lɪkplɪ -Lagɔ 'nyl'a 'unmu, -l -ke nyu-u -see'a -bhla Zezii Kliist'a 'dɪzɪgɪ 'bu'wɔn ke, -l -ke 'kpi 'un 'ka mu, 'un 'ke u l -bodɪ 'mu-za a, a-a 'mo-o 'ya nyu -lɛɛ. 'In yi'a 'le amu gbo, lɪ -Lagɔ 'nyl'a 'unmu 'un 'ke nu, 'un nu 'l a, 'un -see 'l 'kpicɛ. ¹⁵ 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ, lbhu 'an -bonyun-yu nu'a a, 'an 'plin'o 'ɛ dɪ. lbhu -Lagɔ -zi -nɪ'a 'un 'mu, ɔ nu'a a, 'ɛ dɪ 'un 'bhɛɛ'o 'un 'ke 'plin. 'Le 'un de'e 'gwɪlɪ na, a-a 'ye-e Zezii'a 'gwɪlɪdeɛ 'li ti-de -mu, 'le a 'ke 'un-mu -kpa 'le 'un 'ke 'an lbhu nya kpa -ka -zɛgɛka, 'le, -da -Lagɔ 'si'a 'nyɪ, 'un 'ke 'bho nyɪ. ¹⁶ -Bho ɛ -nɪ -kaa 'mu a, 'bhɪkplɪ -lru -ke 'kpi nyu -see'a -bhla Zezii'a 'dɪzɪgɪ 'bu'wɔn ke, -l -tɛ'ɛ a'ba 'bhɪgɪwɔl gbo, 'lemnu 'un 'bhɛɛ'o 'un 'ke 'le mu, 'le 'un 'ke 'le'a nyu ɔ 'dɪzɪgɪ 'mnu -bodɪ 'mu-za. A 'ye li-ɔ, 'un -see ti'wɔ, lbhu nyu -lruɔ nu'a, 'un 'ke 'ɛ dɪ 'plin. lbhu -a'ba -Kɔyi-i zi nɪ'a 'un 'mu, ɔ-ɔ nu'a a, 'ɛ dɪ 'un 'bhɛɛ'o 'un 'ke 'plin. ¹⁷ A -gblee, 'ɛ 'kpidɪ 'cnɪ-ɛ'ɛ 'le -Lagɔ ɔ 'bɔɔtɔ 'li see, 'l na: -Bho nyɔ 'bɔɔtɔ ti ɔ 'ke 'plin, lɪzɪgɪ -a'ba -Kɔyi nu ɔ 'lruɪ, ɔ 'plin 'ya 'sɛ'ɛ dɪ.

¹⁸ Kun, 'lotu'a 'nynuu-a, -ziadɪ mo'o. Nyu-u 'bhɛɛ'ɛ 'wa 'bhi'a 'nyɪ 'yi, -a'ba -Kɔyi 'mna -see u ti'wɔ. Nyu ɔ 'bh-huo-o 'wɔnɔ ɔ 'kpi a, 'unnu ɔ 'ybha'o.

Nyu-u -se'a-a *Zezii'a -dalbhomuzɪgɪ -ke 'Pɔɔ

11 A -gblee, 'traamu 'tɔ ɔ, nyɔ-ɔ se'a -naagɪ 'bhle, ɔ -ka 'un-l 'ye -wlu mu. -Bho 'un -ka -kaa wlu, 'unmɔ bhade amu li, a 'tayi 'unmu 'yiti! ² -ɛ -ke dɪ 'un 'lɛ'ɛ -kaa, 'unne 'mo-o, -ka -Lagɔ ɔ ku-u 'cna'a amu 'yi, 'ka-a

'an ku-u 'cna'a amu 'yi -lɛɛ. -Bho 'nynaakpu -see -bhla nyna 'ti ke, -ka un kpun'a 'yi 'le un-u kpa'a nyimɛ, 'ka-a 'un 'bɔɔtɔ ti a 'ke *Zezii *Kliist 'yi-kpun, 'le 'un 'ke amu -kaa ɔ 'yi-tɔ 'bho ɔ 'leynɔnɔ ti. ³ A'ba nymɔ-ɔ 'si'e 'unmu 'gwɪ. -Bho 'un -de ti, 'mna na, nyu-u 'ye-e amu 'yrabha 'mu 'lbha -mu 'le un 'ke a'ba -pɔɔl 'yizizia a -ke Zezii Kliist 'mna -kaa 'tɔ -na 'le -pɔɔluzɛgɛ 'mu 'le a 'ke 'bho ɔ -jeyi 'wlu. -Ka sen 'lbha'a *ɛvu 'yrabha 'mu, 'le un 'ye'a 'nyinyɪnɪdɪ nu, a popo -kaa 'gwɪlɪ! ⁴ A 'ye li-ɔ, 'un-l 'zɪ -l amu -bodɪ 'mu, -ekedɪmaa, nyu-u -se'a-a -Lagɔwlu'a -tɔmuzɪgɪ, -bho un yi 'le amu gbo, a-a 'tayi 'nu-u 'yiti 'le un-u tɔ ɔ amu. U-bu nyu 'mnu, dɪ un-u za-a 'mu 'bho Zezii Kliist 'kpi, l -ke -a'ba nɪ se gugɔ. *-Lagɔ ɔ Lisaazuzu a 'bhle'a 'mu, ɛ -ke -zuzu -ke dɪ un-u za'a 'mu se lɛ -lue 'mu-nɪ. Zezii Kliist'a 'dɪzɪgɪ -a -za'a amu -bodɪ 'mu 'le a 'ye 'l 'wɔnɔ, 'wa -za -mnu 'mu. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, a-a 'po-o 'wa wlu -lokui.

⁵ U-bu nyu a-a 'la'a Zezii'a -dalbhomuklɪgbɪ, 'un 'de-e 'gwɪlɪ na, 'le lɛ'o lɛ 'mu, un se 'unmu -zi. ⁶ Kun, -ziadɪ mo'o, 'un -se wɔntɪnmɔyi -ko. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, lɛ -ke dɪ 'un-l za'a 'mu, 'un yibo nɛ-o'o. -Da 'un -nɪ'a 'le a'ba 'klumu, 'le lɪ'a -dadudu 'mu, 'un -tɔ-ɔ amu 'ɛ lɛtu 'yi gbaa!

⁷ -Benyl a, 'un -za'a amu -Lagɔ ɔ 'dɪzɪgɪ -bodɪ 'mu, 'un -see amu mɔnɪ 'ybhaa. 'un -ya'a-a 'an 'bhuo 'zɔ 'le 'un 'ke amu -kpa 'bho -Lagɔjeyi. ɛ-bɛ lɛ 'un nu'a 'le, 'nyinyɪnɪlɛ ma'a? ⁸ A -gblee, 'un -nɪ'a 'le amu gbo, Zezii'a -glɪgbɪ -lru'a wɔnyɪ'a nyu-u 'nyl'e 'unmu mɔnɪ. ɛ -se a-bee -ko. l-bl 'jɛ un nu'a -kaa 'unmu 'lruɪ, 'unnu 'un 'bhle'o 'le 'un-l nu'o lbhu 'le amu gbo. ⁹ 'Le, l-bl mɔnɪ -gwɛ'ɛ 'unmu kwa 'mu ti, 'un -bɔ-ɔ lɪ'a -dadudu 'mu. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, 'un -see amu lɛ -lue 'tɪn 'ybhaa. Zezii'a nyu-u -nɪ'a Maseduanɪbhɪlɔkpa 'kpi, lɪ 'un -bɔ-ɔ 'mu, 'unnu po 'l 'unmu -jeyi, 'un -see amu lɛ 'ybhaa -lɛɛ 'le 'un de'e 'gwɪlɪ na, 'un -see 'ɛ lɛtu -nu yi. ¹⁰ -Ka 'an kpun'a a'ba mɔnɪ, ɛ-ɛ 'lbhaa-a 'unmu 'bubua 'yi. Da'o -da 'un-l 'ye'a -mu mu 'le Akayibhɪlɔkpa 'kpi, 'un-l 'ye-e 'ɛ dɪ 'plin -mu. 'un-l 'tmuɔ'o amu-ɛ na, Zezii Kliist -nɪ'a 'un 'mu, 'le ɔ 'nyɪ 'mu, dɪ 'un-l za'a 'mu, l-l 'mo-o -ziadɪ. ¹¹ Leeɛ -ke dɪ 'un 'ke -kaa nu'a? 'un se a'ba dɪ -kma'a 'lru 'yi ma'a? -Gba! -Lagɔ ɔ 'bhuo yibo'o-o -ka 'un -kma'a a'ba dɪ! ¹² ɛ-bɛ kpli 'un 'bhle'a -laa, 'unne 'un-l 'ye -nu mu 'kɔmu 'le u-bu -se'a-a *Zezii'a -dalbhomuzɪgɪ -kaa 'bɪ 'ye 'le un -kaa 'plin 'le un -kaa, -ka -lue -a -nɪ 'wee nu'o lbhu, nu.

¹³ A -gblee, u-bu nyu 'mnu a, un-u 'mo-o *Sataan'a -dalbhomu, un -se Zezii Kliist'a nu -ko. lbhu un-u nu'a a, 'wa -za -ziadɪ 'mu 'bho 'ɛ 'kpi. Un-u 'nu-o nyu 'yrabha 'lruɪ 'le un 'ke 'gwɪlɪ na, Zezii'a -dalbhomu un 'du'o, nu. ¹⁴ Dɪ 'un -za'a -laa 'mu 'le, l -ma'a-a amu wɔn-ti'a? Sataan'a 'bhuo 'bhɛɛ'o ɛ 'ke ɛ nu 'le nyu 'ke 'gwɪlɪ na, -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi ɛ 'du'o. ¹⁵ 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ, -bho 'ɛ lbhunumu -ka nyu 'yrabha 'mu-u 'lbha, 'le un 'ke 'gwɪlɪ na, 'yisɛɛkpli'a numu un 'du'a a, 'ɛ wɔnɔ ma amu ti -le! 'Bho -Lagɔ ɔ -zɪgɪ'a ɔ, 'nyinyɪnɪdɪ un-u nu'a a, -Lagɔ-ɔ 'ye-e 'ya 'lrumu 'pele -mu.

'Pɔlu'a lbhu -ke ɔ stasɩaa

16 A 'ye li-ɔ, 'un-l mu'o 'bho-o le: A'ba popo 'gwɩuti na, 'un se -naagɩ 'bhle, -le! ɛ -nɩ'a -kaa 'mu a, -bho a popo -kaa 'gwɩuti, u-bu nyu-u se'a -naagɩ 'bhle, -ka a-a "tayi 'nu "yiti 'le un-u "plin'a, "lemnu a "tayi -kaa 'mna "yiti 'un 'ke "plin -toope -lrɛ! 17 A -gblee, li -ke dɩ 'un 'ka "plin a, l -die'e-e "yi. ɛ -nɩ'a -kaa 'mu a, -bho 'un -ke ɛ-ɛ nu a, ɛ -se -a'ba -Kɔyi ɛ 'wlu 'mu 'nɩ -ko. Nyɔ-ɔ se'a lɛ "lru 'mu 'bhle, ɔ -ka 'un-l yi'e ɔ -wlunamu. 18 A -gblee, 'nɔɔ 'kmu 'mu, li nyu-u nu'a, 'wa -bonyunyu-u 'ye'a li a, 'ya "sɛ'ɛ dɩ nyu'a -dadudu-u "plin'o. 'Ka-a ɛ -nɩ'e 'mu'a dɩ, 'mna-a 'ye "plin mu -lrɛ. 19 A-a 'la-a a'ba "bhi -naagɩbhlemu, 'le, nyu-u se'a -naagɩ 'bhle, -bho a 'ye u a, 'bubua-a 'lbha'a amu 'le a-a "tayi 'nu "yiti, un-u ɔɔ amu! 20 A-a "tayi 'nu-u "yiti 'le un-u ya'a amu "kpi, un-u li'e amu lɛ "lru 'mu, un-u 'lbha'a amu "ygrabha 'mu, un-u 'bhɛɛ'ɛ 'wa "bhi "yi 'le un-u nyɩ'e amu kwa 'muti. 21 -Bho 'un -see u-bu nyu 'mnu'a ka nu, a 'bho 'an "nyinyɩdɩ'a dɩ, -ekedɩmaa, nyunyɔkɩ 'un 'bhle'e 'mu! 'Traamu ɔɔ, nyɔ-ɔ se'a lɛ "lru 'mu 'bhle, ɔ -ka 'un-l 'ye -wlu mu. Lɩ -ke dɩ 'an -bonyunyu-u "plin'a, lɩ 'm-nɩ'a "lru "yi, 'mna-a 'ye "plin mu -lrɛ. 22 -Bho un -de ti, un na, un-u 'mo-o *Zuifuwlu'aa ɔFa11 22 'Zuifu'a 'nyɩ -lrɛɛ 'mo-o Ebleekɔmu. 'Mna -lrɛɛ, 'un-l 'mo-o ɛ-be 'bhlukpa 'mne'ɛ "kpi'a nyɔ. Un-u 'nu-o -lrɛɛke na, un-u 'mo-o *Ablaamu'a "nynuu'a "nynuu. 'Mna-a'a "bhuo -lrɛɛ, 'un-l 'mo-o ɔ "nayu. 23 Un-u 'nu-o -lrɛɛke na, un-u 'mo-o *Zezi 'Kliis'ta 'lbhunumu. 'Mna -lrɛɛ, ɔ 'lbhu 'un-l nu'o, 'le 'un-l nu ɛ'o 'un 'ye u -zi. -Ziaka, nyɔ-ɔ se'a lɛ "lru 'mu 'bhle, ɔ -ka 'un -nɩ'e -laa -wlunamu. Kun, 'un-l 'nu-o 'lbhu 'un 'ye u -zi. 'An -jiemupoe -zi'e-e 'wa -nɩ. 'An 'lbhalbhaa -zi'e-e 'wa -nɩ. Lɩ -ke 'mu 'un "tafle -nɩ'a 'mɛmɛɛ, l -die'e-e "yi tenyɩ, l 'ye 'wa nɩ -zi -lrɛɛ. 24 Kpe -muu 'Zuifu'a -klɩgbɩ "sɛɛn -nɩ'e 'unmu. L-bɩ kpe -muu 'mɩ, 'ya kpe'o kpe -lue 'li, sɩsɩɛn'ɛ -gwɩu -lue sɩsɩɛn -bue sɩsɩɛn -mɛɛnyɩe-ɛ kpun'o 'unmu. 25 Kpe tan 'Wlomɛ'ɛ -klɩgbɩ 'lbha -nɩ'e 'unmu. Nyu "vuto'o-o 'un-mu -digbi "yi kpe -lue, un 'ke 'kɩ 'unmu 'lbha, 'un 'ke 'mɛ. Batoo "we 'un 'kpa'a 'li -benyɩ, 'ya tan "mna-a "nidu, 'le 'un 'ye ɛ dɩ "du kpe -lue, 'un 'ye 'le "nuk ɔ wɩ -lue nu. 26 'un-l 'mu-o 'laga 'mu -zɔɔ. -Bho 'un -kɩ l 'mu-u mu a, 'un-l 'ye-e 'kle: "yiyini o, "kuilbhamu o, nyu-u -se'a-a 'Zuifu o, -u 'ma-a 'un -Bozuifu'a "bhi o; 'un 'ye-e 'kle da'o -da -lrɛɛ: gwɩɛ 'mu o, 'nɔɔ gwɩɛ se'a -nɩ o, 'ɔnɩni "yigbeyi o: nyu-u -se'a-a Zezii'a nyuzɩgɩ, un -ya'a-a 'unmu 'kleyɛɛ "kpi -lrɛɛ. 27 'un 'mɛ-ɛ 'lbhu wɔn 'mu tenyɩ. 'Wɩ -lru 'li, 'un -see 'mu. 'Wɩ -lru 'li, "nitɩ -ke 'mu 'lbha'a 'unmu-ɛ tenyɩ. 'Wɩ -lru 'li, 'un -bɔ ɔ -banɩ 'mu-ɛ 'le -sun 'ye 'unmu 'lbha. 28 'Bho 'ya lemu, 'un 'ye-e 'kle kplɔkplɔkplɔ -lrɛɛke. ɛ -nɩ'a -kaa 'mu a, 'un -see ɔ -mnu'a dɩ 'mu-za yi. 'Le 'an 'kleyɛɛ "we 'mɩ 'li, -ye -kma'a "yi, 'unne 'mo-o Zezii'a -glɩgbɩ'a dɩ'a 'g-wɩutɩpopoe. ɔɔ'o ɔɔ 'li, 'ya nym-ɔɔ "si-e 'unmu 'gwɩu. 29 -Bho nyɔ se 'kpi 'mu'bhle 'bho -Lagjeyi, 'an ku-u 'c-na-o'o -ka 'mna-a'a "bhuo -nɩ'a 'bho ɔ 'bɩ 'mu. -Bho nyɔ 'ga 'le "nyinyɩdɩ 'mu ti 'bho -Lagɔ ɔɔ "yigbeyi, 'an -pɔlu-u 'fie-e 'le 'an 'limu ti.

30 A 'ybha-o'o 'un 'ke ɔɔ "plin'a dɩ, 'kleyɩ "tuu'a 'un-mu, 'le 'un-l 'pɛɛ'ɛ -Lagɔ ɔɔ wɔnkue 'mu, 'ya dɩ 'un-l 'ye "plin mu. 31 -A'ba -Kɔyi Zezii'a -tɩta -Lagɔ yibo'o-o na, -zi-adɩ 'un-l za'a 'mu. Nyu 'bhɛɛ ɔɔ 'nyɩ "yi "kɔmu! 32 A -gblee, ɔɔ -lue 'zɔ, -da 'un mu'a Damaasgwɩ 'mu -benyɩ, 'wa 'bhlukpayowli un-u 'la'a *Aletasi, 'bho ɔ 'zɔ, -lue -yɔ -nɩ'a 'bho a, ɔ de'e 'bho-o 'gbe'a wɔɛn "yi nyu ti, un 'ke 'unmu kpun. 33 Zezii'a nyu -lruu 'ye'a 'na li a, 'le un 'ye -ɔɔɛ -lue "bhlukui "srii 'le un 'ye 'unmu 'le 'ɛ 'li tide 'le un 'ye 'unmu 'gbe 'mne'ɛ wɔntoope -lue "yi -zi -nɩ 'le un 'ye 'le 'unmu "piemu ti "sii, 'le 'un 'ye u wɔn 'mu ɛɛ.

-Zɛgɛ *Zezi nu'a 'Pɔlu 'lruɩ, 'ɛ dɩ ɔ-ɔ "plin'o

12 A -gblee, 'loto'a "nynuu-a, 'un 'ke "plin mo'o -bhla "kmu! -Ka ɛ "du'a bhebhele, 'un yibo nɩ-o'o. ɛ -nɩ'a -kaa 'mu a, 'an "yritiyɛɛ -ke lɩ -lru -a'ba -Kɔyi *Zezi -za'a "duku "yrili, ɔ -ɔɔ ɔ 'unmu "yi, 'un 'ke 'ya dɩ 'mu-za mo'o.

2 'un yibo'o-o Zezii *Kliis'ta nyɔ -lue. 'lɩnɔ -Lagɔ "luo'o 'mu, ɔ -ke ɔ mu'o 'le yaku 'li, 'bho ɔ "trolli, 'le ɔ 'ye le yi. L-bɩ dɩ 'mɩ -kaa zi, 'ya -zɩn -bue, -zɩn nyɩɛ 'ka-a. -Bheje 'yritiyɛɛ 'mu maa, -bheje -ziadɩ maa, 'un se 'bho lɛ'ɛ 'yri yibo. -Lagɔ -nɩ -lue 'tɩn, ɔ "sɛ-ɛ yibo nɩ'o. 3 Kun, -Lagɔ "luo 'nɩ 'mu-ɛ 'le ɔ -ke ɔ 'ye 'bho ɔ "trolli mu 'le yaku 'li. -Bheje 'yritiyɛɛ 'mu maa, -bheje -ziadɩ maa, 'un se 'bho lɛ'ɛ 'yri yibo. -Lagɔ -nɩ -lue 'tɩn, ɔ "sɛ-ɛ yibo nɩ'o. 4 'Bho ɔ "trolli 'mɩ, ɔ -nɩ'a 'bho, dɩ ɔ 'wɔn ɔ 'bɩ, nyunyɔ se 'bhɛɛ ɔ 'ke wɔnmuwlu 'mu'luo, ɔ 'ke l 'mu-za. Wɩ -see ɔ "kpiti-ɛ -lrɛɛ ɔ 'ke l 'mu-za. 5 A -gblee, ɔ-bɔ Zezii'a nyɔ -ke dɩ 'un-l za'a 'mu, 'unmu 'Pɔlu'a "bhuo mo'o. Lɛ-ɛ -ye'ɛ 'unmu, 'ɛ dɩ 'un-l 'ye "plin mu. Lɩ -lru-l "srii'a 'unmu "yi, 'ya -yɩ "tuu'a 'unmu 'le 'un-l 'pɛɛ'ɛ -Lagɔ ɔɔ wɔnkue 'mu, 'ya "sɛ'ɛ dɩ 'un-l 'ye "plin mu. ɛ -se 'an "bhuo'a dɩ -ko. 6 -Bho 'un nu 'kɩ na, 'un-l "plin'a a, lɩ -ke dɩ 'un 'ka 'mu-za, l -se 'kɩ-l -sɛ. Nyu-u se'a lɛ "lru 'mu 'bhle, -ka un-u "plin'a bhuhuyiti, 'an nɛ -see 'kɩ -kaa 'mu-nɩ yi. L-l mo 'ko-o -ziadɩ. 'Bho 'ɛ lemu a, 'un -see "plin yi, -ekedɩmaa, 'un -see ti'ɔɔ nyu 'ke 'unmu -klagba 'la. -Ziadɩ 'un-l za'a 'mu, un-u 'wɔn ɔ 'bɩ, l -ke 'an kplizɩgɩ'a "sɛ'ɛ dɩ 'un ɔɔ ɔ ti un 'ke 'bho 'unmu "du.

7 A 'ye li-ɔ, 'an "yritiyɛɛ -ke lɩklɩgbɩklɩgbɩ -lru ɔ -za'a "duku "yrili, ɔ -ɔɔ ɔ 'unmu "yi, 'un 'bhɛɛ 'ko-o'o 'ya dɩ, 'un 'ke 'kɩ 'an "bhuo "yi'bhɛɛ. 'un -kaa 'ɛ lɛtu nu'a dɩ, -Lagɔ "nyɩ'e *Sataan "yifɩɩ 'le ɔ 'ye 'unmu stasɩaa "kpi -ya. 8 ɛ-be stasɩaa 'mne'ɛ "lru "yi 'un bhade'e -a'ba -Kɔyi Zezii li kpe tan 'le ɔ 'ke ɛ 'unmu "kpi -za. 9 'Le ɔ na 'unmu -bodɩ: 'un -ke -un -na'o, nyɔ -lru ɔɔ dɩ se -unmu "yi'sri! -Ekedɩmaa, -bho nyɔ se lɛ "kpi-tɛ, 'un-l 'po -ɔ 'kpi 'mu tenyɩ! ɔ 'lɛ'ɛ -kaa 'unmu "yi, 'bubua 'lbha'a 'unmu-ɛ. 'Ka-a ɛ -nɩ'e 'mu'a dɩ, lɩ-l -zi'a 'unmu wɔn 'muti, 'un-l "plin'o 'ya dɩ, 'le Zezii Kliis'ta wɔnkue 'ke 'lbhu nu tenyɩ 'le 'un 'mu. 10 'Ka-a ɛ -nɩ'e 'mu'a dɩ, -bho 'un se lɛ "kpi-tɛ, 'le 'bubua-a 'lbha'a 'unmu. -Bho koo un -ka 'unmu-u "jree -dɩ o, un -ka 'unmu nyanɩ 'mu-u kla o, stasɩaalɩ nyɔ 'ka wɔn 'mu ɛɛ 'le ɔ 'ka -Lagɔwlu 'mu-za, -bho l bh-la 'unmu "kpi o, 'le "bhalrɛɛke, 'ya -lru -ke -nynaka nyɔ

se'a 'bhle 'le ɔ 'ke ɪ 'li 'wlu, -bho ɪ bhla 'unmu ''kpi o, 'un yibo'o-o na Zezii Kliist'a dɪ 'un-ɪ 'ye'e 'kle, 'le 'kpl'a -wa'a 'unmu ''yiti. -ɛkedɔmaa, -bho 'un 'pɛɛ ɔ 'mu a, ''lemnu ɔ-ɔ 'po-o 'unmu 'kpl' mu tenyi.

'Pɔlu-u 'tmuu-o Kɔlɛɛtɔkɔmu na, ɔ-ɔ 'ye-e 'wa ''bhli le -mu -mu

¹¹ A -gblee, nyɔ-ɔ se'a le ''lru 'mu 'bhle, ɔ -ka 'un -wlu'o -laa. A'ba ''bhi-i nu ɛ'o: 'ɛ dɪ mo'o. 'un-ɪ ''plin-o'o, -ɛkedɔmaa, a'ba -za 'an dɪzɪgɪ 'mu. A-bu 'ke 'kɪ 'an ''kpidɪ 'mu-za. -Bho 'mna-a'a ''bhuo -se nyɔkɪagba -dɪ, nyu a-a 'la'a *Zezii'a -dalbhomukɪgɪ, un se 'unmu -zi. ¹² A 'ke ɪ yibo mo'o, -ɛkedɔmaa, 'un yi'a 'le amu gbo, 'un 'ku-o ''gwli, 'un 'ye lbhu nu, 'le -Lagɔ 'ye 'un 'mu -zi -nɪ, ɔ 'ye *wɔnkulkɪgɪ nu. -Ka 'un ''du'a Zezii'a -dalbhoyi, ɪ-bɪ wɔnkulɪ 'mnu, 'unni -tɔ nɪ'o. ¹³ -Zɛgɛ yɛɛ 'un nu'o a -Bozezii'a nyu -lruu ''lruɪ 'le 'un 'ye 'bho amu sie'a? Lɛ -lue 'tɪn 'un -see'a 'le amu gbo nu, 'unne 'mo-o, 'un -see amu le 'ybhaa. A-a popo-o 'gwɪluti na, 'an kpli 'mnu se ''yrili-nmɔ'ɔ dɪ, a 'bhɔ 'ya dɪ!

¹⁴ 'Traamu 'tɔ ɔ, ɛ -see 'mu-gwle yi 'le 'un 'ke 'le amu gbo le yi. 'unne 'ye 'ɛ kpe tannɛ ''du mu. -Bho 'un yi 'le le a, 'un -see 'le a'ba kwa 'mu'a le -kpuɪ yi. A'ba ''bhi 'un 'bɔ'ɔ ti, 'un -see a'ba ɪ 'ybha. A -gblee, ɛ ɔ-ɔ'ɔ-ɔ 'yreetɪ -ke 'wa 'lotu -ke 'wa -tɪtɪ 'we'a dɪ. ɛ -se ''yreetɪ-ɪ 'bɔ'ɔ ti 'wa 'lotu -ke 'wa -tɪtɪ'a dɪ 'nɪ -ko. -Gba! ɪ-bu ''nyɪ'e 'wa 'yreetɪ. ¹⁵ -Bho 'un ''du a'ba -kpakpaa'a dɪ, lɛ'o le 'un 'bhle'a, 'le 'un 'ke ɛ wɔn-nyɪni, 'le 'un 'ke stanamu -nɪ, 'ya -nyɪna 'unmu ka. ɪ-ɪ 'lbha-a 'unmu 'bubua ''yi. -Ka 'un -kma'a a'ba dɪ tenyi, a 'ye -kaa ɪ-ɔ! A-bee -mnu 'le, a -see 'an dɪ -kma yi -lɛɛ'ɛ?

¹⁶ -Ka 'un -see'a amu le 'ybhaa, a yibo nɪ-o'o, 'le a'ba tɔlu-u ''du'o 'bho 'an -da, na, 'un-ɪ 'nu-o amu ''yɪrabha ''lruɪ, 'le 'un-ɪ lɪ'e a'ba mɔni. ¹⁷ Koo 'un-ɪ 'lbha'a amu ''yɪrabha 'mu'a? Nyu 'un-ɪ 'lbho'a 'le amu gbo, 'unnu -ke 'un zizi'e 'mu'a? A popo 'gwɪluti! ¹⁸ Tiitɪ 'un 'lbho'o 'le amu gbo. ɔ 'ka 'le yi a, -a'ba 'lotu'a 'yu -lue a'ba ''bhi yibo'a, 'un ɔ-ɔ 'un 'gbaa ɔ-ɔ'o. ɔ-ɔ Tiitɪ 'mnu 'le, ɔ 'lbha-a amu ''yɪrabha 'mu, ɔ 'ye amu mɔni ''lru 'mu lɪ'a? ɔ yi'a 'le, kpli ɔ nu'a a, ɪ -ke 'an nɪ 'nu-o le -lue. -A -nɪ 'sɔn, -a -plɛ'ɛ-ɛ -pɔlu 'mu.

¹⁹ A -gblee, dɪkmalotu'a ''nyɪnuu-a, 'nɔ ''bɔgɔ -nɛɛ 'li, dɪ 'wee 'un -za'a 'mu, a-a popo-o 'gwɪluti na, 'un 'ke 'an ''bhuo ''kpitice'ɛ dɪ ma'a? -Gba, 'kla -ko. 'Bho -Lagɔ'ɔ ''yigbeyi 'un-ɪ za nɪ 'nɪ 'mu, -ɛkedɔmaa, 'un-ɪ 'mo-o Zezii *Kliist'a nyɔ. 'un 'ke amu -kpa'a kamu, 'un-ɪ za'a amu dɪ 'mnu -bodɪ 'mu, 'le a 'ke -na -ka -zɛgɛka 'bho -Lagɔjeyi. ²⁰ A'ba nymɔ-ɔ-ɔ-nɪ'e 'unmu 'gwɪlɪ ''sinamu. -Bho 'un -ka 'le amu gbo le-e yi, 'un -see 'ybha, kpli-i 'ka 'unmu ɪ-nyɪ, a 'ke ɪ 'mu-nɪ. -Bho ɪ -nɪ -kaa 'mu a, 'un-ɪ 'ye-e amu dɪ ''yi-kpa -mu 'le 'an kpli -see amu 'tu -nu yi -lɛɛ. A 'ye ɪ-ɔ, ''nyɪnyɪnidɪ ''yi'a 'le nyunyo'ɔ-ɔ-pɔlu gbo: jejɛɛ o, ''munynɪ o, 'cɛmnyɪbhɛɛɛ o, ɪmumue o, -bonyunyu'a ''nyɪnyɪnwɪlu'a -bodɪ 'muzɛɛ o, -bonyunyo'ɔ cɛcɛɛ o, ''je'ɛ ''yibhɛɛɛ o, -bho 'un -ka 'le-e yi, ɪ-bɪ ''nyɪnyɪnikpli 'mnu, a -ku ɪ 'li -nɪ'a dɪ nymɔ-ɔ ''si'e 'unmu 'gwɪlɪ.

²¹ -Bho 'un -ka 'le le-e yi, -a'ba -Kɔyi -Lagɔ -kɛɛ ɛ nu 'le a'ba kamu dun -kaa 'unmu 'lbha'a dɪ nymɔ-ɔ ''si'e 'unmu

'gwɪlɪ. Nyu-u popo'a 'gwɪluti ''nyɪnyɪnika o, -u ''wɪl'a o, -u nu'a -ganɪlbhakpli o, ɪ-bɪ ''nyɪnyɪnikpli 'mnu, nyu-u -nɪ 'nɪ 'li, -u -see 'ɪ ''yiyibo, 'le un 'ke -Lagɔ gbo ''bhiti ɔ 'ke 'ya dɪ 'bhɔ 'le un 'ke ɪ ''yiti''tayi, 'un -kaa 'wa -dadudu 'le a'ba ''klumu -ye'ɛ nymɔ-ɔ ''si'e 'unmu 'gwɪlɪ -lɛɛ. -Bho ɪ -nɪ 'kɪ -kaa 'mu a, 'gwɪlɪ-u nyɪni 'ko-o 'unmu ɪ 'wa dɪ.

-Ka 'Pɔlu 'ka 'le le mu, 'ɛ dɪ ɔ-ɔ 'tmuu nu'o ''kɔmu

13 A -gblee, 'lotu'a ''nyɪnuu-a, 'un -zɪ 'ɪ-ɪ amu -bodɪ 'mu see na, 'an kpe tannɛ 'un -nɪ'e 'le amu gbo le -yinamu. Nyu-u nu'a ''nyɪnyɪnidɪ, -ka ɪ 'cnɪ-ɛ'ɛ 'le -Lagɔ'ɔ ''bɔgɔ 'li, 'ka-a 'un-ɪ 'ye u -zɪgɪ -tu mu. ɪ 'cnɪ-ɛ'ɛ 'le-ɛ, na: -Bho nyɔ -za ɔ -bonyunyo'ɔ ''kpidɪ 'mu, 'le nyu 'sɔn 'le ''bhalɛɛke nyu tan 'ke ɪ ''kpi'wɔnɔ, ɪ-bɪ dɪ 'mnu, ''lemnu -ziadɪ mo'o, ɪ-ɪ zɛ 'ɛ 'mu-ɛ. ² -Da 'un -yi -nɪ'a 'le amu gbo 'an kpe 'sɔnnɛ ɛ, nyu-u nu'a ''nyɪnyɪnidɪ, 'un 't-muu nu-o'o. 'un -see -bhla 'le le yi ke'a dɪ, 'un-ɪ 'gbaa 'nu nyu -lruu 'le 'un-ɪ 'tmuu 'nu -lɛɛke na: -Bho 'un yi 'le le a, 'un -see nyɔ'ɔ ngaze 'ye yi. ³ -Ka *Zezii *Kliist-ɪ zi nɪ'a 'un 'mu 'le ɔ-ɔ za'a amu dɪ -bodɪ 'mu, a 'ybha-o'o a 'ke ɪ yibo, 'kla -ko? A -de 'bho ti, a-a 'ye -ɪ yibo -mu! -Bho ɔ -ka 'le a'ba ''klumu lbhu-u nu, ɔ 'kpl'a 'mɛ ɪ. -Ka ɔ ku'a wɔn, nyu-u 'ye -ɪ ɪ. ⁴ Un 'lbha -nɪ 'nɔ-ɔ 'bho nyuyɪrlbhaatu ''yri, -ɛkedɔmaa, nyunyo'ɔ ɔ 'bhle'e ɪ. 'Traamu 'tɔ ɔ, ɔ -ɔ-ɔ-ɔ glu 'le 'mɛmu'a ''klumu, ɔ -nɪ'e-ɛ ti -lɛɛke 'le -Lagɔ'ɔ wɔnkue 'mu. 'Bho -abu-a'a damu, -a -ke ɔ ''sisɪ'e-e ''yi'a dɪ, -abu 'se 'kpl' mu 'bhle -lɛɛ. 'Le -Lagɔ'ɔ wɔnkue 'mu, -ka ɔ 'ye'a tɪnɛ -lɛɛ, 'ka-a -abu 'ye'e tɪnɛlɛ 'le -a 'ke amu -kpa. -Bho -a yi 'le amu gbo, a-a 'ye -ɪ yibo -mu 'le -a'ba kpli 'mu.

⁵ 'un-ɪ 'tmuu'o amu-ɛ, a 'cre a'ba ''bhi 'muti, -bho a de Zezii Kliist 'gwɪlɪ -ka -zɛgɛka 'le a 'ke ɪ yibo! -Ka ɔ -nɪ'a amu 'mu, a'ba ''bhi yibo nɪ-o'o. -Bho a de ɔ ''gwɪlɪ -ziaka a, ɔ -nɪ'e-e amu 'mu! ⁶ -Ka -abu ''du'a *Zezii'a -dalbhomu, 'le -a 'bhɛɛ'ɛ -a 'ke ɪ nyu ''yi-ɔ, 'un 'de-e ''gwɪlɪ na, a yibo nɪ-o'o -lɛɛ. ⁷ ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, -ka -a ''du'a Zezii'a -dalbhomu, -a -see ti'ɔ-ɔ -a 'ke ɪ amu ''yi-ɔ. -A 'po-o a'ba dɪ *-Lagɔ wɔn gbo ''kɔmu 'le a -kaa 'tɔ ''nyɪnyɪnidɪ nu. -Ka -a ''du'a 'ɔ -dalbhomu -ziaka, ɪ-ɪ 'kɪ ɪ -ɔ, -bho a'ba -gwɛ nɪ ''yrili -dɪ, ɪ -a 'bɔ'ɔ amu 'mu ti, 'unne 'mo-o, a 'ke -zɛgɛ nu. ⁸ A -gblee, -a 'zɪ -ɪ 'mu, -ɛkedɔmaa, -a se 'bhɛɛ -a 'ke -Lagɔ'ɔ-ɔ-ɔ-ɔ -ziadɪ -zice 'mu ''-du. 'ɔ-ɔ-ɔ-ɔ-ɔ-ɔ ''mɛ'ɛ ''sɛ'ɛ -zɛgɛ'ɛ dɪ -a 'bhɛɛ'o -a 'ke -a'-ba wɔnkue lbhu -nu -nɪ. ⁹ Wɔnkue -a 'bhle'a 'bho -Lagɔ-jeyi, -bho ɪ -see -amu ''yi''sri, -a 'ke ɪ amu ''yi-ɔ 'le a-bee -mnu 'ke 'bho 'kpl' mu 'bhle, ɛ-ɛ 'lbhaa-a -amu 'bubua ''yi. 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ -a po'o a'ba dɪ -Lagɔ wɔn gbo, 'le a 'ke ''yritiku 'bho 'ɔ-ɔ-jeyi. ¹⁰ A -gblee, 'lotu'a ''nyɪnuu-a, 'un-ɪ 'nɔ-ɔ 'an ''bɔgɔ -nɛɛ nya, 'le, -bho 'un -ka 'le le-e yi, a 'ke a'ba ''nyɪnyɪnidɪ ''yiyibo, a 'ke -Lagɔ gbo ''bhiti, 'le 'un -kaa a'ba da -wlu. A 'ye ɪ-ɔ, -a'-ba -Kɔyi Zezii ''nyɪ-e 'unmu wɔnkue, 'un 'ke amu 'kpl' ''yi po. ɔ -see ɛ 'unmu ''nyɪ 'le 'un 'ke amu 'kpl' ''yiti-wa.

'Ρολο-ο 'πο-ο Κολοσσαείς 'yewlu -jeyi

¹¹ 'Traamu 'tɔ ɔ, 'lotu'a "nyuu-a, -a 'ke 'gbuu! A ku
 "yriti 'bho -Lagɔ ɔ -jeyi! A popo 'kpi "yi! A -ple -naagi
 -lue 'mu! A kpukpun ti! -Bho a nu kpli 'mnu, -Lagɔ
 -kma'a -a'ba di 'le ɔ "nyu'a -amu -pɔlu'a bhlubhlua,
 "lemnu ɔ ɔ 'sie-e amu gbo.

¹² 'lɔmɔ 'ye'e amu 'wee! -Bho a 'wɔn 'an 'yewlu 'bɔ, a
 gbɔgble 'wee 'le a 'ke 'yɛye 'le dɪkɪkmɛɛ 'mu! *Zezii'a
 nyu -ke 'lɔ -nɪ'a 'kɔkɔ, ɔn na ɔ-bu 'ye'e amu!

¹³ -A'ba -Kɔyi Zezii *Kliisi 'mɔmɔ "nitiwunnasɔ -nɪ
 amu "kpi "kɔmɔ! -Lagɔ ɔ nyu'a dɪkɪkmɛɛ -nɪ amu 'mu
 "kɔmɔ! A -ke *ɪ Lisaazuzu "sisri "yi "kɔmɔ "bhalɛɛke!

Galasiikomu

Wludie po'a nyc "bɔgɔ -nɛɛ'ɛ -naagɪ 'li.

Galasiibhlokpa'a nyu-u 'ma-a Zezii'a -nu, 'unnu k' -dalbhoyi 'Pɔɔ po'o "bɔgɔ -nɛɛ -jeyi. ɔ 'nu-o -kaa, -ɛkedɪmaa, lɪ-ɪ se'a 'kpu 'bhle, nyutɔɔ tɔ 'nɪ a, un-u 'nu-o na, 'wa "klumu'a nyu-u -se'a-a 'Zuifu, -ka 'Zuifu-u nu'a 'le 'wa -Lagɔɔbhu 'li, 'ka-a un 'ke nu -lɛɛ 'le un 'ke 'pun 'bho -Lagɔɔ k' 'yigbeyi. Lɛklagba un 'ka nu, 'unne 'mo-o un 'ke kle 'mu mu. 'ɛ dɪ 'Pɔɔ po'o "bɔgɔ -nɛɛ -jeyi 'le ɔ-ɔ nu'o ɛ -se -klaa -ko. Nyc -yɔ de'a -Lagɔɔ "gwli, 'unno 'pun'o 'bho k' 'yigbeyi. 'ɛ "sɛ mo'o. Nyc -yɔ 'pɛɛ'ɛ k' "bhuo'a 'mutikukue 'mu 'le ɔ 'ke 'pun, ɔ -see 'pun yi. -Lagɔɔ-ɔ zɛtɛ'e -amu-ɛ 'le ɪ 'mu 'le ɔ-ɔ po'o -amu 'yifɔɔmɔzɪgɪ.

Galasiikomu 'Pɔɔ po'o "bɔgɔ -jeyi

1 'unmɔ 'Pɔɔ 'ma-a *Zezii'a -dalbhoyi, 'unmɔ po'o amu "bɔgɔ -jeyi. -A'ba -tɪta, -Lagɔɔ -za'a *Zezii *Kli-istɪ glu 'le 'mɛmɔ'a "klumu 'le ɔ 'ye'a ti-nɪ -lɛɛ, ɔ -ke Zezii'a "bhuo-o lbho'o 'unmu 'un 'ke lbhu 'mne nu. ɛ -se nyunyc lbho 'unmu -ko 'le ɛ -se nyunyc k' 'nyɪ 'un 'bhle "kpi -ko -lɛɛ. 2 'unmɔ 'Pɔɔ -ke 'lotu'a "nynuu -ke 'un -plɛ'ɛ "gwɪdɛɛ -lue 'mu, -u -ke 'un -nɪ'a 'nɔɔgbɛ ɛ, -a-bu 'ye'e a-bu 'lotu'a "nynuu 'ma-a Zezii'a -glɪgbɪ 'wee -nɪ'a 'le Galasiibhlokpa "kpi!
3 -A'ba -tɪta -Lagɔɔ -ke -a'ba -Kɔyi Zezii Kliistɪ -nɪ 'sɔnɔ -wunna amu "niti 'le un 'ke amu -pɔɔ'a bhlubhua "nyɪ! 4 Zezii Kliistɪ "tayi'e-e k' "bhuo 'yiti k' 'ye 'mɛ 'le ɔ 'ke -amu -a'ba "nyinyɪnɪdɪ "kpi -za, 'le, "nyinyɪnɪlɪ -nɪ'a 'nɔɔ 'kmu mu, -ɪ -ke "klumu -a -nɪ'a 'traamu, ɔ 'ke -amu 'ya wɔnkue "kpi -za. 'Le -a'ba -tɪta -Lagɔɔ k' gwɪdɪ 'mu, 'le-e 'ɛ lɛtu -nu-ɛ -nɪ'o. 5 Nyunyu 'bhɛɛ -Lagɔɔ k' 'nyɪ "yi "kɔmu, -nɔɔ -nɔɔ ti! *l -nɪ -kaa 'mu!

"Dɪzɪgɪ -nɪ'e-e -lue 'tɪn

6 A -gblee, kpli -yɛ a-a nu'a -laa, ɛ "maa'a 'unmu-ɛ, -Lagɔɔ 'la'a amu-ɛ 'le *Zezii *Kliistɪ'a 'sana 'mu ɔ 'ke amu -kɔ, 'le a-a tɔbɛ 'nɔɔ "kpi -susueyi, 'le a-a po'o nyu -lruu'a -tɔɔ -lokui 'le a-a 'lɪ 'lɪ "dɪzɪgɪ. 7 'un-ɪ 'tmuu'o amu-ɛ, "dɪgɪzɪ 'un -tɔɔ amu, 'ya "sɛ-ɛ mo'o -ziaka. "Dɪ -lru-ɪ 'ka -zɪgɪ "du, -ɪ 'kɪ ɪ 'mu -zi, ɪ se -nɪ. 'un-ɪ zɪ 'lɪ 'mu-ɛ, -ɛkedɪmaa, nyu -lruu 'gble-e a'ba -pɔɔ 'mu 'le un 'bɔɔ ti, 'bho *-Lagɔɔ k' 'Bhozayi Zezii Kliistɪ'a "dɪzɪgɪ'a damu, un 'ke ɪ "yida 'mu -za. 8 A "du a'ba "bhi "yrili, -bho nyc -lruu yi, 'le ɔ 'ke amu -tɔ, -bho ɛ "du 'kɪ -a'ba "bhi o, 'le ɛ 'ke 'kɪ -Lagɔɔ gbo'a -dalbhoyi'a "bhuo "du o, lɪ 'un -tɔɔ amu, -bho ɪ -ke ɪ se gɔgɔ ɔ, -Lagɔɔ k' tutibh-lasu -nɪ nɔɔ "kpi! 9 'un -zɪ 'lɪ-ɪ amu -bodɪ 'mu see 'le 'un-ɪ mu'o 'bho le -lɛɛ 'traamu: -Bho nyc -tɔ amu -tɔɔ -lru, 'an -nɪ a 'kɔwɔ 'kɔ, -bho ɪ -ke ɪ se gɔgɔ ɔ, -Lagɔɔ k' tutibh-lasu -nɪ nɔɔ "kpi!
10 -Bho 'un -zɪ ɪ 'mu 'traamu, nyunyu'a 'muybhɛɛ 'un-ɪ 'bɔɔ ti'a? -Gba! -Lagɔɔ k' -nɛ 'un-ɪ 'bɔɔ ti. Nyunyu'a 'tunudɪ 'un-ɪ 'bɔɔ ti'a? -Gba! -Lagɔɔ k' 'tunudɪ 'mna-a

'kɔɔ ti; 'le, -bho 'un -ka 'kɪ nyunyu'a 'tunudɪ ti' bɔɔ -bhla a, 'un se 'kɪ 'bhɛɛ 'un 'ke Zezii Kliistɪ'a lbhunuyizɛgɛ "du.

'Pɔɔ'a -dalbhoyi'a "dudua

11 'An 'lotu'a "nynuu-a, 'un-ɪ 'wɪ -ɪ amu 'yiti, 'le 'un 'kɔɔ ti a 'ke ɪ yibo, "dɪzɪgɪ 'un -za'a 'mu see 'le 'un -nɪ'a -bhla "kpi a, ɪ -se nyunyu'a 'limutɪcɛdɪ -ko. 12 *Zezii *Kliistɪ'a "bhuo-o po'o 'ɛ -naagɪtu 'le 'an -pɔɔ kɔ. ɛ -se nyc -zɪ ɪ 'unmu -bodɪ 'mu -ko, 'le ɛ -se nyc -tɔ nɪ 'unmu -ko -lɛɛ.
13 'l -nɪ'a -kaa 'mu, a yibo'o-o 'an -dedekpli 'un -nɪ'a ti 'kɪ -tanyɪ, 'un -nɪ'e-e *'Zuifu'a -Lagɔɔbhu 'li 'le 'un-ɪ kla'a Zezii'a -glɪgbawɔnyɪ'a nyu nyantɪ 'mu tenyɪ, 'le, lɪ un de'a "gwli, 'un 'kɔɔ ti 'un 'ke ɪ -pɔɔ "yi -za. 14 'un -nɪ'a -kaa 'le 'Zuifu'a -Lagɔɔbhu 'li a, 'un -boyreɪtɪ -ke 'un 'b-hɛɛ'ɛ 'mu 'le un -ke 'un -plɛ'ɛ lbhu -lue 'mne 'mu, 'un -zi nu-o'o 'wee. 'Bho 'ɛ "kpi a, 'unmɔ -smua'a 'muti tenyɪ, ɔ -de'e 'le -a'ba "na 'we'a kpli 'li ti.
15 A -gblee, ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, 'le -Lagɔɔ -mɔɔ k' 'sana 'mu ɔ 'la'a 'unmu-ɛ 'un 'ke ɔ lbhu nu. 'ɛ dɪ, 'un -see -bh-la 'wɪ ke see, ɔ 'ye 'unmu 'bho -za. 16 'Le, -nɔɔ -nɔɔ nu'a -Lagɔɔ 'tu, ɔ "du'a see 'le ɔ 'ke 'unmu k' 'yu "yi-tɔ, ɛ nyɪnɪ'a a, ɔ -tɔ 'nɔɔ 'unmu 'yi 'le 'un 'ye ɔ yibo. 'Bho 'mɔɔ, 'bho-o ɔ -za -nɪ'e k' "kpidɪ -druku "yrili, ɔ 'ye ɪ 'unmu -tɔ, 'le, nyu -lruu -se'a-a 'Zuifu, 'un 'ke ɪ "kpidɪzɪgɪ -bodɪ 'mu-za. ɛ zi'a -kaa a, 'un -see nyc gbo mu, 'le ɔ 'ke 'unmu 'bho Zezii'a damu "dɪ 'mu-u "du. 17 'un -see Zelizalɛmu mu -lɛɛ, 'le, nyu-u "du'a *Zezii'a -dalb-homu -tanyɪ 'an damu, 'un 'ke ɪ 'ye. 'un -sɔɔ 'mu -nalo, 'un 'kpa-a Alabiibhlokpa "kpi'a -jeyi. 'un nyɪnɪ'a 'le a, 'le 'un 'ye Damaastɔgwɔ 'mu le yi. 18 -Zun tan zi -kpayɪ-ɔ 'le 'un 'ye Zelizalɛmu mu, 'le 'un -ke *'Piɛɪ 'ke yibo -yibo. 'un -ke ɔ 'nu-o 'bho 'wɪ -bue 'wɪ -muu "klenyɪ! 19 'un -see Zezii'a -dalbhomu -lruu 'ye, -bho ɛ -se Zaaku 'ma-a -a'-ba -Kɔyi Zezii'a leyɪ. 20 A -gblee, dɪ 'un-ɪ za'a -laa 'mu, -Lagɔɔ k' 'yigbeyi 'un-ɪ za nɪ 'nɪ 'mu. -Ziadɪ mo'o, 'un -see sun ɛɛ.
21 'l zi'a -kaa a, 'un -sɔɔ k' 'mu-ɛ 'un 'ye Silii -ke Silisiibh-lukpa "kpi mu. 22 'Le Zideebhlokpa "kpi'a Zezii'a -glɪgbawɔnyɪ'a nyu -see -bhla 'unmu 'yri 'mu 'ye ke tuku-

tuku. ²³ An 'dɪɪfɪfu'a 'sɛ un-u 'wɔn'k' 'kɔ, nyu na: Nyɔ-ɔ kla 'ka -amu nyanɪ 'mu -bɛnyɪ, ɔ 'bɔhɔ-ɔ -kaa'a dɪ. 'Traamu 'tɔ ɔ, Zezii'a 'dɪzɪɪɪ -ke dɪ ɔ 'kɔ 'ka ti, nyu-u de'a Zezii 'gwɪli, ɔ 'ke u ɪ -pɔɪ 'yi -za a, 'unɪ 'kɔ 'bhɔ-u-ɔ tɔ ɔ nyu. ²⁴ A -gblee, un 'wɔn'k' 'ya 'dɪtu 'mɪnɪ 'kɔ ɔ, un-u 'bɛɛ-ɛ -Lagɔ 'kɔ 'nyɪ 'yi 'an dɪ.

'Pɔɪ -ke ɔ -bodalbhomu -lɪru 'gbɔu'o-o 'lɪru

2 A -gblee, -zɔn -bue -zɔn nyɛ zi'a a, ɔ -lue 'zɔ 'ɪn -ke Banabaast -nɪ Zelizalɛmu le munamu 'le -a 'ye Tiiti 'mu'luo 'le -a -ke ɔ 'ye mu. ² 'ɪn 'ka 'le mu a, -Lagɔ 'kɔ 'bhɔ-u-ɔ nu'o 'ɪn mu. 'ɛ dɪ, 'ɪn mu'o 'le. -A nyɪ'a 'le a, 'ɪn -ke Zezii'a -glɪgbɪ'a -jɔlɔgbɔpɔmɔklɪgbɪ Zaaki-e *Piɛɪ -ke *Zaan 'cɛ-ɛ kpɔ 'le 'ɪn -ke un 'ye 'lɪ-ru'gbɔu, 'le *Zezii'a 'dɪzɪɪɪ 'ɪn-ɪ 'kɔ ɔ nyu-u -se'a-a *Zuifu, 'ɪn 'ye u ɪ -bodɪ gbɔzɪza. -ɛ -ke dɪ 'ɪn -zɪ 'ɪ 'mu a, 'mna -see ti'kɔ, 'an lbɪhu 'ɪn 'du'a wɔn see 'le 'ɪn -nɪ'a -bhɪa 'kpi 'ke 'nukɔ 'wɪa. ³ ɪ -nɪ'a -kaa 'mu, Tiiti -ke 'ɪn -na'a a, ɔ -se 'Zuifuyi -ko. Glɛkɪyi mo'o 'le un -see ɔ dɪ 'yikpa, -ka ɔ -see'a *klɛ 'mu mu'a dɪ. Un -see nu, ɔ mu klɛ 'mu 'le ɔ -ke 'Zuifu 'we 'ke kpli 'mutigɔɔ, nu -lɛɛ. ⁴ 'Traamu 'tɔ ɔ, -bɔ klɛmɔmudɪ -ɔ 'yigɪlu, 'lemnu, nyu-u nɪ'a 'kɔ -a'ba 'nyɪɪgbɔ -u 'la'a 'wa 'bɪhi -a -bogwɪdemu, 'unɪ 'kɔ ɔ ti nyu 'ke klɛ 'mu -kpɛ 'le un 'ke 'yisrɛɛmu 'du 'bɔ -Lagɔ 'kɔ 'yigbeyi. U-bu nyu 'mnu 'yi-e 'kɔgbɛ -a'ba 'klumu 'dɪ tibɔnamu 'le un-u 'ma'a 'muti, 'le, -ka -a 'ye'a 'yifɔɛ 'le -a -ke Zezii 'ye'a 'yi' 'sisri, un 'ke ɛ 'yrili-gwɛ. Un 'bɔ-ɔ ti 'le 'Zuifu'a gba 'ke -amu 'geyiɛ 'mu kpun 'le -a 'ke 'le 'ya 'mu 'yisrɛɛmu 'du. ⁵ A -gblee, Zezii'a 'dɪzɪɪɪ-ɪ 'ma-a -ziadɪ, -a 'kɔ-ɔ ti, -ka ɛ -nɪ'a, ɛ 'ke -kaa -nɪ, 'le a 'ke ɛ -kaa yibo 'gu. 'ɛ dɪ -a -see ɪ 'kɔnɔ -bi. ⁶ ɪ zi'a -kaa a, 'ɪn -ke u-bu Zezii'a -glɪgbɪ'a -jɔlɔgbɔpɔmu 'mnu -zɪ 'ɪ 'mu, un -see 'ɪnmɪ ɪ -lɛɛ 'kpi 'du. A -gblee, 'bɔ nyakɔmu 'mnu'a damu, -bɔ un 'du -klɪgbɪ o, 'le -bɔ un -se -klɪgbɪ o, 'mna -see 'wa -klagba ya-gbɔ. -Lagɔ 'kɔ 'tɛ nyunyɪ 'mu 'wa -klagba'a dɪ. ⁷ A 'ye li-ɔ, u-bu nyakɔmu 'mnu'a 'bɪhi -gwɛ'ɛ-ɛ 'ɪnmɪ 'kpi 'le un yibo'o -ka -Lagɔ -tbɪha'a 'ɪnmɪ 'kɔ lbɪhu 'le ɔ na 'ɪn 'ke Zezii'a 'dɪzɪɪɪ 'bhɪkɪ -lɪru 'kpi kpa 'le nyu -lɪru-u -se'a-a 'Zuifu gbo. 'Kla 'mɔnɔ, 'ka-a -Lagɔ lbɪho'o 'Piɛɪ -antanyɪ ɔ 'ke ɛ 'le 'Zuifu gbo kpa. ⁸ A -gblee, -Lagɔ -lue-e 'nyɪ'a 'Piɛɪ wɔnkɛ 'le ɔ 'ye'a 'Zuifu Zezii'a 'dɪzɪɪɪ kpa a, ɔ 'mɔnɔ, 'unɔ 'nyɪ'e 'ɪnmɪ wɔnkɛ, 'le, nyu-u -se'a-a 'Zuifu, 'ɪn 'ke u ɪ -bɪ 'dɪ 'mɪnɪ kpa -lɛɛ. ⁹ -Lagɔ 'nu-o 'ɪnmɪ -zɛgɛ 'lɪrɪli 'le ɔ 'ye 'ɪnmɪ 'kɔ lbɪhu 'nyɪ. Zaaki 'we 'mnu yibo nɪ-o'o. 'ɛ dɪ 'ɪn -ke Banabaast -ke un bhɪbhɪa'a -jɪɛ 'yi, 'unɛ -tɔ'o -ka -a'ba lbɪhu -nɪ'a -lue 'tɪn 'le -a 'bɛɛ'ɛ wɪu 'mu; 'le, -bɔ -abu -ka 'le nyu-u -se'a-a 'Zuifu-u gbo mu nɪ, u-bee 'ke 'le 'Zuifu gbo -mu -nɪ. ¹⁰ 'Bɔ 'ɛ 'kpi 'tɔ ɔ, ɪ un 'kɔ ɔ 'ɪnmɪ ti, 'unɛ 'mo-o, 'pɔanlbɪhamu -nɪ'a 'le Zelizalɛmu'a Zezii'a -glɪgbawɔnyɪ'a nyu'a 'klumu, -a -kpa nu. 'ɛ lɛtu, 'mna-a'a 'bhɔu 'bɔ-ɔ ti 'ɪn 'ke ɛ nu see.

'Pɔɪ 'kpa-a 'Piɛɪ dɪ 'yi

¹¹ ɔ -lue 'zɔ -a -nɪ 'bɔ Atɔɪsgwɔɪ 'mu, *Piɛɪ 'ye 'bɔ -amu -yɛ. -A -ke ɔ 'zi-e 'bɔ 'wɪ. A -gblee, ɪ ɔ-ɔ nu'a 'bɔ -ho, ɛ se 'yrili-nmɔ. 'ɛ dɪ 'ɪn -wa 'nɔ glɛ 'bɛtɛ 'yi ti 'bɔ Zezii'a nyu 'wee'a 'yigbeyi. ɛ-bɛ ɪ ɔ-ɔ nu'a, 'unɛ 'ka-a: ¹² Nyu 'wɪu-o 'le Zaaki gbo, un 'ye -amu 'kpi ti'wɪa. Un na: Zezii'a nyu-u -se'a-a 'Zuifu, un mu *klɛ 'mu 'le un 'ke 'yisrɛɛmu 'du 'bɔ -Lagɔ 'kɔ 'yigbeyi. Nyu 'mnu -see'a -bhɪa yi ke, 'lotu'a 'nyɪnuu -se'a-a 'Zuifu, 'Piɛɪ -ke un-u li nɪ 'ko-o -dalue. Nyu 'mnu -nɪ'a 'bɔ a, 'Piɛɪ 'gɪbɛɛ-ɪ ɪ; ɔ -ke un-u 'bɔ-ɔ -dalue -lɪnɪdɪ. ¹³ ɔ nu'a -kaa a, 'lotu'a 'nyɪnuu 'Zuifutɔɪ 'kpa-a 'kɔ nunudɪ 'yi 'le Banabaast -mɔnɔ 'bhɔu kpɪ 'u kli -lɛɛ. ¹⁴ A -gblee, -ka 'wa -nabɪ se'a 'yi'srɛɛ ɛ, -ziadɪ -nɪ'a 'le Zezii'a 'dɪzɪɪɪ 'mu, -ka un -tɛ 'nɛ gbo, 'ɪn 'ye'a 'na li a, 'bɔ 'lotu'a 'nyɪnuu 'wee'a 'yigbeyi 'le 'ɪn 'ye 'mu-ɔ 'le 'ɪn 'ye 'Piɛɪ wɪu 'yri tbɪha 'le 'ɪn na: 'Piɛɪ, -ɪnmɔ 'du'a 'Zuifuyi, -ɪn -nɪ'a nyu-u -se'a-a 'Zuifu'a 'klumu, -ɪn -ke un-u li nɪ 'ko-o -dalue. -Ka 'Zuifu'a gba 'lɛ'ɛ, -a'a nu -kaa. 'Traamu 'tɔ ɔ, -a 'jri-e 'le mant. -A'a kpli -a nu'a, 'unɛ tɔ ɔ nyu -ka, nyu-u na 'lotu'a 'nyɪnuu -se'a-a 'Zuifu 'wee -kpun 'Zuifu'a gba 'yi 'le un 'ke 'yisrɛɛmu 'du 'bɔ -Lagɔ 'kɔ 'yigbeyi, -ɪn -ke un 'bɛɛ'ɛ wɪu 'mu. Leedɪ -a nu'o -kaa'a? 'Ka se 'yrili-nmɔ.

Nyɔ'o nyɔ-ɔ de'a *Zezii *Kliisɪ 'gwɪli 'du-o 'yisrɛɛyi 'b-ho -Lagɔ 'kɔ 'yigbeyi

¹⁵ 'ɪn-ɪ 'tmɔu'o amɔ-ɛ, -abu-a'a 'bɪhi 'nu-o *Zuifu -zi-aka, 'le nyu-u 'wɪu'a -amu 'du'o 'Zuifu -lɛɛ, 'le -a -se 'sesibɪhɔkpa 'kpi'a nyu -a-bu 'Zuifu-u zɛɛ nɪ'a 'nyɪnyɪnkpli'a numu 'yi -ko -lɛɛ. ¹⁶ ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, -a-bu yibo'o na, -bɔ nyɔ 'du 'yisrɛɛyi 'bɔ -Lagɔ 'kɔ 'yigbeyi, ɔ-ɔ 'de-e *Zezii *Kliisɪ 'gwɪli'a dɪ mo'o. ɛ -se nyɔ 'kɔ 'bhɔu'a 'mutikukɛ'ɛ 'mɔpɛɛɛ 'mu -ko. 'ɛ dɪ -abu de 'kɔ 'gwɪli -lɛɛ 'le -a 'ke 'yisrɛɛmu 'du 'bɔ -Lagɔ 'kɔ 'yigbeyi, -a 'de -ɔ 'gwɪli'a dɪ. ɛ -se nyɔ 'kɔ 'bhɔu'a 'mutikukɛ'ɛ 'mɔpɛɛɛ 'mu -ko, -ɛkedɪmaa, nyɔ-ɔ 'ka 'kɔ 'bhɔu'a 'mutikukɛ 'mu 'pɛɛ 'le -ɔ 'ka 'yisrɛɛyi 'du 'b-ho -Lagɔ 'kɔ 'yigbeyi, ɔ se -nɪ. ¹⁷ A -gblee, -a-bu 'ma-a 'Zuifu, -bɔ -a de Zezii Kliisɪ 'gwɪli, 'le -a -ka -kaa-a nu a, -a 'bɔ-ɔ ti -a 'ke 'yisrɛɛmu 'du 'bɔ -Lagɔ 'kɔ 'yigbeyi; 'lemnu -a'ba nunukpli-i 'tɔ-ɔ nyu, -ka nyu-u -se'a-a 'Zuifu-u nu'a, 'ka-a -a nu'o. -A 'du-o 'nyɪnyɪnidɪ'a numu -lɛɛ. -Bɔ ɛ -nɪ -kaa 'le, 'lemnu Zezii Kliisɪ-ɪ 'pɔ-o nyu 'kpa 'yi 'le un 'ke 'nyɪnyɪnidɪ nu'a? -Gba! 'Kla -ko. ¹⁸ -Bɔ 'ɪn na, -bɔ nyɔ 'pɛɛ 'kɔ 'bhɔu'a 'mutikukɛ 'mu, ɛ -se 'unɛ 'ke ɔ 'yisrɛɛyi pɔ 'bɔ -Lagɔ 'kɔ 'yigbeyi -ko, 'le 'ɪn 'ke na -lɛɛke, -bɔ nyɔ 'pɛɛ 'kɔ 'bhɔu'a 'mutikukɛ 'mu, ɛ 'bɛɛ'o ɛ 'ke ɔ 'yisrɛɛyi pɔ 'bɔ 'kɔ 'yigbeyi, nu a, 'lemnu 'ɪn-ɪ 'nu-o 'nyɪnyɪnidɪ 'bɔ -Lagɔ 'kɔ 'yigbeyi -ziaka. ¹⁹ A -gblee, dɪ *-Lagɔ 'kɔ gba-a za'a 'mu, 'ɛ dɪ 'ɪn -see 'tɔ 'an 'bhɔu'a 'mutikukɛ 'mu 'pɛɛ yi 'le 'ɪn 'ke 'yisrɛɛyi 'du 'bɔ -Lagɔ 'kɔ 'yigbeyi. 'ɪn 'bɔ-ɔ 'ɛ lɛtu'a nunudɪ 'le 'ɪn 'ke -Lagɔ 'kɔ 'gwɪludɪ nu 'le 'an tɪnɛ 'mu. ²⁰ -Ka nyu kɔ 'kɔ Zezii Kliisɪ 'bɔ nyɪrɪlbhaatu 'yri, ɔ 'ye'a 'mɛ, 'kla 'mɔnɔ 'ka-a ɛ kɔkɔ-ɔ -ka nyu

'gbaa 'kɔ ka 'lɛnmu 'le un 'ye -amu 'bho tu 'yri kɔ 'lɛn -ke ɔ 'ye'a 'mɛ. 'E zɔ 'mo-o 'lɛn 'bho-ɔ 'an "bhua'a 'mutikukue'ε 'mupɛɛ'ε dɛ. 'Traamu 'tɔ ɔ, 'lɛn -ke Zezii Kliisi 'sisri'e-e 'yi; ɔ 'mɛ-ε'ɔ 'an dɛ. 'E dɛ 'tɔ ɔ, -bho 'lɛn -yi 'yisrɛɛyi 'mu 'bho -Lagɔ'kɔ 'yigbeyi, Zezii Kliisi'a 'mutikukue 'mu 'lɛn -nɛ -nɛ'e ti. 'lɛn se 'tɔ ti-nɛ 'an "b-huo'a 'mutikukue 'mu. 'Yri -ke 'yi 'lɛn -nɛ'a ti 'kɔ 'bh-lukpa 'kpi 'traamu a, 'le 'an -Lagɔ'kɔ 'yu, Zezii Kliisi'a 'gwlide'ε 'mu, 'le-e 'lɛn -nɛ -nɛ'e ti. Zezii Kliisi, 'lɛn "du'o 'an dɛkɛɛ'ε dɛ 'le ɔ 'ye 'kɔ 'bhuo 'yiti'tayi ɔ 'ye 'mɛ. ²¹ A 'ye li-ɔ, -zɛɛ -Lagɔ nu'a 'lɛnmu 'lɛn, 'lɛn se 'b-hɛɛ 'lɛn 'ke ε gbo'mate. -Bho nɔy -ka 'kɛ 'kɔ 'bhuo'a 'mutikukue 'mu-u 'pɛɛ 'le ɔ 'ke 'yisrɛɛyi 'du 'bho -Lagɔ'kɔ 'yigbeyi a, 'lɛnmu bhebhe Zezii Kliisi 'mɛ 'ko'o.

*Zezii *Kliisi'a 'bhoduε-ε 'puun'o nɔy-e -ale *Zuifu'a gba'a'

3 -Woo! Galasiikomu-a, a se -bhla -naagl 'bhle 'maae -ale nɔy-ɔ 'crɔkɔ'kɔ amu'a? -Ka *Zezii *Kliisi 'mɛ'ε 'bho nyuyilbhaatu 'yri, 'bho 'ya dɛ'a damu -a zɔza'a gbo 'fɛa 'wee a 'wɔn'kɔ'kɔ ɔ, a 'mate nɛ-a'a? ² A po -lokui, 'lɛn 'ke amu lɛ -lue -nɛɛ tidede. Lɛ 'mɛ, 'lɛnne 'ka-a: A 'ka -Lagɔ'kɔ Lisaazuzu 'ye 'le, a'ba "bhi'a 'mutikukue a 'pɛɛ'ε 'mu, 'lɛnne "nyɛ 'ε amu-ae -ale Zezi-i'a "dɛzɛɛ a 'wɔn'kɔ'kɔ 'le a 'ye 'kɔ 'gwlide, 'lɛnne nu 'ε? ³ A -gblee, Galasiikomu-a, a se -naagl 'bhle -ziaka! A "du'a -Lagɔjeyinɛɛ wɔn see, a 'de-e -Lagɔ'kɔ Lisaazuzu 'gwli. Leeɛ nu'o amu 'le a 'ye 'bho 'le a 'kɔ'kɔ ti 'le a'ba "bhi'a 'mutikukue 'mu a 'ke 'yisrɛɛmu "du 'bho -Lagɔ'kɔ 'yigbeyi'a? ⁴ *Wɔnkɛlɛ -nu-ε'ɔ 'bho a'ba 'nynɛmu a 'ye'a a, bhebhelɛ a 'lɛ l'a? 'Mna-a 'tmu'u'o amu-ε, -bho koo l -nɛ 'mu, l -se bhebhelɛ -ko. ⁵ 'Bho 'ε "kpi a, -Lagɔ'kɔ 'bhuo "nyɛ-e amu 'kɔ Lisaazuzu 'le ɔ-ɔ nu'o wɔnkɛlɛ 'le a'ba "klumu. -Bho ɔ -ka -kaa-a nu a, a'-ba "bhi'a 'mutikukue a 'kɔ'kɔ ti a 'ke 'mu'pɛɛ'ε? -Gba! -Ale, -ka a 'wɔn'kɔ'kɔ Zezii Kliisi'a "dɛzɛɛ 'kɔ 'le a 'ye 'kɔ 'gwlide, 'lɛnne nu 'ε?

⁶ A -gblee, -a-bu *Zuifu'a "na *Ablaamu -nɛ'a ti -benyɛ, a popo 'gwɛlɛti 'bho 'kɔ damu! 'kɔ "dɛ-l 'cnɛ-ε'ε 'le -Lagɔ'kɔ 'wɔn'kɔ'kɔ 'li, l na:

Ablaamu 'de-e -Lagɔ 'gwli'a dɛ, ɔ "du'o 'yisrɛɛyi 'bho 'kɔ 'yigbeyi.

⁷ A 'ye li-ɔ, nyu -yu de'a -Lagɔ 'gwli a, 'lɛnne 'mo-o Ablaamu'a "nynuu'a "nynuuuzɛɛ. Un -plɛ'ε-ε "gwlideɛ -lue 'mu'a dɛ mo'o. ⁸ Wlu -ε 'cnɛ-ε'ε 'le -Lagɔ'kɔ 'wɔn'kɔ'kɔ 'li -tanyɛ, ε na: -Bho 'wla, 'Zuifu-e nyu-u -se'a-a 'Zuifu, un -nɛ 'wee, un 'de-e -Lagɔ 'gwli'a dɛ, ɔ-ɔ 'ye u 'yisrɛɛmu -po mu 'bho 'kɔ 'yigbeyi. 'lɛnne 'bhle'e 'nynɛ'a dɛ, l-bɛ "dɛzɛɛ 'mɛ, -da Ablaamu 'wɔn 'l 'kɔ, 'ya 'yri'a 'bɛ -see -bhla 'wlu ke, 'le -Lagɔ na:

'Le -lɛn 'mu 'lɛn-l 'ye -zi -nɛ mu 'le 'lɛn 'ke 'bhɛkɛlɛ 'wee "niti-wunna.

⁹ ε -nɛ'e-e -kaa'a dɛ a, -ka Ablaamu de'a -Lagɔ 'gwli see, 'le ɔ 'ye 'kɔ "niti-wunna a, 'ka 'mɛ, 'ka-a, nɔy'o nɔy-ɔ-ɔ-ɔ 'kɔ 'gwli, ɔ-ɔ -wunna 'kɔ "niti-lɛɛ.

¹⁰ A 'ye li-ɔ, -bho ε "du nyu 'wee 'pɛɛ'ε 'wa "bhi'a 'mutikukue 'mu 'le un na 'lɛnne po 'u 'yisrɛɛmu 'bho

-Lagɔ'kɔ 'yigbeyi, u-bu nyu 'mɛ, -Lagɔ'kɔ -zɛɛ -nɛ 'nu-u "kpi. A -gblee, 'ε "kpidɛ 'cnɛ-ε'ε 'le -Lagɔ'kɔ 'li, na: 'lɛ 'wee un 'cnɛ'a 'le -Lagɔ'kɔ 'li, nɔy -yɛ -see 'l 'wɔn'kɔ, 'kɔ nyɛ, -Lagɔ'kɔ -zɛɛ -nɛ 'kɔ'kɔ "kpi.

¹¹ -A yibo'o-o na ε se 'bhɛɛ, nɔy'kɔ "bhua'a 'mutikukue'ε 'mupɛɛ 'mu ɔ 'ke 'yisrɛɛyi "du 'bho -Lagɔ'kɔ 'yigbeyi. A -gblee, 'ε "kpidɛ 'cnɛ-ε'ε 'le -Lagɔ'kɔ 'li 'fɛ -lɛɛ gbo, 'lɛnne 'ka-a:

Nɔy -yɛ de'a -Lagɔ 'gwli a, 'lɛnne "du'o 'yisrɛɛyi 'bho 'kɔ 'yigbeyi, 'lɛnne 'ye'e tinɛzɛɛɛ.

¹² l -nɛ'a -kaa 'mu, -bho nɔy 'pɛɛ 'kɔ "bhua'a 'mutikukue 'mu 'le ɔ 'ke 'yisrɛɛyi "du 'bho -Lagɔ'kɔ 'yigbeyi, ɔ -see ɔ "gwlide, 'kɔ "bhua'a 'mutikukue ɔ-ɔ de'e "gwli. Eɛ -ke -Lagɔ'kɔ 'gwlideɛ -se lɛ -lue -ko. ɔ-ɔ 'mɛ, -bho ɔ nu -kaa a, wlu-u 'cnɛ-ε'ε 'le -Lagɔ'kɔ 'wɔn'kɔ'kɔ 'li see, 'kɔ 'wɔn'ε 'zɔ 'muti. Wlu 'mɛ, -ε nu'a na:

Nɔy-ɔ -kpun'a -Lagɔ'kɔ gba 'yi -ziaka, ɔ -kpun 'nɛ-l 'yi'a dɛ ɔ-ɔ 'ye'e tinɛzɛɛɛ.

¹³ A -gblee, -a -see -Lagɔ'kɔ gba 'yi-kpun, 'ε dɛ 'kɔ tutibhɛlɛ -nɛ'e -amu "kpi, 'le Zezii Kliisi 'ye 'bho -a'ba 'bɛ 'mu -zi 'le ɔ 'ye tuti-bhɛ -a'ba dɛ. ɔ nu'a -kaa, ɔ zetie'e -amu-ε 'bho tutibhɛlɛ 'mɛ 'zɔ. 'Le -Lagɔ'kɔ 'li 'ε "kpidɛ 'cnɛ-ε'ε 'le, 'lɛnne 'ka-a:

Nɔy-ɔ nu'a "nyinyidɛ, un 'lɛn -nɛ'a tu 'yri, -Lagɔ'kɔ tutibhɛlɛ -nɛ 'kɔ'kɔ "kpi.

¹⁴ A 'ye li-ɔ, Zezii Kliisi 'nu-o 'ε lɛtu, 'le, nyu-u -se'a-a 'Zuifu, -u de 'kɔ "gwli, -u -ke ɔ "sisri'a 'yi, -Lagɔ'kɔ "niti-wunnakɛ ɔ "du'a Ablaamu wɔn 'muti, un 'ke ε 'ye -lɛɛ; 'le, -a 'de-e Zezii Kliisi "gwli'a dɛ, -Lagɔ'kɔ Lisaazuzu ɔ nu'a ɔ 'ka -amu "nyɛ, ɔ 'ke ɔ -amu "nyɛ -lɛɛ.

*-Lagɔ'kɔ gba -ke 'kɔ wɔnmutidɛ

¹⁵ 'An 'lotu'a "nynuu-a, 'lɛn-l 'po-o amu 'yi -lue 'le a 'ke l 'muti'wɔn. -Bho nyu 'wɔn bhla tite, un 'tri -ε -jɛ "kpi ti, 'lɛnmu nɔy -see 'bho 'wa "klumu 'kpa yi 'le ɔ 'ke 'wa dɛ wɔn-nyni; nɔy'kɔ -lue komu -see 'bho wɔn -po yi -lɛɛ. ¹⁶ -Ka -lue 'mɛ, 'ka-a ε -nɛ'e 'bho -Lagɔ'kɔ damu -lɛɛ. 'Le *Ablaamu'a 'yreetɛ'a "klumu 'yu -lue 'tɛn -Lagɔ -za'a 'bho, 'le, ɔ-ɔ 'yu 'mɛ "nynuu'a "nynuu, ɔ 'tɛ 'u "kpi ti -lue -lue. A -gblee, sese Ablaamu -Lagɔ "du'o wlu wɔn 'muti. E-bɛ wlu -lue 'mɛ, 'lɛnne bhla'a 'kɔ "nynuu'a "nynuu'a -dɔn 'mɛ "kpi. 'Le -Lagɔ'kɔ 'li, l 'cnɛ-ε'ε 'le l -see 'kɔ "nynuu'a "nynuu'a -dɔn'a -dadudu 'nynɛ "si. E 'nu-o 'kɔ "nynuu'a "nynuu'a -dɔn'a "k-lumu'a -dɔn -lue. 'Le ε-bɛ -dɔn 'mɛ 'mu, 'le-e *Zezii *Kliisi 'wlu -nɛ -nɛ'o. 'lɛnne ε "si'e 'nynɛ. ¹⁷ A 'ye li-ɔ, lɛ 'lɛn 'ka 'mu-za, 'lɛnne 'ka-a: -Lagɔ -ke Ablaamu 'bhla-a *-yb-hɛybhɛtite see 'le zɛn'a "du -lue -gwlu -lue -zɛn bue 'ye zi ke-ɔ -yrɔzaa, 'le -Lagɔ 'ye *Zuifu *i'gba po. 'Bho 'mɛ 'kɔ'kɔ, gba 'mɛ se 'bhɛɛ, -Lagɔ'kɔ -yb-hɛybhɛtite ɔ -ke Ablaamu bhla'a see, ε 'ke ε wɔn-nyni. 'lɛ 'wee -Lagɔ nu'a ɔ 'ke nu, ε se 'bhɛɛ ε 'ke l 'le "taa -lɛɛ. ¹⁸ 'Ka 'mɛ, lɛzɛɛ -Lagɔ "du'a Ablaamu wɔn 'muti, -bho ɔ "nyɛ ε 'kɛ nyu 'kɔ gba'a "yikpɛn'ε kamɛ, 'lɛnmu wlu -yɛ ɔ "du'a nyu wɔn 'muti -see ε 'kɛ "yi-tbɛ yi. l -nɛ'a -kaa 'mu -Lagɔ 'nu-o -zɛɛ Ablaamu -bodɛ. -Zɛɛ 'mɛ -Lagɔ'kɔ "bhua na ɔ-ɔ 'ye -ε -nu -mu. 'E dɛ ɔ nu ε'o.

19 -Bho ɫ -nɫ -kaa 'mu, lee -ke dɫ -Lago po'o 'Zuifu ɔ gba'a? ɔ 'nyɪ ɛ -u'o 'le nyu 'ke yibo -ka, "nyinyɪdɪ un-u nu'a, ɫ-ɫ 'naa'a -Lago ɔ gba 'yi. Gba -mnɛɛ, popole mo'o 'le ɛ 'ke nyu -jolu gbo po 'le Zezii Kliisi, Ablaamu'a 'yu'a 'yu 'mɔɔ 'ke yi -kpaytke. Wlu -Lago 'du'a Ablaamu wɔn 'muti, ɔ-ɔ 'yu 'mɔɔ, 'lɔnɔ ɛ 'si'e 'nyɪ. Gba 'mnɛ'ɛ -klugba, -Lago 'nyɪ -ɛ ɔ gbo'a -dalb-homu, un 'ye ɛ -ya, 'le, *Moyiɪzɪ -yɔ -nɫ'a 'bho -Lago -ke nyunyu'a 'nyɪnu, un 'ye ɔ ɛ 'nyɪ. 20 A -gblee, -a -nɫ'a 'ɔɔɔ a, -da dɫ'a 'nyɪnuɪnyɪ -nɫ'a a, nyu'a -zapɫ ɔɔnɔ-ɔ -nɫ'e 'bho. -Lago 'ka Ablaamu wlu 'kpitice, dɫ'a 'nyɪnuɪnyɪ se 'bho -nɫ, ɔ 'bhuo-o -ya'a 'dɫ.

-Lago ɔ gba'a 'kpu

21 'Lotu'a 'nyɪnu-a, -bho 'lɔn -ka -kaa-a wlu a, 'lɔn 'nu-o -Lago ɔ wlu ɔ-ɔ 'du'a nyu wɔn 'muti, ɛ -ke ɔ gba tɪtɪb-he'ɛ-ɛ 'kpi'a? -Gba! ɛ se -kaa 'mu-nɫ. -Bho nyu 'bhɛɛ 'kɫ un 'ke *-Lago ɔ gba 'wee 'yi-kpɪn, -Lago ɔ nu u 'ko-o 'yisrɛɛmu 'mu 'bho ɔ 'yigbeyi 'le un 'ke tɪnɛzɛgɛ 'ye, 'le un se 'bhɛɛ un 'ke -Lago ɔ gba 'wee 'yi-kpɪn'a dɫ, ɛ se -kaa 'mu-nɫ. 22 A -gblee, ɛbɛ 'mnɛ-ɛ 'tɔ-ɔ nyu -ka wlu-u 'ɔnɫ-ɛ'ɛ 'le -Lago ɔ gbo 'li 'du'a -ziadɫ. Wlu 'mnɛ na nyu 'wee 'ɔɛ-ɛ -Lago ɔ gba 'mu, 'le 'nyinyɪdɪ kpɪn 'u 'geyiɛ 'mu. 'Bho 'ɛ le a, ɫ -Lago ɔ ɔ'ɛ wlu 'kpitɪ, nyu-u de'a *Zezii *Kliisi 'gwli, 'wa 'sɛ-ɛ 'ke ɫ 'ye. 'lɔnu de'e Zezii Kliisi 'gwli'a dɫ mo'o.

23 -Tanyɫ 'kɫ -da nyu se'a Zezii Kliisi'a "gwɫidejolu yibo a, -Lago ɔ gba-a kpɪn'o -amu 'geyiɛ 'mu, gba 'mɔnɫ'a 'limu -a -de'e ti kpɫokpɫo 'le -Lago 'ye Zezii Kliisi'a "gwɫidejolu kati. 24 -Ka nyɔ-ɔ 'du'a 'yu 'yrili 'le ɔ-ɔ tɔ nɔ -jolu 'le ɔ 'ke 'yi'bhɛ, 'ka 'mɔnɫ, 'ka-a -Lago ɔ gba-a tɔ ɔ -amu -jolu 'le ɛ 'ye Zezii Kliisi'a yɪnɔɔ 'kpi bhla. ɛ -nɫ'e-e -kaa, 'le, -abu 'de-e Zezii Kliisi 'gwli'a dɫ, -a 'ke 'yisrɛɛmu 'du 'bho -Lago ɔ 'yigbeyi. 25 'Traamu 'tɔ ɔ, Zezii Kliisi'a "gwɫidejolu kati'o. 'ɛ dɫ -a 'ye'e 'yiflɔɛ, -Lago ɔ gba'a 'mutikukue se -amu 'kpi -nɫ.

26 A 'ye li-ɔ, a'ba 'wee 'du-o -Lago ɔ 'yreetɫ, -ɛkedɫ-maa, a 'de-e Zezii Kliisi 'gwli. 'lɔnɛ tɔ nɔ na a -ke Zezii Kliisi 'sisri'e-e 'yi. 27 A -gblee, a *batizee-ɛ'o 'le a -ke Zezii Kliisi 'sisri'e 'yi: 'traamu 'tɔ ɔ, a 'bhle-e Zezii Kliisi'a -pɫɔ 'li. 28 'ɛ dɫ 'tɔ ɔ, -bho -lɔn 'du *Zuifuyi, -bho -lɔn se 'Zuifuyi, -bho -lɔn -nɫ nyɔɔ 'lru 'zɔ, -bho -lɔn -flɔ 'yi, -bho -lɔn 'du nyukpasu, -bho -lɔn 'du 'nyɪnaakpu, 'ɛ -nyɪna nyɔ ka, 'le, -abu-e abu-e, -a'ba 'wee -ke Zezii Kliisi 'sisri'e 'yi 'le -pɫɔ -lue 'mu. 29 A-a 'ye-e li'a, a-bu -se'a-a 'Zuifu a, Zezii Kliisi'a nyu a "du'o 'tɔ ɔ dɫ a nu'o *Ablaamu'a 'nyɪnu-a 'nyɪnu -lɛɛ. Nyu-u 'du'a -kaa Ablaamu'a 'nyɪnu-a 'nyɪnu, ɫzɫɫ -Lago ɔ ɔ'ɛ wlu 'kpitɪ ɔ 'ke Ablaamu -ke ɔ 'nyɪnu-a 'nyɪnu 'nyɪ, 'lɔnu 'ke ɫ 'ye.

4 'lɔn-ɫ 'tmu'o amu-ɛ, dɫ -lru 'lɔn 'kɔ ɔ ti 'lɔn 'ke amu -bodɫ 'mu-za a, 'lɔnu 'ka-a: -Ka "danakɔnu 'le nya 'wla zi'a ɔ -tɪtɪ'a tisielɫ 'kpi, -bho ɔ -see ɛ ɛ -gwɛ ke a, nyɔ 'lru 'yi ɔ -nɫ'o, 'lɔnu 'du ɔ 'yrili -bho ɔ 'ke -kɔkɔlɫ'a klɛ 'mu'luo bhebhedɫ. 2 -nɔnɔ -ke 'li ɔ "du'a -bhla "dana a, nyu-u 'du ɔ-ɔ 'yrili 'le un-u zi'e ɔ 'nɔnɫɫ'a dɫ -lɛɛ, 'le, ɔ lɛgwɛnɔ ɔ -tɪtɪ "si'a 'nyɪ, ɛ 'ke ɛ 'kpi bhla. 3 'Bho -a'ba damu 'ka-a ɛ -nɫ'e 'mu -lɛɛ. -Da -a se'a -bhla

*Zezii *Kliisi yibo, -a'ba 'na 'we'a kpli -kɔ-ɔ -amu 'lru 'mu. 45 A -gblee, -nɔnɔ -Lago 'du'a, ɛ nyɪni'a a, ɔ 'po-o ɔ 'yu, Zezii, 'nɔnɔ 'kmu 'mu -jeyi, 'le, nyu-u 'pɛɛ'ɛ 'wa 'b-hi'a 'mutikukue 'mu 'le un 'ke 'yisrɛɛmu 'du 'bho -Lago ɔ 'yigbeyi, ɔ 'ke u ɫ 'mu zetie, 'le ɔ 'ye 'nyɪnaakpu 'mu -zi -nɫ, un 'ye ɔ 'wlu. -Ka nyunyu 'wee-e 'wlu'a, 'ka-a ɔ 'wlu'o. ɔ yi'a 'nɔnɔ 'kmu 'mu a, *gba -Lago po'a 'Zuifu, ɔ 'ɔɔnɔ-a 'ya 'yikpɪn -lɛɛ. ɔ-ɔ -Lago -zi -nɫ'e 'mu 'le ɔ 'ye -amu ɔ 'yreetɫ 'mu nu. 6 A -gblee, a "du-o -Lago ɔ 'yreetɫ. -A "du-o ɔ 'yreetɫ'a dɫ, ɔ po'o -amu *ɔ Lisaazuzu 'mu. Lisaazuzu -nɫ'a ɔ 'yu Zezii Kliisi 'mu, 'lɔnɔ mo'o. 'lɔnɛ -nu-ɛ'o 'le a-a 'la'a -Lago a'ba -tɪtɪ. 7 ɫ -nɫ'a -kaa 'mu a, ɛ -see 'tɔ amu 'lru 'mu -kɔ. A "du-o ɔ 'yreetɫ 'tɔ. -Ka a "du'a 'traamu ɔ 'yreetɫ a, ɛ ɔ de'a 'b-ho ti ɔ 'yreetɫ'a dɫ, a-a 'ye -ɛ'o -lɛɛ.

'pɫɫo popo'o-o Galasiikomu 'kpi 'gwɫuti

8 ɛ -nɫ'a -kaa 'mu, -benyɫ a, -da a se'a -bhla -Lago yibo a, 'bho 'mɔnɫ ɔ, 'sesilɫ -se'a-a -lagɔzɫɫ, 'lɔnu a-a bubɔ'o, -ɫ -kɔ ɔ amu 'lru 'mu. 9 'Traamu a, a yibo'o-o -Lago -ziaka. Nyɔ 'bhɛɛ'o ɔ 'ke nu, -Lago yibo'o amu -zi-aka. ɛ -nɫ'a -kaa 'mu, leedɫ a "bhiti'e 'yiti 'le a 'ye 'le a'-ba 'na 'we'a kpli 'mu le mu'a? ɫ-ɫ se'a wɔnku, -ɫ se'a -Lago 'mu-zi, 'lɔnu a-a ple'e kli'a? Bhebhelɫ mo'o. Leedɫ a mu'o 'le 'ya gbo le, a 'kɔ ɔ ti ɫ 'ke amu 'lru 'mu -kɔ -lɛɛ'ɛ? 10 Leedɫ a-a 'pɛɛ'ɛ 'wɫ-e 'ɔɫ -ke zɫnɫ 'mu 'le a-a nu'o nyu 'du ɫ 'bho 'le un 'ke 'yisrɛɛmu 'du 'bho -Lago ɔ 'yigbeyi'a? 11 ɫ a-a nu'a dɫ, 'an -pɫɫ -see bhlu 'bho amu 'kpi. 'Le *Zezii *Kliisi'a dɫ 'lɔn -za'a amu -bodɫ 'mu, -bheje, 'an lbhu 'mnɛ 'lɔn nu'a 'le a'ba "klumu a -bodɫ, bhebhele ma'a?

12 'Lotu'a 'nyɪnu-a, 'lɔn-ɫ bhade amu li, 'lɔn -ke a "du-o 'tɔ nyɔ -lue'a dɫ, a'ba 'pɛɛ a'ba "bhi'a 'mutikukue 'mu -le 'le a 'ke 'yisrɛɛmu 'du 'bho -Lago ɔ 'yigbeyi! 'Mna-a'a 'pɛɛ 'an "bhuo'a 'mutikukue 'mu, a -za 'le 'an 'bɫ! A -see 'lɔnu "nyinyɪdɫ'a -lue komu 'lɫulɫinu. 13 A-a popo 'gwɫuti 'nɫ? 'An 'le amu gbo'a 'yizanɔɔ 'yi 'lɔn 'ka amu Zezii'a "dɫzɫɫ -tɔ ɔ, "lemnu yakalɫ -nɫ'e 'lɔnu 'kpi. 'ɛ dɫ 'lɔn zi'e 'bho a gbo 'wɫ -dudu. 14 'Bho -dagbɛ 'mɔnɫ, yakalɫ kpɪn'a 'lɔnu a, a -sɫa -nɫ'e-e 'lɔnu 'zɔ. 'Wɛ'ɛ dɫ a -see 'lɔnu lipɫe 'le a -see 'lɔnu 'jni. ɛ -nɫ'a -kaa 'mu, -ka a 'ke 'ka -Lago gbo'a -dalbhoyi kpɪn, 'ka-a a kpɪn'o 'lɔnu -gli. -Ka a kpɪn'a 'lɔnu, 'mna-a'a "bhuo kɔkɔ ɔ-ɔ Zezii Kliisi'a "bhuo. 15-16 'Bubua-a -nɫ'a 'le a'ba -pɫɫ gbo ɛ-bɛ -nɔnɔ 'mnɛ ti, doo ɛ mu'a? -Tanyɫ 'kɫ 'lɔn yibo'o-o a-a ɔ 'ko-o ku 'le a 'ke 'lɔnu -kpa 'le ɛ'o ɛ 'mu. -Zi-adɫ 'lɔn-ɫ za'a amu -bodɫ 'mu, 'ɛ dɫ a-a kpɪn'o 'lɔnu a'-ba jekayi'a ka 'traamu 'tɔ ɔ?

17 U-bu nyu -yu za'a dɫ 'yida 'mu, -u 'kɔ ɔ ti un 'ke amu dɫ'a -nɔnɔ "yrili"maa, 'wa -naagɫ se 'yrili-nmɔ. Un 'kɔ-ɔ ti un 'ke amu 'mu'luo, a -ke un 'ke gbɔ-ɔ, 'le 'lɔn -ke a 'ke 'yicɛ, 'le un-u yaa'a 'muti tenyɫ 'ya nunamu. 18 -Bho nyɔ yaa 'muti 'le ɔ 'ke -zɛgɛ nu, ɛ -nmɔ-ɔ-ɔ 'yrili. U-bee -mnu'a 'mutiyɛɛ -naa, ɛ se 'yrili-nmɔ. A-bee -mnu, -bho 'lɔn -nɫ 'bho a'ba "tɫoli o, -bho 'lɔn se 'bho a'ba "tɫoli -nɫ o, 'lɔn 'ybha-o'o a 'ke 'mutiyaa 'le a 'ke -zɛgɛ nu "kɔmu. 19-20 'An dɫmayreetɫ-a, 'lɔn-ɫ 'po-o 'yi -lue: 'Bho -nɫɫblaanynɔ ɔ-ɔ gbanamu, -ka un-u sɫa nɫ'a

'gwlulicεε'ε wɔn 'mu 'le un-u gba'a a, 'ka-a 'ln-l st'a a'ba dt -lrεε, 'le, -kɔn -ke ti a'ba bhɪ 'ka 'le Zezii Kliist 'mu glu 'kpa -ka -zεgeka, ε 'ke nyini. -Yee! Galasiikomu-a, 'an -pɔkɔ'a klε ti 'n 'kɔn ti 'n 'ke 'le a'ba 'klumu yi -a 'ke 'yigbeyi tidede 'le 'n 'ke amu dt -bodɪ 'mu-za 'le 'n 'ke 'an dt'a 'muzasu 'yizizia. 'Traamu 'tɔ ɔ, ε -ma'a-a 'lnmu wɔnti, lε 'n 'ka 'bho a'ba damu 'mu-za a, 'n se ε 'bhle!

*Aga -ke *Salaa'a 'kpi'a 'yi

²¹ A-bu nyu-u 'pεε'ε a'ba 'bhi'a 'mutikukue 'mu 'le a 'ke 'yisrεemu 'du 'bho -Lagɔ'k 'yigbeyi, a 'tmuɔ 'lnmu, -ka 'k gba -lue 'mne 'lε'ε, a'ba 'wɔn l 'kɔn'k? ²² l 'cnɪ-ε'ε 'le 'k 'wɔn'gɪ 'li, l na: *Ablaamu 'bhle-e 'nynɔk-pakrɪ 'sɔn. ɔ -ke 'k 'geyienynaakpu *Aga a 'wlu-o 'yunyukpasu 'le ɔ -ke 'k 'yiglenyɔnɔ *Salaa 'wlu'o 'yunyukpasu -lrεε. ²³ 'Yu 'k 'geyienynaakpu 'wlu'a a, 'wa 'bhi'a -tɔɔcεyu mo'o. ε -se -Lagɔ'k 'gwludɪ -ko. 'Yu 'k 'yiglenyɔnɔ 'wlu'a a, -da ɔ -see'a 'wlu ke a, -ka -Lagɔ'k 'bhuo -za'a 'k 'kpidɪ Ablaamu -bodɪ 'mu 'tɔn, 'ka-a ɔ 'wlu'o. ²⁴²⁵ A -gblee, Ablaamu'a 'nynɔkpakrɪ 'sɔn'k dt -nɪ -tε'ε 'mu-ε: -Bho nyc 'ke l 'muti'wɔn, 'lemnu nyc 'ke l lɪ likpukpa mo'o. U-bu 'nynɔkpakrɪ 'mnu, 'wa 'kpidɪ kɔn'k-ɔ *ybheybhete'a kpe 'sɔn. Trɪ un-u 'la'a *Sinayi -ε -nɪ'a 'le Alabiibhlukpa 'kpi, 'le 'ε 'kpi, -ybheybhete -Lagɔ -ke *Moyiizɪ bhla'a 'le ɔ 'ye Moyiizɪ *ɔ gba'a -klugba 'nyɪ, tite 'mne -ke Aga, 'k 'geyienynaakpu 'mnu'a dt gɔgɔ'k 'yiti. Un kɔn'k-ɔ 'traamu'a *Zuifu 'we'a 'muybhεgwɔn Zelizalεemu -lrεε. U-bu 'Zuifu'a -dadudu-u 'pεε-ε 'wa 'bhi'a 'mutikukue 'mu 'le un 'ke 'yisrεemu 'du 'bho -Lagɔ'k 'yigbeyi. Nyu-u nu'a -kaa a, un kɔn'k-ɔ Aga'a 'yu. -Ka un 'wlu -nɪ 'n 'le 'geyikpaankwla 'zɔ 'le ɔ 'ye'a 'geyiyu 'du a, 'ka 'mɔn, nyu 'mnu, -Lagɔ'k gba-a ɔ 'n 'lru 'mu 'le ε-ε kɔn 'u 'geyie 'mu. ²⁶ ε -nɪ'a -kaa 'mu, Ablaamu'a 'yiglenyɔnɔ Salaa'a 'kpidɪ kɔn'k-ɔ -Lagɔ'k 'yiflɔnyu'a -gwɔn -nɪ'a 'le yaku 'li, un-u 'la'a yaku'a Zelizalεemu. 'lnne 'mo-o -abu-a'a 'muybhεgwɔn. ε se 'lru 'mu -kɔ-ε. ²⁷ A -gblee, 'ε 'kpidɪ -Lagɔ'k wlu'a 'mutizayi *Ezayii 'cnɪ'a 'le -Lagɔ'kɔgɪ 'li, 'lnne 'ka-a:

Zelizalεemu kɔn'k -ka 'nynaakpu-u -see'a 'yu 'wlu 'le -u -see'a -nɔgbla'a 'gwlulicεε wɔn'ye, 'bho'a nyu li 'bubua tenyɪ! A -gblee, ε kɔn'k-ɔ 'nynaakpu 'wa nyimie po'a ti 'le -kɔn -lrεε 'li 'le nyaka 'wa 'yreetɪ-l 'ye dɪkmanynɔnɔ nu 'mu-zi mu.

²⁸ A-a 'ye-e li'a, 'an 'lotu'a 'nynuu-a, -ka -Lagɔ'k 'bhuo 'du'a Ablaamu wlu wɔn 'muti ɔ -ke Salaa-a 'ye'a 'yunyukpasu *Izaaku 'wlu mu 'le 'ya 'yri'a 'bɪ 'ye'a 'wlu a, 'ka 'mɔn 'ka-a -nɪ'o. 'ε dt a 'du'o -Lagɔ'k 'yreetɪzɪgɪ. ²⁹ 'Le -lrεεke, -ka Ablaamu -ke Aga 'wlu'a 'wa -tɔɔcεyu, 'le, 'yu ɔ -ke Salaa 'wlu'a 'le *-Lagɔ'k Lisaazuzu'a 'gwludɪ 'mu, 'le Aga'a 'yu 'ye'a Salaa'a nɔ nyantɪ 'mu kla a, -ka -lue 'mɔn, 'ka-a 'ε letu -nɪ'e 'traamu. Nyu-u 'pεε'ε 'wa 'bhi'a 'mutikukue 'mu, 'lnnu kla'a nyu-u 'pεε'ε -Lagɔ'k Lisaazuzu'a wɔnkue 'mu nyantɪ 'mu. ³⁰ 'Bho 'ε 'kpi a, l 'cnɪ-ε'ε-ε 'le -Lagɔ'kɔgɪ 'li: Ablaamu, -za 'geyienyɔnɔ -ke 'wa 'yu 'kwla, -εkedumaa, 'geyiyu se 'bhεε ɔ 'ke 'ɔ -tɪta'a lɪ 'kpi -zi, 'le ɔ -ke

'yiglenyɔnɔ 'yu -see lɪ 'gble yi -lrεε! ɔ-ɔ 'yuzεge 'm-nɔ, 'lnnɔ zi 'nɪ 'kpi.

³¹ 'Ka-a l -nɪ'e 'mu'a dt, 'an 'lotu'a 'nynuu-a, -abu kɔn'k 'yiglenynaakpu'a 'yu. -A se kɔn 'geyienynaakpu'a 'yu.

5 A -gblee, -a 'ke 'yiflɔmu 'du mo'o. 'lnne 'bhle'e 'nyntɪ'a dt *Zezii *Kliist zetie'e -amu 'le -a'ba 'bhi'a 'mutikukue'ε 'mupεεε 'mu 'le -a 'ke 'yisrεemu 'du 'bho -Lagɔ'k 'yigbeyi. -A po 'le 'kɔn 'le -a 'ke 'le 'yiflɔε 'mne 'li ti-de. A'ba 'wɔn nyc'k -kɔ amu 'lru 'mu -le -lrεε 'le lε'o lε 'mu.

A -de 'le 'yiflɔε 'li ti

² 'lnmɔ 'pɔlɔ, 'ln-l 'tmuɔ'o amu-ε, na: -Bho a -ka klεmumue 'mu-u 'pεε 'le a 'ke 'yisrεemu 'du 'bho -Lagɔ'k 'yigbeyi a, 'lemnu, lɔbhu Zezii Kliist nu'a amu -bodɪ, ε kɔn'k-ɔ lε-ε se 'klɪ 'bhεε ε 'ke -nu-ε. ³ A 'du a'ba 'bhi 'yrili -lrεε, nyc'o nyc'k 'pεε'ε klεmumue 'mu 'le ɔ 'ke 'yisrεeyi 'du 'bho -Lagɔ'k 'yigbeyi, 'k nycɔ nu'a -kaa a, ɔ-ɔ 'yi-e 'le *-Lagɔ'k gba'a 'yikpue'ε -belu 'zɔ le'a dt, 'lemnu ɔ -kɔn -Lagɔ'k gba 'yi 'wee! ⁴ A-a 'ye-e li'a, a-bu nyu-u popo'a 'gwluti, -bho a 'pεε a'ba 'bhi'a 'mutikukue 'mu, 'lemnu a-a 'du 'ko-o 'yisrεemu 'bho -Lagɔ'k 'yigbeyi, a -ke *Zezii *Kliist se 'tɔ 'yi' 'sisri, lɔbhu ɔ nu'a amu -bodɪ, a -tbhε 'nε-ε 'kpi 'le ε se 'tɔ 'bhεε ε 'ke amu -kpa. ⁵ ε -nɪ'a -kaa 'mu a, -a-bu -yu de'a Zezii Kliist 'gwli, 'ε dt -a -de 'nɔ -pɔkɔ 'yi 'le 'bubua 'mu 'le *-Lagɔ'k Lisaazuzu-u kpa'a -amu 'le -a 'ke 'yisrεemu 'du 'bho -Lagɔ'k 'yigbeyi. ⁶ A -gblee, -bho nyc -ke Zezii Kliist 'sisri 'yi, -bho ɔ mu *klε 'mu, -bho ɔ se klε 'mu mu, 'ε -nyna nyc ka. lε-ε 'ma-a -zεge, 'lnne 'mo-o -a 'de ɔ 'gwli. -Ka -a de 'k 'gwli, -a'ba -bonyunyu'a dɪkmεε-ε tɔ'k 'na 'le -a kɪkma'a -kɪkma dt.

⁷ -Tanyɪ 'klɪ, a'ba kpli 'srεε'ε-ε 'yi 'bho -Lagɔ'k -jeyi. ɔkɔ 'maa'a amu 'le a 'ye -ziadɪ'a -jɔlɔ 'yrili' 'saka'a? ⁸ -Lagɔ 'la'a amu 'le a 'ye'a 'k nyu 'du, ɔkɔ -see amu -kaa nu. ⁹ A-a 'ye-e li'a, -ka 'flɔ'k 'buubuuletoope-e 'bu nɪ'a lɪ tenyɪ a, 'ka-a 'nyinyɪnitɔ'kɔlɪ'a -toope gbε 'bhεε'o ε 'ke nyu'a -dadudu 'bho -Lagɔ'k -jeyi -za. ¹⁰ ε -nɪ'a -kaa 'mu a, a-bee -mnu -ke -a'ba -kɔyi Zezii 'sisri'e-e 'yi'a dt, 'an -pɔkɔ se 'bhεε ε 'ke 'sɔn 'mu 'wluɔ 'bho amu 'kpi. 'ln yibo'o-o -ka 'ln-l popo'a 'gwluti, 'ka-a abu 'ke 'g-wlutipopo -lrεε, 'le, nyc -yɔ 'maa'a amu, -bho koo ɔ -nɪ, -Lagɔ'k -zige-e 'ye ɔ -kɔn mu.

¹¹ 'An 'lotu'a 'nynuu-a, -bho 'ln nu 'klɪ nyu mu klε 'mu 'le un 'ke 'yisrεemu 'du 'bho -Lagɔ'k 'yigbeyi a, 'lemnu koo -ke dt nyu-u kla'a 'tɔ 'lnmu nyantɪ 'mu 'bho εbε-ε'ε 'kpi'a? -Bho 'an wlu -ke 'wa nε 'bhεε 'klɪ, un -see 'klɪ 'lnmu 'cε kwa -po yi. -Ka Zezii Kliist 'mε -nɪ'a 'bho nyuyrilbhaatu 'yri, 'k 'mεmεε 'mne, 'lnne 'ke nyu 'yisrεemu po 'bho -Lagɔ'k 'yigbeyi. 'lnne 'ln-l ɔ'k nyu: -ε -ke dt un-u po'a 'lnmu 'cε kwa, 'lnne 'ka-a! ¹² Nyu 'mnu -yu 'maa'a amu, -bho un nu a mu klε 'mu 'le a 'ke 'yisrεemu 'du 'bho -Lagɔ'k 'yigbeyi a, 'le 'mna gbo, -bho un 'kɔ ti, un wowa, klε -se lε -ko!

¹³ A-bee -mnu a, 'lotu'a 'nynuu-a, -Lagɔ 'la'a amu-ε 'le a 'ke 'yiflɔnyu 'du. A'ba 'yiflɔε 'mne, a -de 'le ε 'li ti, a'ba 'nε ε 'yi 'le a'ba nu 'nyinyɪnidɪ -le! 'Bho 'ε lemɔ, a kɪkma dt 'le a 'ke kɔkpa! ¹⁴ A -gblee, lε-ε 'bhle'a

-Lagok' gba 'lru kwa, 'unne 'mo-o, -ka -un -kma'a -a'a 'bhuo'a dt, -kma -kaa -a'a -bonyunyok' dt! ¹⁵ A 'du a'ba 'bhi 'yri! Nmi-i k'v' 'le l-ninmu'a a, -bho a'ba kpli -ke 'ya kpli gugok, 'lemnul a-a 'ye-e 'kpl 'yitiwowa -mu.

*-Lagok' Lisaazuzu'a -jologbopoe

¹⁶ 'E dt, 'un-l 'tmu'o amu-e, a 'tayi *-Lagok' Lisaazuzu 'yiti 'le k'ke amu -jolu gbo po 'le a'ba tinle 'mu! -Bho e-nl -kaa a, 'lemnul 'nyinyinil a -ybh'e 'mu, a -see l-nu yi. ¹⁷ A -gblee, 'nyinyinil nyunyok -ybh'e 'mu -ke luzigul -Lagok' Lisaazuzu -ybh'e 'mu, l-l'k'v' k' tu, 'le, luzigul -Lagok' Lisaazuzu -ybh'e 'mu -ke 'nyinyinil nyunyok -ybh'e 'mu, l -se le -lue -ko. l -nl 'k'v' wlu susok'v' k' li. Ebe 'mne, 'unne nu e'o, 'le, l' wee a'ba 'gwlu -nl'a 'yi, a se 'ya nunua 'bh'e. ¹⁸ A 'ye li-k, -bho -Lagok' Lisaazuzu -ka amu -jolu gbo-o po, 'lemnul, -ka a 'p'e'e a'ba 'bhi'a 'mutikukue 'mu 'le a 'ke 'yis'eemu 'du 'bho -Lagok' 'yigbeyi, e -see 't' amu 'lru 'mu -k' yi.

¹⁹ 'Nyinyinil -nl'a 'le nyunyok' -p'ok' gbo, l-l' 'tuu k'v' o'o 'le k' 'nyinyinikpli-i 'kpa'a 'piemu. l-bl 'nyinyinil 'mnl, 'unl 'ka-a: Nyu-u popo-o 'nyinyinika 'gwloti 'le un-u 'wlu'o, un-u nu'o -ganulbhakpli. ²⁰ Un-u bubok'v' k'ku'i 'le un-u de'e 'le gu'oe 'li ti, 'wa nyotu-u 'nyl'nye'e 'mu 'le un-u j'e'o, un 'bhle-e 'munynl, t'ol 'bhle-e 'ce 'mna 'yi 'le -lru-u po'o 'ce; un-u mumu-o li 'le un 'ke le 'mu -ze, un 'bhle-e e'kl'ce, un se -ybh'e. ²¹ Un-u 'mu-e 'yri 'bho un -bonyunyu'a l 'kpi, nmok'v' k'p' un -u 'geyie 'mu, 'le lilia-a zi u'o, un-u 'nu-o -klaabol -lru. 'ln 'wl -l amu 'yiti -tanyl, 'le 'traamu 't' un-l 'mu-o 'bho le; nyu-u nu'a -kaa a, un -see -Lagok' 'yiti'tayi k'ke u -k'.

²² 'Bho 'e lemu, 'yriinm'ok'v' -Lagok' Lisaazuzu-u po'a 'le nyunyok' -p'ok' gbo, l-l' 'tuu k'v' o'o 'le k' kplizigul-l' 'kpa'a 'piemu, l k'v' k'v' m'umutu'a 'bhuo. 'Yriinm'ok'v' 'mnl, 'unl 'ka-a: -Lagok' Lisaazuzu-u 'ya-a dukme'e 'le nyunyok' -p'ok' gbo, un-u 'li-e 'bubua 'le 'wa -p'ok'v' u-bhlu'o. Un 'ku-o 'gwli 'le 'wa 'limu -nmok'v' k'v' 'le un -nmok'v' 'gwloti 'le 'wa -cna dt li. ²³ Un -nmok'v' k'v' k'pli 'mu 'le un-u 'bh'e'e wa 'bhi w'ny. Nyu-u nu'a 'ya ltu, un -ke *-Lagok' gba -ybh'e'o. ²⁴ Nyu-u 'ma-a *Zezii *Kliisul'a nyu, 'nyinyininaag' un-u po'a -ke 'nyinyinikpli un-u nu'a -tanyl, un 'bhok'v' 'ya dt. l k'v' k'v' -ka un 'gbaa'a ka 'nyinyinil 'mnl Zezii 'le un 'ye k' 'bho nyuyrilbhaatu 'yri k', 'le k' -ke l 'ye'a 'me.

²⁵ -Lagok' Lisaazuzu, 'unl 'nyl'e -amu tinlezeg'e. 'Ka-a e-nl'e 'mu'a dt, -a 'tayi k' 'yiti k'ke -amu -jolu gbo po 'le -a'ba tinle 'mu! ²⁶ -A'ba 'bh'e -a'ba 'bhi 'yi -le, -a'ba tutbha -tutbha 'ce -le, -a'ba nunu 'munynl -bodl -le!

A kpukpa

6 'Lotu'a 'nynuu-a, -bho nyok' -ka 'nyinyinidul nu 'le a 'ke k' 'kpi 'daa, a-bu *-Lagok' Lisaazuzu-u po'a -jolu gbo a, a 'du k' 'dt 'mu 'le k'ke 'bho -joluzeg'e 'yi le yi! -Bho a 'ke 'e letu nu a, a -nu -nl ne 'le 'limu'a w'nm' 'mu! A'ba nyok'v' nyok'v' un-l 'tmu'o, a 'du a'ba 'bhi 'yri 'le a'ba 'bhi -kaa 'nyinyinidul nu -lre'e! ² -Bho nyok'

-ka sta -ka kwakugbe pa'a nyok, a -kpa k'! 'lnne 'mo-o, a kpukpa 'le a 'ke stasaa'a 'gbe 'lru ziza! -Bho a nu -kaa, 'lemnul a-a 'du-o 'bho *Zezii *Kliisul'a wlu. ³ 'Le 'bho 'e 'kpi, -bho nyok' -ka k' 'bhuo -klagba-a 'la, -bho k' se -kaa -nl a, k'v' 'po-o k' 'bhuo -dugba li. ⁴ Nyok'v' nyok'v' 'cre k' 'bhuo 'muti, -bho k' kpli 'du -zeg'e 'le k' 'ke l yibo! -Bho k' 'ye -zeg'e k' 'bhuo 'mu li 'le k' 'ke 'bubua li k' kplizigul'a dt. E -se k' -bonyunyok'v' -zi 'mu'a 'bubua k'ke li -ko.

⁵ Lbhu -Lagok' 'nyl'a -amu, nyok'v' nyok'v' 'ye-e 'e kuna -po -mu.

⁶ A -gblee, nyok'v' 'clan'a -Lagok'wlu, nyok'v' k'v' k'v' k'v' luzigul k' 'bhle'a, k' -ke k' 'gble l' mu!

⁷ 'Bho 'e le a, a'ba 'du a'ba 'bhi 'gwlu'a 'yikuna -le! Nyok'v' 'cl'e -Lagok' -le! 'lnm' 'le'e 'na a, le 'un 'ka 'bho 'du, 'unne 'ka-a: Le nyok'v' lo'a, 'e 'bhi k'v' za'o. ⁸ 'E 'z' 'ka-a: Nyok'v' 'luo'a k' tinle 'wee 'mu, 'le, 'nyinyinidul k' 'gwlu -nl'a 'yi, k' 'ke l nu a, le k' 'ka 'ye, 'unne 'mo-o 'mem'e 'bho -Lagok' 'yigbeyi. 'Bho 'e lemu, -bho nyok'v' 'luo k' tinle 'wee 'mu 'le k' 'ke 'Lagok'v' Lisaazuzu'a 'gwlotul nu a, 'k'gwletinle k'v' 'nyl'o. ⁹ 'Ka-a e -nl'e 'mu'a dt, -a'ba sta -zeg'e'e nunua 'mu -le! 'Le, -bho 'kpl -see -amu 'yiti-wa a, 'le -a 'ke 'kpa 'yi ku, -a 'ke -zeg'e nu a, 'lemnul, -nmok'v' -Lagok' 'du'a a, 'bho e ti -a 'ye-e -zeg'e 'ye -mu. ¹⁰ 'lnne 'bhle'e 'nyl'a dt a, -da -a 'bhle -nl'a 'yif'ok'v' -a nu nyu 'wee -zeg'e -bodl! Nyu -ke -a ple'e 'bho Zezii'a -gl'gba -lue w'ny, -a'ba -sie u ti -le -lre'e!

'p'ok'v' a gbok'v'ubhok'v'wlu -ke k' 'yeyewlu

¹¹ A 'ye li-k, 'traamu 'un-l 'cni'e a'ba -jeyipobok'v' -ka 'un-l 'bh'e'e 'an 'cnyri 'yi, a -gbu -kaa ya! 'An 'bhuo'a 'yiglekuta 'cni l'o.

¹² A -gblee, nyu-u kpun'a amu -glaka un-u nu'a a mu *kle 'mu ke-k' 'le a 'ke 'yis'eemu 'du 'bho -Lagok' 'yigbeyi a, nyunyok'v' 'tunudl un-u 'k'v' ti. 'Le, -bho un na 'kl, *Zezii *Kliisul'a 'mem'e-e po'o nyok'v' 'yis'eeyi 'bho -Lagok' 'yigbeyi a, 'lemnul nyu-u klu u 'ko-o nyanl 'mu, 'e -fanu un 'bhle'e ku 'muti 'le 'wa 'w'ok'v' nl'o. ¹³ U-bu nyu-u 'k'v' ti a 'ke kle 'mu -kpe e, u-bee -mnu'u 'a 'bhi'a -kpun -Lagok'v' gba 'yi, 'le un 'k'v' ti a 'ke kle 'mu mu, 'le, -ka un 'ka amu -jre'e ku li kpa 'kl 'le 'e fanu 'ka amu 'li -nl, un 'ke 'wa 'bhi 'yi'bh'e 'e dt. ¹⁴ 'Le 'mna -bodl a, 'an 'plin, 'an po le -lre'e 'mu, -bho e -se Zezii Kliisul 'me -nl'a 'bho nyuyrilbhaatu 'yri'a 'se. 'k' 'mem'e'e dt a, -bho 'un -gbu 'kmu 'mu'a l ya, 'le 'mna gbo l k'v' k'v' bhebh'e. -Bho l 'k'v' ti l 'ke 'unmu -bodl yi, 'le lbi -bodl 'un k'v' k'v' 'mem'e yi. ¹⁵ 'ln-l 'tmu'o amu-e 't', -bho nyok'v' mu kle 'mu o, -bho nyok'v' -see kle 'mu mu o, 'e -nyna nyok'v' ka. Le'klagba-a 'ma-a -zeg'e, 'unne 'mo-o nyunyok'v' tinle 'ke -lre 'mu le yi. ¹⁶ Nyu 'wee na'a 'bho -jolulre 'mne 'yi a, un-u 'mo-o -Lagok'v' nyuzigul 'le un 'du'o *Izraye'ok'v'uzigul. -Lagok'v' 'bhuo 'nyl u -p'ok'v' a bh-lubhlua 'le k' 'ke u -zeg'e -bodl nu!

¹⁷ -E 'wlu'a -daa -ziannamu, nyok'v' k'v' -sta -nl 'unmu -le, -ekedumaa, -ka 'un 'du'a Zezii'a nyok'v' 'l'balbhanu 'un 'bhle'a ku li a, 'unl k'v' 'na!

¹⁸ 'An 'lotu'a 'nynuu-a, -a'ba -K'yi Zezii Kliisul -wunna amu 'niti! *l -nl -kaa 'mu!

Efɛɛzɪkɔmu

Wludie po'a nyɔ 'bɔɔɔ -nɛɛ'ɛ -naagɪ 'li.

Efɛɛzɪkɔmu 'ma-a Zezii'a nyu, 'lɔnnu ɔ -dalbhoyi 'Pɔɔɔ po'o 'bɔɔɔ -nɛɛ -jeyi. -Ka Zezii -kɔɔɔ lɛ'o lɛ, 'lɔnnɛ ɔ-ɔ tri'e -jiɛ 'kpiti. -Bho -a 'du 'Zuifu o, -bho -a -se 'Zuifu o, -ka ɔ nu'a -amu -zɛɛɛ 'lɔruli 'le ɔ 'ye'a -amu 'puun a, 'le -a'ba 'wee 'ye'a ɔ -glɔgbawɔnyɪ'a nyu 'du, 'lɔnnu ɔ-ɔ za'a 'mu -lɛɛ, 'ka-a ɛ -nɔ'l'e 'mu'a dɪ, -ka -a -ke Zezii 'sisri'a 'yi, nyu-u 'ye ɛ -kaa -amu 'mu li'yeɛ -nɪ mu.

'Yewlu

1 'lɔnnɔ, 'Pɔɔɔ, 'ma-a *Zezii *Kliisi'a -dalbhoyi 'le -Lagɔɔ 'gwɔludɪ 'mu a, a-bu 'ma-a *Zezii Kliisi -lue 'mɔnnɔ nyu-u de ɔ 'gwɔli, 'le -u -ke ɔ 'sisri'a 'yi, -u -nɔ'l'a 'le Efɛɛzɪgwɔb 'mu, a-bu 'lɔn-lɔ po'o 'bɔɔɔ -jeyi. ² -A'ba -tɪta -Lagɔ -ke -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisi -nɪ 'bɔɔɔ -wonna amu 'niti 'le un 'ke amu -pɔɔɔ'a bhlubhlua 'nyɪ!

Nyu-u -ke *Zezii 'sisri'a 'yi, -zɪɔɔ -Lagɔ-ɔ nu 'u 'lɔruli

³ -A 'bɛɛɛ -a'ba -Kɔyi *Zezii *Kliisi'a -tɪta -Lagɔɔ 'nyɪnɪ 'yi! -A -ke Zezii Kliisi -lue 'mɔnnɔ 'sisri'e-e 'yi'a kamu, -zɛɛɛ 'wɔɔ'o 'le yaku 'li, ɔ 'ye ɛ -amu 'lɔrulinu.

⁴ A -gblee, -Lagɔ -see -bhla 'kmu ti-ya ke see, 'le ɔ 'ye 'ɛ lɛtu'a -gɔɔɔ 'tɛ, ɔ 'ye -amu 'mu'tɛ -a 'ke ɔ nu 'du 'le -a 'ke pepe -nɪ 'bho ɔ 'yigbeyi. ⁵ A 'ye li-ɔ, ɔ -kma'a-a -a'ba dɪ'a dɪ ɔ 'tɛ'ɛ -amu 'mu see 'le -a 'ke ɔ 'yreetɪ 'du. ɔ -zi -nɔ'l'e-e Zezii Kliisi 'mu 'le ɔ 'ye 'ɛ lɛtu nu. ɔ nu'a -kaa a, ɛ 'nu ɔ-ɔ 'tu. ⁶ ɔ 'nu-o 'na 'le -a 'ke ɔ 'nyɪnɪ 'yi'b-hɛɛ ɔ 'limu'a wɔnnɔmɔɔɔɔklagba'a dɪ. -A -ke ɔ dɪkmayu -sisri'e-e 'yi'a dɪ, ɔ nu 'ɛ -amu 'lɔruli bhuhhu.

⁷ A -gblee, ɔ 'bɔɔɔ ti -a -ke ɔ 'yisisriɛ 'mɛɛ 'ke -nu-ɛ'ɛ dɪ ɔ zetie -nɔ'l'e -amu 'le -a'ba 'nyɪnɪnɪdɪ 'mu 'bho ɔ 'yigbeyi 'le ɔ bɔɔɔ 'mɛmɛɛ 'mu. ɔ nyɔ-ɔ 'wla'a ti, ɛ-ɛ ɔ-ɔ'o na -Lagɔ 'bɔɔɔ-ɔ -a'ba 'nyɪnɪnɪdɪ'a dɪ 'bho ɔ 'yigbeyi. 'Bho 'mɔnnɔ ɔ, 'bho-o ɔ -za -nɔ'l'e ɔ 'limu'a wɔnnɔmɔɔɔɔklagba 'mɛɛ -druku 'yrili 'le ɔ 'ye ɛ -amu 'yi-ɔ -ka ɛ -nɔnnɔ 'yrili. ⁸ ɔ 'nu-o -amu -zɛɛɛ 'lɔruli tenyɪtenyɪ. 'Le ɛ 'mu ɔ 'nyɪ -nɔ'l'e -amu -naagɪ 'le -a 'ke ɔ 'gwɔludɪ 'muti'wɔɔ. ⁹ A -gblee, ɔ 'bɔɔɔ ti -a -ke ɔ 'gwɔludɪ yibo. 'ɛ dɪ, 'ɛ 'sra-a 'zize'a 'yi -tanyɪ, ɔ -ɔ -nɛ -amu. 'Le Zezii Kliisi 'mu, 'le-e ɔ 'bhɔu -de -nɔ'l'e 'ɛ duo see. ¹⁰ 'ɛ 'sra-a 'zize'a, ɛ-ɛ -ke 'kpi ɛ 'ka 'lɔruli 'yi -jra -nɪ, 'lɔnnɛ 'mo-o, -nɔnnɔ -Lagɔ 'du'a, ɛ-ɛ 'ye-e -nyɪnɪ -mu 'le ɔ 'ke ɛ nu, 'le, yaku 'li -ke 'bɔɔɔ 'kpi'a lɔ 'wee, Zezii Kliisi 'ke 'ya 'lɔrugayɛ 'du.

¹¹ -Ka -Lagɔ 'bɔɔɔ ti, 'ka-a ɔ-ɔ nu'o ɔ lɪ. -Ka ɛ nu ɔ 'tu, 'ka-a ɔ 'tɛ'ɛ -amu 'mu see 'le -a 'ke ɔ nu 'du. -A 'mo-o nyu -ke Zezii Kliisi 'mɔnnɔ 'sisri'a 'yi'a dɪ -a -see ɔ -zɛɛɛ 'mu-ɔ yi. ¹² A -gblee, ɔ 'tɛ'ɛ -amu 'mu-ɛ, 'le, -a-bu *'Zuifu 'ma-a nyu-u de'a Zezii Kliisi 'mɔnnɔ 'gwɔli'a nyam-

na, -a'ba dɪ nyu 'ke yibo -ka ɔ 'nyɪnɪ 'bɛɛ'ɛ 'yi 'le un 'ke ɛ 'yi'bɛɛ.

¹³ A-bu nyu-u -se'a-a 'Zuifu, -ka -lue 'mɔnnɔ ɔ, 'ka-a ɛ -nɔ'l'e amu -bodɪ -lɛɛ. -Lagɔɔ 'dɪzɪɔɔ -yɪ -ke 'mu ɔ 'puun -nɔ'l'a amu 'le a'ba 'nyɪnɪnɪdɪ 'mu, a 'wɔɔ -lɔ 'bɔ, 'le a 'ye Zezii Kliisi 'mɔnnɔ 'gwɔlide. 'ɛ lɛtu -nu-ɛ'ɛɛ, a -ke ɔ 'sisri'e-e ɔ 'yi'a dɪ ɔ po'o amu 'ɛ 'muyibolɛ 'mu. 'lɔnnɛ 'mo-o *'li Lisaazuzu ɔ 'du'a -amu wɔnnɔ 'muti see ɔ 'ye ɔ -amu 'nyɪ. ɛbɛ 'mɛɛ, 'lɔnnɛ ɔ-ɔ -ka -a -'du'a ɔ nu. ¹⁴ A 'ye li-ɔ, ɔ Lisaazuzu ɔ-ɔ 'nyɪ'a -amu, -zɪɔɔ ɔ 'ka -amu 'lɔrulinu, 'lɔnnɔ 'mo-o 'ya 'mna'a 'yitisabhɛɛ. ɛ-bɛ -lue 'mɛɛ-ɛ ɔ-ɔ'o -ka -a'ba 'punpuan -a 'ye'a 'bho ɔ 'yigbeyi 'ka -amu 'mu 'yi 'le ɛ 'ka ti'pɪple. -Bho ɛ-bɛ -nɔnnɔ 'mɛɛ yi a, 'lemnu ɔ-ɔ 'ye-e -amu -zɪɔɔ 'mɔnnɔ 'lɔrulinu -mu 'fta 'wee. A-ba 'bɛɛɛ ɔ 'nyɪnɪ 'yi, ɔ-ɔ-ɔ 'bhɔu 'bɛɛ-ɛ 'yi!

'Pɔɔɔ'a *-Lagɔɔ wɔngbopowlu

¹⁵ 'lɔnnu 'bhɛle'e 'nyɪnɪ'a dɪ a, kpli a -nɔ'l'a ti 'bho -Lagɔ-jeyi, ɛ 'nu-o 'lɔnnu 'tu'a dɪ 'lɔn-lɔ po'o -Lagɔ 'sɛɛ a'ba dɪ 'kɔɔɔ. 'lɔn-lɔ wɔnnɔ-ɔ 'bɔ na, -a'ba -Kɔyi Zezii'a 'gwɔlideɛ 'kpa-a 'kpi 'le amu 'mu 'kɔɔɔ. 'lɔn-lɔ wɔnnɔ-ɔ -lɛɛ a -kma'a-a Zezii'a nyu'a dɪ 'le a-a nɔnnɔ 'nu kwa 'muti.

¹⁶ 'lɔn 'wɔɔ 'lɔ -kaa 'bɔɔ ɔ, 'le 'an *-Lagɔɔ wɔngboponamu a'ba 'nyɪnɪ'a ɔ 'le 'an wɔnnɔ 'mu 'le 'lɔn-lɔ po'o a'ba dɪ -Lagɔ 'sɛɛ. ¹⁷ A 'ye li-ɔ, -Lagɔ -ke 'nyɪnɪ 'bɛɛ'ɛ 'yi, -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisi-lɔ bɔɔɔɔ, 'lɔn-lɔ bhade 'nɔ-ɔ li 'le ɔ 'ke amu -naagɪ 'nyɪ 'le ɔ 'ke amu 'yrikɔɔ 'mu -flɔ a 'ke ɔ yi-bo -ka -zɛɛɛka. ¹⁸ 'lɔn-lɔ 'po ɔ-ɔ wɔnnɔ gbo ɔ 'ke a'ba -pɔɔɔ 'kpi'a 'yri kati 'le ɔ 'ke 'le a'ba -pɔɔɔ gbo ɔ-ɔ -ya, 'le, ɛ -ke dɪ ɔ 'la'a amu, a'ba -pɔɔɔ -de'a 'yi, a 'ke ɛ yibo 'le a 'ke ɛ 'ye. -Zɛɛɛ ɔ-ɔ 'ye'a amu 'lɔruli-nu mu, -ka ɛ -nɔnnɔ 'yrili tenyɪ, 'lɔn-lɔ 'po ɔ-ɔ wɔnnɔ gbo -lɛɛ a 'ke ɛ yibo. -Zɛɛɛ 'mɛɛ, ɔ 'de -ɛ 'bho ti nyu -lɔruli-nu 'ma-a ɔ -nu -lɛɛ -ke a-bee'a dɪ. ¹⁹ 'lɔn-lɔ bhade 'nɔ-ɔ li -lɛɛ, -ka ɔ wɔnnɔ 'bɛɛ'ɛ 'yi, ɛ -zi'a lɔ 'wee 'mu, 'le, -a-bu de ɔ 'gwɔli, ɛ-ɛ nu'a -amu lɔnnɔ 'mu, a 'ke 'na yibo.

²⁰ ɛ-bɛ wɔnnɔklagba 'mɛɛ'ɛ 'mutikukɛ nu -ɛ'o 'le Zezii Kliisi 'ye glu -ɔ 'le 'mɛmɛɛ'a 'klumu 'le ɔ 'ye ti-nɪ -lɛɛ. ɔ -ɔ-ɔ glu a, 'le ɛ-bɛ wɔnnɔ 'mɛɛ 'mu -a'ba -tɪta -Lagɔ 'nyɪ -nɪ 'nɔ -denɪ 'bho ɔ 'tɔrɔli 'le yaku 'li. 'Bho-o ɔ -de'e ti, 'le ɔ -ke ɔ 'ke lɔ 'wee -kɔ. ²¹ A -gblee, 'bho 'm-

כ כ, -Lago "luo 'ככ-כ "yi כ 'ye כ 'nyntklagba "kpi po, nyu 'wee -Lago 'מכנ -ya'a ti 'le yaku 'li o, lɛ'o lɛ-ɛ 'bh-le'a wɔnkue, כ 'ke l "kpi -nɪ, 'le, -ככ-ככ "li'a nyu 'wee, 'ככ 'kmu 'mu'a nu-e, -ye 'ye'a -yi mu -lrɛɛ, 'ɛ nyu, כ 'ke 'wa 'wee -ככ. ²²⁻²³ A 'ye li-כ, 'ka-a -Lago "nyl כ li 'wee'a -ככאכ -jeyi -ziaka. כ -nɪ'a -kaa li 'wee "kpi a, -ka nyכ 'lru-u 'bhle'a כ 'gblu kwa, -ka -lue 'מכנ, 'ka-a כ "du כ 'כ -glɪgba'a 'lrugayue 'mu. ככ 'מכנ, כ -ma-a li 'wee'a -ככyi, כ -nɪ'e-e -da 'wee, 'le, כ 'wɔnkue 'מנɛ, כ-כ "nyl 'ɛ כ -glɪgba 'מנɛ -jeyi 'le ɛ-ɛ 'yi 'ɛ 'mu, ɛ-ɛ 'pɪple 'nɛ "kpi "fa 'wee.

'Le "gwɪdeɛ 'mu nyכ-כ 'pun -nɪ'o 'bho -Lago כ 'yigbeyi

2 A -gblee, -tanyl 'kl a, a 'mɛ 'ko-o'o 'bho -Lago כ 'yigbeyi a'ba "nyinyinikli -ke a'ba "nyinyinidɪ'a dɪ. ² ככ 'kmu 'mu'a nyu, kpli un -nɪ'a ti, -yɪ'a nu'a -Lago 'tu, 'le a-a ple 'l kli, -bho a -kl l-ɪ nu a, "nyinyinidɪ'a tiyayi -ke wɔnkue-ɛ -nɪ'a -daa 'bhlukpa -ke yaku'a 'nynɪmu, כ 'wlu a-a "du'o 'bho. Nyu'a -dadudu-u 'naa-a -Lago כ wlu 'yi, 'ɛ -zuzutu nu 'u lbhu 'mu 'le un 'ye -lokumukumu "du. ³ -A'ba 'wee, -ka u-bu nyu 'mnu -nɪ'a a, 'ka-a -abu -nɪ 'ko'o, 'le -a 'wlaa'a -a'ba 'gwɪludɪ'a li wɔn ti. -A'ba "bhi'a 'muwɪludɪ -a zi'e gbo. -Ka -lue 'm-nɔ 'ka-a, -a -nɪ 'ko'a dɪ, nyu -Lago כ 'ɛkɪta -nɪ'a "kpi 'le un-u 'ye'a 'kle 'ye mu 'bho כ 'yigbeyi, -a -ke un 'ke ɛ 'kl 'mu-plɛ.

⁴⁵ l -nɪ'a -kaa 'mu a, -a'ba "nyinyinidɪ'a dɪ -a-bu 'mɛ 'ka 'bho כ 'yigbeyi, כ -kma'a-a -a'ba dɪ tenyɪ'a dɪ, כ 'limu'a wɔnɔmɔkɔkɔ 'bhɛ'ɛ 'yi 'bho -a'ba "kpi, 'le -a -see 'tɔ 'mɛ. כ "nyl-e -amu *Zezii *Kliisu. 'Le כ 'mu -a 'ye -nɪ'e tinɪɛlrɛ bhuhhu 'le -a 'ye 'pun. ⁶ 'Le -a -ke כ 'yisis-riɛ 'מנɛ 'mu, -ka -Lago -ככ 'glu 'le 'memu'a "klumu 'le כ 'ye'a ti-nɪ -lrɛɛ 'le כ 'ye'a 'bho כ "trolli mu כ -ke כ 'ke li 'wee -ככ, 'ka-a -Lago bhete 'ככ -amu gbo 'le -a 'ye tinɪɛlrɛ 'מנɛ -ke כ 'wɔnkue 'ye. ⁷ A 'ye li-כ, 'ka-a -Lago -zi -nɪ 'ככ 'mu 'le כ 'ye -amu -zɛgɛklagba -bodɪ nu. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu, "yirilnmɔɪɪɪɪ 'mni, כ 'ככ-כ ti, -bho 'wla, -a'ba 'wee 'ye'a 'bho כ "trolli -nɪ mu, כ 'ke l -amu "yi-כ. ⁸ A -gblee, a 'de-e Zezii Kliisu "gwli'a dɪ, -Lago 'puun'o amu 'bho כ 'yigbeyi. כ 'nu-o amu ɛ-bɛ 'jɛ 'מנɛ "lruli bhuhhu 'le ɛ -ke a'ba 'punpuan 'מנɛ -na'o. ⁹ ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, ɛ -se nyככ "bhuo'a 'mutikukue'ɛ 'mupɛɛɛ 'mu 'le כ 'ke כ -zɛgɛ "lruli-nu -nɪ -ko. כ nu -ɛ'o 'le nyכ -kaa 'ɛ dɪ "du כ -kaa כ "bhuo "yi'bhɛɛ. ¹⁰ 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ, ככ -ya'a -amu ti, כ "nyl'e -amu tinɪɛlrɛ Zezii Kliisu'a dɪ, 'le -a -ke Zezii Kliisu 'מכנ "sisri'e 'yi, 'le -a 'ke "yirilnmɔɪɪ'a nunua wɔnyi'bhɛɛ. ɛ-bɛ "yirilnmɔɪɪ'a nunua 'מנɛ, -Lago 'de -ɛ 'bho ti see 'le -a 'ke 'le ɛ 'mu ti-de.

'Le -pɔku -lue 'mu nyu 'wee -ke *Zezii *Kliisu "sisri'e-e 'yi

¹¹ 'ɛ dɪ 'tɔ כ, -ka a -nɪ'a, 'un-l popo-o amu -kaa 'gwɪluti: A -se *Zuifu -ko'a dɪ, 'Zuifu "we-e 'ma-a nyu-u 'la'a 'wa "bhi nyu-u mu'a *klɛ 'mu, un-u 'la'a amu nyu-u -see'a klɛ 'mu mu. (A -gblee, -bho un -ka -kaa klɛmumue 'nynt-l "si a, ɛ-ɛ 'mo-o ku li'a lɛ nyu-u nu'a, 'ɛ "sɛ.)

¹² 'ln-l 'tmuu'o amu-ɛ, un-u nu'a -kaa -tanyl, -ka a -ke *Zezii *Kliisu -see'a -bhla "yi"sisri ke, a popo 'na 'g-wɪluti, nyu-u 'ma-a -Lago כ -nu, 'lɪkpu a "du'o 'bho 'wa damu! U-bee -ke -Lago 'bhla-a tite. Tite 'מנɛ 'mu, 'le-e כ "du -nɪ 'nu lɛ wɔn 'muti. 'Bho 'מכנ כ, a-bee se 'le 'ɛ lɛtu'a 'limu -nɪ, a "du 'ko-o 'lɪkpu. lɛ a 'ka 'gwɪlu "yi -ku, ɛ se -nɪ. 'Kmu 'mu'a nyu a "du 'ko'o. A se -Lago yibo. ¹³ 'Le 'traamu 'tɔ כ, a-bu se כ -kaa yibo, a -ke Zezii Kliisu "sisri'e-e "yi. ככ 'מכנ, כ 'nymɔ-כ 'wla'a ti 'le כ 'ye 'mɛ a'ba dɪ. 'lnnɛ 'bhle'e 'nynt, 'le a 'ye -Lago yibo. ¹⁴ A -gblee, -a'ba 'wee "sri-e Zezii Kliisu "yi'a dɪ -a 'ye'e -pɔku'a bhlubhlua. -Ybhɛybhɛɛ se 'bho 'Zuifu -ke nyu-u -se'a-a 'Zuifu'a 'nynɪmu -nɪ. ככ nu ɛ'o 'le -a 'ye nyכ -lue "du. -A'ba 'munyɪnyɛɛ-ɛ "du'o 'bho -a'ba 'nynɪmu kplu. כ 'mɛmɛɛ-ɛ -za'a 'bho kplu 'מנɛ. ¹⁵ A 'ye li-כ, ɛ-bɛ כ 'mɛmɛɛ 'מנɛ 'mu כ -po -nɪ'e 'Zuifu'a gba 'li'a -ככככ 'plu 'muti. כ 'nu-o -kaa 'le כ 'ye 'Zuifu -ke nyu-u -se'a-a 'Zuifu gbobhete. כ bhete 'nu gbo a, un -se 'ככ-כ nyu'a 'digbi 'ככ -ko. Nyכ -lue un "du'o. 'Bho -Lago כ 'yigbeyi un -yi'e-e nyulre 'mu. -Pɔku'a bhlubhlua-a -nɪ'e 'bho 'wa 'nynɪmu. ¹⁶ 'Bho nyuyrilbhaatu 'yri כ 'mɛ -nɪ'a dɪ, כ -za'a 'bho 'munyɪnyɛɛ 'bho 'wa 'nynɪmu. 'lnnɔ nu ɛ'o כ 'sana 'mu, 'le un -ke -Lago 'ye -ybɛ 'le un 'ye nyכ -lue "du. ¹⁷ A -gblee, כככ -lue 'מכנ, כ yi'a כככ 'kmu 'mu, "dɪzɪɪ כ -za'o. 'Ya dɪ, a-bu nyu-u -se'a-a 'Zuifu -u se'a -Lago yibo, 'traamu 'tɔ כ, a 'ye'e -pɔku'a bhlubhlua, 'le, -a-bu 'Zuifu a, -u nu'a na un yibo'o-o -Lago, 'ya dɪ -abu 'ye'e -pɔku'a bhlubhlua -lrɛɛ. ¹⁸ 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ a, כ 'sana 'mu -a -nɪ 'wee 'bhɛ'ɛ'o -a -ke -Lago 'ke "yi"sis-ri. *כ Lisaazuzu -kpa'a -amu.

¹⁹ A-bee -mnuu 'tɔ כ, -Lago כ nyu a "du'o a -Bolago כ nyu'a ka. A -se 'tɔ-כ 'lɪkpu -ko, 'le a -se 'tɔ zikamu -ko -lrɛɛ. 'Le, a "si'e 'bho, a "du'o כ -glɪgba'a nyu. ²⁰ A -gblee, -ka, -bho -budupomu -ka -budu-u po, -babastkɪ un-u "luo'a 'mu, un-u "du'a 'bho 'ɛ ku 'mu, 'lnnɔ -ke -a gugɔ כ 'yiti -lrɛɛ. 'Le *Zezii'a -dalbhomu -ke -Lago כ wlu'a 'mutizamu ככככ -budu'a 'kpu, 'le -a'ba -Kɔyi Zezii'a "bhuo ככככ 'ɛ sukpu -ɛ -zi'a 'ya 'wee. ²¹ כ 'sana 'mu -a -ke כ 'sisri'e-e "yi -budu kuku'a 'muti'a ka. 'Le, -a-bu 'ma-a כ -glɪgba, -a'ba כ 'gwɪdeɛ-ɛ ku'o 'mu 'le -a 'kpa'a "kpi 'le -a "du'o -Lago כ -dena. -Ka *כ bubobhlegbo'a lisaabudu "du'a כ -dena, 'ka-a ɛ -nɪ'o -amu -bodɪ. ²² A -gblee, a -ke Zezii Kliisu 'מכנ "sisri'e-e "yi'a dɪ, 'ka-a a'ba dɪ -nɪ'e 'mu -ziaka. l-bl dɪ 'mni "sri-e amu "yi -lrɛɛ. -Ziaka, -Lago כ -dena a "du'o, 'le כ Lisaazuzu -nɪ'e amu 'mu.

'pɔku-u 'za-a *Zezii *Kliisu'a "dɪzɪɪ nyu-u -se'a-a *Zuifu -bodɪ 'mu

3 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ a, 'un-l po'o a'ba dɪ *-Lago wɔn gbo. A'ba nyutu 'un-l za'a *Zezii *Kliisu'a "dɪzɪɪ -bodɪ 'mu'a dɪ 'un -po-ɛ'ɛ -jie 'mu. ² 'Le 'mna gbo, a'ba "bhi yibo'o-o -ka -Lago "du'a 'bho 'lnmu 'le 'un 'ke amu lbhu 'מנɛ -bodɪ nu. 'Le כ 'sana 'mu כ -nu -nɪ'e 'ɛ lɛtu. ³ A 'ye li-כ, כ "dɪzɪɪ'a "kpidɪ כ "zize'a nyu -lrɪu "yriɪɪ, כ -כ 'nɪ 'lnmu-ɛ 'le 'un 'ke l yibo. l-bl dɪ 'm-nɪ, 'un "si -l "kpi ti see 'le ɛ-bɛ "ככgu 'מנɛ 'li 'le 'un -see l "yiti-tɛ. ⁴ A -gblee, -bho a -kl l-ɪ zɛɛ, l-bl Zezii Kliisu'a

"kpidɪ "zize'a "yi -tanyɪ, -ka 'lɪn yibo 'nɪ ʔɔ tɔ, 'bho-o a 'ye ɪ 'muti'wɔn -nɪ mu. ⁵ 'Le -bɛnyɪ'a -kɔ 'li 'kɪ a, -Lagɔ -see ɪ-bɪ dɪ 'mɪn nyunyɪ -tɔ. 'Traamu 'tɔ tɔ, ɔ nu -ɛ'o 'le ɔ 'ye *kɪ Lisaazuzu -ya, 'le, *Zezii'a -dalbhomu -ke -Lagɔ 'mɔnɔ wlu'a 'mutizamɔ -u 'ma-a ɔ -nu, ɔ 'ke u ɛ -tɔ. ⁶ A 'ye li-ɔ, ɔ "kpidɪ -ke "yri'a 'bɪ-ɪ 'wlu'a a, 'lɪnɪ 'ka-a: -Zɪɪɪ -Lagɔ nu'a *Zuifu 'lɪruli, a-bu -se'a-a 'Zuifu, a-bee -mɪnɪ -see ɛ 'mu-bɔ yi -lɛɛ. A-bee -ke 'Zuifu 'pa-a kpan -lue 'li. -Zɛɛɛ ɔ de'a 'bho ti, nyu-u -ke Zezii Kliisɪ "sisri'a "yi, ɔ nu'a ɔ 'ke u "nyɪ, 'le abu 'ke a'ba nɛ 'ye -lɛɛ. 'Le Zezii 'mɔnɔ "dɪzɪɪ 'mu, 'le-e ɛbɛ 'mɛnɛ 'wlu'o. ⁷ A -gblee, -Lagɔ po'o 'lɪnɪ ɔ 'lɪbhu "yi, 'le ɔ 'sana 'mu 'le 'lɪn 'ke Zezii'a "dɪzɪɪ 'mɪn nyu -bodɪ 'mu-za. ɔ 'nu-o 'ɛ lɛtu 'le ɔ wɔnkɛ 'mu. ⁸ A 'ye li-ɔ, 'le Zezii Kliisɪ'a nyu 'wee'a "klumu 'lɪnɔ -see-e lɛ. l -nɪ'a -kaa 'mu-ɔ, -Lagɔ nu'o 'lɪnɪ -zɪɪ 'lɪruli, 'le, "yriɪɪnɔdɪ "we Kliisɪ-ɪ nu'a nyu 'lɪruli, nyu-u -se'a-a 'Zuifu, 'mna 'ke u 'ya "kpidɪ -bodɪ 'mu-za. ɔ "yriɪɪnɔdɪ 'mɪn 'bɛɛ-ɛ "yi tenyɪ, 'le nyunyɪ-a -naagɪ wɔn 'muti-zi. ⁹ ɔ "kpidɪ nyu se'a yibo, -ɪ "zize'a "yi 'le ɛ 'ye'a -nɔ -nɛɛ "kpi bhla a, -Lagɔ -ya'a lɪ 'wee ti, -ɔ po 'lɪ 'bho zɔ "yi, -ɔ ɔɛ'ɛ ɔ "kpidɪ 'mɪn wɔn 'kpiti, ɔ 'ke ɪ "piemu po, 'lɪnɔ nu'o 'lɪnɪ -zɪɪ 'lɪruli -lɛɛ, 'le, ɔ "kpidɪ 'mɪn, 'lɪn 'ke ɪ gbɔzɪza nyu -bodɪ, ¹⁰ 'le, -ka ɔ -naagɪ -tɛ'ɛ 'mu 'le ɛ se'a "tiɪnamu 'bhle, Zezii'a -glɪgba 'ke 'na -tɔ, 'le ɛ 'ke 'ya kpli ti-nɪ, 'le, nyu 'wee 'bhle'a wɔnkɛ 'le yaku "yi -ke 'le ɛ 'li, un 'ke ɪ yibo. ¹¹ A 'ye li-ɔ, -da 'kmu -see'a -bhla tiyi ke, -ka ɔ "bhɔ de'a 'ya duo, 'ka-a ɔ -zi -nɪ'e -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisɪ 'mu ɔ 'ye ɪ nu. ¹² -A 'de-e Zezii Kliisɪ 'm-nɔ "gwli 'le -a -ke ɔ "sisri'e-e "yi'a dɪ -a 'ye'e "yifɔɛ 'le -a'ba -pɔɪ -gwɛ'ɛ ti 'bho -Lagɔ ɔ "yigbeyi. ¹³ 'Ka-a ɪ -nɪ'e 'mu'a dɪ a, 'lɪn-ɪ bhade'e amu li, stasaa-a -nɪ'a 'lɪn-mu "kpi a'ba dɪ, -bho a popo nɪ gwɪlɪti, 'ya 'kpi'a -wa amu "yiti -le! 'Ya stasaa-u 'mo-o ɛ -ye -ke dɪ a'ba 'nyɪ-ɪ 'ye'a "yi'bhɛ-ɛ mu 'le yaku 'li ɔ-ɔ -Lagɔ ɔ nɛ'ɛ ka.

*Zezii'a nyu'a dɪkmɛɛ

¹⁴ "Yriɪɪnɔdɪklɪgbɪ -a'ba -tɪta -Lagɔ nu'a -a'ba dɪ'a dɪ 'lɪn-ɪ po'o 'kolri glu 'bho ɔ "yigbeyi 'le 'lɪn-ɪ bhade 'nɔ li a'ba dɪ. ¹⁵ A 'ye li-ɔ, 'le yaku 'li'a nyu -ke ɔ nyu-u -nɪ'a 'nɔ 'bhɪkpa "kpi, 'lɪnɪ 'mo-o ɔ -glɪgba. ¹⁶ A -gblee, ɔ 'nyɪ 'bhɛ-ɛ "yi -ziaka 'le ɔ 'bhle'e lɪ 'wee'a dɪ a, 'lɪn-ɪ po ɔ *wɔn gbo 'le *kɪ Lisaazuzu 'ke amu 'kpi -ke wɔnkɛ "nyɪ. l-bɪ 'kpi -ke wɔnkɛ 'mɪn 'ke amu 'mu -nɪ 'le ɪ 'ke a'ba -pɔɪ ti-ku a 'ke 'bho ɔ -jeyi -na -ka -zɛɛka. ¹⁷ 'lɪn-ɪ 'po -ɔ wɔn gbo -lɛɛ, a 'de-e *Zezii *Kliisɪ "gwli'a dɪ, 'le ɔ 'ke 'le a'ba -pɔɪ zɔ -nɪ "kɔmu. 'lɪn-ɪ 'po -ɔ wɔn gbo -lɛɛ, -ka tu-u bhla'a gbɔ ti 'le 'ɛ 'sɪsɪanyɪ-ɪ nyma'a 'bhɪkpa 'mu "klaklaka, 'ka-a ɔ dɪkmɛɛ 'ke amu 'mu -nɪ 'le a 'ke dɪ kɪkma, 'le, -budu -ke 'kpu un po'a glu, ɛ -ke ɛ 'ke "yitigugɔ -lɛɛ. ¹⁸ -Bho ɛ -nɪ -kaa a, a-bu -ke nyu -lɪru bhete'a gbo, a 'ye'a Zezii Kliisɪ'a nyu "du, -ka ɔ -kma'a -a'ba dɪ tenyɪ, 'le a 'ke -kaa 'muti'wɔn. A yibo'o-o ɔ dɪkmapɔɪ -tɛ'ɛ 'mu-ɛ, ɛ 'bhɛ-ɛ "yi tenyɪ 'le ɛ se "tiɪnamu 'bhle. ¹⁹ 'lɪn-ɪ 'po -ɔ wɔn gbo -lɛɛ, ɔ dɪkmɛɛ-ɛ -tɛ'ɛ 'mu 'mɛnɛ, nyunyɪ ɔ wɔn 'muti, a 'ke ɛ yibo, 'le,

-bho a yibo nɛ -kaa a, -Lagɔ ɔ "bhɔ'a tɪnɛ'ɛ klɛ 'ke 'le a'ba -pɔɪ gbo 'yi -lɛɛ. ²⁰ ɔ-ɔ -Lagɔ 'bhle'e wɔnkɛ 'wee. lɛ -abu 'ybhaa 'nɔ ɔ, ɛ-ɛ zi 'nɛ-ɛ wɔn 'muti, -da -a'ba 'gwɪlɪtipopɔɛ -see'a nyɪ, 'bho-o ɛ-ɛ nyɪ'o, 'le ɛ-ɛ nu'o -amu lɪbhu 'mu. ²¹ ɔ-ɔ -Lagɔ ɔ 'nyɪ 'bhɛ 'yi! Zezii Kliisɪ -ke ɔ -glɪgba'a kamu ɔ 'nyɪ 'mɛnɛ 'ke "yi'bhɛ-ɛ "kɔmɔkɔmu! *ɛ -nɪ -kaa 'mu!

'Le -pɔɪ -lue 'tɪn 'mu a kpɔkɔn ti

4 l -nɪ'a 'tɔ -kaa 'mu-ɔ, 'lɪnɔ -kɔ ɔ, -a'ba -Kɔyi *Zezii *Kliisɪ'a "dɪzɪɪ 'lɪn-ɪ za'a un "du 'ɛ dɪ un po'a 'lɪnɪ -jie 'mu, a-bee -mɪnɪ, 'lɪn-ɪ 'po-o amu 'kpa "yi. -Lagɔ 'la'a amu 'le a 'ye'a 'bho ɔ -jeyi 'kpa, kpli-ɪ 'kɔ ɔ 'tu nu, a nu ɪ! ² 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ a, a -ya a'ba "bhi zɔ 'le lɛ'o ɛ 'mu 'le a 'ke kpli 'mu -nɔ, a 'ke "gwli-ku 'le a 'ke dɪ kɪkma 'le a 'ke wɔnyɪ'bhɪbhɛ. ³ A po 'le 'kpi, 'le, tikpɔkɔn *Lagɔ ɔ Lisaazuzu "nyɪ'a amu, -ɛ -ke 'li a -de'a ti, a 'ke ɛ 'lɪru-mu "kɔmu! 'ɛ lɛtu 'ke -nu-ɛ, -ɛkedɪmaa, -pɔɪ'a bhɪbhɪua -Lagɔ "nyɪ'a amu'a dɪ a-a ybɛ'o 'le a-a "sisri'e "yi. ⁴ A -gblee, 'lɪn -zɪ 'lɪ 'mu-ɛ, -ɛkedɪmaa, -Lagɔ ɔ Lisaazuzu -nɪ'e-e -lue 'tɪn, 'lɪnɔ -nɪ'e 'le amu 'mu, ɔ dɪ a "du'o nyɔ -lue. -Ka -lue 'mɔnɔ, 'ka-a "kɔgwɪlɪnɛ 'bho -Lagɔ ɔ "tɪroli a -de'a -pɔɪ "yi -nɪ'e -lue 'tɪn. A 'ke ɛ 'ye'a dɪ -Lagɔ 'la'a amu. ⁵ A 'ye li-ɔ, 'lɪn-ɪ 'kpa-a 'an wlu nya. -A'ba -Kɔyi -nɪ'e-e -lue 'tɪn. 'lɪnɔ -a'ba 'wee de'e "gwli, 'le ɔ 'nyɪ 'mu -a'ba 'wee *batizee-ɛ -nɪ'o. ⁶ 'Bho 'ɛ lemu a, -Lagɔ -nɪ'e-e -lue 'tɪn, 'lɪnɔ 'mo-o ɔ nyu 'wee'a -tɪta. ɔ -nɪ'e-e nyu 'wee "kpi, ɔ -nɪ'e-e ɔ nyu 'wee'a "klumu 'le ɔ -nɪ'e ɔ nyu 'wee 'm-nu 'mu -lɛɛ. ⁷ ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, ɔ Lisaazuzu-u 'po-o ɔ nyɔ "o nyɔ 'kpi 'mu 'le -a 'ke ɔ lɪbhu nu. l-bɪ lɪzɪɪ 'mɪn, -ka Zezii Kliisɪ 'gblee nɪ'a -amu "yiti, 'ka-a -a 'ye ɪ'o 'le ɪ se gugɔ. ⁸ A 'ye li-ɔ, -kaa 'ka-a ɛ 'nɪ-ɛ'ɛ 'le -Lagɔ ɔ wɔn 'li see 'bho Zezii Kliisɪ 'mɔnɔ "kpi na: -Da ɔ lu'a ɔ tu'a nyu tu wɔn 'mu a, ɔ 'mu-o 'bho -Lagɔ ɔ "tɪroli le. ɔ 'ka mu a, ɔ 'bhle-e -jiemɪ 'mɪn, 'lɪn-nu -ke ɔ mu'o, 'le, ɔ nyu-u -nɪ'a 'kɔ 'bhɪkpa "kpi, ɔ 'ye u lɪzɪɪ "nyɪ. ⁹ ('Le, -bho ɛ-bɛ wlu -nɛɛ nu: ɔ 'mu-o 'bho -Lagɔ ɔ "tɪroli le 'le, -mɪn 'lɪnɛ -se 'tɔ-ɔ ɔ 'yi-e 'kɔ 'bhɪkpa -nɛɛ "kpi-ɔ 'le ɔ 'ye le mu 'ya? ¹⁰ A -gblee, ɔ-ɔ -ke "b-huo yi'a 'kɔ 'kmu 'mu, ɔ-ɔ -lue 'kɔnɔ "bhɔ-o mu'o yaku 'li, 'le ɔ 'ke lɪ 'wee -ka 'le ɔ wɔnkɛ 'ke ɪ "kpi 'pɪ-ple.) ¹¹ A 'ye li-ɔ, ɔ -glɪgbawɔnyɪ'a nyu 'ye'a 'kpi 'le un 'ke -Lagɔ ɔ lɪbhu nu, ɔ "bhɔ-o 'gblee 'nu lɪbhu 'mɛnɛ "y-itɪ! ɔ "nyɪ nyu -lɪru ɔ -dalbhomu'a lɪbhu, ɔ "nyɪ tɔɪ -Lagɔ ɔ wlu'a 'mutizalɪbhu, ɔ "dɪzɪɪ'a nyubodɪmɔzɛɛ, nyu -lɪru 'bhle-e 'ɛ lɪbhu, 'le -lɪru -nɪ'e 'bho, un "du'o ɔ -glɪgba'a "yriɪɪdumu, 'le -lɪru "du'o 'ɛ nyu'a -Lagɔwlu'a -tɔmu. ¹² A -gblee, ɔ 'nu-o 'ɛ lɛtu 'le ɔ -glɪgbawɔnyɪ'a nyu 'ke -Lagɔ ɔ lɪbhu wɔnyɪ'bhɛɛ, 'le un 'ke 'kpa "yipopo 'le 'wa ɔ "gwɪdeɛ 'ke 'muku. ¹³ A 'ye li-ɔ, 'ka-a un 'ke nunamu -nɪ, 'le, -a -nɪ 'wee, -a-bu de ɔ "gwli, -a 'ke "y-i"sisri -ka -zɛɛka, 'le -a 'ke ɔ yibo -ziaka. 'Le, -a 'ke -kaa -nɪ a, 'bho -a'ba -Lagɔjeyi'a -nanamu -a 'ke "yiritiku, 'le Zezii Kliisɪ 'mɔnɔ -dedekpli'a klɛ-ɛ -nɪ 'nɔ 'mu, nyu 'ke ɪ

-amu 'mu li'yee. ¹⁴ 'Le -a 'ke -kaa -nt a, 'lemnu -a -see ti'toto yi 'yreetl'a ka. 'Le nyu-u 'maa'a nyu dɪ 'yrili, 'wa sunsɪndɪ-e 'yrabhadɪ 'mnu 'mu un se 'bhɛɛ 'wa -tɔtɔ 'ke -amu -tɔtɔzɪzɪgɪ'a -jolu 'yrili'maa. -Mnu, -ka 'ni -ke -pupɔ po'a gɔku -gboko, -a -see -kaa -nt yi. ¹⁵ Lɛ -a 'ka nu a, 'unɛ 'mo-o, -a 'ke dɪ kɪkma, 'le -a 'ke -ziadɪ -bodɪmuzɪza. 'Le ɛ 'mu -a -ke Zezii Kliisɪ 'sisri -nɪ'e 'yi. ɔ-ɔ 'ma-a 'k -glɪgba'a 'lɪrugayɛ, 'k nunudɪ -a 'ke 'sɛlɪ -za 'le -a'ba nunudɪ -ke 'k nɪ 'ke 'yitigugɔ. ¹⁶ A -gblee, -ka nyunyɪ 'k 'lɪru -ke 'k 'gblu 'sisri'a 'yi, -ka -lue 'mnu ɔ, 'ka-a Zezii Kliisɪ nu ɛ'o 'le ɔ -ke 'k -glɪgbawɔnyɪ'a nyu 'sisri'e 'yi. 'ɛ lɛtu kɔkɔkɔ-ɔ nyɔ 'k kuku 'zɔ 'k -tani. Lɪ 'wee 'sri'a 'gblu 'yi, -bho ɪ -ka 'ya lbhu-u nu -lue -lue a, -mnu 'k ku-u tɔkɔ'o -ka -zɛgɛka. ɛbɛ 'mɛɛ, 'unɛ -ke 'k nyu-u ma'a kpan gugɔ 'k 'yiti. -Bho nyu 'mnu kɪkma -kɪkma dɪ a, 'bho 'wa -Lagɔjeyinanamu un-u 'ku-o 'yriti 'le 'ɛ kpantu-u mu'o 'yriɪgɔ 'le lɪ 'wee 'mu.

Tinɛlre -nɪ'a 'le *Zezii *Kliisɪ 'mu, 'unɛ -a 'ye'o

¹⁷ 'Ka-a ɪ -nɪ'e 'mu'a dɪ a, 'le -a'ba -Kɔyi'a 'nyɪ 'mu 'lɪ -lɪ 'tmusɔ'o amu, nyu-u se'a -Lagɔ yibo a, a'ba 'kpa 'wa nunukpli kli -le! 'Wa -naagɪ'a klɛ 'bhiti'e-e 'le bhebhelɪ 'kpi. ¹⁸ 'Wa nyutu'a 'limu -kpe'e-e ti. Tinɛlre -Lagɔ ɔ 'nyɪ'a nyu, 'wa -lokumukudɪ un -ɔ 'nɛ 'mu, 'le un se -Lagɔ 'k -jolu yibo. ¹⁹ A -gblee, 'wa nyutu se dɪndɪ yibo, 'le un-u 'wlaa'a 'nyinyɪnidɪ wɔn ti, un-u nu ɪ'o 'le 'wa 'tii'o.

²⁰ A-bu 'kɔ 'k ti a -ke Zezii Kliisɪ 'ke -na, 'le a-bee -mnu -bodɪ a, ɛ -se -klaabokpli 'k nyu -tɔ amu -ko.

²¹ 'Le 'mna yibo'o, a -ke ɔ 'sisri'e-e 'yi'a dɪ, -ziadɪ ɔ po'a 'piemu 'le -amu -bodɪ, 'unɪ nyu -tɔ 'k amu 'le a 'ye ɪ 'muti'wɔn 'le a-a 'du 'k 'bho. ²² -Bho ɛ -nɪ -kaa, a 'tayɪ a'ba kplisua 'yiti! lɪ -lɪ 'nyɪ -e amu wɔn, -ɛkedɪmaa, a'ba 'nyinyɪnidɪ'a 'tunudɪ -lɪ 'maa-a amu dɪ 'yrili.

²³ 'Traamu 'tɔ ɔ, a 'tayɪ -Lagɔ 'yiti 'k 'ke amu 'yizizia 'le a 'ke nyulre 'du! ²⁴ A -mu kplilre'a nunua'a 'lɪru. lɪ 'm -nɪ, 'unɪ -Lagɔ -ya'a ti, 'unɪ -ke 'k 'yisrɛɛdɪ gugɔ 'k 'yiti. 'Le ɛ 'mu, 'le -e -ziadɪ -nɪ'o. 'unɛ nu'o -Lagɔ 'tu.

²⁵ 'unɪ 'bhle'e 'nyɪnɪ'a dɪ a, a 'bhɔ sun'a dɪ 'le a 'ke -ziadɪ -bodɪmuzɪza, -ɛkedɪmaa, -a'ba 'wee 'sisri'e-e 'yi!

²⁶ A -gblee, -bho a po 'ɛɛ ɛ, a'ba kpa 'nyinyɪnidɪ wɔn -le! A'ba 'ɛɛɛ kɔn -kuyre -le! ²⁷ A'ba 'nyɪ 'nyinyɪnidɪ'a tiyayɪ -flɔna -le! ²⁸ Nyu-u 'yri'a, un 'bhɔ 'yriyridɪ! Un nu lbhu! -Bho un 'bhle ɛ, 'le, nyu-u se 'ɛ 'bhle, un 'ke u -kpa -lɛɛ. 'Kla 'mnu, 'kla-a -nɔ 'k 'yrili. ²⁹ 'lɪ -lɪ 'tmusɔ'o amu -ɛ -lɛɛ, 'nyinyɪniwlu'a 'wlu 'le a'ba wɔn 'mu -le! Wlu-u 'ka a -bonyunyɪ 'kpa 'yi po 'le un 'ka 'kplɪ 'mu'bhle 'bho -Lagɔ 'k -jeyɪ, a -zɪ ɪ 'mu! -Da ɪ -nɔ 'k ti, -bho a -za nɪ 'bho 'mu, 'le, nyu-u po'a amu -lokui, ɪ 'ke u -zɛgɛ 'lɪrulɪnu -ka -zɛgɛka. ³⁰ *-Lagɔ 'k Lisaazuzu -nɪ'a amu 'mu, 'k 'du, a'ba kpli a -nɪ'a ti'a dɪ, 'k -kma 'yigbeyi -le! ɔ 'k 'mnu 'mo-o 'muyibolɛ -Lagɔ 'du'a amu 'kpi, 'le, -ka -a 'du'a 'k nu, ɪ 'ke yibo-ɛ. 'Le ɛ ɛ-ɛ 'kɔ -lɛɛ, 'unɛ 'mo-o, -ka Zezii zetie'a amu 'le a'ba 'nyinyɪnidɪ 'mu 'le a 'ye'a 'pun 'bho -Lagɔ 'k 'yigbeyi, 'bho 'k 'leyinɔ 'li ɛ-bɛ 'punpɔan 'mɛ 'ke amu 'mu 'yi 'le ɛ 'ke ti'pɪple. ³¹ A -za 'le a'ba -pɔku gbo 'gagwlo -ke 'ɛɛ, a'ba jɛ -le, a'ba zɪza 'nyinyɪniwlu -bodɪ 'mu -le, a 'bhɔ

'limuɔwɔnnɪnidɪ 'wee! ³² 'Bho 'ɛ lemu, ɛ a 'ka nu a, 'lɪ -nɛ 'mo-o, a'ba 'limu nunɔ -nɪ 'kpi wɔn 'le a 'ke -zɪgɪ 'lɪrulɪnunɔ -lɛɛ! -Ka -Lagɔ 'bhɔ 'k a'ba 'nyinyɪnidɪ'a dɪ, abu 'bhɔ -kaa a -bonyunyɪ'a nɪ'a dɪ, -ɛkedɪmaa, Zezii Kliisɪ 'nu-o amu -zɛgɛ 'lɪruli! ɔ 'mɛ-ɛ'o a'ba 'nyinyɪnidɪ'a dɪ.

-Lagɔ 'k dɪkmayreetɪ'a nunukpli

5 A -gblee, a-a 'mo-o -Lagɔ 'k dɪkmayreetɪ'a dɪ a, a -za 'k kpli 'sɛlɪ 'le a'ba -pɔku 'ke 'k nɛ'ɛ ka -nɪ. ² 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ a, 'le a'ba nunukpli 'wee 'mu a -kma a -bonyunyɪ'a dɪ -ka *Zezii *Kliisɪ -kma'a -a'ba dɪ 'le ɔ 'ye'a 'k 'bhɔ 'yiti'tayɪ ɔ 'ye'a 'mɛ -a'ba dɪ! ɔ 'mɛmɛɛ 'mɛnɛ kɔkɔ-ɔ 'sraganmi un-u 'nyɪ'a -Lagɔ -ɛ nu 'k 'tu.

³ A 'du'o 'tɔ Zezii'a nyu'a dɪ a, 'bhɛɛɛ 'bhɛɛɛ -e 'ya -kaabolt -lɪru -ke satebhɛɛɛ, nyɔ 'k 'waan nɪ nyɔ wɔn 'le a'ba 'nyɪngbo -le! ⁴ -Vɛlɛwlu -e 'nyinyɪniwlu se'a wɔnɔmuyika -nɪ nyu-u po nɪ'a 'zɔ 'mu -ke bhebhwlu se'a 'le -loku 'mu ti-nɔ, nyɔ 'k 'wɔn nɪ amu wɔn 'yi 'kɔ -le -lɛɛ! Lɛ-ɛ -nɔ 'k 'yrili a 'ka nu a, 'unɛ 'mo-o, -zɪgɪ -Lagɔ nu'a amu 'lɪruli, a po ɔ 'sɛɛ 'ya dɪ! ⁵ 'lɪ -lɪ 't -mɔsɔ'o amu -ɛ 'le a 'ke ɪ yibo, nyɔ-ɔ 'bhɛɛɛ zɪ'a a, 'le ɔ -kɔn 'ya -kaabolt -lɪru ti, 'le ɔ -kɔn 'ya sate'ɛ 'kpa ti, nyu -Lagɔ -ke Zezii Kliisɪ -kɔ 'k, 'le 'wa 'klumu, 'k nyɔtu -see 'le 'bɪ 'ye yi, 'le, -zɛgɛ un-u nu 'u 'lɪruli, un -see ɛ 'ye yi -lɛɛ. A -gblee, ɔ-ɔ satebhɛɛɛ 'mnu 'k nyɔtu'a -pɔku 'kɔn-o -kaabolt ti, ɛ 'ye -Lagɔ 'mu-zɪ. lɪ -lɪ 'luo-o -Lagɔ 'k 'bɪ 'mu 'le 'k -pɔku 'zɔ. ⁶ Nyu'a bhebhwlu se'a ɛ 'mu'bhle, 'ya 'maa amu dɪ 'yrili -le! 'Ya 'nyinyɪnidɪtu'a dɪ, nyu-u -see'a ti'kɔ un 'ke -Lagɔ 'bho 'du a, 'k 'ɛkɔta -nɪ 'nu 'kpi, 'le ɔ 'ke u dɪ -kɔn. ⁷ 'ɛ dɪ a'ba -ke -klaabonyu'a zɪzi 'mu -le!

⁸ -Tanyɪ 'kɪ a, -klaabokplisɔsɪ a-a nu'o 'le -kuyre 'mu. 'Traamu 'tɔ ɔ, a -ke -a'ba -Kɔyi Zezii 'sisri'e-e 'yi'a dɪ, a -nɪ'e 'bho ɔ 'yi 'le a'ba tinɛ 'srɛɛ'ɛ 'yi. Nyu-u -nɪ'a 'b -ho ɔ 'yi, -ka un -nɪ'a a, a-bee'a nunukpli -nɪ -kaa!

⁹ -ɛkedɪmaa, nyɔ-ɔ -nɪ'a 'le kplilre 'li, 'k 'limu -nɔ 'kɔ-ɔ wɔn 'le ɔ 'srɛɛ'ɛ 'yi 'le ɔ -nɪ'e 'le -ziadɪ 'mu. ¹⁰ A po 'le 'kpi -lɛɛ, lɪ -lɪ nu'a -a'ba -Kɔyi 'tu, 'le a 'ke ɪ yibo! ¹¹ Nyu-u -nɪ'a 'le kplisua 'li, 'wa bhebhelbhu un-u nu'a, a'ba -ke 'wa bhete 'ɛ su gbo -le! A po 'wa nunudɪ 'bho 'piemu ti 'le ɪ 'ke 'bho ɔ 'yi 'da. ¹² (A -gblee, lɪ un-u nu'a 'le 'zizekwla 'mu, ɪ se 'yigbeyi ti-nɔ, ɪ 'bhle-e dɪn 'mu.) ¹³⁻¹⁴ A 'ye li-ɔ, 'le 'wa nunudɪ 'mnu 'ke 'piemu 'kpa a, -ka ɪ -nɪ'a 'mu -ziaka, un 'bhɛɛ'o un 'ke 'na 'muti'wɔn 'le un 'ke tinɛlre 'ye. -ɛkedɪmaa, ɪ se 'tɔ 'z -izekwla 'mu -nɪ. 'unɛ 'bhle'e 'nyɪnɪ'a dɪ a, nyu'a bh -lewlu nu'o na:

Nyu-u 'mɛ'ɛ 'bho -Lagɔ 'k 'yigbeyi, -unɔ 'mu nɪ'a 'le 'wa 'klumu, -ɔ 'nyɪnɔ 'mu 'le Zezii Kliisɪ 'ke 'le -a'a -pɔku gbo ɔ -ya!

¹⁵ 'unɛ 'bhle'e 'nyɪnɪ'a dɪ a 'du a'ba 'bhi'a dɪ gba 'mu a'ba -nanabhu'a -nɪ badiibadii nyu-u se'a -naagu 'bhle'a ka -le! Abu 'du -naagɪbhlemu! ¹⁶ A -gblee, -kɔ -ke 'yi -a -nɪ'a -laa, nyu-u 'nu-o 'nyinyɪnɪlɪ'a -dadudu. 'ɛ dɪ a -mu -zɪgɪ'a nunua'a 'lɪru. A'ba 'bhɔ 'ya nunudɪ -le! ¹⁷ 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ a, nyu-u'a 'ɛɛ'ɛ -a'ba -Kɔyi'a 'g -wɪludɪ 'muti, a'ba -nɪ 'wa ka -le! A po 'le 'kpi, lɪ ɔ 'kɔ 'k ti

a 'ke nu a, 'le a 'ke ɪ 'muti'wɔn! ¹⁸ A -gblee, nyc nmc -zi'a bla, kpli ɔ-ɔ nu'a ti a, a-bee -mnu'u -nɪ nɛ ti -le! Lɪ'a wɔnnyniyi'a kpli mo'o. *Lagɔ kɔ Lisaazuzu'a -jijri yi amu "kpi 'le ɔ 'ke amu 'mu 'yi! ¹⁹ -Bho a 'gbu'u 'lru 'le a 'ke -Lagɔ bubɔ, a -ɔɔ ɔ -wɛɛ li 'le a 'ke 'ya 'lu ɔ -bodɪ bhle! l -ke 'lɪ -lru -Lagɔ kɔ Lisaazuzu-u po'a amu wɔn 'mu, a 'bhɛɛ -nɪ nɪ -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisu'a 'nynɪ 'yi 'le a'ba -pɔkɔ 'wee ti! ²⁰ A po -a'ba -tɪta -Lagɔ 'sɛɛ "kɔmu 'le lɪ 'wee 'mu, 'le -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisu 'mno'kɔ 'nynɪ 'mu!

Nyimie -ke ɔ 'nynɔ kɔ kpli un 'ka ti-nɪ

²¹ A -gblee, a-bu -yu "du'a 'bho *Zezii *Kliisu, a 'yuyɔɔ -nɪ kwa 'le a 'ke 'bho "dudu!

²² 'Le 'nynukpakɪ -bodɪ a, un 'yɔɔ -nɪ 'wa nyimie kwa un 'ke ɔ 'bho "du! 'Nynukpakɪ-nɪ na'a 'bho -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisu'a -jeyi, kpli un 'ka ti-nɪ 'le un 'ke ɔ 'tu nu, 'lɪ-nɪ mo'o. ²³ -ɛkedɪmaa, -ka Zezii Kliisu "du'a -kɪagba 'bho ɔ -glɪgbawɔnyɪ, -ka -lue 'mno 'ka-a nyukpasu -mno "du'o ɔ 'nynɔ kɔ -kɪagba. Zezii Kliisu -mno ɔ, ɔ -se ɔ -glɪgba'a -kɪagba'a "sɛ -ko. ɔ 'nu-o ɔ -glɪgba 'mne'e *'puunyɪ -lɛɛ. ²⁴ 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ a, -ka ɔ -glɪgba 'mne-ɛ 'yɔɔ -nɪ 'no kwa 'le ɛ-ɛ "du ɔ 'bho, -ka -lue 'mno 'ka-a 'nynukpakɪ 'ke 'wa nyimie kwa'yɔɔ -nɪ -lue -lue 'le un 'ke ɔ 'bho "du 'le lɛ'o lɛ 'mu.

²⁵ 'Le nyukpasi -bodɪ a, -ka Zezii Kliisu -kma'a ɔ -glɪgba'a dɪ 'le ɔ 'ye 'ɛ dɪ "du 'le ɔ 'ye'a 'mɛ ɛ, 'ka-a nyc'o nyc 'ke ɔ 'nynɔ kɔ dɪ -kma. ²⁶ Zezii Kliisu 'mno 'nu-o -kaa, 'le ɔ -glɪgba 'mne 'ke -Lagɔ kɔ 'yigɪɛ "du. ɔ "dɪzɪgɪ-t za'a ɔ 'mɛmɛɛ 'mne'e "dɪ, -ka ɔ nu 'ɛ ɛ, 'lɪnɛ nu ɛ'o 'le ɛ 'ye *li'saa 'bho -Lagɔ kɔ 'yigbeyi 'le 'ɛ nyu'a *batizee "du'o 'ɛ lɛtu'a 'muyibolɛ. ²⁷ A -gblee, ɔ 'nu-o -kaa, 'le ɛ -kaa "tɪ li'bhle 'bho ɔ 'yigbeyi 'le ɔ 'nynɪ'a 'yibhɛnynɪ 'ke ɛ "kpi -nɪ 'le ɛ 'ke 'yrili-nmɔ 'le ɛ -kaa 'bɪ li'bhle 'bho -Lagɔ kɔ 'yigbeyi. ²⁸ 'Ka-a 'ɛ lɛtu 'ke 'nynɔ bhlemu -bodɪ -nɪ -lɛɛ. -Ka un -kma'a 'wa "bhi'a dɪ, nyc'o nyc -kma -kaa ɔ 'nynɔ kɔ dɪ! Nyc'o nyc-ɔ -kma'a ɔ 'nynɔ kɔ dɪ, ɔ -kma'a-a ɔ "bhɛu'a dɪ -ziaka. ²⁹ A -gblee, nyc'kɔ 'nyɛ ɔ "bhɛu 'mu! -Ka Zezii Kliisu "du'a ɔ -glɪgba 'yrili 'le ɔ -kma'a 'ɛ dɪ a, 'ka-a nyunyɔ-ɔ nu'o ɔ 'ku'a dɪ.

³⁰ Zezii Kliisu 'mno ɔ -zi-e -a'ba dɪ, -ɛkedɪmaa, -a -nɪ 'wee "du-o ɔ -glɪgbawɔnyɪ'a nyu. ³¹ 'ɛ dɪ -Lagɔ kɔ wlu nu'o: Nyukpasu 'ke ɔ -tɪta -ke ɔ 'lotu 'yi'wlu 'le ɔ -ke ɔ 'nynɔ kɔ 'ke 'wa "bhi'a da pa 'le un -nɪ 'sɔn 'ke nyc -lue 'tɪn "du. ³² A 'ye li-ɔ, 'ɛ lɛtu -tɛ'ɛ 'mu-ɛ. -Tanyɪ 'kɪ a, nyu'a 'wɪn ɪ 'muti. 'Traamu 'tɔ ɔ, 'ɛ -ziadɪ 'kpa-a "piemu. 'lɪ-nɪ 'lɛ-ɛ 'na Zezii Kliisu -ke ɔ -glɪgba'a dɪ. ³³ 'Ka-a a'ba dɪ -nɪ'o -lɛɛ. 'ɛ dɪ a'ba nyc'o nyc -kma ɔ 'nynɔ kɔ dɪ -ka ɔ "bhɛu, 'le 'nynukpakɪ -mnuu 'ke 'bho 'wa nyimie "du -lue -lue -lɛɛ!

"Yreetu -ke 'wa 'bhlemu'a -dedekpli

6 'Le a-bee -mnuu -bodɪ a, 'yreetu-a, ɛ -nmɔ kɔ-ɔ 'yrili 'le a 'ke 'bho a'ba 'bhlemu "du. 'lɪnɛ nu'o -a'ba -Kɔyi 'tu. ² A -gblee, -Lagɔ kɔ gbawlu -lue na: "Yu, "du 'bho -a'a -tɪta -ke -a'a 'lotu'a wlu! 'ɛ gbawlutu-u 'mo-o -yɛ ɔ kɔ nya -ɛ -ke lemu "nitiwunnawlu -nɪ'a. ³ ɛ-

be "nitiwunnawlu 'mne na: -Bho -lɪ -ku u 'bho-o "du a, -a 'wa-a ti 'le -a -gwle'e 'kmu 'mu.

⁴ A-bu -yu 'ma-a 'yreetu'a 'bhlemu, a'ba -tbha "yreetu 'cɛ -le! Lɛ a 'ku u -bodɪ nu, -a'ba -Kɔyi *Zezii *Kliisu'a -jolu -ke "yi a -nɪ'a, 'lɪnɛ a 'ke u -tɔ.

Nyu'a lbhunumu -ke 'wa 'bhlemu, kpli un 'ka ti-nɪ

⁵ A-bu 'ma-a nyu'a lbhunumu, 'lɪ-nɪ 'tmuu'o amu-ɛ, a'-ba -klɪgbɪ -ke lbhu a-a nu'a a, a "du u 'bho -pɔlu'a klɛ ti! A 'bhle 'wa -stanyɪ ku 'muti 'le a 'ke u lbhuzɛgɛ -bodɪ nu! -Bho a nu -kaa, *Zezii *Kliisu a-a "du'o 'bho "bhal-rɛɛ. ⁶ 'lɪ-nɪ 'tmuu'o amu-ɛ, -bho un -nɪ 'bho a'ba "tɪoli, un 'ke a'ba "dɪ -za'a dɪ, a'ba "du -nɪ nu 'bho'a "sɛ -le! -Bho un "nyɪ amu lbhu, a nu ɪ a'ba -pɔlu'a klɛ ti, 'lɪnɛ nu'o -Lagɔ 'tu! A po 'le 'kpi a 'ke a'ba -pɔkɔ ti'wla 'le a 'ke ɔ 'gwɪludɪ nu "kɔmu, -ɛkedɪmaa, Zezii Kliisu'a lbhunumu a "du'o! ⁷ Kɪn, a nu 'wa lbhu -pɔluzɛgɛ 'mu! -Bho a -ka 'ɛ lbhutu-u nu a, a popo 'gwɪludɪ na ɛ -se nyunyɪ'a "sɛ'ɛ lbhu -ko! -A'ba -Kɔyi 'mno ɔ lɛ mo'o -lɛɛ. ⁸ A 'ye li-ɔ, -bho nyc "du nyc'kɔ lbhunuyi 'le -bho ɔ -se ɛ -ko, -zɛgɛ nyc'o nyc-ɔ nu'a a, -a'ba -Kɔyi 'mno -see ɛ gbo'mate yi, ɔ-ɔ 'ye -ɔ -zɛgɛ "lɪruli-nu -mu ɔ -zɪgɪ 'm-nɪ'a dɪ.

⁹ A-bu 'bhle'a lbhunumu, a-bee -mnuu nu u -zɪgɪ "lɪ-ruli -lɛɛ! A'ba -nynɪ nu kwa 'muti -le! A de "gwɪli na, a -ke a'ba lbhunumu bhete gbo, a'ba 'wee'a -kɪagba -nɪ'e-e 'le yaku 'li! 'lɪnɔ a "sɪri'e "yi. ɔ-ɔ kɔ 'tɛ nyc 'mu.

'Je -Lagɔ-ɔ nu'a ɔ nyu "lɪruli 'le un 'ke *Sataan wɔn-zi

¹⁰ -Yɛ -sɪ'e'a 'bho 'lɪ 'ka amu 'tmuu a, 'lɪnɛ 'mo-o, a-bu -ke -a'ba -Kɔyi "sɪri'a "yi, a "tayi ɔ wɔnkueklagba 'yiti ɛ 'ke amu 'kpi "nyɪ 'le a 'ke 'mutikuku! ¹¹ -Ka, -bho "srojayi 'ka tu 'mu mu, -ka ɔ "du'a ɔ tɔvɔlɪ'a klɛ ku li 'le ɔ 'ke tu lu a, 'ka-a, 'je -Lagɔ nu'a amu "lɪruli 'le a 'ke "nyinyinidɪ'a tiyayi *Sataan'a 'srɛ wɔnyɪ'bhɛɛ, a -de 'le ɛ 'li ti -ka -zɛgɛka 'le a 'ke ɛ wɔn-zi -ziaka! ¹² A -gblee, ɛ -se nyunyɪ -a kpa tu gbo -ko. Nyu-u -ke -a ɔ kɔ tu a, nyc'kɔ 'ye u li. 'Wa nyutu-u 'mo-o "nyinyinidɪ'a -zuzu 'bhle'a wɔnkue 'le yaku "yi, 'le, nyu-u -nɪ'a 'le "nyinyinidɪ'a -kuyre 'mu, -lɪ kɔ 'nu "lru 'mu. 'lɪnɪ -ke -a ɔ kɔ tu. ¹³ 'lɪ-nɛ 'bhle'e 'nynɪ'a dɪ a, 'jɛ'ɛ klɛ -Lagɔ-ɔ nu'a amu "lɪruli, 'le a 'ke Sataan wɔnyɪ'bhɛɛ, a -kpun nɪ -kutu 'sɔn -gli, 'le, -da tu-u 'ye'a "lru kwa-ku -nɪ mu a, 'le ɛ -kaa amu "yi pa 'le a 'ke 'ga 'yi tiku!

¹⁴ 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ a, a san "yi! A -de -ziadɪ 'li ti! Lɪ-bɪ -ziadɪ 'mno kɔkɔ kɔ-ɔ "bɛtu "srojayi -bhla'a "pli 'mu 'le ɔ 'mupalɪ -nɪ'a 'bho ɔ ku li 'ke 'tɪn -nɪ 'le ɔ 'ke ple -ka -zɛgɛka. A -de 'yisɛɛkpli'a nunua 'li ti -lɛɛ! Lɪ-bɪ "yisɛɛkpli 'mno kɔkɔ kɔ-ɔ nɛtɛ ɔ-ɔ "srojayi 'mno bha'a ɔ 'bɛtɛ "yi. ¹⁵ 'Lotu'a "nynuu-a, a yaa 'muti 'le a 'ke Zezii'a "dɪzɪgɪ kpa! Lɪ-bɪ "dɪzɪgɪ 'mno'a dɪ, -pɔkɔ'u'a bhɪbhɪlua -Lagɔ-ɔ "nyɪ'a ɔ nyu a, nyu-u 'ye ɛ'o. 'ɛ lɛtu kɔ kɔ-ɔ -ka -bho "srojayi pa'a ɔ -bhɔpɪmupalɪ 'mu 'le ɔ 'ke -na -ka -zɛgɛka. ¹⁶ 'Bho 'ɛ lemu a, a de -a'ba -Kɔyi *Zezii "gwɪli "kɔmu! ɔ "gwɪlɛɛ 'mne, "nyinyinidɪ'a tiyayi Sataan'a nunudɪ ɔ kɔ amu tu gbo, 'lɪnɛ nu ɛ'o 'le ɪ -see amu "yi -pa yi. "Gwɪlɛɛ 'mne kɔkɔ kɔ-ɔ "srojayi'a "yikalɛ ɔ 'bh-

le'a su 'mu, 'le, su-n-l 'bhle'a ne 'yi a, -bho k 'yidedeyi 'vuto ne k 'yi 'le k-k z l -jeyi, l-l 'mu'o 'le 'ya t b h k 'o. ¹⁷ 'Le "bhalræke a, 'lotu'a "nynuu-a, a'ba 'punpuan a 'ye'a a, a -de ne 'li ti! Ebe 'mne k k k k "srojayi'a netek-wloo k-k 'jri'a 'lru. A -gblee, -Lagok wlu *k Lisaazuzu-u "nyl'a amu a, a -de ne 'li ti -lræ! Ebe k k k k "srojayi'a -blajræ k-k 'bhle'a kwa 'le k-k mu'a k 'yidedeyi "yi; -ka -lue 'm m k k, a 'bhle -kaa -Lagok wlu k h k 'mu! ¹⁸ 'ln-l 't-mu'o amu-ε, 'le l-bl l 'wee 'm m, 'ya nunamu, a po *-Lagok wlu gbo 'le a 'ke k 'l a k 'ke amu -kpa! A po k w h k gbo "kamu! -Bho a -ka -kaa-a nu a, k Lisaazuzu po amu -jolu gbo! 'E d l a de yra, a 'ke 'kpa "yi ku 'le a 'ke Zezii *Kliis't'a nyu 'wee'a d l -Lagok wlu gbo po! ¹⁹ A'ba 'mate 'mna-a'a d l ti -le -lræke! A po k w h k gbo, 'le, Zezii Kliis't'a "dzlgl'a 'muzanamu, -bho 'ln "si 'bho ti a, 'ln -kaa wlu "yi'k k k, 'le k 'l "bhuo 'ke 'lnmu "yisræwlu k h k 'mu po 'le 'ln 'ke "yrili-cæ. 'Le, l-bl k "dzlgl-l 'k-pa'a "piemu, 'ln 'ke u l -k t h k 'ke l yibo. ²⁰ A -gblee, *Zezii Kliis't'a -dalbhoyi 'ln "du'o 'le 'ln-l za'a k "d l 'm-

nu'a d l, 'ln -po-ε'ε -jie 'mu. 'E d l 'ln-l 'tmu'o amu, a 'ke 'an d l -Lagok wlu gbo po, -ka ε "sri'a 'lnmu "yi 'ln 'ke nu "c c l, 'ln 'ke 'na "yrili-cæ 'ln 'ke -wlu.

'Yewlu'a "yigwenamu

²¹ A 'ye li-k, -a'ba dukmalotu'a "yu Tisiki "yri kpon'a ti 'bho -a'ba -Koyi -Lagok -jeyi, k -ke 'ln-l nu'a k lbhu, 'ln k h k 'ye amu 'an "kpid l -bod l 'mu-za mu. ²² L-ε-ε 'bh-le'a 'nynl -ε -ke d l 'ln-l lbho k 'le amu gbo a, 'lnne 'ka-a! A -gblee, 'ln-l lbho -k'o, 'le, d l -l -nl'a 'h k -amu gbo zinamu, k 'ke amu 'ya kuna po 'le k 'ke amu 'kpl "yi po -lræ.

²³ -A'ba -tita -Lagok -ke -a'ba -Koyi *Zezii *Kliis't -nl 'h k "nyl 'lotu'a "nynuu -kpl'a bhlu bhlu-a-e d l k m æ -ke 'wa "gwlideε "kamu! ²⁴ Nyu 'wee -ke -kpl gbo -a'ba -Koyi Zezii Kliis't'a d l k m æ'ε 'wlu'a "kamu a, -Lagok -wun-nu nu "niti!

Filiipukamu

Wludie po'a nyu "בכגו -נע'ε -naagi 'li.

Filiipukamu 'ma-a Zezii'a nyu, 'unnu כ' -dalbhoyi 'Pכלו po'o "בכגו -נע'ε -jeyi. 'Le 'ε 'limu, 'jε un nu כ' "lruli, 'le un 'ye כ' -kpa 'le כ' stasaa 'mu a, כ'כ' 'po -u 'ε d' 'sεε 'le כ'כ' po 'u 'kpa 'yi na un -kpun Zezii 'yi 'le un -ke כ' 'ke -na "ככמו. L-l se'a 'kpu 'bhle, nyu-u כ' 'n' 'le 'wa "klumu, 'bho 'wa damu un 'ke 'wa "bhi "yrili"du 'le un -ku l kli 'k-pa. -Ka כ'כ' li'a 'bubua 'wa d' ,nyu-כ' 'gwε-ε 'na "yrili.

'Yewlu

1 A-bu nyu-u 'ma-a *Zezii *Kliisu'a nyu-u -n'la Fili- ipugwlu 'mu 'le -u -ke כ' "sisri'a "yi a, -lruu "du'a כ' -glugba'a kwagbolitidemu 'le -lruu 'ye'a 'ε "lrutidemu -lruu "du a, 'unmu 'Pכלו -ke Timotee -n' 'sכn, -a-bu 'ma-a Zezii Kliisu'a lbhuzemu, a'ba 'wee bhete gbo, -a-bu 'ye'e amu! 'Bho 'ε lemu a, 'unmu po'o amu wlu -נע'ε -jeyi.

2 -A'ba -tuta -Lago -ke -a'ba -Koyi Zezii Kliisu -n' 'sכn -wunna amu "niti 'le un 'ke amu -pכלו'a bhlubhlua "nyl!

Dikmε 'Pכלו -כ'כ' Filiipukamu -bodl

3 A -gblee, -bho 'un -ka 'gwlu-ti-ipopo 'le 'an -pכלו 'ke amu "yi kpa a, 'un-l 'po-o a'ba d' -Lago 'sεε "ככמו. 4 'Le 'an *-Lago כ'כ' wכngbopowlu 'wee 'mu, a -n' kle'ε 'nynt'a ככ' 'le. 'ln-l nu -ε'o "ככמו 'le 'bubua 'mu. 5 Lε-ε 'bhle'a 'nynt -ε -ke d' 'un-l nu'a 'na a, 'unne 'mo-o, -ε 'nyaa'a -ככ' -ke ti a -de -n'la *Zezii *Kliisu "gwli 'le ε 'ye'a -zlan "kpi bhla, a-bu -kpa'a 'unmu 'le 'un 'ye כ' "dizlgi kpa. 6 A 'ye li-כ, 'un yibo'o-o na, -ka a -de'a 'le כ' "dizlgi 'mnl 'li ti, ε-bε lbhuzεε -Lago "du'a wכn 'le a'ba -pכלו 'ככ, כ'כ' 'ye -ε "yi-gwε -mu -tanylke-כ' 'le כ' -zige'a -ככ' 'ke nynt.

7 A -gblee, ε -nmכ'כ'כ' "yrili, -ka a -die'a 'mu, 'un 'ke -kaa a'ba d' -kma, -εkedumaa, a -nmכ'כ'כ' 'le 'an 'lumu ti 'wee. A 'ye li-כ, -Lago 'nu-o 'unmu -zεε "lruli 'le כ' 'ye ε a-bee -bodl nu -lrεε. 'Traamu 'ככ' כ, 'un -ke a 'bhεε'ε-ε כ' "nitiwunnasu -lue 'mne 'mu, -bho koo ε -n' ,כ' "dizlgi'a kpanamu 'le a 'ke 'unmu -kpa. -Bho ε "du "yri -ke "yi 'un -n'la -jie 'mu 'traamu'a "bhuo a, 'le, -bho ε "du 'an -zige'a -ככ' -ke ti -da 'un-l za n'la Zezii'a d' 'mu 'bho nyu'a "yigbeyi na -l 'mo-o -ziadt, a 'ke -kaa nu. 8 -Ka 'an -pכלו'a kle ti 'un -kma'a a'ba d' teny! "fta 'wee, 'le, -ka ε-bε dikmεε 'mne 'wlu'a Zezii Kliisu 'mu, -Lago yi-bbo'o -ziadt mo'o.

9 A -gblee, bhadowlu 'un-l de'a 'bho -Lago כ' "yigbeyi ti a'ba d' ,unne 'ka-a: 'un na, a -bonyunu'a 'tu a 'bhle'a 'mu, ε 'kpa "kpi 'le a 'ke d' k'kma teny! 'Le, -bho a -ka -kaa-a nu a, a 'ke -ziadt'a -zεεny yibo, ε -ke "nyinyinil-ε -zigt'a 'muticreka yibo -lrεε. 10 -Bho ε -n' -kaa a,

'lotu'a "nynuu-a, "lemnu, lε-ε -nmכ'כ' "yrili 'bho -Lago כ' "yigbeyi, a-a yibo nε-o'o. 'Le, 'bho Kliisu'a -zige'a -ככ' "yi, a'ba -pכלו 'ke pepe -n' 'le nyu -see 'bhεε yi כ' 'ke amu d' "yikpa. 11 'Le, 'bho 'ε lemu, a'ba kpli 'ke "yrili-nmכ. 'ε kplitu, Zezii Kliisu'a "bhuo 'ke amu כ' wכnkue 'mu po 'le a 'ke ε nu. 'Le nyu 'ke -Lago כ' 'nynt "yi'bhεε teny!

Lε-ε 'bhle'a 'nynt, 'unne 'mo-o, *Zezii *Kliisu 'ke nyu כ'כ' tinε "kpi 'puple

12 A -gblee, 'lotu'a "nynuu-a, -ka un po'a 'unmu -jie 'mu 'le un 'ye'a 'unmu -zige -tu, a yibo n' -o'o. 'Bho 'ε lemu, 'un 'ybha-o'o a 'ke yibo -lrεεke na nyutכלו 'ככ' 'ko-o ti, *Zezii *Kliisu'a "dizlgi'a kpakpalbhu 'un-l nu'a a, ε 'ke 'ku ti-nyna 'le 'an -jiemuroε 'mne 'mu, 'le ε -see ti-nyna, ε-ε 'kpa'a "kpi "ככמוככמו. 13 'ε d' 'bhlu kpay-owli'a "sroja'a kle -ke nyu -lruu yibo'o 'un-l 'nu-o Kliisu'a lbhu'a d' 'un -n'le -jie 'mu.

14 'Bho 'ε lemu, 'lotu'a "nynuu'a -dadudu -ke -a -n'la -a'ba -Koyi Zezii 'mu, 'an -jiepadl -see u 'kpi "yiti-wa, un -ce'ε-ε "yrili, -stanyl'a 'lbhu u 'ככ' 'le un-u kpa'a -Lago כ'כ' "dizlgi -pכלו'a kle ti. 15-17 A 'ye li-כ, nyutכלו-u 'za-a Kliisu'a "dizlgi 'mnl 'le -pכלוzεεε 'mu. 'Wa nyutu-u 'nu-o -kaa 'le un -kma'a 'an d' . Un yibo'o-o -lrεε -ka 'un -n'la 'bho, 'le, -ka -Lago כ'כ' "dizlgi "du'a -ziadt, 'un 'ke 'na nyu -ככ. ε -n'la -kaa 'mu a, nyu -lruu-u 'za-a l-bi "dizlgi 'mnl 'an "munynunokamu 'le l 'bhle'e depeε kli. U-bu nyu 'mnu gbo a, 'wa "bhi'a d' un-u zi'o, -naagi un 'bhle'a, l se "yrili-nmכ, 'le, 'ככ' 'un -n'la -jie 'mu, un 'ככ' ti un 'ke 'unmu "wibhu 'mu 'cnaa.

18 'Mna gbo, 'ya 'wee'a -nyna 'unmu ka. -Bho 'wa -naagi -nmכ "yrili o, -bho l se "yrili-nmכ o, 'le 'mna gbo, Kliisu'a "d' ba-o'o. 'ε d' 'un-l li'e 'bubua 'le 'un-l 'ye ε -li mu -lrεε. 19 'Le 'ya 'wee 'mu a, a-a 'po-o 'an d' *-Lago wכn gbo "ככמו, 'le *כ' Lisaazuzu-u kpa'a 'unmu 'le lε'o lε 'mu'a d' ,un yibo'o 'le l-bi stasaa'lt 'mnl'a 'wee 'mu 'un-l 'ye-e "yiflεε 'ye -mu. 20 A -gblee, lε 'un -n'la wכnfunamu 'le 'un de'a -pכלו "yi, 'unne 'mo-o, lε -ke d' un 'ka 'unmu 'lbha 'bho Kliisu'a -jolu -ke "yi 'un -n'la a, ε -see -n' yi. 'un-l 'ye-e "yrili-ce -mu 'le 'un 'ke כ' d' 'mu-za 'bho nyu'a "yigbeyi, 'le, -bho 'un -n' ti o, -bho

'un se ti-ni o, 'an kpli 'un -ni'a ti 'bho -jolu 'mne 'yi, i ke 'nyni 'yi'bhεε "kamu.

²¹ 'Le 'mna gbo a, -bho 'un -ni ti, 'ke 'an tinε 'mne "kpi 'puple'a dt mo'o. 'Le, -bho 'un 'mε ε, -mneε'ε "b-huo -nmk 'yriili, ε 'ye 'nch 'kmu 'mu'a tinε -zi. Tinε 'bho -Lagk 'trolli, 'unne 'un 'ke 'mu-ni "kagwleka. ²² 'E dt 'un 'ybha'o 'un 'ke 'mε 'le 'un 'ybha'o -lreε 'un 'ke ti-ni -bhla. -Bho 'un -ni -bhla ti a, lbhu-υ 'ka nyu -kpa, 'unne 'un 'ke nu. -Bho ε -ni -kaa, 'bho u-bi dt 'schi 'mnu'a damu, -bho ε "du 'kl 'unm 'ke 'kl 'bho -lue -za a, -ye 'un 'ke 'ka 'bho -za, 'un se ε yibo. ²³ A 'ye li-χ, 'bho u-bi dt 'a 'yrikl 'schi "kpi 'an -pkl jiji'e-e 'mu. l -ni'a -kaa 'mu-χ, -ye nu'a 'unmu 'tu tenyi, 'unne 'mo-o, 'un 'ke 'mε 'le 'un -ke Kliisi 'ke -dalue -ni. -Mneε -nmk-χ 'yriili 'le ε 'ye 'nchgbε'ε tinε -zi. ²⁴ A -gblee, 'le -Lagk 'ke 'wch 'le 'un 'ke 'an 'w 'kpi po a, ε -nmk-χ 'yriili -lreε a'ba dt 'le 'un 'ke amu -kpa. ²⁵ Kni! 'un yibo'o-o 'le 'an -pkl gbo 'un -see -bhla 'mε yi, 'le 'un 'ke 'le a'ba "klumu -ni 'le 'un 'ke amu 'kpa 'yi po, 'le, Zezii Kliisi'a -jolu -ke 'yi a-a na'a, a 'ke ε "lru-mu, a'ba 'gwliδεε 'ke 'muku 'le 'un 'mu 'le 'ε 'bubua 'ke amu 'lbha. ²⁶ -Bho ε -ni -kaa a, -bho 'un 'wlu -jie mu, -da 'un -ke a-a 'ye'a -dalue ti-de mu -lreεka, 'an dt a 'ke 'nyni 'yi'bhεε tenyi.

A 'ke 'kle 'ye *Zezii *Kliisi'a dt

²⁷ A -gblee, le 'un 'ka amu -bodl 'mu-za, 'unne 'mo-o, *Kliisi'a "diztgi a 'wch 'kch 'ka ε 'le'ε, a -na -kaa! -Mnu, -bho 'un yi 'le amu gbo 'le 'un -ke a 'ke 'ytye o, -bho 'un se 'le a'ba "klumu -ni 'le 'un 'ke a'ba "diztgi 'bu'wch o, -ka a kpukpun'a ti, 'le, -pkl -lue 'tun 'mu, a -a kpa'a 'k "diztgi 'le nyu-υ 'nch 'u-bi -ktkl 'mnu, 'un 'ke l yibo. ²⁸ 'Le, a'ba jekamu -mnu -bodl a, -bho koo un -ka nu, 'wa -sanyi'a 'lbha amu -le tukutuku! -Bho un -ke 'k "diztgi 'mnu -ka -kaa 'yidede a, -bho 'wa -sanyi'a 'lbha amu a, 'unne 'k 'ka un -ni'a 'le "mama-jolu 'yi, 'le, a-bee -mnu -bodl, ε-ε 'kch -ka a -ni'a 'bho 'pupun'a -jeyi. ε-be 'muyibole 'mne 'wlu-o -Lagk 'mu. ²⁹ A 'ye li-χ, a'ba Kliisi'a 'gwliδεε, -Lagk 'bhuo-o nu 'ε amu -bodl. 'Le, 'kle -ye a-a 'ye'a 'k dt -lreε ε, 'k "bhuo-o nu l'o 'fta 'wee, l-l 'mo-o a'ba -zegε. ³⁰ -Ziaka, 'ka-a a'-ba dt -ni'o. A -gblee, 'kleyεε 'un 'kpa'a wch 'k dt, a 'ye -ε'o, 'le, ε-be 'kleyεε -lue 'mne, -ka 'un-l 'kpe 'ε wch -bhla, a 'ye 'na 'bu'wch. 'Traamu 'kt 'k, 'unne a-bee -mnu'a "bhi 'kpa'a wch -lreε.

-A -ya -a'ba "bhi 'zχ *Zezii *Kliisi'a ka

2 A -gblee, -bho a -ke *Kliisi'a 'yisisriε po amu 'kpa 'yi, -ka 'kma'a a'ba dt 'le a-bee -mnu ktkma'a -kikma dt, -bho ε po amu 'kpa 'yi -lreε, 'le, -bho a -ke *-Lagk 'Lisaazuzu'a 'yisisriε -ke a'ba "bhi'a tikpukpuen po amu 'kpa 'yi "bhalrεεke, -bho a'ba 'limu nnmk "kpi wch, -bho a -ka ngaze-e 'ytye a, ² 'lemnu, a kikma -kikma dt "kamu, 'le a 'ke -naagi -ke -pkl -lue 'bhle "kamu! 'Le, 'bubua 'un-l li'a a'ba dt, ε 'ke 'kt 'yi'bhε tenyi. ³ 'Le a'ba nunukpli 'mu, a'ba zi a'-ba "bhi'a "sε'ε dt -le, a'ba 'bhεε a'ba "bhi 'yi -le! 'ε a 'ka nu a, 'unne 'mo-o, a -ya a'ba "bhi 'zχ, 'le a 'ke a

-bonyunyu 'yi'bhεε, ε 'ke a'ba "bhi -zi. ⁴ Nyk 'kz 'k "sε'ε -zegε'ε dt -le, 'kz 'k -bonyunyu'a dt -lreε! ⁵ *Zezii Kliisi'a -pkl 'k 'bhle'a a, 'ε -pklutu a'ba 'wee 'ke 'bhle: ⁶ A -gblee, -ka -Lagk 'bhε'ε 'yi 'le 'k-χ 'l 'wee, -ka -lue 'mnu 'ka-a 'k -ni'o -lreε. ε -ni'a -kaa 'mu a, 'k -see ti'kch 'ke 'bklagba 'mne "srii klapaa, ⁷ 'le 'k 'ye ε "yiti'tayi, 'k 'ye 'k "bhuo 'zχ -ya -plεεn!, 'k 'ye 'kch 'kmu 'mu yi 'le 'k 'ye nyunyuku 'mu'luo. -Ka nyk-χ 'wlu'a, 'ka-a 'k 'wlu'o -lreε 'le 'k 'ye 'kch 'kmu 'mu -a-bu nyunyu'a "klumu -ni. ⁸ 'k -ya'a 'k "bhuo 'zχ 'k, 'k "du-o 'bho -Lagk. 'k -Lagk 'k 'bhoduε 'mne mu-o'o ε 'ye 'k 'mεmεε "kpi bhla, -ka, -bho 'gbokobhleyi 'mε 'bho nyuyriilbhaatu 'yri ngaze-ka, 'wa 'k 'k 'ε, 'ε "nyinyinimεmεεtu 'k 'nch 'k'o. ⁹ 'unne 'bhle'ε 'nyni'a dt a, -Lagk 'bhεε 'kch 'yi, 'k 'ye 'k 'nyniklagba "kpi po, 'le 'k 'ye 'k 'bklagba "nyi 'le 'k 'ke l 'wee -k. 'Nyni-υ 'bhε'ε 'yi -ε zi'a 'nyni 'wee, 'ε 'nynitu 'k 'nyi 'k'o.

¹⁰ 'Ka-a ε -ni'e 'mu'a dt a, nyu 'wee -Lagk -ya'a ti 'le yaku 'li o, -daa 'bhlukpa "kpi o -ke 'mεmu -ke "bhi-i -ni'a 'le glu o, 'le un 'ke Zezii'a 'nyni 'bu'wch 'k, 'wa 'wee, un 'ke 'wle 'mu yi 'bho 'k "yigbeyi 'le un 'ke 'k bubk,

¹¹ 'le un 'ke 'k 'nyni 'yi'bhεε 'le un 'ke na, Zezii Kliisi, 'unne 'mo-o l 'wee'a -Kχyi, nu. -Bho un nu -kaa a, 'lem-nu -a'ba -tita -Lagk 'k 'nyni-υ 'ye-e 'yi'bhεε-ε -mu -lreε. 'Bho Zezii'a leyinχχ ti, 'bho-o 'ya litu 'ke -nu-ε -ni.

Nunukpli *Zezii'a nyu 'ka ti-ni

¹² 'Ka-a ε -ni'e 'mu'a dt a, 'an dikmalotu'a "nynuu-a, -Lagk 'wlu'a 'muzayi 'un "du'a dt a "du 'bho 'unmu! -Da 'un -ni'a 'le a'ba "klumu a -ni'e-ε 'ε kpli ti 'le a-a "du'o 'bho 'unmu. "Yri -ke 'yi 'un se'a 'bho -ni a, a nu -kaa "kamu! 'un na, a 'pun-o'o 'bho -Lagk 'k 'yigbeyi. 'ε dt a kuku 'muti, 'le, kpliztgi nyk-χ 'pun'a 'ka nu a, a 'ke l nu! -Bho a -kl l-l nu a, a "du 'bho -Lagk 'le a 'ke 'k -sanyi ku 'muti 'bhle, a 'ke a'ba "bhi 'yriili' du 'le a -kaa 'k lbhu 'mne nεsrε -ni. ¹³ A -gblee, 'k "bhuo-o nu ε'o 'le a'ba -pkl gbo a 'ke ε 'bhεε. 'unne 'mo-o, 'k-χ nu -ε'o 'le a-a 'wch 'o, a-a nu'o 'k 'gwluδt.

¹⁴ 'un-l 'tmu'o amu-ε, a "du a'ba "bhi 'yriili, l-l 'k lbhu 'wee a-a nu'a a, 'le a -kaa 'ε dt 'zχtiwluwu. A nu l! A'ba -pklut'a 'gble-ε 'mu -le 'le a 'ke l nu -susueyi! ¹⁵ 'Le a'ba -pkl 'ke -kaa 'k "sε "kpi -ni a, a -see 'bu li'bhle yi 'le a'ba dt 'ke "yriili-nmχ, a 'ke 'k "yreetiztgi "du. 'Le 'kch 'kmu 'mu'a nyu -ke "klumu a -ni'a a, un se 'yi'srεε 'le 'wa kpli -nyni'e 'yriili. 'ε dt a, -ka 'cudr-l fan'a 'le yaku 'yi 'le l-l po'a nyu -jolu gbo a, 'ka-a a 'ke -ni u -bodl 'le a 'ke u *Zezii *Kliisi'a "diztgi kpa, ¹⁶ 'le un 'ke "kagwletinε 'ye -lreε. -Bho a nu -kaa a, 'bho Kliisi'a leyinχχ 'yi, 'un-l 'ye-e 'bεε -wa -mu 'un 'ke 'bubua li a'ba dt, εbe 'mne'ε kamu: -ka 'un -see'a bhehbhbhu nu, 'bho-o 'ε "yri'a 'b-l 'ye 'wlu -ni mu.

¹⁷ A -gblee, -ka a de'a Zezii Kliisi 'gwli, 'le a-a "du'a 'bho -Lagk 'wlu 'le ε-ε bhla'a a'ba stasaa "kpi a, ε 'kch-χ -ka nyk-χ za'a *sraga -k -bodl. -Ka nyk-χ 'wla'a nmk 'bho 'sragamuzanmi'a "kpi ti -tanyk-χ 'le 'k-χ zε 'ε 'sraga 'mu 'le 'k-χ nynia 'nε -kaa 'yi, 'le a 'ke Zezii 'g-

wlide'a di 'un sla'o tenyl, -bho 'un 'me 'to 'e -kaabolbhu-tu'a di, 'ka-a ε 'ke 'kl 'mu-nl. 'E di, -bho ε -nl -kaa a, 'bubua 'ke 'unmu 'lbha 'le a'ba 'wee'a di 'un 'ke amu ''kpi'kpa 'le 'un -ke a 'ke 'bubua -dalue -li -nl. ¹⁸ 'Le abu gbo 'ya a, 'lotu'a ''nynuu-a, a li 'bubua -lrεε 'le a 'ke 'un-mu ''kpi'kpa 'an di, 'le 'un -ke a 'ke 'bubua li!

Kpanmumalbhū 'bho -Lagɔjeyi

¹⁹ 'Bho 'ε lemu a, 'lotu'a ''nynuu-a, 'un 'de-e ''gwli na ε -see 'mu-gwle yi 'le -a'ba -Kɔyi *Zezii 'ke 'wɔn 'le 'un 'ke Timotee lbho 'le a gbo. -Bho ɔ mu, 'le, a'ba ''di -ke ɔ-ɔ 'ye'a le -yi mu, ɪ 'ke 'unmu 'bubua ''yi 'lbhaa. ²⁰ A -gblee, nyɔ-ɔ 'ka 'k ka -nl, 'un 'ka 'le a gbo lbho a, ɔ se -laa 'an ''trolɪ -nl, -bho ε -se ɔ -nl -lue 'tun, 'k ''sε-ε popo'o a'ba di 'gwloti 'le ɔ-ɔ 'kɔ'kɔ ti ɔ 'ke amu -kpa. ²¹ Nyu -yu 'wla'a 'bho ti, 'wa ''bhi'a -zεgε'ε di un-u zi'o. -Bho ε ''du Zezii *Kliis'u'a di, 'wa di se ε ''kpi -nl. ²² -Yɔ 'ma-a Timotee a, a yibo'o-o, nyɔzεgε ɔ ''du'o. 'Un -ke ɔ -nl 'sɔn, -a 'ye gbobhete 'le -a 'ye Zezii'a ''dɪzɪgɪ'a kpalbhū nu. 'Le ε-be lbhu 'mnε nunamu, -ka ''yu-u kpa ka 'k -tɪta, 'ka-a 'un -ke ɔ ''sisri'o. ²³ A 'ye li-ɔ, -da 'un-ɪ 'ye'a 'an ''kpidi 'muti'wɔn -nl mu ''sɪkɪsɪkɪ, 'bho-o 'un-ɪ 'ye ɔ 'le amu gbo -lbho -nl mu. ²⁴ 'Le 'un de'e ''gwli -lrεε ε -see 'mu-gwle yi 'le -a'ba -Kɔyi Zezii 'ke 'wɔn 'le 'mna-a'a 'bhūo 'ke 'le a gbo yi 'le 'un -ke a 'ke 'yɪye. ²⁵ 'Le ''yri -ke ''yi -a -nl'a -laa, -a'ba 'lotu'a ''yu Epafloditi -mnɔ bodɪ a, 'un 'de-e ''gwli ε -nmɔ'kɔ-ɔ ''yrili ɔ 'ke 'le a gbo le yi. 'E di 'un-ɪ ''nyl 'k -jɔlɔ. ɔɔ 'kɔ'kɔ, 'unɔn a ''nyl'e 'jɛmɔni, 'le a 'ye ɔ 'kɔ'kɔ 'un gbo lbho 'an -kpa'kpa'kpa 'le li -lru 'mu ɔɔ'kɔ'kɔ ''bhūo 'ke 'unmu -kpa -lrεε. ɔ yi'a a, -ziaka ɔ 'ye 'unmu -kpa 'le 'un -ke ɔ 'ye gbobhete -a 'ye -Lagɔ'kɔ lbhu nu, 'le -a 'ye ''gwli-ku -a 'ye Zezii'a ''dɪzɪgɪ nyu -bodɪ 'mu-za. ²⁶ A -gblee, -kɔ -lrεε gbε 'li a 'wɔn-ɔ 'kɔ'kɔ na 'k ''lru 'bhati'o tenyl. -Ka 'k ''lrubhathiwlū nyini'a 'le amu gbo, ɔɔ'kɔ'kɔ ''bhūo yibo'o-o 'na'a di, ɔ -kaaa 'traamu ''lrubhatibhlukpa ''yi-ɪ wlu a, 'k -pɔlɔ -see bhlu ke. ɔ-ɔ 'kɔ'kɔ ti ɔ 'ke 'le a gbo le yi ɔ 'ke amu -pɔlɔ ''kpi zɪza. ²⁷ Kɪn! 'Wε 'kɔpɔn -ɔ'kɔ -ziaka. ɔ ''taflε'ε-ε 'mεmεε 'le -Lagɔ 'ye ɔ ngaze 'ye 'le ɔ 'ye 'pɔn. ε -se 'k ''sε'ε di -ko. -Bho ɔ -see 'mε, 'mna-a'a ngaze -Lagɔ 'ye'o -lrεε, 'le 'k ''mεmεε -kaa 'an 'kleyεε ''kpi po. ²⁸ 'E kamu 'un-ɪ ''tɪtra'a li 'un 'ke ɔ -jɔlɔ ''nyl, 'le, -bho ɔ nyini 'le a gbo 'le a 'ke ɔ 'ye a, 'bubua 'ke amu 'lbha 'le a'ba -pɔlɔ 'ke bhlu. -Bho ε -nl -kaa a, 'mna-a'a 'g-wlutipopoe 'bho a'ba ''kpi, ε 'ke ''kpi-εε -lrεε. ²⁹ -Bho ɔ yi 'le a gbo a, -ka nyɔ 'ka -a'ba -Kɔyi Zezii'a nyɔ kɔpɔn, a kɔpɔn ɔ -kaa 'le a 'ke ε nu 'le 'bubua 'mu, -εkedɪmaa, ɔ 'mo-o 'bho -a'ba -Kɔyi 'kɔ'kɔ'kɔ -jɔlɔ ''yi'a 'lotu'a ''yuzεgε. -Kaabonyu -nl'a -kaa, 'unnu a 'ke 'bho ''du. ³⁰ A 'ye li-ɔ, Zezii Kliis'ta lbhu 'bhle-e 'nynt'a di ɔ ''taflε'ε 'mεmεε. A'ba ''bhi se 'bhεε a 'ke 'bho 'un gbo yi a 'ke 'unmu -kpa'a di, ɔɔ 'kɔ'kɔ, ɔ -see 'k ''bhūo'a tɪnε'ε di zi 'le ɔ 'ye 'bho 'un gbo yi, ɔ 'ye 'unmu -kpa 'bho a'ba 'bɪ 'mu.

Kpli-i -ke 'mu nyɔ 'ka ''yisrεeyi ''du -nl 'bho -Lagɔ'kɔ ''yigbeyi

3 A -gblee, 'lotu'a ''nynuu-a, wlu 'un 'ka 'le a'ba -loku 'mu sie a, 'unne 'mo-o, -ka a -ke -a'ba -Kɔyi *Zezii ''sisri'a ''yi, a li 'na 'ε 'bubua. 'Bho 'ε ''kpi a, wlu 'un -za 'ka 'mu, -bho 'un -ka 'bho 'ε ''kpi le-e mu a, 'bho 'mna-a'a damu, ε -se ε-ε -sla -nl 'unmu -ko, 'le, 'bho a'ba damu, -mnεε'ε ''bhūo-o -nmɔ'kɔ ''yrili, 'le ε 'ke amu 'kpa ''yi po a 'ke 'ε ''kpi 'gwlotipopo 'le a 'ke a'ba ''bhi'a di gba 'mu ''du. ² A 'ye li-ɔ, nyu-u -nl'a 'le a'ba ''klumu, -u nyini'a -Lagɔ'kɔ lbhu wɔn, -u 'pεε'ε *klēmumue 'mu -u nu'a 'ka a nyɔ 'ke nu 'le ɔ 'ke ''yisrεeyi ''du 'bho -Lagɔ'kɔ ''yigbeyi, 'bho 'wa damu a ''du a'ba ''bhi ''yrili! Sɪn un-u cε'o. ³ A -gblee, -a-bu ''du'o -Lagɔ'kɔ nyuzɪgɪ, -εkedɪmaa, *ɪ Lisaazuzu -a 'bhle'e 'mu 'le -a bubu 'kɔ'kɔ -ka -zεgεka. l-bɪ bhebheli u-bu nyu 'mnu-u 'pεε'ε 'mu, 'le un-u mu'a 'nynt, tɪ 'mni -abu se 'bhεε -a 'ke ɪ 'mu'pεε. Zezii *Kliis't -Lagɔ -zi -nl'a 'mu 'le ɔ 'ye'a -amu ''yisrεεmu po 'bho 'kɔ ''yigbeyi, Zezii 'mnɔ'kɔ'kɔ 'nynt -a 'bhεε'ε ''yi tenyl. 'E di, -a-bu ''du'o -Lagɔ'kɔ nyuzɪgɪ. ⁴ 'Unmɔ -kɔ-ɔ, -bho ε ''du l-bɪ bhebheli 'mni, -bho 'un 'kɔ'kɔ ti, 'un 'bhεε 'ko-o'o 'un 'ke ɪ 'mu 'pεε 'un 'ke 'nynt 'bhle 'ya di -lrεε. 'Le, -bho nyɔ na 'kl ɔ 'bhεε'o ɔ 'ke ɪ 'mu 'pεε ɔ 'ke 'nynt 'bhle 'ya di, 'mna -flɔ 'ko-o 'yi 'un 'ke ε nu 'le 'un 'ke ɔ 'mu-zi. ⁵ ε -nl 'ko-o -kaa, -εkedɪmaa, 'kɔ'kɔ *ɪzrayεεlbhlukpa ''kpi'a -gluu -lue-e 'bhle'a 'nynt un-u 'la'a *Bezameεgluu, 'ε wɔnyɪ 'un 'wlu -nl'o. 'un 'wlu'a, 'ε 'wɪ -mεetanzɔ, 'le 'un 'ye *kle 'mu -kpe. Nyu-u 'wlu'a 'unmu, -ka un -die'a 'mu, *ɪZuifu'aa ɔFa 3 5 'Wa 'nynt -lrεε 'mo-o Eblee.plan'a ''klumu 'un -nl 'ko'o. ⁶ A -gblee, 'le 'ya -kaabol'ta damu 'un 'yaa'a-a 'muti 'le 'un 'ye Zezii'a -glɪgbawɔnyɪ'a nyu nyant 'mu kla. 'Le, -bho ε ''du -a'ba gba'a ''yikpɔnε'ε di, nyɔ -yɔ un 'ka 'unmu likpukpa -nl, ɔ se -nl. 'E di, 'wa nyɔ -lue 'tun se 'kl 'bhεε ɔ 'ke 'bho 'an da ''du 'le 'ya damu. ⁷ -Tanyl 'kl a, 'le 'mna -bodɪ a, l-bɪ lɪ 'mni'a 'wee 'bhle 'ko-o 'nynt, 'le 'traamu 'tɔ ɔ, Zezii Kliis't 'un yibo'a di a, 'bho 'an ''yigbeyi 'ya 'wee ''du'o bhebheli. ⁸ 'Kla-a mo'o -ziaka. l-bɪ tɪnε'ε lɪ 'wee -ke di nyɔ-ɔ 'bhle'a 'nynt, -bho 'un -gbu nu 'tɔ ya, bhuhhulɪ ɪ ''du'o. -Ka 'un yibo'a Zezii Kliis't 'le ɔ 'ye'a 'an -kɔyi ''du, 'unne 'bhle'e 'nynt tenyl, ε 'ye l-bɪ lɪ 'wee -zi. 'Ya 'wee, 'bho 'an damu, ɪ se 'tɔ 'nynt 'bhle. -Bho 'un -gbu nu ya, ɪ ɔɔ'kɔ'kɔ-ɔ -yrukodu. 'E di 'un -zi 'l kwa gbo 'le 'un 'ke ɔ-ɔ Zezii Kliis't yibo -ka -zεgεka 'le 'un 'ke ɔ ''srii ''kɔ'kɔmu. ⁹ Kɪn, -zi-adi mo'o. 'un 'kɔ'kɔ ti 'an -pɔlɔ'a kle ti, 'le 'un -ke ɔ 'ke ''y-i''sisri ''kɔ'kɔmu. A 'ye li-ɔ, -tanyl 'kl a, 'an ''bhūo'a 'mutikukue'ε 'mupεεnamu 'le 'un 'ke -a'ba gba ''yikpɔn -nl, 'mna na 'kl 'unne 'ke 'unmu ''yisrεeyi po 'bho -Lagɔ'kɔ ''yigbeyi. 'Le, 'traamu 'tɔ ɔ, 'un yibo'o na, lε-ε po'a 'unmu ''yisrεeyi 'bho 'kɔ ''yigbeyi, 'unne 'mo-o 'un 'de-e Zezii Kliis't ''gwli'a di. -Lagɔ'kɔ ''bhūo-o nu ε'o ε-be ɔ ''gwliδεε 'mnε'ε di. ¹⁰ 'Ka-a ε -nl'e 'mu'a di a, 'un 'kɔ'kɔ ti 'un 'ke Zezii Kliis't yibo -ka -zεgεka. ɔ-ɔ Zezii 'mnɔ -Lagɔ -za'a glu 'le 'mεmu'a ''klumu, ɔ 'ye'a ti-nl -lrεε ε, 'ε wɔnkue-ε 'wlu 'kɔ'kɔ 'mu, -ka ε -nl'a, 'un-ɪ 'kɔ'kɔ ti 'un 'ke

-kaa yibo -lrɛɛ 'le 'an tinɛ 'mu. 'Le 'lɛn-ɛ 'bɔ'kɔ' ti -lrɛɛ, -ka
ɔ 'ye'a 'kle, 'lɛn 'ke -kaa -nɛ -lrɛɛ. 'Le, -ka ɔ 'mɛ'ɛ, 'ɛ
-kaabolɛtu 'ke -nu-ɛ 'le 'an tinɛ 'mu 'le 'lɛn 'ke 'tɔ
''nyinyinidɛ'a nunudɛ 'bho. 'Ya 'wee'a 'zɔ 'lɛn-ɛ 'bɔ'kɔ' ti 'lɛn
'ke ɛ 'muti'wɔnɛ 'le 'lɛn 'ke ɛ 'li ti-de. ¹¹ 'Ka-a ɛ -nɛ'e 'mu'a
dɛ a, 'mna 'bɔ'kɔ' ti 'an -pɔɔɔ'a klɛ ti, -Lagɔ 'ke 'lɛnmɛ glu
-za 'le Zezii'a leyinɔɔ ti, 'lɛn 'ke ti-nɛ ''kɔgwɛka 'bho 'ɔ
''tɔli.

Lɛ -Lagɔ 'ybha'a -a 'ke ''du, -a -see ɛ -bhla ''du ke

¹² -Bho 'lɛn 'lɛ -kaa, ɛ-bɛ dɛ 'lɛn 'ybha'a 'lɛn 'ke 'liti-de,
-ka 'lɛn 'ye 't ka see ''fla 'wee, ɛ -se -kaa -ko. 'Le, lɛ -Lagɔ
'ybha'a -a 'ke ''du, 'lɛn -see ɛ -bhla ''du ke -ka -zɛgɛka.
'Le, -ka *Zezii *Kliisu ''luo'a 'lɛnmɛ 'mu 'le ɔ 'ye'a 'lɛnmɛ
ɔ nyɔ 'mu nu a, 'ɛ dɛ 'lɛn-ɛ po'o 'le 'kɔɔ, 'le, -zɔɔ 'wee ɔ
'ybha'a ɔ 'ke 'lɛnmɛ -bodɛ nu a, 'lɛn 'ke ɛ 'ye. ¹³⁻¹⁴ 'Lotu'a
''nynuu-a, 'lɛn na, -bho ɛ ''du 'mna-a'a ''bhuo, -ka 'lɛn
'ye'a ka ɛ-bɛ -zɔɔ 'mna ''fla 'wee, 'lɛn -see -kaa 'lɛ. Lɛ 'lɛn
yibo'a, 'lɛnɛ 'mo-o, -ka pleyi -ke 'ɔ -boplemu-u mumu'a
li-i nu'a 'le ɔ-ɔ po'a 'le 'kɔɔ ɔ 'ke nyɛ -tanyɛ 'le ɔ 'ke
'nyɛn 'wɛ a, 'ka-a 'lɛn-ɛ nu'o. 'ɛ 'zɔ 'mo-o, -da 'an -pɔɔ-
u 'wla'a ti, 'bho-o 'lɛn-ɛ mu'o -kpayɛ. -Bho 'lɛn -ka mu a,
'an -gbu le. -Bho 'lɛn -ka -kaa-a nu a, lɛ -Lagɔ -zi -nɛ'a
Zezii Kliisu 'mu, ɔ de'a 'bho ti 'an dɛ, 'lɛn-ɛ po'o 'tɔ 'le-e
'kɔɔ 'le 'lɛn 'ke ɛ 'ye 'le yaku 'li, 'bho 'ɔ ''tɔli.

¹⁵ 'lɛnɛ 'bhle'e 'nyɛn'a dɛ a, -a-bu -yɛ ku'a 'yɛriti 'bho
Zezii'a -jeyi, ɛ -nɛmɔ 'yɛrili 'bho dɛ -nɛ'a ''kɔɔ -a 'ke
-pɔɔ -lue 'tɛn 'mu'bhɛɛ. 'Le, -bho a -ka -ka -lɛn-ɛ 'g-
wɛlɛtipopo 'bho ɛ ''kɔɔ a, 'le -Lagɔ 'bhuo 'ke amɛ
'yɛrikɛ 'mu -flɛ 'bho 'ya ''kɔɔ 'le a 'ke ɛ 'kɔ'wɔ -lrɛɛ. ¹⁶ A
-gblee, -bho ɛ -nɛ -kaa o, -bho ɛ se -kaa -nɛ o, lɛ-ɛ
-nɛmɔ 'yɛrili -a 'ka nu, 'lɛnɛ 'mo-o, li -a 'ɛɛn'a -a 'wɔ'kɔ'
'muti -ka -zɛgɛka 'le -a -de'a 'liti, 'le -pɔɔ -lue 'mu -a
kpa 'ya -jɔɔ 'le -a'ba -nabhu 'ke -lue 'tɛn -nɛ!

¹⁷ Kun, 'lotu'a ''nynuu-a, kpli 'lɛn -nɛ'a ti 'bho -Lagɔ 'ɔ
-jeyi a yibo'a a, -ka a -die'a 'mu 'wee a nu -kaa, 'le a 'ke
'le 'an 'bɛ -za! Lɛ -a -tɔ'kɔ' amɛ -ɛ -ke kpli -a -nɛ'a ti, nyu-u
-nɛ'a 'ya kplitu ti -u na'a -kaa, a -gbu nu ya 'le a 'ke 'wa
ka -na. ¹⁸ ɛ -se bhuhuyiti 'lɛn 'lɛ'ɛ -kaa -ko. Nyu'a
-dadudu -nɛ'e 'bho-ɛ: -ka un-u nu'a, 'ka se ''yɛrili-nɛmɔ.
'lɛn -za'a 'wa ''kpidɛ 'mu-ɛ kɔɔ'ɛ -dadudu, 'le 'traamu,
-bho 'lɛn -ka 'bho 'ɛ ''kɔɔ le-e yi a, ɛ-ɛ ya'a 'lɛnmɛ ''mi
'yɛri. U-bu nyu 'mna-a -nabhu un-u na'a a, 'lɛnɛ nu'o
nyu -bodɛ na: -Ka Zezii 'mɛ -nɛ'a 'bho nyuyɛrɛlɛbaatu
'yɛri, lɛ ɛ-ɛ za'a 'zɔ, 'wa 'kɔ'wɔ nɛ tukutuku 'le un 'ke ɛ 'li
ti-de. ¹⁹ A 'ye li-ɔ, 'wa ''nyinyinikpli un-u nu'a, ɛ -nɛ 'nu-u
''kɔɔ ''kɔgwɛka. 'Bho 'kmu'a ''tiinamu 'ya dɛ -Lagɔ-ɔ 'ye
u -zɔɔ -tu mu, 'le ɔ 'ke u dɛ -kɔɔn. A -gblee, 'le u-bee
-mna u gbo a, 'wa ''bhluku'a 'tɔnɛdɛ 'ke u 'bubua 'yi
'lɛbhaa'a ''sɛ'ɛ dɛ un -nɛ'e ti. ''Nyinyinidɛ 'ke 'ku u dɛn 'yi
'lɛbhaa, 'ya dɛ un-u 'bhɛɛ'ɛ 'wa ''bhi ''yi. 'Nɔ 'kmu 'mu'a
lɛ'a ''sɛ, 'lɛnɛ un zi'e gbo. ²⁰ 'Le -a-bu -yɛn, 'le yaku 'li
'mo-o -a'ba ''bhli. *-A'ba 'Puunyi, -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisu,
'le-e ɔ-ɔ 'ye 'wɛ mu 'le ɔ 'ke le yi -a'ba dɛ. 'lɛnɛ -a -nɛ'e
wɔnɛfuonamu 'le 'bubua 'mu. ²¹ -Bho ɔ yi le a, -a'ba 'bh-
luku -ɛ -ke dɛ -a 'flɛn'a 'mu a, ɔ-ɔ 'ye -ɛ ''yizizia -mu. 'lɛn-
nɛ 'mo-o, Zezii 'mna, -da -Lagɔ -zɔ 'ɔ glu a, lɛ 'ɔ ku -yi'a
'mu 'le 'ɛ 'mɛ'ɛ ɛ, -ka -lue 'mna 'ka-a -a'ba nɛ-ɛ 'ye -nɛ

mu. ɛ -se bhuhuyiti ɔ 'bhɛɛ nɛ -ko. -Lagɔ ''nyɛ 'ɔ
wɔnɛkɛ 'le ɔ 'ke li 'wee -kɔ. 'ɛ dɛ ɔ 'bhɛ'ɛ o ɔ 'ke -kaa nu.

'Pɔɔ'a nyudɛmɛduwlu

⁴ 'lɛnɛ 'bhle'e 'nyɛn'a dɛ a, 'an dɛkmalotu'a ''nynuu-
a, a-bu -ke 'tu-u 'lɛbha'a 'lɛnmɛ tenyɛ 'le 'an -pɔɔ-u
'wla'a ''yiti 'lɛn 'ke 'ye a, -ziadɛ mo'o, a'ba dɛ-ɛ 'lɛbhaa'a
'lɛnmɛ 'bubua 'yi. A-bee'a dɛ 'lɛn 'ke 'nyɛn 'wɛ -lrɛɛ. 'ɛ
dɛ a, 'an dɛkmalotu'a ''nynuu-a, a kuku 'muti 'le a -ke
-a'ba -Kɔyi *Zezii 'ke ''yi''sisri -ka -zɛgɛka ''kɔmɛ!

² 'Le -a'ba 'lotu'a ''nynuu-nɛnɛkɔkɔ -bodɛ a, Evodii
-ke Sentisu 'bhle'a jɛjɛɛ 'nynumu, 'lɛn-ɛ bhade 'nu-u li
tenyɛ un -ybhe! -A'ba -Kɔyi Zezii'a nyu un ''du'o. ³ 'Le
-mnaa'a ''bhuo -lrɛɛ, Sisigɛ, -nɛmɔ -ke 'lɛn -na'a tenyɛ,
'mna-a 'po-o -nɛmɛ 'sru: U-bu 'nynɛkɔkɔ 'mna, pa
'wa dɛ 'mu 'le un 'ke -ybhe! -Gblee, un -nɛ 'sɔn, Klemaa
'kɔɔ 'u ''kɔɔ, un -ke nyu -lɛn-ɛ -ke 'lɛn nu'a -Lagɔlɛbhu,
'wa 'wee, 'mutikukɛ 'mu un -kpa'a 'lɛnmɛ 'le -a 'ye
Zezii'a ''dɛzɛɔ kpa. -Lagɔ 'kɔ'kɔ -ke 'li, nyu-u -nɛ'a ti
'bho 'ɔ ''yigbeyi, 'wa 'nyɛn-ɛ 'nɛn-ɛ'ɛ, nyu 'wee 'mna'a
'nyɛn, 'le-e ɛ 'nɛn-ɛ'ɛ.

⁴ -Ka a -ke -a'ba -Kɔyi Zezii ''sisri'a ''yi, a li 'na 'ɛ
'bubua ''kɔmɛ! 'lɛn-ɛ 'mu-o 'bho le, 'lɛn na: A li 'bubua
''kɔmɛ! ⁵ A ''du nyu-u -nɛmɔ kpli 'mu 'le nyu 'wee 'ke
'na li'ye. A -gblee, -a'ba -Kɔyi 'mna 'kɔ'kɔ leyinɔɔ ''kɔ-
gbo. ⁶ 'lɛnɛnɛ'ɛ dɛ a, -bho koo dɛ bhla amɛ ''kɔɔ,
nyɛmɔ ''si amɛ 'gwɛlɛ -le! 'Le ɛ-bɛ li 'wee 'mna 'mu, a po
*-Lagɔ wɔn gbo ''kɔmɛ! 'Le, -bho a -kɔ-ɔ libhade, a po
ɔ 'sɛɛ -lrɛɛ! ⁷ -Bho a nu -kaa, -pɔɔ'a bhluhlua-a 'wɛlɛ
-Lagɔ 'mu, 'le a 'ke ɛ 'ye. ɛ-bɛ -pɔɔ'a bhluhlua 'mna,
lɛ nyɔ 'ke ɛ likpukpa -nɛ, ɛ se -nɛ. ɛ-ɛ 'pɔɔ-e nyu 'wee'a
-naagɛ ''kɔɔ. ɛ -nɛ'e-e -kaa, 'le, a-bu -ke Zezii *Kliisu ''sis-
ri'a ''yi, ɛ 'ke a'ba -pɔɔ gbo ''yi.

⁸ 'Lotu'a ''nynuu-a, lɛ 'lɛn 'ka amɛ 'tmu a, 'lɛn na, li
-ke dɛ a 'ka zi, 'lɛn 'ka-a: Lɛ-ɛ 'ma-a -ziadɛ, -ɛ -ke
dɛlɛkɔɔn-ɛ na'a a, -ɛ 'sɛɛ'ɛ ''yi, -ɛ -nɛmɔ 'yɛrili, -yɛ, -bho
a nu a, 'le nyu -see'a 'bho a'ba da ''du yi, 'le -ɛ -see'a a'-
ba 'nyɛn wɔn-nyɛn yi, 'lɛnɛ 'mo-o, lɛ'o ɛ-ɛ 'ma-a -zɛgɛ,
-ɛ -nɛmɔ 'yɛrili tenyɛ. 'Ya dɛ a 'ke zi 'le a 'ke ɛ nu. ⁹ A 'ye
li-ɔ, -Lagɔ 'wɛlɛ 'lɛn-ɛ 'kɔ'wɔ amɛ, a 'kɔ'wɔ, a ''du ɛ 'bho,
'le, -ka ɛ 'lɛ'ɛ, a 'ke -kaa -na! 'lɛnɛ 'mo-o, -ka 'mna-a'a
''bhuo-o ''du ɛ 'bho, 'le a 'ye ɛ 'bu'wɔn ɔ, 'ya kpli a
'ye'a 'lɛnmɛ li, a nu ! -Bho a nu -kaa a, -Lagɔ ''nyɛ'a nyu
-pɔɔ'a bhluhlua, 'le ɔ 'ke amɛ gbo -sie ''kɔmɛ.

'Pɔɔ-u 'po-o Filiipukamu 'sɛɛ

¹⁰ A -gblee, 'lɛn -ke -a'ba -Kɔyi *Zezii ''sisri'e-e ''yi'a dɛ
'bubua 'lɛbha'a 'lɛnmɛ tenyɛ. 'Le ɛ -se bhebhe ɛ -nɛ -kaa
-ko, 'le, -ka a kuku'a 'muti 'le a 'ye'a 'tɔ 'an dɛ 'g-
wɛlɛtipopo -lrɛɛ, 'le a 'ye'a 'lɛnmɛ 'jɛmɔni -ya 'le 'ɔ 'nyɛn
'mu, 'ɛ dɛ mo'o. 'Le 'lɛn yibo'o na a 'kɔ'kɔ-o ti see a 'ke
ɛ nu, 'le, -ka a 'kɛ ɛ -nyna, a se -ka 'bhle. ¹¹ -Bho 'lɛn
-kaa a, ɛ -se lɛ 'lɛn se'a 'bhle, 'ɛ 'tu-u 'lɛbha'a 'lɛnmɛ, 'ɛ dɛ
-ko. A -gblee, 'bho 'mna-a'a damu, -ka -a'ba -Kɔyi -tɔ'
'lɛnmɛ, 'ka-a 'ka-a: -Bho koo ɛ -nɛ 'mu, lɛ ɔ 'ka 'lɛnmɛ
''nyɛ, -bho koo ɛ -die 'mu, ɛ-ɛ 'nyɛn-e 'lɛnmɛ ''yi. ¹² -Bho
''puan'a ''bhuo 'lɛbha 'lɛnmɛ, -ka 'lɛn 'ka nu a, 'lɛn yibo'o-

o 'na. 'Le, -bho ε se 'unmu 'lbhanamu -nu, -ka 'un 'ka nu a, 'un yibo'o-o 'na -lrεε. -Bho koo ε -nu 'mu, -bho 'un 'ye lilile o, -bho 'un se ε 'ye o, -bho 'un 'ye l'a -dadudu o, -bho 'un -see lε 'ye o, -Lagk -כ'נ'כ'na 'unmu-ε'ε dı, 'an -כ'נ'כ'bhlu'o 'le 'ya 'wee 'mu. ¹³ A -gblee, Zezii Kliisu 'nyl'e 'unmu 'mutikukue, 'unnu nu ε'o 'le 'un 'ke l-bı staslaal 'wee wınyı'bhεε 'un 'ke l 'kpi 'ya. ¹⁴ ε -nı'a -kaa 'mu a, 'le 'an staslaa 'mu, -ka a -see'a 'unmu 'yriti-po 'le a 'ye'a 'unmu -kpa a, lεzεge a nu'o.

¹⁵ Filiipukamu-a, a'ba "bhi yibo'o-o na, -da a kpa'a Zezii'a -jeyi -lreeka, -da 'un 'wlu'a 'le a'ba 'fı gbo Maseduanıbhılkpa "kpi 'le 'un 'ke -Lagk "dızıgı kpa a, -gwı -lrεε 'mu'a Zezii'a -glıgbawınyı'a nyu-u 'ka 'unmu 'jemıni "nyl, 'wa nyı se -nu, -bho ε -se -yl a'ba "se "nyl'a 'unmu, 'unnu 'un 'ye'e. ¹⁶ 'Le, 'un 'wlu'a 'le a "bhılfı gbo, ε se'a 'mu-gwle ke a, 'le 'un -nı'a -bhıa Tesa-lonıkgwı 'mu a, mıni'a dı "sri'a 'unmu "yi, kpe 'ıkn "bhuoka a -po -nı'e 'unmu 'jemıni -jeyi 'un 'ke lı. ¹⁷ A -gblee, ε -se -zıgı -yl a nu'a 'unmu "lrılı'a 'tu-u -zi 'unmu -ko. A'ba "bhi'a dı 'un-l zı'o. 'un 'ybha-o'o a -ke Zezii 'ke -na "kamu, -zıgı k 'ybha'a, 'le a 'ke l nu. 'Le, -bho a

nu -kaa, -Lagk 'ke amu "nıti-wunna "kamu. ¹⁸ A 'ye lı-k, a'ba 'jemıni-i 'bhıı-kı gbı 'mu a po'a 'unmu -jeyi, 'un 'ye -l'o -lrεε. l -dıe'e-e "yi tenyl, l 'nyıni-e 'unmu "yi -ka -zεgeka. Epafıodıtı -ke l yi'a, 'ya dı 'un 'bhıe'e 'tı lε kwa 'mu. 'Le, lı 'mıı a "nyl -nı'a 'unmu 'le -kplzεge 'mu, l kıı-kı -Lagk kıı *'sragalı -l po'a ngıεzεge. 'ε 'zı 'mo-o, 'jemıni 'mıı, -Lagk a "nyl l'o. 'Le, lı 'wee a-a "nyl'a -Lagk, l-l nu kı 'tı. ¹⁹ 'Ka-a a nu'o 'unmu -zεge -bodı. -A'ba -tıta -Lagk -ke lıbhı 'un-l nu'a a, 'unnu 'bhı'e'ε "yi 'le kı -kıı lı 'wee'a dı, kıı kıı, 'unnu 'ye amu -kpa mu -lrεε, 'le, lı-l "sri'a amu "yi, kı 'ke l amu -bodı nu 'wee. Lı kı-kı "nyl'a -amu -a'ba Zezii *Klııı'a "gwııdekamı, 'unnu 'un-l "sı'e 'nyıı. ²⁰ 'Ka-a ε -nı'e 'mu'a dı a, kı 'nyıı 'bhıe "yi "kamıkamı 'le -kıı-kıı "ııı *ε -nı -kaa 'mu!

²¹ 'Lotı'a "nyınu-a, 'le'a Zezii Klıııı'a nyı 'wee, 'unmu 'ye 'tı! 'Lotı'a "nyınu -nı'a kııı 'an "trolı na, u-bı 'ye 'tı -lrεε! ²² 'Le kı -nu -ke 'un -nı'a 'kııı, u -nu 'a 'bhılkpay-owııklagba'a lıbhı, un -ke kı nyı -lrııı-u -nı'a 'kııı, un na u-bı 'ye'e amu -lrεε!

²³ -A'ba -Kıyı Zezii Klıııı 'mıı -wunna amu "nıti!

Kolobukomu

Wludie po'a nyu "bɔɔgɔ -nɛɛ'ɛ -naagɔ 'li.

Kolobukomu 'ma-a Zezii'a nyu, 'lɛnu k' -dalbhoyi 'Pɔɔɔ po'o "bɔɔgɔ -nɛɛ -jeyi. Lɛ-l se'a 'kpu 'bhle, -ka nyutɔɔɔ-u tɔ 'nɛ 'le 'wa "klumu, k 'wɛn -l 'kɔ. 'ɛ dɛ k po 'u "bɔɔgɔ -nɛɛ -jeyi. 'Le 'ɛ 'limu k na Zezii Kliisi 'mo-o lɛ 'wee'a "lru-gayue, 'le, nyɔ-k de k "gwli, k-k 'pun'o 'bho -Lagɔ k "yigbeyi. ɛ-be "gwlideɛ 'mne'ɛ "se'ɛ dɛ nyɔ-k 'pun'o.

'Yewlu

1 ¹⁻² A-bu Kolobukomu 'ma-a -a *-Bozezii *Kliisi'a nyu, a-bu de k "gwli 'le a -ke k 'ye'a "yi'sisri, a-bu -ke k-k na'a a'ba -pɔɔɔ a kle ti, 'lɛnɛm 'Pɔɔɔ -Lagɔ k "b-huo -za'a 'bho 'lɛn 'ke *Zezii Kliisi 'mna k' -dalbhoyi "du, 'lɛn -ke -a'ba 'lotu'a "yu Timotee -nɛ 'sɔn, -a-bu 'ye'e amu, 'le 'lɛn-l po'o amu "bɔɔgɔ -jeyi! -A'ba -tɛta -Lagɔ nu amu -zɛɛɛ 'lru'li 'le k 'ke amu -pɔɔɔ a bhluhluha "nyu!

'Pɔɔɔ-u 'po-o 'wa dɛ *-Lagɔ wɔn gbo

3 -A 'po-o -a'ba -Kɔyi *Zezii *Kliisi'a -tɛta *-Lagɔ wɔn gbo -wɛɛwɛɛ a'ba dɛ. -Bho -a -ka k -kaa wɔn gbo-o po, -a 'po -k 'sɛɛ "kɔmɔ a'ba dɛ. ⁴ -ɛkedɛmaa, -a 'wɔn-k 'bɔ na, a 'de-e Zezii Kliisi "gwli 'le a -kma'a a -Bozezii'a nyu'a dɛ -lɛɛ. ⁵ A -gblee, lɛ -ke "lru "yi a-a nu'a -kaa, 'lɛnɛ 'mo-o, "kɔgwɛtɛnɛzɛɛɛ-ɛ 'ye'a amu 'mu "yi mu 'le ɛ 'ka ti'pɛple 'le yaku 'li 'bho -Lagɔ k "tɔɔli, a -de 'nɛ-ɛ -pɔɔɔ "yi. -Lagɔ k "dɛzɛɛ -za'a-a 'ɛ "kpidɛ 'mu 'le a 'ye l 'bu'wɔn. ⁶ l-bl "dɛzɛɛ 'mnu, l-l wa'a 'le-e 'bhlu'kɔ'a -dadudu "kpi ti. Nyu-u 'lɛ 'l -ziadɛ, un-u 'kpa-a "kpi 'yɛɛɛ 'le un-u 'srɛɛ'ɛ 'wa kpli "yi. Wlu-u 'ma-a -ziadɛ, -ka -Lagɔ k 'limu -nɛm k'wɔn, -ɛ -zɛ 'l 'mu, a -kɛɛ ɛ-ɛ 'bu-u'wɔn, -ka -lue 'mna, 'ka-a ɛ -nɛ'ɛ a-bee -mnuu -bodɛ -lɛɛ. ⁷ A -gblee, Epaflasi 'ma-a -a -Bozezii Kliisi'a l-b-hunuyi, k -ke dɛ -a -kma'a tenyɛ, 'lɛnɛn -kɔ 'nɛ amu. 'Bho -a'ba 'bɛ 'mu k nu ɛ'o k -pɔɔɔ a kle ti 'le amu gbo. ⁸ kɔ 'mna, -ka *-Lagɔ k Lisaazuzu po'a amu 'kpi 'mu 'le a 'ye'a a -bonyunyu'a dɛ -kma, 'lɛnɛn -zɛ 'l -amu -bodɛ 'mu.

⁹ 'lɛnɛ 'bhle'e 'nyɛnɛ'a dɛ, -a -kaaa wlu 'mne 'bu-u'wɔn, -a po'o -Lagɔ wɔn gbo -wɛɛwɛɛ a'ba dɛ. -A 'po -k wɔn gbo 'le k 'ke amu k 'gwɛɛdɛ -kɔ, a 'ke ɛ yibo -ka -zɛɛkɛ 'le a 'ke ɛ nu, 'le k Lisaazuzu 'ke amu -naagɔ "nyu 'le a 'ke l-bl dɛ 'mnu 'muti'wɔn. ¹⁰ -Bho ɛ -nɛ -kaa 'mu a, 'lɛmnu, kpli-i nu'a -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisi 'tu, a 'bhle -l'o, 'le a 'ke k 'gwɛɛdɛ nu. Lɛ'o lɛ-ɛ 'ma-a -zɛɛɛ, -a-a 'ye -ɛ -nu -mu 'le a'ba -Lagɔ k yiboɛ 'ke "kpi'kpa. ¹¹ k-bɔ -Lagɔ -ke 'nyɛnɛ-l 'bhɛ'ɛ "yi, -a 'po -k wɔn gbo, 'le k wɔnɛɛ 'mu, k 'ke amu 'kpi 'mu po tenyɛ, 'le, -bho 'kleyɛɛ bhla amu "kpi, a 'ke 'kpa "yi ku 'le a 'ke "gwli-ku -lɛɛ, a 'ke ɛ wɔnɛ'bhɛɛ 'le ɛ 'ke 'le 'bubua 'mu "du.

¹² A -gblee, 'kɔn -a'ba -tɛta -Lagɔ -nɛ'ɛ yaku 'li,

"nyɛnɛnɛdɛ'a -lue komu se 'le -nɛ. 'Le 'mna, 'le-e k-k fuo nɛ'e k nyu wɔn k 'ke u -zɛɛɛ 'lru'linu. A-bu -ke -jɔɔ k kati'a "yi, a 'ke k 'le -yɛ 'le a 'ke -zɛɛɛ 'mne 'ye, a po k 'sɛɛ! ¹³ A 'ye li-k, 'le "nyɛnɛnɛdɛ'a -kuyre 'mu k -za'a -amu 'le -a 'ye *Sataa'a "lru 'zɔ 'wlu, 'le nyu k dɛk-mayu Zezii Kliisi -k'k, k 'ye -amu 'le 'wa "klumu po. ¹⁴ k "yu Zezii 'mna, 'lɛnɛnɛ zɛtɛ'e -amu 'le -a'ba "nyɛnɛnɛdɛ 'mu 'le -Lagɔ k "bhuo 'ye 'ya dɛ 'bho.

*Zezii 'mo-o -Lagɔ k tiyalɛ 'wee'a -klagba

¹⁵ -Lagɔ -nɛ'ɛ 'le yaku 'li nyɔ k 'ye'a li, -ka k -dedekpli -nɛ'ɛ a, 'le *Zezii *Kliisi 'mu k -po 'nɛ "piemu 'le nyu 'ye ɛ li'ye. Lɛ'o lɛ -Lagɔ -ya'a ti, 'lɛnɛnɛ 'mo-o 'ya -klagba.

¹⁶ -ɛkedɛmaa, 'lɛnɛnɛ -zi -nɛ'ɛ 'mu, 'le, l-l -nɛ'ɛ 'le yaku 'li -ke yaku "yi o, -yɛ -nɛ'ɛ 'kɔn 'bhlu'kpa "kpi o, -yɛ nyɔ k 'ye'a li o, -yɛ nyɔ-k 'ye'a li o, nyɔ"o nyɔ-k 'bhle'a wɔnɛɛ 'le yaku "yi -ke yaku 'li, k 'ye l ti-ya. k -zi -nɛ 'kɔ 'mu-ɛ 'le k 'ye l ti-ya 'le k 'nyɛnɛ 'ke "yi'bhɛ. ¹⁷ -Da k -see 'l ti-ya ke, k nyɔnɛ -nɛ'ɛ-e ti see. 'lɛnɛnɛ 'bhle 'l kwa 'le l 'ye ti-nɛ k 'sana 'mu. ¹⁸ -Ka nyɔ k "lru 'bhle'a k 'gblu kwa, -ka -lue 'mna 'ka-a k "du'o k -glɛgba'a "lru'gayue. 'lɛnɛnɛ "nyu'e nyu tinɛɛɛ. 'lɛnɛnɛ 'mo-o lɛ 'wee'a 'bhleyi. Nyu -Lagɔ -za'a glu 'le 'memu'a "klumu, -u -nɛ'ɛ ti -lɛɛ, 'lɛnɛnɛ 'mo-o 'wa nyamna. ɛ-ɛ kɔ-o'na, 'lɛnɛnɛ 'mo-o -Lagɔ k tiyalɛ 'wee'a -klagba 'le k-k "nyu'e nyu tinɛɛɛ. ¹⁹ -ɛkedɛmaa, -Lagɔ k "bhuo-o 'ybha'a k -dedekpli'a kle 'ke 'le k -pɔɔɔ kɔ -nɛ. ²⁰ -Ka -lue 'mna 'ka-a k 'ybha'o -lɛɛ k 'ke k "yu 'mna 'mu -zi -nɛ, 'le, k tiyamu -nɛ'ɛ 'kɔn 'bhlu'kpa "kpi-e, 'le yaku "yi -ke yaku 'li, k -ke un 'ke -ybɛ. k-bɔ k "yu-u 'mɛ -nɛ'ɛ 'bho nyuyrilbhaatu "yri, k nyɔ-k-k 'wla'a ti, 'lɛnɛnɛ -ya'a 'bho 'wa 'nyɛnɛm -pɔɔɔ a lipɛɛɛ.

²¹ A -gblee, 'an 'lotu'a "nyɛnu-a, "nyɛnɛnɛdɛ a-a nu 'ka, a-a popo 'ka 'gwɛɛdɛ -bɛnyɛ'a dɛ, a -se 'kɛ-l -Lagɔ k nyu -ko. ²² 'Traamu 'kɔ k, 'memɛɛ k "yu 'mna 'mɛ -nɛ'ɛ 'bho ɛ-be nyuyrilbhaatu "yri, k nyɔ-k-k 'wla'a ti, 'lɛnɛnɛ -ybɛ -nɛ'ɛ amu, 'le, -bho k -ka lɛ-e yi, a -kaa 'bɛ li'bhle 'bho k "yigbeyi. ²³ Lɛ a 'ka nu 'le l 'ka -kaa 'mu-nɛ a, 'lɛnɛnɛ 'mo-o, -Lagɔ k "dɛzɛɛ nyu-u kɔ k amu, a -de nɛ 'li ti "kɔmɔ! A'ba k "gwɛɛɛ'ɛ -kɔ -denɛ 'mu -le! A -kaaa l-bl "dɛzɛɛ 'mnu 'bu-u'wɔn, "kɔgwɛtɛnɛzɛɛɛ-ɛ 'ye'a amu 'mu "yi mu 'le ɛ 'ka ti'pɛple 'le yaku 'li, a -de'a -pɔɔɔ "yi, a'ba -pɔɔɔ a 'wlu ɛ "yi -le! l-bl "dɛzɛɛ 'mnu -lɛɛ, 'lɛnɛnɛ

'Pɔlu pa'a 'ya 'muzalbhu 'le nyu 'ye ɿ 'bu'wɔn 'le 'bh-ltkpɿ'a -dadudu ''kpi.

'Pɔlu -kpa'a-a ɔ *Bozezii'a nyu

²⁴ 'Traamu 'tɔ ɔ, 'an 'lotu'a ''nynuu-a, ε-βε lbhu 'lɿ-ɿ nu'a a'ba -zεge'ε dɿ, 'ε kamu nyu-u ya'a 'lɿnmu 'kleyeεε ''kpi, 'le, ε-βε 'an 'kleyeεε 'mɿnε, ε-ε 'lbhaa'a 'lɿnmu 'bubua ''yi. -Ekedɿmaa, -ka nyɔ'ɔ ''lru 'bhle'a 'ɔ 'gblu kwa, *Zezii *Kliisi 'ma-a -kaa 'ɔ -glɿgba'a ''lrugayue, ɔ 'ye-e 'kle -benyɿ, 'le -a 'ye 'pun 'bho -Lago'ɔ ''yigbeyi. -Ka -lue 'mɿnɔ ɔ, 'ka-a 'mna-a'a ku-u 'nɿnε'o -lreε 'le 'ɔ lbhu 'ke ''yrigɔ mu. ε-βε 'an 'kleyeεε 'mɿnε, 'lɿnne -ny-nia'a 'ɔ nε ''yi. ²⁵ A -gblee, -Lago'ɔ ''bhuo-o -za'a 'bho 'lɿnmu, nyu-u 'ma-a 'ɔ -glɿgbawɔnyɿ'a nyu, 'lɿn 'ke u -kpa. ɔ 'kɔ-ɔ ti, 'lɿn 'ke nyu 'wee 'ɔ ''dɿzɿɿɿ -bodɿ 'mu-za. ²⁶ -Tanyɿ a, 'ɔ ''dɿzɿɿɿ 'mɿnɿ, ɔ ''zize 'ko-o 'ya ''kpidɿ nyun-yu 'wee ''yrili. 'Traamu 'tɔ ɔ, ɔ 'po -ɿ ''piemu, nyu ɔ -kɔ'ɔ, un 'ye ɿ 'bu'wɔn. ²⁷ -Ekedɿmaa, lε ɔ 'yɿbha'a 'ɔ 'ke nu, -ka ε 'bhε'ε ''yi ε -zi'a lɿ 'wee, ɔ 'kɔ-ɔ ti ɔ 'ke ε u -tɔ, 'le ɔ 'ke 'bhɿtkpɿ 'wee'a nyu -kpa. l-ɿ ''dɿzɿɿɿ -ke ''kpidɿ 'kpa'a ''piemu, 'lɿnɿ 'mo-o, a-bu -se'a-a *Zuifu, Zezii Kliisi -nɿ'e-e amu 'mu. 'ε ''lru ''yi, -ka 'ɔ 'nyɿnɿ 'bhε'ε ''yi, a'ba nε-ε 'ye -kaa 'mu-nɿ mu.

²⁸ 'Ka-a ε -nɿ'e 'mu'a dɿ, -a za'a 'ɔ dɿ nyu 'wee -bodɿ 'mu, -a ''du 'u ''dɿ 'mu, 'le, -naagɿ -Lago ''nyɿ'a -amu, -a ''luo 'nε 'mu, -a tɔ nu'o. -A 'kɔ-ɔ ti, nyɔ'o nyɔ-ɔ -ke Zezii Kliisi ''sisri'a ''yi, -ka -Lago'ɔ -dedekpli -nɿ'a a, 'ɔ nε 'ke -kaa -nɿ. ²⁹ 'lɿnne 'bhle'e 'nyɿnɿ'a dɿ, wɔnkukpɿ Zezii Kliisi po'a 'lɿ 'mu, 'lɿ-ɿ nu 'nɿ lbhu.

2 A -gblee, a-bu Kolɔsukɔmu-e, Laodiseekɔmu -ke nyu -lruu-u -see'a 'lɿnmu 'ye ke, -ka 'lɿn -nɿ'a stanamu a'ba dɿ, 'lɿn 'kɔ-ɔ ti a 'ke ɿ yibo. ² 'lɿn-ɿ 'nu-o -kaa 'le a 'ke 'kpi ''yipopo, a 'ke dɿ kɿkma 'le a 'ke tikpukpun. Zezii Kliisi'a ''dɿzɿɿɿ'a ''kpidɿ -Lago po'a ''piemu, 'lɿn 'kɔ-ɔ ti a 'ke ɿ 'muti'wɔn tenyɿ, a 'ke ɿ 'li ti-de 'le -Lago 'ke amu 'ya dɿ ''niti-wunna. l-ɿ 'ɔ ''dɿzɿɿɿ 'mɿnɿ, Zezii Kliisi'a ''kpidɿ ɿ -za'a 'mu. ³ ɔ-ɔ Zezii 'mɿnɔ, 'lɿnɔ ''nyɿ'e -amu -naagɿ 'le -a 'wɔn'ɔ lɿ 'muti. 'lɿnɔ 'bh-le'e -naagɿ'a ''lru kwa 'le 'ε lεtu 'bhle'e 'nyɿnɿ tenyɿ. 'lɿn-nε nu ε'o 'le nyɔ-ɔ 'wɔn'ɔ lɿ 'muti -lreε.

⁴ A 'ye li-ɔ, 'an 'lotu'a ''nynuu-a, 'lɿn-ɿ 'za-a amu ɿ-ɿ dɿ 'mɿnɿ -bodɿ 'mu, 'le nyu-u 'bhle'a -mɿsre, un -kaa amu ''yrabha 'mu 'lbha, 'le a'ba ''gwɿlɿdeε -kaa -denɿ 'mu -ɔ. ⁵ -Bho koo 'lɿn -tε gbo -dɿ, a de ''gwɿlɿ na, 'an -pɔlu 'wla-a amu ''yi ti. -Ka a'ba Zezii Kliisi'a ''gwɿlɿdeε ku'a 'mu 'le a kpukpun'a ti, ε-ε 'lbhaa-a 'lɿnmu 'bubua ''yi.

*Zezii *Kliisi'a nyu'a kpli

⁶ 'An 'lotu'a ''nynuu-a, -ka *Zezii *Kliisi ''du'a a'ba -Kɔyi, nyu 'tmuu 'nɿ amu-ε 'le a 'ye ɿ 'wɔn. 'Ka-a ε -nɿ'e 'mu'a dɿ, -ka ɔ 'kɔ'ɔ ti 'tun, a -na -kaa! ⁷ -Ka tu-u po'a bhɿ glu 'le ε-ε ku'a glu ti a, -ka -lue 'mɿnɔ, a de Zezii Kliisi ''gwɿlɿ, 'le, ''dɿzɿɿɿ nyu-u 'kɔ'ɔ amu, a 'ke ε 'li ti-de! 'lɿn-ɔ ''nyɿ'e nyu tinεzεge 'le ɔ-ɔ po 'u 'kpi 'mu. Nyu-u 'kɔ'ɔ amu, -ka un-u nu'a, a ''nyɿ ɔ a'ba ''bhi -jeyi a'ba -pɔlu'a klε ti, a nu -kaa! -Zεge -Lago'ɔ nu'a amu ''lɿuli'a dɿ, a po ɔ 'sεε -wɿεwɿε!

⁸ 'Bho 'ε lemu, a ''du a'ba ''bhi ''yrili, 'le, bhuhuyiti'a lɿ nyu-u popo'a 'gwɿlɿti, un -ku ɿ 'mu''luo 'le un -kaa a'ba ''gwɿlɿdeε -denɿ 'mu -za! l-ɿ 'gwɿlɿtipopolɿ 'mɿnɿ, ''nyɿnɿnidɿ'a -zuzu 'bhle'a wɔnkue 'le yaku ''yi -ke nyunyɔ'ɔ -naagɿ 'mu ɿ-ɿ 'wɿu'o. 'Ya 'wɿu Zezii Kliisi 'mu. ⁹ 'Ka-a ε -nɿ'e 'mu'a dɿ, a'ba po u -lokui -le! -Ekedɿmaa, ɔ-ɔ Zezii 'mɿnɔ, 'lɿnɔ -Lago ''nyɿ'e 'ɔ -dedekpli'a klε 'le ɔ -ke ɔ 'ye ε 'mu-plε. ¹⁰ A -gblee, a -ke Zezii Kliisi 'mɿnɔ ''-sisri'e-e 'tɔ ''yi'a dɿ, -Lago'ɔ -dedekpli'a klε -nɿ'e 'le a'ba -pɔlu 'zɔ. Nyɔ'o nyɔ-ɔ 'bhle'a wɔnkue 'le yaku ''yi -ke yaku 'li, Zezii Kliisi 'mɿnɔ, 'lɿnɔ 'mo-o 'ɔ 'bhleyi.

¹¹ 'An 'lotu'a ''nynuu-a, a -ke ɔ ''sisri'e-e ''yi ''kɔmu'a dɿ, 'muyibolε 'kɔ'ɔ nyu -ka a ''du'a 'ɔ nyu, 'lɿnne ɔ ''du'o amu li. -Benyɿ -Lago na *Zuifu mu *klε 'mu. 'Le a-bee -mɿnu -bodɿ, 'muyibolε Kliisi ''du'a amu li, ε -se nyun-yu nu ε -ko. ɔ-ɔ Zezii Kliisi 'mɿnɔ, 'lɿnɔ ε-ε 'wɿu'o 'mu. εβε 'mɿnε, 'lɿnne 'mo-o, a'ba ''nyɿnɿnikpli a 'bhle'a -benyɿ, ɔ -zɿ 'ɿ-ɿ amu kwa 'mu ti. ¹² A -gblee, 'bho a'ba *batizeenamɿ, ε kɔ'ɔ-ɔ -ka nyu 'gbaa 'nɔ ka amu 'le a -ke ɔ 'ye'a 'mε 'le un 'ye 'ɔ amu 'gbaa -lreε, un 'ye'a amu tinmaze. 'Bho -gbaa -lue 'mɿnε 'mu, a -ɔ'ɔ ''nukɔ, 'ε lεtu kɔ'ɔ-ɔ nyu-u 'gbaa 'nɔ amu, 'le, -ka ɔ -ɔ'ɔ glu 'le 'memu'a ''klumu 'le ɔ 'ye'a ti-nɿ -lreε, -ka -lue 'mɿnɔ 'ka-a -Lago ''nyɿ'e amu tinεlre. 'ε lεtu -nu-ε'o, -ekedɿmaa, ɔ-ɔ -Lago 'mɿnɔ-ɔ-ɔ-ɔ 'glu 'le 'memu'a ''klumu, 'le ɔ 'ye'a ti-nɿ -lreε, a 'de-e ''gwɿlɿ na ɔ 'bhle-e wɔnkue, 'le ɔ 'ke a-bee -mɿnu tinεlre ''nyɿ. ¹³ -Tanyɿ a, -da a ''du -nɿ 'ka nyu -yu se 'ɔ yibo, 'le, 'ɔ 'muyibolε 'mɿnε, -ε 'kɔ'ɔ -ka a ''du'a 'ɔ nyu, a -see 'ε -bhla 'ye ke, ''nyɿnɿnidɿ a-a nu 'ka'a dɿ, a 'mε 'ko'o 'bho 'ɔ ''yigbeyi. 'Traamu 'tɔ ɔ, ɔ 'g-baa'a-a amu Zezii Kliisi, 'le, -ka ɔ -ɔ'ɔ 'glu 'le 'memu'a ''klumu 'le ɔ 'ye'a ti-nɿ -lreε, 'ka-a ɔ ''nyɿ'e amu tinεlre, 'le, -ka ɔ 'bhɔ'ɔ -a'ba ''nyɿnɿnidɿ'a dɿ, ɔ 'ye -kaa a'ba nɿ'a dɿ 'bhɔ -lreε. ¹⁴ A -gblee, -tanyɿ a, -a 'naa-a *-Lago'ɔ gba ''yi'a dɿ, 'ɔ 'cεkuta -nɿ'e -amu ''kpi. ε -nɿ'a -kaa 'mu a, -a'ba ''nyɿnɿnidɿ'a kpa-a -nɿ'a -amu ''kpi, -a 'ke 'ka -za, -ε 'ma-a 'memεε 'bho 'ɔ ''yigbeyi, ɔ -zi -nɿ'e-e Zezii Kliisi 'mu 'le ɔ 'ye 'mε 'bho -a'ba 'bɿ 'mu, -a'ba ''nyɿnɿnidɿ'a dɿ. 'Ka-a -a'ba kpa 'mɿnε'ε dɿ 'bhɔ-ε'o. 'ε lε-tu kɔ'ɔ-ɔ -ka ɔ kɔ'ɔ ε-βε kpa 'mɿnε 'bho Zezii'a nyuyribhaatu ''yri 'le ε -ke ɔ 'ye'a 'mε. ¹⁵ ɔ-ɔ Zezii Kliisi 'mɿnɔ'ɔ 'memεε'ε dɿ, ''nyɿnɿnidɿ'a -zuzu 'bhle'a wɔnkue 'le yaku ''yi, ɔ lu 'ɿ tu wɔn 'mu, 'le, -ka ɔ nu'a 'ε lεtu, 'ɔ 'memεε 'mɿnε, 'lɿnne -tɔ 'nε nyu gbaa. ε kɔ'ɔ-ɔ -ka tuluyi 'wla'a 'ɔ -jiekɔmu 'le 'le lemu ti 'le ɔ-ɔ tɔ 'nu nyu ''yi, 'le, -ka ɔ ''du'a 'wa wɔnziyi, un 'ke ɿ yibo.

¹⁶ 'An 'lotu'a ''nynuu-a, 'ka-a ε -nɿ'e 'mu'a dɿ, lililɿ a-a li'a, 'nanalɿ a-a 'na'a, 'le ''bhalrεeke 'culre'a ɔ-ke 'Zuifu'a ɔεε -lɿɿ, 'le ''bhalrεeke *Zuifu'a lifɔzɔ, 'bho 'ya klε'ε damu, nyɔ'ɔ ''du 'bho a'ba da -le! ¹⁷ l-ɿ gba 'mɿnɿ, Zezii Kliisi 'ye'a -yi mu, ɿ-ɿ 'mo-o 'ɔ ''yitigugɔε. 'Le ɔ yi'a, 'le ɿ 'ye 'tɔ 'plu 'kpa. -Ekedɿmaa, 'ya -ziadɿ'a ''b-huo-o 'mo-o ɔ-ɔ Zezii Kliisi 'mɿnɔ. ¹⁸ 'Ka-a ε -nɿ'e 'mu'a dɿ, nyɔ'o nyɔ-ɔ 'kɔ'ɔ ti ɔ 'ke 'ɔ 'bhuo 'zɔ -ya 'le nyu 'ke ɔ 'yra, -ɔ 'kɔ'ɔ ti ɔ 'ke -Lago gbo'a -dalbhomu bubɔ, ''yri ɔ-ɔ 'ye'a ti, -ɔ 'le 'ε lε, a'ba ''tayi nɔ ''yiti, 'ɔ ''du 'bho a'ba da -le! ɔ nyɔtu-u 'bhεε-ε 'ɔ 'bhuo ''yi bhuhuyiti. Nyunyɔnaagɿ'a ''sε ɔ-ɔ po'o. ¹⁹ -Ka nyɔ'ɔ ''lru 'bhle'a 'ɔ

'gblu kwa, Zezii Kliisi 'ma-a -kaa ɔ -klagba, ɔ -ke ɔ se 'yi' 'sisri. Nyunyɔ ɔ lu 'wee 'sri'a 'gblu 'yi, -ka kuku ɔ kɔ -tani kpun 't ti, nyu Zezii Kliisi -ka ɔ kɔ -ke un 'sisri'e 'yi. 'Lno po 'u 'kpi 'mu, 'le, -ka -Lagɔ 'yɔbha'a 'tun un 'ke -na, un-u na'a -kaa.

²⁰⁻²¹ A'ba 'bhi yibo'o-o na, a -ke Zezii Kliisi bhete'e-e gbo 'le a -ke ɔ 'ye 'mɛ. 'Bho a-bee'a damu, 'ɛ 'zɔ 'mo-o, 'nyinyinikli a 'bhle'a -benyi, ɔ -zɔ 'l-l amu kwa 'mu ti. 'ɛ dɛ, 'nyinyinidɛ -zuzu 'bhle'a wɔnkɛ 'le yaku 'yi, a se 'tɔ 'ya 'lru 'zɔ -nɛ. ɛ -nɛ 'a 'tɔ -kaa 'mu 'le, nyu-u -see'a -bhla Zezii Kliisi yibo ke, leedɛ a-a na'a 'wa ka'a? Gba 'wee nu'a: A'ba li 'lneɛɛɛ -le, a'ba 'tu 'lneɛɛɛ li -le, leedɛ a-a kpun 'nɛ 'yi'a? ²² L-bɛ gba 'mnu, nyunyɔ po 'l 'wa -bonyunyɔ. 'Wa -tɔɔɔ 'mu l-l 'wlu'o. 'Ya 'wlu -Lagɔ 'mu. 'ɛ dɛ, l-bɛ l-l -kɔ ɔ gba 'mnu, -Lagɔ nu'a nyu li, 'le un 'ke l li, l-l 'zɔ-ɔ ti. ²³ L-bɛ gba 'mnu, -bho nyu -gɔ nu ya 'yribhuo 'muti, un-u popo-o 'gwɔluti na, l-l 'nyl-e nyc dɔlikpɛn. -ɛkedɔmaa, nyu-u 'po-o 'wa 'bhi gba 'le un-u nu'o, un bubɔ -kaa -Lagɔ, un 'ke 'wa 'bhi 'zɔ -ya, un 'ke 'wa 'bhi 'kleyeɛ 'kpi -ya -lɛɛ. 'lɔ -gɔ'u 'ɛ lɛtu ya a, l-bɛ gba 'mnu-l 'mo-o bhuhuyiti'a l 'bho -Lagɔ ɔ 'yigbeyi. l se 'bhɛɛ l 'ke nyc wɔnkɛ 'nyl, 'le, l ɔ nyunyɔnaagl -nɛ 'a 'yi, ɔ 'ke l wɔn 'mu cɛ.

*Zezii *Kliisi 'nyl-e amu -dedekplilre

3 A -gblee, 'an 'lotu'a 'nynuu-a, a'ba 'bhi yibo'o-o -ka -Lagɔ 'gbaa'a amu *Zezii *Kliisi, 'le, -ka ɔ -zɔ ɔ glu 'le 'mɛmu'a 'klumu, 'le ɔ 'ye'a ti-nɛ -lɛɛ, -ka -lue 'mno 'ka-a ɔ 'nyl'e amu tinɛlɛ. 'Ka-a ɛ -nɛ 'e 'mu'a dɛ, ɔ -kɔ Zezii Kliisi 'mno, 'nɔ ɔ -nɛ 'a 'le yaku 'li, 'bho ɔ -tɔta -Lagɔ ɔ 'tɔli 'le ɔ -kɔ l 'wee, -zɔl-l 'wlu ɔ 'mu, a 'bɛ l ti! ² L-bɛ -zɔl-l 'wlu'a 'le yaku 'mne 'li, a zi 'ya dɛ! -Yl 'ma-a kɔ 'bhɔkpa 'kpi'a l, a'ba zi 'ya dɛ -le! ³ -ɛkedɔmaa, a'ba tinɛsua zi-o'o 'le Zezii Kliisi 'ye amu tinɛlɛ 'nyl. ɔ kɔ 'mno, ɔ -ke -Lagɔ 'sisri'a 'yi, 'lno 'bhle'e a'-ba tinɛlɛ 'mne kwa, 'le, nyu -yu se ɔ yibo, un se 'bhɛɛ un 'ke l 'muti'wɔn. ⁴ ɛ-bɛ tinɛlɛ 'mne, -bho 'ɛ 'nyyɔ yi le 'le ɔ 'nyl'a 'yibhɛɛ 'mu, -ka ɛ 'bhɛ'ɛ 'yi, a-bee -mnu -lɛɛ, 'ka-a a'ba nɛ 'ke 'yi'bhɛ -lɛɛ, 'le nyu 'ke ɛ li'ye.

-Benyikli -ke 'traamukpli

⁵ 'An 'lotu'a 'nynuu-a, 'ka-a ɛ -nɛ 'e 'mu'a dɛ, l-bɛ l-l 'a nu'a -laa -Lagɔ 'tu: 'bhɛɛɛ 'bhɛɛɛ-e, 'ya -kaabɔl -lru-e, 'nyinyininaagl'a 'tunɔl -lru -ke satɛbhɛɛɛ, a -zɔ l kwa gbo! (A -gblee, nyc-ɔ 'bhle'a satɛ, l-l 'luo'a -Lagɔ ɔ 'bɛ 'mu, 'lno ɔ -kɔ -kɔ -kpun'o ti.) ⁶ L-bɛ kplisasɔ 'mnu'a 'lru 'yi, nyu-u'a 'du'a 'bho -Lagɔ, ɔ -kɔ 'ye u ɔ 'cɛkuta 'kpi -ya mu. ⁷ A -gblee, u-bu nyu 'mnu, -da a -nɛ 'a 'le 'wa 'klumu -benyi, 'ka-a a'ba kpli -nɛ ko'o.

⁸ 'Traamu 'tɔ ɔ, 'cɛ-e, nyani -ke a -bonyunyɔ'a 'nynɛɛɛ 'nyinyinika, a 'bhɔ 'ya dɛ! Wlu-u se'a 'muzaka -nɛ, 'ɛ 'wlu 'le a'ba wɔn 'mu -le! ⁹ A 'bhɔ snɔlɔcɛdɛ! -ɛkedɔmaa, 'nyinyinikli a 'bhle'a kwa 'muti -benyi -ke 'nyinyinidɛ a-a nu'a -lɛɛ, a -zɔ 'l-l kwa gbo. ¹⁰ Kplilre a 'luo'o 'tɔ 'mu. -Lagɔ 'nyl 'l amu. ɔ -kɔ 'po -l kpan 'mu 'kɔmu, 'le, -ka ɔ -dedekpli -nɛ 'a a, a'ba nɛ 'ke -kaa -nɛ,

'le a 'ke ɔ yibo -ka -zɛgɛka. ¹¹ 'Ka-a ɛ -nɛ 'e 'mu'a dɛ, nyu-u 'ma-a *Zuifu o, -u -se'a-a 'Zuifu o, nyu-u mu'a klɛ 'mu o, -u -see'a *klɛ 'mu mu o, lɛ'ɛ 'yriyibomu o, nyu-u se'a lɛ'ɛ 'yri yibo o, nyu-u 'ma-a 'genynuukpɔn o, -u -se'a-a 'genynuukpɔn o, 'wa klɛ 'bhɛ'ɛ 'mu-ɛ 'bho -Lagɔ ɔ 'yigbeyi. -ɛkedɔmaa, *Zezii *Kliisi -nɛ -lue 'tun, 'lno 'mo-o 'wa 'bhleyi, 'le, nyu ɔ -kɔ ɔ, ɔ -nɛ 'le 'wa -pɔkɔ 'zɔ.

¹² A -gblee, 'an 'lotu'a 'nynuu-a, a popo 'gwɔluti na -Lagɔ -za'a 'bho amu-ɛ a 'ke ɔ nyu 'du! ɔ -kma'a-a a'-ba dɛ -lɛɛ. 'Ka-a ɛ -nɛ 'e 'mu'a dɛ, a 'ye nyu'a ngaze, a'-ba 'limu -nɔ wɔn, a -ya a'ba 'bhi 'zɔ, a -nɔ kpli 'mu 'le a 'ke 'gwɔli-ku! ¹³ A 'bhɔbhɛ wɔnyɔ! -Bho nyc nu amu 'nyinyinidɛ 'lru, a 'bhɔ 'ya dɛ! -Ka -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisi 'bhɔ ɔ a'ba 'nyinyinidɛ a dɛ, abɔ 'bhɔ -kaa a -bonyunyɔ'a nɛ 'a dɛ -lɛɛ! ¹⁴ 'Bho 'ya lemu, lɛ-ɛ 'bhle'a 'nynɛ tenyi, 'lne 'mo-o a'ba dɔkɔmɛɛ. -ɛkedɔmaa, -bho a kɔkma -kɔkma dɛ, 'lemnu a-a 'plɛ-ɛ -pɔkɔ 'mu 'le a-a kpukpɔn'o ti. ¹⁵ A -gblee, -pɔkɔ'a bhɔbhɔlue Zezii Kliisi 'nyl'a amu, a 'tayɔ nɛ 'yiti, ɛ 'ke 'le a'ba -pɔkɔ 'zɔ 'yi, -ɛkedɔmaa, -Lagɔ 'la'a amu-ɛ 'le -pɔkɔ'a bhɔbhɔlue 'ke a'ba 'nynumu -nɛ 'le a 'ke nyc -lue 'du! ɛ-bɛ -zɛgɛ ɔ nu'a amu 'lru'la dɛ, a po ɔ 'sɛɛ -wɛɛwɛɛ! ¹⁶ Dɛ Zezii Kliisi -za'a 'mu, a de l 'le a'ba -pɔkɔ 'zɔ ti 'tun! A popo nɛ 'gwɔluti 'kɔmu! -Naagl -Lagɔ 'nyl'a amu, a 'luo nɛ 'mu 'le a 'ke l tɔtɔ, 'le a 'ke 'dɛ 'mu 'dudu! 'Luɔ nyu-u za nɛ 'a -Lagɔ ɔ -wɛɛ -ke 'lru -lru ɔ 'Lisaazuzu-u po'a nyu'a wɔn 'mu 'le un-u bhle 'l a, a bhle l -Lagɔ -bodɔ 'le a 'ke ɔ 'sɛɛ po! 'Le 'ya 'wee 'mu a 'bhɛɛ ɔ 'nynɛ 'yi a'ba -pɔkɔ'a klɛ ti! -Bho a -ka -kaa nu a, Zezii Kliisi'a 'muzadɔ 'mnu, a popo nɛ 'gwɔluti 'kɔmu! ¹⁷ 'An 'lotu'a 'nynuu-a, lɛ'o lɛ a-a nu'a, a-a za'a 'mu, a -ke -a'ba -Kɔyi Zezii 'bhɛɛ wlu 'mu 'le a 'ke ɔ 'nynɛ 'yi'bhɛɛ! 'Le ɔ 'nynɛ 'mu, a po -a'-ba -tɔta -Lagɔ 'sɛɛ!

-Lagɔ ɔ nyu'a -glɔgɔ

¹⁸ A-bu 'nynukpakɔl -'ti'a nyna, a-bu 'l-l 'si'e 'nynɛ. A'ba nyc'o nyc 'kɔ -nɛ 'wa nyimɛ kwa 'le un 'ke ɔ 'bho 'du, -ɛkedɔmaa, 'lne -nɔ ɔ 'yɔli 'bho -a'ba -Kɔyi *Zezii *Kliisi'a 'yigbeyi!

¹⁹ Nyɔ-ɔ 'ma-a 'nynɔbhleyi, 'lno 'l-l 'tmu'o -lɛɛ. ɔ -kma ɔ 'nynɔ dɛ! ɔ -pɔkɔ'a 'bhɛ 'yi -le 'bho u 'kpi!

²⁰ 'Yreetɔ-a, a 'du 'bho a'ba 'bhlemu 'le lɛ'o lɛ 'mu, -ɛkedɔmaa, 'ɛ lɛtu nu'o -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisi 'tu.

²¹ 'Bho 'ɛ lemu, nyu -yu 'ma-a 'yreetɔ'a 'bhlemu, 'wa -pɔkɔ'a 'bhɛ 'yi -le 'bho u 'kpi 'le 'kpi -kɔ u 'yiti-wa!

²² A-bu 'ma-a nyu'a lbhɔnumu, 'l-l 'du-o amu 'du 'mu -lɛɛ. A'ba -klɔgbɔ -ke lbhu a-a nu'a a, a 'du u 'bho 'le lɛ'o lɛ 'mu! -Bho un -nɛ 'bho a'ba 'tɔli, un 'ke a'ba 'du -za'a dɛ, a'ba 'du -nɛ nu 'bho'a 'sɛ -le! -Bho un 'nyl amu lbhu, a nu ɛ a'ba -pɔkɔ'a klɛ ti! -ɛkedɔmaa, a-a 'du'o 'bho-o -a'ba -Kɔyi. ²³ -Bho un 'nyl amu lbhu'o lbhu, a nu ɛ a'ba -pɔkɔ'a klɛ ti, -ɛkedɔmaa, ɛ -se nyunyɔ'a 'sɛ'ɛ lbhu -ko! -A'ba -Kɔyi'a lɛ mo'o -lɛɛ. ²⁴ A popo 'gwɔluti na, ɔ -kɔ -a'ba -Kɔyi 'mno ɔ 'ye-e amu -zɛgɛ 'lru-lu -mu. Nyu ɔ -kɔ ɔ, -zɛgɛ ɔ de'a 'le yaku 'li ti 'wa dɛ, 'lne ɔ -kɔ 'ye amu 'lru-lu mu. -ɛkedɔmaa, a'ba -klagba -ke lbhu a-a nu'a a, ɔ 'bhɔ 'mo-o Zezii Kliisi. ²⁵ ɛ -nɛ 'a

-kaa 'mu a, di-*u* se'a 'yi'srɛɛ, nyɔ-*ɔ* nu 'i a, -Lagɔ-*ɔ* 'ye-*ɔ* 'kleyɛɛ 'kpi -ya -mu *ɔ* 'nyinyinidi 'mnu'a di. -Ekedi-maa, -Lagɔ-*ɔ* ple nyɔ-*ɔ* 'yri.

4 'An 'lotu'a 'nynuu-a, a-bu 'bhle'a lbhunumu, a-bu 'ln-*l* 'du'o 'tɔ 'di 'mu. A nu u 'yisrɛɛdi 'lruli! A popo 'gwłuti -lrɛɛke na, a-bee -mnuu, a 'bhle-e -kɔyi 'le yaku 'li!

'Pɔlu-u 'du-o Kolobukamu 'di 'mu

² 'An 'lotu'a 'nynuu-a, -zɛɛɛ -Lagɔ nu'a amu 'lruli'a di, a yaa 'muti 'le a 'ke *ɔ* *wɔn gbo po! A'ba 'bhle 'plu -le! A po *ɔ* 'sɛɛ 'kɔkɔ! ³⁴ Nyu-u -nɔ'a 'lnmu -kpanamu 'bho -Lagɔ-*ɔ* 'lɔhu'a nunamu, a po *ɔ* wɔn gbo -lrɛɛ 'ln -ke 'wa di, 'le, *ɔ* wlu -a za'a nyu -bodi 'mu, *ɔ* 'ke 'ɛ -jolu wɔn-flɔ, 'le, *Zezii *Kliisi'a 'dɔzɔɔl'a di-*l* 'kpa'a 'tɔ 'piemu a, -a 'ke 'ya 'kpidi gbɔzɔzɔ, -a 'ke *l* u 'tmuu! A po *ɔ* wɔn gbo 'an di, 'le, -ka *ɔ* wlu 'lɛ'ɛ 'tɔn, 'ln 'ke ɛ -kaa nyu -bodi 'mu-za gbaa! A -gblee, *ɔ* wlu'a 'muzɛɛ 'mne'ɛ di, 'ln -nɔ'e 'kɔkɔ -jie 'mu.

⁵ 'An 'lotu'a 'nynuu-a, nyu-u se'a Zezii Kliisi yibo, a 's-rɛɛ a'ba kpli 'yi 'bho u 'kpi! -Nɔ-*ɔ* ke 'li a -nɔ'a a, a'ba 'tayi nɛ 'yiti 'ɛ zi -le bhuhuyiti! A -kpa nu -nalo! ⁶ A -gblee, -bho nyɔ po 'tɔn 'le -zapu *ɔ*, -ka ɛ-ɛ nmɔ-*ɔ* wɔn, a'ba wɔnmwlu -nɔ -kaa! -Bho nyɔ dede amu lɛ'ɛ 'kpidi ti, -ka a 'ke ɛ gbɔzɔzɔ -yɔkɔ, 'le *ɔ* 'kɔ *l* 'muti'wɔn -ka -zɛɛka, a yibo -kaa -lrɛɛ!

'Pɔlu-u 'po-o Kolobukamu 'yewlu -jeyi.

⁷ A -gblee, -a'ba dɔkmalotu'a 'yu Tisiki 'yri kpun'a ti 'bho -a'ba -Kɔyi -Lagɔ-*ɔ* -jeyi, *ɔ* -ke 'ln-*l* nu'a *ɔ* 'lɔhu, 'lnnɔ 'ye amu 'an 'kpidi -bodi 'mu-za mu. ⁸ Lɛ-ɛ -ke 'lr-*u* 'yi 'ln-*l* 'lɔhu *ɔ* 'le amu gbo a, 'lnnɛ 'ka-a: A 'ye li-*ɔ*, 'ln-*l* 'lɔhu -*ɔ*'o, 'le, di-*l* -nɔ'a zinamu 'kɔkɔ -amu gbo, *ɔ* 'ke amu 'ya kuna po 'le *ɔ* 'ke amu 'kpi 'yi po -lrɛɛ. ⁹ A'ba 'bhi'a 'bhliyi Onesimu 'yri kpun'a 'kɔkɔ ti 'bho -Lagɔ-*ɔ*

-jeyi, *ɔ* -ke di -a -kma'a -lrɛɛ, 'lnnɔ -ke *ɔ* -na'o. Di-*l* -nɔ'a 'lnnɔ zinamu, un -nɔ 'kɔkɔ-*ɔ* 'ye *l* amu 'tmuu mu.

¹⁰ Alistaki -ke 'ln -nɔ'a 'kɔkɔ -jie 'mu na, *ɔ* -kɔ 'ye'e amu! Banabaasi'a 'lotu'a 'yu Maaki na, *ɔ* -kɔ 'ye'e amu -lrɛɛ! (*ɔ*-kɔ Maaki 'mnu *ɔ*, 'ln -za'a *ɔ* di amu -bodi 'mu-ɛ see: -Bho *ɔ* yi 'le amu gbo, a kpun *ɔ* 'lɔkpu -gli!)

¹¹ Zezii -ke liduunynɔ 'ma-a Zutuusi na, *ɔ* -kɔ 'ye'e amu -lrɛɛ! 'Le *Zuifu 'we'a 'klumu, u-bu nyu tan 'mnu, 'wa 'sɛ-ɛ kpa'a 'lnmu 'le -Lagɔ-*l* 'lɔhu'a nunamu, 'le nyu *ɔ* -kɔ-*ɔ*, nyu -lrɔu 'ke 'bɔ 'ye 'le 'wa 'klumu. Un-u 'po-o 'lnnɔ 'lnmu 'kpi 'yi tenyɔ.

¹² A'ba 'bhliyi Epaflasi na, *ɔ* -kɔ 'ye'e amu! *ɔ*-*ɔ* 'mo-o *Zezii *Kliisi'a lbhunuyi. *ɔ*-*ɔ* 'po-o *-Lagɔ wɔn gbo -wɛɛwɛɛ a'ba di, *ɔ* 'kɔ-*ɔ* 'klɛ ti. *ɔ*-*ɔ* 'po-*ɔ* wɔn gbo, 'le a'ba 'gwłideɛ -kaa -dɛnɔ 'mu -*ɔ*, a 'ke 'yiritiku 'bho a'-ba -Lagɔ-jeyinanamu, 'le a 'ke *ɔ* 'gwłudi yibo -ka -zɛɛka 'le a 'ke ɛ nu. ¹³ -Ziadi mo'o. A-bu Kolobukamu-e, Laodiseekamu -ke Yielapolisukamu'a di *ɔ*-*ɔ* sɔa'o tenyɔ.

¹⁴ Luuki 'ma-a -dɔtɔ-*ɔ*, *ɔ* -ke di -a -kma'a tenyɔ, *ɔ* -ke Demasi -nɔ 'kɔn na, u-bu 'ye'e amu!

¹⁵ Zezii'a -glɔgbawɔnyɔ'a nyu-u -nɔ'a 'bho Laodisee, 'lnmɔ 'ye 'u! -A'ba 'lotu'a 'yunynaakpu Nɛfaa -nɔ'a 'le 'wa 'klumu, un -ke -a -Bozezii'a nyu-u 'gbuu'a 'lr-*u* 'le u 'bhlibhlegbo, 'lnmɔ 'ye 'u -lrɛɛ! ¹⁶ ɛ-be 'kɔkɔ 'ln-*l* po'a -laa amu -jeyi, -bho a gwɛ 'ɛ 'lizrɛɛ 'yi, a -Bozezii'a nyu-u -nɔ'a 'bho Laodisee, a kpe ɛ 'le u gbo, un 'ke ɛ 'li zrɛ -lrɛɛ! U-bee -mnuu'a -nɛ 'ln po 'u -jeyi, -bho ɛ 'wlu 'le u gbo, 'le ɛ 'ke amu gbo nyini, a zrɛ ɛ 'li -lrɛɛ! ¹⁷ A 'tmuu Asipu, lbhu -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisi 'nyɔ *ɔ* *ɔ*, *ɔ* 'ke ɛ 'yril-i' 'du -ka -zɛɛka!

¹⁸ 'An 'lotu'a 'nynuu-a, 'lnmɔ 'Pɔlu 'ye'e amu! 'An 'yewlu -nɛɛ, 'mna-a'a 'bhuo-o 'cnɔ ɛ'o. -Ka 'ln -nɔ'a -jie 'mu, a'ba 'mate nɔ -le!

-Lagɔ -wunna amu 'niti!

1 Tesalonikukumu

Wludie po'a nyu "bɔgu -nɛɛ'ɛ -naagu 'li.

Tesalonikukumu 'ma-a Zezii'a nyu, 'unnu 'ɔ -dalbhoyi 'Pɔlu po'o "bɔgu -nɛɛ -jeyi. ɔ 'nu-o -kaa, -ɛkedɔmaa, 'wa "dɪzɪgɪ-l 'wlu'a 'le u gbo, 'ya kuna nyu po ɔ'o. 'lnne 'bhle'e 'nynt'a dɪ ɔ-ɔ po 'u 'kpa 'yi 'le un 'ke 'kpa 'yi ku "kumu. ɔ na ɔ 'bɔ-ɔ ti ɔ 'ke 'le u gbo le mu. ɔ -see -bhla -kaa nu ke'a dɪ, lɪ -lru un dede 'nɔ ti a, ɔ-ɔ "du 'l wlu "kpi. ɛ -lue un dede 'nɔ ti a, 'lnne 'mo-o, Zezii'a leyie -ke 'ɔ nyu-u 'mɛ'ɛ ɛ, 'wa glusɔdɪ.

'Yewlu

1 'lnm ɔ 'Pɔlu-e *Silvɛɛ -ke Timotee, a-bu Tesa-lonikukumu 'ma-a Zezii'a -glɔgbawɔnyi'a nyu, -a-bu 'ye'e amu! 'Bho 'ɛ lemu, 'ln-l 'po-o amu wlu -jeyi. A-bu 'ma-a -a'ba -tɪta -Lagɔ -ke -a'ba -Kɔyi *Zezii *Kliisɪ'a nyu, -Lagɔ 'ɔ 'nitiwunnakuta -nɪ amu "kpi 'le ɔ 'ke amu -pɔkɔ'a bhlubhlua "nyl!

*Zezii'a nyu-u -nɪ'a Tesalonikɪ, -ka un de 'ɔ "gwli 'le -ka 'wa kpli -ke 'ɔ nɪ gugɔ'ɔ, 'kla-a 'ka-a

2 A 'ye li-ɔ, -bho -a -ka *-Lagɔ wɔn gbo-o po, -a popo-o a'ba 'wee'a dɪ 'gwɪluti "kumu 'le -a po 'ɔ 'sɛɛ a'ba dɪ.

3 A -gblee, -ka a "du'a -a'ba -Kɔyi *Zezii *Kliisɪ'a "g-wlɪdeɛ'ɛ dɪ 'le a-a nu'a lbhu, 'le a-a sɪa'a tenyɪ 'ɔ dɪk-mɛɛ'ɛ dɪ a, 'le a-a de 'nɔ -pɔkɔ 'yi'a dɪ, a-a ku'o 'kpa 'yi, 'ya 'wee -a -see l 'mate 'bho -a'ba -tɪta -Lagɔ 'ɔ 'yig-beyi.

4 'Lotu'a "nynuu-a, -ka -Lagɔ -kma'a a'ba dɪ 'le ɔ 'ye'a 'bho amu -za 'le a 'ke 'ɔ nyu "du, -abu yibo'o-o 'na. 5 A 'ye li-ɔ, 'le *-Lagɔ'ɔ Lisaazuzu'a wɔnkue 'mu -a -ya'a amu Zezii'a "dɪzɪgɪ. -A yibo'o-o "dɪ 'mnl 'mo-o -ziadɪ. l -se wɪlɔfɔ -ko. -A -nɪ'a 'le a'ba "klumu, kpli -yɪ -a -tɔ'ɔ, -ka l 'ka amu -zɪgɪ -bodɪ nu 'le a 'ke 'pɔn 'bho -Lagɔ'ɔ 'yigbeyi, a yibo'o-o 'na.

6 A-bee -mnuu a, -a nu'a -kaa a, a -za'a-a -abu -ke -a'-ba -Kɔyi Zezii Kliisɪ'a kpli "sɛlɪ. A 'wɔnɔ'ɔ Zezii'a "dɪzɪgɪ, 'le, 'bubua -Lagɔ'ɔ Lisaazuzu po'a amu 'mu, 'ɛ dɪ, sɪasɪa'a lɪ'a -dadudu -ke 'mu a -zi -nɪ'a l-bɪ wlu 'mnl'a dɪ, a 'bhɛɛ 'nɪ wɔnyɪ. 7 'Ka-a a'ba kpli -nɪ'a dɪ a, 'bho a'-ba "kpi a, Maseduanɪbhlukpa -ke "kpi a -nɪ'a-e, Akay-ibhlukpa "kpi'a Zezii'a "gwɪdemu 'wee 'bhɛɛ'o un 'ke amu "yikpi -za 'le un 'ke a'ba ka nu. 8 A -gblee, -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisɪ'a "dɪzɪgɪ-l 'wlu'a 'le -Lagɔ gbo, -l 'kpa'a 'bho a "bhli glu, a -see l 'pɪ -kpun. A'ba -Lagɔ'ɔ "g-wlɪdeɛ'ɛ "dɪ -wa'a-a 'bhlukpɪ -lru'a -dadudu "kpi ti. ɛ -se Maseduanɪ -ke Akayibhlukpa "kpi'a "sɛ -ko. 'ɛ dɪ a, -abu se 'tɔ 'bhɛɛ -a 'ke a'ba "dɪ -za -lreeka. 9 A 'ye li-ɔ, -a yi'a 'bho a'ba gwɪb 'mu, -ka a kpun'a -amu -gli, 'le a 'ye'a a'ba kɔkui'a bubɔdɪ 'bhɔ ɔ, 'le a 'ye'a Tinlagɔzɛgɛ gbo "bhiti 'le ɔ 'ye'a amu -kɔ, 'le a-a bubɔ 'nɔ ɔ, nyu 'm-nu-u zɪ 'l 'mu-ɛ. 10 Lɪ un-u za'a 'mu -lɛɛ, 'lnnɪ 'mo-o, 'ɔ

'yu-u 'ye'a 'le yaku 'li 'wlu mu, -ɔ 'ka 'nɔ 'kmu 'mu le yi, 'ɔ leyinɔ 'mne, 'lnne a-a fuo'o wɔn 'le 'bubua 'mu. ɔbɔ 'mɔnɔ, 'lnnɔ 'mo-o Zezii. -Lagɔ -zɔ 'ɔ-ɔ glu 'le 'mɛmɪ'a "klumu 'le ɔ 'ye ti-nɪ -lɛɛ. Zezii 'mɔnɔ, -Lagɔ'ɔ 'ɔkɔta 'ye'a -yi mu, 'lnnɔ -zɛ 'ɛ -amu "kpi.

'Pɔlu'a 'yinyialbhu ɔ nu'a 'le Tesalonikɪ

2 'Bho 'ɛ lemu a, 'lotu'a "nynuu-a, a'ba "bhi yibo'o-o ɛ -se bhuhuyiti -a yi 'bho a "bhli -zɔtɔzɔ -ko.

2 *Zezii'a "dɪzɪgɪ-l 'wlu'a 'le -Lagɔ gbo -a -ya'a amu'a dɪ, -ka nyu 'jree'a -amu 'le un 'ye'a -amu nyantɪ 'mu kla 'gagwloka 'bho Filiipugwɪb 'mu, a yibo'o-o 'na. l -nɪ'a -kaa 'mu a, -Lagɔ "nyl-e -amu 'kpi, 'le, -a'ba 'munyɛmu 'mnu'a -dadudu-u 'kaa'a -amu 'mu, -a 'ye u 'mu ɔɛ; 'le, Zezii'a "dɪzɪgɪ-l 'wlu'a ɔ-ɔ -Lagɔ gbo, -a 'ye l amu -bodɪ 'mu-za. 3 A -gblee, ɛ -se bhebhe -a 'la nyu 'bho -Lagɔ'ɔ 'yisɛɛjɔlu 'yi -ko. 'Le -pɔkɔ'a 'yisɛɛɛ 'mu -a nu nɪ'e 'ɛ lbhutu. 4 A 'ye li-ɔ, -Lagɔ'ɔ "bhuo 'cre-ɛ -amu 'muti, 'le ɔ 'ye -amu "kpi-gwe 'ɔ lbhu -nɛɛ'ɛ damu, 'le ɔ 'ye -amu 'ɔ 'yu'a "dɪzɪgɪ'a nyubodɪmuzalbhɪ "nyl 'le -a nu ɛ'o. ɛ -se nyunyu'a 'tunudɪ -a za 'mu -ko. -Lagɔ'ɔ -nɛ -abu-u za'a 'mu. ɔbɔ, lɛ-ɛ -nɪ'a 'le nyɔ'ɔ -pɔkɔ "kpi, 'lnnɔ 'ye 'ɛ li.

5 'Ka-a l -nɪ'e 'mu'a dɪ a, a'ba "bhi yibo'o, dɪ -a -za'a 'mu, l se -mɛsɛ gbɔ'bhle. 'Le ɛ -se a 'ke -amu lɛ "nyl'a kamu -a -zɪ l 'mu -ko. Lɪ 'nɪ-l 'cnɪ'a -laa, -ka l "du'a -zi-adɪ, -Lagɔ yibo nɪ-o'o. 6 'Le "bhalɛɛke a, -bho a-bee -mnuu popo 'gwɪluti 'le, a 'ke -a'ba "dɪ -za, 'lnne -a 'bɔ'ɔ ti'a? -Ale nyu -lruu'a -nɛ? -Gba! -A -see ɛ ti'ɔ. Leeɛ -a 'ke nyu'a 'nyntɪkpiɔɛ -nu?

7 l -nɪ'a -kaa 'mu a, *Zezii *Kliisɪ'a -dalbhomu -a "du'a dɪ a, -a 'bhɛɛ 'ko'o -a 'ke amu -klagbakpli "lɪrulɪnu 'le -abu -see 'ɛ lɛtu nu. -Da -a -nɪ'a 'bho a "bhli, -ka 'lotu 'bhle'a 'wa 'limuzayreetɪ, 'ka-a -a 'yɔ'ɔ -nɪ'e amu kwa. 8 A -gblee, lɛ -ke dɪ -a -kma'a a'ba dɪ tenyɪ, 'lnne 'mo-o, Zezii'a "dɪzɪgɪ-l 'wlu'a 'le -Lagɔ gbo, -a -zɪ l-l amu -bodɪ 'mu: ɛ -se 'ɛ "sɛ'ɛ dɪ -ko 'nɪ, a'ba 'tu -nɪ'e-e -amu 'mu tenyɪ'a dɪ -abu san'a 'yi -a 'ke -a'ba tintɛ 'yi-ti'tayi 'le -a 'ke 'bho a'ba 'bɪ 'mu 'mɛ -nɪ!

9 'Bho 'ɛ lemu a, 'lotu'a "nynuu-a, -abu yibo'o-o, 'yik-mulbhɪ -a nu'a 'bho a "bhli, a -see 'ɛ dɪ 'mate. 'Le ɔ 'mu -a 'nu-o lbhu 'le glu-u gwɛ'ɛ -amu 'le -a -kaa amu

-tanie bhu 'mu "du 'le li -lru 'mu'a dt, 'le, Zezii'a "dzizgi-^u 'wlu'a 'le -Lago gbo, -a 'ye ^u gbo"dudu, -a 'ye ^u amu -bodt 'mu-za.

¹⁰ Le -a nu'a 'bho, a'ba "bhi yibo ne-o'o 'le -Lago yibo ne'o -lreε. A-bu 'ma-a Zezii'a "gwlidemu, kpli -a -nu'a ti 'bho a'ba "yigbeyi, ^u -n^uka-^u "yrili. Le-ε 'ka 'le 'ya "k-lumu "yrili-nyni, ε se -nu. 'E dt, nyc -see 'bho -a'ba da "du. ¹¹ 'Le a'ba 'wee -bodt, -ka -a nu'a amu -zigt 'lru, a yibo'o-o 'na. ε k^uka-^u -ka "yreetu'a -tita 'bhle'a ka 'u "yreetu. ¹² -A 'po-o amu 'kpa "yi, 'le, -Lago 'la'a amu, a 'ye'a 'le 'u -ka-^u mu'a "klumu 'kpa 'le a -ke ^u 'ke 'u nyu'a -k^uka-^u 'nyni'a "yibhεε 'li -ple, a'ba -nanabhu 'ke ^u 'tu nu.

¹³ -A 'po-o a'ba dt -Lago 'see -wleεwleε, Zezii'a "dzizgi-^u 'wlu'a 'le -Lago gbo -a -za'a amu -bodt 'mu, a 'wlu 'u 'b^u ^u, a 'w^uka-^u nu-o'o. 'E dt a de'e "gwli "dzizgi 'mnu 'wlu-o -Lago gbo -ziaka 'le a -see ε nyunu'a wlu "yi-zre -nu. 'E w^uka-^u ke ε -na'a a, ε-ε 'nu-o a-bu Zezii'a "g-wlidemu lbhu 'mu. ¹⁴ A -gblee, 'lotu'a "nynuu-a, a-bu -nu'a Tesaloniki, Zezii Kliisu'a -gl^ugbawonyi'a nyu -Lago -k^uka-^u -u -nu'a Zidee, le-ε zi 'u -bodt, 'lnne zi'e amu -bodt -lreε. 'Wa *Bozuifu-u 'klu -u nyanu 'mu. -Ka -lue 'mnu, 'ka-a a'ba "bhi'a -gw^uka-^u mu nu'o amu -lreε. ¹⁵ U-bu 'Zuifu 'mnu'a t^uka 'lbha-a -Lago 'wlu'a 'mutizamu -beny^u un 'ye 'me, 'le -lruu 'ye -a'ba -K^uyi Zezii 'lbha ^u 'ye 'me -lreε, 'le -abu-a'a -k^uka-^u "yi'a 'Zuifutu 'ye -amu nyanu 'mu kla. L^u un-u nu'a 'bho, 'ya -lue komu'a nu -Lago 'tu. Un-u 'mo-o nyu 'wee'a jekamu. ¹⁶ A 'ye li-^u, un-u kika-a -amu "yiti, 'le, nyu-u -se'a-a 'Zuifu, -a -kuu u Zezii'a "dzizgi -bodt 'mu-za 'le un 'ke 'pun 'bho -Lago 'k^uka-^u "yigbeyi, 'le un se ε w^uka-^u nyi'bhεε. 'Traamu 'tu ^u, "nyinyid^u un nu'a 'bho -Lago 'k^uka-^u "yigbeyi, ^u 'p^uple 'nu-u "kpi. 'Le, -Lago 'k^uka-^u -po 'nu kwa, un -see 'ε ^uka-^u yi.

'p^uka-^u -p^uka 'wla-a Tesalonikluku "yi ti ^u 'ke ^u 'ye

¹⁷ A -gblee, 'lotu'a "nynuu-a, -a tite'ε-ε gbo mo'o -n^uka-^u ti: 'an -p^uka 'wla-a 'le a gbo ti. 'E dt a'ba 'tu 'lbha'a -amu teny^u 'le -a 'k^uka-^u ti -a 'ke 'le le yi -a -ke a 'ke 'y^uye. ¹⁸ 'Mna-a'a "bhuo 'ke 'le a gbo yi, 'un 'bhle-e 'ε dt w^uka-^u yi. 'ln 'd^un-e 'le a gbo'a yiyi ti kpe'ε -dadudu 'le "nyinyid^u a tiyayi *Sataan'a 'w^uka-^u unmu -bodt. ¹⁹ 'Le ε 'mu a, 'lotu'a "nynuu-a, -a 'k^uka-^u ti -a 'ke amu "yidede, -εked^umaa, a-bee 'mo-o -a'ba 'gwlu'a "yikumumu 'le a 'ke 'le -Lago 'wlu 'li bh^u glu po -ka -zegεka, 'le, 'bho 'ε "kpi a, a'ba dt 'bubua-a 'lbha'a -amu. 'Le, 'bho 'ε "kpi -lreε, lbhu -a nu'a 'le a -ke Zezii 'ye'a -na -ka -zegεka, ε -n^uka-^u -k^uka-^u "yrili'a dt, -a 'ye 'nyn^u 'wlu mu a'ba dt. ε -se "sesinyu'a "se'ε dt -ko. A'ba "bhi'a dt mo'o -lreε. Z^u -ke ti, -a'ba -K^uyi *Zezii *Kliisu-^u 'ye'a k^uka-^u 'mu 'le -yi mu 'bho 'u "yigbeyi, 'bho-o 'ε l^utu 'ke -nu-ε -nu 'le -gast^u 'ke -amu li-^uka a'ba dt. ²⁰ -Ziad^u mo'o, a'ba dt -gast^u -k^uka-^u -amu li 'le 'bubua-a 'lbha'a -amu.

3 A -gblee, -a -gwle'a 'mu, wlu -see'a 'le a gbo 'wlu ke, -a -see 'ε 'bu'w^uka-^u -a'ba -p^uka-^u see bhlu. 'E dt -a 'lbho'o 'le a gbo Timotee 'le -a'ba "se 'ye -bhla 'le Ateεngw^u 'mu -sie. ² Timotee -a 'lbho'a 'le a gbo a, ^uka-^u 'mo-o -a'ba Zezii'a -jeyi'a 'lotu'a "yu, -a -ke ^uka-^u bhete-e gbo 'le -a -ke ^uka-^u nu'o -Lag^ulbhu -lue, 'le -a za'a Zezii

Kliisu'a "dzizgi 'mu. -A 'lbho -^u 'le amu gbo 'le ^u 'ke amu 'kpa "yi po 'le a'ba "gwlidεε 'ke 'muku 'le Zezii Kliisu 'mu. ³ -Bho ε -nu -kaa 'mu a, "lemnu, stasaa^u -ke 'li -a -nu'a a'ba "bhi-i 'ye'a li, a se 'bhεε a 'ke 'ya dt "du 'le a 'ke Zezii'a -jeyi'a -nabhu "yizizia. -A-bu 'ma-a Zezii'a nyu, 'ya -kaabolt^u 'ke -amu "kpi bhla mo'o. A'ba "bhi 'wlu -^u 'k^u, a yibo nu-o'o see. ⁴ 'lnnu 'bhle'e 'nyn^u a dt a, -da -a -nu'a 'le a'ba "klumu see, -a'ba nyc -see amu 'ya le'ε -lue komu "yrili"zize. 'Le, -ka 'kle yiyi'a amu "kpi, a'ba "bhi yibo'o 'na. ⁵ 'Ka-a ^u -nu'e 'mu'a dt a, 'un se 'bhεε a 'ke stanamu -nu 'le 'un 'ke amu "yrili-za'a dt, 'un 'lbho'o Timotee 'le a gbo 'le 'un 'ke 'le 'muti'w^uka-^u; -ka a de'a Zezii "gwli -tany^u, -bho ε -see -den^u 'mu -^uka, Sa-taan -kaa amu ti'd^un 'le ^uka-^u amu tibhla'a -stany^u 'lbha'a 'unmu, 'le 'lbhu -a nu'a 'le a'ba "klumu -kaa bhuhule 'du.

⁶ 'Traamu 'tu -a mu'a 'le -gbu mu -^uka! Timotee 'wlu'o 'le a gbo, ^uka-^u a'ba "yrilinm^udt 'ye le yi. ^uka-^u na: A 'de-e Zezii "gwli "k^uka-^u 'le a k^uka-^u dt -lreε. 'Bho 'ε lemu ^uka-^u na a'ba -p^uka 'wla-a 'k^uka-^u a gbo ti 'le a 'k^uka-^u ti a 'ke -amu "yri 'mu 'ye, 'ka-a ε -nu'e 'le -a'ba -p^uka gbo -lreε. ⁷ A -gblee, 'lotu'a "nynuu-a, -a -nu'e-e 'le 'kle 'li, -da Timotee yi'a le, ^uka-^u 'tmu'a -amu a'ba "kpid^u, -a 'wlu 'u 'k^uka-^u, -ka a kuku'a 'muti 'bho Zezii'a -jeyi, ^uka-^u 'po-o -amu 'kpa "yi. ⁸ A 'ye li-^u, a -ke -a'ba -K^uyi Zezii Kliisu "sisri'e-e "yi -ka -zegεka: 'ε dt -abu li'e 'bubua a'ba dt. ⁹ 'Bubua a 'lbhaa'a -amu "yi teny^u, ε 'bhε-ε "yi. -Ka -a 'ka -Lago 'see po, -a se 'na yibo! ¹⁰ 'Bho 'ε lemu a, -a 'po -^uka-^u w^uka-^u gbo -wleεwleε 'le ^uka-^u 'le a gbo'a -jolu kati 'le -a 'ke amu "yidede, l^u a se'a -bhla 'bho Zezii'a -jeyi yibo 'le -a 'ke ^uka-^u amu -^uka.

¹¹ -A'ba -tita -Lago 'k^uka-^u "bhuo -ke -a'ba -K^uyi Zezii Kliisu -kpa -amu 'le -a 'ke amu "yidedenam^u yi. ¹² -A'ba -K^uyi Zezii nu ε 'le d^uka-^uka-ε-ε -nu'a amu 'mu 'ke "yi'bhε 'le ε 'ke amu "kpi 'p^uple 'le a 'ke ε nyu 'wee -bodt nu. 'Kla 'mnu, 'ka-a -abu nu'o a'ba dt -lreε. ¹³ -Ka -lue 'mnu, 'ka-a 'kpa 'ke amu "yi -nu, 'le, -n^uka-^u ke ti -a'ba -K^uyi Zezii -ke 'u "yigl^unyu-^u 'ye'a le -yi mu, a 'ke "yisreεmu "du 'bho -a'ba -tita -Lago 'k^uka-^u "yigbeyi, 'le ^uka-^u a'ba nyc'o nyc -k^uka-^u 'f^ula 'wee.

-Lago 'k^uka-^u tunukpli

4 'Bho 'ε lemu a, 'lotu'a "nynuu-a, kpli a 'ka 'mu-na -nu 'le ^uka-^u -Lago 'tu nu, -a -^uka-^u nu amu-ε -z^uka-^u. -A'ba -t^uka-^u mnu, -a 'de-e "gwli a -de 'nu-^uka-^u mu ti -ziaka. 'Traamu 'tu ^uka-^u a'ba -K^uyi *Zezii'a 'nyn^u 'mu -a ce'ε amu 'gbε kwa 'mu, ^uka-^u kplizigt a-a nu'a, a 'ke ^uka-^u 'lru-mu 'le ^uka-^u "kpi'kpa. ² Kpli a 'ka 'mu-na -nu -a -^uka-^u amu, a yibo nu-o'o. l^u mnu, 'unnu -a'ba -K^uyi Zezii nu'o nyu nu. ³ A -gblee, -Lago 'k^uka-^u ti a 'ke "yisreεmu "du 'bho 'u "yigbeyi 'le ^uka-^u a'ba nyc'o nyc -k^uka-^u 'f^ula 'wee. 'E dt a'ba 'la "bh^u "bhleε -le! ⁴ 'ln-^uka-^u 'tmu'o amu-ε, -bho a'ba nyc'o nyc 'ke 'nyn^uka-^u a, ^uka-^u nu 'le d^ulikpuεn 'mu 'le ^uka-^u ^uka-^u 'yi-kpun nyu -kaa 'bho a'ba da "du 'le ε 'ke -Lago 'tu nu. a ^uka-^u 4 Nyc 'bhε'o ^uka-^u 'ke -kaa 'le -lreε: 'ln-^uka-^u 'tmu'o amu-ε, a'ba nyc'o nyc 'bhεε 'u "bhuo w^uka-^u 'le ^uka-^u dt likpun 'le ^uka-^u 'bho 'u "bhuo'a ku 'bho "du nyu -kaa 'bho 'u da "du 'le ε 'ke -Lago 'tu nu.

⁵ A'ba "tayi a'ba "bhi "yiti a'ba 'wlaa "wluε wanti -le! Nyu-u se'a -Lagɔ yibo a, un-u 'nu-o -kaa a, a-bee -mnuu se ε nuka -ni. ⁶ Nyɔkɔ nu 'k' -bonyunyɔ "nyinyinidi "lruli -le 'le 'nynukpakpɔ'a bo 'li! A'ba -ke a -bonyunyɔkɔ 'nynɔkɔ "du "bha -le! -A 'wɔ -l amu "yiti see, -a'ba -Kɔyi Zezii -see "nyinyinidi ti'kɔ. Nyɔkɔ nu 'l a, ɔ-ɔ 'yɔ -kɔ 'kleyεε "kpi. ⁷ A -gblee, -Lagɔ -see -amu 'la 'kɔ "yreetl'a kamu 'le -a 'ke "wlu. ɔ 'la'a -amu-ε 'le -a 'ke "yisrεemu "du 'bho 'kɔ "yigbeyi 'le 'kɔ 'ke -a'ba nyɔ'o nyɔ -kɔ "fla 'wee. ⁸ 'Ka-a l -nɔ'e 'mu'a dɔ, nyɔ -yɔ -see'a wlu -nu -lokuipo, ε -se nyunyu'a wlu ɔ -see 'bho "du -ko. -Lagɔ po'a -inmu *kɔ Lisaazuzu 'mu, 'lno -lɔn 'kɔkɔpɔ'a li.

⁹ A 'ye li-ɔ, 'lotu'a "nynuu-a, 'bho dɔkɔmεε'ε "kpi a, 'lɔn se lε 'bhle 'lɔn 'ke amu -bodɔ 'mu-za -lrεε, -εkedɔ-maa, -Lagɔ -mnɔkɔ "bhuo-o -kɔ'kɔ amu 'ε -jɔlɔ. ¹⁰ Zezii'a nyu -ke a -plε'ε 'bho Maseduanɔbhɔkpa "kpi, a -kma'a-a 'wa dɔ 'fla 'wee -ziaka. 'Bho 'ε lemu a, -a 'po-o amu 'kpa "yi: A kuku 'muti a'ba dɔkɔmεε 'ke "kpi'k-pa. ¹¹⁻¹² 'Kla 'mno, 'ka-a -a -zɔ 'l amu -bodɔ 'mu see, a po a'ba "bhi -zuzu 'mu 'le a -kaa nyu zε 'mu ti'kɔ! A'ba -bonyunyu'a dɔ-l se'a amu "yi"tuu, a'ba zi 'ya dɔ -le! A'-ba "bhi nu lbhu, a'ba 'pεε a'ba -bonyunyu 'mu, 'wa "nyl amu lilia -le! A -gblee, -bho a -ka -kaa-a nu a, nyu-u -se'a-a Zezii'a nyu, un-u "du'o 'bho amu-ε.

-A'ba -Kɔyi *Zezii'a leyinɔ

¹³ 'Bho 'ε lemu a, 'lotu'a "nynuu-a, -a 'kɔ-ɔ ti, *Zezii'a nyu-u 'mε'ε ε, a 'ke 'wa "kpidɔ yibo, 'le, nyu-u se'a Zezii yibo 'le -u -see 'kɔ 'gwlu "yi -ku, -bho 'wa nyɔ 'mε, kpli un-u nu'a a, a -kaa -kaa nu. ¹⁴ -A 'de-e "gwli 'wee Zezii 'mε-ε'o 'le 'kɔ 'ye glu -kɔ 'le 'kɔ 'ye ti-nɔ -lrεε; -ka -lue 'm-nɔkɔ dɔ a, nyu-u de 'kɔ "gwli, -u 'mε'ε ε, a de "gwli -Lagɔ-ɔ 'ye -u Zezii 'gbaa -mu 'le un 'ke ti-nɔ -lrεε!

¹⁵ A -gblee, ɔ-ke ti -a'ba -Kɔyi Zezii-i 'ye'a 'kno 'kmu 'mu le -yi mu a, -a-bu -yu -see'a 'mε 'bho 'ε -kno "yi a, ε -se -a-bu 'ke 'mεmu'a nya -kɔ -ko. Dɔ -ke dɔ -a wa'a -laa amu "yiti, 'lno -a'ba -Kɔyi Zezii -kɔ'kɔ -amu. ¹⁶ -Bho 'ε ɔ-ɔ-tu nyi a, -bho -Lagɔ 'la ɔ gbo'a -dalbhomu, nyu-u -nɔ'l a ti-i 'ye -l 'bu'wɔn -mu, 'wa -kɔkɔba-a "sri 'u "yi-i 'ye-e wlu yayi -po -mu vevele! 'le un 'ke -Lagɔkɔ 'leɣl bhla, 'le -a'ba -Kɔyi Zezii *Kliisɔ'a "bhuo 'ke 'le yaku 'li 'wlu. Nyu-u de 'kɔ "gwli -u 'mε'ε ε, 'le un 'ke glusɔmu'a nyamna "-du. ¹⁷ -A-bu -nɔ'l a ti-e nyu-u 'mε'ε-e 'le -Lagɔ 'ke -amu gbobhete 'le yaku'a -druku 'li. "Lemnu -a'ba 'wee-e 'mu-o -a'ba -Kɔyi Zezii -jeyi 'le -a -ke ɔ 'ke 'yɔye 'le yakutrubo. "Lemnu 'kɔ ɔ, -da ɔ -nɔ'l a, 'bho-o -a'ba 'wee -ke ɔ-ɔ 'ye -nɔ mu "kɔmu. ¹⁸ 'lno 'bhle'e 'nynɔ'l a dɔ a, 'lotu'a "nynuu-a, a kpukpa wlu 'muti 'le a 'ke 'kpa "yipopo!

5 A -gblee, 'lotu'a "nynuu-a, l-bɔ dɔ 'mno, -kno -ke ti l-l 'ye'a -zi mu, 'bho 'ε damu, 'lɔn se lε 'bhle 'lɔn 'ke amu -bodɔ 'mu-za -lrεε, ² -εkedɔmaa, a'ba "bhi yibo nɔ-o'o "gu! -Ka, -bho nyɔ -see'a "yiyi "gwli de 'le ɔ-ɔ 'daa 'nɔ 'kɔ "matu a, -ka -lue 'mno, 'ka-a -a'ba -Kɔyi Zezii'a leyinɔkɔ-ɔ 'ye nyu ti'gete mu -lrεε. ³ A 'ye li-ɔ, nyu-u -se'a-a 'kɔ nyu, -da un-u 'ye'a na, 'bhɔkpa -de'e ti, nymɔkɔ "si u 'gwlu, -nu mu a, 'bho 'mno 'bho-o

'kleyεε-ε 'ye u ti'gete -nɔ mu -gblukutu! 'Wa -lue 'lɔn -see 'ε wɔn 'mu -cε yi. -Ka -nɔgblaanyɔnɔkɔ 'gwluɔicε -nɔ'l a, 'ka-a ε-ε 'ye -nɔ mu.

⁴ A-bu -yu a, 'lotu'a "nynuu-a, nyu-u -se'a-a 'kɔ nyu, a -se u -ko. ɔ -see amu 'zɔ'daa yi "yiyi'a ka. ⁵ A -gblee, a "du-o 'kɔ nyu "fla 'wee. ⁶ 'Ka-a ε -nɔ'e 'mu'a dɔ a, -a san 'yi, -a 'ke yra de 'le -a 'ke ɔ wɔn-fuo, -a kpun dɔ li! -Ka nyu-u -se'a-a 'kɔ nyu, 'wa de'a yra, -a'ba nu -kaa -le! ⁷ A -gblee, nyu-u 'mu-o "nynɔkɔ, 'le, 'wa ɔlɔ, nme-ε zi u'o "-matu. 'Wa nyutu'a san "yi, 'wa yaa 'muti. ⁸ A 'ye li-ɔ, 'kɔ nyu -a "du'a dɔ, -a yaa 'muti 'le -a 'ke dɔ likpun, -ka "s-rojayi -nɔ'l a ka 'le ɔ-ɔ 'bhaa'a 'kɔ 'bεε "yi 'le 'kɔ 'ke 'kɔ "b-huo "yi-ka a, 'ka-a Zezii'a "gwli de-ε -ke dɔkɔmεε kpukpa 'le -amu 'mu "kpiti 'le l 'ke -amu 'mu -nɔ "kɔmu, 'le, -ε -kεε ε kpun a, 'ka-a -a de -a'ba -kɔkɔ Zezii "yi "kɔmu! 'ɔ dɔ -a 'pun'o 'bho -Lagɔkɔ "yigbeyi, 'le, ε-be 'punpuan -yεε ε, -kno -ke ti 'ε tinɔtu-u 'ye'a -amu 'mu "yi mu 'le ε 'ka ti'puple, 'lno -a de'e -kɔkɔ "yi. ⁹ A -gblee, -Lagɔ -za-'a 'bho -amu-ε ɔ 'ke -amu 'puun 'bho 'kɔ "yigbeyi 'le -a 'ke 'le 'punpuan 'mne 'li ti-de "kɔmu. -A'ba -Kɔyi Zezii Kliisɔ ɔ -zi -nɔ'e 'mu 'le ɔ 'ye ε nu. ɔ -see -amu 'bho -za 'le ɔ 'ke -amu -zige -kpun.

¹⁰ -A'ba 'punpuan 'mne'ε dɔ Zezii 'mε'o. 'Le, -bho ɔ yi le, -bho -a 'mε see o, -bho -a -nɔ -bhla ti o, -a -ke ɔ 'ke -dalua -de "kɔmu.

¹¹ 'E dɔ a, -ka a 'bhle'a -laa kwa a, a popo 'kpi "yi 'le a 'ke kpukpa, 'le a 'ke Zezii'a -jeyi -na -ka -zεgεka!

'Kɔkɔ'a nyuyewlu -ke 'kɔ "dɔmuduwlu'a -jranamu

¹² 'Lotu'a "nynuu-a, 'bho 'ε lemu -lrεεke a, 'lɔn-l 't-muu'o amu-ε, a "du 'bho nyu-u nu'a -Lagɔkɔ 'le a'ba "klumu. Ubu 'mno, 'lno -a'ba -Kɔyi *Zezii de'e amu "l-ru ti 'le un 'ke amu -kɔ, un 'ke amu "srɔn 'mu "du; 'lno 'mo-o a'ba -jɔlɔgbopoe. ¹³ Un-u 'nu-o lbhu 'le a'ba "k-lumu'a dɔ a, a 'bhεε nu "yi 'le a 'ke 'wa dɔ -kma tenyɔ! -Ka a -die'a 'mu 'wee, a 'wuwla -kɔkɔ "kpi ti.

¹⁴ -Ye kɔkɔ 'bho -lrεε ε, 'le Zezii'a nyu'a "klumu nyu-u vɔn'a a, -a 'po-o amu 'kpa "yi a 'ke u "srɔn 'mu "du. Nyu-u 'bhle'a -stanyɔ ku 'muti, a de u -kɔkɔ 'li ti; nyu-u se'a 'mutikuku 'bho -Lagɔjeyi a, a -kpa nu, a -ku "gwli 'le nyu 'wee -bodɔ! ¹⁵ A "du a'ba "bhi "yirili, 'le, -bho nyɔ nu amu "nyinyinidi "lruli, a -kaa 'ε kpa -za! 'Le a'ba "k-lumu o, 'le nyu 'wee -bodɔ o, a nu -zεgε'ε "sε 'le -kno "o kɔ 'li!

¹⁶ A 'bhle 'bubua 'li "kɔmu, ¹⁷ a'ba -kpun *-Lagɔkɔ wɔngbopoe 'plu -le, 'le a -ke Zezii *Kliisɔ 'ke "yi"sisri "kɔmu, ¹⁸ 'le, lε'o lε-ε 'ye'a amu -bodɔ -yi mu, -bho koo ε -nɔ 'mu o, a po 'ε dɔ -Lagɔ 'sεε! A -gblee, a-bu -ke Zezii Kliisɔ 'sisri'a "yi, -kaabodɔ 'mno, 'lno -Lagɔ-ɔ 'kɔ'kɔ amu 'mu ti.

¹⁹ Lbhu *kɔ Lisaazuzu 'kɔkɔ ti ɔ 'ke nu 'le a'ba "bhi 'mu o, 'le nyu -lruu 'mu o, a "nyl ɔ "yiflε, ²⁰ 'le, -bho nyɔ -za -Lagɔkɔ wlu 'muti a, a'ba -tri nɔ -lokui ti -le! ²¹ Lbhu'a -dadudu-u nuε'ε -kaa, a 'crɔ l 'muti 'le a 'ke 'ya -ziadɔ 'ye 'le a 'ke l 'kno! ²² 'Bho 'ε lemu a, 'lotu'a "nynuu-a, lε'o lε-ε 'ma-a "nyinyinidi, a ple ε li!

²³ -Lagw -ke "bhuo-o "nyl'a nyu -pɔɔ'a lipɔɔε ε, ɔ nu ε 'le ɔ 'ke amu "yisrεεmu pɔ 'bho ɔ 'yigbeyi 'le ɔ 'ke a'-ba nyɔ'o nyɔ -ka "fɔa 'wee 'le a'ba tɔnɔ'ε 'wee 'li, 'le a 'ke pepepe -nɔ, 'le, -bho -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisi'a leyinɔɔ 'ke nyɔni a, a -kaa "nyinyɔnɔdɔ li'bhle! ²⁴ A -gblee, -Lagw 'la'a amu a 'ke ɔ nyu "du, ɔ 'srεε'ε-ε "yi. A de ɔ "gwli, lε ɔ "du'a wɔn 'le amu 'mu, ɔ-ɔ 'ye -ε -nɔ -mu 'le ɔ 'ke ε "yigwε 'le nyu 'ke 'ε 'yri'a 'bɔ 'ye! 'ɔ cε sun.

²⁵ 'Lotu'a "nynuu-a, a pɔ ɔ -a'ba dɔ wɔn gbo!

²⁶ 'Bho -a'ba 'bɔ 'mu a, a -ke 'lotu'a "nynuu 'wee gbɔgble 'le a -ke un 'ke 'yɔye 'le dɔkɔkmεε 'mu! ²⁷ 'Le -a'-ba -Kɔyi Zezii'a 'nyɔnɔ 'mu, 'nɔ-ɔ 'tri -ε -jɔε "kpi ti, a -zrε -nɔ "bɔgɔ -nεε 'bho 'wa 'wee'a "yigbeyi!

²⁸ -A'ba -Kɔyi Zezii Kliisi 'mɔmɔ "nitiwunnasɔ -nɔ amu "kpi 'wee!

2 Tesalonikukumu

Wludie po'a nyu "bɔɔgɔ -nɛɛ'ɛ -naagɩ 'li.

Tesalonikukumu 'ma-a Zezii'a nyu, 'unnu k' -dalbhoyi 'Pɔɔlu po'o "bɔɔgɔ'a 'sɔnnɛ -jeyi, -ɛkedɩmaa, k' b'ɔɔ-k' ti, li k' -tɔ 'nu 'bho Zezii'a leyie'ɛ "kpi, k' 'ke ɩ "kpi po. 'Bho 'ɛ lemu, li-ɩ se'a 'kpu 'bhle, nyutɔɔ-ɩ tɔ nɩ-o'o 'le 'wa tɔɔ-ɩ nu'o na k' 'yi-e le see 'le 'wa -lruɩ-ɩ nu'o na k' leyinɔɔ "kɔɔ-k' gbo'a dɩ un -see lbhu -nu yi! l-bɩ dɩ 'mnɩ k' k'ɔɔ' ti k' 'ke ɩ 'yi'srɛɛ. -Lagɔ k' 'Bhozayi k' 'puɩɩ'a nyu'a 'yidedeyi un-ɩ 'la'a -lokumukuyiklagba, -ka k' 'ka yi -tanyɩke-k' 'le k' 'ke le yi, k' -k' 'nu-o 'na -lɛɛ.

'Yewlu

1 'lnmɔ 'Pɔɔlu-e *Siluvɛɛ -ke Timotee, a-bu Tesa-lonikukumu 'ma-a *Zezii'a -glɩgbawɔnyɩ'a nyu, -a-bu 'ye'e amu! 'Bho 'ɛ lemu 'ln-ɩ 'po-o amu wlu -jeyi. A-bu 'ma-a -a'ba -tuta -Lagɔ -ke -a'ba -Kɔyi Zezii Kliist'a nyu, ² 'wa 'nitiwonnakuta -nɩ amu "kpi 'le un 'ke amu -pɔɔlu'a bhlubhluu "nyɩ!

*Zezii'a -glɩgbawɔnyɩ'a nyu-ɩ -nɩ'a Tesalonikɩ, 'Pɔɔlu 'po-ɩ 'kpa 'yi

³ 'Lotu'a "nynuu-a, ɛ -nmɔ-k' k' "yrili 'le -a 'ke a'ba dɩ -Lagɔ 'sɛɛ po -wɛɛwɛɛ. 'Ka -nmɔ-k' k' "yrili, -ɛkedɩmaa, a'ba *Zezii'a "gwɩdeɛ -ke dɩkɩmɛɛ-ɛ 'kpa-a "kpi. ⁴ 'Ka-a ɛ -nɩ'e 'mu'a dɩ a, Zezii'a -glɩgbawɔnyɩ'a nyu -Lagɔ -k'ɔ, -ɩ -nɩ'a -dalɔ, -bho -a -nɩ 'le 'wa "klumu a, -a za-'a a'ba "yrilinmɔdɩ 'mnɩ 'le 'bubua 'mu. -Ka nyu-ɩ ya'a amu 'kleyɛɛ "kpi 'le un-ɩ kla'a amu nyanɩ 'mu 'le a-a ku'a 'kpa 'yi 'le a'ba 'bho Zezii'a "gwɩdeɛ'ɛ dɩ, -a 'zu -ɩ 'na -bodɩ 'mu. ⁵ 'ɛ lɛtu-ɩ 'tɔ-k' -amu gbaa na -Lagɔ-k' 'ye-nyu -zige -tu -mu 'le "yisrɛɛɛ 'mu. -Lagɔ-k' nyu'a kamu a-a 'ye-e 'kle'a dɩ k' k' 'ye amu "yiti-wa mu, 'bɩ a 'bhle'a 'le 'k' -kɔmu'a "klumu, a -ke ɛ nɩnmɔ-k' "yiti 'le a -ke k' 'ke -dalue -nɩ "klumu. ⁶ Kɩn, -ziadɩ mo'o, k' -k' 'ye-nyu -zige -tu -mu 'le "yisrɛɛɛ 'mu. Nyu-ɩ ya'a amu 'kleyɛɛ "kpi a, k' -k' 'ye -ɩ 'kleyɛɛ "kpi -ya -mu -lɛɛ, ⁷ 'le, a-bu 'ye'a 'kle 'traamu a, k' -k' 'ye amu "yifɩɩɩ "nyɩ mu, 'le, -abu a, k' -k' 'ye ɛ -amu "nyɩ mu -lɛɛ. -Nɔ-k' ke ti -a'ba -Kɔyi Zezii-i 'ye'a 'le yaku 'li 'wlu mu 'le k' 'ke 'nɔ-k' 'kmu 'mu le yi a, 'bho 'mnɔ, 'bho-o k' 'ke ɩ -nu -nɩ. -Bho k' -ka yi a, k' -ke k' gbo'a -dalbhomu ku'a 'wɔ-k' 'ye-e -yi -mu. 'Le nɛ'ɛ -gbugbu 'mu k' -k' 'ye -yi -nɩ mu 'le ɛ 'ke k' 'nynɩ "yi'bhɛɛ. ⁸ ɛ-bɛ -nɔ-k' 'mnɛ ti, nyu-ɩ -see'a 'wɔn un 'ke -Lagɔ yibo 'le -ɩ 'si'a 'bho -ɩ -see'a 'wɔn un 'ke -a'ba -Kɔyi Zezii'a "dɩzɩgɩ 'wɔ-k' k' 'ye -ɩ 'kle 'ye -nɩ -mu, ⁹ 'le ɛ 'ke ɩ "kpi -gwɩɛ "kɔgwɩɛka. -Ka ɛ-ɛ 'ye'a 'mutinɩ mu, 'kla-a 'ka-a: -Da -a'ba -Kɔyi Zezii -nɩ'a a, un -see 'bho ti "si yi "kɔmu, 'le, -ka k' ku'a 'wɔn 'le k' 'nynɩ 'bhɛ'ɛ "yi a, un -see 'na 'ye yi "kɔmu. ¹⁰ l-bɩ dɩ 'mnɩ, -nɔ-k' -ke ti k' -k' 'ye'a le -yi mu a, 'bho-o l-ɩ 'ye -zi -nɩ mu. ɛ-bɛ -nɔ-k' 'mnɛ ti, k' -k' 'ye-e -yi -mu, 'le, nyu-ɩ de k' "gwɩ 'le k' 'ye

'u -k' k' un 'ke k' 'nynɩ "yi'bhɛɛ. A-bee -mnɩ, Zezii'a "dɩzɩgɩ -a -za'a amu -bodɩ 'mu a, a 'wɔ-k' nɩ-ɩ'a dɩ a, a-a 'ye 'le 'wa "klumu -nɩ mu -lɛɛ.

¹¹ 'Ka-a ɛ -nɩ'e 'mu'a dɩ a, -Lagɔ -a -ke a-a bubɔ-k', -a po k' wɔn gbo a'ba dɩ -wɛɛwɛɛ. -A bhade 'nɔ-k' li 'le k' 'ke amu 'mu lbhu nu "kɔmu 'le a'ba nɩnɩkpli 'ke k' 'tu nu -ka -zɛgɛka, 'le, -ka k' 'la'a amu, a -ke k' 'ke -dalue -nɩ 'le k' 'ke amu -k' 'le a 'ke k' 'nynɩ "yi'bhɛɛ "kɔmu, k' 'ke amu "yitiwa, a -nmɔ-k' k' 'na "yiti. -A bhade 'nɔ-k' li -lɛɛ, 'le k' 'wɔnkuɛ 'mu k' 'ke amu -kpa, 'le, lɩzɩgɩ 'wee a 'ybh-a'a a 'ke nu a, 'le lbhu a-a nu'a a de k' "gwɩ'a dɩ, a 'ke ɩ nu. ¹² 'Ka 'mnɔ, 'ka-a nyu-ɩ 'ye -a'ba -Kɔyi Zezii'a 'nynɩ "yi'bhɛɛ mu a'ba dɩ 'le un 'ke a'ba 'nynɩ "yi'bhɛɛ k' dɩ. -Lagɔ -a -ke a-a bubɔ-k' -ke -a'ba -Kɔyi Zezii Kliist, 'wa 'limu -nmɔ -nɩ'e-e amu "kpi wɔn. 'ɛ dɩ l-bɩ dɩ 'mnɩ 'ke -nu-ɛ.

Lɩ-ɩ 'ye'a -zi mu ke-k' 'le -a'ba -Kɔyi *Zezii *Kliist'a leyinɩ 'ke nynɩ, 'unnu 'ka-a

2 'Lotu'a "nynuu-a, -ye 'ma-a -nɔ-k' -ke ti -a'ba -Kɔyi *Zezii *Kliist-ɩ 'ye'a 'nɔ-k' 'kmu 'mu le -yi mu a, 'le -a -ke k' 'ke 'yɩye 'le yakutrubo a, 'nɩ 'kɔ-k' ti 'nɩ 'ke amu 'ɛ dɩ 'tmɩ -lɛɛke. -A bhade-e amu li, ² nyutɔɔ -yu nu'a, -nɔ-k' -ke ti k' k' 'ye'a le -yi mu a, ɛ nynɩ-o'o see, a'ba "tayi nu "yiti 'le 'wa 'muzadɩ 'mu 'wa "maa amu dɩ 'yrili, 'wa -za a'ba -naagɩ -denɩ 'mu -le! -Bho koo ɛ "du -Lagɔ-k' wlu'a 'mutizayi -lue-e -zɩ 'l -kaa 'mu o, -bho koo ɛ "du -Lagɔ-k' wlu'a 'muzayi -lue-e -zɩ 'l -kaa 'mu o 'le -bho koo nyu na 'mna-a'a "bhɩ-o -zɩ 'l -kaa 'mu 'le "bɔɔgɔ -lue 'li o, -bho 'ya dɩtu bhla amu "kpi a, nymɔ-k' "si amu 'gwɩ -le! ³ A'ba 'yee -kaabodɩ'a -lue 'tɩn -ziadɩ 'mu -le! A -gblee, dɩ-ɩ 'ka zi 'le k' 'le yinɩ-k' 'ka nynɩ, 'unnu 'ka-a: Nyu'a -dadudu-ɩ 'ye-e "kpleku -mu -lokumukudɩ 'le un -see -Lagɔ ɛ 'la yi, 'le nyɩ un-ɩ 'la'a *-lokumukuyiklagba -Lagɔ-k' -zige 'ka kpun, k' 'ke k' 'bhuo nyu "yi-tɔ. -Bho l-bɩ dɩ 'mnɩ zi a, 'le k' 'le yinɩ-k' 'ke nynɩ. ⁴ A 'ye li-k', -bho nyu 'mnɩ'a 'la -Lagɔ ɛ 'le un 'ke -kaa "kpleku -lokumukudɩ, -lokumukuyiklagba 'mnɩ-k' 'ye-e -Lagɔ-k' "yidedeyiklagba "du -mu 'le k' 'ke nyu 't-mɩ na, bubɔkɩ 'wee un-ɩ bubɔkɩ, 'le ɛ 'ke -Lagɔ "du o, 'le ɛ 'ke lɩ -lru "du o, un 'bho 'ya dɩ, k' -k' "bhɩo 'bhɛ-

ε 'yi 'le κ 'ye 'ya 'wee -zi! Ɔκ 'mna κ-κ 'ye-e 'kpleku -mu κ 'bhuo'a 'yibhεε'ε dɪ, 'le κ 'ke 'le *-Lagɔ κ bɔbɔbhlegbo'a lisaabudu 'li pa 'le κ 'ke ti-de 'le κ 'ke κ 'bhuo -Lagɔ 'la.

⁵-Da 'un -nɪ'a 'le a'ba 'klumu, -ka 'un-ɪ za'a amu dɪ 'mni -bodɪ 'mu, a 'mate nɪ-a'a? ⁶Traamu 'tɔ κ, ɛ -lue-e -nɪ'e 'bho, 'unne 'taa 'nɪ 'le. ɛ ε 'du'a a, a yibo nε-o'o. -Nκκ -Lagɔ 'du'a a, -bho ε nyini a, 'bho-o κ-κ 'ye κ 'bhuo nyu 'yi-tɔ -nɪ mu. ⁷A -gblee, -ziaka, nyu'a -dadudu 'kpleku'o see -lokumukudɪ 'le 'wa 'la'a -Lagɔ ɛ, 'le, -Lagɔ -tɔ-κ-κ -amu -lokumukudɪ 'mni'a 'zɔ κ dɪ a, -a 'b- hεε'o -a 'ke ɪ 'muti'wɔn. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, -lokumukuyiklagba 'mna -see -bhla κ 'bhuo nyu 'yi-tɔ ke. Nɔy -yɔ 'taa 'nɪ 'le a, -Lagɔ 'ke κ -jeyi -za -tanyɪ. ⁸-Bho κ nu -kaa a, 'bho 'mna, 'bho-o κ-κ 'ye κ 'bhuo nyu 'yi-tɔ -nɪ mu. -Bho -a'ba -Kɔyi Zezii yi 'le 'le κ 'wɔnkue 'mu a, κ-κ 'ye-e nyɔ κ'mna κ'wɔnkue wɔn'lbha -mu. -Da κ-κ 'ye κ wɔn κ'kpiti-ε -nɪ mu, 'bho-o κ-κ 'ye κ ti-za -nɪ mu. ⁹-Da κ-κ 'ye'a κ 'bhuo nyu 'yi-tɔ -nɪ mu, κ 'mεmεεnκκ -see'a -bhla nyini ke a, 'le 'nyinyidɪ'a tiyayi *Sataan'a wɔnkue κ-κ 'ye 'mu'bhle mu 'le κ 'ke *'yri- tikpunwɔnkulɪ nu. 'Le 'ya 'mu κ-κ 'ye nyu 'yrabha 'mu 'lbha mu. ¹⁰'nyinyidɪ'a -dadudu κ-κ 'ye -nu mu, 'le, nyu -Lagɔ κ-κ -zige 'ka kpun, κ 'ke ɪ -dugba li-po. Ɔbu 'mnu, -Lagɔ κ-κ -zige-e 'ye -ɪ -kpun -mu, -εkedumaa, un 'jni-e -ziadɪ 'le un -see ɪ ɛ 'la. -Bho un 'wɔnκ nɪ 'kɪ a, -Lagɔ κ-κ 'puun nu 'ko-o'o 'bho κ 'yigbeyi. ¹¹Un -see -Lagɔ 'wɔnκ κ dɪ a, κ-κ 'ye-e dɪ -gble -mu 'le κ 'ke ɪ dɪ 'yrili'maa 'le un 'ke κ-κ-κ -lokumukuyiklagba 'mna κ sindɪ 'gwɪde. ¹²Ɔ-κ 'ye-e -kaa -nu -mu, 'le, nyu 'wee -yɪ -tbhε'ε -ziadɪ 'kpi, 'nyinyidɪ'a nunua 'lbhaa'a 'bubua 'yi a, κ 'ke ɪ -zige -kpun.

-Lagɔ -za'a 'bho amu-ε 'le a 'ke 'pun 'bho κ 'yigbeyi

¹³A-bee -mnuɪ -bodɪ a, 'lotu'a 'nynuu-a, a-bu -ke dɪ -a'ba -Kɔyi *Zezii -kma'a, ε -nmκκ-κ-κ -kaa ti -abu 'ke a' -ba dɪ -Lagɔ 'sεε po -wɛεwɛε. A -gblee, -Lagɔ -see'a -bhla 'kmu ti-ya ke a, κ -za'a 'bho amu-ε 'le κ 'ke amu 'puun 'bho κ 'yigbeyi. *Ɔ Lisaazuzu nu'a amu κ nyu 'mu, 'le κ 'wɔnkue 'mu κ -nu -nɪ'e 'ε ɛtu, 'le, a 'wɔnκ-κ-κ -ziadɪ'a dɪ, κ nu'o -kaa -ɪrεε. ¹⁴A 'ke κ nyu 'du'a dɪ κ 'la'a amu. -A'ba -Kɔyi Zezii *Kliisɪ'a "dɪzɪgɪ -a -za'a amu -bodɪ 'mu a, κ -zi -nɪ'e-e 'le ɪ 'mu 'le κ 'ye -kaa nu. Ɔ 'yb- ha-o'o a -ke κ 'ke -dalue -nɪ 'kɔκmu, 'le, -ka κ 'nyɪ 'b- hε'ε 'yi a, a'ba 'nyɪ 'ke 'na 'yi'bhε -ɪrεε. ¹⁵'Lotu'a 'nynuu-a, 'ka-a ε -nɪ'e 'mu'a dɪ a, a'ba 'bhκ a'ba Zezii'a 'gwɪdeε'ε dɪ -le, 'le, ɪ -a tɔ κ amu, -yɪ -a -ke a dede'a 'yigbeyi ti o, 'le -yɪ 'ma-a -jeyipowɪ -a 'du'a 'le "bɔgu 'li o, a'ba 'bhκ 'ya 'litideε'ε dɪ -le!

¹⁶⁻¹⁷-A'ba -Kɔyi Zezii Kliisɪ'a "bhuo -ke -a'ba -tɪta -Lagɔ -kma'a -a'ba dɪ, un po amu 'kpa 'yi 'le un 'ke amu 'mutikukue 'mu po 'le a -kaa kplizɪgɪ'a nunudɪ 'bhκ 'le a -kaa wɪzɪgɪ'a 'muzadɪ 'bhκ -ɪrεεke! -Lagɔ κ 'limu -nκκ-κ-κ wɔn -a'ba dɪ'a dɪ, κ-κ po'o amu 'kpa 'yi 'kɔκmu 'le κ-κ kpa'a -amu 'le -a 'ke κ -pɔκ 'yi -de 'le κ 'ke -amu -zεge 'ɪrulinu 'bho κ 'leyinκκ ti.

A po -a'ba dɪ *-Lagɔ wɔn gbo

³'Bho 'ε lemu a, 'lotu'a 'nynuu-a, a po -a'ba dɪ *- Lagɔ wɔn gbo, 'le -a'ba -Kɔyi *Zezii'a "dɪzɪgɪ 'ke ti- wa 'le ɪ 'ke nya mu 'le nyu 'ke ɪ 'wɔnκ 'le un 'ke ɪ 'bho "du! -Ka a-bee -see 'ɪ 'plɪ -kpun, 'le ɪ 'ke -kaa -nɪ 'le -da 'wee. ²A po κ wɔn gbo -a'ba dɪ -ɪrεε 'le κ 'ke -amu 'yril- i'ɪdu, ɪ nyanɪbhlemu 'bκκ ti un 'ke -amu -bodɪ nu, ɪ -kaa -amu 'yi pa! A -gblee, ε -se nyu 'wee 'wɔnκ ɪ-bɪ "dɪzɪgɪ 'mni -ko.

³A 'ye li-κ, -a'ba -Kɔyi Zezii *Kliisɪ 'srεε'ε-ε 'yi, ɛ -ke dɪ -a de κ 'gwɪ, κ-κ nu -ε'o. 'ε dɪ -a yibo'o κ-κ 'ye-e amu 'kpi 'mu -po -mu, 'le κ 'ke amu 'yrili'ɪdu, ɪ 'nyinyidɪ'a tiyayi *Sataan-a 'bκκ ti κ 'ke amu -bodɪ nu, ɪ -kaa amu 'yi pa. ⁴Zezii-i 'kpa-a -amu, 'le, a-bee -bodɪ, -a yibo'o, ɪ -a -za'a amu -bodɪ 'mu a, a-a nu -l'o 'le a 'ke ɪ nya kpa -ɪrεε. ⁵Ɔ -kpa amu, 'le, -ka -Lagɔ -kma'a nyu'a dɪ tenyɪ, a 'ke -kaa yibo -ziaka 'le Zezii'a 'kpayikue 'ke amu 'mu -nɪ -ka -zεgeka!

ε -nmκκ-κ-κ 'yrili 'le nyu 'ke lbhu nu

⁶'Lotu'a 'nynuu-a, -a 'tmuɪ'o amu-ε 'le -a'ba -Kɔyi *Zezii *Kliisɪ'a 'nyɪ 'mu, Zezii'a nyu-ɪ vɪn'a a, a'ba -ke 'wa 'wuwɪa 'mu -le! Ɔbu 'mnu, ɪ -a -tɔ κ amu a, 'wa 'wɔnκ un 'ke ɪ 'bho "du. ⁷A 'ye li-κ, -a -nɪ'a a'ba "klumu, kpli -a -tɔ κ κ, -ka -a -see'a vɪn a, a 'ye-e 'na li, 'le a'ba "bhi yibo'o -ka ε -nmκκ 'yrili a 'ke -amu 'sɛɪ-za. ⁸A -gblee, 'le κ 'mu -a 'nu-o 'yikmulbhu, 'le glu-u gwε'ε -amu, 'le -a -kaa amu -tanɛ bhɪ 'mu "du 'le lililɪ 'mu. 'Bho 'ya damu, a -see nyu 'mu 'pεε. ⁹-A 'ka -kaa nu a, ε -se "sε -ko. -A 'ke amu ɛ -tɔ 'le a 'ke -amu 'sɛɪ-za, 'ε dɪ mo'o. -A 'bhεε 'ko-o'o -a 'ke amu ɪ 'ybhaa. ¹⁰A 'ye li-κ, -κκ -ke ti -a -nɪ'a 'le a'ba "klumu a, -a 'tmuɪ'o amu-ε, -bho nyɔ -see 'wɔnκ κ 'ke lbhu nu, nyɔ κ 'nyɪ κ lilia -le!

¹¹Dɪ-ɪ 'wɪu'a 'le a gbo, -a 'wɔnκ -ɪ 'bκ. 'ε dɪ -a po'o amu wɪu -nεε -jeyi. ɛbε 'mne, 'unne 'mo-o, a'ba "klumu'a nyɔtɔκ-ɪ vɪn-o'o 'le un -see ti'wɔnκ un 'ke lbhu -lue 'tɪn nu, 'le, lbhu un-ɪ nu'a, 'unne 'mo-o, 'wa -bonyunyu'a dɪ-ɪ se 'ɪ 'yi'tuu, un-ɪ 'zi-e 'ya dɪ. ¹²-Kaabonyu -nɪ'a 'le a'ba "klumu a, 'unnu -a 'tmuɪ'o 'le -a po 'u 'kpa 'yi -ɪrεε, -a'ba 'wee -plε'ε-ε -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisɪ'a "g- wɪdeε 'mu'a dɪ a, un de -pɔκ ti 'tɪn un 'ke lbhu nu, un -kaa un -bonyunyu 'mu 'pεε!

¹³A-bee -mnuɪ a, 'lotu'a 'nynuu-a, a'ba sɪa -zεge'ε nunua 'mu -le! ¹⁴'Le, nyu -a 'sraa'a -jɛε ε, 'le 'wa "k- lumu, ɪ -a -za'a -laa 'mu, -bho 'wa nyɔ -see ɪ 'bho "du a, a -tɔ κ nyu 'wee 'yi, a'ba -ke κ 'wuwɪa 'mu -le, 'le, -ka ɛ κ-κ nu'a se'a 'yrili-nmκκ, κ "bhuo 'ke ɪ 'yiyibo! ¹⁵'Bho 'mna κ tɔ κ, κ "du-o a -Bozezii'a nyɔ κ dɪ, a "du κ "srɪn 'mu! A'ba 'nyɔ κ 'mu -le -ka a'ba jεkayi!

"Bɔgu'a wɪu'a 'yijranamu

¹⁶-A'ba -Kɔyi *Zezii'a "bhuo-o 'nyɪ'a nyu -pɔκ'a bh- lubhɪua, κ 'nyɪ amu -pɔκ'a lipɪpεε -κκ 'wee ti: 'le ɛ'o ɛ 'mu 'le κ 'ke ε amu 'nyɪ! Ɔ -sie amu gbo 'wee!

¹⁷'ɪnκκ 'Pɔκ 'ye'e amu. ɪ-bɪ wɪu 'mni, 'an "bhuo-o 'c- nɪ ɪ'o. 'Ka-a 'an-a nu'o 'le 'an "bɔgu 'wee 'li, 'le, -ka 'an

"bhuo-o 'cni'a "bɔgu -nɛɛ, a 'ke -kaa yibo. 'An 'cni-
niyri 'ka-a!

¹⁸ -A'ba -Kɔyi Zezii *Kliisi'a "nitiwunnasu -ni amu "kpi
'wee!

1 Timotee

Wludie po'a nyo "בכגו -נע'ע -naagu 'li.

-Lagֿכ'כ lbhunuyi -lue -ke Zezii'a -dalbhoyi 'Pכֿלו -plֿע'ע כ' lbhu -lue 'mu, 'unח כ po'ֿo "בכגו -נע -jeyi. כ' 'nynי-ל 'mo-ֿo Timotee. 'Le 'ע 'limו כ-כ "du כ-כ "dל 'mu, 'le, לֿ כ 'ka nyo -כֿ, כ-כ 'tmטט נל כ'ֿo. כ na כ -כֿ nyo, 'le, -כֿכֿכֿ se'a 'kpu 'bhle, 'bho 'ya damu un 'ke 'wa "bhi 'yrili"du. לֿ כ 'ku ו -כֿ -lrע, 'unח 'mo-ֿo -Lagֿכ'כ bubכֿsu-ֿe kpli -ke 'li Zezii'a -glֿgba'a "lrutidemu 'ka -נל. כ nu'a -kaa, 'bho Timotee'a lbhu'a damu כ "du -נל'ע כ "bhuo "dל 'mu.

'Yewlu

1 Timotee, 'unחמ 'Pכֿלו 'ma-a *Zezii *Kliisֿt'a -dalb-
hoyi a, 'le כ-כ "du'a *-a'ba 'puunyi -Lagֿכ -ke -a'ba
-pכֿכֿ'a 'yikuyi Zezii Kliisֿt'a lbhunuyi a, 'unחמ po'ֿo -ל-
mu "בכגו -jeyi. 2 'An -Lagֿכjeyi'a 'yu Timotee, -unחמ -ke
'ל -plֿע'ע "gwlidע -lue 'mu, -a'ba -tita -Lagֿכ -ke -a'ba
-Kכֿyi Zezii Kliisֿt -sie -unחמ gbo, un 'ke -unחמ -זעגֿע "l-
rulinu 'le un 'ke -unחמ -pכֿכֿ'a bhlubhlua "nyl!

"Nyinynidֿt'ֿa nyukwamutizadֿ

3 'לֿ 'ka Maseduanֿbhlukpa "kpi mu a, 'לֿ 'tmטט'ֿo
-unחמ-ע, 'לֿ na, -sie 'bho Eפעזל! 'Bho 'מח כ, nyo-ו
-נל'a 'bho a, לֿ-ל se'a 'kpu 'bhle 'le -Lagֿכwlu 'li, 'unחמ un-
ט כֿכֿ nyo. ע -נחמ-כ-כ "yrili -לֿ 'ke ו 'le "taa 'le un 'ke
'ya -כֿכֿכֿ 'bhכ. 4 'Tמטט nu, sabhladֿ -ke "nabhli'a לֿ
un-ט כֿכֿ, un -ku ל -lokuipo! 'Ya ltu'a 'bhע -Lagֿכ'כ 'nynי
'yi, ל -ke כ' 'gwludֿ se "yitigugֿ. ל-ל 'po-ֿo depoע "kpi.
-Gblee, ע-בֿע 'gwludֿ 'bhle'a 'nynי 'le -a 'ke 'pun a, -a
'de כ-כ "gwli'a dֿ, -a yibo נע'ֿo.

5 לע-ע 'bhle'a 'nynי 'le 'לֿ-ל זלֿ 'ל ו -bodֿt 'mu, 'unחע 'mo-
ֿo, un 'ke un -bonyunyu'a dֿ -kma 'le dֿkמע 'מנע "du
לֿ -ye 'wlu'a 'le -pכֿכֿplu 'mu, כ' nyoטu de -Lagֿכ "gwli -ka
-זעגֿeka! 6 -לֿ 'ye li-כ, nyotכֿ "maa'a-a לֿ-בֿי -כֿכֿכֿזלֿ
'מנל "yrili 'le un 'ye bhebheli kli 'kpa. 7 U-בו nyo 'mנו
'בכֿ כֿ ti un 'ke *-Lagֿכ'כ gba'a -כֿמֿkלֿgבֿ "du, 'le un-ו
kuku'ֿo 'muti un-ו כֿכֿ, 'le, לֿ 'wa "bhi-י כֿכֿ nyo -ke לֿ
un-ו za'a 'mu, 'wa 'wלֿ 'ל 'muti.

8 -Gblee, -ka -Lagֿכ'כ gba 'לֿע'ע, -bho nyo -ka 'ע -jolֿu-ו
bhlu 'le ע 'ke כ lbhu 'mu nu a, -a yibo'ֿo-ֿo ע -נחמ-כ-כ
'yrili. 9 Dֿ 'לֿ-ל za'a 'mu, -a 'wלֿ ל 'muti: -Lagֿכ'כ gba
-see 'bho ti-de "yisרעמו'a dֿ: 'ע gbatu -נל'ע 'bho-ע
nyu'a "du'a 'bho -Lagֿכ-ו ku'a -loku 'mu'a dֿ. כ 'de -ע
'bho ti "nyinynidֿt'ֿa numו -ke nyo-ו -see'a כ' wlu ti'כֿכֿ
dֿ. כ 'de -ע 'bho ti, nyo-ו 'bhע'ע un 'ke 'wa 'lotu -ke -tu-
ta'a -lue -ke "kui -lru 'lbha a, 'wa dֿ. 10 'Le -lruו -נל'ע 'b-
ho un-ו 'ye'ע "bhi "bhלע; 'le -lruו -ke un -bonyuk-
pasi-י "du'ֿo "bha; 'le -lruו po'ֿo un -bonyunyu 'pelu 'le
-lruו-ו cע'ע sn, -lruו-ו "duu'ֿo nyo dֿ "kpi. 'Ya
'nyinynidֿt'ֿu'a dֿ -Lagֿכ de'ע 'bho כ' gba ti. ל-ל 'כֿכ-
כֿכֿכֿזלֿ tu gbo. 11 -Gblee, wlu 'לֿ-ל za'a -laa 'mu a, -ka
ע 'לֿע'ע, 'ka-a -Lagֿכ'כ "dזלֿזלֿ-ל כֿכֿ. ל-בֿי "dזלֿזלֿ 'mנל,

-Lagֿכ -ke dֿ -נחמ-כ "yrili, ל-ל 'bhע-ע'ע כ' 'nynי 'yi. ככֿ 'm-
כֿ, 'unחמ -tbha 'נל 'unחמ.

'Pכֿלו-ו 'po-ֿo *Zezii 'סע

12 'Bho 'ע lemu a, -a'ba -Kכֿyi *Zezii *Kliisֿt כ-כ po'a 'ל-
mu wכֿnkue 'mu 'le 'לֿ 'ke כ' lbhu nu a, 'לֿ po כ-כ 'סע,
-עkedֿmaa, כ 'de-ע 'unחמ "gwli 'le כ 'ye 'לֿ unחמ 'mu"luo
'לֿ 'ke כ' lbhu nu. 13 -Gblee, 'unחמ -nynי'ע כ' 'nynי wכֿ
-tanyֿ 'le 'לֿ-ל kla'a כ' nyo nyanֿ 'mu 'le 'לֿ-ל zi 'nu
'zult. ל -נל'a -kaa 'mu 'le Zezii -מח ככֿ -bodֿt כ 'ye-ע 'an
ngaze; 'le ככֿ gbo a, לע 'לֿ-ל nu'a a, 'לֿ se ע yibo, -עkedֿ-
maa, 'לֿ -see כ -bhla "gwlide ke. 14 -זעגֿע -ke 'mu -a'ba
-Kכֿyi Zezii Kliisֿt 'מחמ -wunna -נל'a 'unחמ "niti, ע 'bhע-ע
'yi tenyֿ. 'ע dֿ 'לֿ -ke כ "sisri'ע 'yi 'le 'לֿ-ל de כ "gwli 'le
כ' nyo'a dֿkמע -נל'ע 'le 'לֿ 'mu. 15 Wlu-ו 'ma-a -ziadֿ
nyu 'wee 'ka 'ככֿ, 'unחע 'ka-a: Zezii Kliisֿt 'yi-ע 'ככֿ 'k-
mu 'mu 'le כ 'ke "nyinynidֿt'ֿa numו 'puטט, 'le 'mna-a'a
נל -zi'ע-ע nyo 'wee'a נל wכֿ 'muti. 16 ל -נל'a -kaa 'mu-כ,
'unחמ -ke "nyinynidֿt'ֿ kpleku'a a, Zezii Kliisֿt 'ye-ע 'an
ngaze, 'le, nyo-ו 'ye כ' "gwli-de mu 'le un 'ke "ככֿgwלֿ-
inֿ 'ye, כ 'ke ו -כֿ -ka כ "du'a "gwlikuyi. 17 Ooo! "Kכֿg-
wleyi, -unחמ -ככֿ לֿ 'wee a, -unחמ "yri'a 'ye'a li, -לֿ -נל
-lue 'לֿ, -unחמ 'mo-ֿo -Lagֿכ, -a'a 'nynי 'bhע 'yi "כמֿכֿ!
*ל -נל -kaa 'mu!

'Kpayipowlu

18 'An -Lagֿכjeyi'a 'yu Timotee, wlu 'לֿ sie'a -unחמ li,
'du ע 'bho. -A'a "kpidֿ -Lagֿכ'כ wlu'a 'mutizamו -za'a
'mu, ע -ke ע gugֿכ-כ "yiti. Popo נל 'gwluti 'le לֿ 'ke -ל-
mu 'kpa "yi po, 'le, -ka nyo 'bhle'a popolֿ, לֿ 'ke -kaa
-unחמ -bodֿt -נל, 'le -לֿ 'ke -Lagֿכ'כ lbhu'a -זעגֿענע nu!
19 -Bho -לֿ -כֿ ע-ע nu a, -kpuנ -a'a -Lagֿכ'כ "gwlidע "yi
'le -לֿ 'ke כ' wlu 'li ti-de 'le -a'a -pכֿכֿ 'ke "plu. -Gblee,
nyotכֿ "tayi'ע-ע -jolֿuzעגֿע 'מנע "yiti 'le un-ו ple'ע sun-
sundֿ kli. 20 'Wa -klaabonyu'a "klumu Iminee -ke
Alasaanֿ -נל'ֿo 'le 'לֿ 'ye ו kwa gbo -za 'le "nyinynidֿt'ֿa
tiyayi *Sataan'a kwa 'mu, 'le un 'ke 'wa "bhi'a
'nyinynidֿt'ֿ "yiyibo 'le un -kaa -Lagֿכ'כ 'nynי wכֿ-nynי.

-Ka nyo 'ka *-Lagֿכ wכֿ gbo po 'le bubכֿbudu 'li

2 -Gblee, לע-ע 'bhle'a 'nynי 'לֿ-ל כֿכֿכֿ ti 'traamu 'כֿ כ,
'unחע 'mo-ֿo, a 'ke nyo 'wee'a dֿ *-Lagֿכ wכֿ gbo

po, a 'ke ɔ libhade, 'le a 'ke ɔ 'sɛɛ po. ² 'Bhltkpiyowli -ke nyukltgbl'a dɪ a bhade -Lagɔ li, 'bhltkpa -ke 'lru un -nɪ'a, ɛ 'ke ti-de 'le -a 'ke -pɔɔɔ'a bhltubhlu'a 'ye 'le -a'ba kplizigtɪ 'mu -a 'ke 'bho -Lagɔ 'du! ³ Nyɔ 'ke nyu'a dɪ -Lagɔ wɔn gbo po, ɛ -nmɔɔ-ɔ 'yrili 'le ɛ-ɛ nu'o *-'a'ba 'Puunyi -Lagɔ 'tu. ⁴ ɔ 'bɔ-ɔ ti ɔ 'ke nyu 'wee 'puun'a dɪ ɛ 'lɛtu nu ɔ 'tu, 'le un 'ke -ziadtɪ yibo 'wee un 'ke ɛ 'mu -na -nɪ. ⁵ Wlu -nɛɛ ɛ, nyu 'wee ɛ ge'e 'yi, -ɛkedɪmaa, -Lagɔ -nɪ'e-e -lue 'tɪn. 'Le dɪ'a 'nynumunɪyi -nɪ'a 'bho -Lagɔ -ke nyunyu'a 'nynumu, ɔ -nɪ'e-e -lue 'tɪn -lɛɛ. 'lɔnɔ 'mo-o *Zezii *Kliisɪ 'du'a nyunyu. ⁶ -Gblee, ɔ yi-o'o 'le ɔ 'ke ɔ 'bhuo 'yiti'tayi 'le ɔ 'ke nyu 'wee'a 'lru 'yi 'mɛ -nɪ 'le ɔ 'ke ɔ zetie 'le 'wa 'nyinyinidɪ 'mu. ɔ 'ka 'ɛ 'lɛtu nu a, -nɔ-ke 'bhuo -Lagɔ 'du'a 'tɪn, 'bho-o ɔ -nu -nɪ nɛ'o. -Ka -Lagɔ 'bɔ-ɔ ti ɔ 'ke nyu 'wee 'puun, 'lɔnɛ -ɔ nɛ'o. ⁷ -lɔ 'ye li-ɔ, 'ɛ kamu -Lagɔ nu'o 'lɔnɔ *ɔ -dalbhoyi 'mu 'le ɔ 'ye 'lɔnɔ 'bho 'le 'lɔn 'ke ɔ 'dɪ -za. ɔ 'lɔnɔ -kaa 'lɔnɔ a, ɔ na 'lɔn -ɔ ɔ 'dɪzigtɪ nyu-ɔ -se'a-a *Zuifu 'le un 'ke ɔ 'gwɪde 'le un 'ke ɔ 'ziadtɪ 'mɪnɪ 'wɔn. 'lɔn -see sɪn ɔɛ. -Ziadtɪ 'lɔn-ɔ za'a 'mu. ⁸ 'Bho 'ɛ 'lemu a, 'lɔn 'bɔ-ɔ ti, -da 'wee nyukpasi-i bɔbɔ-ɔ -Lagɔ ɔ, un 'ke -kɔtɪ yayi -ɔ 'le un 'ke -Lagɔ wɔn gbo po 'le un 'ke ɛ nu 'le -pɔɔɔplu 'mu. 'Wa nyutu'a 'bhle 'ɔɛ 'li -le, 'wa jɛ -le!

⁹ -Gblee, 'le 'nynukpakɪ -mɪnɔ -bodɪ 'lɔn 'bɔ-ɔ ti, ɛ 'ke -kaa 'mu-nɪ -lɛɛ. 'Bho 'ɛ 'lemu a, un -pa lɪ 'mu dɪ-likpɔnka! 'Le 'wa -bɛbɛɪ'a zi 'kale 'yi -le, 'le un 'ke dɪ likpɔn 'le 'wa nunukpli 'mu 'le un 'ke 'wa 'bhi wɔnyɪ'b-hɛɛ! 'Numnɪ'a timɔɔ -ke 'ya 'lɔnɔ 'bhaa -yɪ ya'a nyu 'yrili, 'wa nu 'ya 'lɛtu -le, 'mupalɪ -ke -bɛbɛɪ -ke 'pɛɪ-ɔ -kmu'a 'yi, 'wa tri 'ya 'lru ti -le! ¹⁰ 'Lɛ-ɛ 'ku ɔ 'yrili-nmɔ ɔ, ɛ 'du 'wa kplizigtɪ! 'Nynukpakɪ-ɔ 'bɔ-ɔ ti un 'ke 'bho -Lagɔ 'du, 'lɔnɛ -nmɔ 'nu 'yiti. ¹¹ -ɔɔɔɔ nyu-ɔ ɔ 'le -Lagɔbidi 'li, 'nynukpakɪ kɔn dɪ li, un 'ke ɔ -lɔkuipo, 'le un 'ke 'wa 'bhi ɔ -ya 'bho -Lagɔwlu'a -ɔɔɔɔ'a 'yigbeyi. ¹² 'lɔn -see 'nynukpakɪ 'yifɔɛ 'nyɪ 'le un 'ke nyukpasi 'kpi -nɪ 'le un 'ke 'wa -Lagɔwlu'a -ɔɔɔɔ 'du. 'wa 'lɔn -klɪgtɪ 'bho ɔ -bee'a damu -le! Un ma 'muti!

¹³ -Gblee, -Lagɔ -ya'a-a *Aada ti -tanyɪ 'le *ɛvu 'ye gbɔ 'mu 'bhɔ. ¹⁴ 'Le ɛ -se Aada 'tayi ɔ 'bhuo 'yiti 'nyinyinidɪ'a tiyayi 'ye ɔ 'maa -ko, 'nynaakpu-ɔ 'tayi'e 'wa 'bhuo 'yiti 'le ɛ 'ye ɔ 'maa 'le un 'ye -Lagɔ ɔ wlu 'yi'naa. ¹⁵ ɛ -nɪ'a 'ɔ -kaa 'mu a, 'wa 'yreetɪ un-ɔ 'wlu'a un 'ka 'gipo, -ɛ -ke 'lɔnɔ un 'bhle'a 'le -a'ba -Kɔyi'a 'nynɪ 'mu, 'le ɛ 'mu, 'pɔnpuan un 'ye'a a, un 'ke ɛ 'mu -na -nɪ. ɛ -nɪ'a 'ɔ -kaa 'mu-ɔ, 'wa -Lagɔ ɔ 'gwɪdeɛ -ke nyu'a dɪkmɛɛ un -de'a 'li ti, un -mu nɪ 'lru 'le 'wa tinɛ 'ke 'yi'srɛɛ 'bho -Lagɔ ɔ 'yigbeyi 'kɔmu 'le un 'ke dɪ likpɔn 'le -bɪ lɪ 'mɪnɪ 'mu!

*Zezii'a -glɪgba'a 'lɪrutidemu, kpli un 'ka ti-nɪ

3 -Gblee, wlu 'lɔn-ɔ 'ye'a 'mu-za mu a, ɛ-ɛ 'mo-o -ziadtɪ. -Bho nyɔ 'bɔ-ɔ ti ɔ 'ke *Zezii'a -glɪgba'a 'lɪrutideyi 'du, 'lɔnɔ 'bho 'le 'bhle 'bɪ li -le, ɔ 'du 'nynɔ -lue'a 'bhleyi 'le ɔ 'ke ɔ 'yi-kpɔn; ɔ 'du nyɔ-ɔ yibo'a ɔ 'bhuo'a kɔnka, nmɔɔɛɛ'ɛ zi ɔ -le! ɔ 'du kpli'a 'munmɔyi 'le nyu 'ke ɔ 'bho 'du, ɔ 'du 'lɪkpu'a -glikpɔnyɪ 'le ɔ 'ke -Lagɔwlu'a nyu'a -ɔɔɔɔ wɔnyɪ'b-hɛɛ!

³ ɔ 'du nmɔ ɔ 'kaleyi -le, ɔ 'du -gbaatibɔyi -le! ɔ -nmɔ 'limu wɔn 'le ɔ 'ke nyu 'wee 'mu-ybhe! Mɔnɪ'a 'tu'a kɔn ɔ 'geyi'e 'mu -le! ⁴ ɔ 'du nyɔ -yɔ 'ka ɔ -glɪgba wɔnyɪ'b-hɛɛ 'le ɔ 'yreetɪ 'ke ɔ 'bho 'du 'yrilinmɔka! ⁵ 'Le -nmɔɔ -bodɪ 'le, -bho nyɔ se 'ɔ ɔ 'bhuo'a -glɪgba wɔnyɪ'b-hɛɛ 'le, koo ɔ nyɔtu 'ke Zezii'a -glɪgba wɔnyɪ'b-hɛɛ 'le ɔ 'ke ɛ -jɔɔ gbo po'a? ⁶ Nyɔ-ɔ 'ka Zezii'a -glɪgba'a 'lɪrutideyi 'du a, ɔ 'du nyɔ-ɔ 'kpa'a 'bho -Lagɔjeyi -lɛɛka -le! -Bho ɛ -se -mɔɔɛ ɛ, ɔ 'bhɛɛ'o ɔ 'ke ɔ 'bhuo 'yi'b-hɛɛ 'le -Lagɔ 'ke ɔ dɪ -kɔn. 'Ka-a 'nyinyinidɪ'a tiyayi *Sataan'a dɪ -nɪ'o. ⁷ -Gblee, ɔ nyɔtu 'du nyɔ 'yri kɔn'a ti 'le nyu -se'a-a *Zezii'a nyu 'ke ɔ 'bho 'du! -Bho ɛ -se -mɔɔɛ ɛ, un -see ɔ 'le 'la yi, dɪn 'ke ɔ 'lɔnɔ 'le 'nyinyinidɪ'a tiyayi 'ke ɔ -dide 'kpi -po.

*Zezii'a -glɪgba'a kwagbɔlitidemu

⁸ -lɔn 'ye li-ɔ, nyu-ɔ 'ma-a *Zezii'a -glɪgba'a kwagbɔlitidemu -mɪnɔ -bodɪ a, 'ka-a ɛ 'ke 'mu-nɪ -lɛɛ. Un kɔn dɪ li 'le nyu 'ke ɔ 'bho 'du! 'Wa 'bhle 'bɪ li -le! 'Wa 'du nmɔ ɔ 'kaleyizimu -le! Mɔnɪ'a 'tu'a zi ɔ -le! ⁹ ɔ -bee -mɪnɔ -lɛɛ ɛ, -Lagɔ ɔ -ziadtɪ 'kpa'a 'piemu, un de ɛ 'gwɪli 'le un 'ke ɛ 'wɔn 'le 'wa -pɔɔɔ 'ke 'yi'srɛɛ 'bho -Lagɔ ɔ 'yigbeyi! ¹⁰ 'Le, -bho nyɔ 'ke 'bho Zezii'a -glɪgba'a kwagbɔlitideyi 'du a, -ka ɔ 'ka nu -lɛɛ 'bho 'ɛ 'lɪrutidemu'a damu, ɔ 'crɔ ɔ 'muti -tanyɪke-ɔ, -bho ɔ se 'bɪ li'bhle 'le nyɔ 'ke ɔ wɔn 'kpitɛɔ ɔ 'ke 'lɔnɔ nu! ¹¹ 'Le 'nynukpakɪ -mɪnɔ -bodɪ a, 'wa -yɔ 'bɔ-ɔ ti un 'ke 'ya 'bitu 'bhle a, un kɔn dɪ li 'le nyu 'ke ɔ 'bho 'du -lɛɛ, 'le 'wa wɔnɔwlu 'ke 'bho nyu 'kpi 'yrili-nmɔ -nɪ; un 'du nyu-ɔ yibo'a 'wa 'bhi'a kɔnka, nmɔɔɛɛ'ɛ zi ɔ -le! Un 'du 'yisrɛɛnynukpakɪ 'le lɪ 'wee 'mu! ¹² Nyukpasi -yɔ -nɪ'a 'ɛ 'bitu 'yi, 'le ɔ -bodɪ, un 'du 'nynɔ -lue 'tɪn'a nyimɛ 'le un 'ke ɔ 'yi-kpɔn, ɔ 'bhɛɛ ɔ 'yreetɪ -ke ɔ -glɪgba wɔnyɪ 'le ɔ 'ke ɔ -jɔɔ gbo po! ¹³ -Gblee, Zezii'a -glɪgba'a kwagbɔlitidemu nu'a 'lɔnɔzɛɛ, nyu-ɔ 'du 'ɔ 'bho-ɛ -ka -zɛɛka, 'le, un 'de-e Zezii *Kliisɪ 'gwɪli'a dɪ, un -ɔɛ'ɛ 'yrili un-ɔ za'a ɔ wlu 'mu,

-Ziadtɪ -Lagɔ po'a 'piemu

¹⁴ 'lɔn 'bɔ-ɔ ti 'lɔn 'ke 'le -lɔn gbo yi -susueyi. -Bho koo ɛ -nɪ 'mu a, 'an 'ye 'le nya ti, 'le 'ɛ dɪ 'lɔn-ɔ po'o -lɔnɔ wlu -jeyi. ¹⁵ -Gblee, 'lɔn na: -Bho 'lɔn -see 'le -lɔn gbo yi -susueyi a, -ka nyu 'ka 'bho *Zezii'a -glɪgba'a wɔnyɪ -na a, -lɔn 'ke 'na yibo. -Glɪgba 'mɔɔ 'mo-o nyu-ɔ 'ma-a Tinlagɔ ɔ nyu. ɔ -bu nyu 'mɔ, -ka -budu -de'a ka 'ɛ 'tikpe 'lru ti, -ka -lue 'mɔ, 'ka-a -Lagɔ ɔ -ɔɔɔɔzigtɪ -de 'nu 'lru ti. ¹⁶ 'lɔn -ziadtɪ 'mɪnɪ, -Lagɔ ɔ 'bhuo 'po -ɔ 'piemu ti, 'le, -ka nyɔ 'ka 'bho -Lagɔjeyi -na, -lɔn ɔ -amu -kaa. -lɔn 'ye li-ɔ, 'ɛ wɔlɔtu -tɛ'ɛ 'mu-ɛ 'le nyɔ se 'b-hɛɛ ɔ 'ke ɛ 'yidepo -nɪ. ɛ -bɛ wlu 'mɔ, Kliisɪ'a 'kpidɪ ɛ-ɛ za'a 'mu, 'le ɛ na:

ɔ -yi'e-e nyunyu 'mu; -ka ɔ 'srɛɛ'ɛ 'yi, *-Lagɔ ɔ Lisaazuzu -ɔ nɛ'o. -Lagɔ gbo'a -dalbhomu 'ye -ɔ'o 'le -Lagɔ 'ye ɔ 'le yaku 'li 'la 'bho ɔ 'tɔli 'le ɔ 'nynɔ'a 'yib-hɛɛ 'mu. 'Bho 'ɛ 'lemu, 'bhltkpi 'wee 'wɔn-ɔ ɔ 'dɪzigtɪ 'bɔ 'le 'kɔ 'kmu 'mu'a nyutɔɔ 'ye ɔ 'gwɪde.

Nyu-u כ'טו לל-ל se'a 'kpu 'bhle 'le -Lagwlu 'li

4 -Gblee, ε -n'l'a -kaa 'mu a, *-Lagw'כ Lisaazuzu-u 'wל-ל -amu 'yiti gbaa, כ na: 'Le nyaka 'wla nyutכטו'a "gwlideε-ε 'ye-e -deni 'mu -כ -mu. Nyu sunzuzu-u "maa'a, 'le un 'ke 'wa -כטו kli ple. ² U-bu nyu 'mnu, un-u 'mo-o 'yrabhahlemu 'le un-u ce'ε sun, 'le un 'ke u di 'yrili"maa. -ln 'ye li-כ, -ka -bho nε 'wlaa'a tu 'le ε-ε "kpakwlu'a 'yi a, 'ka-a u-bu nyu 'm-nu'a -ככ "kpakwlu'o. ³ -Gblee, ubu 'mnu, -bho un -ka כ כ, un na: Nyu'כ kpa 'nynכ -le! Un "si-e lilil 'nynl 'le lilil'a "klumu, un na: Nyu'כ li ל -le! 'Le -Lagw -מככ gbo כ -ya'a-a lilil ti 'le nyu 'ke כ 'sεε po 'ya di, un 'ke ל li. Nyu-u 'ma-a כ 'gwlidemu -u yibo'a -ziadi, un -kpu n l sul 'ככ 'le un 'ke -Lagw 'sεε po 'ya di! ⁴ -ln 'ye li-כ, ל -Lagw -ya'a ti, 'ya 'wee -נככ'כ'כ 'yrili. -Bho nyc 'wל ל -כככ 'yi ti 'le -ln 'ke 'ya di -Lagw 'sεε po, -ye nyc 'ka 'le 'ya "klumu 'mu'nyε, ε se -nι. ⁵ -Gblee, -Lagw'כ wlu -ke -a'ba 'sεεpowlu'a di, 'ya 'wee -נככ'כ'כ 'yrili.

*Zezii *Kliisi'a lbhunuyizεε

⁶ -ln 'ye li-כ, di 'un -za'a -laa 'mu a, -כ nι *Zezii'a nyu! -Bho -ln nu -kaa a, -Lagw'כ wlu -ln 'clan'a -ka -zεεka -ln de'a "gwli 'le -ln -de'a 'li ti, un-u 'yee nι 'nε-ε -lnmu 'mu li, "lemnu, Zezii *Kliisi'a lbhuzeyizεε -ln "du'o. ⁷ 'ε di, sabhladi -ke -Lagw'כ wlu se'a 'yitigug, -a'a po ל -lokui -le! Po 'le 'kpl -ln -ke -Lagw 'ke 'yi' 'sisri "כככ, 'le, -ka כ wlu 'le'ε 'tun, -a'a -dedekpli 'ke -kaa -nι. ⁸ -ln 'ye li-כ, -bho nyc -ka ple -ככ, כ nmi-i yibo-o 'bho ti 'le ε-ε nכככ 'yrili. ε -n'l'a 'כ -kaa 'mu-כ, -ka -Lagw'כ wlu 'le'ε 'tun, nyc-כ -ke -dedekpli -n'l'a -kaa, ε-ε kpa ככ-o'o tenyl 'le כ tinε'ε kle ti 'le le"o le 'mu. 'Le, tinεzεε-ε se'a "ti-inamu 'bhle, -ka כ 'ye 'ε ε, כ "bhuo yibo'o 'na. ⁹ -Gblee, wlu -nεε ε, ε-ε 'mo-o -ziadi, 'le ε "du'o wlu nyu 'wee 'ka 'כככ. ¹⁰ 'lnne 'bhle'e 'nynl'a di a, -abu-u nu'o lbhu 'memεka 'le -a -mu 'nε "lru, -εkedmaa, -a -ku'o-o Tinlagw 'gwlu 'yi. כככ 'mככ, 'lnככ 'mo-o *nyu 'wee'a 'puunyι, 'le, nyu-u de'a Zezii "gwli, un 'כככ'כ ε-βε 'pupuan 'mne 'le un -de'e 'le 'ε 'li ti.

¹¹ Timotee, 'cnaa 'ya ltu 'mu 'le -ln 'ke ל nyu -כ, -ln 'ke u 'kpa 'yi po! ¹² "Du -a'a "bhuo'a di gba 'mu 'le nyu -kaa -lnmu 'yri-bhla -nι, "dana -ln "du'o. Le -ln 'ka nu, 'lnne 'mo-o, yibo -wluka, 'le -ln 'ke kplizgti nu, 'le -ln 'ke nyu'a di -kma, -ln 'ke -a'a -Lagw'כ "gwlideε "lru-mu, 'le -ln 'ke כ 'yi-kpun, 'le -ln 'ke -kaa Zezii'a nyu -כ 'le -ln 'ke u -jolu gbo po! ¹³ -Bhladi 'ln -see'a 'le yi ke, po 'le 'kpl -ln 'ke -Lagwlu zrε 'bho nyu'a "yigbeyi, -ln 'ke ל u -כ 'le -ln 'ke u 'kpa 'yi po, 'le, כ -ke ti 'ln-ל 'ye'a 'le -yi mu, ε 'ke ε "kpi bhla! ¹⁴ Timotee, 'ln-ל 'tmu'o -lnmu-ε, -a'a di, -Lagw -zi -n'l'a כ wlu'a 'mutizamu wlu 'mu 'le Zezii'a -glugba'a "lrutidemu 'ye'a -lnmu *kwa "lru tide, 'kpl כ "nyl'a -lnmu 'le -ln 'ke כ lbhu nu, -a'a nesre nε -le! ¹⁵ -Gblee, lbhu -nεε, -bho -ln 'wle ε -כככ "kpi ti 'le -ln -kε ε-ε nu a, "lemnu, -a'a lbhu-u 'mu-o 'yrigכ, 'le nyu 'wee'a 'yri-i 'ye 'ε li. ¹⁶ "Du -a'a "bhuo'a di gba 'mu 'le -ln 'ke -a'a -כטו 'yrili"du! -De 'le ל 'wee -nι 'li ti 'le -ln 'ke ל "lru-mu! -Bho -ln nu -kaa a, -a'a "bhuo,

-ln 'pun-o'o 'bho -Lagw'כ "yigbeyi, 'le, nyu-u po'a -lnmu -lokui, un 'ke 'pun 'bho כ 'yigbeyi -lrεε.

Kpli nyc 'ka ti-nι 'bho -Lagw'כ

5 'Bho 'ε lemu a, -bho ε "du nyunyozεε-ε nu "nyinynidι, yibo כ di "yikpaka 'le -ln 'ke כ -a'a "yigletta'a ka kpun, 'le -ln 'ke כ kwa'yכ -nι! 'Bhuab-huayreetu -mnu a, kpun u -a'a 'lotu'a "nynuu'a ka, 'le -ln 'ke u kwa'yכ -nι -lrεε! ² 'Nynukpakpl -yu 'kplaka'a "yriti, -zrε -nι nu -a'a 'lotu "we 'yi 'le -ln 'ke u kwa'yכ -nι! -Ka -lue 'mככ כ, -nι -kaa 'bhuabhuanyukpakpl -bodi 'le -ln 'ke u -a'a 'lotu'a "nynuu "yi-zrε -nι -lrεε 'le -a'a -כככ 'ke u "kpi "yrili-nככ -nι!

³ -Dlgbanyukpakpl -yu se'a 'yitbheyi 'bhle, "du u 'bho 'le -ln 'ke u kwa 'mu ti-nככ! ⁴ 'Le, -bho -dlgbany-naakpu 'bhle "yu 'le כ 'ke 'wa "yu'a "yu "du bhebhedi, כ 'clan kplizgti'a nunua -tanyl, 'le, nyu -ke כ -nι'a 'bho -glugba -lue wכnyι, כ 'ke u 'bho "du 'le כ 'ke u kwa 'mu ti-nככ! -Ka -lue 'mככ, 'ka-a, u-bu כ -כככ -u "gipo 'ככ כ, un "du כ 'yrili -benyl. 'lnne nu'o -Lagw 'tu.

⁵ -Gblee, -dlgbanynaakpu-u se'a nyc 'bhle כ 'ke 'wa di zi a, un-u 'de-e 'wa -כככ -Lagw 'yi 'le un-u po כ *כככ gbo "כככ 'le כ 'ke u -kpa. ⁶ 'Le, -dlgbanynaakpu 'kmu 'mu'a 'mumulu zi'a -bodi a, ubu -n'l'e-e ti -kpu, 'le un 'me'o 'bho -Lagw'כ 'yigbeyi. ⁷ -כ 'ya ltu nyu 'le un 'ke 'wa -ככככ kwa 'mu ti-nככ 'le nyu -kaa 'bho 'wa da "du "nyinynika! ⁸ -Gblee, -bho nyc se כ -ככככ kwa 'mu ti-nככ כ, 'le ε 'ke nyu -ke כ-כ ple'ε "june 'yi "du -lrεε, כ nycti, Zezii'a ל כ 'yee'a -ziadi 'mu, כ se 'ya -jolu bhlanamu -nι 'le כ -כככ nyni'e 'yrili 'le ε 'ye nyc-כ se'a Zezii yibo'a nε 'mu-zi.

⁹ -ln 'ye li-כ, -dlgbanyukpakpl -yu Zezii'a -glugba 'ka -kpa a, un "du -yu 'kplaka'a 'yriti -u 'ka zu'n'a -gwli tan 'bhle, 'le -u 'ke ε lizi "bhalrεε, 'wa 'nynukpakplu "du -yu -kpu'n'a nyimie -lue 'tun 'yi! -Ka 'un 'si'a 'nynl, -bho un -nι -kaa a, "lemnu 'tu u 'mu 'le -ln 'ke 'wa 'nynl 'le "כככ 'li 'cni! ¹⁰ Kpli un 'ka ti-nι -lrεε, 'lnnι 'ka-a: Nyu 'כככ 'wa nunulbhuzεε "kpi, un "du -yu -nכככ "yreetu kwa 'mu ti, un "du 'lukup'a -glikpunnynuk-pakpl! Un "du 'nynukpakpl-ל -ybhε'ε *Zezii'a nyu 'mu -u kpun 'u -gli, 'le -u "si'a 'bho -u -kpa'a nyu-u -nι'a 'kle 'yenamu! -Gblee, 'nynukpakpl-ל -ke -כככ -nכככ "yrili un 'ke -zigt nu, 'lnnι un 'ke "du! -Bho un -nι -kaa a, 'c-nι 'wa 'nynl!

¹¹ 'Le, -dlgbanyukpakpl -yu -nι'a 'bhuanamu -bodi a, -a'a 'cni 'wa 'nynl 'le "כככ 'li -le! 'Wa 'bhuab-huapככ 'bhεε'o ε 'ke "yiglu-כ 'le ε 'ke nyimie "yi kpa un 'ke כ kpa, 'le ε 'bhεε'o ε 'ke *Kliisi 'yi'wlu, 'le, di un nu 'ka un 'ke 'bho כ -jeyi nu, un 'bhεε'o un 'ke ל "yiti"-tayi. ¹² 'Le un 'ke -kaa nu a, un 'bhεε'o un 'ke di wככ'kpa 'le un 'ke -כככ ti-na, -εkedmaa, wlu un -za 'ka 'mu 'bho nyu'a "yigbeyi, un 'ye'a nu un -see nyimie -kpa yi 'le un 'ke -Lagw'כ lbhu nu a, un -see ε lemu ti-de. ¹³ 'Le 'ε 'fε -lrεε gbo, le-ε 'bhle'a 'nynl -ε -ke di 'ln nu'a: -A'a 'cni 'wa 'nynl -le, 'lnne 'mo-o, lbhuzεε un 'ka nu, 'wa nu ε, 'le un-u 'clan'a vlanvlan 'le un-u de'e 'bho -gwlbayι ti, -εkedmaa, nynalre'a "tidι -nι'e 'le 'wa -naagl 'mu, un-u ple'e "june "yi ti, 'le, un "si'e 'bho, un-

u wlu'o 'yrelɛɛ. ɛ -se vɫanvɫan'a "sɛ -ko: dɫ-ɫ se 'u "yi"-
 tuu, 'unnu un-u po'o wɔn "kpi, -yɫ se'a 'muzaka -nɫ, 'le
 un-u zɫ 'ɫ 'mu. ¹⁴ 'Ka-a ɛ -nɫ'e 'mu'a dɫ, 'un 'bɔ'kɔ ti -dɫg-
 banynukpakɫɫ-ɫ 'bhua'a 'ke nyna "ti -lɾɛɛ, 'le un 'ke
 -gba 'le un 'ke 'wa "jɫnɛ "yi'a nyu "yrili"du. -Bho un nu
 -kaa a, -a'ba jɛkamu se 'bhɛɛ un 'ke -a'ba da "du
 "nyinyinika. ¹⁵ 'Le, 'yri -ke "yi -a -nɫ'a -laa, -dɫgbanynuk-
 pakɫɫ-ɫ 'bhua'a a, 'wa tɔɫu 'wɫu'o -Lagɔjeyi 'le un 'ye
 "nyinyinidɫ'a tiyayi *Sataan kli 'kpa.

¹⁶ -Gblee, 'nynaakpu-u de'a Zezii "gwli, -bho -dɫg-
 banynaakpu -nɫ 'bho 'wa "jɫnɛ "yi a, un -kpa nu 'le un
 -kaa Zezii'a -glɫgba 'gbɛ "nyɫ 'le ɛ 'ke -yu -cɛ'ɛ tawɔn'kɔ
 dɫ zi!

¹⁷ 'Le Zezii'a -glɫgba'a "lrutidemu -mnuu -bodɫ a, -yu
 po'a 'kɔ nyu -jolu gbo -ka -zɛgɛka a, a "du u 'bho, 'le 'wa
 "pelenamu a 'yɔ'kɔ kwa 'mu ti! -Yu kɔ'kɔ 'le -yu za'a
 -Lagɔwlu 'mu, 'unnu a 'ke ɫ -bodɫ nu tenyɫ. ¹⁸ -Gblee,
 -Lagɔ'kɔ wlu-u 'wɛ -ɛ "yiti gbaa, ɛ na:

-Bhlii-i susɔ'kɔ lililɫ, nyɔ'kɔ -po nɛ kɔnɔ wɔn "yi -le!,
 'le ɛ na -lɾɛɛ:

Lbhunuyi -ke 'kɔ "pelemɔni nɫnɫ'kɔ'kɔ "yiti.

¹⁹ 'nɫ-ɫ 'tmuu'o -nmu-ɛ -lɾɛɛ, -bho nyɔ kpa Zezii'a
 -glɫgba'a "lrutideyi dɫ "yi, -a'a po 'kɔ wlu -lokui -le! -Bho
 a 'ke ɔ -lokuipo a, ɛ "du "dɫ'a -dayemu 'sɔn -ke tan'a
 wlu -lɾɛɛ! ²⁰ U-bu "lrutidemu 'mnu, -bho 'wa nyutu nu
 "nyinyinidɫ 'bho -Lagɔ'kɔ "yigbeyi, -wa 'nu 'gba 'muti 'le
 -sɫanyɫ 'ke 'kɔ -glɫgba'a "lrutidemu -lruu 'lbha un -kaa
 "nyinyinidɫ nu!

²¹ 'Bho -Lagɔ-e Zezii Kliisi -ke -Lagɔ gbo'a dalbhomu ɔ
 -za'a 'bho'a "yigbeyi, 'nɫ-ɫ cɛ'ɛ -nmu 'gbɛ kwa 'mu, 'nɫ-
 ɫ bhade'e -nmu li, 'nɫ -za'a -laa 'mu, "du ɫ 'bho! -Bho
 -nɫ -ka -kaa-a nu, dɫ -nɫ -see'a "kpiti'ye, -a'a kɫɫ ɫ nyɔ
 "yi, 'kɔ -a'a bhakamu -a'a -po nɔ "yriti -le! ²² -Yɛ 'ma-a
 nyu -nɫ 'ka 'nynɫ "kpipo 'le un 'ke Zezii'a -glɫgba "lruti-
 de a, -a'a "titra 'wa kwalrutidedɫ li -le, 'cru u 'muti
 -tanyɫ! -Bho ɛ -se -mɫɛɛ ɛ, 'le 'wa -lue 'ke "nyinyinidɫ nu
 a, -a'a "lruidɫ mo'o. 'Bho 'ɛ lemu, -a'a "bhua'a nu
 "nyinyinidɫ -le -lɾɛɛ!

²³ -nɫ 'ye li-ɔ, lɛtoope 'nɫ-ɫ popo'o -nmu "kpi 'gwɫuti
 'nɫ 'ke -nmu -bodɫ 'mu-za. -nɫ se ku 'muti-fɫ, -a'a
 'limu'a 'wɔn'kɔ dɫ a, -a'a 'na "nisue -le, 'na duvɛɛn
 -toope!

²⁴ -Gblee, -ɛ -ke dɫ 'nɫ nu'a: -A'a "titra Zezii'a -glɫgba'a
 "lrutidemu'a *kwalrutidedɫ li -le a, 'ɛ -lɾɛɛ-ɛ 'mo-o,
 nyutɔɫu'a "nyinyinidɫ un-u nu'a a, ɫ 'da-a "piemu see,
 'le, nyɔ'kɔ tu 'nu -zɫgɫ, ɔ'kɔ 'ye 'ɫ li. Nyu -lruu -nɫ'e-e
 -srupɛɛ, nyu se 'wa nɫ yibo, ɫ-ɫ gwɫe 'mu-ɔ 'le ɫ-ɫ 'da'o.
²⁵ -Ka -lue 'mɫnɫ, 'ka-a "yrilinmɫlbhɫɫɫ -nɫ'o, ɫ -nɫ'e-e
 -gezee! 'Ya -yɫ se'a -kaa -nɫ a, ɫ se 'bhɛɛ ɫ 'ke "zizekwɫa
 'mu -sie.

6 -Gblee, Zezii'a nyu-u 'ma-a 'genynuukpuun -mnuu
 -bodɫ a, un "du 'bho 'wa -kɔmu -ka -zɛgɛka 'le nyu
 -kaa -Lagɔ'kɔ 'nynɫ wɔn-nyni 'le un -kaa -a'ba -tɔɫɫɫ
 kwa'fɫnɫ! ² 'Le, 'genynuukpuun -ke -kɔmu 'ma-a Zezii'a
 nyu -lɾɛɛ ɛ, un -ke un "du'o 'lotu'a "nynuu 'le Zezii Kli-
 isi 'mu; ɛ -se 'ɛ dɫ un 'ke "du 'le un 'ke u -flɛflɛ -kpuun
 -ko, un 'ke u 'bho "du mo'o. 'Le u-bee -mnuu gbo a, un

nu 'wa lbhu -ka -zɛgɛka, -ɛkedɫmaa, 'wa -kɔmu un "s-
 ri'a "yi, un-u 'mo-o Zezii'a nyu, -Lagɔ -kma'a-a 'wa dɫ!
 Timotee, ɫ-ɫ 'ku u 'kpa "yi po -nɫ 'ku u -tɔ'kɔ, 'unnu 'ka-
 a!

-Tɔɫɫ se'a 'kpu 'bhle -ke "yrilinmɫɫɫɫɫɫɫ

³ ɫ -nɫ'a 'tɔ -kaa 'mu-ɔ, -bho nyɔ'kɔ -tɔɫɫ -ke ɫ se gugɔ
 ɔ, -a'ba -Kɔyi *Zezi *Kliisi'a wɫuzɛgɛ, 'le ɔ se ɛ nɫ'kɔnɫ ɔ,
 'le, ɫ -abu-u tɔ'kɔ, ɫ na, -ka -Lagɔ'kɔ wlu 'lɛ'ɛ 'tɫn, nyɔ'kɔ
 -dedekpli 'ke -kaa -nɫ 'bho -Lagɔjeyi, -bho ɔ -tɫbhɛ 'nɫ
 "kpi a, ⁴ "lemnu, 'kɔ nyɔtu-u 'bhɛɛ-ɛ 'kɔ "bhua 'yi 'le ɔ se
 ɫɛ -lue 'tɫn yibo. ɫɛ ɔ'kɔ -pɛɛ'ɛ 'mu, 'unɫɛ 'mo-o depowlu.
 ɛ kɔ'kɔ'kɔ -wɛ 'le ɔ 'mu 'le ɔ'kɔ'kɔ jɛ'o. 'Ya ltu -die'e-e "yi, 'le,
 'ya dɫ, nyu-u po 'kɔ wlu -lokui, ɔ'kɔ za'a "munynɫ "yiglu
 'le 'wa -kɔkɫ 'kɔ, un-u vɔ'kɔ, un-u "jree'e nyu, un-u
 popo'o 'wa -bonyunyu "kpi "nyinyinika 'gwɫuti, ⁵ un-u
 depo'o 'yrelɛɛ, 'wa 'bhɔ, -ɛkedɫmaa, un 'bhle-e
 "nyinyininaagɫ 'mu 'le un se -ziadɫ yibo. Ubu na, -bho
 un -ka "yribhuo 'muti -Lagɔjeyi-i na a, un-u 'ye-e mɫni.

⁶ ɛ -nɫ'a -kaa 'mu a, -ka -Lagɔ'kɔ wlu 'lɛ'ɛ 'tɫn, nyɔ'kɔ
 -dedekpli 'ke -kaa -nɫ 'bho -Lagɔjeyi, 'le, -bho ɔ -ka
 -kaa-a na a, 'le ɛ 'ke 'bubua kli'bhle a, ɛ "du'o "yrilin-
 mɫɫɫɫɫɫɫɫ. ⁷ -Gblee, -a 'ka 'nɫ'kɔ 'kmu 'mu yi a, nyɔ -ke
 -kɔkɫɫɫ -see yi. -Ka -lue 'mɫnɫ ɔ, 'ka-a nyɔ -ke ɫ -see le
 -mu yi. ⁸ -nɫ 'ye li-ɔ, -bho -a se lililɛ -ke -bana 'mu-ɔ'kɔ ɔ,
 -mɫɛɛ -nɫ'kɔ'kɔ'kɔ "yrili. ⁹ ɛ -nɫ'a 'tɔ -kaa 'mu a, nyu-u tɔ'kɔ
 ti un 'ke 'ga a, un-u 'ga-a tidɫnɫ'a -dadudu 'mu ti, 'le,
 bhebhɛɫ -ɫ'a nu'a nyu -zɛgɛ "lruli'a 'tu, un -nɫ'e 'ya
 -vɔyɛ wɔn: 'ya ltu-u 'nyni-e nyu wɔn 'le un-u bhlu'o 'g-
 bou! ¹⁰ -Gblee, nyɔ -yɔ'kɔ mɫni'a 'tu zi'a a, "nyinyinɫ'a
 -dadudu-u yi 'kɔ -bodɫ. ɛ-be mɫni'a 'tu 'mɫɛ, nyutɔɫu
 'kɫɛ -ɛ kli 'le un 'ye "ma, un 'ye -Lagɔjolu gbo-tɛ 'le 'wa
 -pɫɫ-u fifie'e 'le 'wa 'limu ti.

-A'a "bhua'a "yigɫɫɫ

¹¹ Timotee, 'le -mɫnɫ gbo a, -nɫ 'mo-o -Lagɔ'kɔ nyɔ,
 'ya "nyinyinidɫu 'mnu, ple ɫ li! Po 'le 'kɫɫ 'le -a'a -kɫɫ
 'ke "yi'sɾɛɛ 'bho -Lagɔ'kɔ "yigbeyi 'le -a'a -nabhu 'ke ɔ
 'tu nu, de "gwli "kɔmu, -kma -a'a -bonyunyu'kɔ dɫ, ɫ
 -lru-ɫ yi'a -nmu -bodɫ, 'bhɛɛ nɫ wɔnyɫ 'le -a'a 'limu 'ke
 wɔn-nmɫ! ¹² -Gblee, -bho -nɫ -nɫ -kaa a, -ka nyɔ'kɔ ple'a
 'le ɔ 'ke 'nynɫ 'wlu a, -ka -lue 'mɫnɫ ɔ, 'ka-a -nɫ 'ke 'le 'kɫɫ
 po 'le -nɫ 'ke lbhuzɛgɛ nu 'bho -Lagɔjeyi, 'le -nɫ 'ke -a'a
 'kɔ "gwɫideɛ 'li ti-de -ka -zɛgɛka. Yibo "kɔgwɫɫɫɫɫɫɫ 'le -nɫ
 'ke 'le 'ɛ -ziadɫ 'li ti-de -lɾɛɛ! 'lɫnɫ -nɫ 'ke nu'a dɫ -Lagɔ
 'la'a -nmu. ɫ-bɫ -zɫgɫ 'mnu, 'lɫnɫ -nɫ -za'a 'mu 'bho
 nyu'a -dadudu'a "yigbeyi. ¹³ -nɫ 'ye li-ɔ, Timotee, 'bho
 -Lagɔ -ke *Zezi *Kliisi'a "yigbeyi 'nɫ-ɫ 'tmuu nɫ'e -nmu.
 -Lagɔ 'mɫnɫ, 'lɫnɫ "nyɫ'e lɫ'o ɫ tɫnɛ, 'le, ɔ'kɔ Zezii
 Kliisi 'mɫnɫ, 'lɫnɫ -za'a -ziadɫ 'mu 'bho 'bhɫukpayowli
 Pɔnsɫ *Pilaatɫ'a "yigbeyi. ¹⁴ -Gblee, ɫɛ 'nɫ-ɫ 'tmuu'a -nmu
 a, 'lɫnɫ 'mo-o, ɫ 'wee 'nɫ-ɫ za'a -nmu -bodɫ 'mu, "du
 ɫ 'bho -ka -zɛgɛka, 'le ɫ -kaa 'bɫ li'bhle! "Du ɫ "yrili
 kɫɫɫɫɫɫɫɫ 'le ɛ 'ke -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisi'a leyinɫɫ
 "kpi bhla! ¹⁵ -Bho ɔ 'ke le yi a, -kɔnɫ -Lagɔ "du'a a, 'ɛ ti ɔ
 'ke le -yi -nɫ. ɔ'kɔ -Lagɔ, 'lɫnɫ 'bhle'e wɔnkuɛ'ɛ 'wee
 kwa, ɔ -nɫ -lue 'tɫn, 'lɫnɫ 'mo-o -Lagɔ, 'kɔ dɫ -nɫ'kɔ'kɔ

"yrili. 'lnoo 'mo-o 'bhltkpiyowli 'wee'a -koyi 'le ɔ "du'o nyu'a -komo 'wee'a "lrugayε. ¹⁶ ɔ -ni -lue 'tɪn, 'lnoo 'mo-o "Kɔgwleyi. -Gblee, -ka zɔ -ni'a a, 'ka-a ɔ -de-namu -ni'o. 'E zɔtu-u vɪan-o'o tenyi. Nyc se 'bhεε ɔ 'ke ε linyni. Nyc -lue 'tɪn -see ɔ 'ye ke 'le nyc se 'bhεε -bhla ɔ 'ke ɔ 'ye. ɔ 'nyni 'bhε-ε "yi 'le ɔ wɔnkue-ε gwle'e 'mu "kɔgwleka. *E -ni -kaa 'mu!

¹⁷ 'Le nyu-u 'ma-a 'kmu 'mu'a "wlilbhlemu -mnuu -bodu a, 'tmuu nu 'wa 'bhεε 'wa "bhi "yi -le! 'Wa 'bh-lebhlel -i'a -gwle'a 'mu, 'wa -ku ni 'gwlu "yi -le! Un -de -Lagɔ -pɔkɔ "yi! ɔ gbo'a lɪ-l gwle'e 'mu "kɔgwleka, 'le ɔ -ɔ "nyi 'l -amu -gblokoo 'le -a 'ke 'ya 'bubua li. ¹⁸ 'Tmuu nu -lrεε un nu lɪzɪgɪ, 'le 'wa "yrilinmɔkɪ un-u nu'a a, ɪ 'ke "kpiti'kpukpa, ɪ 'ke "yi-die, 'le un 'ke kwa 'mu ti'yɔ ɔ 'le -pɔkɔzεgε 'mu, 'le un -ke nyu-u se 'ε 'bhle 'ke lɪ 'mu'gble! ¹⁹ -Bho un nu -kaa a, 'lemnu, -ka nyc "luo'a

ka ɔ 'gagalɪ 'mu 'le ɔ-ɔ de 'ε -dalrɔɔ ti 'le nyaka'a dɪ a, 'ka-a nyu 'ke -Lagɔ -bodu nu ɔ nyu'a "nitiwunnεε'ε damu 'le un 'ke "kɔgwletinɪzεgε 'ye 'le un 'ke 'le 'ε 'li ti-de. 'E lɛtu kɔkɔ-ɔ -ka -budu nyc 'ka po 'wla, 'le ɔ po'a ka 'ε 'kpu glu.

²⁰ Timotee, Zezii Kliist'a "dɪzɪgɪ-l 'ma-a -ziadi, -un 'ka nyu -ɔ ɔ, -Lagɔ -tbha'a -unmu, "du 'ε dɪ gba 'mu! -Gblee, -ɔkɔkɔ se'a 'kpu 'bhle, -ɪ -see'a -Lagɔ 'mu 'wlu, 'ya "kpidɪ un-u depo ni'a "yi a, -a'a po ɪ wɔkɔ "kpi -le! 'Le, dɪ nyu-u 'la'a lɛyriyibolɪ, 'le -ɪ se'a -kaa -ni a, 'ya "kpidɪ un-u depo ni'a "yi a, -a'a po ɪ wɔkɔ "kpi -le -lrεε! Bhebheli mo'o. ²¹ Lε-ε 'bhle'a 'nyni -ε -ke dɪ 'un 'lε'ε -kaa a, nyutɔkɔ zɛ ni'a 'wa "bhi lɛyriyibomu "yi, un "ma-a-a -Lagɔ ɔ -ɔkɔkɔzɪzɪgɪ'a -jolu -da.

-Lagɔ -wunna amu "niti!

2 Timotee

Wludie po'a nyo "bɔɔ -nɛɛ'ɛ -naagɪ 'li.

Timotee 'yri kpun'a ti -ɔ -ke Zezii'a -dalbhoyi 'Pɔɔ -plɛ'ɛ -Lagɔ'ɔ lbhu -lue 'mu, 'lɔnɔ po 'ɔ "bɔɔ'a 'sɔnɔnɛ -jeyi, -ɛkedɪmaa, ɔ yibo'o-o na 'ɔ 'mɛwɪ "kɔkɔ'ɔ gbo. 'Pɔɔ'ɔ 'mɔnɔ -nɪ'e-e -jie 'mu -Lagɔwlu'a dɪ. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, ɔ-ɔ 'po-o Timotee 'kpa 'yi 'le ɔ 'ke 'kpa 'yi ku 'le ɔ 'ke -Lagɔ'ɔ lbhu nu "kɔmu.

'Yewlu

1 Timotee, 'lɔnɔ 'Pɔɔ po'o -ɪnmɔ "bɔɔ -jeyi. 'lɔn -du-o *Zezii *Kliisi'a -dalbhoyi 'le -Lagɔ'ɔ 'gwɪludɪ 'mu. 'ɛ lbhu 'yi 'lɔn -nɪ'o, "kɔɔwɪɛɪnɪɛ ɔ 'du'a -a-bu nyu -ke *Zezii Kliisi 'sisri'a 'yi wɔn 'muti, 'le 'lɔn 'ke u 'ɛ 'kpɪdɪ -bodɪ 'mu-za.

2 'An Dɪkmalagɔjeyi'a 'yu Timotee, -a'ba -tɪta -Lagɔ -ke -a'ba -Kɔyi, Zezii Kliisi, -sie -ɪnmɔ gbo, un 'ke -ɪnmɔ -zɛgɛ "lɪrulinu 'le un 'ke -ɪnmɔ -pɔɔ'ɔ a bhlubhlua "nyɪ!

'Pɔɔ-ɔ 'po-o Timotee 'kpa 'yi

3 -Lagɔ, 'an "na "we bɔɔ'ɔ -bɛnyɪ, -ka -lue 'mɔnɔ, 'ka-a 'mna-a bɔɔ'ɔ 'traamu 'le -pɔɔ'ɔ 'yɪsrɛɛ 'mu, 'lɔnɔ po 'ɔ 'sɛɛ. 'lɔn-ɪ 'po -ɔ 'sɛɛ -a'a dɪ, -ɛkedɪmaa, -ka 'lɔn-ɪ po'a *-Lagɔ wɔn gbo "kɔmu, 'ka-a 'lɔn-ɪ popo'o -a'a dɪ 'gwɪluti. 4 'Bho 'ɛ lemu -lɛɛke a, ɔ 'tɪn 'zɔ, 'lɔn sie'a 'bho -ɪnmɔ Efɛɛzɪ, 'lɔn 'ka mu a, "vɪvɪsɪ -ɪn "vɪ'a a, 'lɔn -see 'ɛ dɪ 'mate ke'a dɪ, 'lɔn 'kɔ'ɔ ti 'lɔn 'ke -ɪnmɔ 'yri 'mu 'ye -lɛɛ 'le 'bubua 'ke 'lɔnɔ 'lbha. 5 -Gblee, "gwɪlɛɛ-ɛ -nɪ'a pepe -a'a "nanyinaakpu Loyiisi -ke -a'a 'lotu Eniisi 'bhle'a 'mu 'tɪn, ɛ-bɛ "gwɪlɛɛ -lue 'mɛnɛ, 'lɔnɛ 'lɔn 'y-ee'e -ɪnmɔ 'mu li, 'le 'lɔn yibo'o -ka ɛ -nɪ'a -kaa 'mu -zia-ka, 'le 'lɔn-ɪ po'o -Lagɔ 'sɛɛ 'ɛ dɪ. 6 'lɔnɛ 'bhle'e 'nynɪ'a dɪ a, 'lɔn de'a -ɪnmɔ *kwa "lɪru ti, 'kɪlɪ -Lagɔ "nyɪ -nɪ'a 'bho -ɪnmɔ, -ɪn 'ke 'ɔ lbhu nu, 'lɔn-ɪ popo'o -ɪnmɔ 'g-wɪluti, "lɪru nɪ 'mu -ɪn 'ke ɛ lbhu ti -nu -nɪ 'le -pɔɔzɛgɛ 'mu! 7 -Gblee, -a'a "nɪnɪ li -le! -ɛkedɪmaa, -Zuzu -Lagɔ "nyɪ'a -amu, ɔ-ɔ 'mo-o 'Mutiyaazuzu, ɔ -se -Tumaazuzu -ko. ɛ ɛ ɔ-ɔ nɪ'a -amu -bodɪ a, 'lɔnɛ 'mo-o, ɔ-ɔ "nyɪ-e -amu wɔnɔkɛ 'le -a 'ke -Lagɔ'ɔ lbhu nu. 'lɔnɔ "si'e 'bho -ɔ po'o -amu -a -bonyunyu'a 'tu 'mu 'le -a kɪkma'a -kɪkma dɪ, 'le ɔ-ɔ "nyɪ'e -amu 'kɪlɪ -a 'bhɛɛ'ɛ -a'ba "bhi wɔnyɪ.

8 'Bho 'ɛ lemu a, Timotee, po 'le 'kɪlɪ -ɪn 'ke -a'ba -Kɔyi'a "dɪzɪgɪ -za. Dɪn'a 'lbha -ɪnmɔ -le! 'lɔnɔ nyu po'a -jie 'mu 'ɔ dɪ, 'mna-a'a dɪn'a 'lbha -ɪnmɔ -le -lɛɛ! 'Le -mɔnɔ gbo a, 'wɔn 'lɔn -ke -ɪn 'ke stasɪaa -lue 'mu'bhɛɛ -lɛɛke -lɔnɔ *Zezii'a "dɪzɪgɪ'a dɪ! Wɔnɔkɛ -Lagɔ-ɔ "nyɪ'a -ɪnmɔ a, 'le ɛ 'mu -nu -nɪ 'ɛ lɛtu! 9 -lɔn 'ye li-ɔ, -Lagɔ'ɔ "bhhuo-o 'puɔn'o -amu 'le ɔ 'ye -amu 'mu'tɛ -a 'ke 'ɔ nyu "du sese ke-ɔ, 'le 'kmu 'ye tiyi. -Abu se 'kɪ ɛ 'yeka -nɪ, 'le ɔ-ɔ -bodɪ -zɛgɛ ɔ de'a 'bho ti ɔ 'ke -amu

-bodɪ nu 'le Zezii *Kliisi 'mu, 'ɛ "yri'a 'bɪ 'wɪlɔ -nɪ'o. 10 'Traamu 'tɔ ɔ, 'gɛgɛɛɛ! ɛ-bɛ -zɛgɛ 'mɛnɛ 'kpa-a "piemu, -ɛkedɪmaa, -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisi 'yi-e 'nɔ 'k-mu 'mu. ɔ-ɔ 'mɔnɔ, 'lɔnɔ 'lbha'a 'mɛmɛɛ'ɛ 'mutikukɛ wɔnɔ. 'lɔnɔ -ɔ-ɔ -amu na, -bho nyo 'wɔnɔ 'ɔ "dɪzɪgɪ, ɔ-ɔ 'ye-e "kɔɔwɪɛɪnɪɛ.

11 -Gblee, 'le 'mna gbo a, -Lagɔ "du'o 'bho 'lɔnɔ-ɛ 'le ɔ-ɔ lbho'o 'lɔnɔ 'le 'lɔn 'ke nyu "dɪzɪgɪ 'mɔnɔ -bodɪ 'mu-za 'le 'lɔn 'ke 'bho 'si 'lɔn 'ke u ɪ -ɔ. 12 'kle 'lɔn-ɪ 'ye'a 'nɔ -jie 'mu, 'ɛ 'kpu'a "bhhuo mo'o. 'Le 'mna se 'ɛ dɪn 'bhle, -ɛkedɪmaa, 'lɔn yibo'o-o Zezii Kliisi -ɔ 'mna de'a "gwɪli, 'le 'lɔn yibo'o 'an -pɔɔ'ɔ a klɛ ti -ka ɔ-ɔ 'mɔnɔ 'bhle'a wɔnɔkɛ, 'ɔ "dɪzɪgɪ'a lbhu ɔ -tbha'a 'lɔnɔ, ɔ 'ke ɛ "yriili"-du 'le ɛ 'ke 'ɔ leyɪnɔ "kɪlɪ bhla.

13 Timotee, "dɪzɪgɪ 'lɔn -za'a -laa -ɪnmɔ -bodɪ 'mu -ɪn 'wɔnɔ 'kɔ, -zɪ ɪ -ɪn -bonyunyu -bodɪ 'mu! -A'a -cɛ nɪ "kɪlɪ -le'a! -Bho -ɪn -kɪ ɪ 'mu-ɔza a, -ɪn -ke Zezii Kliisi "sisri'e-e 'yi'a dɪ, de ɔ "gwɪli 'le -ɪn 'ke -Lagɔ -ke nyu'a dɪkɛɛ 'mu'bhle 'le -ɪn 'ke 'le ɪ 'mu ti-de. 14 'Bho 'ɛ "kɪlɪ a, Zezii'a "dɪzɪgɪ -Lagɔ -tbha'a -ɪnmɔ, "du 'ya dɪ gba 'mu, 'le, *-Lagɔ'ɔ Lisaazuzu -nɪ'a -amu 'mu, 'le 'ɔ 'kɪlɪ 'mu, nyo -kɪ ɪ 'yida 'mu -za.

15 -Mnaaa'a "bhhuo yibo'o-o -ka Zezii'a -glɪgbawɔnyɪ'a nyu-ɔ -nɪ'a 'le Aziibhlukpa "kɪlɪ, un -za'a-a 'lɔnɔ kwa gbo. Fizɛɪ -ke ɛmozenɪ "sri -ɔ "kɪlɪ -lɛɛ. 16 'Le, -ɔ 'ma-a Onezɪfɔ ɔ, ɔ-ɔ po'o 'lɔnɔ 'kpa 'yi. -Ka 'lɔn pa'a -jie, 'ɛ 'lbhaa nɔ dɪn 'yi 'bho nyu'a "yigbeyi. 'ɛ dɪ, -a'ba -Kɔyi -wunna 'ɔ "bhlegbo "niti! 17 -Gblee, -da ɔ yi'a 'nɔ "Wɔkɔmu a, ɔ 'kɔ'ɔ 'lɔnɔ ti kɪlɔkɪlɔkɪlɔ -kɪpɪɪ, -da 'lɔn -nɪ'a, ɔ 'ye 'bho 'ye, 'le 'lɔn -ke ɔ 'ye 'yɪye. 18 -A'ba -Kɔyi nu ɔ -zɪgɪ "lɪruli 'le *-lɛbhɔkɔkɔ 'li! ɔ-ɔ -lue 'mɔnɔ, -da 'lɔn -nɪ'a Efɛɛzɪ, -ka ɔ -kpa'a 'lɔnɔ tenyɪ, -mnaaa'a "bhhuo yibo nɪ-o-o -lɛɛke.

Nyo-ɔ nu'a -Lagɔ'ɔ lbhu -ka -zɛgɛka, ɔ-ɔ 'nu -ɔ -zɛgɛ "lɪ-ruli

2 -lɔn 'ye li-ɔ, Timotee, -ɪnmɔ 'ma-a 'an -Lagɔjeyi'a 'yu, "srii *Zezii *Kliisi 'le 'ɔ "bhhuo 'ke -ɪnmɔ 'mutikukɛ "nyɪ 'le 'ɔ 'limu'a wɔnɔnɔ 'mu -ɪn 'ke 'le 'ɛ 'li ti-de. 2 -Gblee, Zezii Kliisi'a "dɪzɪgɪ-ɪ 'ma-a -ziadɪ 'lɔn-ɪ ɔ-ɔ nyu'a -dadudu 'le un 'ye 'lɔn 'wɔnɔ, un 'ye 'lɔn 'mu-za -lɛɛ, -ɪn 'wɔnɔ 'ya 'wee 'kɔ "bhɛɛke'a dɪ, lɔn 'mɔnɔ, nyuzɪgɪ -ɔ 'bhɛɛ'ɛ -ɔ 'ke 'lɔn -bonyunyu -ɔ-ɔ, mu 'le

-ln 'ke u 'wa nyunyutu -t, 'le -ln 'ke u 'ya -t, 'mn -tbha!

³ -ln 'ye li-כ, -bho -ln "du Zezii Kliisu'a di 'le 'kleyee 'ke -lnmu "kpi bhla, kuku 'muti, -a'a ple -le! 'Le, "srojayi'a -zegenc stasaa bhla'a wcn kplokplo -כ 'wlu'a 'nynl, -ln 'ke 'כ ka -nu! ⁴ -Gblee, -bho nyc pa "sroja 'le כ 'ke tu 'mu -nl a, 'כ di se "piemu'a di "kpi -nl 'le כ 'ככ' ti 'כ di 'ke 'כ 'bhleyi 'tu nu. -Ka -lue 'mnc כ, -mnc -nl -kaa -lrē! ⁵ Popo 'gwloti, -ka, nyc-כ ple'a, כ -ke 'כ -bonyunyu-u mumu'a li 'le כ 'ke 'nynl 'wlu a, 'ya "tibheli un tri'a ti, -bho כ -see u 'bho "du, 'כ 'ye lē! -Ka -כ 'wlu'a 'nynl -nl'a a, -mnc -nl -kaa -lrē! ⁶ -Gblee, 'ka-nyc-כ 'ma-a -kpaadyi'a di -nl'o -lrē. -Bho כ "du 'כ -yowli'a -kpa 'le כ 'ke ε 'כ -sta -nl kplokplo -lrē, 'le ε 'ke zaan a, ככ 'mnc, 'lncn li'e ε 'yizay. -Ka -lue 'mnc כ, po 'le 'kpl, -mnc 'ke -kaa -nl! ⁷ Di 'ln-ł za'a -laa -lnm -bodl 'mu'a damu, -na nl -ככ ti! -Bho -ln nu -kaa a, 'lemnu -a'ba -Kcyi-i 'ye-e -lnmu -naagl "nyl -mu 'le -ln 'ke u 'muti'wcn wee.

⁸ 'ln-ł 'tmu'u'o -lnmu-ε, Zezii Kliisu 'ma-a 'bhlukpayowli *Daviidu'a "nayu, popo 'כ di 'gwloti! כ 'mε-o'o 'le כ 'ye glu -כ, כ 'ye ti-nl -lrē. -Gblee, "dzlgl-ł 'ma-a -ziadl 'ln-ł 'ככ' nyu, 'lncn 'ka-a! ⁹ 'lncn 'bhle'e 'nynl'a di 'ln-ł sta'o 'le un 'ye 'lnmu gbloko -po 'le -jie 'mu. Nyc-כ nu'a "nyinynidl, -ka un-u nu 'כ כ, 'כ -ka un nu'o 'lnmu. Kun, 'le 'mna gbo a, 'lnm un po'o -jie 'mu. -Lagk'כ wlu -mnc ε, un -see ε -jie 'mu po. εβε-ε mumu-o "kpiti.

¹⁰ 'Ka-a -nl'e 'mu'a di a, 'ln 'wcn'o 'ln 'ke ε wcn'y'bhē. Stasaa 'wee 'ln -nl'a wcnyenamu, nyu -Lagk 'tē'ε 'mu כ 'ke -ככ, 'wa di mo'o, 'le, nyu-u de'a Zezii Kliisu "gwli 'le un -ke ככ -"sisri'a 'yi, 'punpuan 'bho -Lagk'כ 'yigbeyi, כ de'a 'bho ti 'wa di, u-bee -mnc 'ke ε 'ye 'le ε 'ke u 'mu 'yi ε 'ke ti'puple 'bho 'כ 'troli, 'le 'כ 'nynl'a 'yibhē'ε-ε -vlavl 'mu un -ke Zezii 'ke -dalue -nl "kcg-wlka. ¹¹ 'Bho 'ε lem a, 'bhē nł wcn'y, -ekedumaa, wlu 'ln-ł 'ye'a 'mu-za mu a, ε-ε 'mo-o -ziadl! 'ln na: -Bho -a -ke Kliisu 'mε, -a -ke כ -nl'e ti -lrē.

¹² -Bho -a ku 'kpa 'yi, -a -ke ככ -ye-e lł 'kpi -nl -mu -lrē. 'Le, 'bho nyu'a 'yigbeyi, -bho -a nu na -a se כ yibo a, 'bho -a'ba -tita -Lagk'כ 'yigbeyi ככ -ye -amu 'yidepo mu -lrē, 'le כ 'ke na: 'ln se u yibo, nu.

¹³ -Bho -a -see כ "gwlide, ככ -nm-ככ -yiti nyc 'ke כ "gwlide "kmu, -ekedumaa, כ se 'bhē כ 'ke wlu 'yida 'mu -za.

Kuku 'muti, -ln 'ke lbhu nu 'le -Lagk 'ke -lnmu "kpi'wcn

¹⁴ -ln 'ye li-כ, Timotee, lł 'ln -za'a -laa -lnmu -bodl 'mu, popo nl nyu 'gwloti, 'le -ln 'ke u 'tmu 'bho -Lagk'כ 'yigbeyi 'le un -kaa -nukpudl 'yidepo -nl! 'Ya lł -tu-u 'mo-o bhehd, 'le, nyu-u po 'u -lokui, -ł nu ε'o 'le -ł -z u 'u -ziadl'a "gwlideε -płk 'z. ¹⁵ Po 'le 'kpl, nyc stasaa bhla'a wcn, -כ -ke "gwlideε -see'a -denl 'mu -כ, -כ -ke nunulbhu 'ka -Lagk 'tu nu, -ln 'ke 'כ nyctu "du! -Ka lbhunuyi -ke lbhu -nm-כ "yrili 'le 'ε dln'a 'lbh כ כ, po 'le 'kpl -ln 'ke -kaa -nl! 'lncn 'mo-o, -Lagk'כ "dzlgl-ł 'ma-a -ziadl, -zł u nyu -bodl 'mu 'le 'yisrē 'mu! -A'a -zł u 'yida 'mu -le! ¹⁶ -Ył 'ma-a bhehd nyu-

u depo nu'a 'yi, -yl'a nu'a -Lagk 'tu a, -a'a po u wcn "kpi -le! -Ekedumaa, nyu-u 'kpa'a 'ya wlu tu kli, un-u "maa-a -Lagk'כ -ziadl'a -jolu "yrili. ¹⁷ -Gblee, 'ya nyutu'a wlu-u ba-o'o 'le nyunyu'a "klumu 'le u כככ -zunjie'a -cyanl gle'a ti 'le "jie-e 'bhē'ε "yigbeyi ti, 'le 'wa -klaabonyu'a "klumu Iminee -ke Filet -nl'o. ¹⁸ U-bu nyu 'mnu "tay-i'e-e -ziadl'a -jolu "yiti, 'le un-u 'ככ nyu bhehd, na: *Zezii *Kliisu'a nyu-u 'mε'ε ε, 'wa ku'a glusdł un-u "si'a 'nynl, ε -see -nu-ε yi 'le *-lebhככ ti. 'Le un-u nu'o -lrē: -Lagk 'nu -ε -amu "lruli see, כ -za'a-a 'mεmu glu. -Bho nyu "tayi kplisua "yiti 'le Zezii 'ke u tinlre "nyl, -ln -ke כ 'ke 'mε 'le -ln -ke כ 'ke glu -כ, 'lncn -ke ε gugu'כ "yiti. 'ε "sε mo'o. Glusכε -lrē se -nl. 'Wa wlu 'mnu'a di nyctu "maa'a -Lagk'כ -ziadl "yrili. ¹⁹ 'Bho 'mnc כ, 'כ -glgba -ł -ł -tłzłzł 'mnu de'a "lruti, -bho 'ε nyu -kpu nl 'yi, ε -nl'e-e gege. 'lncn 'bhle'e 'nynl'a di a, 'ε wlu'a 'muyibolε 'cn-ε'ε 'le 'כ "ככ 'li, ε na: -A'ba -Kcyi yibo'o-o nyu-u 'ma-a 'כ -nu, 'le ε na -lrē: Nyc'o nyc-כ pa'a -a'ba -Kcyi li, 'כ nyctu ple "nyinynidl li!

²⁰ -ln 'ye li-כ, 'le 'gagayi'a -budu 'li ε -se 'nynl -mukłkł'a "sε -nl 'le -ko. Tłk 'bhē'ε u 'ke 'pεlubbh-lenε'ε 'du, 'le -lru "du'o tu -ke mε. 'Ya ltu se nunudl 'mu gugu. ²¹ -Ka -lue 'mnc 'ka-a -abu -nl'o -lrē. -Bho nyc ple "nyinynidl 'le כ 'ke *li'saa 'bho -Lagk'כ 'yigbeyi, 'כ nyctu, ככ -po 'ככ -kpl "yi 'le ככ "du'o -zεε 'כ -yowli 'mnc -bodl. Lε"o lε-ε 'ma-a -zεε, 'ε -jeyi ככ de 'כ ti.

²² 'Le -mnc gbo a, Timotee, "nyinyninaagl-ł 'tuu'a 'bhuabhuayreetl 'le un-u nu'a "nyinynidl a, ple u li! Po 'le 'kpl 'le -a'a -płk 'ke "yi'srēε 'bho -Lagk'כ 'yigbeyi 'le -a'a -nabhu 'ke כ 'tu nu, de כ "gwli "kmu, -kma -a'a -bonyunyc'כ di, nyu-u pa'a -a'ba -Kcyi Zezii li, un-u po 'כ *wcn gbo 'le -płpł 'mu, 'le -a'a 'limu 'ke u "kpi wcn-nm -nl! ²³ -ln 'ye li-כ, nyu'a bhehd un-u depo nu'a 'yi a, -a'a po u wcn "kpi -le! -Gblee, 'bhatadl 'mnu, 'lncn ya'a jejeε nyu -bodl. ²⁴ Nyc-כ 'ma-a -a'ba -Kcyi Zezii'a lbhunuyi a, 'כ "du -gbaatibcyi -le! כ "du nyc -ke 'limu -nm-כ wcn 'bho nyu 'wee'a "kpi, 'le כ 'ke nyu'a -tłk wcn'y'bhē! כ "du 'limutikuyi 'le כ 'ke nyu wcn-yi'bhē! ²⁵ כ -nm kpli 'mu, 'le, nyu -ke ככ -dede'a 'yi, כ 'ke u -ziadl -tł! -Bho כ nu -kaa a, u-bu nyu 'mnu, -Lagk 'bhē'ε 'kl' כ 'ke ε nu 'le un 'ke 'wa "nyinynidl 'yiyibo 'nl-ε 'le un 'ke כ gbo "bhiti 'le un 'ke 'כ -ziadl yibo.

²⁶ -Bho un nu -kaa a, "nyinynidl'a tiyayi *Sataan -po 'nu -kpeε 'mu 'le un-u "du'a 'bho 'ε wlu, un 'bhēε 'ko-o'o un 'ke 'ε -gbitiε 'mu 'wlu 'le un 'ke -Lagk'כ -joluzεε bhlu.

'Le *-lebhככ 'li'a stasaa-a 'ye'a -yi mu

3 'ln-ł 'tmu'u'o -lnmu-ε -lrē, 'le *-lebhככ 'li stasaa-a 'ye-e nyunyu -bodl -yi -mu. ε-ε 'ye-e 'yi-kmu -mu. ² 'Bho 'mnc כ, nyunyu'a -dedekpli un 'ye'a tinu mu, 'lncn 'ka-a: Un-u 'ye-e 'wa "bhi'a nunudl'a di -zi -nu mu, un 'ke mcn'i'a 'tu 'gwlu li 'bhle, un 'ke 'wa "bhi "y-i'bhēε 'le un 'ke "plinmu "du. -Gblee, 'wa nyunyutu-u 'ye-e -Lagk'כ da "duu -mu, 'le, lε"o lε-ε 'bhle'a -Lagk'כ 'nynl "kpi, un 'ke ε 'mu'nyε. Un -see 'wa "bhi'a "yiglenyu 'bho "du yi 'le un -see un -bonyunyc'כ -zεε

yibo yi -lrɛɛ. ³ -ln 'ye li-ɔ, 'wa nyanɩ -see 'mu'tɛ yi, un -see nyu'a ngaze 'ye yi, 'le un 'ke un -bonyunyu'a da 'mu-za 'nyinyinika 'le un 'ke u dɩ 'kpi 'duu -lrɛɛ. Un-u 'ye-e nyu nyanɩ 'mu -kla -mu 'le ɩ -see u ka -nyina yi, 'le un 'ke -zɛgɛ 'mu'nye 'le un -see 'wa 'bhi wɔɔnyi'bhɛɛ yi. ⁴ Un-u 'ye-e nyu -lruu dɩ 'yrili'maa -mu 'le un 'ke -nɩadi nu, un 'ke 'wa 'bhi 'yi'bhɛɛ ɛ 'ke 'kalɛ 'yi zi 'le un 'ke 'wa 'bhi'a 'tunudɩ gbo zi 'le un 'ke -Lago 'kpi-tb-ɛɛ. ⁵ 'Bho 'ɛ lemu, nyu -see -Lago'k nyuzɩgi 'du yi 'le un 'ke 'bho 'ɔ -jeyi -na bhebhe. U-bu nyu 'mnu -see *ɔ Lisaazuzu'a wɔɔnkɛ 'wɔɔɔ yi 'le un 'ke 'ɔ nyuzɩgi 'du -lrɛɛ 'le 'wa kpli 'ke 'ɔ 'tu nu. Nyu-u nu'a 'ya -kaaboli 'mnu, po u le! ⁶ -ln 'ye li-ɔ, 'yri -ke 'yi -a -nɩ'a -laa, 'le 'wa nyutu'a "klumu'a nyutɔlu-u pa'a nyu 'bhlibhlegbo -fɔɔ. 'Wa 'nynukpakpi -ke -naagɩ-ɩ 'fuln'a 'mu, 'le un-u 'maa 'nu dɩ 'yrili 'le un-u 'wɔɔɔ 'wa wlu. -Gblee, u-bu 'nynukpakpi 'mnu, 'nyinyinidɩ un-u nu'a 'bho -Lago'k 'yigbeyi'a dɩ, 'wa -pɔkɩ -see bhlu, 'le 'nyinyinidɩ'a -dadudu -ɩ 'ma-a u-bee 'mnu'a 'tunudɩ, 'lnnɩ un-u 'tay-i'e 'yiti ɩ 'ke u -jolu gbo po 'le un-u nu 'o. ⁷ Un 'bɔ-ɔ ti, -ziadɩ -ke 'tu-u -nɩ 'nu 'gwli, un 'ke ɩ 'ɔlan, 'le, ɩ-bɩ 'nyinyininaagɩ 'mnu, un-u 'tayi 'nɩ 'yiti ɩ 'ke u -jolu gbo po'a dɩ un 'se 'bhɛɛ un 'ke ɩ yibo. ⁸ Nyukpasi 'maa'a u-bu 'nynukpakpi -mnu -bodɩ a, -ka *Eziputkɔmu 'sɔn Zanɛsɩ-e Zaanbɛsɩ -ke -Lago'k lbhunuyi *Moyiɩzi dede'a 'yi -bɛnyɩ, -ka -lue 'mnu ɔ, 'ka-a 'wa 'nyinyinidɩ'a dɩ un -see -Lago'k 'dɩzɩgi 'wɔɔɔ yi. 'Wa popo 'yisrɛɛka 'gwɩtɩ'a dɩ, 'wa -ɔɔɔɩ un-u ɔ'k nyu -Lago'k damu un-u 'la'a -ziadɩ, ɩ se 'kpu 'bhle. ⁹ -Gblee, 'wa nyutu -see nya -mu yi, 'le, -ka nyu 'yee'a Zaanbɛsɩ -ke Zanɛsɩ 'yri 'bɩ le -bɛnyɩ, -ka un -see'a ɛ yibo, -ka -lue 'mnu 'ka-a nyu 'wee 'ke 'ya 'bɩ 'yee -lrɛɛ.

-ɔɔɔɩ -un 'ɔlan'a a, -de nɩ 'li ti

¹⁰ -ln 'ye li-ɔ, 'le -mnu ɔ'k gbo a, kpli 'nɩ -nɩ'a ti 'bho -Lago'k jeyi, -un yibo nɩ-o'o 'pɛɛɛ: Lɩ 'nɩ-ɩ ɔ'k nyu o, 'an kpli o, 'le ɛ 'an nunulbhu 'mne-ɛ 'kpa'a 'lru 'yi, -un yibo nɛ-o'o 'pɛɛɛ. 'Le, -ka 'nɩ de'a -Lago 'gwli, -ka 'nɩ -ku'a 'gwli 'le 'nɩ 'si'a 'bho 'nɩ -kma'a nyu'a dɩ 'le 'nɩ 'ye'a 'kpa 'yi ku, 'le, ɛ-bɛ lbhu 'mne, 'nɩ 'ye 'ɛ 'yi-kpun, -un yibo'o-o 'na 'pɛɛɛ -lrɛɛ. ¹¹ 'Bho 'ɛ lemu, lbhu 'mne, 'nɩ -nɩ 'nɛ nunamu, -ka nyu kla'a 'unmu nyanɩ 'mu, -un yibo'o-o 'na 'pɛɛɛ, 'le, sɩasɩaa-a bhla'a 'unmu 'kpi 'le Atɩsɩ-e Ikɔnɩ -ke Listɩɩ, -un yibo'o 'na 'pɛɛɛ -lrɛɛ. Kɩn, 'nɩ sɩa-o'o. 'nɩ -nɩ'a -kaa 'ɛ 'limu, -a'ba -Kɔyi -see 'unmu gbo'mate, 'le da'o -da ɔ zeti'e 'unmu-ɛ. ¹² -ln 'ye li-ɔ, nyu'ɔ nyu'ɔ ɔ'k ɔ'k ti ɔ -ke *Zeziɩ *Kliisɩ 'ke 'yi' sisri, 'le, -ka -Lago'k wlu 'lɛ'ɛ 'tɩn, 'ɔ -dedekpli 'ke -kaa -nɩ 'bho -Lago'k -jeyi a, nyu-u 'kla-a ɔ nyɩtu nyanɩ 'mu 'kɔmu. ¹³ 'Le, nyu-u 'maa'a nyu dɩ 'yrili -ke dɩ'a 'nyinyinimu -lruu -mnu a, 'wa 'nyinyinidɩ-ɩ 'ye-e 'kpi'kpa -mu 'kɔmu. -Ka un-u 'maa'a un -bonyunyu 'le 'wa 'bhi 'ke -kaa 'ma. ¹⁴ 'ln-ɩ 'tmuu'o -unmu-ɛ, Timotee, ɩ -un 'ɔlan'a 'le -a'a -pɔkɩ wla'a 'yiti -ka -zɛgɛka, -de nɩ 'mu ti! -ln 'ye li-ɔ, nyu-u -ɔ'k nɩ -unmu, -ɔɔɔɩzɩgi-ɩ 'bhle'a 'kpu, -ka un-u ɔ'k nɩ -unmu, -un yibo'o-o 'na. ¹⁵ -Gblee, 'bho 'ɛ lemu, -ɛ 'nyaa'a -a'a "danabhla a, -un yibo'o-o wlu-u 'cnɩ-ɛ'ɛ 'le

-Lago'k "ɔ'kɔ 'li. ɛ-bɛ wlu 'mne, ɛ 'bhle-e wɔɔnkɛ ɛ 'ke nyu -naagɩ 'nyɩ 'le ɔ 'ke Zeziɩ Kliisɩ 'gwɩde, 'le ɛ 'mu, 'le-e ɔ 'ke 'pun -nɩ 'bho -Lago'k 'yigbeyi. ¹⁶ -ln 'ye li-ɔ, ɩ-bɩ wlu 'mnu 'wee 'cnɩ-ɛ'ɛ ɛ, ɩ-ɩ 'wlu-o *ɔ Lisaazuzu 'mu 'le ɔ na nyu 'cnɩ ɩ 'le ɔ'k "ɔ'kɔ 'li. ɛ dɩ ɩ -nɩ-mɔ 'yrili, -ziadɩ 'mnu, nyu 'ke ɩ nyu -ɔ. ɩ -nɩ-mɔ-ɔ 'yrili -lrɛɛ, 'le, 'nyinyinidɩ -nɩ'a 'le -a'ba tinɛ 'mu, ɩ 'ke ɩ -amu -ɔ'k 'le -a 'ke ɩ 'yiyibo, -a 'ke -Lago gbo 'bhiti, 'le ɩ 'ke -amu ɔ 'yisrɛɛjolu 'yi le -ya, 'le ɩ -nɩ-mɔ 'yrili -lrɛɛ ɩ 'ke -amu -zɩgi da -ɔ, 'le -a 'ke ɩ nu. ¹⁷ -Lago'k Lisaazuzu 'nu-o 'na 'le ɔ 'ke ɩ lbhunuyi 'mu 'yi ɔ 'ke 'kpi 'mu'bhle ɔ 'ke lbhu'a -zɛgɛɛ nu.

⁴ -Gblee, Timotee, Zeziɩ Kliisɩ -ɔ 'ka le yi, ɔ 'ke 'mɛmu -ke tinumu -zige -tu 'le ɔ 'ke ɩ nyu ɔ'k ɔ'k -ke -Lago'k 'yigbeyi 'nɩ-ɩ 'tmu nu'e -unmu. ² 'Wla -pɔkɩ ti -un 'ke ɩ' dɩzɩgi 'mu-za! -Bho -un -kɩ ɩ 'mu-uza a, 'le ɔ'k 'ke 'mu-nmɔ o, 'le ɛ 'ke 'mu-nyni o, -a'a kpun 'ɛ lbhutu -kebhle -le! "Du nyu "dɩ 'mu! -Yu -nɩ'a dɩyikpa-ka, kpu u dɩ 'yi, 'le, 'nyinyinidɩ -nɩ'a 'le 'wa tinɛ 'mu, -ɔ'k nu ɩ 'le un 'ke ɩ 'yiyibo un 'ke -Lago gbo 'bhiti, 'le -un 'ke nyu 'wee 'kpa 'yi po! -Ku 'gwli 'kɔmu 'le -un 'ke u-bu nyu 'wee -ɔ'k -ka -zɛgɛka! ³ -ln 'ye li-ɔ, -nɩ -lrɛɛ-ɛ 'ye-e -nyni -mu 'le nyunyu'a -loku 'mu -ziadɩ 'ke 'le bhɛɛ, 'le, nyu-u ɔ'k 'ya ltu, un -see u -lokui-po yi. -ɔɔɔɩ -yi se'a 'kpu 'bhle, 'le un 'ke ɩ 'wɔɔɔ. -Gblee, 'wa -klaabotɔmu 'mnu-u 'ye-e 'kpa -mu 'le un 'ke u 'wa 'tunudɩ -ɔ. ⁴ Un -see 'tɔ -ziadɩ'a -lue komu -lokui-po yi 'le un 'ke 'le bhebhɛɩ gbo 'bhiti. ⁵ 'Le -mnu ɔ'k gbo a, Timotee, kpun dɩ li 'le ɩ 'wee 'mu! -Ku 'gwli, 'le, sɩasɩaalɩ yi'a -unmu -bodɩ, -un 'ke ɩ wɔɔɔ'bhɛɩ! Lbhu -Lago -tbha'a -unmu 'le -un 'ke ɩ' dɩzɩgi kpa, kpun ɛ ti -un 'ke ɛ nu -ka -zɛgɛka "kɔmu!

⁶ -Gblee, 'le 'mna gbo a, 'nɩ 'tmuu'o-o -unmu ɩ-bɩ dɩ 'mnu, -ɛkedɩmaa, 'un-ɩ 'ye-e 'mɛ -mu Zeziɩ Kliisɩ'a dɩ 'le 'ɛ -nɩ-ɔ'k ɔ'k gbo. Nmɔ nyu-ɔ'k wla'a 'bho *'sraganmi'a 'kpi ti -tanyɩ 'le ɔ'k zɛ'ɛ ɛ, 'ɛ -ka 'nɩ -nɩ'o. ⁷ -ln 'ye li-ɔ, -ka pleyi -ke ɩ' -boplemu-u mumu'a li 'le ɔ'k kuku'a 'muti, ɔ'k 'wlu'a 'nyni a, 'ka-a 'nɩ -nɩ'o. Lbhu -Lago -tbha'a 'nɩmu 'nɩ 'ke ɩ -bodɩ nu a, 'nɩ nu -ɛ'o kplokplokplo 'le -pɔkɩzɛgɛ 'mu, 'nɩ 'gwɛ-ɛ 'yi 'nɩ 'ye 'le 'ɛ 'lɩruti -ponamu nyni. 'nɩ -nɩ'a -kaa a, 'nɩ -kpun'o-o ɩ' wlu 'yi. 'An 'gwɩdeɛ -see -denɩ 'mu -ɔ. ⁸ 'Traamu 'tɔ'k ɔ'k 'nynɩwɩsɛɛ 'bho -a'ba -Kɔyi Zeziɩ'a 'tɩli, ɔ'k 'ye'a 'nɩmu 'nyɩ mu, 'unne ɔ'k fuo nɩ'e 'nɩmu wɔɔ. ɛ-bɛ 'nynɩwɩsɛɛ 'mne, nyu-u 'srɛɛ'ɛ 'yi 'bho -Lago'k 'yigbeyi, 'unnu ɩ 'ke ɛ 'nyɩ. ɔ'k -a'ba -Kɔyi 'mnu ɩ'kɔ, -nɩ -ke ti ɩ'kɔ 'ye'a le -yi mu, 'bho-o ɩ'kɔ 'ye ɛ 'nɩmu 'nyɩ -nɩ mu, -ɛkedɩmaa, 'yisrɛɛka ɩ 'ke nyu -zige -tu. ɛ -se 'an 'sɛ ɩ'ke ɛ 'nyɩ -ko. Nyu 'wee -nɩ'a ɩ' leyɛ 'mne wɔɔnfuonamu 'le 'bubua 'mu, 'unnu ɩ'kɔ 'ye ɛ 'nyɩ mu -lrɛɛ.

'pɔkɩ 'bɔ-ɔ ti Timotee 'ke 'bho ɩ' tɩli yi

⁹ -Gblee, Timotee, 'le 'an wlu 'ke 'le -un gbo nyni a, 'kpa 'bho -un 'ke yi -vuu! ¹⁰ 'ln-ɩ 'tmuu'o -unmu-ɛ, Demasɩ -nɩ 'ka 'nɩ-ɩ'kɔ, 'kɔ'kɔ'kɔ 'kmu 'mu'a tinɛ-ɛ 'nu -ɩ' tu. ɔ'k 'wlu-o 'nɩmu 'yrili ɩ 'ye Tesalonikɩ mu. -Yɩ 'ma-a Kle-saasɩ a, ɩ'kɔ 'mu-o lbhu 'kpi 'le Galasiibhlukpa 'kpi 'le Tiitɩ -mnu 'ye Dalmasɩ mu lbhudamu -lrɛɛ. ¹¹ Luukɩ

-nu -lue, כ' "se -ke 'tu -sie'e ככח. -Bho -tu -ka yi a, -tu -ke Maaki yi! ככח 'bhe'e'o כ' ke 'tu mu -kpa. ¹² Tisiki -mna, 'tu 'l'bh'o -כ' 'le Efezi 'bhalre. ¹³ -Bho -tu -ka yi a, Timotee, 'an -sunbana 'tu sie'a 'bho Truasi Kapusi gbo a, -sie ne 'tu mu! -Yu 'ma-a 'an 'nyinbheleba, -sie nu 'tu mu -lre, e -ke 'an "baba -lru!

¹⁴ -Yu 'ma-a netebhlayi Alasaani -mna, כ' 'muzadi 'tu -כ' 'tu mu tu gbo. L' כ' nu'a a, -a'ba -Koyi-i 'ye-e 'ya "l'ru 'mu "pele -mu. ¹⁵ "Du -a'a "bhuo 'yirili 'bho כ' "kpi! כ' 'bhe'e'o כ' ke -tu mu tu gbo -ya -lre, -ekedumaa, -a'ba -tu mu כ' 'tu mu!

¹⁶ -Gblee, 'yizazigle tu -tu'a 'tu mu, ny -see 'tu mu -kpanamu yi. -Ka tu -die'a 'mu, tu 'wlu-o 'tu mu 'yirili. -Lag' כ' kpu u 'ya tu 'yi -le! ¹⁷ l -tu'a -kaa 'mu, -a'ba -Koyi *Zezii -mna -bodi a, כ' -see 'tu mu kwa gbo -za, כ' 'po-o 'tu mu 'kpa 'yi 'le 'tu 'ye כ' "dizigi -za 'le nyu'a -dadudu-u -se'a-a *Zuifu 'ye e 'tu mu. 'Bho-o 'tu "tafle nu'e 'memem. ¹⁸ "Nyinyili 'ye'a 'tu mu "lru-li-nu-e

mu a, כ' 'ye-e 'le 'ya 'mu 'tu mu zetie -mu "kamu, 'le, nyu כ' -כ', -tu -tu'a 'le yaku 'li, 'tu 'ke 'le 'wa "klumu 'bu 'ye. Nyu 'bhe'e כ' 'nyin "yi "kamu -כ' "o -כ' ti! *l -tu -kaa 'mu!

-Lebhayewlu

¹⁹ 'tu mu 'ye-e *Plisili -ke *Akilaa! 'tu mu 'ye-e Onez-if כ' "bhlegbo'a nyu -lre! ²⁰ 'Lotu'a "nyinu 'sna -yu -sie'a 'bho, -e -ke tu tu -see'a -tu mu 'yewlu -jeyi po a, 'tu mu 'mo-o tu se -laa -nu. Elaasi -mna, כ' -sie'e-e Kletigwlu 'mu. -Yu 'ma-a Trofimu a, כ' "lru-u 'bhati'a tu 'tu sie כ' 'le Mileegwlu 'mu. ²¹ Timotee, yi -susueyi 'le -tu 'ke "guda le sie!

Ebulust-e Pudren -ke Linusi, Klodia -ke 'lotu'a "nyinu -lru na u-bu 'ye-e -tu mu!

²² 'An "yu, Timotee, -a'ba -Koyi -sie -tu mu gbo 'le כ' ke -tu -ke 'lotu'a "nyinu 'wee "niti-wonna!

Tiitu

Wludie po'a ny "bɔɔ -nɛɛ'ɛ -naagu 'li.

-Lagɔ'k lɔhɔnuɔyi -lue -ke Zezii'a -dalbhoyi 'Pɔɔ -plɛ'ɛ lɔhɔ -lue 'mɛɛ 'mu, 'lɔnɔ k po'o "bɔɔ -nɛɛ -jeyi. 'ɔ 'nyɔnɔ 'mo-o Tiitu. -Ka k 'ka Klɛɛtlɔkpe 'li'a Zezii'a -glɔgbawɔnyɔ'a nyu "yrili"du 'le k 'ke ɔ-bɔ -glɔgbɔ 'mɔnɔ glu po, 'ya lɔhɔ 'Pɔɔ "nyɔ k 'o. 'ɛ dɔ k po k wlu -jeyi, 'le, "dɔmuduwlu k 'ka nyu'a "pa "pa -bodɔ 'mu-za, k-k zɔ 'l 'mu.

'Yewlu

1 Tiitu, 'lɔnmɔ 'Pɔɔ 'ma-a -Lagɔ'k lɔhɔnuɔyi 'le k -'du'a *Zezii *Kliisɔ'a -dalbhoyi a, 'lɔnmɔ po'o -lɔnmɔ wlu -jeyi. -Lagɔ -tbha'a-a 'lɔnmɔ k lɔhɔ 'lɔn 'ke ɛ nu. *-A'ba 'Puɔnyɔ -Lagɔ tbha 'nɛ 'lɔnmɔ-ɛ, 'le, nyu -Lagɔ 'tɛ'ɛ 'mu un 'ke k -glɔgbawɔnyɔ'a nyu "du, 'lɔn 'ke ɔ -kpa un 'ke -Lagɔ "gwɔlɔde 'le 'lɔn 'ke ɔ -tɔ un 'ke 'ya 'wee yibo 'le un 'ke lɔzɔɔ nu 'le ɔ 'ke -Lagɔ 'tu nu. ² 'lɔn-ɔ nu -ɛ'o 'le nyu 'ke ɛ yibo, 'le, tinɔzɛzɛ-ɛ se'a "tiinamu 'bhle, -Lagɔ 'ke ɛ ɔ "nyɔ. 'ɔ -see -bhla 'kmu ti-ya ke see 'le k 'ye nyunyu 'gwɔlɔtipopo k 'ke ɔ "kɔkwɔlɛtinɔɛ "nyɔ. 'ɔ ɔɛ sɔn. Lɛ k-k ɔɛ'ɛ wlu "kpiti, k-k nu -ɛ'o. ³ 'Traamu 'tɔ k, 'yrilin-mɔkɔ 'mɛɛ nyɔnɔ-o'o. -A'ba 'Puɔnyɔ -Lagɔ 'bɔ-kɔ ti k 'ke "dɔ 'mɔnɔ "piemu po 'le nyunyu 'ke ɔ yibo. 'ɛ dɔ k "du'o 'lɔnmɔ wlu 'yi 'le 'lɔn 'ke nyunyu wlu -ya.

⁴ 'An -Lagɔjeyi'a 'yu Tiitu, -lɔnmɔ -ke 'lɔn -plɛ'ɛ "gwɔlɔdeɛ -lue 'mu, -a'ba -tɔta -Lagɔ -ke -a'ba *'Puɔnyɔ Zezii Kliisɔ -sie -lɔnmɔ gbo, un 'ke -lɔnmɔ -pɔɔ'a bhlubhɔlu "nyɔ!

Tiitu'a nunɔlɔhɔ 'bho Klɛɛtlɔkpa "kpi

⁵ Lɛ -ke dɔ 'lɔn sie'a -lɔnmɔ 'bho Klɛɛtlɔkpa "kpi, 'lɔnɛ 'ka-a: lɔhɔ 'lɔn nu'a 'bho -ɛ sie'a "lɔvɔlan 'yi, -lɔn 'ke ɛ "yigwɛ. 'ɛ 'mɔnyaaɛ 'mo-o -lɔn 'ke -Lagɔ'k -glɔgbɔ glu po. 'le, nyu -a 'ye'a 'bho "du mu a, un 'ke -glɔgbɔ 'mɛɛ "lɔn ti-de -lue -lue. -Ka 'lɔn -tɔ-kɔ -lɔnmɔ, nu -kaa 'le -gwɔlɔ gwɔlɔ 'mu! ⁶ -Bho nyɔ 'ke -Lagɔ'k -glɔgbɔ'a "lɔn-tideyi 'du, k "du nyɔ-kɔ se'a 'bɔ li'bhle; k "du 'nyɔnɔ -lue'a 'bhleyi 'le k 'ke ɔ "yi-kpɔn; k "du nyɔ -ke "yreetɔ-ɔ de'a *Zezii *Kliisɔ "gwɔlɔ 'le un 'ke dɔ likpɔn; 'le nyu -kaa 'bho 'wa da "du "nyɔnyɔnika 'le k 'yreetɔ 'ke 'bho nyu "du! ⁷ Nyɔ-kɔ-kɔ -Lagɔ'k -glɔgbɔ'a -dɔkɔ'nyɔ a, k-k 'mo-o -Lagɔ'k lɔhɔ'a kwabhleyi'a dɔ, k 'bhle 'bɔ li -le! Lɔ k 'ka gbo-tɛ, 'lɔnɔ 'ka-a: 'ɔ "du nyɔ-kɔ 'bhɛ'ɛ k "bhɔo 'yi -le! 'ɔ "du nyɔ-kɔ 'bhle'a 'ɔɛ 'mna 'yi -le! 'ɔ "du nɔmɔ k "kalɛyiziyi -le! 'ɔ "du -gbaatibɔyi -le! 'ɔ "du nyu'a lɔ'a wɔkɔkɔliyi -le! ⁸ A -gblee, k nyɔtu'a -dedekplizɔɔ 'ka-a: 'ɔ "du 'lɔkɔ'nyɔ -glikpɔnyɔ; k "du "yrilinmɔkplizɔɔ'a nyu'a bha; k "du kpli'a 'mɔnɔmɔyi; k "du dɔlikpɔnyɔ; k "du nyɔ -ke nunɔdɔ -nɔ'a pepe 'le k 'ke k "bhɔo wɔkɔnyɔ'bhɛ! 'ɔ "du nyɔ-kɔ "du'a 'bho -Lagɔ 'le k -kaa k "bhɔo -tɔ!

⁹ -tɔ-kɔ-kɔ -a -tɔ-kɔ nyu a, nyu'a -jɔlɔgbɔpɔyi 'mɔnɔ -de nɔ 'mu ti, "lemnɔ k 'bhɛ'ɛ'o k 'ke -tɔ-kɔ-kɔ zɔɔ 'mu nyu 'kpi

'yi -po -nɔ 'le k 'ke lɔ'a "yidamuzamu 'gɔ -za, k 'ke de-pomu le -zi -nɔ k 'ke ɔ 'le "taa!

¹⁰ De -kaa 'bho nyu ti, -ɛkedɔmaa, nyu'a -dadudu 'ku-o -loku 'mu, 'le, dɔ-ɔ se'a 'kɔ 'bhle, un-ɔ tɔ 'nɔ nyu, un-ɔ po'o nyu 'srɛ li! 'Wa -dadudu'a "klumu'a nyu-ɔ 'mo-o *'Zuifu. ¹¹ U-bu nyu 'mɔnɔ, 'lɔnɔ nyu 'ke 'le "taa 'le un 'ke wɔkɔ "mu. -Bho ɛ -se -mɛɛ ɛ, un-ɔ "maa-a 'bho -glɔgbawɔnyɔ'a nyu 'wee 'le un-ɔ "maa'a nyu -tɔ-kɔ "yrili. Lɔ-ɔ se'a -tɔka -nɔ, 'lɔnɔ un-ɔ tɔ'o 'le 'srɛ 'mu 'le un-ɔ 'y-ee'e nɔ mɔkɔ ti. ¹² A -gblee, Klɛɛtlɔ'a 'ybhayɔ -lue na: Klɛɛtlɔyi-i 'mo-o sunbhleyi, 'le k kɔkɔ k 'mnamunyninmi: lilia'a "sɛ'ɛ dɔ k-k popo'o 'gwɔlɔti. 'ɔ vɔlan-o'o, lilia'a "sɛ'ɛ dɔ k-k zi'o. ¹³ Wlu 'mɛɛ-ɛ 'mo-o -ziadɔ. ɛ -nɔmɔ k-k "yrili, -lɔn 'ke ɔ "dɔ 'mu "du 'le un 'ke -Lagɔ'k -jɔlu tikpɔn. ¹⁴ "Du ɔ "dɔ 'mu -ka -zɛzɛka tenyɔ 'le un -kaa 'Zuifu'a sabhladɔ -lokuiipo, 'le un -kaa nyu-ɔ -tbhɛ'ɛ -ziadɔ "kpi'a gba "yi-kpɔn! L-bɔ dɔ 'mɔnɔ, -bho un -kɔ ɔ nyu-ɔ tɔ, 'wa po ɔ -lokui -le! 'Wa -kpɔn 'ya gbatu 'yi -le, -ɛkedɔ-maa, ɔ 'mo-o bhebhedɔ! ¹⁵ -Bho nyunyu k-k-pɔ 'saa li 'le k 'ke *li'saa 'bho -Lagɔ'k "yigbeyi, k -bodɔ lɛ'o lɛ 'saa'a -li -lɔɛɛ. Nyu-ɔ se'a -Lagɔ "gwɔlɔde -ɔ -ke 'limu -nyɔnɔ'a wɔkɔ, lɛ'o lɛ-ɛ -nɔ'a 'le 'wa -pɔɔ 'zɔ se "yi'srɛɛ, un-ɔ popo-o "nyɔnyɔnidɔ 'gwɔlɔti "kɔmɔ. -Bho un nu "nyɔnyɔnidɔ, 'ya 'lɔbhaa nu dɔn 'yi; un se "nyɔnyɔnidɔ -ke -zɔɔ yibo. ¹⁶ Nyu 'mɔnɔ'a "bhi na, un yibo'o-o -Lagɔ 'le 'wa "nyɔnyɔnikpli-i zɔ 'u gbo, -ka un se'a -Lagɔ yibo -zia-ka. 'Wa "du 'bho -Lagɔ, lɔ-ɔ nya 'kɔ li, 'lɔnɔ un-ɔ nu'o 'le un se -zɔɔ'lɔ'a nunɔ'a 'bhɛɛ.

"Yisrɛɛtɔkɔ

2 Tiitu, lɔ-ɔ 'bhle'a 'kɔ 'le -ɔ 'ka nyu -kpa a, -tɔ nɔ! ² 'Tmɔs nyunyu zɔɔ, un yibo 'wa "bhi'a kpunka, nɔmɔnɛɛ'ɛ zi ɔ -le! Un kpɔn dɔ li 'le nyu 'ke ɔ 'bho "du! Un kpɔn dɔ li 'le 'wa -Lagɔ'k "gwɔlɔde-ɛ dɔkɔmɛ -ke 'k-payikue 'ke "yrigɔ mu! ³ -Ka -lue 'mɔnɔ, 'ka-a ɛ 'ke nyunyu zɔɔ nyunyu k-pakpɔ -bodɔ -nɔ -lɔɛɛ! "Du ɔ "dɔ 'mu, un kpɔn dɔ li, un 'ke nyu-ɔ ple'a -Lagɔ'k kpli "sɛɔ-za! 'Wa "du un -bonyunyu nyu wɔkɔ 'mu ti -le! Nɔmɔ k kpɔn ɔ 'geyɛ 'mu -le! Lɔ-ɔ -nɔmɔ k "yrili, un -tɔ nɔ un -bonyunyu! ⁴ -Bho un -ka -kaa-a nu a, "lemnɔ 'bhɔabhɔayranynu-ɔ 'po -ɔ -lokui 'le un-ɔ gbo 'nu ya, un-ɔ kma'a 'wa nyimɛ "we -ke "yreetɔ'a dɔ. ⁵ Un kpɔn dɔ li, 'wa 'bhle "nyɔnyɔnyɔnɔ "kpi -le! 'le un

'ke 'bhlegbo'a 'nynukpakpizigi 'du, 'le un 'ke -yranynulbhu nu -ka -zegεka, 'le un 'ke 'bho 'wa nyimie -bodt 'wa 'bhi ya -ya! -Bho un nu -kaa a, nyu -see -Lagok'wlu kwa'fuln yi.

⁶Tmoo 'bhuabhuayreetnyukpasi, -ka -lue 'mno -lreε 'tmoo nu un kpun di li! ⁷-Mnaaa'a 'bhuoka -lreε, 'ln-ι 'tmoo'o -lnmu-ε, 'ln na, 'le li 'wee 'mu, nu lizigi 'le -ln -boyreeti 'ke -lnmu li'ye, 'le un 'ke -lnmu "kpi 'ciaan -ni 'le un 'ke -lnmu "yi "kpi -za! -Bho -ln -ku u lε-ε tō k, 'wla -plok ti! L-l 'bhle'a 'kpu, -tō ni 'le nyu 'ke 'bho -lnmu "du! ⁸-Tō nu wlu -ι 'ma-a -ziadi, nyu -see'a -feyi 'zō -za yi! "Lemnu, nyu-u 'ke 'ka -a'ba da "du se 'tō 'bhεε un 'ke -amu "nyinyinile "kpi "duu, -εkedūmaa, 'wa wōn "mu-ε'o.

⁹Nyu-u 'ma-a nyuzokbhunumu, 'tmoo nu, un "du 'bho 'wa -kōmu'a wlu 'le lε'o lε 'mu! L-l -nmō'k'yrili, un nu ι 'wa -kōmu -bodt; 'le un -ke un -kaa jε! ¹⁰Wa "yri u -le -lreε, un nu u -zigi "lruli, 'le 'wa -kōmu 'ke 'wa di-likpundi -za! "Lemnu -a'ba *Puunyi -Lagok'wlu -a tō'k' nyu, un-u bha nε-o'o.

¹¹Nyu-u 'ma-a -Lagok'-nu, di 'ln-ι za'a -daa 'mu, un nu ι! -εkedūmaa, kō -Lagok'-kō'nyunyū, -ka 'k' 'limu -nmō'k' wōn "gu 'bho nyunyū 'wee "kpi 'le k' 'ke u 'puun. ¹²-Zigi -Lagok'nu'a -amu "lruli, -a yibo 'ni-ι 'yi'a di, -a 'bho "nyinyinidit'a di! -A'ba ple 'kmu 'mu'a "nyinyinidit kli -le 'le -a 'ke 'k' 'tunudi nu! -Nō -ke ti -a -ni'a -bhla 'kō'k' 'kmu 'mu, ε -nmō'k' 'yrili -a 'ke di likpun, 'le, l-l 'srε'ε 'yi, -ι nu'a -Lagok'tu, -a 'ke ι nu! ¹³-Nō -ke ti -a -ni'a -bhla 'bubua'a zō wōnfuonamu, -a nu -kaa, -εkedūmaa, -a yibo'o-o -a'ba *Puunyi *Zezii *Kliisi 'mo-o -a'ba -Lagok'klagba. 'lnnō 'ye le -yi mu 'le 'k' 'nyin'ua "yibhεεε 'mu. ¹⁴A -gblee, kō'k' 'mno, 'lnnō "tayi'e 'k' 'bhuo "yiti k' 'ye 'bho -a'ba 'bi 'mu 'mε -ni 'le k' 'ke -amu "nyinyinidit "kpi -za, k' 'ke -amu *li'saa 'bho -Lagok' 'yigbeyi, 'le k' 'ke -amu -kō 'le -a 'ke "yrilin-mō'k' a nūnua wōnyibhεε.

¹⁵Tiit, li 'ln 'cni'a -daa a, -tō ni nyu, po u 'kpi "yi! Nyu-u -see'a -lnmu -lokuipo, "du u "srin 'mu! Wōnkue -Lagok'nyl'a -lnmu, -wlu -ni nε 'mu! -A'a 'wōn nyu'a 'fuln -lnmu kwa -le!

-pōlu'a bhluhlua 'litideε

3 -Za *Zezii'a nyu'a -pōk' "yiglu, un "du 'bho 'bh-lukpiyowli -ke 'wa nyulrutidemu! Lε un "si'a 'nyin, un nu ε! Un -kma "yrilinmō'k' a nudt! ²'Tmoo nu, 'wa -za nyu "nyinyinidit -bodt 'mu -le! Un -ke nyu'a jε -le! Un -nmō'k' 'limu wōn 'le un 'ke nyu 'wee -bodt 'kō'k' -ni!

³Tmoo nu -kaa, -εkedūmaa, nyigbeyikpli -abu-a'a "b-hi-i nu 'ko -tanyl! -A'ba "du 'ki 'bho nyu, -a "maa'a-a

-joluzεge "yrili, 'le 'kmu'a li'a 'tu -ke li'a -bhabha kpun'o -amu 'geyie 'mu. -Klaabol't'a "sε -a'ba -naagi -ni 'ko'o "kpi. -A 'mu'e-e "yri 'bho -a -bonyunyu'a li "kpi. Nyu-u 'nyε-ε -amu 'mu 'le -abu 'nyu 'u 'mu. ⁴'Le ι -ni'a -kaa 'mu, -kō -lue ti -a'ba *Puunyi -Lagok'-tō'k' -a-bu nyunyū -ka 'k' 'limu -nmō'k' wōn 'bho -amu "kpi, -ka kō -kma'a -a'ba di tenyl, 'le kō 'ye -amu "nyinyinidit "kpi -za. ⁵kō -see -amu 'puun -a'ba -zigi'a nūnukamu. kō 'puun'o -amu-ε 'le 'k' ngazepōk' 'mu. kō *saa'a-a -amu li 'le -a'ba "nyinyinidit 'mu. -A 'wlu-o'o -lreεka, -a 'ye-e tinεlre. kō -Lagok'nu-o 'ε letu 'le *k' Lisaazuzu'a wōnkue 'mu. ⁶kō -zi -ni'e-e -a'ba *Puunyi Zezii *Kliisi 'mu 'le kō 'ye -amu 'k' Lisaazuzu "kpi -ya -gblokoo! ⁷A -gblee, -ka -Lagok'nu'a -amu -zegε "lruli 'le -a -ke kō 'ye'a -ybhε 'le -Lagok' 'mno'k' 'sana 'mu, -a yibo'o, -a 'ye-e "kōgwletinε.

⁸Wlu 'ln -za'a -laa 'mu 'mo-o -ziadi. -Bho -ln -kε ε 'mu-uza a, 'ln 'kō'k' ti -ln 'ke ε -jiε "kpi titri. "Lemnu, nyu-u de'a -Lagok'gwli, un-u 'ye-e 'wa "bhi "yrili"du -mu "kō'k' 'le un 'ke lizigi nu. l-bi wlu -a tō'k' nyu -nmō'k' -kō'yrili 'le l-l kpa'a nyu. ⁹'Bho 'ε "kpi -lreε, -bho koo nyu -ka -nukpudi "yi-idepo ni, -a'a po ι wōn "kpi -le! -ln -ke 'wa jε -le! -A'a -ke nyu'a -jε -ni *Zuifu'a gba'a di "yi -le! Ya litu 'mo-o bhebheli. ¹⁰Nyō -yō ya'a "yicūεε 'le -Lagok'nyu'a "klumu, po kō "da! -Bho kō -see 'bhō'k' kō, po kō "da -lreε! -Bho kō -see -lnmu -lokuipo a, jō'k' "yrili! ¹¹-ln yibo'o-o 'k' nyunyōtu "maa'a-a -Lagok' -joluzεge "yrili, kō -kō 'mo-o "nyinyinidit'a nuyi. kō -see 'ybha kō 'ke nyō -lokuipo 'le kō -kaa 'k' "nyinyinidit "yiyibo 'le kō -kaa 'le -Lagok'gbo "bhiti; 'le 'k' "nyinyinidit-ι 'kpa'a "piemu 'le di-ι kpun kō'o.

Wluyijrawlu

¹²'ln-ι 'tmoo'o -lnmu-ε -lreε, 'ln na 'ni ε, Tisiki -ke Atemaas't'a -lue 'ln-ι 'ye 'le -ln gbo -lbho mu. -Bho kō yi 'le -ln gbo a, po 'le 'kpi -ln 'ke yi 'le -ln 'ke 'le 'lnmu Nikopoliigwō'k' 'mu -yε. -Vuvō'k' Fa 3 12 'Le 'wa 'bhlu'kpa "kpi, -bho -sūn -ka ti-yi a, nyō'k' -na 'le -blabla. ¹³Di'a nmazeyi Zenaas't -ke Apolō'st 'ye'a -yi mu, kuku 'muti, -ln 'ke u -kpa! Lε un 'kō'k' ti, "nyl ε u 'le un 'ke 'wa -jolu bhlu 'le un -kaa lε 'mu-kō. ¹⁴'Tmoo 'lotu'a "nynuu 'wee 'le a 'ke u -kpa! 'ε "du -ln -ni -lue'a 'mowlōle -le! Nyō'k' -ni 'bho -Lagok' -jeyi bhebhε. -Zigi-ι 'ka -Lagok'nyu "l-ruli-nu-ε, 'lnnō 'ka-a!

¹⁵Nyu 'wee -ke 'ln-ι na'a a, un na u-bu 'ye'e -lnmu! -A-bu 'ye'e -a'ba 'lotu'a "nynuu 'wee -ke -a -plε'ε -pōk' -lue 'mu!

-Lagok'-wonna amu "niti "fla 'wee!

Filem 1

Wludie po'a nyc "bhwg -nɛɛ'ɛ -naagt 'li.

Zeziia -dalbhoyi 'Pɔlu'a bha -lue un-u 'la'a Filem 1, 'lno ɔ po'o 'bhwg -nɛɛ -jeyi. ɔ 'nu-o -kaa, -ɛkedɔmaa, 'k'gey-
ieyu Onezimu ple-o'o, 'le ɔ 'ye "sesigwɔl 'mu mu 'le ɔ -ke 'Pɔlu 'ye 'gbu 'le ɔ 'ye Zeziia 'dɔzɔgt 'kɔkɔ. 'Le ɛ-be
'bhwg 'mne 'li, 'Pɔlu-u 'po-o Filem 1 'kpa 'yi 'le ɔ 'ke Onezimu'a 'nyinyinidɔ'a dɔ 'bhw, 'le, -bho ɔ mu le a, ɔ 'ke ɔ
kpun -gli, -ɛkedɔmaa, ɔ mo 'tɔ-ɔ 'k'lotu'a 'yu 'bho Zeziia -jeyi.

'Yewlu

1 'lno ɔ 'Pɔlu nyu po'a -jie 'mu *Zeziia *Kliisɔ'a lbhu'a
dɔ, 'lno -ke -a'ba 'lotu'a 'yu Timotee -nɔ 'sɔn, -lno
Filem 1 -ke dɔ -a kma'a, -lno ɔ -ke -a nu'a -Lagɔ 'k'lbhu,
-a-bu 'ye'e -lno! 2 -A'ba 'lotu'a 'yynynaakpu Apia-e,
Asipu -ke -a -po'a gbɔ, 'le, -bho koo ɛ "du stasɔalt, -a
za'a Zeziia 'dɔzɔgt 'mu, un -ke Zeziia -glɔgbawɔnyi'a
nyu 'wee 'gbu'a 'lru 'le -a'a "bhlegbo, -a-bu 'ye 'u
-lɛɛ!

3 -A'ba -tɔta -Lagɔ -ke -a'ba -Kɔyi Zeziia Kliisɔ nu amu
-zɛɛɛ 'lɔruli, 'le un 'ke amu -pɔlu'a bhluhlu'a "nyu!

45 -Gblee, 'an 'lotu'a 'yu Filem 1, -ka -lno de'a -a'ba
-Kɔyi Zeziia 'gwli 'le -lno -kma'a ɔ nyu'a dɔ, 'lno 'wɔn -l 'bɔ;
'lno ɛ 'bhle'e 'nyu'a dɔ, -bho 'lno ɔ 'Pɔlu -ka *-Lagɔ wɔn
gbo-o po, 'lno -l popo'o -a'a dɔ 'gwɔluti 'le 'lno -l ɔ 'sɛɛ.

6 'lno -l bhade-e -Lagɔ li -lɛɛ, 'le, Zeziia 'gwliɛɛ -a -plɛ'ɛ
'mu, ɛ 'ke lbhu nu 'le -lno 'mu, 'le, 'yirilnɔkpli 'bhɛɛ'ɛ
Zeziia Kliisɔ'a 'nyu 'yi, -l 'ma-a -a'ba lɔ, -lno 'ke ɔ yibo 'le
-lno 'ke ɔ nu -ka -zɛɛɛka. 7 'An 'lotu'a 'yu, -lno 'ye li-ɔ, -a'a
nyu'a dɔkɛɛ 'po-o 'lno 'mu 'bubuaklagba -pɔlu 'ɔ 'le ɛ-ɛ
po'o 'lno 'mu 'kpa 'yi tenyɔ, -ɛkedɔmaa, -a 'nyɔ-e Zeziia
nyu'a -dadudu 'mutikukue.

'Pɔlu bhade'e-e Filem 1 li ɔ -kaa Onezimu dɔ 'yikpa.

8 -lno dɔ 'mnɔ -nɔ'a -kaa 'mu a, 'lno -l 'yi-e -lno lib-
hadenamu ɛ -lue'a dɔ. -lno 'ye li-ɔ, 'lno -l 'mo-o *Zeziia
*Kliisɔ'a lbhunuyi. 'ɛ dɔ 'lno 'bhle'e 'yifɔɛ, 'le, lbhu -lno
'ka nu, 'lno 'ke ɛ -lno 'nyu. 9 ɛ -nɔ'a -kaa 'mu a, 'lno -see
'ɛ lɛtu -nu yi, -ɛkedɔmaa, -lno -kma'a-a Zeziia nyu'a dɔ.
ɛ 'lno 'ka nu a, 'lno ɛ 'mo-o 'lno 'ke -lno libhade. 'lno ɔ
'Pɔlu bhade'a -kaa -lno li, nyunɔzɛɛɛ 'lno 'du'o 'le 'lno
'si'e 'bho 'lno -nɔ'e 'kɔ -jie 'mu Zeziia Kliisɔ'a lbhu'a dɔ.
10 'lno -nɔ'a 'kɔ -jie 'mu, nyu -lue 'lno -ya'a 'bho Zeziia
-jeyi, ɔ 'lru 'yi 'lno -l po'o -lno "bhwg -nɛɛ -jeyi. ɔ
'nyu 'mo-o -a'a 'geyikpaan Onezimu. 11 -Benyɔ a, ɔ
'mnɔ, ɔ -ke 'nyu'a 'ɔ 'ma-a « ɔ -se bhuhunɔy -ko», 'le
-mnɔ -bodɔ ɔ -ɔ mo 'ko-o bhuhuyiti'a nyu. 'Traamu
'tɔ ɔ, -a -nɔ 'sɔn -bodɔ, ɔ se 'tɔ -kaa -nɔ.

12 'Ka-a ɛ -nɔ'e 'mu'a dɔ, ɔ -bɔ 'ma-a 'traamu 'an -pɔlu'a
'die a, 'lno -l ɔ 'le -lno gbo le. 13 -Nɔ -ke ti 'lno -nɔ'a

-bhla -jie 'mu Zeziia 'dɔzɔgt'a dɔ, 'lno ɔ 'ko-o ti, 'lno 'ke
ɔ 'bho 'an 'tɔli tide, 'le -a'a 'nyu 'mu ɔ 'ke 'an lbhu
nu. 14 ɛ -nɔ'a -kaa 'mu a, 'lno -see ti'ɔ 'lno 'ke ɛ nu -bho
'lno -see -a'a wɔnmwɔlu 'ye. 'lno -see ti'ɔ 'lno 'ke -lno
-glaka kpun 'le -lno 'ke 'lno 'yirilnɔkpli 'lɔrulinu. 'lno
'yiba-o'o -a'a "bhuo'a -pɔlu 'ke 'wɔn 'le -lno 'ke ɛ nu.

15 -Gblee, ɛ ɔ -kɔ -Lagɔ 'k'bhuo-o 'tayi 'nɔ 'yiti 'le ɔ
'ke -lno le po -nɔ -kɔtoope 'li, 'le, -bho ɔ -ka le-e yi, ɔ 'ke
-lno -Bozeziia nyc "du 'le a 'ke 'yi' 'sisri "kɔgwɛka. 16 -lno
'ye li-ɔ, 'traamu 'tɔ ɔ, ɔ -se 'tɔ-ɔ bhebhɛti'a 'geyikpaan
-ko. ɔ 'bhɛ-ɛ 'yi ɔ 'ye 'geyikpaan -zi, -ɛkedɔmaa, 'an
dɔkmalotu'a 'yu mo'o. 'Le -mnɔ -bodɔ, ɔ 'ke 'yi'bhɛ
'le ɔ 'ke lbhunuyi -zi, -ɛkedɔmaa, -lno -bonyunɔ mo'o 'le
ɔ 'ye 'bho 'si, ɔ 'ye -a'a 'lotu'a 'yu "du 'le -a'ba -Kɔyi
Zeziia 'mu; 'ɛ kamu -lno 'ke ɔ dɔ -kma 'le ɛ 'ke 'an nɛ 'mu-
zi.

17 -lno dɔ 'mnɔ'a 'lru 'yi, 'le, -ka -a -nɔ 'sɔn -a "du'a lb-
hu -lue'a numu, -lno yibo nɔ -lno a dɔ a, -ka, -bho 'lno yi'a
-lno "bhli, -lno 'ka 'lno kpun -gli, kpun ɔ -kaa!

18 -Bho ɔ nu -lno 'nyinyinidɔ 'lɔruli, 'le ɔ 'ke -a'a kpa
'bhle, 'an 'lruyidɔ mo'o. 19 'lno ɔ 'Pɔlu'a "bhuo-o 'cnɔ'e
'bhwg -nɛɛ. 'lno -l 'ye-e -a'a kpa 'mne -za -mu. -Gblee, 'lno
-see ti'ɔ 'lno 'ke -lno 'gwɔlɔtipopo na, -lno 'bhle-e 'm-
na-a'a kpa -lɛɛ. 'lno ɛ 'mo-o, 'an 'sana 'mu -lno yi'e 'bho
Zeziia -jeyi. 20 'An 'lotu'a 'yu, 'le -a'ba -Kɔyi Zeziia 'nyu
'mu, 'lno bhade -lno li, -zɛɛɛ 'lno -l 'kɔ -lno 'mu ti,
nu ɛ 'lno 'lɔruli! -Ka, -a -nɔ 'sɔn, -a "du'a Zeziia Kliisɔ'a
lbhunumu, popo 'na 'gwɔluti 'le -lno 'ke 'lno -pɔlu 'li
tide!

21 -lno 'ye li-ɔ, 'lno 'de-e 'gwli na, ɛ -ke dɔ 'lno -l 'tmu'a
-lno, -a 'ye -ɛ -nu -mu, 'le 'lno yibo'o na ɛ-ɛ 'ye-e 'yi'bhɛ
-mu, 'le, -zɛɛɛ 'lno -l 'kɔ ti -lno 'ke ɔ 'lɔrulinu, ɛ 'ke ɛ
'mu-zi. 'ɛ dɔ 'lno -l po'o -lno "bhwg -nɛɛ -jeyi. 22 -A-a 'po-
o *-Lagɔ wɔn gbo 'an dɔ: 'ɛ kamu 'lno de'e 'gwli na 'lno -l
'ye-e 'yiti' 'tayi-ɛ -mu. 'ɛ dɔ, -bho -lno kpun Onezimu,
nmaze 'an 'bɔ, -lno 'ke ɛ 'lno wɔn-fuo!

23-24 -A -Bolagɔ lbhu'a numu Maakɔ-e, Alisɔtakɔ-e, De-
masɔ -ke Luukɔ na u-bu 'ye'e amu! Zeziia Kliisɔ'a lbhu'a
dɔ Epafɔlɔ un po'a -jie 'mu -lɛɛ, ɔ na ɔ -bɔ 'ye'e amu!

25 -A'ba -Kɔyi Zeziia Kliisɔ -sie amu gbo!

Eblee

Wludie po'a nyo "כּוּגּוּ -נַעַע'ע -נאַגּוּ 'li.

'Zuifu 'ma-a Zezii'a nyu, 'lntnu "כּוּגּוּ -נַעַע -פּוּ-ע'ע -jeyi. Nyu-u 'kla-a u-bu Zezii'a nyu 'mnu nyanu 'mu tenyl'a du un sta'o 'le un se 'mutikukue 'mu'bhle. Un -kaa Zezii'a -jeyi 'wlu, 'le, -Lagolbhunusu un -nu'a 'li -benyl, un -kεε ε kli ple -lrεε, 'ε du "כּוּגּוּ -נַעַע'ע -jeyipoyi-i po 'u 'kpa "yi 'le un 'ke 'kpa "yi ku. -Ka 'wa 'punpuan 'bho -Lagok "yigbeyi -zi'a u-bu kplisua 'mnu 'mu 'le lε'o lε 'li, כּ-כּ 'za-a 'ya du 'wa -pכּוּגּוּ "yiglu -lrεε.

-Lagok "yu *Zezii -כּוּגּוּ nyu 'wee, 'lntnu כּ -zi -nu'e 'mu 'le כּ 'ye -amu 'tmuu

1 'Lotu'a "nynuu-a, -benyl a, -Lagok -zi -nu'e-e כּ wlu'a 'mutizamu 'mu 'le כּ 'ye -a'ba "na 'we 'tmuu kplokplokpo. כּ 'ku u -kaa 'tmuu, lu'a -dadudu 'mu כּ -zi -nu'o. 2 'Bho 'ε "kpi 'tu כּ, *-lebhכּכּכּ -ke 'li -a -nu'a 'traamu, כּ 'yu *Zezii *Kliisu כּ -zi -nu'e 'mu, 'le כּ 'ye -amu 'tmuu. 'lntnu כּ -zi -nu'e 'mu -lrεε 'le כּ 'ye 'kmu ti-ya. כּ-כּ -lue 'mnu, 'lntnu כּ -za'a 'bho -lrεε, כּ -ke כּ 'ke lu 'wee -כּ. 3 -Ka -Lagok 'nynu 'bhε'ε 'yi, 'le כּ 'mu nyk-כּ 'ye -nu 'ne li, 'le un -nu 'כּכּ -plε'ε -dedekpli 'mu. כּ wlu 'ku-o כּכּ. Lu -Lagok -ya'a ti, ε-βε כּ wכּkuwlu 'mne, 'lntne כּ -kpuu -nu 'nu ti. "Nynynidu nyu nu'a 'bho -Lagok "yigbeyi, 'lntnu zetie'e 'wa -dadudu 'le u 'mu 'le un 'ke *li'saa. כּ nu'a -kaa a, 'le, -Lagok ku'a wכּ, כּ zi'a lu 'wee, כּ 'ye 'bho כּ 'trolli mu 'le yaku 'li, 'le כּ -ke כּ -כּכּ lu.

*Zezii 'mo-o -Lagok gbo'a -dalbhomu 'wee'a 'bhleyi.

4 'Ka-a ε -nu'e 'mu'a du, -Lagok "yu *Zezii 'mnu 'bhε'ε 'yi כּ 'ye -Lagok gbo'a -dalbhomu -zi. -Ka כּ 'bhε'ε 'yi כּ 'ye 'u -zi, 'nynu -Lagok "duu 'nu, 'ka-a ε 'bhε'ε 'yi -lrεε ε 'ye 'wa ne -zi: כּ-כּ 'כּ כּ-כּ 'כּ 'yu. 5 A -gblee, -Lagok "bhuo-o 'tmuu כּכּ na:

-lntnu 'mo-o 'an "yu. -Zlannamu, 'lntnu כּ 'ne-ε nyu "yi, 'le un 'ke u yibo.

ε -nu'a -kaa 'mu a, כּ gbo'a -dalbhoyi -lue 'tun כּ 'ka -kaa 'yi'lε, כּ se -nu. כּ -see 'wa -lue'a "kpidu 'mu-za ke -lrεε 'le כּ 'ke-e nu, na:

'lntnu 'ye-e כּ -tita "du -mu 'le כּ 'ke 'an "yu "du. Zezii'a "sε'ε "kpidu כּ -za'a 'mu 'le כּ 'ye -kaa 'lε. 6 'Bho 'ε lemu, כּ-כּ כּ 'yu-u 'ma-a lu 'wee'a 'bhleyi, -da כּ -nu כּ 'כּכּ 'kmu 'mu -yanamu, 'le כּ 'ye du -lru 'mu-za 'bho כּ 'kpi 'le כּ na:

A-bu 'ma-a 'an gbo'a -dalbhomu, a'ba kle, a bub כּכּ! 7 -Yu 'ma-a כּ gbo'a -dalbhomu, כּ -za'a-a du 'mu -lrεε 'bho u "kpi. כּ na un-u 'mo-o כּ lbhunumu. -Ka -pupכּכּ -nu'a, 'ka-a un -nu'o, 'le, -ka ne'ε "dradru -nu'a, 'ka-a un -nu'o -lrεε. 8 A -gblee, -ye 'ma-a כּ "yu'a damu, u 'cnu-ε'o na:

-lntnu 'mo-o -Lagok. -A'a lu'a -כּכּכּ -see "tiinamu 'bhleyi. -A'a nyu'a -כּכּכּ 'srεε'ε-ε "yi. 9 Du-l 'srεε'ε "yi a, 'lntnu

nu'o -lntnu 'tu. ε -nu'a -kaa 'mu, -yl se'a "yi'srεε, u-l 'nya-a -lntnu li. 'lntne 'bhle'e 'nynu'a du -a'a -tita -Lagok -za'a 'bho -lntnu 'le -a'a 'mubhεemu'a "klumu 'le כּ 'ye -lntnu 'nynu "kpi po, 'le ε-ε 'lbaa'a -lntnu 'bubua "yi. 10 'Bho 'ε lemu, du -lru 'cnu-ε'o 'bho כּ "yu 'mnu "kpi, na:

'An -Koyi, -da -un 'ka lu 'wee ti-ya a, -lntnu sro'o 'bhlu-kpa ti. -A'a "bhuo-o sro'o yaku ti -lrεε. 11 -Gblee, lu'a kle -un -ya'a ti a, u-l 'ye-e ti-כּ -mu. ε -nu'a -kaa 'mu a, -a'a "bhuo-o 'ye-e ti-nu -mu "kכּgwleka. -Bho -bana -gwle 'mu, -ka ε-ε 'kpa'a 'sua a, 'ka-a u-l 'ye -nu mu. 12 -Bho "yrie 'kpa 'sua, -ka nyk-כּ popo 'ne 'mu, כּ-כּ de 'ε ti 'le כּ 'ke ε "yizizia, 'ka-a -a 'ye 'bhlu-kpa -ke yaku 'flan mu 'le -un 'ke u -da -lue tide, 'le -un 'ke u "yizizia -lrεε. -Bho -bana 'kpa 'sua, -ka nyk-כּ de 'ε 'tu ti, 'le כּ-כּ zizia 'ne "yi, 'ka-a -a 'ye u -nu mu. ε -nu'a -kaa 'mu a, -a 'ye-e ti-nu -mu "kכּgwleka.

'Ka-a u 'cnu-ε'o 'bho Zezii "kpi. 13 A -gblee, -Lagok gbo'a -dalbhoyi כּ 'ka: -Zi -laa 'an 'trolli -un 'ke ti-de 'le 'un 'ke -a'a tu'a nyu wכּכּ-zi, nu, כּ se -nu. כּ "yu Zezii'a "sε כּ 'lε'ε -kaa "yi. 14 ε -nu'a 'tu -kaa 'mu 'le, koo a 'ke כּ gbo'a -dalbhomu 'mnu 'la'a? Un-u 'mo-o כּ -zuzu. Nyu-u 'ye'a 'pun mu 'bho כּ "yigbeyi 'le u gbo כּ-כּ lbho u'o, un 'ke u -kpa.

Du *Zezii-i za'a -amu -bodu 'mu, -a'ba -tri nu -lokui ti -le!

2 'An 'lotu'a "nynuu-a, -Lagok -zi -nu'e-e כּ "yu *Zezii 'mu 'le כּ 'ye -amu 'tmuu'a du a, du כּ-כּ za'a -amu -bodu 'mu, -a'ba -tri nu -lokui ti -le, 'le -a -kaa 'punpuan'a -jolu "yi'wlu! 2 A -gblee, -benyl a, -Lagok 'lbho-o כּ gbo'a -dalbhomu 'כּכּ *Moyiizu gbo, un 'ke כּ *כּ gba "we "nyl -a-bu nyunyu'a du. l-bu wlu 'mnu 'bhε-ε "yi, 'ε du, nyu-u -see 'u 'bho "du, -u cu 'u 'mu, כּ -yu 'u 'kleyεε "kpi: lε un 'כּכּ ti, 'lntne un 'ye'o. 3 -Ka nyu 'ka -nyna 'le un 'ka 'pun 'bho -Lagok "yigbeyi, 'ε -jolu כּ -כּכּ -amu, -כּכּ -ke 'li -a -nu'a a, 'ε "kpidu'a wlu 'bhε-ε "yi, u 'ye -benyl'a wlu 'mnu -zi. ε -nu'a 'tu -kaa 'mu 'le, -bho -a -see ε-βε -jolu 'mne bhlu, a-a popo 'gwlu ti na, כּ-כּ 'ye-e -a'ba du "yriti-tri -mu'a? -Gba, -bho -a se ε tikpun, -a -see כּ 'cεkuta 'כּ wlu yi. A -gblee, ε-βε 'punpuan 'mne, -a'ba -Koyi Zezii *Kliisu -za'a 'ε "kpidu 'mu -antanyl, 'le, nyu-u 'wlu 'u 'כּכּ, un 'ye -amu 'tmuu na -ziadu mo'o. 4 U-

bu nyu 'mnu, -Lagk' "bhuo-o 'nyl' u' wknkue 'le un-u nu'o *'yritikpunwknkult. 'Le, 'kpi *'i Lisaazuzu-u 'nyl'a nyu, un 'ke' k' lbhu nu, k 'ye u 'yiti'gblee -lue -lue. -Ka k 'ybha'a, 'ka-a k nu e'o. l-bu lu 'wee 'mnu, 'unnu k' k' -ka k 'wknk' 'wa wlu 'kpi.

*Zezii 'puun'o nyu 'le 'wa 'nyinyidit' mu

⁵A -gblee, 'lotu'a 'nynuu-a, 'kmulre -Lagk- 'ye'a ti-ya mu, 'e d' -a -nl'e -laa 'muzanamu. -Bho k -ye e ti a, k gbo'a -dalbhomu -see e -k' yi. ⁶Nyonyu 'ye e -k' mu. E -se bhuhuyiti 'un- 'le'e -kaa -ko, -ekedumaa, u 'cnu-e'o 'le -Lagk' "k'bu 'li see, na:

-A'ba -tita -Lagk, lee'e -ke "bhuo nyuny "du'o 'le -mnaaa-a popo'o' k' d' 'gwlu'ti'a? Lee'e nyuny "yu' "du'o 'le -a zi'e' k' d' a? ⁷Bho -a'a -dalbhomu'a damu, -un -y' -k' -k' 'le -k' gb'e 'li. E-be -k' 'mne zi'a a, 'le -un 'ye k' 'nynt'a 'yibh'e'e 'nyl. ⁸Le'o le -un -ya'a ti, 'unnu -un 'nyl' e'o k' 'ke e -k'.

A -gblee, -bho nyu nu -Lagk "nyl' -k' lu 'wee k' 'ke u -k' k, 'e' z' 'mo-o na, le -ke 'bhleyi k' se'a "du, e se -nu. Kln, -ziadu mo'o. E -nu'a -kaa 'mu a, -ka k -k' k' l'a kle -ziaka, nyu se -bhla 'e letu liyenamu -nu. ⁹A 'ye li-k, *Zezii *Kliis' 'mo-o lu 'wee'a -k'yi. 'unnu -a yibo'o. A -gblee, -beny' a, 'bho -Lagk gbo'a -dalbhomu'a damu, -Lagk -y' -k' -k' 'le -k' gb'e 'li, 'le' k' 'limu'a wknk' 'e kamu, k 'ke 'me 'bho nyonyu 'wee'a 'bu' mu. k 'ka 'me e, k 'ye-e 'kle teny. 'lne 'bhle'e 'nynt'a d' -Lagk "nyl' k' 'nynt'a 'yibh'e'e. ¹⁰A -gblee, k -k' -Lagk 'mnu, 'unnu -ya'a lu 'wee ti, 'le' k' 'nynt' 'ke 'yi'bh'e'e d' k' nu e'o. 'Ka-a e -nl'e 'mu'a d', Zezii Kliis' 'ma-a *nyu'a 'puunyizege, k 'ye k' 'yiti' -tayi 'le k' 'ye 'kle 'ye, 'le, -ka k 'k' k' ti, k 'ke -kaa -nu, 'le nyu'a -dadudu 'ke' k' 'yreet' "du, un 'ke' 'bho' k' "troti -tide, 'le, -ka k' 'nynt' 'bh'e'e 'yi, 'wa nu 'ke -kaa -nu.

¹¹A 'ye li-k, k -k' Zezii Kliis' 'mnu -lre'e, 'unnu nu e'o 'le nyu'a "nyinyidit- gw'e' 'bho -Lagk' "yigbeyi ti 'le k' -ke un-u na'o, 'le, u-bu nyu k -k' zeti'e'a 'le 'wa "nyinyidit' mnu' mu, un -ke k -ple'e -tita 'mu: 'unnu 'mo-o -Lagk. A -gblee, -bho Zezii Kliis' -ku u k' 'lotu'a "nynuu-u 'la, 'e kamu d'na' 'lbh' k' o. ¹²A 'ye li-k, u 'cnu-e'o 'le -Lagk' "k'bu 'li see, na:

'An -tita -Lagk, 'un- 'ye-e -a'a d' 'an 'lotu'a "nynuu -bod' 'mu-za -mu. Nyu -un -k' k' k, 'bho 'wa kle'e 'yigbeyi 'un- 'ye -a'a 'nynt' 'yi'bh'e'e -nu mu 'le 'lu' mu.

¹³l' cnu-e'o -lre'eke na:

-Lagk 'un- 'ye 'gwli-de mu 'an -p'lu'a kle ti.

'Le u 'ye 'cnu-e -lre'e na:

Nyu -Lagk "nyl'a 'unmu 'un 'ke 'puun, 'unnu -ke 'un -na'a -laa.

¹⁴A -gblee, u-bu nyu k 'si'a 'nynt, un-u 'mo-o nyonyu'a d', k "luo'o nyonyuku 'mu -lre'e. k nu -e'o, -bho k 'me, 'le, "nyinyidit'a tiyayi *Sataan 'bhle'a wknkue 'bho 'mem'e 'kpi, k 'ke k tu wkn' mu lu. ¹⁵A -gblee, -ka 'geyikpaan-a ple'a' k' 'bhleyi, 'ka-a nyu'o' nyu-k' ple'e 'mem'e. 'E letu 'bhle'e 'nynt'a d' Zezii Kliis' 'me'o, 'le, 'e -fanu nyu 'bhle'a kuku 'z', k 'ke e 'le -za. ¹⁶A 'ye li-k, a yibo'o-o na k -see 'k' k' 'kmu' mu yi, k 'ke -Lagk gbo'a -dalbhomu -kpa. k yi-o'o 'le k 'ke nyonyu 'puun. -Yu k 'puun'a, 'unnu 'mo-o -a'ba "na *Ablaamu'a 'yreetzigi.

¹⁷'Ka-a e -nl'e 'mu'a d' k' wkn'o 'le k' 'ye nyonyuku 'mu'luo. -Bho k -see 'kl' -kaa nu a, k se 'kl' 'bh'e k' 'ke u 'puun. k nu'a -kaa 'le k' 'ye 'me -a'ba "nyinyidit'a d', 'le, 'ya -belu 'ke' 'ka -amu bhla, e 'ye k' 'kpi ti'ga' 'bho -a'ba 'bu' mu. k nym' wla-a ti 'le -a'ba *'sraga k -za'a -kaa 'bho -Lagk' "yigbeyi, e 'ye -amu zeti'e 'le -a'ba "nyinyidit' mnu' mu 'le -a -ke -Lagk 'ye -ybh'e. k -k' 'S-ragazayi' mnu' k, k -k' 'nu-o nyu -zege 'l'ru'li 'le k' -k' k' k' 'yiti nyu 'ke k' 'gwli. ¹⁸-Da' k' "bhuo -nu'a' k' k' 'kmu' mu, tidnlu' 'bh' k' -k' "kpi kplokplokpo 'le k' 'ye 'kle 'ye teny' 'le k' 'ye u wkn' mu e. 'Ka-a e -nl'e 'mu'a d', -bho tidnlu' bhla -amu "kpi, k 'bh'e'o k' 'ke -amu -kpa 'le -a' 'ke u wkn' 'bh'e -lre'e.

*Zezii 'mo-o -k'lagba 'bho -a'ba "na *Moyiiz'la damu

3 'Ka-a e -nl'e 'mu'a d', 'an 'lotu'a "nynuu-a, 'le -Lagk 'ye amu 'bho -za, a 'ke' k' nyu "du. *Zezii k' lbho'a' k' k' -amu gbo k' 'ke -amu k' "dizgi -ya, -k' 'si'a 'bho -k' "du'a' k' 'sragazayiklagba, a "du k' 'yri'li! Lu -a de'a "gwli, -a za'a nyu -bod' 'mu, k -k' Zezii -ke "kpid' u -a za'a 'mu, k' nym' wla-a ti 'le k' 'ye 'me. -A'ba *'sraga k -za'a -kaa, 'unne zeti'e' -amu 'le -a'ba "nyinyidit' mu 'le -a -ke -Lagk 'ye -ybh'e. ²A -gblee, -beny' a, -Lagk "nyl-e' k' -gl'gba -a'ba "na *Moyiiz'la, k 'ke e -jol' gbo po 'le k' 'ye lbhu' mne nu -ka -zegeka. Lbhu -ke d' k -k' -Lagk lbho'a' k' k' 'kmu' mu Zezii *Kliis', -ka -lue 'mnu, 'ka-a k' nu e'o. ³E -nu'a -kaa 'mu a, 'bho Moyiiz'la damu, Zezii Kliis' 'mo-o -k'lagba. 'E d' -a 'ke' k' 'nynt' 'yi'bh'e. -Ekedumaa, nyu-k' po'a 'yri'linm'budu, k' 'nynt- u mu'o teny, e 'ye -budu' mne'e "bhuo -zi. 'Ka-a e -nl'e 'mu'a d', -a'ba -k'yi Zezii Kliis' 'ma-a -Lagk' k' nyu'a 'bhleyi, k "du'o -k'lagba 'bho Moyiiz'la -ke -Lagk' k' nyu -lru' u'a damu. ⁴A -gblee, -Lagk' k' -gl'gba 'un- u po'o -budu 'yi. -A'ba kle yibo'o-o na, k' k' 'bh'lukpa "kpi, -budu'o -budu 'bhle-e poyi. -Ka -lue 'mnu' 'ka-a lu 'wee'a tiyayi "du'o -Lagk 'le k' -k' nu'o. ⁵⁶A 'ye li-k, Zezii Kliis' 'mo-o k' "yu'a 'de -lue. 'unnu 'mo-o k' tiyal' mnu'a -k'yi -lre'e. 'E d' Zezii Kliis' "du'o -k'lagba 'bho Moyiiz'la damu. -Lagk' k' lbhu Moyiiz'la nu'a -ka -zegeka 'le k' 'ye 'e 'yigwe, k -k' 'mo-o 'e nyu. k -se 'e -k'yi -ko. 'Le, d' -u 'ye'a -zi mu 'wla, k -k' 'tmu' nu nyu. E -nu'a -kaa 'mu, -y' 'ma-a -Lagk' k' "yu Zezii Kliis' a, k -k' 'mo-o -Lagk' k' -gl'gba'a -k'yi. E-be -gl'gba 'mne, -a-bu 'mo-o 'e wkn' a nyu. 'Ka-a e -nl'e 'mu'a d', -bho -a de k' "gwli "k'k' mu' mu, 'le, -a'ba "k'gwletin'zege-e 'ka -amu' mu "yi 'le e 'ka ti'p'ple 'le yaku 'li, -ka -a -de 'ne -p'lu' "yi, -bho -a k'pun e -kaa ti "k'k' mu -lre'e -a'ba -p'lu' a kle ti, "lemnu, -a "du-o k' nyu -ziaka.

A'ba -kmu -p'lu' 'yi -le!

⁷'An 'lotu'a "nynuu-a, 'ka-a e -nl'e 'mu'a d' a, -ka * -Lagk' k' Lisaazuzu 'le'e, a nu -kaa! k na: -Bho a 'wkn -zitan'a "bhuo -Lagk' k' wlu' k' k, ⁸⁹a'ba -kmu -p'lu' "yi -le! A 'wkn ne! -Da a'ba "na 'we se'a -dena 'bhle -beny' 'le un-u 'yeye'a ti 'le "musa "kpi 'le zuun'a -gwli' k' 'li, kpli un nu'a a, a'ba nu u -le! -Lagk na: l-bu zuun' mnu' li, un-u 'naa-a 'an wlu' 'yi k' k' o zc.

Kplizigt 'un nu 'u 'lru, un 'ye -li. E -nu'a -kaa 'mu a, un na 'un -tu nu 'an wankue 'yi, 'le, -bho 'un -ke un -na -ziaka, un 'ke i yibo. ¹⁰ 'Ka-a un nu'o kplokplo 'le un 'ye 'unmu 'ce 'gwlu li -ya. 'E di 'un nu'o na: -Ka un-u popo'a 'gwlutu, 'ka se 'yrili-nm. -Jolu 'un-l tu 'nu un 'ke bhlu 'le 'wa tinle 'mu, 'wa 'ye e. ¹¹ 'Wa le -fla'a 'unmu 'mu'a di 'un po'o 'ce, 'un 'ye -zre 'le 'un na: 'Bhlukpa 'un-l 'nyl'a 'an nyu, kch 'yiflbezegē -nu'a, un -see 'le 'e 'kpi ti' 'si yi.

¹² 'An 'lotu'a 'nynuu-a, a 'du a'ba 'bhi 'yrili 'le nyc -kaa 'le a'ba 'klumu wlu, k -kaa 'k -poku'a 'yikmue' e di 'du, -Lago 'bhle'a tinle, k -kka 'kpi-tbhe 'le 'k 'nyinyidit 'mnu 'mu. ¹³ Zō -ke 'li -a -nu'a -zlan, -Lago 'bō -k ti k 'ke -amu 'tmu. 'Ka-a e -nu'e 'mu'a di, zō'o zō 'li, a popo 'kpi 'yi 'le a 'ke 'k wlu -lokuipo, 'le 'nyinyidit'a tiyayi *Sataan -kaa amu 'ygrabha 'mu 'lbha 'le k -kaa amu 'nyinyidit wankpo 'bho -Lago 'k 'yig-beyi 'le a -kaa 'k wlu 'muce 'le a'ba -poku -kaa 'kpleku! ¹⁴ A -gblee, -da -a 'kpa -nu'a 'bho -Lagjeyi -lreeka, -ka -a de'a *Zezii *Kliis 'gwli -a'ba -poku'a kle ti, -bho -a de k -kaa 'gwli 'kamu, 'lemnu 'k nyu -a 'du'o -ziaka. ¹⁵ A 'ye li-k, 'un na 'traamu, l 'cni-e'e-e 'le -Lago 'k 'bōgu 'li, na:

-Zlan'a 'bhuo, -bho nyc 'wch -Lago 'k wlu 'bō k, k 'kch nē! 'k -kmu 'k -poku 'yi -le! -Ka a'ba 'na 'we 'wch 'k wlu 'bō -benyl 'le un -see 'e 'bho 'du, a'ba nu -kaa -le! ¹⁶ 'un na, nyu yu 'wch 'k -Lago 'k wlu 'bō, -u -see e 'bho 'du'a? Nyu *Moyiiz -za'a 'geyikpaankwla 'zō 'le *Ezputubhlukpa 'kpi, 'unnu mo'o. ¹⁷ Nyu yu k -po'o 'ce kwa 'le zulu'a -gwlu 'snc 'li'a? U-bu Moyiizl'a nyu-u nu'a 'nyinyidit, -e -ke 'lru 'yi -Lago 'kpu 'u 'le 'musa 'kpi, un 'ye'a ti'yeyē zulu'a -gwlu 'snc 'li, 'le un 'ye'a 'le 'mē -nu 'wee, 'unnu mo'o. ¹⁸ Nyu yu -ke di k -zre'o 'le k 'ye: 'Bhlukpa 'un-l 'nyl'a 'an nyu, 'kch 'yiflbezegē -nu'a, un -see 'le 'e 'kpi ti' 'si yi, nu'a? U-bu nyu-u -see'a 'bho 'k wlu 'du, 'unnu mo'o. ¹⁹ A -gblee, 'lotu'a 'nynuu-a, 'bhhlukpa -Lago 'k 'nyl'a 'k nyu, 'kch 'yiflbezegē -nu'a, un -see k 'gwlide 'le un -see 'k wlu 'bho 'du -lre'e di un -see 'le 'e 'kpi ti' 'si.

"Yiflbezegē -Lago-k 'nyl'a nyu

4 'An 'lotu'a 'nynuu-a, 'ka-a e -nu'e 'mu'a di, 'yiflbezegē -Lago-k 'nyl'a nyu, k 'ye e -amu wch 'mu ti' 'du -benyl. 'k wlu 'mne, -a -de 'ne-e lemu ti 'kamu. 'lnne 'bhle'e 'nyl'a di, -a 'du -a'ba 'bhi 'yrili, -bho k -ke e nyu-u 'nyl, 'le -a'ba 'klumu'a nyc -kaa le -sie! ² A -gblee, -ka -a'ba 'na 'we 'wch 'k -Lago 'k 'dzigt 'bō -benyl, 'ka-a -abu-u 'wln 'l 'bō 'traamu -lre, 'le e-be wlu 'mne -see u -kpa un 'ke 'yiflbezegē 'mne 'ye, -eked- maa, un -see e le 'la. ³ 'k wlu 'mne, -a-bu 'wch 'ne, 'yiflbezegē 'mne, -a-bu 'ye e 'ye mu. 'E wlu k -za'a 'mu -benyl 'le nyu-u -see 'k 'gwlide, k 'ye 'wa 'kpidit 'mu-za, na:

'Wa le-e -fla'a 'unmu 'mu'a di 'un po'o 'ce, 'un 'ye -zre 'le 'un na: 'Bhlukpa 'un-l 'nyl'a 'an nyu, 'kch 'yiflbezegē -nu'a, un -see 'le 'e 'kpi ti' 'si yi. -Bho k -za wlu -nē 'mu, e-be 'yiflbezegē 'mne, e -se 'ln- nē se 'bho 'k 'trolli -nu -ko! 'k -ya'a l 'wee ti 'kch 'kmu 'mu, -da k -gwe -nu 'nyl a, 'bho-o e -nu -nu'e 'bho 'k

'trolli see. ⁴ A -gblee, l 'cni-e'o 'le -Lago 'k 'bōgu 'li see, na:

Le'o le-e -nu'a ti 'kch 'kmu 'mu, 'le 'wl -mēlo 'li -Lago -ya -nu 'ne ti, 'le k 'ye li-f 'wl -mēsnk 'kch zō.

⁵ E -nu'a -kaa 'mu a, l 'cni-e'o -lre'eke 'le -Lago 'k 'bōgu 'li, na:

'un 'po-o 'ce, 'un 'ye -zre 'le 'un na: 'Bhlukpa 'un-l 'nyl'a 'an nyu, 'kch 'yiflbezegē -nu'a, un -see 'le 'e 'kpi ti' 'si yi.

⁶ A -gblee, 'lotu'a 'nynuu-a, -a'ba 'na 'we-e 'wch 'k 'k 'dzigt 'bō -benyl, 'wa di k -zre'o, -eked- maa, un -see k 'gwlide 'le un -see 'k wlu 'mne 'bho 'du -lre. 'E di, -bho -Lago nu na un -see 'le 'bhhlukpa 'mne' e 'kpi ti' 'si yi, 'e 'zō 'mo-o nyu -lru-u 'ye-e 'k 'yiflbezegē 'ye -mu.

⁷⁻⁸ -A'ba 'na 'we 'mnu, -u 'mē -nu'a 'le 'musa 'kpi, -Lago 'k 'lbhunyuyi *Zozue-e po'o 'wa 'yreetl -jolu gbo 'le un 'ye 'le *Kanaabhhlukpa 'kpi mu. E -nu'a -kaa 'mu a, k -see u 'yiflbezegē 'nyl, -eked- maa, un -gwle 'le-k, 'le, -a'ba 'na *Daviidit 'ma-a 'bhhlukpayowli, -Lago 'ye k 'mu -zi -nu, k 'ye -wlu 'le k na:

-Bho a 'wch -zlan'a 'bhuo -Lago 'k wlu 'bō k, a'ba -kmu -poku 'yi -le! A 'wch nē!

A -gblee, -bho -Lago 'le -kaa, e-e tō-o'o na un -see -bh- la 'yiflbezegē 'ye ke. 'E kamu k -k 'nyl 'u 'yiflbe 'kamu, un 'ke 'k wlu 'bō 'wch, un 'ke e 'bho 'du 'le k 'ke u 'yiflbezegē 'mne 'nyl. ⁹ 'E di 'un nu'o, -ka -Lago -nu'a lif- namu 'le 'wl -mēsnk 'kch, nyu-u 'ma-a 'k -nu, 'ka-a un- u 'ye 'yiflbezegē 'ye mu. ¹⁰ A -gblee, -Lago gw'e 'k 'lbhu 'yi, k -fl- k 'k 'k 'yi. -Ka -lue 'mch, 'ka-a e -nu'e 'mu -lre 'bho -a'ba damu. Nyu -Lago 'nyl'a 'yiflbezegē, 'k 'lbhu -gw'e-e-e 'yi. 'k nu 'tō 'lbhu. ¹¹ 'Ka-a e -nu'e 'mu'a di, -a po 'le 'kpi, 'le -a 'ke 'yiflbezegē 'mne 'ye! -A 'du -a'ba 'bhi 'yrili, -bho -Lago -ke e nyu-u 'nyl, 'le -a'ba 'k- lumu'a nyc -kaa 'k wlu 'yi'naa 'le k -kaa le -sie -a'ba 'na 'we'a ka!

¹² A -gblee, 'an 'lotu'a 'nynuu-a, 'k wlu 'ku-o wch 'le e-e 'nyl'e nyu tinlezege. 'E 'nmanmaa -zi'e-e -blajre-e 'bhle'a 'yri 'snc. -Bho un -ze e nyc -bodt 'mu, e-e 'ny- ma-a 'k -poku 'mu 'le e-e nyi'e 'le 'e gugluti. Di nyc-k popo'a 'gwlutu k 'ke nu, 'unnu e-e ya'a 'bho zō 'yi 'le k -k 'cru 'l 'muti, -bho l 'du -Lago 'k 'gwlu, 'le k -k yibo nu'o. ¹³ Le -lue 'tun-l 'ka 'yi'zize 'bho 'k 'yigbeyi, e se -nu.

Le'o le k -ya'a ti, k yibo ne-o'o gbaa! Di 'wee -a nu'a, 'b- ho 'k 'yigbeyi -a 'ye 'ya kuna -po -nu mu.

*Zezii 'ye-e nyunyu 'wee'a ngaze

¹⁴ 'An 'lotu'a 'nynuu-a, 'un 'tmu'o amu-e see na, -Lago 'k 'yu *Zezii'a nym 'wla-a ti 'le k 'ye 'mē -a-bu nyunyu'a 'nyinyidit'a di. E-be *sraga k -za'a -kaa 'bho -Lago 'k 'yigbeyi, 'lnne zetie'e -amu 'le l-b 'nyinyidit 'mnu 'mu 'le -a -ke k 'ye -ybhē. 'kch Zezii 'mch, k -nu'e-e 'bho 'k 'trolli 'le yaku 'li. 'E di, -a de k 'gwli 'le -a -ke k 'ke -na 'kamu 'le nyu 'ke l yibo. ¹⁵ A -gblee, -bho le ku wch tenyl 'bho -a'ba 'yigbeyi, k -k 'ye-e -a'ba ngaze 'le k -k kpa'a -amu. -Ka tidnl-l bhla'a -amu 'kpi, 'ka-a 'ya -dadudu bhk 'k 'kpi. E -nu'a -kaa 'mu a, k -see 'nyinyidit -lue 'tun nu 'bho -Lago 'k 'yigbeyi. ¹⁶ Ka-a e -nu'e 'mu'a di, 'lotu'a 'nynuu-a, -Lago -k -k 'l'la kle 'le k -nu'a nyu -zege 'lru, -a'ba -poku -gwe ti 'le -a 'ke k 'srii,

'le כ 'ke -a'ba "nyinyinidit'a dɪ 'bho 'le כ 'ke -amu -zɛgɛ 'lɪrulinu. -Bho -a nu -kaa, lɛ-ɛ 'ka -amu "nyinyinidit wɔn-po 'bho -Lagɔכ'כ 'yigbeyi, -bho ɛ bhla -amu "kpi, 'lem-nu כ-כ kpa'a -amu-ɛ 'le -a 'ke ɛ wɔnɔyibhɛɛ.

*Zezii 'mo-o *-Lagɔכ'כ 'sragazamu 'we'a -kɪagba

5 A -gblee, 'lotu'a "nynuu-a, nɔכ-כ 'ma-a *-Lagɔכ'כ 's-ragazayikɪagba, -Lagɔכ'כ "bhuo-o כ כ 'bho 'le כ 'bonyunyu'a "klumu. Kɪn, -Lagɔכ-כ ɛ ɛ 'nɔכ kɔכ, 'le כ 'nyɔtu 'ke nyunyu 'mnu'a 'nynumu -nɪ, 'le כ 'ke *'sraga -za un -nɪ 'wee'a "nyinyinidit'a dɪ. ² Nyunɔכ כ-כ "bhuo "du'o -lɛɛ'ɛ dɪ, lɪ-ɪ se'a "yi'sɛɛ 'bho -Lagɔכ'כ 'yigbeyi, -bho nyu -lɪru -see dɪ gble 'le un 'ke ɪ nu, כ 'b-hɛɛ'o כ 'ke 'wa "kpidɪ 'muti'wɔn 'le כ 'ke u -kpa. -ɛkedɪ-maa, tidɪnɪ-ɪ 'bhla-a 'wa klɛ "kpi 'le ɪ-ɪ po 'u "nyinyinidit wɔn. ³ 'lnnɛ 'bhle'e 'nynt'a dɪ, nyu -lɪru-u nu'a "nyinyinidɪ, כ 'za'a 'wa "sɛ'ɛ 'sraga. l "sri כ-כ 'yi -lɛɛ 'le כ 'ke כ 'bhuo'a nɛ -za, 'le כ-כ zɛ ɛ'o. ⁴ 'Bho 'ɛ lemu, -bho nɔכ 'ybha כ 'ke -Lagɔכ'כ 'sragazayikɪagba "du, כ se 'bhɛɛ 'le כ 'ke כ "bhuo 'ɛ lbhutu "nyɪ. -Lagɔכ כ כ 'le כ 'bonyunyu'a "klumu 'le כ-כ ɛ ɛ 'nɔכ kɔכ כ 'lbhu 'mɛɛ'ɛ dɪ. 'lnnɛ 'bhle'e 'nynt'a dɪ, -a'ba "na *Alככ-nɪ'a ti -bɛnyɪ, כ 'ye כ 'bho -za 'le כ 'bonyunyu'a "klumu 'le כ 'ye כ 's-ragazayikɪagba "du.

⁵ -Ka -lue 'mnu, 'ka-a *Zezii *Kliisɪ'a dɪ -nɪ'e 'mu -lɛɛ. כ-see כ 'bhuo -Lagɔכ'כ 'sragazayikɪagba'a lbhu "nyɪ. -Lagɔכ'כ "bhuo-o -כ כ 'bho 'le כ 'ye כ 'tmu 'le כ na: -lnmכ 'mo-o 'an "yu. -Zɪannamu, 'un-ɪ tɔ 'nɛ-ɛ nyu "yi, 'le un 'ke ɪ yibo.

⁶ כ'כ "bɔgɔ'a 'fɔtɔ -lɛɛ gbo, 'le כ "kpidɪ -lɪru 'ye 'le 'cnɪ-ɛ na:

-A'ba -Kɔyi -Lagɔכ na: -lnmכ 'mo-o 'an 'sragazayi 'le -ɪn 'ke ɛ "du "kɔgwɛka. -Ka 'an 'sragazayi *Mɛkisedɛkɪ -nɪ'a a, 'ka-a -ɪn -nɪ'o.

⁷ A -gblee, 'lotu'a "nynuu-a, -da Zezii -nɪ'a 'nɔכ 'kmu 'mu, כ -see כ 'bhuo "yi'bhɛɛ. כ 'wɔn-o'ɔ כ 'ke 'bho -Lagɔכ'כ "du "kɔmu 'le ɛ 'ke כ 'mɛmɛɛ'ɛ "bhuo "kpi bhla. -Ka כ 'bhɛɛ'ɛ כ 'ke כ 'mɛmɛɛ'ɛ wɔn 'mu -za, כ yibo nɪ-o'ɔ. 'ɛ dɪ, כ 'ka 'mɛ ɛ, כ bhade 'nɔכ li tenɪ 'le כ 'ke כ 'mɛmɛɛ'ɛ wɔn 'mu -za 'le כ-כ "vi'o 'gagwloka. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, כ 'wɔn-o'ɔ כ 'ye כ 'bho "du 'le כ 'ye 'mɛ. כ "du כ-כ 'bho'a dɪ, כ nu'a -kaa a, כ kɔn'o כ 'bhadowlu. כ -see כ 'mɛmɛɛ'ɛ wɔn 'mu sie 'le כ 'ye כ glu -za 'le כ 'ye ti-nɪ -lɛɛ. ⁸ כ-כ 'mo-o -Lagɔכ'כ "yu -ziaka. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, lɛ-ɛ 'ma-a 'kleyɛɛ, כ 'ye -ɛ wɔn, 'le, -ka כ "du כ 'bho 'le lɪ 'wee 'mu, nyu 'ke ɪ yibo. ⁹ A -gblee, כ "du כ -kaa 'bho 'le lɪ 'wee 'mu, 'le, -ka כ 'kɔכ ti כ 'ke -nɪ, כ -nɪ'e tɔ -kaa'a dɪ, כ "du'o *nyu'a 'puunɔyɛgɛ. 'lnnɛ 'bhle'e 'nynt'a dɪ, nɔכ'o nɔכ-כ wɔn 'nɔכ 'le כ-כ "du כ 'bho, כ-כ 'puunɔכ o'ɔ 'le כ-כ "nyɪ כ 'kɔgwɛɪnɪɛ. ¹⁰ A 'ye li-כ, כ-כ 'kɔכ-כ -Lagɔכ'כ 'gwɪɪdɪ ti 'le כ-כ nu 'ɛ kamu -Lagɔכ nu כ 'sragazayikɪagba 'mu. -Ka כ 'sragazayi Mɛkisedɛkɪ -nɪ'a a, 'ka-a כ -nɪ'o.

A ku tɔ "yriti 'bho -Lagɔכ'כ

¹¹ A -gblee, 'lotu'a "nynuu-a, 'nɪ 'bhle 'ko-o 'traamu dɪ'a -dadudu 'nɪ 'ke 'klɪ gɔכzɪza 'le 'nɪ 'ke amu 'tmu

'bho *Mɛkisedɛkɪ 'mnu כ "kpi. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, 'ɛ lɛtu -kmu'o-o "yi, -ɛkedɪmaa, a'ba -lokui -kmu'o-o "yi. ¹² A-bu 'ke 'ka tɔ nyu -Lagɔכ'כ -tɔ, abu 'mnu, -bho nɔכ yi 'bho -Lagɔכ'כ -lɛɛka, lɪ כ-כ 'ɔɪn'a 'le -Lagɔכ'כ 'mɛ 'li, a-bu se ɪ -bhla yibo -ka -zɛgɛka! A -gblee, lililɛ -kmu'a "yi, nyunɔכzɪgɪ-ɪ lɪ'a, -ka "yulɛ se'a 'bhɛɛ, כ 'ke ɛ li 'le 'nyanya'a "sɛ 'ye'a כ 'le "du, 'ka-a a'ba dɪ -nɪ'e 'mu 'bho -Lagɔכ'כ. ¹³ U-bu "yreetɪ 'mnu, 'unnu nu'o nyɪtani'a "sɛ 'wa lililɛ 'mu. Ubɪ 'mnu -lɛɛ, -ka nɔכ-כ zɪza'a "nyinyinilɛ -ke "yɪlɪnmɔɛ'ɛ -gbaa li, 'unnu se -kaa yibo. ¹⁴ ɛ -nɪ'a -kaa 'mu, -bho "yu ku tɔ "yriti, lililɛ -kmu'a "yi nyunɔכzɪgɪ-ɪ lɪ'a, 'unɛ nɔכ-כ "nyɪ o'ɔ. 'Ka-a ɛ -nɪ'e -lɛɛ 'bho -Lagɔכ'כ. Nɔכ-כ ku'a "yriti 'bho 'ɛ "yi, כ-כ yibo'a "y-isɛɛɛ -ke lɛ-ɛ se'a "yi'sɛɛ, כ-כ 'mo-o nɔכ-כ 'ka -Lagɔכ'כ wɪ 'muti'wɔn -ka -zɛgɛka. 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ, nɔכ 'b-hɛɛ'o כ 'ke ɛ כ 'nyɪ tɔ.

6 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ, 'lotu'a "nynuu-a, *Zezii *Kliisɪ'a "kpidɪ -kmu'a "yi tenɪ, -a 'ɔɪn ɪ 'le nyu-u ku'a "yriti 'bho -Lagɔכ'כ, lɪ un yibo'a, -abu 'ke ɪ yibo -lɛɛ! -Da -a yi'a 'bho -Lagɔכ'כ -jɔɪn 'mɛɛ "yi -lɛɛka, lɪ -a 'ɔɪn'a 'bho Zezii Kliisɪ "kpi, -a zɪ tɔ -mnu li, -a yibo nɪ-o'ɔ see. A -gblee, -bho nɔכ po -budu'a 'kpu glu, כ-כ "du-o 'bho 'ɛ -da 'le ɛ-ɛ gwɛ'ɛ "yi -susueyi, כ 'nɛ 'bho 'ɛ ponamu ti. 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ, "nyinyinidɪ -ke dɪ nɔכ-כ 'mɛ'ɛ 'bho -Lagɔכ'כ "yigbeyi, -ka nɔכ-כ yibo 'nɪ "yi-e 'le כ-כ "bhiti'a 'le כ gbo-e 'le כ 'ke כ "gwɪde-e, ɪ-bɪ wɪ 'm-nɪ, 'un se tɔ 'bhɛɛ 'nɪ 'ke 'bho 'ya da le mu. ² 'An 'lotu'a "nynuu-a, lɛ-ɛ 'ma-a *batizeɛ o, -ka nɔכ 'ka nɔכ *kwa "lɪru tide o, -ka -Lagɔכ 'ka nyu glu -za 'le 'mɛmu'a "k-lumu 'le un 'ke ti-nɪ -lɛɛ 'le *-lɛbhɔככ 'li 'le כ 'ke u -zɪgɛ -tu "kɔgwɛka o, a 'wɔn-כ 'ya "kpidɪ'a -tɔכ 'bɔ see, 'un se 'bhɛɛ 'nɪ 'ke 'bho 'ya "kpi le mu -lɛɛ. ³ A yi-bo nɪ-o'ɔ see. A zɪ ɪ tɔ li! 'lnnɛ 'bhle'e 'nynt'a dɪ, 'un-ɪ 'ye tɔ amu -Lagɔכ'כ wɪ -lɪru -tɔ mu. 'Le כ 'wɔnkuɛ 'mu, כ-כ 'ye-e -amu -kpa -mu 'le 'nɪ 'ke ɪ -tɔ -ka -zɛgɛka 'le a 'ke ɪ 'muti'wɔn, a 'ke ɪ "lɪru-mu -nɪ.

⁴⁶ ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, -bho nɔכ wɔn -Lagɔכ'כ 'bɔ, -bho כ kɔn ɛ ti -daan, 'le כ 'ke ɛ "yiti"tayi, כ-כ nɔכ 'm-nɔכ -zɪgɛ 'ku-o wɔn tenɪ. -ɛkedɪmaa, -Lagɔכ ya'a כ 'le nyunyu'a -kɔכ 'zɔ, כ yibo כ-כ o'ɔ. כ "nyɪ -כ *כ Lisaazuzu. כ -wunna כ-כ "niti 'le lɪ'a -dadudu 'mu. -Ka -Lagɔכ'כ "du'a lɛzɛgɛ, כ 'nyɪ yibo nɪ-o'ɔ, 'le, -ka Zezii Kliisɪ ku'a wɔn 'le כ-כ "nyɪ'a nyu "kɔgwɛɪnɪɛ, כ "du'o 'ya yiboɛ wɔn -lɛɛ. l-bɪ lɪ 'mnu, כ yibo nɪ -kaa-כ, 'le כ 'ye -Lagɔכ'כ kwa gbo -za. -Bho nɔכ nu -kaa, ɛ kɔככ-כ -ka כ 'lbha -nɪ'a -Lagɔכ'כ "yu Zezii 'bho כ tu "yri -lɛɛke 'le כ-כ "pli כ 'yi 'bho nyu'a "yigbeyi. -Bho nɔכ 'wɪ 'klɪ -kaa 'bho -Lagɔכ'כ -jeyi, כ se tɔ 'bhɛɛ 'le כ 'ke "yifɔɛ 'ye 'le כ 'ke כ "nyinyinidɪ "yiyibo 'le כ 'ke כ gbo "bhiti -lɛɛ.

⁷ A -gblee, 'ɛ kamu 'nɪ-ɪ po'o "yi -lue. 'nɪ na: -Bho nɔכ -lo lililɛ 'le כ 'kpa'a 'mu, -bho "ni -kɛ ɛ 'mu-u lbha a, ɛ-bɛ lililɛ 'mɛɛ, -bho ɛ 'pun, ɛ-ɛ tɔכ-כ na, -Lagɔכ'כ "nitiwun-nasɪ -nɪ'e-e ɛ-bɛ -kpa'a 'mɛɛ'ɛ "kpi. ⁸ ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, -bho -sukui -ke "wi "we 'lbhɛ ɛ, ɛ-ɛ 'mo-o tɔ bhuhuyiti'a lɛ. -Lagɔכ-כ zɛ -ɛ kwa gbo 'le ɛ-ɛ ככ ti.

⁹ 'An dɪkmalotu'a "nynuu-a, 'nɪ-ɪ zɪ ɪ amu -bodɪ 'mu -mɛɛ. 'Bho abu-a'a damu, 'nɪ 'de-e "gwɪ na, a -nɪ'e-e 'bho 'punpuan'a -jeyi 'le a -see ɛ "yiti"tayi yi. ¹⁰ A

-gblee, -Lago 'srɛɛ'ε-ε 'yi nyunyu -bodɪ. -Ka a-a kpa'a a -Bozezii'a nyu "kɔmu, ɔ-ɔ popo 'nɪ-ɪ 'gwɫuti. ɛ-ε tɔ-o'o na, a -kma'a-a 'kɔ dɪ -lɾɛɛ. ¹¹ 'ɛ dɪ 'lɪn-ɪ "du'o amu "dɪ 'mu: A po 'le 'kɪ, 'le, kpli -ke 'li a -nɪ'a a, a 'ke ɪ "lru-mu -nɪ, a 'ke nɪni, 'le, dɪ -Lago -za'a 'mu, a -de'a -pɔkɪ 'yi, a 'ke 'ya 'yri'a 'bɪ 'ye. ¹² Nyu 'kɪ-ɪ wa'a 'yiti -susueyi, a'-ba -nɪ 'wa ka -le! Nyu-ɪ de'a -Lago "gwɫi, -ɪ -ku'a "gwɫi 'bho 'kɔ -jeyi, a 'bhle 'wa kpli. -ɛkedɪmaa, ɪ -Lago "du 'u wɔn 'muti, 'lɪnu 'ye ɪ'o.

Lɛ -Lago "du'a nɪw wɔn 'muti, ɔ-ɔ nu -ɛ'o

¹³⁻¹⁴ 'Lotu'a "nɪnuu-a, 'ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ -a'ba "na *Ablaamu de'e -Lago "gwɫi. ɔ -lue 'zɔ -Lago 'tmɔɔ nɔ-o'o na, ɔ-ɔ 'ye ɔ-ɔ "niti-wunna -mu 'le ɔ-ɔ 'ye ɛ -nu mu 'le 'kɔ "nɪnuu'a "nɪnuu 'ke "kpiti'kpukpa. ɔ -za'a wɫu 'mɛ 'mu 'le ɔ 'ye 'kɔ "bhɔu 'mu -zɾɛ -nɪ na, 'kɔ wɫu'a 'yri'a 'bɪ-ɪ 'ye-e 'wɫu -mu. Nyɔ -ɔ 'ka 'tɔ "yi'bhɛ ɛ, -ɔ 'kɔ -zi, -ɔ -ke 'nɪnɪ 'mu ɔ 'ka -zɾɛ -nɪ, ɔ se -nɪ. 'ɛ dɪ ɔ -nɪ 'nɛ 'kɔ "b-huo'a 'nɪnɪ 'mu. ¹⁵ ɔ 'wɔn 'kɔ -kaa -Lago 'wɫu 'mɛ 'kɔ, ɔ 'de -ɛ "gwɫi. ɔ 'ku-o "gwɫi, 'le, ɪ ɔ "du 'kɔ wɔn 'muti, ɔ 'ye 'ya 'yri'a 'bɪ 'ye. ¹⁶ A -gblee, -a'ba "bhi yibo'o-o na, nɪw-ɔ 'bhɛ'ε 'yi ɔ -zi'a -nɪmu, 'lɪnɔ -a zɾɛ nɪ'e 'mu, -bho ɛ "du deponamu 'le -a "tɪi 'nɛ 'yi, -ɛkedɪmaa, 'lɪnɛ tɔ 'kɔ na -ziadɪ -ɪn -nɪ'e 'muzanamɔ. ¹⁷ 'ɛ dɪ -Lago -zɾɛ'o, 'le, nyu ɔ "du'a ɪ wɔn 'muti, un 'ke "gwɫide na, ɔ -see wɫu "yizizia yi "kɔmu. -ɛ -ke "lru 'yi ɔ 'tmɔɔ nu'a-ɔ, 'le ɔ 'ye'a 'bho 'si, ɔ 'ye'a -zɾɛ, 'lɪnɛ 'ka-a! ¹⁸ A -gblee, 'lotu'a "nɪnuu-a, -a-bu pa'a -Lago ɪ, ɪ-bɪ wɫu 'sɔn ɔ -za-a 'mu, ɔ -see'a "yizizia yi, 'lɪnɪ 'ke -amu 'kɪ 'yi po -ka -zɛgɛka, 'le, -zɛgɛ ɔ-ɔ 'ye'a -amu "lɾuli-nu mu, -a -de'a -pɔkɪ 'yi, -a -nɪ'a wɔn fuonamu, -a 'ke ɛ 'ye. -ɛkedɪmaa, 'kɔ ɔɛ sɪn. ¹⁹ -A'ba -pɔkɪ 'yidele 'mɛ, 'lɪnɛ -a kpun'o ti -gli. 'ɛ dɪ -a'ba "gwɫide'ε -sɔ -denɪ 'mu. -ɛkedɪmaa, -a -ke -Lago "bhɔu 'sisri'e-e 'yi 'le -a 'ye 'bho 'kɔ "tɾoli -nɪ mu "kɔgwɫɛka. ²⁰ A 'ye ɪ-ɔ, -a'ba -Kɔyi *Zezii -Lago nu'a 'kɔ *sragazayiklagba 'mu, 'kɔ 'sragazayi *Mekisedɛkɪ'a ka, 'le ɔ 'ke ɛ "du "kɔgwɫɛka, 'lɪnɔ -kɔ 'le -a'ba nya 'le ɔ 'ke 'le -amu wɔn-fuo -nɪ. 'lɪnɔ nu ɛ'o 'le -a 'ye 'le ti-de mu.

*Mekisedɛkɪ'a dɪ'a zɔ -tɛ'ε 'mu-ε

7 A -gblee, ɔ-ɔ *Mekisedɛkɪ 'lɪn-ɪ "si'a 'nɪnɪ, ɔ-ɔ 'mo-o Salemugwɫɔ 'kɔ -kɔyi -bɛnyɪ, 'le ɔ "si'e 'bho, -Lago -nɪ'a 'le yaku 'li, ɔ -kɔ-ɔ ɪ 'wee, ɔ "du'o 'kɔ 's-ragazayi. ɔ -lue 'zɔ, *Ablaamu -ke 'kɔ nyu 'kpa-a tu, un 'ye 'bhɫukpayowli'a -dadudu 'lɪbha, un 'ye 'mɛ, 'le un 'ye 'wa -kɔkɔ 'mu"luo. Un lu'a -kaa tu a, un -nɪ le -yɪnamu 'le ɔ-ɔ Mekisedɛkɪ 'mɔn 'ye ɪ -jeyi mu 'le ɔ 'ye Ablaamu "niti-wunna. ² ɪ zi'a -kaa, 'le, ɪ-bɪ -kɔkɔ 'mɔn, Ablaamu 'ye 'ya -buɛnɛ 'le -za, ɔ 'ye ɛ Mekisedɛkɪ 'mɔn "nyɪ. ɔ-ɔ nɪw 'mɔn 'le, a yibo 'kɔ "kpɪdɪ 'nɪ? A po -lokui! 'kɔ 'nɪnɪ Mekisedɛkɪ ɔ 'bhle'a, 'lɪnɛ 'mo-o: "Yisɛɛbh-lukpayowli. 'Bho 'ε lemu, 'le un-ɪ 'kɔ 'kɔ Salemugwɫɔ 'kɔ -kɔyi. 'ɛ 'zɔ 'mo-o, -kɔyi "nyɪ'a nyu -pɔkɪ'a bhɫubhɫua. ³ A -gblee, ɔ-ɔ Mekisedɛkɪ 'mɔn, nɪw"o nɪw -see 'kɔ 'lotu-e, 'kɔ -tɪta -ke 'kɔ "na 'we'a 'nɪnɪ 'bɔ'wɔn. -Ka ɔ 'wɔwɫu'a 'muti-e, -ka ɔ 'mɛmɛ'ε 'muti-e, nɪw -lue komu

se 'bho ɛ'ε 'yri yibo. ɔ-ɔ 'mo-o -Lago 'kɔ 'yu *Zezii'a 'y-ityigugɔyi. -ɛkedɪmaa, 'kɔ *sragazalbhu se "tiinamu 'bh-le.

⁴ Ablaamu 'ma-a *Izrayɛɪɫkɔmu 'wee'a -tɪta, 'lɪnɔ -za'a 'le 'kɔ -kɔkɔ 'a -buɛnɛ 'le ɔ 'ye ɛ ɔ "nyɪ. -Ka ɔ 'bhɛ'ε 'yi ɔ 'ye'a Ablaamu -zi, a 'ye -kaa ɪ-ɔ! ⁵ *Gba -Lago "nyɪ'a *Moyiizɪ ɔ po'a Izrayɛɪɫkɔmu, 'lɪnɛ nu'o, na: Ablaamu'a "nyu *Levii, 'kɔ -gluuwɔnyɪ'a nyu-ɪ 'ke -Lago 'kɔ *sraga -za. 'Wa ɪbhu ma'a dɪ, 'lɪnɔ Izrayɛɪɫkɔmu 'ke 'wa -kɔkɔ 'a -buɛnɛ "nyɪ. ɛ-bɛ gba 'mɛnɛ, 'wa 'lotu'a "nɪnuu -lɾuu, -bho koo un "du 'wa 'wɫukamu -dɪ Ablaamu'a kamu, 'lɪnɔ ɛ ge'e 'yi, 'lɪnɔ 'ke ɪ 'wa -kɔkɔ 'a -buɛnɛ "nyɪ. ⁶ Mekisedɛkɪ -mɔn ɔ, ɔ -se Levii'a -gluuwɔnyɪ'a nɪw -ko. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, Ablaamu "nyɪ -kɔ 'kɔ -kɔkɔ 'a -buɛnɛ 'le ɔ-ɔ Mekisedɛkɪ 'mɔn 'ye ɔ "niti-wunna. A 'ye ɪ-ɔ, ɔ-ɔ Ablaamu -Lago -wunna'a "niti 'le ɔ "du'a ɪ wɔn 'muti, 'lɪnɔ Mekisedɛkɪ 'mɔn -wunna'a "niti. ⁷ 'Le -a'ba 'bhi yibo'o na nɪw-ɔ -wunna'a ɔ -bonyunɪ "niti, un -nɪ 'sɔn 'damu, 'lɪnɔ 'mo-o -klagba. 'ɛ dɪ Mekisedɛkɪ "du'o Ablaamu'a damu -klagba. ⁸ A -gblee, Levii'a -gluuwɔnyɪ'a nyu, Izrayɛɪɫkɔmu -lɾuu-ɪ "nyɪ'a 'wa -kɔkɔ 'a -buɛnɛ, un-ɪ 'nu-o 'mɛmɛmu -ka nɪw"o nɪw, 'le un-ɪ popo'o 'bɪ 'mu 'le 'wa 'sragazalbhu 'li. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, ɔ-ɔ Mekisedɛkɪ Ablaamu "nyɪ'a 'kɔ nɪ'a -buɛnɛ, 'kɔ 's-ragazalbhu se "tiinamu 'bhle. 'Ka-a ɪ -nɪ-ɛ'o 'le -Lago 'kɔ "kɔgu 'li. ⁹ 'Bho 'ε lemu nɪw 'bhɛ'ε ɔ 'ke na, Levii'a -gluuwɔnyɪ'a nyu nyu-ɪ "nyɪ'a 'wa -kɔkɔ 'a -buɛnɛ, 'wa "na Levii'a "bhɔu -zi -nɪ'e-e 'kɔ "na Ablaamu 'mu 'le ɔ 'ye 'kɔ nɪ'a -buɛnɛ Mekisedɛkɪ "nyɪ -lɾɛɛ. ¹⁰ ɛ -se bhuhuyiti 'nɪ 'le -kaa -ko. 'ɛ 'zɔ -tɛ'ε 'mu-ε. -Da Mekisedɛkɪ -mu -nɪ'a Ablaamu -jeyi, Levii -see -bhɫa 'wɫu ke. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, -bho nɪw 'bhɫu ɪ 'muti, ɔ "nyɪ-e Mekisedɛkɪ 'kɔ -kɔkɔ 'a -buɛnɛ. -ɛkedɪmaa, ɔ -nɪ 'ko-o -bhɫa 'kɔ "na Ablaamu'a kuku 'zɔ. 'lɪnɛ -tɔ -lɾɛɛke na, Mekisedɛkɪ 'bhɛ-ε 'yi ɔ 'ye Levii -zi.

*Zezii 'mo-o *Mekisedɛkɪ'a *-bosragazayiklagba

¹¹ A -gblee, *gba -Lago "nyɪ'a *Moyiizɪ, ɔ po'a *Izrayɛɪɫkɔmu -bɛnyɪ, 'lɪnɛ 'mo-o, *Alɔ 'ma-a *Levii'a -gluuwɔnyɪ'a nɪw, 'kɔ nyu-ɪ 'ke -Lago 'kɔ *sraga -za 'le nyu 'wee 'ke 'li'saa 'bho -Lago 'kɔ "yigbeyi 'le 'ya ɪtu "du'o ɪ-bɪ gba 'mɔn 'a 'kɪ. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, ɛ-bɛ 'sraga 'mɛnɛ, ɛ se 'bhɛ'ε 'ke 'ε ɪtu nu -ka -zɛgɛka. 'lɪnɛ 'bhle'e 'nɪnɪ'a dɪ *-Lago 'kɔ 'sragazayi -lɾuu 'wɫu'o. ɔ-ɔ -se Alɔ 'kɔ -gluuwɔnyɪ'a nɪw -ko -lɾɛɛ. ɔ-ɔ 'mo-o *Mekisedɛkɪ'a "yityigugɔyi. ¹²⁻¹⁴ -A'ba -Kɔyi *Zezii *Kliisɪ mo'o. ɔ -kɔ-ɔ *Zidaa'a -gluuwɔnyɪ. A'ba 'wee yibo nɪ-o'o. -Da Moyiizɪ 'ka -Lago 'kɔ 'sragazamu'a dɪ 'mu-za, ɛ-bɛ Zidaa'a -gluu 'mɛnɛ, 'kɔ wɔn -see ɛ "yibhɫa. -Lago 'kɔ "bhɫu-o "nyɪ'e Zezii 'ε ɪbhutu. 'ɛ kamu, wɫu -lɾu-ɪ 'bhle'a 'nɪnɪ, -ɪ -zi'a Moyiizɪ'a gba, ɔ "nyɪ 'ɪ -amu. ¹⁵ A -gblee, Moyiizɪ 'po-o Levii'a -gluuwɔnyɪ'a nyu gba, un 'ke -Lago 'kɔ 'sragazamu "du. 'Wa 'sragazalbhu 'mɛnɛ, ɛ -see nyu 'punpɔn "nyɪ 'bho -Lago 'kɔ "yigbeyi. 'lɪnɛ 'bhle'e 'nɪnɪ'a dɪ, -ka Mekisedɛkɪ -nɪ'a a, Zezii Kliisɪ -nɪ'a -kaa, 'le -Lago 'ye ɔ 'kɔ 'kɔ 'kɔ 'mu 'mu ɪbho, ɔ 'ke 'kɔ 'sraga -za, 'le ɛ 'ke nyu 'punpɔn "nyɪ. ¹⁶ ɔ "bhɫu-o -zɔ 'kɔ 'bho, ɔ 'ye

Ɔ gluu -za, 'le Ɔ 'ye Ɔ "kɔgwɛtɪnɪɛlre "nyɪ 'le ɛ -ke wɔnkue-ɛ na'o. Gba-a nu'a 'ka-a nyɔƆ-Ɔ gluu'a "kpidɪ 'ke 'mu-nɪ 'le Ɔ 'ke ɛ-be lbhu 'mɛnɛ nu, ɛ -se 'ya dɪ Ɔ "du-ɛ 'bho 'nɪ -ko. ¹⁷ Ɔ "kpidɪ -lɪ-ɪ 'ɔnɪ-ɛ'ɛ, ɪ na:

-A'ba -Kɔyi -Lagɔ na: -lɛmɔ 'mo-o 'an 'sragazayi 'le -lɛn 'ke ɛ "du "kɔgwɛka. -Ka 'an 'sragazayi Mɛkisedɛkɪ -nɪ'a a, 'ka-a -lɛn -nɪ'o.

¹⁸ 'Ka-a ɪ -nɪ'e 'mu'a dɪ, -ka un-u popo 'ka 'bɪ 'mu -benyɪ 'le 'wa 'sragazalbhu 'li, ɛ 'ye 'plu 'kpa, -ɛkedɪ-maa, 'wa lbhu 'mɛnɛ se wɔnkue 'mu'bhle 'le ɛ 'ke nyɔ 'puɔn 'bho -LagɔƆ "yigbeyi. ¹⁹ A 'ye li-Ɔ, gba 'wee Moyi-izɪ po'a nyu, ɪ -see u 'punpuan 'nyɪ -ka -zɛgɛka. 'ɛ dɪ Ɔ -ya'a -amu Zezii. 'lɛnɔ 'mo-o 'traamu 'tɔ -a'ba -pɔlɔ'a 'yideyi. Ɔ 'sraga'a dɪ -a -ke -Lagɔ "sisri'e "yi.

²⁰⁻²¹ A -gblee, Ɔ-Ɔ-Ɔ-Lagɔ 'mɔ Ɔ, Ɔ 'wlu-u 'mo-o ɛ nyɔ 'ka "gwɛlɛ. Ɔ 'ka Zezii lbhu 'mɛnɛ "nyɪ, Ɔ -zɛɛ'o 'le Ɔ na: 'lɛnɔ -Lagɔ 'ma-a ɪ 'wee'a -kɔyi, 'lɛn-ɪ zɛɛ-o'o na, 'an 'sragazayi -a 'ye "du mu "kɔgwɛka. 'lɛn -see wlu -nɪ 'yizizia yi "kɔmu!

'Ka-a -Lagɔ 'le'o 'bho Zezii'a damu. A 'ye li-Ɔ, Levii'a -gluuwɔnyɪ'a nyu 'ka Ɔ 'sragazalbhu 'ye, Ɔ -see -zɛɛ.

²² 'lɛnɛ 'bhle'e 'nyɪnɪ'a dɪ, *-ybhɛybhɛtite -abu -ke Ɔ bh-la'a Zezii Kliist'a 'sana 'mu, "ni'a -zi -nɪ'e 'bho 'ɛ 'nyɪnɪmu. -A'ba tikpukpuɛn -zi'e-e -benyɪnɛ.

²³ 'Bho 'ɛ lemu, Levii'a -gluuwɔnyɪ'a nyu -lɪru-u 'ma-a -LagɔƆ 'sragazamu, un popo'o-o 'bɪ 'mu 'le un 'ye "yɪ-die, -ɛkedɪmaa, un-u 'mɛ-ɛ'o. ²⁴ ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, Zezii -mɔnɔ -nɪ'e-e ti "kɔgwɛka. 'ɛ dɪ Ɔ 'sragazalbhu 'se "ti-inamu 'bhle. ²⁵ Ɔ -nɪ'e 'bho-o -LagɔƆ "tɔli "kɔgwɛka, 'le, nyu-u 'yee'a Ɔ 'sragazalbhu 'mɛnɛ'ɛ dɪ -ziadɪ 'mu 'le un-u "bhiti'a 'le -Lagɔ gbo, Ɔ-Ɔ bhade 'nɔ li -Ɔ-Ɔ 'wa "lɪru "yi. 'ɛ kamu Ɔ "du'o *'wa 'puɔnyizɛgɛ 'le un-u 'ye'e 'punpuan 'bho -LagɔƆ "yigbeyi.

²⁶ A -gblee, Ɔ-Ɔ-Ɔ Zezii 'mɔ, Ɔ-Ɔ 'ma-a -kaa -a'ba 'puɔnyɪ, 'lɛnɔ 'bhɛɛ'o Ɔ 'ke -a-bu nyunyu -ke -LagɔƆ 'nyɪnɪmu -nɪ, -ɛkedɪmaa, Ɔ *'saa'a-a li 'bho Ɔ "yigbeyi. Ɔ se dɪ "kpi'bhle. Ɔ se 'bɪ li'bhle. -A-bu 'ma-a "nyɪnyɪnɪdɪ'a numu, Ɔ se -a'ba ka -nɪ. -Lagɔ -ɔɛ 'nɔ-Ɔ kɔ. 'Bho Ɔ "tɔli, 'bho-o Ɔ -nɪ'o. ²⁷ U-bu Levii'a -gluuwɔnyɪ'a nyu 'mɔ, -bho un 'ke 'sraga -za, -ka ɪ "sri 'u "yi, un 'ke 'wa "bhi'a nɛ -za -antanyɪke-Ɔ 'le un 'ke nyu -lɪru'u'a nɛ -za a, 'le un-u zɛ 'ɛ zɔ'o Ɔ Ɔ, Ɔ se -kaa -nɪ. Ɔ "tayi'e-e Ɔ "bhɔ 'yiti -a'ba "nyɪnyɪnɪdɪ'a dɪ 'le un 'ye Ɔ 'lbha, Ɔ nymɔ 'ye ti'wla 'le Ɔ 'ye 'mɛ. Ɔ 'mɛmɛɛ 'mɛnɛ, ɛ-ɛ 'mo-o kɔɛ -lue 'tɪn'a ɛ. 'ɛ 'sragatu -see -zɛ yi kɔɛ 'nɔnɔ.

²⁸ A -gblee, gba Moyiizɪ po'a, nyu ɛ-ɛ "nyɪ'a -LagɔƆ 'sragazalbhu, un-u 'mo-o nyunyu. Un se *'li'saa 'bho -LagɔƆ "yigbeyi. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, wlu -LagɔƆ "bhɔ zizia -nɪ'a ɪ-bɪ gba 'mɔ "yi, ɪ nu'a na: 'lɛnɔ -Lagɔ 'ma-a ɪ 'wee'a -kɔyi, 'lɛn-ɪ zɛɛ-o'o na, -lɛnɔ 'ke 'an 'sragazayi "du "kɔgwɛka, Ɔ "yu Zezii se'a 'bɪ li'bhle, 'lɛnɔ ɪ "si'e 'nyɪnɪ. 'lɛnɔ 'mo-o 'traamu 'tɔ -a'ba 'puɔnyizɛgɛ 'le Ɔ 'ke ɛ "du "kɔgwɛka.

*Zezii *Kliisu 'mo-o -a'ba *'puɔnyizɛgɛ

8 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ, wlu 'lɛn -nɪ'a -laa amu -jeyi ponamu, 'ɛ -yɛ 'bhle'a 'nyɪnɪ tenyɪ, 'lɛnɛ 'ka-a: -Lagɔ -nɪ'a 'le yaku 'li, Ɔ -Ɔ-Ɔ-Ɔ lɪ 'wee, 'bho Ɔ "tɔli, 'b-

ho-o -a'ba *'puɔnyizɛgɛ *Zezii -nɪ'o 'le Ɔ -ke Ɔ -Ɔ-Ɔ lɪ 'mɔ. ²³ *-LagɔƆ 'sragazamukɪgbɪ-ɪ -nɪ'a 'nɔ 'bhɪlɔkpa "kpi, -ka un-u "luo'a nmi "we -ke ɪ -lɪru 'mu, 'le un-u nu'a 'wa lbhu a, -a'ba "bhi yibo nɔ-o'o. -Bho un 'ke ɪ -kaa -za a, 'le *-LagɔƆ 'bubɔbhlegbo'a lisaabudu'a -da un-u nɪ'o 'le un-u zɪ l'o. 'Bho Zezii -mɔnɔ Ɔ-Ɔ-Ɔ damu, Ɔ "b-huo Ɔ "nyɪ'e -Lagɔ -ka *'sragalɛ 'le Ɔ -nɪ'e -a -ke Ɔ 'nyɪnɪmu. 'Bho 'ɛ lemu, -LagɔƆ -dena nyunyu po'a a, ɛ -se 'le-e Ɔ-Ɔ-Ɔ nu nɪ Ɔ 'sragazalbhu 'mɛnɛ 'nɪ -ko. 'ɛ -yɛ -nɪ'a 'le yaku 'li, -a'ba -Kɔyi -LagɔƆ "bhɔ po'a, 'le-e Ɔ-Ɔ-Ɔ nu nɪ'e Ɔ lbhu 'mɛnɛ. ⁴ -LagɔƆ 'sragazamu -nɪ'a 'nɔ 'k-mu 'mu, 'lɛnɛ 'bhle'e 'nyɪnɪ'a dɪ, Ɔ 'bɪ se 'le 'wa "klumu -nɪ. 'Le, -bho Ɔ -nɪ 'kɪ 'traamu 'nɔ 'kmu 'mu, Ɔ -see 'kɪ Ɔ 'sragazayi'a "bhɔ "du yi. -ɛkedɪmaa, Ɔ -nu -nɪ'a 'nɔ 'bhɪlɔkpa "kpi, *gba Ɔ "nyɪ'a *Moyiizɪ, Ɔ po'a *Izrayɛɛɪkɔmu, nyu-u -ke -gluu ɪ "si'a 'nyɪnɪ 'le un 'ke -LagɔƆ 'sragazalbhu nu, 'ɛ nyu ubu "du'o 'le Ɔ-Ɔ-Ɔ 'bh-le'e Ɔ "bhɔ'a nɛ. ⁵ ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, u-bu nyu 'mɔ, -LagɔƆ 'bubɔbhlegbo'a lisaabudu, -ɛ -ke -da un-u nu nɪ'a 'wa 'sragazalbhu 'mɛnɛ, Ɔ -dena -nɪ'a 'le yaku 'li, 'ɛ "yitigugɔɛ'ɛ "sɛ ɛ "du'o. A -gblee, -da Moyiizɪ 'ka *gbe-deti po 'le ɛ 'ke -LagɔƆ -dena "du, 'ɛ wlu -Lagɔ -Ɔ-Ɔ Ɔ -bɔdɪ 'mu 'le Ɔ 'ye nu na: Moyiizɪ, 'sɛɛ "yi 'tɪn, 'le 'an -dena'a gbedeti 'lɛn -Ɔ-Ɔ-Ɔ -lɛnɔ "yi 'le tɪru "kpi, -lɛn 'ke 'ɛ gugɔbɔɛ po! ⁶ 'lɛnɔnɔnɔ 'lɪru "yi, lbhu Zezii-i nu'a 'le yaku 'li, 'lɛn-ɪ nu'o na ɛ 'bhle-e 'nyɪnɪ tenyɪ, ɛ 'ye -LagɔƆ 'sragazamu -nɪ'a 'nɔ 'kmu 'mu'a nɛ -zi. -A-bu nyun-yu'a "nyɪnyɪnɪdɪ'a kamu Ɔ "tayi'e Ɔ "bhɔ 'yiti, nyu 'ye Ɔ 'lbha, Ɔ nymɔ 'ye ti'wla 'le Ɔ 'ye 'mɛ, 'le -a -ke -Lagɔ 'ye -ybhɛ. ɛ-be -ybhɛybhɛɛ 'mɛnɛ, ɛ 'wɔnɔ-o'o tenyɪ 'le ɛ 'ye -antanyɪnɛ -zi -lɛɛ. -ɛkedɪmaa, ɪ Ɔ "du'a 'traamu -amu wɔn 'muti, ɪ 'bhle-e 'nyɪnɪ tenyɪ, 'le, -yɪ -a 'ye'a -benyɪ, ɪ 'ye ɪ -zi.

⁷ A -gblee, *-ybhɛybhɛtite Ɔ -ke -a'ba "na "we bhla'a -benyɪ, -bho ɛ "du 'kɪ -ybhɛybhɛtitezɛgɛ, Ɔ 'bhɛɛ Ɔ 'ke ɛ "yizizia 'nɪ? ⁸⁻⁹ -Gba! -Bho nyɔ -gbu nɛ ya a, ɛ -see "yɪnyɪnɪ, 'le u-bu nyu 'mɔnɔ-u nu'o -bhla "nyɪnyɪnɪdɪ "kɔmu. 'ɛ "lɪru "yi Ɔ-Ɔ-Ɔ kɔ u dɪ "yi 'le Ɔ-Ɔ-Ɔ nu'o:

A -gblee, *Zidaa'a -gluuwɔnyɪ'a nyu -ke *Izrayɛɛɪkɔmu -lɪru, -ybhɛybhɛtite 'lɛn -ke un bhla'a, un -see ɛ 'bho "du. 'ɛ dɪ 'lɛn -zu 'u kwa gbo. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, -nɔnɔ -lɛɛ-ɛ 'ye-e -nyɪnɪ -mu 'le 'lɛn -ke un 'ke *-ybhɛybhɛtitelre bhla. -Da 'lɛn "luo'a 'wa "na "we 'mu 'le 'lɛn 'ye 'u 'geyikpaankwla 'zɔ -za 'le *Eziputɪbhɪlɔkpa "kpi, -yɛ 'lɛn -ke un bhla'a ɛ-be -nɔnɔ 'mɛnɛ ti, ɛ -ke titelre 'mɛnɛ -see gugɔ yi. -Ybhɛybhɛtitelre 'lɛn -ke un-u 'ye -bh-la mu. 'lɛnɔ 'wa -Kɔyi -Lagɔ, 'lɛnɔ lɛ'ɛ -kaa! -Ziaka a, un -see 'an wlu 'bho "du 'le 'lɛn 'ye u kwa gbo -za. ¹⁰ ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, -bho 'lɛn -ke un bhla ɛ-be -ybhɛybhɛtitelre 'mɛnɛ, lɛ 'lɛn-ɪ 'ye'a -nu mu a, 'lɛnɛ 'ka-a: 'An "bhɔ-o 'ye-e 'an wlu 'le 'wa -pɔkɔ 'zɔ -po -mu. 'ɛ dɪ un -see ɪ 'mate yi. 'Ka-a 'lɛn-ɪ 'ye 'wa -kɔyi "du mu -ziaka 'le un 'ke 'an nyu "du -ka -zɛgɛka. ¹¹ ɛ-be -nɔnɔ 'mɛnɛ ti, 'wa nyɔ -lue -see Ɔ -bonyunyu -tɔ yi, na: Yibo -a'ba -Kɔyi -Lagɔ! -ɛkedɪmaa, "yɛɛtɛ-e, nyunyuɪɪgɪ-e, 'wa 'wee-e 'ye-e 'lɛnɔ yibo -mu -ka -zɛgɛka. ¹² -Ziaka a, un -see 'bho 'an wlu "du. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, 'lɛn-ɪ 'ye-e 'wa ngaze

'ye -mu 'le 'un 'ke 'wa ''nyinyidit'a dɪ 'bho 'le 'un 'ke 'ya dɪ 'mate.

¹³A -gblee, wlu -Lagɔ -za'a 'mu 'bho -ybhɛybhɛtitelre ''kpi, 'unne 'ka-a! -Bho ɔ 'lɛ'ɛ -kaa a, 'ɛ 'zɔ 'mo-o -an-tanyɪtite se 'tɔ 'nyɪnɪ 'bhle. -Bho lɛlre zizia lɛsua ''yi, -ka lɛsua 'mnɛ-ɛ ''du'a 'ɛ dɪ, ɛ-ɛ 'kpa'a 'plu 'le ɛ-ɛ ɔɔ'ɔ ti 'wla, -a yibo nɪ-o'o.

*-Ybhɛybhɛtitelre'a ''yritiduuli

9 ɛ-be *-ybhɛybhɛtite-e -bhle'ɛ -antanyɪ, nyunyɪ po 'ko'o *gbedeti 'le un-u bubɔ nɪ'e 'bho -Lagɔ. *Gba ɔ ''nyɪ'a *Moyiɪzɪ, ɔ po 'u, 'unne 'tmuɪ nu'o -ka un 'ka 'bɪ 'mnɪ nmaze 'le un 'ke ɔ 'bho bubɔ -nɪ. ²A -gblee, ɛ-be -Lagɔ'ɔ -dena 'mnɛ, ɛ 'bhle-e 'yreetɪ 'sɔn 'li. 'ɛ -antanyɪtɪ un-u 'la'a lisaada. 'Bho 'mnɔ, 'bho-o, ''napɪ'a ''kpitidɛle -ke ''flɛɛ un-u ''nyɪ'a -Lagɔ, 'ya -klugba -nɪ'o. ³'Bho 'ɛ ''yreetɪ'a 'sɔnnɛ'ɛ wɔnyɪ, un ''du-o 'bho ''yriɛk-lagba -lue. ɛ-be -buduyɪ 'mnɛ, un-u 'le -ɛ lisaadaklagba. ⁴'Pun -lue-e po'a ngnɛzɛgɛ un-u 'la'a *lasaastɪ, -gbagbu -nu-ɛ'ɛ sanu 'mu, -ɛ -ke ''kpi un-u po nɪ 'nɛ ''yri, 'unne -nɪ'e 'bho 'ɛ wɔnyɪ. 'Le 'ɛ 'limu, -ybhɛybhɛtite -Lagɔ -ke nyunyɪ bhla'a -benyɪ, 'ɛ ''bɔgɔ'a koko-o -tri-ɛ'ɛ sanu li, 'unne -nɪ'e 'le. -Gbluɪ-u -nu-ɛ'ɛ sanu 'mu, lililɛ -lue-e 'wlu'a -Lagɔ gbo 'le yaku 'li, -ɛ -ke 'li un-u po 'ɛ 'le un-u de 'ɛ ti-e, *Alɔɔ'ɔ -kɔɔ'ɔ po'a ''bowle -ke stɔkɪ'a -klugbɪ -ke ''kpi titesua 'mnɛ'ɛ wlu 'cnɪ-ɛ'ɛ, 'unɪ -nɪ'e 'le ɛ-be koko 'mnɛ'ɛ 'limu. ⁵'Bho 'ɛ ''kpi, 'bho-o un -nyɪnɪ'a lɪ 'sɔn ti. l -ke -Lagɔ gbo'a -dalbhomu gɔgɔ'ɔ, 'le l-ɪ tɔ'ɔ nyu na -Lagɔ'ɔ -dena mo'o. l -nɪ 'sɔn, ɪ 'bhle-e -kpakɪ 'sɔn, -lue -lue. l-bɪ -kpakɪ 'mnɪ, koko -ke ''kpi un-u za nɪ'a -Lagɔ'ɔ *'sraga nyunyɪ'a ''nyinyidit'a dɪ, 'unɪ ''jri 'ɛ ''lru. Kɪn, -ziadɪ mo'o. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, 'ya gbɔzɔzanamu -see -bhla nyɪnɪ ke.

⁶l-bɪ lɪ 'wee 'nɪ ''si'a 'nyɪnɪ, -bho 'ya nmazeɛ -gwɛ ''yi, 'le *-Lagɔ'ɔ 'sragazamu-u pa'a lisaada zɔ'o zɔ 'le un-u nu'o 'wa 'sragazalbhu 'mnɛ. ⁷-Buduyɪ -yɛ 'saa'a li tenyɪ, 'bho -mnɛ'ɛ damu, -Lagɔ'ɔ 'sragazayiklagba'a ''sɛ-ɛ pa'a 'le. 'Le zun 'li, kɛ -lue 'tɪn ɔ-ɔ pa nɪ'e 'le. l-lɪ se'a ''yi'srɛɛ 'bho -Lagɔ'ɔ ''yigbeyi, nyu -lruɪ -see'a dɪ gble, un nu'a, ɪ -ke 'ɔ 'bhuo'a ''nyinyidit, -Lagɔ 'ke 'ya dɪ 'bhɔ'ɔ kamu, ɔ -ke nmi'a nymɔ-ɔ pa'a 'le, 'le ɔ-ɔ za'a 'sraga.

⁸A -gblee, ɛ-be gbedeti 'mnɛ, ''di 'sɔn un ''du'a 'le 'ɛ 'limu, ɪ 'bhle-e 'zɔ. *-Lagɔ'ɔ Lisaazuzu -tɔ 'nɛ -amu. 'ln-ɛ 'mo-o, -ka nyu-u bubɔ'ɔ -Lagɔ 'le 'ɔ -dena 'mnɛ, ɛ -se 'unne 'ke ɛ nu 'le ɔ -ke un 'ke ''yi''sisri -ko -ka -zɛgɛka.

⁹A -gblee, ɛ-be bubɔsu 'mnɛ, 'sraga -a'ba -Kɔyi *Zezii -za'a a, 'ɛ ''yitigɔgɔlɛ mo'o. Nmi ''we -ke lɪ -lru un-u za'a -Lagɔ'ɔ 'sraga 'mu 'le gbedeti 'mnɛ 'li, ɪ se 'tɔ lɛ wɔn 'bhle -ka -zɛgɛka. -ɛkedɪmaa, u-bu nyu-u bubɔ 'nɔ -kaa, ɪ se 'bhɛɛ, ɪ 'ke ɛ nu 'le 'wa -pɔlɔ 'ke ''yi'srɛɛ 'bho -Lagɔ'ɔ ''yigbeyi. ¹⁰A 'ye li-ɔ, -ka nyɔ 'ka kwa -lre, -ka ɔ 'ka 'ɔ ''bhuo ''ni 'mu gba, -ka ɔ 'ka 'ɔ lɪ liwɔ'ɔ 'le ɔ -ke ɪ 'ka *li'saa 'bho -Lagɔ'ɔ ''yigbeyi-e, lililɪ -ke nmɛ'ɛ gba'a ''sɛ un-u kpun'o ''yi, 'le ɪ 'se 'bhɛɛ ɪ 'ke ɛ nu 'le nyɔ'ɔ -pɔlɔ 'ke ''yi'srɛɛ 'bho -Lagɔ'ɔ ''yigbeyi. Zezii *Kliisɪ ''tayi'a 'ɔ ''bhuo ''yiti 'le nyu 'ye 'ɔ 'lbha, 'ɔ nymɔ 'ye'a

ti'wla 'le ɔ 'ye'a 'mɛ, 'unɔ 'bhɛɛ nɛ'o. 'ɛ dɪ l-bɪ 'sraga -ke gba 'mnɪ 'kpa'a 'plu.

¹¹ɔ-ɔ Zezii 'mnɔ, 'unɔ 'mo-o -Lagɔ'ɔ 'sragazayiklagba -ziaka. 'ɔ 'sana 'mu -a -ke ɔ -ybhɛ'o -ka -zɛgɛka. ɛ -se 'ɔ -dena nyunyɔ po'a, 'le-e ɔ-ɔ nu nɪ 'ɔ 'lbhu 'mnɛ 'nɪ -ko. 'ɛ -yɛ -nɪ'a 'le yaku 'li -Lagɔ'ɔ ''bhuo po'a, 'unne 'un-ɪ ''si'e 'nyɪnɪ. ɛ se likpɔkpaɛ 'bhle, 'ɛ ''yriɪnmɔɛ'ɛ dɪ. ¹²A -gblee, *'Zuifu -yɪ 'ma-a -Lagɔ'ɔ 'sragazamu, -ka 'wa 'sragazayiklagba-a pa'a 'le lisaadaklagba kɛ -lue 'le zun 'li 'le ɔ-ɔ za'a 'sraga a, 'ka-a Zezii'a ''bhuo mu'o 'le -Lagɔ gbo 'le yaku 'li 'le ɔ 'ke ɔ libhade ɔ 'ke -a-bu nyunyɪ'a ''nyinyidit'a dɪ 'bhɔ. Kɛ -lue 'tɪn ɔ -mu -nɪ'e 'le. 'Le-e ɔ -nɪ'e -bhla, ɔ -see le yi ke. U-bu 'sragazamu 'm-nu, -ka un-u ''luo'a -vaka -ke -bhliiyreetɪ ''we'a nymɔ 'mu 'le un-u za'a 'sraga a, ɔɔ -see -kaa nu. -ɛkedɪmaa, 'ɔ nymɔ 'wla-a ti 'le ɔ 'ye 'ɔ ''bhuo -Lagɔ ''nyɪ -ka 'sragale. 'unne 'bhle'e 'nyɪnɪ ''kɔgwɛkɛ. 'ɛ dɪ ''nyinyidit nyunyɪ-u nu'a 'bho -Lagɔ'ɔ ''yigbeyi, ɔ-ɔ 'bhɔ'ɔ 'ya dɪ 'fta. ¹³A 'ye li-ɔ, -benyɪ a, un-u 'lbha-a -vaki -ke -bhliig-blɔ ''we 'le un-u zɪ 'lɪ nymɔ 'mu, 'le, nyu-u ɔɛ'ɛ 'wa gba 'mu, un-u gbɛ 'ɛ u 'mu. Un 'lbha-a -bhliinyɔnɔ -lreɛ 'le un-u po 'ɛ ''yri, un-u ''luo'o 'ɛ ''susu 'mu, un-u zizia 'nɛ ''ni, 'le, nyu-u se'a *li'saa 'le 'wa gba 'li, un-u gbɛ 'ɛ u 'mu. -Bho un nu -kaa a, -ka 'wa gba 'lɛ'ɛ, u-bu nyu-u -see'a -kaa -na, ''lemnu un-u 'saa'a li 'le 'wa gba 'mnɪ 'li. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, -bho nyɔ ''bhlu ɪ 'muti a, l-ɪ 'mo-o bhuhuyiti'a lɛ. 'Ya 'saa nyunyɔ'ɔ -pɔlɔ li 'bho -Lagɔ'ɔ ''yigbeyi. ¹⁴Zezii Kliisɪ -mnɔ ɔ, ɔ se 'bɪ li'bhle. -Lagɔ'ɔ Lisaazuzu ɔ 'bhle'a 'mu, 'unɔ -kpa nɔ'ɔ 'le ɔ 'ye 'ɔ ''bhuo ''yiti''tayi, nyu 'ye 'ɔ 'lbha, 'ɔ nymɔ 'ye ti'wla 'le ɔ 'ye 'mɛ, 'le ɔ 'ye 'ɔ ''bhuo -Lagɔ ''nyɪ -ka 'sragale. ɛ-be nymɔ 'mnɛ, 'unne nu ɛ'o 'le -a'ba -pɔlɔ ''we-e 'srɛɛ'ɛ ''yi 'bho -Lagɔ'ɔ ''yigbeyi, 'le, ''nyinyidit -ke dɪ nyɔ-ɔ 'mɛ'ɛ 'bho 'ɔ ''yigbeyi, -a -ku ɪ tɔ'ɔ nu, 'le, ɔ-ɔ -Lagɔ 'bhle'a tinɛ'ɛ ''lru kwa, -a 'ke ɔ bubɔ -ka -zɛgɛka.

¹⁵'Ka-a ɔ-ɔ Zezii Kliisɪ nu'a dɪ 'un-lɪ nu'o, 'ɔ 'sana 'mu nyunyɪ -ke -Lagɔ 'ye -ybhɛ 'le un 'ye titelre bhla. 'Bho titesua'a -kɔ ''yi, un 'naa 'ko-o 'ɔ wlu ''yi tenyɪ. 'ɛ dɪ Zezii 'mɛ'o, 'le, nyu -yɪ ɔ 'la'a un 'ke 'ɔ nu ''du, ɔ 'ke u zetie 'le 'wa ''nyinyidit 'mu, 'le, ''kɔgwɛtɪnɛzɛgɛ -Lagɔ ''du 'u wɔn 'muti, un 'ke ɛ 'ye.

¹⁶A -gblee, -bho nyɔ -nɪ 'kmu 'mu, -bho ɔ 'mɛ 'wla, -ka 'ɔ 'wlu'kamu 'ka 'ɔ -kɔkɔlɔ 'muti'gbɔgble, -bho ɔ ''si -kaa 'nyɪnɪ, ɔ-ɔ 'mɛ-ɔ, 'le, -ka ɔ 'lɛ'ɛ 'tɪn, un-u 'gble ɪ -kaa. 'Kla -ko? ¹⁷-Bho ɔ -see 'mɛ ke a, un se 'bhɛɛ un 'ke ɪ 'gble. -Bho ɔ 'mɛ-ɔ, ''lemnu, un 'bhɛɛ'o un 'ke ɪ li'tu. ¹⁸-A yibo'o-o -lreɛ na, -bho nyu -ka tite-e bhla, nymɔ-ɔ 'wɛɛ'ɛ ti -kpayɪ. 'ɛ dɪ, -da -Lagɔ -ke *Izrayɛɛlɔkɔmu 'ka -antanyɪtite bhla, nmi'a nymɔ 'ye ti'wɛ-ɛ 'le ɛ 'ke titezɛgɛ ''du. ¹⁹A -gblee, gba -Lagɔ ''nyɪ'a Moyiɪzɪ -benyɪ, ɔ 'ke Izrayɛɛlɔkɔmu po, ɔ zɪza 'nɪ-ɪ gbɔ 'wee 'bho 'wa ''yigbeyi 'le ɔ 'ye u 'tmuɪ. ɔ nu'a -kaa a, 'le, -bhliiyreetɪ -ke -vaki un 'lbha'a, 'ya nymɔ -ke ''ni, ɔ 'ye ɪ 'mu''luo, ɔ 'ye ɪ zizia. -Lolotu un-u 'la'a isɔpɔ, ɔ 'ye 'le 'ɛ 'mnɪ ''yi wli ''we'a nanizantɪ tɪsɪsan 'le ɔ 'ye ɛ 'le nymɔnɪ 'mnɛ kɔ 'sma, 'le ɔ 'ye ɛ nyunyɪ -ke -Lagɔ'ɔ gba'a ''bɔgɔ 'mu gba. ²⁰ɔ -nɪ'a -kaa nunamu, 'le ɔ na: -Ybhɛybhɛtite a -ke -Lagɔ bhla'a a, 'ɛ nymɔ-ɔ 'wɛ-ɛ'ɛ ti,

'unne 'ka-a! E-be tite 'mne, a "du e 'yriili! 21 -Ka nymɔ 'wle-ε'ε ti 'le ε-be tite 'mne 'ye'a -bhle, 'ka-a ɔ "luo'o nymɔ 'mu -nɔ -lɾεε ti, 'le, li un-u bubɔ nu'a -Lagɔ, ɪ -ke ɔ -dena, ɔ 'ye ɪ ε 'mu gba -lɾεε. 22 U-bu Izrayelɪkɔmu 'mnu, 'le 'wa gba 'li, li nyo ɔ *'saa -nɪ -nɪ'a nymɔ li 'bho -Lagɔ ɔ 'yigbeyi, ɪ se 'yi-die. 'Ka-a ε -nɪ'e 'mu'a dɪ, -bho ɔ 'ke nyo ɔ 'nyinyinidɪ'a dɪ 'bhɔ, nymɔ-ɔ 'wleε'ε ti -an-tanyɪ ke-ɔ 'le ɔ-ɔ 'bhɔ'o.

*Zezii'a 'memεε-ε 'puun'o nyunyu 'bho -Lagɔ ɔ 'yig-beyi

23 A 'ye li-ɔ, 'lotu'a "nynuu-a, -ka -benyɪ'a -Lagɔ ɔ bubɔsu 'mne "du'a ɔ bubɔsuzεge'ε "yitigugɔɛ, a'ba "bhi yibo nɪ-o'o. E -nɪ'a -kaa 'mu a, 'ε bubɔsutu 'mne -se -bhla 'ε -zεgeɛ -ko. *Lagɔ ɔ gba *Moyiizɪ po'a nyu -benyɪ, -ka ɪ 'lε'ε, 'ka-a un-u *'saa nɪ nɪ'e 'wa li li. -Yε 'ma-a ɔ bubɔzεge, 'sraga "we un-u za'a -benyɪ, ɪ se le wɔn 'bhle 'ε damu. 'Ka-a ɪ -nɪ'e 'mu'a dɪ, *Zezii *Kliisɪ nu'o ɔ "bhuo *'sragalε 'mu. 24 A -gblee, *gbedeti nyunyu-u po'a, -ε -ke -Lagɔ ɔ -dena -nɪ'a 'le yaku 'li gugɔ ɔ 'yiti, 'le 'ε 'limu *-Lagɔ ɔ 'sragazamu -lɾu-u pa'o 'le un-u nu'o 'wa lbhu. Zezii Kliisɪ -mɔnɔ, ɔ nɔnɔ -Lagɔ ɔ "bhuo -nɪ'a yaku 'li 'tɪn, 'le-e ɔ -ye nɔnɔ 'le ɔ-ɔ bhade 'nɔ li -zɔ -a'ba dɪ. 25 'Le zun"o zun 'li, -Lagɔ ɔ -dena'a -da 'saa'a li tenyɪ, -ka -Lagɔ ɔ 'sragazayiklagba-a pa'a 'le kpe -lue 'le ɔ-ɔ za'a nmi'a nymɔ -Lagɔ ɔ 'sraga 'mu a, Zezii Kliisɪ -see -kaa nu. ɔ 'ka -Lagɔ gbo mu 'le yaku 'li a, kpe -lue 'tɪn'a "sε ɔ nymɔ 'wla -nɪ'e ti 'le ɔ 'ye 'mε -a'ba 'sragalε'ε kamu. ɔ-ɔ -Lagɔ ɔ 'sragazayiklagba 'mɔnɔ, ɔ-ɔ 'za-a -Lagɔ ɔ 'sraga -zɔnɔ. 'Bho Zezii -mɔnɔ damu, ɔ -see ɔ "bhuo "yiti"tayi ɔ 'ke 'mε kpe'ε -dadudu. 26 -Bho ɔ nu 'kɪ -kaa a, -ε 'wlu'a 'bho 'kmu'a tiyanamu, -ε bhla'a -zɪan "kpi, ɔ-ɔ 'ye 'kɪ-ɪ 'kle 'ye -mu 'yɾεε! E -nɪ'a -kaa 'mu a, kpe -lue 'tɪn'a "sε ɔ 'mε -nɪ'o -a'ba 'sragalε'ε kamu. A -gblee, *-lebhɔnɔ-ke 'li -a -nɪ'a 'traamu, 'bho-o ɔ -yi -nɪ'e nɔnɔ 'kmu 'mu, ɔ 'ye ɔ "bhuo "yiti"tayi, nyu 'ye ɔ 'lbha, ɔ nymɔ 'ye ti'wla 'le ɔ 'ye 'mε, 'le, "nyinyinidɪ -a-bu nyunyu-u nu'a 'bho -Lagɔ ɔ 'yigbeyi, ɔ 'ke 'ya dɪ 'bhɔ. 27-28 -Ka nyo-ɔ 'mε nɪ'a kpe -lue 'le -Lagɔ ɔ -zige-e fuo 'nɔ wɔn, 'ka-a Zezii Kliisɪ "du'o nyunyu'a "nyinyinidɪ'a dɪ 'le ɔ 'ye 'mε kpe -lue. ɔ-ɔ 'ye-e le -yi -mu. -Bho ɔ yi le a, ε -se 'tɔ ɔ 'ke nyu zetie 'le 'wa "nyinyinidɪ 'mu -ko. ɔ-ɔ yi-o'o, 'le, nyu ɔ zetie'a 'le ɪ mu, -u "du 'ε dɪ -u fuo 'nɔ wɔn 'le 'bubua 'mu, "kɔgwɪɛtɪnɪzεge ɔ "nyɪ 'u a, ε 'ke u 'mu 'yi 'le ε 'ke ti'pɪple.

10 A -gblee, 'lotu'a "nynuu-a, gba -Lagɔ -zi -nɪ'a Moyiizɪ 'mu -benyɪ, 'le ɔ 'ye 'ɪ nyunyu po, -zεge ɔ -nɪ'a 'traamu -amu "lɾulinunamu 'le Zezii 'mu, 'ya "yitigugɔε mo'o. ɔ "bhuo -see ɪ-bɪ gba 'mnu 'mu -zi -nɪ 'le ɔ 'ke ε-ε nu. ɪ-bɪ 'mnu, ɪ-ɪ 'tmuu-o nyu, un 'ke 'sraga -za zun"o zun 'li 'le -Lagɔ 'ke 'wa "nyinyinidɪ'a dɪ 'bhɔ. U-bu nyu-u ɔ 'bhɔ ti, un -ke ɔ 'ke -kaa "yi"sisri, ɔ bubɔsu 'mne ε, ε 'bhεε ε 'ke u li'saa 'nɪ 'bho ɔ "yigbeyi? -Gba! 2 -Bho ε 'bhεε 'kɪ ɪ ε, 'wa "nyinyinidɪ-ɪ gwε 'ko-o 'bho ɔ "yigbeyi ti "fɪa, 'le, -ka 'wa -pɔkɪ sɾεε'ε "yi 'bho ɔ "yigbeyi, un-u yibo 'nɪ 'ko. 'E dɪ un 'ke 'kɪ ɪ-bɪ 'sraga 'mnu'a -zazadɪ 'bhɔ. 34 A -gblee, -bho nyo "bhlu ɪ 'muti a, -bhli-

igblɔ "we -ke -vaku un-u za'a 'sraga 'mu, 'ya nymɔ se 'bhεε, ε 'ke nyu zetie 'le 'wa "nyinyinidɪ 'mu. 'Wa "nyinyinidɪ un-u nu'a a, 'wa ɔ bubɔsu 'mne, 'unne popo 'nɪ u 'gwɪluti zun"o zun 'li.

5 ɪ-bɪ 'sraga 'mnu, ɪ se ɪ wɔn 'bhle tenyɪ'a dɪ, Zezii Kliisɪ 'ka nɔnɔ 'kmu 'mu yi, 'ε kamu ɔ nu'o -Lagɔ -bodɪ:

-ɪn -see ti'bhɔ, 'nɪ 'ke nmi -ke ɪ -lɾu 'sraga 'mu -za, -a'a dɪ. 'Mna-a'a "bhuo -nɪ -nɪ'e lbhonamu 'le 'nɪ 'ke -nmu 'an "bhuo -jeyi "nyɪ. 6 Nmi un-u za nɪ'a -a'a 'sraga a, un-u po'a "yri 'le ɪ-ɪ gwε'ε -kun, 'ya nu -nmu 'tu. -ɪn 'ke nyunyu'a "nyinyinidɪ'a dɪ 'bhɔ ɔ dɪ, nmi -yɪ un-u za nɪ nɪ'a -a'a 'sraga, 'ya nu -nmu 'tu -lɾεε. -ɪn 'bhɔ-ɔ ti nyu 'ke -nmu 'bho "du. 7 'Ka-a ɪ -nɪ'e 'mu'a dɪ, 'nɪ nu'o: 'An -tɪta -Lagɔ, 'nɔnɔ 'ka-a! 'nɪ-ɪ yi-o'o 'nɪ 'ke -a'a 'gwɪludɪ nu. 'Ka-a 'an "kpɪdɪ 'cnɪ-ε'o 'le -a'a "bhɔ ɔ li.

8 A -gblee, -ka -Lagɔ -see'a 'sraga'o 'sraga ti'bhɔ, Zezii -zɪ 'ɪ -kaa 'mu. -Lagɔ ɔ gba ɔ "nyɪ'a Moyiizɪ, -ka ɪ nu'a nyu -za 'sraga 'mnu, a yibo nɪ-o'o. E -nɪ'a -kaa 'mu a, -ka ɪ-bɪ 'sraga 'mnu'a nu'a -Lagɔ 'tu, Zezii -zɪ 'ɪ-ɪ 'mu. ɔ gwε'ε 'ya 'muzεε "yi 'le ɔ 'ye 'bho wlu -lɾεε kɔ. 9 'Le ɔ na ɔ-ɔ yi-o'o nɔnɔ 'kmu 'mu ɔ 'ke -Lagɔ ɔ 'gwɪludɪ nu, 'unne 'mo-o, ɔ 'ke ɔ "bhuo ɔ -jeyi "nyɪ -ka 'sragamuzalε. ɔ wlu ɔ -za'a -laa 'mu, 'unne -tɔ'o na, 'sraga un-u za'a -benyɪ, -Lagɔ na 'ya ltu 'kpa-a 'plu. Zezii Kliisɪ'a nymɔ-ɔ 'wla'a ti 'bho ɔ 'menamu, 'ε 'sragatu zizia 'nɪ "yi. 10 -Ka Zezii Kliisɪ 'mɔnɔ "nyɪ'a ɔ "bhuo -Lagɔ -jeyi kpe -lue 'tɪn -ka 'sragamuzalε, 'le ɔ -see'a 'tɔ 'bho le -mu yi, ɔ 'g-wɪludɪ ma'a dɪ, -a'ba "nyinyinidɪ -gwε'ε 'bho ɔ "yigbeyi ti 'le -a *'saa'a li. 'Sraga -lɾu'a dɪ se 'tɔ -amu "yi"sisri.

11 A -gblee, 'lotu'a "nynuu-a, nyo"o nyo-ɔ 'ma-a -Lagɔ ɔ 'sragazayi, ɔ-ɔ 'nyna-a lisaada yayi ti zɔ"o zɔ 'le ɔ-ɔ nu'o ɔ lbhu. ɪ-bɪ 'sraga 'mnu, 'unni ɔ-ɔ za'a 'yɾεε 'le ɪ se 'bhεε, ɪ 'ke nyo zetie 'le ɔ "nyinyinidɪ 'mu. 12-13 Zezii Kliisɪ -mɔnɔ, ɔ -Lagɔ 'ke nyu'a "nyinyinidɪ'a dɪ 'bhɔ ɔ kamu, ɔ "nyɪ -nɪ nɔnɔ ɔ "bhuo -jeyi kpe -lue 'tɪn -ka 'sragamuzalε. ɔ nu'a -kaa a, 'le ɔ 'ye 'bho -Lagɔ ɔ "tɾoli mu 'le yaku 'li. ɔ 'sraga 'mne, 'ε wɔnkuε -see "tiinamu 'bhle yi. E-ε 'ye-e nyu -kpa -mu "kɔmu. 'Traamu -bhla a, 'le yaku 'mne 'li, 'le-e ɔ -nɪ'o 'le ɔ -ke -Lagɔ -kɔ ɪ 'wee, 'le, -da -Lagɔ ɔ kɔ ɔ tu'a nyu wɔn-zɪ -nɪ, 'le 'ε 'yri'a 'bɪ 'ka 'wlu, ɔ-ɔ fuo 'nε wɔn. 14 A -gblee, ɔ 'sraga -lue 'tɪn 'mne, 'unne 'saa'a ɔ nyu li 'bho -Lagɔ ɔ 'yigbeyi 'le ε 'ye u kɔ-ɔ ce ɔ nyu'a kamu, 'le, 'ε dɪ, un -ke -Lagɔ ɔ 'sisri'e "yi -ka -zεgeka 'le ε 'ke "kɔgwɪlεka -nɪ. 15 *-Lagɔ ɔ Lisaazuzu'a "bhuo-o 'wɔn-ɔ-ɔ ɪ-bɪ wlu 'mnu "kpi. 'E dɪ ɔ nu'o:

16 -A'ba -Kɔyi -Lagɔ na: 'An nyu 'naa'a-a 'an wlu 'yi. E -nɪ'a -kaa 'mu a, 'nɪ -ke un-u 'ye-e *titelre -bhla -mu. -Bho 'nɪ -ke un bhle ε, ɪ 'nɪ-ɪ 'ye'a -nu mu, 'unne 'ka-a: 'An "bhuo-o 'ye-e 'an wlu 'le 'wa -pɔkɪ zɔ -po -mu. 'E dɪ un -see ɪ 'mate yi. 17 ɔ 'lε'ε -kaa, 'le ɔ 'ye 'bho wlu -lɾεε kɔ 'le ɔ na: 'nɪ-ɪ 'ye-e 'wa "nyinyinidɪ'a dɪ 'bhɔ -mu 'le 'nɪ 'ke 'ya dɪ 'mate.

18 A -gblee, 'lotu'a "nynuu-a, -bho -a'ba "nyinyinidɪ -gwε 'tɔ -kaa 'bho -Lagɔ ɔ 'yigbeyi ti 'le, 'sraga -lɾεε'ε dɪ "sri -amu "yi 'nɪ?

A kpun -Lagowlu ti -gli

19 'An 'lotu'a 'nynuu-a, -a'ba 'nyinyidit'a 'lru 'yi *Zezii'a nymw 'wla'a ti 'le k 'ye 'mε'ε dt, -a'ba -pɔlu 'b-hεε'o ε 'ke 'tɔ ti-gwε 'le -a -ke -Lagɔ 'ke 'yi''sisri. 20 A -gblee, zɔ -ke ti Zezii 'mε -nɪ'a 'bho nyuyribhaatu 'yri, 'yriε 'zize'a -Lagɔ'kɔ lisaadaklagba 'yi, ε -ge-ε'ε-ε 'fɔtɪ 'sɔn 'mu. 'lnnε tɔ'o -ka -a'ba 'wee 'bhεε'ε 'tɔ -a 'ke -Lagɔ gbo yi 'le -a -ke k 'ke 'yi''sisri. Zezii *Kliisɪ'a 'b-huo 'mu -a 'bhεε -nɪ nε'o. 21 -A-bu 'ma-a -Lagɔ'kɔ -glɔg-bawɔnyɪ'a nyu, 'unno 'mo-o -a'ba *'sragazayiklagba. 'lnno bhade'e -Lagɔ li -a'ba dt. 22 -Lagɔ'kɔ 'sragazamu -nɪ'a -bɛnyɪ, 'le 'wa gba 'li, -ka un-u gbu 'u nmi'a nymw 'mu 'le un-u lre'a 'nizεge 'le un 'ke *li'saa 'bho 'kɔ 'yig-beyi, Zezii'a nymw-kɔ 'wla'a ti 'le k 'ye'a 'mε, 'ka-a ε zεtie'e -amu 'le -a'ba 'nyinyidit 'mu 'le -a 'ye *batizee-ε. 'Le, -ka -a'ba -pɔlu 'srεε'ε 'yi 'bho -Lagɔ'kɔ 'yigbeyi, -a yibo nɪ'o. 'E dt, -a'ba -pɔlu'a 'gble-ε 'tɔ 'mu -le! -A de k 'gwli -a'ba -pɔlu'a klε ti, 'le -a 'ke k 'srii 'kɔmu. 23 Lε'o lε k 'du'a -amu wɔn 'muti, -a 'de-e 'gwli na, k-k 'ye -ε -amu 'nyɪ -mu. 'Ka-a ε -nɪ'e 'mu'a dt, -a'ba -pɔlu'a 'kɔlu -le 'bho k 'kpi! -Bho -a -ka nyu-u 'tmu na 'lnno 'mo-o -a'ba -pɔlu'a 'yideyi a, 'kpi'a -wa -amu 'yiti -le! 24 -A 'dudu 'yrili -a 'ke 'kpi 'yipopo 'le -a 'ke dt kɪkma 'kɔmu 'le -a 'ke -zεge'ε nunua'a 'kpa 'yi ku. 25 -Ka -a gbu'a 'lru 'kɔmu, -a'ba 'bho 'ε dt -le! Nyu-u'a 'wɔn un 'ke yi, -a'ba nu 'wa ka -le! -A yi -zɔk 'le -a 'ke 'kpi 'yipopo 'bho -Lagɔjeyi! 'Ka-a -nɔm-kɔ 'yrili. -Ka -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisɪ'a leyin kɔkɔ 'gbo, a'ba 'bhi yibo nɪ-o'o. 'E dt 'tɔn-po'o -kaa amu 'kpi 'yi -lreε.

26 A -gblee, 'lotu'a 'nynuu-a, -abu-u 'mo-o -Lagɔ'kɔ -zi-adt'a yibomu. ε -nɪ'a 'tɔ -kaa 'mu, -bho -a'ba 'klumu'a nyc -lue -tbhε k 'kɪ 'kpi, lε-ε 'ma-a 'nyinyinile k yibo 'ka see, -bho k -ka 'kɪ ε-ε nu dɪgbleka, 'sraga -ε 'ka 'tɔ -zε 'le -Lagɔ 'ka 'kɔ 'nyinyidit'a dt 'bhɔ, ε se -nɪ. 27 -Bho nyc nu 'kɪ -kaa a, -stanyɪ 'ke k 'kɪ 'lbha mo'o, -εkedɪ-maa, -Lagɔ-kɔ 'ye k 'kɪ-ɪ dt -kpun -mu. -Ka nεgbaaklag-ba'a -sisia ku'a wɔn tenyɪ, nyu-u 'ma-a 'kɔ wlu'a 'yi-naamu, 'ka-a 'kɔ -zige-e 'ye wɔn-ku mu 'bho 'wa 'kpi. 28 A'ba 'bhi yibo'o-o na, *gba -Lagɔ -zi -nɪ'a *Moyiizɪ 'mu, k po'a *Izrayεlɪkɔmu, -bho 'wa nyc cε 'ya tɔlu 'mu, 'le nyu 'wɔn, nyu tan 'ke k 'ye, dt k nu'a 'le un 'ke ɪ 'mu-za 'bho -zigletumu wɔnyɪ a, 'wa 'ye 'tɔ 'kɔ ngaze, un-u 'lbhɔ 'kɔ'o katii, k-k 'mε'o. 29 Nyɔ -yɔ cε'ε Moyiizɪ'a gba 'mu, -bho kɔkɔ kɔkɔ nε -nɪ -kaa 'mu 'le, -bho -a'ba nyc -see 'kɪ -Lagɔ'kɔ 'yu lε 'la 'le k 'ke k 'kpi-tbhε 'kɪ 'le, 'kɔ nymw-kɔ 'wla'a ti -ε -ke 'lru 'yi nyu -ke -Lagɔ -ybhε'ε, ε-bε nymw-kɔ zεtie 'nɔ 'le 'kɔ 'nyinyidit 'mu 'bho -Lagɔ'kɔ 'yigbeyi, -bho k -see ε 'kɪ lε 'la 'le, 'le *Lagɔ'kɔ Lisaazuzu nu 'kɔ -zεge 'lru'li, -bho k -see k 'kɪ lε 'la -lreε 'le, 'kle 'kɔ nyɔtu-u yi 'ka 'ye mu, a-a popo-o 'gwɪluti na, ε-ε 'ye 'kɪ-ɪ wɔn 'kɔ'kɔ -mu'a? ε -see Moyiizɪ'a gba'a 'mucεmu'a nε wɔn 'muti-zi yi 'kɪ? 30 A -gblee, ɪ 'cnɪ-ε'ε-ε 'le -Lagɔ'kɔ 'kɔkɔ 'li na: -A'ba -Kɔyi -Lagɔ na: 'lnno 'ke kpa -za, 'unno 'ye 'an nyu'a kpa nyu 'kpi -za -nɪ mu. 'Ka-a k 'lε'o. 'Le dt k -za'a 'mu, -abu 'de-e 'gwli na, k-k 'ye -ɪ -nɪ -mu. 'Le k 'ye wlu'a 'sɔnne 'mu-za 'le k na: 'lnno wɔn 'a -Kɔyi -Lagɔ-kɔ 'ye-e 'an nyu -zige -tu -mu.

31 'ln-ɪ 'wɪ -ɪ amu 'yiti, -Lagɔ 'bhle'a wɔnkue 'bho lε'o lε 'kpi, -bho k -kpun nyc dt 'le, k-k nyc 'kɔmɔ 'kleyεε -see -kaa 'ka 'yi -zi yi? 'E dt a'ba -tbhε a'ba *'Puonyi Zezii 'kpi -le!

32 'An 'lotu'a 'nynuu-a, -da a 'wɔn -nɪ'a -Lagowlu 'muti -tanyɪ, a popo 'bho'a dt 'gwɪluti! ε-bε -kɔkɔ 'mne ti, a 'ye-e 'ε dt 'kle tenyɪ 'le a 'ye 'gwli-ku, 'le 'kleyεε 'm-nε -see amu lε 'yi -za. 33 'Le a'ba 'klumu a, un 'lbha'a-a tɔlu dt 'yi 'bho nyu 'we'a 'yigbeyi, 'le un 'ye u 'kleyεε 'kpi -ya. Nyu -lruu -yu un nu'a -kaa, a -see 'le 'wa lemu 'wlu. 34 Nyu un po'a -jie 'mu Zezii'a dt, a 'ye-e 'wa ngaze. -Da un 'luo'a a'ba -kɔkɔ 'mu -glaka, a 'tɔ-tayi 'nɪ-ɪ 'yiti 'le 'bubua 'mu. -εkedɪmaa, 'kɔgwɪl-ɪnεzεge a 'ye'a a, ε 'bhle-e 'nyɪ tenyɪ 'le ε 'ye lε'o lε -zi.

35 'Ka-a ε -nɪ'e 'mu'a dt, -Lagɔ'kɔ 'gwɪldeε -ke 'li a -de'a ti, a 'du ε 'yrili 'kɔmu! 'E dt k-k 'ye amu -zεge 'lru'li-nu mu. 36 ε -nɔm-kɔkɔ 'yrili 'le a 'ke 'kpa 'yi ku, a 'ke ε -ny-nia. 'lnne nu'o -Lagɔ 'tu. -Bho a nu -kaa a, 'lemnu lɪ k 'du'a amu wɔn 'muti, k-k 'nyɪ 'ɪ amu-ε. 37 A -gblee, 'ε dt k nu'o:

'Le -kɔkɔ gbε 'li, *'an 'Bhozayi -kɔ 'puun'a nyu, -kɔ 'ka yi, a -nɪ'a wɔnfnuamu, k-k 'ye-e -yi -mu. 'kɔ yiyia -see 'mu-gwle yi. 38 Nyɔ -yɔ de'a 'unno -Lagɔ 'gwli, 'lnno 'mo-o 'yisrεeyi 'bho 'an 'yigbeyi 'le k-k 'ye'e 'kɔgwɪl-ɪnεzεge. ε -nɪ'a -kaa 'mu a, nyc -yɔ 'bhɔ'kɔ 'an 'g-wlidedε'ε dt 'kɔ nyɔtu'a nu 'lnno 'tu.

'Ka-a -Lagɔ 'lε'o. 39 'An 'lotu'a 'nynuu-a, nyu -yu 'bhɔ'kɔ -Lagɔ'kɔ 'gwɪldeɪ, -u 'du 'ε dt -u 'ye'a 'mε mu 'bho 'kɔ 'yigbeyi, 'un yibo'o-o na, -abu -see 'le 'wa 'klumu -nɪ yi. -Abu-u 'ye -kɔ 'gwli-de -mu 'kɔmu, 'le, 'punpuan -a 'ye'a a, ε 'ke -amu 'mu 'yi 'le ε 'ke ti'puple.

Leelε 'mo-o -Lagɔ'kɔ 'gwɪldeε'ε?

11 Leelε nyc 'ke 'gwɪldeε 'la'a? A 'ye li-kɔ, lε nyc -see'a 'ye, -bho k -de nε -pɔlu 'yi, -bho k yibo na, ε -nɪ'e-e ti, k-k 'ye -ε 'ye -mu 'wla, k 'de-e 'gwli. 2 -Lagɔ'kɔ nyu-u -nɪ'a ti -bɛnyɪ, 'wa 'kɔ 'gwɪldeε'ε dt k 'kɔkɔ 'nɔ 'kpi. 3 -A 'de -kɔ 'gwli'a dt, -a yibo'o gbaa, 'kɔ wɔnmuwlu nu'o 'bhɪlɔkpa -ke yaku -nɪ ti, 'le 'ε lεtu 'ye -nu-ε. lɪ -a -nɪ'a 'traamu 'kɔ 'kmu 'mu liyenamu, ε-ε tɔ-o'o na, lɪ-ɪ se'a ti-nɪ, nyc 'kɔ 'ye'a li, 'le 'kɔ wlu 'mu k -ya -nɪ 'nɪ ti.

4 A -gblee, nyc -Lagɔ -ya'a ti -antanyɪ, 'kɔ 'yu *Abelɪ 'de-e k-k -Lagɔ 'gwli'a dt, lɪ k -za'a 'sraga 'mu k -bodɪ, ɪ nu 'kɔ 'tu 'le ɪ 'ye 'kɔ 'lotu'a 'yu *Kayinɪ'a nɪ -zi. 'kɔ 'de -kɔ 'gwli'a kamu k nu'o, k 'srεε'ε-ε 'yi 'bho 'kɔ 'yigbeyi. 'Bho 'ε lemu, k -see 'kɔ 'sraga 'jɔni. 'lnne tɔ'o -lreεke na, k 'srεε'ε-ε 'yi 'bho 'kɔ 'yigbeyi. 'kɔ-kɔ Abelɪ 'mɔ, -ka k 'mε'ε see, -a yibo nɪ-o'o. ε -nɪ'a -kaa 'mu a, -ka k de'a -Lagɔ 'gwli, ε-ε kɔkɔ -amu-ε na, -abu 'ke k -kaa 'gwɪlde mo'o -lreε.

5 -Ka -lue 'mɔ, 'ka-a Enɔkɪ de'e -Lagɔ 'gwli. -Da 'kɔ 'wɪ nyɪ'a 'le k 'ke 'bhɪlɔkpa -nεε 'kpi 'wlu, k -see 'mε. 'kɔ 'de -kɔ 'gwli'a dt k 'luo 'kɔ 'mu, 'le, 'kɔkɔ k -nɪ'a 'le yaku 'li, k 'ye k 'le tide. -ε 'wlu'a 'bho -kɔkɔ 'mε 'li, nyc -see k 'ye 'tɔ 'bho le. A -gblee, 'kɔ 'kpidɪ 'cnɪ-ε'ε-ε 'le -Lagɔ'kɔ 'kɔkɔ 'li na, 'kɔ kpli 'nɔ-o -Lagɔ 'tu. 'tɔn-ɪ 'tmu'o amu-ε, 'ε kamu k 'luo 'kɔ 'mu. 6 Kun, -ziadt mo'o. -Bho nyc -see

-Lago "gwlide, k' kpli se 'bhεε, t' ke k 'tu nu. A -gblee, nyo k-nyo ti k' ke *-Lago wɔn gbo po, k wɔn na, k -nt'e-e ti -ziaka, 'le, nyu-u k' ke ti un -ke k' ke "yi"sisri, k-nyo nu 'u -zεεε "lruli.

7 'Ka-a *Nue de k' "gwli -lrεε'ε dɪ, dɪ-t' ye'a -zi mu 'wla, k 'tmu n' n' k' k' du'o 'bho k' wlu, 'le k' ye ba-tooklagba -lue kɔ. 'Le 'ε 'li k' -ke k' nyu -mεεsɔn 'kpa'o, 'le, "ni-i -zi'a l' wee "kpi, ε -see u li'tu 'le un 'ye 'pun. Dɪ k' nu'a -laa, nyu "ni 'lbha'a, -u 'mε'ε, 'lɔnɔ -tɔ' na, 'wa kpli -nyini'e-e "yrili. K' "gwlideε 'mne'ε dɪ k' du'o "yisrεyi 'bho k' "yigbeyi.

8 'Ka-a -a'ba "na *Ablaamu'a dɪ -nt'e 'mu -lrεε. K' de-e -Lago "gwli'a dɪ, 'bhlukpa k' du k' wɔn 'muti, k' lbho k' 'le 'ε "kpi, k -see 'bho k' wlu -za. K' nu'a -kaa, k' "tay-i'e-e "bhlhbhlukpa "yiti, 'le, 'kɔn k' se'a yibo, k' ye 'le'a -jeyi 'kpa. 9 K' nyini'a 'le 'bhlukpa 'mne "kpi, k -see k' 'bhuo 'ε -yowli 'mu nu. K' k' k' k' 'lɔkpayi 'le 'bɪ 'mɔn 'yi. *Gbedeti'a 'zɔ-k' mo-o k' -dena 'le k' -ke ε-ε 'yeye'e ti. K' 'yu *Izaakɪ -ke k' "yu 'mɔn k' "yu *Zakɔkɔ, -Lago "du'a 'bhlukpa 'mne wɔn 'muti -lrεε, t-bɪ gbedeti 'mɔn'a 'zɔ-k' mo-o 'wa -dena -lrεε. 10 A -gblee, Ablaamu 'ka -kaa nu a, ε -se bhubhuyiti -ko. "Kɔgwɛgɔkɔkɔkɔkɔ -Lago k' "bhuo po'a, -ε -ke 'li k' k' 'ye'a -de mu, 'lɔnε k' "yri -nt'e li. 11 'Ka-a k' de'e "gwli'a dɪ k' 'wlu'o "yu. -Lago 'ka, k-nyo 'ye-e "yu 'wlu -mu, nu a, k' nε-o'o see. K' nyo Salaa'a "bhuo 'jra-a -budu 'zɔ. ε -nt'a -kaa 'mu a, k' de-e "gwli na, dɪ -Lago -za'a 'mu, k-nyo 'ye -t -nu -mu. Un -nt' sɔn, 'wa "gwlideε 'mne, 'lɔnε po 'u 'kpi 'mu 'le un 'ye 'yu 'mɔn 'wlu. 12 'Ka-a ε -nt'e 'mu, 'le Ablaamu nε'ε ε, k' jra'a -budu 'zɔ, 'le k' ye nyunyu'a -gbogboyoko'a "na "du. -Lago k' "bhuo-o 'tmu sɔn o' na, -ka 'cudrɪ -ke 'tɔn-ni wɔn li'a -bɪ -die'a 'mu, 'ka-a k' "nynuu'a "nynuu-u 'ye 'mu-die mu, 'le k' wlu 'mne'ε "yri'a 'bɪ 'ye 'ye-ε.

13 Ablaamu-e k' "yu Izaakɪ -ke k' "yu'a "yu Zakɔkɔ 'mnu, un 'de-e -Lago "gwli "kɔmɔ 'le 'wa 'menamu 'ye nyini. Lɪ k' du 'u wɔn 'muti, un -see t' ye -ka -zεεgka. Un yibo'o-o na k-nyo 'ye -t u "nyl -mu 'wla 'le un 'ye 'ya 'bubua li. Un yibo'o-o na 'lɔkpamu un 'du'o k' k' k' mu 'mu. 14 -Bho un 'le -kaa, ε-ε tɔ-o'o gbaa na, 'wa "bh-lizεgε'ε dɪ un -u zi'o. 15 'Bhlukpa -yε -ke "kpi un -u 'wlu'a 'kɔn k' mu 'mu, ε -se -mne'ε'ε dɪ un -u popo 'gwɔlɔti 'nɪ -ko. -Bho un -ka 'kɪ 'ε dɪ 'gwɔlɔti-ipopo a, un 'bhεε 'ko-o'o un 'ke 'kɪ k' k' k' "kpi le yi. 16 -Ziadɪ mɔ'o! -Bho nyo -gbu nε ya a, 'wa -dena -nt'a 'le yaku 'li, -ε -nɔnɔ "yrili, -ε -zi'a k' k' k' mu 'mu'a nε, 'le-e un k' k' ti un 'ke mu. 'ε kamu -Lago k' "bhuo -ke un -na'o, 'le, -ka k' du'a 'wa -kɔyɪ, k-nyo wε 'ε wɔnti. Kɔn k' k' -da un 'ka -de "kɔgwɛ-ka, 'lɔnɔ 'ye u 'bho "nyl mu 'bho k' "tɔli 'le yaku 'li.

17-18 -Da -Lago 'dɪn'a Ablaamu ti, -bho k' "gwlideε ku 'mu, k' ke t' yibo, 'le k' ye k' 'tmu k' ke k' "yu'a 'dε -lue 'sraga 'mu -za a, k' "gwlideε -see -denɪ 'mu -sɔ. 'ε dɪ k' wɔn k' k' wlu. A -gblee, -Lago k' "bhuo-o 'tmu k' k' ko'o see na: -A'a "yu Izaakɪ 'mu, -a'a "nynuu'a "nynuu-u 'ye "kpiti'kpukpa -nɪ mu. 'Bho 'ε lemu k' nu'a, k' -zɔ k' 'sraga 'mu, k' -see 'bho k' wlu -za. K' de -k' "gwli'a dɪ, k' k' k' nε'o. 19 -Bho Izaakɪ 'mε 'kɪ, k' de-e "gwli na -Lago k' 'ye k' k' -lɔnɔ glu -za -mu 'le 'mεmu'a "klumu 'le k' ke ti-nɪ -lrεε. 'lɔnε 'bhle'e 'nyni'a dɪ k' wɔn'o. A -gblee, -da

Ablaamu -za k' "yu 'gwlu gbo, k' ke k' 'sraga 'mu -za a, -Lago -za'a-a k' "yu 'mɔn 'mεmε'ε "yriε "yi. K' -zɔ k' tɔ -kaa 'bho a, 'le k' -tɪta -bodɪ, ε k' k' k' nyo k' mε 'le k' ye glu -sɔ 'le 'mεmu'a "klumu 'le k' ye ti-nɪ -lrεε.

20 K' Izaakɪ 'mɔn k' k' de-e -Lago "gwli -lrεε. 'ε dɪ k' -wunna'a k' "yreetɪ 'sɔn Zakɔkɔpu -ke *Ezayu "niti. K' ka -kaa nu a, k' de-e "gwli na, dɪ k' -za'a 'mu, -Lago k' 'ye -t -nu -mu 'le un 'ke 'ya "yri'a 'bɪ 'ye 'wla.

21 'Ka-a Zakɔkɔpu de'e -Lago "gwli, 'le, -da k' 'mεwɪ "kɔn k' gbo, k' ye *Zɪzεεfu'a "yreetɪ 'sɔn "niti-wunna. K' de-e -Lago "gwli "kɔmɔ'a dɪ, k-nyo -Lago k' k' wlu na k' 'ka 'mε ε, k' pεε'ε 'ε -kɔkɔtu 'mu 'le k' ye k' 'nyni 'yi' b-εε.

22 'Ka-a 'Zɪzεεfu de k' "gwli -lrεε. 'ε dɪ, k' ka 'mε, 'le k' 'ye k' "yreetɪ 'tmu, na, -Lago k' 'ye-e u-bu *Izrayεɪlɔkɔmɔ -kpa -mu zɔ -lue 'zɔ, 'le un 'ke *Ezɪputɪbhlukpa "kpi 'wlu 'le un 'ke 'wa "bhlhbhlukpa "kpi mu. 'lɔnε 'bhle'e 'nyni, 'ε kamu k' 'tmu nu'o -lrεε na, -bho un -ka 'le-e mu a, un -za k' "ku glu 'le un 'ke k' 'le tinmaze.

23 -Ka -lue 'mɔn, 'ka-a *Moyiizɪ 'lotu -ke k' -tɪta de'e -Lago "gwli -lrεε. K' 'wlu'a a, un -gbu 'nɔn ya, k' k' k' k' "yrili. 'ε dɪ un "zize nɔ'o 'le k' ye 'cuɪ tan nu. Gba Ezɪputɪkɔmɔ'a 'bhlukpayowli po'a, k' ye'a, nyuk-pasiyreetɪ 'wee *Zuifu-u 'wlu'a, nyu 'lbhu 'u, un 'ke 'mε, nu a, ε -see u -sɔnyɪ "yi 'lbhaa. -εkedɪmaa, un 'de-e "gwli na, -Lago k' 'ye-e 'wa "yu 'puun -mu. 'ε dɪ un "zize nɔ'o. 24 Moyiizɪ -mɔn k' k' k' k' "bhuo de k' "gwli -lrεε. K' 'bhε'ε "yi a, k' -see 'ybha, Ezɪputɪ'a 'bhlukpayowli'a "yu-u "gipo k' k' k' un 'ke k' 'wa "yu 'la.

25 -Bho nyo -nt' 'le "nyinyidɪ 'mu, 'bubua k-nyo li'a, k' yi-bo'o-o na, 'ε -gwle 'mu. 'ε dɪ k' -see ti'kɔ, k' ke 'bhlukpayowli 'mɔn k' "bhlegbo ti-de, 'le, k' -ke k' nyu-u -se'a-a -Lago k' nyu, k' -ke un 'ke -na, 'le k' ke -Lago k' nyu "kpi-tbε. -Ka -Lago k' nyu -lruu-u 'ye'a 'kle a, 'ka-a k' ybha'o k' ke 'kle 'ye -lrεε. 26 *-Lago k' 'Bhozayi k' 'puun'a nyu, -ka k' ye'a 'kle kplɔkplɔkplɔ, kɔn -bodɪ, ε -nɔn k' k' "yrili k' ke -kaa 'kle 'ye. K' -see ti'kɔ k' ke Ezɪputɪbhlukpa "kpi'a 'wliɪ -zruu 'mu po. K' popo'o-o -kaa 'gwɔlɔti, -εkedɪmaa, k' de-e "gwli na, -Lago k' 'ye -zεεε "lruli-nu -mu.

27 K' -ke Izrayεɪlɔkɔmɔ -lruu 'ka 'le Ezɪputɪbhlukpa "kpi 'wlu, un 'ka 'wa "bhi'a nε "kpi mu, Ezɪputɪ'a 'bhlukpayowliklagba 'po-o 'cε tenyɪ. ε -nt'a -kaa 'mu a, k' de-e -Lago "gwli'a dɪ, ε-bε 'bhlukpa 'mne'ε -yowli 'mɔn k' -sɔnyɪ -see k' 'lbha 'le un 'ye 'bhlukpa 'mne "kpi 'wlu. A -gblee, 'bho Moyiizɪ -mɔn k' k' k' damu, -Lago nyo k' 'ye'a li, ε k' k' k' -ka k-nyo 'ye k' li 'bho k' "tɔli. 'ε dɪ k' 'bhle'e 'kpi 'mu 'le k' ye kpli 'mɔn nu. 28 -Da un -see'a -bhla 'wa "bhli mu ke a, -Lago 'tmu sɔn o', k' ke k' -Boizrayεɪlɔkɔmɔ 'tmu -lrεε, un 'ke 'bho 'wa -bidi'a -kpanɪ "yri nmi'a nymɔ titri, 'le, -Lago gbo'a -dalbhoyi 'ye'a Ezɪputɪkɔmɔ'a 'mucɔanyreetɪ 'lbha mu, k' -kaa 'wa nu li'tu. K' k' Moyiizɪ 'mɔn k' de-e -Lago "gwli'a dɪ, -ka k' k' k' "yi 'tun 'le k' ye -kaa nu. ε-bε -kɔn 'mne ti, 'bho-o k' du -nt'e *Paakɪ'a k' k' "dudua wɔn. 29 K' -ke k' 'lotu'a "nynuu 'mnu, 'ka-a un de k' "gwli'a dɪ, un 'ka 'wa "bhli mu, un -yε'ε 'Tɔnnizana 'le k' ye ε wɔn wa 'le

un 'ye 'ε -bɪst 'kpi -na, un 'ye ε cε. Un zi'a a, Eziputkɔmɔ -nɪ 'nu 'bɪ -plenamu, -u 'yɪbha'a un 'ke u 'bhle-za, 'le 'ni 'ye 'mɔwɔwla, ε 'ye u 'lbha, un 'ye 'mε 'fta 'wee.

³⁰ U-bu Izrayelkɔmɔ 'mnu, 'sesinyu -nɪ'a 'le Ze-likoogwɔ 'mu, un 'ku u tu wɔn 'mu lu 'le un 'ka gwɔ 'mne 'mu'luo, -Lagɔ 'tmɔs nu'o, komi-i -po 'ne 'yrili, un 'ke ε bi 'wɪ -mεεsɔn ti 'le ε 'ke ti'wla. ɔ 'lu 'u -kaa 'yi a, un 'de -ɔ 'gwli, 'le, -ka ɔ 'lε'ε 'tɪn, un 'ye -kaa nu 'le ε 'ye ti'wla -ziaka. ³¹ E-be gwɔ 'mne 'mu, 'ka-a 'wɪlny-naakpu un-u 'la'a Raabu de'e -Lagɔ 'gwli -lrεε. 'E kamu, 'Zuifutɔ 'wa -lruu 'lbho'a, un 'ye u kpun -gli -Lagɔ k'nyu'a 'lru 'yi 'le un 'ye u -kpa, un 'ye u -jolu -lrεε -ɔ. 'lnne 'bhle'e 'nyu'a dɪ, 'wa 'bhlimu -see'a 'wɔn un 'ke ɔ 'bho 'du, -ka un 'mumε'ε 'muti, ubu -see -kaa 'mε, un 'pun'o.

³² A -gblee, 'lotu'a 'nynuu-a, nyu -lruu-u -sie'a 'bho, un -se -sε. -Bho 'un nu 'un-ɪ 'za-a *Zedeɔn-e, *Balaaki-e *Samusɔɔ-e, *Zεfutee-e, *Daviidi-e, *Samielɪ -ke -Lagɔwlu'a 'mutizamu -lruu'a dɪ 'mu a, 'an 'lru-u -nε-ε 'bɔgɔ -nεε'ε 'cnunamu ti, 'un -see ε 'yi-gwe yi -susueyi.

³³ U-bu nyu 'mnu 'de-e -Lagɔ 'gwli. 'E kamu, dɪ-ɪ bhlu 'u 'kpi, un nu 'o 'lue -lue: Un 'lu-o 'bhɪkɪyowli 'we tu wɔn 'mu, 'le un 'ye 'wa 'bhɪkɪ 'kpi-zi. Un -kɔkɔ-nyu 'yisrεka. Lɪ -Lagɔ 'du 'u wɔn 'muti, un 'ye-e 'ya 'yri'a 'bɪ. 'Nɔɔ -blakɪ -nɪ'a a, un -ke ɪ -plε'ε 'le ɪ -see u li'tu. ³⁴ Un 'vuto 'nu 'le-e nεgbaa 'mu 'le ε -see u lε li-za -lrεε. 'Wa tu'a nyu-u 'kɔkɔ ti un 'ke u 'lbha, un 'ke 'mε, 'le 'wa kwa 'mu -Lagɔ zεtie nu'o. Un se 'kɪ 'mu'bhle 'le ɔ 'ye ɪ u 'mu po. Tɔvɔmukɪgbɪ un 'du'o 'tɔ, 'le, 'wa 'yidedemu'a 'plan 'we-e -kɔkɔ 'bhɪkɪ'a -dadudu -lru 'kpi, un 'ye ɪ tu wɔn 'mu lu -lue -lue, 'le un 'ye ɪ tinu 'fta 'wee. ³⁵ 'Nynukpakɪtɔ -mnu, un 'de-e -Lagɔ 'gwli'a dɪ, 'wa 'bhlegbo 'we'a nyu-u 'mε'ε ε, ɔ -zu 'u glu 'le 'mεmu'a 'klumu 'le un 'ye ti-nɪ -lrεε.

ε -nɪ'a -kaa 'mu a, 'kleyεε 'yi-e nyu'a -dadudu 'kpi 'gagwloka 'le un 'ye 'mε. -Bho un nu 'kɪ na, un -se 'kɪ-ɪ -Lagɔ k'nyu -ko a, un-u 'tayi nu 'ko-o 'yiti. 'Le u-bee -mnu -see ɪ 'kɔkɔ. Un 'de-e 'gwli na, -bho un 'mε, ɔ-ɔ 'ye -u glu -za -mu 'le un 'ke tinɪlre 'ye. ³⁶ Nyutɔ a, un -dɪ 'nu-u 'nyu, 'le un 'ye u 'sεεn kɪokɪokɪ, un 'ye -lruu gblokoebhɪkui -po 'le un 'ye u -jie 'mu po. ε -nɪ'a -kaa 'mu a, -Lagɔ k'nyu un 'du'a dɪ, un -see ɔ 'yidepo.

³⁷ Un 'lbha-a nyu -lruu -digbi 'mu, un 'ye 'mε. Un 'cε-ε nyutɔ 'di 'nɔn 'mu 'le un 'ye nyu -lruu -blajrεε 'mu 'lbha un 'ye 'mε. Nyutɔ a, 'puan-a 'lbhu 'o 'le un 'se -dena 'bhle. Wli 'we'a kui un-u pa'a 'mu 'le un-u 'yeye'e ti. Nyu 'nyu -u 'mu 'le un-u kɪ u 'nyanɪ 'mu.

³⁸ Un 'nu -u ti 'le un 'ye 'zizenamu mu 'le 'musa -ke trɪ 'kpi, 'le un-u 'yeye'e 'le ti. L-bɪ trɪ 'mnu, 'le 'ya 'limu -ke 'bhi -lru 'li un-u 'mnu'o. Nyu-u -yu 'u -kaa 'kleyεε 'kpi, un se 'yiti-nmɔ, un -ke un 'ke -dalue -plε. -Ekedɪ-maa, u-bu -Lagɔ k'gwɪdemu 'mnu'a kpli -nmɔ-ɔ 'yrili 'bho ɔ 'yigbeyi.

³⁹ U-bu nyu 'wee -ke dɪ 'un -za'a 'mu, un 'de -ɔ 'gwli'a dɪ ɔ 'kɔkɔ 'nu 'kpi. ε -nɪ'a -kaa 'mu a, lɪ ɔ 'du 'u wɔn 'muti, un -see ɪ 'ye 'wee. ⁴⁰ -Ekedɪmaa, ɔ 'ku u ɪ-bɪ lɪ 'm-nɪ wɔn 'muti'du, ε -se 'wa 'sε'ε dɪ ɔ popo 'gwɪlɪ 'nɪ

-ko. -A-bu -nɪ'a 'traamu ti, ɔ popo'o-o -a'ba dɪ 'gwɪlɪ -lrεε 'le ɔ 'yɪbha'o un 'ke -amu wɔn-fuo 'le -a -ke un 'ke gbobhete 'le ɔ 'ke -amu -zεgε -dalue 'lruɪ-nu -nɪ, 'le, -a'ba 'punpuan -a 'ye'a 'bho ɔ 'yigbeyi a, ε 'ke -amu 'mu 'yi 'le ε 'ke ti'pɪple.

-Lagɔ-ɔ 'du-o -amu 'lru 'yi -a'ba -zεgε'ε dɪ

12 'Lotu'a 'nynuu-a, u-bu 'yidiennyu -a 'ka 'tɔ ya-gbu, -a 'bhle -u'o, -ka un de'a -Lagɔ 'gwli, -a 'ke ɔ -kaa 'gwɪde'a dɪ, -a ku 'kpa 'yi 'bho ɔ 'jeyi'a -nanamu 'le -a 'ke 'ε 'tiinamu nyni! 'Nynynidi -a nu'a -zɔɔ, ɪ -ke bhuhuyiti'a lɪ -lru-ɪ 'kɔkɔ ti, ɪ 'ke -amu 'bho ɔ 'jeyi -za a, -a 'tayi nɪ 'yiti! ² -Bho -a de -Lagɔ 'gwli 'le -a 'ke ε -nynia a, -a'ba -Kɔyi *Zezii'a 'sana 'mu mo'o. ɔ 'wɔn-o'o 'le nyu 'ye ɔ 'lbha 'bho nyuyrɪlbhaatu 'yri -ka 'gbokobhleyi. ε -see ɔ dɪn 'yi 'lbhaa. -Ekedɪmaa, ɔ yi-bo'o-o na ɔ-ɔ 'ye-e 'bubua -li -mu 'bho -Lagɔ k'nyigbeyi. 'Traamu 'tɔ ɔ, 'bho ɔ 'tɪroli ɔ -de'e ti 'le un -nɪ 'nɔn -kɔkɔ lɪ. 'E dɪ -a de ɔ -pɔlɪ 'yi 'kɔmɔ 'le -a 'ke ɔ 'bɪ -na!

³ Kɪn, -ziadɪ mo'o. -Ka 'nyinyndi'a numu -yɔ ɔ 'kleyεε 'kpi, 'le ɔ 'ye'a 'gwli-ku, 'le 'kleyεε 'mne -see ɔ 'le 'yi -za, a popo -kaa 'gwɪlɪ! A 'luo ɔ 'kɔkɔ 'mu 'le 'kɪ -kaa amu 'yiti-wa 'le a -kaa 'bho -Lagɔjeyi 'wɪl!

⁴ Zezii'a nyu a 'du'a dɪ, a -za'a 'nyinyndi kwa gbo. ε -nɪ'a -kaa 'mu a, Zezii'a 'yidedemu -see -bhla a'ba 'k-lumu'a nyɔ -lue 'lbha ɔ -see 'mε ke 'ε dɪ. 'Ka-a ε -nɪ'e 'mu'a dɪ, 'kɪ'a -wa amu 'yiti -le! ⁵ -Ka -Lagɔ-ɔ 'du'a ɔ 'yreetɪ 'lru 'yi, 'ε 'dɪmuduwlu -lue-e 'cnɪ-ε'ε 'le ɔ 'bɔgɔ 'li, -ka ε 'lε'ε, a 'mate 'nɪ-aaε? ε-be wlu 'mne na: 'An 'yu, -bho -a'a -Kɔyi -Lagɔ 'du -unmu 'lru 'yi, de 'bho 'gwɪlɪ, 'kɪ'a -wa -unmu 'yiti -le! ⁶ -Ekedɪmaa, nyu ɔ 'kɔkɔ kpun'a ti, ɔ-ɔ 'la'a ɔ 'yreetɪ, 'unnu ɔ-ɔ 'du'o 'lru 'yi.

'Ka-a ɪ 'cnɪ-ε'o. ⁷ A -gblee, 'lotu'a 'nynuu-a, a'ba 'bhi yibo'o-o na, 'yu ɔ -tɪta -see'a 'lru 'yi 'du, ɔ se -nɪ 'kɔkɔ 'kmu 'mu. 'Ka-a ε -nɪ'e 'mu'a dɪ, -bho a -ka 'kle-e 'ye a, a yibo na -Lagɔ-ɔ 'mo-o a'ba -tɪta -ziaka! 'E kamu ɔ-ɔ 'du'o amu 'lru 'yi. -Bho 'kleyεε bhla amu 'kpi, a yibo na, ε yi-o'o ε 'ke a'ba 'lru 'yi'srεε! ⁸ 'Ka-a -Lagɔ-ɔ 'du'o ɔ 'yreetɪ 'wee 'lru 'yi. -Bho ɔ -see -kaa amu nu a, 'lemnu a -see ɔ 'yreetɪzɪgɪ -ko. ⁹ A -gblee, 'kɔkɔ 'kmu 'mu a, -bho -a nu 'nyinyndi 'le -a'ba -tɪta 'we 'ke -amu 'lru 'yi 'du 'ε dɪ, -a 'wɔn nε-o'o 'le -a 'du 'u 'bho. U-bu -nɪ'a 'kɔkɔ 'bhɪkɪ 'kpi, -bho -a -ka -kaa nu 'wa dɪ 'le, -a'ba -tɪta -Lagɔ -nɪ'a 'le yaku 'li, -bho ɔ nu ɔ 'ke -amu 'lru 'yi 'du, -a 'bhεε -a 'ke 'bho ɔ wlu -za 'nɪ? -Gba! -A 'ke ɔ 'bho 'du mo'o 'kɔmɔ, 'le, 'kɔgwɪlɪnɪzεgε -a 'ye'a, ε 'ke -amu 'mu 'yi 'le ε 'ke ti'pɪple 'bho ɔ 'tɪroli 'le yaku 'li. ¹⁰ -A'ba -tɪta 'we -ke -a -nɪ'a 'kɔkɔ 'kmu 'mu, -a'ba 'danabhla un-u 'du'o -amu 'lru 'yi, 'le, -ka -nmɔ-ɔ 'yrili, un 'kɔkɔ ti, un-u nu'o -kaa -amu. ε -nɪ'a -kaa 'mu a, -a'ba -tɪta -Lagɔ -nɪ'a 'le yaku 'li, -a'ba -zεgε'ε dɪ ɔ-ɔ 'srεε'ε -a'ba 'lru 'yi, -a -ke ɔ 'ke -dedekpli -mu-plε, 'le ɪ 'ke ɔ 'tu nu. ¹¹ A -gblee, -bho ɔ -ka -unmu 'lru 'yi-i 'du, 'ε lε -lue 'tɪn se wɔn-nmɔ. 'Bho 'ε lemɔ, -a 'ye-e 'ε 'yri'a 'bɪ: -a'a kpli-i 'nu ɔ-ɔ 'tu 'le -a'a -pɔlɪ-u -srεε'ε 'yi 'bho ɔ 'yigbeyi.

"Dumuduwlu

12 'Ka-a ε -nι'e 'mu'a dι, 'lotu'a "nynuu-a, 'kpi'a -wa -amu "yiti -le! A kuku 'muti! 13 'Le a'ba "klumu, nyutɔɔɔ'a -Lagɔ'k "gwɔɔɔ se 'muku. 'Ka-a ε nι'e 'mu'a dι, a kuku 'muti 'le a'ba nunukpli 'ke "yi'srɛɛ 'le un -kaa 'bho 'k -jeyi 'wlu, 'le un 'ke k "yrili"du, un -ke k 'ke -na -ka -zɛgɛka!

14 'Bho a -ke nyu'a 'nynumu, a 'kɔ ti "kɔmu -pɔɔɔ'a bh-lubhlu'a 'ke 'bho -nι! A 'kɔ ti -lrɛɛ 'le a'ba -nabhυ 'ke k 'tu nu! A -gblee, -bho nyc se *li'saa 'bho 'k "yigbeyi, k -see 'bho 'k "trolli -mu yi 'le k -see k 'ye yi. 15 A "du a'ba "bhi "yrili, 'le, -zɔɔɔ k -k nu'a nyu "lruli, a'ba "klumu'a nyc -ku ɩ 'mu-ɔk! A "du a'ba "bhi "yrili -lrɛɛ, 'le, nyc-k -bɔ nι 'mu a, -ka "nicɛ-ε pa'a -yakpe, 'k "nyinyinikpli -kaa 'le amu jri 'le a-bee -mnuu -kaa -zɔɔɔ 'mnι 'mu-ɔk "bhalrɛɛ! 16-17 Nyu-u 'la'a "bhi "bhɛɛɛ ε, a'ba -nι 'wa ka -le! -Lagɔ'k ɩ-ɩ 'saa'a li, *Ezayu -see 'ɩ ɩ 'la, a'ba -nι 'k ka -le -lrɛɛ! A'ba "bhi yibo'o-o 'k "kpidi: 'tɔnɔ 'mo-o 'k -tɩta'a 'mucɩaanyu'a dι, 'tɔnɔ k 'ke "niti-wunna. 'k leyi 'ke k lililekplan "nyɩ'a dι, 'tɔnɔ k nu'o vɛnyɩ 'mu. 'kɔ k 'mɔnɔ 'kɔ, 'tɔnɔ 'wa -tɩta -wunna'a "niti. ɩ zi'a -kaa, Eza-yu -mɔnɔ 'ybha-o'o 'wa -tɩta 'ke k "niti-wunna -lrɛɛ, 'le k -see 'wɔn, 'le k 'ye 'ε dι 'vi. 'k leyi 'kɔ k lilile "nyɩ, 'k 'ke ε li, dι k -za'a 'mu, k 'ybha-o'o ɩ 'ke "nukɔ 'wla. ε -nι'a -kaa 'mu a, ε -see 'tɔ -jolu 'ye.

18 A -gblee, 'lotu'a "nynuu-a, -bho ε "du a -ke -Lagɔ 'ke "yi"sisri 'le a 'ke k bubɔ, *Izrayɛɛɩkɔmu -nι'a -bɛnyɩ, a yibo'o-o na, a'ba dι -ke 'wa nι se ɩ -lue -ko. -Da -Lagɔ -nι 'u 'tmuɔnamu, ɩ-ɩ -nι'a 'kɔ 'bhɩkpa "kpi, 'ya "sɛ un 'ye'e li. 'Bho *Sinayitrɩ'a 'zɔ un -nι'o, 'le, -dayru-u -nι'a -ka -biblibli -ke nɛ'ε -gbugbu, un-u 'ye 'ɩ li 'le 'ε "lrugwia. Yaku "yi -nι'e-e tii, 'le -bibie-e klu'o. 19 ɩgɩε nu'a -kaa, ε 'wlu-o wɔn. 'Bho 'ε lemu 'le un 'ye "sesiwlu -lrɛɛ 'bu'wɔn -ka dɛ-ε "ga'a ka, 'ka-a ε -bɛ wlu 'mɔnɛ -nι'o. 'ε -sɩanyɩ kɔn u'o 'le un-u nu'o: "Wii, -Lagɔ -mɔnɔ 'kɔ "mu 'tɔ wɔn 'ya! 20 -ε -ke dι un 'lɛ'ε -kaa -lrɛɛ ε, 'tɔnɛ 'mo-o, ε-bɛ wlu 'mɔnɛ-ε 'nu-o, ɩ'o ɩ-ε 'ye'a trɩ 'mɔnɛ li'tu mu, -bho ε "du nyunyɔ o, -bho ε "du nmi o, un 'lbhɛ ε sɩkɩ 'mu, ε 'ke 'mɛ! 21 ɩ ɩ un 'ye'a 'bho li a, ɩ 'lbhaa 'nu-u -sɩanyɩ "yi tenyɩ. 'ε dι *Moyiizɩ nu'o: -Sɩanyɩ 'lbha'a 'unmu tenyɩ 'le -gbagbɩ-t za'a 'unmu!

22 A -gblee, nyu-u -nι'a ti -bɛnyɩ, 'wa dι 'ka-a! 'Bho a-bee -mnuu'a damu, ε se -kaa 'mu-nι. -Lagɔ -nι'a 'le 'k -denamu 'le yaku 'li, -k 'bhɩ'e'a nyc'o nyc'k 'wɩ, -ka a -ke k "sisri'a "yi 'le a-a 'ye'a 'bho 'k "trolli -nι mu, a'ba "bhi yibo nι-o'o. ε-bɛ -gwɔɔ -ke 'mu k -de'a 'le yaku 'li, 'ε 'nyɩ-t 'mo-o yaku "yi'a Zelizalɛmu. 'k -dena 'mɔnɛ, nyu-u 'la'a 'bho-o *Sɔntrɩzɛgɛ -lrɛɛke. 'Le 'mɔnɔ, 'le-e -Lagɔ gbo'a -dalbhomu'a -gbogboyoko-o 'bhɛɛ nι'e 'k 'nyɩ "yi, 'le 'bubua 'mu. 23 Nyu k -kɔ k, a-a 'mo-o 'wa tɔɩ. 'k "yreetɩ -ke 'nyɩ-t 'cɩ-ε'ε 'le 'k "bɔgɩ 'li, -zɔɔɔ k 'bhɩ'e'a, -u -ke "lru "yi ɩ -de'a 'bho ti, 'tɔnɔ a "du'o. -Lagɔ 'ka nyu 'wee -zɩgɩ -tu, a -ke k "sisri'e-e "yi. Nyu-u 'ma-a 'k -nu -u 'mɛ'ε ε, -u -ke -nabhυ nu 'k 'tu, -ka 'wa "nyinyinidɩ -gwɛ 'nu "kpi ti 'le un 'ye'a 'bho 'k "trolli -nι, 'ka-a a'ba dι 'ke 'mu-nι -lrɛɛ. 24 A-bee -mnuu -lrɛɛ, *Zezii -ke 'sana 'mu nyunyɩ -ke -Lagɔ 'ye'a *-ybhɛy-

hɛtitelre bhla, a-a 'mo-o 'k nyu. 'k 'ka 'mɛ, 'k nymɔ-k 'wla'a ti, -ε -ke kpazayi'a dι-t -see 'ε "yi"srɩ *Abɛɩ'a nɛ'ε ka, -ε -ke "lru "yi -Lagɔ -ke nyunyɩ -ybhɛ'ε, 'tɔnɛ zetie'ε amu 'le a'ba "nyinyinidɩ 'mu 'bho 'k "yigbeyi.

25 'Ka-a ε -nι'e 'mu'a dι, a "du a'ba "bhi "yrili! -Bho -Lagɔ -ka amu-u 'tmuɩ, a'ba -tri 'k wlu -lokui ti -le! A -gblee, dι k -zi -nι'a Moyiizɩ 'mu, k -za'a nyu -bodɩ 'mu 'le Sinayitrɩ "kpi, un -see ti'kɔ un 'ke ɩ -lokuipo'a dι, k -see u 'mu"suu. Un-u 'naa-a 'k wlu "yi'a dι k -yu 'u 'kleyɛɛɛ "kpi. -Bho k -yu u -kaa 'kleyɛɛɛ "kpi 'le, -a-bu k -k zi nι'a Zezii'a "bhuo 'mu, k -k 'tmuɩ'a, -bho -a -see 'k wlu ɩ 'la 'le, k 'bhɛɛ k 'ke -amu "yrili-za 'nι? -Gba! 26 'Le ε-bɛ trɩ 'mɔnɛ "kpi, k -nι'a -wlunamu, 'bhɩkpa-a trɛ-o'o, 'le, -a'ba -kɔ "yi, k 'ye dι 'mu-za 'le k na k -k 'ye-e -wlu -mu 'le 'bhɩkpa 'ke -trɛ kɛ -lue -lrɛɛ. -Bho ε 'ke -trɛ ε, ε -se 'kɔ-k 'bhɩkpa'a "sɛ -ko, yaku'a "bhuo-o 'ye-e -trɛ -mu -lrɛɛ. 27 A 'ye li-k, -bho k nu kɛ -lue -lrɛɛ-ε -sɩe'ε 'b-ho a, ε-ε tɔ-o'o na, ε-bɛ zɔ 'mɔnɛ 'li, ɩ'o ɩ k -ya'a ti 'kɔ 'kmu 'mu, k -k 'ye ɩ -ɩ ti-za -mu, -ɛkedɩmaa, tɩɔɩ ɩ 'du'o, 'le, ɩ-t 'ka ti-nι "kɔgwɩɛka, k 'ke ɩ 'bɩ -nι -po -nι.

28 'Lotu'a "nynuu-a, -a 'ye 'tɔ-k 'le yaku 'li -nι -mu 'b-ho -Lagɔ'k "trolli 'le k 'ke -amu -kɔ "kɔgwɩɛka'a dι, -a po k 'sɛɛ "kɔmu! -A "du k 'bho -kɔ! -Ka nu 'k 'tu, -a bubɔ k -kaa! 29 A -gblee, -ka nɛ-ε sin'a ɩ 'le ɩ-t kɔ'k ti, 'ka-a -a'ba -tɩta -Lagɔ -nι'o. Nyu-u'a "du'a 'bho 'k wlu, k -k 'zu -u ti.

Kpli-i nu'a -Lagɔ 'tu

13 'An 'lotu'a "nynuu-a, nyu-u 'ma-a a *-Bozezii'a nyu, a'ba 'bhɩ 'wa dɩkɩadɩ -le! 2 -Bho 'ɩkpayi yi amu "bhɩ, a kɔn k -gli! 'Ka-a nyutɔɩ nu'o -bɛnyɩ, 'le, -ka ε "du'a -Lagɔ gbo'a -dalbhomu, un se ɩ yibo 'le un 'ye 'wa 'ɩkpu kɔn -ka -zɛgɛka. 3 A -Bozezii'a nyu-u "du'a 'k lbhu'a dι, un-u ya'a 'kleyɛɛɛ "kpi, -u -ke -lruu un-u po'a -jie 'mu, a popo 'wa dι 'gwɩtɩ! -Bho a -nι 'kɩ 'le 'wa "klumu, -zɛgɛ a 'kɔ'k ti nyu 'ke 'kɩ amu "lrulinu, a nu ε u "lruli!

4 'Bho 'nynɔ -ke nyimie'ε kpukɛɛ'ε "kpi, dι -Lagɔ -za-a 'mu, a "du ɩ 'bho! A'ba nyc'k 'ye -yranyɔbhɩ -le! A yibo na, 'nynukpakɩ -ke nyukpasi 'ye'a -yranyɔbhɩ -ke "bhi -lru "bhɩɛɛ ε, k -k 'ye -u -zɩgɩ -tu -mu!

5 Mɔnɩ'a 'tu'a zi amu -le! ɩ'o ɩ -Lagɔ-k "nyɩ'a amu, -bho koo ε -die 'mu, a li 'ε 'bubua! -ɛkedɩmaa, 'k "bhuo na:

A-bu 'ma-a 'an nyu, 'un -see amu 'plu -kɔn yi 'le 'un -see a'ba dι 'bhɩ yi "kɔmukɔmu.

6 'Ka-a k 'lɛ'ε dι, -a'ba nyc'o nyc 'bhɛ'ε'o k 'ke wɔntiwa 'le k 'ke na:

-A'ba -Kɔyi -Lagɔ 'mo-o 'an -kpai. 'ε dι ɩ'o ɩ'ε'ε -sɩanyɩ'a 'lbha'a 'unmu. -Bho k -nι 'le 'an lemu, leeɩ nyu 'bhɛ'ε'o un 'ke 'unmu li-za'a?

7 'Lotu'a "nynuu-a, a 'ka 'bho -Lagɔjeyi 'kpa, a'ba -klɩgbɩ-t -za'a amu -Lagɔwlu -bodɩ 'mu -antanyɩ, a popo 'wa dι 'gwɩtɩ! -Ka un de'a -Lagɔ "gwɩ "kɔmukɔmu 'le ε 'ye'a 'wa 'mɛmɛɛ "kpi bhla, a yibo nι-o'o. A-bee -mnuu -lrɛɛ ε, a -zu u "sɛɩ! 8 A -gblee, -ka -a'ba -Kɔyi *Zezii *Kliisɩ "du'a *nyu'a 'puunyɩ -bɛnyɩ, 'ka-a

ᵛ-nɪ'e 'traamu -bhla 'le ᵛ-ᵛ 'ye -kaa -nɪ mu ''kɔgwɛka. ᵛ-see ''yizizia yi.

⁹ 'E dɪ a ''du a'ba ''bhi ''yrili, -ɛkedɪmaa, nyutɔɔ-u 'za-a 'ᵛ wlu ''yida 'mu 'le lɪ'a -dadudu 'mu 'le un-u 'gbaa 'nɪ lɪre un-u ᵛ 'nɪ nyu! 'Wa -ᵛᵛᵛ 'mɪnɪ, a'ba po ɪ -lokui -le 'le a -kaa 'bho -Lagɔjeyi 'wlu! Wlu ''we-e nu'a Zezii Kliist'a 'sana 'mu -Lagɔ 'ᵛ limu -nmᵛᵛ ᵛᵛᵛ 'bho nyunyu ''kpi, ɪ-bɪ wlu 'mɪnɪ 'tɪn, 'tɪnɪ -nmᵛᵛ ''yrili, ɪ 'bhɛɛ'o ɪ 'ke nyᵛ 'kpi 'mu po. E -nɪ'a -kaa 'mu, -bho nyᵛ -ka: Lililɪ -nɪ, a 'ke ɪ li mo'o, nu a, ᵛ-ᵛ nyᵛ 'mᵛᵛ ᵛᵛᵛ wlu-u 'kpa-a 'plu. Nyu-u po ɪ -lokui, -zɛɛɛ -yɛ ɪ-ɪ nu 'u ''lruli, nyᵛᵛᵛ 'ye ɛ li.

¹⁰ A 'ye li-ᵛ, -a'ba -Kɔyi Zezii ''du'a -a-bu nyunyu'a ''nyinyɪdɪ'a dɪ, ᵛ-ᵛ ''tayi'a 'ᵛ ''bhuo ''yiti, nyu 'lbha -nɪ'a 'bho tu ''yri -a'ba ''sragalɛɛ kamu, a-bu de 'ᵛ ''gwli a, a-bu 'pun'o 'bho -Lagɔ 'ᵛ ''yigbeyi. E -nɪ'a -kaa 'mu a, nyu-u ple'a ''Zuifu 'mnu'a gba ''we kli, -u kpuɪ nɪ ''yi a, 'wa 'ye 'punpuan 'mɪnɛ 'bho 'ᵛ ''yigbeyi.

¹¹ A -gblee, nmi -ke nymᵛᵛ ''Lagɔ 'ᵛ ''sragazayiklagba-a ''luo'a 'mu 'le ᵛ -ke ɛ-ɛ pa'a 'le lisaadaklagba, ᵛ-ᵛ za'a -Lagɔ 'ᵛ ''sraga 'le ᵛ 'ke nyunyu'a ''nyinyɪdɪ'a dɪ 'bhᵛ, ɪ-bɪ nmi un-u 'lbha'a a, 'ya ''kui -ke un-u po'o 'gbe le, 'le un-u po ɪ ''yri. ¹² Zezii-i 'wᵛᵛᵛ ᵛ 'ke 'sragamuzalɛ ''du 'le -a-bu 'ᵛ nyu'a ''nyinyɪdɪ 'ke -amu ''kpi ti-gwɛ 'le -a 'ke ''li'saa 'bho -Lagɔ 'ᵛ ''yigbeyi, 'ka-a un -ke ᵛ po'o Zelizalɛmugwɔ le 'le un 'ye ᵛ 'bho nyuyrilbhaatu ''yri 'lbha -nɪ 'le 'ᵛ nymᵛᵛ 'ye ti'wla. ¹³ Un -see ᵛ 'bho ''du 'le un 'ye ᵛ -kaa 'lbha'a dɪ, 'Zuifu'a gba ''we-e se'a 'ᵛ le wᵛᵛᵛ 'bhle, -a ''tayi 'ya ''yikpuɪn ''yiti! -Ka un -see ᵛ 'bho ''du, -bho un -see -kaa 'bho -amu ''du -lɛɛ, -a 'wᵛᵛ -a -ke ᵛ 'ke tikpukpuɪ ''kᵛᵛᵛ! ¹⁴ -ɛkedɪmaa, -a se 'nᵛᵛᵛ 'bh-lukpa ''kpi -denazɛɛ 'bhle. -A -see 'nᵛᵛᵛᵛ -gwlenamu yi ''kɔgwɛka. -Lagɔ -nɪ'a 'le yaku 'li, 'bho 'ᵛ ''troli-i 'mo-o -a'ba -denazɛɛ. 'Le yaku 'mɪnɛ ''yi, 'le-e -a'ba ''yri -nɪ'o.

¹⁵ ᵛᵛᵛᵛ bubɔsuzɛɛ 'ka-a: -A -zi -nɪ Zezii Kliisɪ 'mu 'le -a 'ke ᵛ 'sɛɛ po ''kᵛᵛᵛ -a'ba tinɛɛ'ɛ klɛ ti! 'Bho nyu ''we'a ''yigbeyi, -a 'bhɛɛ 'ᵛ 'nyɪnɪ ''yi ''kᵛᵛᵛ! ¹⁶ 'Bho 'ɛ lemɪ, a'-ba sɪa -zɛɛɛ'ɛ nunua 'mu -le! A 'yᵛᵛᵛ kwa 'muti a -bonyunyu -bodɪ! 'E 'kpi'a -wa amɪ ''yiti -le -lɛɛ! 'Ya lɪ-tu nu'o -Lagɔ 'tu, -ɪ -zi'e 'sraga'o 'sraga.

¹⁷ A ''du 'bho a'ba -klɪgbɪ! A 'wᵛᵛᵛ 'wa 'tmuɔwlu 'muti! A'ba ''bhi yibo'o-o na, 'tɪnɪ ''du'o amɪ ''yrili 'le a -kaa 'bho -Lagɔjeyi 'wlu. -Ka un nɪnɪ'a 'wa lbhu 'muti, un-u 'ye-e 'ɛ kuna -po -mu ᵛᵛ -lue 'ᵛᵛ 'bho -Lagɔ 'ᵛ ''yigbeyi. -Bho a -ku u 'bho-o ''du, un-u 'nu-o 'wa lbhu 'le 'bubua 'mu. -Bho ɛ -se -mɪnɛɛ, -bho a -ku u-u sɪa nɪ, 'le ku'a 'c-nanamɪ un-u 'ye ɛ -nu -nɪ mu. -Bho ɛ -nɪ -kaa 'mu a, 'ɛ lɛtu -see amɪ -zɛɛɛ ''lruli-nu yi.

¹⁸ 'Lotu'a ''nynuu-a, 'bho 'mna-a'a damɪ, lbhu -Lagɔ ''nyɪ'a 'tɪnɪ, 'tɪn 'de-e ''gwli na, 'tɪn-ɪ nu -ɛ'o -ka -zɛɛ-ka. 'tɪn 'ybh-a-o'o 'tɪn 'ke 'ᵛ 'gwɪlɪdɪ nu ''kᵛᵛᵛ 'le lɛ'o lɛ 'mu. 'E dɪ a po ᵛ ᵛᵛᵛᵛ gbo -zᵛᵛᵛ 'an dɪ! ¹⁹ 'tɪn-ɪ bhade-e amɪ li tenɪ a 'ke ɛ nu 'le ᵛ 'ke -jolu kati 'le ɛ -kaa 'mu-gwle 'le 'tɪn 'ke 'le amɪ gbo yi.

'Yewlu

²⁰ -Lagɔ ''nyɪ'a nyu -pɔɔɔ'a bhɪubhɪua, 'tɪnɪ 'mna-a po'o wᵛᵛᵛ gbo -lɛɛ a'ba dɪ. 'tɪnɪ -za'a -a'ba -Kɔyi ''Zeziiglu 'le 'mɛmɪ'a ''klumu 'le ᵛ 'ye ti-nɪ -lɛɛ. ᵛ 'ka 'mɛ, 'ᵛ nymᵛᵛᵛ-ᵛ 'wla'a ti a, 'ɛ dɪ -a -ke -Lagɔ -ybhɛ'o ''kɔgwɛka. 'Le, -ka ''bhɪubhɪlɪ'a ''yriliduyi-i ''du 'tɪn ''yrili a, ᵛ-ᵛ ''du'o -kaa -amu ''yrili. ²¹ lɛ-ɛ -ke dɪ 'tɪn-ɪ po 'ᵛ ᵛᵛᵛᵛ gbo a'ba dɪ, 'tɪnɛ 'mo-o, ᵛ 'ke amɪ 'kpi 'mu po, 'le, lɪzɪɪ 'wee ᵛ 'ybh'a'a, a 'ke ɪ nu. 'tɪn 'de-e ''gwli na, 'ᵛ ''bhuo-o 'ye -ɛ -nu -mu 'le a 'ke 'ᵛ 'gwɪlɪdɪ nu. Zezii ''Kliisɪ-ɪ 'po-o amɪ 'kpi 'mu'a dɪ 'ɛ lɛtu 'ke -nu-ɛ. 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ, Zezii Kliisɪ 'mᵛᵛᵛ 'nyɪnɪ 'bhɛ ''yi ''kᵛᵛᵛ! Kɪn, wlu 'tɪn -za-a 'mu, ''lɪ -nɪ -kaa 'mu!

²² 'An 'lotu'a ''nynuu-a, 'kpayipowlu 'tɪn-ɪ po'a amɪ -jeyi a, ɛ se ''yiti-tɛ. 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ, a -de nɪ -pɔɔɔ ti -gli!

²³ 'tɪn-ɪ 'tmuɔ'o amɪ-ɛ na, -a'ba 'lotu'a ''yu Timotee -nɪ'a -jie 'mu, un ''sii 'nᵛᵛᵛ-ᵛ ti. -Bho ᵛ nyɪnɪ 'nᵛᵛᵛ 'tɪnɪ gbo -susueyi, ''lemnɪ 'tɪn -ke ᵛ-ᵛ 'yi-e 'le amɪ gbo.

²⁴ A-bu 'ma-a Zezii'a nyu, a -ke a'ba -klɪgbɪ, 'tɪnɪ 'ye'e amɪ! A -Bozezii'a nyu-u -sᵛᵛᵛ Italiibhɪlukpa ''kpi na, u-bu 'ye'e amɪ!

²⁵ -Lagɔ -wunna amɪ ''niti ''fɪa 'wee!

Zaaku

Wludie po'a nyo "bɔgu -nɛɛ'ɛ -naagu 'li.

Zezii'a nyu "we Zaaku po'o "bɔgu -nɛɛ -jeyi. ɔ 'nu-o -kaa 'le ɔ 'ke u 'kpa "yi po, 'le, kpli-i ɔ'ɔ -ka un de'a -Lago "g-wli 'le un -ke Zezii -na'a -ka -zɛgɛka, un 'ke ɪ nu 'le ɪ 'ke -Lago 'tu nu.

'Yewlu

1 A-bu 'ma-a -Lago'ɔ nyu, -u -nɪ'a 'bhlɪkpɪ'a -dadudu "kpi, 'lɪnmɔ Zaaku 'ma-a ɔ-ɔ -Lago 'mɔ -ke -a'ba -Kɔyi *Zezii *Kliisi'a lbhunuyi, 'lɪnmɔ po'o amu "bɔgu -nɛɛ -jeyi. 'lɪnmɔ 'ye'e amu -yeye!

"Gwlideɛ -ke -naagu

2 'An 'lotu'a "nynuu-a, lɛ'o lɛ-ɛ ya'a nyo 'kleyɛɛ -bodi, -bho ɛ bhla amu "kpi a, a li 'bubua! 3 -Ekedɪmaa, -bho a de -Lago -ke *Zezii "gwli "kɔmu, 'le a 'ke lɛ 'mɛ wɔn 'mu ɔɛ, 'ɛ lɛtu-u nu -ɛ'o 'le a'ba "gwlikuɛ-ɛ 'kpa'a "kpi. 4 'Bho 'ɛ lemu, a "du a'ba "bhi 'yrili 'le a'ba "gwlikuɛ 'mɛ 'ke 'muku -ka -zɛgɛka, 'le, -ka -Lago 'kɔ'ɔ ti a 'ke -nɪ, a 'ke -kaa -nɪ -lɛɛ, 'le "nyinyinidi -kaa amu -kɔ! -Bho ɛ -nɪ -kaa a, "lemnu a -see 'bɪ li'bhle yi, a -see lɛ 'mu-ɔ yi.

5 'Le a 'ke -kaa -nɪ a, -bho nyo se 'le a'ba "klumu -naagu 'bhle 'bho lɛ'ɛ "kpi, ɔ 'ybhāa nɛ -Lago! 'lɪnmɔ 'ye ɛ ɔ "nyl mu. -Ekedɪmaa, ɔ-ɔ "nyl-e nyo'o nyo lɛ 'ɔ -pɔlɔ'a klɛ ti, 'le, -bho ɔ -ka -kaa nyo-ɔ "nyl a, ɔ-ɔ "nyl -ɔ'o -yoboo. 6 ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, -bho a'ba "klumu'a nyo 'ybhāa -Lago lɛ, ɔ de "gwli na ɔ-ɔ 'ye -ɔ ɛ "nyl -mu! ɔ 'kɔlɔ -le! A yibo "ni'a "tarili 'nɪ? -Bho -bibie -ka yi, -bho ɛ ɔɛ 'ya 'plan, 'nɔɔ ɛ 'ybhā'a 'tɪn, 'le-e ɛ-ɛ "vuto nɪ'o. Nyo -ke -pɔlɔ 'kɔlɔ'a a, -ka -lue 'mɔ, 'ka-a 'ɔ dɪ -nɪ'o -lɛɛ. 7-8 Nyo-ɔ -nɪ'a -kaa a, 'kɔ nyɔtu -see 'le 'ɔ -pɔlɔ'a klɛ -za 'le ɔ 'ke ɛ -Lago -jeyi "nyl. ɔ -pɔlɔ 'mɛ 'gble-ɛ'ɛ 'mu-ɛ'ɛ dɪ, 'ɔ popo 'gwloti -le na -Lago-ɔ 'ye -ɔ -zɛgɛ "l-ruli-nu -mu!

"Puanlbhamu -ke "wliɪbhlemu 'ma-a -Lago'ɔ nyu

9 A -gblee, nyo-ɔ 'ma-a *Zezii'a nyo, ɔ "lɛ'ɛ 'bho ɔ -bonyunyu'a 'yigbeyi, ɔ li 'bubua, -ekedɪmaa, nyu -lɪru -Lago -kɔ'ɔ ɔ, ɔ "nyl -ɔ 'bɪ 'le 'wa "klumu! 10 Nyo-ɔ 'ma-a Zezii'a nyo, ɔ 'bhle'a 'nynt tenyl, ɔ li 'bubua -lɛɛ, -ekedɪmaa, -Lago -ɔ'ɔ 'kɔ'ɔ 'le ɔ 'ke ɔ -kɔ! -Ka -sukui'a "bowle'a -gwle'a 'mu 'le lɪ-lɔ'ɔ ti, 'ɔ "bhuo yibo'o-o 'ka-a 'ɔ tinɪɛ -nɪ'o. 11 A -gblee, -bho 'yru fan tenyl, -sukui-i "zɛɛ-ɛ li, 'ya "bowle-e yɛ-o'o 'le lɪ-lɔ'ɔ tawɔn, lɪ 'ga'a ti, 'le lɪ -ke 'ya "yrilimɔɛ-ɛ ɔ'ɔ ti. -Ka -lue 'mɔ, 'ka-a "wliɪbhleyi-i sie'e 'ɔ -kɔlɔ ti.

Nyo'ɔ 'kleyɛlɪ "kpi'a wlu

12 A -gblee, nyo 'kleyɛlɪ bhla'a "kpi, ɔ -ku'a 'liti, ɔ-ɔ lɪ wɔn 'mu a, ɔ 'wa-a ti, -ekedɪmaa, ɔ 'bhle-e -Lago -ke *Zezii'a "gwlideɛ 'mu. 'Bho 'ɛ lemu, -Lago-ɔ 'nu -ɔ -zɛgɛ "lɪruli. ɔ-ɔ "nyl -ɔ "kɔgwletinɪzɛgɛ 'le ɛ-ɛ "yi 'ɔ 'mu, ɛ-ɛ 'pɪpɪ'e ti 'bho 'ɔ "troli. Nyu-u -kma'a -Lago'ɔ dɪ, 'lɪnmɔ ɔ "du 'ɛ wɔn 'muti see. 13 lɛ-ɛ 'ka nyo "nyinyinidi wɔnpo 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi, -bho ɛ bhla a'ba "klumu'a nyo "kpi, 'ɔ nu na: -Lago -nɪ'e 'lɪnmɔ tidɪnnamu, -le! -Ekedɪmaa, lɛ'o lɛ se 'bhɛɛ ɛ 'ke ɔ 'le "nyinyinidi'a nɔnɔa 'mu po 'le ɔ se 'bhɛɛ ɔ 'ke nyo ti'dɪn ɔ 'ke ɪ nu -lɛɛ. 14 A 'ye li-ɔ, nyunyo'ɔ "nyinyininaagu ɔ 'bhle'a 'mu, 'lɪnmɔ jri 'ɔ 'le, 'le lɪ-lɔ'ɔ tu ɔ'ɔ'ɔ, ɔ-ɔ nu'o "nyinyinidi 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi. 15 Klɪ, lɪ-bl "nyinyininaagu 'mɔ, -bho nyo kpi lɪ, 'le ɔ-ɔ 'ga'a 'le "nyinyinidi 'mu ti. A -gblee, lɪ-bl "nyinyinidi 'mɔ, 'mɛmɛɛ ɪ po'o "lru "kpi ti 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi.

16 'An dɪkmalotu'a "nynuu-a, a'ba "maa a'ba "bhi dɪ "yrili -le! 17 lɛ'o lɛ-ɛ 'ma-a -zɛgɛ, nyo-ɔ 'ye'a a, -Lago -ya'a 'yru-e, 'cu -ke 'cudɪ ti, 'le ɔ 'mu ɛ-ɛ 'wlu'o. ɔ zizia 'yi. -Bho lɪ -nɪ tan -ka fan, -ka lɪ-lɔ'ɔ ya'a -zuzu 'le 'fɔtɪ -lru gbo 'le ɛ 'bhɛ'ɔ ɛ 'ke 'yizizia a, ɔ se -kaa -nɪ. 18 ɔ wlu-u 'ma-a -ziadɪ, a 'wɔn'ɔ'ɔ, 'le ɛ 'mu a 'ye -nɪ'e "kɔgwletinɪzɛgɛ. 'Le 'ɔ 'gwlotɪ 'mu ɔ nu'o -kaa, 'le, 'bho lɛ'o lɛ ɔ -ya'a ti'a damu, -abu 'ke kɔɔ ɔ'ɔ dɪ, -ka lɪ'a "yizabhi nyo-ɔ "nyl'a -Lago, 'ya ka.

A po -Lagowlu -lokui 'le a 'ke ɛ 'bho "du

19 'An dɪkmalotu'a "nynuu-a, wlu-u nu'a: -Bho ɛ "du dɪ'a -lokuiponamu, a "tɪtra li! -Bho ɛ "du -wlunamu, a'ba wɔn'ɔ'ɔ 'fɪn ti -le! Dɪ-lɪ 'ka amu 'ɔɛ "yi 'lbhāa, -bho lɪ -yɛ amu, a'ba "kɔ -le!, ɛ-bɛ wlu 'mɛ, a popo 'ɛ dɪ 'gwloti! 20 A -gblee, -bho nyo po 'ɔɛ, lɛ'o lɛ ɔ-ɔ nu'a a, ɛ se "yi'sɛɛ 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi. 21 'ɛ dɪ, lɛ'o lɛ-ɛ 'ma-a "nyinyinidi 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi, a ple ɛ li! A -nmɔ kpli 'mu, 'le, -Lago'ɔ wlu a 'wɔn'ɔ'ɔ, -ɛ po'a 'kpu glu 'le amu 'mu, a "du ɛ 'bho! ɛ-bɛ wlu 'mɛ 'bhle-e wɔnkue 'mu, a'ba 'pupun a 'ye'a 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi, 'le ɛ 'ke ɛ nu a 'ke ɛ 'li ti-de "kɔmu.

22 A -gblee, -bho a -ka 'ɔ wlu -lokui-ipo, -ka ɔ 'lɛ'ɛ 'tɪn, -bho a'ba nu -kaa a, a-a "maa-a a'ba "bhi dɪ "yrili. 'ɛ dɪ a "du 'bho 'ɔ wlu! 23 A 'ye li-ɔ, nyo-ɔ po 'ɔ -lokui, -ɔ'ɔ "du'a 'bho 'ɔ wlu a, ɔ kɔ'ɔ'ɔ -ka nyo -lue-e "luo'a ka 'ye-na 'mu, ɔ 'ye 'ɛ 'li popo 'le ɔ 'ye'a lɛ -lue li'ye 'le 'ɔ 'yig-

beyi. Ɔ nu'a -kaa, Ɔ "tayi 'nɛ-ɛ 'yiti. ²⁴ -Nɔɔ gbɛ zi'a a, -ka Ɔ "yigba -nɛ'a, Ɔ 'mate'e-e -kaa. Ɔ -see ɛ nmaze. ²⁵ ɛ -nɛ'a -kaa 'mu, -Lagɔwlu "nyɛ'a nɔɔ "yiflɔɛ, nɔɔ-Ɔ 'crɛ 'ɛ 'muti, 'le, -ka ɛ 'lɛ'ɛ 'tɛn, -Ɔ -na'a -kaa, -Lagɔ-Ɔ 'nu -Ɔ 'ɛ dɛ -zɛɛɛ "lɛruli. Ɔ nyɔtu'a po -lokui bhuhuyiti. Ɔ-Ɔ "du -ɛ 'bho. -Bho Ɔ nu -kaa, "lemnu Ɔ-Ɔ wunna 'nɔɔ-Ɔ "niti, -ɛkedɛmaa, 'ɛ lɛtu-u 'mo-o wluzɛɛɛ.

²⁶ -Bho nɔɔ nu Zezii'a nɔɔ Ɔ "du'o, -bho Ɔ -ka dɛ 'mu-uzɛ -flafɛ a, Ɔ-Ɔ "maa-a Ɔ "bhɛ. Bhu Ɔ-Ɔ na'a 'bho -a'-ba -tɛta -Lagɔ-Ɔ 'jeyi, ɛ-ɛ 'mo-o bhuhule. ²⁷ -Dɛg-banyukpakɛ-ke "kuenynuu -nɛ'a stanamu, nɔɔ-Ɔ zi'a 'wa dɛ 'le Ɔ "si'a 'bho, -Ɔ ple'a "nyinyidɛ li, Ɔ nyɔtu'a -nanabhu nu Ɔ 'tu 'bho Ɔ 'jeyi.

Nyu 'wee 'bhɛ'ɛ-ɛ 'mu 'bho -Lagɔ-Ɔ 'yigbeyi

2 'An 'lotu'a "nynuu-a, -a'ba -Kɔyi *Zezii *Kliisi -ke 'nyɛ-ɛ 'bhɛ'ɛ 'yi, a-bu de Ɔ "gwli, a'ba 'tɛ nɔɔ 'mu -le! ² A -gblee, 'nɛ-ɛ yi-o'o 'nɛ 'ke 'ɛ dɛ'a kɛɛ de 'le a 'ke 'an wlu 'mɛ'ɛ zɔ 'muti'wɔn. Zɔ -lue zɔ, a 'gbuu'o-o "lɛ-ru 'le -budu -lue 'li. Nyu 'sɔn nu'a -kaa, un -pa'a-a amu 'bɛ. -Lue -pa'a-a "yirilɛmɔbɛn 'mu, 'le, -jɛmɔpɔlɛ -nu-ɛ'ɛ sanu 'mu, Ɔ -po 'nɛ -jɛ 'mu. "Puan-a 'lɛba'a -lɛɔ. Ɔ -pa'a-a "sazuzɛn 'mu. ³ A 'ye 'u "yri a, nɔɔ-Ɔ -pa'a "yirilɛmɔbɛn 'mu, 'unɔɔ a "du'o 'bho tenyɛ 'le a-a nu Ɔ -bodɛ: -A'ba -klagba, kpezɛɛ 'ka-a! -Zi 'bho -un 'ke ti-de. 'Le a-a nu'o "puanlɛhayi -bodɛ: -lɛmɔ-ɔɔ, -nynayayi ti, 'le "bhalɛɛke: -Zi -laa 'bhlugɔ, -a'ba bhu'a "tɛrɛli -un 'ke ti-de! ⁴ -Bho a -ka -kaa-a nu a, a-a popo-o 'gwɛlɛti "nyinyidɛ 'le a-a 'tɛ'ɛ nyu 'mu.

⁵ 'An dɛkmalotu'a "nynuu-a, a po -lokui! Nyu'a -dadudu-u "lɛ'ɛ 'bho 'wa -bonyunyu'a 'yigbeyi a, -Lagɔ -zu 'u 'bho -lɛɛ un 'ke Ɔ "gwɛlɛ un 'ke Ɔ nyu "du, 'le Ɔ "nitiwunnasɛ 'ke u "kpi 'pɛpɛ. Nyu-u -kma'a Ɔ dɛ, Ɔ na 'ka-a Ɔ 'ke u -bodɛ nu. ⁶ ɛ -nɛ'a 'tɛ -kaa 'mu 'le, leedɛ a'ba "du 'u 'bho'a? A -gblee, nyu-u 'ma-a 'nyɛbhlɛmu, 'wa "klumu'a nyu-u ya'a amu 'kleyɛɛ "kpi. Ubu 'mnu, 'unnu kpa'a amu -zigletumu wɔnyɛ. ⁷ Ubu 'mnu -lɛɛ, *Zezii *Kliisi'a 'nyɛ a 'bhɛ'a "kpi, 'nɛ-nɛ nyɛ 'nɛ wɔn.

⁸ A -gblee, wlu-u 'cɛ-ɛ'ɛ 'le -a'ba -Kɔyi -Lagɔ-Ɔ "kɔɔ 'li, -ɛ nu'a: -Ka -un -kma'a -a'a "bhɛ'o'a dɛ, -kma -kaa -a'a -bonyunɔɔ dɛ, ɛ-bɛ wlu 'mɛ, nɔɔ-Ɔ "du 'ɛ 'bho, Ɔ-Ɔ 'nu-o "yirilɛmɔɛ. ⁹ ɛ -nɛ'a -kaa 'mu a, -bho a 'tɛ nɔɔ 'mu, a 'nu-o "nyinyidɛ 'bho -Lagɔ-Ɔ "yigbeyi. A 'cɛ-ɛ Ɔ wlu 'mu, -ɛkedɛmaa, a -see ɛ 'bho "du. ¹⁰ A 'ye li-Ɔ, -bho nɔɔ -ka 'kɛ *Lagɔ-Ɔ gba 'wee "yi-ikpun, 'le Ɔ 'ke 'ɛ -lue 'tɛn 'muɔɛ ɛ, Ɔ nyɔtu kɔɔ-Ɔ nɔɔ -ɔɔ cɛ'ɛ 'ya klɛ 'mu 'bho -Lagɔ-Ɔ "yigbeyi. ¹¹ -ɛkedɛmaa, -Lagɔ nu'a: Nyɔ-Ɔ 'ye -yranynɔɔbha -le, 'unɔɔ nu'o na: Nyɔ-Ɔ 'lɛba "ku -le, -lɛɛ. 'Ka-a ɛ -nɛ'ɛ 'mu'a dɛ, -bho nɔɔ -see -yranynɔɔbha 'ye 'le Ɔ 'ke "ku 'lɛba a, Ɔ cɛ-ɛ Ɔ gba 'mu. ¹² 'ɛ dɛ 'nɛ-ɛ 'tɛmɔu'o amu, 'bho -Lagɔ-Ɔ -zɛlɛ'a zɔ, Ɔ wlu-u "nyɛ'a nɔɔ "yiflɔɛ -ɛ -ke 'li a de'a ti a, -bho Ɔ 'ke ɛ amu "kpi cɛ, a'ba 'muzadɛ -ke a'ba kpli Ɔ-Ɔ 'ye ya-gbu mu. 'lɛnɛ 'bhɛ'e 'nyɛ'a dɛ, a 'bhɛ a -bonyunɔɔ ngazɛ 'le -bɛ a'ba 'muzadɛ -ke a'ba kpli 'mnu 'mu! ¹³ A 'ye li-Ɔ, nɔɔ-Ɔ se'a Ɔ -bonyunɔɔ ngazɛ 'bhɛ, -Lagɔ -see Ɔ ngazɛ 'ye yi

-lɛɛ. Nyɔ-Ɔ 'bhɛ'a ngazɛ a, Ɔ se -Lagɔ-Ɔ -zɛlɛ'a -sɛnyɛ ku 'muti 'bhɛ.

Nyɔ-Ɔ de'a -Lagɔ "gwli, Ɔ -tɛ 'ɛ kpli

¹⁴ 'An 'lotu'a "nynuu-a, -bho nɔɔ nu Ɔ 'de-e -Lagɔ "gwli, -bho Ɔ se 'ɛ kpli -tɛ 'le, ɛ -se -laa bhuhuyiti'a lɛ? Ɔ 'de-e -Lagɔ "gwli'a "sɛ'ɛ kamu, Ɔ 'bhɛ Ɔ 'ke 'pun 'nɛ 'bho Ɔ "yigbeyi? ¹⁵ A -gblee, 'nɛ-ɛ 'de-e 'ɛ dɛ'a kɛɛ -lɛɛ 'le a 'ke 'an wlu 'mɛ'ɛ zɔ 'muti'wɔn. Zɔ -lue zɔ, nyukpasu 'le "bhalɛɛke 'nynaakpu -ke a "du'a *Zezii'a nyu, -bho a'ba nɔɔ -lue -ke 'wa -lue 'gbuu -dalue 'yi, -ka Ɔ se'a lililɛ -ke -bana 'bhɛ 'le Ɔ 'ke ɛ Ɔ -bodɛ 'mu-za, ¹⁶ -bho Ɔ nu na: 'lɛ-ɛ 'mu-o le. -Lagɔ -sie -unmu gbo! Ɔ "nyɛ -unmu -banɛ -ke lililɛ!, -bho Ɔ se Ɔ -kpa 'le Ɔ 'ke -kaa 'lɛ 'le, ɛ -se -laa bhuhuyiti'a lɛ? ¹⁷ -Ka -lue 'mɔn 'ka-a -Lagɔ-Ɔ "gwɛlɛɛ dɛ -nɛ'ɛ 'mu. -Bho nɔɔ nu Ɔ 'de-e -Lagɔ "gwli, -ka Ɔ wlu 'lɛ'ɛ, -bho Ɔ -see -kaa -na, Ɔ "gwɛlɛɛ 'mɛ-ɛ 'mo-o bhuhuyiti'a lɛ.

¹⁸ A -gblee, nɔɔ 'bhɛ'ɛ'o Ɔ 'ke nu, na: -lɛmɔ-ɔɔ, -un 'bhɛ-e -Lagɔ-Ɔ "gwɛlɛɛ 'mu, 'le -un se kplizɛɛ nunamu -nɛ, 'le 'mna-a nu 'o. -Ka -mɔn se 'lɛ nunamu -nɛ, 'le -un 'ye'a na, -un 'de-e -Lagɔ "gwli, nu, -tɛ -kaa 'unmu, 'le, 'an -nɛ nu'a na 'un 'de-e -Lagɔ "gwli, 'un 'ke ɛ -unmu 'yi-tɛ. ¹⁹ -Ka -Lagɔ -nɛ'a -lue 'tɛn, -un 'de-e -kaa "gwli, 'kla -ko? ɛ -nɛ-Ɔ-Ɔ "yri. -Ka -lue 'mɔn, 'ka-a "nyinyidɛ'a -zuzu "we de'e "gwli 'le 'ɛ -sɛnyɛ-ɛ 'lɛbɛ 'o.

²⁰ -Naagɛ'a "yisuyi! Nyɔ-Ɔ de'a -Lagɔ "gwli, -bho Ɔ nu kplizɛɛ, -ka Ɔ "gwɛlɛɛ 'mɛ'ɛ "du'a bhuhuyiti'a lɛ, -un 'kɔ-Ɔ ti, 'un 'ke ɛ gbɔzɛza 'le -un 'ke ɛ 'muti'wɔn?

²¹ -Gblee, popo -a'ba "na *Ablaamu'a dɛ 'gwɛlɛti! Ɔ kplizɛɛ Ɔ nu'a kamu -Lagɔ po Ɔ "yisɛɛyi 'bho Ɔ "yigbeyi. -Gbagbu -ke "kpi nyu-u za nɛ'a -Lagɔ-Ɔ *'sraga a, 'bho-o Ɔ -ke Ɔ "yu *Izaaku mu'o, Ɔ 'ke Ɔ -Lagɔ-Ɔ 'sraga 'mu -za -nɛ. ²² -lɛ 'ye li-Ɔ, 'bho Ɔ -Lagɔ-Ɔ "gwɛlɛɛ "kpi Ɔ po'o kplizɛɛ. 'ɛ lɛtu -nyɛ'a Ɔ -Lagɔ-Ɔ "gwɛlɛɛ 'yi. ²³ lɛ zi'a -kaa a, 'le, wlu-u 'cɛ-ɛ'ɛ 'le -Lagɔ-Ɔ "kɔɔ 'li -ɛ nu'a na: Ablaamu 'de-e -Lagɔ "gwli. 'ɛ dɛ Ɔ "du'o "yisɛɛyi 'bho Ɔ "yigbeyi, 'le 'ɛ -lɛɛ-ɛ zɔ na Ɔ 'mo-o Ɔ bha, -bɛ wlu 'mnu 'ye "yinyɛ. ²⁴ A -gblee, kplizɛɛ nɔɔ-Ɔ nu'a a, 'unnu po Ɔ "yisɛɛyi 'bho -Lagɔ-Ɔ "yigbeyi, ɛ -se Ɔ "gwɛlɛɛ'ɛ "sɛ'ɛ dɛ -ko. ²⁵ Raabu 'ma-a "wɛlɛnynaakpu, a popo 'wa dɛ 'gwɛlɛti -lɛɛ! *Zuifutɔɔ 'wa -lɛru lɛbho'a, un 'ye 'u a, un -kpa nu-o'o 'le un 'ye u -jɔlɛ -lɛɛ -tɛ. 'lɛnɛ -zu 'u 'mɛmɛ'ɛ wɔn 'mu. A -gblee, 'wa kplizɛɛ 'mɛ-nɛ'a dɛ 'ɛ lɛtu -nu-ɛ'o. ɛ -se 'wa "gwɛlɛɛ'ɛ "sɛ'ɛ dɛ -ko. ²⁶ A 'ye li-Ɔ, nɔɔ-Ɔ se'a -zuzu 'mu'bhɛ, -ka Ɔ "du'a "ku a, 'ka-a -Lagɔ-Ɔ "gwɛlɛɛ'ɛ dɛ -nɛ'ɛ 'mu -lɛɛ. Nyɔ-Ɔ de'a -Lagɔ "gwli, -bho Ɔ nu kplizɛɛ, Ɔ "gwɛlɛɛ 'mɛ-ɛ 'mo-o bhuhuyiti'a lɛ.

Nyɔ-Ɔ 'muzadɛ

3 'An 'lotu'a "nynuu-a, a'ba -dadudu'a "tɛtra li un 'ke nyu'a -Lagɔwlu'a -tɛmu "du -le! -ɛkedɛmaa, -a-bu 'ma-a nyu'a -tɛmu, -a'ba -zɛlɛ-e 'ye-e wɔn-ku -mu tenyɛ 'bho -Lagɔ-Ɔ "yigbeyi 'le ɛ 'ke nyu -lɛru'a nɛ -zi. ² A -gblee, wlu-u 'wlu'a 'le -a'ba wɔn 'mu, -ɛ se'a "yirilɛmɔ 'bho -Lagɔ-Ɔ "yigbeyi, -a -gwɛlɛ 'nɛ-ɛ 'muzanamɛ.

-Bho nyc -ka wlu, -bho wlu -see ኃ 'yizi 'bho -Lagɔ'ኃ 'yigbeyi, ኃ -se 'bulibhleyi -ko. ኃ 'bhɛɛ'o ኃ 'ke ኃ 'bhuo wɔnɔyi'bhɛɛ. ³ A yibo -sieko 'nɪ? 'Le 'ɛ wɔn 'mu -a 'du'o nɛtɛdie 'le -a sɛn 'ɛ'o 'le ɛ-bɛ -siekobhuo 'ke -a'ba wlu 'bho 'du. -Bho -a nu ɛ -kaa, 'lemnu, -jolu -a 'ybha'a, ɛ-ɛ bhlu -ɛ'o. ⁴ A yibo batooklɔgbɪ 'nɪ -lɛɛ'ɛ? 'Ya lɛtu 'bhɛ-ɛ 'yi tenyi 'le wɔnkupupɔkɔkɔ-ኃ 'tuu nɪ'o 'le ɪ-ɪ na'o. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, tufɔtɪ 'wɔn-ኃ se'a 'yi'bhɛ, -ɪ 'pɛ'ɛ 'le 'ya lemu ti, -bho un -kɪ ɪ-ɪ tri, 'lɪnnɪ 'srɛɛ'ɛ 'ya 'lru 'yi, 'le, -da 'ya trimu'a -pɔkɔ -nɪ'a a, ɪ-ɪ mu nɪ'e 'bho. ⁵ A -gblee, -ka -lue 'mɔnɔ 'ka-a nyunyɔ'ኃ -mɪɛ -nɪ'o. ɛ-ɛ 'mo-o ɛ-toope. ɛ-bɛ ma 'ka-a lɛtoope a, ɛ-ɛ 'nu-o 'nyinyinill'a -dadudu.

A popo -naklaatoope'a dɪ 'gwɪluti! 'Kwɪ-a 'bhɛ'ɛ 'yigbeyi ti, ɛ 'bhɛɛ'o ɛ 'ke ɛ 'yri po. ⁶ -Ka nɛ-ɛ sin'a li, 'ka-a nyunyɔ'ኃ wlu -nɪ'o -lɛɛ. ɛ'ɔ'o ɛ-ɛ 'ma-a 'nyinyinidɪ 'bho -Lagɔ'ኃ 'yigbeyi, 'le -mɪɛ 'mu ɛ-ɛ 'wɪ'u'o. ɛ-bɛ -mɪɛtoope 'mɪɛ, 'le nyc'ኃ wɔn 'mu ɛ 'sri'o, 'le ɛ-ɛ po'o nyunyɔbhuo 'nyinyininyɔ 'bho -Lagɔ'ኃ 'yigbeyi. -ɛ -ኃ'ኃ 'bho -a'ba 'wɪunamu 'mu, -ɛ nyni'a -a'ba 'menamu, ɛ-ɛ 'nu-o 'nyinyinidɪ. ɪ-ɪ 'nyinyinidɪ 'mɪnɪ, 'le 'nyinyinidɪ'a tiyayi 'mu ɪ-ɪ 'wɪ'u'o. ⁷ A -gblee, nmi-i na nɪ'a bhɪ o, -ɪ na nɪ'a 'bɛtɛ o, zmi o, nɪkɪ o, nyc-ኃ 'kɪpɪn-o 'ya tɔɪ 'le ኃ-ኃ 'sɪan nɪ'o, ኃ-ኃ 'bhɛɛ 'nɪ wɔnɔyi 'le ɪ-ɪ 'du ኃ 'bho. ɛ-bɛ wɔnkue 'mɪɛ, 'lɪnnɛ nyc 'bhle'o. ⁸ 'Le nyc-ኃ nu'a -kaa 'mɔnɔ ኃ, ኃ se ኃ 'bhuo'a -mɪɛ wɔnɔyi'bhɛɛ. ɛ-ɛ 'mo-o 'nyinyinile. 'ɛ lɛtu'a -de ti 'tɪn. -Bho sɛn nmu nyc, -ka 'ɛ gu-u 'wɪ'u'a 'le 'ɛ wɔn 'mu 'le ɛ 'bhɛɛ'o ɛ 'ke ኃ 'ɪbha, 'ka-a nyc'ኃ -mɪɛ-ɛ nu'o 'nyinyinidɪ'a -dadudu nyc 'lɪruli. ⁹ A -gblee, -a'ba -tɪta -Lagɔ -ኃ'ኃ -amu, wlu -a 'luo'a 'mu 'le -a 'bhɛɛ'ɛ ኃ 'nynɪ 'yi, ɛ-bɛ wlu -lue 'mɪɛ, nyunyɔ ኃ -ya'a ti, -ka ኃ -nɪ'a, -u -nɪ'a -kaa, 'le -a 'bhiti'e 'yiti, -a zɛ 'ɛ u -bodɪ 'mu 'nyinyinika. ¹⁰ 'An 'lotu'a 'nynuu-a, a 'ye -ka 'yirilinmɔkwɪ -ke 'nyinyiniwɪ-u 'wɪ'u'a 'le -a'ba wɔn 'mu li-ኃ! 'ɛ lɛtu se 'yirili-nmɔ. -A'ba nu ɛ -le! ¹¹ A -gblee, 'ni-i -nmɔ'ኃ wɔn -ke 'ni-i 'bhle'a 'tɔn wɔn, ɪ se 'bhɛɛ ɪ 'ke 'nilru -lue ኃ 'wɪ. ¹² Tu-u tro'a 'mɪmɪbhi, ɛ se 'bhɛɛ ɛ 'ke -kmakmabhi po -lɛɛ. -Ka -lue 'mɔnɔ 'ka-a ɛ -nɪ'e 'mu -lɛɛ 'bho 'ni'a damu. 'Nilru 'bhle'a 'tɔn wɔn, nyc se 'bhɛɛ ኃ 'ke 'le 'ɛ ኃ wɔnɔnɔnɔnɔ 'pli.

-Naagi -Lagɔ-ኃ 'nyɪ'a nyu

¹³ 'An 'lotu'a 'nynuu-a, -bho nyc -nɪ 'le a'ba 'klumu 'le ኃ 'ke -naagi 'bhle ኃ 'ke ɛ 'yri yibo a, 'le ኃ 'yirilin-mɔkpli 'mu, ኃ -tɔ 'na! -Bho ኃ -kɪ ɪ-ɪ nu, ኃ -nmɔ kpli 'mu! 'Ka-a -naagizɛgɛ'ɛ 'bhleyi -nɪ'o. ¹⁴ A -gblee, -bho a'ba 'limu -nyni wɔn 'le a 'ke a'ba -bonyunyu -lɪru'a 'munynɪ 'bhle, -bho a -ka a'ba 'bhi'a 'sɛ'ɛ dɪ-ɪ zi, 'lemnu a'ba 'plin -le bhuhuyiti! Dɪ-ɪ 'ma-a -ziadi, a'ba 'bhiti nɪ 'yiti -le! ¹⁵ Nyu-u nu'a -kaa, -naagi un 'bhle'a, 'ɛ lɛtu -see -Lagɔ 'mu 'wɪ. ɛ-ɛ 'mo-o nyunyɔ -ke 'kmu -nɛɛ 'mu'a ɛ. 'Nyinyinidɪ'a tiyayi 'mu ɛ-ɛ 'wɪ'u'o. ¹⁶ A -gblee, nyu-u zi'a 'wa 'sɛ'ɛ dɪ, -u 'bhle'a 'wa -bonyunyu -lɪru'a 'munynɪ 'li, -bho un -nɪ -dalue, 'mutiwunwɔɛɛn'ɛ -nɪ 'le 'wa 'klumu, 'nyinyinikpli'a 'sɛ nyc-ኃ 'ye'e 'le li. ¹⁷ ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, -naagi -yɛ 'wɪ'u'a -Lagɔ 'mu, ɛ -ke ɛ se ɛ -lue 'mu-nɪ. Nyc-ኃ 'bhle'a -naagi 'mɪɛ, ኃ 'bhle 'bɪ li 'bho -Lagɔ'ኃ 'yigbeyi. ኃ-ኃ 'nyɪ-e nyu

wɔnɪpɪɛɛ. ኃ -wlu wɔn. ኃ-ኃ 'wɔn-ኃ ኃ -bonyunyu'a -naagi 'muti -susueyi. ኃ 'bhle-e ngaze. ኃ-ኃ 'nu-o kplizɪɪ. ኃ 'tɛ nyu 'mu 'le ኃ 'se 'yirabha 'bhle. ¹⁸ A -gblee, nyu -ke -pɔkɔ -nmɔ'ኃ 'yirili, -u 'nyɪ'a 'wa -bonyunyu -lɪru wɔnɪpɪɛɛ, ɛ'ɔ'o ɛ un-u nu'a a, ɛ-ɛ 'wɔn-o'o. Un-u 'nu-o 'yisrɛɛkpli 'bho -Lagɔ'ኃ 'yigbeyi 'le 'wa dɪ 'wa -bonyunyu -lɪru 'ke ɪ-ɪ kplizɪɪ 'mɪnɪ nu -lɛɛ. -Bho nyc -lo tu, 'le ɛ 'ke -tro, -ka ኃ -ke nyu -lɪru-u li 'ɛ 'bhi, 'lɪnnɛ -ke 'ɛ lɛtu gugɔ'ኃ 'yiti.

Nyu-u -kma'a 'kmu 'mu'a lɪ'a dɪ

4 'An 'lotu'a 'nynuu-a, jɛjɛ -ke tɪvɔɛ-ɛ -nɪ'a 'le a'ba 'klumu, doo ɪ-ɪ 'wɪ'u'a? A-a nu -l'o, -ɛkedɪmaa, ɪ-ɪ 'a 'bhɛɛ'ɛ -Lagɔ'ኃ 'nynɪ 'yi, a'ba -pɔkɔ -nɪ'a 'yi, ɪ -ke ኃ 'gwɪludɪ'a nunu'a'a 'tu-u dede-e 'yi 'le a'ba -pɔkɔ gbo. ² Nyu'a ɪ-ɪ nu'a amu 'tu, a-a 'ye'a li, -bho un se ɪ amu 'nyɪ 'le 'ya 'gwɪ-u nyni'e amu li. -Bho 'ya 'tu -nɪ amu 'gwɪ, -bho a -see ɪ 'ye 'le a-a 'du'o 'ɛ dɪ a-a jɛ'o 'le a-a wɔ'ኃ tu. ɪ-ɪ li a-a 'kɪ'ኃ ti, a'ba 'ye ɪ, -ɛkedɪmaa, a'ba 'ybhaa nɪ -Lagɔ. ³ -Bho a 'ybhaa ኃ, ኃ 'nyɪ ɪ amu, -ɛkedɪmaa, a'ba 'gwɪutipopɔɛ se 'yirili-nmɔ. Dɪ-ɪ'a 'bhɛɛ'ɛ ኃ 'nynɪ 'yi, -ɪ 'ma-a a'ba 'bhi'a 'tunudɪ, 'ya 'lru 'yi a-a 'bɪ 'ɪ ti.

⁴ A-a 'mo-o nyu-u -see ኃ 'yi-kɪpɪn. ɪ-ɪ'a 'bhɛɛ'ɛ ኃ 'nynɪ 'yi, -bho a -kɪ ɪ kli-i ple, a se yibo na a-a 'mo-o ኃ 'yidedemu? Nyɔ'ኃ nyc-ኃ ple 'ɪ kli a, ኃ-ኃ 'mo-o ኃ 'yidedeyi. ⁵ A'ba popo 'gwɪluti -le na, wɪ-u 'cnɪ-ɛ'ɛ 'le ኃ 'wɔkɔ 'li, ɛ-ɛ 'mo-o bhuhuyiti'a ɛ! ɛ na *-Lagɔ'ኃ Lisazuzu 'kɔ-ኃ ti ኃ 'ke -a'ba -pɔkɔ'a kɛ 'mu'luo 'le ኃ 'ke amu 'mu -nɪ. ⁶ 'Bho 'ɛ lemu, ኃ-ኃ 'po-o -amu 'kɪ 'mu tenyi 'le -a -kaa ɪ-ɪ 'nyinyinill 'mɪnɪ wɔn 'le -a -kɪ ɪ kli ple. 'ɛ 'kɪ'a wɪ-u 'cnɪ-ɛ'ɛ 'le ኃ 'wɔkɔ 'li -lɛɛ 'le ɛ na:

Nyu-u 'bhɛɛ'ɛ 'wa 'bhi 'yi, -Lagɔ'ኃ -gbu nu ya. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, nyu-u ya'a 'wa 'bhi 'zɔ 'bho ኃ 'yigbeyi, ኃ-ኃ kpa nu-o'o.

⁷ 'lɪnnɛ 'bhle'e 'nynɪ'a dɪ, a 'nyɪ ኃ a'ba 'bhi -jɛyi 'fɪa 'wee, 'le a 'ke ኃ 'bho 'du! A'ba 'wɔn 'nyinyinidɪ'a tiyayi'a -naagi -le, 'le ኃ 'ke amu lipɪ! ⁸ A 'srii -a'ba -kɔyi -Lagɔ 'le ኃ 'ke amu 'srii -lɛɛ! A-bu 'ma-a 'nyinyinidɪ'a numu, a yibo nɪ 'yi 'le a 'ke ኃ gbo 'bhiti 'le a 'ke kplizɪɪ nu! A-bu -ke -pɔkɔ 'gble-ɛ'ɛ 'mu, a zizia nɪ 'yi, 'le ɪ 'ke ኃ 'sɛ 'yi-de! ⁹ A'ba 'nyinyinidɪ'a 'lru 'yi, 'gwɪl -nyni amu li! -Ka nyc -nɪ'a gu 'zɔ, 'le ኃ-ኃ 'vi'a a, a 'vi -kaa a'ba 'nyinyinidɪ'a dɪ 'le a 'ke ɪ 'yiyibo a 'ke ኃ gbo 'bhiti! A'ba 'cɪsɛ -le, 'gwɪl -nyni amu li, 'le a 'ke 'vi 'ya dɪ! ¹⁰ A -ya a'ba 'bhi 'zɔ 'bho ኃ 'yigbeyi 'le ኃ 'ke amu -zɛgɛ 'lɪrulinu!

A'ba -tu a -Bozezii'a nyu -zige -le!

¹¹ 'An 'lotu'a 'nynuu-a, a'ba 'sisi 'nynɪ 'nyinyinika -le! -Bho nyc 'du 'bho ኃ -Bozezii'a nyc'ኃ da 'nyinyinika 'le 'bhalrɛɛke ኃ ኃ ኃ, ኃ 'cɛ-ɛ -Lagɔ'ኃ wɪ 'mu. ኃ 'du-o 'bho 'ɛ -da -lɛɛ. A -gblee, nyc-ኃ 'du'a 'bho -Lagɔwɪ'u'a da, -ka ɛ 'ɛ'ɛ, ኃ nu -kaa. ኃ-ኃ 'du-o 'bho 'ɛ -da 'kɔmu. ¹² A 'ye li-ኃ, -Lagɔ'ኃ 'sɛ-ɛ po'o nyunyɔ ኃ gba. ኃ -nɪ -lue 'tɪn, 'lɪnnɔ 'ke nyu -zige -tu, -ɛkedɪmaa, ኃ -nɪ -lue 'tɪn, 'lɪnnɔ 'bhɛɛ'o ኃ 'ke nyc 'puun 'bho ኃ 'yigbeyi, 'le ኃ 'bhɛɛ'o

-lrɛɛ ɔ 'ke ɔ dɪ -kɸun. -lnmɔ tu'a -laa -a'a -Bozezii'a nyu -zɪgle 'le, kbhoo -a "luo'o -a'a "bhuo 'mu'a?

A'ba 'bhɛɛ a'ba "bhi 'yi -le!

¹³ A po -lokui, a-bu -bho -u de'a ti, -u nu'a: -Zlan 'le "bhalrɛɛke -bho zɔzɪbhla -a 'ye-e -dagbɛ -nɔ -mu -mu, -a 'ye 'bho-o -zun -lue -nu -mu, -a 'ye 'bho-o 'pɛlu -po -nɪ -mu 'le -a 'ke mɔni'a -dadudu 'ye. ¹⁴ A-bu nyu-u wlu'a -kaa, -bho zɔ -ka zɪ, lɛ-ɛ 'ye'a -zi mu 'bho amu "kpi, a yibo nɛ 'nɪ? A -gblee, -bho jru -ka 'dre, 'le 'yru 'ke glu 'wlu, -ka ɪ-ɪ gwɛ'ɛ 'le yaku "yi ti -susueyi, 'ka-a a'ba tinɛ -nɪ'o. ¹⁵ 'ɛ dɪ, -bho a -de ti, a nu: -Bho ɛ "du -Lagɔ'kɪ 'gwɪlɪdɪ 'le ɔ 'ke 'wɔn, -a 'ke ti-nɪ, -a 'ye-e lɛ -nɛɛ -nu -mu. ¹⁶ -Bho ɛ -se -mɛɛɛ, a-a 'bhɛɛ-ɛ a'ba "bhi 'yi 'le a-a "plin'o. A'ba "bhi'a "yibhɛɛɛ 'mɛ se "yrili-nmɔ.

¹⁷ A 'ye li-ɔ, lɛ-ɛ 'ma-a -zɛɛɛ nyɔ 'ka nu, nyɔ-ɔ yibo 'nɛ, ɔ -see 'ɛ nu, ɔ 'nu-o "nyinyɪnɪdɪ 'bho -Lagɔ'kɪ "yigbeyi.

"Wɪlɪbhlemu "du 'wa "bhi 'yrili!

5 'Traamu 'tɔ ɔ, a-bu 'ma-a "wɪlɪbhlemu, a po -lokui! A "vi ngazeka, -ɛkedɪmaa, a-a 'ye-e 'kle 'ye -mu tenyɪ! ² A'ba -kɔkɔɪ-ɪ 'ye-e wɔn-nyɪ -mu, 'le kokoyrele "we 'ke a'ba lidulɪ li. ³ "Glɪ-ɪ 'ye-e a'ba mɔni -kɸun -mu 'le ɪ 'ke wɔn-nyɪ. 'Ya wɔnnɪnɪɛ 'mɛ, 'unɛ 'ye a'ba 'nyɪ wɔn-nyɪ mu, 'le, -ka nɛ-ɛ za'a lɪ ti, ɪ 'ke -kaa amu ti-za. -Ka -a -nɪ'a *lebhɔkɔkɔ 'li, a se ɪ yibo 'le a-a po'o "wɪlɪ -zruu 'mu'a? ⁴ A -gblee, nyu-u nu'a lbhu 'le a'ba -kɸu 'mu, a -see u "pɛle. A po 'wa wlu -lokui, 'unnu "vi'o, -a'ba -Kɔyi -Lagɔ 'bhle'a wɔnkɛ 'bho lɛ'o lɛ "kpi, 'unnu 'kɔ ɔ 'ke u -kpa! ɔ 'wɔn-ɔ 'wa wlu 'bɔ. ⁵ A 'ye li-ɔ, 'kmu -ke 'mu a -nɪ'a a, ɛ -nmɔ'kɔ wɔn tenyɪ 'le a 'bhle'e "wɪlɪ a 'ye 'ya "kalɛ "yizi. Lɛ'o lɛ-ɛ 'ma-a a'ba 'tunɪɛ, a-a nu -ɛ'o 'le a 'ye ɛ "kalɛ "yizi -lrɛɛ. -Bho nyu 'ke -bhlii 'lbha, -bho 'ɛ 'wɪ -sie 'bho "yigbeyi, -ka un-u "nyɪ 'ɛ lilia tenyɪ 'le ɛ-ɛ 'bhɛɛ'ɛ "yi, ɛ-ɛ pa'a 'cna, 'ka-a a -nɪ'o, 'le -Lagɔ'kɪ -zɪgle-e 'ye amu -kɸun mu. ⁶ A -gblee, nyu-u 'srɛɛ'ɛ "yi 'bho -Lagɔ'kɪ "yigbeyi, a nu -ɛ'o 'le -zɪgle 'ye u kɸun. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, un -see 'wa "bhi "kpi'tutɔ 'le a 'ye u kɸun, a 'ye u 'lbha.

A -ku "gwli 'le a 'ke *-Lagɔ wɔn gbo po

⁷ An 'lotu'a "nynuu-a, 'ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ 'lɪ-ɪ 't-mu'o amu, a -ku "gwli 'le -a'ba -Kɔyi *Zezii'a leyinɔ 'ke nyɪ. Nyɔ-ɔ lo'a lililɪ, a -gbu ɔ kpli ya! -Da -an-tanyɪni-ɪ lbha nɪ'a, 'bho-o ɔ-ɔ lo nɪ'o, 'le ɔ-ɔ ku'o "gwli, 'le, -da gbɔmubhɔkɔni-ɪ lbha nɪ'a, ɪ-ɪ zaan nɪ'e 'bho, 'le

ɔ-ɔ ɔ l'o. ⁸ A-bee -mnuu a, 'lotu'a "nynuu-a, a -ku -kaa "gwli -lrɛɛ! A -ku -kɔkɔ ti, -ɛkedɪmaa, -a'ba -Kɔyi Zezii'a leyinɔ "kɔkɔ" gbo!

⁹ A'ba kpukpa dɪ "yi -le 'le -Lagɔ -kaa amu dɪ -kɸun! A -gblee, -a'ba -Kɔyi Zezii *Kliisɪ 'ka -amu -zɪgle -tu, ɔ leyinɔ "kɔkɔ" gbo. ¹⁰ An 'lotu'a "nynuu-a, -a'ba -Kɔyi -Lagɔ'kɪ wlu'a 'mutizamɪ -nɪ'a -bɛnyɪ, a popo 'wa dɪ 'g-wlɪtɪ! Un 'nu-o ngazedɪ 'le un 'ye "gwli-ku. -Ka -lue 'm-nɔ, a-bee -mnuu -nɪ -kaa -lrɛɛ! ¹¹ U-bu nyu 'mnu, un 'wa-a ti, -ɛkedɪmaa, un 'ku-o "gwli, 'le, 'kleyɛɛ-ɛ bhlu 'u "kpi, un 'ye ɪ wɔn 'mu ɔɛ. -Ka 'Zɔbɪ nu'a ngazedɪ 'le ɔ 'ye'a "gwli-ku, a 'wɪn -ɪ 'bɔ see. -Zɛɛɛ -Lagɔ nu ɔ "l-ruli, a 'wɪn -ɪ 'bɔ -lrɛɛ. A -gblee, -a'ba -Kɔyi -Lagɔ 'bhle-e ngaze 'le ɔ 'limɪ -nɔ wɔn 'bho nyu 'wee "kpi.

¹² An 'lotu'a "nynuu-a, 'lɪ bhle-e dɪklagba -lue 'lɪ 'ke amu -bodɪ 'mu-za -lrɛɛ: A'ba -zɛ -le! A'ba -zɛ -nɪ 'bh-lukpa -le yaku 'mu -le! A'ba -zɛ -le'a "bhuo tukutuku! -Bho dɪ "du -ziadɪ, a na: Kɪn. -Bho ɪ "du sɪndɪ, a nu: -Gba. A -wlu -kaa 'le -Lagɔ'kɪ -zɪgle -kaa amu kɸun.

¹³ An 'lotu'a "nynuu-a, -bho nyɔ -nɪ 'le a'ba "klumu, -bho ɔ -ka 'kle-e 'ye, ɔ po *-Lagɔ wɔn gbo! -Bho ɔ -nɪ 'le, 'le ɔ 'ke tiwa, ɔ bhle, ɔ 'ke -Lagɔ'kɪ 'nyɪ "yi'bhɛɛ! ¹⁴ -Bho nyɔ -nɪ 'le a'ba "klumu, -bho ɔ lɪ'a 'wɔn, ɔ 'la -a'ba -Kɔyi Zezii'a -glɪgba'a "lrutidemɪ, un 'ke yi, 'le ɔ 'nyɪ 'mu un 'ke ɔ 'cna "lru 'li -po 'le un 'ke ɔ wɔn gbo po! ¹⁵ 'Wa klɛ 'de ɔ-ɔ "gwli 'le un 'ye ɔ wɔn gbo po'a dɪ, ɔ-ɔ 'ye nyɔ 'mɔ 'pɪ un mu. -Bho ɔ nu "nyinyɪnɪdɪ 'bho -Lagɔ'kɪ "yigbeyi, ɔ-ɔ 'bhɔ-ɔ 'ya dɪ. ¹⁶ 'Innɛ 'bhle'e 'nyɪnɪ'a dɪ, a-bu 'ma-a *Zezii'a nyu, "nyinyɪnɪdɪ a-a nu'a a, a zɪza nɪ -bodɪmu 'le a 'ke a'ba dɪ -Lagɔ wɔn gbo popo! "Lemnu a-a 'pun-o'o. A 'ye li-ɔ, nyɔ-ɔ 'srɛɛ'ɛ "yi 'bho -Lagɔ'kɪ "yigbeyi, -bho ɔ po ɔ wɔn gbo lɛ'ɛ dɪ, ɔ wɔngbopowlu-u 'ku-o wɔn 'le nyɔ-ɔ 'ye'e 'ɛ "yri'a 'bɪ. ¹⁷ *Elii -nɪ'a -bɛnyɪ, a popo ɔ dɪ 'gwɪlɪtɪ! -Ka -a "du'a nyunyu, 'ka-a ɔ -nɪ'o. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, ɔ -kɔkɔ'klɛ ti ɔ -po -nɪ'e -Lagɔ wɔn gbo 'le "ni -kaa lbha 'le 'bhɪlukpa 'mɛ "kpi. ɔ nu'a -kaa 'ɛ lɛtu, "ni -see 'zɔ 'too 'le ɛ 'ye -zɪn tan "die nu. ¹⁸ l zi'a -kaa, 'le ɔ 'ye ɔ wɔn gbo po -lrɛɛ "ni 'ke 'tɔ lbha. -Yɔzɔa! 'le "ni 'ye lbha, 'le lililɪ 'ye 'pun.

¹⁹ An 'lotu'a "nynuu-a, -jɔluzɛɛ-ɛ 'ma-a -Lagɔ'kɪ -nɛ, -bho a'ba nyɔ -lue 'wɪ 'bho 'ɛ "yi, -bho ɔ 'bhɔ ɔ 'g-g-wlɪdɪ 'le ɔ -Bozezii'a nyɔ -lrɔ 'ke ɔ 'bho le -ya a, ɛ -nmɔ'kɔ-ɔ "yrili. ²⁰ Nyɔ-ɔ ɔ-ɔ 'bho le, 'punpuan ɔ-ɔ nyɔ 'mɔ 'ye'a 'bho -Lagɔ'kɪ "yigbeyi a, a yibo na ɔ 'yi-e 'bho 'ɛ -jeyi le. -Bho ɔ "nyinyɪnɪdɪ -die 'kɪ "yi, -Lagɔ-ɔ 'bhɔ-ɔ 'ya dɪ 'le ɔ-ɔ zetie wɔn 'le ɪ 'mu.

1 'Pielt

Wludie po'a nyc "bɔɔgɔ -nɛɛ'ɛ -naagɔ 'li.

Zeziia -glɔgbɛ -lru nyu-u kla'a nyanɩ 'mu, 'unnu 'Pielt po'o "bɔɔgɔ -nɛɛ -jeyi. ɔ 'nu-o -kaa 'le ɔ 'ke u 'kpa 'yi po 'le un 'ke 'kpa 'yi ku. ɔ-ɔ 'du -u "dɩ 'mu -ka -zɛgɛka.

'Yewlu

1 A-bu -a'ba -tɩta -Lagɔ -za'a 'bho a 'ke ɔ nyu "du, -u "du'a 'ɛ dɩ, -u 'ma-a 'lɩkpamu 'nɩ 'kmu 'mu 'le -u 'si'a 'bho -u buba'a ti 'le 'Pɔɔn-e, Galasii-e, Kapadɔɔɩ-e, Azii -ke Bitinii'a 'bhlɩkɩ 'kpi, 'unɩɩ *'Pielt 'ma-a *Zeziia *Kliisɩ'a -dalbhoyi, 'unɩɩ po'o amu "bɔɔgɔ -nɛɛ -jeyi. 2 'An 'lotu'a "nynuu-a, -ka a'ba tinɩɛ-ɛ 'ye'a 'mutinɩɩ mu 'le nyaka, ɔ yibo nɩ-o'o see 'le ɔ 'ye 'bho amu -za a 'ke ɔ nyu "du. ɔ -za'a 'le-e amu nyu'a "k-lumu, 'le ɔ 'ye 'bho amu tide, 'le, -ka ɔ -pɔɔ 'ybha'a 'tɩn, *'i Lisaazuzu -nɩ'a amu 'mu 'le ɔ "nyɩ'a amu wɔnkuɛ, ɔ 'ke -kaa amu -jolu gbo po 'le a 'ke *Zeziia Kliisɩ 'bho "du, 'le, ɔ nymɔ-ɔ 'wla'a ti 'bho ɔ 'menamu, ɛ 'ke amu zetie 'le a'ba "nyinyidɩ 'mu 'le a 'ke *'i'saa 'bho -Lagɔ 'yi'igbeyi. ɔ nu amu -zɛgɛ "lɩruli 'le ɔ 'ke amu -pɔɔ 'a bhlubhɩa "nyɩ 'le ɩ -nɩ 'sɔn 'ke "kpi'kpa tenyɩ!

-Lagɔ "nyɩ-e amu tinɩɛre

3 'An 'lotu'a "nynuu-a, -Lagɔ 'ma-a -a'ba -Kɔyi *Zeziia *Kliisɩ'a -tɩta, -a 'bhɛɛ ɔ 'nyɩ 'yi! -ɛkedɩmaa, ɔ 'limu -nɩɩ ɔ-ɔ wɔn tenyɩ 'bho -amu "kpi. 'unɩɩ 'bhle'e 'nyɩ'a dɩ, -ka ɔ -za'a Zeziia Kliisɩ glu, ɔ 'ye -kaa -amu 'wɩ -lɩɛɛke, 'le, -ka ɔ "nyɩ ɔ tinɩɛre, ɔ 'ye -kaa -a'ba nɛ "nyɩ -lɩɛɛ. 'Ka-a ɩ -nɩ'e 'mu'a dɩ, "kɔgwɛtinɩɛzɛgɛ ɔ "nyɩ'a -amu, -ɛ 'ye'a -amu 'mu 'yi mu, 'le ɛ 'ke ti'pɩple 'le yaku 'li, -a de 'ɛ -pɔɔ 'yi. 4 A -gblee, ɛ-bɛ -zɛgɛ ɔ-ɔ 'ye'a -amu "lɩruli-nu mu, ɛ-ɛ 'mo-o "kɔgwɛɛ. 'ɛ -nyɩ wɔn, 'ɛ kpɔn -vlɛn. A'ba dɩ ɔ de 'ɛ 'le yaku 'li ti. 5 A-bu de ɔ 'gwɩ, ɔ-ɔ "du-o amu "yrili 'le ɔ wɔnkuɛ 'mu, 'le, 'pɔnpuan a 'ye'a, -ɛ 'ye'a amu 'mu 'yi mu 'le ɛ 'ka ti'pɩple 'bho ɔ "tɩli 'le yaku 'li, a 'ke ɛ 'li ti-de "kɔgwɛka. ɛ-bɛ 'pɔnpuan 'mɩɛ, 'unɩɩ -nɩ'e 'le amu wɔnɩunamɩ, 'le, -bho *'lebhɔɔɔ -nɛɛ zi, a 'ke 'le 'ɛ 'li ti-de.

6 ɛbɛ 'mɩɛ, ɛ-ɛ 'lbaa-a amu 'bubua 'yi. -nɩɩ -gbe -sie'a 'bho 'le 'ɛ da 'ke nyɩ, -bho a -kɛ ɛ-ɛ ti sɩa nɩ tenyɩ, 'ɛ 'bubua 'lba'a amu-ɛ "kɔmu. 7 Lɛ -ke "lru 'yi a-a sɩa'a -kaa, a yibo nɛ 'nɩ? -Bho a'ba -Lagɔ 'gwɩdeɛ ku 'mu, 'unɩɩ 'ɛ lɛtu-u ɔ-ɔ nyu. A -gblee, sanu-u 'ma-a tɩɔɛ, nyu-u lele nɛ-o'o, -bho ɛ -nmɔ "yrili 'le un-u yibo nɩ'o. 'Ka-a a'ba "gwɩdeɛ'ɛ dɩ -nɩ'e 'mu -lɩɛɛ. "Gwɩdeɛ-ɛ ku'a 'mu "kɔmu 'le sɩasɩaɩ 'mu, 'unɩɩ 'bhle'e 'nyɩ tenyɩ 'bho -Lagɔ 'yi'igbeyi, -ɛ zi'e lelesanzɛgɛ. 'ɛ lɛtu -nɩ'e-e -kaa, 'le, -da *Zeziia *Kliisɩ-ɩ 'ye'a le -yi -nɩ mu, a

'ke 'nyɩ 'wɩ. 8 A -gblee, ɔ-ɔ Zeziia 'mɩɩ, a -see ɔ 'ye. ɛ -nɩ'a -kaa 'mu a, a -kma'a-a ɔ dɩ. 'Le 'traamu -bhla a, a -see ɔ 'ye ke. ɛ -nɩ'a -kaa 'mu, a 'de ɔ-ɔ 'gwɩ 'le a 'du'o 'ɛ dɩ, a-a li'e 'bubua. ɛ-bɛ 'bubua 'mɩɛ, ɛ 'bhɛ-ɛ 'yi, ɛ 'ye 'bubua 'wee -zi'a dɩ, wɩ -yɛ nyc 'ka 'mu'luo 'le ɔ 'ke ɛ -bha, ɛ se -nɩ. Yaku 'li'a -nɛ -ke ɛ gɔgɔ 'yi. 9 -ɛkedɩ-maa, 'pɔnpuan a 'ye'a, -ɛ 'ye'a amu 'mu 'yi mu 'le ɛ 'ke ti'pɩple 'bho ɔ "tɩli, -ɛ -ke 'li a-a 'ye'a ti-de mu, 'unɩɩ 'mo-o lɛ a -de'a -pɔɔ 'yi 'le ɛ "du'o lɛ a'ba ɔ "gwɩdeɛ po'a "lru "kpi ti -lɩɛɛ.

10 -Lagɔ 'wɩ'a 'mutizamɩ -nɩ'a -benyɩ, -ka ɔ 'ka nyu 'muti'pɔnpuan, un 'crɩ -ɩ 'muti tenyɩ, 'le, -ka ɔ 'limu-u 'ye'a wɔn-nmɩ mu 'bho amu "kpi, un 'ye ɩ 'mu-za.

11 *'i Lisaazuzu un 'bhle'a 'mu, 'unɩɩ 'tmɩɩ nu'o see, -ka, *'i 'Bhozayi -ɔ 'pɩun'a nyu, ɔ-ɔ 'ye'a 'kle 'ye mu tenyɩ. -Bho ɛ-bɛ 'kleyɛɛ 'mɩɛ zi, 'le ɔ 'nyɩ 'ke 'yi'bhɛ-ɛ. -nɩɩ -ke ti ɩ-bɩ dɩ 'mɩ 'ka zi, 'le u-bu -Lagɔwɩ'a 'mutizamɩ 'ye ɛ ti'kɔ tenyɩ un 'ke ɛ yibo. -Ka ɩ 'ka 'mutizizi, 'le un 'ye ɩ ti'kɔ tenyɩ un 'ke ɩ yibo -lɩɛɛ. 12 -Lagɔ 'b-huo-o 'tmɩɩ nu'o na, ɛ -se 'bho 'wa -nɩɩ 'yi ɩ 'ke -nu-ɛ -nɩ -ko. 'Bho a'ba -nɩɩ 'yi ɩ-ɩ 'ye -zi -nɩ mu. 'Traamu -bhla a, nyu-u 'ma-a Zeziia "dɩzɩgɩ'a -zamu, un-u 'zɩ -ɩ amu -bodɩ 'mu. A -gblee, -Lagɔ -nɩ'a 'le yaku 'li, ɔ Lisaazuzu ɔ po 'u -jeyi, 'unɩɩ zi nɩ 'nu 'mu 'le un-u wɩ'o. 'Le, ɩ-bɩ "dɩzɩgɩ 'mɩɩ, ɔ gbo'a -dalbhomu'a "bhi-i 'bɩ ɩ ti tenyɩ -lɩɛɛ, un 'ke ɩ 'muti'wɩɩ.

*Lisɛɛɛ 'bho -Lagɔ 'yi'igbeyi

13 ɩ-bɩ "yrilɩnmɩdɩ -Lagɔ nu'a amu "lɩruli'a kamu, a yaa 'muti 'le a 'ke ɔ lɩbhu nu. A kpɔn dɩ li! 'Bho *Zeziia *Kliisɩ'a leyɩnɩɩ 'yi, -zɛgɛ -Lagɔ-ɔ 'ye'a amu "lɩruli-nu mu, a -de 'ɛ "sɛ'ɛ dɩ -pɔɔ 'yi! 14 -Ka "yu-u "du'a 'bho ɔ -tɩta'a wɩ, a "du -kaa 'bho -Lagɔ 'wɩ! -Da a -see'a -bhla Zeziia "dɩzɩgɩ 'bu'wɩ ke -tanyɩ, kpli-i se'a "yrili-nmɩ, 'unɩɩ a-a nu'o. 'Traamu 'tɩ ɔ, a "tayɩ nɩ 'yi! 15 -ɛkedɩ-maa, -Lagɔ -za'a 'bho amu a 'ke ɔ nyu "du, ɔ 'saa'a-a li. A-bee -mɩɩ -lɩɛɛ ɛ, 'le a'ba nɩnɩkpli 'wee 'mu, a *'saa li ɔ ka! 16 -Benyɩ, ɔ "bhuo-o nu'o na: A 'saa li, -ɛkedɩ-maa, 'nɩ 'saa'a-a li, 'le, ɔ wɩ 'mɩɛ 'ye 'cnɩ-ɛ 'le ɔ "bɔɔ 'li.

17 -Bho a pa -Lagɩ li, -bho a -kɔ ɔ *wɩn gbo-o po, a-a 'nɩ ɔ-ɔ a'ba -tɩta. 'ɛ dɩ, -bhladɩ a "du'a 'lɩkpamu 'nɩ 'kmu 'mu, a "du ɔ 'bho 'le a 'ke kplizɩgɩ nu, -ɛkedɩmaa, ɔ 'tɛ nyc 'mu! Lɛ'o lɛ nyɩ-ɔ nu'a a, 'unɩɩ ɔ-ɔ gbu'o ya 'le ɔ-

ƙ tu ƙn -zige. ¹⁸ 'An 'lotu'a "nynuu-a, a'ba "bhi yibo'o-o na Zezii Kliist zetie'e amu 'le a'ba "nyinyinidɪ 'mu. 'E kamu, bhuhuyiti'a lɪ a'ba "na "we -tɔ'ƙ amu, a 'ye ɪ kwa gbo -za. Ɔ 'ka 'e letu nu a, mɔnɪ-i nyini'a wɔn, ε -se 'lɔnɛ ƙ -nu -nɪ nɛ -ko. ¹⁹ A -gblee, ƙ-ƙb Zezii Kliist 'ka 'mɛ, 'k nymɔ-ƙ 'bhle'a 'nyɪ tenyɪ, -ε -zi'a lɛ''o lɛ, -ε 'wla'a ti, 'lɔnɛ zetie'e amu 'le a'ba "nyinyinidɪ 'mu. *'Bhlabhleɣbuda un-u za'a *'sraga 'mu nyu'a "nyinyinidɪ'a dɪ, -ka ε se'a 'bɪ li'bhle, 'ka-a ƙ -nɪ'o. ²⁰ -Da -Lagɔ 'ka lɪ 'wee ti-ya, ƙ -nɪ'e-e ti 'le ƙ 'ye ƙ 'bho -za see, ƙ 'ye ƙ kɔɔ -cɛ 'k lɔhɔ'u dɪ. Ɔ 'ke amu 'pɔɔn'a "lru 'yi ƙ 'tayi ƙn 'yiti 'traamu 'tɔ, 'le *-lebhɔɔɔɔ 'li, 'le ƙ 'ye ƙn ƙmɔ 'mu yi, ²¹ 'le -Lagɔ 'ye ƙ glu -za 'le 'memu'a "klumu, ƙ 'ye ƙ tinɪlre -ke 'nyɪ'a 'yibhɛɛɛ 'nyɪ, 'le 'ɔ dɪ a 'ye -Lagɔ 'mɔnɔ "gwɪde. l-bɪ 'kɪ kpli 'mɔnɔ'a kamu a de 'k "gwɪlɪ 'le a 'si'e 'bho a de 'k -pɔɔ 'yi -lɛɛ.

²² 'Ɔ wlu-u 'ma-a -ziadɪ, a-a 'du -ε 'bho'a dɪ, a *'saa'a li 'bho 'k 'yigbeyi, 'le a 'bhɛɛ'o a 'ke a -Bozezii'a nyu'a dɪ -kma -ka -zɛɣɛka. 'E kamu, 'lɪ-tɪ 'tmɔɔ'o amu, a -kma 'wa dɪ, 'le a'ba -pɔɔɔ'a klɛ ti! ²³ 'An 'lotu'a "nynuu-a, a'ba "bhi yibo'o-o na, 'k wlu-u -see'a 'plu 'kpa yi "kɔmɔkɔmɔ, -ε 'nyɪ'a 'k nyu "kɔgwɪɪtinɪzɛɣɛ, 'le 'ε wɔnkuɛ 'mu a 'wɪ -nɪ'o -lɛɛka 'le a 'ye tinɪlre 'ye. Ɔ-ƙn "Kɔgwɪlagɔ 'mɔnɔ "yɛɛtɪ a "du'o. ε-bɛ tinɪl 'mɔnɛ, nyunyɔ 'ye'a 'mɛ mu, ε -se 'k nyɔtɪ "nyɪ ε amu 'nɪ -ko. ²⁴ A -gblee, 'ε dɪ'a kɛ-ε -de-ε'o -bɛnyɪ 'le -Lagɔ'ƙ wlu'a 'mutizayi *Ezayii 'ye ɪ 'cnɪ 'le -Lagɔ'ƙ "kɔɔɔ 'li. ε-bɛ wlu 'mɔnɛ na:

-Bho 'yru fan tenyɪ, -sukui-i ye-o'o 'le lɪ ƙn ƙn ti. -Ka -lue 'mɔnɔ, 'ka-a nyunyɔ'ƙ tinɪlre -nɪ'o. -Bho -sukui yɛ, -ka 'ya "bowle-e cɛ'ɛ tawɔn, 'le lɪ-lɪ 'ga'a ti a, 'ka-a nyunyɔ-u sie'e 'wa 'nyɪwɪwɪɛ ti. ²⁵ ε -nɪ'a -kaa 'mu a, -a'ba -Kɔyi -Lagɔ'ƙ wlu-u 'mo-o -ziadɪ, ε -see 'plu 'kpa yi "kɔmɔ. 'Ka-a Ezayii 'lɛ'o. A -gblee, ε-bɛ -Lagɔ'ƙ wlu ƙ 'si'a 'nyɪ, ε-ε 'mo-o Zezii'a "dɪzɪɣɪ a 'wɔn'ƙ 'bɔ see.

*Zezii "nyɪ'a nyu tinɪzɛɣɛ -ke -Lagɔ'ƙ kɔɔɔmɔ

2 -Lagɔ "nyɪ-e 'tɔ amu tinɪlre'a dɪ, sɪn o, -mɪɛ 'sɔn o, "munyɪnɪ o, nyu'a "nyinyinika'a 'nyɪnɪsɪɛ o, lɛ''o lɛ-ε 'ma-a "nyinyinɪlɛ, a -zɛ ε kwa gbo! ² A -gblee, -bho 'yu 'wɪ -lɛɛka, ƙ-ƙ 'bɔ-ƙ ti ƙ 'ke 'nya 'le ƙ-ƙ 'nya'o, ƙ-ƙ 'bhɔa'o. -Ka -lue 'mɔnɔ, a-bu 'ye'a ε-bɛ tinɪzɛɣɛ 'mɔnɛ, a 'bɔ ti a 'ke -Lagɔwɪ 'muti'cɛɛ, 'le a 'ke ε 'muti'cɛɛ zɔ''o zɔ 'le ε 'ke amu 'kɪ 'mu pɔ 'le a 'ke ε-bɛ tinɪlre 'mɔnɛ 'li ti-de -ka -zɛɣɛka, 'le, -ƙn -ke ti a-a 'ye'a 'bho -Lagɔ'ƙ "tɔɪli -nɪ mu 'le yaku 'li, ε 'ke ε "kɪ bhla! ³ 'E dɪ ɪ 'cnɪ-ε'ε -kaa 'le -Lagɔ'ƙ "kɔɔɔ 'li: A'ba "bhi yibo-o'o -ka -a'ba -Kɔyi'a 'limɔ -nɔnɔ'ƙ wɔn.

⁴ 'Ka-a ɪ -nɪ'e 'mu'a dɪ, a "srii -a'ba -Kɔyi *Zezii! 'Ɔ nyɔtɪ ƙn ƙ-ƙ sukpu 'le ƙ-ƙ "nyɪ'e nyu "kɔgwɪɪtinɪzɛɣɛ. ε -nɪ'a -kaa 'mu a, nyunyɔ'u -dadudu -see ƙ 'ybha. ε -nɪ'a -kaa 'mu -lɛɛ, -Lagɔ -cɛ 'nɔ-ƙ kɔɔ 'k lɔhɔ'u dɪ, 'le, sukpu-u 'bhle'a 'pɛɪ, ƙ -nɪ'e 'ε ka. ⁵ A -gblee, ε-bɛ "kɔgwɪɪtinɪzɛɣɛ 'mɔnɛ, a 'ye -ε'o -lɛɛ. 'E dɪ, a "srii ƙn 'le a -ke ƙ 'ke 'yi''sisri 'le a-bee -mɔnɔ 'ke 'yi''sisri -lɛɛ 'le a 'ke a'ba "bhi -a'ba -Kɔyi -Lagɔ -jɛyi "nyɪ 'wee 'le a 'ke 'k bɔbɔmɔ "du, 'le, Zezii *Kliisɪ 'mɛ'ε -a'ba "nyinyinidɪ'a dɪ, 'k kamu a'ba bɔbɔɛ 'mɔnɛ 'ke -Lagɔ 'mɔnɔ 'tu nu! ⁶ A

'ye li-ƙ, 'lotu'a "nynuu-a, ɪ 'cnɪ-ε'ε-ε 'le -Lagɔ'ƙ "kɔɔɔ 'li 'k damu na:

A -gblee, *Sɔnɔ ('ma-a Zelizalɛɛmu), sukpu-u 'ma-a sukpuzɛɣɛ, -ε 'bhle'a 'nyɪ, -ε -zi'a -budu'a sɪkɪ 'wee, 'lɔnɛ 'lɪ-tɪ pɔ'o 'le glu. Nyɔ-ƙ de -ƙ "gwɪlɪ, 'kɪ -see ƙ "yi-ti-wa yi.

⁷ A 'ye li-ƙ, a-bu de 'k "gwɪlɪ, ƙ-ƙ 'mo-o a'ba damu nyɔɔ-lagba. 'Bho nyu -yu -see 'k "gwɪde'a damu, ƙ-ƙ 'mo-o:

Sukpu -budupomu -ba'a, un nu'a ε se 'yrili-nmɔ, un pɔ'a ti, -ε -ke 'bɪ-lɪ 'ye-ε'ε na 'lɔnɛ -nmɔ'ƙ "yrili -ε -zi'e sɪkɪ 'wee.

⁸ Le ε-bɛ -Lagɔ'ƙ "kɔɔɔ -lue 'mɔnɛ 'li, wɪdɪe 'cnɪ-ε'ε 'le -lɛɛ 'k damu, ε na:

Nyu-u dide-e sukpuɔlagba 'le un-u 'gɛ 'ε 'yriti.

A -gblee, u-bu nyu 'mɔnɔ -see ƙ 'ybha, -ɛkedɪma, un -see ti'bɔ un 'ke -Lagɔ'ƙ wɪ 'bho "du. ε-bɛ "mamajolu un-u bhlu'a, -Lagɔ -za'a-a 'ε dɪ 'mu see na 'ka-a 'wa dɪ-u 'ye 'mu-nɪ mu.

⁹ ε -nɪ'a -kaa 'mu a, a-bee -mɔnɔ 'mo-o nyu -a'ba -Kɔyi -Lagɔ -cɛ'ɛ kɔɔ 'k -kɔ, 'le a 'ke 'k bɔbɔmɔ "du. Ɔ -za'a-a amu 'le "nyinyinidɪ'a -kuyre 'mu 'le ƙ 'ye zɔ -ya 'le a'ba -pɔɔ 'k 'le a 'ye 'k "dɪzɪɣɪ 'wɔn, ƙ 'ye amu tinɪlre "nyɪ, 'le, lɪklɪɣɪ ƙ-ƙ nu'a, a 'ke ɪ nyu -bodɪ 'mu-za. ¹⁰ -Bɛnyɪ a, a -se 'kɪ-lɪ 'k nyu -ko. 'Traamu a "du'o 'k nyu. -Bɛnyɪ a, -ka -Lagɔ 'ye'a a'ba ngaze, a se ɪ 'kɪ yibo. 'Traamu 'tɔ ƙ, 'ε letu -tɔ-ε'ε-ε amu "yi 'le a 'ye ɪ yibo.

A nu -Lagɔ'ƙ lɔhɔnumu'a kpli

¹¹ 'An dɪkmalotu'a "nynuu-a, a popo 'gwɪlɪ na, a-a 'mo-o 'lɔkɔpamu ƙn ƙmɔ 'mu! A -see 'kɔnɔ -gwɪnamu yi. 'E "lru 'yi 'lɪ-tɪ 'tmɔɔ'o amu, lɪ a'ba "nyinyininaagɪ-lɪ "tuu'a amu 'mu 'le a 'bɔ'ƙ ti a 'ke ɪ nu, a "du a'ba "bhi 'yrili 'ya damu! l-bɪ lɪ 'mɔnɪ, lɪ-lɪ "du-o amu -zɪcɛ 'mu, 'le, kpli-i nu'a -Lagɔ 'tu, a -kɪ ɪ nu. ¹² Nyu-u se 'k yibo, 'kɔnɔ a -nɪ'a 'le 'wa "klumu, a nu 'le kplizɪɣɪ! U-bu nyu 'mɔnɔ, -bho un -ka amu dɪ "yi-ikpa, a nu "yrilinmɔkɔkpli "kɔmɔ, un 'ke ɪ "yrili-gwɛ, 'le, -da *Zezii-i 'ye'a 'kɔnɔ 'kmu 'mu le -yi -nɪ mu, ƙ 'ke u -zige -tu, 'le un 'ke 'k 'nyɪ "yi'bhɛɛ!

¹³ 'An 'lotu'a "nynuu-a, 'bhɪkɪ -ke "kɪ a -nɪ'a a, nyɔ''o nyɔ-ƙ 'ma-a 'le'a nyu'a -jɔlɔɣbɔpɔyi, -a'ba -Kɔyi Zezii *Kliisɪ'a nyu a "du'a kamu, a "du ƙ 'bho! 'Bhlukpayowliklagba-a -ƙɔ'ƙ nyu 'wee, a "du ƙ 'bho! ¹⁴ Ɔ-ƙn 'bhlukpayowliklagba 'mɔnɔ, 'bhlukpayowli ƙn "du'a 'bho -lɛɛ, a "du ƙ 'bho -lɛɛ! Ɔ "du -u 'bho, 'le, nyu-u nu'a "nyinyinidɪ, ƙ 'ke u 'kɪyɛɛɛ "kɪ -ya, 'le, -yu nu'a -zɛɣɛ, ƙ 'ke 'wa "yrilinmɔdɪ -za. ¹⁵ A -gblee, Zezii'a "dɪzɪɣɪ a-a za'a 'mu, nyu-u'a 'wɪn ɪ 'muti, -u "du 'ε dɪ -u cɛ'ɛ amu, -Lagɔ 'bɔ-ƙ ti a 'ke kplizɪɣɪ nu "kɔmɔ, -bho un -gbu nɪ ya 'le un 'ke wɔn "mu. ¹⁶ A-bu 'ma-a "yi-flɔmɔ, -u zetie-ε'ε 'le "nyinyinidɪ 'mu, kpli a 'ka nu a, a nu ! 'Bho 'ε lemɔ, a'ba "yɪflɔɛ 'mɔnɛ, a'ba 'nɛ ε "yi, a'ba nu "nyinyinidɪ -le! A-bu 'ma-a -Lagɔ'ƙ lɔhɔnumu, kpli a 'ka 'bhle a, a 'bhle ɪ 'le a 'ke ƙ 'bho "du! ¹⁷ 'An 'lotu'a "nynuu-a, a "du 'bho nyu 'wee! A -kma a -Bozezii'a nyu'a dɪ! A "du 'bho -Lagɔ! A "du 'bho 'bhlukpayowliklagba -lɛɛ!

A nu *Zezii *Kliist'a kpli

18 A-bu 'ma-a nyu'a lbhunumu, 'ln-l 'tmuu'o amu-ε, a'ba -klugbi -ke lbhu a-a nu'a a, a "du u 'bho! 'Wa -yu -nmo'k' amu kwa 'muti, a'ba "du 'bho 'wa "se -le! -Yu -nyini'a amu kwa 'muti, a "du u 'bho -lrεε! 19 A -gblee, nyo-k-see'a "nyinyinile nu, -bho un -k'k' 'kleyeeε "kpi-ya, -bho k popo -Lago 'gwlutu 'le k 'ke "gwli-ku, k 'ke u w'k'n 'mu ce, 'ε letu nu'o -Lago 'tu. 20 'Bho 'ε lemu, -bho a'ba kpli se "yrili-nmo, -bho un "du 'ε d, -bho un -ka amu-u sta n, 'le a 'ke "gwli-ku, a 'ke u w'k'n 'mu ce, leedu a-a fuo 'k'k' w'k'n a'ba -zεge'ε d'a? ε -n'l'a -kaa 'mu a, -bho a -ka kplizigt-l nu, -bho un "du 'ε d, -bho un -ka amu 'kleyeeε "kpi-i ya, 'le a 'ke "gwli-ku, a 'ke u w'k'n 'mu ce, 'ε letu nu 'k' 'tu. 21 A 'ye li-k, a 'ke 'kle 'ye 'le a 'ke "gwli-ku, a 'ke u w'k'n 'mu ce, 'unne k 'ybha'o a 'ke 'mu-zi -n' 'le li -lru 'mu, -εkedumaa, *'i 'Bhozayi -k 'puun'a nyu, 'ka-a k 'ye'e 'kle a'ba d, 'le k 'ye amu 'ε yagbule lisie 'le a'ba kpli 'ke 'k' n' "seli-za. 22 Le-ε 'ma-a "nyinyinile 'bho -Lago'k' "yigbeyi, k -see 'ε -lue 'tun nu, 'le, le-ε 'ma-a s'n, ε -see 'le 'k' w'k'n 'mu 'wlu.

23 K -n'l'a 'k'k' 'kmu 'mu, nyu'a -dadudu "jree k-o'o. ε -n'l'a -kaa 'mu a, k -see 'wa nyo -lue 'tun "jree. Un -yo -k'k' 'kleyeeε "kpi -lrεε. ε -n'l'a -kaa 'mu a, k -see "yiti"b-hiti 'le k 'ke u -kaa "yi-i'le na, k-k' 'ye -u 'kleyeeε "kpi -ya -mu, nu. -Lago -ke -zige 'srεε'ε "yi, 'le 'k' kwa 'mu k-k' de 'l ti. 24 K-k' -Lago'k' 'Bhozayi 'm'k, -a'ba "nyinyinid'a "l-ru "yi un 'lbha -n' 'k' 'bho nyuyrilbhaatu "yri, 'le 'k' 'mεmεε 'mne'ε d' k 'ye -amu zetie 'le u 'mu, 'le, 'ya -belu 'ka -amu bhla, u 'ye k "kpi ti'ga. 'Ka-a k 'mε'o -a'-ba d' 'le "nyinyinid' -kaa 't' -amu "lru 'mu -k' 'le -a 'ke 'ya nunud' 'bhk, 'le, kpli-i 'srεε'ε "yi 'bho -Lago'k' "yigbeyi, -a 'ke u 'li ti-de 'le -a'ba tinε 'mu. Kun, 'an 'lotu'a "nynuu-a, ε-be 'kle k 'ye'a d, a 'pun'o. 25 A -gblee, -benyl a, -da a se 'k' -bhla yibo ke, le a 'ybha'a, 'unne a-a nu'o 'le a-a bhlu'o "mamajolu -ka *'bhlabhl-l se'a *'yiriliduyi 'bhle, 'le u-l na'a ti badiibadii. 'Traamu 't' k, -ka, -bho u 'ye'a -jolu 'le u-l mu'a 'ya "yiriliduyi gbo, k-b' *Zezii *Kliist' "du'a amu "yrili, -k po'a amu -joluzεge gbo, 'ka-a a "bhiti 'n' gbo 'le k 'ke amu -k.

*Pielt "du-o 'nyin' -ke nyimie "d' 'mu

3 A-bu 'nynukpakpl-l "ti'a nyna, a-bu 'ln-l "si'e 'nynl -lrεε. A'ba nyo"o nyo "du 'bho 'wa nyimie, 'le, -yu -ke -k' -see'a ti'k' k 'ke -Lagowlu -lokuiipo 'le k 'ke ε 'bho "du, -bho un se k ε -bod' 'mu-za -d, -bho k -gbu 'wa kplizigt ya, k 'bhεε'o 'le k 'ke -p'k' "yizizia, k 'ke ε 'w'k'n, 'le k 'ke ε 'bho "du! 2 -Ka a-a "du'a 'bho -Lago 'le a'ba kpli 'srεε'ε "yi 'bho 'k' "yigbeyi, 'wa "bhi-i 'ye -u yibo -mu. 3 L-l 'ka amu "yrili-nmo -n: "numn'a timε -ke 'ya lbhalbhaa o, 'mupal -ke -bebεl -ke 'pelu-u -kmu'a "yi o, a'ba tri 'ya "lru ti -le! 4 Le-ε 'ka amu "yrili-nmo -n -ziaka, -ε -ke d' a 'ka zi, 'unne 'mo-o, nunukplizigt-l 'wlu'a 'le a'ba "yirilnmo'k' gbo. A'ba 'bhle 'ce 'mna "yi -le, a -nmo kpli 'mu, -εkedumaa, 'ya l-tu gwle'e 'mu "k'gwleka, 'le u 'bhle'e 'nynl -lrεε 'bho -Lago'k' "yigbeyi! 5 A -gblee, 'nynukpakpl-l -ce'ε kpo

-benyl 'k' lbhu'a d, -u -de 'n' -p'k' "yi, kplizigt 'mnl, 'unl un-u nu'o, 'le un-u "du'o 'bho 'wa nyimie "we. 6 *Ablaamu'a 'nyn' *Salaa -n'l'a -benyl, a popo 'wa d' 'gwlti! 'Ka-a un-u "du'o 'bho 'wa nyimie 'le un-u 'k' 'k' 'wa -k'yi. -Bho a se nyo'k' -fanu ku 'muti 'bhle, 'le a 'ke kplizigt nu a, a-a 'zu -u "sel.

7 -lnmo 'ma-a 'nynobhleyi, -lnmo 'ln-l "si'e 'nynl -lrεε. Nu -zεge -a'a 'nyn' "lruli! De "gwli na, un se 'mutikuku 'le un se 'liti-ku -lrεε! "Du u 'bho, -εkedumaa, -ka, a -n' 's'n, a "du'a nyu-u 'ye'a "k'gwletinεzεge, -Lago 'k'k' ti a 'ke 'le 'ε 'li ti-de "k'k'! -Bho -ln -ka u-l kplizigt -nu-l nu a, "lemnu le -see a'ba *w'ngbopowlu -zice 'mu "du yi, k-k' kpon -l'o.

-Bho a -ka 'kle-e 'ye, a nu -zεge "k'k'!

8 A -gblee, 'an 'lotu'a "nynuu-a, a -ple -p'k' 'mu 'wee! A *-Bozezii'a nyo 'cnaa amu ku "yi! A -kma 'k' d! A'ba 'limu -nmo'k' w'k'n 'bho k "kpi! A -ya a'ba "bhi 'z! 9 -Bho nyo nu amu "nyinyinid' "lruli, a'ba -za 'ε kpa -le! -Bho nyo "jree amu, a'ba "jree k' -le -lrεε! A po 'k' d' *-Lago w'k'n gbo 'le k 'ke k "niti-wunna, -εkedumaa, k 'la'a amu-ε a 'ke 'k' nyu "du 'le k 'ke amu "niti-wunna. 10 A -gblee, 'ya wludie 'cn-ε'ε 'le 'k' "k'g' 'li see, ε na:

Nyo-k'k' ti k' 'ke tinεzεge 'ye, 'k' 'bhle "nyinyiniwlu w'k'n 'mu -le! 'k' 'lbha nyo "ygrabha 'mu -le! 11 K -za "nyinyinil kwa gbo, 'le k 'ke -zεge nu! -Da k -n'l'a a, k 'b' ti w'k'nliprεε 'ke 'bho -n, 'le k 'ke 'le 'k' po k 'ke ε tikpun "k'k'! 12 -εkedumaa, nyu-u 'ma-a "yisrεεmu, -a'ba -k'yi -Lago-k' 'nu -u -zεge "lruli 'le k-k' kpon'o 'wa bhadowlu -lrεε. ε -n'l'a -kaa 'mu, nyu-u 'ma-a "nyinyinid'a numu, 'k' -kpa nu.

13 A 'ye li-k, 'lotu'a "nynuu-a, -bho a 'k' ti a'ba -p'k' a'ba kle ti, a 'ke "yisrεεmu "du 'bho 'k' "yigbeyi, k'k' 'bhεε'o k 'ke amu 'kleyeeε "kpi -ya 'le k 'ke amu le li-za'a?

14 -Bho a -ka -zεge-ε nu, -bho un "du 'ε d, -bho un -ka amu-u sta n, a 'wa-a ti. A'ba 'bhle 'wa -fanu ku 'muti -le! Nym'k' "si amu 'gwlu -le -lrεε! 15 A "nyl *Zezii *Kli-ist' a'ba "bhi -jeyi 'wee 'le a 'ke k -n' -lue 'tun 'bho "du 'le k 'ke a'ba -k'yi "du. -Bho nyo dede amu ti, na: Leedu a -de 'n' -p'k' "yi'a?, a 'srεε "yi 'tun 'le a 'ke u gb'k'za, a 'ke u k 'tmu! 16 -Bho a -ka -kaa u gb'k'-z'za, a -nu n' 'le -p'k'zεge 'mu 'le a 'ke k 'bho "du -lrεε! A'ba -p'k' 'srεε "yi 'bho -Lago'k' "yigbeyi, 'le, kplizigt a-a nu'a Zezii Kli-ist' a'ba kamu, -bho un -ka amu 'ya d' "yi-ikpa, un -ka amu "nyinyiniwlu -bod' 'mu-za, 'le 'wa "bhi'a 'muzad' 'ke u d'n "yi 'lbhaa! 17 A 'ye li-k, nyo-k' nu'a -zεge, -bho un -k'k' 'kleyeeε "kpi-i ya, -bho ε "du -Lago'k' 'gwlu, ε -nmo'k' "yrili, ε 'ye "nyinyinid' a nyo-i'a nε -zi.

18 A -gblee, -a-bu nyunyu'a "nyinyinid' a "lru "yi Zezii Kliist' 'mε'o 'bho nyuyrilbhaatu "yri 'le k 'ke -amu zetie 'le u 'mu. 'k' 'mεmεε 'mne, 'ε letu -see -zi yi kpe 's'n. ε-ε 'mo-o kpe -lue 'tun'a le. K-k' 'ma-a "yisrεεyi, 'unno 'mε'o "nyinyinikpli'a numu'a d, 'le nyunyu -ke -Lago 'ke "yi"sisri.a JFa 3 18 Nyo 'bhεε'o k 'ke nu na -lrεε: 18 . . . Un -za'a-a 'k' *'bhlu'ku ti. ε -n'l'a -kaa 'mu a, *-Lago'k' Lisaazuzu nu ε'o 'le k 'ye ti-n' "k'gwleka -lrεε. 19 K-k' Lisaazuzu k 'bhle'a 'mu, -da -Lago -ku'a "gwli

'le k 'ye'a nyo "yiflɛ "nyl -benyl un 'ke 'wa "nyinynidl
 "yiyibo un 'ke k gbo "bhiti, k lbhunuyi *Nue 'bhle -
 'mu -lrɛɛ, 'le k 'ye u-bu nyu 'mnu 'tmuu, un 'ke -kaa nu
 'le un -see 'wɔn un 'ke k 'bho "du. 'E dɪ a, 'traamu 'tɔ k,
 'le 'mɛmu'a -denamu un -nɪ'o, 'le, -ka -Lago 'ku u dɪ
 -kpuɔn, un-u fuo'o 'na wɔn. 20 A 'ye li-k, -da Nue-e kɔ k
 batoo, 'bho-o k 'tmuu -nɪ'e nyu un 'ke -Lago gbo "bhiti,
 un -see k 'wlu -lokuipo'a dɪ, batoo 'mnɛ'e kɔ k -gwɛ'e
 'yi a, 'le nyu -mɛɛtan 'tɪn'a "sɛ 'ye ɛ 'li 'kpa 'le un 'ye
 'puɔn "niklagba wɔn 'mu. Un -za'a-a k ' *'bhlu ku ti, ɛ
 -nɪ'a -kaa 'mu a, k -zuzu -nɪ'e-e ti "kɔgwɛka. 19 'ɔ -zuzu
 'mnɛ, 'lɛnɛ -yɛ'e 'mɛmu 'le 'wa -denɪ 'mu, -ɛ 'tmuu
 nu'o na k 'lu-o "nyinynidl tɔ wɔn 'mu. 'E dɪ un yibo'o
 -ka -Lago 'ku u dɪ -kpuɔn. 20 A 'ye li-k, -da u-bu 'mɛmu
 'mnu -nɪ'a ti -benyl, 'le -Lago k lbhunuyi *Nue-e kɔ k
 batoo, -Lago -ku'o-o "gwli k 'ye u "yiflɛ "nyl un 'ke 'wa
 "nyinynidl "yiyibo, un 'ke k gbo "bhiti, 'le un -see 'wɔn
 un 'ke ɛ nu. 'E dɪ a, 'ɛ kɔ k -gwɛ'e "yi a, nyu -mɛɛtan
 'tɪn, 'wa "sɛ-ɛ 'kpɛ 'ɛ 'li 'le un 'ye 'puɔn "niklagba wɔn
 'mu. 21 ɛ-be "ni 'mnɛ, 'ɛ "yitigugɔɛ 'mo-o nyu'a *ba-
 tizee-ɛ kɔ k nyu -ka -a 'puɔn'a 'bho -Lago k "yigbeyi. ɛ-
 be batizee 'mnɛ, ɛ -se -lrelrea -ko. ɛ-ɛ 'mo-o ɛ-ɛ kɔ k
 nyu na, -ka -a'ba -kɔ k 'srɛɛ'e "yi 'bho -Lago k "yigbeyi,
 -a 'bɔ k -kɔ k ɛ 'ke -kaa -nɪ "kɔ k mu. ɛ-ɛ kɔ k -ka -a 'puɔn'a 'b-
 ho k "yigbeyi, -ɛkedumaa, -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisɪ -sɔ k -kɔ k
 glu, 'le k 'ye ti-nɪ -lrɛke. 22 ɔ-kɔ Zezii Kliisɪ 'mɔ k k, k
 'mu-o yaku 'li le 'bho -Lago k "tɔli, 'le, un -nɪ 'sɔn, un
 -kɔ k k gbo'a -dalbhomu -ke *wɔnkulɪ -lru.

Kpli'a 'yizizɛ

4 ɔ-kɔ *Zezii 'ma-a *-Lago k 'Bhozayi -k 'puun'a
 nyu, -k 'luo'a nyunyuku 'mu, -k 'yi'a kɔ k 'kmu 'mu
 a, k 'ye-e 'kle. 'lɛnɛ 'bhle'e 'nyɪnɪ'a dɪ, a-bee -mnu
 -lrɛɛ, a po 'le 'kpi a -ke k 'ke -naagɪ -lue 'mu-plɛ 'le a'ba
 kpli 'ke k 'nɪ "sɛɪ-zɔ. -ɛkedumaa, nyu-k 'ye'a 'kle a, k-k
 'bhɔ k "nyinynidl'a nunudɪ. 2 A -gblee, -ɛ 'wlu'a -laa
 -zɪan, -ɛ nyɪnɪ'a a'ba zuɪn'a -gwenamu, kpli-i nu'a -Lago
 'tu, a nu ɪ! A'ba 'bɔ a'ba "bhi'a 'gwɪudɪ ti -le! 3 -Ziadi
 mo'o, nyu-u se'a -Lago yibo, dɪ -ke nunudɪ un -kma'a,
 'lɛnɪ a-a nu 'ko'o -benyl 'yɛɛɛ: A-a "du 'ko-o gɔɛ, a-a
 de 'ko-o ti -bɔ k, 'le a-a 'na'a nɛɛ, ɪ-ɪ "luo'a -Lago k 'bɪ
 'mu, 'lɛnɪ a-a bubɔ 'ko'o, "nyinyninaagɪ'a 'tunɪɪ -ke dɪ
 -lru-ɪ se'a nuka -nɪ, 'lɛnɪ a-a nu 'ko'o. 4 'Traamu 'tɔ k, u-
 bu nyu-u se'a -Lago yibo, -bho un -ka ɪ-bɪ "nyinynikpli
 'mɪnɪ-ɪ nu, a -ke un se -na. -Bho un 'ye 'ɛ lɛtu li a, wɔn-k
 'mu -u ti 'le un-u "si'e amu 'nyɪnɪ "nyinynika. 5 ɛ -nɪ'a
 -kaa 'mu a, -Lago -nɪ'e-e -jeyi, k-k yi-o'o k 'ke tinumu -ke
 'mɛmu -zɪgɛ -tu, 'le, -bho k yi a, u-bu nyu 'mnu, k-k 'ye-
 e 'wa "nyinynikpli ya-gbu -mu 'le un 'ke 'ya kuna po.
 6 A -gblee, -Lago 'ke -kaa nu'a dɪ, nyu-u 'mɛ'e ɛ, un -nɪ
 'ka ti a, k "dɪzɪgɪ -zu 'u -bodɪ 'mu -lrɛɛ, 'le -ɛ 'wlu'a 'b-
 ho, -bho 'wa *'bhlu ku -sɔ ti -dɪ nyunyu 'wee'a ka, "kɔg-
 wɛɪnɪɛzɛgɛ-ɛ 'wlu'a -Lago 'mu, 'wa -zuzu "we 'ke ɛ 'ye
 'bho k "yigbeyi.

-Lago k "gwɪidemu'a kpli un 'ka ti-nɪ

7 'An 'lotu'a "nynuu-a, ɪ'o ɪ -Lago -ya'a ti, 'ɛ tisɔkɔ
 "kɔ k -kɔ k gbo. 'E dɪ, a kpuɔn dɪ li 'le a 'ke 'mutiyaa a 'ke k
 *wɔn gbo po! 8 A -gblee, ɪ-ɛ 'bhle'a 'nyɪnɪ tenyl, 'lɛnɛ
 'mo-o, a 'ke dɪ kɪkma a'ba -kɔ k 'kle ti. -ɛkedumaa,
 -bho nyu -kma k -bonyunyo k dɪ, 'le, k -bonyunyo 'mɔ k,
 -bho k -kɔ k "nyinynidl "lɪruli-inu, k-k 'bhɔ k 'ya dɪ 'le k-k
 kma'a k dɪ "kɔ k mu. 9 -Bho nyu yi amu "bhli, a -kpuɔn -nɪ
 k -kɪtɪ 'sɔn -gli! A'ba wluwlu 'zɔti -le! 10 A 'ye li-k, -zɛgɛ
 -Lago nu'a amu "lɪruli -lue -lue, ɪ se gugu. Nyu'o nyu
 'ye-e k "bhuo'a wɔnkue. 'E dɪ nyu'o nyu 'ke "yi'sɛɛ,
 'le, ɪ-bɪ 'kpi *-Lago k Lisaazuzu "nyl 'kɪ, k 'ke -Lago k lb-
 hu nu, k 'ke ɪ 'le po 'le k 'ke nyu -lruu -kpa. 11 A -gblee,
 nyu -Lago "nyl'a k 'wlu'a 'muzalbhu, dɪ-ɪ 'ma-a k
 'muzawlu, k 'tmuu nɪ nyu! Nyu -yɔ k "nyl'a nyu'a kwag-
 bɔlitidee'ɛ lbhu, 'mutikukue k-k "nyl 'kɪ, k -kpa nu 'le ɛ
 'mu! A nu 'ya ɪtu 'le ɪ'o ɪ 'mu, 'le, -bho nyu -lruu 'ye ɪ
 li, un 'ke -Lago k 'nyɪnɪ "yi'bhɛɛ *Zezii *Kliisɪ'a dɪ! ɔ k
 'mɔ k k, 'lɛnɪ 'bhle'e 'nyɪnɪ'a "yibhɛɛ -ke wɔnkue "kɔg-
 wɛka.

ɪ-bɪ dɪ -nɪ 'wee, *ɪ -nɪ -kaa 'mu!

'Kleyeɛ *Zezii *Kliisɪ'a dɪ

12 'An dɪkmalotu'a "nynuu-a, wɔnkustasɪaa-a 'kpa'a
 ti, ɪ bhla'a amu "kpi ɪ 'ke amu ti'dɪn, 'ya wɔn k ma
 amu ti -le! ɪ 'ke -nu-ɛ mo'o, 'le, -bho a'ba -Lago k "g-
 wɪdeɛ ku 'mu, k 'ke ɪ yibo. 13 -Bho a -ka 'kle-e 'ye a, a
 'wa-a ti, -ɛkedumaa, *Zezii *Kliisɪ'a stasɪaa-a -nɪ 'ka, 'lɛnɛ
 a -ke k-k 'gble'e 'mu. -Bho a nu -kaa a, "lemnu, -kɔ k
 -ke ti nyu-u 'ye'a k 'nyɪnɪ'a "yibhɛɛ li'ye mu, a-a 'li-e
 'bubuaklagba. 14 ɔ 'nyɪnɪ a 'bhle'a "kpi, -bho nyu "du 'ɛ
 dɪ, -bho un -ka amu 'nyɪnɪ-ɪ "si "nyinynika, a 'wa-a ti.
 -ɛkedumaa, *-Lago k Lisaazuzu -ke 'nyɪnɪ-ɪ 'bhɛ'e "yi
 tenyl, 'lɛnɪ -nɪ'e amu 'mu. 15 -Bho nyu -nɪ 'le a'ba "k-
 lumu 'le k 'ke "nyinynilɛ nu, -bho k "du 'ɛ dɪ, -bho k -ka
 'kle-e 'ye, "kulbhɛɛ o, "yiryria o, 'le "bhalɛɛke, k
 -bonyunyo k dɪ-ɪ se k "yi'tuu, 'ya "yimenɛ o, 'ya
 'kleyeɛ'e lɛtu se "yrili-nɛ. 16 'Le, -bho ɛ "du, -bho k
 -ka 'kle-e 'ye *Zezii *Kliisɪ'a nyu k kamu, 'ɛ dɪn'a 'lbɔ k
 -le! ɔ 'bhɛɛ -Lago k 'nyɪnɪ "yi, -ɛkedumaa, k nyu k "du'o.

17 'An 'lotu'a "nynuu-a, -kɔ k -Lago "du'a 'le k 'ke yi, k
 'ke nyu -zɪgɛ -tu, ɛ "kɔ k -kɔ k gbo. -Bho k yi a, -a-bu 'ma-
 a k "bhuo'a -glɪgbawɔnyɪ'a nyu, -a-bu k-k 'ye 'mu'nyaa
 mu. "Wii! -Bho k 'nyaa 'tɔ -abu 'mu 'le, nyu-u -see'a
 'wɔn un 'ke k "dɪzɪgɪ 'bho "du, koo 'wa -zɪgɛ 'ke 'tɔ
 'mutinɪnɪ'a? 18 A -gblee, -kaa ɪ 'cnɪ-ɛ'e -kaa 'le -Lago k
 "bɔgu 'li, na:

Nyu-u 'ma-a "yisɛɛmu 'bho -Lago k "yigbeyi, -bho
 'wa 'punpuan -kmu 'tɔ -kaa "yi 'le, "nyinynidl'a numu-
 u 'ye -kaa 'puɔn mu 'nɪ?

19 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ, -Lago 'ma-a ɪ 'wee'a tiyayi, -kɔ k
 ɛ'e sun, -k "du'a k nyu "yrili "kɔ k mu, -bho k 'wɔn 'le a'-
 ba "klumu'a nyu 'ke 'le 'kle 'yɛnamu -nɪ a, -zɛgɛ k -nɪ'a
 nunamu, k "du ɛ "yrili, 'le k 'ke k "bhuo'a tinɛ
 'mu"luo, k 'ke ɛ 'le k-kɔ -Lago k kwa 'mu tide!

A "du *Zezi'a nyu "yrili

5 'Ka-a ε -nι'e 'mu'a dι, nyu-u -nι'a 'le a'ba "klumu, -u 'ma-a *Zezi' *Kliisι'a -glgba'a "Irutidemu, 'unnu 'ιn-ι "si'e -laa 'nyu. 7 -glgba'a "Irutideyi 'mna-a'a "bhuo "du'o -Ireε. 7 -nι'a 'kku 'kmu 'mu, 'kle 7 'ye'a a, 'ιn-ι 'mo-o 'ya -dayeyi. -Da 7-7 'ye'a le -yi -nι mu 'le 7 'nyu'a 'yibhεε 'mu, -ka a'ba 'nyu 'ka "yi'bhε 'le 'an nε 'ke -kaa -nι -Ireε. A -gblee, 'ιn-ι "du-o amu "srη 'mu na: 2 Zezi' Kliisι'a nyu 7 "nyu'a amu, a "du u "yrili! A "du u "yrili a'ba -pλu'a klε ti! 'Inne 'mo-o -Lag 7 'gwlu. A'ba -nu -nι nε 'le a'ba "nyinynipλu 'mu -le! A 'wla a'ba lbhu 'mne -pλu "kpi ti! Mku a-a 'ye nι'a 'bho, 'ya 'tu'a -zi a'ba lbhu 'mne'ε nε 'mu -le! 3 A'ba 'ku ti a 'ke u "Iru 'mu -ku -le! A "du -tμuzιγ-ι -ke kpli-i -nm 7 "yrili u -bodι! 4 "Lemnu Zezi' Kliisι 'ma-a 7 -glgba'a "Irutidemu 'wee'a -kγi, -bho 7 yi le a, 7-7 'nu-o amu -zεε "Iru, 'le, -ka 7 'nyu 'bhε'ε "yi, 7 'ke -kaa amu 'nyu "kpi po 'le a -ke 7 'ke 'le ι 'mu ti-de "kγwλεka. 5 -Ka -lue 'mku 7, 'bhuhayreet-ι, a "du -kaa 'bho a'ba -klgbi! A -ke un bhete gbo, a 'ke a'ba "bhi 7-7 'ya 'le a 'ke kpukpa! A -gblee, ι 'cni-ε'ε-ε 'le -Lag 7 "kγu 'li, na: Nyu-u 'bhε'ε 'wa "bhi "yi, -Lag 7-7 -gbu nu ya. ε -nι'a -kaa 'mu a, nyu-u ya'a 'wa "bhi 7-7 'bho 7 "yigbeyi, 7-7 kpa nu-o'ο.

6 'Ka-a ε -nι'e 'mu'a dι, Wkuklag 7-7 'le 'wee, a -ya a'ba "bhi 7-7 'bho 7 "yigbeyi, 'le, -7-7 7 "du'a, -bho ε nyu, 7 'ke amu "yi"luo! 7 A -gblee, -bho ny 7 'bhle 'gbε, -ka 7-7 zε 'ε "Iru, 'le 7-7 de 'ε ny 7-7 "Iru, -ka -lue 'mku, le'ο le-ε -kmu'a "yi, -ε 'ka amu -sta -nι, a "luo nε 'mu a 'ke ε 'le 7 kwa 'mu tide, -ekedmaa, 'unnu 'mo-o a'ba "yriliduyi!

8 'An 'lotu'a "nyuu-a, a yaa 'muti 'le a 'ke dι likpun -Ireε! -Ekedmaa, -bho -bhlakpa -ka 'ε lili-ni-i ti'ku, -ka ε-ε klu'a, "nyinynidι'a tiyayi *Sataan 'ma-a a'ba "yid-edeyi, 'ka-a ε-ε 'ku 7 ti ε 'ke amu le "Iruinu 'le a 'ke Zezi'a "gwliedι 'bh. 9 -Bho ε -ka 'ε le-tu-u nu a, a'ba 7 "gwliedε'ε -7-7 -denι 'mu -le! 'ε 'ye a'ba -flka -le! -Ekedmaa, a -Bozezi'a nyu-u -nι'a da'ο da, a'ba "bhi yibo'ο-o -ka un -nι'a ι-bι 'kleyεε 'mnu wku 'mu -Ireε.

10 -Bho a 'ye -kaa 'kle -daan, le'ο le-ε 'ma-a -zεε, -Lag 7-7 'mu ε-ε 'wlu'a, 7 'la'a amu, 'le, -ka 7 'nyu 'bhε'ε "yi, a 'ke -kaa 'nyu 'wlu -Ireε, 'le a 'ke 'bho 7 "trolli -nι "kγwλεka, a -ke Kliisι 'ke "yi"sisri, 7-7 -Lag 7 'mku, 7-7 'ye -ε -nu -mu 'le a 'ke pepe -nι 'bho 7 "yigbeyi, 7-7 'ye-e amu 'kpi 'mu -po -mu tenyι 'le a'ba "gwliedε -see -denι 'mu -7-7 yi. 11 Wkue 'mo-o 7 'le "kmu!

Dι 'wee 'ιn -za'a 'mu, *ι -nι -kaa 'mu!

'Yewlu

12 A -gblee, wludie 'ιn-ι po'a -laa amu -jeyi, -a'ba 'lotu'a "yu *Silvεε "yri kpun'a ti 'bho -Lagjeyi, 'le 'ιn de'a "gwli na 'ka-a ε -nι'e 'mu a, 'unnu 'cni'e 'ya "kγu. 'ιn 'yba-o'ο 'ιn 'ke amu 'kpi "yi po 'le 'ιn 'ke amu 't-mu gbaa na, 'ka-a -Lag 7 'limu'a wknmε -nι'ο. A -de 'le 'ε 'limu ti! A'ba 'wlu ε "yrili -le!

13 A *Bozezi'a nyu -Lag 7-7 'bho -Ireε a'ba ka, -u -nι'a *Babilkukwλu 'mu, un na u-bu 'ye'e amu! 'An -Lagjeyi'a 'yu Maakι na 7-7 'ye'e amu -Ireε! 14 'Innu 'ye'e amu 'wee! -Bho a 'wku 'an 'yewlu 'ku, a gγgble 'wee 'le a 'ke 'yγe 'le dιkkmε 'mu!

A-bu -ke *Kliisι "sisri'a "yi, a'ba klε, a 'ye -pλu'a bh-lublua!

2 'Pielt

Wludie po'a nyo "bɔɔgɔ -nɛɛ'ɛ -naagɔ 'li.

Zeziia nyo "we 'Pielt po'o "bɔɔgɔ'a 'sɔɔnɛ -jeyi. ɔ 'nu-o -kaa, 'le, lɛ-l se'a 'kpu 'bhle, nyu-u tɔ 'nɛ a, 'bho 'wa damu, un 'ke 'wa "bhi 'yrili"du, -ɛkedɔmaa, u-bu nyu 'mnu'a nunukpli -see -Lagɔ 'tu nu. ɔ 'bɔɔ-ti 'nyu 'ke 'le 'ɔ -ziadt 'li ti-de "kɔmu.

'Yewlu

1 *Zeziia *Kliisi 'ma-a -a'ba -Lagɔ -ke -a'ba *'puunyi, -ka -a de 'ɔ "gwli, a-bu de 'ɔ -kaa "gwli -lɛɛ, 'unmo Simɔɔ *'Pielt 'ma-a 'ɔ lbhunuyi -ke 'ɔ -dalbhoyi, a-bu 'un-l po'o "bɔɔgɔ -nɛɛ -jeyi. A'ba "gwliɛɛ 'mne, -ka -a'ba nɛ 'bhle'a 'nyu tenyɛ -amu -bodɛ, 'ka-a ɛ -nɛ'o 'bho a'ba damu -lɛɛ. ɔ 'nu-o 'ɛ lɛtu a -nɛ 'wee "lɛruli, -ɛkedɔmaa, 'ɔ 'tɛ nyo 'mu. 2 -Lagɔ nu amu -zɛgɛ "lɛruli 'le 'ɔ 'ke amu -pɔɔk'a bhlubhlu'a "nyɛ 'le l -nɛ 'sɔɔnɛ 'ke "kpi'kpa tenyɛ! ɔ -ke -a'ba -Kɔyi Zeziia Kliisi -nɛ 'sɔɔnɛ, 'le a 'ke u yi-bo -ka -zɛgɛka!

*Zeziia -glɔgbawɔnyi'a nyo 'ɔ -nanabhu

3 A -gblee, -a'ba -Kɔyi *Zeziia 'mnu, 'unnu nu ɛ'o, 'le, -Lagɔ -za'a 'bho -amu -a 'ke 'ɔ nyu "du, -a 'ye 'ɔ yibo, 'le, -ka 'ɔ 'nyu 'bhɛ'ɛ "yi 'le 'ɔ ku'a wɔɔn, 'ke -kaa -amu 'nyu "kpi po. -A yibo 'ɔ -kɔɔnɛ 'ɔ 'ɔ dɛ, wɔɔnkue -Lagɔ 'mnu "nyɛ 'ɔ, 'le ɛ 'mu 'ɔ -zi -nɛ'o, lɛ'o lɛ -ke dɛ-l "sri'a -amu "yi, 'le 'ɔ 'ye ɛ -amu "nyɛ, -a 'ke tinɛlɛ 'ye 'le -a'ba kpli 'ke -Lagɔ 'tu nu. 4 'le 'ɔ 'nyu'a "yibhɛɛ -ke 'ɔ wɔɔnkue 'mu, "yirilnmɔɔklɔgbɔ 'ɔ "du'a -amu wɔɔn 'muti -benyɛ, 'ɔ 'nu -l -amu "lɛruli. l-bɛ dɛ 'mnu 'bhle-e 'nyu tenyɛ. ɔ nu -l'o, 'le, -bho a -gbu nɛ ya a, a 'ke 'ɔ kpli 'mu "luo, 'le, 'k-mu 'mu'a lɛ-l 'ɔ 'ti, -l nya 'nɛ li, 'ya 'tu -kaa 'le amu jri.

5 l-bɛ wlu -nu'a dɛ 'un-l 'tmu'o amu, a de'e 'ɔ -Zeziia *Kliisi "gwli'a dɛ, a po 'le 'kpu 'le a'ba kpli 'ke "yrili-nmɔ -lɛɛ! -Bho l -nmɔ "yrili, a "du nyu-u yibo'a lɛ "yri -lɛɛ 'bho l-bɛ -Lagɔ 'ɔ "yirilnmɔ 'mnu "kpi! 6 'Bho lɛ'ɛ "yriyiboɛ'ɛ lemɛ, a 'bhɛ a'ba "bhi wɔɔnyi! -Bho a 'bhɛ a'ba "bhi wɔɔnyi, a ku 'kpa "yi! 'Bho 'kpayikue'ɛ lemɛ, a 'bɔ a'ba -nabhu 'ke -Lagɔ 'tu nu! 7 -Bho a -kɛ ɛ-ɛ ti'ɔ 'ɔ, a -kma a -Bozeziia nyu'a dɛ! 'Bho 'ɛ lemɛ 'le a 'ke nyu 'wee'a dɛ -kma -lɛɛ! 8 -Bho a 'bhle kplizɔgɛ -nɛ, 'le l 'ke amu "kpi 'pɛple, a-a 'ye-e -a'ba -Kɔyi Zeziia Kliisi yibo -mu -ka -zɛgɛka, 'le, 'ɔ yiboɛ 'mne, ɛ 'ke lbhu nu 'le a'ba tinɛ 'mu 'le a 'ke -zɛgɛ'ɛ nunua "lru-mu -nɛ. 9 ɛ -nɛ'a -kaa 'mu a, nyo -ke kpli-i se'a -kaa -nɛ, 'ɔ 'ɔ -kɔɔnɛ "yri'a "vuvloyi -ke "lɔyi. 'Wa "nyinyinidɛ un nu'a -benyɛ, -ka -Lagɔ 'bho 'ɔ 'ya dɛ, un 'mate nɛ-o'o.

10 'An 'lotu'a "nyuu-a, -Lagɔ 'tɛ-ɛ amu 'mu 'le 'ɔ 'ye amu 'la 'le a 'ke l-bɛ kplizɔgɛ 'mnu 'li ti-de. 'ɛ dɛ a po 'le 'kpu 'le a 'ke l nu! -Bho a -de nɛ 'li ti, "lemnu a -see 'le

"nyinyinidɛ 'mu ti'ga yi "kɔmu. 11 'Bho 'ɛ lemɛ, nyu -a'ba -Kɔyi -ke 'Puunyi Zeziia Kliisi -kɔ 'ɔ, -a-bu -nɛ'a 'le 'wa "klumu, 'punpuan -a 'ye'a a, -Lagɔ -kɔ 'ye -ɛ -nu -mu 'le a 'ke 'bho 'ɔ 'tɛruli -nɛ "kɔgwɛka 'le ɛ 'ke amu 'mu 'yi 'le ɛ 'ke ti'pɛple.

12 l-bɛ -ziadt a 'wɔɔnɛ 'bɔ see, a -de'a 'liti, 'unnu'nɛ'a dɛ 'un-l za'a amu -pɔɔkɔ "yiglu 'bho l "kpi. 13 -Bhladt 'un -nɛ'a 'kɔ 'kmu 'mu, 'un -see'a 'mɛ ke a, ɛ -nmɔ -kɔ "yrili 'unmu -bodɛ 'un 'ke amu 'gwɛlutipopo 'yɛɛɛ 'le a 'ke 'mutiyaa. 14 -nɛ -kɔ -sie'a 'bho 'le 'un 'ke 'mɛ, 'un yibo'o-o na ɛ se 'ɔ "yi-die. -A'ba -Kɔyi Zeziia Kliisi'a "bhɛ -zɛ l-l 'unmu -bodɛ 'mu see. 15 lɛ 'mna 'bhɛ'ɛ ɛ, 'un-l 'ye -ɛ -nu -mu. -Bho 'un 'mɛ 'wɛ, 'le, dɛ 'un -za'a amu -bodɛ 'mu, a 'ke l 'gwɛlutipopo.

-Lagɔ -kɔ -amu -ka *Zeziia "du'a 'ɔ 'yu

16 -Benyɛ a, -ka -a'ba -Kɔyi *Zeziia ku'a wɔɔn 'le -ka -kɔ 'ye'a le -yi mu, -a "bhlu -l'o 'le -a 'ye l amu -bodɛ 'mu -za. l-bɛ dɛ 'mnu, l -se sabhladt -ko. -Ka 'ɔ 'nyu 'bhɛ'ɛ "yi tenyɛ, -a'ba "bhi 'ye-e 'na li "pɛɛɛ! 17-18 Trɛ -ke "kpi -Lagɔ -kɔ -nɛ'a 'ɛ lɛtu -benyɛ, -a -ke 'ɔ -nɛ 'le, 'le, -kɔ -Lagɔ 'ma-a 'ɔ -tɛta, -kɔ -ke 'nyu'a "yibhɛɛ -zi'a lɛ 'wee, 'ɔ 'ye 'ɔ 'nyu'a "yibhɛɛ "nyɛ 'le wlu 'ye 'le yaku 'li 'mu -kɔ -nɛ, -a 'ye ɛ 'bu'wɔɔn 'le ɛ na: 'An "yu'a 'dɛ -lue -ke dɛ 'un -kma'a, 'unnu 'ka-a! ɔ 'mu 'un-l po'o 'an 'bubua'a klɛ. 'unnu 'mo-o Zeziia.

19 A -gblee, -a 'ye-e 'ɛ lɛtu li'a dɛ, dɛ -Lagɔ 'wlu'a 'mutizamɛ -za'a 'mu a, -a'ba "gwliɛɛ 'kpa'a "kpi 'bho 'ya damu. ɛ -nmɔ -kɔ "yrili 'le a 'ke l -lokuipo -lɛɛ, -ɛkedɔmaa, l-bɛ wlu 'mnu kɔ -kɔ "napɛ-ɛ vɛlan'a 'le -kuyre 'mu. A po l -lokui "kɔmu 'le ɛ 'ke Zeziia *Kliisi'a leyinɔ "kpi bhla 'le 'ɔ "bhɛ 'ke le yi. 'ɔ leyinɔ 'mne kɔ -kɔ -ka -kɔ -nɛ'a "yri tiwlanamu 'le 'ɔ "bhɛ kɔ -kɔ 'ɛ 'cudrɛ fan -ɛ 'ɔ nyu na -kɔ -zɛ -o'o. A 'ye li -kɔ, -bho 'ɔ yi le a, 'bho-o a -a 'ye lɛ 'wee "yrili-gwɛ -nɛ mu. 20 A -gblee, wludie a 'ka 'gwlu "yi sie tenyɛ, 'unne 'mo-o, dɛ -Lagɔ wlu'a 'mutizamɛ "we -za'a 'mu -benyɛ 'le -l 'cnu-ɛ'ɛ 'le 'ɔ 'bɔɔgɔ 'li, -bho 'ɔ Lisaazuzu se nyo -kpa 'le 'ɔ 'ke l 'muti'wɔɔn, 'ɔ "bhɛ'o'a -naagɛ se 'bho -tɛ. 21 Wlu 'wee un -za'a 'muti, l -see 'wa "bhi 'mu 'wlu. -Lagɔ l 'wlu'o 'mu, 'le 'ɔ Lisaazuzu 'ye u "tuu 'le un 'ye l 'mu-za.

Nyu-u -se'a-a -Lagowlu'a -təmuzigt

2 -Benyl a, nyu-u -se'a-a -Lagowlu'a 'mutizamuzigt, un yi-o'o ככל 'le nyu -Lagow -כ'כ, un 'ye 'le 'wa "k-lumu 'kpa. Nyu-u -se'a-a 'wlu'a -təmuzigt, -ka -lue 'm-nō 'ka-a un-u 'ye -yi mu 'le a'ba "klumu, 'le, li-l 'ka amu 'mēmē'ε -jolu 'yi kpa 'le a 'ke ε bhlu, un-u 'ye l amu -tō mu. -A'ba 'Bhleyi *Zezii *Kliisu 'mē'ε כ 'ke u zetie 'le 'wa "nyinyinidl 'mu, -tōtō -ke kpli-i'a nu 'k 'tu, un-u 'ye -l 'li ti-de -mu. L-bl 'wa "nyinyinikpli 'mnl'a dl, 'mēmē'ε -jolu un-u bhlu'o 'bho -Lagow 'yi'gibeyi, 'le ε -see 'mu-gwle yi 'le כ 'ke u dl -kpu. ²A -gblee, nyu'a -dadudu-u 'ye -u kli 'kpa -mu. L-bl li 'mnl, -l se'a nuka -nl, -bho nyu -lruu 'ye l li a, Zezii 'ma-a -ziadl'a 'muzayi, -a-bu -nl'a 'bho 'k -jeyi -nanamu, 'le un 'ke -amu 'nynt 'si "nyinyinika. ³Un 'bhle-e a'ba mōni'a 'tu "gwli'a dl, un-u 'ye amu -mēsre li-po mu 'le a 'ke l u "nyl. 'ε dl, -Lagow 'ka nyu 'wee -zigt -tu, כ -nl 'nu wōnfuonamu see 'le כ 'ke u dl -kpu.

⁴A -gblee, כ gbo'a -dalbhomu nu'a "nyinyinidl -benyl, כ -see u 'mu"suu. כ kpu -u'o, 'le, -dogwigbaaklagba-a 'bhle'a -kuyre 'li dii, כ 'ye u 'le 'vuto. 'Le-e un-u 'ye ti-de mu 'le 'k -zigt'a zō 'ke nynt, כ 'ke u dl -kpu. ⁵A -gblee, nyu-u nu'a "nyinyinidl -benyl, כ -see 'wa ngaze 'ye -lreε. כ nu -ε'o 'le "ni 'ye lbha kplokplokplo, ε 'ye 'bhlu'kpa "kpi-zi, 'le ε 'ye 'wa kle ti-za. *Nue 'tmusu'a nyu, un 'ke "yirilnmōdl nu, כ -ke nyu -mēsōn -lruu, 'wa "sē-ε 'pun'o. ⁶A popo *Sodowmu -ke *Gomowmu 'nyu'a dl 'gwloti -lreε! כ 'po-o nē 'zō 'le ε 'ye u 'lbha "fa 'wee, un 'ye -kun-gwε. A 'ye li-כ, כ 'nu-o 'ε letu, nyu-u'a nu'a 'k 'gwlotl, -bho un -gbu nē ya, 'le ε 'ke u "dl 'mu "du. ⁷L-bl Sodowmu -ke Gomowgwle 'mu, *'Lōtu -nl -lue 'tln, 'k "sē-ε -nl'e Sodowmu, -כ 'srē'ε "yi. Li-l se'a nuka -nl -ke "nyinyinidl -lru 'k -bonyunyu-u nu'a a, l-l 'cna-a 'k ku. כ -nl -lue 'tln, 'k "sē -Lagow 'puun'o. ⁸-Ekedmaa, כ-כ 'y-isrēyi 'mnl, כ -ke un -nl'e-e -gwlo -lue 'mu, 'le, kpli un-u nu'a, כ-כ 'ye 'l li, dl un-u za'a 'mu, כ-כ 'wln 'l 'kō, 'le l-bl kplisasu 'mnl-l 'cna'a 'k ku. ⁹'Ka-a ε -nl'e 'mu'a dl, -a'ba -Koyi -Lagow yibo'o -ka 'k 'ka -nyna, nyu-u 'kō 'k ti 'wa -nabhu 'ke 'k 'tu nu, 'le, u-bu 'ma-a 'k nyu, 'k 'ke u 'kleyēε wōn 'mu -za. 'ε letu-u tō-o'o -lreε na, כ yibo'o-o -ka 'k 'ka -nyna, 'le, -yu 'ma-a "nyinyinidl'a numu, 'k 'ke u 'kleyēε "kpi -ya 'bho 'k -zigt'a zō. ¹⁰'Le, nyu-u -see'a ti'kō un 'ke -kōyi 'bhle, -u 'kō 'k 'wa "sē'ε "nyinyinaagl'a 'tunult ti, 'wa "bhi כ-כ 'ye dl -kpu -nl mu.

U-bu nyu 'mnu, -u -se'a-a -Lagowlu'a -təmuzigt, 'wa dl se 'wa -bonyunyu'a dl "kpi -nl. Un-u 'bhēε-ε 'wa "bhi "yi. כ gbo'a -dalbhomu -ke 'nynt-l 'bhē'ε "yi, 'wa "du u 'bho, 'le un-u za'a "nyinyiniwlu 'mu 'bho u "kpi. ¹¹U-bu כ gbo'a -dalbhomu ku'a wōn tenyl, -u -zi'a u-bu nyu-u -se'a-a 'k wlu'a -təmuzigt, un -see u "jreewlu -bodl 'mu-za kpe -lue 'bho 'k 'yi'gibeyi. ¹²U-bu nyu 'mnu, nmi-i se'a lē "lru 'mu 'bhle, nyu-u 'lbha'a, un-u li'a, lē ε 'ybhaha'a, -ka ε-ε nu 'ε ε, 'ka-a un -nl'o. Li un se'a 'bhēε un 'ke 'muti'wōn, 'bho 'ya "kpi un-u za'a "nyinyiniwlu 'mu. Kun, -ziadl mo'o, -ka l-bl nmi 'mnl-l 'mē'ε ε, 'ka-a un-u bhlu'o "mamajolu 'le un-u 'ye nl 'nē "yi 'kle. ¹³-Ka un -ya'a 'wa -bonyunyu 'kleyēε "kpi, 'ka-a -Lagow 'ye u

'kleyēε "kpi -ya mu -lreε. "Nyinyinidl nu 'u 'tu, l gbo un zi'o tenyl. -Bho un -kl l-l 'yrugbagbu'a "bhuo-o nu, l-l 'lbhaa 'nu-u 'bubua 'yi. -Bho a -ka li, un -nl'e-e 'le a'ba "klumu, 'le, -ka 'zanu-u nynt'a "yriēplu wōn, 'ka-a un-u nynt'e a'ba 'nynt wōn. 'Wa kpli 'bhle-e dl 'mu. Un-u 'lbha-a amu -mēsre 'mu 'le l-l 'lbhaa 'nu 'bubua 'yi. ¹⁴"Wlunynokpakpl'a "sē'ε dl un-u popo'o 'gwloti, un -ke un 'ke "bha "du. 'Wa sta "nyinyinidl'a nunua 'mu. Nyu-u -ke -Lagow 'k 'gwliedε-ε se'a 'muku, un-u 'lbhu -u 'yrabha 'mu 'le un-u nu'o "nyinyinidl -lreε. "Wliil'a 'yeyea'a 'tu-u -nl 'nu "gwli. U-bu nyu 'mnu 'bhle-e -Lagow 'k 'cēkuta "kpi! ¹⁵Un "tayi'e-e -Lagow 'k -jolu "yiti 'le un-u bhlu'o "mamajolu. *Balaamu 'ma-a Bosowmu 'yu, -כ "du'a mōni'a dl, -כ 'kō 'ka 'ti 'k 'ke -Lagow 'wlu 'yida 'mu -za, 'k kpli un "luo'o 'mu. ¹⁶כ-כ -Lagowlu'a 'muti-zayi 'mnl, כ -see 'bho -Lagow 'du'a kamu, כ kō 'k dl "yi: A -gblee, -sokofale -ke wlu nyunyowmu 'kō 'k 'muti, 'unne כ -zi -nl'e 'mu 'le ε 'ye nyunyowlu po, 'le, -nladl כ-כ mu 'ka -nu mu, כ 'ye l -jolu 'mu cē.

¹⁷-Bho nyō mu "ni "plinamu, 'le "nilru 'ke ma, -ka 'kpl-l wa 'kō "yiti a, u-bu nyu-u -se'a-a -Lagowlu'a -təmuzigt, 'ka-a 'wa dl -nl'o. -Bho "ni yi ti -tututu, -bho -pupow yi, ε-ε 'zi-e yaku'a -druku 'le "ni 'mne-ε cē'ε 'le yayi ti "zanyl! L-bl -druku-u -see'a "ni 'mu-cē, l 'ke lbha, 'unl -ke un gugow 'k 'yiti. U-bu nyu 'mnu, -da -lue-e -nl'a -ka tii, 'ε 'bitu -Lagow -za'a 'bho 'le 'k 'ke u 'bho tide. ¹⁸A -gblee, -bho un -de ti -lreε, "nyinyinidl un-u nu'a a, un-u "plin-o'o 'ya dl. Nyu-u se'a -Lagow yibo, nyutōlu 'wlu'a 'le 'wa "klumu -lreka, un-u 'lbha-a 'wa -dadudu "yrabha 'mu, un-u nu'o: Li-l se'a nuka -nl, a'ba 'gwlu -nl'a "yi, a nu l! -Bho un nu l, 'le un-u yi'e 'wa -an-tanykpli 'li le, "nyinyinidl un-u nu'a a, un 'kō-כ ti un -ke un 'ke l nu -lreε. ¹⁹"Yifbε un-u "du 'u wōn 'muti. ε -nl'a -kaa 'mu, u-bu nyu-u 'lu 'u -kaa "yi, "nyinyinidl 'wa "bhi-i nu'a, un -nl'e-e 'ya "lru 'zō, un se "yi-flō. L-bl "nyinyinidl 'mnl, l-l 'kpu -u 'bho 'mēmē'ε -jeyi 'bho -Lagow 'k 'yigbeyi 'le un-u bhlu ε'o. A -gblee, lē-ε kpu'a nyō 'geyie 'mu, ε-bē lē 'mne'ε "lru 'zō כ-כ nu'o.

²⁰A 'ye li-כ, nyu-u yibo'a -a'ba -Koyi -ke -a'ba 'Puunyi *Zezii *Kliisu, -u "du'a 'ε dl, "nyinyinidl po'a nyō 'mēyi 'bho -Lagow 'k 'yigbeyi, -u 'bhō 'kō 'ya nunudl, 'le un 'ke 'wa "bhi "yiti"tayi 'le un 'ke l 'mu le yi a, l 'ke u "lru 'mu -kō כ, l-bl "nyinyinidl un nu 'ka -antanyl, 'wa gbōwubhōwōn 'ku-o wōn tenyl, l 'ye l -zi. ²¹-Bho ε -nl -kaa 'mu, ε -nmō 'ko-o 'yriil 'le un -kaa ε-bē 'yisrējolu 'mne bhlu 'le un 'ke ε-ε bhlu -daan-כ, 'le un 'ke ε-ε "yiti"tayi! 'Le 'wa "du 'tō 'bho -Lagow 'wlu! ²²A -gblee, -bho nyō popo 'wa dl 'gwloti, "nna nyu-u po'a -laa, ε-ε 'mo-o -ziadl. ε na: Li gbe gwla 'ka a, 'unl ε-ε mu'o linamu le. 'Le un-u nu'o -lreεke na: -Gwōbhee nyu -lre 'ka a, 'unl mu'o 'le -plapl 'mu le tiklakpanamu.

*Zezii na כ-כ 'ye-e le -yi -mu

3 'An dikmalotu'a "nynuu-a, "kōwō 'un po'a amu -jeyi, 'ε 'kōnne 'ka-a! 'Le 'ya 'limu, li a yibo'a see, 'bho 'ya "kpi 'un-l za'a amu -kōwō "yigtu 'le a 'ke 'ya dl 'gwlotipopo -kōwōzēge ti. ²A -gblee, -Lagowlu'a 'mutiza-mu -nl'a -benyl, dl un -za'a 'mu, 'un 'kō-כ ti a 'ke l 'g-

wlutipopo. *Zezii *Kliisi 'ma-a -a'ba -Koyi -ke -a'ba 'Puonyi, *כ' -dalbhomu -תכ'כ amu -ziadi, dt כ 'tmuu nu'a un 'ke amu -bodu 'mu-za, a 'ke nu, a popo 'ya du 'gwlu ti -lræ! 3 A de "gwli na, 'le *-lebhkכככ 'li, nyu'a -dadudu-u ple'a 'wa "bhi'a "nyinyinaag!a 'tunulu kli, un-u 'ye-e -yi -mu, un 'ke amu 'nynt -dri, 4 'le un 'ke na: Zezii Kliisi na כ-כ 'ye-e le -yi -mu, 'kla -ko? Doo a-a 'ye nu 'kch li 'traamu'a? -Benyinyu כ-ככ, 'wa -dadudu 'mæ-ε'o 'le כ -see -bhla le yi ke. -Lago sro'a 'bhlu kpa ti, lu כ -ya'a ti, -ka l -n'l'a 'tun, 'ka-a l -n'l'o. Lε -lue 'tun -see "yiziziε ke! 5 U-bu nyu-u -see'a כ leyiε "gwlide, lε un -see'a 'kch un 'ke 'muti'wch, 'unne 'mo-o, -benyi, -Lago -wlu'o-o wch 'le כ na yaku -ke 'bhlu kpa -nu ti, 'le ε letu 'ye -nu-ε. כ 'ka 'bhlu kpa ti-ya, "ni כ -ma -n'l'e 'bhlu. ε-be 'bhlu 'mne, ε 'wlu-o 'le "nuk -lræ. 6 A -gblee, nyu-u -n 'ka ti -benyi, -da un 'ka 'mε, -Lago nu'o "ni lbha, 'le ε 'ye lbha, ε 'ye 'bhlu kpa "kpi-zi. 7 כ-כ -Lago 'mch, 'unnu nu'o -lræ na: 'Bhlu kpa -ke yaku -n'l'a 'traamu ti, כ 'de -l -bhla 'bho ti, 'le, -ככ כ "du 'l, -bho ε nyini, כ 'ke l ne ti-za -nu. כ -ke ti כ-כ 'ye'a nyunyū 'wee -zige -tu -n mu 'le כ 'ke "nyinynid!a numu du -kpu, 'bho-o כ-כ 'ye ε letu -nu -n mu.

8 'An dikmalotu'a "nynuu-a, lε-ε ku'a wch tenyi, a -see'a 'mate yi, 'unne 'mo-o, 'bho -a'ba -Koyi -Lago כ 'yigbeyi, 'w lue -ke zu'n'a "dui 'sch -gwli bue 'bhæε 'mu-ε. 9 A -gblee, -bho nyutulu -de ti, un-u popo-o 'gwlu ti na, כ-כ -a'ba -Koyi 'mch, -bho כ "si lε 'nynt, כ nu ε -susueyi. -Gba, ε -se -kaa -ko. כ-כ 'ku-o "gwli -amu -bodu. כ -see ti'כב nyc 'ke 'mε 'bho כ "yigbeyi. כ 'ybha-o'o nyu 'wee 'ke 'wa "nyinynid! 'yiyibo 'le un 'ke כ gbo "bhiti.

10 ε -n'l'a -kaa 'mu a, -a'ba -Koyi Zezii Kliisi-l 'ye-e le -yi -mu 'le כ 'ke nyu 'z'adaa. -Bho nyc -see "yriyi "gwlide, -ka כ-כ 'daa 'ch 'z, 'ka-a כ leyiכככ 'ye nyu ti'gete mu. ε-be כ 'mne ti, lεε wlu-u 'ka nyc -loku "lru"suu, 'unne -a 'ye 'bu'wch mu 'le yaku "yi 'le yaku 'mneε "bhuo 'ke ti-כ, 'le, lu-l -n'l'a 'le ε "yi, l 'ke sin "fia 'wee. 'Bho

-gbaa -lue 'mne 'mu, 'bhlu kpa -ke ε lu 'wee-e 'ye-e ti-כ -mu -lræ. 11 Lε"o lε -a -n'l'a liyenamu, -ka ε-ε 'ye'a ti-כ mu, -a yibo n-l'a du, koo a'ba kpli 'ke 't 'mu-n'l'a? A "nyl a'ba "bhi -Lago -jeyi "fia 'wee 'le a'ba -nabhu 'ke כ 'tu nu! 12 ε-be כ "du'a 'le Zezii 'ke le yi, a san 'yi a 'ke ε wch-fuo! Lε a 'bhæε, a nu ε 'le כ 'ke le yi -susueyi! A'-ba 'mate -le na, ε-be כ 'mne ti, yaku-u 'ye-e -sin -mu, 'le, lu 'wee -n'l'a 'le ε "yi, l 'ke lele 'le l 'ke ti-כ! 13 ε -n'l'a -kaa 'mu a, -a'ba -Koyi -Lago na, כ-כ 'ye-e 'bhlu kpalre -ke yakulre ti-ya -mu. -Bho כ -yl l ti a, lu lyl -ke 'bho כ 'yigbeyi'a "yisræmu'a "sε-ε 'ye l "kpi -n mu. 'ε letu -a -n'l'e wchfuonamu.

14 'An dikmalotu'a "nynuu-a, 'ε du 'n-l 'tmuu'o amu, -bho a -ka ε-be -ככ 'mne wch-כfu, a po 'le 'kpi, 'le, -bho ε nyini a, a -kaa 'bl li'bhle 'bho כ 'yigbeyi 'le a'ba -ככ 'ke bhlu 'bho כ "yigbeyi -lræ. 15 -Bho -a'ba -Koyi Zezii -ku "gwli, -bho כ -see -bhla le yi ke a, a yibo na, כ-כ "nyl-e nyu "yiflכε 'le un 'ke 'pun 'bho -Lago כ "yigbeyi! -A'ba dikmalotu'a "yu 'Pכl, "כככ כ po'a amu -jeyi, l -bl -kaabodu 'mnu, 'unnu כ -za'a 'mu. -Lago "nyl כ -naagl 'le כ 'ye l 'mu-za. 16 כ "כככ 'wee כ po'a -jeyi, -bho כ -ka du -n'l'a "kpi 'mu-uza, -ka -lue -ככ, 'ka-a כ-כ 'lε'o. 'Le כ "כככ 'mnu 'li, wlu -lru-l -n'l'e 'le, 'ya כ -tεε-ε 'mu tenyi. Nyu-u se'a -naagl 'bhle, -u -ke "gwlideε-ε se'a 'muku, un-u 'z l -l 'yida 'mu. -Ka -lue 'mch, 'ka-a, wlu-u 'crl-εε 'le -Lago כ "כככ 'li -benyi, un-u nu'o 'ya tulu. -Bho un -ka -kaa nu, כ 'cεkuta -n 'nu-u "kpi.

17 'An dikmalotu'a "nynuu-a, 'bho a-bee -mnuu'a damu, -ka 'ya ltu 'ye'a -nu-ε mu, -a 'tmuu 'n mu-ε see. 'ε du, a "du a'ba "bhi "yrili, 'le, u-bu nyu-u'a "du'a 'bho -Lago, un -kaa amu 'le 'wa -כככ -ke 'wa "nyinynid! 'mu jri 'le a'ba "gwlideε -kaa -den! 'mu -כ, 'le a -kuu u kli 'kpa. 18 Zezii Kliisi 'ma-a -a'ba -Koyi -ke -a'ba 'Puonyi, a "du כ "yrili, a 'ke כ yibo -ka -zεgεka 'le a 'ke ε "lru-mu -n, 'le, -zεgε כ-כ nu'a amu "lru li, ε 'ke "kpi'kpa "ככ mu. 'Nynt'a "yibhæε "du כ lε "kcgwlεka! (Du 'wee 'n -za'a 'mu, *l -n -kaa 'mu!)

1 'Zaan

Wludie po'a nyc "bɔɔɔ -nɛɛ'ɛ -naagɔ 'li.

Zezi'a nyu'a -dadudu 'Zaan po'o "bɔɔɔ -nɛɛ -jeyi. ɔ 'nu-o -kaa, 'le, lɪ-ɪ se'a 'kpu 'bhle, nyu-u tɔ 'nɪ, 'bho 'wa damu un 'ke 'wa "bhi 'yrili"du. ɔ 'po -ɛ u -jeyi 'le ɔ 'ke u 'kpa "yi po -lɛɛ 'le un -ke Zezii 'ke 'yi"sisri -ka -zɛgɛka.

-Lagɔwlu "nyl'a nyc tinɛzɛgɛ, 'lɛnɛ *Zezi' 'du'o

1 *Zezi' 'ma-a -Lagɔ'wlu-u "nyl'a nyc "kɔgwlet-inɛzɛgɛ, 'kɔ dɪ -a po'o amu "bɔɔɔ -jeyi. -Da -Lagɔ 'ka lɪ 'wee ti-ya -benyl, ɔ -nɪ'e-e ti see. -A'ba "bhi'a pɛyri 'sɔn 'ye -ɔ'o. -A 'ye-e 'kɔ -wluna 'le -a 'ye ɔ li'tu -lɛɛ. 2 A -gblee, ɔ-bɔ Zezii "nyl'a nyc tinɛzɛgɛ 'mɛ, ɔ 'yi-e 'nɔ 'kmu 'mu, 'le -a 'ye ɔ 'ye. 'Bho -a'ba -tɪta -Lagɔ'wlu ɔ -nɪ'o 'le ɔ 'ye 'bho 'wlu, ɔ 'ye 'nɔ 'kmu 'mu yi. 3 'ɛ kamu -a za'a amu 'kɔ dɪ -bodɪ 'mu 'le -a 'tmu'o amu -lɛɛ -ka ɔ-bɔ "nyl'a nyc "kɔgwlet-inɛzɛgɛ. 3 A-a 'ye-e li'a, ɔ-bɔ Zezii -a 'ye'a li, 'kɔ wlu -a 'wɔnɔ 'kɔ, -a 'po-o amu 'ya wlu -jeyi -lɛɛ, 'le, -ka -a -ke -a'ba -tɪta -Lagɔ -ke 'kɔ 'yu Zezii *Kliisɪ 'mɛnɔ "sisri'a 'yi, -a -ke abɔ 'ke ɛ 'mu-plɛ -lɛɛ. 4 l-bɪ dɪ -nɪ, -a 'po-o amu 'ya "bɔɔɔ -jeyi, 'le, 'bubua-a 'lbha'a -a -nɪ 'wee, ɛ 'ke -amu 'mu 'yi tenyɪ.

-Lagɔ *'saa'a-a li.

5 -Lagɔ'wlu "dɪzɪgɪ *Zezi' *Kliisɪ -za'a -amu -bodɪ 'mu, -a 'wɔnɔ 'kɔ, -ɛ -ke dɪ -a -nɪ'a amu wlu -jeyi -ponamu, 'lɛnɛ 'ka-a: ɔ na: -Ka ɔ-bɔ 'ye'a ti wesaa, 'ka-a -Lagɔ *'saa'a li, 'le "nyinyinidɪ'a -kuyre se ɔ 'mu -nɪ. 6 A 'ye li-ɔ, -bho -a'ba nyc nu, ɔ -ke -Lagɔ "sisri'e-e 'yi, 'le ɔ 'ke "nyinyinidɪ'a nɔnɔa 'li ti-de a, 'kɔ nyɔtu-u 'cɛ-ɛ sɪn 'le 'kɔ wɔnɔwlu 'mu -ke 'kɔ nɔnɔkpli 'mu. 7 ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, -ka -Lagɔ 'saa'a li, -bho -a'ba nɔnɔkpli *'saa -kaa li 'bho 'kɔ "yigbeyi, 'lemnɪ -ka -a -die'a 'mu 'wee, -a kɔkɔpɔn'o-o ti, 'le, 'kɔ 'yu Zezii 'mɛ'ɛ -a'ba "nyinyinidɪ'a dɪ, ɔ -ke nymɔ-ɔ 'wla'a ti, ɔ-bɔ zɛtɪ'e -amu 'le l-bɪ "nyinyinidɪ 'mnɪ 'mu.

8 -Bho -a'ba nyc nu, ɔ -se 'kɔ-bɔ "nyinyinidɪ'a nuyi -ko a, ɔ-bɔ nyc 'mɛnɔ, -ziadɪ se 'le 'kɔ -kɔ-ɔ ɔ-bɔ -nɪ. ɔ-bɔ "maa-a 'kɔ "bhɔ. 9 ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, -bho -a nu "nyinyinidɪ, 'le -a 'ke lɪ "yiyibo, -a 'ke lɪ 'bho -Lagɔ'wlu "yigbeyi tide a, ɔ-bɔ 'bhɔ-ɔ 'ya dɪ 'le ɔ-bɔ zɛtɪ'e -amu 'le lɪ 'mu. -ɛkedɪmaa, ɔ 's-rɛɛ'ɛ-ɛ 'yi 'le ɔ -nɔ 'kɔ "yiti nyc 'ke ɔ "gwɪde. 10 'Le -a'ba "klumu, -bho nyc nu ɔ -see "nyinyinidɪ nu a, ɔ-bɔ nyc 'mɛnɔ-ɔ "luo-o -Lagɔ 'mu -ka sɔnceyi, 'le -Lagɔ'wlu -lue 'tɪn se ɔ 'mu -nɪ.

*Zezi' *Kliisɪ-l kpa'a -amu-ɛ

2 'An dɪkmayreetɪ-a, dɪ 'lɪ-l za'a -laa 'mu'a kamu 'lɪ-l po'o amu wlu -jeyi 'le a 'ke "nyinyinidɪ'a nɔnɔdɪ 'bhɔ. 'Le a'ba "klumu, -bho nyc nu 'le

"nyinyinidɪ, -a 'bhle-e -kpayi -lue 'bho -a'ba -tɪta -Lagɔ'wlu "tɔli: 'lɛnɔ 'mo-o "Yisɛɛyi *Zezi' *Kliisɪ. 2 A -gblee, ɔ-bɔ Zezii Kliisɪ 'mɛnɔ, -Lagɔ'wlu "bhɔ-o-ɔ ɔ-bɔ 'bho 'le 'kɔ nymɔ 'ye ti'wla, 'le ɔ 'ye 'mɛ. A 'ye li-ɔ, ɛ -se -a'ba "sɛ'ɛ "nyinyinidɪ'a kamu ɔ 'mɛ 'nɪ -ko. ɔ 'mɛ-o'o nyunyu 'wee'a "nyinyinidɪ'a dɪ 'le 'ya -belu 'ke u 'ka bhla, ɛ 'ye ɔ "kpi ti'ga 'bho nyunyu 'wee'a 'bɪ 'mu. 'Wa *'sraga ɔ -za'o 'bho -Lagɔ'wlu "yigbeyi 'le 'wa "nyinyinidɪ 'ke u "kpi ti-gwɛ.

3 -Bho -a po -Lagɔ'wlu -lokui 'le -a 'ke lɪ 'bho "du a, 'lemnɪ, -ka -a yibo 'nɔ -ziaka, -a 'de -lɪ "gwɪ. 4 -Bho -a'ba nyc -lue nu ɔ yibo nɔ-o'o, -bho 'kɔ "du 'bho 'kɔ wlu a, ɔ-bɔ nyc 'mɛnɔ 'nu-o sɔnceyi, -ziadɪ se 'le 'kɔ -kɔ-ɔ ɔ-bɔ -nɪ. 5 ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, nyc-ɔ "du'a 'bho 'kɔ wlu, ɔ-bɔ 'mo-o nyc-ɔ -kma'a -Lagɔ 'mɛnɔ dɪ tenyɪ. A -gblee, -ka nyc 'ka yibo na ɔ -ke ɔ "sisri'e-e 'yi a, 'kla-a 'ka-a! 6 -Bho nyc nu ɔ -ke -Lagɔ "sisri'e-e 'yi, -ka Zezii'a -dedekpli -nɪ'a a, 'kɔ -dedekpli -nɪ -kaa!

-Lagɔ'wlu.

7 'An dɪkmalotu'a "nynuu-a, wlu 'lɪ -nɪ'a -laa amu -jeyi ponamu, ɛ se wlulre -ko. A 'wɛn -ɛ 'kɔ see 'le a yibo nɛ'o. 8 'Bho 'ɛ lemu, ɛ-bɛ wlu -ke dɪ 'lɪ -nɪ'a amu -bodɪ 'muzanamɔ a, ɛ-ɛ 'mo-o wlulre -lɛɛ. A -ke *Zezi-i'a nɔnɔkplizɪgɪ 'mu, 'le-e nyu yibo -nɪ 'nɛ 'yi 'le -a yibo'o -ka ɛ "du'a lɛlre. -ɛkedɪmaa, "nyinyinidɪ'a -kuyre-e 'wlu-o 'bho -jeyi, 'le, Zezii'a "yrilinmɔdɪ kɔ-ɔ ɔ-bɔ, lɪ-zɪ'e 'bho 'ya 'bɪ 'mu.

9 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ, nyc-ɔ 'nyɛ'ɛ ɔ -Bozezii'a nyc 'mu, -ka -Lagɔ 'saa'a li, -bho ɔ nu 'ka-a 'kɔ nɔnɔkpli -nɪ'o 'bho -Lagɔ'wlu "yigbeyi a, 'kɔ nyɔtu-u 'nu-o -bhla "nyinyinidɪ "kɔmɔ. 10 ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, -bho nyc -kma ɔ -Bozezii'a nyc 'kɔ dɪ, 'kɔ nyɔtu -de'e-e 'le -zɛgɛ 'li ti. Le -see ɔ "nyinyinidɪ wɔn-po yi 'bho -Lagɔ'wlu "yigbeyi. 11 A -gblee, nyc-ɔ 'nyɛ'ɛ ɔ -Bozezii'a nyc 'mu, ɔ -nɪ'e-e -bhla 'le "nyinyinidɪ 'li "kɔmɔ. 'Le "nyinyinidɪ'a nɔnɔa 'li ɔ -de'e ti "kɔmɔ. l-bɪ "nyinyinidɪ 'mnɪ -ka'a 'kɔ-ɔ 'kɔ "yri'a dɪ, ɔ se 'kɔ "yisɛɛjɔlu yibo.

12 'An dɪkmayreetɪ-a, 'lɪ-l 'po-o amu dɪ -nɪ'a "bɔɔɔ -jeyi, -ɛkedɪmaa, a'ba "nyinyinidɪ -gwɛ'ɛ-ɛ 'bho -Lagɔ'wlu "yigbeyi ti Zezii *Kliisɪ'a 'sana 'mu.

13 A-bu 'ma-a nyunyuzɪgɪ a, 'lɪ-l 'po-o amu "bɔɔɔ -nɛɛ -jeyi, -ɛkedɪmaa, -da -Lagɔ 'ka lɪ 'wee ti-ya -benyl, Zezii -nɪ'a ti see, a yibo nɔ-o'o.

A-bu 'ma-a 'bhuabhuayreeti, 'ln-l 'zi -l amu -bodi 'mu -lrɛɛ, -ɛkedɪmaa, a 'lu-o tu 'bho 'nyinyinidi'a tiyayi *Sataan 'kpi.

¹⁴ 'An dɪkmayreeti-a, a yibo'o-o -a'ba -tita -Lagɔ'kɔ di 'ln-l po'o amu "bɔɔɔ -nɛɛ -jeyi.

A-bu 'ma-a nyunyuzɪɔ, 'ln-l 'zi -l amu -bodi 'mu, -ɛkedɪmaa, -da -Lagɔ 'ka lɪ 'wee ti-ya, Zezii -nɪ'a ti see, a yibo nɔ-o'o.

A-bu 'ma-a 'bhuabhuayreeti, 'ln-l 'po-o amu "bɔɔɔ -nɛɛ -jeyi -lrɛɛ, -ɛkedɪmaa, a 'bhle-e 'kpi 'mu 'bho -Lagɔjeyi. A -de'e-e 'le 'kɔ wlu 'li ti 'le a 'ye tu lu 'bho 'nyinyinidi'a tiyayi Sataan 'kpi.

¹⁵ A -gblee, lɪ-l -nɪ'a 'kɔ 'kmu 'mu, -yɪ'a 'bhɛɛ'ɛ -Lagɔ'kɔ 'nyɪnɪ 'yi a, a'ba -kma 'ya dɪ -le! -Bho nyc -kma 'ya dɪ a, ɔ se -Lagɔ'kɔ dɪkɛɛ 'mu'bhle. ¹⁶ Lɛ'o lɛ-ɛ -se'a-a -Lagɔ'kɔ 'gwɪludɪ: "nyinyininaagl'a 'tunult o, nyc'kɔ lɛ'ɛ -pɔkɔ'a 'yɪcɛɛɛ o, "jɛ'ɛ 'yibhɛɛɛ o, lɪ-l 'mo'o 'kmu 'mu'a lɪ, l -se -a'ba -tita -Lagɔ'kɔ nɪ -ko. ¹⁷ A -gblee, 'kmu -nɛɛ -nɪ'e-e 'yitibhitinamu. 'ɛ lɪ-l nu'a nyu 'tu, -yɪ'a nu'a -Lagɔ 'tu a, 'ka-a ɛ -ke lɪ-l mu'o -lrɛɛ. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, nyc-kɔ nu'a -Lagɔ'kɔ 'gwɪludɪ a, ɔ-ɔ 'nɪ-e ti "kɔgwɛ-ka.

*-Lagɔ'kɔ 'Bhozayi ɔ 'puun'a nyu'a 'yidedeyi.

¹⁸ 'An dɪkmayreeti-a, -a -nɪ'e 'kɔ-kɔ *-lebhɔkɔkɔ 'li. 'Le a 'wɔkɔ'kɔ 'bɔ see -ka *-Lagɔ'kɔ 'Bhozayi ɔ 'puun'a nyu'a 'yidedeyi-i 'ye'a -yi mu. A -gblee, -nɔ -ke 'li -a -nɪ'a 'traamu a, 'wa -dadudu yi-o'o, 'le, -ka -lebhɔkɔkɔ nyɪnɪ'a a, -a yibo nɪ'o. ¹⁹ U-bu nyu 'mnu a, -a -ke un bhete'e-e gbo -benyɪ. 'Traamu 'kɔ ɔ, -a -ke un se -pɔkɔ 'mu-plɛ. 'ɛ dɪ un 'wɔ'o -amu 'yrili. -Bho -a -ke un -plɛ 'kɪ -pɔkɔ 'mu, -a -ke un-u de 'ko-o ti "kɔkɔ. 'ɛ lɛtu -nu-ɛ'o, 'le, -ka -a -ke un se'a -pɔkɔ 'mu-plɛ ɛ, 'le nyu 'ye l yibo.

²⁰ 'Bho a-bee -mnu'u'a damu a, -Lagɔ'kɔ 'Bhozayi ɔ 'puun'a nyu "nyɪ-e amu *-Lagɔ'kɔ Lisaazuzu -lue -lue, 'le a -nɪ 'wee yibo'o -ziadi. ²¹ ɛ -se a se -ziadi yibo'a 'lru 'yi 'ln-l po amu wlu -jeyi 'nɪ -ko. A yibo nɪ-l'a dɪ 'ln-l zi 'l 'mu. 'ɛ dɪ, -ka sɪn se'a 'bhɛɛ l 'ke 'le -ziadi 'mu 'wlu a, a yibo nɪ'o.

²² Ƴɔ mo'o 'kɔ-kɔ sunceyi'a? A -gblee, nyc-kɔ nu'a Zezii -se -Lagɔ'kɔ 'Bhozayi ɔ 'puun'a nyu -ko a, 'nɔ 'mo-o sɪn'a nyc. Ƴɔ-kɔ nyc 'kɔkɔ, ɔ-ɔ 'mo-o -Lagɔ'kɔ 'Bhozayi ɔ 'puun'a nyu'a 'yidedeyi, -ɛkedɪmaa, ɔ -see 'wɔkɔ 'ke -a'ba -tita -Lagɔ -ke 'kɔ 'yu "gwɪludɪ. ²³ A 'ye li-ɔ, nyc-kɔ nu'a Zezii -se -Lagɔ'kɔ 'yu -ko, ɔ -see 'kɔ -tita -Lagɔ "g-wɪludɪ -lrɛɛ, 'le ɔ -ke ɔ -see tikpukpɔn. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, nyc-kɔ nu'a 'bho nyu'a 'yigbeyi, Zezii 'mo-o -Lagɔ'kɔ 'yu, 'kɔ nyɔtu -ke -Lagɔ 'sisri'e-e 'yi.

²⁴ 'ɛ kamu a, -da a -yi -nɪ'a 'bho -Lagɔjeyi -lreeka, -Lagɔwlu a 'wɔkɔ'kɔ 'bɔ, a -de nɪ 'li ti! l-bl wlu 'mnu, -bho a -de nɪ 'li ti a, 'lemnu a -ke -a'ba -tita -Lagɔ -ke 'kɔ 'yu Zezii 'sisri'e-e 'yi. ²⁵ A -gblee, "kɔgwɛɪɪnɪɛzɛgɛ Zezii "'du'o -amu wɔkɔ 'muti.

²⁶ A 'ye li-ɔ, nyu-u nu'a un 'ke amu dɪ 'yrili"maa, 'wa kamu 'ln-l po'o amu dɪ -nɪ'a "bɔɔɔ -jeyi. ²⁷ A-bee -mnu a, *-Lagɔ'kɔ Lisaazuzu Zezii 'nyɪ'a amu, ɔ -nɪ'e-e amu 'mu. -Lagɔwlu'a -tɔyi ɔ 'ka amu -tɔ ɔ, 'ɛ dɪ a se 'b-ɛɛ a 'ke ɔ 'mu 'pɛɛ tenyɪ. -ɛkedɪmaa, ɔ-kɔ -Zuzu 'mɔkɔ-

ɔ 'kɔ-kɔ amu lɪ 'wee, 'le 'kɔ -tɔkɔ 'mnu-l 'mo-o -ziadi. l se sɪn 'mu'bhle. 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ, a -ke Zezii 'sisri 'yi 'le a 'ke -Lagɔ'kɔ Lisaazuzu'a -tɔkɔ 'li ti-de!

²⁸ 'An dɪkmayreeti-a, 'ln-l 'mu-o 'bho le -lrɛɛ, a -ke Zezii 'sisri 'yi, 'le, -bho ɔ yi le a, 'kɔ -sɪnyɪ -ke 'kɔ dɪn -kaa amu 'lbha! ²⁹ A -gblee, -ka -a'ba -kɔyi 'srɛɛ'ɛ 'yi, a yibo nɪ-o'o see'a dɪ, a yibo'o -lrɛɛke na, nyc'o nyc-kɔ nu'a 'yisrɛɛdɪ 'bho -Lagɔ'kɔ 'yigbeyi, ɔ-ɔ 'mo-o -Lagɔ'kɔ 'yu.

-A 'mo-o -Lagɔ'kɔ 'yreeti

3 -Ka -a'ba -tita -Lagɔ -kma'a -a'ba dɪ tenyɪ, a 'ye -kaa li-ɔ! Ƴɔ-kɔ 'la-a -amu 'kɔ 'yreeti. Kɪn, -ziadi mo'o, 'kɔ 'yreeti -a 'du'o -ziaka. -Ka -a 'du 'u a, nyu-u -see 'kɔ "gwɪludɪ, un se 'bhɛɛ un 'ke l 'muti'wɔkɔ, -ɛkedɪmaa, un se ɔ yibo. ² 'An dɪkmalotu'a "nynuu-a, 'traamu 'kɔ ɔ, -a 'mo-o 'kɔ 'yreeti. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, lɛ -a 'ka 'du 'wla, -a se ɛ -bhla yibo. lɛ -a yibo'a, 'ɛ "sɛ 'mo-o, -bho *Zezi *Kliisɪ -ka le-e yi 'le 'kɔ 'nyɪnɪ'a 'yibhɛɛɛ 'mu, -a -ke ɔ-ɔ 'ye-e gɔgɔ -mu, -ɛkedɪmaa, -ka ɔ -nɪ'a a, 'ka-a -a 'ye ɔ 'ye mu "gu! ³ Ƴɔ -glɔgbawɔkɔyi'a nyc-kɔ de 'kɔ -kaa -pɔkɔ 'yi a, ɔ-ɔ 'du-o 'kɔ 'bhuo 'yrili, 'le, -ka ɔ-kɔ Zezii Kliisɪ 'saa'a li, ɔ-ɔ nɪ'e -kaa 'bho -Lagɔ'kɔ 'yigbeyi.

⁴ A -gblee, nyc-kɔ nu'a "nyinyinidi 'bho -Lagɔ'kɔ 'yigbeyi, *-Lagɔ'kɔ gba ɔ-ɔ cɛ'ɛ 'mu. -ɛkedɪmaa, "nyinyinidi'a nunua-a 'mo-o 'kɔ gba'a 'mucɛɛ. ⁵ 'Bho 'ɛ lemu, a yibo'o-o -ka Zezii Kliisɪ yi'a 'kɔ 'kmu 'mu 'le ɔ 'ke -amu zetie 'le -a'ba "nyinyinidi 'mu. A 'ye li-ɔ, ɔ-kɔ Zezii 'mɔkɔ'kɔ 'bhuo -see "nyinyinidi -lue 'tɪn nu 'bho -Lagɔ'kɔ 'yigbeyi. ⁶ 'Ka-a ɛ -nɪ'e 'mu'a dɪ, nyc'o nyc-kɔ -ke ɔ 'sisri'a 'yi, ɔ-ɔ 'bhɔ'kɔ "nyinyinidi'a nunudɪ. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, nyc-kɔ mu 'nɪ 'lru, ɔ se ɔ yibo 'le ɔ -see 'kɔ "kpidɪ 'muti'wɔkɔ.

⁷ 'An dɪkmayreeti-a, a'ba 'tayi nyc 'yiti, 'kɔ 'maa amu dɪ 'yrili -le! Nyc-kɔ nu'a 'yisrɛɛdɪ 'bho -Lagɔ'kɔ 'yigbeyi, -ka Zezii Kliisɪ 'srɛɛ'ɛ 'yi, 'ka-a 'kɔ nyɔtu -nɪ'o. ⁸ Nyc-kɔ nu'a "nyinyinidi "cɪcɪ a, ɔ-ɔ 'mo-o "nyinyinidi'a tiyayi'a nyc, -ɛkedɪmaa, -da -Lagɔ -ya -nɪ'a lɪ 'wee ti a, 'bho-o ɛ -za'a l-bl "nyinyinidi 'mnu'a nunua. A -gblee, ɛ-be "nyinyinidi'a tiyayi'a kplisasɪ 'mnu'a tizɛɛ'ɛ 'lru 'yi -Lagɔ'kɔ 'yu Zezii yi'e 'kɔ 'kmu 'mu.

⁹ A 'ye li-ɔ, nyc'o nyc-kɔ 'ma-a -Lagɔ'kɔ 'yu, ɔ-ɔ 'bhɔ-kɔ "nyinyinidi'a nunudɪ, -ɛkedɪmaa, ɔ 'bhle-e 'kɔ -tita'a 'yrilinmɔkɔkɔ 'li. Ƴɔ -tita mo'o 'kɔ-kɔ -Lagɔ'kɔ dɪ, ɔ se 'bhɛɛ ɔ 'ke "nyinyinidi nu 'yrɛɛɛ. ¹⁰ Leeɛ nyc 'ke -Lagɔ'kɔ 'yreeti -ke "nyinyinidi'a tiyayi'a nu 'muyibo -nɪ'a? A 'ye li-ɔ, nyc'o nyc-kɔ nu'a 'yisrɛɛdɪ 'bho -Lagɔ'kɔ 'yigbeyi, 'le "bhalrɛɛke nyc-kɔ se'a 'kɔ -bonyunyɔ'kɔ dɪ -kma, ɔ -se -Lagɔ'kɔ 'yu -ko. "Nyinyinidi'a tiyayi'a -kɔ 'du'o.

¹¹ 'An dɪkmalotu'a "nynuu-a, -da a -yi -nɪ'a 'bho -Lagɔjeyi -lreeka, -ɛ 'wlu'a 'bho, -ɛ bhla'a -zɪan "kpi a, a 'wɔkɔ-kɔ wlu -lue 'bɔ. ɛ-be wlu 'mne, 'unne 'mo-o, -a kɪkma -kɪkma dɪ! ¹² *Kayinɪ -nɪ'a ti -benyɪ, -a'ba -nɪ 'kɔ ka -le! Ƴɔ-kɔ Kayinɪ 'mɔkɔ, ɔ-ɔ 'mo-o "nyinyinidi'a tiyayi *Sataan'a nyc 'le 'kɔ 'ye 'kɔ 'bhuo'a 'bitbhaleyi 'lbha, ɔ 'ye 'mɛ. lɛ-ɛ -ke 'lru 'yi 'kɔ 'lbhɔ 'kɔ ɔ, a yibo nɛ 'nɪ? A -gblee, kpli ɔ-ɔ nu'a a, l se 'yisrɛɛ 'bho -Lagɔ'kɔ 'yigbeyi. ɛ

-nu'a -kaa 'mu a, -yl 'ma-a 'k leyi'a -nu, l-l 'mo-o -Lag'k 'gwlu'dl.

'Le kplizlgi 'mu nyc-k yibo n'l'e nyc'k dikmεε

¹³ 'An dikmalotu'a "nynuu-a, *Kayinl se'a -Lag'k yibo, nyu-u -nu'a 'k ka, -bho un 'nye amu 'mu a, -t'k'k' "maa -amu -le! ¹⁴ -Ka -a -see'a 't' 'mε 'le -a -nu'a ti 'bho -Lag'k'k' "yigbeyi, -a yibo nu-o'o, -εkedumaa, -a -kma'a-a -a'ba -bonyunyu'a dl. Nyc-k se'a 'k -bonyunyc'k dikmεε 'mu'bhle, 'k nyctu 'bhle-e 'mεmεε "kpi 'bho -Lag'k'k' "yigbeyi. ¹⁵ Nyc-k 'nye'ε 'k -bonyunyc'k 'mu a, k-k 'mo-o "kulbhayl. 'Le, nyc'o nyc-k 'ma-a "kulbhayl, -ka 'k -see'a "k'gwletinεzεge 'ye, a'ba "bhi yibo nu'o. ¹⁶ A -gblee, *Zezii *Kliis -kma'a-a -a'ba dl. 'E kamu 'k yi'e 'k'k' 'kmu 'mu 'le 'k 'ye 'mε 'bho -a'ba 'bl' 'mu. l-bl dl 'mnl, -bho -a 'wln l 'muti, "lemnu -a yibo'o-o ε-ε 'ma-a nyc'k dikmεε. -Ka 'k -kma'a -a'ba dl, -ka -lue 'm'k, -a -kma -kaa -a'ba -bonyunyu'a dl! ¹⁷ A 'ye li-k, -bho nyc -lue 'bhle l'a -dadudu, 'le "puan 'ke 'k -bonyunyc -l'k'k' 'lbhanamu -nu, 'le 'k 'ke l yibo, -bho 'k ngaze -see 'k 'lbha 'le 'k 'ke 'k -kpa, 'k 'bhε'ε'o 'k 'ke na, 'k -kma'a-a -Lag'k'k' dl, nu'a? ¹⁸ 'An dikmayreetl-a, -a'ba nu w'k'nmwlu'a "se, -a'ba -kma -a'ba -bonyunyu'a dl -le! -A -kma 'wa dl -ka -zεgeka 'le -a 'ke 'ya kpli -t'k!

-Ka nyc'k -p'klu 'ka ti'wla 'bho -Lag'k'k' "yigbeyi

¹⁹⁻²⁰ -Bho -a nu -kaa a, -Lag'k 'ma-a -ziadl, -ka 'k -k'k' 'k -amu, -a yibo nu-o'o, 'le -a'ba -p'klu-u 'wla'a ti 'bho 'k "yigbeyi. -Bho -a'ba -p'klu 'mne -ka -amu dl "yi-ikpa a, ε -a 'ka "gwlide 'le ε 'ka ti-de, 'unne 'mo-o, -Lag'k 'bhε-ε "yi, 'k -zi'e-e -a'ba -p'klu 'mne 'le 'k yibo'o l 'wee. ²¹ 'An dikmalotu'a "nynuu-a, -bho -a'ba -p'klu 'srεε "yi 'bho -Lag'k'k' "yigbeyi, -bho ε -see -amu dl "yikpa a, "lemnu dl -see -amu 'lbha yi 'bho 'k "yigbeyi. ²² A -gblee, -bho -a'ba -p'klu -nu -kaa a, l'ε'ε -a 'ybhāa 'k'k' 'k "nyl 'ε -amu-ε, -εkedumaa, -a "du-o 'bho 'k wlu 'le -a nu'o 'k 'gwlu'dl. ²³ Lε 'k 'k'k' ti, -a 'ke nu, a yibo nε 'nu? 'k na: -A de 'k "yu *Zezii *Kliis 'gwli, 'le, -ka 'k 'l'ε'ε -amu "yi, -a 'ke -kaa dl k'kma! ²⁴ -A-bu "du'a 'bho -Lag'k'k' wlu a, -a -ke 'k "sisri'e-e "yi, 'le, -ka 'k -nu'a -amu 'mu, -a yibo nu-o'o, -εkedumaa, *k' Lisaazuzu 'k "nyl'a -amu, 'un'k'k' 'nu -amu.

*-Lag'k'k' Lisaazuzu -ke *-Lag'k'k' 'Bhozayi -k 'puun'a nyu'a "yidedeyi'a -zuzu

⁴ 'An dikmalotu'a "nynuu-a, nyu-u -se'a-a -Lag'k'k' wlu'a 'mutizamuzlgi, un buba'a-a 'k'k' 'bh'k'k'p' "kpi ti. 'E dl, nyu-u nu'a un 'bhle-e *-Lag'k'k' Lisaazuzu 'mu, a'ba de u "gwli -le! A 'cru u 'muti -antanyl, 'le, -bho ε "du -Lag'k'k' Lisaazuzu -ziaka 'le a 'ke l yibo. ² -Bho ε "du -Lag'k'k' Lisaazuzu, -ka a 'kl l yibo, 'kla-a 'ka-a: 'Bho nyu 'wee'a "yigbeyi, nyc'o nyc-k nu'a *Zezii 'mo-o *-Lag'k'k' 'Bhozayi -k 'puun'a nyu, 'le 'k 'ka 'k'k' 'kmu 'mu yi, nyunyc'k'k' "luo'o 'mu a, k-k' nyc'k'k' 'bhle-e -Lag'k'k' Lisaazuzu 'mu. ³ E -nu'a -kaa 'mu a, l-bl Zezii'a dl 'mnl, nyc'o nyc-k -see 'l -ziadl 'la, 'k se -Lag'k'k' Lisaazuzu 'mu'bhle. -Lag'k'k' 'Bhozayi -k 'puun'a nyu'a

"yidedeyi -ke 'nynl a 'k'k' 'k'k' 'ka 'k'k' 'kmu 'mu yi, 'k'k' 'k'k' 'k' -zuzu 'k 'bhle'e 'mu, 'le ε-be -zuzu 'mne -nu'e lbhu -nunamu see 'k'k' 'kmu 'mu.

⁴ A-bee -mnuu a, 'an dikmayreetl-a, -Lag'k'k' nyu a "du'o. U-bu nyu 'mnu, -u -se'a-a 'k wlu'a 'mutizamuzlgi, 'le a 'ye u tu 'k'k' 'mu lu, -εkedumaa, -Lag'k'k' Lisaazuzu a 'bhle'a 'mu a, 'k 'ku-o 'k'k' 'le, -Lag'k'k' 'Bhozayi -k 'puun'a nyu'a "yidedeyi'a -nε un 'bhle'a 'mu, 'k 'ye ε -zi. ⁵ U-bu nyu 'mnu, un se -Lag'k'k' yibo. 'E kamu, dl-l'a 'b-hεε'ε 'k 'nynl "yi, un-u zl 'l 'mu 'le "nyinynidl'a numu -lruu-u po'o 'wa wlu -lokui 'le un-u "du 'l 'bho. ⁶ -A-bu -yuu, -a 'mo-o -Lag'k'k' "yreetl. Nyc-k yibo 'k'k' 'k'k' 'po-o -amu -lokui 'le 'k-k "du'o 'bho -a'ba wlu. Nyc-k se 'k yi-bo a, 'k "du 'bho -a'ba wlu. A -gblee, -Lag'k'k' Lisaazuzu po'a nyu -joluzεge gbo-e, -Lag'k'k' 'Bhozayi -k 'puun'a nyu'a "yidedeyi'a -k' "maa'a nyu -ziadl "yriil-e, -ka a 'ku u 'muyibo 'le a 'ka 'wa -gbu lizza a, 'kla-a 'ka-a!

-Lag'k'k' 'bhle'e dik'k'k'εε'ε "lru kwa.

⁷⁻⁸ 'An dikmalotu'a "nynuu-a, -a k'k'kma -k'k'kma dl, -εkedumaa, 'le -Lag'k'k' 'mu, 'le-e dik'k'k'εε-ε 'wlu'o! 'l'k'k' 'bhle'e dik'k'k'εε'ε "lru kwa. Nyc-k -kma'a 'k -bonyunyc'k'k' dl, k-k 'mo-o -Lag'k'k' "yu 'le 'k yibo 'k'k' o. Nyc-k se 'k -bonyunyc'k'k' dl -kma a, 'k nyctu se -Lag'k'k' yibo. ⁹ -Ka 'k -kma'a -a'ba dl, a -gbu -kaa ya! *Zezii *Kliis 'ma-a 'k "yu'a 'dε -lue, 'k 'k'k' 'k'k' 'kmu 'mu 'le 'k dl -a 'ke "k'gwletinεzεge 'ye. ¹⁰ A -gblee, nyc'k'k' dik'k'k'εε 'ka-a: -Lag'k'k' -kma'a -a'ba dl -antanyl. 'k -ya'a-a 'k'k' 'kmu 'mu 'k "yu'a 'dε -lue, 'le 'k 'ye 'mε -a'ba "nyinynidl'a dl, 'le, 'ya -belu 'ke 'ka -amu bhla, ε 'ye 'k "kpi ti'ga 'bho -a'ba 'bl' 'mu. 'k nym'k'k' wla-a ti, 'le, -a'ba *'sraga 'k -za'a -kaa 'bho -Lag'k'k' "yigbeyi, ε 'ye -amu zetie 'le -a'ba "nyinynidl' 'mnl' 'mu. A 'ye li-k, ε -se -a-bu -kma -Lag'k'k' dl -antanyl 'nu -ko.

¹¹ 'An dikmalotu'a "nynuu-a, 'ka-a -Lag'k'k' -kma'a -a'ba dl'a dl, -abu k'k'kma -k'k'kma dl -l'εε! ¹² Nyc-k 'ka -Lag'k'k' 'ye, 'k se -nu. -Bho -a k'k'kma -k'k'kma dl, "lemnu -a -ke 'k "sisri'e-e "yi, 'le, 'k nyunyc'k'k' dik'k'k'εε-ε -nu'a -amu 'mu, ε-ε 'wlu'o "yiglu -ka -zεgeka.

¹³ 'k "nyl-e -amu 'k Lisaazuzu'a dl, -a yibo'o -ka -a -ke 'k "sisri'a "yi. ¹⁴ -Da 'k "yu Zezii -nu'a 'k'k' -a'ba "klumu, -a-bu 'ma-a *k' -dalbhomu, -a 'ye -k li 'le -a de'e "gwli -ka -a'ba -t'k'k' -Lag'k'k' 'm'k'k' lbho 'k 'k'k' 'kmu 'mu 'le 'k 'ke *nyu'a 'puunyi "du. l-bl dl 'mnl, -a 'zl -l nyu -bodl' mu gbaa, -εkedumaa, l-l 'mo-o -ziadl. ¹⁵ 'Bho nyu'a "yigbeyi, nyc-k wa'a w'k'nti, 'k nu'a Zezii 'mo-o -Lag'k'k' "yu, 'k -ke -Lag'k'k' "sisri'e-e "yi. ¹⁶ -A-bu Zezii'a nyu, -ka -Lag'k'k' -kma'a -a'ba dl, -a yibo nu-o'o, -a 'ye l 'k'k' 'le -a 'ye l 'li ti-de. -Lag'k'k' 'bhle'e dik'k'k'εε'ε "lru kwa. Nyc-k -de'a 'le 'k -bonyunyc'k'k' dik'k'k'εε 'mu ti a, 'k -ke -Lag'k'k' "sisri'e-e "yi. ¹⁷ Dik'k'k'εε-ε -nu'a -amu 'mu, -bho ε -se -se 'le ε 'ke "yi-die tenyl 'le ε 'ke "yiglu 'wlu -ka -zεgeka, -ka -Lag'k'k' -zige -see'a -amu -k'p'ny yi, "lemnu -a 'de -l "gwli, -εkedumaa, -a'ba tinε -ke Zezii Kliis'a nε gug'k'k' "yiti 'k'k' 'kmu 'mu. ¹⁸ Nyc-k -kma'a 'k -bonyunyc'k'k' -ke -Lag'k'k' dl, -Lag'k'k' -zige'a -stanyl'a 'lbh'k'k' . -Bho 'wa dik'k'εε -die nyc'k'k' "yi a, l'εε nym'k'k' "si 'k 'gwlu. -Bho ε se 'k 'mu "yi-die a, k-k 'bhle-e -stanyl' kuku 'z'k'k', -εkedumaa,

ε-βε -slanyl 'mnε 'bhle-e -Lagɔ'k nyc'k 'kleyeεε'ε -slanyl kli.

¹⁹ -A-bu -yuu, -Lagɔ -kma'a -a'ba dɪ -antanyl'a dɪ -a -kma'a ɔ -ke nyu -lruu'a dɪ. ²⁰ A -gblee, -bho nyc nu ɔ -kma'a-a -Lagɔ'k dɪ 'le ɔ 'ke ɔ -Bozezii'a nyc 'mu'nyε ε, ɔ-ɔ 'mo-o sɪnbhleyi. A 'ye li-ɔ, ɔ -Bozezii'a nyc ɔ-ɔ 'ye'a li, -bho ɔ se 'k dɪ -kma, -Lagɔ 'k 'ye'a li, ɔ 'bhεε ɔ 'ke 'k dɪ -kma 'nɪ? -Gba! ²¹ 'Bho 'ε lemυ, -Lagɔ'k 'bhuo na, nyc-ɔ -kma'a 'k dɪ, ɔ -kma ɔ -bonyunyɔ'k dɪ -lrεε!

-A 'lu-o *Sataan -ke 'k nyc tu wɔn 'mu

5 Nyc'o nyc-ɔ de'a 'gwli na *Zezii 'mo-o *-Lagɔ'k 'Bhozayi -ɔ 'puun'a nyu a, ɔ-ɔ 'mo-o -Lagɔ'k 'yu. 'Le, nyc-ɔ -kma'a -Lagɔ'k dɪ a, ɔ -kma'a 'k 'yreetl'a dɪ -lrεε. ² A -gblee, -bho -a -kma -Lagɔ'k dɪ 'le -a 'ke 'k wlu -lokuipo, -a 'ke l 'bho 'du a, -mnu -a yibo'o -ka -a -kma'a 'k 'yreetl -lruu'a dɪ. ³ A yibo -Lagɔ'k dɪ'a -kma-kaa 'nɪ? Nyc-ɔ 'du'a 'bho 'k wlu, 'tɔnɔ -kma'a 'k dɪ. 'Bho -amu -bodɪ, 'k wlu'a 'bhoduεε se 'yi-kmu, ⁴ -εkedɪ-maa, nyc'o nyc-ɔ 'ma-a 'k 'yu, nyu-ɔ -se'a-a 'k -nu, ɔ-ɔ 'lu-o, un -ke 'wa -kɔyi, *Sataan, tu wɔn 'mu. A -gblee, 'le -a'ba Zezii'a 'gwliδεε 'mu -a lu nɪ'e tu. ⁵ U-bu nyu 'mnu 'le, ɔɔ lu 'u tu wɔn 'mu'a? A -gblee, nyc-ɔ de'a 'gwli na Zezii 'mo-o -Lagɔ'k 'yu a, 'tɔnɔ nu ε'o.

*Zezii'a 'kpidɪ'a 'muzεε

⁶ A -gblee, *Zezii *Kliiɪ 'mo-o nyc -ɔyi'a 'kɔn 'kmu 'mu. ɔ yi'a a, un *batizee -nɪ 'kɔn 'le 'nuk, 'le, ɔ 'ka 'mε, 'k nym ɔ 'ye ti'wla. Un batizee -nɪ 'kɔn 'nuk, ε -see 'bho 'tɪi, 'k nym ɔ 'wla-a ti -lrεε. 'Le, *-Lagɔ'k Lisaazuzu 'ma-a -ziadɪ'a 'muzayi, ɔ na l -se sɪn -ko. ⁷⁻⁸ A 'ye li-ɔ, -Lagɔ'k Lisaazuzu-e, 'k batizeeni -ke 'k nym-ɔ 'wla'a ti, 'tɔnɔ -kɔn nyu -ka ɔ 'du'a -Lagɔ'k 'yu. l-bɪ lɪ'a 'digbi tan 'mnu, lε -lue l-ɪ za'a 'zɔ. ⁹ Lɪ -ke -da nyu 'ye'a, -bho un -za 'ya 'kpidɪ 'mu, a-a 'lɪ -ɪ -ziadɪ, 'le -Lagɔ'k 'muzadɪ 'bhle-e 'nynɪ, ε 'ye nyunyua nε -zi, 'le l-bɪ dɪ 'mnu, -Lagɔ'k 'bhuo-o -zɪ l 'mu 'bho 'k 'yu 'kpi.

¹⁰ Nyc-ɔ de'a 'k 'yu 'mɔn 'gwli, 'ε dɪ 'k 'muzadɪ 'mnu -nɪ'e -nɪmυ 'mu. ε -nɪ'a -kaa 'mu a, nyc-ɔ se'a -Lagɔ 'gwliδε, ɔ-ɔ 'luo-o -Lagɔ 'mu -ka sunceyi. -εkedɪmaa, dɪ ɔ -za'a 'mu 'bho 'k 'yu 'kpi, 'k nyɔtu -see l -ziadɪ 'la. ¹¹ l-

bl 'k 'muzadɪ 'mnu, 'lɔnɪ 'ka-a: ɔ 'nyl-e -amu 'kɔgwlet-iniεzεε. 'Le, ε-βε tinε 'mnε ε, 'k 'yu-u 'bhle'e 'ε 'lru kwa. ¹² ε-βε 'kɔgwletiniεzεε 'mnε, nyc-ɔ -ke 'k 'yu 'm-ɔn 'sisri'a 'yi, ɔ-ɔ 'ye -ε'o. Nyc -ɔ -ke ɔ se'a tikpukpun, ɔ-ɔ ɔn 'nε 'mu-ε.

"Kɔgwletiniεzεε

¹³ A-bu de'a -Lagɔ'k 'yu, *Zezii, 'gwli, 'tɔn-ɪ 'po-o amu 'kɔɔ -nεε -jeyi, 'le, -ka a 'ye'a 'kɔgwletiniεzεε, a 'ke l yibo. ¹⁴ -Bho -a -ka -Lagɔ'k 'gwliɪ-ɪ nu, 'le -a 'ke ɔ lε 'ybhāa, -a 'de-e 'gwli na ɔ 'kɔn-o -a'ba bhādwlu. 'ε dɪ, -bho -a -nɪ'e 'bho 'k 'yigbeyi, 'le -slanyl'a 'lba'a -amu. ¹⁵ -Bho -a 'ybhāa ɔ lε, -a de 'tɔ-ɔ 'gwli na ɔ 'kɔn-o -a'ba bhādwlu'a dɪ, -a de'e 'gwli -lrεεke na ɔ-ɔ 'nyl 'ε -amu-ε.

¹⁶ A -gblee, 'nyinynidɪ -ke 'lru 'yi nyc -see'a 'mε yi katii 'bho -Lagɔ'k 'yigbeyi, -bho a 'ye a -Bozezii'a nyc li, -bho ɔ -kɪ l-ɪ nu a, a po *-Lagɔ wɔn gbo 'le ɔ 'ke 'ya dɪ 'bho, ɔ 'ke ɔ 'bho 'k 'kɔgwletiniεzεε'ε -jeyi le -ya! 'Nyinynidɪ -ke 'lru 'yi nyc -see'a 'mε yi katii 'bho 'k 'yigbeyi, nyu-ɔ nu 'l a, 'wa 'sε 'tɔ 'si'e 'nynɪ. A -gblee, 'nyinynidɪ -lue-e -nɪ'e 'bho: 'ε dɪ nyc-ɔ 'ye 'mε mu katii 'bho 'k 'yigbeyi. -Bho ε 'du ε-βε 'nyinynidɪ 'mnε, a'ba po ɔ wɔn gbo -le 'k nyɔtu'a dɪ! ¹⁷ Lε'o lε-ε se'a 'yi'srεε 'bho 'k 'yigbeyi, ε-ε 'mo-o 'nyinynidɪ. ε -nɪ'a -kaa 'mu a, 'nyinynidɪ -lru-ɪ -nɪ'e 'bho, 'ya dɪ nyc -see 'mε yi katii 'bho 'k 'yigbeyi.

¹⁸ Nyc-ɔ 'ma-a 'k -ɔn ɔ, -a 'de-e 'gwli na ɔ-ɔ 'bho-ɔ 'nyinynidɪ'a nunudɪ, -εkedɪmaa, 'k 'yu Zezii-i 'du -ɔ 'yrili 'le 'nyinynidɪ'a tiyayi se ɔ wɔn'bhεε.

¹⁹ -Abu 'de-e 'gwli na -Lagɔ'k 'yreetl -a 'du'o, 'le nyu -lruu -nɪ'e 'nyinynidɪ'a tiyayi'a -kpεε wɔn 'mu.

²⁰ -A yibo'o-o -lrεεke na -Lagɔ'k 'yu Zezii *Kliiɪ 'yi-e 'kɔn 'kmu 'mu 'le ɔ 'ye -amu -naagl 'nyl -a 'ke -Lagɔzεε yibo. -A -ke -Lagɔzεε 'mɔn'k 'bhuo 'sisri'e -e 'yi 'le -a -ke 'k 'yu, Zezii, kpukpun'o ti -lrεε, -εkedɪ-maa, Zezii-i 'mo-o -Lagɔzεε 'le ɔ 'bhle'e 'kɔgwlet-iniεzεε'ε 'lru kwa.

²¹ A -gblee, 'an dɪkmayreetl-a, lε'o lε-ε 'ka -Lagɔ'k 'bl 'mu'luo 'le a'ba -pɔk 'zɔ, a 'du a'ba 'bhi 'yrili 'ε dɪ!

2 'Zaan

Wludie po'a nyc "bɔɔ -nɛɛ'ɛ -naagɪ 'li.

Zezi'a -glɔɔba -lue 'Zaan po'o "bɔɔ -nɛɛ -jeyi. ɔ 'nu-o -kaa 'le un -ke Zezi 'ke "yi"sisri 'le -ziadɪ -ke dɪkmɛɛ 'mu "kɔmu, 'le, lɪ-l se'a 'kpu 'bhle, nyu-u tɔ 'nɪ, 'bho 'wa damu un 'ke 'wa "bhi 'yrili"du.

'Bubua

-Ziadɪ

1 'lnmɔ nyunyɔzɛɛ *'Zaan 'ma-a *Zezi'a -glɔɔba'a "lrutideyi, a-bu -Lagɔ -za'a 'bho 'ɔ lbhu'a dɪ, a-bu -ke dɪ 'nɪ -kma'a -ziaka, 'lnmɔ po'o amu "bɔɔ -nɛɛ -jeyi. ɛ -se 'nɪ -nɪ -lue 'tɪn'a "sɛ-ɛ -kma a'ba dɪ 'nɪ -ko. -Ka Zezi Kliisi'a dɪ "du'a -ziadɪ, nyc"o nyc-ɔ yibo nɪ'a a, ɔ -kma'a-a a'ba dɪ -lrɛɛ. 2 -ɛkedɪmaa, ɛ-be -ziadɪ 'mnɛ -nɪ'e-e 'le -a'ba -pɔɔ ɔz "kɔmu.

3 -A-bu -ke Zezi *Kliisi "sisri'a "yi 'le -ziadɪ -ke dɪkmɛɛ 'mu, -a'ba -tɪta -Lagɔ -ke 'ɔ "yu Zezi Kliisi 'mnɔ -sie -amu gbo! Un nɪ -amu -zɛɛɛ "lruli 'le un 'ke -amu -pɔɔ'a bhlubhlua "nyɪ!

4 -Ka -a'ba -tɪta 'mnɔ 'bɔɔ ti -a 'ke -na 'bho 'ɔ -jeyi 'le -a 'ke 'le 'ɔ -ziadɪ 'li ti-de, 'nɪ 'ye-e li na 'ka-a a'ba tɔɔ-u na'o. 'nɪ 'ye'a -kaa 'ɛ lɛtu li a, 'bubua 'lbha'a 'lnmu-ɛ tenyɪ.

Dɪkɪmɛɛ

5 'Traamu 'tɔ ɔ, 'nɪ-l 'tmɔu'o amu-ɛ, -a kɪkma -kɪkma dɪ! ɛ-be wlu 'nɪ-l po'a -laa amu -jeyi a, ɛ -se wlulre -ko. 'Bho -a'ba -Lagɔjeyi'a yinamu, -ɛ 'wlu'a 'bho, -ɛ bhla'a -zɪan "kpi, -a 'wɛn -ɛ 'bɔ 'le -a yibo nɛ'o -lrɛɛ. 6 A yibo -Lagɔ'ɔ dɪ'a -kmakmaa 'nɪ? A -gblee, nyc-ɔ "du'a 'bho 'ɔ wlu, 'nɪnɔ -kma'a 'ɔ dɪ. 'Le 'ɔ wlu -a 'wɔn'ɔ 'bɔ see, 'lnnɛ 'mo-o, a kɪkma -kɪkma dɪ!

7 A 'ye li-ɔ, 'nɪ-l 'zɪ -l amu -bodɪ 'mu, -ɛkedɪmaa, nyu'a -dadudu-u "maa'a nyu dɪ "yrili, un bubu'a-a 'nɔ 'bh-lɪkpi "kpi ti. -Ka *Zezi *Kliisi "luo'a nyunyɔku 'mu 'le ɔ 'ye'a 'nɔ 'kmu 'mu yi, un -see ɪ -ziadɪ 'la. 'Wa nyutu-u 'mo-o nyu'a dɪyrilimaamu. *Lagɔ'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'puun'a nyu'a "yidedemu mo'o -lrɛɛ. 8 A "du a'ba "bhi 'yrili, -Lagɔ'ɔ lbhu a-a nɪ'a, ɛ -kaa "nukɔ 'wla 'le ɔ 'ke amu -zɛɛɛ "lrulinu! 9 A -gblee, -Lagɔ'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'puun'a nyu, lɪ ɔ-ɔ kɔ-ɔ -amu, nyc-ɔ ɔ 'l "kpi a, ɔ -ke -Lagɔ se -na. Nyɔ-ɔ -de 'nɪ 'muti a, 'nɪnɔ -ke -a'ba -tɪta -Lagɔ -ke 'ɔ "yu Zezi "sisri'e "yi. 10 'ɛ dɪ 'nɪ-l 'tmɔu'o amu, -bho -Lagɔ'ɔ wlu'a 'muzayi yi 'le amu gbo, -bho 'ɔ -tɔ-tɔ -ke *nyu'a 'puunyi Zezi'a nɪ se gɔɔ ɔ, a'ba bhuhlu nɔ 'muti -le! 11 -ɛkedɪmaa, nyc-ɔ kpu nɔ 'lɪkpu -ka -zɛɛɛka a, un -nɪ 'nɔn, un -nɪ'e-e "nyinyɪkpli 'mnɪ'a bo 'li.

*'Zaan'a wluyijrawlu

12 A -gblee, 'nɪ 'bhle 'ko-o dɪ'a -dadudu 'nɪ 'ke amu 't-mɔu. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, 'nɪ -see ti'ɔ 'nɪ 'ke ɪ 'le "bɔɔ 'li "du. 'nɪ 'ybha-o'o 'nɪ 'ke 'le amu gbo yi -a 'ke -dalue ti-de 'le 'nɪ -ke a 'ke -wlu. 'Le, 'bubua-a 'lbha'a -a -nɪ 'wee, ɛ 'ke -amu 'mu "yi tenyɪ.

13 Nyu -Lagɔ -za'a 'bho -lrɛɛ 'ɔ lbhu'a dɪ, un na u-bu 'ye'e amu!

3 'Zaan

Wludie po'a nyc "bɔɔgɔ -nɛɛ'ɛ -naagɔ 'li.

Zeziia nyc -lue un-u 'la'a Gayust, 'nno 'Zaan po'o "bɔɔgɔ -nɛɛ -jeyi. 'Le 'ɛ 'limu, -ka ɔ -ke Zezii -na'a -ka -zɛgɛka 'le ɔ-ɔ kpa'a ɔ nyc, ɔ-ɔ 'za-a 'ya "dɪ. 'Lotu'a "nynuu mu'a 'lɪkpa 'mu un 'ke Zezii'a nyc -ɔ, -ka ɛ 'bhle'a 'nynɪ 'le un 'ke u kpun -gli, ɔ-ɔ 'tri -ɪ -jiɛ "kpi ti.

*'Zaan-a 'po-o Gayust "bɔɔgɔ -jeyi

1 'lnmɔ nyunyɔzɛgɛ *'Zaan 'ma-a *Zeziia -glɔgba'a "lɪrutideyi, -lnmɔ Gayust -ke dɪ 'tɪn -kma'a -ziaka, -lnmɔ 'tɪn -lɪ po'o "bɔɔgɔ -nɛɛ -jeyi.
 2 'An dɪkmalotu'a 'yu, 'tɪn -lɪ bhade-e -Lagɔ li, lɛ'o lɛ-ɛ -a nu'a, ɛ 'ke 'wɔn, -a'a nmi 'ke kwa-nmɔ, 'le, -ka -a'a -Lagɔjeyi'a -nanabhɔ -nmɔ 'yrili, ɪ -nɪ 'sɔn 'ke -kaa 'wɔn -lɛɛ! 3 -ln 'ye li-ɔ, Zeziia -glɔgbawɔnyɪ'a nyc -ke 'tɪn -nɪ'a kɔn, 'wa ɔɔɔ yɪ'a 'le -lnmɔ gbo, un 'wɪu'a 'le a, -ka -tɪn kpun'a Zeziia "dɪzɪgɪ ti "klaklakla, un -zɪ 'tɪn -lnmɔ -bodɪ 'mu 'le 'tɪn 'ye 'ɛ 'bubua li tenyɪ. 'ln yibo'o-o na -a'a kpli mo'o. 4 -Gblee, -bho nyc yɪ 'tɪn -bodɪ 'le ɔ 'ke 'tɪn -lnmɔ 'tmuu na, 'an -Bozeziia nyc, -ka 'tɪn -gwle'a -Lagɔjeyi, -u -see'a -kaa 'bho -gwle ke, un 'kpun-o Zeziia "dɪzɪgɪ ti "klaklakla, ɔ wɪu 'mɛ-ɛ 'lɛhaa-a 'tɪn -mɔ 'bubua 'yɪ, 'le ɛ 'ye lɛ'o lɛ'ɛ 'bubua 'mu-zi.

Gayust'a "yrilinmɔdɪ

5 'An dɪkmalotu'a 'yu, nyc -u 'ma-a -a *Bozeziia nyc, nyc -ke "bhi-i -ɔ-ɔ 'laga 'mu o, dɪ -a nu 'tɪn 'lɪruli a, ɪ -nɪ 'yrili. 6 -Ka -ln -kma'a 'wa dɪ 'le -tɪn 'ye 'u -zɛgɛ "lɪrulinɪ, un -zɪ 'tɪn Zeziia -glɔgbawɔnyɪ'a nyc -lɪruu -u -nɪ'a kɔn -bodɪ 'mu. -Bho un yɪ 'le lɛ a, 'lnmɔ bhade -lnmɔ li, -kpa nu 'le un 'ke 'wa -jɔɔ nya kpa! 'ɛ lɛtu nu'o -Lagɔ 'tu. 7 -Gblee, un 'ke Zeziia "dɪzɪgɪ -mu-za'a kamu un-u yɪ'e -kaa 'le. 'Le un -see 'ybha, nyc -u se'a -Lagɔ yibo, un 'ke 'wa kwa 'mu'a lɛ kpun. 8 'lnnɛ 'bhle'e 'nynɪ'a dɪ, -a-bu ma 'tɔ-ɔ Zeziia -glɔgbawɔnyɪ'a nyc -lɛɛ, -abu 'ke 'wa nyutu kpun -gli, 'le -a 'ke 'le 'wa "k-lumu -nɪ 'le 'wa -ziadɪ'a -tɔnamu.

Diotrɛɛfu -ke Demetriustɪ

9 -Gblee, *Zeziia -glɔgba -ke "lɪrutidemɔ'a -lue -tɪn "du'a a, a-bu 'ma-a 'ɛ nyc, 'tɪn 'po-o amu "bɔɔgɔtoope -lue -jeyi. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, Diotrɛɛfu 'kɔn ti "kɔmu, ɔ 'ke a'ba -klagba "du, ɔ -see 'ybha, dɪ 'tɪn -za'a 'mu, ɔ 'ke ɪ -lokuipo. 10 'ɛ dɪ 'tɪn -lɪ 'ye 'le amu gbo -yɪ mu. "Nynynidɪ ɔ-ɔ nu'a -ke "yrilinyniwɪu ɔ-ɔ za'a 'bho 'an "kpi 'mu, -bho 'tɪn yɪ 'le a, 'le 'tɪn 'ke ɔ tidede. ɔ-ɔ nu'a -kaa, ɪ -see ɔ 'gwɪu kpun. -A -Bozeziia nyc -u yɪ'a 'le, ɔ -see ti'kɔn 'ke 'wa 'lɪkpu kpun. Nyc -u 'ybha'a un 'ke u -kuttɪ 'sɔn -kpun -nɪ, ɔ 'wɔn un 'ke -kaa nu. -Bho un ɔ ɔ 'wɪu 'mu, ɔ-ɔ 'po -u "piemu.
 11 'An dɪkmalotu'a 'yu, -bho nyc -ka "nynynidɪ -lɪ nu, -a'a 'kpa ɔ kpli gbo -le! Nyc -ɔ nu'a "yrilinmɔkpli, -gbo ɔ "sɛ ya! -Gblee, nyc -ɔ nu'a "yrilinmɔdɪ, ɔ-ɔ 'mo-o -Lagɔ 'kɔn 'yu. Nyc -ɔ nu'a "nynynidɪ, ɔ se -Lagɔ yibo.
 12 -ln 'ye li-ɔ, "yrilinmɔdɪ Demetriustɪ -lɪ nu'a a, nyc "o nyc -ɔ 'za-a 'ya "dɪ. 'Le ɔ kpli-i ɔ-ɔ nyc na -ziadɪ mo'o. -Abu -u 'za-a ɔ "dɪ -lɛɛ, 'le -tɪn yibo'o na -a'ba 'muzadɪ -lɪ 'mo-o -ziadɪ.

*'Zaan'a 'yeyewɪu

13 -Gblee, 'tɪn 'bhle 'ko-o dɪ'a -dadudu 'tɪn 'ke -lnmɔ 't-muu. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, 'tɪn -see ti'kɔn 'tɪn 'ke ɪ 'le "bɔɔgɔ 'li "du. 14 'tɪn 'ybha-o'o 'tɪn 'ke 'le -lnmɔ gbo yɪ 'wɪ -nu 'mu 'le -a 'ke -dalue ti-de 'tɪn -ke -tɪn 'ke -wɪu.
 15 -A'ba -Kɔyɪ *Zeziia "nynɪ -lnmɔ -kɔn 'a bhlubhɪu! -A -Bozeziia nyc -lɪruu -u -nɪ'a 'kɔn, un na u-bu 'ye'e amu! -A'ba dɪkmalotu'a "nynuu -nɪ'a 'le -lnmɔ gbo, -a-bu 'ye 'u -lue -lue!

Ziidu

Wludie po'a nyu "bɔgu -nɛɛ'ɛ -naagu 'li.

Zeziia nyu "we Ziidu po'o "bɔgu -nɛɛ -jeyi. ɔ 'nu-o -kaa, 'le, li-l se'a 'kpu 'bhle, nyu-u tɔ 'ni, 'bho 'wa damu un 'ke 'wa "bhi 'yrili"du.

'yewlu

1 'Inmɔ Zaaku'a leyi Ziidu, 'inmɔ po'o amu "bɔgu -nɛɛ -jeyi. 'In-l 'mo-o *Zeziia *Kliisu'a lbhunuyi -lɛɛ. A-bu -a'ba -tɪta -Lagɔ 'la'a a 'ke 'k nyu "du 'le a 'ye'a 'wɔn, a-bu ɔ -cɛ'ɛ kɔ, ɔ-ɔ "du'a 'yrili Zeziia Kliisu'a dɪ, a-bu 'in-l po'o wlu -jeyi.

²ɔ nu amu -zɛgɛ 'lɪruli ɔ "nyl amu -pɔkɔ'a bhlubhlua 'le a'ba dɪkmɛɛ-ɛ -nɪ 'nɪ 'mu -lɛɛ, 'ya 'wee 'ke 'le a'ba -pɔkɔ 'zɔ 'yi!

Nyu-u -se'a-a -Lagɔwlu'a -tɔmuzɪgɪ'a "kpidɪ

³'An dɪkmalotu'a "nynuu-a, 'pɔnpɔan -a -nɪ 'wee -a 'ye'a 'bho -Lagɔ 'kɪtɪrɔli, 'ɛ kamɪ 'nɪ 'bɔ 'ko'o ti 'an -pɔkɔ'a klɛ ti 'nɪ 'ke amu wlu -jeyi po. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, dɪ -lɪrɪ-l 'kpa'a 'bho 'an -pɔkɔ "kpi'a dɪ 'nɪ popo'o 'g-wluti na, ɛ -nɪmɔ-ɔ-ɔ 'yrili 'le 'nɪ 'ke amu "bɔgu -jeyi po 'le 'nɪ 'ke amu 'kpi 'yi po, 'le, *Zeziia *Kliisu'a "dɪzɪgɪ-l 'ma-a -ziadɪ, -Lagɔ "nyl'a ɔ nyu, a 'ke 'le 'ya 'limu ti-de -ka -zɛgɛka 'le a 'ke 'ya gbɔzɪzaka yibo. l-bɪ "dɪzɪgɪ 'm-nɪ -see 'yida 'mu -sɔ yi "kɔmu. ⁴A -gblee, 'in-l 'zɪ-l amu -bodɪ 'mu, -ɛkedɪmaa, nyu-u'a "du'a 'bho -Lagɔ, un yi-o'o -kɔ, un 'ye a'ba "klumu 'kpa. -Ka 'kɪ 'limu -nɪmɔ-ɔ wɔn 'bho -amu "kpi, 'ɛ wlu un-u za'a 'yida 'mu 'le un-u nɪ'o 'kɪ 'bhuo-o "nyl 'u 'yifɔɛ, lɛ'o lɛ-ɛ -nyni'a 'yrili, un 'ke ɛ nu. 'Wa "nyinyinikli un-u nɪ'o -kaa, 'lɔnɪ tɔ 'kɔ na Zeziia Kliisu 'ma-a -a'ba 'bhleyi, ɔ se u -kɔ. U-bu nyu 'mnu, 'wa "kpidɪ 'nɪ-l'ɔ see 'le -Lagɔ 'kɪ "bɔgu 'li, na ɔ-ɔ 'ye -u dɪ -kpun -mu.

⁵'An 'lotu'a "nynuu-a, dɪ 'nɪ 'ka amu -bodɪ 'mu-za, a yibo nɪ-o'o see. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, 'in-l popo-o amu 'ya tɔlu 'gwluti: -Bɛnyl a, -a'ba -Kɔyi -Lagɔ -kpa'a-a *Izrayɛlɔkɔmu 'le un 'ye 'le *Ezɪputɪbhlukpa "kpi 'wlu. l zɪ'a -kaa, nyutɔlu -see'a 'ybha un 'ke ɔ "gwɪde, ɔ -zu 'u-u ti. ⁶A popo ɔ gbo'a -dalbhomutɔlu'a dɪ 'gwluti -lɛɛ! ɔ "nyl -u wɔnkɛ. Un -gbu 'nɛ ya, ɛ se "yi'bhɛ, 'le, yaku -ke 'li ɔ de u 'ka ti, un 'ye 'le 'wlu, un 'ye 'nɪ 'bh-lukpa "kpi yi. 'lɔnɛ 'bhle'e 'nynɪ'a dɪ ɔ kpun u'o, ɔ 'ye u gbɔkɔbhɪkui -san -nɪ, 'le, -da -lue -ke -kuyre -nɪ'a dɪi, ɔ 'ye u 'le "vuto. 'Le-e un-u 'ye -nɪ mu, 'le, ɔ-ɔ 'bhle'a 'nynɪ, -ɛ -ke ti ɔ 'ka nyu -zɪgɪ -tu, ɛ 'ke nyni, 'le ɔ 'ke u dɪ -kpun "kɔgwɛka. ⁷*Sɔdɔkɔmu-e *Gomɔkɔ -ke -gwɛ -lɪrɪ-l -nɪ'a 'bho 'ya "tɪrɔli, a popo 'ya nyu'a dɪ 'gwluti -lɛɛ! U-bu -Lagɔ gbo'a -dalbhomu'a -ka un-u "wɪlɔ'o.

lɛ'o lɛ nyunyɔ se'a 'bhɛɛ ɔ 'ke nu, 'lɔnɛ un-u nɪ'o. 'ɛ kamɪ -Lagɔ po'o nɛ 'zɔ 'le ɔ 'ye un -ke 'wa gwɛ ti-za 'fɪa 'wee. l-bɪ "nyinyinikli 'mɪnɪ, -a-bu nyunyu 'ke l kwa gbo -za'a dɪ ɔ nɪ'o 'ɛ lɛtu, 'le, -bho -a -gbu nɛ ya, ɛ 'ke -amu "dɪ 'mu "du, 'le ɔ -kaa -amu 'kleyɛɛɛ "kpi -ya 'le -a -kaa "kɔgwɛnɛ 'mu mu.

⁸A -gblee, 'an 'lotu'a "nynuu-a, u-bu nyu-u -se'a-a -Lagɔwlu'a -tɔmuzɪgɪ, 'ka-a un-u nɪ'o l-bɪ "nyinyinikli 'mɪnɪ -lɛɛ. Yafɪ "we un-u ya'a a, 'ya dɪ un-u "wɪlɔ'o. Un -see ti'ɔ -Lagɔ 'ke u -kɔ, 'le, ɔ gbo'a -dalbhomu -ke 'nynɪ-l 'bhɛ'ɛ "yi, un-u za'a "nyinyinɪwlu 'mu 'bho u "kpi. ⁹A -gblee, *Misɛlɪ 'ma-a ɔ gbo'a -dalbhomu'a -klagba, ɔ -ke "nyinyinɪdɪ a tiyayi *Sataan jɛ'o -bɛnyl Moyiizɪ'a "ku'a dɪ. ɔ -ke ɛ-ɛ jɛ'ɛ -kaa a, ɔ "du-o 'kɪ "bhuo 'yrili 'le "jɪrewlu -lue 'tɪn -see 'le 'kɪ wɔn 'mu 'wlu 'le ɔ 'ke ɛ -bodɪ 'mu-za. ɔ-ɔ 'nu-o: -A'ba -Kɔyi -Lagɔ -ya -nɪ -mu 'kleyɛɛɛ "kpi! ¹⁰U-bu nyu 'mnu, lɪ un se'a 'bhɛɛ un 'ke 'muti'wɔn, 'ya "kpi un-u za'a "nyinyinɪwlu 'mu. Nmi-i se'a lɛ "lɪrɪ 'mu 'bhle, lɛ ɛ 'ybha'a, -ka ɛ-ɛ nu 'ɛ ɛ, 'ka-a un-u nɪ'o. 'Le, l-bɪ 'wa "bhi'a 'gwɪdɪ se'a 'yrili-nɪmɔ, l-l yu 'u 'kleyɛɛɛ "kpi 'le nyaka. ¹¹-Yeee, ngazedɪ! Un-u 'ye-e 'kle 'ye -mu tenyɪ "sɛ! -ɛkedɪmaa, *Ada'a "yu *Kayinɪ nɪ'a 'kɪ leyi'a "munynɪ, ɔ-ɔ 'lɔkɔ 'kɪ ɔ, 'kɪ -ka un-u popo'o 'gwluti. *Balaamu "du'a mɔnɪ'a dɪ, ɔ-ɔ 'kɪ 'ka ti ɔ 'ke -Lagɔ 'kɪ wlu 'yida 'mu -za, 'kɪ kpli un "luo'o 'mu. *-Kɔlɛ-ɛ -see'a 'bho -Lagɔ "du, 'kɪ -ka un nɪ'o, 'le, -ka ɔ 'mɛ'ɛ, u-bee -mnu 'ye -kaa "mamajolu bhlu -lɛɛ. ¹²A-bu Zeziia -glɪgbawɔnyɪ'a nyu'a "sɛ, -bho a 'gbu -da -lue "lɪrɪ, -bho a -ka li a, un -nɪ'e-e 'le a'ba "klumu 'le un 'bhɛ'ɛ'o un 'ke a'ba nyutɔlu dɪ 'yrili"maa, 'le, -jɔlɔzɛgɛ-ɛ 'ma-a -Lagɔ 'kɪ -nɛ, un 'ke ɛ 'yi 'wlu. -Ka 'wa 'gwɪlɪ 'ybha'a, 'ka-a un-u li'o 'le un-u 'na'a nɛɛ. Un se dɪn 'bhle. -Bho "nɪ yi ti -tututu, -bho -pɔpɔkɔ yi, ɛ-ɛ 'zi-e yaku'a -druku 'le "nɪ 'mɛ-ɛ cɛ'ɛ 'le yayi ti "zanyɪ! l-bɪ -druku-u -see'a "nɪ 'mu-cɛ, l 'ke lɔha, 'lɔnɪ -ke un gɔgɔ 'kɪ 'yiti. -Bho tui'a "bhiponamu nyni, tu-u -see'a -tro, 'ɛ -ka un -nɪ'o. -Bho nyɔ "tru tu, -ka ɛ-ɛ 'mɛ'ɛ "kɔmukɔmu, 'ka-a un -nɪ'o. ¹³A -gblee, -bho 'tɔnɪ "vu-to 'ɛ "tarili 'le 'kpukpu "kpi, l-l sie'e 'le-e -vlɛnvlɛnɪ. -Ka -lue 'mɔkɔ, 'ka-a nyɔ-ɔ 'ye'e 'wa "nyinyinɪdɪ li. -Bho 'cudɪ -ka fan "matu, 'cudɪ -lɪrɪ-l 'wlu-o 'le 'ya "klumu, l-l 'cɛ-ɛ nɛ "yi -doo, 'le l-l "ma'o -lɛɛ 'le yaku 'yi. U-bu nyu 'mnu, un kɔkɔ-ɔ-ɔ 'cudɪ 'mɪnɪ. -Da -lue-e -nɪ'a -ka tii, 'ɛ 'btu -Lagɔ -za'a 'bho 'le ɔ 'ke u 'bho tide "kɔgwɛka.

¹⁴ A -gblee, Enokl 'ma-a *Aadaa'a "nynuu'a "nynuu'a kpe -mæɛsɔnɔnɔ, ɔ -za'a-a -Lagɔk'wlu 'muti see 'bho 'wa "kpi. ɔ na: A-a 'ye-e li'a! -A'ba -Kɔyi -ke ɔ gbo'a -dalb-homu'a -gbogboyoko-o 'ye-e -yi -mu, ¹⁵ ɔ 'ke nyunyu -zige -tu, 'le, nyu-u se ɔ yibo, "nyinyinidɔ un-u nu'a 'b-ho ɔ 'yigbeyi, ɪ -ke "nyinyiniwlu un-u za'a 'mu 'bho ɔ "kpi, ɔ 'ke u 'ya dɪ -kɔn. ¹⁶ U-bu nyu 'mnu, 'gwlu-u nyini 'nu-u 'li 'yɛɛɛ, 'le un-u kpa'a 'wa -bonyunyu -lruu dɪ 'yi. "Nyinyininaagɪ un 'bhle'a -pɔkɔ 'zɔ, 'lɔnɪ "tuu nu'o 'le un-u nu ɪ'o. 'Wa "bhi'a "yibhæwlu'a "sɛ-ɛ 'wlu'o 'le 'wa wɔnɔ 'mu 'le un-u 'lbha'a nyu "yrabha 'mu, un 'ke u ɛ "lru 'mu -za.

Ziidt-ɪ "du-o ɔ *-Bozezii'a nyu "dɪ 'mu

¹⁷ A -gblee, 'an dɪkmalotu'a "nynuu-a, a-bee -mnuu, dɪ -a'ba -Kɔyi *Zezii *Kliisɪ'a -dalbhomu 'tmuu'a amu -bɛnyɪ, ɪ 'ye'a -zi mu, a popo nɪ 'gwɪluti! ¹⁸ Un na, 'le *-lebɔnɔnɔ 'li, nyu'a -dadudu-u 'ye-e -yi -mu 'le un 'ke amu 'nynɪ -dɪ. U-bu nyu 'mnu se -Lagɔ yibo. "Nyinyinile un 'ybha'a, 'lɔnɛ un-u nu'o. ¹⁹ A -gblee, u-bu nyu 'mnu, 'lɔnɔ zɪza'a nyu 'li. Un se *-Lagɔk' Lisaazuzu 'mu'bhle. "Nyinyininaagɪ un 'bhle'a -pɔkɔ 'zɔ, 'lɔnɪ -po 'nu -dide "kpi. ²⁰ 'An dɪkmalotu'a "nynuu-a, a-bee -mnuu, Zezii Kliisɪ'a "dɪzɪgɪ, ɪ 'ma-a -ziadɪ, ɪ 'wlu'a 'le -Lagɔ gbo, a kuku 'muti, a 'ke 'le ɪ 'mu 'kɪ 'yipopo -nɪ! A po *-Lagɔ wɔnɔ gbo -zɔ, 'le *ɔ' Lisaazuzu'a wɔnkue 'mu! ²¹ A'ba dɪkmæ-ɛ -nɪ'a 'le -Lagɔk' -pɔkɔ 'zɔ, a -de 'le

ɛ 'mu ti! -Ka -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisɪ'a 'limu -nɔmɔ wɔnɔ, 'le ɔ-ɔ 'ye'a -a'ba dɪ le -yi mu, -a -ke ɔ 'ke -dalue -nɪ "kɔgwɛka, -a popo 'ɛ ɔ-ɔ dɪ 'gwɪluti 'le -a 'ke ɛ wɔn-fuo!

²² 'An 'lotu'a "nynuu-a, nyu -ke -pɔkɔ 'wlu-ɛ'ɛ 'sɔn 'mu, a 'bhle u -bhɛbhɛ 'le a 'ke u 'bho -Lagɔk' -jeyi -ya! ²³ -Jolu -se'a-a -Lagɔk' -jolu, 'wa ɔkɔ 'du'a 'bho 'ɛ "yi'a -nanaa wɔnɔ, -bho "dana 'kpa nɛ 'mu, -ka nyc-ɔ "fɔ ɔ 'le, a nu u -kaa 'le un 'ke -Lagɔk' -jolu bhlu! ɛ-bɛ "sesi-jolu 'mɛ, 'wa -lruu-u -nɪ 'ɛ bhɪunamu, a 'bhle u -bhɛbhɛ -lɛɛ 'le un 'ke ɛ "yi 'wlu! -Bho a -ka -kaa-a nu a, a "du a'ba "bhi 'yrili, 'le, "nyinyinidɔ un-u nu'a a, a-bee -mnuu -ku ɪ 'mu ti'ga -lɛɛ! Nyc-ɔ 'ma-a 'welibhleyi, -bho nyc se ɔ 'bana lipe, -ka 'wɛ 'mɛ-ɛ 'kɔ ɔ 'mu, 'ka-a 'wa "nyinyinidɔ -nɪ'o. A ple ɪ li 'le a -ku ɪ nu!

-A 'bhæ -Lagɔk' 'nynɪ 'yi

²⁴ 'An 'lotu'a "nynuu-a, -Lagɔ 'bhle'a wɔnkue ɔ 'ke amu "yrili"du 'le a -kaa 'bho ɔ -jeyi 'wlu, ɔ-ɔ 'bhle'a wɔnkue ɔ 'ke amu a'ba "nyinyinidɔ "kpi -za -lɛɛ, a 'bhæ ɔ 'nynɪ 'yi! A-bu -see'a 'bɪ li'bhle yi, ɔ 'nynɪ 'mɛ'ɛ "y-ibhæɛ-ɛ -vlavlɪ 'mu a-a 'ye ti-de mu 'bho ɔ "tɔli 'le a 'ke 'bubua li. ²⁵ -A 'bhæ ɔ -nɪ -lue 'tɪn'a 'nynɪ 'yi! -A 'ke 'pɪn 'bho ɔ 'yigbeyi'a dɪ ɔ -ya'a 'kɔ 'kmu 'mu -a'ba -Kɔyi *Zezii *Kliisɪ. 'Nynɪ'a "yibhæɛ -ke wɔnkue "du ɔ ɪ "kɔgwɛka! Dɪ 'lɪ -za'a -laa amu -bodɪ 'mu, *ɪ -nɪ -kaa 'mu "kɔmu!

"Dukuyrilizadl

Wludie po'a nyc "bcbg -nec'e -naag 'li.

'Le "bcbg -nec 'li, -lebhcbcb 'li'a l' Zezii Kliist -tcb 'Zaan 'yi, 'lntu cb-zlza'a gcb. Zezii'a -glgbl -mcccbn cb 'si'a 'nynl 'le 'e 'yri'a -klgbl 'sbn -ke tan 'yi, 'ya nyc cb po'o "bcbg -nec -jeyi. -Ncb -ke ti cb po 'e u -jeyi, 'Wlomcc'e 'bh-lukpayowlklagba-a 'kla-a Zezii'a nyc nyanl 'mu tenyl. 'E dl 'Zaan po e 'u -jeyi 'le cb 'ke u 'kpa 'yi po 'le un 'ke 'kpa 'yi ku. C 'ka "bcbg -nec 'cnu a, cb 'ye-e yaku li, e 'ye wcb kati. "Yritiyec -ke l' -lru Zezii -tcb 'nch 'yi, 'lntu cb-zlza'a 'mu. -Ka -Lagc -ke Zezii 'mnc lu'a l'e'o l' tu wcb 'mu, 'lntu l' 'mnc -tcb 'nch nyc. Un 'kpa-a tu'a "lru 'bho Sataan 'kpi -ka -zegka. 'lnc 'bhle'e 'nynl'a dl, -Lagc 'nyc cb -kcb, cb -ke un 'ke "trotitidede "kcbmu.

Lc -ke "lru 'yi *Zaan 'cnu'a "bcbg -nec

1 L' -Lagc "zize'a nyc 'yri, 'le *Zezii *Kliist 'ye 'l "duku 'yri-za, cb 'ye 'l -Lagc 'l'bhunumu 'tmu, 'ya dl e-bc "bcbg -nec -za'a 'mu. Lc -Lagc 'si'a 'nynl -e 'ka -nu-e 'wla, un 'ke l' yibo'a dl, cb "bhuc-o 'cb -kaa 'yi. A -gblee, 'e "lru 'yi Zezii Kliist 'l'bhoc'o cb gbo'a -dalbhoyi, 'le, 'lntu, cb 'l'bhunuyi *Zaan gbo, cb 'ke 'lntu l' 'mnc -tcb. 2 L' zi'a -kaa a, 'le, l'e'o l' -Lagc gbo'a -dalbhoyi -tcb 'lntu 'yi, 'lntu 'ye l' 'cnu 'le "bcbg -nec 'li 'le nyc 'ke l' yibo. 'lntu na: -Lagc 'wlu mo'o -ziaka 'le Zezii Kliist 'ye l' "kpi'wcbm.

3 Wlu-u 'wlu'a 'le -Lagc 'wcb 'mu, 'lntu 'cb 'l'bhunuyi 'Zaan 'cnu'a, nyc-cb zrc'e 'e "bcbgut 'bho nyc 'wee'a 'yigbeyi a, cb 'wa-a ti. L-bl wlu 'mnc, nyc-u po 'l -lokui 'le -u "du 'l 'bho a, -Lagc-cb wunna 'nu-u "niti, -ekedmaa, -kcb -ke ti l' 'mnc 'ka yi, e "kcb-cb gbo.

*Zezii'a -glgbl -mcccbn-cb -nu'a Aziibhlukpa "kpi, *Zaan 'po -l' "bcbg -jeyi.

4 E-bc "bcbg -nec, 'lntu *Zaan 'cnu e'o. A-bu *Zezii'a -glgbl -mcccbn-cb -nu'a Aziibhlukpa "kpi, 'lntu 'ye'e amu.

"Kcgwlelagc -kcb l' 'wee, cb -wunna amu "niti, 'le cb 'ke amu -pbc'a bhlublua "nyl! C -zuzu 'saa'a li kpc -mcccbn, cb nu amu -zegc "lru, 'le a 'ke -pbc'a bhlublua 'ye -lrc! 5 Zezii *Kliist 'ma-a -ziadl'a 'muzayi, cb nu amu -zegc "lru, 'le cb 'ke amu -pbc'a bhlublua "nyl! A -gblee, tincczcgc-e se'a "tiinamu 'bhle, nyc -Lagc-cb "nyl 'e 'le 'memu'a "klumu, 'lntu 'mo-o 'wa nyamna, 'le cb -kcb 'bhllkpyowli.

C-bc Zezii 'mnc cb, cb -kma'a-a -a'ba dl. Un 'l'bh-c 'o, cb nymc 'ye ti'wla 'le cb 'ye 'me -a'ba "nyinynidl'a dl 'le cb 'ye -amu zetie 'le l' 'mu, 6 'le cb 'ye 'le -amu -za, nyc cb -kcb, cb 'ye 'le -amu 'wa "klumu po, -a -ke cb 'ke l' 'wee -ka, 'le -a 'ye cb -tita -Lagc-cb bubumu "du. 'Nynl'a "yibhcc -ke wcbkuc "du Zezii'a l' "kcbmu! Dl -nu, *ya letu -nu -kaa 'mu "kcbmu!

7 A -gblee, 'le yaku'a -druku 'mu, 'le-e Zezii-i 'ye le -yi -nu mu. Nyc'o nyc-cb 'ye -cb li'ye -mu. Nyc-u -see 'cb

'wcbm, un-u 'ye -cb li'ye -mu -lrc. 'Le 'bhllkpi 'wee "kpi, nyc-u -see 'cb "gwlide, un-u 'ye-e 'cb dl "vi -mu. 'lntu l' z' l' amu -bodl 'mu, 'e letu-u 'ye-e -nu-e -mu. L-bl dl -nu, *l -nu -kaa 'mu "kcbmu!

8 'Le -a'ba -Kcyi -Lagc na: 'lntu 'mo-o "Kcgwlelagc -cb -kcb l' 'wee 'le 'an wcbkuc 'bh'e 'yi e -zi'e l'e'o l'c. 'lntu -cb -ya'a l'e'o l'c ti, 'lntu 'bhle'e 'e tiscc'e 'kpu kwa.

*Zaan 'ye-e *Zezii li, 'le 'yritiyec 'mu.

9 'lntu a'ba 'lotu'a 'yu *Zaan -ke a bhete'a gbo, 'le -a -ke *Zezii 'ye'a 'yi' 'sisri a, 'lntu 'mnc, 'lntu po'o amu "bcbg -nec -jeyi. 'Ka-a e -nu'e 'mu'a dl, 'lntu -ke a -pl'e 'kleyec 'mu, 'le -a 'ye "gwli-ku, -ekedmaa, -a-bu cb -kcb 'wee 'le 'cb -kcb 'mnc -see "tiinamu 'bhle yi. A -gblee, "dlzgt-l' wlu'a 'le -Lagc gbo, 'lntu za'a 'mu, 'le 'lntu nu'a, -da Zezii -nu'a 'kcb 'kmu 'mu, cb -tcb -lntu nyc, l-bl -ziadl 'mnc, 'ya kamu un kpc'o 'lntu, 'le un 'ye 'lntu likpe -lue un-u 'la'a Patumc 'li kpa. 10 A -gblee, 'lntu -nu 'bho likpe 'mnc 'li, 'le *-Lagc 'cb Lisaazuzu'a -jijri 'ye 'lntu "kpi yi. C -ke 'li -a fcb nu'a li, 'le -a bubcb -a'ba -Kcyi Zezii, 'lntu mo'o. 'lntu nu'a -kaa, 'lntu 'wcb-cb wlu -lue 'cb 'le 'an lemu. E -nu'e-e vevlele -ka nyc-cb bhla'a leglc, 11 'le e na 'lntu -bodl: "Luo "bcbg 'mu, l'e-e -a 'ye'a li, 'cnu e! Zezii'a -glgbl-l' -nu'a Efcztl-e, S'umint-e, Pcgamu-e, Tiatilt-e, Saadl-e, Filadelfii -ke Laodisee, l -nu -mcccbn, po e u -jeyi!

12 -Wluwlu -gw'e 'le 'an -loku 'mu ti a, 'le 'lntu 'ye 'le popo, nyc-cb za'a 'lntu dl -bodl 'mu, 'lntu 'ke cb li'ye. 'lntu nu'a -kaa, 'lntu 'ye-e "napl -mcccbn li 'bho 'ya "kpidel -mcccbn "kpi. L-bl "kpidel 'mnc, l -nu-e-e-e sanu 'mu. 13 'Bho l-bl "napl'a "kpidel 'mnc 'a gwia 'mu, nyc -lue -ke nyuncy "yu gugcb, 'lntu 'lntu 'ye'e li. C -pa'a-a -vilcbana 'mu, 'le cb bhla'a 'bho 'e "kpi sanu'a "betu.

14 C "lru -nu'e-e "buu! C "yri-i vln-o'o -ka nc. 15 -Bho nyc "du ncc 'yri, -ka e-e vln'a tenyl, 'ka-a 'cb bh -nu'o. -Ka 'bho "d'klagba 'mu'a "ni'a wlu ku'a ti, 'ka-a 'cb wlu 'bh'e 'e 'yi -lrc. 16 'Le cb 'bhle'e 'cudr -mcccbn kwa 'le cb -linasu 'mu, 'le, -blajrc-e 'bhle'a 'yri 'sbn, e-e 'wlu'o 'le 'cb wcb 'mu. -Bho 'yru -nu "duu 'mu, -ka 'e -vlavl ku'a wcb, 'ka-a 'cb "yigba-a vln'o -lrc.

¹⁷ A -gblee, 'un 'ye 'k li a, 'un 'ga-a ti 'le 'un 'ye 'gwlu'k-pa 'bho 'k wɔnɔyi. ɔ nu'a -kaa, ɔ 'de-e 'unmu -linasu ''kpi 'le ɔ na: -Stanyl'a 'lbha -unmu -le! 'lnmɔ ''Kɔgwleyi Zezii mo'o. 'lnmɔ -ya'a lɛ''o lɛ ti. 'lnmɔ 'bhle'e 'ɛ tɔsɛ'ɛ 'kpu kwa. ¹⁸ 'lnmɔ 'mo-o ''Kɔgwleyi. 'ln 'mɛ 'ko-o'o 'le -Lagɔ 'ye 'unmu glu -za, 'un 'ye ti-nɔ -lrɛɛ. ɛ-be 'an tinɛ 'mnɛ -see ''tiinamu 'bhle yi. 'Mɛmɛɛ -ke -da -yɔ, nyu-u 'mɛ'ɛ, un -nɔ'a, 'un 'bhle-e wɔnkue 'bho 'ya ''kpi. ¹⁹ 'ɛ dɔ, lɛ''o lɛ -un -nɔ'a liyenamu, 'cnɔ ɛ! Lɔ-l -nɔ'a 'traamu zinamu -ke -yɔ 'ye'a -yi mu 'wla, 'cnɔ ɔ 'wee! ²⁰ -ln 'ye li-ɔ, 'cudru -mɛɛsɔn 'un 'bhle'a kwa 'le 'an -linasu 'mu -ke sanu'a ''-napl'a ''kpididelɔ -mɛɛsɔn, 'un-l yi-o'o 'un 'ke -unmu 'ya ɔɔ -ɔɔ: 'Cudru -mɛɛsɔn 'mo-o Zezii'a -glɔgbɔ -mɛɛsɔn'ɔ ''lrutidemu. ''Napl'a ''kpididelɔ -mɛɛsɔn 'mo-o Zezii'a -glɔgbɔ -mɛɛsɔn.

*Zezii -zi -nɔ'e-e *Zaan 'mu, 'le, 'k -glɔgba-a -nɔ'a Efɛɛzi, ɔ 'ye ɛ ''kɔɔɔ -jeyi po.

2 l zi'a -kaa, 'le ɔ-ɔ nɔ nɔ 'mɔ na 'unmu -bodɔ -lrɛɛ: 'Cnɔ ''kɔɔɔ -lue, 'an -glɔgba'a ''lrutideyi -nɔ'a 'bho Efɛɛzi, -un 'ke ɔ ɛ -jeyi po! 'Tmɔɔ nɔ na: 'lnmɔ -yɔ 'bhle'a 'cudru -mɛɛsɔn kwa 'le 'an -linasu 'mu, 'le ''napl'a ''kpididelɔ -mɛɛsɔn-ɔ -nu-ɛ'ɛ sanu 'mu, 'unmɔ na'a 'le 'ya 'nynɔmu, ² 'an wlu 'ka-a ɔ -bodɔ: Lɛ''o lɛ a-bu 'unmɔ *Zezii'a nyu-u nu'a a, 'un yibo nɛ-o'o. -Ka a-a 'mɛ'ɛ 'an lbhu wɔn 'mu, 'le a-a ku'a 'kpa ''yi, 'un yibo nɔ-o'o -lrɛɛ. 'le 'un de'e 'gwli na a'ba ''tayi nyanɔbhlemu ''yiti, 'wa -sie 'le a'ba ''klumu. Nyu -yu 'la'a 'wa ''bhi *'an -dalb-homu, 'le un -see 'u -ko a, a 'cru -u 'muti 'le a 'ye u ''yrili-gwɛ. ³ 'An nyu a ''du'a dɔ, a-a 'ye'e 'kle, 'le a 'ye 'kpa ''yi ku, 'le 'kpi -see amu ''yiti-wa. ⁴ ɛ -nɔ'a -kaa 'mu a, a'ba lɛ -lue-e -nɔ'e 'bho, 'unne'ɛ nu'o 'unmu 'tu: 'ɛ lɛtu 'mo-o, -ka a -kma'a 'an dɔ -benyl, a se 'traamu -kaa -nɔ. ⁵ 'ɛ dɔ, -da a yibo -nɔ'a 'unmu -lreeka, -ka a'ba kpli -nɔ'a, a popo -kaa 'gwɔluti! -Ka a -yi'a gɔɔ, a 'ye -kaa li-ɔ! A yi-bo a'ba ''nyinyidɔ ''yi 'le a 'ke 'unmu gbo ''bhiti! A ''luo a'ba -benyɔkpli 'mu! -Bho ɛ -se -mnɛɛ, 'un-l yi-o'o 'un 'ke amu a'ba ''napɛ'ɛ ''kpididelɛ kwa 'mu -za. ⁶ 'Bho 'ɛ lemu, a'ba lɛ -lue -gɔɔ nu'o 'unmu 'tu. 'lnne 'mo-o, *''Nikolaa'a nyu'a -ɔɔɔɔ, -ka 'un -see 'l 'ybha, 'ka-a a -nɔ'o -lrɛɛ.

⁷ A -gblee, dɔ *-Lagɔ'k Lisaazuzu -za'a 'an -glɔg-bɔwɔny'i'a nyu -bodɔ 'mu, nɔɔ -yɔ 'kɔ'kɔ ti ɔ 'ke ɔ 'muti'wɔnɔ, ɔ -na nɔ -ɔɔ ti! Nyɔ -yɔ 'kɔ'wɔ 'an wlu 'kɔ, ɔ nu'a 'an 'gwɔludɔ, 'le ɔ ku'a 'kpa ''yi ''kɔmɔ, 'un-l 'ye ɔ -jɔlɔ ''nyɔ -mu, 'le tu'a ''bhuo-o -nɔ'a 'le -Lagɔ'k 'bhoza-gwɔl 'mu, -ɛ ''nyɔ'a nɔɔ ''kɔgwɔlɛtinɛzɛɛɛ, ɔ 'ke ɛ -za 'le ɔ 'ke ɛ li.

*Zezii -zi -nɔ'e-e *Zaan 'mu, 'le, 'k -glɔgba-a -nɔ'a Suminɔ, ɔ 'ye ɛ ''kɔɔɔ -jeyi po.

⁸ l zi'a -kaa, 'le ɔ-ɔ nɔ nɔ 'mɔ na 'unmu -bodɔ: 'Cnɔ ''kɔɔɔ -lue -lrɛɛ, 'an -glɔgba'a ''lrutideyi -nɔ'a 'bho Suminɔ, -un 'ke ɔ ɛ -jeyi po! 'Tmɔɔ nɔ na: 'lnmɔ -yɔ 'ma-a ''Kɔgwleyi, 'unmɔ -ya'a lɛ''o lɛ ti, 'unmɔ 'bhle'a 'ɛ tɔsɛ'ɛ 'kpu kwa, 'unmɔ 'mɛ'ɛ 'le 'un 'ye'a glu -ɔɔ, 'un 'ye'a ti-nɔ -lrɛɛ, 'un na ɔ -bodɔ: ⁹ 'ln yibo'o-o -ka a-bu *Zezii'a nyu-

u 'ye'a 'kle, 'le ''puan-a 'lbha'a amu. ɛ -nɔ'a -kaa 'mu a, -bho 'un -gɔɔ amu ya, a -see lɛ 'mu-ɔɔ. A'ba ''nyinyidɔ *''Zuifu-u za'a a, 'un yibo nɔ-o'o -lrɛɛ. U-bu 'Zuifu ''du'a amu dɔ ''kpi, un na un-u 'mo-o -Lagɔ'k -glɔgbawɔny'i'a nyu. -Bho 'un -gɔɔ nu ya, un-u 'mo-o ''nyinyidɔ'a tiyayi *Sataan'a -nu. ¹⁰ A 'ye li-ɔ, a-a 'mu-o 'kle 'ye -mu. -Bho ɛ -nɔ -kaa 'mu a, -stanyl'a 'lbha amu -le! A -gblee, ɛ-be ''nyinyidɔ'a tiyayi 'mnɛ-ɛ 'ye-e a'ba -dadudu ti'dɔn -mu, 'le ɛ 'ke u -jie 'mu po. A-a 'ye-e 'kle 'ye -mu 'le 'wɔ -lru 'li. -Bho nɔɔ'kɔ ''bhuo nu, ɔ 'ke amu 'lbha a 'ke 'mɛ ɛ, a'ba depo 'unmu ''yi -le! -Bho ɛ -nɔ -kaa 'mu a, ''lem-nɔ 'un-l 'ye-e amu ''kɔgwɔlɛtinɛzɛɛɛ ''nyɔ -mu.

¹¹ A -gblee, wlu *-Lagɔ'k Lisaazuzu -za'a 'an -glɔg-bɔwɔny'i'a nyu -bodɔ 'mu, nɔɔ -yɔ 'kɔ'kɔ ti ɔ 'ke ɛ 'muti'wɔnɔ, ɔ -na nɔ -ɔɔ ti! Nyɔ -yɔ 'kɔ'wɔ 'an wlu 'kɔ, ɔ nu'a 'an 'gwɔludɔ, 'le ɔ ku'a 'kpa ''yi ''kɔmɔ, 'kɔ nyɔtu -ke -Lagɔ-ɔ 'ye-e ''yi''sisri -mu ''kɔgwɔlɛka. ''Kɔgwɔlɛmɛmɛɛ -see ɔ -yɛ yi 'bho -Lagɔ'k ''yigbeyi.

*Zezii -zi -nɔ'e-e *Zaan 'mu, 'le, 'k -glɔgba-a -nɔ'a Pɛgamu, ɔ 'ye ɛ ''kɔɔɔ -jeyi po.

¹² l zi'a -kaa, 'le ɔ-ɔ nɔ nɔ 'mɔ 'ye 'bho wlu -lrɛɛ kɔ, 'le ɔ na: 'Cnɔ ''kɔɔɔ -lrɛɛ, 'an -glɔgba'a ''lrutideyi -nɔ'a 'bho Pɛgamu, -un 'ke ɛ ɔ -jeyi po! 'Tmɔɔ nɔ na, 'unmɔ 'bhle'a -blajrɛɛ-ɛ 'bhle'a ''yri 'sɔn, wlu-u 'wlu'a 'le 'an wɔn 'mu, 'unne 'ka-a: ¹³ A-bu 'ma-a 'an nyu, -gwɔl -ke 'mu a -de'a ti, 'un yibo nɛ-o'o. A -gblee, ɛ-be gwɔl 'mnɛ, ''nyinyidɔ'a tiyayi *Sataan -kɔ nɛ'o. A 'ye li-ɔ, 'an -zi-adɔ'a 'muzalbhunuyi Atipastɔ, ɔ -see'a 'unmu ''yidepo, Sataan'a nyu 'lbhɔ -ɔ'ɔ, ɔ 'ye 'mɛ. ɛ-be -kɔ 'mnɛ ti a, a -see 'unmu ''yiti''tayi, a 'de-e 'unmu ''gwli, 'le 'un -ke a 'ye ''yi''sisri ''kɔmɔ. A -gblee, -gwɔl -ke 'mu a -ke Sa-taan 'mnɛ -nɔ'a a, 'bho-o un -za -nɔ 'kɔ 'le a'ba ''klumu, un 'ye ɔ 'lbha, ɔ 'ye 'mɛ. ɛ -nɔ'a -kaa 'mu a, -ka 'un -kɔ'kɔ amu, a-a 'zɔ -l nyu -bodɔ 'mu gbaa! ¹⁴ 'Bho 'ɛ lemu, 'un 'bhle-e dɔɔɔ 'un 'ke amu ''yikpa. 'Ya lɛtu 'mo-o, *Bal-aamu -nɔ'a -benyl, a'ba ɔɔ 'ybha-a 'traamu 'kɔ -ɔɔɔɔ. -Ka *Balaaku 'ka -nyna 'le ɔ 'ka *Izrayɛlɔkɔmu ''yrabha 'mu 'lbha, 'le, nmi nyu-u za'a *'sraga 'mu kɔkui'a dɔ, un 'ke ɔ li, 'le un 'ke ''wɔlɔ -lrɛɛ, 'unne ɔ -kɔ'kɔ. ¹⁵ -Ka -lue 'mɔ, 'ka-a a'ba ''klumu'a nyɔɔɔɔ -nɔ'o. U-bee -mnɔɔ 'ybha-a *''Nikolaa'a -ɔɔɔɔ -lrɛɛ. ¹⁶ 'Ka-a ɛ -nɔ'e 'mu'a dɔ, a yibo a'ba ''nyinyidɔ ''yi 'le a 'ke 'unmu gbo ''bhiti! -Bho ɛ -se -mnɛɛ, 'an -blajrɛɛ-ɛ 'bhle'a ''yri 'sɔn, -ɛ 'wlu'a 'le 'an wɔn 'mu, 'un-l ''luo 'nɛ 'mu-ɛ, 'un -ke ɛ-ɛ yi-o'o 'le -a 'ke tu ɔ.

¹⁷ A -gblee, dɔ *-Lagɔ'k Lisaazuzu -za'a 'an -glɔg-bɔwɔny'i'a nyu -bodɔ 'mu, nɔɔ -yɔ 'kɔ'kɔ ti ɔ 'ke ɔ 'muti'wɔnɔ, ɔ -na nɔ -ɔɔ ti! Nyɔ -yɔ 'kɔ'wɔ 'an wlu 'kɔ, ɔ nu'a 'an 'gwɔludɔ, 'le ɔ ku'a 'kpa ''yi ''kɔmɔ, lililɛ -lue-e -nɔ'a -Lagɔ gbo 'kɔ'kɔ yaku 'li, 'un-l ''nyɔ -ɔ ɛ'o. 'Bho 'ɛ lemu, 'le 'un 'ke ɔ sukpuɔlu -lue ''nyɔ. ɛ-be sukpu 'm-nɛ'ɛ ''kpi, 'nynɔlre -lue 'ke 'bho 'cnɔ-ɛ. ɛ-be 'nynɔ 'mnɛ, nɔɔ -lue 'tun -see ɛ yibo yi, -bho ɛ -se nɔɔ-ɔ 'ye 'ɛ 'ye mu.

*Zezii -zi -nu'e-e *Zaan 'mu, 'le, 'k -gligba-a -nu'a Tiatil, 'k 'ye ε "kɔɔgɔ -jeyi po.

18 l zi'a -kaa, 'le k-ɔɔ nɔɔ 'mno na 'lnmu -bodɔ: 'Cnɔ 'kɔɔgɔ -lue -lɛɛ, 'an -gligba'a 'lɛrutideyi -nu'a 'bho Tiatil, -un 'ke ɔ ε -jeyi po! 'Tmɔɔ nɔ na, 'unmɔ -Lagɔ 'k 'yu -ke 'yri-i vɛlan'a -ka nɛ, 'le, -bho nɔɔ "du'a nɛɛ 'yri, -ka ε-ε vɛlan'a tenyɛ, 'unmɔ -ke bhlɛ -nu'a -kaa, -ka 'un 'le'ε, 'ka-a 'ka-a: 19 A-bu 'ma-a 'an nyu, lɛ'o lɛ a-a nu'a, 'un yibo nɛ-o'o. -Ka nɔɔ 'kɔɔ dɔkmɛɛ -nu'a 'le a'ba -kɔɔ gbo -lue -lue, -ka a de'a 'lnmu "gwɛli "kɔɔmu, -ka a ku'a 'kpa 'yi, -ka a 'bhɛɛ'ε a'ba -Lagɔlbhu wɔnyɛ, 'le, -ka a -see'a gɔɔ -yi, a-a mu nu'a 'lru, 'un yibo nu'o -lɛɛ. 20 ε -nu'a -kaa 'mu a, a'ba lɛ -lue-e -nu'e 'bho, 'lnnɛ'ε nu'o 'lnmu 'tu: A -gblee, 'le a'ba 'klumu, Zezabelɛ -nu'a ti -benyɛ, 'wa kpliyitigɔɔɔnɔɔnaakpu -lue-e -nu'e 'le. 'lnnu "maa'a amu, -u nu'o -Lagɔwɛlu'a 'mutizayi un 'du'o 'le a-a 'wɔɔn nu'o. A-bu 'ma-a 'an lbhunumu, sɛndɛ un-u tɔɔ amu, a 'ke 'wɛli, 'le, nmi nyu-u za'a *'sraga 'mu kɔkui'a dɛ, a 'ke lɛ li. 21 'ε kamɔ 'un "nyɛ 'u "yifɔɔ, un 'ke 'wa "nyinyidɛ "yiyibo 'le un 'ke 'lnmu gbo "bhiti. ε -nu'a -kaa 'mu a, un -see ε 'wɔɔn, 'le un 'ybh'a'o un 'ke 'wɛlɛ "srii. 22 'ε 'lru 'yi, 'un-l 'ye u 'wɛ "kpi -ya mu, 'le, -ka un -ke nyukpasi-i 'pɛ nu'a 'bho 'wa "kpitipɛlɛ "kpi ti, un 'ke -kaa 'bho ti'pɛ. U-bu nyu -ke un -plɛ'ε nunudɛ 'mu, -bho un se u 'yri'li'wɛ, 'le un 'ke 'wa "nyinyidɛ "yiyibo, un 'ke 'lnmu gbo "bhiti, 'un-l 'ye -u 'kleyɛɛ "kpi -ya -mu tenyɛ. 23 'Bho 'ε lemu, nyu-u wɔɔn 'kɔɔ -tɔɔ, 'un-l 'ye -u ti-za -mu, 'le 'an -gligbawɔnyɛ'a nyu 'ke "gwɛli -ka 'un yibo'a nɔɔ 'o nɔɔ 'k-ɔɔ. A -gblee, -bho 'un 'ke amu lɛ 'lɛrulinu, a'ba lbhu a nu'a -lue -lue, 'unɛ 'un-l 'ye ya-gbu mu!

24 A-bu 'an nyu -lɛru-u -nu'a Tiatil, a -see u-bu 'ny-naakpu 'mnu -lokuipo. Nyu-u 'la'a 'wa "bhi «lɛ'a yi-bomu» 'le lɛ 'ye'a *Sataan'a nu "du, lɛ-bɛ 'wa lɛ 'mnu, a se lɛ yibo. A-bee -mnu, 'un se lɛ 'bhle 'un 'ke amu -bodɔ 'mu-za, 25 -bho ε -se lɛ -lue -nɛɛ'ε "sɛ: 'ln na: -Bho 'un -ka 'kɔɔ 'kmu 'mu le-e yi a, a kpun 'an -tɔɔ ti "kɔɔmu! 26 A -gblee, nɔɔ 'kɔɔ 'an wɛli 'kɔ, -kɔ nu'a 'an 'gwɛli, 'le -kɔ ku'a 'kpa "yi "kɔɔmu, 'un-l 'nu -kɔ 'bhlɛkɛ 'wee'a -yowli 'mu. 27 Wɔɔnkɛ 'an -tɛta -Lagɔ "nyɛ'a 'lnmu, 'ε lɛ-tu 'un-l 'ye kɔ "nyɛ mu -lɛɛ. ɔ-kɔ 'ye-e wɔn-ku -mu tenyɛ, 'le, -ka nɔɔ-wa'a mɛ'ε -yakpe, kɔ 'ke -kaa "nyinyinikpli'a numu ti-za. 28 'Le, -bho ɔ-kɔ 'yri ti'wɛ, 'unmɔ 'kɔɔ 'ε 'cudɛ fan'a a, 'un -ke a 'ke -na.

29 Dɛ *-Lagɔ 'kɔɔ Lisaazuzu -za'a 'an -gligbawɔnyɛ'a nyu -bodɔ 'mu, 'unnu 'ka-a! Nɔɔ -kɔ 'kɔɔ ti kɔ 'ke lɛ 'muti'wɔn, kɔ -na nu -tɔɔ ti!

*Zezii -zi -nu'e-e *Zaan 'mu, 'le, 'k -gligba-a -nu'a Saadɛ, 'k 'ye ε "kɔɔgɔ -jeyi po.

3 ɔ-kɔ nɔɔ 'mno 'kɔɔ -gligba-a -nu'a Tiatil, kɔ gwɛ'ε 'ε "kpidɛ'a 'muzɛɛ "yi, 'le kɔ na 'lnmu -bodɔ: 'Cnɔ 'an "kɔɔgɔ -lue, 'an -gligba'a 'lɛrutideyi -nu'a 'bho Saadɛ, -un 'ke kɔ ε -jeyi po! *-Lagɔ 'kɔɔ -zuzu 'saa'a li kɛ -mɛɛɔn, 'unmɔ kɔ -nu'a 'mu, 'le -kɔ "si'a 'bho, -kɔ 'bhle'a 'cudɛ -mɛɛɔn kwa, 'un na kɔ -bodɔ: A-bu 'ma-a 'lnmɔ *Zezii'a

nyu, lɛ'o lɛ a-a nu'a, 'un yibo nɛ-o'o. A -gblee, -bho nyu -de ti, un na a yaa'a-a 'muti. ε -nu'a -kaa 'mu a, -bho 'un -gbo amu ya, a-a 'mu-o'o 'bho -Lagɔ 'kɔɔ 'yigbeyi. 2 A yaa 'muti, -bhladɛ a -see'a plɛplɛplɛ -nu ke a, 'le a 'ke 'kɛ 'y-yipopo! -Ekedɛmaa, a'ba kpli 'un "duu'a "yriti, lɛ se 'y-i'srɛɛ 'bho -Lagɔ 'kɔɔ 'yigbeyi. 3 A -gblee, a 'ka -Lagɔ 'kɔɔ -gligbawɔnyɛ'a nyu "du, wɛli un -za'a amu -bodɔ 'mu, -ka un -zɛ 'ε 'mu 'le a 'ye 'ε -lokuipo a, a popo -kaa 'g-wɛli! A yibo a'ba "nyinyidɛ "yi 'le a 'ke 'lnmu gbo "bhiti, 'le a 'ke lɛ-bɛ -tɔɔ 'mnu 'bho "du. 'ε dɛ, -bho a -see 'mutiyaa a, 'un-l 'ye-e amu 'zɔ'daa -mu -ka "yriyi. -Nɔɔ -ke ti 'un-l 'ye'a -yi mu, a -see ε "gwɛli yi. 4 ε -nu'a -kaa 'mu a, -da a -de'a 'bho Saadɛ ti, nyuɔɔn -nu'e 'le a'ba 'klumu, 'unnu yibo'o 'an dɛ "yri. U-bu nyu 'mnu, -banɛpli 'un-l 'ye u "nyɛ mu, un 'ke 'mu-pa, 'le 'un -ke un 'ke -na, -ekedɛmaa, 'ε lɛtu un -nɔɔ "yiti.

5 A -gblee, nɔɔ 'kɔɔ 'an wɛli 'kɔ, -kɔ nu'a 'an 'g-wɛli 'le -kɔ ku'a 'kpa "yi "kɔɔmu, -banɛpli 'un-l 'ye kɔ "nyɛ mu kɔ 'ke 'mu-pa, 'le, -Lagɔ 'kɔɔ "kɔɔ -lue -ke 'li, nyu-u -nu'a ti 'bho 'kɔɔ 'yigbeyi, 'wa 'nyɛ 'cɛ-ε'ε ε, 'un -see 'le kɔɔ -kɔ 'nyɛ -za yi. 'Bho 'an -tɛta -Lagɔ -ke kɔ gbo'a -dalbhomu'a "yigbeyi, -ka kɔ "du'a 'an nɔɔ, 'bho-o 'un-l 'ye lɛ 'mu-za -nu mu gbaa.

6 Dɛ -Lagɔ 'kɔɔ Lisaazuzu -za'a 'an -gligbawɔnyɛ'a nyu -bodɔ 'mu, nɔɔ -kɔ 'kɔɔ ti kɔ 'ke lɛ 'muti'wɔn, kɔ -na nu -tɔɔ ti!

*Zezii -zi -nu'e-e *Zaan 'mu, 'le, 'k -gligba-a -nu'a Fɛladɛlɛfii, 'k 'ye ε "kɔɔgɔ -jeyi po.

7 A -gblee, kɔ -gligba-a -nu'a 'bho Saadɛ, 'un gwɛ'ε 'ε "kɔɔgɔ "yi, 'le kɔ-kɔ nɔɔ 'mno na 'lnmu -bodɔ: "Luo "kɔɔgɔ -lɛɛ 'mu, 'an -gligba'a 'lɛrutideyi -nu'a 'bho Fɛladɛlɛfii, -un 'ke ε 'cɛ 'le -un 'ke ε kɔ -jeyi po. 'lnmɔ -kɔɔ -Lagɔ gbo, 'unmɔ 'ma-a -ziadɛ'a 'muzayi "kɔɔmu, 'unmɔ ku'a wɔn, Zelizalɛɛmulɛ, -ε 'wɛlu'a 'le -Lagɔ gbo yaku 'li, 'unmɔ, -bho -kɔ kati'a nɔɔ 'ε -jolu wɔnyɛ, 'le nyu -Lagɔ -kɔ 'ye'a -kɔ mu 'le 'ε 'limu, kɔ 'ke 'wa "klumu -nu, 'le nɔɔ -lɛ se'a 'bhɛɛ, kɔ 'ke 'bho ka, 'unmɔ, -bho -kɔ -ka'a nɔɔ 'ε -jolu le, 'le kɔ -kaa u-bu nyu 'mnu'a "klumu -nu, 'le nɔɔ -lɛ se'a 'bhɛɛ, kɔ 'ke kɔ wɔnyɛ kati, 'unmɔ nu'o na: 8 A-bu, 'unmɔ *Zezii'a nyu, lɛ'o lɛ a-a nu'a a, 'un yibo nɛ-o'o.

-Ka a se'a 'mutikuku tenyɛ a, 'un yibo nu-o'o -lɛɛ. ε -nu'a -kaa 'mu, a "du'o 'bho-o 'an wɛli, 'le a -see 'lnmu "yidepo. A -gblee, 'ε dɛ 'le a'ba nya a, -ka -Lagɔ 'ka amu -kɔ "kɔgwɛka, 'un -flɛ -kɔ 'ε -jolu wɔn. Nɔɔ -lɛ se 'bhɛɛ kɔ 'ke ε -ka. 9 *Zuifu -yu 'ma-a *Sataan'a nyu, lɛ 'un-l 'ye 'u "lɛru-nu mu, a 'ye ε li-kɔ, un na, un-u 'mo-o -Lagɔ 'kɔɔ -gligbawɔnyɛ'a nyu. -Bho 'un 'cru u 'muti, un-u 'mo-o "nyinyidɛ'a tiyayi Sataan'a -nu. U-bu 'Zuifu 'mnu, 'un 'ye -u -kpun -mu -glaka 'le un 'ke yi, un 'ke amu 'kolri wɔnyɛ glu po, un 'ke amu 'bho "du, 'le, -ka 'un -kma'a a'ba dɛ, un 'ke -kaa yibo. 10 'Bho a'ba "bhi'a damu, -ka a 'ka 'kpa "yi ku, 'ε wɛli 'un -za'a amu -bodɔ 'mu, a "du -ε 'bho. 'ε "lru "yi 'un-l 'ye amu "yri'li"du mu, 'le, 'kleyɛɛklagba-a 'ye'a nɔɔ 'o nɔɔ "kpi -yi mu kɔ 'kmu 'mu, ε 'ke kɔ ti'dun ε -kaa amu "kpi bhla. 11 "Yisrɛɛl 'un -tɔɔ amu a -de'a 'liti, a kpun lɛ ti -gli, 'le, lɛ 'un-l 'ye'a nɔɔ 'o nɔɔ 'sɛɛ -po -nu mu, nyu -lɛru'a "sɛ -ku lɛ 'ye! 'un-l 'ye-e le -yi -mu -susueyi" a!

¹² Nyc כ-נכא 'an wlu 'כב, כ-נכא 'an 'gwluḏi, 'le כ-ku'a 'kpa "yi "ככא, "tibhe -ε -נו-ε'ε sukpu 'mu, -ka 'ε -lue -nyina'a 'le 'an -tita *-Lagk'כ bubhlegbo'a lisaabudu 'li ti, 'ka-a 'ln-ε כ 'yiti 'le כ 'ke "gwlide na -Lagk 'כמח -ke כ-כ 'ye-e "yi"sisri -mu "ככgwleka. כ-כ -Lagk 'כמח 'nynl -ke כ 'gwlu'כ 'nynl 'ln-ε 'ye כ "duu mu. ε-βε gwlu'מח, 'tnne 'mo-o Zelizaleemulre -ε 'wlu'a 'le -Lagk gbo yaku 'li. 'ln-ε 'ye כ 'an 'nynlre "-duu -mu -lrεε.

¹³ Dε *-Lagk'כ Lisaazuzu -za'a 'an -glugbwachnyi'a nyu -bodl 'mu, 'tnnl 'ka-a! Nyc כ-ככ ti, כ 'ke ε 'muti'ככ, כ -na nε -ככ ti!

*Zezii -zi -nl'e-e *iZaan 'mu, 'le, כ -glugba-a -nl'a Laodisee, כ 'ye ε "ככgu -jeyi po.

¹⁴ כ-כ nyc 'מח כ-כ nyu-ε -nl'a Filadelifii, 'ln gwε'ε 'wa "ככgu "yi a, 'le כ na 'tnmu -bodl: "Luo "ככgu -lue -lrεε 'mu, 'an -glugba'a "lrutideyi -nl'a 'bho Laodisee, -tn 'ke ε כ -jeyi po! 'ln ככ -Lagk lbho'a ככ 'kmu 'mu 'ln 'ke כ 'lbhu "yi-nynia, 'tn ככ 'ma-a -ziadl'a 'muzayi, 'tn ככ se'a sūn ככ 'mu 'bhle, lε'ο ε -Lagk -ya'a ti, 'tn ככ 'ye 'ε da, 'tn ככ nu'ο, na: ¹⁵ Lε'ο ε a-a nu'a a, 'ln yibo nε-ο'ο. -Ka "niprε -ke "nismuanu "du'a lεzεgε, a-bu 'ma-a 'tn ככ *Zezii'a nyu 'bho Laodisee, 'ln yibo'ο-ο na, a se -kaa -nl. -Ka a -nl'a 'bho 'ya 'nynumu, 'ε nu 'tnmu 'tu. ¹⁶ "Ni-i -nl'a -bhogee, 'ε -ka a -nl'a dε, -bho nyc 'nε ε, -ka כ-כ zε 'ε ככ, 'ka-a 'ln-ε 'ye amu -nu mu. ¹⁷ A -gblee, -bho a -de ti, a-a 'nu-ο: -A 'bhle-e mōni'a -dadudu, -a 'ga-ο'ο, -a -see lε -lue 'tn 'mu-כ. A-a 'lε'ε -kaa 'le, -ka a'ba dε 'bhle'a ngaze 'mu teny, a se ε yibo? -Bho 'ln -gbu amu ya, a-a 'mo-ο "puanlbhamu, a -ce'ε-ε -patl 'le a "כ'ο. ¹⁸ 'ε "lru "yi 'ln-ε "du'ο amu "dε 'mu 'le "yi 'mu, 'le a 'ke yi, sanu 'ln lele'a a, a 'ke ε de, 'le a 'ke "wliεbhlemu "du. A yi, a 'ke -banupli de, 'le, a'ba -patl-ε 'bhle'a dūn 'mu, a 'ke ε "yi"zize, 'le a 'ke a'ba "yri'a ככ -lue de -lrεε, 'le a 'ke ti'ye wesaa! ¹⁹ A -gblee, nyu -ke dε 'ln -kma'a a, 'tnnu 'ln-ε "du'ο "lru "yi. 'ε dε, a yibo a'ba "nyinynidl "yi, a 'ke 'tnmu gbo "bhiti, 'le a 'ke "tε 'mutiyaal! ²⁰ A 'ye li-כ, "yi -lue -lrεε 'ln-ε po'ο amu: 'Bho nyc'ο ככ -buduwach "yi 'ln-ε nyina'a ti 'le 'ln-ε 'כ'ο. -Bho כ 'כא 'an wlu 'כב, 'le כ 'ke 'bho kati, 'ln-ε 'pa-a 'le כ gbo 'le 'ln -ke כ-כ sisri'e su gbo.

²¹ -Ka 'ln ku'a 'kpa "yi "ככא, 'le 'ln 'ye'a 'an -tita -Lagk'כ 'gwluḏi nu, 'le 'ln -ke כ כ-כ li 'wee, nyc -yכ 'כא 'an wlu 'כב, כ-נכא 'an 'gwluḏi, 'le כ-כ ku'a 'kpa "yi "ככא, 'ln-ε "nyl כ-כ "yiflε, 'le 'ln -ke ככ 'ke li 'wee -כ -lrεε.

²² Dε *-Lagk'כ Lisaazuzu -za'a 'an -glugbwachnyi'a nyu -bodl 'mu, 'tnnl 'ka-a! Nyc כ-ככ ti, כ 'ke ε 'muti'ככ, כ -na nε -ככ ti!

-Lagk'כ bubεε 'le yaku 'li

4 A -gblee, 'ln gwε'ε ε-ε "ככgu 'mnu'a 'cnlcnlε "yi, 'le 'ln 'ye yayi popo -lrεε. 'ln nu'a -kaa, 'ln 'ye-e yaku li, ε 'ye ככ kati, 'le nyc -ke wlu כככ lεglε, כ -t-muu 'ka 'tnmu, 'ln 'ye כ 'wlu -lrεε 'bu'ככ, 'le כ na 'ln-

mu -bodl: Yi 'tnmu gbo 'ככ yaku 'li, 'le, li -Lagk "si'a 'nynl-ε 'ka -nu-ε 'wla, 'ln 'ke ε -tnmu "yi-tk!

² 'Bho -gbaa -lue 'mne 'mu, *-Lagk'כ Lisaazuzu'a -jijri 'yi-e 'tnmu "kpi -lrεε. 'Bho-ο 'ln 'ye -nl'e 'nynlbhlekpe -lue li, 'le nyc -lue -de'e 'bho 'ε "kpi ti. ³ "Yrilmwskpε 'ככ-כ 'bhle'a 'pεlu un-ε 'la'a *zasεpu -ke *sadvant, -ka ε-ε vln'a, 'ka-a כ 'yigba -nl'ο, 'le "ni'a -bhlii bi'e כ 'nynlbhlekpe 'mne. "yrilmwskpε -lue -lrεε-ε 'bhle'a 'pεlu, un-ε 'la'a *emelodε, -ka ε-ε nu'a "wleewle, 'ka-a ε-βε "ni'a -bhlii 'mne -nl'ο.

⁴ A -gblee, 'nynlbhlekpi'a -gwlu -lue 'yכ nyiε -lru, 'tnnl bi'e ε-βε 'nynlbhlekpe 'mne. Nyuklgbt'a -gwlu -lue nyu nyiε, 'tnnl -de 'nl "kpi. 'Wa -bant un -pa'a 'mu, ε "plu-ο'ο "buu, 'le un de'e sanu'a -kwloo "lru. ⁵ ε-βε 'nynlbhlekpe 'mne, -da ε -nl'a, nε'ε "dradrε-ε 'wlu'ο 'bho, 'le "ni-i "gbu'ο 'bho, 'le, -dayru'a -pupo -mεεεכ-כ 'ma-a -Lagk'כ -zuzu 'saa'a li kpe -mεεεכ, 'ε 'muyibolε, ε-ε wan'a 'bho ε-βε kpe 'mne'ε ככ nyi. ⁶ A 'ye li-כ, 'bho ε-βε kpe 'mne'ε ככ nyi -lrεε, lε-ε כככ "niklagba, 'tnne -nl'e 'bho. ε -nl'e-e "wleela -ka "yena.

ε-βε kpe 'mne -lrεε, li nyiε-ε bi ε'ο. l -nl'e-e ti 'le "yri -tro nl'ο -nyakaa 'le nya -ke lemu. ⁷ 'Ya -antanyne -ke -blakpa gug'ο. 'Ya 'כככ ככ-כ -bhliigbuda, 'ya tan-ε 'bhle-e "yigba -ka nyuny; -bho jisi -ka 'le yayi zi nε, -ka ε -nl'a, 'ka-a 'ya nyiεε -nl'ο. ⁸ -Kpakpε -mεεlo ε-ε li 'mnl 'bhle'ο -lue -lue, 'le ε -tro'ο "yri; tkε-ε 'bho 'ya ku 'mu, 'le -lru -nl'e 'le 'ya 'limu. -כככ'ο -ככ ti, 'ya ככ -nl'e-e 'tonamu 'le ε-ε nu'ο:

-A'ba -Koyi -Lagk 'saa'a-a li kpe -mεεεכ, כ 'ku-ο ככ כ 'ye li 'wee -zi 'le כ -nl'e ti "ככgwleka.

⁹⁻¹⁰ כ-כ nyc כ-כ -de'a 'bho ε-βε 'nynlbhlekpe "kpi ti, כ -ke tinε-ε se'a "tiinamu 'bhle, -bho ε-ε li nyiε'ε ככ -ka "to ε 'ke כ 'nynl "yi'bhεε, 'le ε 'ke כ 'sεε po a, ε-bu nyuklgbt'a -gwlu -lue nyu nyiε 'mnu-ε 'za-a 'wa 'nynlbhlekwool "lru, un-ε de 'ε 'bho כ 'ככ nyi ti 'le un-ε po כ 'kolri ככ nyi glu 'le un-ε bubε ככ'ο, un-ε nu'ο:

¹¹ -A'ba -Koyi -Lagk, -ka -tn ku'a ככ 'le -a'a 'nynl 'b-ε'ε 'yi, -tn -nm כ-ε 'yiti, -εkedlmaa, -tn כ-ε -ya'a lε'ο lε ti, 'le -a'a 'gwluḏi 'mu, ε 'ye ti-nε.

*Zezii כככ *'bhlabhlegbuda nyu-ε za'a *'sraga 'mu.

5 A -gblee, 'ln nu'a -kaa -lrεε ε, כ-כ nyc כ-כ -de'a 'bho 'nynlbhlekpe 'mne "kpi ti, 'ln 'ye כ-ε li. כ 'bhle-e "ככgu -lue kwa 'le כ 'linasu 'mu. ε-βε "ככgu 'mne, 'ε 'fεtl 'ככ gbo-ο 'cnl-ε'ο, 'le un 'ye ε 'fan. Nyc -kεε ε 'yikati'a dε, li -mεεεכ, 'tnnl un -ka -nl 'nε ככ nyi. ² 'ln nu'a -kaa -lrεε, -Lagk gbo'a ככkudalbhoyi -lue, 'ln 'ye כ-ε li, 'le כ-כ po'ο weze, כ-כ nu'ο: Nyc ככ ku'ο ככ, כ-ε b-εε'ο כ 'ke "ככgu -nεε'ε ככ yikalε 'bho -za 'le כ 'ke ε 'yikati'a?

³ כ 'lε'ε -kaa, 'le yaku 'li-ε, ככ 'bhluḏka "kpi -ke 'ככ 'mεmε -nl'a glu, nyc -lue 'tn, כ 'ka 'bhεε כ 'ke "ככgu 'mne "yikati 'le כ 'ke ε 'li zε, כ 'nyc se -nl. ⁴ Nyc כ-ε ε 'yikati 'le כ 'ke ε 'li zε, כ -see כ 'ye'a "lru "yi 'le 'ln 'ye "vi. ⁵ 'Le nyuklgbt-ε -nl'a 'bho'a -lue na 'tnmu -bodl: 'Bhכ "vidl! -Gblee, *-Lagk'כ 'Bhozayi כ-ε 'puun'a nyu, כ-ε כככ -blakpa, כ-ε 'ma-a *Zidaa'a -gluuwachnyi'a "yu, 'bh-lukpayowli *Daviidl'a "nayu, כ 'lu-ο "nyinynidl'a tiyayi

tu wɔn 'mu. ɔ 'bhe'e'o ɔ 'ke "bɔgɔ 'mne'e wɔnyikali -mɛsɔn 'bho -za 'le ɔ 'ke ε 'yikati.

6 ɔ po'a wlu 'mne ti a, 'un nu'a -kaa -lrɛɛ, nɔy -lue-e kɔkɔ *'sragamuzabhlabhlegbuda, 'un 'ye -ɔ li 'bho 'nyɔnbhlekpe "kpi. ɔ 'bhle-e 'gbɔn -mɛsɔn -ke "yri -mɛsɔna ɔFa5 6 'Gbɔn -mɛsɔn -ke "yri -mɛsɔn 'ɔzɔ -ɔ 'mo-o, ɔ 'ku-o wɔn ɔ 'ye lɪ 'wee -zi, 'le ɔ yibo'o lɪ 'wee.klɔgbɪ'a -gwlu -lue nyu nyiɛ-ε bi ɔ'o. A -gblee, 'bhlabhlɛgbuda nyu 'lbha'a, un 'ye'a 'sraga -za, -ka ε 'bhle'a -jrɛɛ'e 'bɪ li, 'mɛmɛɛ ɔ 'mɛ 'ka, 'ka-a ɔ 'bhle'e 'ε fanɪ li. A -gblee, l-bɪ 'yri -mɛsɔn 'mɪnɪ, *-Lagɔ'ɔ-zuzu 'saa'a li kpe -mɛsɔn ɔ 'ya'a 'kɔkɔ 'bhluɔkɪ 'wee "kpi, 'ɔ 'muyi-bole mo'o. 7 A 'ye li-ɔ, *-Lagɔ'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'puɔn'a nyu, -ɔ kɔkɔ 'sragamuzabhlabhlegbuda, ɔ nu'a -kaa, nɔy-ɔ -de'a 'bho 'nyɔnbhlekpe "kpi ti, ɔ 'mu -ɔ 'yi, 'le "bɔgɔ ɔ 'bhle'a 'le ɔ 'linasɪ 'mu, ɔ 'ye ε kɔn. 8 A -gblee, ɔ nu'a -di, ɔ kɔn 'ε ε, l-bɪ lɪ nyiɛ -ke nyu'a -gwlu -lue nyu nyiɛ 'mɪnɪ nu'a -kaa, un 'po-o 'kolri glu 'bho ɔ wɔnyɪ. 'Wa nyɔ'o nyɔ 'bhle-e -ɔzɔ -ke sanu'a "kɔkɔ -kwa. Lɛ -lue -ke 'wle gɔgɔ'ɔ kɔkɔ po'a 'yri un 'ke -Lagɔ bubɔ ɔ, un -u 'la'a *lasaast, 'unne 'yi'e l-bɪ "kɔkɔ 'mɪnɪ: *-Lagɔ'ɔ nyu'a wɔngbopowlu'a 'muyibole mo'o. 9 Un nu'a -kaa, un "du-o 'bho 'lɪlrɛ -lue 'le un-u bhle'o, un-u nu'o:

-lnmɔ 'bhe'e'o -un 'ke "bɔgɔ -nɛɛ kɔn 'le -un 'ke ε 'yikati. -Ekedɪmaa, 'cɛ'o 'cɛ'e nyu, wlu'o wlu'a nyu, 'bhluɔkpa'o 'bhluɔkpa "kpi'a nyu, "nyɪnyɪdɪ kɔn'a 'geyiɛ 'mu 'bho -Lagɔ'ɔ 'yigbeyi, 'wa dɪ -un 'mɛ'o, 'le, -yɪ 'kɔkɔ -unmu, -un 'ye u zetiɛ 'le lɪ 'mu, 'le un 'ke -a'ba -Kɔyi -Lagɔ'ɔ nyu "du, 10 'le -un 'ye u 'mu"luo, nyu ɔ -kɔkɔ, -un 'ye u 'le 'wa "klumu po, ɔ -ke un 'ke lɪ 'wee -kɔ, 'le -un 'ke u ɔ bubɔmu 'mu nu, 'le un 'ke 'kmu -kɔ.

11 'ln nu'a -kaa -lrɛɛ, 'un 'ye-e -Lagɔ gbo'a -dalb-homu'a -gbogboyoko li. Lɪ nyiɛ 'mɪnɪ -ke nyuklɔgbɪ'a -gwlu -lue nyu nyiɛ-ε bi'a 'nyɔnbhlekpe 'mne, un 'po -lɪ 'gbele 'li, 12 'le un-u po'o wlu yayi, un-u nu'o:

-Lagɔ'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'puɔn'a nyu, -ɔ kɔkɔ 'sragamuz-abhlabhlegbuda nyu 'lbha'a, 'unno 'bhle'e wɔnkue-e, -Lagɔ'ɔ -bonyaa 'wee-e, -naagi-e, 'mutikukue -ke 'nyɪnɪ'a 'yibhɛɛɛ.

13 'ln nu'a -kaa -lrɛɛ ε, lɛ'o lɛ-ε -nɪ'a yaku 'li, -ε -nɪ'a 'kɔkɔ 'bhluɔkpa "kpi, -ε -nɪ'a 'le 'tɔnɔnɔ kɔ, -ε -nɪ'a 'le glu, lɛ'o lɛ -Lagɔ -ya'a ti, 'un 'wɔn-ɔ 'ε wlu 'kɔ, 'le ε-ε nu'o:

-Lagɔ -de'a 'bho ɔ 'nyɔnbhlekpe "kpi ti -ke ɔ 'Bhozayi -ɔ 'puɔn'a nyu, -ɔ kɔkɔ 'sragamuzabhlabhlegbuda, 'nyɪnɪ'a 'yibhɛɛɛ -ke wɔnkue "du 'wa lɪ "kɔkɔ!

14 lɪ 'lɛ'ε -kaa a, 'le l-bɪ lɪ nyiɛ 'mɪnɪ-lɪ nu'o, na: -Ka a 'lɛ'ε 'tɪn, *lɪ -nɪ -kaa 'mu! 'Le nyuklɔgbɪ'a -gwlu -lue nyu nyiɛ 'mɪnɪ nu'a -kaa, un 'po -u 'kolri wɔnyɪ glu 'le un-u bubɔ nu'o.

*-Lagɔ'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'puɔn'a nyu, -ɔ kɔkɔ *'sragamuz-abhlabhlegbuda, ɔ 'du-o "bɔgɔ'a "yikatiɛ wɔn.

6 Un-bu nyu 'mɪnɪ gwɛ'e 'wa bubɔɛ 'yi, 'le 'un 'ye 'le popo -lrɛɛ. 'ln nu'a -kaa, -ɔkɔ *-Lagɔ'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'puɔn'a nyu, -ɔ kɔkɔ *'sragamuzabhlabhlegbuda, 'un 'ye -ɔ li. "bɔgɔ un -ka -nɪ'a lɪ -mɛsɔn wɔnyɪ, ɔ 'kpa-a 'bho ɔ 'ke ε wɔnyɪ kati. l-bɪ lɪ -mɛsɔn 'mɪnɪ, ɔ nu'a -kaa, ɔ -za'a 'bho-o 'ya -lue. ɔ -zɛ 'ε 'bho a, 'le, l-bɪ lɪ nyiɛ-ε

-nɪ'a 'bho, 'un 'ye 'ya -lue'a wlu 'bu'wɔn 'le ε na: 'Da, -un 'ke yi! ɔ wlu 'mne kɔkɔ-ɔkɔ "ni-i "gbu. 2 'ln -ka 'le-e gbu, -siekoplu 'da'o. Nyɔ -lue-e -de'e 'bho 'ε "kpi ti. ɔkɔ nyɔ 'mɪnɪ 'bhle-e plu -kwa. Nyɔ-ɔ lu'a tu, -kwloo un-u "nyɪ ɔ ɔ, 'unne un "nyɪ ɔ'ɔ, ɔ de'e 'lɪru. ɔ-ɔ mu-o'ɔ ɔ 'ke tu'a -dadudu ɔ 'le ɔ 'ke lɪ "kpi 'ya -lrɛɛ.

3 ɔkɔ nyɔ 'mɪnɪ 'wlu'a 'bho -jeyi a, 'le ɔkɔ -Lagɔ'ɔ 'Bhozayi 'mɪnɪ 'ye 'bho 'kpa -lrɛɛ, l-bɪ lɪ -mɛsɔn 'mɪnɪ, ɔ 'ye 'bho 'ya 'wɔnkɛ -za. l-bɪ lɪ nyiɛ 'mɪnɪ 'le 'un 'ye 'ya -lue -lrɛɛ'e wlu 'bu'wɔn 'le ε na: 'Da -un 'ke yi! 4 -Sieko -lrɛɛ nu'a -kaa, ε 'da-a'o. 'ε ku -nɪ'e-e zoo -ka nymɔ. Nyɔ-ɔ -de 'nɛ "kpi ti, un "nyɪ -ɔ "yifɔɔ ɔ 'ke tu "yiglu-za 'kɔkɔ 'kmu 'mu 'le nyu 'ke 'lɪlbha, un 'ke 'mɛ. 'ε kamu un "nyɪ ɔ -blajrɛɛ.

5 'Le, ɔkɔ -ɔkɔ 'sragamuzabhlabhlegbuda, l-bɪ lɪ -mɛsɔn 'mɪnɪ, ɔ 'ye 'bho 'ya tannɛ 'bho -za, 'le l-bɪ lɪ nyiɛ'ε -lue -lrɛɛ na: 'Da -un 'ke yi! -Sieko -nɪ'a -ka -bɪbɪli nu'a -kaa, "bɔyɪ! ε 'da-a'o. Nyɔ -lue-e -de'e 'bho 'ε "kpi ti. ɔkɔ nyɔ 'mɪnɪ 'bhle-e kilo -kwa. 6 l-bɪ lɪ nyiɛ 'mɪnɪ'a "klumu 'le 'un 'ye lɛ -lue 'bu'wɔn. ε ɔkɔkɔ-ɔ nyunyɔ'ɔ wlu, 'le ε na nyɔ-ɔ -nɪ'a 'bho -sieko "kpi -bodɪ: ɔkɔ -lue 'li'a mɔni lbhunuyi-i 'ye'a, 'unne 'ke "ɔɪmɪsɛlɛ'ε kilo -lue 'tɪn de, 'le, -bho ε "du -pusa, 'ε kilo tan 'tɪn ε 'ke de. 'Bho nɔm -ke 'cna'a damu, -a'a po 'ya mɔni "kpi -le!

7 -Lagɔ'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'puɔn'a nyu, -ɔ kɔkɔ 'sragamuz-abhlabhlegbuda, ɔ nu'a -kaa -lrɛɛ, l-bɪ lɪ -mɛsɔn 'mɪnɪ, ɔ -za'a 'bho-o 'ya nyiɛnɛ. 'Le l-bɪ lɪ nyiɛ-ε -nɪ'a 'bho'a -lue -lrɛɛ 'ye -wlu 'le ε na: 'Da, -un 'ke yi! 8 'ln -ka 'le-e gbu, -sieko -ke ku-u "plu'a 'muti -ka "lɪrubhatiɪyɪ, 'unne 'da'o. Nyɔ-ɔ -nɪ 'nɛ "kpi, un-u 'ɔlɔ -ɔ 'Mɛmɛɛ. Nyɔ -lɔkɔ nu'a -kaa, ɔ 'bhla-a 'bho ɔ lemɪ. ɔ 'nyɪnɪ 'mo-o 'Mɛmɪ'a -nɪnamu. A -gblee, nyunyɪ 'wee -nɪ'a 'kɔkɔ 'bhluɔkpa "kpi, -bho nyɔ de 'wa 'digbi nyiɛ ti, u-bu nyu 'sɔnɔ 'mɪnɪ, -Lagɔ "nyɪ -u wɔnkue 'le un 'ke tu-e, 'mu-e, "lɪrubhatie -ke 'mnamunyninmi 'mu -zi -nɪ 'le un 'ke 'ya -lue'a nyu 'lbha un 'ke 'mɛ.

9 ɔkɔ *nyu'a 'puɔnyɪ 'mɪnɪ nu'a -kaa -lrɛɛ, l-bɪ lɪ -mɛsɔn 'mɪnɪ, ɔ -za'a 'bho-o 'ya -muunɛ. -Gbagbu -ke "kpi un-u za nɪ'a -Lagɔ'ɔ *'sraga, 'un popo'a 'le 'ε 'zɔ, nyu-u 'kɔkɔ -Lagɔwlu, -u "du 'ε 'bho -ka -zɛgɛka, 'le un 'ye lɪ 'mu-za gbaa, 'le 'ε kamu, nyu 'ye u 'lbha, un 'ye'a 'mɛ, 'un 'ye -u li, 10 'le un-u "kɔkɔ, un-u nu'o: -A'ba -Kɔyiklagba, -un 'mo-o -ziadɪ'a 'muzayi. Nyu-u -nɪ'a 'le 'kmu 'mu, -u 'lbha'a -amu, -a 'ye'a 'mɛ, -bhlaaka -un 'ke u dɪ -kɔn'a? -Bhlaaka -un 'ke u 'kleyɛɛ "kpi -ya'a?

11 Un 'lɛ'ε -kaa a, 'le, -banɪplɪ -nɪ'a "buu, un 'ye lɪ 'le -za, un 'ye lɪ u "nyɪ -lue -lue, 'le un na: A -fɔ -bhla 'bho "yi -toope! A -gblee, a'ba -bonyunyɪ -nɪ'a -Lagɔ'ɔ lbhu nu-namu, -ka un 'lbha'a amu, -bho un 'lbhu u -kaa -lrɛɛ, -ka -Lagɔ'ɔ "bhhuo 'lɛ'ε, -bho ε zi -kaa a, "lemɪnɪ ɔkɔ kɔn 'nu-u dɪ.

12 l-bɪ lɪ -yɪ 'wlu'a 'bho -jeyi, 'le, -Lagɔ'ɔ 'Bhozayi kɔkɔ 'sragamuzabhlabhlegbuda, l-bɪ lɪ -mɛsɔn 'mɪnɪ, ɔ 'ye 'bho 'ya -mɛɛlonɛ 'bho -za. 'Bhluɔkpa nu'a -kaa, ε -trɛ'o tenyɪ. -Ka 'zɔnyɪɛ -nɪ'a -bɪbɪli, 'ka-a 'yru -nɪ'o. 'Bho 'cu -mne'e damu ε -ke nymɔ -plɛ'ε-ε zaanzaan 'mu.

13 -Bho sakɔ -ka -bada-a za 'le -pupɔkɔ 'ke yi, -ka ε-ε 'wla'a "bhi 'zɔ, 'ka-a 'cudrɪ 'ga'a ti. 14 -Ka nyɔ-ɔ 'ftan'a

-cakpa, 'ka-a yaku nu'o 'le ε 'ye "ma 'le yayi. Tru -ke likpe "we nu'a -kaa, ı -k-ı-ı -deni 'mu. ¹⁵ A -gblee, 'le nyu'o nyu'o -nt'a -k'ha 'bhlukpa "kpi, -k- -see'a -Lagwlu 'w'ha, -bho k "du "bhlukpayowli o, -bho k "du nyuklagba o, -bho k "du "srojayiklagba o, -bho k "du 'gagayi o, -bho k "du wankuyi o, -bho k "du 'geyikpaan o, -bho k se k "du o, k 'ye 'le trı'a "bhi 'li -ke 'ya 'nynumu "zize. ¹⁶ 'Le un-ı 'lı l'ı, un-ı nu'o: A 'wla -amu "kpi ti, a 'ke -amu "yi-ka, 'le, -Lagw -k'ha lı 'wee, k -kaa -amu li'ye, 'le, k 'Bhozayi -k 'puun'a nyu, -k'ha 'sragamuzabhlable, -k -kaa -amu dı -kpu. ¹⁷ -Ekedumaa, -da un "du'a 'le un 'ke nyu dı -kpu, 'bho nyi-ı'o. -A'ba nyu -lue 'tın -see 'wa 'cekuta w'ha 'mu -ce yi ε -be -k'ha 'mne 'li.

Nyu -Lagw -k'ha, 'tın k gbo'a -dalbhoyi "du'o k 'muyibole li

7 l-bı lı 'mnu nu'a -kaa, ı 'gwε-ε 'bho ti, 'le 'tın 'ye -Lagw gbo'a -dalbhomu nyie li'ye. 'Le 'bhlukpa'a "kete nyie "yi, 'le-e un -nyna'a ti, 'le un-ı kpu'o -pupı k'ha 'digbi nyie ti, ı -kaa 'k'ha 'kmu 'mu yi, 'le 'ya -lue 'tın'a "bhuo -kaa 'k'ha 'bhlukpa "yi -ke 't'ha "kpi yi 'le ε -kaa tu -lue 'tın 'mu wlaa. ² 'tın -ka 'le-e gbı, 'tın 'ye-e -Lagw gbo'a -dalbhoyi -lue -ı-ı li. 'Le 'yru'a 'wlu-namu k -k'ha -nt'e 'mu. ε -lue un-ı "du'a nyu k'ha ku li 'le "k'gwεlagw yibo k'ha "yi k'ha nyu k'ha kamu, 'tınε k 'bhle' kwa. 'Le u-bı -Lagw gbo'a -dalbhomu nyie, -ı 'ye'a wankue un 'ke 'bhlukpa -ke 't'ha w'ha -nyu, k nu'a -kaa, k 'kpa-a 'bho 'le k-ı po'o wlu yayi, k-ı 'tmu 'nu -kaa: ³ A'ba 'tu -bhla 'bhlukpa-e, 't'ha -ke tui li -le, 'le, nyu-ı 'ma-a -Lagw k'ha l'bhunumu, -k'ha -ke ti -a 'ye'a k 'muyibole 'wa "yigbeyi'a "dudua "yi -gwε -ntı mu a, ε 'ke nyu! ⁴ A -gblee, 'le, u-bı nyu 'mnu, un 'ye u 'nyu "si: nyu'a -gwı -mεεk nyu nyie'ε kpe'ε "dui 'k'ha -gwı -bue, un -ntı'o. A -gblee, u-bı nyu 'mnu, *Izrayelkamu'a 'ce -bue 'ce 'k'ha 'mu un 'wlu'o. ⁵ Nyu-ı 'ma-a *Zidaa'a -gluuwankuyi'a nyu, un -ntı "du'a -gwı -lue "dui -bue. Wıubı'a nε'ε nyu -ntı "du'a -gwı -lue "dui -bue. Gaadı'a nε'ε nyu -ntı "du'a -gwı -lue "dui -bue. ⁶ Aselı'a nε'ε nyu -ntı "du'a -gwı -lue "dui -bue. Nefutalıı'a nε'ε nyu -ntı "du'a -gwı -lue "dui -bue. Manasee'a nε'ε nyu -ntı "du'a -gwı -lue "dui -bue. ⁷ Siminyu k'ha nε'ε nyu -ntı "du'a -gwı -lue "dui -bue. *Levıı'a nε'ε nyu -ntı "du'a -gwı -lue "dui -bue. Isakaa'a nε'ε nyu -ntı "du'a -gwı -lue "dui -bue. ⁸ Zabilk'ha nε'ε nyu -ntı "du'a -gwı -lue "dui -bue. *Zıεεfu'a nε'ε nyu -ntı "du'a -gwı -lue "dui -bue. *Bezamee'ε nε'ε nyu -ntı "du'a -gwı -lue "dui -bue. Nyu-ı -ke "yigbeyi un "du'a -Lagw k'ha 'muyibole, 'tın 'ka-a!

*Zaan 'ye-e nyu'a -gbogboyoko li 'le yaku 'li.

⁹ U-bı nyu -yu 'wlu'a 'bho -jeyi, 'le 'tın 'ye 'le popo -ı-ı. 'tın nu'a -kaa, 'tın 'ye-e nyu'a -gbogboyoko li. Nyu se 't'ha -mnu'u'a zεzεε 'bhε. Un-ı 'mo-o 'bhlukpa'o 'bhlukpa'a nyu, 'ce'ı'o 'ce'ε nyu, wlu'o wlu'a nyu. Un nu'a -kaa, -da "k'gwεlagw -ntı'a 'bho k'ha 'nyubhleke

"kpi, 'le, *ı 'Bhozayi -k 'puun'a nyu, -k'ha 'sragamuzabhlablegubuda, -da k -ntı'a 'bho k'ha "trollı, un 'yi-e 'bho. -Vııbanı -ntı'a "buu, 'tın un -pa'a 'mu, 'le, un 'ke k'ha 'nyu "yıbhεεεε dı, un 'bhle'e -galı'a 'tıan kwa, ¹⁰ 'le un-ı "w'ha, un-ı nu'o: -A'ba -k'ha -Lagw -ntı'a 'bho k'ha 'nyubhleke "kpi -ke k'ha 'Bhozayi -k 'puun'a nyu, -k'ha 'sragamuzabhlable, 'tın 'puun'o -amu k! ¹¹ A -gblee, -Lagw gbo'a -dalbhomu 'wee nu'a -kaa, un 'bi-e -Lagw k'ha 'nyubhleke 'bho nyukıgbı -ke lı nyie'ε "trollı, 'le un-ı po k'ha 'kolrı wankuyi glu, un-ı "jri'e "yiti 'bho ε-be kpe 'mne'ε wankuyi 'le un-ı bubı k'ha, ¹² un-ı nu'o: 'Nyı'a "yıbhεεεε-e, -naagı-e, nyu k'ha dı'a "yriyıboε-e, wankue -ke 'mutıkukue "du -a'ba -k'ha -Lagw k'ha! Dı -a -za'a -laa 'mu, *ı -ntı -kaa 'mu "kamu!

¹³ Un gwε'ε -wıwıwa "yi a, 'le nyukıgbı-ı -ntı'a 'bho'a -lue na 'tın mu -bodı: Nyu-ı -pa'a -laa -vııbanıplı 'mu, -ı yıbo nu 'ntı? 'Le, -da un 'wı'a, -ı yıbo 'bho 'ntı? ¹⁴ 'Le 'tın na: -Gba, 'an -k'ha, -ı yıbo nu'o. 'Le k'ha na: 'Bho 'kleyεεklagba'a -k'ha "yi, nyu-ı -see'a 'bho 'wa -Lagw jeyi 'wı, 'tın mu'o. 'Wa "nyınyıdı'a dı -Lagw k'ha 'Bhozayi 'mε'o 'bho 'wa 'bı 'mu 'le k'ha 'ye u ı 'mu zetie, 'le un 'ye "yıεεεε "du 'bho -Lagw k'ha "yigbeyi. 'ε dı un -pa'a -vııbanıplı 'mu. ¹⁵ -Gblee, 'ε "ıru "yi un-ı yi'e 'bho k'ha 'nyubhleke'a wankuyi -k'ha 'le un-ı bubı k'ha. -ı 'ye lı-k, k-ı -ntı'a 'bho kpe 'mne "kpi, -k -ke "yigbeyi un -ntı'a a, k-ı "du -ı "yriı. ¹⁶ 'Mu-e, "nıtu-e, 'yru -ke wankusııa, 'ya -lue 'tın -see u 't'ha lı yı. ¹⁷ -Ekedumaa, -bho *'bhlable lı ti, -ka 'ya *'yriıdıyı-ı kplı 'le "nıεεεε k'ha 'le -ı 'na'a a, -Lagw k'ha 'Bhozayi -ntı'a 'bho 'nyubhleke "kpi, 'ka-a k-ı nu u'o 'le 'wa 'gwı-u wankuyi tenyı 'bho -Lagw k'ha "trollı, 'le k-ı 'sru u "mı "yri.

-Lagw k'ha 'muyibole'ε -mεεk.

8 l-bı lı 'mnu zı'a -kaa, 'le * -Lagw k'ha 'Bhozayi -k 'puun'a nyu, -k'ha 'sragamuzabhlable, k 'ye 'bho 'kpa -ı-ı, 'le, l-bı lı -mεεk 'mnu, k 'ye 'bho 'ya gbıwbıbhεεε -za. k nu'a -kaa, 'le yaku 'lı -ntı'e-e blenyı! Nyu -see lε'ε wı 'bı'ha 'le -k'ha gbε 'ye zı. ² ε-be -k'ha 'mne zı'a -kaa, 'le 'tın 'ye -Lagw gbo'a -dalbhomu -mεεk li'ye. Un -nyna'a-a 'bho -Lagw k'ha "yigbeyi ti k'ha l'bhı'a dı. Nyu nu'a -kaa, un "nyı -ı lεglı -mεεk -jeyi. ³ A -gblee, -Lagw gbo'a -dalbhoyi -lue -ı-ı nu'a -kaa, -gbıgbı -nu-ε'ε sanu 'mu 'le -ε -de'a 'bho -Lagw k'ha 'nyubhleke'a wankuyi ti, -ε -ke "kpi un-ı za ntı'a k'ha *'sragı, k 'yi-e 'bho 'ε "trollı. 'Cna -lue-e po'a ngεεεεε un-ı po'a "yri, un-ı 'la'a *ıasaı, sanu'a "k'ha -ke 'lı nyu-ı po 'ı a, 'tınε k'ha 'bhle'e kwa. 'ε kamu un "nyı k'ha ε-be 'cna 'mne'ε -dadudu k'ha 'le -Lagw k'ha nyu 'wee'a *wankı-bopowı 'gbaa, 'le k'ha 'ke ı 'bho -Lagw "nyı -ntı. ⁴ ε-be ıasaı k'ha po'a "yri'a ngεεεε nu'a -kaa, ε-ε k-ı -Lagw gbo'a -dalbhoyi'a kwa 'mu sueyi, 'le ε -ke -Lagw k'ha nyu'a wankıbopowı-u 'ya'o 'bho k'ha "yigbeyi. 'tınε -k'ha na k'ha kpu-o 'wa wankıbopowı. ⁵ A -gblee, -Lagw gbo'a -dalbhoyi nu'a -kaa, nε-ε -ntı'a 'bho 'sragıgbıbu'a da, k "ııo 'ntı 'mu-ε, k 'ye ı "k'ha "yıı, 'le k'ha 'ye ı k'ha 'wla. 'Bho -gbaa -lue 'mu, "nı'a -wıwıe-ε 'ce-ε yaku -kpuo "kpi 'le de-ε "ga'o, 'le 'bhlukpa 'ye -tε.

-Lago gbo'a -dalbhomu -mæɛsɔn 'bhla-a lɛglɛ -lue -lue.

6 A 'ye li-ɔ, u-bu -Lago gbo'a -dalbhomu -mæɛsɔn un 'nyl'a lɛglɛ -mæɛsɔn, un nu'a -kaa, un san'a 'tɔ-ɔ 'yi, un 'ke ɪ bhla -lue -lue.

7 'Wa -lue nu'a -kaa, ɔ 'kpa-a 'bho 'le ɔ 'ye ɔ nɛ bhla. -Sunkplo 'ni ma'a-e, nɛ -ke nymɔ, ɪ bhete'e-e gbo 'le un 'ye ɪ 'zɔ 'wla. 'Bhlukpa nu'a -kaa, ɛ 'gble-ɛ'ɛ-ɛ 'fɔtɪ tan 'mu, 'le 'ɛ 'fɔtɪ -lue -ke 'ɛ tui-e, 'ɛ -sukui 'wee 'ye sin.

8 'Le u-bu ɔ gbo'a -dalbhomu 'mnu, 'wa 'sɔnɔn 'ye ɔ nɛ bhla. Lɛ -lue-e kɔɔɔ trɪklagba, 'le -ɛ wan'a, ɛ nu'a -kaa, un 'vuto 'nɛ-ɛ 'le 'tɔnɔn kɔ. 'Bho -gbaa -lue 'mu, 'ni 'gble-ɛ'ɛ-ɛ 'fɔtɪ tan 'mu, 'le 'fɔtɪ -lue 'ye nymɔ 'mu -zɛ. 9 Lɛ'o lɛ-ɛ -nɪ'a ɛ-bɛ 'ni 'mɛnɛ kɔ, ɪ nu'a -kaa, ɪ 'mɛ-o'o 'wee, 'le ɛ-bɛ 'fɔtɪ 'mɛnɛ 'yi'a batoo 'wee 'ye -wa -lɛɛ.

10 -Lago gbo'a -dalbhomu'a tannɔ nu'a -kaa, ɔ 'bhla-a lɛglɛ -lɛɛ, 'le 'nigblu -ke 'nilru 'we 'ye 'fɔtɪ tan 'mu'g-ble-ɛ, 'le 'cudrɛklagba -lue-e wan'a -ka -dayru 'ye 'le yayi -cɛ, ɛ 'ye 'ya 'fɔtɪ tan'a -lue kɔ 'kpa, 'le ɛ 'ye ɛ wɔn-nyni. 11 A -gblee, ɛ-bɛ 'cudrɛ 'mɛnɛ'ɛ 'nyɪ 'mo-o -kmak-malɛ. L-bɪ 'ni'a 'fɔtɪ tan 'mɪnɪ, 'ya -lue -ke kɔ ɛ 'ga'a ti, 'le ɛ 'ye -kma. Nyu-u 'nɛ 'ɛ ɛ, 'ɛ -kmakma'a dɪ un 'mɛ'o.

12 -Lago gbo'a -dalbhomu'a nyienɔ nu'a -kaa, ɔ 'bhla-a lɛglɛ -lɛɛ, 'yru -ke 'cu -nɪ 'sɔn, -ka nyc 'gble 'ɪ 'fɔtɪ tan 'mu, 'ka-a ɪ -nɪ'o. 'Ya -lue'a 'fɔtɪ -lue gbo -nɪ'e-e -blibli-blii -Ka -lue 'mɔnɔ, 'ka-a 'cudrɪ 'gble-ɛ'ɛ 'plan tan 'mu, 'le 'ya 'plan -lue 'ye -kpe -lɛɛ. -Ka ɪ-ɪ fan 'ka 'cɪcɪ, 'ɛ 'l-ru 'yi ɪ -see -kaa nu. A -gblee, zɔ -ke -kuyre 'gble-ɛ'ɛ-ɛ 'di'a kpe tan 'mu. Zɔ zɪ'a a, 'yru -see fan 'le zɔɔ 'fɔ -lue 'li. -Ka -lue 'mɔnɔ 'ka-a 'cu -see fan 'le 'matu'a 'fɔ -lue 'li -lɛɛ.

13 L-bɪ ɪ -yɪ zi'a -kaa, 'le 'ɪn 'ye 'le popo -lɛɛ. 'ɪn nu'a -kaa, 'ɪn 'ye-e jisi -lue li 'le yakutrubo 'le ɛ-ɛ 'wɔ'o, ɛ-ɛ nu'o: -Yeee, ngazedɪ! -Yeee, ngazedɪ! -Lago gbo'a -dalbhomu tan-a -sie'a 'bho, -da un-u 'ye'a 'wa lɛglɪ -bhla -nɪ mu, 'nyinyɪnɪdɪ'a numu-u 'ye-e 'kle 'ye -mu tenyɪ 'sɛ!

Nyunmugagɪ 'wlu-o 'le -dogwigbaa -lue 'li.

9 ɛ-bɛ jisi po'a wlu 'mɛnɛ ti a, 'le -Lago gbo'a -dalbhomu'a -muunɔ 'ye lɛglɛ bhla. 'ɪn -ka 'le-e gbu, 'cudrɛ -lue -ɔɔɔ 'le yaku 'yi, 'le ɛ 'ye 'zɔ 'kpa. A -gblee, -dogwigbaa -lue-e -nɪ'e 'bho, 'ɛ 'sape un 'nyɪ ɛ'o. 2 ɛ nu'a -kaa, ɛ kati 'nɛ-ɛ wɔnyɪ. -Bho nyc cɛ nɛg-baaklagba 'yi, -ka 'ɛ -dayru -die'a 'yi, -dayru-u 'wlu'a 'le 'ɛ 'limu, 'ka-a ɛ -nɪ'o. 'ɪnnɛ -kpe'e -pupɔɔ -ke 'yru, 'le -kuyre 'ye kpun. 3 ɛ-bɛ -dayru 'mɛnɛ -nɪ'a -kaa 'le ɛ-bɛ -dogwigbaa 'mɛnɛ'ɛ 'li 'musɔnamu, 'le -gagɪ 'ye 'le ɛ 'mu 'wlu 'le ɪ 'ye 'bhɪukpa 'kpi tibuba. 'Ya ɪetu 'ye-e wɔnkue, 'le, 'gwɪangwɪan -nɪ'a kɔɔ 'bhɪukpa 'kpi, -ka, -bho ɪ nmu'a nyc 'le 'ya gu-u 'vuvlo'o a, ɪbɪ-a'a nɛ 'ke -kaa -nɪ -lɛɛ. 4 l 'ka yi a, un 'tmuu nɪ-l'o, ɪ -kaa -sukui -ke tu'o tu 'lru li. ɛ -nɪ'a -kaa 'mu a, nyu-u se'a -Lago'ɔ 'muyibolɛ 'yigbeyi 'bhle, 'le ɪ 'ke 'wa 'sɛ nmu. 5 Un 'kɪ ɪ 'tmuu a, un na 'ya 'ɪbha nyc, ɔ 'mɛ -le, ɪ kla u-bu 'nyinyɪnɪdɪ'a numu 'mnu'a 'sɛ nyantɪ 'mu, 'le 'cuɪ -muu

ɪ-ɪ nu'a-ɔ, 'le ɪ-ɪ 'mɛ'ɛ, ɪ 'ke nyni. A -gblee, -bho 'g-wɪangwɪan nmu nyc, -ka ɛ-ɛ 'vuvlo'a tenyɪ, -bho ɪbɪ nmu nyc -lɛɛ, 'ka-a ɛ-ɛ 'vuvlo'o tenyɪ. 6 A 'ye li-ɔ, ɪ-bɪ 'cuɪ -muu 'mɪnɪ 'li, u-bu 'nyinyɪnɪdɪ'a numu-u 'ye-e 'mɛmɛ ti'ɔ -mu, 'le un -see 'mɛ yi. Un 'ye-e 'ybha -mu un 'ke 'mɛ, 'le ɪ'ɔ lɛ -see u 'ɪbha yi.

7 A -gblee, -bho nyc -ke 'ɔ -sieko -ka tu kpanamu-u mu, -ka ɛ -nɪ'a 'tɪn, 'ka-a ɪ-bɪ -gagɪ 'mɪnɪ -nɪ'o -lɛɛ. Lɛ -lue -ke sanu'a 'nynɪbhlekwooo guɔɔ'ɔ, 'ɪnnɛ ɪ 'bhle'e 'lru 'le 'ya 'yigba -ke nyunyɔ'ɔ 'yigba guɔɔ'o. 8 -Ka 'nynɔkpakrɪ'a 'numɪnɪ -tɛ'ɛ ti, 'ka-a 'ya 'numɪnɪ -nɪ'o 'le 'ya 'nynɪ kɔɔɔ -blakpa'a 'nynɪ. 9 Nɛtɛklugba, un-u 'du'a 'betɛ 'yi 'bho tɔvɔnɔnɔ 'yi, 'le 'wa jekamu'a popolɪ -kuu u kpun a, -ka ɛ ku'a 'mu 'le ɛ -kmɪ'a 'yi, 'kuɪn ɪ 'bhle'a 'betɛ 'yi, 'ka-a ɪ -nɪ'o. Koko -ɪ 'bhle'a bhɪ 'zɔ -sieko-o jri'a ti, nyu-u 'kpa'a 'li 'le un-u 'bhle'a -jiji, un-u mu'a tɔvɔnamu, -bho ɪ -tbhɛ -dɔnɔ 'le -sieko -kɪ ɪ-ɪ tijri, -ka 'ya wlu-u 'su'a nyc -loku 'lru, -bho ɪ 'gbu a, 'ka-a 'ya -kpakrɪ'a wlu -nɪ'o. 10 -Ka 'gwɪangwɪan 'bhle'a 'gun -ke 'gɛn, 'ka-a ɪbɪ 'bhle ɪ'o -lɛɛ, 'le 'ya nyu'a nmunmua guɔɔ'o. L-bɪ 'ya 'guɪn 'mɪnɪ 'li, 'le-e 'ya wɔnkue -nɪ'o 'le ɪ-ɪ 'ye nɪ'e nyu 'kle 'le 'cuɪ -muu ti. 11 A -gblee, ɪ 'bhle-e -kɔyi -lue, 'ɪnnɛ 'mo-o 'nyinyɪnɪdɪ'a tiyayi'a -dalbhoyi -ɛ 'du'a -dogwigbaa 'mɛnɛ 'yriɪ. ɛ-bɛ 'ya -klagba 'mɛnɛ, 'le *Zuifuwlu 'mu, un-u 'lɛ -ɛ Abadɔɔ, 'le Glɛkɪwlu 'mu, 'ɛ 'nyɪnɪ 'mo-o Apoliyɔɔ. ('ɛ 'zɔ 'mo-o ɪ'a tizayi.)

12 A 'ye li-ɔ, ɛ-bɛ -antanyɪkleyɛɛ 'mɛnɛ nu'a -kaa, ɛ zi-o'o. 'ɪn -ka 'le 'ɛ lemɪ gbu, 'ya 'sɔn -lru-ɪ -sie'a 'bho ɪ 'ke yi 'wla, 'le 'ɪn 'ye ɪ li'ye.

-Lago gbo'a -dalbhoyi bɔti'e-e 'nyinyɪnɪdɪ'a tiyayi'a -dalbhomu nyie ti, 'le ɪ 'ye nyu'a -dadudu ti-zɔ.

13 'ɪn 'ye ɪ li a, 'le -Lago gbo'a -dalbhomu'a -mælonɔ 'ye ɔ lɛglɛ bhla. A -gblee, -gbagbu -ke 'kpi un-u za nɪ'a -Lago'ɔ 'sraga, -ɛ -nu-ɛ'ɛ sanu 'mu, -ɛ -nɪ'a 'bho -Lago'ɔ wɔnyɪ, -ɛ 'bhle'a 'gbɪn -lue -lue 'le 'ɛ 'kete nyie 'yi, wlu -lue nu'a -kaa, ɛ 'wlu-o 'le, 'ɪn 'ye ɛ 'bu'wɔnɔ. 14 -Lago gbo'a -dalbhomu'a -mælonɔ 'bhle'a lɛglɛ kwa, 'le ɛ na ɔ -bodɪ: 'Bho 'nigblu Eflatɪ'a wɔnɪ, 'nyinyɪnɪdɪ'a tiyayi'a -dalbhomu nyie-ɛ -mɔ-ɛ'ɛ 'bho ti, bɔti nɪ ti! 15 Wlu 'mɛnɛ -gwɛ'ɛ 'le -loku 'mu ti a, 'le ɔ 'ye 'bho mu, ɔ 'ye ɪ tibɔti. A 'ye li-ɔ, ɛ-bɛ kɔnɔ 'mɛnɛ ɛ, -Lago'ɔ 'bhɪuo-o -zɛ 'ɛ 'bho, 'le ɔ 'ye ɪ-bɪ -dalbhomu nyie 'mɪnɪ 'bho -za -lɛɛ, ɔ 'ye ɪ 'bho tide, 'le nyunyɪ -nɪ'a kɔnɔ 'kmɪ 'mu, -bho nyc de 'wa 'plan'a kpe tan ti, 'le ɪ 'ke 'ya -lue'a nyu 'ɪbha, un 'ke 'mɛ. 16 L-bɪ 'nyinyɪnɪdɪ'a tiyayi'a -dalbhomu nyie 'm-nɪ 'bhle-e 'sroja, 'ɪnnɪ -de'e 'bho 'wa -sieko 'kpi ti, 'le, -ka un -die'a 'mu, nyu 'ye -kaa 'nynɪ 'si, 'ɪn 'ye ɪ 'bu'wɔnɔ. Un na, un -nɪ'e-e 'du'a -gwɪu -lue 'dui -muu'a kpe'ɛ 'du'a -gwɪu -lue 'dui -muu, 'ya 'wee'a kpe 'sɔn (10.000 x 10.000 x 2 = 200.000.000). 17-18 A -gblee, 'le 'an 'yriyieɛ 'mu, 'bho 'an wɔnyɪ, 'bho-o ɪ-bɪ -sieko 'mɪnɪ -zi -nɪ'o. Nɛtɛklugba nyu-u bha'a 'wa 'betɛ 'yi 'bho tu'a kɔnɔ 'yi 'le 'wa jekamu'a popolɪ -kuu u kpun a, 'ya -yɪ zaan'a-e, -yɪ -kpe'a -ke -yɪ 'fa'a 'sɔ, 'ɪnnɪ 'ya -kɔmɪ 'bhle'e 'betɛ 'yi 'le 'ɪn 'ye u li'ye. L-bɪ -sieko 'm-nɪ'a 'lru kɔɔɔ -kɔɔ -blakpa'a 'lru, 'le nɛ-e, -dayru -ke wɔn-nyingnɛ -lue-e 'wlu'o 'le 'ya wɔn 'mu. L-bɪ ɪ'a 'digbi

-stanyl-t 'ye -u 'lbha -mu, 'le, -Lago -nu'a 'le yaku 'li, un 'ke k 'nynl 'yi'bhεε.

¹⁴ A 'ye li-k, ε-be 'kleyεε'ε 'sɔnnε -yεε nu'a -kaa, ε zi-o'o. 'ln -ka 'le 'ε lem-u-u gbu, -lue -lrεε-ε -sie'a 'bho -ε 'ka yi -susueyi, 'le 'ln 'ye ε li'ye.

-Lago gbo'a -dalbhoyi 'bhla-a gɔɔmubhɔɔlεglε.

¹⁵ l zi'a -kaa, 'le -Lago gbo'a -dalbhomu'a -mεεsɔnnɔ 'ye lεglε bhla, 'le wluklɔgbu 'ye 'le yaku 'li 'mu-sɔ -nɔ, 'le l na: -A'ba -Kɔyi -Lago -ke *k' 'Bhozayi -k 'puun'a nyu, 'unnu 'bhle'e wɔnkue 'bho nyunyu 'wee 'kpi, 'le 'wa nyu'a -kɔkɔ -see 'tiinamu 'bhle yi! ¹⁶ A -gblee, wlu 'm-nɔ -gwe'ε 'le -loku 'mu ti a, u-bu nyuklɔgbu'a -gwlu -lue nyu nyiε-ε -de'a 'bho -Lago k'wɔnyi 'wa 'nynɔbhlekpi 'kpi ti, un nu'a -kaa, un-u 'po -k 'kolri wɔnyi glu, un-u bubɔ kɔ'o, ¹⁷ 'le un-u nu'o:

-A'ba -Kɔyi 'Kɔgwεlεlagɔ, -unmɔ -kɔkɔ lɔ 'wee a, -a 'po-o -unmu 'sεε, -εkedɔmaa, -un 'ku-o wɔn -un 'ye lε'o lε -zi, 'le ε-be -a'a wɔnkueklagba 'mne 'mu, 'le-e -un 'du -nu'e nyu'a -kɔkɔ wɔn. ¹⁸ Nyu-u se'a -unmu yibo 'le 'bhluɔkpi 'kpi, un -ya'a-a -a'a nyu'a -dadudu tu gbo -benyl. 'Traamu 'tɔ k, -a'a -nɔkɔ -nyni'o 'le -un 'ke u -a'a 'cεkuta 'kpi -ya, 'le -un 'ke 'mεmu -zige -tu. -A'a -nɔkɔ -nyni'o -lrεε, 'le, -a'a lbhunumu za'a -a'a wlu 'muti, un -ke -a'a nyu -lrus-u 'du'a 'bho -a'a wlu, -bho un 'du nyuklɔgbu o, -bho un 'du nyutoope o, -un 'ke u -zεgε 'lrulinu, 'le, nyu-u nu'a 'nyinyinidɔ, -u lokwla'a 'bhluɔkpa ti, -un 'ke u ti-za 'fla.

¹⁹ Un gwe'ε -wluwluwa 'yi a, 'le 'un 'ye 'le popo -lrεε. 'ln -ka 'le-e gbu, *-Lago k'wɔɔbhlegbo'a lisaabudu kati'e-e wɔn 'le yaku 'li, 'le 'un 'ye ε li'ye. ε-be -budu 'mne 'li, koko -lue-e -nu'e 'le, 'le 'un 'ye ε li'ye -lrεε. -Ybhεybhεtite -Lago -ke nyunyu bhla'a -benyl, 'ε 'bɔkɔ'u'a koko mo'o. 'ln 'ye 'ε -kaa li a, 'le -wlewle 'ye yaku -kpoo 'kpi cε, de 'ye 'ga, 'bhluɔkpa 'ye -trε, 'le 'ni'a -sɔnkplo 'ye ti'ga kplɔkplɔkplɔ.

-Lago 'puun'o-o 'nynaakpu -lue -ke 'wa 'yu -zree wɔn 'mu.

12 l-bɔ lɔ 'mni zi'a -kaa, 'le 'un 'ye 'le yaku 'yi popo -lrεε, 'un 'ye wɔnkueklagba -lue li'ye: 'Nynaakpu -lue-e -pa'a 'yru'a -vlavlɔ 'mu -ka -bana, 'unnu 'un 'ye'e li, 'le un -nyna'a 'cu 'kpi ti. 'Nynɔbhlekwool -lue -ke 'kpi 'cudru -bue 'yɔ 'sɔn -nu'a a, 'unne un de'e 'lru. ² Un 'bhle-e -nɔglɔaa 'le 'wa -gɔgɔbanɔkɔ nyni'o, 'le 'gwlu-u cε 'nu li'a dɔ, un-u 'plan'o.

³ 'ln nu'a -kaa -lrεε, 'un 'ye-e wɔnkueklagba -lue -lrεε li 'le yaku 'yi. 'ε ltu-u 'mo-o -zreezana -lue. ε-be -zree 'mne 'bhle-e 'lrui -mεεsɔn -ke 'gbun -bue. l-bɔ 'ε 'lrui 'mni, 'nynɔbhlekwool l 'bhle'e 'lru -lue -lue. ⁴ ε-be -zree 'mne -lrεε, ε 'bhle-e 'gun -lue, 'le ε-be 'ε 'gun 'mne 'ye 'cudru tijri, 'le ε 'ye l 'zɔ 'wla. 'Cudru -nu'a 'le yaku 'yi, -bho l 'gble-ε 'kɔ 'mu 'digbi tan, -yl 'wla'a 'zɔ, l 'nu-o 'ya 'digbi'a kpe -lue. ε nu'a -kaa, ε 'nyni-e u-bu 'nynaakpu 'mni li, 'le ε-ε fuo 'nu li, -bho un -gba a, 'le ε 'ke 'wa 'yu li, ⁵ 'le un 'ye 'yuyukpasu 'wlu. 'Wa 'yu 'mni k'wɔnkue-ε 'ye-e 'bhluɔkpayowli 'wee'a wɔnkue

'mu-zi -mu 'le k 'ke 'bhluɔkpi 'wee -kɔ. -Zree-e fuo 'kɔkɔ wɔn k'wɔn dɔ, k 'wlu'a a, 'le, -Lago -nu'a 'bho k' 'nynɔbhlekpe 'kpi 'le yaku 'li, k 'ye k 'la, 'le k 'ye 'bho k' 'trolli mu. ⁶ 'kɔ 'lotu -mnuu nu'a -kaa, un-u ple-o'o un 'ke 'le 'musa 'kpi mu. A -gblee, -Lago k'wɔ 'bhuo-o -za'a 'bho 'bɔ 'mni, 'le un 'ke 'le mu, k 'ke u 'yrili' 'du 'le k 'ke u lilia 'nyl 'le 'wlu'a 'dui tan -gwlu tan 'li.

-Lago 'vuto'o-o 'nyinyinidɔ'a tiyayi -ke 'ε -namu 'nɔkɔ 'zɔ.

⁷ ε-be -nɔkɔ 'mne ti, 'le tu 'ye 'le yaku 'li 'kpa. 'Le -Lago gbo'a -dalbhoyiklagba -lue un-u 'la'a *Miselɔ, k -ke -Lago gbo'a -dalbhomu -lrus-u bhete'e gbo 'le un -ke 'nyinyinidɔ'a tiyayi -ke 'ε nu-lɔ k'wɔ'o. ⁸ A -gblee, Miselɔ -ke k' nyu nu'a -kaa, un 'lbha-a 'nyinyinidɔ'a tiyayi -ke 'ε -nɔ, 'le un -see 'tɔ wɔn un -ke l 'ke 'le yayi -plε. ⁹ A 'ye li-k, 'unne 'bhle'e 'nynɔ'a dɔ, ε-be -zreeklagba 'mne, -ε 'ma-a ε-be sen -nɔ 'ka -benyl, -ε 'lbha'a nyu 'yrabha 'mu, un-u 'la'a 'nyinyinidɔ'a tiyayi, -ε -ke 'nynɔ -lrεε-ε 'ma-a *Sataan, ε -ke 'ε -namu 'ye 'nɔkɔ 'zɔ 'vuto-ε.

¹⁰ l 'kpa'a 'zɔ k, 'le 'un 'ye wluklagba 'bu'wɔn, ε 'ye 'le yaku 'li 'mu-sɔ -nɔ 'le ε-ε nu'o: -nɔkɔ -ke ti -a'ba -Kɔyi -Lago 'ka nyu -kɔ -ziaka, 'traamu ε nyni'o. -Ka k ku'a wɔn tenyl, 'le k 'ye'a Sataan tu wɔn 'mu lu 'fla 'wee 'le k 'ke nyu zetie 'le k' wɔnkue 'mne 'mu, 'traamu k -tɔ 'nɔ nyu 'yi. *kɔ 'Bhozayi -k 'puun'a nyu, wɔnkue-ε 'ma-a k lε, 'traamu k -tɔ 'nε nyu 'yi. A -gblee, Sataan -nɔ 'ka 'bho -Lago k'wɔnyi, -ε 'du k' k' nyu wɔn 'mu ti -zɔk, ε 'vuto-ε-ε-ε 'le 'zɔ. ¹¹ A 'ye li-k, nyu -Lago -k'wɔk, -u 'ma-a -a'ba 'lotu'a 'nynuu, un 'lu-o ε-be Sataan 'mne tu wɔn 'mu. -Lago k'wɔ 'Bhozayi -k k'wɔk *s-ragamuzabhlabhle, -Lago k'wɔ wlu-u 'ma-a -ziadɔ -ε -ke 'li un -de'a ti, ε -ke k' mεmεε, 'unni -lu -nɔ 'nu tu. 'Le un -see tinε'ε dɔ 'du, un -see 'mεmεε ple. ¹² 'ε dɔ, a-bu -nɔ'a 'nɔkɔ yaku 'li, a li 'bubua! -Yeee, ngazed! 'Kmu 'mu'a nyu-u 'ma-a 'nyinyinidɔ'a numu, un-u 'ye-e 'kle 'ye -mu tenyl 'sε! -εkedɔmaa, 'le u gbo, 'le-e ε 'vuto-ε'o. -nɔkɔ -sie'a 'bho 'ε 'yigbeyi 'le ε 'ke nyu -sla -nɔ, ε yibo'o-o na 'ε 'yigwenamu-u nyni'a dɔ, ε 'bhle'e 'cε 'li tenyl.

*Sataan -sla'a-a 'yu'a 'lotu 'yi 'le ε 'ye 'wa 'yreetɔ -lrus tu gbo -kpanamu mu.

¹³ ε-be 'nyinyinidɔ'a tiyayi 'mne, -ka un 'vuto 'nε 'zɔ, ε 'ye'a -kaa li a, 'le ε 'ye 'yu'a 'lotu kli 'soto. ¹⁴ ε -nɔ 'u kli -munamu, 'le un 'ye u jisiklagba'a -kpakpi 'sɔn 'nyl, 'le un 'ye 'blu, 'le 'bɔ -ke 'yi un 'ka mu 'le 'musa 'kpi, un 'ye 'le mu, un 'ke 'le ti-de 'le l-bɔ -zɔun tan 'die 'mni 'li, 'le -Lago 'ke u lilia 'nyl. -Bho un -de -kaa 'le ti a, ε-be 'nyinyinidɔ'a tiyayi se 'bhεε, ε 'ke u -sla -nɔ. ¹⁵ A -gblee, un 'ke 'blunamu mu a, ε 'gwla-a 'nigblu -lue, 'le ε 'ke u 'mu'luo, ε -ke un 'ke zi. ¹⁶ 'Bhluɔkpa nu'a -kaa, ε -kpa nu-u'o: 'Bho -gbaa -lue 'mu, ε kati'e-e wɔn 'le ε 'ye 'ni 'mne mna. ¹⁷ ε 'ye'a 'na li a, 'ε 'limu -gba'a-a ya 'le 'wa 'yreetɔ -lrus-u 'ma-a *Zezii'a -glɔgbawɔnyi'a nyu, -Lago k'wɔ wlu-u 'ma-a -ziadɔ, Zezii 'nɔkɔ k'wɔkpi, -l -ke 'li un -de'a ti, -u 'du 'l 'bho, 'le ε-ε mu'o ε -ke un 'ke tu wɔ.

18 E nu'a -kaa, e 'mu-o 'tanni wankli, 'le e 'ye 'bho ti-ny-na.

*Sataan "nyl-e nmiklagba -lue k' wankue 'le e 'ye 'tanni k' mu-s, e 'ye "piemu 'da.

13 L zi'a -kaa, 'le 'un 'ye 'le 'tanni k' popo. 'ln -ka 'le- e gbu, nmi -lue-e 's'k' 'le 'e k' mu, e 'ke 'k'ka 'yi mu. E 'bhle-e 'lru -m'eeson -ke 'gbun -bue, 'le 'nyinbh-lekwloo -bue -n'l'e 'le 'e 'gbun -bue 'yi -lue -lue, 'le wlu-u 'ka -Lag'k' 'nyin wank-nyini, e 'cni-e'e 'bho 'e 'lru 'mni "kpi. 2 A -gblee, e-be nmi 'mne k'k'k' ji, 'le 'e bhl -ke sul -ke 'sruku'a ni gug'o. -Bho a 'ye 'e wank, e k'k'k' -bhlakpa'a wank. *Sataan nu'a -kaa, e "nyl -e 'e wankueklagba, 'le, l -n'l 's'k, l 'ke nyu -k. 3 A 'ye li-k, 'un -gbu'a 'e 'lru -lue ya, -ka ny' po 'e 'lbal'e 'lru, 'le 'e "jie 'ye'a -gwe, 'ka-a e -n'l'o. Nyu-u -n'l'a k'k' 'kmu 'mu, un 'ye 'e li a, wank 'mu -u ti, 'le un -ke e-e na'o. 4 'Le un-u buba k' Sataan, -eked'maa, 'lne "nyl'e 'e wankue e-be nmi 'mne. -Bho un -ke e-e buba, 'le un-u nu'o: Ny' k' -n'l'e k'k' 'kmu 'mu, -k -ke nmi -ne'e 'bh'e'e 'mu 'bho wankunamu'a? Y'k' 'bh'e'o k -ke e 'ke k' 'le k' 'ke e tu wank 'mu lu'a?

5 E-be nmi 'mne nu'a -kaa, e 'ye-e 'yifl'e, 'le, wlu-u 'ka 'e 'bhuo 'yi'bh'e -ke -Lag'k' 'nyin'a wanknyinwlu, e-e z' l' 'mu. Un "nyl -e wankue 'le e 'ke "nyinynikpli 'mni nu 'le 'cu'a -gw' 's'k' 'cu' 's'k' 'li. 6 'lne 'bhle'e 'nyin'a d'l, e-e vl'e -Lag' 'le e-e nyin'e k -ke k' nyu'a 'nyin wank, 'le, yaku 'ma-a 'wa -dena, e-e nyin'e 'le'a 'nyin wank -lre. 7 E 'ye-e 'yifl'e -lre 'le e 'ke -Lag'k' nyu tu gbo -ya, 'le e 'ke tu 'mne lu. Un "nyl -e wankue, 'le, 'ce' 'ce'e nyu, 'bhlukpa'o 'bhlukpa "kpi'a nyu, wlu'o wlu'a nyu, e 'ke u -k. 8 'kmu 'mu'a nyu-u 'ma-a "nyinynid'l'a numu, un-u 'ye -e buba -mu. U-bu nyu 'mnu, nyu-u -n'l'a ti 'bho -Lag'k' 'yigbeyi, k' 'k'k' -ke 'li 'wa 'nyin 'cni-e'e, un-u 'mo-o -yu -ke 'nyin-l -see'a 'le 'e 'limu 'cni-e. A -gblee, l-b' 'nyin 'mni, -da -Lag' -see'a -bhl'a 'kmu ti-ya ke, 'bho-o l 'cni-e -n'l'o see. A 'ye li-k, e-be "b'k' 'mne, *-Lag'k' 'Bhozayi -k' 'puun'a nyu, -k'k'k' *'sragamuzabhlabh'e, nyu 'lba'a -beny, k' 'ye'a 'me, 'un' -k'k' ne'o -lre.

9 l-b' d'l -nu, ny' -k'k' ti k' 'ke l 'muti'wank, k' popo ni 'gw'uti -ka -zeg'ka! 10 Ny' -Lag'k' nu'a k' 'ke -jiek'yi 'du, -k' -k' 'du -e'o katii. Ny' -y' un 'ka -blaj're 'mu 'lba, un-u 'lba -k' e 'mu katii. A -gblee, 'lne'e'e d'l, nyu -Lag'k' -k'k', un 'ke "gw'li-ku 'le un 'ke k' "gw'lide.

Nmi'a 's'k'ne 'k'pun-o nyu -glaka 'le un-u buba k' -antanyune.

11 A -gblee, 'un -ka 'le-e gbu -lre, 'un 'ye-e nmi -lue -lre li. E-e 's'k' -k' glu. E 'bhle-e 'gbun 's'k' 'le l -ke *'bh-labh'egbuda'a 'gbun gug'o, 'le, -ka *Sataan-a wlu'a a, e-e wlu'o -kaa. 12 -Antanyinmi'a wankue e 'bhle'o -lre, 'le e-e nu'o 'e lba 'le 'e 'nyin 'mu, nyu-u se'a -Lag'k' yi-bo k'k' 'kmu 'mu, e-e k'pun u'o -glaka 'le e-be nmi-i k'k'k' ny' -k' po e 'lbal'e 'lru, 'le 'e "jie 'ye'a -gwe, un 'ke e buba. 13 A -gblee, e-be nmi'a 's'k'ne 'mne, e-e 'nu-o *wankul'kl'gbl. 'E d'l'a k'pe -lue 'ka-a: 'Bho nyu 'wee'a

'yigbeyi e-e za'a ne 'le yaku 'yi 'le e-e po 'e 'k'. 14 "Yifl'e e 'ye'a 'le e-e nu'a wankul' 'bho 'e -antanyune'e 'nyin 'mu, nyu-u -n'l'a k'k' 'kmu 'mu, -u 'ma-a "nyinynid'l'a numu, 'lne e-e 'lba ni 'nu 'y'rabha 'mu 'le e-e "maa 'nu d'l 'y'ri. U-bu nyu-u se'a -Lag'k' yibo, e-e 'tmu nu-o'o, nmi-i -po-e 'ka -j're 'lru 'le e 'ye'a ti-n'l' "k'k'mu, un 'ke 'e gug'bole e nu, 'le un 'ke e buba. 15 A 'ye li-k, e-be nmi'a 's'k'ne 'mne, e 'ye-e wankue 'le e 'ke -antanyune'e gug'bole 'mne tin'p'p'k' 'mu po, 'le e 'ke -wlu'a 'bhuo, 'le, nyu-u -see 'e buba d'l' wank, e 'ke nyu 'tmu un 'ke u 'lba un 'ke 'me. 16 Ny' 'o ny', -bho k' "du ny'k'oo o, -bho k' "du ny'k'lagba o, -bho k' "du "wli'ebhleyi o, -bho k' "du "puanlbhayi o, -bho k' "du "yifl'yi o, -bho k' "du 'geyikpaan o, e-be nmi'a 's'k'ne -ke 'e nyu-u 'ye -k' -glaka -k'pun -mu 'le un 'ke k' -antanyinmi'a 'muyibole li' 'du, 'le, -bho un -see e k' -linasu li' 'du 'le un 'ke e 'le k' 'yigbeyi "du. 17 A 'ye li-k, e-be 'muyibole 'mne, nyu-u 'bhle 'e li, 'wa "se-e 'bh'e'o un 'ke l'e de 'le "bh'al'e'ke un 'ke l'e 'pelu -po. E-be 'muyibole 'mne, e-be nmi 'mne'e 'nyin mo'o, 'le 'e 'nyin 'du'o l'e'e 'cny'ri'a 'y'ri.

18 A -gblee, -naag'l'a 'bhlenamu 'ka-a! Ny' -k' 'bhle'a -naag'l teny, k' z're e-be nmi 'mne'e 'cny'ri'a 'y'ri, -eked' -maa, nyuny'k' 'nyin mo'o. 'E 'cny'ri'a 'y'ri-i 'mo-o -me'lo'a "yikuk'ul tan (666).

-Lag'k' nyu-u 'bhle-e 'lulre 'le yaku 'li.

14 E-be nmi'a 's'k'ne 'wlu'a 'bho -jeyi 'le 'un 'ye 'le popo -lre. 'ln nu'a -kaa, *-Lag'k' 'Bhozayi -k' 'puun'a nyu, -k'k'k' 'sragamuzabhlabh'e, 'un 'ye -k' li. Tr' un-u 'la'a *'s'k'ne, 'le 'e "kpi k' -nyna'a ti. Nyu -ke 'yigbeyi k' -ke k' -tita -Lag'k' 'nyin 'cni-e'e, 'un' -ke k' -n'l'e 'le. U-bu nyu 'mnu'a gw' -n'l' -m'eeson nyu nyie'e k'pe'e "dui 's'k' -gw' -bue (144.000). 2 Wlu -lue nu'a -kaa -lre, e -k' -n'l'e-e 'le yaku 'li 'mu, 'un 'ye e 'bu'wank. -Ka "d'k-lagba 'mu'a "ni'a wlu ku'a ti, 'ka-a e -n'l'o. E-be wlu 'mne k'k'k' -k' -de "ga. -Bho ny' -ka -d'k'k' -k' bhla, -ka 'e wlu -n'k' 'le -loku 'mu ti, 'ka 'm'k' 'ka-a e-be wlu -lue 'mne -n'l'o -lre. 3 U-bu nyu'a -gbogboyoko 'mnu, -Lag'k' -n'l'a 'bho k' 'nyinbhlekpe "kpi-e, l' nyie-e -n'l'a ti -ke nyuk'lg-b'l'a "yigbeyi un -nyna'a ti 'le un-u bhle'e 'lulre -lue. 'Wa 'lu 'mne e, ny' -l' -k' se 'bh'e k' 'ke e yibo. U-bu nyu'a -gw' -m'eeson nyu nyie'e k'pe'e "dui 's'k' -gw' -bue -Lag'k' zetie'a 'le 'wa "nyinynid'l' 'mu k'k' 'bhlukpa "kpi'a nyu'a "klumu, 'wa "se-e yibo ne'o. 4 U-bu nyu 'mnu -k'pun'o-o -Lag'k' 'yi 'le un 'saa'a li 'bho k' 'yigbeyi. -Lag'k' 'Bhozayi -k' 'puun'a nyu, -k'k'k' 'sragamuzabhlabh'e, 'le un -ke k' -k' na'o 'wa tin'e'e k'le ti. A -gblee, -Lag'k' zetie nu-o'o 'le 'wa "nyinynid'l' 'mu, 'le 'wa -bonyunyu'a "klumu, 'le k' 'Bhozayi -k' 'puun'a nyu, -k'k'k' 'sragamuzabhlabh'e, -ka nyu-u "luo'a 'wa -lolol'a 'nyaanyaabhi 'mu 'le un-u "nyl' l' -Lag'k', 'le l' 'ke k' l' "du, 'ka-a un 'ke 'le 'wa "bhi'a tin'e 'le -za 'wee, un 'ke e un -n'l' 's'k' -jeyi "nyl. 5 Un se sun 'bhle, 'le, l'e-e -ke d'l nyu 'ku u d'l 'yikpa, e se -n'l.

wachyi glu po, ƙ 'ke -inmu bubu, -ekedumaa, ƙ -gwe'ε-ε -a'a "yriilmakpli "yriili.

⁵Un gwe'ε -kaa bhlehlea "yi, 'le 'tn 'ye 'le popo -lrεε. 'ln -ka 'le-e gbu, *-Lagoƙi bububhlegbo'a lisaabudu kati'e-e wƙn 'le yaku 'li, 'le 'tn 'ye ε li'ye. 'lnne nyu-u 'la'a -Lagoƙi -dena'a *gbedeti -lrεε. ⁶ε kati'a -kaa wƙn ƙ, 'le, -Lago gbo'a -dalbhomu -mεεƙƙ-ƙ 'bhle'a nyu'a 'klekpiyalu -mεεƙƙ kwa -lue -lue, un 'ye 'le 'ε 'limu 'da, 'tn 'ye u li'ye. -Banɩpli nu'a "wleewle, 'tnn un -pa'a 'mu, 'le un -bhla'a 'bho 'ya "ƙpi sanu'a "betu. ⁷'Le, li nyiε-ε -nɩ'a ti, 'ya -lue 'ye sanu'a "ƙƙɩ -mεεƙƙ 'mu'luo, ƙ 'ye u -Lago gbo'a -dalbhomu -mεεƙƙ 'mnu -jeyi "nyɩ. l-bɩ "ƙƙɩ 'mnu, -a'ba -Ƙɔyi "Ƙɔgwɛlagoƙi 'cε ƙ-ƙ 'ye'a nyu "ƙpi -ya mu, 'tnn "yi'e 'le 'ya 'limu -lue -lue. ⁸ε-βε -Lagoƙi bububhlegbo'a lisaabudu 'mne nu'a -kaa, ε "yi-e -dayru. -Ka -Lago ku'a wƙn, ƙ 'nyɩ 'bhe'ε "yi 'le ƙ -nɩ'a 'le, ε-βε -dayru 'mne, 'lnne -ƙ nɩ'o, 'le nyu'a 'klekpiyalu -mεεƙƙ -Lago gbo'a -dalbhomu 'bhle'a kwa, -bho u -see 'bho ti-gwe, nyƙ se 'bheε ƙ 'ke 'le pa.

-Lagoƙi -ya-a nyu 'kleyεε "ƙpi 'le un 'ke 'wa "nyinyidɩ 'yiyibo, un 'ke ƙ gbo "bhiti.

16 A -gblee, u-bu -Lago gbo'a -dalbhomu 'mnu 'bhle 'l -kaa kwa, 'le 'tn 'ye wluklagba -lue 'bu'wƙn. ε -ƙƙi-ƙ-ƙ 'le *-Lagoƙi bububhlegbo'a lisaabudu 'li 'le ε na u -bodu: "Ƙƙɩ a 'bhle'a, 'cε -Lagoƙi 'ye'a nyu "ƙpi -ya mu, -l "yi'a 'le 'ya 'limu -lue -lue, a 'wlu u ti 'le 'bh-lukpa "yi!

²Wlu 'mne -gwe'ε 'le -loku 'mu ti, 'le -Lago gbo'a -dalbhomu'a -antanyɩn 'ye 'mu-ƙƙ, ƙ 'ye mu 'le ƙ 'ye ƙ nε ti'wla. Ƙ 'wle 'ε ti, nyu-u 'bhle'a -antanyɩnmi'a 'muyibole li, 'le 'ε gugubole un nu'a ε, -u bubu 'nε ε, 'le, "jik-lɩgbɩ-l 'vuvlo'a, u 'ye u "lru'wla.

³'Le -Lago gbo'a -dalbhomu'a 'sƙƙƙ 'ye ƙ nε ti'wla 'le 'tƙƙƙi ƙ. ε nu'a -kaa, ε ƙƙƙ-ƙ-ƙ -ka 'meyɩ'a nymƙ, 'le, tinlɩ 'wee ε 'bhle'a ƙ, u 'ye 'mε.

⁴A -gblee, -Lago gbo'a -dalbhomu'a tannu nu'a -kaa, ƙ 'wla-a ƙ nε 'le "nigblɩ -ke "nilru "we ƙ ti, 'le u 'ye nymƙ 'mu -zε. ⁵l -zε'ε nymƙ 'mu a, 'le, -Lago gbo'a -dalbhoyi "du'a "ni "we "yriili, 'tn 'ye ƙ wlu 'bu'wƙn 'le ƙ na: -ln -nɩ -lue 'tɩn, -tnmƙ 'ma-a "Ƙɔgwɛyi, -tnmƙ -ƙƙi lɩ 'wee, nyu-u se'a -tnmu yibo, -ka -ln -nɩ 'u 'kleyεε "ƙpi -yanamu, 'ka 'srεε'ε "yi. ⁶-Ekedumaa, un 'lbha-a -a'a wlu'a 'mutizamɩ -ke -a'a nyu -lruu, un 'ye 'mε, 'le 'wa nymƙ 'ye tizi, 'le -mnaaa-a "nyɩ 'u 'traamu nymƙ, un 'ke 'na. Lε un 'ƙƙi ti, 'lnne un 'ye'o! ⁷Ƙ 'lε'ε -kaa, 'le 'tn 'ye wlu -lue -lrεε 'bu'wƙn. -Lagoƙi *'sragazagbagbu'a -da ε -ƙƙ -nɩ'e 'mu 'le ε na: -A'ba -Ƙɔyi -Lago, -tnmƙ ku'a wƙn, ƙ -zi'a lε'o lε, -a'a 'muzadi-l 'mo-o -ziadi 'le -a'a nyu'a -zige'a tutusu-u 'srεε'ε "yi!

⁸Ƙ po'a wlu 'mne ti a, 'le -Lago gbo'a -dalbhomu'a nyiεn 'ye ƙ nε 'mu'luo, ƙ 'ye ε 'yru "yri'wla. 'Bho-o ε 'ye -nɩ'e "yiflε, ε 'ke fan tenyɩ, 'le, -ka nε-ε sin'a nyu, ε 'ke u -kaa -sin -lrεε. ⁹ε-βε 'yru 'mne nu'a -kaa -ziaka, ε 'kpa-a 'bho 'le ε-ε sin nu'o tenyɩ, 'le, -Lago "tayi'a l-bɩ 'klekpiyalu 'mnu "yiti 'le u 'ye 'u "ƙpi yi a, un-u vlε ƙƙo, un-u nyini'e ƙ 'nyɩ wƙn. ε -nɩ'a -kaa 'mu a, un -see

ti'ƙƙ un 'ke 'wa "nyinyidɩ "yiyibo, un 'ke ƙ gbo "bhiti, 'le un 'ke ƙ 'nyɩ "yi'bhεε.

¹⁰⁻¹¹l zi'a -kaa, 'bhɩƙɩ -ke nyu-u bubu ƙ ε-βε -an-tanyɩnmi 'mne, 'le -Lago gbo'a -dalbhomu'a -muunƙ 'ye ƙ nε u "ƙpi ti'wla, 'le -kuyre 'ye 'le u "ƙpi ƙpun. A 'ye li-ƙ, sɩaslaa -die 'nu-u "ƙpi "yi'a dɩ, un-u li'e 'nyɩ "yi, 'le, -Lago -nɩ'a 'le yaku 'li, un-u vlε ƙƙo, un-u nyini'e ƙ 'nyɩ wƙn. ε -nɩ'a -kaa 'mu a, un -see 'wa "nyinyidɩ 'yiyibo, un -see u kwa gbo -za 'le un 'ke ƙ gbo "bhiti.

¹²A -gblee, -Lago gbo'a -dalbhomu'a -mεεlonƙ nu'a -kaa, ƙ "luo'o-o ƙ "ƙƙɩ 'mu, 'le, -Lagoƙi 'cε-ε -nɩ'a 'le 'ε 'limu, ƙ 'ye ε 'le "nigblɩ un-u 'la'a Eflatɩ ƙ ti'wla. 'Bho -gbaa -lue 'mu, ε-βε "ni 'mne ma-o'o, 'le, 'bhɩƙɩyowli 'we-e -nɩ'a 'le 'yru'a 'wlunamu, un 'ye -bɩɩ "ƙpi -na, 'le un 'ye ε cε, un 'ye tɩvƙnamu yi. ¹³ε-βε -ƙƙ 'mne ti, 'le 'tn 'ye "nyinyidɩ'a -zuzui tan li'ye, l -ke -gbɛdɩ gugɔ'o: -Lue 'wlu 'le *Sataan'a wƙn 'mu, 'le 'ya 'sƙƙ-ƙ -sie'a 'bho, u -ƙƙ-ƙ -antanyɩnmi -ke Sataan'a wlu'a 'mutizayi'a wƙn 'mu -lue -lue. ¹⁴A 'ye li-ƙ, "nyinyidɩ'a tiyayi'a -zuzui mo'o 'le u-l nu'o *wƙƙƙ. l-bɩ -zuzui tan 'mnu nu'a -kaa, l-l 'mu-o 'bhɩƙɩyowli 'wee tapi 'muti-zanamu, 'le, -ka -Lago ku'a wƙn, ƙ 'ye'a lε'o lε -zi, ƙ -ke ti ƙ-ƙ 'ye 'ε nyu "yi-ƙ -nɩ mu a, u 'ke u "lru'gbuu, 'le u -ke un 'ke ƙ tu gbo kpa.

¹⁵'Le -a'ba -Ƙɔyi *Zezii 'ye -kaa 'lε: A "du a'ba "bhi "yriili! -Bho nyƙ -see "yriyi "gwɩde, -ka ƙ-ƙ 'daa 'nƙ ƙƙ, -ka -lue 'mƙƙ, 'ka-a 'an leyinƙƙ-ƙ 'ye nyu ti'gete mu -lrεε. -Ka "srojayi-i pa'a ƙ -banɩ 'mu 'le ƙ-ƙ de'a ti, -bho un bhla lεglε 'le ƙ -kaa -patɩ 'mu-sie, 'le ƙ -kaa tu 'mu mu a, -ka -lue 'mƙƙ 'ka-a, 'bho 'an leyinƙƙ "yi, nyƙ-ƙ 'ye'a 'mutiyaa mu, 'tn -see'a 'zƙ'daa yi a, ƙ nyɩtu wa'a ti!

¹⁶A -gblee, l-bɩ "nyinyidɩ'a -zuzui nu'a -kaa, l -za'a-a 'bhɩƙɩyowli "wee tapi 'muti, 'le u 'ye u -dalue "lru'gbuu u -ke un 'ke -Lago tu gbo kpa. 'Le *'Zuifowlu 'mu, 'bho-o un-u 'la'a Amagedƙ.

¹⁷l zi'a -kaa, 'le -Lago gbo'a -dalbhomu'a -mεεƙƙƙ 'ye ƙ nε 'le yaku "yi ti'wla. 'ln nu'a -kaa, 'tn 'wƙƙ-ƙ wluklagba -lue 'bɩ. ε -ƙƙi-ƙ-ƙ *-Lagoƙi bububhlegbo'a lisaabudu 'li. Ƙ 'nyɩnbhlekpe -ke "ƙpi ƙ -nɩ'a a, 'bho-o ε -ƙƙ -nɩ'e 'mu 'le ε na: ε -gwe "yi-ƙ! ¹⁸ε-βε wlu 'mne -gwe'ε 'le -loku 'mu ti a, 'le -wlewe 'ye yaku -kpoo "ƙpi cε, dε 'ye 'ga 'le 'bhɩƙɩ 'ye -trε tenyɩ. -Lago -kaaa nyunyɩ tiya a, ε-βε 'bhɩƙɩ'a -tretreε 'mne, 'ε wƙƙƙε'ε kamu, 'tn -see 'ε 'sƙƙƙ 'ye ke. ¹⁹A 'ye li-ƙ, 'ε wƙƙƙε 'mne'ε dɩ ε -za'a -gwɩƙlagba ti 'le ε 'ye ε 'mu -dogwigbukɩgbɩ tan cε, 'le, -gwɩƙɩgbɩ -lru-l -nɩ'a 'le 'bhɩƙɩ "ƙpi, u 'ye ti-ƙƙ -lrεε. l-bɩ lɩ 'mnu, 'ya lεtu-u zi'a -kaa a, -Lago -see *Babilƙƙɩgwɩƙlagba gbo'mate: -Bho -kmakmanmƙ -nɩ 'le "ƙƙɩ 'li, -ka nyƙ 'bhe'ε'o, ƙ 'ke ƙ -bonyunyɩ -glaka ƙpun 'le ƙ 'ke ε 'na a, 'ka-a -Lago -ye 'ε ƙ 'cεƙlagba "ƙpi. ²⁰'Le "ni 'ye likpe 'wee "ƙpi-zi, 'le trɩ 'ye ti-ƙƙ -lrεε. ²¹'Le, "ni'a -sɩƙplo, -l -ke -lue'a kwakuε-ε 'bhe'ε'ε kilo'a -gwɩ 'sƙƙ, l-l 'wlu'o yaku "yi, 'le u-l 'ga'a nyu "ƙpi ti. U-bu nyu u-l 'ga'a "ƙpi ti a, 'kleyεε u-l yu 'u "ƙpi a, u 'ku-o wƙn tenyɩ'a dɩ, 'le un-u vlε'ε -Lago, un-u nyini'e ƙ 'nyɩ wƙn.

"Wulnynaakpu'a "kpi'a "yi.

17 l zi'a -kaa, 'le "kɔpi -mɛɛsɔn-ɔn "yi 'ka -Lagɔ'ɔ 'ɕɛ, -Lagɔ gbo'a -dalbhomu -mɛɛsɔn-ɔn 'bhle 'l 'ka kwa, 'wa -lue 'ye 'unmu -bodɔ yi 'le "yritiyee 'mu -lɾɛɛ 'le ɔ na: Yi, -ka -Lagɔ-ɔn 'ye'a "wulnynaakpuklagba 'kleyeeɛ "kpi -ya mu, 'un 'ke -kaa -unmu "yi-ɔ! -Gblee, 'wulnynaakpu 'un-ɔ 'si'a 'nyɩ, 'le "nisu'a -dadudu wɔnli un -de'e ti. 2 -ln 'ye li-ɔ, u-bu 'nynaakpu 'mnu -ke 'bhɩkpiyowli "we "du-o "bha. Nyu 'wee -nɩ'a 'bhɩkpi "kpi, -u 'ma-a "nyinyɩɩdi'a numu, nyɔ-ɔn zi'a nɔm "kalɛ 'yi, -ka ɛ-ɛ kpun'a 'geyiɛ 'mu, 'le ɔ se'a 'bhɛɛ ɔ 'ke ɛ "yi-ti'tayi, 'ka-a u-bu "wulnynaakpu 'mnu'a kplisasu 'jri -u 'le, 'le un-u nu t'o -lɾɛɛ.

3 ɔ-ɔn -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi 'mnu 'lɛ'ɛ -kaa, 'le *-Lagɔ'ɔ Lisaazuzu'a -jiri 'ye 'unmu "kpi yi, 'le ɔ 'ye 'unmu 'mu"luo 'le ɔ 'ye 'le 'unmu "musa "kpi kpa. 'ln -nɩ 'le 'bl 'mni 'yi, 'le 'un 'ye 'nynaakpu -lue li'ye. Nmi -lue-e za-an'a -ka 'zoo, 'bho 'ɛ "kpi un -de'e ti. Wlu-u 'ka -Lagɔ'ɔ 'nyɩ wɔn-nyɩ, 'le ɩ 'cɩ-ɛ'ɛ 'bho 'ɛ ku li. ɛ-be nmi 'mne 'bhle-e "lruɩ -mɛɛsɔn -ke 'gbun -bue. 4 U-bu 'nynaakpu 'mnu, -banɩ un -pa'a 'mu, ɩ zaan'o, ɩ -nɔm-ɔn-ɔn "yri li 'le ɩ 'bhle'e 'pɛlu. Sanu -ke sɩkpi -lɩ-ɩ nu'a "wleewle, -ɩ -ke 'pɛlu-u -kmu'a "yi tenyɩ, 'unɩ un "du'o li, 'le un 'bhle'e sanu'a "kɔpɩ kwa. "Nyinyɩɩdi un-u nu'a 'bho -Lagɔ'ɔ "yigbeyi, 'unɩ "yi'e 'le ɛ-be "kɔpɩ 'mne'ɛ 'limu. 5 A -gblee, wlu -lue-e 'bhle'a 'zɔ, 'unne 'cɩ-ɛ'ɛ 'bho 'wa "yigbeyi. ɛ-be wlu 'mne, 'unne 'ka-a:

'lnɔm 'mo-o *Babilɔnɔgwɔkɩlagba! 'lnɔm 'mo-o "wulnynɔkɩkpi 'wee'a 'lotu! "Nyinyɩɩdi 'wee -nɩ'a 'kɔ 'bhɩkpi "kpi, 'unɔm 'bhle'e 'ya "lru kwa!

6 'ln -gbu 'nu ya a, nyu-u 'ma-a -Lagɔ'ɔ -nu, -u "du'a 'bho *Zezii'a wlu, un 'lbha-a 'wa -dadudu 'le 'wa nymɔ 'ye tizi 'le 'wa "bhuo'a 'gwlu 'ye 'wɔn, ɛ 'ye "kalɛ "yi zi, 'le, -ka nɔm-ɔn 'lbha'a ka nyɔ, un -nɩ'e -kaa. 'ln 'ye 'u -kaa li, wɔn 'ma-a 'unmu ti tenyɩ.

7 'Le -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi -lue 'mnu 'ye -kaa 'unmu "yi'lɛ: Leeɛ -ke wɔn-ɔn ma'a -unmu ti'a? -ln 'ye li-ɔ, u-bu 'nynaakpu 'mnu, ɩ un "du'a, ɛ 'bhle-e 'zɔ. Nmi-i 'bhle'a "lruɩ -mɛɛsɔn -ke 'gbun -bue, -ɛ -ke "kpi un -de'a ti, 'ka-a ɛ 'bhle'e 'zɔ -lɾɛɛ. 8 ɛ-be nmi -un 'ye'a li, ɛ -nɩ 'ko-o ti -benyɩ. 'Traamu 'ɔn ɔ, ɛ 'mɛ-o'o. ɛ -nɩ'a -kaa 'mu, ɛ-ɛ 'ye-e 'menynɔn 'mu -ɔn -mu, 'le ɛ 'ke -dogwigbaa 'li 'wlu, ɛ 'ke "piemu 'da. -Bho ɛ 'da -kaa a, 'le -Lagɔ 'ke ɛ ti-za. -Gblee, -da -Lagɔ -see'a -bhla 'kmu ti-ya ke, nyu-u -nɩ'a ti 'bho 'ɔ "yigbeyi, ɩ 'cɩ-ɛ 'wa 'nyɩ 'le 'ɔ "bɔgɩ 'li. Nyuɩ-ɩ-ke -nɩ -see'a 'le 'ɛ 'limu 'cɩ-ɛ, -bho un 'ye ɛ-be nmi 'mne li, wɔn-ɔn 'ye -u ti-ma -mu. -ɛkedɩmaa, ɛ -nɩ 'ko-o ti -benyɩ 'le ɛ 'ye 'traamu 'mɛ 'le ɛ-ɛ 'ye glu -ɔn mu 'wla 'le ɛ 'ke 'kmu 'mu le yi.

9 ɔ po'a wlu 'mne ti, 'le ɔ 'ye -kaa 'unmu "yi'lɛ -lɾɛɛ: -Gblee, -da nyɔ 'ka -naagɩ 'bhle -nɩ 'le ɔ 'ka dɩ 'mni 'muti'wɔn, 'bho-o 'ka-a! "lruɩ -mɛɛsɔn ɛ-be nmi 'mne 'bhle'a, ɩ-ɩ 'mo-o trɩ -mɛɛsɔn -ke "kpi u-bu 'nynaakpu -de'a ti. ɩ-ɩ 'mo-o 'bhɩkpiyowli -mɛɛsɔn -lɾɛɛ! 10 'Wa -muu 'mɛ-o'o see. 'Wa -lue -kɔ'ɔ nyu 'traamu. 'Wa -mɛɛsɔn-ɔn-ɔn-ɔn -see -bhla nyɩ ke. -Bho ɛ nyɩ a, 'ɔ nyu'a -kɔkɔ -see 'mu-gwle yi. 11 Nmi-i -nɩ 'ka ti -benyɩ,

-ɛ 'mɛ'ɛ ɛ, 'unne 'mo-o u-bu 'bhɩkpiyowli 'mnu, 'wa -mɛɛtanɔ. -Da ɛ -see'a 'mɛ ke, ɛ-ɛ ma 'ko-o 'wa -lue. -Bho ɛ yi le a, -Lagɔ-ɔn 'ye -ɛ ti-za -mu.

12 Nmi'a 'gbun -un 'ye'a li, 'bhɩkpiyowli -bue -see'a -bhla nyu'a -kɔkɔ wɔn "du ke, 'unɩ ɩ "du'o. Ubɩ 'mnu a, un-u 'ye-e wɔnkue 'ye -mu 'le un -ke ɛ-be nmi 'mne 'ke nyu -kɔ -kaa -daan. 13 Un -nɩ -bue, un-u 'ye-e -kɔkɔ 'mu-plɛ -mu, 'le un 'ke 'wa wɔnkue 'mu"luo, un 'ke 'ɛ lbhu nu. 14 *-Lagɔ'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'puɩn'a nyu, -ɔ kɔkɔ *-s-ragamuzabhlahlɛ, un-u 'ye -ɔ tu gbo -ya -mu, 'le ɔ 'ke u tu wɔn 'mu lu, -ɛkedɩmaa, 'unɩ 'mo-o nyuɔmɩ 'wee'a -kɔyi, 'le ɔ "du'o 'bhɩkpiyowli 'wee'a "lɾugayue -lɾɛɛ. Nyu ɔ -za'a 'bho, ɩ 'la'a ɔ -ke un 'ke -na, -u "du'a 'bho 'ɔ wlu, 'unɩ -ke ɔ-ɔ 'ye gbobhete mu 'le un 'ke u tu wɔn 'mu lu.

15 ɔ po'a wlu 'mne ti a, 'le ɔ 'ye 'bho 'ɛ lemu wlu -lɾɛɛ kɔ 'le ɔ na: "Ni "we -un 'ye'a li, -ɩ -ke wɔnli u-bu "wulnynaakpu -de'a ti, ɩ-ɩ 'mo-o 'bhɩkpi'ɔ 'bhɩkpi "kpi'a nyu, wlu"o wlu'a nyu. 16 Nmi'a 'gbun -bue -un 'ye'a li, ɩ -ke ɛ-be nmi'a "bhuo-o 'ye-e gbɔ-po -mu 'le ɩ -ke u-bu 'ny-naakpu 'mnu 'ke "yidede. ɩ-ɩ 'ye -u lɛ"o lɛ ku li-za -mu 'le un 'ke -patɩ -ɕɛ. ɩ-ɩ 'ye -u -kpun -mu, 'le ɩ 'ke u 'lbha, ɩ 'ke u li. -Bho ɩ li u, 'le 'wa nmiɩɩ 'ke 'bho -sie a, ɩ-ɩ 'ye -ɩ "yri-po -mu 'le ɩ 'ke -kun -gwɛ. 17 A -gblee, -Lagɔ'ɔ "bhuo-o 'ye 'ɔ 'gwɩdɩ 'mni 'le 'ya -kɔkɔ 'zɔ -po mu 'le ɩ 'ke ɩ nu. ɩ-ɩ 'ye-e -kɔkɔ 'mu-plɛ -mu 'le ɩ 'ke 'ya wɔnkue 'mu"luo, ɩ 'ke ɛ-be nmi 'mne'ɛ lbhu nu, ɛ 'ke nyu -kɔ. -Lagɔ'ɔ "bhuo-o nu ɛ'o 'le ɩ 'ke 'ɔ 'gwɩdɩ nu. ɛ-be nmi 'mne, ɛ-ɛ 'ye-e nyu -kɔ -mu, 'le, dɩ -Lagɔ -za'a 'mu, 'ya "yri'a 'bl 'ke 'wlu.

18 'Bho 'ɛ lemu, 'nynaakpu -un 'ye'a li a, un kɔkɔ-ɔ -gwɩkɩlagba. 'Bhɩkpiyowli'a kle-ɛ -nɩ'a 'kɔ 'bhɩkpi "kpi, 'unne 'bhle'e wɔnkue 'bho 'wa "kpi.

-Lagɔ-ɔn 'ye-e *Babilɔnɔgwɩ ti-za -mu.

18 l zi'a -kaa, 'le 'un 'ye -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi -lɾɔkɩ li'ye. 'Le yaku 'li ɔ 'wlu'o. ɔ 'bhle-e wɔnkueklagba -lue, 'le, 'ɔ -vlavɩ 'bhɛ'ɛ -Lagɔ'ɔn 'nyɩ "yi, ɩ -wa'a 'bh-lɩkpi "kpi ti. 2 'Le ɔ-ɔ po'o weze, ɔ-ɔ nu'ɔ:

*Babilɔnɔgwɩkɩlagba'a tɩsɔnɔn nyɩ-ɔ! 'ɛ tɩsɔnɔn nyɩ-ɔ! 'ɛ lɛtu-u 'ye 'ɔ-ɔ "nyinyɩɩdi'a -zuzu 'wee'a gwɩ "du -mu, 'le ɩ 'ke 'bho -de. Nɩkpi nyu-u nu'a ɩ se *li'saa 'bho -Lagɔ'ɔ "yigbeyi, -ɩ 'lbha'a nyu -stanyɩ "yi, un-u ple'a, 'bho-o ɩ-ɩ 'ye -nɩ mu -lɾɛɛ. 3 -Lagɔ-ɔn 'ye-e 'ɛ -gwɩ-ɩ-ɩ 'ɕɛklagba "kpi -ya -mu 'le ɛ 'ke ti-ɔn, -ɛkedɩmaa, 'ɛ nyu-u naa-a 'ɔ wlu "yi, 'le, 'wa dɩ, 'ɔ wlu'a "yineɛɛ 'mne 'ye 'le 'bhɩkpi 'wee "kpi ti-wa. 'Wa kplisasu 'mni nu'a -kaa, ɩ 'jri-e 'bhɩkpiyowli "we 'le, 'le un-u nu t'o. A -gblee, ɛ-be gwɩ 'mne'ɛ nyu 'bhle-e "wɩlɛ, un 'ye 'ɛ "kalɛ "yizi. Nyu-u -po 'nu 'wa 'tunɩɩ kwa 'mu 'pɛlu, ubu 'ga-o'o -lɾɛɛ.

4 ɔ po'a wlu 'mne ti a, 'le 'un 'ye wlu -lɾɛɛ 'bu'wɔn. ɛ -ɔ-ɔ-ɔ 'le yaku 'li 'le ɛ na:

A-bu 'ma-a 'an nyu, a 'wlu 'bho ɛ-be gwɩ 'mne 'mu, 'le, -ka 'ɛ nyu nu'a "nyinyɩɩdi, a -kaa -ka -lue 'mnu nu, 'le, 'ɕɛ 'lɩ-ɩ 'ye 'u "kpi -ya mu, a 'ke ɛ wɔn 'mu ɕɛ. 5 A -gblee, 'unɩ-ɩ-ɩ 'kɔ'ɔ yaku 'li, 'wa "nyinyɩɩdi -die'e-e "yi tenyɩ 'bho 'an "yigbeyi. 'ln -see 'ya -lue 'tɩn 'mate.

6 'E di, -ka un kla'a nyu nyanu 'mu -benyu, u -nu-ε -kaal! -Yi 'ye 'u 'l'ruli-nu-ε mu, ι -zi 'wa nu wɔn 'muti! Nmɔ-ɔ kɔn'a wɔn, -ε zi'a 'kalε 'yi, -ka nyɔ-ɔ 'nyl 'ε 'ɔ -bonyunyɔ -glaka, -ka -lue 'mɔn, un 'ye -kaa 'kle, 'le, 'kleyeeε un -ya'a nyu 'kpi a, ε 'ke ε 'mu-zi. 7 -Ka un 'du'a 'wliilbhemuklgbt 'le 'wa 'nynt-ι mu'a a, un 'ye -kaa 'kle 'le 'wa dɪ 'ke ngaze 'mu'bhle. A -gblee, -bho un -de ti, -ka un-u popo'a 'gwɔluti, 'kla-a 'ka-a: -A-bu 'mo-o nyuklgbt. -A'ba dɪ se ngaze 'mu'bhle -ka -dɪg-balbhamu. Lε-ε 'ka -amu ngaze 'yi 'l'bhāa, 'le -a 'ka 'vi, 'ε lεtu -see -amu -bodɪ -yi yi 'kɔmu. 8 A 'ye li-ɔ, 'mu-e, 'l'rubhatie -ke 'mεmεε 'un de'a 'bho ti 'wa dɪ 'le -ι -nɪ 'u wɔnɔfuonamu, 'unneεnε'ε 'l'ru 'yi, 'l'n-ι 'ye ι u 'kpi -ya mu 'le ɔ -lue 'tun 'li. 'l'n-ι 'ye-e 'wa gwɔl 'yri-po -mu -lreε 'le un -ke ε 'ke sin, -εkedɪmaa, 'unmɔ nyu'a -Kɔyi -Lagɔ 'ye 'u -zige -tu mu, 'l'n 'ku-o wɔn.

9 A -gblee, 'bhɪkɔpɪyowli 'we 'wa kplisasu 'mɔn jri'a 'le, -u nu 'l a, -bho ε -ka sin 'le un 'ke 'ε -dayru li'ye a, un-u 'ye-e 'vi -mu ngazeka, -εkedɪmaa, 'bho-o 'wa lεmuzεε 'wɔ'o. 10 Un-u 'ye-e 'kleyeeε -ple -mu 'le un 'ke gbɔ'kɔ'kɔ'le un 'ke -kaa 'lε:

-Yeee, ngazedɪ! -Yeee, ngazedɪ! *Babilɔɔnugwɔklagba, -ε ku'a wɔn tenyɪ, 'unne -gwε'ε -ka kun 'le -nɔɔtoope 'li'a!

11-13 A 'ye li-ɔ, 'pεlupomu -nɪ'a 'bhɪkɔpɪ 'kpi, un-u 'ye-e 'vi -mu ngazeka, -εkedɪmaa, 'wa lɪ'a deyɪ -see 'tɔ -nɪ yi. L-bɪ lɪ 'mɔn, 'ya 'nynt 'ka-a: 'yirilnɔɔnɔtɪ -ke 'pεlɔ-u -kmu'a 'yi-e, sanu-e, sɪkɔpɪ -lru-ι nu'a 'wleewle, -ι 'bh-le'a 'pεlɔ-e, 'yirilnɔɔyrii, -ι -ke 'pεlɔ-u -kmu'a 'yi tenyɪ -lreε, 'le -ι -ke tɔlɔ zaan'a-e, tui-i po'a ngnεzεgε 'le -ι -ke 'pεlɔ-u -kmu'a 'yi-e, lɪ un -ba'a lɔɔnynt 'mu-e, 'cnɪ-ι po'a ngnεzεgε 'le -ι -ke 'pεlɔ-u -kmu'a 'yi-e nɔɔ-e, lilicna-e, lililɪ'a 'yɔ un-u 'la'a 'blee, ι -ke 'ya 'pɔnzɪgɪ-e, -bh-lɪi-e, 'bhlabhlɪ-e, -siekoe -ke 'yirilnɔɔkoko nyu 'du'a bhɪ nyiε 'ɔ -siekoe-e jri'a ti, 'le 'wa 'pεlɔpɔε 'ye mu 'le ε 'ye 'genynuukɔpɪun'a 'pεlɔpɔε 'kpi bhla. 14 -Bho ε -nɪ 'tɔ -kaa 'mu a, 'le u-bu 'pεlupomu 'mɔn 'ke 'wa lɪ'a demu'a dɪ 'vi 'le un 'ke -kaa 'lε: Lɪ-ι nu 'u 'ka 'tu, un 'kɔ'kɔ' ti un 'ke 'kɪ 'bhle 'kɔkɔmɔkɔmu, ι -ke 'wa 'wliil -nynt'e-e wɔn. -Yeee! Un -see 'tɔ 'ya lεtu 'ye yi 'sε!

15 'Le, ε-be gwɔl 'mne 'mu, u-bu nyu-u -po -nɪ 'ka 'bho 'pεlɔ 'le un 'ye'a lε 'mu -zε, un-u 'ye-e 'ε 'kleyeeε -ple -mu 'le un 'ke gbɔ'kɔ'kɔ'le un 'ke 'vi ngazeka. 16 -Bho un -ka 'vi, 'le un 'ke -kaa 'lε:

-Yeee, ngazedɪ! -Yeee! Babilɔɔnugwɔklagba'a nyu'a dɪ 'bhle-e ngaze 'mu 'sε! -Banɪ un-u pa 'ka 'mu, ι -nɔnɔ-ɔ 'yriili, ι 'bhle-e 'pεlɔ 'le 'ya tɔlɔ zaan'o. Sanu -ke sɪkɔpɪ -lru-ι nu'a 'wleewle, -ι -ke 'pεlɔ-u -kmu'a 'yi tenyɪ, 'l'n-ι un-u 'du 'ko li. 17-18 L-bɪ 'wa -kɔkɔl 'mɔn, 'l'nɪ -nynt'e -kaa wɔn 'le -nɔɔtoope 'li'a!

A -gblee, nyuklgbt-ι tri'a batoo-e, 'wa lbhunumu -ke nyu -lru-u -nɪ'a 'le 'ε 'limu, -bho ε-be gwɔl 'mne -ka sin 'le un 'ke 'ε -dayru li'ye a, un-u 'ye-e gbɔ'kɔ'kɔ' -mu 'le un 'ke 'kɔ' 'le un 'ke -kaa 'lε: -Yeee, ε-be -gwɔklagba -nεε, ε se 'kɪ 'wɔnne 'bhle 'kɔ' 'bhɪkɔpɪ 'kpi 'sε! 19 -Bho un 'ye ε -kaa li a, un-u 'ye-e -bɪsɪ 'l'ru'wla -mu 'le un 'ke 'vi ngazeka 'le un 'ke -kaa 'lε -lreε:

-Yeee, ngazedɪ! -Yeee! Babilɔɔnugwɔklagba'a dɪ 'bh-le-e ngaze 'mu 'sε! Nyu-u 'bhle'a batoo, 'ε nyu'a 'wliilεbhleεε'ε kamu, un -zε'ε-ε lε 'mu 'wee. L-bɪ 'wliil 'mɔn, 'l'nɪ -nynt'e -kaa wɔn 'le -nɔɔtoope 'li'a! A -gblee, u-bu nyu 'mɔn'a 'vivia'a 'yigwεnamu 'ka-a! 20 -Lagɔ'kɔ' nyu-u -nɪ'a 'le yaku 'li, -da un-u 'ye'a gwɔl 'mne'ε tɪsɔdɪ 'bu'wɔn -nɪ mu a, -kaa wlu -lue-e 'ye u -kaa 'yi'le mu:

A-bu *Zezii'a -dalbhomu-e, -Lagɔ'kɔ' wlu'a 'mutizamu -ke 'ɔ nyu -lruu, a-bu -nɪ'a 'le yaku 'li, a li 'bubua 'ε tɪsɔdɪ, -εkedɪmaa, a'ba kpa -Lagɔ -za'o!

21 A -gblee, -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi -lue-e ku'a wɔn tenyɪ nu'a -kaa, sukɔmua -ke 'kpi un-u su nɪ'a lɪ'a 'yɔ, 'ε -kaabolε ku'a kwa, ɔ 'l'uo 'nε-ε 'mu 'le ɔ 'ye ε 'le 'tɔn-ɪ kɔ 'vuto 'le ɔ na:

-Ka 'un kuku'a 'muti 'le 'l'n 'ye'a sukɔpɪ -nεε 'nukɔ po, 'ka-a -Lagɔ-ɔ 'ye Babilɔɔnugwɔl ti-za mu 'bho -gbaa -lue 'mu. -Bho ɔ nu -kaa a, 'le ε 'ke wɔn-nynt 'wee, ε 'ke ti-ɔ 'kɔgwɪεka. Nyɔ -see 'ε -budukɔpɪ 'ye yi. 22 -Bho ɔ -zε ε -kaa ti a, nyu-u bhla'a -dɔdɔ-e, lεgɪ-ε, -gbakɔbheyi -ke bhlemu -lruu, nyɔ -see 'wa wlu -lue komu 'bu'wɔn yi. Nyɔ -see 'bho lbhunuyi -lue 'tun 'ye yi. Nyɔ -see 'bho 'su'a wlu 'bu'wɔn yi -lreε. 23 Nyɔ -see 'bho 'napε'ε -vlavɪ li'ye yi. -Ka nyu-u kpa'a 'nynukɔpɔpɪ 'le un-u li'a 'ya 'bubua, 'ya lεtu -see 'bho -nu-ε -nɪ yi. Nyu-u po nɪ 'ka 'bho 'pεlɔ -benyɪ, 'wa 'nynt-ι mu 'ko-o'ε 'ye -gwɪε -lru 'mu'a 'pεlupomu -zi, 'le un-u 'bhεε'ε 'wa 'bhi 'yi, 'le 'nyinyntkɔpɪ -ke 'tu-u -nɪ'a 'le 'wa -pɔkɔ 'zɔ, -ι -ke 'li un -de'a ti, 'le 'ya 'mu un-u 'maa nɪ'e 'bhɪkɔpɪ 'wee'a nyu dɪ 'yriili. 'Ya dɪ -Lagɔ-ɔ 'ye ε ti-za mu.

24 -Lagɔwlu'a 'mutizamu -ke 'ɔ nyu -lruu nyu 'lbha'a 'le 'bhɪkɔpɪ -lru 'kpi, -u 'mε'ε ε, ε-be gwɔl 'mne 'mu'a nyuklgbt'a 'l'rudɪ mo'o. 'E kamu ɔ-ɔ 'ye ε ti-za mu -lreε.

-Lagɔ'kɔ' nyu-u 'bhεε-ε 'kɔ 'nynt 'yi.

19 l zi'a -kaa, 'le 'l'n 'ye nyu'a -gbogboyoko'a wlu 'bu'wɔn 'le yaku 'li, 'le un-u wlu'o vevlele, 'le un-u nu'o:

A 'bhεε -a'ba -Kɔyi -Lagɔ'kɔ' nynt 'yi! Nyunyu'a 'pɔn-puan-e, 'nynt'a 'yibhεεε -ke wɔnkuε, 'l'nɔn 'bhle 'l'o. 2 -εkedɪmaa, 'kɔ 'muzadɪ-ι 'mo-o -ziadɪ 'le 'kɔ' nyu'a -zige'a tutusu 'srεε'ε 'yi. A -gblee, 'wɪlɪnynaakpuklagba -nynt'a 'bhɪkɔpɪ wɔn 'le 'wa kplisasu 'mu, 'ε kamu ɔ -yu 'u 'kleyeeε 'kpi. U-bu 'nynaakɔpɪ 'mɔn 'lbha-a 'kɔ' lbhunumu, un 'ye 'mε, 'l'nne 'bhle'e 'nynt'a dɪ un 'ye'e -kaa 'kle.

3 Un 'lε'ε -kaa, 'le un 'ye 'bho wlu -lreε kɔ 'le un na: A 'bhεε -a'ba -Kɔyi -Lagɔ'kɔ' nynt 'yi! A -gblee, ε-be -gwɔl -nɪ'a sinnamu, 'ε -dayru -see -cε yi, 'ka-a ε-ε 'ye 'ya mu 'kɔmu.

4 Un po'a wlu 'mne ti a, 'le, -Lagɔ -de'a 'bho 'kɔ 'nyntbhlekpe 'kpi ti a, nyuklgbt'a -gwɔl -lue nyu nyiε -ke lɪ nyiε-ε -nɪ'a ti, un -ke 'l'ye ɔ 'kolri wɔnyɪ glu po 'le un -ke l-ι bɔbɔ kɔ'kɔ' 'le un -ke l-ι nu'o:

-Ka a 'lε'ε 'tɪn, *l -nɪ -kaa 'mu! -A'ba -Kɔyi -Lagɔ'kɔ' nynt 'bhε-ε 'yi!

'Nynokpagu.

5 Wlu 'mne -gwe'e 'le -loku 'mu ti a, 'le 'tn 'ye wlu -lue -lreε 'bu'wkn. ε -כ -nt'e-e 'le -Lag'k' 'nynubhlekpe'a 'trolli 'mu 'le ε na:

A'ba 'wee, a-bu 'ma-a -a'ba -Koyi -Lag'k' 'Ibhunumu, a-bu 'nynubhlemu -ke nyu-u se'a 'nyni 'bhle, a-bu 'du'a 'bho 'k' wlu, a 'bhεε 'k' 'nyni 'yi!

6 A 'ye li-כ, 'tn nu'a -kaa, 'tn 'wkn-כ wlu -lue -lreε 'כ. Nyu'a -dadudu'a wlu mo'o. -Ka "dtklagba 'mu'a 'ni'a wlu ku'a ti, 'ka-a ε -nt'o, 'le ε כככ -dε 'ga -lreε, 'le ε-ε 'le'e -kaa:

A 'bhεε -Lag'k' 'nyni 'yi, -εkedūmaa, -a'ba -Koyi 'mno 'ku-o wkn כ 'ye lε'o lε -zi, 'le כ 'ye nyu'a -כככ wkn "du!

7 -A li 'bubua tenyi 'le -a 'ke 'k' 'nyni 'yi'bhεε! -εkedūmaa, *-Lag'k' 'Bhozayi, -כ 'puun'a nyu, -כ כככ *'s-ragamuzabhlabhle, 'k' 'nynokpagu'k' -כככ nyni-o' 'le 'k' 'nyni 'ye 'mu-pa. 8 Un "nyi -u 'yiflε, 'le, 'wa -banl 'fuan'a 'mu, -l nu'a "wleewle, -l 'saa'a li, un 'ke l 'mu-pa. (A -gblee, ε-be 'yirilimobana 'mne'ε 'כ 'mo-o kplizlgi -Lag'k' nyu-u nu'a.)

9 Un gwe'e -wluwlu 'yi a, 'le -Lag'k' gbo'a -dalbhoyi na 'tnmu -bodl: 'Cnl 'an wlu -nεε: -Lag'k' 'Bhozayi, -כ 'puun'a nyu, -כ כככ 'sragamuzabhlabhle, 'k' 'nynokpagu'k' -כככ 'yi, nyu un 'la'a lilidl, un 'wa-a ti. 'Bho 'ε lemu 'le כ 'ye 'bho wlu -lreε כ 'le כ na: Dl 'tn -za'a -laa 'mu a, l-l 'mo-o -ziadi, -εkedūmaa, -Lag'k' wknmuwlu mo'o. 10 'k' 'le'e -kaa, 'le 'tn 'ye כ 'kolri wkn yi glu po 'tn 'ke כ bubu, 'le כ na: -Gba, -a'a nu -kaa -le! -Lag'k' wlu-u 'ma-a -ziadi, *Zezii 'k' 'kpi, -a'a 'lotu'a "nynuu -ke -tn -de 'nu 'mu ti a, -ka a 'du'a -Lag'k' 'Ibhunumu, 'ka-a 'tn -nt'o -lreε. -Gblee, ε-be -ziadi 'mne, *-Lag'k' Lisaazuzu 'mu כככ zi nu'o 'le 'k' wlu'a 'mutizamū-u za'a l-bi Zezii'a "kpidl 'mnu nyu -bodl 'mu. -ln 'ye li-כ, -Lag'k' -tn 'ke bubu.

*Zezii 'mo-o nyukomu 'wee'a -koyi.

11 l zi'a -kaa, 'le 'tn 'ye yaku li'ye, ε 'ye wkn kati, 'le -siekoplu -lue 'ye 'da. Nyc -lue-e -de'e 'bho 'ε "kpi ti. Un-u 'k' -כ -Ziadi'a 'muzayi -ke "Yisrεyi, -εkedūmaa, 'k' -zige'a tutusu -ke 'k' nyu 'k' klekpiyεεε 'srεε'ε-ε 'yi. 12 'k' 'yri-i vln-o'o -ka nε 'le כ de'e 'nynubhlekwoo'a -dadudu "lru. 'Bho 'k' ku li, 'nyni -lue-e 'cni-ε'ε 'bho. "S-esinyo se ε yibo -bho ε -se 'k' "sε. 13 'k' -pa'a-a -vilobana 'mu 'le ε -lre'e nym. Un-u 'k' -כ -Lag'kwlu. 14 "Sroja -nt'a 'le yaku 'li, un -pa'a-a 'mufunbanlpli 'mu, 'le l-l nu'o "wleewle. Un -de'e-e 'bho 'wa -siekoepi "kpi ti, 'le un-u na 'kn kli. 15 A -gblee, -blajrεε-ε "nma'a tenyi, 'k' 'yid-edemu -nt'a 'bhlkpi 'wee "kpi, כ 'ku u tu wkn 'mu -lu -nt a, 'lneε 'wlu'o 'le 'k' wkn 'mu. 'k' wknε-ε 'ye-e 'bh-lukpiyowli 'wee'a wknεε 'mu-zi -mu 'le כ 'ke 'bhlkpi 'wee -כ, 'le, -ka nyu-כ za'a lezεn'ε "bhi, כככ po 'l -zruu 'mu 'le -dedeyibhie -lue 'li, 'le כככ "pli nu nu'a 'le 'ya 'ni 'mu a, 'ka-a, -a'ba -Koyi -Lag'k' ku'a wkn, -כ zi'a lε'o lε, כככ 'ye u 'k' 'cεklagba "kpi -ya mu. 16 A -gblee, 'k' -bana -ke 'k' bhu li, wlu-u 'cni-ε'ε 'bho, 'lneε 'ka-a:

'lnmo 'mo-o nyukomu 'wee'a -Koyi, 'le 'tn "du'o 'bh-lukpiyowli 'wee'a "lrugayue -lreε.

17 A 'ye li-כ, 'tn nu'a -kaa 'le 'tn 'ye yaku 'yi popo. 'ln -ka 'le-e gbu, -Lag'k' gbo'a -dalbhoyi -lue -nyna'a-a 'le 'yru 'yi ti, 'le כככ po'o weze, ntkpi 'wee zi'a 'le yakutrubo, כככ nu 'l -bodl: -Lag'k' gkklagba'a dl, a yi 'wee, a 'ke "lru'gbuu! 18 Nyu-u 'ma-a 'bhlkpiyowli-e, "sroja'a -klgbi-e, nyuklgbi -lruu-e, -siekoε -ke 'ya "kpitidemu-e, nyu"o nyu, -bho כ "du 'geyikpaan o, -bho כ -se 'geyikpaan o, -bho כ "du 'nynubhleyi o, -bho כ -se 'nynubhleyi o, a yi 'wee, a 'ke 'k' zienyl li! p 19 'k' 'le'e -kaa, 'le 'tn 'ye 'le popo -lreε. 'ln nu'a -kaa, ε-be nmi -nt 'ka-e, 'bhlkpiyowli "we -ke 'wa "sroja, -u 'gbuu'a "lru, un -ke -sieko'a "kpitideyi -ke 'k' nu 'ke tu v, 'tn 'ye -u li. 20 A -gblee, u-bu nyu 'mnu nu'a -kaa, un 'kpuun-o ε-be nmi 'mne -ke *Sataan'a wlu'a 'mutizayi nu'a *wknkult 'le ε-be nmi 'mne'ε 'nyni 'mu. A 'ye li-כ, nyu-u 'bhle'a 'ε 'muyibole ku li, -u bubu 'ε gugbole, 'le l-bi wknkult 'mnu 'mu כ "ma -nt 'nu dl "yrili. Un kpuun -u -kaa a, 'le, "kcgwlεnε -ke 'mu wknnyingnε-ε 'wlu'a a, un 'ye 'le 'wa yal 'vuto. 21 A -gblee, כככ -nt'a 'bho -sieko "kpi, -blajrεε-ε 'wlu'a 'le 'k' wkn 'mu, 'lneε 'lba'a 'wa nyu -yu -sie'a 'bho, 'le ntkpi 'ye yi, l 'ye u li, l 'ye lba.

-Lag'k' gbo'a -dalbhoyi -lue 'gba-a *Sataan wkn yi.

20 l-bi ntkpi gwe'e 'wa lilia 'yi a, 'le 'tn 'ye 'le popo -lreε. 'ln nu'a -kaa, 'tn 'ye-e -Lag'k' gbo'a -dalbhoyi li. כככ 'k' yaku 'li, 'le כככ "si'e ti. Gblokobhluklagba -lue -ke -dogwiklagba'a "sapε כ 'bhle'e kwa. 2 'k' 'si'a ti a, -zree-e 'ma-a ε-be sen -nt 'ka -benyl, un-u 'la'a "nyinynidl'a tiyayi 'le "bhalrεεke un-u 'la'a *Sataan, 'le כ 'ye ε kwa 'mu tikpuun, כ 'ye ε san, 'le ε 'ke "bhluui wkn zuun'a "dui 'skn -gwlt bue nu. 3 'k' sen 'ε ε, 'le כ 'ye ε 'le -dogwigbaaklagba 'li "vuto, כ 'ye ε wkn yika 'le כ 'ye ε wkn yi'gba, 'le ε-be "nyinynidl'a tiyayi 'mne -kaa nyu "maa, 'le, l-bi -zuun -Lag'k' -cε 'nε, l 'ke nyni. -Bho l nyni a, 'le ε 'ke wkn yikati-ε, ε 'ke tiboti-ε 'le -כככ toope 'li.

4 'k' gwe'e Sataan 'mne'ε wkn yigbεεε 'yi a, 'le 'tn 'ye 'le popo -lreε, 'le 'tn 'ye 'nynubhlekpi li'ye. Nyu-u -de 'nu "kpi. U-bu nyu 'mnu, -Lag'k' "nyi -u wknεε 'le un 'ke nyu"o nyu -zige -tu. -Lag'k' wlu-u 'ma-a -ziadi, *Zezii 'k' 'kpi, nyu-u "du'a 'ya 'muzεε'ε dl nyu 'lba'a, 'le un 'ye'a 'mε, 'tn 'ye -u li. U-bu nyu 'mnu, un -see nmi -nt 'ka -ke 'ε gugboleε bubu. Un -see 'ε 'muyibole 'wa "yigbeyi "du, 'le "bhalrεεke un -see ε 'wa su li"du. A -gblee, 'tn 'ye 'u li a, 'le un 'ye glu -כ, un 'ye ti-nt -lreε 'le un -ke *-Lag'k' 'Bhozayi -כ 'puun'a nyu -כככ lε'o lε 'le zuun'a "dui 'skn -gwlt bue 'li. 5 A -gblee, nyu-u 'ka glu -כככ -antanyl, -u 'ka ti-nt -lreε, 'wa -nε 'ka-a! 'Memutlku -sie'a 'bho, ubu -see glu -כככ yi, 'le l-bi zuun 'mnu 'ke -gwe.

6 U-bu nyu-u 'ye'a -kaa glu -כככ mu, -u 'ye'a ti-nt mu -lreε ε, un 'wa-a ti 'le un -cε'ε kpc -Lag'k' nyu'a kamu. "Kcgwlεmεmεε se u wkn yi'bhεε. -Lag'k' -ke 'k' 'Bhozayi -כ 'puun'a nyu, 'wa bubu un-u 'ye "du mu, 'le, -Lag'k' 'Bhozayi 'mno כ, un -ke כ 'ke l-l -כ, zuun 'mnu 'li.

-Lago 'lu-o *Sataan tu wɔn 'mu.

7-Bho l-bɩ zuɩn 'mnu zi'a a, -Lagɔ-ɔ 'ye-e *Sataan wɔnyikati -mu. 8-Bho ɛ -ɔ-kaa -jie 'mu a, ɛ-ɛ 'ye-e 'bh-lɩkpl'a "kete nyiɛ 'mu -mu -mu, 'le, nyu-u -ke -Lagɔ 'ka 'yidede a, -u 'ma-a 'Gɔɔɔ -ke Magɔɔɔ, ɛ 'ke u "maa. -Ka 'tɔnni kɔ-ɔ -bɩsɩ -die'a 'yi, 'ka-a un-u 'ye 'mu-die mu, 'le ɛ 'ke u "lru'gbuu, un -ke -Lagɔ 'ke 'yidede.

9A -gblee, un-u 'ye-e 'bhɩkplɩ 'wee "kpi tibuba -mu 'le un 'ke -Lagɔ kɔ nyu'a "lru'gbuunamu -ke 'kɔ dukmagwɩ 'gbele 'yrili-po. -Bho un nu -kaa, 'le nɛ 'ke 'le yaku 'yi 'wɩɩ, ɛ 'ke u "lru'wla 'le ɛ 'ke u ti-za. 10"Nyinyinidi'a tiyayi "maa 'ka nyu, "kɔgwɩɛnɛ -ke 'mu wɔnnyningnɛ-ɛ 'wɩɩ'a -ɛ -ke 'mu, nmi -ke Sataan'a wɩɩ'a 'mutizayi -nɩ 'ka, un -nɩ'a a, 'le -Lagɔ 'ke ɛ 'le "vuto, 'le ɛ -ke un 'ke 'kle 'ye -nɔ-nɔ'o -nɔ-nɔ.

-Lagɔ kɔ gbɔwɩɛnɛ

11 l zi'a -kaa a, 'le 'un 'ye 'le popo -lɛɛ. 'ln nu'a -kaa, 'un 'ye-e 'nynɩbhlekpeklagba -lue li. ɛ -nɩ'e-e "buu, 'le nyɔ -lue -de 'nɛ "kpi. Yaku -ke 'bhɩkpa nu'a -kaa, ɩ "ma-o'o 'bho 'kɔ 'yigbeyi. Nyɔ kɔ 'ye ɩ li. 12 'ln nu'a -kaa -lɛɛ, 'mɛmu 'bhle 'ka 'nynɩ-e, 'mɛmu se 'ka 'nynɩ 'bhle-e, 'un 'ye -u li, 'le un -nyna'a ti 'bho ɛ-bɛ kpe 'mɛɛ'e wɔnyɩ, 'le nyɔ -lue 'ye "kɔɔɩ 'yikati. Nyu-u -nɩ'a ti 'bho -Lagɔ kɔ 'yigbeyi, 'kɔ "kɔɔɩ -ke 'li 'wa 'nynɩ 'cnɩ-ɛ'ɛ ɛ, 'kɔ kati 'nɛ-ɛ 'yi -lɛɛ. l kati-ɛ'ɛ -kaa 'yi a, 'le -Lagɔ 'ye 'bho 'kpa 'le ɔ-ɔ tu'o u-bu 'mɛmu -zige. Kpli un nu'a 'tɩn, -ɩ 'cnɩ-ɛ'ɛ 'le "kɔɔɩ 'mnu 'li, 'unɩ ɔ-ɔ gbɩ'o ya 'le ɔ-ɔ tu 'nu -zige. 13 Nyu 'tɔnni 'lbha'a, -u -nɩ'a 'le ɛ kɔ 'kɔ, 'wa 'wee 'wɩɩ'o 'le-ɛ. Nyu-u -nɩ'a 'mɛmu'a -denamu, 'wa 'wee -ɔ-ɔ 'le 'mu-ɛ, 'le 'wa kpli un nu'a a, -Lagɔ 'ye ɩ ya-gbu, 'le ɔ 'ye u -zige -tu. 14 A -gblee, -Lagɔ nu'a -kaa, 'kɔ -za'a-a 'mɛmɛɛ -ke 'mɛmu'a -dena ti 'le "kɔgwɩɛnɛ 'mu. A 'ye li-ɔ, ɛ-bɛ 'ya tɩwɔnmulɩɛ 'le "kɔgwɩɛnɛ 'mɛɛ 'mu, 'unɛ 'mo-o "kɔgwɩɛmɛmɛɛ. 15 Nyu-u -nɩ'a ti 'bho -Lagɔ kɔ 'yigbeyi, 'kɔ "kɔɔɩ -ke 'li 'wa 'nynɩ 'cnɩ-ɛ'ɛ ɛ, 'ɛ kamɩ -yu -ke -nɩ se'a 'le -nɩ, 'kɔ 'ye u ɛ-bɛ nɛ 'mɛɛ 'mu 'vuto.

'Bhɩkpalre -ke yakulre.

21 l zi'a -kaa, 'le 'un 'ye 'le popo -lɛɛ. 'ln nu'a -kaa, 'un 'ye-e 'bhɩkpalre -ke yakulre li. -ɛkedɩmaa, 'bhɩkpa -ke yaku -Lagɔ -ya 'ka ti -antanyɩ, ɩ -ke 'tɔnni -ɔ-ɔ kɔ ti. 2 A -gblee, 'un nu'a -kaa -lɛɛ ɛ, -gwɩɩ -Lagɔ -za-a 'bho, -ɛ 'ma-a Zelizalɛɛmulre, 'un 'ye -ɛ li. 'Le -Lagɔ gbo ɛ-ɛ 'wɩɩ'o 'le ɛ-bɛ "si'e ti. -Bho nyu -ka 'nynɩkɔpagɔ-ɔ "du, 'nynaakpu-u "ti'a nyna, -ka un-u pa'a 'wa 'yrilin-mɔbanɩ 'mu 'le un-u nɔ kɔ 'le 'yrilemu ti a, 'ka-a 'ɛ -gwɩɩ -nɩ'o. 3 A -gblee, 'un 'ye 'ɛ -kaa li a, 'bho -gbaa -lue 'mu, 'le 'un 'ye wɩɩklagba -lue 'bu'wɔn. -Da -Lagɔ -nɩ'a 'bho 'kɔ 'nynɩbhlekpe "kpi, 'bho-o ɛ-ɛ ɔ nɩ'e 'mu 'le ɛ-ɛ nu'o: A-a 'ye-e li'a, 'traamu 'tɔ 'kɔ, -dalɩe -Lagɔ -ke nyunyɩ -nɩ'o. ɔ -ke un-u 'ye-e -de -mu 'le un 'ke 'kɔ nyu "du. 'lnnɔ 'ye 'wa -tita "du mu, 'le ɔ -ke un 'ke ti-de. 4 ɔ-ɔ 'ye -u "mi 'yri 'sra -mu. 'Mɛmɛɛ-e, ngazɛɛ-e, "

vivia -ke ku'a 'cnacnaa -see ti-nɩ yi. Lɩ-l -nɩ 'ka ti -benyɩ, nyɔ -see 'ya -lue 'tɩn'a wɩɩ 'bu'wɔn yi.

5 ɛ-bɛ wɩɩ 'mɛɛ -gwɛ'ɛ 'le -loku 'mu ti a, 'le -Lagɔ -nɩ'a 'bho 'kɔ 'nynɩbhlekpe "kpi na: A -gblee, 'un -ya ɩ'ɔ ɩɛ -lɛ -lɛ 'mu 'le-ɔ! 'Bho 'ɛ lemɩ 'le ɔ 'ye 'bho wɩɩ -lɛɛ kɔ 'le ɔ na 'unmɔ 'Zaan -bodɩ: 'Le -a'a "yritiyɛɛ 'mu, ɩ'ɔ ɩɛ -a 'ye'a li, 'cnɩ ɛ! -ɛkedɩmaa, 'an wɩɩ-u 'mo-o -ziadɩ 'le ɛ "du'o ɩɛ nyɔ 'ka "gwɩɩde. 6 ɔ -zɩ 'ɩ -kaa 'mu a, 'le ɔ 'ye 'bho wɩɩ -lɛɛ "du 'le ɔ na: ɛ -gwɛ "yi-ɔ! 'lnnɔ 'mo-o "Kɔgwɩɛlagɔ. 'lnnɔ -ya'a ɩ'ɔ ɩɛ ti, 'unmɔ 'bhle'e 'ɛ tɩɔɛ'ɛ 'kpu kwa. Nyɔ-ɔ kɔ 'unmɩ ti 'kɔ -kɔɩ'a klɛ ti, tɩnɩɛzɛɛ-ɛ se'a "tiinamu 'bhle, 'unɛ 'un-l 'ye ɔ "nyɩ mu -gbɩokoo, 'le 'kɔ 'gwɩɩ 'ke 'wɔn. 7 Nyɔ-ɔ kɔ 'an wɩɩ 'kɔ, -ɔ "du 'ɛ 'bho, -ɔ ku'a 'kpa 'yi 'le -ɔ nu'a 'an 'gwɩɩdɩ a, ɛ-bɛ 'jɛ 'mɛɛ, 'unɛ 'un-l 'ye ɔ "lɩɩ-nu mu. 'ln-l 'ye-e 'kɔ -tita "du -mu 'le kɔ 'ke 'an "yu "du. 8 ɛ -nɩ'a -kaa 'mu a, nyu-u ple'a "yri o, nyu-u -see'a -Lagɔ "gwɩɩde o, nyu-u 'ma-a "wɩɩmu o, 'limu'a wɔnnyinimu o, "kulbhamu o, gunyu o, kɔkuibhlemu o, sancɛmu o, "kɔgwɩɛnɛ -ke 'mu wɔnnyningnɛ-ɛ 'wɩɩ'a a, -ɛ -ke 'mu -bho nyɔ mu'a 'le ɔ-ɔ 'mɛ'ɛ "kɔgwɩɩka, 'le-e un-u 'ye "vuto-ɛ mu.

Zelizalɛɛmulre.

9 ɔ po'a wɩɩ 'mɛɛ ti a, nyu'a 'klekpiyalɩ -mɛɛɔn -Lagɔ 'bhɩkɔ gbɔ 'mu, "kɔɩ -mɛɛɔn ɩ "yi'a 'li, -Lagɔ gbo'a -dalbhomu -mɛɛɔn-ɔ 'bhle 'ɩ kwa, 'le 'wa -lue na 'unmɩ -bodɩ: *-Lagɔ kɔ 'Bhozayi -ɔ 'puun'a nyu, -ɔ kɔ kɔ 's-ragamuzabhlabhɩɛ, yi, 'un 'ke -unmɩ 'kɔ 'nynɩ 'yi-ɔ! 10-11 ɔ 'lɛ'ɛ -kaa a, *-Lagɔ kɔ Lisaazuzu'a -jijri nu'a -kaa, ɛ 'yi-e 'unmɩ "kpi 'le -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi 'ye 'unmɩ 'mu"luo, 'le, tɩ -lue-e -tɛ'ɛ ya tenyɩ, 'kɔ 'ye 'unmɩ 'le 'ɛ "l-rugamu kpa. Zelizalɛɛmulre -Lagɔ -za'a 'bho, 'bho-o ɔ -ɔ -nɩ 'nɛ 'unmɩ 'yi, 'le -Lagɔ gbo ɛ-ɛ kɔ kɔ 'mu 'le ɛ-ɛ "si'e ti, 'le 'ɛ -vlavlɩ-l 'bhɛ'ɛ -Lagɔ kɔ 'nynɩ 'yi. "Yrilin-mɔsukpu -lue-e 'bhle'a 'pɛɩ, -ɛ -ke 'nynɩ 'ma-a *zasɩpu, -ka ɛ-ɛ vɩan'a "yena'a ka a, 'ka-a ɛ-bɛ gwɩɩ 'mɛɛ -nɩ'o. 12 A -gblee, komi un -po 'nɛ "yrili a, ɛ -tɛ'ɛ-ɛ ya tenyɩ 'le ɛ 'bhle'e wɔn -bue wɔn 'sɔn. 'Le -Lagɔ gbo'a -dalbhomu -bue 'yɔ 'sɔn-ɔ "du 'ɩ "yrili. 'Bho l-bɩ wɔn 'mnu'a -kpana "yri, *Izrayɛɩɩkɩmu'a 'cɛ -bue 'yɔ 'sɔn'kɔ 'nynɩ-l 'cnɩ-ɛ'ɛ 'bho. 13 ɛ-bɛ komi 'mɛɛ, 'le 'ɛ 'fɔ -lue gbo, -kpanɩ tan -nɩ'e-e 'le: tan -nɩ 'le 'yru'a 'wɩɩunamu, tan -nɩ 'le 'yru'a -bhlunamu, tan -nɩ 'le yayi 'le tan -lɩɩ -nɩ'e 'le 'zɔkɩ. 14 Sɩkplɩ -bue 'yɔ 'sɔn, 'unɩ un -kɔ kɔ 'le 'ɛ 'zɔ, 'le, -Lagɔ kɔ 'Bhozayi -ɔ 'puun'a nyu, -ɔ kɔ kɔ 's-ragamuzabhlabhɩɛ, *kɔ -dalbhomu -bue 'yɔ 'sɔn'kɔ 'nynɩ 'cnɩ-ɛ'ɛ 'bho ɩ "kpi.

15 A -gblee, -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi -za'a 'unmɩ dɩ 'mnu -bodɩ 'mu, lɩ'a -ybhale -lue-e -nu-ɛ'ɛ sanu 'mu, 'unɛ ɔ 'bhle'e kwa, 'le ɔ 'ke gwɩɩ-e, 'ɛ komi -ke 'ɛ -kpanɩ -ybhɩ. 16 ɛ-bɛ gwɩɩ 'mɛɛ 'bhle-e "kete nyiɛ, 'le ɩ 'bhɛ'ɛ 'mu 'wee. ɔ-ɔ -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi nu'a -kaa, 'kɔ -ybhɩ nɛ-o'o: 'ɛ tɩtɛɛ 'bhɛ'ɛ-ɛ kilo'a -gwɩɩ bue'a kpe'ɛ -bue 'yɔ 'sɔn. 'ɛ -dɔdɔ un 'mu-e, 'ɛ -kpoo 'mu -ke 'ɛ yatɛɛ 'bhɛ'ɛ 'mu-ɛ. 17 -Ka nyu-u ybhɩ'a ka lɩ "ɩɩɩ, 'le -Lagɔ gbo'a -dalbhoyi 'ye -kaa ɛ-bɛ komi 'mɛɛ -ybhɩ. ɛ 'bhɛ'ɛ-ɛ su'a -patuɩ -bue 'yɔ 'sɔn'kɔ kpe -bue 'yɔ 'sɔn.

18 A -gblee, *zasipu 'ma-a "yriilmwosukpu-u 'bhle'a 'pelu, 'unne un -po -ni ne'o. -Bho a 'ye gwls 'mne e, -gba, sanu -yi un -po -ni 'ne e, l -ni'e-e "wlelaa, -ka "yena! 19 E-be komi 'mne e, "yriilmwosukpu-u -ke 'pelu-u -kmu'a "yi tenyi, 'unni un -po -ni ni'e 'e 'kpu glu, 'le un 'ye e l -be -ni. l-bi sukpi -bue 'yo 'sni 'mni, -ka un-u 'li 'l a, 'kla-a 'ka-a:

- Antanyne 'mo-o *zasipu,
- 'sonne 'mo-o *safill,
- tanne 'mo-o *agati
- 'le nyiene "du'o *emelodi.
- 20 -Muune un-u 'la'a *onisi,
- mælonæ un-u 'la'a *saduanl,
- mæsonne un-u 'la'a *klisoliti
- 'le -mæetanne un-u 'la'a *belill.
- Mænyiene 'mo-o *topasi,
- buene 'mo-o *klisopasi,
- bue 'yue -luene 'mo-o *tuikuasi
- 'le 'ya -bue 'yo 'sonne "du'o *ametisitu.

21 A 'ye li-ç, sukpi-u nu'a "wleewle, -l -ke 'pelu-u -kmu'a "yi tenyi -lræe, 'unni un nu'o 'e -kpani -bue 'yo 'sni 'mu: Sukpu -lue-e 'mo-o 'e -kpana -lue. -Bho a -gbu gwls 'mne'e -jolugblu ya a, -gba, e -nu-e'e-e sanu 'mu 'le e -ni'e ngaa, -ka "yena!

22 A -gblee, e-be gwls 'mne 'mu a, 'un -see 'bho *-Lago'ç bubçbhlegbo li'ye. -Ekedumaa, -a'ba -Koyi -Lago ku'a wni tenyi, -ç -zi'a le"o le, ç -ke 'ç 'Bhozayi -ç 'puun'a nyu, -ç kwi'ç 'sragamuzabhlable, 'unni -zi'e 'bho 'e 'bi 'mu. 23 E -see 'yru -ke 'cu'a fanfaan -gwlskwmu-u fuo-ç 'le un-u 'ye ti 'ni -ko. A -gblee, -vlavl 'bhæ'e -Lago'ç 'nyu 'yi, 'unni un-u 'ye ni'e "yiti, 'le, -Lago'ç 'Bhozayi -ç 'puun'a nyu, 'unni kwi'ç 'wa "napæ -lræe. 24 'Kmu 'mu'a nyu -Lago zetie'a 'le 'wa "nyinyidul 'mu, e-be ç 'mne, 'unne un-u 'ye 'le "yiti'ye -ni mu, 'le un 'ke ti-na. -Bho e -ni 't -kaa 'mu a, 'le 'wa "klumu'a 'bhluptyowli "we -ke 'wa 'nyu'a "yibhæe 'ke 'le mu. 25 A -gblee, koo ti -ni, e-be gwls 'mne'e komi-i 'ye-e wni-fl -mu. Nyu -see l wni-ka yi, -ekedumaa, -kuyre -see 'le -kpu yi. 26 -Bho e -ni -kaa 'mu a, 'le u-bu 'bhluptyowli "we -ke 'wa 'nyu'a "yibhæe 'ke 'le mu. 27 E -ni'a -kaa 'mu a, le"o le-e -nyu'a "yili 'bho -Lago'ç "yigbeyi, e -see 'bho -pa yi. Nyu-u 'ma-a suncemu -ke "nyinyidul'a numu -lruu, 'ka-a 'wa dl -ni'o -lræe. Nyu-u -ni'a ti 'bho -Lago'ç "yigbeyi, ç -ke 'ç 'Bhozayi -ç 'puun'a nyu, -ç kwi'ç 'sragamuzabhlable, 'wa "kwgu -ke 'li u-bu nyu 'mnu'a 'nyu 'cni-e'e, -yu -ke -ni -ni'a 'le 'e 'limu, 'wa "sæ-e 'ke 'le pa.

-Lago'ç nyu-u 'ye -ç li'ye -mu 'le yaku 'li.

22 A -gblee, 'un -ni gwls 'mne 'yranamu, 'le, "nigblu "nyu'a nyu "kwgletinæzege, ç -kwi -Lago gbo'a -dalbhoyi 'mni 'ye e 'unmu "yi-ç. Sukpu -lue -ke 'pelu-u -kmu'a "yi tenyi, un-u 'la'a klisitali, -ka e-e 'ye'a ti, 'ka-a e-e 'ye'e ti 'le e-e ç 'le -Lago -ke 'ç 'Bhozayi -ç 'puun'a nyu'a 'nyubhlekepe'a "troli, 2 'le e-e ple'e -jolugblu wni ti. E-be "kwgletinæ 'mne, tui-i "nyu 'e nyu, 'ya tlu'a 'nyumu e-e ç ni'o. l-bi tui 'mni, kpe -bue kpe 'sni l-tro ni'o 'le zun 'li. 'Le 'cu -lue 'li, kpe

-lue l-tro ni'o, 'le 'ya wun-l 'puun'o 'bhlu'ç 'wee'a nyu. 3 E-be gwls 'mne 'mu, le"o le-e 'bhle'a -Lago'ç tutibhasu "kpi, e -see 'bho -pa yi. -Lago -ke 'ç 'Bhozayi -ç 'puun'a nyu, -ç kwi'ç 'sragamuzabhlable, 'wa 'nyubhlekepe 'ye 'bho -ni mu 'le -Lago'ç lbhunumu 'ke ç 'bho bubç -ni. 4 'ç 'nyu-l 'ye-e 'bho 'wa "yigbeyi 'cni-e -mu, 'le un 'ke ç li'ye. Un-u 'ye-e 'ç "yigba 'ye -mu -lræe. 5 -Kuyre -see 'bho -kpu yi. 'Le un -see "napæ -ke 'yru'a dl -zi yi, -ekedumaa, -vlavl 'bhæ'e -Lago'ç 'nyu 'yi, 'unni un-u 'ye "yiti'ye -ni mu, 'le un -ke ç 'ke li 'wee -kwi'ç kwleka. 6 'Le ç -kwi -Lago gbo'a -dalbhoyi 'mni na: 'An 'muzadi 'wee -ni 'cni'a a, l-t 'mo-o -ziadi 'le l "du'o wlu -yu nyu 'ka "gwlide -lræe. -A'ba -Koyi -Lago "nyu'a 'ç Lisaazuzu 'ç wlu'a 'mutizamu, 'ç lbho-o 'le 'ç lbhunumu gbo ç gbo'a -dalbhoyi -lue, 'le, le"o le-e -ni'a yinamu, ç 'ke e u 'tmu.

*Zezii-i 'ye-e le -yi -mu.

7 -Lago gbo'a -dalbhoyi po'a wlu 'mne ti a, 'le *Zezii na: A po -lokui, 'an leyin kwi'ç kwi'ç gbo. A -gblee, wlu -Lago -za'a 'mu, -l 'cni-e'e 'le "kwgu -næe 'li, nyu-ç 'kwkwi'ç wlu 'mni, -ç "du 'l 'bho, ç 'wa-a ti, -ekedumaa, -Lago-ç 'ye -ç "niti-wunna -mu.

8 A 'ye li-ç, wlu 'wee nyu -za'a 'unmu *Zaan -bodl 'mu, 'un 'wun -l 'kwi, le"o le-e 'ye'a -zi mu, 'le 'un 'ye e li'ye. 'un gwæ'e 'ya 'bubwæen -ke 'ya liyæe "yi a, -Lago gbo'a -dalbhoyi -ç 'ni 'unmu "yi, 'le 'un 'ye ç 'kolri wniyi glu po, 'un 'ke ç bubç. 9 'Le ç na 'unmu -bodl: -A'a nu -kaa -le! -Gblee, -a'a "bhue-e, -a'a -Lagojeyi'a 'lotu'a "nyu'u 'ma-a 'ç wlu'a 'mutizamu -ke, wlu-u 'cni-e'e 'ç kwi'ç -næe 'li, nyu -lruu-u "du 'l 'bho, -ka a "du'a -Lago'ç lbhunumu, 'ka-a 'un -ni'o -lræe. -ln 'ye li-ç, -Lago -un 'ke bubç!

10 'Le ç 'ye 'bho 'e lemu wlu -lræe kwi'ç na: Wlu-u 'wlu'a 'le -Lago'ç wni 'mu, -un 'cni'a a, -a'a "muu ni wni -le! -Ekedumaa, -kwi -Lago "du 'l 'le l 'ke yi, l 'ke -nu-e, e "kwi'ç -kwi'ç gbo. 11 Nyu-ç nu'a ç -see "nyinyidul'a nunudl 'bhi, ç ku 'e "kpa ti"al! Nyu-ç nu'a ç -see kpli "y-izizia 'le ç 'ke *li'saa 'bho -Lago'ç "yigbeyi a, ç -de 'le 'ç -vlæen 'mu ti"al! Nyu-ç 'ma-a "yriilmwosukpu'u nyu a, 'ç 'bhi 'e dl -le! Nyu -ç "du'a 'bho -Lago, ç "du e "yili "kwi'ç!

12 Ç po'a wlu 'mne ti a, 'le Zezii na: A po -lokui, 'un -ni'e-e -jeyi, 'un-l 'yi-e le. -Bho 'un yi a, dl nyu"o nyu nu'a a, 'unne 'un-l 'ye ya-gbu mu 'le 'un 'ke ç le "lruinu. 13 'Bho 'e "kpi ç kwi'ç wlu -lræe 'le ç na: 'unmu 'mo-o "Kwgu-wleyi. 'unmu -ya'a le"o le ti 'le 'un 'bhle'e 'e tiszæ'e 'kpu kwa.

14 Nyu-u 'ma-a "yisæemu 'bho -Lago'ç "yigbeyi, un 'wa-a ti 'le un 'bhle'e "yiflæ, un 'ke 'bho gwls 'ç gbe-wni "yi -zi -ni, un 'ke pa. Ubü 'mnu, tu-u "nyu'a nyu "kwgletinæzege, un -fl-ç -ç "yi -lræe 'le un 'ke 'e "bhi li. 15 Nyu-u 'ma-a "nyinyidul'a numu, -u -see'a wni -Lago 'ke u -kwi, gunyu o, "wulumu o, "kuilbhamu o, kwkuibhlemu o, suncemu o, u-bee -mnu-u 'ye-e "piemu -sie -mu.

16 'unmu Zezii, 'un -za'a-a 'le 'unmu gbo 'an -dalbhoyi -lue, 'le 'un 'ye ç lbho, 'le, dl -nu'a 'wee, ç 'ke l 'an -glg-buwni'nyu'a nyu 'tmu. 'Bhlu'çnyu'li *Daviidul'a "nyu

'ın "du'ö. -Bho zı -ka "yri ti-i'wla, 'e 'cudrıe fan'a a, -ka e-e kızı nyu na zı-zı a, 'ka-a 'ın -nı'ö -ıre.

¹⁷ ı 'le'e -kaa a, 'le *-Lagı k Lisaazuzu 'ye Zezii'a -glıg-bawınyı'a nyu "tuu 'le ın 'ye "k'w 'le ın na: Yi! A-bu nyu-u 'wı k'wı wlu -ne e 'k'ı, a-bee -mııı na -ıre: Yi! -Ka "nıtu-u 'ıbha'a nyı 'le k-k 'k'ı "ni ti k 'ke 'na a, nyı-k 'k'ı k'ı ti k 'ke 'nııı gbo yi 'le 'ın -ke k 'ke -na, k yi, 'le k 'gwıı 'ke 'wı k!

Wlu'a "ıruyırwıı.

¹⁸ Wlu-u 'wıı'a 'le -Lagı k wı k 'mı, 'ınııı *'Zaan 'c-nı'a 'le "bıgı -ne e 'ıı, a-bu 'wıı 'ı 'k'ı, 'ın-ı 'tıııı'ö

amı-e, a "du a'ba "bıı "yrılı, -bho nyı po ı "kpi, nyı'a 'klekpiyalı -ke dı -Lagı -za'a 'mı 'le "bıgı -ne e 'ıı, 'ınıı k-k 'ye k "kpi -ya mı. ¹⁹ -Bho nyı -zı ı "kpi, tu'a "bıı-i "nyı'a nyu "k'gwıetınıezegı, -Lagı -see k 'tı 'e "bhıı -lue 'ın "nyı yi. -Lagı k -gwıı k -za'a 'bıı, k nyıtu -see 'tı 'bı 'ye yi 'le k 'ke 'le pa. A 'ye ıı-k, e-be tu 'mıı -ke e-be gwıı 'mıı, 'ın -za'a-a 'ya dı 'mı 'le "bıgı -ne e 'ıı.

²⁰ A -gblee, *Zezii 'wıı k'wıı wıı 'wee 'mıı "kpi, k na: -Zıadı mı'ö, 'ın -nı'e-e -jeyı, 'ın-ı 'yi-e le!

Kın, *ı -nı -kaa 'mı -zııka! -A'ba -Kıyı Zezii, yi le!

²¹ -A'ba -Kıyı Zezii'a "nıtıwınnası -nı amı "kpi 'wee!